Bibl. Ref.

PROLOG

Modest în simbolul lui luminos, înscriind pe boltă începutul şi sfîrşitul zilei, luceafărul ne însoţeşte, ca un zîmbet al cosmosului, de-a lungul bucuriilor şi întristărilor noastre. A fost contemporan cu Saadi, cu Homer, cu Puşkin, cu Edgar Poe. La noi, Eminescu i-a înscris numele în fruntea celei mai măiestre expresii a limbii romîneşti. E contemporan cu noi, mîngîie cu razele lui prietenoase pe îndrăgostiţi şi îşi revarsă lumina asupra ogoarelor înfrăţite şi şantierelor. In lungile drumuri, de la un capăt la celălalt al ţării, dă bună-dimineaţa miilor de activişti ai nenumăratelor treburi obşteşti şi lumina lui se contopeşte cu strălucirea nemuritoare a stelei roşii. Luceafărul a fost mereu acelaşi şi mereu altul, necunoscuţii autori ai Mioriţei îl chemau cît mai aproape de îndeletnicirile lor, numindu-l steaua ciobanului, iar noi îl privim din înălţimea pădurilor de schele, sau şi mai de aproape, din zborul ameţitor al sateliţilor creaţi de mîna omului comunist.

Numele revistei noastre vrea să se inspire din aceste sensuri. Recunoscîndu-şi obîrşia, în cadrul întregii noastre literaturi, în îndepărtatele creaţii populare şi în uriaşa trudă eminesciană a clasicilor, martor al tumultuosului prezent şi muncitor devotat pentru ziua de mîine Luceafărul nu poate fi decît o revistă a actualităţii, una dintre nenumăratele energii izvorîte din şi pentru construcţia socialistă.

Trăim în vremurile marilor prefaceri, în miezul unei lupte pe care n-o ocolim ci, dimpotrivă, vrem s-o ducem pînă la capăt. O ţară mică, aşa cum este considerată statistic ţara noastră, îşi schimbă înfăţişarea de la zi la zi, într-un ritm ce ar tăia respiraţia înaintaşilor noştri. Este epoca transformărilor rapide şi continui cînd contrastele se rezolvă sau se adîncesc sub ochii noştri, epoca grea şi măreaţă a întemeierii unei lumi noi. Săpăm cu pietate lîngă zidurile milenare ale Sarmisegetuzei şi Histriei, şi punem în funcţiune ciclotronul romînesc. Aducem la O.N.U. mesajul de pace şi prietenie al poporului nostru şi traducem, tipărind în tiraje copleşitoare, clasicii literaturii universale.

Omul de azi, lucid şi înflăcărat, sobru şi romantic, admirator al frumuseţilor trecutului şi constructor al splendorilor de azi şi de mîine, este cel mai mare şi mai autentic poet pe care l-a produs poporul romîn. Viaţa lui este generatoare de infinite frumuseţi. Poetul milenar al bocetelor şi baladelor este astăzi stăpîn pe avionul cu reacţie şi pe energia nucleară. Manole nu-şi mai vede clădirea surpată, nu mai e singur, gîndurile lui îndrăzneţe se împletesc, mai armonios decît vechea lui clădire, cu gîndurile şi faptele sutelor de milioane de fraţi de aici şi pînă la marginea Chinei, din staţiunea polară pînă în inima generoasă a Moscovei şi în satele albaneze. Şi mai departe, acolo unde această viaţă nu a izbucnit încă...

Trăim marea epocă a leninismului învingător.

Este epoca omului dezrobit de asuprire şi prejudecăţi, epoca afirmării nestăvilite a comunismului, epoca despre care istoria de peste veacuri şi milenii va vorbi ca despre o piatră de hotar între întuneric şi lumină.

Această epocă se cere consemnată. N-am scris decît cîteva din paginile ce ne sînt rezervate de istorie. Printre filele albe ce ne aşteaptă sînt şi cele ale Luceafărului. Toţi cei ce vor să contribuie la „creşterea limbii romîneşti şi-a patriei cinstire", toţi cei ce trăiesc din plin neasemuita poezie a construcţiei socialiste, sînt aşteptaţi şi în această nouă casă a lor. Ne adresăm în primul rînd tinerilor, celor care s-au afirmat de pe acum, sau se vor afirma. Nu este nevoie, credem, să mai demonstrăm pentru ce credem în tinereţea ideilor şi sentimentelor, în tinereţea cuceritoare care pregăteşte schimbul de mîine al literaturii. Vrem să rezervăm cît mai mult spaţiu talentelor ce pornesc la asaltul dificilelor înălţimi ale artei realist-socialiste. Alături de alte publicaţii literare, Luceafărul vrea să le înmănuncheze eforturile, pentru a le dărui cititorilor.

Literatura în care credem şi pe care o vom promova, este literatura acestui prezent, literatura partinică, literatura realismului socialist. Conducînd poporul pe drumul socialismului, Partidul conduce şi destinele literaturii către înflorirea visată de toţi marii noştri înaintaşi. Ascultînd glasul Partidului, noi ascultăm glasul poporului, glasul tradiţiei mari şi fecunde, glasul viitorului. Vrem o poezie grea de idei şi sentimente, trăite cu intensitate, pînă la cea mai neînsemnată silabă. Nuvela, schiţa, reportajul, rupte direct din frămîntările oamenilor. Critica vie şi deschisă, obiectivă şi profund ştiinţifică, menită a sluji cititorului. Actualitate şi nu efemeride, luptă tovărăşească de opinii şi nu ecouri de culise.

In salutul Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Romîn, adresat Congresului scriitorilor din R.P.R. ni s-a arătat, cu claritate, drumul pe care trebuie să-l urmăm: „Scriitorii luptă pentru a ridica literatura realist-socialistă spre culmile creaţiei artistice, pentru a exprima în operele lor, în toată plinătatea, marile idei ale epocii noastre, conflictele ei esenţiale, eroismul neasemuit al clasei muncitoare, al poporului care înfăptuieşte cea mai profundă transformare revoluţionară din istoria sa".

Acesta este spiritul care animează scrisul nostru. Este spiritul de Partid, credinţa înviorătoare că nu ne consumăm steril, ci ne adăugăm eforturile unei cauze mari, fără precedent.

Pe frontispiciul revistei noastre, noi înscriem cuvintele mereu actuale ale lui Lenin:

„In ce constă, aşadar, acest principiu al literaturii de Partid? In aceea că pentru proletariatul socialist problema literară nu poate fi un instrument în folosul unor persoane sau al unor grupuri, că ea nu poate fi, în general, o chestiune individuală, independentă de cauza generală a proletariatului. Deci, jos cu literaţii fără Partid! Jos cu literaţii supra-oameni! Chestiunea literară trebuie să devină o parte integrantă a cauzei generale proletare".

De pe acest drum nu ne va abate nimic şi nimeni. Detestăm frazele, oricît de ornamentale, ce se chinuiesc să acopere pustiul artei pentru artă. Literatura romînă este astăzi, în ansamblul ei, o literatură partinică, şi în aceasta constă mîndria noastră de a o servi.

Revista nu este a noastră. Noi doar o scriem. Revista este a cititorului: muncitor, profesor, ostaş, student, activist de Partid, tînăr de pe şantiere şi ţarini. Sîntem pe deplin conştienţi că fără adeziunea acestui cititor, scrisul nostru alunecă definitiv în tristul domeniu al inutilităţii.

Nu întreţinem nici iluzia deşartă că vom publica numai lucrări sau comentarii antologice. Vom căuta, însă, să ne cerem nouă înşine şi colaboratorilor noştri cît mai mult. Cu sau fără voia noastră, noi, scriitorii de astăzi, vîrstnici sau tineri, răspundem de soarta literelor romîneşti. In posturile în care au stat odată Eminescu, Creangă, Alecsandri, Caragiale, Ibrăileanu, Coşbuc, stăm noi. Şi tocmai pentru că priceperea noastră literară e mai puţină, numai în răspunderea colectivă a întregului front scriitoricesc putem găsi marea şi adevărata noastră forţă de a crea capitolul de istorie literară ce ne revine. De la Mihail Sadoveanu, Tudor Arghezi şi G. Călinescu pînă la cel mai tînăr solicitant al muzelor, toţi sîntem încadraţi într-o mişcare literară fără precedent. Această mişcare, iniţiată şi condusă de Partid, este în plină dezvoltare, şi rostul revistei noastre este de a contribui la triumful ei.

In legenda eminesciană, luceafărul era silit să se izoleze în el însuşi, neînţeles în trista lui renunţare. Azi, legendele au alte împliniri, şi Luceafărul nostru nu se mai poate îndepărta de oameni, străbătînd, zi de zi, drumurile, oraşele, satele, şantierele, ca orice fiu bun al poporului.

Anul I Nr. 1; 15 iulie 1958. — Apare la 1 şi 15 ale lunii. — 16 pagini — lei 1,50

Proletari din toate ţările, uniţi-vă!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Ligia Macovei — TINEREŢE

avînt

de MIHAĪ BENIUC

Ştiu timpul despărţirilor mai mari
De vechi prieteni, de idei greşite.
Stăteau pe punte aspri marinari
Ai inimii acesteia cumplite.
Lăsînd un ţărm cu porturi mucezite
Intrau cîntînd în vînturile tari.

Vom sta la tîrguială oare-acum,
De-or scoate vr'unii a odihnă scîncet,
De-şi face-n oase lîncezeala drum,
De patu-ncepe să miroase-a rînced?
Cine-i mahmur, molatec, trîndav, lînced,
Cine nu-şi arde şovăiala scrum?!

Furtună, ia-ne-n braţe cu putere,
Vom trece peste largile genuni!
Vom sparge orice scoică de tăcere
Pe unde caută-adăpost minciuni
Dospind stătute-n verzi putreziciuni
Cu ţepi cocliţi, cu balele de fiere.

Frigu-i tăios şi spumele-s amare,
Busola joacă-n soare şi sub lună,
Iar veghea-i lungă, lungă-n'naintare,
Prin vijelia hohotind nebună —
Dar vom răzbi tot noi pînă-n Comună.
Cine-i cu noi, avînte-se pe mare!

Desfăşură-te, roşu steag, în vînt,
Cu fulgere-mpletindu-te, cu norii,
S-arunci lumină pe talazu-nfrînt
Ca peste cerul de cenuşă zorii,
Să cînţi de-asupra beznei şi viltorii
Nemuritorul luptei noastre cînt.

In unde vînzolindu-se sub trombe
Zvîrlim fără cruţare peste bord
Cu tot ce are duh de catacombe,
Cu tot ce-i viermănos, uscat şi mort.
Luceafăr roş ni-i polul nostru nord,
La proră stă biruitor Octombre.

Nu mîne, viaţă dragă, nici poimîne,
Cînd fi-vom firmituri de noapte-n noapte,
Noi azi vrem să s-aleagă ce rămîne,
Ca flori deşarte ori ca roade coapte
Din truda noastră-ntruchipată-n fapte,
In roşii trandafiri şi-n albă pîne.

IN ACEST NUMĂR COLABOREAZĂ:

Tudor ARGHEZI
I. D. BĂLAN
R. BOUREANU
Ion BRAD
Eusebiu CAMILAR
Nina CASSIAN
L. DEMETRIUS
Al. DIMA
Mihu DRAGOMIR
Mihai GAFIŢA
V. Em. GALAN
Horia LIMAN
Aurel MARTIN
E. Şt. MILICESCU
Mihai NOVICOV
Al. OPREA
PERPESSICIUS
Aug. Z. N. POP
Marin PREDA
F. SZEMLER
Neculai TĂUTU
Victor TULBURE
Tiberiu UTAN
Tudor VIANU
Dragoş VICOL
Petru VINTILĂ

Din lirica sovietică:

V. MAIAKOVSKI
S. ESENIN
K. SIMONOV
Iosif UTKIN
Nicolai TIHONOV
Vera INBER

Desene şi caricaturi:

Teodor DAN
Mihail GION

166.885

o seamă de cuvinte

M. Sadoveanu: Opere vol. 12

Creanga de aur și Nopți de Sînziene îndreptase universul operei lui Sadoveanu spre trecut în vîrste istorice îndepărtate. Narațiunea se dezvoltă într-o vreme nebuloasă spre sfîrșitul primului mileniu, cu o lume valahică imaginară, trăind între tradiția geto-dacică cu cultele păgîne vechi și freamătul culturii religioase bizantine. Breb e un Marenne valah trimis de mai marii părinți slujitori ai religiei la Bizanț să cunoască „scaunul împărăției celei mari din lume", deoarece mersese vestea „că împărații slujesc o rînduială nouă a lui dumnezeu și vor să cunoască adevărul" prin el, însă peripețiile drumului și preocupările părinților din imperiu îl abat spre cele lumești, mai cu seamă în grija de a găsi o vasilisă feciorului lui Leu împărat. Curtea cu societatea înaltă, pestrițătura de neamuri în Constantinopol, luptele politice, o idilă erotică neîmplinită între împărăteasa Maria și valah, cu aceste imagini se reîntoarce călătorul la sălașurile sale de sub munți.

În lipsa documentelor, scriitorul recompune lumea începutului îndepărtat de ev mediu cu intuiția fabulosului folcloric, într-o panoramă bizantino-orientală pitorească. Societatea arhaică e văzută într-un stadiu în care căprioara și cerbul trăiesc laolaltă cu omul, iar pasiunea cinegetică se exersează ca într-o Virginie modernă căutîndu-se îndeosebi cocoșul de munte.

În povestirea Nopți de Sînziene, locuitorii unei moșii a boierului Mavrocosti, descendenții pecinegilor, sînt amenințați să dispară de invaziunea civilizației moderne. În plină țară a Moldovei, triburi de pecinegi sub forma unor sălașe țigănești țin istoria cu zece secole în urmă, apărîndu-și în fața pericolului modern viața înțepenită într-o stare atemporală. Necșenii cu moșia și pădurea e o insulă singuratică dintr-un continent dispărut, amenințată cu năruirea.

Invadatorul, afaceristul francez Bernard, este în drept, pentru a recupera un împrumut, să intre în posesia pădurii străvechi a Borzei, însă eșuează din cauza rezistenței localnicilor. Ustensilele moderne ale tipului nou de colonialist sînt nepractice în această lume care crede, spre stupefacția franțuzului, în „datini" și „eresuri", bucurîndu-se laolaltă cu mistrеții și căprioarele de roadele pămîntului.

Viața lui Ștefan cel Mare este un exercițiu magistral dinaintea începerii operei Frații Jderi dînd poate din toate biografiile istorice încercate în literatura noastră pe cea mai izbutită. Cu punctele de reper în cronici și în documente, scriitorul trăiește epoca lui Ștefan într-o mare ardență și vibrație. Povestirea vieții marelui domnitor depășește simpla evocare și literaturizare a informațiilor istorice, intrînd în rîndul marei sale creații. Ai sentimentul că scriitorul a migrat ca Dionis în această epocă, stă lîngă domn ca un sfetnic înțelept ascultîndu-i înțelepciunea, însoțindu-l ca oștean în lupte și ca tovarăș de vînătoare și ospețe, însemnînd tot ce este posibil despre viața lui, completînd scrierile istorice, refăcînd istoria unui ctitor al țării, geniu al guvernării și părinte al poporului. Viața lui Ștefan cel Mare este o nouă cronică care se va citi alături de Ureche și Neculce, smulsă dintre Frații Jderi și Nicoară Potcoavă.

Tot trecutului îi aparțin și Cele mai vechi amintiri, momente disparate din ceea ce a fost de mult, primele luciri din lume în sufletul povestitorului, fragmente dintr-o carte cu amintiri din Versenii bunicilor și ai mamei din Pașcanii copilăriei, cu lume pestriță și din Folticenii anilor de gimnaziu cu melancolie în narație și stingerea treptată a glasului ori de cîte ori simțirea împinge spre lacrimi evocarea.

Ori de unde ai porni, de la Creanga de aur ori de la Viața lui Ștefan, de la aceste amintiri ori de la acele nopți magice de Sînziene, ajungi la desvăluirea aceluiași om și a aceleiași țări în diferite ipostaze, unite în aceeași ființă.

M. BUCUR

Tudor Arghezi: Lume veche, lume nouă

Prin Arghezi, acest vraci — cu nebănuite resurse — al cuvîntului și deținător al unei excepționale inteligențe artistice, tableta a pătruns definitiv în literatura noastră, ca specie de sine stătătoare, prinzînd într-o imagine concentrată, unică, o realitate, o atitudine și o interpretare. Aplicată aproape exclusiv la fenomenul cotidian, ea este expresia unei maxime operativități și prezențe active în contemporaneitate a marelui nostru scriitor, exemplu elocvent, și în lumina aceasta, pentru toți confrații de breaslă. Făcînd gazetărie, Arghezi a rămas artist, comunicîndu-ne impresiile și ovinițile sale în vestimîntul încărcat de tulburătoare efecte estetice al cuvîntului. Tabletele sale nu sînt de aceea, simple și minuscule articole de atitudine, ci, uneori, mici poeme în proză, — alteori, substanțiale și corosive diatribe, distribuindu-se sugestiv după natura obiectivă a fenomenului ce le-a provocat. Sînt expresia imediată a atitudinii sale civice, democrate și demofile, care nu l-a părăsit niciodată, de la seria fulminatelor foiletoane publicate pe vremuri în Facla lui N. D. Cocea, pînă la miniaturile tipărite azi în presa cotidiană sau săptămînală.

Lume veche, lume nouă *cuprinde atari miniaturi, tălmăcind colocviul artistului și cetățeanului cu fenomene cărora le-a fost martor în ultimii treisprezece ani. Nici una din calitățile structurale, fundamentale, ale geniului arghezian, vădit în decenii de publicistică, nu e absentă sau alterată aici. Arghezi, cel ce supusese rafalelor sale nimicitoare, eșafodajul monarhiei, al boierimii, al marii burghezii și al excrocilor de toate soiurile, prinde în insectarul său postbelic gîngăniile nocive ce mișunau pe atunci pe pămîntul nostru proaspăt scăpat de sub cisma fascistă: speculanții, spoliatorii, afaceriștii, îmbogățiții de război, traficanții, cosmopoliții, clovnii politici, proxeneții, ipocriții, oportuniștii, impertinenții, drojdia socială cocoțată pe trupul poporului trădător, sînt desenați pentru posteritate în veritabile caractorologii. Publicistul* „a luat ocara și torcînd ușure" *a pus-o să demaște esența vitriolată a existenței sociale a acestora. Atitudinea se va perpetua și mai recent cînd Arghezi va denunța, cu forța-i de expresie inimitabilă, neapartenența la poporul romîn a transfugilor politici aciuați în Occident și a regelui-paiață, voiajor prin ținuturile de la soare-apune. Dar verbul arghezian n-a creat numai* Florile de mucigai. *Demofilia sa mărturisită public de atîtea ori, a prins să vadă în evoluția istoriei noastre și florile ce creșteau printre buruieni. Tableta devine lirică, sentimentală, scuturînd gîngășii, cînd Arghezi evocă înaintași ce au făcut onoare țării sau contemplă semnele noului ce biruie pe plaiurile noastre. Scriitorul e stăpînit de sentimentul că intră* „într-un vast univers de miracole nebănuite", *așa cum a fost stăpînit și atunci cînd a cunoscut de visu uluitoarele realizări ale patriei socialismului. Poetul înalță atunci imnurile recunoștinței, paleta sa elimină orice culori încețoșate, uimirea și dragostea irump, ca în acest fragment de sine grăitor, pe care-l desprindem din tableta:* Lăuta lui Ostrah: „Uriașul e gingaș. Își reazimă seara de munte ciocanul și pe cînd crepusculul scade în forja lui din Caucaz, el se odihnește, ia scripca pe genunchi a melodiilor suave. Altă dată, din piscurile aceluiași ținut de piatră s-a înălțat, smucindu-se în sus, pînă la stele, și de-a furat o mînă de jar. Pedepsit pentru o îndrăzneală nemaiauzită, a zăcut o vreme răstignit pe stîncă, dar și-a smuls lanțurile grele și acum cîntă și ele, rupte odată cu strunele de aur și cristal (...) Lăuta lui fermecată cheamă spațiile și le deschide în peisaje so-

nore. Se petrece cu tine o hipnoză, o stare de extaz. Apele se logodesc cu azurul, constelațiile se apropie, inima vibrează, vîntul se face subțire, supus arcușului care-l adoarme..."

Tableta arghezian rămîne mereu poezie.

M. AURELIAN

Haralamb Zincă: Ultima toamnă

Ultima toamnă de Haralamb Zincă se înscrie alături de o serie întreagă de „creații" izbutite ale literaturii noastre noi. Pare ciudat faptul că scriitorul care s-a făcut cunoscut prin cîteva apreciate nuvele de aventuri și printr-un *Jurnal de front*, părăsește, la prima vedere, acest domeniu pentru a întreprinde investigații psihologice, analize economice și etice asupra unui mediu social foarte pestriț. Haralamb Zincă urmărește în *Ultima toamnă* destinul unei familii de muncitori. Vasile Vîrlan vechi membru al Partidului Comunist, are doi fii: Mihai și Andrei. Primul după ce îmbracă cămașa verde ajunge pe frontul antisovietic de unde se întoarce invalid. Andrei, care lucrează la aceeași uzină cu tatăl său, intră în rîndurile U.T.C.-ului. Destrămarea familiei Vîrlan, în condițiunile năruirii treptate a regimului antonescian, formează în esență subiectul cărții. Concepută astfel liniar, construcția romanului înglobează și numeroase episoade tangențiale ce pun în circulație o populație eterogenă: muncitori, oameni sărmani, negustori, proxeneți, cartofori, prostituate — lumea mărginașă a Bucureștilor unde personajele își duc existența. Scriitorul semnalează fiecare simptom al marelui eveniment ce va urma: 23 August 1944. Haralamb Zincă urmărește îndeosebi întețirea luptei împotriva războiului nedrept și a dictaturii fasciste a lui Antonescu, sub conducerea comuniștilor. Vasile Vîrlan sfîrșește în torturile de la siguranță, Mihai lepădîndu-se de propria clasă și familie piere insignifiant. Andrei și cu mama sa rămîn să aștepte vremurile noi.

Deși de factură opusă nuvelelor publicate de H.Zincă anterior, *Ultima toamnă* păstrează totuși o anumită notă de captivant proprie genului în care autorul s-a făcut cunoscut.

Sînt puțini scriitorii care au putut ilustra adevăratul farmec al vieții obișnuite. Numeroși sînt curajoșii care au trebuit să plătească tribut platitudinii. Problema e foarte dificilă și ades cititorii se simt tentați să privească cu neîncredere orice încercare nouă. Cartea lui Haralamb Zincă se parcurge cu plăcere, constituind un emoționant document uman din anii grei de luptă ai poporului romîn, sub conducerea comuniștilor împotriva forțelor negre ale fascismului. *Ultima toamnă* certifică odată în plus caracterul obiectiv al acelui gest istoric care se numește 23 August 1944. Dar cîteodată scriitorul își trădează intențiile denunțînd naiv și nefiresc idei și convingeri improprii momentului istoric respectiv și psihologiei caracterelor dezvăluite (episodul cu decorarea muncitorilor de la „Ferom"). Furat de o anume notă de captivant pe care a ținut s-o imprime romanului, H.Zincă insistă poate prea mult asupra aspectelor triviale din viața unor personaje. (Întîmplările de la „Crucea de piatră" sau „Spitalul venerico-dermatologic").

Inegală ca realizare, cartea lui H.Zincă rămîne, în evoluția autorului, o experiență interesantă, meritorie, vădind posibilitățile virtuale ale unui creator care debutează, prin *Ultima toamnă*, în specia dificilă a romanului.

GH. ACHIȚEI

D. R. Popescu: Fuga

Variate, bine scrise, axate pe coordonate profund umane, surprinzînd predilect episoade din lumea satului, uneori capabile de a contura imagini generalizate asupra fenomenelor vieții, nuvelele din volumul Fuga de D. R. Popescu încearcă depistarea și analiza unor esențe și preocupări de strictă actualitate.

Volumul aduce înaintea cititorilor dureri și aspirații înăbușite, întîmplări trecute legate de setea de pămînt, — vechea iasmă născătoare de patimi și uri — și mai ales vorbește despre iubiri putrede și lașe ce-și deapănă istoriile sub ploi de frunze veștede și moarte.

Dincolo însă de nostalgia copilăriilor spulberate de căsătorii premature dictate de pornirile înavuțirii, dincolo de aparenta dezolare și de soluția sinuciderii ca mijloc de lichidare a remușcărilor conștiinței intrate în conflict cu morala, răzbate puternic dorul de viață, concretizat în victoria tinereții asupra a tot ce este vechi și perimat.

Așa cum spuneam, predilecte sînt episoadele din lumea satului, nefiind neglijate nici imaginile citadine — aparent cotidiene dar căpătînd pe baza selecției și analizei, semnificații profunde în stare de a trezi sentimente și atitudini.

Procesul transformării satului nostru, ciocnirile dintre vechile mentalități și viața nouă, puternică și regeneratoare găsesc în tînărul prozator un observator atent și un judecător drept.

Originală în ce privește alegerea temelor, tinerețea rămîne însă uneori tributară unor ilustre modele.

În nuvela În tren de pildă, exceptînd partea finală în care autorul atacă unele carențe morale actuale, se întrevede directă și copleșitoare influența lui Bubico, Jimmy buclucașul cățel al călătoriei contraveniente, ca și stăpîna lui, avînd foarte multe atribute comune cu cele două personaje caragialești. Constatarea se impune și în privința rezolvării de către scriitor a atît de frecventelor scene de dragoste din nuvelele sale, soluționarea lor făcîndu-se pe linia preceptelor eroticii coșbuciene, exceptînd bineînțeles deosebirea de genuri.

Întîlnim în această direcție, aceleași femei „voluntare" ce fac începutul, aceiași flăcăi timizi și sfioși trăind din plin impetuozitatea sentimentului (Zi de vară), cam aceleași ciocniri dintre iubirea curată și forțele ce-i împiedică împlinirea (Fuga), aceeași dragoste învrăjbită, pătrunsă de fioruri pătimașe (La marginea vieții) sau pornită spre învingerea opreliștilor și spre disprețuirea convenienței, (Fata lui dumnezeu).

Sultănici ale epocii noastre, unele dintre personajele feminine nu se mai mulțumesc cu sinuciderea, deși nici ele nu disprețuiesc soda caustică (Singuri), ci își răzbună singure prin intermediul cuțitului fecioria pierdută și iubirea înșelată. (Balul de sîmbătă seara).

Pentru a nu da loc la interpretări eronate, menționăm că nu este vorba de o prelucrare în sensul vulgar al cuvîntului, ori de o preluare mecanică a modelelor. Se împrumută doar unele elemente de viziune și realizare, totul fiind răscroit și adaptat unor fenomene în esența lor contemporane.

De pildă, celebra figură a lui A. Chamisso, omul care și-a pierdut umbra, este reluată într-o ipostază inversată, în sensul că vechilul Gheorghe Albu din nuvela Urlau cîinii pe dealuri nu-și mai caută înfrigurat umbra vîndută diavolului, precum Peter Schlemihl, ci vrea să-și sugrume propria-i conștiință pătată de sîngele semenilor săi, umbra ei, sinonima păcatului, tîrîndu-l spre viitorile sinuciderii. Succesorul nu-și învinge sub raportul realizării cu toată nota socială imprimată scrierii, predecesorul.

Afirmația este valabilă mai ales în privința nuvelei Păpușa spînzurată unde în permanență se întrevede, printre rînduri, puternică, pana lui Libiu Rebreanu din nuvela Nevasta.

Profund original, corosiv și moralizator, rămîne D. R. Popescu în nuvelele în care abordează probleme de conduită morală, Jurnal intim și Biletul de tren — unde înfierează atrofierea sentimentelor umane și superficialitatea parvenită ca și în scenele ce servesc ilustrarea proceselor sociale din satul contemporan (Semnul sărăciei) relevîndu-ni-se ca un adînc cunoscător al vieții și un analist talentat.

În privința descrierilor de natură i se pot reproșa unele tablouri puțin cam prea mult îngroșate, efectul stilistic căutat micșorînd nota neverosimilului. (De ex. partea finală din nuvela Zi de primăvară.)

AL. HANȚA

V. Felea: Soarele și liniștea

În Murmurul străzii *(ESPLA 1955) Victor Felea încerca pătrunderea problemelor majore ale actualității și trăirea lor pasională, fără să reușească însă să le dea o expresie cu adevărat artistică. Era o încercare încă timidă dar plină de îndrăzneli ascunse, a cărei dezvoltare o vedeam în cucerirea unei forme poetice adecvate. Recentul său volum de versuri* (Soarele și liniștea — *ESPLA 1958) nu ne îndreptățește însă acesie sperante. Autorul care își începea odinioară cîntecul reliefînd sentimentul mîndriei de luptător:* „În lupta grea am fost mereu în frunte" *se autocaracterizează acum neglijînd coordonatele de spațiu și timp, trasînd o linie cu totul opusă idealului artistic, exprimat atunci:* „Sînt o vioară, — adîncă și tăcută". *În mare parte, poezia cuprinsă în* Soarele și liniștea *este sau o contemplație vioaie și neastîmpărată a naturii neschimbate, o căutare a luminilor strălucitoare și a liniștilor telurice cu un amestec de bucurie exuberantă și plăpîndă melancolie, sau un cîntec de jale al dragostei neîmplinite, plin de regrete și de tristeți care se pot cînta, așa cum însuși poetul lasă să se înțeleagă* „azi, ca-ntotdeauna". *Aceiași lucru repetat la nesfîrșit cu alte cuvinte, înlătură posibilitatea noutății poeziei în ansamblu, dar și noutatea fiecărui vers al ei în parte.*

Trebuie judecate aparte, ce-i drept, poeziile din ciclul Arde un foc nestins *în care îl regăsim pe Felea din* Murmurul străzii. *Poetul încearcă aici un peisaj citadin populat de oameni surprinși în toiul muncii constructive sub arșița focului și a fontei topite. Dar și aici atitudinea este pur contemplativă, însoțită de sentimentul omului care vede și se bucură fără să participe.*

„Să văd și să contemplu de-aici
din depărtare
Orașul și uzina — urcat-am
către zare
Pe-un deal din Hunedoara.
Era spre asfințit —
acolo sus, pe ierburi, voios
și obosit,
m-am așezat". etc.

Dacă în Murmurul străzii *poetul încerca să oglindească sensul vieții noi în formele multiple de manifestare a existenței (și atunci pastelul nu mai era pur, neactual, nici poezia iubirii cu tendințe de evadare și pesimism) în volumul de care ne ocupăm viața este scindată în două compartimente care nu comunică între ele: o viață încadrată în timp și alta în afara oricărei noțiuni de timp; iar încadrarea în timp se pare că îl obosește pe poet și-l face să*

doarească liniștea contemplativă. Nu-i asta o fugă de actualitate? De ce dragostea și admirația pentru natură nu pot fi trăite în prezența actualității? De ce trebuia să dedicăm un capitol aparte freamătului vieții noi, din care să evadăm ușor pentru a ne cînta singuratici tristețea și bucuria contemplației și iubirii?

Este adevărat că Victor Felea face în noul său volum un pas înainte spre un vers mai armonios și o expresie mai bogată în imagini, dar îl face cu sacrificiul actualității care este prea deseori aruncată peste bord ca un balast. Adevărata rezolvare nu trebuie căutată într-o poezie atemporală și apolitică, ci în căutarea unei expresii cu adevărat poetice, unui conținut de viață actuală, așa cum, de fapt, poetul reușește s-o facă în cîteva bucăți din volum, dar prea puține: Nașterea tractorului. „Să dăm poeziei vigoare și-un sens mai adînc", *își exprimă V. Felea părerea în ultima poezie din* Soarele și liniștea *dar pentru aceasta, am completa noi, înapoi la realitate, la problemele ei mari și acute.*

PAVEL RUXANDOIU

V. Tendreakov: Hîrtoapele

Hîrtoapele e titlul ultimei povestiri a prozatorului sovietic V. Tendreakov. V. Tendreakov e un observator dur și romantic. Tragicul exercită asupra lui o atracție evidentă. O sublimă puritate învăluie totul în lumină și frumusețe. Năzuința spre înălțimi e singura impresie statornică pe care o lasă cititorului orice carte aparținînd acestui tînăr scriitor. Solohov i-a fost profesor. Melehov, omul puternic și singur în fața istoriei i-a fecundat nu puține idei. Planurile sînt deosebite, țesătura intimă cu totul alta. Epoca e doar alta. Eroii lui Tendreakov trăiesc în deceniul cinci al secolului nostru. Și totuși asemănările nu pot fi ignorate. În *Căderea lui Ivan Ciuprov*, în *Nodul tare*, personajele principale, pozitive în potență, sfîrșesc mizerabil. Orizonturile sînt însă limpezi, optimismul organic, căci slava timpului în care adevărul și morala masei domină, în care exacerbarea individualistă, disprețul față de popor, egoismul, îngîmfarea, carierismul sînt respinse și considerate crimă. Socialismul prin esență nu suportă răul. Cine nu poate sau nu vrea să înțeleagă acest adevăr intră în conflict cu o forță care dacă nu azi, atunci cu siguranță mîine va trece peste el ca un tăvălug. Pînă atunci însă... băiatul acesta inteligent, iute în mișcări, harnic din *Hîrtoapele* pe care șoferul Dergacev l-a luat în camion pînă la centrul raional își dă duhul. Cine e vinovat? S-ar părea că nimeni. Juridic toată lumea e loială. Omenescul și neomenescul se înfruntă în *Hîrtoapele* pe plan pur etic. Ajunge însă. Nu elementul penal contează ci semnificația în care învăluie conflictul autorul. Lucrurile s-au petrecut astfel. Mașina la un cot al drumului vicinal mîncat de ploi s-a rostogolit în vale. Un pasager dintre cei recoltați de șofer de-a lungul șoselei, e rănit de moarte. Pe o targă primitivă e purtat pînă la punctul sanitar al primului sat. Sora se declară neputincioasă. Se impune o urgentă și complicată operație chirurgicală. Trebuie pentru asta transportat la spitalul centrului raional unde medicul avizat îl așteaptă. Bolnavul nu suportă însă zguduiturile căruței, iar prin hîrtoapele de la fiece pas poate străbate fără să hurduce prea rău numai tractorul. Președintele S.M.T.-ului Kneajev e surd la rugăminți. El știe că printr-un ordin circular s-a interzis folosirea mașinilor agricole în afara destinației proprii; Kneajev are răspunderea directă pentru arăturile de toamnă. Tractorul se poate însă defecta pe drum și contractele încheiate de stațiune cu colhozurile din raion riscă să rămînă neîndeplinite. Nu e om rău Kneajev. Nu s-a dat în lături doar să-l care și el pe rănit laolaltă cu ceilalți la punctul sanitar. Acum însă lucrurile stau altfel. „Tractorul, băieți, nu e o mașină de transport, ci mașină de lucru. Nu am căderea să folosesc bunul statului în scopuri improprii". „Am făcut totul ce a depins de mine personal. Dacă tractoarele ar fi fost proprietatea mea..." „Nu am dreptul...

— „Eu am ajutat să fie adus la punctul sanitar. Datoria mea cetățenească am îndeplinit-o". Și astfel modernul Pilat s-a spălat pe mîini. După ore de zbucium oamenii izbutesc să aducă bolnavului, cu sprijinul secretarului de partid al stațiunii, ceea ce ar fi putut fi la vreme salvarea. E însă de acum tîrziu. Rănitul sucombă pe drum. Tractorul înaintează spre centrul raional purtînd la remorcă povara neînsuflețită a unor vise sfărîmate. Și brusc din pîcla dimineții apare înainte o figură înaltă. E doctorul. Cu pălăria pe ceafă, înarmat cu un mic geamandan, cu pantaloni suflecați și pantofii atîrnați de un băț aruncat peste umăr se apropie frămîntînd desculț clisa. (I s-a înglodat mașina după primul kilometru și a pornit pe jos în întîmpinarea rănitului). Își șterge fruntea asudată și capul chel. Rostește cu dispreț și amărăciune după ce sora îi povestește printre lacrimi întîmplarea: ucigaș. În pasiunea exclamației rezidă sensul dramaticei povestiri a lui Vladimir Tendreakov. Cititorul reține. Tragedia are rădăcini sociale. Ele duc la Kneajev care-și apără tihna mic burgheză pe bucva legală păcătuind lotal și criminal împotriva spiritului ei uman. Kneajev e expresia unor vestigii morale anacronice care mai pot face încă rău.

AL. SIMION

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Director: **acad. Mihai BENIUC**

COLEGIUL DE REDACȚIE

Dan DEȘLIU (membru în Comitetul de direcție); **Mihu DRAGOMIR** (membru în Comitetul de direcție); **V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MARTIN; Aurel MIHALE** (Membru în Comitetul de direcție); **Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCĂ** (membru în Comitetul de direcție).

Lacrimi de primăvară

— fragmente —

de Marin PREDA

Marioara se culcase afară pe prispă. Spre ziuă începuse să plouă şi visă că se află undeva pe cîmpie. Cineva o chema să se adăpostească sub un pom sau sub un coviltir, ea aştepta ca acel cineva să iasă de sub coviltir şi în aşteptare picăturile îi cădeau pe obraji şi pe gît. Se deşteptă cu sufletul tulburat. Abia trezindu-se îşi dăduse seama că acel cineva de sub coviltir pe care îl aştepta era Ion. „Vai, doamne, dar Ion e însurat“ — gîndi Marioara speriată. Abia acum pricepea că i s-a întîmplat ceva rău, că i s-a furat ceva care stătea în inima ei. Maică-sa, care dormea alături, o simţi, se deşteptă deodată şi cînd văzu fata cu chipul încordat şi lacrimi curgînd şiroaie pe obraji, se sperie. O întrebă ce s-a întîmplat, ce este cu ea... Se poate una ca asta să plîngi?

Marioara se simţea întristată şi părăsită şi i se făcu atîta milă de ea însăşi că îşi ascunse faţa în căpătîi şi începu să plîngă şi mai tare. Mama bănui repede că fata a pus ochii pe cineva şi a fost înşelată. Incepu să-i spună că nu e nimic, că are să-i treacă, să nu pună la inimă.. Pînă ce tatăl se deşteptă la celălalt capăt al prispei şi întrebă nedumerit ce este acolo şi Marioarei i se făcu ruşine şi se răsti la mama ei, cerîndu-i să tacă.

Cu o înfăţişare posomorîtă şi mîndră, Marioara se ridică apoi de pe prispă şi intră în casă. Acolo întîrzie cîtva timp. Apoi ieşi gata de treabă, cu mînecile sumese, cu un vas mare de lut într-o mînă, cu o copaie mică de lemn în cealaltă...

Răsărea soarele, norii se topeau în zare. Ploaia de dimineaţă scuturase copacii de flori. Marioara străbătu curtea desculţă, cu vasele în mînă. Tălpile ei lăsau urme nestricate pe bătătură, amestecînd cu ţărîna udă petalele mici şi albe împrăştiate pe pămînt.

Sub şopronul deschis vaca se nelinişti, suflă puternic pe nări. Marioara îi puse copaia înainte şi cu apa din vasul de lut îi spălă ugerul, apucă apoi cu hotărîre ugerul fraged şi laptele ţîşni cu putere, împrăştiind spumă albă şi miros crud de ierburi.

— Şi tu ce-i fi avînd? şopti Marioara vitei, ferind vasul. Ai să faci alt lapte, nu te omoară nimeni... Of, cum te prosteşti tu, cum nu ţi-e frică de loc c-am să-ţi dau una!...

Marioara oftă, se şterse pe frunte cu cotul, şi aşteptă ca vita să se liniştească. Obosise, nu mai putea de tristeţe. „Vai, doamne, s-a însurat...“

— Mamă, mulge tu vaca asta că nu ştiu ce are astăzi!

— N-are nimic, dar ai uitat să-i vorbeşti frumos, răspunse mama din tindă.

— Stai fetiţo, stai... uite acuşi te mulg, şopti Marioara dar ceva ca o sfîşiere i se urcă în piept şi lacrimi mari căzură peste vasul de lut pe care-l ţinea lîngă genunchi.

De astă dată lacrimile o făcură să se simtă mai uşurată, tristeţea părăsi încetul cu încetul locul inimii şi se topi în tot sufletul, încît Marioara putu să gîndească în linişte cum de ţinuse ea atîta vreme la un băiat care nu merita. Orb fusese? Sau cu bună ştiinţă n-o luase în seamă? Să n-o ia în seamă? „Vai de tine, vai de capul tău, Ioane!“...

Vaca se liniştise şi Marioara începu s-o mulgă încet, fără grabă, ştergîndu-se din cînd în cînd pe frunte şi oftînd din ce în ce mai puţin. Nu se înşela. Aducîndu-şi aminte cum se petrecuseră lucrurile nu mai avea nici o îndoială că Ion nu ştiuse nimic, că nu bănuise nici măcar pe departe pentru ce timp de mai bine de un an Marioara venise mereu în casa lor. Nu-i trecuse prin cap! Crezuse că vine pentru soră-sa. Ce nătărău! Şi s-a însurat! „Vai de tine, vai de capul tău... Te-ai însurat.., şi eu ţineam la tine şi te aşteptam... Să plîng eu pentru tine!...“

Abia acum înţelegea Marioara că de fapt ea suferise tot timpul iubindu-l pe Ion, dar nu prea îşi dăduse seama că suferă, aşteptase mereu un semn din partea lui şi se bucurase ca o nepricepută crezînd că acest semn va veni. N-avuse grijă de durerea ei şi astăzi durerea o lovise fără veste. Dar nu mai era nimic de făcut. Dacă el s-a însurat, să-i fie de bine însurătoarea. Pentru ce să-i mai ducă dorul? Marioara mai mult ghici decît îşi dădu seama că astăzi, se sfîrşea întîia ei dragoste şi-i păru rău, ar fi putut să fie aşa de...

— Mamă, vaca asta e de speriat, uite, s-a umplut... şi tot mai are lapte! spuse Marioara intrînd în tindă cu vasul de lut în mînă. S-o mai mulg?

Mama se uită la faţa ei cu uimire. Marioara surîdea acum şi avea pe chip ceva izbitor, era frumoasă. Arăta veselă, clipea din gene... Ochii ei păreau că aruncă săgeţi luminoase, de bucurie tinerească, plină de nepăsare dar avea ceva ciudat această bucurie a ei.

— A! ce bun e! exclamă Marioara, ridicînd vasul plin în dreptul ochilor şi trăgîndu-şi adînc răsuflarea. Miroase a flori, mai şopti ea şi închise pleoapele ,adulmecînd. Sub pleoape însă ochii îi pîlpîiau vicleni, văzuse faţa nedumerită, aproape buimăcită a maică-si. Lăsă vasul jos şi izbucni într-un rîs plin de gîlgîit, puţin batjocoritor.

— Marioară! exclamă mama cu un glas tulbure, speriat parcă şi ameninţător.

Marioara n-o luă în seamă, ieşi din tindă şi în curînd glasul ei se auzi pe undeva pe sub şopron. După un timp începu să cînte. Mama rămăsese nemişcată pe vatră şi asculta în neştire. Incetul cu încetul o umbră grea de îngrijorare i se aşternu pe chip. Deodată îşi luă seama, se ridică de pe vatră şi intră în odaie.

— Ce-o fi cu fata asta?!

Tatăl stătea la masă şi răsfoia nişte hîrtiuţe pline de cifre, scrise cu creionul. Auzind glasul tulbure al femeii, el tresări:

— Ce s-a întîmplat?!

— N-o auzi cum cîntă?

El nu înţelese nimic; se răsuci în scaun şi aproape strigă:

— Ce este?

— S-a sculat din somn plîngînd şi acuma...

Mama spuse aceste cuvinte în şoaptă mare şi cu mîna făcu o mişcare largă în aer. El, tatăl, nu înţelege oare nimic? Cum de nu înţelege că... Tatăl se uita neclintit la ea şi parcă înţelese că mama crede că se întîmplă ceva rău cu fata, dar de ce credea ea aşa nu izbutea să priceapă.

— Şi ce dacă cîntă? Lasă fata în pace, nu mai speria lumea de pomană!

— A pus ochii pe cineva! ameninţă mama cu aceeaşi şoaptă plină de nelinişte. Mai uită-te şi tu la ea, pe mine mă ia în rîs... Nu mai ascultă, se răsteşte la mine... mîine, poimîine cine ştie ce-i năzăreşte şi n-ai să mai poţi să-i faci nimic! Tu umbli toată ziua, ea aici face ce vrea...

Cuvintele din urmă nu-i plăcură bărbatului, se mişcă pe scaun, ridică mîna:

— Haide, haide, haide...

Mama amuţi. In tindă se auziră paşii fetei. Marioara intră în odaie şi într-o clipă înţelese că fusese vorba şi de ea. Buzele i se subţiară şi în ochi îi licări lumini de mînie:

— Ce ai mamă, ce ţi s-a năzărit?

— Să taci din gură, Marioară, şi să fii la locul tău şi să nu-mi umbli cine ştie pe unde că uite: îmi iau mîna de pe capul tău şi nenorocită ai să rămîi. Bagă de seamă: A doua oară să mai te prind plîngînd, şi ce ţi-oi face eu atunci, în viaţa ta n-ai să mai scoţi o lacrimă! Atît ţi-am spus.

Glasul ei tremurase de supărare şi nelinişte. Ieşi din odaie şi trînti uşa. Tatăl se uită cu asprime la fata lui şi o întrebă ce s-a întîmplat. Marioara ridică din umeri nedumerită. Ea ştia ce s-a întîmplat, era însă nedumerită cum de ghicise maică-sa atît de repede ceea ce se petrecuse în sufletul ei. Mînia şi neliniştea mamei iarăşi o nedumereau. Cît a plîns, s-a purtat bine, a mîngîiat-o şi i-a fost milă de ea, iar acum că e veselă că a smuls din inimă ceva care nu merita, o ameninţă şi strigă la ea. Pentru ce?

— Nu ştiu tăticule, nu i-am făcut nimic! spuse Marioara cu uimire.

— Vezi acolo de mîncare, că trebuie să plec, răspunse tatăl supărat şi se întoarse la hîrtiile lui.

★

Marioara ajunse la Dimiri prin fundul grădinii şi se miră văzînd atîţia oameni adunaţi în pridvor printre care şi un străin îmbrăcat ofiţer. Ar fi intrat fără să mai strige, se gîndi însă că poate surata Onica nu este acasă, şi i-ar fi venit greu să stea mai mult la ei, cînd erau acolo atîţia oameni. N-ar mai fi putut vorbi cu Ion. Nici ea nu ştia ce mai voia acum de la el, dar simţea o dorinţă fierbinte să-l vadă, şi anume negreşit chiar în dimineaţa aceasta.

— Hai Marioară, vin încoace! răspunse Onica lui Dimir din pridvor.

— Bună dimineaţa! spuse Marioara cu îndrăzneală cînd trecu pe lîngă oameni, grăbindu-se totuşi să intre repede în tindă şi ferindu-se să-i privească.

In tindă ea se aşeză liniştită pe unul din pragurile celor trei odăi şi desfăcu ghemele.

— Cine e ofiţerul ăla, surată? şopti ea curioasă.

Onica răspunse că e fratele ei mai mare. Marioara se miră că nu-şi aduce aminte de el... Onica răspunse rîzînd că atunci cînd fratele ei a plecat în şcoli, Marioara sugea ţîţă...

— Unde e dus Ion, surată? întrerupse Marioara fără să-şi ascundă nerăbdarea şi la răspunsul suratei că Ion e în odaie se ridică şi pătrunse peste el.

— Ce faci, Ioane, dormi? Aoleo, nu te mai saturi de loc de dormit... O să iasă apă sub tine Ioane, de atîta dormit, zău, mă mir că nu ţi se urăşte...

Ion nu dormea, stătea întins pe pat cu nişte căşti de radio la urechi, şi privirea sa se lărgi de uimire văzînd-o şi mai ales auzind-o pe fată.

— Haide, bre, scoal' în sus şi ieşi afară, continuă Marioara apropiindu-se de el şi apucîndu-l cu îndrăzneală de mînă. Părea stăpînită de o aprinsă şi ciudată veselie. Privirea îi strălucea, în glas avea ceva pătimaş, iar acest ceva pătimaş se adresa lui Ion cu nepăsare şi batjocură. Ea apucă firul care lega căştile de aparat şi trase de el fără grijă. Ion sări în sus speriat şi abia avu timp să prindă aparatul care era cît pe-aci să cadă depe masă. Marioara izbucni în rîs şi ieşi din odaie trîntind puţin uşa în urma ei.

— De ce îl lăsaţi surată, să doarmă toată ziua! exclamă ea aşezîndu-se la loc pe prag. Aoleo, Ioane, om însurat şi stai în pat parcă ai fi bolnav..

— Ce e cu tine, Marioară! se miră Onica.

— Păi bine bre, om însurat şi stă în casă! Ioane, ieşi nitel pînă afară. Hai, că vreau să te întreb ceva...

— Ce mai face mă-ta, Marioară? întrebă bătrîna de pe vatră. Mai e bolnavă?

— O mai doare aşa nitel...

— Stam cu ea de vorbă la cimitir, îl jelea săraca pe bietul frate-tău... Eu zic că d-atunci a rămas ea cu durerea aia!

Marioara nu răspunse, desfăcea ghemele şi se încurca cu igliţa în firul lor.

— Hai bre Ioane, ieşi nitel afară să te întreb ceva.

— Intreabă şi d-acolo, că nu sînt surd, răspunse Ion supărat.

— Eu zic că eşti cam surd, bre, ai surzit de la o vreme încoace. Mă miram eu astă-iarnă cînd veneam p-aici pe la surata Onica. „Ce-are bre, surată Onico, Ion, e surd?“ „De ce Marioară?“ „Păi bine, surată, eu mă uit la el şi îl întreb ceva şi el nu înţelege nimic, se uită la mine ca mutul lui Ciucă“.

— Cînd ai zis tu aşa Marioară? se miră Onica intrigată de ce auzea.

— Ei, am zis, dar ai uitat tu!.. Eu zic că aşa, cam de-un an încoace, ai surzit bre! Du-te la dispensar Ioane, să-ţi dea ceva de urechi.. Şi de ochi bre, că am auzit că dumnezeu cînd vrea să-l orbească pe cineva, întîi îl surzeşte!

— Taci din gură, Marioară, vreai să se supere pe tine?! o sfătui Onica rîzînd.

— D-aia nu mai pot eu, că o să se supere Ion pe mine! exclamă Marioara şi lucrul acesta i se păru atît de înveselitor că izbucni într-un rîs nestăpînit. Ce să se mai supere, d-aia îi arde lui acuma?! E ostenit surată, că pînă acum s-a odihnit!... Haide, bre, ieşi nitel pînă afară!..

Ion ieşi, dar nu se opri decît o clipă în tindă, atît cît întîrzie cu mîna pe clanţă. Marioara, care stătea pe prag, îi făcu loc să treacă şi se uită la el de jos. O clipă privirea i se tulbură şi veselia de pe chipul ei scăzu întocmai ca o flacără peste care arunci apă.

— Taci că s-a desmorţit! se înteţi însă în clipa următoare. Stai aici, ce dumnezeu, vreau şi eu să te întreb ceva...

Licărirea vicleană a ochilor fetei se încrucişase fulgerător cu privirea neagră, limpede şi nedumerită a tînărului. El însă era atent la ceea ce se petrecea în pridvor, de aceea ieşise.

— Stai, domnule, că nu este aşa! striga Matei

Bătrîna şi fata începură să rîdă. Ion, cu o înfăţişare serioasă şi mirată întări şi el spusele fratelui:

— Tot felul de înlesniri şi tot felul de avantaje, tată! Sigur că da! E destul de concis!

Marmoroşblanc se dăduse pe spate şi chicotea, iar Nae Cismarul behăia întrerupt şi striga la Matei că i s-a înfundat.

— Lasă, domnule, oameni neserioşi ce sînteţi. Eu discut aici problema şi ei rîd, se prefăcu Matei jignit.

Marmoroşblanc rîdea cel mai tare şi îl trăgea pe Matei de flanelă vrînd parcă să spună că puterea lui de a rîde e mai mică decît comedia pe care o juca Matei.

— Lasă-mă domnule! exclamă Matei indignat, smucindu-şi flanela din mîinile lui Marmoroşblanc. Voi rîdeţi, dar purceaua e moartă în coşar. Păi asta e o faptă?... Ce faptă e asta, domnule, să vii dumneata să mă înveţi pe mine cum să ar?! reluă Matei atacînd deodată chestiunea din alt punct de vedere. Cum vine asta? „Dumneata, tavarăşe Matei, zice, ai să însămînţezi şase pogoane de grîu“. Cum adică, să însămînţez eu cît vrei tu? se înfurie Matei apucînd hăturile şi aruncîndu-le cît colo.

Marioara se uită afară în pridvor să-l vadă mai bine pe tatăl lui Ion. Il ascultase tot timpul cu uimire, acum îl văzu şi inima i se strînse.

Abia acum, despărţindu-se în inima ei de Ion îşi dădea seama cît de mult ţinea ea la casa asta, şi mai ales cît de drag îi era tatăl lui Ion, cu glasul lui aşa zis înfuriat şi uluiala lui prefăcută... să trăieşti cu Ion sub ocrotirea unui socru cu o inimă atît de curată şi de bună ca a lui Matei...

—Stai domnule!... Ia uite la ăsta, nu mă lasă să vorbesc! exclamă Matei îndurerat.

Stai să-ţi pun eu întrebarea următoare!...

— Nea Matei, hai pune întrebarea, strigă Marioara din tindă, hai că ascultăm noi, aici!..

— Mărioară, spune tu, n-am eu dreptate?!

— Eu ştiu, nea Matei? răspunse Marioara şi vru ca răspunsul ei să fie cît mai vesel, dar glasul i se înecă şi îi dădură lacrimile.

Desen de Teodor DAN

Dimir cu acea înflăcărare exagerată şi mincinoasă pe care toată lumea i-o cunoştea. Stai puţin!

Se făcu tăcere. Onica rămase nemişcată cu puiul în mînă iar pe vatră mîna bătrînei se opri o clipă din vîrtul paielor sub căldare.

— Vreai bucate de la mine, am înţeles! se desnodă Matei din uimirea sa. Vreai bucate de la mine, din produsul meu de agricultor! continuă el acum complect dumirit. Păi de ce nu spui aşa?! Vreai să-ţi dau alimente şi produse din munca mea! Iţi dau domnule! Daaa!... Iţi dau, de ce să nu-ţi dau; dar, aşa ca nişte oameni cu scaun la cap ce sîntem ,ei! vin să-ţi pun întrebarea capitală! tu ce-mi dai mie?!! Ce-mi dai în schimb! strigă Matei înfuriat pe neaşteptate, cum îmi plăteşti tu mie produsele astea, ce înlesniri îmi aduci şi ce avantaje am eu de pe urma muncii mele agricole?

Matei se opri şi rămase cu privirea holbată la fiul său şi parcă se mira că nu-l vede încă doborît sub povara acestor întrebări.

— Te rog, tovarăşe, să-mi dai un răspuns limpede, un răspuns aşa, concis...

— Ce înlesniri şi ce avantaje ai? se întrebă maiorul prefăcîndu-se încolţit şi dezorientat.

— Da! strigă Matei adunînd cu un gest larg prin văzduh firele principale ale gîndirii sale. Da, ce înlesniri şi ce avantaje îmi aduci!

— Fel de fel de înlesniri şi de avantaje! răspunse maiorul.

Se sculă de pe prag şi intră în odaia lui Ion. Onica simţi ceva şi se luă după ea, o apucă de braţ şi o întrebă ce are.

— Aşa mi-a venit mie!... M-am certat cu mama!

Onica o întrebă de ce. Marioara nu răspunse, se aşeză pe pat şi privirea îi alunecă peste odaie. Se linişti repede. Tot atunci uşa se deschise şi Marioara tresări, se ridică de pe pat. Inăuntru intrase o femeie. O femeie, nu se putea spune că e fată, avea ceva muieresc în înfăţişarea ei, cu toate că nu părea să fie mai mare ca Onica. Era nevasta lui Ion.

Marioara se uită la ea cu lăcomie şi se bucură. Femeia aceasta nu-l iubea şi nu-l putea iubi pe Ion. Se vedea bine. Era o femeie rea, din acelea care fac viaţa bărbatului amară. Marioara ieşi din odaie şi se aşeză din nou pe prag. Se simţi din nou uşurată şi veselia se întoarse din nou în sufletul ei. Se temuse de clipa aceasta, îi fusese frică să nu dea peste o fată care îl iubea pe Ion... Ar fi însemnat că Ion merita să fie iubit, şi că inima Marioarei nu greşise. Acum era limpede de tot că greşise. Păcat de nea Matei, şi de ţaţa Joiţa... şi de surată Onica! I-a înrudit Ion cu o ciumă! Vai de capul lui, nătărăul!

O POVESTIRE DE EUSEBIU CAMILAR

ZÎMBETUL

După ce și-a strîns sub manta, la piept, o pîine rotundă, artileristul înalt și pietros din capul șirului, a spus, ca la un asalt :

— Băieți, după mine, înainte...

Și a pornit în calea viforului, gemînd, sau poate cîntînd, cine să-l știe... La cele dintîi valuri de zăpadă, s-a răsucit în loc, a gemut de o durere ascunsă, și iar s-a răsucit, parcă izbit cu parul în cap. Dar a pornit iar.

— De asta m-am temut ! a strigat deodată un infanterist. In preajma noastră se arătase o dihanie sură.

— Lupii... a rostit unul, înspăimîntat.

— Tot atîta... a spus altul, și mergeam mai repede, mai îndoiți de spate, în întuneric și-n viforniță.

Cînd a venit peste întinderi o tulbureală alburie, ne aflam toți după un perete spart, acoperiți de zăpadă. Cel dintîi „lipsă la apel" a fost artileristul. Toți s-au sculat și și-au lepădat zăpada, numai el a rămas întins. I se vedeau țintele de pe tălpile mari ale cismelor. Ne-am ridicat căștile, am tăcut.

— Dar pîinea lui ? a întrebat careva după aceea.

— Să fiți sănătoși, toți ! a răspuns infanteristul, parcă fără să vrea, și i-am văzut la piept sub manta, umflătura pîinii.

— Apoi, asta nu merge așa ! s-a tînguit un glas. Care mai are pîine ?

— De unde ? au răspuns toți.

— Trebuie s-o împarți, infanteristule... Trebuie !

— Așa ceva niciodată ! a răspuns infanteristul. Vreau să ajung acasă...

Ce ciudat mi s-a părut cuvîntul acesta ! Acasă ? Hm !... Ca prin vis ne-am amintit satele natale, căsuțele albe.

— Atîta pagubă ! a spus unul, și altul a adăugat :

— Atîta pagubă ! Acasă ?

— Dar să știți că eu pîinea n-o împart ! a strigat infanteristul, și pe cînd noi eram gata să ne repezim, a scos pîinea, a privit-o neînchipuit de lung, și-a tras baioneta, și tăia felii mari, bolborosind cu buzele vinete de frig :

— Na-vă... Luați... Mîncați, de sufletul artileristului...

Cum am simțit în nări mirosul acriu al pîinii, m-au bucșit în toată ființa cîmpiile depărtate, cuptoarele cu pîine de demult, și umbra mamei. Vedeam ograda, fîntîna cu cumpănă, mărul din fața casei. Și dorul de viață m-a potopit ca un foc. Ne-am trîntît toți unsprezece, la adăpostul unei ruine. Cînd m-am trezit dimineața, eram singur. Deodată, însă, s-a ivit de după ruină infanteristul :

— Scoală și hai mai repede...

Am pornit și toată ziua am mers tăcînd.

— Nu sînt nebun, te rog crede-mă, a spus infanteristul, abia spre seară, speriat strașnic. Dar pe toți dumnezeii, iar ne dă tîrcoale dihania aceea... O vezi ?

Mi s-a zburlit părul sub cască. Drept în fața noastră, sta așezat pe pîntece, un lup. Ne privea țintă și din cînd în cînd își clătina coada stufoasă.

— Lup ? m-am mirat eu, deodată. Nu-l vezi cum mișcă din coadă, a prietenie ?

— Pe dracul ! Am niște grenade în sacul de merinde...

Și infanteristul a aruncat o defensivă.

— A sărit în aer, la toți dumnezeii... a rîs el, nefiresc, dar tot atunci s-a auzit în spatele nostru un urlet scurt, un scîncet. Am ridicat mîna, am făcut un semn. Ca și cum la asta s-ar fi așteptat, cîinele a pornit spre noi, cu capul plecat. Se gudura. Se așeza la pămînt și iar se ridica, și cînd i-am pus mîna pe botul cald, a urlat sfîșietor, și mai pe urmă parcă ne întreba, adulmecîndu-ne cînd pe mine cînd pe infanterist :

— Care din voi doi, măi fraților, are o firimitură de pîine ?

— Pîine ? am întrebat mirat. Să nu te mai ții de noi !

Și, al dracului, abia la aceste cuvinte, a prins să se gudure mai tare, și mi se freca de picioare, și simțeam în grumaz un nod, cînd își tot îndesa botul spre mîinile mele, să-l mîngîi...

— Ei, hai... hai ! Vrei mîngîiere, ticălosule ?

Și am pornit repede, fără să ne mai uităm în urmă.

— Nu ! Nu ! Nu vă cer pîine... spunea toată ființa lui, cînd ne-am trezit iar față în față cu el, la alt popas, după un drum lung. Pîine ? Știu că sînteți lipsiți de ea, ca și mine ! Nu vreau decît zîmbetul vostru, inima voastră caldă... vreau brațul unui stăpîn ! Oameni, unde vi-i zîmbetul ? ne întrebau ochii lui, cu dojană, cu tristețe și cu durere.

Desen de Teodor DAN

Și m-a potopit o milă fierbinte, văzîndu-l șchiopătînd. Parcă anume își tot arăta un picior de dinainte, moale ca o petecă și acoperit de sînge înghețat.

— Nu care cumva să credeți că vreau să vă încurc.. spuneau ochii lui. Lăsați-mă, doar să mă țin de voi, că-s singur...

Și și-a închis genele, strîns, strîns, și a dat peste singurătate un urlet plin de durere.

— Pe toți dumnezeii ! a gemut infanteristul, plecîndu-și repede ochii în pămînt. Am pornit în tăcere, pe cînd cîinele dormea cu botul pe labe, și scîncea, și trupul i se cutremura...

— Mă primiți ? Hai, primiți-mă ! spunea toată făptura lui, după o altă vreme de mers. Sta cu botul pe labe, și ciulea din urechi, cînd spre mine, cînd spre infanterist. Slăbise înspăimîntător. Botul i se subțiase, părul i se rărise. Numai ochii lui, emanau o fierbințeală potopitoare. Toată puterea, toată viața, i se strînsese în lumina ochilor. Cînd și cînd, se uita drept la noi, doar-doar ne va surprinde mila și compătimirea, doar-doar vom rosti o vorbă caldă sau îl vom chema printr-un semn, să se apropie. O clipă, mila mi-a răzbătut în ochi. Și l-am văzut atunci înseninîndu-se deodată, gata să se apropie, însă mi-am înșprit ochii la loc :

— Parcă nu mai sînt și alți oameni pe lume ! De ce să se țină tocmai de noi ?

— Chiar așa ! a adăugat infanteristul. Tocmai de noi ? De ce ?

Am pornit repede. Cîinele a rămas scîncind prin somn, cu botul pe labe. Mi s-a luat ca o piatră de pe inimă. Oare dacă i-am fi îngăduit să vină după noi, nu l-am fi înstrăinat de meleagurile lui, nu l-am fi dus în cine știe ce necunoscut negru ? Încet-încet, cîinele acela și soarta lui îmi deveniseră o problemă chinuitoare de conștiință. Trebuia să-mi împietresc mai tare inima, să-l gonesc. Am spus către infanterist :

— Dacă am ști că ajungem acasă... dar așa... ce rost are să-l înstrăinăm ? Pricepi, infanteristule ? Păzește-ți zîmbetul !

Ne-am ridicat gulerele mantalelor, și am pornit. Eram hotărît să nu mă mai uit în urmă, de fel. Seara, ne-am oprit într-un fel de vale, unde se vedeau sub zăpadă căști și picioare înțepenite, rămășițele diviziei decimate. Ne-am întors cu spatele spre morți, și ne-am lăsat jos. Peste cîteva clipe, cîinele era din nou în fața noastră. Ochii lui încețoșați și îndurerați nespus, ne întrebau cu dojană :

— Ei, hai ! Mă iertați că v-am ajuns ? De ce să mă goniți ? Parcă nu vă știu că aveți inimi fierbinți, trecute ca și inima mea, prin dor și jale ? Sînt singur, oameni ! Unde vi-i zîmbetul ?

— Marș ! Du-te dracului ! am mormăit spre el, și infanteristul a adăugat :

— Dar pe toți dumnezeii, dihanie, nu mă omorî cu zile !...

Cîinele a stat neclintit, parcă spre a ne cumpăni bine cuvintele, să vadă după ale cui se ascunde o inimă mai fierbinte. S-a uitat lung, lung, drept în ochii infanteristului, apoi s-a uitat la mine.

— Degeaba ! spuneau ochii lui încețoșați mai tare, ațintiți spre mine. Te prefaci ! Parcă eu nu văd ? Nu simt ? Abia-ți stăpînești mîna să nu mă mîngîi, abia-ți stăpînești zîmbetul...

— Marș ! am spus, apucînd un bulgăre.

— Fie și așa ! spuneau ochii lui, în timp ce se scutura de zăpadă. Mă bați ? Bate-mă, dar pe urmă are să-ți pară rău tot ție...

— Javra asta parcă-mi citește sufletul... a rostit infanteristul, ridicîndu-se.. Ia-n să-l mai detun cu o defensivă...

— Treaba voastră... spuneau privirile cîinelui. Dar pe urmă... pe urmă...

Apoi, cînd ne-am pomenit iar față în față cu el, abia mai mișca, abia scîncea. Îi pierise fierbințeala potopitoare a ochilor.

— Așa-i că vă pare rău că mă chinuiți ? ne întreba toată fața lui. Iată, dacă vreți, rămîn într-adevăr în urmă, dar o să vă pară rău, o să vă usuce remușcarea...

— Ba, chiar să rămîi în urmă ! am mormăit eu. Unde vrei să ajungi, în urma unor oameni porniți într-o cale neagră ?

— Hai, hai... a reluat privirea lui, cu dojană nespusă. Parcă poți izgoni un nefericit ? Ai mei, oamenii cărora le-am dat toată inima mea și toată credința mea, au pierit, și sînt singur... Și lăsîndu-și botul pe labe, mă privea țintă, ciulindu-și cînd o ureche, cînd alta.

— Hai, înmoaie-ți o dată inima ! Arată-ți zîmbetul, arată-ți-l o dată, căci nu pot trăi fără zîmbetul omului ! Nu înțelegi măcar atîta lucru ? Dacă va fi să pierim, pierim împreună, dar nu mă lăsați singur...

Pe dracul ! am mormăit eu, cu asprime, dar eram gata să-i iau capul la piept, să i-l strîng cu căldură. Nodul amar pe care-l purtam de atîta vreme în grumaz, mi s-a topit deodată, și spuneam rar, cu ochii biruiți de arșiță :

— Eh, prietene... dracul să te ia...

Insă, în urma noastră zarea s-a umplut de trupe. Curînd, întinderea era copleșită de cai, tunuri și infanterii. Artileria hohotea departe, și exploziile spărgeau văzduhul.

— Vedeți ? Vedeți ? Acum e prea tîrziu... prea tîrziu... spuneau ochii îngroziți, desnădăjduiți, ai cîinelui. Am auzit deodată bubuituri apropiate, răpăituri de mitraliere, țiuituri de gloanțe. După aceea, un urlet scurt, urmat de scîncete nesfîrșite.

De-atunci a trecut timp. Și azi mai văd ochii aceea plini de dojană, întrebîndu-mă :

— Oameni, unde vi-i zîmbetul ?

MECENA

stă la Mediesul aurit

de Petru Vintilă

Aproape cu doi ani în urmă a făcut vîlvă în lumea literelor o scrisoare pe care Uniunea Scriitorilor a primit-o de la colectiviștii din Mediesul Aurit. Aceștia cereau ca Uniunea să trimită la gospodăria lor un scriitor în documentare. „Vrem să se scrie un roman despre viața noastră, despre istoricul colectivei „Horia, Cloșca și Crișan", despre greutățile și bucuriile noastre". S-ar putea spune că acesta nu-i nici pe departe un lucru extraordinar. Din nenumărate gospodării au pornit invitații asemănătoare. Da, însă colectiviștii din Mediesul Aurit, iubitori de literatură ca Mecena, s-au dovedit a fi totodată practici și întreprinzători : „Sîntem gata să suportăm nu numai cheltuielile de documentare, ci și cheltuielile legate de tipărirea romanului, și avem de unde, pentru că sîntem o gospodărie milionară".

Editurile noastre și-au găsit așadar un concurent neprevăzut tocmai la marginea țării, în raionul Satu Mare. M-am dus la Mediesul Aurit să-i cunosc și eu pe acești îndepărtați urmași ai lui Gaius Cilnius Maecenas.

Locul este de multă vreme acela al unui miraj. Cu zeci de ani în urmă, grofii și boierii de pe aceste meleaguri mergeau iarna la Budapesta în sănii și trăsuri solide trase de cîte opt cai și risipeau în localurile de petrecere sume fantastice. Satul din care porneau era socotit un fel de Alaska, un ținut cu bogății fără sfîrșit. Foate că de la această îndepărtată uimire să fi venit numele comunei, numele care sună și azi atîta de straniu în mirifica sa originalitate și frumusețe : Mediesul Aurit. Ruinele unui castel zidit pe la 1200, mai stau și azi în mijlocul satului, după cum și azi mai stau în picioare, întregi și puternice, casele boierilor Gross, Boroș, Iako, Helmeczi și Feldman. Intr-una e Sfatul Popular, în alta e sediul gospodăriei agricole colective. Aceasta este într-adevăr milionară. Averea ei se ridică azi la valoarea de un milion trei sute mii de lei. Creșterea este de-a dreptul uluitoare, dacă amintim că la înființare, în 1950, colectiva nu avea decît două perechi de vite.

Cînd am coborît din tren în mica stație de cale ferată pe fațada căreia scria „Mediesul Aurit", era o vreme urîtă. Undeva, la vreo doi kilometri, trebuia să fie satul. Am pornit cu un grup de localnici spre comună. Mi se părea că sînt Horațiu, întovărășit de Virgiliu și Varius, la palatul lui Mecena din Etruria. Cum îi voi găsi pe Mecenați ? mă întrebam de unul singur, îngrijorat și curios. Vor mai ține minte scrisoarea lor trimisă în urmă cu doi ani ? După o jumătate de ceas, iată-mă ajuns în sat. Nu știu cum arătau palatele lui Mecena cu două milenii în urmă, dar cred că nici sediul gospodăriei colective din Mediesul Aurit nu i s-ar fi părut dizgrațios marelui iubitor de literatură din antichitate : o casă solidă cu o terasă sprijinită pe două coloane mari, și cu un parc larg în jur, plin cu pomi ca o livadă.

Plecînd din București, îmi luasem în servietă — prevăzător — o cantitate apreciabilă de merinde. Cît am stat la Mediș nici nu m-am atins de ea. La un prînz, de pildă, am fost poftit la colectivistul Robaș Dumitru. In drum spre casă, gazda mi-a spus :

— Am familie frumoasă. Șapte copii am...

M-am gîndit îngrijorat și cu oarecare compasiune că tot omul sărac își rupe de la gura lui ca să întîmpîne cu clasică prietenie și ospitalitate pe un drumeț.

Mergeam alături de el și-l priveam stînjenit, cu coada ochiului. Avea cizme solide în picioare și îmbrăcămintea nu părea de fel să fie sărăcăcioasă. M-am gîndit că i-or fi hainele de duminică. Și mi-am făcut la repezeală un plan : „Am să mănînc puțin. O să-i spun că nu-s flămînd de loc".

Mi-a arătat casa lui de departe. O casă mare, cu patru încăperi. O casă nouă, acoperită cu țigle. Am intrat cu stînjenire sporită : „Trebuia să-l refuz" — mă gîndeam din nou. „Casa era într-adevăr frumoasă, dar ce știu eu ? Poate că Mecena nu e chiar așa de bogat".

Am făcut cunoștință cu familia lui Robaș. Erau toți la bucătărie. Soția lui Robaș nu terminase încă mîncarea. Cei șapte copii stăteau în jurul mesei. Nu era nici unul rupt îmbrăcat. Nu era nici unul desculț. Pînă să fie gata prînzul, Robaș mi-a arătat casa.

— Aici am grîul. Două mii două sute de kilograme. Aici am porumbul. Feste o jumătate de vagon de porumb. Așa că nu ducem lipsă. Am tăiat un porc greu de-o majă. Mai tăiem unul...

In sfîrșit, ne-am așezat la masă. Mecena, săracul, n-ar fi putut fi mai darnic, Lucullus nu putea fi mai pretențios. Am mîncat cîrnați și friptură de porc, pîine de casă, varză murată și am băut un vin cu un buchet excepțional. Robaș Dumitru și nevastă-sa îmi spuneau mereu, parcă voiau să se scuze :

— Să primiți de bine atîta cît avem...

Spuneau asta cu falsă, dar simpatică modestie. Se vedea cît de colo că erau mulțumiți.

★

N-am de gînd să vorbesc despre succesele gospodăriei colective din Mediesul Aurit. Hambarul, podul, cămara și casa lui Robaș Dumitru mi-au dovedit acest lucru din plin. Comiati Ion, contabilul gospodăriei, nu s-a lăsat însă pînă nu m-a convins să-mi însemn măcar cîteva cifre din registrele sale :

— Am dat pentru o zi-muncă 3,30 kgr. grîu și 6 kgr. porumb. Ai scris, tovarășe ? Acuma scrie că în 1951 aveam numai 975 kgr. de grîu la hectar și că azi avem 1453 kgr. Ți-ai însemnat, tovarășe ? Bun. Scrie, mă rog, că la porumb am avut în 1957 o recoltă de cinci ori mai mare decît în 1951...

De cîteva ori Comiati Ion m-a întrebat :

— Ia spune, tovarășe, s-ar putea scrie un roman despre colectiva noastră ?

In întrebarea lui „Mecena" am simțit de fapt acel imperativ categoric al comenzii sociale, care ne leagă de viață și de realitatea contemporană munca noastră de scriitori.

Dar lucrul care m-a impresionat cel mai mult a fost atracția lor deosebită pentru literatură. In casa unde am dormit, Sandu, copilul gazdei, citea voluminosul **Ulenspiegel** de Coster. Știți cîți ani are Sandu ? Doisprezece. Am stat o după amiază întreagă la biblioteca sătească. Au venit să ceară cărți vreo cincisprezece localnici, tineri și bătrîni. Georgescu Petru a luat **Prinț și Cerșetor**. M-am uitat la fișa lui. Știți ce-a mai citit în ultimele săptămîni ? **Pe Donul liniștit, O pînză în depărtare, Baltagul, Povestiri** de Caragiale, **Inimă rece** de Hauff, **Furtuna** de V. Lațis și **Aventură în lunca Dunării.** Bibliotecara Mak Ela mi-a povestit această întîmplare :

— Am hotărît să înființez o bibliotecă de casă la Maria Lăureanu. Asta a fost în ziua de 2 ianuarie 1958. I-am dat 37 de cărți și tot atîtea fișe. A doua zi, în 3 ianuarie, mă trezesc cu Lăureanu Maria că vine și îmi cere alte cărți și alte fișe. Nu i s-au ajuns cărțile pentru cîți cititori veniseră încă în prima zi.

Dacă cineva ar dobîndi 1500 kgr. grîu la hectar, dacă averea lui ar crește înzecit de la o recoltă la alta, dacă ar fi îmbrăcat oricît de bine și fudul, acela încă nu s-ar putea numi Mecena. Porecla asta care cinstește și înalță, care înfrumusețează și adaugă strălucire sufletului omenesc, nu o poate da numai bogăția materială, dacă nu e însoțită de minunata patimă a cărții, de pasionata dragoste pentru scînteietoarea lumină ce stă în paginile cărților. In primul rînd pentru această mare iubire, colectiviștii din Mediesul Aurit merită să poarte ca pe-o poreclă de preț, numele lui Mecena. Am să mă întorc cît de curînd la ei și-am să scriu măcar o nuvelă. Fericit aș fi atunci ca Horațiu cînd a scandat întîia lui odă pentru îndrăgostitul de vers din Etruria :

„Maecenas atavis edite regibus,
O et praesidium et dulce decus meum..."

V. EM. GALAN

ALEGERI...

Cu toate secţiile şi subsecţiile în păr, Institutul îşi alege noul comitet sindical.

Mobilizarea — excelentă.

Organizarea — la înălţime.

Preşedinte ad-hoc — un venerabil profesor cu o cravată şi maniere paterne.

Deocamdată se fac, se motivează, se discută (printr-o mormăială colectiv-

aprobatoare) şi se înscriu pe listă propunerile de candidaţi.

La tribuna improvizată pe colţul mesei prezidiului, vorbitorii şi vorbitoarele se succed din opt în opt minute, conform programului dinainte stabilit.

Al patrulea vorbitor, terminînd numai după cinci minute şi jumătate, culege un cordial ropot de aplauze — trecut de către preşedinte, cu politică promptitudine... „în asentimentul tuturor, nu-i aşa"... asupra candidatului propus, pe nume Pralea. Iar Pralea, şeful serviciului de muncă şi salarii, un bătrînel rotofei şi, între atîţia savanţi, care-l aplaudă, plin de complexe, iceşte şi-şi tot tamponează faţa întinzînd de batistă cu amîndouă palmele: nu pentru că-i e prea cald şi ar fi asudat, ci pentru că s-a înroşit ca şcolarii cînd iau o notă peste aşteptări şi-i vine să intre-n pămînt — cu bucuria acelei clipe cu tot.

Al cincilea vorbitor respectă timpul reglementar. Al şaselea economiseşte un minut; dar performanţa lui fiind deja depăşită, nu-i ovaţionată. Al şaptelea...

Cu al şaptelea, de la bun început, ireaba se cam încurcă:

Ridică mîna... e invitat la cuvînt prin semnele obişnuite... se scoală în picioare... dar cînd preşedintele, repetîndu-şi semnele, îl cheamă la tribună, el, printr-un gest scurt, cere să fie lăsat în pace. Gestul nu îngăduie nici o replică şi nici o insistenţă: „Cu mine, fără de-alde astea. Ori, ori!"

Contrariat, intimidat, preşedintele cere pe şoptite părerea celorlalţi membri ai prezidiului.

In sală, pauza cade bine. Puţini iau în seamă incidentul. Unii tuşesc, alţii îşi suflă nasul, alţii optimişti îşi privesc ceasurile...

Calm, statuar, cu haina între umeri şi braţele încrucişate pe piept, noul vorbitor aşteaptă hotărîrea prezidiului.

— Numele dumneavoastră... — întreabă preşedintele, oftînd.

Noul vorbitor pufneşte polemic („Aşa dar nu mă cunoaşteţi?! Bineee...") îşi desface braţele, le propteşte în speteaza scaunului din faţă şi, cu o voce profundă, de bariton gutunărit, proclamă:

— Gotard Pavlescul după care, pungindu-şi buzele, priveşte împrăştiat, aşteptînd. („Acuma v-aţi lămurit?").

Cu un scîrţîit compact, cele două sute opt scaune aflate în sală se orientează către acest nume care, se vede cît de colo, trezeşte curiozitatea tuturor numai prin faptul că nu spune nimic nimănui.

— Lo-tar Pa-ve-les-cu... notează preşedintele silabisindu-şi cu oarecare îndoială scrisul.

— Eroare! vine, sec, replica. G de la Galvani! o de la Osiris! t de la Torricelli! a de la Alfieri! r de la Réaumur! d de la Danton: Gotard! şi „o" e rotunjit cu atîta osîrdie polemică, încît sala se umple de-un foarte sonor „Goooutard", în urma căruia curge îndată tot pe litere, propriu zis *irupe*, şi într-o cascadă de celebrităţi şi „Pavlescul".

— Go-tard Pav-les-cul... — scrie docil preşedintele; apoi încîntat, bate uşurel cu vîrful creionului în listă („Am îndreptat-o, gata! Nu-i pricină de supărare...") dar cînd sezisează rumoarea sălii, se încruntă, întoarce creionul şi bate-n masă pe adevăratelea: Linişte!... — apoi, lui Pavlescul dulce: Lucraţi... unde?

— Bineînţeles, aici! vine, sarcastic, răspunsul, urmat de-o şi mai sarcastică precizare: Incadrat la 14 martie una mie nouă sute cinci zeci şi opt.

Preşedintele vrea parcă s-o scrie şi pe asta, dar se zăpăceşte, se răsgîndeşte, aruncă din mînă creionul, şi, zîmbind stingherit, desface braţele în lături („N-am ştiut. Iertare! Poftim, vorbiţi!").

Pe urmă, însă, chiar în clipa cînd Pavlescul emite un apăsat „Tovarăşi!", preşedintele, cuprins subit de-o nelinişte pe care repetate consultări în cadrul prezidiului nu par a i-o ostoi, începe să-l privească insistent, alarmat pe bătrînul Pralea. Iar Pralea după ce-şi leagănă chelia, liniştitor şi competent, de patru ori la rînd, certificînd astfel încadrarea legală a Pavlescului, vine la prezidiu călcînd în poante, ca o balerină, şi, cu spatele la sală, mai mult prin gesturi, dă explicaţii. Pe urmă, tot aşa, revine la loc.

Preşedintelui, vădit, i s-a luat piatra de pe inimă: îşi potriveşte omoplaţii printre protuberanţele şi cuciele de pe speteaza jilţului prezidenţial (sculptură florentino-oltenească, plus, drept la mijloc, un proeminent bot de balaur chinezesc) şi începe să asculte.

In extrema dreaptă a sălii, Gotard Pavlescul, fulgerîndu-şi mînios privirile prin sală, dezvoltă introducerea intervenţiei sale pe tonul firesc, sfîrşitelor de rechizitorii.

— ...Pot fi contrazis, tovarăşi. Ştiu! Dar cine, aici, îşi va lua răspunderea de a nega adevărul? Superficialitatea este o armă cu două tăişuri. Ştiu! Dar cu amîndouă tăişurile îndreptate spre însăşi inima superficialului om care o practică. Or, asta-i principalul! Nu-i destul să afirmi *principii!* Prin ceea ce faci, trebuie să le confirmi! Deci, munca sindicală, după părerea mea, depinde de cadrele sindicale... sau, cel puţin, depinde *în primul rînd* de ele! Iar cadrele depind de noi! Pot fi contrazis, totuşi faptele rămîn fapte: *noi* le alegem! In principiu, cadrele... — şi aşa mai departe.

Fiecare frază e aruncată cu adresă precisă în capul cuiva din sală — şi victimele, simţind privirea vorbitorului repezindu-se asupră-le, reacţionează diferit: unii tresar... unii se îngălbenesc.. unul şopteşte-n urechea vecinului ceva ce, manifest, pare a fi o vorbă porcoasă... alţii se înroşesc... sînt şi cîţiva care pufnesc în rîs... Cînd îl rosteşte pe „In principiu", Gotard Pavlescul ridică acuzator **braţul drept către tavan** — şi ca urmare haina îi alunecă rămînîndu-i agăţată numai de umărul stîng.

Incet-încet, scîrţîind pe tonuri diferite, cele două sute opt scaune revin la poziţia iniţială. Priviri nedumerite caută zadarnic în privirile preşedintelui sensul acestei introduceri! Căci preşedintele, el însuşi, se utiă pe pereţi...

Nişte pereţi goi, cam afumaţi, cu vagi infiltraţii pe colţuri şi cu teribile ciudăţenii arhitecturale peste tot. Cîndva, bănuia preşedintele, aici trebuie să fi fost sufrageria solemnissimă a vreunui mare... ce-o fi fost el!... petrolist sau cam aşa ceva: risipă de bolţi ogivale masive, sprijinite — poate numai aluziv — pe firave coloniţe de lemn lăcuit... la uşi, nişe scobite adînc şi întărite lateral de dumnezeu ştie ce contraforturi fără nici un dumnezeu... grinzi apăsînd strident unde te aştepţi mai puţin... policandre de cristal... aplice... calcio-vecchio cu fluturaşi lucitori de mică... însfîrşit, o păguboasă risipă de toate podoabele goticomaure pe care, în năbădăioasele decenii 2 şi 3 ale acestui veac, arhitecţii bucureşteni le-au asamblat, le-au autohtonizat (aici *fără* gust şi măsură, în alte părţi *cu)* şi apoi, graţie unui greu explicabil capriciu, le-au numit „florentine". Gotard Pavlescul e înalt, slab şi poartă ochelari; pe cap are o claie de păr cărunt care i se clatină agresiv ori de cîte ori gesticulează prea energic. Stă pe jumătate ascuns în nişa din extrema dreaptă a sălii, şi preşedintele, studiindu-i de departe, cu ochii lui miopi, trunchiul împărţit diagonal în două culori, — albul cămăşii şi negrul hainei — se pomeneşte asemănîndu-l cu un dulău tărcat care, din pragul curţii sale, latră la proprii lui purici cu aerul că ar lătra universul în genere.

Preşedintele îşi zîmbeşte, amuzat de această comparaţie, apoi amintindu-şi de rosturile lui acolo, bate uşurel în masă. Inutilă strădanie! Sala alunecă implacabil într-o plictiseală din ce în ce mai veselă. Numai bătrînul Pralea pe scaunul său, moţăie decent, închizînd ba un ochi, ba altul, şi-şi retrăieşte înduioşat niscai amintiri din tinereţe; era student pe-atunci şi, în urbea lui natală, nimerise într-un lăcaş asemănător: la biserica catolică... dar nu era duminică, ci o după masă oarecare, cînd mult apreciatul, mult alintatul organist local se hotărîse în sfîrşit să dea un prea des anunţat şi mereu amînat concert... dar maestrul, după cîteva impresionante acorduri introductive, s-a apucat să-şi prezinte „onoratului auditoriu" eleva favorită — o fetiţă de 8—9 anişori, cu degete scurtuţe şi cam ţepene, pe care după aceea, vreo două sute de oameni onorabili s-au chinuit s-o asculte numai pentru că, neştiind a cui fiică o fi, o treceau pe rînd, cu respect, în paternitatea fiecăruia dintre mai marii urbii (de faţă şi ei, din nenorocire). Numai Pralea avusese atunci curajul să se ridice şi să plece. Demonstrativ! Curaj cu care se mîndreşte şi astăzi, acum. cînd uimit, stă şi se întreabă „ce hram o fi purtînd, la urma urmelor, Gotard Pavlescul ăsta?..." Dar cum pe de o parte mugetele vorbitorului par, fără nici un „hram" — şi pe de altă parte alegerile sindicale îi inspiră o pioşie pe care altă dată concertul din biserica catolică nu i-o inspirase, Pralea stă liniştit pe locul lui şi se mulţumeşte să-şi rumege amintirile, picotind cu un ochi, şi, cu celălalt aţintind prezidiul... Asta, pînă în clipa cînd simte că de cine ştie cîtă vreme, preşedintele îi face semne, îl cheamă. Atunci cu paşi uşori, plutitori, — deşi îşi dă seama că într-atîta gălăgie nu s-ar auzi nimic chiar dacă ar bate pasul ca dorobanţii — se duce la prezidiu.

— Mă rog... cine-i Teşiu ăsta? vrea să ştie preşedintele.

— Care Teşiu?! se miră Pralea, căzut din lună.

— Păi... ascultă! Dumneata n-asculţi? Dormi?

Prin gesturi, mai mult cu sprincenele, preşedintele îi cere să-l asculte pe Gotard Pavlescul.

Bătrînul Pralea înghite-n sec, se întoarce şi ascultă.

Intr-adevăr, Pavlescul tocmai motivează propunerea în comitet a unui anume Mihai Teşiu — pronunţîndu-i numele cu mare accent pe i: „Teşiiiu".

Acest Mihail Teşiu — află Pralea — e un ins ale cărui principale virtuţi decurg din capacitatea lui neasemuită de a se orienta just în orice împrejurare: just, adică „aşezîndu-se pe punctul de vedere al intereselor statului".

...Şi pasiunea cheltuită de Gotard Pavlescul în prezentarea candidatului propus de el atrage în asemenea măsură atenţia bătrînului Pralea, încît acesta, sprijinindu-se cu o mînă de masa prezidiului, ascultă cu gura literalmente... nu, nu chiar căscată, dar destul de larg întredeschisă.

Gotard Pavlescul şi Mihail Teşiu au lucrat timp de peste doi ani, zi de zi şi ceas de ceas, la I.R.S.T. în secţia IV: din 1953 pînă în 1956.

In sală nimeni nu ştie ce-o fi însemnînd „I.R.S.T." Nu ştie nici preşedintele, nici Pralea... Dar amănuntul trece, se pierde — abia remarcat de-o uşoară creştere temporară a zumzetului sălii.

Teşiu era şeful „secţiei IV I.R.S.T.", iar Pavlescul subşeful ei. Şi timp de doi ani, Teşiu — „aşezîndu-se mereu pe punctul de vedere al intereselor statului" — a luptat pentru aprobarea unei misterioase operaţii de „supraetajare a schemei şi a clădirii". In această luptă Teşiu a avut împotrivă „toate ministerele de resort", direcţii fel de fel, cinci comisii de experţi şi două comisii de arbitraj... A fost o luptă gigantică — „davidgoliatiană" zice Pavlescul — dar fără nici un rezultat, pentru că direcţia I.R.S.T.-ului se opunea propriei sale secţii IV, adică iniţiativelor lui Teşiu — şi deci, implicit „punctului de vedere avînd la temelie interesele statului". De aici — o luptă separată, continuă, surdă, necruţătoare, între directorul I.R.S.T.-ului şi subalternul său Teşiu, şef la „a IV-a". Teşiu, totuşi, a rămas „aşezat pe punctul său de vedere". A rămas, chiar dacă la un moment dat însuşi Pavlescul, şovăind, fusese cît pe ce să-l părăsească, să-i declare deschis că el „în problema supraetajării, se spală pe mîini precum Pilat". Teşiu, într-un cuvînt, a dus bătălia de unul singur — pînă la capăt!

Pînă la capăt, adică pînă cînd, prin voia soartei, a fost promovat peste noapte subdirector al I.R.S.T.-ului. (Era formula prin care ministerul încerca să pună capăt luptelor intestine dintre „a IV-a" şi direcţie). Şi atunci, cel dintîi document venit la Teşiu spre rezolvare a fost un furibund „memoriu" — recapitulativ în primele 16 pagini şi ultimativ în ultimele două — trimis direcţiei, în ajun, de secţia IV, adică de Teşiu, adică de el însuşi în legătură cu mult dezbătuta „supraetajare".

Şi atunci, simplu, firesc, fără a sta la gînduri măcar o clipă, Teşiu a scos stiloul din buzunar şi a scris apăsat de-a curmezişul primei pagine a memoriului său: „Se respinge definitiv! Orice altă revenire nu se va mai lua în considerare!".

— Se rrrespinge definitiv! bubuie vocea lui Gotard Pavlescul. De-fi-ni-tiv! repetă, dominînd hohotul sălii; şi pe măsură ce hohotul se propagă, el ridică vocea...

Pufnind, bătrînul Pralea se răsuceşte într-un călcîi şi începe a-i explica preşedintelui — nu se ştie ce, dar, oricum, ceva care-l face pe preşedinte să devină aproape grav.

— ...într-o singură noapte prin urmare, — continuă Gotard Pavlescul, stimulat de animaţia din sală — sau poate chiar atunci într-o singură minută, el Teşiu, depăşindu-se, a trecut pe punctul de vedere al intereselor statului *în noua sa situaţie:* „se rrrespinge de-fi-ni-tiv!", El împotriva lui!... Or, din punctul meu de vedere şi aşezîndu-mă cu hotărîre pe poziţia intereselor de stat, cred că tovarăşul Teşiu merită... chiar *trebuie...* să fie ales în comitetul nostru sindical, ca un...

— ...ca un nătărău? Ca un pezevenghi? intervine brutal, zbierînd exasperat, careva din sală.

Gotard Pavlescul îşi întinde (mai corect: îşi destinde) braţul drept, blasfemator, în direcţia prezidiului, şi, cu ultimele-i puteri, sloboade un „Nuuuu!" prelung.

— Nu! Nu, ci dimpotrivă: ca pe-un om care...

— ...care nu există, mă rog, la noi! suspină politicos preşedintele, invitîndu-l pe Gotard Pavlescul, printr-un elegant gest al palmelor alăturate ca pentru rugăciune, să-i controleze afirmaţia la Pralea. Şi Pralea, rămas lîngă masa prezidiului, îşi leagănă chelia a negare: „Nu există!".

— Poftim? întreabă Pavlescul, simţind în sfîrşit că undeva, ceva nu-i în perfectă ordine.

— Nu există la noi în Institut... — îi repetă preşedintele cu abia reţinută milă.

— Teşiu! dar chipul Pavlescului spune: „Ia să văd: îndrăzneşti s-o repeţi?!".

— Nu există nici un Teşiu...

— Nici la filială? dar asta, cu sensul „Aici te-am prins!".

— Nici. Tovarăşul Pralea, nu-i aşa, este cel mai în măsură s-o ştie... hm!...

— Atunci... — un moment, Pavlescul pare gata să se dezumfle; în sală, veselia capătă din ce în ce o nuanţă compătimitoare... însă Pavlescul, după ce-a tras adînc aer în piept, izbucneşte cu forţe proaspete: Atunci, tovarăşi, de aceea... vă spun!... de-aceea nici nu l-am văzut în sală! şi „vă spun" al lui răsună a „vă acuz". Dar asta, tovarăşi, înseamnă că eu am fost indus în eroare! Nu-s nici zece zile de cînd... o comunic aceasta luîndu-mi întreaga răspundere... o persoană pe care dacă ar fi de faţă aş demasca-o, fără nici un menajament, o *asmenea* persoană, m-a informat că Mihail Teşiu este transferat aici în Institut într-o muncă de răspundere! Or, tovarăşi, aceasta este o... — şi cu toate că vecinii îl trag energic de cureaua pantalonilor vrînd să-l aşeze pe scaun cu sila, el luptă, se zbate, gesticulează ameninţător cu braţul drept, priveşte prezidiul cu ochi însîngeraţi de atîta obidă, şi strigă, strigă... — ceva ce nu se mai aude din pricina vacarmului din sală.

Pe urmă, cu al optulea vorbitor, lucrurile reintră în albia firească.

Desene de GION

SIMBOL

de Radu BOUREANU

Doi uriaşi văzut-am în spaţiile astrale,
Le măsuram făptura între pămînt şi cer,
Vedeam cum fiecare ducea un glob în braţe
De aur unul, celălalt terestru.

De aur unul, celălalt terestru.

Cel ce purta pe braţe, rînjind, un glob de aur
Părea că stă să-l spargă cum îl strîngea cumplit.
Şi umbra lui verzuie de Caliban, tirită,
Privea spre răsărit.

Privea spre răsărit.

Cel ce purta pe braţe masivul glob terestru
Cu braţele-ncordate îl înălţa spre soare
Ca să-şi călească vechiul pămînt
— Un proaspăt scut —
Sub baia de lumină a pletelor solare.

poezia

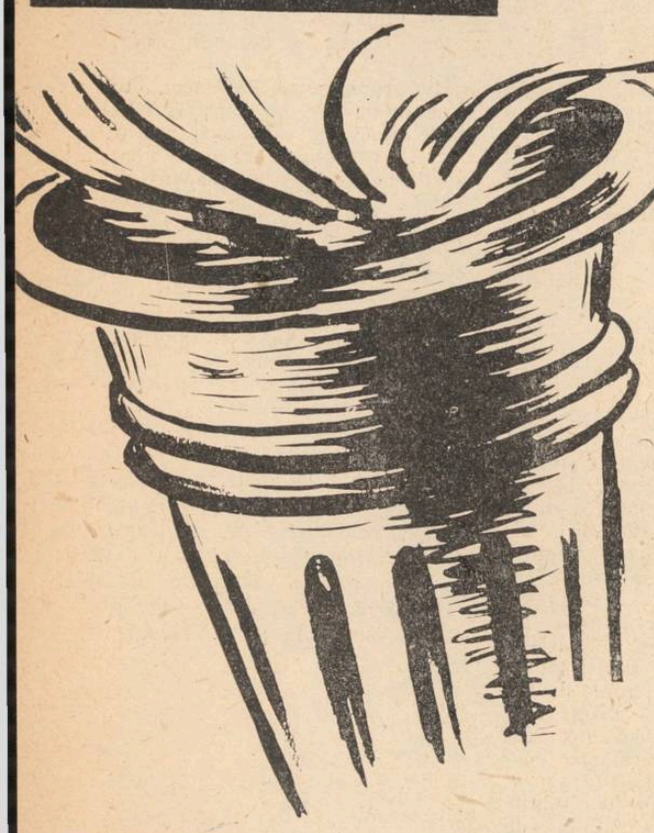

NECULAI TĂUTU

Romantism

Scrum. Sînge. Plumbi. Și oamenii ciosvîrte
Sînt transportați pe tărgi la ambulanță,
Pe lîngă morți doar lupul se învîrte
Sticlind doi ochi lăptoși, ca de faianță.

Abia țintim cu mîna degerată
Și lupu-i gata, gata, să ne-nhațe,
Dar iar zărim peste nămeți o fată
Cu liliac în inimă și-n brațe.

Alb s-a oprit... și visul mai departe
Îl depănăm în taină fiecare.
O, romantism, tu, decît orice moarte,
Decît războiul, înmiit mai tare!

●

Frumoasa adormită

Zăpada-naltă aburi; respiră ca domnița
Care-adormi în codru și-așteaptă s-o trezească
Din somnul lung de veacuri, să-i scuture altița
Un făt-frumos, odraslă de viță-mpărătească.

Și calcă feți-frumoșii, cu puști și moletiere
În codrul dintre neguri sub fulgii amintirii;
Nu s-a trezit domnița și-n jur mitraliere
În somnul fără vise, pe rînd, îi culcă mirii!

(Din „Carnet de Front", Tatra 1945)

ION BRAD

Epitaf

Aici sfîrșește dragostea silită
Ce schimbă inimile-n buturugi,
Cuvintele-n secure,
Și mîngîierile în lovituri de sapă.
Aici săpăm o groapă.
Veniți, voi zdrențe roase de păcate,
Iubiri în care n-a-nflorit pămîntul,
Să v-aruncăm în gura de balaur
A lutului ce v-a furat lumina,
Flori negre și ciuperci înveninate.
Svîrliți, feciori, țărînă cu lopata,
Glii mari, dureri înțelenite,
Să nu se mai ridice din adîncuri
Ispititorul glas, în veci de veci,
Al dragostelor lung schimonosite
Ce le-ngropăm aici sub bezne reci
Toți cei căzuți în somn
Ca-ntr-o fîntînă.
De-ar azvîrli numai un fir de praf,
Un pumn din spulberata lor cenușă,
În groapa amărăciunilor prea crunte,
Cocoașa neagră s-ar schimba în munte.
Și-n piscul lui, prin nopțile cu lună,
Cînd mugurii iubirilor curate
În cîntece plesnesc, de nuntă nouă,
Învăluit în neguri se arată
Ion al Glanetașului
Cu țeasta sfărîmată.

FERENC SZEMLÉR

Pămîntul tău

Calc pe pămînt. Și pasul meu
în roșa țărnă se afundă.
Deasupra-n cer, de aur greu,
tipsia soarelui, rotundă.
Atras sînt de pămînt
și gleznele mi-afund în lutul vieții,
cum după drum, pe ploaie și pe vînt,
odihnă cată uneori drumeții.
Pînă la brîu, pînă la umeri, pîn'la cap,
pămîntul simt în jur cum mă cuprinde.
Și dacă nu mai pot să scap,
mîhnirea nu mă prinde.
Prin viața mea făcui mai roditor
acest pămînt ce azi mă strînge-n brață.
Nu numai flori
din trupul meu vor prinde mîine viață.
M-absoarbe piatră, minereu, nisip,
și peste ani vreo mie,
voi dăinui, în chip
de pulbere, pe tălpi, în drumeție.
Sau fi-voi fier, beton armat, ori după moarte,
doar lut de țigle — ori frunze argintii...
In orice m-aș preface mai departe,
o, patrie, pămîntul tău voi fi!

In romînește de **VERONICA PORUMBACU**

DRAGOȘ VICOL

Coasa

Coasa sta ruginită în cui;
Ajunsese și ea a nimănui...
Vîntul s-apleca din coama casei să vadă
iarba crescută înalt prin livadă....
Stelele și-au găsit oglindiș bun în fîntînă:
nimeni nu tulbură apa bătrînă...
Pasărea de șiță din streașină cearcă
să cînte a singurătate parcă...

„Hei, nu-i nimeni acasă?... Unde ești tată?!"
„Aici sînt, pe prispa uitată,
întors spre amurg și vechime...
Aici sînt și totuși aici nu e nime!..."

...Am smuls coasa ruginită din cui,
s-o bată șuierul vîntului,
s-o sulițe soarele cel viu și cel teafăr,
s-o ascută înaltul luceafăr!...

Am tulburat somnul stelelor din fîntînă
și-am purces, răcorit, în livada bătrînă...
A gemut iarba înaltă și — s-a culcat ostenită
la picioarele mele, într-o clipită...

Tata s-a-ntins peste gard să mai vadă
tinerețea cosînd prin livadă:
s-așternea iarba brazdă cu brazdă...

Și-a plîns, bucurîndu-se, tata, bătrînul,
...că-i va fi tinerețil iar gazdă...

NICULAE STOIAN

Salutare firmelor orădene

Din Bărăgan, de-aici, o salutare
Frumoase firme orădene vouă,
Romîno-ungurești dicționare,
Viu tălmăcind aceleași gînduri, care
Sclipesc pe buze, cristalină rouă.

Din Bărăgan, de-aici, o salutare...

Frumoase firme, inimi larg deschise,
Mărinimos, în două, ca o carte
In care cu același sînge-s scrise
De nimeni încălcatele zapise
Ale frăției noastre fără moarte.

Frumoase firme, inimi larg deschise...

Frumoase firme-ngemănînd într-unul
— Criș, îmbrățișat de două maluri —
Prinosul ce-l aduce azi romînul
Ca și maghiarul, fratele său, bunul,
In vadu-acestor scumpe idealuri.

Criș, îmbrățișat de două maluri...

TIBERIU UTAN

Arghezi

Intoarsă, rădăcina în rază s-a schimbat
Și pipăind azurul cu-antene de mătase
Stîrnită din țărînă, a stat și nume-a dat
La tot ce fără nume pînă atunci rămase.

Lipitu-s-au de lucruri poreciele, și-astfel
Vor rătăci prin lume, ca un năravcе ține,
Ca un păcat de care ca să te scapi de el
Mult mai ușor îți șade să te desprinzi din tine.

●

Joc de oglinzi

Privirea niciodată întregul curcubeu
Din zări în zări, pe boltă, nu poate să-l cuprindă.
Aerian, pilonii îi tremură, cînd eu
L-aș vrea adus în mine și-nscris ca-ntr-o oglindă.

...Ai vrea și tu iubirea întreagă să ți-o spun,
O țandără — cum tremuri! —ca nu cumva să scape!
...De parcă știe ochiul sălbatecu-i lăstun
Din care munți răsare și-apune-n care ape...

GEORGE DAN

Pieile roșii

Pieile-Roșii, — învingător și-nvins, —
După măcel, veneau să se împace.
Și-n cîmp, șezînd, luleaua lor de pace
O pîciiau cu rîndul, ins cu ins.

Incașii și Aztecii nu s-au stins...
Fugind de nepoftitele gîrbace
Pămîntul și-l făcură carapace —
De vii, în noaptea minei s-au prelins...

Și-au moștenit urmașii lui Columb
Tutun, cartofi și auriu porumb,
Dar ce păcat că nu și obiceiul

Cel pașnic, cînd aprinsa obștei pipă
Ardea-n tabac și vrăjbilor temeiul,
Cu fumul și cu scrumul în risipă...

VIOLETA ZAMFIRESCU

Contur

Uneori cînd luna-mi coboară-n odaie
Scara ei de mătase gălbuie,
Izbutind sufletul să mi-l despoaie,
Pe treptele razelor fine mi-l suie.

Uneori cînd luna mă prinde de mînă
Și inima-mi lasă de vise-aiurită,
Eu pipăi pămîntul cu mîini de stăpînă
Și rîd cum am fost de nimicuri mîhnită.

Cine-a spus că-ntocmeala rotundă a lumii,
Imensul ceasornic cu fosfor de stele,
Ar strivi umerii fragezi ai humii,
Ai trupului meu și ai inimii mele?

Am sufletul cald, bolnav doar de vise,
In mine ard mii de-ntrebări răzvrătite,
Aici, sub rotirea de astre precise,
Cu osii pe-un singur nucleu sprijinite.

Sînt sfera ivită-n cîmpia cu sfere,
Pe unde curg spații și timpuri în valuri,
Dar flacăra arderii mele nu piere
Cît nu-mi îngrop gîndu-ntre clipe și maluri.

Eu știu grohotișul ce-și macină trupul
Străin de durere, de timp, de iubire,
Eu știu groaza foamei ce macină lupul,
Știu munca ce-o țese păianjenu-n fire.

Intreb firul ierbii ce-nseamnă și cum e
Puterea imensă din roua ce-o bea?...
Stăpînă pe-o clipă, rotesc ochii-n lume
Și-n gîndul meu simt energie de stea.

Eu caut în floare, în arbore-n miere,
Ciocnirea ce schimbă conturele feții,
Și cînt fericită de-atîta putere,
Sînt cel mai puternic contur al vieții.

Vestire bună

de acad.

Tudor ARGHEZI

Trăiește multe cine durează mult.
Sînt aproape 30 de ani de atunci.
Ziarele apăreau în cîte 12, 20 și 24 de pagini mari, fără să găsești în ele, pentru simțire, nimic. O imprejurare brusc㠄, inexplicabilă obiectiv, mi-a dat într-o vacanță de șomaj, direcția unei tipografii.

Obișnuit cu vingalacul și călțuța, am intrat între zețari și mașiniști, cu voie bună, condiționînd înșăcurarea neașteptatei sarcini de un fond editorial, care, făgăduit de repetate ori, nu mi s-a pus la îndemînă niciodată.

Acuasem un proiect de editură, pentru, pe de-o parte, eliminarea brigandajului organizat în conciaiul editurilor pe spinarea scriitorilor, lipsiți și de laptele copiilor la biberon. Pe de altă parte, trebuia impusă respectarea drepturilor de autor, pe atunci abstracte. Plecaserâ de pe masa mea de lucru numeroase articole de revendicare inutilă.

Tirajul, misterios și necontrolabil, era multiplicat la infinit, pe furiș, nestingherit de plata și obligații contractuale, iar guvernele se fereau să facă o îndreptățită lege de presă, schițată în deridere, odată, din întîmplare, cu escamotarea principalului precis. Miniștrii și deputații, interesați la beneficii, făcînd parte, direct și indirect, din consiliile de administrație ale firmelor de editură.

Scriitorii mai tineri nu pot să-și dea seama, de contrastul, ca de la negru la alb, dintre procedeele de atunci și de azi cînd tirajele, cifrate pe coperta volumelor apărute sînt publice și contractele plătite punctual.

Editurilor le aparțineau și marile ziare, care nu plăteau colaboratile decît insistent. Erau ziare — cimitire, ale căror beneficii — zilnic enorme, veneau de la morții jeluiți în text de familii și taxați după tarife cu și fără portret... Era ca la vînzămînt de iarnă, cînd frozii costumați te întrebau întrîndu-ți în casă, dacă dorești o reprezentație cu sau fără perdea. Perdeaua era decența relativă, iar absența ei pornografia pentru unii.

Pe lîngă ziare și cărți, apărea din cînd în cînd cîte o revistă repede dispărută, înanțată, de cîte cîțiva golani de băieți, cu mai mult sau mai puțin talent, dar hotărîți să se afirme, rupîndu-și pînza de la gură.

Accesul la revistele mari, oreau să zic groase, fotele literaturii de periodicitate, le era interzis fără un bilet de recomandație, emanat de la o figură, oricît de slută, bancară și politică-literară. Chiar Siguranța Generală, sondată de un anarhist ratat, scotea o revistă bine aprovizionată la casierie, izbutind să adune în pagini-le ei, pentru utilitățile ascunse, o serie de poeți-agenți și de prozatori mascați.

Am luat cu naivitate insulta adusă condeiului rominese, asupra mea și neastîmpărul, de care a trebuit să dau de mai multe ori socoteală sensibilității, lor judiciare, civile și militare, nu a putut să îl înfrîngă. Într-o noapte, am tăiat dintr-o gazetă cunoscută, o oprtă pe care, de-o palmă, am îndoit-o în patru pagini înguste, lungi și am trezit din somn pe ai mei cu o întrebare :

— Mă bate gîndul să scot mîine fărîma asta de gazetă.

— Pe semne ai înebunit, mi s-a răspuns cu un surîs pe jumătate la ce visaseră dormind și jumătate de ultmire :

— Vă să zică, sîntem de acord.

— De !...

Am scos atunci Biletele de Papagal.

Mărimea derizorie a foii nu a înspăimîntat pe cititori. Succesul a fost imens și cu atît mai greu de admis cu cît, pe cînd un ziar cît un cercevel se vindea cu 20 de bani, prețul Biletului era de 2 lei.

In prima lui formă, ridicolă, Biletul a apărut, zi de zi cîteva sute de numere, și dacă a murit este că ziarele mari, bune la împachetat, coalizate, au refuzat să-și mai vîndă marfa chiosc㠄rilor care primeau Biletele de Papagal.

Mi s-a părut acest scurt istoric necesar. Peripetiile felurite vor fi, poate, povestite, în nisuința Memoriii. Vream să ajung la o constatare de fapt. Biletul a rupt întrarea ferecată a publicității și i-a dat drumul unui tineret respins de literatură și intimidat, să intre. Mai mulți din ei sînt încă de mult bine cunoscuți de public și unii consacrați. Mărturisesc și ei Biletul mititel a sfărîmat zăgazul și cred că a însemnat în literatură un moment.

In razu Luceafărului, care vezhează neîncetat aprins de-asupra călimării, îmi fac o cinstită bucurie, să le trimit, după ce au trecut cel puțin două generații și obrazte, tinerilor celor mai noi un mesaj de înmrosnătare, îndemnîndu-i să creadă discret dar dirz în chemarea pe care o simt în ei și să se împlinească. Rostul vieții este să te realizezi și să te depășești, fie și orbește. Tinerețea nu merită nici întristare, nici mediocritate. Ea trebuie să țîșnească și să se arunce sus. Cît mai sus !

Scormoniți, feciori, în adîncuri și scoateți la lumină aurul sîmțirii. Pentru cinstea voastră și pentru podoaba grăiului cu nățrama, al maicii voastre în opinci și catrință.

Victor TULBURE

Din Zori

Din zori-la cinci și pînă, din nou, în zori la cinci,
Sub ceruri mohorîte de toamnă, la Apaca,
Urcam pe scări traverse de fier, scandam
lozinci
Și vintu-ntreaga noapte ne zguduia baraca.

Iar norii, parc-anume, ne-ntunecau la chip,
Necontenind, deasupra, să cearnă ploi mărunte,
În ochi anume vîntul ne azvîrlea nisip —
Să pierdem steagul roșu, să nu mai fim în frunte !

Și să ne prindă iarna, aici, pe șantier,
Cu schele-năpezite și încă nesurpate,
Ca să plecăm nevrednici și huiduiți de ger,
Lăsînd în urmă zidul abia la jumătate.

Dar ne ținurăm bine și cînd am dat raport
Că mai devreme munca sfîrșită ni-i cu-o lună,
Ce cald părea culcușul sub ude foi de cort !
Țigara-n doi fumată nicicînd n-a fost mai bună!

CARTEA NOASTRA DE-NCEPUT

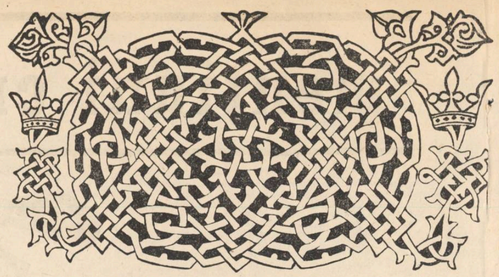

УСТАВЪ ЖЕСТЕНІЕ

СЛОУЖБЫ ВЪНЕНЖЕ ДІАКОНСТВА

ОТЕН СѠЕННИКЪ ЖТЬ
ВНОЕ СЪВРЪШАТН ТАНН
СТВО • ДЛѢЖЕНЬЄ ПРѢВѢЄ
ОУБО МНРЕНЬ БЫТНСЬВ
СѢМН • НННЛѢТН УТО
А

de Augustin Z. N. POP

Cătător al monumentelor de cultură feudală, Al. Odobescu se oprea în vara lui 1860, la mănăstirea Bistrița, însoțit de graficianul elvețian Henric Trenk, aflînd „printre cărțile cele stricate de praf și necurățenie, dar apărate de umezeală prin groasele lor scoarțe de lemn", din chinovia olteană, o tipărătură pe care nimeni n-o menționase pînă atunci și nici n-o întrevăzuse măcar în importanța ei de prima tipărătură pe pămîntul rominesc : Liturghierul lui Macarie din 1508. În fața acestei descoperiri, alăturată de alte „incunabule ale tipografiei rominești", entuziasmul strălucitului scriitor, cercetător al bibliotecilor cu renume din Europa, se concretiza într-o propunere de ingenioasă justețe : „strîngerea la un loc a vechilor cărți de prin mînăstiri și biserici ar împlini cu prisos acea lacună", ideie ce stă la baza viitoarei Biblioteci a Academiei Române, a cărei aniversare nonogenară va fi prăznuită în curînd, constituind, totodată, primul fond de carte veche romînească, întregit și prezentat la un înalt nivel științific de Bibliografia veche romînească — 1508-1830 —, alcătuită în patru volume de Ion Bianu, Nerva Hodoș și Dan Simonescu.

Să reținem, așadar, că în 1958 se împlinesc patru sute cincizeci de ani de la apariția celei dintîi cărți în patria noastră. Liturghierul de la 1508 nu e lucrare de originalități în sensul participării lirice, a conceptului filozofic sau al comunicării documentare ; nu e și nici n-a putut rămîne carte populară, ci o tipărătură de cerută de oficiile bisericești în forma slavonă consacrată ca limbă de cultură în părțile sud-estului european, dintr-aceiași serie cu Octoihul din 1510 și Tetravanghelul din 1512. Tustrele au fost patronate de voevozii Radu cel Mare, Vlad cel Tînăr și Neagoe Basarab, menționați în epiloguri purtînd stema Valahiei în admirabile vignete în care se recunosc ușor ilustrațiile din manuscrisele religioase și din ornamentica populară.

Am avut aceste cărți de cult înaintea altor popoare înnecinate, fapt ce confirmă un timpuriu stadiu de cărturărie autohtonă exprimată prin tipar. Bibliologul I. I. Oghienko a publicat un concludent tablou comparativ despre vechimea tipografiilor slave : Cracovia : *1491* ; Veneția : *1493* ; Cetinje : *1493-1494* ; Tîrgoviște : *1508* ; Praga : *1517* ; Belgrad : *1522* ; Moscova : *1564* ; Lemberg : *1574* ; Ostrog : *1580* ; Kiev : *1617*.

Tehnoredactarea și truda culesului primei noastre cărți se datoresc călugărului Macarie, meșteșugar din obștea mitropolitană din Zeta (în 1493 tipărește la Cetînje un octoih și în 1494 o psaltire slavă), care a fost sprijinit de voevodul Gheorghe Cernojevici și a avut legături cu Veneția, unde se pare că s-a și desăvîrșit în măestria imprimării, lucrînd cu editura Andreas Toressano de Asola-Aldo Manutio, cum dovedesc caracteristicile interne ale Liturghierului din 1508 : garniturile de buchii, xilografiile, tiparul în două culori, provenința hîrtiei etc.

Cartea este un in quarto de finață prin format, prin armonia literelor capitale, de rînd, majuscule ornate și prin calitatea hîrtiei, totalizînd 16 coale sau 256 pagini. Nu se știe unde a fost tipărită ; s-au făcut presupuneri că tiparnița a funcționat la Govora sau Tîrgoviște (Dealul) în vecinătatea cetății de scaun și Mitropoliei.

Tipograful scrie la sfîrșitul cărții :

„S-a început această carte, numită Liturghier, după porunca Domnului Io Radul Voevod, să-i fie lui veșnică pomenirea.

Și s-a săvîrșit această carte din porunca întru Hristos Dumnezeu binecredinciosului și de Dumnezeu-dăzătului și prea-luminatului Domn Io Mihnea, marele Voevod a toată țara Ungro-vlahiei și a părților de la Dunăre, fiul marelui Io Vlad Voevod, în anul dintîi al domniei sale. Ostenindu-se și smeritul monah și preot Macarie".

Aceluiași Macarie, chemat și adus în țară de mitropolitul Maxim, cărula de aîlfel avea să-i urmeze pe tronul chiriarhal, Neagoe Basarab i se adresează cu deferență în celebra Viață a patriarhului Nifon : „Prea iubite părinte, Kir Macarie, cela ce ești cu mila și cu darul lui Dumnezeu ales și pus înaintea noastră de ne luminezi și ne strălucești cu razele soarelui ca să ne arăți și să ne înveți ...".

Sînt patru sute cincizeci de ani de cînd poporul romîn folosește tiparul ca instrument de comunicare a valorilor spirituale. Editura Academiei R.P.R. pregătește o ediție festivă facsimilată a Liturghierului macarian, prefațată cu un studiu istoric-literar pe P. P. Panaitescu.

Și nu se transcrie romantism gîndul întors spre bătrîna carte macariană, către prima carte a țării, cînd, cu cuviința datorințelor, azi, în bibliotecile publice sau în lumea proprilor cărți, răsfoiește ediția pentru bibliofilii, albumele de artă cu comorile țesăturilor țărănești sau cu anemonele lui Luchian, poeziile lui Eminescu sau Șt. Octavian Iosif, pentru a-și înțelege cît mai bine geneza, mijloacele lor. Nu mă îndoiesc că Luceafărul va izbuti în această ucrare. În ce mă privește nu pot arăta alci decît nevoile generale care așteaptă să se satisfacă într-o nouă publicație.

Cea dintîi este aceea care îi cere să ofere o tribună noilor talente în curs de afirmare. O revistă există, define un loc și lasă o urmă numai atunci cînd izbutește să consacre unul sau mai multe nume de scriitori. Convorbiri literare au fost pe vremuri cadoul lui Eminescu, Slavici, Caragiale, Xenopol. Semănătorul a fost tribuna talentelor, tinere pe-atunci, ale lui Iorga, Iosif, Anghel, Sadoveanu. Viața Romînească a impus numele lui G. Ibrăileanu, Hogaș, Topîrceanu, Ralea. Doresc Luceafărului să se poată dezvolta astfel încît viitorimea să vorbească de el ca despre locul în care au crescut și au ajuns la faima închegării lor depline talente necunoscute de noi sau despre care n-avem încă reprezentări precise. Grea și anevoioasă este calea unei reputații literare. Trecem, de cele mai multe ori, nebăgători de seamă pe lîngă numele apărute mai întîi în foile literare. Ne oprim mai degrabă în fața coloanelor sub care aflăm un nume cunoscut. Sau nătura nu suprimă neapărat anonimatul. Acesta poate continua să se asocieze și cu numele ilpărit, ailia vreme cît o revistă ne ajută să fixeze o tentația publică asupra lui. Cîte noi talente vor atrage luarea-aminte asupra lor în paginele Luceafărului ? Dacă vor exista astfel de talente, partea cea mai însemnată a sarcinei noii reviste va fi împlinită.

O revistă literară săptămînală sau bilunară nu este o revistă de studii. Ea trebuie să fie o oglindă a actualității. Comentariu perpetuu al creației în curs este al doilea ei rol de seamă. Doresc să aflu în paginile pe care le voi parcurge de-aci înainte aceoli prompt și dătător de tutor lăpteluor de cultură ale vremii. Nu voi deschide aceste pagini pentru a cîti contribuții savante, cît pentru a afla reac. ilunea unor martori atenți, lucizi și sensibili. Deci nu aștt contribuții venite din afară vor crea forța și prestigiul revistei, cît mai ales atitudinea colegiului redactional, unificat prin aceleași puncte de vedere.

Sînt sigur că această atitudine va fi lucidă și onestă. Adeseori creația singură nu se impune, dacă lucrarea critică nu o secondează, nu dă lupte pentru a o impune, nu rectifică atunci cînd este cazul. Aștept deci să apară în paginile Luceafărului, printre celelalte talente, acela al unuia sau al mai multor critici literari. Acestia vor trebui să se afirme ca scriitori cu întinsă cultură, dispuși de mulți termeni de comparație, binevoitori față de noutate, liberi față de concepte, dar mai cu seamă onești în toate judecățile lor. Prima însușire a criticului este de ordin moral : curajul intelectual și perfecta lui bunăcredință.

Întrunirea tuturor acestor condiții va aduna în jurul noii reviste publicul ei devotat, acela pentru care colegiul redactional care pornește acum la lucru va ști că are obligația să-l reprezinte.

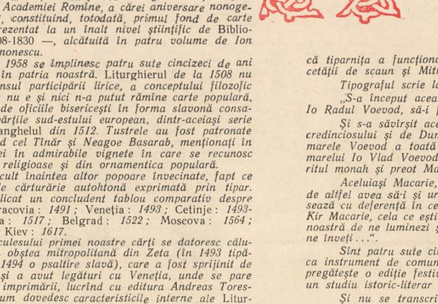

Fragment dintr-o pagină de manuscris (facsimil)

Sadi-el-Mahib

de Barbu DELAVRANCEA

— A propos de recunoștință — începu Nohotiu, azvîrlindu-și, c-o mișcare repede, o șuviță de păr de pe frunte — fiecare popor înțelege recunoștința într-altfel, și fiecare din individii cari-i alcătuiesc o prîcep în a. numit chip, neatîrnînd de creștere și de gradul de cultură, ci după cum e născut. E bun ? e rău ? e cinstit ? e necinstit ? religios ? sceptic ? vesel ? melancolic ? Recunoștința va avea alt pervaz și alt coprins. Ceea ce cred de recunoștință, este adevărat pentru toate entitățile morale și abstracte...

Dedemult, trăia, la Constantinopole, un arab, Sadi-el-Mahib. Nalt, uscățiv, lat în spete ,numai mușchi și vine de oțel. C-o barbă rară și creață, tunsă mărunt — aproape ras, c-o față oliv㠄stră și lucioasă, cu ochi negri, calzi și scînteitori. Vorbea puțin și muncea mult. Blînd și harnic, ajunsese de pominâ în Stambul. Învirtea pescăria — lucru cam ciudat pentru un arab — și, în fiecare vineri de la dumne. zeu, de la domnul vădăvelor și sărmanilor, stacoji, țipari, barbuni, scrumbii și rîndunici de mare. Și mîluiții deschizînd gura ca să-i mulțumească, el scutura mîna dreaptă, ca o aripă vînătă de albatros, pe înțelesul tutulor : că lui nu-i trebuesc temenele. Cine l-ar fi văzut cum dăruia, ar fi prlecput cît era de evlavios. Privea în jos; își pleca frunțea și repeta încet, sorbindu-și răsuflarea: „Allah !... De la tine, Allah, nu de la mine !" — în briu purta o bardă ascuțită și lucioasă. — Și norocul îl slujea. Unde arunca plasa, o trăgea doldora de viețăi. Și, dis-de dimineață, și pe subt seară, se întorcea cu caicul încărcat de da pe dinafară.

Sadi.el-Mahib era orfan. Într-o răzvrătire de triburi, periseră, și muma, și tata, și frații și surorile lui, Carte nu învățase, Viteaz și mîndru, intrase în oștire și repede ajunsese ofițer în roata călăreață a Sultanului. Dar, din pricina mîndriei își sfărîmă cariera.

Într-o zi, un paș㠄, rău și ingimfat, scăpînd biciușca din mînă, îi zise, c-o asprime nepotrivită :

— Sadi-el-Mahib, descalecă și dămi-o !

Sadi-el-Mahib auzise bine, și nu-i venea să crează urechilor

— Și pentru ce să descalec ?

— Nu pricepi ?... Hai ! descalecă degrab, și dă-mi-o ! porunci pașa, punînd mîna pe minerul paloșului ados ca o semilună.

— Nici pentru Sultan, nici pentru Allah, n.aș descălleca de mi-ar porunci așa !

Și înfipse pintenii în pintecile calu. lui, și se făcu nevăzut ca o nălucă.

Il judecară, îl pedepsiră, și-l deteră afară din oștire.

„Ei vor robi, cu vreau slobod !" Așa se gîndi el împlinindu-și pedeapsa.

Și s-apucă de pescărie. Și ajunse îndestulat și cu dare de mînă.

Și de cîte ori l.apuca paraponul de viteji, se ducea la „AT.MEIDAN", în fața moscheiei lui Ahmet — minunea cea cu șase minarete — și întărîta pe cei mai vestiți turci la trîntă dreaptă. Nimeni nu-l putea birui, nici la luptă, nici la ridicarea greutăților cu spinarea, nici la învîrtirea paloșului, nici la înotat, o ! mai ales la înotat ! Pleca de la „Vechiul Serai", înconjura turnul lui Landru de trei ori, și d-acolo pîn.la Scudar și înapoi.

Turcoaicele, cînd își mîngîiau copiii, le șopteau în urechi „Să fiți voinici ca Sadi-el-Mahîb, ca el de drepți, de norocoși, de darnici, de viteji și de oameni buni !".

Odată, la o sărbătoare a mulțimii, erau de față și fecioriî sultanului. Doriau să vază întrecerile.

La călărie, pe deșelate, Sadi.el-Mahib întîiu. La vislit, barca lui întîia.

Rîndul înotatului.

Șase înși s-aruncară în Bosforul mai albastru ca scrobeala albastră. O pînză de stropi și de spumă i-acoperi ca o ploaie de mărgăritare. Își luară vînt. Se liniștiră. Tăiau apa ca niște șerpi. Rar scoteau afară cîte o mînă cu degetele împreunate și întinse, și se duceau ca și cum ar fi fost trași de niște sfori nevăzute.

— Sadi-el-Mahib al șaselea.

Ajunse pe cel d-al cincelea. Îl întrecu. Ajunse pe cel d-al patrulea. Îl întrecu. Pe cel dintîiu, și-l întrecu, și-l lăsă îndărăt cu două lungimi.

Trei bărcăgii îi insoțeau.

Sadi.el-Mahib abia se mai zărește. Și mereu în frunte. Dar, d-odată pieri în valurile mării. O barcă se grăbi să-i sară într.ajutor, și-i aruncă un scul de funii.

— I s.a întîmplat ceva !..

— Ce i s-a întîmplat ?

— Un circel ?

— O amețeală ?

Așa se încrucișau vorbele mulțimii de pe chei.

După o jumătat' de ceas sosi și barca cu Sadi-el-Mahib. Singele îi țîșnea din mina stîngă, deși cu dreapta, ca un clește, o stringea cît putea. Îl sfîșiase un rechin.

Feciorul cel mai mare al sultanului dădu să-l îmbușe.

Sadi-el.Mahib zise, blînd dar mîndru :

— Luceafăr de zi și de noapte, să te dăruiască Allah cu toate bunătățile pămîntului !.. Asta, pentru un arab, este o zgîrietură !... Allah m.a certat în mîndria mea... El care e pe uscat și-n apă, în stele și.n văzduhuri, n.a vrut să-l întrec și de astă.dată și-a poruncit unui șakal de mare să mă muște și fiara i s.a supus cum i se supune toată puzderia de vietăți !

Și rămase beteag de mîna stîngă, și trepădă și la doftori și la babe, și la vraci. Rana de la înnodătura pumnului nu i se închidea. Cheltui tot ce agonisise. Zadarnic ! Trecu un an, Trecură doi, și rana lui cocea necontenit și necontenit se spărgea.

Într-o zi, din întîmplare, dădu peste un „efendi latros" un doftor grec, prîpășit din Eghipet.

— A ! nu e nimic ! O sgaibă ! Au fost niște proști cei cari te.au căutat !

Ce-i făcu, ce-i dresc, efendi latros, că, într-o săptămînă, rana se închise și carnea se prinse la loc. Lui Sadi-el. Mahib îi crescu inima de bucurie. Se împrumută la un armean ca să plătească pe Efendi latros. Grecul nu primi nici un ban, doar atît zise arabului:

— Răsplata mea să.mi fie, că de cîte ori oi spune un adevăr pe care tu l.ai văzut, cu ochii tăi, recunoscător să întărești că „așa e ! așa e, oameni buni !".

— Bucuros, efendi !

Se închină și plecă mormăind :

— Un ghiaur, s-așa de bun ?... Allah s-a pogorît peste sufletul lui, și, din spurcat l.a limpezit în roua trandafirilor mirositori, și a sufiat asupra lui o adiere căldjică din ne. mărginita-i bunătate !

Și ginduî i se-ndreptă spre sărmanii pe care nu.i mai cercetase de doi ani și mai bine.

S-aruncă în caic și plecă la pescuit.

— Allah ! — se rugă Sadi-el-Mahib, sorbind aerul răcoros al mării — arunc plasa mea în norocul Fatmeei, văduva c-o spuză de copii !

Peste trei ceasuri abia o trase de grea ce era.

A doua zi, sorbia mulțumit dintr-o ceașcă fierbinte, într-o cafenea din Galata, în mijlocul turcilor cari îl întîndeau de mîna stîngă, îl pipăiau și nu credeau ochilor lor.

— Asta, oameni într-o săptămînă ?

— Da, banabaco...

— Asta, un ghiaur ?

— Un om al lui Allah !

Din întîmplare, iacă și efendi Iatros. Un oameni buni, pe Sadi.el.Mahib cu l-am tămăduit și nu i-am luat nici o para !

Grecul plesnia de fudulie.

Sadi-el-Mahib sări în capul oaselor, apoi se.ndoi pîn.la pămînt.

— Așa e !... De doi ani boliam, și efendi Iatros, într-o săptămînă parcă mi-a luat cu mîna racila și durerea de la mîna stîngă. Așa e, oameni buni !

— O ! Efendi este mare meșter !

— Și eu am un copil care se usucă pe picioare... De mi l-ai face bine, te răsplătesc c.o pungă de aur...

— Și eu, Efendi, am o cădînă frumoasă ca o lună nouă, dar tot ce mănîncă nu ține în ea.. De i-ai găsi leacul te dăruiesc cu cel mai sprinten cal din Arabia !

Într-o zi Sadi.el.Mahib asculta, cu mai mulți înși, din chiostrul unei moschei, la un muezin care se ruga din înălțimea unui minaret drept și alb ca o făclie. Efendi Iatros trecu pe acolo și se opri.

— Oameni buni, să știți că eu l-am tămăduit pe Sadi-el-Mahib.

Sadi-el-Mahib tresări. Il privi.

— Să știți c-așa e, oameni buni !.. În bazarul cel mare, Sadi.el.Mahib povestea citorva prieteni o vinătoare.

Efendi Iatros, acolo !

— Oameni buni...

Sadi-el-Mahib îi tăiă vorba din gură și mărturisi cu oarecare pică :

— Oameni buni, acesta e doftorul care m.a vindecat... ii sînt foarte recunoscător... imi pare rău însă că nu mi-a luat nici o para... Și i-am rămas dator fără să vreau... Și e rău să fii dator, că te știu toți cîinii din Stambul !

Grecul plecă. Arabul, cu mîna-n briu, pipăindu.și barda, strecură printre dinți :

— Ghiaur, ghiaur, geaba scrie la cartea ta a sfîntă să nu fie dreapta ce dai cu stînga !

Azi așa, mîine așa, pînă îl scoase din răbdări, căci cînd credea că-l ocoleșe. atunci se pomenia cu grecul piept în piept.

— Oameni buni...

— Taci ! — răcni desnădăjduit arabul. Cît să tragă mîna mea la cintar ?

— O litră, două, și mai mult...

— Ori-cît ! Ori.cît ! Cît vrei ! Cît va atîrna, atîta aur să.ți dau, numai să scap de robia recunoștin.ei cu care m-ai lăsat dator !

Ochii i se stinseră în fundul capului, apoi i se căscară mari, și din amîndoi, izbucnîră două văpăi de minie

Efendi îi rise-n nas și apucă p-o ulicioară.

A doua zi Sadi-el.Mahib se aprinsese la vorbă, cu niște turci și arabi. pe cheiul Bosforului, sprijinit de un drug pitic și gros, de care întindeau corăbiile cu pînzele înfășurate. Povestea o întrecere cu cai. El, goniș㠄 pe calul unei pașale din Maltepe.

— Armăsarul se ducea ca o porumbiță încolțită de uliu; aburii de pe nările lui te frigeau; vîntul nu mișca nici o frunză, și aerul imi vijîia pe la urechi...

Deodată își strînse buzele. Se îngălbeni. Înfipse mîna în briu și scoase barda...

Efendi Iatros acolo ! Răsărît ca din pămînt.,.

— Oameni buni, iacă recunoștința unui arab !... I-am stors puroiul, l.am vindecat, l-am făcut la loc cum îl făcuse mă-sa, nu i-am luat nici o para, și-acum m-ameninț㠄 !

Sadi-el-Mahib, cît ai clipi, se răsuci pe loc... Mîna stîngă pe drug... Și.vîrtind barda, cu dreapta, izbi !... Un sunet mort,.. Stînga îi sărise din cot !.. El, vînăt la față, o luă de pe pietre și-o azvîrli în obrazul grecului, strodpindu.l cu singele lui cald încă.

— Ia-ți și du-te !

Adevărat arab. I-a vindecat.o de la pumn ? Ia dat-o din cot !... A mai trecut de la el... N-a mai rămas dator nici pic de recunoștință.

Și Sadi.el-Mahib nu l.a mai întîlnit în cale ,căci din minutul acela părăsise Stambulul.

— Aaa, mi s-a stins țigareta asculind la time, zise Bogdan, i-i-i, ai multă imaginație...

— Imaginație ? Eu ?.., O ! dac-ați fi auzit voi, pe bătrînul turc care mi.a povestif-o, acum un an, la Galați, ați fi văzut singele negru țîșnind din cot.tul lui Sadi-el-Mahib. Laș fi auzit răgind de furie, ați fi închis ochii de oroare ca să nu mai vedeți mina moartă și plumburie agățată de lanțul de la ceasornicul lui efendi Iatros, ș.ați fi încremenit auzind barda : țiit. zdrum !.. Bietul turc, cînd a isprăvit, și-a luat fesul din cap, l-a mototo.it, l-a trintit jos și l-a călcat în picioare...

(Continuare în pag. 15-a)

La Centenarul nașterii lui

Delavrancea

Delavrancea : **Peisaj din Elveția (1895)** →

← Delavrancea : **Femeie printre brazi (1895)**

N. Grigorescu și Delavrancea în 1906

Răsfoind Epoca din 1916, am dat peste ultima nuvelă tipărită a lui Delavrancea, intitulată Vacanție... Zece foiletoane, unele duble altele simple, relatează convorbirile a trei profesori, foști colegi de liceu, care se întîlnesc în timpul vacanțelor, din doi în doi ani. Cu această ocazie comentează evenimente de ordin general, probleme de învățămînt și personale, ori își trec timpul povestind glume și întîmplări cu tîlc.

După personajele nuvelei lui Delavrancea, în plăcerea de a munci rezidă tot înțelesul vieții, de unde decurge îndemnul pentru tineret de a învăța necontenit. Temeinicia învățăturii are nevoie de stratificări în timp. Ceea ce ar putea învăța într-un an, nu poate fi însușit în două luni.

In discuțiile lor din îngrijorarea pentru soarta țării își fac loc și aprecierile cu privire la stadiul de civilizație al diferitelor popoare, deja încleștate în primul război mondial în aprilie 1916, cînd apare nuvela lui Delavrancea.

Criticul social pe care cititorii îl cunoscuseră din Iancu Moroi, din Paraziții și — parțial — din toate celelalte creații ale lui Delavrancea — nuvelistica și dramaturgia lui — fără a mai vorbi de mille de articole din presă și afară de fulminantele lui discursuri, apare din nou în ultima sa nivelă. De data aceasta, Delavrancea atacă moravurile înrădăcinate în armata burgheză, îmaratitatea feroei și jocul de cărți; el, cel ce dusese campanie pentru intrarea Rominiei în războiul de întregire, la atitudine fățișă împotriva războiului.

Partea cea mai întinsă și cu caracter de sine stătător în această nuvelă, este o povestire exotică, o legendă orientală despre apăsătoarea povară a recunoștinței, atunci cînd cel căruia o datorezi nu știe să ți-o usurece.

Printre manuscrisele lui Delavrancea am găsit acest fragment dactilografiat separat și semnat de autor, ca și cum ar fi voit să-l publice independent. Fragmentul poartă titlul Sadi-El-Mahib, după numele personajului principal.

In cadrul centenarului lui Delavrancea, am crezut că putem retipări această legendă, pereche — prin exotismul ei — cu Nu e „gaba" cafeu din opera lui Delavrancea.

In publicarea operelor complete ale marelui nostru clasic, Sadi-El-Mah'b își va lua locul meritat lîngă cele mai bune piese ale nuvelistici lui Delavrancea.

Emilia Șt. MILICESCU

Delavrancea despre artă și literatură

Artistu mare trebuie să lucreze chiar atunci cînd lumea trece indiferentă și rece pe lîngă frumusețile lui ; el trebuie să se consume, ca ales al neamului lui, chiar cînd drept răsplată va avea disprețul și sărăcia, oftica și copiii de alienați.

Altfel nu este artist, ci negustor de copii reie și de originale și mai rele.

(Salonul Ateneului, ian. 1889. Revista Nouă).

Pînă la Grigorescu am avut mai mult „cadre" și „cadruri" dar n-am avut tăloauri.

Grigorescu este cel dintîi pictor romîn care a făcut adevărată pictură.

Cine a văzut „Pădurea de fagi" de Ion Andreescu... s-a convins că autorul acestui metru pătrat de pictură a fost un artist, un poet și un filozof... Fagii lui colnici sînt plini de viață... Pe sub coaja lor argintie, crăpată, răzbnată, simți că cîrculă seva suptă din pămîntul de o realitate extraordinară.

In orice artist adevărat există un critic, în orice operă de artă, o logică a frumosului. Și tără de tutor îapteluor de cultură ale vremii. Nu voi deschide aceste pagini pentru a cîti contribuții savante, cît pentru a afla reac. ilunea unor martori atenți, lucizi și sensibili. Deci nu aștt contribuții venite din afară vor crea forța și prestigiul revistei, cît mai ales atitudinea colegiului redactional, unificat prin aceleași puncte de vedere.

Sînt sigur că această atitudine va fi lucidă și onestă. Adeseori creația singură nu se impune, dacă lucrarea critică nu o secondează, nu dă lupte pentru a o impune, nu rectifică atunci cînd este cazul. Aștept deci să apară în paginile Luceafărului, printre celelalte talente, acela al unuia sau al mai multor critici literari. Acestia vor trebui să se afirme ca scriitori cu întinsă cultură, dispuși de mulți termeni de comparație, binevoitori față de noutate, liberi față de concepte, dar mai cu seamă onești în toate judecățile lor. Prima însușire a criticului este de ordin moral : curajul intelectual și perfecta lui bunăcredință.

Întrunirea tuturor acestor condiții va aduna în jurul noii reviste publicul ei devotat, acela pentru care colegiul redactional care pornește acum la lucru va ști că are obligația să-l reprezinte.

Salut

de acad.

Tudor VIANU

Marea dezvoltare pe care a luat-o presa literară nu numai că nu împiedică, dar mai degrabă recomandă și impune o nouă revistă. O astfel de publicație apare de obicei pentru a da expresie anumitor năzuințe literare și pentru a răspunde unor aspirații de aceiași fel în publicul cititor. Acesta nu este o masă omogenă, o adunare de oameni în toate felurile asemănători între ei. Nu există un singur public. Există dependențe și ramuri felurite ale lui, selectate în mărea mulțime a cititorilor. Prima problemă care se impune deci noii reviste la începutul drumului său este aceea de a-și găsi publicul, adică de a identifica o seamă de nevoi intelectuale cărora redactorii și colaboratorii noii publicații îi vor putea răspunde cu mijloacele lor. Nu mă îndoiesc că Luceafărul va izbuti în această ucrare. În ce mă privește nu pot arăta alci decît nevoile generale care așteaptă să se satisfacă într-o nouă publicație.

Cea dintîi este aceea care îi cere să ofere o tribună noilor talente în curs de afirmare. O revistă există, define un loc și lasă o urmă numai atunci cînd izbutește să consacre unul sau mai multe nume de scriitori. Convorbiri literare au fost pe vremuri cadoul lui Eminescu, Slavici, Caragiale, Xenopol. Semănătorul a fost tribuna talentelor, tinere pe-atunci, ale lui Iorga, Iosif, Anghel, Sadoveanu. Viața Romînească a impus numele lui G. Ibrăileanu, Hogaș, Topîrceanu, Ralea. Doresc Luceafărului să se poată dezvolta astfel încît viitorimea să vorbească de el ca despre locul în care au crescut și au ajuns la faima închegării lor depline talente necunoscute de noi sau despre care n-avem încă reprezentări precise. Grea și anevoioasă este calea unei reputații literare. Trecem, de cele mai multe ori, nebăgători de seamă pe lîngă numele apărute mai întîi în foile literare. Ne oprim mai degrabă în fața coloanelor sub care aflăm un nume cunoscut. Sau nătura nu suprimă neapărat anonimatul. Acesta poate continua să se asocieze și cu numele tipărit, ailia vreme cît o revistă ne ajută să fixeze o tentația publică asupra lui. Cîte noi talente vor atrage luarea-aminte asupra lor în paginele Luceafărului ? Dacă vor exista astfel de talente, partea cea mai însemnată a sarcinei noii reviste va fi împlinită.

O revistă literară săptămînală sau bilunară nu este o revistă de studii. Ea trebuie să fie o oglindă a actualității. Comentariu perpetuu al creației în curs este al doilea ei rol de seamă. Doresc să aflu în paginile pe care le voi parcurge de-aci înainte aceoli prompt și dătător de tutor lăpteluor de cultură ale vremii. Nu voi deschide aceste pagini pentru a cîti contribuții savante, cît pentru a afla reac. ilunea unor martori atenți, lucizi și sensibili. Deci nu aștt contribuții venite din afară vor crea forța și prestigiul revistei, cît mai ales atitudinea colegiului redactional, unificat prin aceleași puncte de vedere.

Sînt sigur că această atitudine va fi lucidă și onestă. Adeseori creația singură nu se impune, dacă lucrarea critică nu o secondează, nu dă lupte pentru a o impune, nu rectifică atunci cînd este cazul. Aștept deci să apară în paginile Luceafărului, printre celelalte talente, acela al unuia sau al mai multor critici literari. Acestia vor trebui să se afirme ca scriitori cu întinsă cultură, dispuși de mulți termeni de comparație, binevoitori față de noutate, liberi față de concepte, dar mai cu seamă onești în toate judecățile lor. Prima însușire a criticului este de ordin moral : curajul intelectual și perfecta lui bunăcredință.

Întrunirea tuturor acestor condiții va aduna în jurul noii reviste publicul ei devotat, acela pentru care colegiul redactional care pornește acum la lucru va ști că are obligația să-l reprezinte.

Note despre ACTUAL și ETERN UMAN

de I. D. BĂLAN

Ideea de actualitate pare a fi una din acele noțiuni atotcuprinzătoare închizînd în sfera ei o sumedenie de înțelesuri adesea contradictorii. Aplicată literaturii și artei în general, ea primește chiar în dicționarele unor limbi cu lexicul cel mai bogat și mai nuanțat definiții inacceptabile. După una din ele, **actualitatea** ar fi „**starea lucrului actual, ceva la ordinea zilei, care are importanță pentru vremea de față, care interesează numai pentru momentul de față**". Acceptînd o atare definiție s-ar putea crede că zugrăvirea actualității în artă ar excl㠄de aprioric ideea de trăinicie, de perenitate, condamnînd creația la o existență efemeră, cum, dealtfel, nu o dată au înș

mențiuni critice • perpessicius despre Titus POPOVICI, SETEA, roman (E.S.P.L.A.)

Mai mult de unul dintre cetitorii romanului Străinul *(inclusiv cel de față) va fi dezamăgit să nu mai întîlnească și aproape să numai audă vorbindu-se nimic, dealungul celor șase sute de pagini din* Setea, *de Andrei Sabin, pe care Titus Popovici părea să-l designe erou-pilon al romanului său ciclic. Vă mai amintiți, desigur, de dînsul. N-ați uitat, sînt convins, nici scenele de către început, a eliminării din școală, pentru că mărturisise credințe opuse celor oficiale, nici solidarizările unora dintre profesori, nici fluctuațiile și dezacordurile prieteniei lui cu Lucian Varga, și ale sentimentelor pentru Sonia, conflictul său cu părinții, și în deosebi cu tatăl său, exilul la Lunca, la bunică-sa, contactul cu cîțiva, Ardeleanu și Mitru Moț, dintre protagoniștii ce se întîlnesc în* Setea, *exodul și bejenia din pricina luptelor revărsate în partea locului și, spre deosebire de Fabrice del Dongo, eroul lui Stendhal, participarea lui de adevărat la un crîmpei de Waterloo, inițierea în mișcarea muncitorească și încercările prin care trece, mergînd pînă la sălbateca agresiune a lui Teddy Varga — și vă veți fi spus că toată risipa aceasta de elanuri și de îndoieli, atît de proprii vîrstei și epocii și care fac din tînărul acesta, cărturar, și visător în același timp, unul din personagiile cele mai captivante ale* Străinului, *îl marcau unei iminente cariere, dinainte hotărîtă de ursitorile epice.*

Insă Titus Popovici a dispus altminteri, ca o dovadă că mai presus de mitologie și de legile ei ineluctabile stă voința și fantezia romancierului. Sînt eroi pe care autorul îi sacrifică înainte de timp, spre marea disperare a cetitorului, sînt alții pe care îi trece, pentru o vreme, în rezervă, așa zicînd în refacere, asemeni unei unități mult prea hărțuită în linia întîi sau, cu o imagină mai sugestivă, asemeni isvoarelor care se afundă în pămînt ca să răsară mult mai departe, cu un debit sporit și cu toate virtuțile intacte. Este, poate și cazul lui Andrei Sabin, de a cărui eclipsă ne-am sezisat și care, de bunăseamă, limpezit de impurități accidentale și maturizat de stagiul politic, în care se exercită, ne va întîmpina, cu spontaneitatea sufletească ce-l caracterizează, din paginile viitoarelor tomuri. Importantul era ca scena să nu rămîie goală și, din acest punct de vedere, Setea *nu lasă nimic de dorit față de* Străinul. *Desigur, nu e vorba de figurația curentă oricărui roman, cît de rolurile de primă importanță, de cariatidele edificiului, de eroi. Căci romanele trăiesc prin eroi și, cum bine s-a observat în analele literaturii universale, nu odată numele autorului a fost expropriat și suplinit de cel al eroului eponim. Dinu Păturică, Sașa Comănești eanu, Ion și Apostol Bologa, abatele de Marenne și Victoria Lipan, dna Walter și Lică Trubadurul, Gore Pirgu, Radu Comșa, Ladima, Iancu Urmatecu, Darie, Sofia Cozianu-Bodmann, Moromete și toți ceilalți de un neam cu dînșii — pentru a ne limita la meridianul nostru — n-au concurat oare cu starea civilă, cum spune Balzac, și nu sînt, ei și ele, procuratorii titrați ai celor ce le-au dat viață, în speță ai lui: Nicolae Filimon, Duiliu Zamfirescu, Liviu Rebreanu, Mihail Sadoveanu, Hortensia Papadat Bengescu, Matei Caragiale, Cezar Petrescu, Camil Petrescu, Ion Marin Sadoveanu, Zaharia Stancu, Petru Dumitriu, Marin Preda? Putem oare trece în palmaresul, de pe acum glorios, al epicei noastre, și numele lui Titus Popovici? Fără îndoială.*

Căci Setea *nu numai continuă, dar sporește și confirmă toate virtualitățile pe care* Străinul *le anunța. Evenimentele cite se petrec într-un colț de țară — în speță Aradu și ținuturile din jur — din preziua lui 23 august și pînă în zilele noastre, bănuesc, sînt urmărite metodic, cu scrupulozitate, în diversele straturi ale populației, inteligență de oraș și de sate, țărani, muncitori, și felul cum se poartă și cum vorbesc, cum suportă și cum reac-*

ționează, unii și alții, dovedește din partea autorului nu numai intuiție de artist sau spirit de observație, dar și studiu atent, fie în chipul în care își construește romanul, fie în folosirea particularităților locale, de trai și de grai, fie în evoluția gradată a personagiilor, din masa cărora se aleg, precum în Setea, *cîțiva eroi de adevărat, cum ar fi, spre pildă, bătrîna Ana, bunica lui Andrei, Mitru Moț, Teodorescu, învățătorul director din Lunca, întors din prizonierat și, cine știe, poate și profesorul Suslănescu, din care Titus Popovici a făcut tipul reprezentativ al intelectualului la răscruce, bătut de toate vînturile, așa cum a făcut unul din baronul Romulus Papp de Zerind, latifundiarul și cunctătorul, unul din Cordiș, învățătorul rutinar și vicios, unul din Găvrila Ursului, conducătorul sectei baptiste, a cărui rigiditate morală nu-l scutește nici de erori, nici de nenorociri. Adăogați la acestea lumea adolescenților și a dascălilor, a țăranilor de toate treptele, de la Moțoganii troglodiți de pe moșia baronului, ce vor rupe totuși lanțurile șerbiei, și se vor înfrupta, și cu ce patimă încă, din pămîntul stăpînului și pînă la chiaburi de teapa lui Cloambeș, pe care Mitru Moț îl altoește în cîteva rînduri, plătindu-i și umilințele și fărădelegile; lumea muncitorilor feroviari, cu disciplina lor caracteristică, cele cîteva siluete de legionari, s.a.m.d. — și veți admite că aria acestui roman ciclic este cu adevărat cuprinzătoare, și că autorul lui a purces la drum nu numai cu o ambiție hotărîtă dar și cu hotărîrea de a-și realiza proiectele. Evident, Titus Popovici nu face istorie socială, decît în măsura în care întîmplările romanului său reflectă stări de lucruri și de spirit pe care istoria contemporană le-a înregistrat în filele sale. Căci deși de dată recentă, cată să recunoaștem că istoria aceasta contemporană, pe care am trăit-o cu toții și la care, într-un fel sau altul, am și participat, nu ne este totuși prea cunoscută. A fi izbutit să concentreze în focarul unui ținut de la marginea țării, ca Aradul, toate ecourile istoriei noastre, contemporane, de după 23 august, în așa măsură și cu atîta iscusință încît să suplinească, pe calea ficțiunii, lacunele cunoașterii noastre, este semnul romancierului predestinat și Titus Popovici este un astfel de romancier. Pentru un cetitor mai vîrstnic, de categoria cronicarului de față, care a avut privilegiul, oarecum melancolic, să cunoască Aradul, cam sumar firește, în prima toamnă de după primul război mondial, și care n-a apucat să realizeze nimic din intestinele lupte politice, ce aveau să se înverșuneze cu timpul, imagina unui Arad atît de diferit de orașul idilic deacum aproape patru decenii este un lucru cu totul inedit. Titus Popovici a situat într-însul nu numai un capitol din recenta noastră istorie contemporană, dar și oameni, despre existența cărora, la fel cu poetul, ne-am putea întreba dacă într-u adevăr au stat. De bunăseamă, politicienii și militarii, de speța avocatului Salvator Varga și a generalului Belega existau și la vremea aceea, în stare larvară: desigur, un gazetar venal ca Vîslan n-a fost niciodată o raritate în analele ziaristicei noastre, oricît ne e greu să-l vedem evoluînd și traficînd pe vremea cînd, romantici și probi, ziariști ca Vasile Savel și Alexandru Anestin cinsteau paginile presei locale. Cît despre Suslănescu, acest tînăr profesor de istorie, volubil și pitoresc, în măsura în care e și superficial și haotic, nu-mi amintesc să-l fi întîlnit în vasta cancelarie a liceului Moise Nicoară, deși printre dascălii conferinței școlare, care au decis, eliminarea eminentului elev de clasă penultimă, Andrei Sabin, nu ne-ar fi greu să recunoaștem pe mulți din foștii noștri semeni și contemporani de breaslă. Istoria ultimelor decenii le-a agravat sindromele și meritul lui Titus Popovici este că a reconstituit întreg acest proces în toate variatele lui implicații, dimpreună cu întreaga atmosferă febricitară a unei epoci, ce se sbate în chinurile facerii și torturată de sete, acea sete organică după isvorul curat al altor moravuri, al altor timpuri. Poate că acesta și este sensul intim al titlului, pe care Titus Popovici l-a dat celui de al doilea roman din ciclul proiectat. Cu o singură excepție, către sfîrșitul cărții, cînd George Teodorescu, învățătorul, vine la oraș, să-și vadă fiul, pe care-l și bruschează pentru deprinderi pe care nu i le bănuia, dar nu se poate opri să constate la dînsul o anume „sete de acțiune, în care nu era nimic aventuros, ci ceva rece, rău și profund sceptic", — încolo, vocabulul acesta mărturisind un pojar ce se cere alinat apare de trei ori în decursul romanului și întotdeauna pe buzele lui Suslănescu și poate că întîmplarea nu e lipsită de un anumit tîlc. El va vorbi cînd de „setea după cele trecute, bune sau rele", cînd de „setea de adevăr" și de „necesitatea unei renașteri" ce nu s-ar putea obține decît prin armonizarea claselor și cînd dimpotrivă, și tot în discuții cu Teodorescu, reproșîndu-i că „armonia" pe care o visează, «setea după așa ceva naște atîtea cruzimi» și că e cu neputință de dobîndit — și obsesia aceasta lexicală la cel mai agitat și mai dezorientat dintre personagiile romanului are de bună seamă semnificația unui simptom și clinic și simbolic. Ceea ce poate și mai bine va reeși din desfășurarea ulterioară a romanului și dintr-o probabilă confruntare a lui Andrei Sabin și a fostului său profesor.*

Pînă atunci să spunem, din păcate și repede și insuficient, două cuvinte despre ceea ce ni se pare cu osebire prețios în Setea, *anume despre măestria cu care Titus Popovici a turnat două din bronzurile nepieritoare ale romanului său: figura lui Mitru Moț și a bătrînei Ana, bunica lui Andrei. Romanele, spuneam, trăiesc prin eroii pe care autorii lor izbutesc să-i creeze și figurile lui Mitru Moț și al bătrînei Ana sînt din acelea pe care oricare cetitor și le amintește cu emoție pentru plenitudinea realizării, pentru farmecul originalității lor, pentru umanitatea, cînd ursuză și cînd duioasă, dintr-însii. Peripețiile unui roman, fie ele oricît de palpitante, cu timpul se estompează, se încîlcesc, se uită. Dar se gravează pentru totdeauna în memorie, făptura eroului care ne-a cucerit cu un gest, cu o vorbă adîncă, cu o acțiune susținută. Totul în cariera lui Mitru, ajuns din țăranul fără de pămînt, însetat și umilit de chiaburul Cloambeș, președinte al comisiei de împroprietărire din Lunca, ține de miracol, dacă miracol se numește dragostea cu care Titus Popovici își asistă eroul de la întîii pași, dealungul tuturor încercărilor și nu-l părăsește nici în momentele cele mai dificile. Cînd se încaeră cu un adversar, cînd în jaful asupra ungurilor, pus la cale de banda șovină a lui Picu și Cordiș, îl ispitește o rochie pentru soția despuiată, cînd imitînd destituirea pretorului din tîrg, se instalează cu de la sine putere primar în Lunca sau cînd, președinte al comisiei de împroprietărire și pătruns de însemnătatea actului săvîrșit, ia apărarea moțoganilor de pe moșia baronului, în oricare din aceste situațiuni Mitru e același suflet deschis, pe care bunul simț, spiritul de dreptate și hazul nu-l părăsesc niciodată. Bătrîna Ana e una din acele femei, cu un termen sadovenesc, „amarnice", de o constituție bărbată, cu vorba dură și mintea limpede, pe care nimic nu le frînge. Tenacitatea cu care își apără avutul, și în primul rînd pămîntul, ieșirile ei împotriva ginerelui, învățătorul Teodorescu, severitatea față de copii, bizareriile ei culminînd cu scena simulacrului de îngropăciune, („nici muri nu mai poate omul în casa asta" exclamă bătrîna la capătul unei scene de un memorabil grotesc) și apoi, însăși moartea ei de adevărat, pe cît de presimțită pe atîta de cuminte, sînt tot atîtea detalii ale unui portret admirabil, care ar cere alt răgaz și alte proporții pentru reconstituire. Fără să mai spunem că farmecul acestor portrete, și al lui Mitru și al Bătrînei rezidă în primul rînd, în mijloacele de expresie, în originalitatea gîndirii și a tiparului în care această gîndire e turnată și că a parafraza ar fi tot una cu a perverti, a falsifica.*

In schimb, felul cum Titus Popovici introduce în roman povestea prizonieratului lui Teodorescu ni se pare, tehnicește, greșit, și fie din eroarea aceasta, inițială, fie pentru că episodul acesta, raportat la cele ce se știu, și au mai fost povestite, atît în alte literaturi, fie la noi (în romanele lui Laurențiu Fulga de pildă) nu poate egala intensitatea lucrurilor trăite, eroul însuși pătimește și nu se poate ridica la nivelul celorlalți. Numai că o astfel de obiecție nu poate fi lichidată într-un sfîrșit de cronică, avară, despre un roman excepțional ca Setea.

CRONICA LITERARĂ Nicolae LABIȘ, Lupta cu inerția

de aurel martin

Editura Tineretului a tipărit, sub îngrijirea unui colectiv de tineri scriitori, un volum cuprinzînd ultimele creații poetice ale prea de curînd dispărutului dintre noi autor al *Primelor iubiri*. Gestul e pios și merită a fi relevat ca atare, cu recunoștință. Editorii au apelat la manuscrisele rămase, au cercetat cu atenție publicațiile la care a colaborat Labiș în ultimul an al scurtei sale existențe și au alcătuit, cu competență și dragoste, pe baza materialului găsit, cartea intitulată *Lupta cu inerția*. Unele versuri sînt, așadar, postume, altele antume, unele au fost desăvîrșite pentru tipar, cel puțin într-o versiune, de către poet însuși, altele au fost editate, firesc, în starea lor nefinisată, uneori chiar bruionară. Neîndoielnic, dacă moartea nu l-ar fi retezat stupid și neașteptat, într-un moment cînd geniul său era în plină ascensiune și eflorescență, Labiș, cu binecunoscuta sa circumspecție și discernere, ar mai fi cizelat fiecare poem și fiecare stih, țintind clarificarea maximă a ideii și a mesajului, înlăturînd inerentul adesea balast verbal sau contorsiunile comune formelor inițiale, elucidînd sensul metaforei și al simbolului. Volumul ar fi primit, de sigur, într-o asemenea împrejurare ipotetică, o altă fizionomie și o altă greutate estetică specifică, permițînd judecății critice utilizarea unor criterii imediate mai exigente, decît acelea pe care e silită ea să le folosească, măcar parțial, apreciind *Lupta cu inerția*. Așa, cititorii trebuie să se mărginească, în unele cazuri, să prețuiască arta lui Labiș sub semnul a ceea ce ar fi putut deveni ea dacă poetul ar fi ajuns să-și definitiveze textul: iar cercetătorii sînt nevoiți să se limiteze a desluși în universul acesteia, fără a-l mai putea influența, sensurile, liniile și problematicile noi ce se anunțau sau prindeau să se impună ca majore în etapa, din nefericire finală, a evoluției scrisului labișian.

Primele iubiri — plachetă de debut — releva un temperament liric deosebit de pronunțat, receptiv la marile probleme ale omenirii contemporane, prezent mereu pe baricadă, fecundat de o statornică și sinceră atitudine partinică. Inima sa era stăpînită de o neostoită sete de puritate, de o candoare rămasă ingenuă, ca și vîrsta preadolescentă care îi alimenta poetului inspirația. Prefera pe urmele dascălilor săi literari, mitul și fabulosul, vibra policord, realizînd viziuni simfonice, adora codrul și vietățile sugerînd gingășia și imaculatul, se simțea legat anteic de pămîntul și poporul patriei, vădind o remarcabilă aptitudine de a reliefa artistic noul și de a-l elogia ca atare. Sînt calități care, structural, se perpetuează legitim și în *Lupta cu inerția*, punînd în lumină predilecții tematice similare, nu însă exclusive. Poetul se simte și aici „lacom și niciodată plin", sorbind însetat universul în mirifica-i existență și lăsîndu-se purtat romantic, ca în ciclul *Confesiuni* „de focul aprins sub placa frunții"; se adresează și acum folclorului pe care-l resoarbe fascinat adaptîndu-l propriei sensibilități, și preocupări, ca în antologica *Mioriță;* intuește în codru același sfetnic înțelept și inalienabil și aceeași alma mater pe care le intuia și în *Primele iubiri;* dă răspunsuri cutremurătoare alternativei contemporane: pace sau război, în cele *Trei subiecte antirăzboinice;* înalță imnuri de prețuire și recunoștință forței creatoare, revoluționare a partidului clasei muncitoare, mărturisindu-și atașamentul său total la cauza socialismului; se face ecoul entuziasmului colectiv ce caracterizează tînăra generație, tînăra gardă a patriei; elogiază prietenia, onestitatea, abnegația, curajul, dăruirea de sine și eroismul omului comunist și se apleacă tulburat asupra propriului profil sufletesc aflat la răscrucea despărțirii de mituri și adolescență. Viziunea se încheagă uneori insuficient de clar, ideea poetică nu atinge mereu maxima ei cristalizare, nesiguranța și căutările mai dau relative inconsistențe cîte unui ciclu (parțial *Confesiuni* și *Destinderi*), vădind stadiul nefinit al procesului de creație. Peste tot sînt însă versuri memorabile, în care măcar în fragmente circulă viu un mesaj încărcat de idei și sugestii.

Polivalența prezentă în *Primele iubiri* se păstrează așadar și aici. Dar nu numai sub raportul strict tematic, ci și sub acela al replicei, mult mai bogate în variațiuni sentimentale și al mijloacelor de expresie, cunoscînd acum o gamă menționabilă. Versul clasic, versul liber, versul alb, limbajul metaforic, direct, gnomic sau dominat de efuziuni, concură toate la relevarea intențiilor lirice ale creatorului. Labiș e cînd săgalnic, cînd entuziast, cînd nostalgic, cînd incendiar, cînd teluric, cînd ispitit de chemările azurului; trăiește melancolia toamnei, dar celebrează în ode, soarele; se desparte dureros de miracolul copilăriei dar intră vitejește și zgomotos în maturitate. Psihologiei pe care i-o deslușeam în *Primele iubiri*, inocenței infantile ce-i prezida inima, viața i-a adăugat trăsături noi, desfăcute de basmul copleșitor și de candoarea unic stăpînitoare. La hotarul adolescenței depășite, poetul pătrunde în lumea ideilor și a înțelegerii complexe a adevărurilor sociale și spirituale; gesturile sale nu mai au acum raționea exclusivă a atitudinii sentimentale sau empirice. Labiș descoperă omul obiectiv și contradicțiile ce reclamă răspunsuri din cele mai variate și mai categorice. Conștiința acestui satt, exprimată liric în *Momente biografice*, este rezultanta contactului avut cu ideologia partidului. Maturizîndu-se, poetul capătă comprehensiunea fenomenelor ce-l înconjoară, cîștigînd alături de virtutea de a iubi ce e frumos, legat de patrie și popor, și virtutea de a urî tot ceea ce pune în primejdie progresul, umanitatea și viitorul de aur al acesteia:

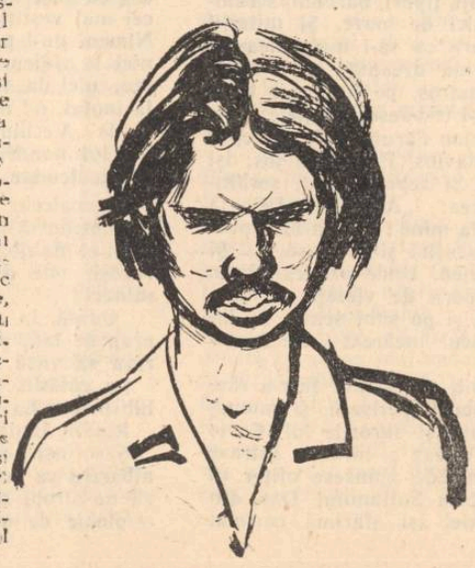

Acum în piept port o avere nouă
Lîngă iubire — ura ca un scut.

Din această unitate sentimentală, întemeiată pe o adeziune totală la cauza construcției socialiste, vor răsări și odele și imprecațiile lui Labiș, și procesul intentat omului comun, robit inerției și individualismului, dar și versurile luminoase în care e celebrată tinerețea generoasă și militantă, gestul activ și eroic, constelația comunistă sub proteguirea căreia cucerim viitorul. Visul romantic, atît de caracteristic liricii labișiene, acționează neîncetat opunînd frumosul urîtului, idealul și perfecțiunea, nedesăvîrșitului sau anacronicului, noul vechiului. Poetul e martor, în contemporaneitate, al unei uluitoare geneze pe care o contemplă în dialectica ei, apăsînd, ca de obicei cu putere, pe factorii anunțînd anii și epocile ce vor veni și pe sensul ascendent al evoluției istoriei:

Ne-am închegat din ape și din foc,
Ne decantăm în straturi sociale,
Se-adună tot mai harnic la un loc
Asbest cu asbest, metale cu metale.
Nutrim un vis și năzuim spre el,
Noi, fauna semeață a furtunii,
Să sune dintr-al nostru viu oțel
Curatul sunet al perfecțiunii.

Mult pînă-atunci. Dar dacă se-nfiripă
Puțin măcar din visul arzător,
Pe nervii noștri va vibra o clipă
Ecoul sunetului viitor.

Trăiește în versurile acestea o credință și un mesaj ce răzbate, pluriform în întreaga lirică a lui Nicolae Labiș; e credința în viitorul de aur al patriei, în rolul activ pe care-l avem noi în făurirea acestui viitor, în virtuțile deosebite ale generației constructoare a socialismului; e mesajul luminos, mobilizator, pe care poetul comunist Nicolae Labiș l-a încrustat nu odată în arama stihului nemuritor, ca în acest final, sintetizant, al poemului închinat entuziasmului celor ce au împlinit douăzeci de ani:

Cine din noi va muri
Inainte ca trupul să-i moară?
Cine-o să-și lepede inima-n colb —
Insuportabil de mare povară —?
Ca un vînt rău, ori ca o insultă
Intrebarea prin rînduri trecu.
— Ascultă, ascultă, ascultă!
Noi, nu! Niciodată! Noi, nu!

Chemarea DELTEI

de Horia LIMAN

În fiecare an, cînd svonurile iernii răzbat prin văzduhul înfiorat, păsările Deltei își retează sborurile în fulgerări scurte peste pădurile aruncate pe grinduri, peste stufărișurile tălăzuite. Jos, sub ele, puhoaie de apă se gonesc spre genuni întunecate, iar spre ceruri plutește un abur spintecat cînd și cînd de fîșii de lumină care scapătă de undeva, din depărtări, ca o prevestire. O neliniște, o înfrigurare dramatică pune stăpînire pe vietățile din ascunzișuri ca și pe cele din înalturi și se îngînă cu muzica halucinantă a vegetației răscolite. Se încheie un ciclu al existenței și începe un altul. Zilele marilor migrații își sună ceasurile, minutele, secundele. Și Delta întreagă este un freamăt, — prin ghioluri, prin mlaștini, prin jepi, prin păduri.

In fiecare an, de milenii, în scăpătat de toamne, milioane de pasări pornesc în stoluri peste culmile Balcanilor și ale Pirineilor, peste crestele înzăpezite ale bătrînilor Alpi și peste Caucaz, peste înaltul Tibet și arzătoarele pustiuri ale Africei. Berzele parcurg aproape 16.000 de kilometri, pînă la Colonia Capului, dar călifarii, culicii cu ciocurile întoarse, cormoranii negri-violeți, egreții de un alb imaculat, sturzii și cintezoii ajung poate cu mult mai departe. Inainte de a porni la drum, se adună în grupuri compacte pe firele de trestie sau de papură, pe ramurile întristate ale copacilor, prin ostroave și prin mlaștini și aruncă o ultimă privire tăcută și îndurerată spre întinderile fără de sfîrșit ale Deltei. In fața lor, în jurul lor, Delta — fecioara tulburătoare cu trupul fluid — își revarsă pletele strălucitoare în sute de canale, de gîrle, de sahale, care gîlgîie de apă. Și apele au o fosforescență intensă, fascinantă, și peisajul le apare zbuciumat și feeric cum numai Delta poate să fie. Cînd susurul apelor se unește cu larma vîntului stîrnit printre sălcii și prin stuhăriile ce pornesc a se legăna ca o flotă aurie, milioanele de pasări aruncă fecioarei iubite o ultimă și mută privire, ca o sărutare de adio. Dar cînd, la capătul lungii lor călătorii de peste continente, vor poposi sub cer de azur și de soare, dorul va începe să-i mistuie ca un incendiu, — și drumul parcă fără de sfîrșit se va reface din nou, cu fiecare nouă primăvară, așa cum însăși Delta se primenește fără preget, de milenii, mereu mai tînără, mereu mai strălucitoare, ca viața însăși și ca dragostea. Chemarea ei este irezistibilă.

Porfir desprinse lotca ripomită în fața colibei de stuf și porni cu lovituri puternice de vîsle. In ochii lui cu priviri severe parcă zburau imagini încărcate de contraste violente.

— ...și așa, își continuă povestirea de mult începută, am revenit la Tulcea și apoi în baltă. Nu mai puteam să suport depărtarea. Mă rechemau apele.

— Aveai pe cineva pe-aici, Porfir, prietene?

— Doar ți-am spus. Aveam... aveam Delta.

Fusese un om al năvoadelor, un om îndrăzneț. A străbătut întinderile Deltei din zori și pînă-n fapt de noapte, și poate că n-a rămas ungher pe care să nu-l fi cunoscut. Dar într-o noapte a dispărut și nu i s-a mai dat de urmă. Sînt ani și ani, de-atunci. Și ne-am revăzut pe neașteptate, într-o dimineață de primăvară, pe spinarea de nisipuri și de mîluri svîntate a unui grind aproape pustiu.

— Porfir, prietene, pe unde ți-ai purtat neliniștile?

— Omul nu mai era același, cunoscut cu decenii în urmă. Privirea grea își juca umbrele în adîncuri, sub cutele care-i încercuie ochii albaștri ca marea.

— Pe unde? Povestea-i lungă. Ție doar ți-aș mai putea-o spune. Aici, nici peștii nu m-ar crede. Incepe din vremea cînd ne-am cunoscut. Îți amintești, încă de atunci îți tot spuneam că orînduirea lucrurilor nu era dreaptă. La Tulcea, acolo unde-i bazarul oriental — „sub coloane" cum îi zic localnicii, — se aflau fierării și băcănii, cismării și tîmplării, tot felul de negustorii de-ale lui Hagi Petrof și Iordan Dobref, Jelescu Cealecof și Haralambie Flamaropol. Vagoane întregi de alimente și băuturi. In port, toate cerealele din județ se scurgeau, și veneau și cele de pe la Constanța. Peste o mie două sute de căruțe înghițeau zilnic, în toamnă, magaziile Lichiardopolilor, ale lui Iani Antipa și Lazăr Rosman. Aici, cît vezi cu ochii și cît nu poți să cuprinzi, stăpîni pe Deltă au fost cherhanagiii: frații Vasiliu și Policarp Graciov, Tiron Toader și Deleanu, Diaconescu și Dimitriu, Spinu și Vulgaris. Chirilă Samoilă avea remorcherele lui și angaja sute de pescari. Peștele îl luau pe nimic, stăpînii. Iar moș Stepan Teodorof zis și Zachipela, pescar vestit în toată Delta, locuia la Roșuleț într-o colibă de stuf lipită cu pămînt, aproape gol și desculț, pe un grind pierdut într-o mare de apă. Viață de dihor, pentru un pumn de mărunțiș. Și dacă îndrăzneai să ridici glasul, îți închideau jandarmii gura. Stăpînii? Aștia nu erau oameni. Ei nu aveau decît ghiare și dinți, ei erau făcuți ca să sfîșie.

Da, prietene, pe-aici au fost negustori bogați, marinari de zabuzați, hamali săraci asemeni cîinilor vagabonzi din Deltă care se războiesc cu nurcile și cu vidrele, și magazii care crăpau de mărfuri ce luau drumul străinătăților și taverne mucede și afumate, și dezmăț. Dar mai era și o înverșunare mută care fierbea printre uliți și ziduri, care clocotea în sufletele oamenilor. Eu,eu ce să spun? Cînd au venit să mă aresteze, am fugit. Și viața m-a purtat pe meleaguri străine, cu marinarii în pîntece de vapoare. De-a lungul meridianelor, cum zici tu. M-ai întrebat dacă am lăsat pe cineva aici, dacă mă rechema cineva din depărtările în care am colindat. Și ți-am spus că Delta a fost aceea. Ei bine, da, nimic decît Delta. Dar știi tu oare ce e Delta? Nici eu nu am știut. Abia acum o descopăr cu adevărat.

Pe lîngă noi treceau lotcile pescarilor, încărcate de pește. Oamenii purtau pelerine lungi de piele pe care se scurgeau fire subțiri de apă pînă pe cismele înalte ca ale pescarilor olandezi. Trăgeau la babăici și cîntau.

— Îi vezi? Ei nu mai seamănă cu Zachipela. Li se dă lotcă, năvoade de nylon, echipament de protecție. Fiecare dintre ei are acasă cel puțin trei sau patru costume. Nici măcar nu au timp să le poarte. Și-și cumpără mobile, ei care dormeau pe lijance. Știi ce este o lijancă? Un fel de vatră joasă și lungă de chirpici în care se face focul cu stuf. Asta era soba și patul pescarului din Deltă. Acum el are mobilă. A venit descătușarea. descătușarea..

Zile și nopți întregi am colindat împreună prin toate ostroavele, prin toate cotloanele, purtați de frenezia primăverii. Și am avut deopotrivă revelația unei Delte noi și a unui Porfir așa cum l-am cunoscut.

— Porfir, ce îți place mai mult în Deltă?

A surîs pentru întîia oară, după lungile noastre hoinăreli fără răgaz.

— Delta nu poate să-ți placă. Ai fost vreodată pîrjolit de o mare pasiune? Acolo unde-a ars, nu se mai cicatrizează. Poate doar o pojghiță subțire acoperă rănile, dar sub ea mai frige carnea, și frig și amintirile. Închide ochii și gîndește-te puțin. Dacă o să refaci în minte drumul pe care l-am parcurs în zilele acestea, o să realizezi imaginea însăși a măreției Deltei, mai miraculoasă în anii noștri decît a fost de secole.

Avea dreptate. De la Histria. — străvechea cetate milesiană — pornind spre miazănoapte, ne-a întîmpinat, — pe culmea temerară a unei coline stîncoase — bătrîna Heraclea, cetatea bizantină, ea însăși ca o mîndră stîncă fulgerată, cu fruntea îndreptată spre mare. La Babadag, prin codrii de ulmi și de aluni, prin grădinile de dedeței, prin livezile de zarzări și de caiși înfloriți se simțeau adierile răcoroase ale lacului Razelm. Apele lacului Zebil captaseră parcă întreg albastrul strălucitor al cerului și numai acolo unde șalăii lui vestiți se zbenguiau în salturi, mantia lui de azur, se încreța în spume vălurite. De la Tulcea însă începi să uiți fîntîna sultanului Mahmud durată cu șapte veacuri în urmă la Babadag și te pregătești să asculți cîntecele și descîntecele Deltei. Aici încep să se simtă fiorii tainici ai continentului vrăjit.

— Ce te-a impresionat mai puternic, de cînd te afli aici, tovarășe Romulus? I-am întrebat pe șeful sectorului de exploatare a stufului de la Păpădia.

Omul nu s-a gîndit prea mult.

— Stuful, a spus el, se tăia și mai înainte. Dar în jurul satelor și cu tarpanul, un fel de coasă mai mică. Acolo unde nu erau așezări omenești și rămîneau cîte o lună sau două, în jurul lacului Razelm, pe la Dranov, oamenii își făceau bordeie primitive de stuf și trăiau ca sălbaticii. Abia în 1955 a început acțiunea de organizare a punctelor sociale care împînzesc astăzi Delta pînă în locurile cele mai îndepărtate. Cantine, locuințe, cluburi, lumină electrică, radio. Este un univers nou, o adevărată revoluție, în locurile acestea. Pescarii nu credeau că mașinile vor pătrunde în Deltă și, drept vorbind, nici unii oameni de știință nu erau mai puțin sceptici. Dar cînd, în noiembrie 1956, am reușit să avem 96% maldări legați de mașina recoltoare, a fost un mare eveniment. Cu toate acestea, două au fost momentele cele mai emoționante pe care le-am trăit în ultimii trei ani. Cel dintîi, cînd locuitorii din satul Vulturul, veniți cu bărcile, s-au adunat în jurul stației de amplificare de la sectorul Maliuc, acolo unde în trecut nu se aflau decît sălcii bătrîne și mlaștini. Erau parcă halucinați. Se ghemuiau unii într-alții, cu teamă și, în același timp, fremătînd de fericire. Ochii lor, ochii lor plini de uimire și de încîntare, niciodată n-o să-i uit. Dar totuși, cred că mai emoționat am fost cînd, jucînd cu tinerii de la Maliuc și din Vulturul, volei, — pe terenul de volei și baschet de pe sector, — a căzut mingea în apă. Era prima minge de volei din Deltă și cînd i-am văzut pe tinerii pescari deveniți mecanizatori la recoltarea stufului, aruncîndu-se în apă după minge, am înțeles că oamenii aceștia au parcurs numai într-un singur an drumul de la sclavagism la civilizația socialistă. Spuneți, asta nu-i un lucru minunat?

Delta are japșe nenumărate — mlaștini al căror fund se înalță prin depunerile de mîluri, de nisipuri, de plante putrezite. Șase luni pe an, ele stau sub apă și fierb, coclite, în bătaia soarelui. Năpădite de o vegetație încîlcită, japșele nu îngăduie stufului să încolțească, iar peștii îi stîrpesc, otrăvindu-i. Ghiolurile îndepărtate împiedică și ele peștii să trăiască, atunci cînd colcăie, stătute, sub dogoarea arșiței de vară. Numai plaurii își poartă stufărișurile peste luciul apelor încremenite. Iar între ghiolurile inundate de stuf și japșele răspîndind miasme înăbușitoare, nu odată lotcile pescarilor s-au rătăcit ca în plase înșelătoare de vrejuri. Insă grindurile răbufnesc ca niște boturi negre de bivoli, în bătaia puternică a luminii. Ierburi înalte cît stuful, ierburi mărunte și opărite parcă de soare, sălcii cu trunchiurile contorsionate, măcinate de ape și de vînturi, dezvăluind scorburi triste și oarbe, mai triste și mai oarbe decît ochiurile de apă stătută care bolborosesc în jurul lor, — acestea sînt grindurile. In asemenea hățișuri tăinuite, cîrduri de gîște și cirezi de vite sau de cai costelivi pasc o iarbă galbenă și vitregă, uitate de oameni timp de ani de zile, iar porcii se înmulțesc în virtutea legilor firii, pe măsură ce se sălbăticesc, devenind mai primejdioși chiar decît lupii. Pe un asemenea grind, pe grindul Palade, la tîrlă neștiută de oameni și de soare, exploratori ai Deltei au descoperit, prin vara anului 1952, doi ciobani tineri pe jumătate sălbatici.

— Ei se luminează abia cînd se duc în armată, mi-a spus Porfir îngîndurat, dar cîtă vreme sînt tîrlași în baltă, departe de așezările omenești, seamănă mai curînd cu mistreții.

Și totuși... Și totuși, pe ostrovul Maliuc, pe ostrovul Rusca drăgile își înalță brațele de metal, ca pentru a alunga întunericul. Canalele se înmulțesc, în Deltă, înlăturînd japșele otrăvite și sahalele. Apele lor lucesc ca oglinzile. Vor sburda în ele miile de pești și scufundacii — sau corcodeii, cum li se mai spune, — și cormoranii se vor recunoaște în ele cînd vor bate aerul cu aripile lor greoaie și lungi, și stîrcii albi sau cenușii cu zborul legănat se vor afla în luciul lor de argint, — așa cum am văzut pe canalul Șontea, cînd am ieșit din ghiolul Rotundu și din lumea de basm a lacului Fortuna, dincolo de care se înalță, departe, cele cinci culmi ale dealului Beștepe, ca niște valuri albastre. La Rusca, și la Maliuc stăvilarele pipăie tăria apelor, cum ar cerca zvîcnirile unei inimi, și le pun zăvoare, le ferecă, orcît ar bate, s-ar zbate și ar scurma ca mistreții. Iar mașinile recoltoare cosesc stufăriile, statornicesc munca mecanizată acolo unde mai domnește tarpanul primitiv dar unde au apărut radioul și mingile de volei. Hotărît, bătrînul Zachipela, dac-ar mai trăi, ar spune că visează.

— Ce îți place mai mult în Deltă, Porfir, prietene?

— In zilele noastre...

De jur împrejur, apele se despleteau în zeci de ghioluri, de gîrle, de gîrliciuri. Ici murmurau, fîșneau, se mlădiau după pasări. Colo se zbăteau înviforate, se umflau, înfruntau parcă văzduhurile, pătimașe. Norii veneau în stoluri, asemeni cocorilor cu largi bătăi de aripi și vîntul urla ca o fiară hăituită de foame. Dar în vreme ce apele se învălmășeau parcă în rîpi fără de sfîrșit, Porfir Tarasof îmi arătă cu mîna întinsă peste sălcii.

— Privește, soarele...

Au fost doar cîteva jerbe de ploaie, repezi, torențiale, ca o scurtă dar năpraznică explozie. Dar nu știu cînd și de unde, soarele s-a revărsat peste ape, stuhărișuri, ostroave, iar larma pasărilor Deltei a reînceput. Intre cer și pămînt filfîie oaspeții primăverii, adulmecă miresmele tari ale anotimpului înnoirii, șuvoaiele de lumină, de fantasme și de cîntece, cuprinși de frenezia miraculoasă a reproducerii. Avusese dreptate, Porfir Tarasof: primăvara are porniri aprige în deltă, ca oamenii grindurilor așezate de ape, ca oamenii ceatalurilor.

— Ce îți place mai mult în Deltă, Porfir?

Sălcii bătrîne, scorburoase, sălășluiesc aici laolaltă cu gîngăniile, cu jivinele, cu dihăniile, cu pasările, cu vîntul care plutește peste ape și stuhării. Pădurea Letea rămasă în urma unor cumplite catastrofe geologice petrecute cîndva, cu milioane de ani în urmă, acolo unde apele s-au revărsat, atotstăpînitoare, peste munți cu creștete în soare sau peste văi altă dată fremătînd de viață, — pădurea Letea înfruntă — cu stejarii ei multiseculari, cu arțarii și cu vițele sălbatice, — năvala nisipului încins de soare, ca o oază imensă în deșert, undeva, pe culmile Tibetului. La Pătlăgeanca și Cetalchioi, grădinile îți oferă gutui și piersici, în vreme ce ghiolul Pojarnic își zbîrlește ciulinii țepoși și negri. Dar în ghiolul Cazacu și în Batacu, în ghiolul Talpa Gîștii și în Cofiș, pe Dunărea veche și la Matița, nuferii albi și galbeni își deschid ca niște cupe de cristal petalele spre soare, alături de lanurile de stuf irizat care amintesc de pînzele diafane ale ploilor de primăvară sau de vreun peisaj impresionist de Manet. De-a lungul canalelor, pe spinările grindurilor înalte, pe grindurile potopite de apă, în jurul cherhanalelor construite pe piloni puternici înfipți în apă, se înșiruie glugile înalte de stuf cosit cu mașinile, închipuind niște iurte mongole răsărite în mijlocul unui balet al apelor tălăzuite. Șiruri nesfîrșite de iurte cu reflexe verzi și aurii.

Poate chiar în clipa aceea, cînd urmăream bărcile cu lipoveni în straie de sărbătoare plutind — cale de patru mile — spre satul Gorgova, unde era dans cu muzică la căminul cultural, poate că în clipa aceea tinerii pescari deveniți tractoriști se întreceau într-un meci de ping-pong în clubul sectorului de la Păpădie. Pe malul drept al Sulinei, oamenii lucrează de zor la construcția șoselei Sulina—Tulcea, pentru a lega Sulina de restul țării. Iar mecanizatorii de la km. 102 — fii ai Deltei, pînă mai ieri tîrlași sau năvodari — transportă semințe pentru gospodăria colectivă de la Ada Marinescu. „Din Ilganii de Jos, spun ei cu fermitate, pînă într-un an vom face oraș".

— Ce îți place mai mult în Deltă, prietene Porfir?

Acolo unde se spărgea zarea spre taine nedeslușite, acolo unde curgea un stol de pasări prelungi, — poate niște egreți plămădiți din spuma mării, — și curgea și vîntul, ca un duh al amurgului, către brumele depărtărilor, s-a nălucit pentru o clipă silueta unui remorcher care a tras o brazdă adîncă în aria apei spulberate.

— Vezi, a spus Porfir, urcușul anilor acestora nu e lin, dar e urcuș, nu te trage spre adîncuri. Trecutul și prezentul stau aici împreună, în aparentă înțelegere. Dar contrastele sînt de neîmpăcat. Știi ce au cerut pescarii de la Mila 23 sat, cînd cherhanaua a intrat în mîna statului? Cămin cultural și lumină electrică. Prietene drag, iubesc pelicanii și lăcrămioarele înflorite la Caraorman în luna mai, iubesc și foșnetul stufului mîngîiat de vînturi, și tresărirea zvîcnită a peștilor sub ape, și podgoriile sau livezile de la Sarica, și prisăcile, și gutuile uriașe de la Chilia Veche, și porumbiștile de pe întinsul Deltei, dar cel mai adînc, cel mai fierbinte am îndrăgit oamenii. Ei sînt mai frumoși decît toată vegetația luxuriantă a Deltei, ei au rădăcinile cele mai vînjoase, ei sînt mai puternici decît burnița, decît ploile, decît roua, decît torentele, decît furtunile pe care le înfruntă. Ți-am spus mai zilele trecute că am revenit din depărtări pentru că mă rechemau apele. Ei bine, am greșit. Oamenii — aceștia sînt marele miracol al Deltei, numai pe ei merită să-i cînți.

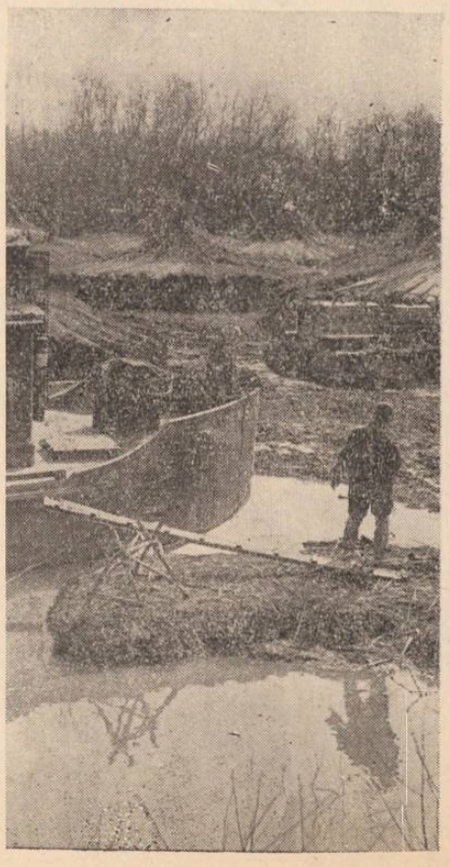

LIRICA SOVIETICĂ

SERGHEI ESENIN

Nu vreau nimica să se mai întoarcă

In romîneşte de **George Lesnea**

Sînt obosit cum n-am fost niciodată.
Sub ger şi pe gheţuş cu bolovani,
Visez la viaţa mea destrăbălată,
Visez la cerul nostru din Riazani.

Femei destule m-au iubit, focoase,
Şi eu-am iubit destule şi-am cuprins, —
De asta poate forţe-ntunecoase
Aşa cumplit cu vinul m-au deprins ?

O, nopţi de chefuri lungi şi fără roade !
O, jalea despărţirii precum nu-i !
De asta poate-un vierme ochii-mi roade
Asemeni unor frunze albăstrui ?

Trădarea nimănui nu mă mai doare,
De ieftine izbînzi nu-s bucuros, —
Te-ai preschimbat în cenuşie floare
Tu fin de aur — părule frumos.

Te-ai preschimbat în apă şi în scrumuri,
Cînd toamna burniţează pe colnic.
Nu vă regret ani risipiţi pe drumuri, —
Eu nu mai vreau să retrăiesc nimic.

Am obosit să mă sfîşii zadarnic,
Cu trupul meu îmi place-acum să port
Pe faţa-mi c-un ciudat surîs amarnic,
Lumina lină-a unui calm de mort...

Să şchioapăt din tavernă în tavernă
Azi nu-mi mai pare greu şi monoton, —
Noi am legat natura cea eternă,
Ca în cămeşi de forţă, în beton.

Şi-n mine tot după această lege,
Turbatul foc s-astîmpără cu-un rost.
Totuşi mă-nchin cum pieptu-mi înţelege,
Cîmpiilor ce-aşa de dragi mi-au fost.

Spre locul unde m-a crescut arţarul,
Unde-am zburat prin iarbă-n ani necopţi, —
Mă-nchin la ciori şi vrăbii cu tot harul,
Şi cucuvaiei ce boceşte-n nopţi.

Le strig din zări cu primăvara-n dealuri :
„Voi păsări dragi, prin albăstrui meleag,
Daţi veste că eu nu mai fac scandaluri, —
Vreau vîntul cel tehui, secara-n valuri,
Să-nceapă s-o croiască c-un ciomag".

VLADIMIR MAIAKOVSKI

PROBLEMA PRIMĂVERII

In romîneşte de **Niculae Stoian**

Amărăciune grea mi-i dată.
Desigur —
şi de somn uit seara
De ce ?
O să aflaţi îndată :
In R.S.F.S.R.
soseşte primăvara !
Ca astăzi,
ca mîine,
ca-n veacuri de-a rîndul...
Odaia se clatină,
beată de soare.
De treabă n-ai chef,
zboară-anapoda gîndul...
Ca să fim sinceri.
zău,
n-ar avea de ce oare ?!!
Serios cercetată,
chestiunea aşa-i :
Răsare soarele —
şi-n preajmă-ţi vine.
Da-ncearcă motanul
de la geam,
la o parte să-l dai !...
Chiar pe el strada-l cheamă
dar'mite pe mine !
Şi-n stradă de ies,
pe picioare abia mă mai ţin.
Puterile-ioc !...
Trupul, ce mai, buştean !
Iar în cap,
o idee de-ar fi
cel puţin,
Despre cîte-ai avea
de făcut,
momentan.
Curg streşini mereu,
robinete stricate.
Te pică şi nu te fereşti.
E aşa, ca un vers.
De drept —
pasu-oriunde-l poţi lesne abate
Iar în fapt— nicăieri nu-i de mers !
Eu, spre exemplu, poet bun mă socot.
Doar pot dovedi :
samagonu-i otravă !
Ei şi !
Ce-are a face ?
Nu cumva asta-i tot ?
Hm,
nu e vreo mare ispravă !
Sau,
alt caz : forfotesc prin oraş funcţionarii
de zor
Hei,
daţi primăverii
cuvenitul salut !
Nici habar n-au de stropii ce curg
dumnealor
Şi-un cuvînt nu scot, barem, nimic.
Absolut.
Ba, situaţia aşa fel devine
Că portarii,
blazaţi,
sparg sticlosul gheţuş.
Bocancii-n picioare-s burdufe de apă.
Bazine.
Din lături sar stropi.
De sus, apă-duş.
Se cuvine scornit
altceva nou de-acum :
De pildă-ntr-o zi,
mai senină-ntre toate senine,
Tuturor cetăţenilor ce-or trece pe drum.
Să le-mpartă miliţienii,
zîmbind,
mandarine
De-i prea scump,
un mijloc mult mai ieftin se poate găsi.
De pildă :
ce-ar fi dacă-n Piaţa Sovietică
buzna ar da
Preşcolari şi bătrîni,
pe la două'ş'pe-n fiece zi,
Strigînd de trei ori :
Ura !
Ura !
Ura !
Doar,
orice problemă
e mai mult sau mai puţin clară —
Şi problema păcii
şi-a recoltei viitoare.
Dar, problemei de bază,
privitoare la primăvară,
De-acum abia trebuie
să-i găsim rezolvare.

K. SIMONOV

Unui prieten

In romîneşte de **Al. Philippide**

Eu ştiu că nu mai eşti, dar ea,
Soţia ta, nu ştie încă ;
Chiar adineauri îmi vorbea
De tine cu iubire-adîncă.

Ce pot să-i spun, şi ce cuvînt
Ar fi în stare s-o aline ?
Ca mîini şi eu, ostaş cum sînt,
Poate că plec pe veci, ca tine.

Şi-atunci va fi înc-o soţie
Ce nu va şti; şi-n locul meu
Alt bun prieten ; şi-o să-i fie
Şi lui, ca mie-acuma, greu...

Dar oricît vrei să ocoleşti
Şi să întîrzii trista veste,
Pe negîndite te trezeşti
Spunîndu-i totu-aşa cum este.

Şi numai cel ce, neştiind
De mort nimic, o să se uite
Adînc în ochii ei zîmbind
O va îndupleca să-l uite.

N. TIHONOV

Baladă despre cuie

In romîneşte de **Mihu Dragomir**

Luleaua fără grabă şi-a fumat.
Şi-a şters surîsul, calm, şi-a ordonat :
— „In front ! Şi ofiţeri, şi marinari !"
Măsoară puntea-n paşi egali şi rari.

Cuvintele ca-n front vin să se-adune :
— „La opt, plecăm spre nord. In misiune.

Soţie cine are, fraţi, copii,
să scrie-acasă. Nu vom mai veni.

Ne-aşteaptă-un dans cum nu vedem prea des",
A spus cel mai bătrîn : — „Am înţeles !"

Iar cel mai tînăr se uita pe mare
la nebunia-apusului de soare.

— „La fel e-oriunde-n clipa-nmormîntării...
Dar linişte-i mai multă-n fundul mării !"

In zori, pe amiral l-au anunţat :
— „S-a-ndeplinit. Nu-i nimenea salvat".

Da, cuie fă din oamenii aceşti.
Un fier mai tare-n lume nu găseşti.

IOSIF UTKIN

Îndoială

In romîneşte de
Al. Andriţoiu

Să mă ierţi
Că-n viaţa mea pustie
Uneori
Sînt un flecar banal
Dar de tinereţe cu-ndărătnicie
Mă agăţ
Ca un talaz de-un mal.

Plină de poveri şi azurie
Rusia din ceţuri s-a desprins.
Vom munci împrăştiind în perle
Risul pe pămîntul necuprins.

Ca pumnalul alb, în dinţi, lucească
Risetele noastre de cleştar,
Hohotind ca-n merii daţi în floare
Negrele
Stăncuţe cu ochi mari.

Să uităm sfiala mohorîtă,
Să ne-veselim din nou, senini,
Cînd iubita vrea şi ea să rîdă
Peste un rotund buchet de crini.

Iar de-l osteneşte bătălia
Pe-un tovarăş,
Voi veni să-i spun :
Om frumos, deschideţi colivia
Albăstruie-a ochilor tăi buni !

Lumea-i rai
Cînd fata-i sărutată.
Lotca bărbăţiei nu în van
De-un val negru
E ameninţată,
Ca de-albeaţă, ochiul african.

Plină de poveri şi azurie
Rusia din ceţuri s-a desprins,
Vom munci împrăştiind în perle
Risul pe pămîntul necuprins.

N-are rost nici o posomorîre;
Rîzi deci dragul meu,
Să rîzi te rog.
Zice-se că nici o legiuire
Timpul nu-l mai poate-opri în loc.

Şi fără de noi, în primăvară
Vor da flori salcîmii, luminînd.
Orice lucru-mi va stîrni-ndoială
Numai revoluţia nicicînd.

V. MAIAKOVSKI

S. ESENIN

K. SIMONOV

N. TIHONOV

VERA INBER

Bătrîneţe

In romîneşte de **H. Grămescu**

E miezul vieţii încă. Poţi încă să munceşti.
Plămînii sînt puternici, privirile senine.
Şi totuşi, draga mea, îmbătrîneşti —
Aşa gîndesc eu despre mine.

N-ai cum s-ajuţi această durere niciodată.
Tinereţea a fost — acum s-a dus şi ea.
Acuma am un nume şi o fată
De optsprezece ani şi ceva.

A şi bătut un vînt cărunt, prevestitor
De-ndepărtate navigări sub cer senin.
Şi scaunul mi se oferă deseori :
„Şedeţi şi odihniţi-vă puţin !"

Se-ntîmplă să şi stau. Ce să faci, oare ?
Cei tineri pot să stea şi în picioare.
E-un fenomen firesc —
Dar, pentru mine, cît de trist ! — gîndesc.

E tare trist, mai ales primăvara,
Cînd plouă şi cînd cade seara,
Cînd ploaia cîntă, murmură, şopteşte,
Cînd caldarîmul ud sclipeşte,

Cînd înfrunzeşte plopul,
Şi cînd tu,
*Eşti gata să faci cerere la VŢIK, *)*
Să prelungească înserările de primăvară.

Nu-mi trebuieşte nici o amnistie,
Eu n-am dureri de inimă, şi nici reţineri.
Privesc cum mugurul frunzei învie
In plopii tineri.

O, inima, oricît m-ar durea copleşită de boală,
Nu dau socoteală nimănui pentru ea, ştiu bine,
Bătrîneţea e o problemă personală
A vaselor mele sangvine.

Nu ele-s totul. Nu ele-s importante, ci
Să nu se piardă în zadar sub stele
Nici o tristeţe, nici un zori de zi
Din economia ţării mele.

Şi noi, urmînd legea contrastelor ciudate,
Cît încă mai avem putere,
Vom scrie lucruri minunate,
Lipsite de durere.

Tu strofa mea, revarsă-te discret —
De e ceva măreţ sub soare,
E coeficientul acţiunii binefăcătoare
A tristeţii asupra unui suflet de poet.

Imbătrîneşti, generaţie-a mea ? Fie şi-aşa !
După planul şi socoata obştească,
Pentru socialism poţi obliga
Chiar şi tristeţea să muncească.

*) Comitetul Central Executiv Unional al Sovietelor.

I. UTKIN

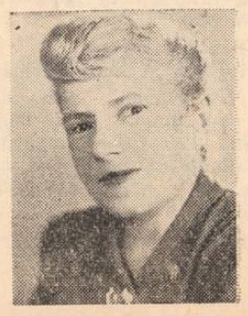

V. INBER

GLOB

GLASUL raţiunii

La 1 iulie s-a deschis la Geneva conferinţa experţilor pentru studierea mijloacelor de detectare a exploziilor nucleare. Este un eveniment important pentru că de succesul tratativelor va depinde atît eliberarea omenirii de coşmarul atomic, cît şi primul pas hotărîtor spre acordul dintre marile puteri.

Cuvîntul „Geneva" trezeşte rezonanţe optimiste. Legat de amintirea verii lui 1955, el justifică oarecum năzuinţa revenirii la acel spirit care, la un moment dat, a făcut posibilă înţelegerea dintre cei „patru mari". Iată de ce, deşi debutează într-un moment destul de critic al situaţiei internaţionale, conferinţa de la Geneva concentrează totuşi speranţele tuturor celor însetaţi de pacea necesară muncii creatoare.

E drept că, la rîndul ei, noţiunea de „expert" evocă din păcate, tergiversarea şi evaziunea. Şi de astă dată amintirea unor experienţe în general falimentare, poate duce la scepticism. Mai totdeauna experţii au înmormîntat problemele atunci cînd a lipsit voinţa înaltelor foruri internaţionale de a se ajunge la un rezultat limpede şi rapid. Dacă în iulie 1958 recursul la experţi nu se va dovedi o diversiune, desigur că tratativele de la Geneva vor avea efectul scontat de omenirea îngrijorată de creşterea peste măsură permisă a radioactivităţii atmosferei.

Presupunînd însă că, cedînd presiunii opiniei publice internaţionale, Statele Unite şi Marea Britanie ar folosi conferinţa genevează pentru anunţarea încetării experienţelor nucleare, primul punct al propunerilor din 5 mai ale guvernului sovietic ar deveni realitate. Singur, acest fapt ar justifica tratativele experţilor şi ar deschide calea discuţiilor de ansamblu prevăzute pentru o conferinţă la cel mai înalt nivel.

Se ştie că puterile occidentale au condiţionat pînă acum încetarea experienţelor nucleare de măsurile pentru controlul producţiei materialelor fisionabile destinate armelor nucleare şi pentru reducerea stocurilor militare existente de asemenea materiale. Problema aceasta deosebit de complicată şi care dă loc la divergenţe serioase era de fapt un pretext pentru aminarea sistării experienţelor nucleare. Ea nu intra în tot cazul în ordinea de zi a conferinţei de la Geneva şi ar putea deveni obiect de discuţie numai atunci cînd un acord asupra celorlalte puncte ale propunerilor sovietice din 5 mai ar fi împrăştiat tensiunea internaţională şi ar fi restabilit încrederea reciprocă atît de necesară. E nevoie într-adevăr să se renunţe la folosirea tuturor tipurilor de arme atomice, cu hidrogen şi rachetă; să se creeze în Europa centrală o zonă în care asemenea arme să nu existe; să se încheie un pact de neagresiune între statele membre ale Tratatului nord-atlantic şi statele care participă la Tratatul de la Varşovia; să se interzică folosirea spaţiului cosmic în scopuri militare şi să se colaboreze în domeniul studiului acestuia; să se lichideze bazele militare de pe teritoriul statelor străine; să se reducă efectivele trupelor străine aflate pe teritoriile Germaniei şi altor state europene; să se încheie tratatul de pace cu Germania; să se adopte măsurile cele mai indicate pentru preîntîmpinarea unui atac prin suprindere de către un stat împotriva altui stat; să se slăbească încordarea în Orientul apropiat şi mijlociu; să se extindă legăturile comerciale; să se desvolte legăturile culturale şi, în sfîrşit, să se pună capăt propagandei războinice şi de învrăjbire între popoare.

Un asemenea program este desigur vast şi ar epuiza agenda tratativelor la cel mai înalt nivel. Fără îndoială că realizarea lui nu este uşoară şi nici posibilă dintr-o dată. Procedîndu-se însă în etape şi începînd cu problemele cele mai urgente şi mai uşor realizabile, se poate creea atmosfera necesară abordării punctelor mai delicate.

Singure speranţele nu îndreptăţesc optimismul şi rămîne ca evenimentele apropiate să dovedească pînă unde puterile occidentale sînt dispuse să cedeze presiunii opiniei publice din propriile lor ţări şi din întreaga lume. Tradusă prin rezultate electorale, manifestări şi „marşuri ale păcii", prin scrisori adresate ziarelor şi prin atitudinea unor atît de importante personalităţi de primă linie, această presiune a fost fără îndoială determinantă şi la începerea în aprilie a tratativelor diplomatice de la Moscova la rangul ambasadorilor. Dar atît în problema specială a controlului experienţelor nucleare cît şi în aceea generală a întîlnirii la cel mai înalt nivel nu trebuie să se neglijeze acele forţe, încă deosebit de influente, care contracarează eficienţa opiniei publice. Se ştie, de pildă, că economia americană trece printr-o gravă criză pe care încearcă s-o exporte în ţările europene, dar mai ales s-o atenueze prin comenzi militare. Menţinerea unei conjuncturi economice de război pare unor cercuri conducătoare occidentale drept singura metodă de evitare a prăbuşirii. Pentru marile monopoluri, destinderea internaţională echivalează cu falimentul. Este o concepţie pe cît de mioapă pe atît de ineptă. Ea inseamnă nu numai a trece cu vederea racilele inerente economiei capitaliste, dar şi a bagateliza importanţa revenirii la comerţul normal între vest şi est. Acceptarea uriaşelor comenzi făcute de U.R.S.S. în occident, ridicarea embargoului care stînjeneşte legăturile economice cu Republica Populară Chineză, reluarea la proporţii exhaustive a relaţiilor comerciale dintre democraţiile populare şi ţările exportatoare din occident ar soluţiona fenomenele de criză ale economiei capitaliste şi ar face inutilă diversiunea comenzilor militare şi deci şi a psihologiei războinice.

Este evident că, fără grija furniturilor şi fără atmosfera aţiţătoare, impedimentele n-ar fi nici serioase şi nici de durată; că încetării generale a experienţelor nucleare şi stabilirii mijloacelor de control, i-ar urma succesul întîlnirii la cel mai înalt nivel. Ar însemna ca raţiunea să-şi spună în sfîrşit cuvîntul, mai înainte ca stronţiul 90 să devină o ameninţare pentru generaţiile viitoare şi ca energiile globului să se consume pentru distrugerea civilizaţiei. Ceea ce se poate însă întrevedea deocamdată este că masele populare occidentale, perfect lămurite asupra posibilităţilor tehnice sovietice şi îngrijorate de jocul pe marginea prăpastiei pe care îl execută proprii lor conducători, încep să forţeze mîna acestora. O eludare sau amînare a revendicărilor populare înseamnă asumarea unor riscuri considerabile, în primul rînd în politica internă a ţărilor occidentale. Obsedate de iminenţa şi gravitatea pericolelor pe care le implică o politică la cheremul marilor concerne şi însufleţite de fierbinţeala lor dragoste de pace, masele populare nu vor îngădui multă vreme prelungirea jocului cu destinele umanităţii. Ele îşi vor spune cu energia numărului şi curajul cauzei juste, cuvîntul lor categoric, hotărîtor. Odată mai mult glasul popoarelor se va dovedi glasul raţiunii.

COMENTATOR

Scrisori din...

R. D. Germană

Traduceri germane din literatura romînă

Dezvoltarea deosebită a literaturii romîne în ultimul veac, a făcut ca în scurtă vreme unele valori literare romîneşti să depăşească limitele graniţelor naţionale. Dacă n-am aminti decît numele lui Mihai Eminescu, Ion Creangă, Mihail Sadoveanu şi Liviu Rebreanu, şi ar fi suficient pentru a avea în faţă cîteva pilde elocvente despre circulaţia operelor unor scriitori romîni peste hotare.

Dar traducerile din literatura romînă în diferite limbi nu au fost limitate doar la cîţiva scriitori care reprezintă într-adevăr piscuri ale culturii romîneşti. Adeseori, interesul pentru cunoaşterea şi răspîndirea valorilor literare romîneşti a mers mult mai departe. Traducerile germane din literatura romînă constituie un exemplu grăitor, din acest punct de vedere. Astfel, în anul 1895 în revista **Aus fremden Zungen** apare o traducere nesemnată a nuvelei **Paraziţii** de B. Ştefănescu-Delavrancea. In anul 1900, H. Tiktin traduce nuvela **Hagi Tudose**, care apare în aceeaşi revistă, şi, în acelaşi an, editura **Reclam** din Leipzig, publică o traducere a nuvelei **Moara cu noroc** de I. Slavici. In 1908, din opera maestrului M. Sadoveanu, care era la începutul carierei sale literare, editura **Reclam** publică povestirea **Cîntec de dragoste**, reluată, ulterior, în diferite antologii germane.

De la traducerile izolate se trece, nu prea tîrziu, la antologii. Astfel una dintre antologiile mai vechi, tipărită de o editură din Jena şi Leipzig, cuprinde traduceri, făcute de Max Richter, din Slavici, Caragiale, Brătescu-Voineşti, Agîrbiceanu, Rebreanu şi Cezar Petrescu, iar o altă antologie publicată în acelaş an, de o altă editură din Leipzig cuprinde traduceri din C. Sandu-Aldea, Agîrbiceanu, Sadoveanu, M. Beza şi Gîrleanu. Ultima antologie, şi cea mai bogată pînă acum, tipărită în 1953 de **Aufbau Verlag Berlin** şi reeditată în 1955 dă o imagine mult mai complexă asupra literaturii romîne, introducerea şi scurtele biografii, fiind de un real ajutor pentru cititorul german. In această antologie este cuprinsă o perioadă mai vastă de dezvoltare a literaturii romîne, însumîndu-se în acelaşi timp şi aspecte mai variate. De la Negruzzi, Filimon, Alecsandri, Odobescu, Creangă, Gane, Slavici, Vlahuţă, Caragiale şi Delavrancea, traducătorul (poetul Georg Maurer) merge pînă la Sadoveanu şi Rebreanu. Este suficient cred, să amintesc că traducerea nuvelei **Al. Lăpuşneanu** sau **Mihnea Vodă cel Rău**, precum şi un fragment din **Ciocoii vechi şi noi** sau din **Amintirile** lui Creangă, au constituit probleme destul de dificile pentru traducător.

In momentul de faţă, traducerile din literatura romînă capătă un caracter tot mai larg. Astfel, editura **Reclam** va reedita în curînd **Moara cu noroc** (traducere revizuită) şi va publica de asemeni trei nuvele de M. Sadoveanu, prefaţate de dr. Bahner, care este un entuziast propagator al culturii romîne în R. D. G. Ţin să precizez că aceeaşi editură pregăteşte un proiect mult mai larg de traduceri din nuvelistica romînească actuală.

O altă editură din Berlin pregăteşte proiectul unei antologii din clasicii literaturii romîne în două volume care va însuma, pe lîngă lucrările traduse pînă acum, şi alte scrieri de Negruzzi, Filimon, Alecsandri şi Sadoveanu. Se introduc de asemenea pentru prima dată în această antologie nume noi de scriitori ca I. Ghica, M. Eminescu (prozator), Anton Bacalbaşa, I. I. Mironescu, Spiridon Popescu, Calistrat Hogaş.

Uneori, scriitorii romîni constituie în revistele germane şi obiectul unor studii sau articole mai dezvoltate. Nu de mult a apărut în revista **Sinn und Form** un entuziast articol despre M. Sadoveanu, semnat de Oscar Walter Cisek, scriitor german din R.P.R., care pune cu multă subtilitate în lumină elementele naţionale specifice ale operei marelui nostru scriitor.

Ţinînd seama de circulaţia operelor unora dintre scriitorii noştri, prin intermediul limbii germane, ni se pare însă cu totul inexplicabilă atitudinea autorilor acelui **Kleines literarisches Lexikon**, Franke Verlag Bern, 1953, (pregătit în R.F.G.), care n-au găsit de cuviinţă să menţioneze nici un scriitor romîn, deşi în comitetul de redacţie figurează un aşa zis specialist pentru „literaturile slave şi romînă". In schimb alţi scriitori minori din diferite ţări, se bucură de o menţiune generoasă.

Dar larga difuzare a literaturii romîne peste hotare, precum şi aprecierile entuziaste de care se bucură, constituie pentru noi un certificat mult mai preţios decît o asemenea omisiune ridicolă. In literatura europeană, prezenţa scriitorilor noştri devine din ce în ce mai simţită şi faptul acesta nu poate decît să ne bucure.

Romul MUNTEANU

Uruguay

Ceva despre literatură şi tînara generaţie de scriitori

Tinerii scriitori din ţara mea se încadrează în actualitate cu o gamă de probleme care pentru o mai bună înţelegere le voi împărţi în două grupe mari, prima specific literară, cealaltă privind mijloacele de trai şi greutăţile de publicare a operelor.

In ceea ce priveşte prima problemă, e mult de spus şi de precizat. Literatura din Uruguay, dealtfel ca şi cea din Argentina, de care este atît de strîns legată (prin trecutul istoric şi identitatea caracterologică a celor două popoare) e una din literaturile cele mai bogate ale aşa numitului continent latino-american. De-a lungul dezvoltării sale, această literatură prezintă o varietate şi o complexitate foarte greu de comparat cu restul Americii. Unul din momentele sale de mare înflorire corespunde cu ceea ce noi cuprindem sub titlul de literatură „gaucea" sau „gaucescă". Ce este această „literatură gauchescă"? Sînt operele care au ca izvor de inspiraţie viaţa gauchilor.

„Gaucio", legendarul călăreţ şi păstor din imensele cîmpii argentiniene şi uruguayene, a fost primul locuitor al meleagurilor noastre. „Gauchi" nu sînt altceva decît fiii spaniolilor încrucişaţi cu rasa indigenă, autohtonă; dar care, separaţi de marile centre coloniale, formează un om special cu o seamă de trăsături diferite faţă de spaniolul propriu zis sau de indianul însuşi.

Am putea spune că în Argentina şi în Uruguay, ei reprezintă primul element de factură americană, fiind primii oameni ce posedă o conştiinţă proprie de suveranitate şi independenţă. Nu este întîmplător că aceşti oameni au fost primii care au început lupta împotriva colonialismului spaniol. Aşa stau lucrurile, şi istoria celor două ţări este plină de actele de eroism ale acestor gauchi care erau în fond ţărani. Prin jertfa lor au putut să se înalţe mai tîrziu, libere şi independente, statele cunoscute astăzi sub numele de Republica Argentina, Republica Orientală Uruguay. De aceea „gaucio" a căpătat în istoria latino-americană semnificaţia de soldat al libertăţii.

Despre acest personaj, despre calităţile şi caracteristicile sale cele mai nobile s-a creat ceea ce noi numim „literatura gauchescă". Este literatura noastră eroică, epică, am putea spune. Martin Fierro de Hernandez şi operele lui Ascasubi, sînt Iliadele noastre, Chanson de Roland al nostru. Este o literatură de preamărire, scrisă în general în versuri, cu totul originală, începînd cu forma şi terminînd cu conţinutul. In ea e transcris limbajul gauchilor, o spaniolă plină de arhaisme şi americanisme (care au îmbogăţit atît de mult după aceea limba spaniolă) şi se vorbeşte despre lumea lor, despre calităţile lor. Se înţelege de la sine că noi consolidăm deasupra ei, literatura noastră modernă, aşa cum au făcut toate popoarele cu literatura lor primitivă de exaltaţie epică. Şi dacă la acestea adăugăm faptul că această beletristică corespunde de asemenea unei literaturi care exprimă lupta noastră pentru independenţă şi libertate se poate vedea cît de importantă este ea pentru noi. Literatura gauchescă este totodată oglindirea temperamentului şi propriei noastre personalităţi ca popor ce locuieşte pe un continent nou cu o istorie de mai bine de trei sute de ani.

Situaţia a evoluat astfel pînă spre sfîrşitul sec. al XIX-lea. Peste lumea noastră (mă refer totdeauna la Argentina şi Uruguay, dat fiind că în celelalte ţări latino-americane situaţia este diferită), peste literatura noastră şi peste spiritul incipient, propriu, pe care il numim „creol" a început să vină apoi imigraţia dezmoşteniţilor europeni, a acelora ce căutau în America un trai mai bun. Au fost milioane de ţărani europeni, italieni în special, care fugind de un mediu unde nu puteau să-şi îndeplinească aspiraţiile lor de viaţă, au venit pe pămînturi latino-americane. Această imigraţie a provocat desigur adevărate crize economice şi culturale în aceste două ţări, dat fiind că nu se putea primi fără un mare şoc un astfel de curent migrator, mai ales într-un timp atît de scurt. După cîţiva ani, culegem fructele acestei crize provocate de imigraţie.

Dacă pe plan economic influenţele ei nu au fost atît de simţitoare, pe plan spiritual asistăm la un fenomen foarte interesant. Publicul începe din ce în ce mai mult să sufere de un fel de cosmopolitism social pierzînd conştiinţa celor mai proeminente valori ale sale, a propriului său profil, într-un cuvînt devine un public fără expresie.

Lupta noastră, în care ne simţim sprijiniţi în parte de generaţiile mai vechi, constă în a devia traiectoria acestei literaturi decadente care urmează „literaturii gauchesti". Gauchul, aşa cum l-a descris Hernandez şi Ascasubi nu mai există, dar există în schimb „pionierul" (actualul urmaş al gauchilor, mai puţin eroic, dar avînd tot atîtea calităţi ca şi acesta), ţăranul. Interesul nostru se răsfrînge în aceeaşi măsură asupra literaturii urbane, cu alte cuvinte asupra acelei literaturi care reflectă situaţia omului de la oraş, a muncitorului din marea industrie. Această literatură a început să se dezvolte recent, în ultimii 15 ani. Se ştie că literatura popoarelor latino-americane este prin tradiţie o literatură campesină datorită încleştării omului nostru cu natura sălbatică ce-l înconjoară şi a problemelor pe care le generează această încleştare.

Cealaltă problemă la care m-am referit la începutul acestui articol este legată de mijloacele noastre de trai şi de dificultăţile de publicare a operelor.

Ei bine, după părerea mea, una din erorile cele mai mari ale guvernului nostru în domeniul cultural rezidă în sprijinul redus pe care acesta îl acordă tinerilor scriitori. Guvernul uruguayan care se preocupă în mod deosebit de învăţămînt, s-a preocupat prea puţin de facilitarea condiţiilor de viaţă a tinerilor scriitori. Pentru a se întreţine, aceştia sînt nevoiţi să se angajeze pe la diferite ziare sau să ocupe catedre de literatură la diferite licee din ţară. Este clar că aceste preocupări foarte depărtate de creaţia propriu zisă le răpesc cea mai mare parte din timp şi energie. In felul acesta, tînărul scriitor uruguayan e nevoit să scrie în timpul cînd ar trebui să se odihnească. Din aceste motive creaţia e îngreuiată şi plină de probleme materiale.

Un tînăr scriitor romîn mi-a spus că aici în Romînia, scriitorii sînt „copiii răsfăţaţi" ai societăţii; despre ţara mea s-ar putea spune că noi, scriitorii tineri, sîntem „copiii orfani ai societăţii". Pentru că lucrurile nu se termină aici; cartea fiind scrisă, fie ca roman, poem sau studiu, începe căutarea aceluia care s-o publice. In Uruguay industria cărţii este încă un monopol. Puţinele edituri, oficiale şi particulare, publică în general opere ale scriitorilor deja consacraţi, sau ale acelora care aparţin grupului scriitorilor „clasici" ai literaturii noastre. Aproape întotdeauna tînărul scriitor trebuie să recurgă la marile edituri din Argentina care publică în formă de foileton o mare parte a producţiei literare uruguayene. După cum se vede, avînd aceste probleme, creaţia se prezintă sub un semn destul de vitreg. Nu este, mai mult sau mai puţin, climatul ideal pentru un tînăr care începe să scrie despre lucrurile ce-l înconjoară. Dar cu toate acestea, se scrie şi se scrie bine, într-o formă destul de sinceră. Intelectualii se grupează şi încearcă să se protejeze şi să se ajute reciproc pînă cînd statul va înţelege greşala şi o va îndrepta.

Aramis TAVARES

ALGAZI MOSCU

Expoziţia de AFIŞ şi CARICATURĂ din SALA DALLES

IOSIF MOLNAR

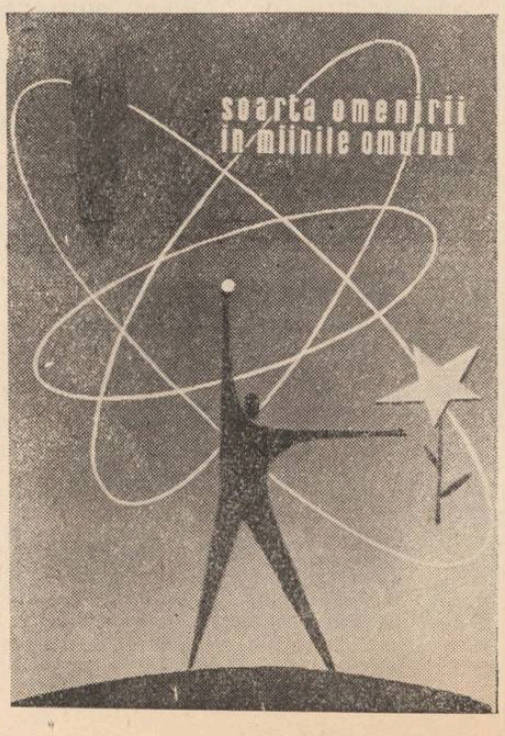

DATE NOI DESPRE RELAȚIILE DINTRE

LENIN și GORKI

de Mihai NOVICOV

Cu prilejul împlinirii a 90 de ani de la nașterea lui Gorki, Institutul de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. și Institutul de literatură mondială „A. M. Gorki" al Academiei de Științe a U.R.S.S. au editat o carte tot atît de instructivă pe cît e de pasionantă — o culegere intitulată V. I. Lenin și A. M. Gorki. Sînt adunate în acest volum: întreaga corespondență (găsită pînă acum) dintre Lenin și Gorki, tot ce a scris Gorki despre Lenin și Lenin despre Gorki, precum și amintirile acelora care au avut bucuria și cinstea de a fi martori ai întîlnirilor dintre cele două genii. O serie de materiale, printre care și interesantele Insemnări ale lui Gorki despre Lenin (pag. 294—295) se publică pentru prima dată.

Despre relațiile dintre Lenin și Gorki s-a scris destul de mult pînă acum mai ales în presa sovietică, dar parcă adunarea laolaltă a tuturor documentelor e în măsură să lumineze aspecte noi. E semnificativ printre altele și faptul că, de la prima întîlnire, Lenin și Gorki s-au simțit atrași unul către celălalt, statornicindu-se apoi între ei relații de caldă afecțiune reciprocă. Lenin prețuia enorm pe Gorki scriitorul, îl iubea cu toată puterea sufletului său mare, iar Gorki admirindu-l cu entuziasm pe Lenin ca pe un uriaș cîrmaci revoluționar, cu aceeași putere îl iubea ca om. Nu încape îndoială că i-a apropiat aceeași dragoste nețărmurită pentru oamenii simpli, pentru poporul muncitor. „Gîndirea lui (a lui Lenin), — spunea Gorki — întocmai ca acul unei busole se îndrepta întotdeauna în direcția intereselor de clasă ale poporului muncitor". Iar Ilici (după o amintire a lui B. Malchin) „oridecîteori ne vorbea despre Gorki întotdeauna sublinia că drumul de muncă — atît de sclipitor și cu totul uimitor, — al lui Gorki către cultură trebuie să-l apropie de reprezentanții noii intelectualități muncitorești-țărănești, care și ei își însușesc cultura în luptă și în muncă dîrză".

Este îndeobște cunoscut că în ajutorul pe care Lenin l-a dat lui Gorki ca să-și dea seama de natura și gravitatea greșelilor în care căzuse acesta din urmă la un moment dat, avem de a face cu un exemplu și un model de îndrumare principială a creației literare de către partid. Dar a spune atît e încă foarte puțin. Lenin niciodată nu l-a „menajat" pe Gorki; și în anii reacțiunii stolîpiniste (1908—1910) și în legătură cu atitudinea scriitorului față de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie i-a explicat cu francheță și cu asprime cît de dăunătoare sînt rătăcirile sale. Dar subliniindu-i-le nu omitea să adauge cît de mult îl prețuiește pe Gorki scriitorul, pe „reprezentantul de frunte al artei proletare, care a făcut atîta pentru ea și poate să facă și mai mult". Grija lui Lenin pentru Gorki a fost multilaterală, atotcuprinzătoare: începea cu sfaturi cum trebuie să se poarte pentru ca boala să nu se agraveze, conținea indicații categorice date tovarășilor de luptă de a nu-l sîcîi pe marele artist cu cereri mărunte dacă scrie ceva „mare", („ar fi o prostie și o crimă să-l împiedecăm și să-l distragem", — scrie Lenin lui Lunacearski) — și mergea pînă la insistență aproape brutală în 1919 „de a schimba atmosfera, mediul, orașul". Lenin urmărea personal toate cererile și sezisările lui Gorki, cerînd colaboratorilor săi să le satisfacă repede și eficient. Cîte idei și semnificații nasc de pildă doar două rînduri dintr-o scrisoare a lui Lenin către Menjinschi: „Trebuie să-l ajutăm pe Gorki și încă repede, pentru că din această cauză el nu pleacă în străinătate deși scuipă sînge". Boala marelui scriitor proletar conta ca un argument decisiv în rezolvarea unor probleme de stat.

Dacă cercetăm retrospectiv divergențele ideologice dintre Lenin și Gorki și cauzele greșelilor acestuia din urmă, așa cum le-a explicat el însuși, uimește în primul rînd excepționala actualitate a învățămintelor ce se degajă din această pagină a istoriei literaturii mondiale. Gorki a lămurit de cîteva ori problema, însă cele mai grăitoare ni se par a fi rîndurile extrase dintr-o scrisoare adresată scriitorului sovietic Afinoghenov. Criticînd piesa acestuia Minciuna, pentru îngrămădirea necontrolată a unor fapte culese empiric și care, adunate la un loc, dau o imagine denaturată, defăimătoare a realității sovietice, Gorki adaugă: „In anul 1917, empirismul meu a stat la baza atitudinii sceptice față de forța proletariatului și, după cum știi D-ta, „teoreticianul" (e vorba de Lenin — M. N.) s-a dovedit a fi mai tare decît empiristul, mai aproape de adevărul istoric".

E greu să nu deduci de aici excepționala însemnătate pe care o are pentru un scriitor, oricît de talentat ar fi, îndrumarea acestuia de către Partid, pregătirea teoretică, înțelegerea cît mai adînc politică a faptelor, singură în măsură să-l înarmeze cu forța previziunii, fără de care nu se poate scrie bine despre realitatea revoluționară a luptei pentru socialism și a construcției socialismului. Părintele realismului socialist admira la Lenin în special excepționala forță a previziunii și nu întîmplător tocmai din ea se străduia să extragă și un principiu estetic călăuzitor. Referindu-se din nou la cauza greșelilor sale și la dreptatea lui Lenin, Gorki preciza: „Mi se pare că divergența nu izvorăște aici doar din forța rațiunii cunoscătoare și din justețea inflexibilă a teoriei, dar și încă din ceva: Acest „încă" poate fi înălțimea punctului de observație, înălțime pe care poți s-o cucerești doar dacă stăpînești iscusința rară de a privi prezentul din viitor. Și mie mi se pare că tocmai această înălțime și această iscusință trebuie să constituie temelia „realist-socialistă" despre care începe să se vorbească la noi ca despre un realism nou și necesar literaturii noastre".

Revizioniștilor de diferite nuanțe ar trebui să le mai adăugăm că rîndurile de mai sus au fost scrise în 1933, fiind trase nu dintr-un articol teoretic, ci dintr-o scrisoare particulară. Nu din speculații deșarte, ci din practica uneori dureroasă a propriilor rătăciri și izbînzi, extrăgeau scriitorii sovietici conceptul luminos al unei noi metode de creație, corespunzătoare epocii socialiste.

Tocmai pentru că se bazează pe uimitoarea capacitate de a prevedea viitorul, învățătura leninistă despre artă și literatură și-a verificat de atîtea ori valabilitatea dovedindu-se a fi și astăzi arma cea mai eficace în lupta împotriva revizionismului. Cît de actual sună, de pildă, aceste cuvinte dintr-o scrisoare a lui Lenin către Gorki:

«M-au bucurat îndeosebi în scrisoarea d-tale cuvintele: „Din toate planurile și presupunerile intelectualității rusești rezultă indiscutabil că gîndirea socialistă e străbătută de curente variate care-i sînt dușmănoase pînă la rădăcini: găsim aici și misticism și metafizică, și oportunism și reformism și rîgîiala narodnicismului. Toate aceste curente sînt cu atît mai dușmănoase cu cît sînt încă nedefinite — și neavînd cadre proprii, nu pot să se definească cu claritatea necesară".

Subliniez cuvintele care mi-au plăcut îndeosebi: „dușmănoase pînă la rădăcini" mai ales pentru că „sînt nedefinite"».

De bunăseamă analogiile istorice sînt întotdeauna vulnerabile. Dar oare citind aceste rînduri ale lui Lenin poți să nu te gîndești și la „reformiștii" noștri, la așa zișii „amatori de literatură" cărora nu le place noțiunea prea „schematică" a realismului socialist? Ei sînt preocupați de căutarea altor formule („modernism", „modernitate", „arta modernă", „valori intrinsece", „marea artă", etc.) tinzînd să dizolve problema clară și hotărîtă a conținutului de clasă în discuțiuni vagi cu totul nedefinite privind arta „în general", valorile umane „în general" specificul artistic „în general" etc. etc. Oare nu simțim noi cum și astăzi cele mai variate curente ideologico-artistice, în fond dușmănoase, încearcă să se strecoare neobservate cultivînd mai ales vagul, expresia nedefinită, echivocul? De la Lenin, de la leninism trebuie să învățăm a smulge din mîna partizanilor acestora arma „vagului", obișnuindu-i să-și definească precis atitudinea concretă față de problemele concrete ale bătăliei ideologice de azi.

Revizioniștilor le place să repete mereu că în ultimele decenii gîndirea marxist-leninistă n-a progresat pentru că principiile fundamentale ale marxism-leninismului așa cum au fost formulate cu decenii în urmă, continuă să ne călăuzească și azi în condițiuni modificate. Răsfoind paginile volumului V. I. Lenin și A. M. Gorki, te uimește totuși, felul în care istoria se repetă uneori. In anii 1908—1910 partizanii empiriomonismului, empiriocriticismului și a „școlii" empiriomachiste, îl învinuiau pe Lenin tocmai de prea multă „rigiditate" în apărarea unor principii marxiste, formulate de întemeietorii socialismului științific. Ce a rezultat, se știe: machismul a murit, iar leninismul luminează ca un far drumul spre viitor al omenirii. Leninismul este azi ideea creatoare rezervorul nesecat al posibilităților nelimitate de îmbogățire a gîndirii și acțiunii umane. Nu încape îndoială că și pentru creația literară una din condițiile esențiale ale creșterii neîncetate trăiește tot în însușirea din ce în ce mai profundă a leninismului, a spiritului leninist. Despre aceasta s-ar putea scrie volume întregi. Două idei, aș vrea să mai adaug totuși.

Vorbind despre sarcinile literaturii sovietice, Gorki sublinia nu odată datoria scriitorilor de a se molipsi de optimismul leninist, de încrederea lui în Om. „Pentru mine a fost deosebit de mare în Lenin, — scrie Gorki, — tocmai acest sentiment de vrăjmășie ireconciliantă, niciodată stinsă, față de nenorocirea oamenilor, credința lui ardentă că nenorocirea nu constituie baza intangibilă a existenței, ci o ticăloșie pe care oamenii sînt datori și au putința s-o măture din preajma lor".

N-ar fi bine să mediteze asupra acestor rînduri și campionii negativismului, unii tovarăși încăpățînați în ideea că dezvăluirea a tot ce este mai urît, rău, generator de necazuri în viața noastră este și azi sarcina principală a literaturii? Lor mai ales, dar nu numai lor, o să le apară ca un adevărat răspuns la nenumărate întrebări chinuitoare și aceste rînduri ale lui Gorki:

„...O autocritică serioasă e necesară, dar trebuie să ținem minte că e foarte greu să reunim în aceeași persoană și pe critic și pe creator, forța care acționează și aceea care contraacționează. Numai creierul lui Lenin știe să unească armonios cele două forțe, obligîndu-le să lucreze paralel în direcția aceluiași țel. De la el trebuie să învățăm această artă de încălcare a legilor fizicii, precum și a acelor legi ale lumii vechi".

Iată deci o busolă și un criteriu pe care nu le vor putea clătina țipetele isterice ale revizioniștilor: claritatea țelului, intransigența și fermitatea în lupta pentru apărarea pozițiilor de clasă ale proletariatului revoluționar, în lupta pentru socialism.

Polivalența criticului marxist

de Al. OPREA

Scriitori și critici: iată profesiile între care, s-ar zice, vor exista mereu adversități de neîmpăcat. Nu totdeauna însă au existat între ele relații nefirești, dimpotrivă, în anumite perioade din trecut ca și în multe cazuri fericite din epoca noastră, relațiile dintre aceste activități ale spiritului au fost de rodnică conlucrare. In perioadele de mari prefaceri democratice — renașterea, epoca luminilor, literatura și critica se completau în mod fericit. Belinski avea curajul să califice în acea vreme disciplina pe care o slujea drept „guvernatoare a societății". Odată cu manifestarea trăsăturilor specifice ale capitalismului se observă însă o depreciere crescîndă a profesiei de critic. E cunoscut faptul că în capitalism s-a fărîmițat unitatea în mișcare a fenomenelor. Atît criticii cît și scriitorii au fost împinși către o specializare îngustă. Cu o deosebire, însă. In vreme ce oamenii de artă talentați lucrînd cu însuși materialul vieții ajungeau să depășească aceste imprejurări obiective și să meargă „împotriva curentului", la critici împotrivirea contra presiunii spontane a efectelor capitalismului a fost mult mai slabă. Ba, cîteodată, independent de cauze economico-sociale, numai pe motivul unor erori de ordin gnoseologic, criticii și-au claustrat sfera activității curățind-o de puncte de vedere ideologico-politice legate de adevărul vieții și de progresul societății, limitînd-o brutal la chestiunile exclusiv-estetice. Ca urmare, critica a devenit din ce în ce mai subiectivistă. Locul marilor probleme ale oglindirii artistice, de fond, de viziune, a realității obiective l-au luat chestiunile minore, nemijlocit meșteșugărești, de atelier. Observînd zelul cu care sînt cercetate micile rafinamente stilistice ori rolul acordat laturii subiective a procesului de creație, ne dăm seama că acești teoreticieni și critici pierduseră iremediabil legăturile reale cu viața poporului. Marii scriitori în schimb, n-au încetat să simtă în permanență nevoia clarificării întrebărilor majore ale artei, străduindu-se chinuitor și uneori intuitiv să limpezească relațiile dintre artă și viață. Lucrurile au mers pînă acolo că în această etapă istorică dacă vrei să afli observații de esență asupra muncii creatoare, trebuie să te îndrepți către mărturiile scriitorilor și nu ale criticilor.

★

Spuneam că în perioadele de mari prefaceri democratice între scriitori și critici existau relații „normale". Simt nevoia să mă opresc puțin asupra acestei afirmații. Intr-adevăr, istoricii literari obiectivi din Occident n-au putut să nu constate uluitorul prestigiu de care s-a bucurat Belinski în Rusia. Dar constatarea este valabilă și pentru Diderot în Franța ori Lessing în Germania. Vreți să știți cum vorbea în acele timpuri fericite un scriitor despre un critic? Il cităm pe Goncearov: „Putem afirma cu certitudine că fără Belinski, Gogol n-ar fi apărut în ochii publicului ca o figură gigantică, așa cum a fost văzut de la început în lumina articolelor criticului".

Care să fie explicația?

O analiză, chiar fugară ne luminează faptul izbitor că acești teoreticieni și critici în nici o clipă a vieții lor n-au fost simpli „specialiști", pentru ei arta se afla totdeauna în legătură directă și vie cu problemele hotărîtoare ale vieții sociale. Nu există prăpastie mai adîncă decît între profesorii „specialiști" de mai tîrziu cu indiferența lor „olimpiană" față de chestiunile vitale ale epocii și atari luptători declarați pe tărîm politic ori social. Intenția fundamentală a celebrului studiu al lui Lessing Dramaturgia din Hamburg, *era realizarea unității Germaniei pe cale democratică, distrugerea ideologiei absolutismului semifeudal, de stat mic. Articolele lui Belinski despre Pușkin trăgeau concluzii în privința contradicțiilor societății ruse, unde conștiințele generoase erau sufocate de inactivitatea și trivialitatea mediului social. In eseul lui Dobroliubov* Cînd va veni ziua cea adevărată? *cititorii au văzut o chemare fățișă la revoluția împotriva* „turcilor dinăuntru". *Istoriile literare din apus se străduiesc să prezinte multilateralitatea criticilor luminiști drept un neajuns, — aceștia ar fi fost chipurile contaminați de puncte de vedere parazitare obiectului fundamental al esteticii. Cineva, întreprinzînd o comparație între critica din faza de regres a capitalismului și critica materialistă din perioadele revoluționare, conchidea asupra anemicelor „descoperiri" estetice ale primei critici. Și este explicabil. Autorul demonstrează că profesorii „specialiști" n-au făcut decît să repete, cu mai mult, ori mai puțin talent, cu mai bogată ori mai palidă virtuozitate stilistică, idei de atîtea ori exprimate — inovațiile lor teoretice neputînd pătrunde în sfera a ceea ce se cheamă știință. Dimpotrivă universalitatea spirituală a criticilor luminiști ori democrat-revoluționari, îi ajuta pe aceștia să aducă observații radicale, noi, asupra problemelor esențiale ale artei. Nimeni nu poate contesta că în* Dramaturgia din Hamburg, *Lessing aducînd o critică violentă „tragediei antice", așa cum o înțelegeau — prin denaturarea teoriei lui Aristotel, — francezii secolului al 17-lea, a descifrat cele mai importante legi ale dramei. După cum nimeni nu poate trece pe lîngă descoperirile lui Belinski asupra metodei de creație realiste, în articolele sale despre „școala naturală" — ori în privința genurilor literare, a tragediei, satirei și romanului. Să ne amintim, apoi de opera lui Cernîșevski* Arta și realitatea din punct de vedere estetic. *Zola intuise extrem de exact călcîiul lui Achile al criticii lui Taine cînd îi reproșa că „s-a retras din încăierarea contemporană" și de aceea nu mai e capabil „să înțeleagă și să aprecieze just noile fenomene literare".*

Legile societății noastre anihilează autonomizarea arbitrară a diferitelor domenii de activitate cerînd fiecărui ins participarea activă în marile prefaceri revoluționare. Cu alte cuvinte, într-o formulare categorică: un critic al vremii noastre trebuie să fie nu numai specialist în chestiunile artei, ci și militant politic. Aserțiunea se cere însă lămurită îndeaproape deoarece atît sociologismul vulgar cît și adversarii înrăiți ai marxismului au caricaturizat-o, reducînd-o la un subiectivism grotesc. Polivalența criticului marxist trebuie s-o înțelegem în adîncime. Este vorba, la urma urmei de găsirea acelui criteriu obiectiv care să dea posibilitatea explicației veridice a fenomenelor estetice. Și numai cunoașterea cuprinzătoare a „socialului", receptivitatea la frămîntările epocii oferă această înaltă obiectivitate. Un exemplu. Cîte studii — era să zic, literatură proastă, — n-a provocat opera lui Tolstoi! Dar cea mai adîncă interpretare a marelui scriitor rus, a adus-o nu un estetician specialist, ci un militant marxist. Atît critica liberală rusă cît și cea sociologico-vulgară din presa socialist-democrată, în baza unei contabilități tematice, vedea în Tolstoi un scriitor al nobilimii, cu deosebirea că primii înălțau elogii „profetului de la Iasnaia Poliana", *iar ceilalți arătau cu asprime „de unde și pînă unde" aparține Tolstoi proletariatului. Lenin nu s-a oprit însă la aspectele tematice imediate, la caracteristicile de suprafață, ci a căutat să descifreze problematica interioară a creației tolstoiene pe care a văzut-o în atitudinea față de suferințele țărănimii ruse într-o perioadă de acute modificări sociale. Punctul acesta de vedere personal din care este zugrăvită totdeauna societatea, indiferent de varietatea subiectelor, explică laturile slabe și puternice ale concepției și operei genialului scriitor rus. Iar pentru a înțelege o asemenea melodie ascunsă cu toate implicațiile ei morale, religioase, ideologice, trebuia să fii un deplin cunoscător al particularităților contradictoriului moment istoric de pregătire a revoluției. Putem afirma că un critic marxist cunoaște și „frumusețea răsăriturilor de soare" vibrînd în fața priveliștilor tulburătoare ale naturii, dar sufletul său este receptiv mai ales la gîndurile și dorurile adînci ale contemporanilor. Observațiile sale estetice sînt adîncite cu argumente etice, politice și sociale ceea ce este o dovadă a bogăției și intensității relațiilor sale cu societatea. In definitiv, un critic trebuie să poată scrie — facem excepție de talentul beletristic — cărți tot atît de documentate ca și ale unui scriitor — de aci melancolia suavă pe care trebuie s-o aibă descoperind în fiecare nouă operă a colegilor din generația sa, realizarea unor proiecte intime. In schimb, el rămîne cu operele contemporane în comunicare simpatetică, putînd mărturisi semnificații inedite, putînd comite acte de indiscreție, cum se plîngea Brătescu-Voinești că ar fi sărvișit față de creația sa Garabet Ibrăileanu.*

Cufundîndu-se în viața societății, fiind însuflețită atît de mari idealuri estetice, ca și politico-ideologice, critica marxistă capătă o amploare spirituală care o ridică deasupra criticii meșteșugărești, de atelier, cu interesele ei mărunte. Căci cine citește cu atenție exercițiile impresioniste ale unor critici sinceri își dă seama cît pustiu sufletesc, ce senzație acută de inutilitate produce lipsa de certitudini în aprecierea esteticului.

Participarea la evenimentele social-istorice ale epocii dă criticii reazim solid în explicarea fenomenelor de creație, dă satisfacție întrebărilor chinuitoare ale conștiinței, face ca gîndirea să fie viguroasă, virilă, optimistă. Dintr-o activitate sterilă — disprețuită cu drept de creatori — critica devine o profesie nobilă, cu prestigiu nu numai literar, ci și social.

Acum 50 de ani

După înăbușirea sîngeroasă a răscoalei din 1907, problema țărănească a continuat să rămînă una din principalele probleme ale vremii. In anul 1908, cei mai de seamă scriitori ai noștri s-au străduit să apere prin scrisul lor drepturile și libertățile țărănimii împilate. Printre acești scriitori se numără și N. D. Cocea, a cărui prezență în actualitatea vremii sale nu a fost desmințită în întreaga-i activitate. In numărul din luna iulie 1908 al revistei *Viața Românească*, N. D. Cocea publică nuvela *Pînea albă*, inspirată din atmosfera ce domnea în cercurile clasei dominante după înăbușirea răscoalei. Reproducînd discuțiile dintr-o cafenea, scriitorul reliefa degradarea morală a reprezentanților acestei clase, scotea în evidență inumanele lor interese. Redînd perorația înverșunată a unui boier împotriva acordării de drepturi țărănimii, N. D. Cocea îl făcea pe acesta să se autocondamne. Căci iată ce spunea boierul: „Dacă mergem așa, să lăsăm pe toți descuiții să-și facă mendrele, cum vor crede de cuviință, te întreb pe d-ta, unde o să ajungem? Azi rîvnesc la moșiile noastre, mîine or să ne dea nouă la cap. Dar miniștrii dorm, ori se ceartă între dînșii. Primejdia bate la ușă și d-lor nu vor s-o audă... Eu v-am spus-o: nu merge cucoane cu libertățile, cu socialismul. După revoltele din 88 le-ați dat pămînturi, le-ați deschis poftele. Ia să fi împușcat atunci cîteva sute de derbedei mai mult, n-am mai avea azi o chestie țărănească!"

Punîndu-și eroii să se autocaracterizeze, N. D. cocea demonstra convingător de partea cui era dreptatea și adevărul.

Concomitent cu orientarea scriitorilor către viața țărănimii, una dintre problemele acute ale vremii, se cerea cu necesitate și studierea creatoare a comorilor folclorice, ca izvoare prețioase pentru cunoașterea profundă a sufletului și a vieții poporului. In numărul 13 din 1 iulie 1908 al revistei *Luceafărul*, în articolul *Poezia poporală română*, cunoscutul folclorist Andrei Bîrseanul pleda pentru orientarea scriitorilor către creația populară. *Studiul poeziei poporale* — scria A. Bîrseanul — *a dat literaturei culte române o nouă viață. El a emancipat-o de sub influența literaturilor străine, sub care oscilase pînă acum, și i-a dat o direcție proprie, prefăcind-o în adevăr într-o literatură națională. Sub influența poeziei poporale s-au dezvoltat toți scriitorii mai de seamă ai românilor din timpul din urmă".*

Teodor VÎRGOLICI

RELIEF

Răspunderi mari

de Mihai GAFIŢA

In ultimul timp, şi mai ales în anul din urmă, viaţa noastră literară a adus pe primul plan dezbaterea asupra problemelor criticii literare. Fenomenul s-a datorat, pe de o parte, bogatei apariţii de volume de critică şi teorie literară în acest răstimp ; pe de altă parte s-a datorat şi unor probleme interne ale sectorului, legate adesea chiar de înţelegerea obiectivelor pe care critica literară le urmăreşte, sau pe care ar trebui să le urmărească.

Dezbaterea nu e încheiată încă. După cum arată peisajul general al presei, ea e totuşi pe sfîrşit ; am zice chiar că începe să se încheie. Concluziile sînt aşteptate. Criticii noştri ar trebui acum să se adune şi, trecînd în revistă elementele aduse în discuţie, trăgînd învăţături din felul cum s-a purtat această dezbatere, să elaboreze concluziile privind nivelul activităţii actuale în domeniul criticii şi teoriei literare.

Pînă atunci însă trebuie încă aduse noi contribuţii care să ne apropie şi mai mult de adevăratele concluzii, care să ne clarifice şi mai mult obiectivele, metodele, criteriile de apreciere.

In aceste zile datorită analizei largi pe care partidul a iniţiat-o încă mai de mult, şi o desfăşoară în întreg sectorul ideologiei, dezbaterea în jurul problemelor criticii a pus din nou în centrul ei lupta pentru puritatea principiilor marxist-leniniste şi pentru combaterea tuturor manifestărilor dăunătoare muncii literare.

Lucrul era cu atît mai necesar, cu cît cele mai multe din participările la dezbaterea problemelor criticii au analizat mai ales chestiunile de meşteşug şi tehnică a criticii literare, au căutat specificul, profilul individual al unora din criticii noştri, însă privit tot sub aspectul meşteşugului şi al tehnicii. Exemplul cel mai recent de ocolire a chestiunilor esenţiale ale sectorului îl constituie nr. 4 al Vieţii Romîneşti, unde un sfert din conţinutul revistei este dedicat „problemelor actuale ale criticii". Principiile leniniste anunţate în articolul program al numărului (articol semnat de H. Bratu) se manifestă rar în cuprinsul paginilor rezervate problemelor criticii — începînd de la tematica articolelor şi terminînd cu multe din aprecierile la obiect. O atmosferă de obiectivism domneşte în întreg cuprinsul capitolului consacrat criticii şi nu poate fi risipită nici de răspunsurile la ancheta despre situaţia şi sarcinile actuale ale criticii (anchetă la care lipsesc mulţi din criticii cei mai reprezentativi), nici de articolul lui Ov. S. Crohmălniceanu (şi acesta amestecînd întrucîtva obiectivele centrale ale luptei noastre) nici de eseuri ca Arta criticului, Tehnica criticii literare etc. Parcurgi un mare număr de pagini ale acestui număr al Vieţii romîneşti, fără să capeţi o imagine asupra „problemelor actuale ale criticii literare", asupra nivelului criticii noastre, al literaturii noastre. Cu prea puţine excepţii, articolele publicate, dovedind virtuozitatea, talentul, subtilitatea semnatarilor, nu revelează obiectivele lor, idealul în numele căruia militează ei sau literatura noastră. De aceea, e de mirare că, sub o anonimă semnătură (I. L.) Contemporanul a apreciat superficial şi gentil întreg acest număr al Vieţii romîneşti ca pe un mare succes, despre lipsa problemelor esenţiale, a unora din criticii importanţi spunînd doar în treacăt că ar fi fost bine dacă n-ar fi lipsit din număr.

Astfel de poziţii seamănă foarte bine cu aceea a părăsirii principiilor marxist-leniniste în critica şi teoria literară, şi constituie o atitudine de îngăduinţă, de împăciuire faţă de estetica burgheză.

Pe bună dreptate Gazeta literară a criticat în mai multe numere, (sub semnătura lui M. Petroveanu) felul cum a fost alcătuit nr. 4 al Vieţii romîneşti, orientarea lui de ansamblu şi numeroase teze concrete conţinute în articole. Dar dacă ne aruncăm ochii în urmă nu cu multe săptămîni, nici discuţia din Gazeta literară, consacrată criticii, n-a dovedit în ansamblu o orientare cu mult mai fermă, cu toate că în această discuţie s-au exprimat mai multe puncte de vedere juste şi s-au subliniat mai puternic în unele articole, obiectivele şi sarcinile criticii literare.

Inconsecvenţa în aplicarea marxism-leninismului în critică şi slăbirea principialităţii marxiste în folosirea criteriilor de apreciere a literaturii se manifestă într-o măsură mai mare în Steaua, şi destul de des în Tribuna, care oscilează nu de puţine ori între extreme, între liberalism şi rigiditate sociologistă şi se întîlneşte şi în alte publicaţii literare: Scrisul bănăţean a publicat nu de mult un articol construit pe teze naţionaliste, în Utunk au apărut manifestări de liberalism şi spirit concesiv faţă de ideologia burgheză şi faţă de teze politico-sociale îndepărtate de marxism şi de socialism. Despre activitatea editorială s-a arătat în mai multe rînduri că a avut de suferit de pe urma lipsei de fermitate, a lipsei de perspectivă şi de pe urma slabei legături cu sarcinile educării socialiste a maselor.

Nu pot fi socotite astfel de lipsuri şi erori drept poziţii ale unei filozofii revizioniste în domeniul ilteraturii. Cu atît mai mult nu poate fi vorba de aşa ceva, cu cît în ansamblu viaţa literară, creaţia, critica şi teoria literară sînt în plină dezvoltare, în avînt, marcat prin succese importante şi caracterizat printr-o situare fermă pe poziţiile partidului, în slujba construcţiei socialiste în toate sectoarele.

Dar în acelaşi timp nu trebuie scăpat din vedere faptul că, nedezvăluite la vreme, nelichidate cu cea mai mare hotărîre, liberalismul, obiectivismul, îngăduinţa şi spiritul concesiv faţă de manifestările ideologiei burgheze, faţă de slăbirea spiritului partinic în munca literară, creează un climat care devine cu încetul favorabil şi revizionismului. Influenţele unor astfel de greşeli se resimt nu numai în viaţa literară, ci gravitatea lor se multiplică prin faptul că literatura şi critica literară, cărţile şi revistele — şi cele bune şi cele greşite — merg în mîinile marilor mase. Răspunderea scriitorului, a criticului literar, este cu atît mai mare.

Articolul redacţional apărut recent în Scînteia, intitulat Pentru întărirea continuă a partidului, pentru aplicarea consecventă a normelor leniniste ale vieţii de partid, este un document care se referă la probleme importante ale ideologiei, căreia îi aparţie în întregime literatura. Chestiunea situării consecvente a literaţilor pe poziţii ferme marxist-leniniste, a apărării purităţii marxism-leninismului în formele specifice ale muncii şi creaţiei literare, este o chestiune vitală pentru dezvoltarea continuă a literaturii noastre pe drumul realismului socialist. Tot ceea ce poate apărea, sub orice formă, ca o părăsire a principialităţii marxiste, a criteriilor leniniste de apreciere, a eticii comuniste, a stilului comunist de muncă în viaţa literară, trebuie dezvăluit şi denunţat.

Literatura noastră contemporană îşi va îndeplini cu strălucire marea ei menire de a fi o armă de luptă pentru socialism, prin conştiinţa şi efortul comun al tuturor, de a face ca întrega viaţă literară, creaţia, critica şi teoria să devină o parte integrantă a cauzei generale proletare, „o roţiţă şi un şurub" al unui mecanism socialist şi comunist unic şi măreţ, pus în mişcare şi îndrumat de partid, avangarda conştientă a întregii clase muncitoare — aşa cum ne învaţă marele Lenin, încă acum mai bine de jumătate de veac.

Muzeul literaturii romîne

Muzeul literaturii romîne **se inaugurează prin deschiderea a două expoziţii :** Imagini din literatura romînă şi Expoziţia comemorativă „Barbu Delavrancea".

In pitoreasca clădire de pe Şoseaua Kiseleff nr. 10 sînt expuse materiale de preţ privind istoria literaturii noastre. In sălile de la etaj se află rînduite manuscrise, fotografii, ediţii rare, fotocopii după diferitele publicaţii care au înserat rîndurile scrise de Mihai Eminescu, Ion Creangă, I. L. Caragiale, B. P. Haşdeu. Imaginile se succed pînă în timpurile din urmă. Spre ieşire, vizitatorul este întîmpinat de figurile de curînd dispărute ale lui Liviu Rebreanu, Ionel Teodoreanu, Hortensia Papadat Bengescu, etc. Părăsind muzeul pleci cu impresia unei vizite într-un univers drag, cunoscut, de care te apropii pentru a rememora emoţii simţite altădată în contactul direct şi integral cu opera.

La parter, într-o sală spaţioasă este înfăţişată pe larg moştenirea lăsată de Barbu Ştefănescu Delavrancea, de la a cărui naştere s-a împlinit în acest an un secol. Şi aici principalele exponate sînt fotocopiile, facsimilele, manuscrisele şi exemplarele din ediţiile prime ale operelor marelui prozator şi dramaturg. Este evident pentru oricine aportul unui istoric literar atît de experimentat cum este acad. Panaitescu-Perpessicius şi binecunoscuta cercetătoare a biografiei şi operei lui Delavrancea, Emilia Şt. Milicescu. Fotocopiile sînt astfel aranjate, etalate, distribuite, încît privind diferitele imagini din viaţa scriitorului, înţelegi parcă mai bine semnificaţia lumii pe care a zugrăvit-o, cauzele care l-au determinat pe autorul lui Hagi Tudose să opteze pentru o soluţie artistică şi nu pentru alta, pentru anumite tipuri de personaje, explicitînd, în fond caracterul atît de specific al creaţiei sale beletristice.

C. G.

Candori critice

Constat cu satisfacţie că, de la o vreme, publicaţiile literare din Capitală urmăresc cu interes sporit şi acordă un ajutor substanţial revistelor din provincie ale Uniunii Scriitorilor. Îi strîng mîna Georgetei Horodincă pentru promptitudinea şi intransigenţa cu care a repudiat ieşirile reacţionare, şovine şi mistice ale lui Radu Theodoru, insultele aduse de acesta unui scriitor care, primul în literatura noastră, a reflectat tragedia trăită de ostaşul romîn pe frontul antisovietic (Negura), *care ne-a dăruit întîiul roman al colectivizării* (Temelia). *Subscriu la aproape toate obiecţiile pe care în* Contemporanul, *Paul Diaconescu le aduce unor lucrări de teorie şi critică din* Iaşul Literar. *Mă aliez, de asemeni, tuturor observaţiilor critice emise de Valeriu Rîpeanu* (Gazeta Literară) *şi Paul Diaconescu* (Contemporanul) *referitoare la* Scrisul bănăţean.

Socot, în general, foarte îndreptăţită această preocupare de depistare şi denunţare a erorilor ideologice, de spulberare a confuziilor. Mă întreb însă, dacă aceste erori şi confuzii nu sînt uneori decît ecoul întîrziat al unor erori şi confuzii asemănătoare, difuzate chiar în paginile unora din publicaţiile literare centrale, după care, nu odată tinerii de la Scrisul bănăţean *şi noile condeie pe care le promovează* Iaşul literar *se orientează în activitatea lor. Şi mă întreb dacă această critică justificată poate avea rezultatele scontate, atîta vreme cît ea nu este însoţită de o autocritică serioasă şi sinceră a acelor publicaţii bucureştene care, prin unele articole, note, polemici, au contribuit, nu rareori, la crearea unui climat spiritual favorabil ivirii erorilor şi răspîndirii confuziilor. Aceasta chiar dacă redactorii respectivi şi-au schimbat în bine orientarea.*

Să mă explic. Valeriu Rîpeanu are autoritatea să combată în coloanele Gazetei Literare *faptul că în* Scrisul Bănăţean *s-a elogiat o melodramă oarecare, fiindcă, în aceeaşi revistă, Vicu Mîndra a purtat un război necruţător împotriva melodramei. Mă îndoiesc însă, că tocmai în* Gazeta Literară *s-ar putea reproşa lui Leonard Gavriliu, unele aprecieri derutante pe care le conţine cronica sa la ultimul volum de versuri al lui Baconski, dacă ţinem seama că însuşi cronicarul* Gazetei *(M. Petroveanu) a elogiat acest volum, faţă de care criticul bănăţean are multe, multe rezerve îndreptăţite. Mă îndoiesc cu atît mai mult, cu cît azi chiar, M. Petroveanu îşi recunoaşte această greşeală cu o candoare superbă ce nu-i este caracteristică.*

Poate că şi alte greşeli ale unor publicaţii literare ar fi fost mai mici, dacă un critic de prestigiul lui M. Petroveanu care azi e foarte combativ n-ar fi susţinut altădată pentru a justifica tot felul de experienţe „moderniste" că realismul socialist e un soi de Turn Babel unde se poate folosi orice limbaj.

Este necesar ca acele publicaţii, printre care şi Gazeta literară, *— în care M. Petroveanu i-a zeflemisit pe toţi cei ce remarcau unele tendinţe spre apolitism şi evazionism în poezie, în care acelaşi critic încerca pe toate căile să liniştească spiritele, să creeze deci o atmosferă de împăciuitorism statut —, să-şi creeze o platformă ştiinţifică fermă pentru a combate manifestările de apolitism şi împăciuitorism. Platforma aceasta presupune recunoaşterea propriilor erori a ideilor nu odată nocive pe care unul dintre criticii autorizaţi ai* Gazetei Literare *le-a propovăduit cu o ardoare demnă de o cauză nobilă.*

M. Petroveanu nu e singurul dintre criticii literari pentru care ne bucurăm că au revenit pe poziţii principiale, dar se fac a uita ideile pentru care militau pînă mai deunăzi şi susţin astăzi idei juste, pe care altădată le-ar fi etichetat dogmatice. Şi nu numai de la Gazeta Literară.

Cazul lui Petroveanu atrage însă atenţia pentru că el pozează azi într-un fel de monitor ideologic.

Cu riscul de a apărea în postura unui dascăl sîcîitor, aş vrea să spun tuturor criticilor, că un elementar simţ etic impune, mai ales pentru că ei se consideră şi trebuie realmente să fie factori activi în făurirea conştiinţei socialiste, reconsiderarea în primul rînd a propiilor lor greşeli şi rătăciri. Altminteri, suspectaţi de spirit versatil, critica lor, chiar îndreptăţită, chiar principială, nu poate avea răsunetul scontat.

EUGEN LUCA

Un „entuziast"

Contemporanul obişnuieşte să se ocupe în paginile sale, la rubrica **Revista revistelor,** de ţinuta ideologică şi artistică a celor mai recente numere din alte publicaţii. Cred că în general nu pot fi decît folositoare însemnările făcute pe marginea revistei **Scena şi ecranul** analiza judicioasă făcută numărului 2 al caietelor de literatură universală **Secolul XX,** observaţiile în legătură cu numerele 1—2, 3 din revista **Film. Contemporanul** se ocupă la această rubrică şi de unele reviste literare **Scrisul Bănăţean, Iaşul Literar** etc.

Atrage atenţia îndeosebi un articol semnat cu iniţialele L. I. publicat tot aici în nr. din 23 mai 1958. Autorul ia în discuţie conţinutul numărului 4 din **Viaţa Romînească.** L. I. este impresionat de sumarul acestui număr prin care susamintita revistă ne prezintă după cuvintele recenzentului **„una din cele mai reuşite expresii ale activităţii sale din ultima vreme".** In presa noastră literară s-au arătat în general serioasele lacune ideologice existente în concepţia unor materiale publicate în acest număr al **Vieţii Romîneşti,** concesiile făcute de unii autori de articole despre critica spiritului conformist şi ideologiei burgheze rafinate. Oare aceasta reprezintă „una din cele mai reuşite expresii ale activităţii" revistei **Viaţa Romînească** din ultima vreme ? După cum se vede L. I. şi prin el **Contemporanul,** este foarte generos, uneori naiv de generos.

După ce remarcă articolele unor personalităţi marcante ale vieţii noastre culturale, cum ar fi G. Călinescu, Tudor Vianu referitoare la sensul şi rolul criticii, L. I. se entuziasmează de un fenomen într-adevăr „cu totul nou" în discuţiile despre critică : sînt şi oameni care ştiu să se exprime clar : **„şi trebuie să recunoaştem unii dintre ei şi le exprimă (opiniile n.n.) destul de clar. Eliberîndu-se dintr-o anume timorare, Ov. S. Crohmăliceanu subliniază în articolul „Delimitări" necesitatea de a riposta energic, ferm, la manifestările estetismului şi apolitismului care „se poartă", prin afirmarea cu profunzime şi fineţe a principiilor marxist-leniniste".** Iată într-adevăr o victorie : într-un număr atît de lăudat sînt şi oameni care se exprimă clar că trebuie luptat împotriva estetismului şi apolitismului. Ce se întîmplă însă cu cei care nu se exprimă însă „destul de clar" ? L. I. are grijă să nu-i deosebească în privinţa elogiilor de cei care se „exprimă clar". **„D. Micu — se spune în recenzie — publică un studiu amplu despre modalitatea critică a lui G. Călinescu, Al. Piru discută despre tehnica criticii. Studiile sînt substanţiale, pe linia exigentă, pe care o dorim din ce în ce mai neconcesivă — a revistei".** Şi rînd pe rînd fiecare articol ori studiu este luat la acest mod în discuţie. Nimic, nici o rezervă, nici o observaţie. Numai „dorinţe". E posibil ca L. I., şi fără îndoială şi **Contemporanul,** să-şi fi schimbat între timp, atunci cînd alte publicaţii n-au fost de acord că numărul 4 din **Viaţa Romînească** este „una din cele mai reuşite expresii ale activităţii sale din ultima vreme", opiniile exprimate iniţial. Dar unde este bănuita receptivitate a criticului ? Şi ce a realizat **Contemporanul** publicînd acest articol ?

GH. ACHIŢEI

O „viziune scenică" eronată

Firesc era, ca în cadrul sărbătoririi centenarului lui Delavrancea, şi Teatrul Naţional din Cluj să pună în lumină valorile nemuritoare ale artei marelui nostru scriitor. Colectivul teatrului clujan, reprezentînd drama Viforul, a înţeles însă să apeleze mai puţin la respectarea textului original şi la înţelegerea şi preţuirea viziunii lui Delavrancea. Intr-o viziune ciudată, botezată „text scenic", Marietta Sadova, în urma confruntării adevărului artistic cu cel istoric — pe care nu-l discutăm acum — a recurs la modificarea piesei lui Delavrancea, răsturnîndu-i simbolurile şi valorile, convertind personajele în negaţia lor, prefăcîndu-l pe Ştefăniţă din erou negativ în erou pozitiv, pe Luca Arbore din patriot în nepatriot, etc.

Dacă clujenii doreau să reprezinte pe scenă conflictul dintre domnitorii bine intenţionaţi şi cu dragoste de ţară şi boierii lipsiţi de patriotism din istoria noastră, cine-i obliga să monteze drama Viforul, **care,** după părerea lor, **nu îndeplinea această condiţie ? Concepţia lor se putea concretiza într-o altă operă dramatică, intitulată chiar Ştefăniţă Vodă, pe care s-o încarce cu toate atributele ţinînd de reliefarea completă a antagonismului social existent în veacul al XVI-lea.**

Dar să transformi creaţia unui mare clasic după o „nouă viziune regizorală", să intervertezi ordinea replicilor, să adaugi ici şi colo cuvinte, să tai tiradele importante prin care Tana ori Arbore caracterizează pe Ştefăniţă, să reduci sau să modifici un număr de peste două sute de replici, atunci cînd acţiunea de valorificare a moştenirii noastre literare şi cînd respectul aproape idolatru pentru textul marilor clasici este o linie de conduită recunoscută şi necesară dezvoltării organice a culturii şi literaturii noastre noi, sînt gesturi pe care nu le putem socoti decît reprobabile.

Intr-un articol din Contemporanul, **datorit lui Mihnea Gheorghiu, se reproşează Teatrului Tineretului care joacă la Bucureşti** Viforul **lui Delavrancea, tocmai această mare calitate de a respecta textul original. Despre jocul — superior în comparaţie cu al colectivului din Cluj — realizat de actorii Teatrului Tineretului, vom vorbi poate altădată ; nu ne putem însă opri să subliniem cu satisfacţie că N. Massim a înţeles să se apropie de textul unui mare clasic şi de cea mai scenică, totuşi, dintre piesele trilogiei lui, cu respectul şi comprehensiunea cuvenită, oricare ar fi imperfecţiunile de amănunt ale regiei.**

Pe linia transformărilor textului, după „viziuni" arbitrare şi gratuite, întreaga noastră literatură clasică ar trebui să intre într-o „fabrică de ajustare", în care culoarea epocii să-şi piardă strălucirea, limba veacului al XVI-lea vorbită de personaje, ori limba scriitorului din veacul trecut, să capete fonetismul şi lexicul, sintaxa şi formele morfologice caracteristice epocii noastre. In felul acesta, literatura naţională n-ar mai putea crea nimic nou, care să reflecte aspectele noi de viaţă, pentru că ar trebui generaţie, după generaţie, să vină cineva care să transforme creaţiile anterioare, ca într-un atelier de reparaţii.

Dealtfel, cu toate amputările textului, boierii de la curtea lui Ştefăniţă nu-şi pierd total însuşirile morale, ci pier tot ca nişte mari patrioţi, răpuşi de tirania unui nebun sîngeros. In schimb, Ştefăniţă nu cîştigă în interpretarea clujenilor nici o notă de umanitate, nici o trăsătură de caracter progresistă, aşa cum a fost intenţia „textului scenic" semnat de Marietta Sadova. El rămîne un cinic şi un criminal, ale cărui crime însă nu sînt justificate nici măcar de accesele de nebunie paroxistă, aşa că spectatorul nu-şi împlineşte sentimentul de milă cu cel de oroare, cum se întîmplă cînd interpretarea se face după „viziunea lui Delavrancea". Al. Critico, în rolul lui Ştefăniţă, este, la Teatrul Tineretului, mai nebun decît toţi nebunii, umple scena cu ţipetele şi agitaţia lui, dar întrupează o viziune conformă aceleia a lui Delavrancea, iar nu un surogat de esenţă apocrifă, ca la Teatrul Naţional din Cluj.

Inlăturarea scenelor de duioşie în care nebunia Oanei dezvăluie esenţele adînci ale concepţiei autorului, săracieşte nejustificat piesa de podoabe şi valori necesare. Tăierea replicilor, în care apare concepţia şi practica religioasă a veacului al XVI-lea, constituie o abatere inexplicabilă de la principiile leniniste, călăuzitoare în reconsiderarea marilor creaţii ale trecutului. Pînă şi problemele de limbă au făcut obiectul muncii de transformare a textului delavrancian. Cînd Luca Arbore cere iertare că „nu ştie a vorbire", textul „scenic" clujean înlătură această construcţie arhaică, aşa că nu ne mai mirăm că ceea ce este specific în lexicul şi morfologia, fonetismul şi sintaxa lui Delavrancea este plivit cu o atenţie de copil care ar scoate inscrustaţiile de sidef dintr-un mobilier vechi. Ţipetele periferice ale Tanei şi Oanei, cenuşiul interpretării celorlalte personaje, afară de cîteva replici ale lui Cărăbăţ şi Arbore, au făcut pe spectator să regrete că costumele — în genere reuşite — n-au fost purtate în alte împrejurări.

Din fericire, creaţia lui Delavrancea este atît de puternică încît interesul pe care-l întreţine tot timpul acţiunii, a salvat spectacolul de la fluierăturile fireşti.

EMILIA ST. MILICESCU

Şarje prieteneşti

de Gion

OSTROVUL MEU
de Ion Frunzetti

— Acasă...

CĂMAŞA DE MIRE
de Remus Luca

— Ei, asta da !... Taman pe măsura autorului.

UMBRA BAROANEI
de Tiberiu Vornic

— O, da, desigur... Am înţeles !

REDACŢIA : B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 1.51.54, 1.38.51 ; ADMINISTRAŢIA : Şoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 7.79.46 ; Abonamente : 9 lei — 3 luni ; 18 lei — 6 luni ; 36 lei — un an ;
Tiparul : Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

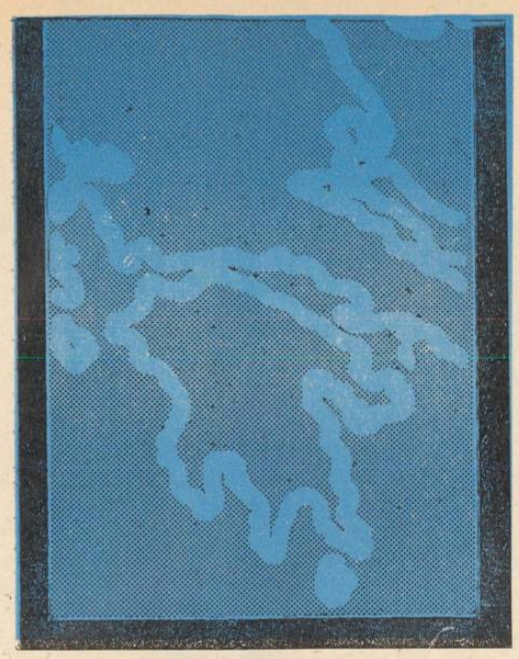

CĂLĂTORIE ÎN GRECIA

ACROPOLE

de NINA CASSIAN

...Și fulgerele străbătură Parthenonul.
Și marmora se făcu sură ca fierul.
Pesemne, așa mi-a fost dat:
să ascult tunînd vocile mari ale lui Zeus,
singură și-nfricoșată,
pe-Acropole.
Și-apoi a nins, da, a nins
cu fulgul subțire și-aproape-ascuțit
peste carnea încremenită a Cariatidelor...
Pesemne că eu sînt de vină, eu, nordica.
În țara mea, în acest anotimp,
drumul oblic al luminii e lung,

Poate că a coborît din Septentrion
pe aceste țărmuri solare
măreața draperie de nouri a iernii.
Poate că mîine totul va redeveni
pur, străveziu,
și delfinii albaștri vor sfîșia cerul.

Dar am văzut, am văzut
furtuna pe-Acropole,
însuflețind pentru-o oră
decorul Mitologiei.

Măreție făurită de mîinile omului

de LUCIA DEMETRIUS

Nu știu dacă e mai puternică în amintirea mea imaginea Pireului alb pe dealurile lui albe, urcînd lin ca un val de spumă din albastrul mării liniștite pînă în albastrul cerului fără fund, în clipa în care „Transilvania" înainta spre radă, sau imaginea aceluiași Pireu, după ce îl părăsisem, văzut din larg, depărtat, coborît deodată în trecut, sidefiu pe cerul ca interiorul palid al unei scoici, pictat parcă pe căptușala acestei scoici cu roz, cu fumuriu, cu o iluzie de albastru. Cînd ne apropiam de Atena, mi se părea că cele patru zile pe care le vom petrece acolo nu vor avea sfîrșit, și cînd vaporul prindea largul și în zona de dulce ceață transparentă țărmul înflorit cu mari crini de piatră se mai arăta numai ca un desen de fum pe fum, doream și mai aprins să-l mai vedem o dată, cîndva. Nici Acropole, nici templul lui Poseidon de la Capul Sunion, nici frîntele coloane de la Delfi nu-ți dau, cînd le privești de aproape, sentimentul irealului. Dimpotrivă, frumusețea lor echilibrată, puternică, în a cărei încremenire e zbor și mers, are o forță de adevăr care te face să nu pierzi pămîntul de sub picioare, care aduce cerul pe pămînt, cu tot ceea ce l-a mobilat mintea omenească.

In noapte, cînd cerul e de catifea neagră și dealul Acropolei se pierde, negru și el, în acest dens și adînc întuneric, Partenonul, luminat savant de mari proiectoare ascunse, se înalță cu nobila lui siluetă, ca un fragment de lună modelat de mîna omenească, răspînditor de lumină. E halucinant dar e adevărat, așa cum trupul lunii pare și ireal și incontestabil.

Iar ziua, același Partenon care nu mai plutește între pămînt și cer, ci crește dintr-un pămînt de argint, are liniștea și măreția pe care o pot atinge numai clipele de mare seninătate omenească, de echilibru între năzuință și putere de împlinire.

Cînd te afli acolo, sus, cînd păsești peste lespezile pe care au trecut poate pașii lui Sophocle și ai lui Aristofan, ai lui Aristot și ai lui Pytagora, măreția văzută de jos a Partenonului, a Erehteionului, nu descrește. Te măsori, furnică, cu maiestatea înaltelor coloane și nu te simți micșorat, pentru că această măreție a fost realizată de mîini de om, de minți de om. Odată cu liniștea pe care o așterne în tine imaginea limpede și puternică, strict arhitecturală a templelor, a propileelor, a arenelor, o altă liniște, de altă substanță, te cuprinde, o liniște făcută din siguranță, mîndrie, putere, născută din încredere în geniul uman. De pe platoul pe care se ridică templele, orașul, mare, răsfirat, de un ocru cald și luminos, se vede cu toate meandrele lui, și departe, în fața Pireului, ca o tipsie de aur, marea în care se aprinde drumul soarelui, zările sînt limpezi și curate, infinitul naturii se întinde calm, infinitul omenesc se ridică în picioare, calm și el, strălucitor.

De sus, de la Delfi, din acest sălbatic creștet stîncos, văile nenumărate se văd, cînd clare, cînd albăstrui, pline de o ceață subțire și diafană. In ziua plimbării noastre, ceața era atît de deasă încît le ghiceam numai abisul, iar peste templul lui Apollo ploua, puhoi. Am suit însă multe trepte, am pipăit răsturnatele coloane și am priceput încă o dată marea dragoste pentru artă a Elenilor, care deificau frumosul și-l așezau pe piscuri, lîngă cer, loc de pelerinaj.

Trecutul foarte depărtat se confundă foarte des în mintea ta cu imaginarul. „Acum două mii de ani" e tot atît de vag uneori pentru înțelegere și de aburit, cum e legenda, cum e mitul. Și totuși am trecut prin Maraton, prin Eleusis, prin Theba, și am luat cunoștință prin proprii noștri ochi cu aceste locuri care au existat în adevăr, care există încă, cu o netăgăduită realitate. Am băut o cafea și am primit în dar o rodie de la un fructar prietenos, la Theba, am văzut furnalele multor fabrici care se ridică la Eleusis, locul misterelor, inițierii antice. Timpul, civilizația și-au pus pecetea pe istoricele meleaguri, și dacă pe aceleași dealuri argintii, pietroase, pe care vița de vie urcă greu și încăpățînat, folosind fiecare mînă de țărînă rătăcită între steiuri, și caprele, ca și atunci, se zbenguie sub bătrînii, contorsionații măslini, dacă statuile și cariatidele nu și-au pierdut inefabilul zîmbet și cutele suple de marmoră le învelesc și acum pulpele grațioase și pline de vigoare, șoselele, azi asfaltate, sînt pline de goana mașinilor de ultimul tip, orașele de forfotă, teatrele de public dornic și de Eschil, dar și de Shakespeare, și de Anouilh și cîmpiile se învelesc uneori nu numai de ceața care coboară de pe Olimp, dar și de fumul uzinelor.

Am vizitat muzee înconjurate de grădini de portocali și am coborît în curtea puțin intrată sub nivelul pieții a bisericuței Sf. Theodosiu, ridicată cam acum vreo mie de ani, în care altarul de marmoră seamănă a horbotă și amvonul se ridică pe delicatul lui lujer alb ca o chiparoasă, de marmoră albă și el.

În Atena, ca în orice mare oraș al lumii mileniile și veacurile se împletesc, stilurile se întrețes, monumentele care marchează răscruci în evoluția culturii conviețuiesc într-o frățească apropiere, fără ca acest amestec să sufere într-un fel, fără ca contrastele să se simtă. Asta din pricină că între un monument și altul n-au fost goluri, că omul a lunecat peste apa timpului, păstrîndu-se pe sine, pe parcursul evoluției sale.

Am avut la Atena cîteva întîlniri cu oamenii de teatru. Am găsit la ei căldura și entuziasmul vechilor greci, care puteau să joace ore nesfîrșite imensele tragedii ale lui Eschil sau care le puteau privi, asculta, sorbi, ore în șir în amfiteatre. Am găsit la ei acea curiozitate, acel interes pentru munca și arta noastră, care vădește spiritul deschis al adevăratului artist. Am vizitat casa — mic muzeu — a marelui Veachis, actor care a trecut prin tot marele repertoriu al lumii și am văzut acolo sentimentul evlavios cu care alți actori tineri, elevi ai lui, îi pomeneau creațiile, îi mîngîiau fotografiile, obiectele care îi aparțineră. Această crîncenă dragoste pentru artă, în care grecul se continuă pe sine, ne-a apropiat atît de tare de ei, pe noi, cei care trăim același sentiment ardent, încît ne-am despărțit așa cum se despart prietenii vechi, cu greutate și dorința, mărturisită cu sinceritate de amîndouă părțile, de a ne revedea, de a ne cunoaște mai bine prin ceea ce facem noi, prin ceea ce fac ei azi.

Apoi am plecat, peste liniștita Marmara, printre insule cu nume care întotdeauna aduc aminte ceva, mai precis sau mai vag, prin apele dulcelui Bosfor cu maluri line și ondulate, către țara noastră frumoasă, de care ți se face dor în orice colț minunat al lumii, și unde sîntem bucuroși să arătăm și noi priveliști fără pereche, oaspeților pe care îi iubim și-i așteptăm.

„POETICA" lui ARISTOTEL văzută astăzi

de AL. DIMA

Reapariția de curînd a unei noi traduceri a *Poeticii* lui Aristotel iscălită de data aceasta de acad. Const. Balmuș, după cea din 1940, tălmăcită și aceea superior de prof. D. Pippide, alături de altfel de atîtea recente transpuneri din antichitate, ilustrează încă o dată cît de vie a rămas pînă astăzi strălucita ei moștenire și cît de atentă este epoca noastră cu aceasta.

Poetica lui Aristotel a constituit — după cum se știe — monumentul estetic cel mai de seamă al îndepărtatei lumi care ne-a dăruit de fapt directivele principale ale atîtor domenii ale culturii. Din veacul al 4-lea î.e.n. cînd lucrarea a fost elaborată, de-a lungul antichității întregi, de la Neoptolemos și pînă la Horațiu, apoi sărind peste mileniul evului mediu pînă în plină Renaștere, cînd Scaliger în 1561 a reactulizat-o și impus-o cu exclusivitate, și, în sfîrșit, în perioada lui Boileau, *Poetica* a însemnat documentul teoretic fundamental al clasicismului, codicele lui indiscutabil. Scaliger avea să-l numească de aceea pe Aristotel: *„imperator noster, omnium bonarum artium dictator perpetuus"*, statornicind, cu excesivitate, un dogmatism de care veacurile următoare clasicismului au știut de altfel să se scuture.

Dacă autorul *Poeticii* a trebuit să-și piardă coroana lui de „împărat" spiritual absolut, gloria lui n-a căzut în pulbere, ci s-a perpetuat și dincolo de formula și metoda clasicismului, căci stagiritul — filozof prin excelență — a știut să surprindă cîteva din trăsăturile esențiale ale artei în genere și ale poeziei în special, valabile pentru toate epocile. Nici o mirare deci că, recitindu-l după mai bine de două milenii, unele observări ale sale au rămas pînă astăzi vii și limpezi, ca-n ziua dintîi, cu toată prezentarea lor uneori fragmentară, datorită modului oral al transmiterii didactice și a lipsei unei părți întregi dedicate poeziei iambice și comediei. Așa cum ne-a parvenit peste veacuri, ca o statuie sfîrtecată de vremi, dar sugerînd încă sclipitoarea frumusețe a întregului, *Poetica* constituie un izvor de învățăminte și de întărire a propriilor noastre convingeri contemporane.

Ochiul lăuntric al epocii distinge mai întîi, cu limpezime, linia fermă a metodei stagiritului, opusă celei a cetei mistice a lui Platon, învățătorul său. Aristot nu pleacă de la vagi concepte născocite pe de-a-ntregul, de la „frumosul în sine" sau de la „arta în sine", ci-și trage substanța gîndirii sale din lumea concretă a creației artistice, pornind de la artele vremii lui, de la poezie, muzică, plastică, de la speciile poeziei însăși, de la epopee și tragedie, de la comedie și poezia ditirambică. Intreaga experiență a artei grecești, de la Homer și pînă la Euripide, trecînd prin lirica secolului al 7-lea și al 6-lea, pe care o va fi comentat în partea pierdută a *Poeticii*, — toate aceste sclipitoare valori ale artei timpului au folosit ca bază largă a inducției sale teoretice.

Trebuie adăugat că Aristot n-a citat numai marile nume și opere ale timpului, ci și pe cele mai mici, pe scriitorii de a doua și a treia mînă, apoi pe cei care — din diferite pricini — și-au ratat operele, tocmai fiindcă a ținut să lucreze mereu pe concret, generalizînd numai pe bază de fapte, fie ele pozitive, fie negative. In acest fel, stagiritul a ilustrat necesitatea unei poetici fundamentate pe istoria artei, pe experiența ei reală și a preconizat abandonarea metafizicii pentru psihologie și istorie.

Impresionează apoi și astăzi rigoarea gîndirii conceptuale a lui Aristot, încatenarea și solidaritatea strînsă a noțiunilor sale, precizia exprimării, spiritul general al geometriei care descrie faptele cu exactitate, cu atentă grijă de a nu le depăși prin născociri oricît de ușoare, generalizînd cu prudență și siguranță. Se simte prezența perpetuă a unei discipline științifice care nu poate fi decît utilă cititorilor și teoreticienilor de azi, care n-au abandonat cu totul o anume tendință speculativă, vîslind adesea în gol, fără suport și firmament.

Dar să ne apropiem și de conținutul însuși al *Poeticii* și să desprindem cîteva din ideile lui valabile prin linia lor directoare generală.

Iată mai întîi, desigur, concepția realistă despre care s-a vorbit de atîtea ori, dar — poate — fără să se accentueze îndeajuns eminenta ei contribuție. Mînuind într-un alt sens

(urmare în pag. 15)

N-AM NIMIC DE SPUS

de Menelaos LUDEMIS

**N-am nimic de spus, numai că,
Numai că urla crivățul turbat
și-și înfigea dinții, adînc,
în sîngele nostru,
zvîntînd lacrimile ochilor noștri.
Numai că plăvanii alunecau și aveau
coamele întoarse
aidoma fumurilor contrarii ale corăbiilor.
Asta am avut de spus.**

**Și încă ceva:
de după plăvani și de după fumuri,
de după întregul cuprins,
din spatele vieții
un nor încărcat aducea trăznete
drept peste seninătatea noastră,
peste calda noastră seninătate,
drept peste somnul nostru fără griji
și peste dragostea noastră.
Da. Peste dragostea noastră.**

**N-am nimic de spus.
Numai că,
numai că salciile se aplecau deasupra
apelor,
despletindu-și părul verde,
și că un fluturaș s-a prefăcut în scrum
numai pentru că îi era dor
de aurul luminii.
N-am nimic de spus.
Numai că
acești oameni care tremură de albul
luminii,
acești oameni care tremură de tot ce e
alb și curat,
acești oameni au ochit un cuib de
rîndunele
chiar în clipa cînd rîndunelele cîntau
și cerul s-a învolburat de puful
rîndunelelor.**

**N-am nimic de spus.
De aceea tac.
Tot ce am avut de spus
au spus mormintele.
Tot ce am avut de spus,
au spus bocetele.
Au spus armele.
Au spus crucile
și năframele negre
și oasele albe.
Atît.
Altceva nimic.
Tac.**

În romînește de
Toma George Maiorescu

o seamă de cuvinte

Veronica Porumbacu: Lirice

Grațiosul feminin cunoaște în literatura noastră o tradiție poetică ale cărei valori au fost mult sporite în anii de după război. Noua generație ridicată sub ploaia de foc și cenușă a bombardamentelor, însingerată de sfîșietoarele suferințe umane, a dobîndit acea atitudine gravă, capabilă să improspăteze lirismul delicat și firav de altă dată, să-i elibereze orizonturile încețoșate și să-i întărească aripa obosită.

In primele rînduri ale înnoitorilor o aflăm, alături de alții, și pe Veronica Porumbacu, poetă a „anilor acestora", pe care-i cîntă cu o sensibilă inimă de femeie. Versurile sale, strînse recent în culegere, ne întîmpină cu candori și duioșii, ce alcătuiesc esența unei ferme atitudini cetățenești, demonstrînd încă odată că eternul uman nu există decît în strînsă corelație cu contemporaneitatea.

E firesc că nimeni nu va dori pacea mai aprig decît mama îngrijorată de soarta pruncului de la sîn, mai arzător ca fata care-l așteaptă pe cel drag, că nimeni nu va ști să plîngă, să blesteme și să acuze mai amarnic decît femeia năpăstuită. Și Veronica Porumbacu exprimă această pregnantă feminitate, răspunzînd aspirațiilor celor mai nobile.

Atrasă mereu de gingășiile vieții, zguduită de tot ce înăbușă ființa totuși plăpîndă a omului, ea scrie Cîntec de leagăn *închinat* „Noului născut în poarta mînei din Marcinelle", *compune acel emoționant* Cîntec *al fetelor sau* Apocalipsa *a cărei încheiere sună ca un solemn legămînt :*

„Usuce-mi-se dreapta de aș uita
Și flacăra în privire să se stingă,
De n-am să lupt prin toată viața mea
Ca în lume nici un prunc să nu mai plîngă.

Sentimentul maternității, prezent mai în tot locul (Și vin apoi copii, Destinul, Cum va fi mîine), *izvorăște dintr-o erotică învolburată, amintind parcă dragostea-suferință a Louisei Labé, ale cărei sonete și-au aflat un admirabil tălmaci în Veronica Porumbacu. Același fior delicat, aceeași chemare pasionată, aceeași vibrantă și dureroasă feminitate scaldă versurile celor două poete, incontestabil înrudite. Veacurile ce le despart au conservat, cu puritatea ei de la început, sublima esență umană căreia poeta noastră îi descifrează înțelesuri mai grave și mai adînci, pe măsura timpului său. Căci Veronica Porumbacu dezvoltă conceptul dragostei-suferință, topindu-l în ideea de iubită și mamă, cele două coordonate care-i definesc poezia, lirismul ei înduioșat, crescut din suriuri și suspine. E lirismul unui poet al* „generației sale", *autentic prin* Mărturiile *despre sufletul contemporan, prin preamărirea vechilor tradiții revoluționare* (Ilie Pintilie) *ca și a încercatului om de azi. E un lirism al tinereții romantice, cu tendințe vădite spre o artă densă și concentrată, ferice la bucurii și atent la primejdii. Nu-i lipsește chiar o anume doză de sarcasm, în* Meduzele *sau în* Invidie.

Uneori cu supărătoare discursivități (Tiotea Pașa, Paraschiva), *alteori cu retrageri deprimante* (Pastelurile autumnale), *frecventînd cu succes lirica argheziană* (Apocalipsă) *ca și pe cea cultivată de Louise Labé, Veronica Porumbacu se detașează în peisajul poeziei actuale ca o personalitate a cărei trăsătură distinctă, orice s-ar spune, rămîne în prim rînd, feminitatea grațioasă, miniaturală ca însăși poeta. Glasul ei în cor e un soprano cu tremolouri înflăcărate ce execută o emoționantă compoziție, în care iubirea amenințată de focul războiului constituie pivotul unor acorduri totdeauna memorabile.*

AL. SĂNDULESCU

Petru Vintilă: Steaua Magilor

Ultimul volum al lui Petru Vintilă „Steaua Magilor" continuă dezvoltarea ascendentă a scriitorului, făcînd și mai evident progresul acestui fecund prozator din tînăra generație.

„Steaua Magilor" — așa după cum s-a remarcat deja constituie de fapt, prin înlănuțirea epică a celor 5 nuvele, capitolele unui roman, înfiripat de pe acum în liniile lui directoare. Nuvelele lui Petru Vintilă, strîns legate unele de altele prin dinamica faptelor, prin evoluția personajelor, descriu o epocă de puternic zbucium social din istoria poporului nostru — perioada anilor 1907—1919.

Autorul și-a extins cîmpul de investigație de-a lungul unei perioade destul de întinse și meritul lui constă tocmai în faptul că, în afară de mici excepții, a reușit să înfățișeze cu maturitate epoca respectivă. Petru Vintilă a trecut cu dezinvoltură de la un mediu social la altul (din lumea politicienilor burghezi la cea a proletariatului și a țărănimii sărace, din linia I.a a frontului la activitatea curajoasă a muncitorilor și țăranilor în spatele sîngeroaselor bătălii). Bine întrepătrunse, cele două mari planuri în care se desfășoară acțiunea (de o parte lumea exploatatorilor de alta a celor exploatați) oferă o imagine de ansamblu a societății noastre din anii 1907—1919.

Personajele principale, în jurul cărora gravitează acțiunea volumului, țăranul sărac Florea Iovan și deputatul reacționar Mihai Voloșescu, sînt surprinse de autor în momente cruciale, revelatorii. Amîndouă își definesc profilul artistic atît prin faptele lor cît și prin aceea că mereu sînt puse în contrast. Și țăranul Florea Iovan și deputatul Mihai Voloșescu participă la răscoalele țărănești din 1907 ; la primul război mondial și în sfîrșit la greva și luptele din piața Teatrului Național (1918). Desigur însă că drumul fiecăruia este altul și meritul autorului constă în finețea cu care l-a urmărit pe cei doi. Petru Vintilă dovedindu-se un bun psiholog realizează transformarea lui Florea Iovan dintr-un țăran lipsit de personalitate într-un luptător neînfricat, cu o artă remarcabilă. Iovan rămîne unul din cei mai realizați eroi ai săi. În opoziție cu el apare politicianul burghez Mihai Voloșescu. Bineînțeles acesta are cu totul alt drum decît al lui Iovan. Drumul lui Voloșescu este acela al unui dușman al poporului, care reprimă cu sînge rece răscoalele țărănești, care în primul război mondial pactizează cu dușmanul și cere reprimarea muncitorilor în 1918. Evoluția acestui personaj este urmărită cu aceeași perseverență cu care a fost urmărită aceea a lui Iovan, de-a lungul unei întinse perioade de timp, dar, din păcate, este mult mai slab realizată. Și regretul nostru e cu atît mai mare cu cît, acest fapt, implică unele slăbiciuni supărătoare în construcția nuvelelor. În timp ce evoluția lui Iovan este descrisă cu multă adîncime, toate faptele lui decurgînd firesc, conform logicei interioare, Voloșescu este tratat mult prea superficial, multe din atitudinile lui exprimîndu-se printr-o ostentație nu întotdeauna indicată. Analiza psihologică atît de fină și de bogată la Iovan, este la Voloșescu rezolvată sumar, neconvingător, făcînd din acesta din urmă un personaj lipsit de vigoare artistică.

Volumul „Steaua magilor" a marcat o ascensiune în proza autorului, ascensiune pe care fără îndoială cititorul dorește să fie continuată. Avem certitudinea că Petru Vintilă cu lucrările viitoare pe care le dorim inspirate din stricta actualitate, nu-l va dezamăgi.

CORNELIU ARMAȘU

Vasile Nicolescu: Enescu, Suită lirică

Poezia omagială este pîndită îndeaproape de o mare și fatală primejdie. Aceea de a înceta să mai existe ca poezie și a nu rămîne decît un biet omagiu. Sau poate nici măcar atît. Pentru că, stridența elogiului cu orice preț, pulverizează opera de substanța sa poetică și, în acest caz, nu știu ce am mai putea alege din intenția omagială originală.

Elogiul nefiind un scop în sine, nu poate fi decît implicat operei literare, explicit o anulează. Lucrul acesta l-a înțeles destul de bine tînărul poet Vasile Nicolescu. De aceea, deși l-a pîndit la fiecare pas sau, mai bine zis, la fiecare vers primejdia mai sus amintită n-a reușit să-l răpună. Talentul său s-a dovedit îndeajuns de viguros, dîndu-ne o frumoasă suită lirică, firește fără a fi scutită de umbre și scăderi, despre geniul muzicii românești George Enescu.

Odată, Hemingway enumerîndu-și maeștrii, a pomenit în rîndul acestora numele unor mari muzicieni și pictori. Cred că dacă pe Vasile Nicolescu (vecinătatea este întîmplătoare și deci exclude orice intenție comparativă) l-ar întreba cineva, s-ar mîndri să poată număi pe George Enescu în fruntea maeștrilor săi spirituali. Suita lirică închinată lui Enescu, tipărită la E.S.P.L.A. la împlinirea a doi ani de la moartea marelui muzician, preîntîmpină parcă o asemenea întrebare.

Înainte de a fi o biografie lirică sau un comentar poetic (pentru că este cîte ceva din amîndouă) suita sa însumează transpunerea lirică a ecourilor enesciene în sufletul poetului, a momentelor de întîlnire ale acestuia cu personalitatea și opera lui George Enescu, care i-a dezvăluit și lui „fîntînile armoniei" din adîncurile sufletului popular :

Intr-o adîncă, vie răsucire,
topindu-le în sufletu-i ce cîntă,
sui-n lumină zveltele potire,
statui vibrînd cu flacăra răsfrîntă
în care-auzi cum țara toată
cîntă. (Nașterea cîntecului)

Fie că scrie în ritmul alert al poeziei populare, ca în excelenta Mică baladă cu care deschide volumul, vrînd parcă să reproducă vioiciunea și eleganța metodică a rapsodiilor, fie că folosește cadența gravă, elegiacă, desfășurîndu-se în largi perioade, ca în Oedip, *pana lui Vasile Nicolescu aleargă cu destulă ușurință pe hîrtie, scăpînd foarte arareori de sub control. Dacă poetul o va ține cu mai multă fermitate în mînă, atunci, la un nou volum sau la o viitoare ediție, nu ne vom mai întîlni cu expresii ca :* suplici de jar, ascultînd la vraja din vioară, mucezită treaptă, *sau la adausuri de un didacticism supărător cum sînt ultimele patru strofe din, altfel, admirabila poezie* La Luchian. *Scăpările acestea sînt însă extrem de rare, de aceea sublinierea lor s-a cerut cu tărie.*

Scrisă cu multă căldură și dragoste, Suita *lui Vasile Nicolescu, emoționanta ofrandă lirică, este unul din actele de pietate, prin care poporul nostru cinstește memoria genialului muzician a cărui veșnică prezență, poetul se bucură să o vestească printre noi.*

OCTAVIAN BARBOSA

Două capodopere ale satirei sovietice

In esența sa Ostap Bender e ridicol și tragic totodată. Prin aceasta 12 scaune și Vițelul de aur se înscriu așadar pe linia unei vechi tradiții literare frecvente în toate literaturile mari. Interesantă mi se pare apropierea acestor două romane, capodopere ale satirei contemporane de acea literatură predonquijotiană, din Spania secolelor XVI și XVII, cunoscută sub denumirea de proză picarescă. Ostap Bender e în felul său un picaro sui generis al zilelor noastre. Fără îndoială că avem de-a face cu o realizare strălucită, întru totul originală care nu suportă asocieri nelimitate. Referirile ce aș vrea să le fac pe această linie țin de anumită modalitate de realizare a satirei proprie îndeosebi scrierilor lui Diego Hurtando de Mendoza, Mateo Aléman, Miguel Cervantes etc.

Picarii de altădată erau mînați de năzuințe și interese ce se asimilau cu cele ale mulțimii mizere, împinsă de însuși caracterul orînduirii sociale respective spre gesturi nu întotdeauna demne de conștiința umană. Ei reprezentau prin condiția lor o formă de protest, o ipostază a luptei pentru progres. Se nega orînduirea nedreaptă, generatoarea relelor a căror expresie erau negatorii în persoană.

Ostap Bender face toate astea însă în numele unui scop meschin. Toate peregrinările sale au drept țel găsirea unei comori din care să poată trăi fără să muncească. „Marele combinator" își întreprinde acțiunea în condițiunile unei societăți a cărei notă esențială este tocmai inexistența unor posibilități prin care acest vis al său să se poată realiza. În ochii noștri Bender, cel ce sfidează ridicolul universului apus, conservator, reprezentat prin figura unui Ipolit Matveevici, Koreiko etc. este tot atît de ilariant și conservator ca și ei. Se realizează astfel un gen de negare a negației din care se naște strălucitor noul. El nu trebuie căutat în paginile celor două romane ci în conștiința cititorului care va rămîne întotdeauna superior acestor peripeții tentante dar inutile. Partizanii cu orice preț ai „eroilor pozitivi", chiar și atunci cînd e vorba despre scrieri satirice, nu vor găsi în romanele pe care le comentăm nici un exemplar. Ei vor simți însă cum de puternicul edificiu al noii societăți, al noii morale, al noii ideologii se sfarmă chiar și energiile cele mai extraordinare. Subteran sau mai bine zis printre rînduri se conturează invizibil imaginea noii societăți socialiste în formare, puternică, de neclătinat. Bender operează doar printre corpurile străine ale ei și printre dărîmăturile celei vechi. Acolo unde întîlnește trăinicia o ocolește.

La un moment dat Ostap ajunge pe căi nepenalizante în posesia unui milion de ruble ; i se împlinește visul ! Dar ce să

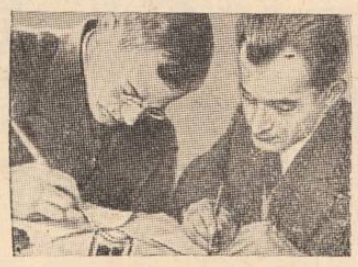

facă cu acest milion într-un stat în care exploatarea omului de către om a fost stîrpită ? Milionul îi aduce numai griji. În mintea întreprinzătorului șarlatan încolțește alt gînd : să fugă peste granță. Dar culmea, toate planurile i se năruiesc, fiind înșelat de către niște grăniceri romîni. O carieră atît de strălucită a devenit ratată și omul a trebuit să renunțe la ea. Toată inteligența și energia de care face risipă de-a lungul celor peste 800 de pagini n-a folosit nimănui la nimic. Ostap Bender, marele combinator, admirația tuturor spiritelor mediocre pe care le întîlnise în cale va trebui să ia viața de la început, „recalificîndu-se". Va ajunge astfel să experimenteze singur pe propria existență ideea rodnică de debut pe care le-o debitase cu înflăcărare amatorilor de șah vasukieni — de data asta însă lipsită de orice fascinație. Așa încît peste hohotele de rîs ce străbat aceste magistrale scrieri se așterne un accent de tragism. Un individ a trăit degeaba ! O strălucire care n-a luminat pe nimeni.

GH. ACHIȚEI

Marcel Breslașu: Dialectica poeziei

Refractar — în această carte de sugestii, credințe și îndemnuri, care este Dialectica poeziei, — artizanatului literar, versului înzorzonat ce neglijează ideea și sentimentul, Marcel Breslașu cere o poezie în care epicul, liricul și satiricul să se împletească, deoarece actul creației este „un perpetuu incest, / între minte și suflet / între vis și cuvinte / între preget și gest".

Nu iambii și troheii, ci lumea sentimentelor, dăruirea totală, „sărutul crunt al săcurii / preț al plecării spre larg", chinuitoarea aspirație către înălțimile desăvîrșirii, sînt factorii care dau poeziei consistență, valoare, ea trebuind să se realizeze, cu „mîini nătînge, / de pămînt și sînge".

O atare poezie e a orizonturilor de largi perspective, dar cu delimitări spațiale și temporale precise, fiindcă deși „Patria poetului e-n timp / dar timpul tău e-Acum, Aici, Acasă".

Dogmatismul este impropriu epocilor de mari efervescențe, în care viața oferă atîtea fapte măreț, o atît de variată problematică ; deși „nimic nu-i nou sub soare", totuși fiecare primăvară, fiecare fluture, fiecare gînd, sînt noi, fragede și inedite.

Să sezisezi esența epocii tale din noianul de fapte bune și rele, să vezi dincolo de spinii lujerului corola trandafirului, să devii trubadurul a ceea ce înnobilează spiritul, să poți să-ți „moi ochii în Marea Primăvară / ca pana nouă-n vechea călimară !" iată ceea ce îți poate procura certitudinea că „nou va fi și ce și cum vei spune".

Valențele poetice zac însă sub cruste întocmai ca „safirul sub stîncă" și ca să vezi cum „lumina dezghioacă prețul lor ascuns cînd joacă / la răspîntia clipitei", e nevoie ca „sub boaba rece de sudoare"... „s-ascunzi lacrima de foc", să te identifici cu viața poporului tău, iar în lira ta să răsune suferințele trecute, victoriile prezente și bucuriile viitoare.

A fi cîntăreț al noului, nu e suficient a scoate precum melcul „coarne revoluționare" căci „cum o să ajungi / pe drumuri noi" pășind „alături de noi / cu turnul tău de fildeș în spinare ?"

Prețuirea prezentului și respectul viitorimii implică sacrificiul de sine, puterea de a face „Din orice dangăt de clopot / . . . . / O scară la cer".

Și „de-ai cîntat cu timpul într-un timp / părtaș și devălmaș la tine-acasă", „cu glasul tău vei ctitori-n pustiu / la temelia noilor orașe / și-ndemnul lui va zăbovi tîrziu / din semințe-n semințe bătrînașe". („Actualitate").

Tinerețe exuberantă, plină de încredere în forțele proprii, încredere împrumutată de conștiința fermă a legăturii sale cu contemporaneitatea, înfierarea dogmelor și a tendințelor negativiste, credința că versul adevărat se plămădește numai în focul marilor avînturi — iată cîteva din trăsăturile dominante ale volumului Dialectica poeziei **al lui Marcel Breslașu, pe care am intenționat să-l prezentăm cititorilor noștri.**

AL. HANȚĂ

Eusebiu Camilar: Cartea poreclelor

Cartea poreclelor nu e ceea ce o arată titlul și nu e nici un tratat sau o înfățișare literară a etimologiilor populare, atît de pitorești în acel colț de țară unde graiul neaoș vine în atingere cu două sau trei limbi străine. In afară de istoriile cîtorva porecle *(Ciine creț, Stratina Cîrnului, Pasărea Kino)* de o schiță cu dialog bine condus spre poantă și rezolvat în sensul demascării afacerilor din petrol *(Vacuum Oil)* și în afară de două foarte reușite povestiri cu subiect din trecutul fanariot, un domeniu neexploatat pînă acum, care oferă mult pitoresc și material de acută observație socială *(Țara lui Papuc* și *Viața și moartea grataragiului), Cartea poreclelor* este o culegere de povestiri în cel mai autentic stil al lui Eusebiu Camilar.

Cartea poreclelor face parte din acele scrieri ale lui Camilar în care autorul e mai mult ca oricînd el însuși și la el acasă. E mai autobiografic decît Creangă și tot atît de țăran ca și marele humulesțean de la care nu moștenește însă decît jovialitatea.

Camilar este un liric, un poet al povestirii, ca Sadoveanu. Scrie și el din amintire. Și cînd pronunță vorba „de demult", o intonează în același chip, fie că se referă la o întîmplare din viața sa, fie la un fapt petrecut pe vremea — să zicem — a descălecatului.

Povestirile par a fi alese aproape la întîmplare dintre multe altele ce se pot spune în împrejurări similare. De aici un anume procesional, un soi de monotonie, de molcomie încîntătoare care naște florul liric sadovenian. In fond, e vorba de o diversitate în unitate, condiție a artei adevărate și aceasta. Principial vorbind, cartea poate fi prelungită cu alte povestiri de același gen. Incîntarea va fi mereu aceeași și totodată mereu înnoită. Personajele tind a fi de o tipicitate universală.

In chip subiectiv dar și obiectiv în același timp, autorul e mereu prezent în „amintirile" sale. Prin asta Camilar este un scriitor modern în sensul că aduce la suprafața literaturii viața țărănească privită din unghiul de vedere al intelectualului ridicat de jos și rămas în continuare țăran, întovărășit mereu cu acea revoltă plebee care îi stă bine și cu care trebuie să ne obișnuim dacă voim să-l înțelegem Povestirea *Adio domnule Mecena* e cea mai semnificativă din acest punct de vedere. Iar o bucată ca *Trîmbița* ne amintește din nou pe Camilar care este, și mai ales poate să fie de aici înainte, povestitorul ultimului război mondial prin care a trecut poporul nostru.

ION ROTARU

Sorin Arghir: Zaharia Stancu

Cartea lui Sorin Arghir a fost copleșită cu laude de o parte a presei literare. De aceea, socotim necesar a atrage atenția asupra unor neajunsuri care, din păcate, nu-s neînsemnate. Vom începe cu cel esențial și anume: deși în alcătuirea Poemelor simple (1957, E.S.P.L.A.) Zaharia Stancu însuși „selectează" din volumele publicate anterior, dînd o bună lecție de apreciere critică principială, Sorin Arghir omite cu ostentație în cele peste 160 de pagini ale „eseului" său să dezbată aspectele criticabile ale literaturii mai vechi a lui Zaharia Stancu, care, asemenea atîtor mari talente, nu s-a putut sustrage cu desăvîrșire — în epoca dintre cele două războaie — influențelor străine realismului. Este desigur curioasă expedierea în cîteva rînduri a romanelor Taifunul și Oameni cu joben pentru motivul că sînt „lucrări gazetărești", cînd un întreg capitol din lucrare este consacrat gazetăriei. Nu contestăm că sînt mai degrabă un accident decît o experiență, dar acest fapt se cere măcar pus în discuție. In legătură cu aceste romane s-ar fi putut aminti și traducerile semnate de Zaharia Stancu. Cu aceasta relevăm o altă slăbiciune a lucrării și anume aceea a unei insuficiente informații. Surprinde, în primul rînd, lipsa unei bibliografii care să fi informat pe cititori asupra operei scriitorului, asupra publicațiilor conduse și frecventate de cunoscutul publicist Zaharia Stancu precum și aprecierile critice consacrate operei lui. Cel care va scrie, mai tîrziu o carte despre Zaharia Stancu, va fi nevoit să ia totul de la început, sub acest raport, fiind încărcat încă cu noile date ce se vor adăoga. Nu ne putem ascunde mirarea că autorul a trecut cu seninătate peste capitolul dedicat lui Zaharia Stancu de către acad. prof. G. Călinescu în Istoria literaturii romîne deși, după cîte se pare, a fost consultat (acad. G. Călinescu conchide că Z. Stancu e „un poet al ierburilor aspre de Bărăgan" iar S. Arghir că e „aed al țăranilor").

Considerăm de asemenea că locul remarcabil al lui Stancu în peisajul poeziei romîne este destul de palid fixat, poetul fiind adesea asociat cu Francis Jammes și Esenin, cînd alăturarea mai insistentă de Arghezi sau Beniuc ar fi dus la rezultate mai utile și mai convingătoare.

Din păcate, lasă o impresie cu totul nefavorabilă anumite polemici pe care S. Arghir le poartă cu cei ce s-au ocupat de opera lui Z. Stancu (M. Novicov, I. Vitner) polemici care, departe de a demonstra riguros lipsa fundamentării interlocutorilor, recurg la penibilul „argument ad hominem". Astfel, citîndu-l pe M. Novicov, S. Arghir conchide cu ironie suverană: „După cum se vede M. Novicov practică cu dezinvoltură un stil care excelează prin plasticitatea și proprietatea cuvîntului". Și astfel pe patru pagini se construiește în toată regula, un pamflet împotriva lui M. Novicov.

S. Arghir și-a intitulat, circumspect, cartea „eseu". Va să zică încercare, experiment critic. Este, de fapt, o timidă încercare critică care analizează școlărește poezia, gazetăria și proza lui Zaharia Stancu. Ba, din păcate, cartea nu e scutită de dificultăți stilistice numeroase și de frapante naivități împrumutate unor teorii literare și estetice dogmatice. Banalitățile și imaginile inutile abundă: „Stancu are o viziune dinamică a naturii. Aranjori peisajele zugrăvite sînt inerte. Tabloul din natură este suprins îndeobște în mișcare" (pag. 60). Peste o pagină (61) vorbește de „particulele firii agitate și tumultuoase" (particule tumultuoase?) pentru ca să vedem peste un rînd, că aceste „particule" sînt : dimineața, zorii, văzduhul, apele și stelele (stele tumultuoase !...) Din nefericire, exemplele se pot înmulți. Fără valoarea de generalizare și capacitatea de asociație sub multiple raporturi, fără compoziția și stilul de mare ținută ce le implică eseul, cartea lui S. Arghir nu este un eseu, ci o neizbutită „încercare".

POMPILIU MARCEA

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Director : **acad. Mihai BENIUC**

COLEGIUL DE REDACȚIE

Dan DEȘLIU (membru în Comitetul de direcție) ; **Mihu DRAGOMIR** (membru în Comitetul de direcție) ; **V. Em. GALAN ; Silvian IOSIFESCU ; Aurel MARTIN ; Aurel MIHALE** (Membru în Comitetul de direcție) ; **Mihai NOVICOV ; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS ; Titus POPOVICI ; Tiberiu UTAN ; Haralamb ZINCĂ** (membru în Comitetul de direcție).

Scrisoare de la BICAZ

Uniunea Scriitorilor din R.P.R. a primit următoarea scrisoare de la muncitorii fabricii de ciment „Congresul al XIX-lea" :

Fabrica de Ciment Bicaz este una din marile construcţii ale socialismului din ţara noastră, construită în cadrul planului de electrificare a ţării. Astăzi este principala fabrică de export şi produce tot cimentul necesar construirii Hidrocentralei „V. I. Lenin" Bicaz, mai ales cimenturile speciale de baraje, care pentru prima oară în lume au fost produse pe scară industrială.

Situată într-o regiune pitorească, la confluenţa Bicazului cu Bistriţa, într-un cadru natural impresionant ca frumuseţe şi legende populare şi într-o regiune cu bogat trecut în istoria Moldovei, care renaşte astăzi la o viaţă nouă în cadrul construirii socialismului din ţara noastră după ce timp de secole a fost lăsată în întuneric şi sărăcie.

Fabrica noastră foloseşte astăzi cadre locale, pe care din ţapinari, plutaşi, muncitori forestieri, ciobani, agricultori, i-a ridicat la mecanici de locomotivă, maiştri, şefi de secţie, cadre de conducere.

In procesul de formare şi de creşterea cadrelor au intervenit frămîntări şi lupte, muncă, avînt şi stagnare, bucurie şi necazuri.

In cadrul fabricii noastre au crescut şi s-au format zeci de oameni noi. A existat şi există o varietate întreagă de tipuri de oameni şi de conflicte ce ar putea inspira munca unui creator literar.

Pentru a stimula însă elanul creator al muncitorilor noştri şi din întreaga industrie de ciment din ţara noastră, vă propunem a introduce în tematica de plan a activităţii **dvs. un roman, schiţe, ori nuvele cu subiecte axate pe munca cimentiştilor din Bicaz, pe rolul cimentului în construirea socialismului, pe efectele ridicării economice a unei regiuni altă dată uitată de regimurile trecute, pe ridicarea condiţiilor de muncă şi de trai pentru prosperitatea locuitorilor, care prin elanul lor creator transformă prin sforţările lor de fiecare zi şi viaţa lor şi economia ţării noastre spre progres, ca nişte adevăraţi ziditori ai socialismului în ţara noastră.**

Director ss Ing. S. Opriş

Preşedintele Comitetului de întreprindere
(ss) Matei Georgică

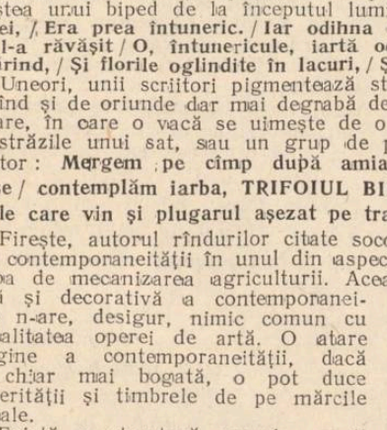

poşta redacţiei

Necunoscutul nostru colaborator,

Nu te cunosc, şi totuşi te cunosc atît de bine! Nu-ţi ştiu încă numele, adresa şi ocupaţia, dar îţi cunosc orele de noapte, cînd strîngîndu-ţi fruntea în palme, deasupra caietului, încerci să smulgi din tine însuţi cuvîntul care să comunice oamenilor bucuriile sau frămîntările tale. Nu-ţi cunosc încă toate lecturile, dar ştiu că în micul tău raft de cărţi îl voi găsi oricînd pe Eminescu, într-un volum jumulit de atîta răsfoire. Nu-ţi cunosc încă toate visurile, dar ştiu cum ţi se accelerează bătaia inimii cînd te gîndeşti că-ţi vei vedea odată numele tipărit, în josul unor versuri sau unei schiţe. Nu-ţi cunosc încă oraşul, dar îţi cunosc plimbările tîrzii prin parc sau pe bulevardele învăluite în tăcere. Nu-ţi cunosc prietenii, dar cunosc discuţiile înfierbîntate, cînd îţi aperi poetul preferat, cînd arunci în balanţa argumentelor toate lecturile, şi eşti convins că numai tu cunoşti adevărul artei. Nu te cunosc, şi totuşi te cunosc atît de bine! Te-am citit în paginile ziarelor de provincie, te-am auzit citind în cenacluri, te-am văzut de atîtea ori, undeva în fundul sălii, la şezătorile literare, te-am văzut schimbîndu-ţi ultimii bani pentru a cumpăra o carte nou apărută. La cîte concursuri nu te-ai hotărît să participi şi n-ai putut trimite manuscrisul la timp, deoarece mai voiai să refaci un pasaj! Nu te cunosc, şi totuşi te cunosc atît de bine!

Te văd deschizînd primul număr al revistei noastre. Am vrut ca, de la început, să găseşti aici cuvîntul acesta, adresat ţie, să ştii că te aşteptăm, că te chemăm. Tu eşti steaua fără nume, de a cărei existenţă nu ne îndoim. Trimite-ne cu încredere încercările tale. Vrem să simţim în ele patosul zilelor de azi, ritmul construirii socialismului, neastîmpărul tonic al tinereţii, răsuflul binefăcător al muncii, biruinţa noului asupra vechiului, puterea fără seamăn a comuniştilor, scîrţîitul schelelor şi foşnetul valului de apă sau de grîu. Aşteptăm mesajul tău. Revista noastră este o revistă a actualităţii şi pentru că ţi se adresează ţie, şi pentru că te vom publica. Este cea mai fierbinte dorinţă a noastră să putem descoperi, în rîndul stelelor fără nume încă, numele care mîine vor străluci pe bolta literelor româneşti.

In coloanele închinate „poştei redacţiei" se închide, adeseori, o pasionantă istorie literară. Cînd, în ziua de 19 martie 1866, Familia *înscria la „Poşta redacţiunii" iniţialele* M. E., *se începea cariera celui mai mare poet român. Nota ce însoţea poezia* De-aş avea... *rezuma o întreagă politică de încurajare a tinerelor talente, şi un simţ critic pe care ni-l dorim şi nouă, celor de azi: „Cu bucurie deschidem coloanele foaiei noastre acestui june de 16 ani, care cu primele sale încercări poetice trămise nouă ne-a surprins plăcut". Eminescu era, prin aceste rînduri simple, prezentat contemporanilor şi istoriei.*

Pe atunci, însă, înţelegerea aceasta nu se întîlnea prea des. Se întîlnea, în schimb, mult mai des, analfabetismul. Niciodată nu vom înţelege, în toată profunzimea ei, drama nenumăratelor talente care s-au risipit în vînt, neputînd să rodească într-o lume refractară adevărului, şi deci refractară artei. Astăzi, înţelegerea nu mai este a cîtorva oameni de inimă; sub îndrumarea Partidului, înţelegerea tinerelor talente a devenit politică de stat. Analfabetismul a răposat. Talentele sînt chemate la viaţă, şi revista noastră îşi îndeplineşte un rol de cinste adresîndu-ţi-se, necunoscutul nostru colaborator, şi angajîndu-se să te ajute pe greul drum al artei.

Curaj, prietene necunoscut, şi totuşi atît de cunoscut! Transcrie mesajul sufletului tău tînăr şi trimite-ni-l. Îţi vom ieşi în cale cu pîinea şi sarea celei mai curate prietenii. Vrem să fim pentru tine ceea ce a fost Familia *pentru nemuritorul cîntăreţ al celui de la care am luat şi titlul revistei noastre.*

Mihu DRAGOMIR

Actual şi etern uman

Cain al lui Goga — să zicem — umbrit de o atitudine tributară filantropiei semănătoriste, deşi poezia acestuia din urmă a fost scrisă chiar în contemporaneitatea tragediei ţărăneşti. De asemenea, şi nu intenţionăm să glumim, anumite versuri din cunoscuta **Psaltire** a lui Dosoftei (1673) prin autohtonizarea atmosferei biblice, vorbind despre **„biserica lui Iuda"**, despre **„moşii ce se dau cu urice"**, despre **„bucine de corn de bour"**, despre forme şi realităţi sociale specifice Ţărilor Româneşti din veacul al XVII-lea şi despre dorinţa lor de pace, sînt mai actuale decît o poezie scrisă azi, cum ar fi cea de mai jos, de pildă, care e atît de desprinsă de timp şi spaţiu, încît pare a oglindi întunericul şi neliniştea unui biped de la începutul lumii: **Eu nu am văzut întunericul minei, / Era prea întuneric. / Iar odihna grea a pămîntului / Sufletul adînc mi l-a răvăşit / O, întunericule, iartă ochii mei, / Care au văzut soarele răsărind, / Şi florile oglindite în lacuri, / Şi munţii vag terminînd în amurg.**

Uneori, unii scriitori pigmentează stări vagi şi sentimente difuze, de oricînd şi de oriunde dar mai degrabă de nicăieri şi de niciodată, cu scene fugare, în care o vacă se uimeşte de o conductă de gaz metan întîlnită pe străzile unui sat, sau un grup de poeţi salută un plugar aşezat pe tractor: **Mergem pe cîmp după amiaza / Venim din mereu depărtate oraşe / contemplăm iarba, TRIFOIUL BINE CRESCUT,** (sic) **/ salutăm păsările care vin şi plugarul aşezat pe tractor. /**

Firesc, autorul rîndurilor citate socoteşte că-n ele se reflectă imaginea contemporaneităţii în unul din aspectele ei noi şi esenţiale, fiind doar vorba de mecanizarea agriculturii. Această zugrăvire exterioară, epidermică şi decorativă a contemporaneităţii n-are, desigur, nimic comun cu actualitatea operei de artă. O atare imagine a contemporaneităţii, dacă nu chiar mai bogată, o pot duce posterităţii şi timbrele de pe mărcile poştale.

Există o structură proprie epocii noastre socialiste în care omul avînd cultul muncii colective şi pentru colectivitate a devenit **mai social** şi **mai politic** ca oricînd; există un ideal socialist, o filozofie realistă, un umanism nou, există în viaţa noastră tragedii, drame şi comedii personale sau familiale, anumite coordonate istorice, pe care omul contemporan ţese în forme noi sub conducerea partidelor comuniste şi muncitoreşti visul milenar al omenirii: **fericirea.** Caracteristic acestui vis este nota sa realistă, faptul că el se urzeşte pe legile obiective ale societăţii descoperite şi strunite de oamenii muncii pe baza ideologiei marxist-leniniste. Aceste elemente ale contemporaneităţii şi multe altele care derivă din ele se cade să stea în primul rînd în centrul literaturii ce se vrea actuală.

Dacă am ţine cu orice preţ să **„mînjim marea cu valuri, să cîrpim cerul cu stele"** — cum ar zice Eminescu, — n-ar fi poate neindicat să amintim că marii creatori ai tuturor literaturilor au păşit în eternitate călăuziţi de icoana vremii lor răsfrîntă în apa curgătoare a timpului. Această imagine unică în felul ei, în care vibrează năzuinţele împlinite sau dezamăgirile dureroase, dragostea şi ura contemporanilor, concepţia lor despre lume, munca şi căutările chinuitoare, într-un cuvînt, toată existenţa aşa cum se reflectă ea în conştiinţa umană de la leagăn pînă la mormînt, este singurul paşaport valabil la graniţele eternităţii. Pe Miguel de Cervantes Saavedra îl simţim actual fiindcă trăieşte în opera sa sufletul mare al lui Quijote şi acela cuminte al placidului Sancho Panza, purtînd în ele mentalitatea acelei Spanii din veacul al XVI-lea, sclavă unor idealuri anacronice; **Hamlet** şi **Othello,** ca expresii geniale ale actualităţii vremii, ca răspunsuri ale unei anumite epoci date unor sentimente etern umane, îl duc pe Shakespeare, în faţa fiecărei generaţii care gîndeşte şi simte alături de el, **Faust** sau lirica lui Goethe, **Don Carlos** sau **Hoţii** lui Schiller nu exprimă oare tocmai acea nemărginită sete de cunoaştere şi de libertate a epocii lor? **Oblomov** al lui Goncearov, **Oneghin** a lui Puşkin nu sînt oare prezenţele veşnic vii ale oamenilor de prisos reduse la apatie într-un moment istoric de impas în evoluţia spiritului revoluţionar rus? **Pavel Vlasov** al nemuritorului Gorki nu va fi oare în calea timpurilor ce vin imaginea vie şi eternă a revoluţionarului rus de la începutul veacului al XX-lea? Fără îndoială că da. Iată de ce nu vedem nici o contradicţie structurală între actual şi etern uman, iată de ce socotim că actualul epocii noastre, reflectat de pe poziţiile clasei muncitoare, în spirit partinic, se adaugă şi îmbogăţeşte necontenit, reliefînd mereu alte laturi noi ale eternului uman, luminîndu-le din alte unghiuri ale istoriei. Şi nu ne îndoim o clipă de faptul că nici o epocă n-a revărsat atîta lumină asupra istoriei şi a rosturilor Omului în societate ca epoca noastră, în care un Prometeu comunist, poporul muncitor înfrăţit în aceleaşi idealuri, a smuls Olimpului nu puterea focului, ci a soarelui cu toate miturile străvechi, cucerind spaţiile interplanetare cu scopul de a statornici pe pămînt fericirea omului muncitor într-o societate comunistă, paşnică.

Etern uman în sine, fără contingenţe determinative cu timpul şi spaţiul în sens istoric, nu există, cum nu există mare fără stropi de apă, pădure fără arbori, naţiune fără indivizi, an fără zile.

„Poetica" lui Aristotel

CONTINUĂRI

vechiul concept al *„imitaţiei"*, cu care Platon opera atît de eronat, identificînd arta cu o îndeletnicire mincinoasă şi amăgitoare cu scopul reproducerii mecanice a unei pseudo-realităţi, umbră a ideilor, Aristot a proiectat dintr-odată o lumină atît de vie asupra artei, încît ea a apărut ca o mare descoperitoare de adîncuri. El a abandonat cu totul născocirea metafizică a lumii platonice, a afirmat credinţa în existenţa unei lumi reale, concrete şi individuale, şi a recunoscut menirea artei în a o reprezenta cu fidelitate, dar nu cu servilitate şi amănunţime derutantă.

S-a citat de numeroase ori pasajul 9 (1451 b) al **Poeticii** în care stagiritul compară ţelurile poeziei cu cele ale istoriei, dar nu se va putea accentua îndeajuns însemnătatea lui prin fundamentarea realismului şi a perspectivei filosofice pe care o include. Verosimilitatea şi necesitatea sînt legile poeziei, în timp ce istoria urmează a povesti doar *„întîmplări care au avut loc"*, concluzînd: *„de aceea poezia este mai filozofică şi mai aleasă decît istoria, căci poezia povesteşte mai mult ceea ce e general, pe cînd istoria ceea ce e particular"*. S-a identificat, cu drept cuvînt, aici sîmburele însuşi al teoriei tipicului, în latura capacităţii lui generalizatoare, dar poate s-a observat mai puţin că nu lipseşte nici înfăţişarea aspectului particular al tipizării, ca de pildă în pasajul: *„A povesti ceea ce e general, înseamnă a pune pe un personaj înzestrat cu o anumită fire să spună sau să facă cutare sau cutare lucruri, după asemănarea cu realitatea sau în chip necesar"* (trad. cit., p. 31).

Stagiritul a deschis astfel o fereastră către o altă idee de bază a esteticii noi: arta ca formă înaltă a cunoaşterii, asemănătoare celei ştiinţifice, menirea ei nefiind înregistrarea elementelor particulare ale lumii, ci dimpotrivă relevarea generalului, a esenţialului, descoperirea de fapt a legilor firii. Platon crezuse că numai filozofia are virtutea pătrunderii adevărului, dar iată că Aristot apropie arta de ştiinţă şi filozofie, şi deschide astfel drumul, care va fi atît de mult bătătorit mai tîrziu, al cercetării esenţiale filozofice a artei şi a locului ei distinct printre celelalte valori ale spiritului.

Dar Aristotel nu s-a mărginit doar la combaterea implicită a condamnării rigoriste a artei, atît de bizar rostită de Platon, ci, recunoscîndu-i înaltele calităţi ale cunoaşterii filozofice, s-a oprit şi asupra aptitudinilor ei specifice, proprii, lămurindu-i şi laturile ei particulare. In timp ce proza, spune Aristot, e numai descriere, poezia e prezentare vie, plăsmuire expresivă, sugerînd deci imitarea puternic evocatoare, asemănarea semnificativă. E un fel de a spune, e drept fără precizie, că ceea ce caracterizează specific poezia şi arta e imaginea adică evocarea plină de sensibilitate a feţei individuale a lumii.

Poetica lui Aristotel dă apoi — pe aceeaşi linie a specificului artistic — o mare însemnătate formei, îndeosebi „graiului" poeziei şi compoziţiei ei, schiţînd renumita formulă antică a „unităţii în varietate", care şi-a avut istoria ei glorioasă.

Nu putem firesc să nu reţinem, mai departe, importantele consideraţii asupra speciilor tragediei şi epopeii. Teoria literară păstrează pînă astăzi, cu fidelitate, moştenirea lui Aristotel cu privire la structura acestor forme ale poeziei şi nimeni nu poate vorbi despre tragedie fără a-i pomeni veneratul nume. E mai ales surprinzător să constaţi că, în *celebra definiţie a tragediei,* care se construise pe schelele tragediei destinului cu origini şi tinctură pur religioasă, Aristot nu aminteşte nici un soi de element mistic, intuind astfel dezvoltarea ulterioară a speciei care va evita prea subliniate aspecte de acest fel.

Mai sîntem obligaţi să pomenim, din cuprinsul definiţiei tragediei, renumitul *catharsis* care a determinat atîtea interpretări multiple şi contradictorii, dar care începe a se lămuri astăzi printr-o explicare materialist-fiziologică — sugerată de altfel mai de mult — din cîmpul medicinii.

Ar mai fi desigur încă multe elemente actuale de relevat — îndeosebi pe latura negativă: combaterea stilisticii formaliste în poezie sau a spectaculosului în arta dramatică, de pildă — dar intenţia acestor consideraţii nu poate fi epuizatoare. Am năzuit doar să desprindem cîteva idei ilustrative pentru trăinicia şi rodnicia **Poeticii** lui Aristot în epoca noastră.

La apariţia acestui prim număr al revistei LUCEAFARUL, şi-au dat concursul următorii tovarăşi din Combinatul poligrafic „Casa Scînteii": Alexandru IOANIŢESCU şi Mircea BOGDAN, paginatori; Dumitru NICOLA, Constantin ADAMESCU şi Iancu BACIU, maiştri linotipişti; Iosif TAICI şi N. NIŢESCU maiştri zincografi; Marin ENE, Gheorghe GHEORGHE şi Nae GHEORGHE, maiştri în secţia maşini plane; Nicolae VICTOR, şeful secţiei legătorie şi brig. Ana ŞERBANESCU.

STEAUA FĂRĂ NUME

Aurora Conţescu

moartea pescarului

Optzeci de ani smulsese lipoveanul de la viaţă,
optzeci
Acum simţea cum pun pe dînsul stăpînire
ghiare reci
ce-l ţintuiesc neputincios între cojoace.
iar ochii îi pluteau ca într-o ceaţă.

In fiecare dimineaţă, în zori,
îi auzea pornind în baltă pe feciori,
pe gineri,
şi-i urmărea cu gîndul, pas cu pas
ştiindu-le de-a rostul fiece mişcare;
iar sîmbăta-i privea cum pleacă
nestăviliţi, gălăgioşi şi tineri,
să joace, să se-mbete, să petreacă,
dar lui i-era egal de-o vreme-ncoace
dacă e luni, sau marţi, sau joi, sau vineri:
le aştepta să vie şi să treacă.

Adeseori,
le dibuia vecinilor, din tindă, glasul:
— Nu moare, nu?
— Da' nici departe nu i-e ceasul.
Şi inima prindea a i se zbate
ca un biet peşte mic, un pui de mreană
prizonier în undiţa vicleană.

Dar într-o zi, mai către primăvară,
cînd s-auzeau cocoarele pe sus,
a vrut să vadă balta, şi l-au dus
feciorii ca pe-un prunc, de subţioară.

Prindeau a se deschide mugurii-n răchită
şi iarba mirosea, abea mijită,
o sevă tînără, mustoasă, rece, crudă,
iar firmituri de nouri şi de soare
pluteau în apele cu umbre schimbătoare.

Pescarul s-a lăsat — strivit
ca după-o-ndelungă trudă —
pe barca udă,
şi-adînc sorbindu-i primăverii cuminecătura,
a spus: „na, gata!"
iar moartea
i-a-ncleştat pe totdeauna gura
cu lăcata.
Un zîmbet tineresc îi lumina acum obrazul,
ca-n vremea cînd tăia eşarfa Dunării albastre
cu barcazul.
Şi anevoie-au desfăcut feciorii de pe barcă
falangele bătrînului, de parcă
voia s-o ia cu el, plutind agale,
pe apa tulbure a Styxului, la vale...

Constanţa Buzea

cîntec

Din borangicul mărilor de spice
Inalţă macii flacără măruntă
Şi lujerele murelor pitice
Ţin umbra caldă-n ochii lor răsfrîntă.

Cînd suflă vîntu-n fluierele — ramuri
Se-aţin cosaşii ţiriind să-l fure,
Cînd se prăvale vîntul peste lanuri
Cosaşii tac sub lujere de mure.

Şi iar se-aud cu frămîntare surdă
Cînd doina călătoare s-a pierdut,
Cînd macii scuturaţi de-atîta zburdă
Se fring să-şi vadă florile pe lut.

Mă leg de tine mîndra mea cîmpie,
De troscotul cu ţintele în floare,
De rîsul slobozit de ciocîrlie
Cînd smulsă din pămînt, o pierd în soare.

Şi trec prin coama drumurilor tale
Tînjind în depărtări la vreo fîntînă,
Cînd vîntul peste lanuri se prăvale
Şi fluierele-ramuri îl înghină.

fuga

Ieşind din cleşti, cu ochii către soare,
Lăsîndu-şi părul dus de vălurele,
Nu s-ar întoarce Dunărea să spele,
In urmă, două pînze de-nserare.

ÎNAINTE DE PLECARE

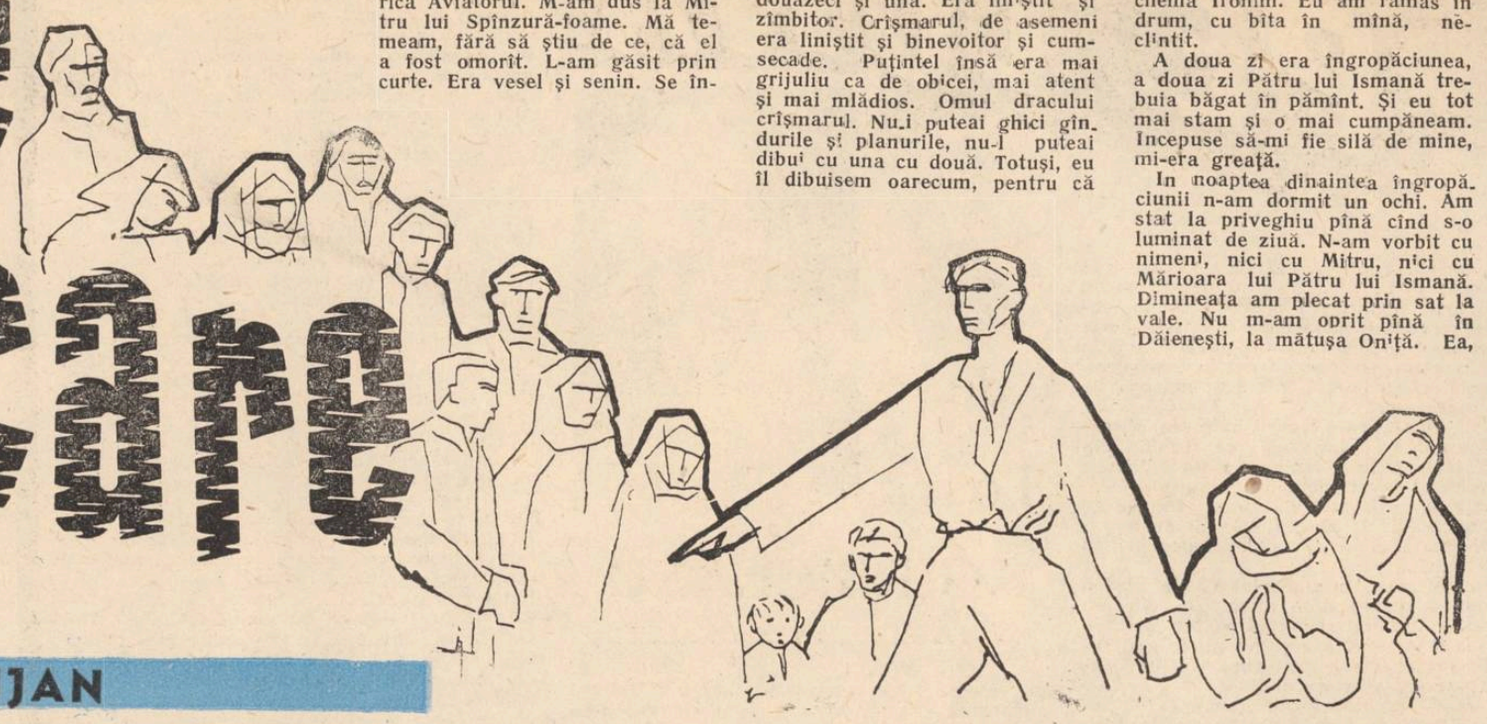

de Ion LĂNCRĂNJAN

Zăpezile s-au topit pe îndelete, fără vuiet și fără larmă. Le-a înghițit pămîntul, parcă nici n-ar fi fost. La sfîrșitul lui martie cîmpul era uscat și drumurile erau pline de colb; cerul era alb și cețos, zarea era cenușie. La sfîrșitul lui martie grîul era pipernicit. În iulie, în vremea secerei, era de-o palmă, cu spicul cît unghia și cu paiul subțire și sfrijit. Cucuruzul se uscase înainte de a se înălța de pe brazdă. Numai în luncă prinsese ceva rod, numai la șes, pe lîngă Mureș și pe lîngă rîu se mai făcuse cîte ceva. Încolo, ca în palmă, gol și pustiu. Secetoasă a fost primăvara, secetoasă vara și săracă toamna. Oamenii strîngeau paiele de pe uliți, cruțau nutrețul și se scărpinau în cap.

Popa Custură bea vin și bea țuică în crîșmă la Ironim și le explica oamenilor mersul vremurilor.

— Asta-i mînia lui dumnezeu, mă! Prea s-o stricat lumea. S-o înrăit. Prea multe războaie și prea multe bătăi. Prostimea și-o uitat rosturile și menirea! Dumnezeu dragutul nu mai poate îndura, s-o săturat...

Oamenii ascultau și se uitau chiorîș unii la alții. Umblau nerași și murdari. Veneau la crîșmă cu străițile cu bani. Erau milionari ai noștri. Beau cîte o sticlă de vin și-o blăteau cu cît nu făcea. De plîns nu se plîngeau. Aveau bani. Niciodată nu trecuseră prin mîinile lor atîtea mii și atîtea milioane. Unora le plîngeau copiii de foame, altora le mugeau vitele în grajduri. Lor nu le păsa.

Își cheltuiau milioanele și-i băgau lui Ironim pe gît motoaște întregi de hîrtii, de cîte zece mii, de cîte o sută de mii și de cîte un milion. Unii care erau mai ai dracului, îl necăjeau din cînd în cînd.

— Crîșmare, vezi să nu facă ăștia noi cooperativă din tine.

— Cum adică?

— Să te cooperativizeze!

Ironim zîmbea stins. Ce-i păsa lui. Cumpăra pămînt și se ținea de afaceri. La el în casă găseai de toate, de pe masa lui nu lipsea nimica. Știa să se deie după vremuri, crîșmarul. Nu se punea de-a curmezișul drumului și nu se amesteca în politică mai mult decît trebuia. Își vedea de treburi, își vedea de afaceri. Timpurile acelea tulburi îi plăceau de minune. Se bucura de secetă și de necazurile oamenilor.

Cu mine se purta cît se poate de bine. Nu zicea niciodată că n-are să-mi deie de băut, niciodată nu mă primea cu vorbe rele. Mi-a propus într-o seară să intru slugă la el. I-am spus să-și pună pofta în cui. Crîșmarul nu s-a dat bătut și m-a împresurat cu vorba și m-a îmbunat pînă la urmă. Ne-am înțeles să-i mai lucru cîte ceva prin curte și să-l mai ajut la crîșmărit. Slugă nu-mi convenea să mă tocmesc. Și-apoi, nici lui nu-i displăcea să mă aibă în curte, la îndemînă, fără nici o plată. Tîrgul nu era chiar așa de rău. Aveam unde mînca și asta-mi era deajuns. Voiam să mă văd ieșit din iarnă, voiam să mă văd iară în prag de primăvară, să mă simt mai slobod și să nu mă știu legat și țintuit locului, să pot dormi pe cîmp, să pot merge la plug și la sapă. Plănuiam pentru primăvara ce urma să vie o bătălie și-o răscolire nemaipomenită. Mîncam firimiturile de la masa crîșmarului și așteptam primăvara. Eram surd și mut. Nici de Parasca nu voiam să mai știu. M-am întîlnit cu ea într-o seară, la fîntînă, în vale. Eu adăpam vitele crîșmarului, ale lui Ironim. Ea a venit după apă.

— Lae, să nu fii mînios pe mine. Dacă n-ar fi mama...

Era albă și înlăcrimată. Eu eram mînios.

— Mama, mama și iar mama! Ce-mi pasă mie de mamă-ta și de lacrimile tale! M-am săturat!

Și-a mușcat buzele și-a plecat cu gălețile goale. Am strigat-o și nu mi-a răspuns și nici în urmă nu s-a mai uitat. Găleata mi-a alunecat din mînă și s-a bălăngănit de vreo cîteva ori peste fîntînă. M-a pălit dintr-o parte, pe neașteptate. Am prins-o ca deșteptat dintr-un vis.

— Iar am făcut una zdravănă!

Am dus vitele acasă, le-am așternut și m-am culcat. Cînd s-a întunecat eram adormit. Pe la miezul nopții m-am trezit. Visasem un vis crîncen, o visasem pe Parasca. Se făcea că ea venise la noi acasă și acolo tata a luat-o numai decît la bătaie și-apoi și-a împlîntat degetele în gîtlejul ei. Toate erau tulburi.

Afară, cerul era învăpăiat și roșu. Soarele se topise și se lățise dintr-o zare în altă zare, ca o placintă de sînge. În casă se auzeau scîncete ușoare, frînturi de cuvinte, curate și moi, șoapte dulci. Parasca zîmbea și cînta.

— Așa-ți trebuie, așa-ți trebuie! cîrîia Lina.

Simion bombănea ceva și scrîșnea din dinți. Eu mă zvîrcoleam și mă zbăteam pe scaun. M-am încordat odată, din răsputeri și m-am ridicat în picioare strigînd. Am vrut să-l prind pe bătrîn de ceafă, să-l nimicesc, să-l zdrobesc. Atîta ură nu tremurase niciodată în mîinile mele, atîta dușmănie nu-mi înegurase creierul pînă atunci. Degetele mi s-au împlîntat ca niște cîngi în ceafa bătrînului. El a dispărut însă, într-o clipă, ca prin minune. Eu am rămas cu mîinile întinse în gol, căutînd, bîjbîind. M-am trezit jos lîngă pat, alături de-un viței care mugea încetișor și-mi căuta degetele, să sugă, să-și amăgească foamea. Eram asudat și ostenit. M-am suit în pat și-am încercat să mai dorm. Somnul nu s-a mai lipit de mine, ochii n-au vrut să se mai închidă.

Către ziuă am auzit în șură foșnete. Un om răsufla din greu și-abea reușea să vorbească.

— Taci și domolește-te! Taci! Ce-ai făcut? Cum a fost?

Am recunoscut glasul lui Ironim, al crîșmarului.

— Rău! Cum să fie...

M-am ridicat în capul oaselor și-am ascultat înfiorat.

— De ce, mă? de ce? Ce s-a întîmplat?

— A fost greu, neînchipuit de greu!

Asta din urmă era Aurică Aviatorul, politicianul. Am vrut să mă cobor din pat, dar ei au tăcut amîndoi.

— Este cineva p-aici?

— Ba! De ce întrebi?

— Așa! Vreau să știu, vreau să fiu sigur. Sînt neliniștit. Am avut de furcă cu căpcăunul ăla. Pistolul nu l-am putut întrebuința, cu bîta nu prea mă știu bate. I-am tras una peste ceafă, pe neașteptate. L-am doborît la pămînt. N-a zis nimic, nici n-a gemut măcar. Eu m-am repezit să-i trag una cu un bolovan, să-l dau gata. El a așteptat. Cînd să-l lovesc s-a ferit și-a sărit în picioare. Eu m-am tras la o parte, căutînd bîta. El m-a tras de picioare și m-a trîntit la pămînt. Ne-am tăvălit apoi prin tină, pe tăcute, gemînd. El îmi băga degetele în ochi și mă suduia.

— Cine ești tu, mă? cine ești?

Așa zicea și scrîșnea și nu se lăsa. De două ori a ajuns de-asupra mea și-a vrut să mă gîtuie. M-am zvîrcolit și m-am sucit ca un șarpe și i-am scăpat din mîini. El era mai tare, dar se mișca greu și nu-i era la îndemînă. O jumătate de ceas am așteptat în noapte, poate mai mult, unul în fața altuia, pîndindu-ne. Eu eram necăjit că-mi pierdusem cuțitul în încăierare, îmi ieșise din teacă. Am început să pipăi pămîntul, ca să-l caut. El a simțit asta și s-a încordat ca o strună.

— Spune cine ești, mă!

Eu am tăcut. Mi-era teamă că mă ține acolo pînă în ziuă, îmi părea rău că nu i-am găurit capul de la bun început. Lui nu-i era teamă de ziuă, el o aștepta, cîinele.

— Spune, mă! N-auzi! De-aici tot nu pleci pînă nu se face ziuă!

Nu i-am răspuns nici de data asta. Am căutat mai departe prin tină, încet, ca să nu i se pară lui că vreau să mă reped la el.

Aurică s-a rezemat de zăbrea, răsuflînd din greu. Vorbea încet, cu voce frîntă și tremurată.

— Atunci, el a sărit peste mine, pe neașteptate, răcnind. M-a trîntit în tină. Pe urmă l-am

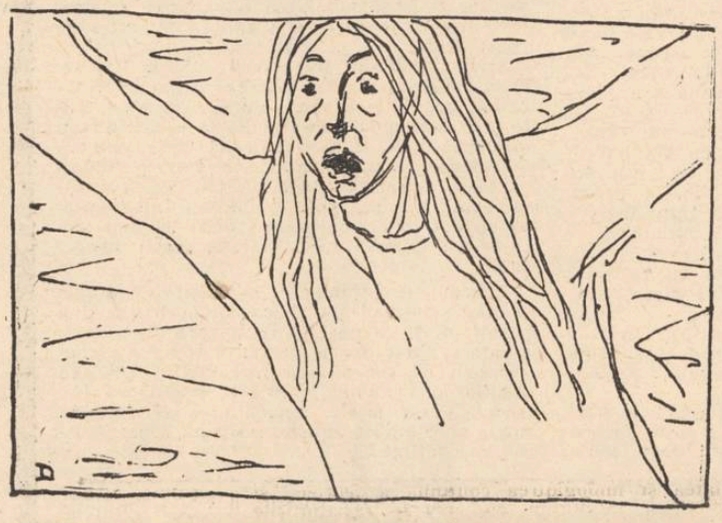

trîntit eu pe el și-n vînzoleala aceea am dat cu mîna peste cuțit. Cu stînga l-am găsit. Mi l-am trecut repede în dreapta și-am dat în plin. L-am nimerit în burtă sau în spate. El s-a ghemuit și-a gemut scurt. Eu am mai dat odată, de două ori, de trei ori. Nimic n-a mai zis căpcăunul. S-a prins cu mîinile de pantalonii mei. Am vrut să plec și n-am mai putut. L-am găurit cu cuțitul unde am nimerit ca să-mi deie drumul, ca să scap. N-am reușit. Mîinile lui se strîngeau ca niște cîngi. L-am tîrîit după mine vreo cincizeci de metri. Tot nu mi-a dat drumul. Abia am reușit să-i desfac o mînă. Cealaltă i-am tăiat-o, n-am vrut să rămînă urme, n-am vrut să-mi las un petec din pantaloni. S-ar fi cunoscut. Am tăiat mîna din cot și-am plecat. Am venit într-o fugă. Mîna-i aici, să bălăngăne pe lîngă mine, mă bate pe picior și eu stau ca pe jăratic și nu știu cum să scap de ea.

Aurică a tăcut cîteva clipe.

— Așa ceva n-am mai pățit. Cîinele ăsta m-a atîțat și m-a scos din minți. Se ține și-acum de mine, se ține de pantalonii mei. Desfă-i mîna...

Aurică Aviatorul își pierduse cumpătul. Ironim vorbea ceva, nedeslușit. Încerca, după cîte-mi dădeam seama, să desfacă mîna celui pe care îl omorîse Aurică.

— Liniștește-te Aurică! Liniștește-te!

Crîșmarul vorbea încet, șoptit și cam șuierat, dar cu multă stăpînire de sine. Aurică nu-l lua în seamă. Se părea că-i scuturat de friguri.

— Desfă-o! Desfă-o tete Ironime! Desfă-o! Desfă-o!...

— Nu pot! Ai răbdare. Hai de-aici! Hai în casă.

Au plecat amîndoi, încet, pe dibuite. Eu m-am coborît din pat și m-am uitat pe ferestruica grajdului, să-i văd ce mai fac.

În casa crîșmarului, în odaia din fundul coridorului s-a aprins lampa. Eu am ieșit în ușa grajdului, cu cojocul pe umeri. Cîinii crîșmarului au venit lîngă mine, mirosindu-mă. Ironim a ieșit de vreo cîteva ori pînă în curte. Pe urmă s-a dus și-a stins lampa.

Dimineața am dat de mîncare la vite, am aprins lămpașul și-am început să le curăț băligile și să mătur grajdul. Înainte de-a se lumina de ziuă m-a căutat Ironim.

— Ai dormit aici, Lae?

— Ba! Am venit mai iute azi.

Crîșmarul a plecat răsuflînd ușurat.

„Vii și mă întrebi unde-am dormit. Dumnezăul mamii tale de hoț și de tîlhar!"

Am adăpat vitele mai devreme decît se obișnuia și-am pornit-o prin sat. Știam că în noaptea aceea fusese omorît un om. În afară de mine și de Ironim nu mai știa nimeni. Nu știam însă cine era omul acela, nu știam cine căzuse sub cuțitul lui Aurică Aviatorul. M-am dus la Mitru lui Spînzură-foame. Mă temeam, fără să știu de ce, că el a fost omorît. L-am găsit prin curte. Era vesel și senin. Se însurase de curînd și se mai schimbase o leacă. Nevastă-sa, o femeie mărunțică și tăcută, se pregătea să plece la oraș. Mamă-sa, bătrîna, mătura prin casă. Toți erau mirați că le-am călcat pragul. Eu nu știam ce să zic. Tăceam ca prostul. Văzîndu-l pe Mitru, m-am liniștit puțin.

— Cu ce treburi pe la noi, Lae?

— Așa... ca să văd ce mai faci...

— După cum vezi, bine.

Mitru mai era mînios pe mine pentru că-l părăsisem în fața crîșmei atunci, în timpul încăierării. Începuse să facă pe deșteptul și să umble cu nasul pe sus.

— Altceva? m-a mai întrebat el.

— Altceva nimic!

M-am ridicat și-am dat să plec.

— Șezi, mă! N-o lua razna și tu! Dă-te dracului și nu mai fi așa dîcos! Mamă, adu-ne niște vin.

Nu m-am lăsat înduplecat. Am ieșit în curte.

Îndată ce-am trecut pragul, peste sat s-au revărsat, ca niște valuri grele, dangătele clopotelor. Sîngele mi-a fugit din obraz și gura mi s-a uscat într-o clipă.

— O plecat un suflet către rai, vorba părintelui Custură!

Mitru vorbea așa într-o doară, glumea, ca să mă înveselească pe mine. Nu i-am răspuns și nici nu m-am uitat la el.

— Cine-o fi murit? a întrebat el la poartă.

Dacă aș fi știut poate că i-aș fi spus. Nu știam cine a murit. Știam că trăgeau clopotele după omul pe care-l omorîse Aurică Aviatorul. Cine era omul acela nu știam. Am dat să plec, să nu mai stau sub privirile lui Mitru. După cîțiva pași însă, la colț, m-am oprit iară. De pe ulița la deal venea o femeie văitîndu-se și strigînd. Mitru a ieșit și el să vază ce s-a întîmplat. Femeia venea prin mijlocul drumului, despletită, cu mîinile ridicate, desculță, stropită de glod. După ea fugeau scîncind, strigînd-o, chemînd-o, doi copilași.

— Omul meuuu... și dragul meuuuu... Mi l-au omorîît!... Mi l-au omorîît!...

Mitru i-a ieșit înainte, așa cum se afla, cu bocancii descopciați, cu pieptarul pe umeri și cu capul gol.

— Mitruleeee!... Mitruleeee!... Ce-or făcut din omul meu... ce-or făcut din el...

Oamenii ieșeau pe la porți și se uitau întrebători și mirați. Femeia s-a agățat de Mitru, plîngînd și hohotind.

— Ce-i, Mărioară? Spune ce-i!

Mitru era altul acum, era alb și mînios.

— Spune-mi ce s-a întîmplat. Vorbește femeie! Hai în casă!

Femeia s-a lăsat dusă în casă la Mitru. Eu am plecat mînios și tulburat. Femeia aceea era nevasta lui Pătru lui Ismană.

Pe drum, pînă la crîșmă, am nimerit prin toate băltoacele și prin toate gropile. Mă feream și voiam să merg pe potecă, pe margine. După cîțiva pași însă, mă pomeneam tot prin mijlocul drumului, pe unde era glodul mai mare. Parc-aș fi fost beat. Pînă în ziua îngropăciunii așa am umblat, amețit și căhui. N-am spus nimănui ce mă roade și de ce-s neliniștit. Am mers în priveghiu în fiecare noapte, l-am văzut acolo pe Aurică Aviatorul. Vorbea cu oamenii, bea țuică și juca douăzeci și una. Era liniștit și zîmbitor. Crîșmarul, de asemeni era liniștit și binevoitor și cumsecade. Puțintel însă era mai grijuliu ca de obicei, mai atent și mai mlădios. Omul dracului crîșmarul. Nu-i puteai ghici gîndurile și planurile, nu-l puteai dibui cu una cu două. Totuși, eu îl dibuisem oarecum, pentru că știam ceea ce nu mai știa nimeni din sat, știam cine-l omorîse pe Pătru lui Ismană.

Satul vuia și se frămînta.

Asemenea omor nu se mai făptuise de mult. Pătru era tăiat în nenumărate locuri, cu cuțitul, găurit, pe față și pe trup, peste tot. Și era fără o mînă. Nimeni nu putea înțelege de ce-i tăiase mîna cel care l-omorîse, nimeni nu putea să ghicească ce s-a întîmplat în noaptea aceea crîncenă. Unii-l lăudau în șoaptă pe cel care făptuise omorul, alții-l suduiau și-l blestemau. Se purtau fel de fel de discuții.

Eu mă amăgeam amînînd de la o zi la alta dezvăluirea omorului. Știam că nu mă așteaptă nimic bun dacă mă duc să spun. Pătru lui Ismană era dușmănit de mulți oameni din sat, era urît de cei care încercaseră să profite de reformă, nu prea era bine nici cu Chimu lui Mentu, nici cu Miclean și nici cu Titus Găozariu, cu notarășul. Cu Ionu lui Cărbune și cu crîșmarul era la cuțite. Pătru lui Ismană a făcut o adunare la școli, la scurt timp după ce s-a întors de la spital. Le-a spus oamenilor pe față că nu-i mulțumit cum merg treburile în sat. A vorbit de reformă.

— Asta-i o batjocură! a spus el. Asta nu mai e reformă. Fiecare vrea să ieie cît mai mult, fiecare vrea să se aleagă cu ceva. Atunci, necăjiților ce le mai rămîne, cei care nu-s vîrîți cu nasul în socoteala asta ce mai capătă?

Oamenii au murmurat și s-au foit neliniștiți. Unii au început să suduie, altora li s-a luminat fața. Pătru nu s-a lăsat. În martie a făcut o nouă împărțire a pămînturilor, după dreptate. Fiecare a primit ce i s-a cuvenit.

Pătru lui Ismană plecase murmurînd pe front, suduind. Se întorsese tăcut și înnegurat. Acolo văzuse mai bine decît ori unde cum îi alcătuită lumea, acolo devenise el comunist.

— Eu eram comunist demult, mă, da nu știam asta!

Așa spunea el cîteodată mai în glumă, mai în serios.

Pătru lui Ismană era om bun și drept. Aurică Aviatorul era un terchea-berchea oarecare, un derbedeu fără căpătîi, fără familie și fără nici un dumnezeu. Vroia și el să ajungă ceva, vroia să se căpătuiască. De la liceu fusese dat afară încă de prin nouă sute patruzeci și doi. Nu se ținea de carte, umbla după muieri, fuma, bea și se bătea cu șoferii și cu țiganii din Bălgrad. Neavînd încotro a plecat la Constanța să se facă marinar. Nu s-a făcut. S-a întors în sat în o mie nouă sute patruzeci și patru în primăvară. A tras la niște neamuri mai îndepărtate, la niște bătrîni.

În toamnă s-a făcut vîlvă mare pe seama gărzilor lui Iuliu Maniu.

De la noi din sat însă n-a plecat în „gărzi" decît Aurică Aviatorul. A plecat cu niște nădragi răi și cu o șubă de căpătat. S-a întors în februarie — în nouă sute patruzeci și cinci, înarmat cu un pistol-mitralieră, îmbrăcat cu niște haine nemțești, cu o bonetă ungurească și cu niște cizme rusești. Asta era tot ce agonisise. Plecase cîntînd și venise suduind.

Aurică Aviatorul nu era vrednic să treacă prin fața lui Pătru lui Ismană. Știam și eu asta, o recunoșteam din toată inima. Îmi aminteam de povestea din șură, de spaima care i se zbătea lui Aurică în glas și-mi venea să mă duc la el acasă, să-l iau de piept și să-l dau pe mîna jandarilor. Nu m-am dus. M-am lovit de el la priveghiu, m-am lovit de el la crîșmă și nu i-am zis nimic și nici de piept nu l-am luat.

— Ce faci, Lae? Cum o mai duci cu viața?

Întrebarea asta mi-a pus-o într-o seară, în fața crîșmei. Mie mi s-a părut că m-a învăluit cineva într-o piele de șarpe, din cap pînă în picioare.

— Bine, ce să fac, mă zbat și eu să ies la lumină.

În răspunsul meu mugea mînia. Abia mă stăpîneam.

— Să nu fii necăjit, mi-a spus el. Dacă ai nevoie te recomand la un avocat ca lumea. O scoatem noi la capăt, nu-ți fie teamă!

A plecat să mai încurajeze și pe alții, s-a dus în crîșmă că-l chema Ironim. Eu am rămas în drum, cu bîta în mînă, neclintit.

A doua zi era îngropăciunea, a doua zi Pătru lui Ismană trebuia băgat în pămînt. Și eu tot mai stam și o mai cumpăneam. Începuse să-mi fie silă de mine, mi-era greață.

În noaptea dinaintea îngropăciunii n-am dormit un ochi. Am stat la priveghiu pînă cînd s-o luminat de ziuă. N-am vorbit cu nimeni, nici cu Mitru, nici cu Mărioara lui Pătru lui Ismană. Dimineața am plecat prin sat la vale. Nu m-am oprit pînă în Dăienești, la mătușa Onița. Ea, mătușa, mi-a pus blidul cu zeamă pe masă și m-a mîngîiat pe creștet.

— Cît ești tu de necăjit puiul mătușii!

Mie mi-au dat lacrimile, fără să știu de ce.

M-am trîntit în păcelul de lîngă sobă și-am adormit buștean. Cînd m-am trezit, mătușa era gata de plecare.

— Tu nu mergi la îngropăciune, Lae? Tot satul se duce, tot satul e strîns acolo.

M-am îmbrăcat și-am plecat în grabă, parcă s-ar fi luat cineva după mine.

În curtea lui Pătru lui Ismană era strîns tot satul. În clipa cînd am intrat eu, popa Custură își începuse predica.

— Necunoscute sînt căile domnului și mari sînt ispitele sale...

Mi-am făcut loc să ajung lîngă carul pe care se afla copîrșeul. Oamenii se uitau mirați la mine și mă mustrau din ochi. Cînd m-am oprit, în spatele popii, m-am uitat fără voia mea în stînga și-n dreapta. Mă aflam între doi oameni însemnați: unul era Ironim, altul era Aurică Aviatorul. Se uitau amîndoi în pămînt, smeriți.

„Dacă nici acum n-o faci, atunci n-o faci niciodată". Glasul ăsta-mi răsuna în minte și mi se părea că-i strein. Privirile mi-au alunecat în jos, căutînd parcă ceva, vroind să se ferească de ceva. N-aveau de ce se feri. Tina din curte era frămîntată de picioarele oamenilor. Forfotea din cînd în cînd, parc-ar fi fost vie. Alături, pe cismele lui Aurică Aviatorul, se vedeau cîteva pete mari, închise. „Alea-s pete de sînge, alea sînt urmele mîrșăviei!".

Un plînset amar a fîlfîit înfrigurat peste mulțimea din curte. Mărioara lui Pătru lui Ismană s-a suit în car și s-a frînt peste copîrșeu, ca fulgerată. Oamenii au tresărit speriați. Curtea întreagă s-a cutremurat. Eu l-am prins pe popa Custură de mînă.

„Acuma trebuie... Acuma-i potrivit... Înainte de plecare..."

Popa a încercat să se smulgă din strînsoarea mea. Nu i-am zis nimic. L-am dat frumușel la o parte și m-am suit încet în car. Oamenii au început să murmure și să se foiască. Nu înțelegeau ce se întîmplă. M-am prins de loiță și m-am aplecat desnădăjduit către ei.

— Oameni buni, Mărioară, fraților, el l-a omorît!

Mîna dreaptă mi-a rămas îndreptată în jos, către Aurică Aviatorul, ca o suliță.

Freamătul mulțimii a crescut într-o clipă.

Aurică Aviatorul a vrut s-o șteargă. N-a reușit. Era îmbulzeală mare și oamenii nu se grăbeau să-i facă loc. Atunci, Aurică a venit în față, lîngă car.

— E nebun. Nu-l vedeți cum arată? Asta-i într-o ureche. Se bate cu ai lui pentru pămînt! E nebun!

Aurică Aviatorul era alb și înfricoșat. Tremura ca varga. Eu m-am sprijinit și mai bine de loiță și-am început să povestesc tot ce știam. Vorbeam încet și cumpătat. Îl vedeam pe Aurică Aviatorul cum se zbătea în fața mea, ca un gîndac care a căzut pe spate, vedeam privirile mulțimii și-auzeam plînsetele Mărioarei, de undeva din spatele meu.

La sfîrșit, am sărit jos din car și-am dat să plec. Mitru lui Spînzură-foame m-a oprit.

— Ți-i rușine?

— Ba!

— Atunci stăi aici!

Am stat, nu pentru că mi-a spus el, ci pentru că așa am vrut eu. Mă simțeam mai altfel, eram mai stăpîn pe mine. Eram mai împăcat cu mine însumi, eram mai liniștit.

Pe Aurică l-au dus chiar de-acolo, din curte.

Îngropăciunea a continuat apoi, după datină, cu plînsete tăcute și cu șoapte înfrigurate și neliniștite...

Desene de TEODOR DAN

Bibl Reg

Anul I

2

1 august 1958
Apare la 1 şi 15 ale lunii
16 pagini — lei 1,50

IN ACEST NUMĂR SEMNEAZĂ:

Ion AGÎRBICEANU; Al. ANDRIŢOIU; Teodor BALŞ; I. D. BALAN; Ion BĂNUŢĂ; Ion BRAD; Ion C. CHIŢIMIA; Vladimir COLIN; Mihu DRAGOMIR; Eugen FRUNZĂ; Al. Ivan GHILIA; Al. JEBELEANU; Aurel LAMBRINO; Ion LĂNCRĂNJAN; Erik MAJTENY; Aurel MARTIN; Aurel MIHALE; PERPESSICIUS; Augustin Z. N. POP; POP Simion; M. ROŞCA; Petru SALCUDEANU; A. M. SPERBER; Cicerone THEODORESCU; Tiberiu UTAN; Dragoş VICOL; Petru VINTILĂ.

Proletari din toate ţările, uniţi-vă!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

PACE!

desen de Florica Cordescu

Esenţa de clasă a revizionismului

de Mihai NOVICOV

Deşi se prezintă în ipostaze foarte diferite, fie camuflîndu-se savant sub lozinca unor pretinse căutări de inovaţie, fie renegîndu-se zgomotos şi auto-intitulîndu-se „marxist", revizionismul se manifestă şi în literatură, unde cercetat îndeaproape, apare ca o prelungire directă a revizionismului politic. După cum acesta din urmă tinde să opună marxism-leninismului militant, revoluţionar, o concepţie oportunistă, care negînd dictatura proletariatului, rolul partidului şi al statului în construirea socialismului, internaţionalismul proletar şi existenţa unor legi obiective în genere valabile în revoluţia socialistă, neagă, în fond, marxism-leninismul în tot ce are el mai esenţial, tot astfel şi pe plan literar revizionismul neagă ideea partinităţii şi principiul îndrumării literaturii de către partid, ponegrind realismul socialist şi căutînd cu tot dinadinsul căi de împăciuire cu arta burgheză modernă neagă, în fond, esenţa artei socialiste — caracterul ei militant angajat. Manifestările revizioniste în dezbaterea problemelor literare se includ organic în definiţia dată revizionismului, în general, în „Declaraţia consfătuirii reprezentanţilor partidelor comuniste şi muncitoreşti din ţările socialiste" (Moscova, noiembrie 1957), declaraţie în care se arată, printre altele, că „în actualele condiţiuni principalul pericol îl constituie revizionismul, cu alte cuvinte oportunismul de dreapta, care paralizează energia revoluţionară a clasei muncitoare şi cere menţinerea sau restabilirea capitalismului".

În acest cadru general, revizionismul atacă mai ales principiul partinităţii în creaţie, în literatură, tocmai pentru că acesta constituie arma principală şi cea mai eficientă de luptă a ideologiei socialiste împotriva ideologiei burgheze, pentru grăbirea procesului de transformare socialistă a conştiinţei oamenilor, parte integrantă a luptei pentru victoria socialismului. Iar încercarea de a ridica o aşa-zisă problemă a incompatibilităţii spiritului de partid cu spontaneitatea creaţiei artistice, cum face criticul sloven I. Vidmar, de pildă, e de natură idealistă. După cum reiese cu evidenţă din concepţia leninistă asupra partinităţii (definită încă în 1905 în articolul „Organizaţia de partid şi literatura de partid") aşezarea artistului pe poziţia spiritului de partid, nu înseamnă simpla acceptare a unor teze sau norme de conduită, ci presupune transformarea aderării sale la lupta de clasă a proletariatului revoluţionar într-o parte organică, determinantă a propriei personalităţi artistice, care se transfigurează apoi în creaţie tot atît de spontan ca şi în toate celelalte cazuri. Rezultă de aci că partinitatea comunistă nu poate fi în nici un fel identificată cu o simplă tendinţă umanitaristă sau cu o aderare abstractă la unele idei progresiste ale epocii; ea presupune ca factor esenţial subordonarea de către artist a creaţiei sale considerată ca o activitate obştească, cauzei mult mai largi şi mai complexe a luptei revoluţionare comuniste condusă de partid. Un artist partinic — fie că este sau nu este membru de partid, — se consideră aşa dar un ostaş al partidului, fiind în misiune ori de cîte ori lucrează la o operă nouă. O atare subordonare nu numai că nu frînează libertatea creaţiei, ci dimpotrivă o ridică, pentru prima dată în istoria omenirii, la nivelul adevăratei împliniri, ce eliberează pe artist de toate obligaţiile şi rătăcirile moştenite de la lumea veche, dîndu-i astfel, posibilitatea să creeze cît mai multilateral, într-o perspectivă estetică neîngrădită.

Realismul socialist ca metodă de creaţie a apărut şi s-a consolidat în urma însuşirii de către un număr din ce în ce mai mare de artişti a acestui principiu, ca principiu estetic determinant. Iată de ce revizioniştii de toate nuanţele s-au şi dezlănţuit împotriva realismului socialist. Spunînd aceasta nu avem în vedere doar încercările meschine şi absurde ale acelora care au vrut să „desfiinţeze" realismul socialist cu ajutorul calomniilor şi al denaturării faptelor istorice. Ne gîndim în acelaşi timp şi la acele „teorii" mai „obiective" în aparenţă, prin care „se propun" tot felul de alte formule, considerîndu-se că cea a realismului socialist ar fi, chipurile „prea îngustă". Tendinţa de a se înlocui realismul socialist cu o „artă socialistă în general" este de natură revizionistă, întrucît duce în mod obiectiv, — fie că o vor sau nu promotorii ei — la ştergerea deosebirilor estetice dintre creaţia subordonată luptei socialiste şi cea burgheză, la negarea rolului determinant pe care-l deţine ideologia în procesul de creaţie. Literatura subordonată cauzei generale a proletariatului e realistă nu pentru că o vrea cutare sau cutare teoretician, ci pentru că este expresia artistică a unei concepţii filozofice după care lumea este cognoscibilă, iar societatea este guvernată de anumite legi obiective, care pot fi cunoscute şi valorificate ştiinţific în lupta revoluţionară a clasei muncitoare. Iată de ce activitatea proletară, în toate domeniile, va tinde spre dezvăluirea cît mai amplă a adevărului, iar în artă va năzui spre maximum de realism, întrucît numai oglindirea realistă a vieţii omului, în întreaga ei complexitate, poate deveni şi devine purtătoare a unui mesaj revoluţionar, mobilizator. Şi, dimpotrivă, în epoca imperialismului, a destrămării şi a putrezirii capitalismului, arta legată — direct sau indirect — de burghezie se va situa şi se situează într-un mod tot atît de firesc pe poziţii antirealiste, întrucît burgheziei îi este frică de adevăr, iar ideologia burgheză — în toate formele manifestării sale — tinde nu spre descoperirea ci spre mistificarea adevărului. Antinomia realism-antirealism apare deci în epoca noastră ca o expresie directă a unei adversităţi ideologice. Lupta între realism şi antirealism, azi, e lupta între adevăr şi mistificare, între revoluţie şi contrarevoluţie. A pretinde că, în asemenea împrejurări, diferite curente artistice antirealiste şi formaliste, la modă în lumea burgheză, pot fi asimilate în ansamblul unei arte socialiste nu este numai o absurditate, ci înseamnă practic paralizarea energiei revoluţionare în sectorul creaţiei artistice, dezarmarea artiştilor legaţi de lupta proletară socialistă, întrucît astfel se cocoloşeşte latura esenţială a luptei între ideologii, a luptei pe acest plan între lumea socialistă şi cea capitalistă.

De aceeaşi natură, deşi de obicei mai vag formulată, este şi tendinţa aparent opusă prin care în fapt se identifică realismul socialist cu realismul în genere, fie prin supraaprecierea diferitelor curente neorealiste ale lumii burgheze fie prin sublinierea unilaterală a aspectelor care apropie realismul socialist de realismul critic şi înglobarea diferenţelor specifice într-o noţiune unică. Nu încape îndoială că în epoca noastră orice tendinţă realistă prin care se urmăreşte oglindirea veridică în creaţia literară, chiar şi numai a unor aspecte parţiale ale realităţii, are o funcţie socială progresistă. Dar această constatare încă nu justifică în nici un fel ştergerea graniţelor dintre atari tendinţe şi realismul socialist. Pentru că acesta din urmă presupune nu numai oglindirea veridică a realităţii, dar şi încadrarea artistului creator în luptă activă pentru transformarea ei revoluţionară, ceea ce duce pe plan estetic la adoptarea unor anumite criterii de selectare, decurgînd firesc din necesitatea organică pe care o resimte orice scriitor partinic de a căuta în vibraţiile vieţii argumente care pledează pentru superioritatea socialismului şi victoria lui inevitabilă. Pierderea din vedere a acestor laturi ale realismului socialist are un efect dezarmant pentru că — voit sau nu — duce la încurajarea naturalismului, deschide porţile aşa-zisului „adevăr integral" şi în ultima instanţă, defăimărilor negativiste.

Iată cîteva din aspectele teoretice ale luptei ideologice împotriva revizionismului pe plan literar, înlăuntrul cărora ar putea fi discutate şi unele probleme concrete ale creaţiei şi criticii literare. Dar înainte de a se purcede la o atare încercare, se mai cere precizată o anume problemă. Este vorba de raportul dintre lupta împotriva dogmatismului pe de o parte şi combaterea revizionismului pe de alta. Din acest punct de vedere cunoscuta lozincă a „luptei pe două fronturi", de atîtea ori repetată în presa noastră literară, rămîne fără îndoială valabilă, dacă se completează cu aprecierea justă a situaţiei concrete, ceea ce presupune definirea clară a direcţiei în care, trebuie îndreptat atacul principal.

Marxism-leninismul, ca ştiinţă a revoluţiei, este prin natura sa or-

(continuare în pag. 14)

POEMA

de Tudor ARGHEZI

Poema ce-o visez trăsare
De mult în sufletul, deschis
Oricărui răsărit de soare
Şi-oricărui început de vis.

Poema visului mă doare
Că nu se poate-n ac urzi,
Cum se urzeşte-n fir o floare
Pe o mătase-n zori de zi.

Poema o visez şi-o caut
În toate cărţile cu nume,
Uşoară ca un ghiers de flaut
Şi numeroasă ca o lume.

Poema mi-o găsii culcată
Într-o copaie, din pridvorul
Colibei noastre, legănată,
Cîntînd o mierlă, — cu piciorul.

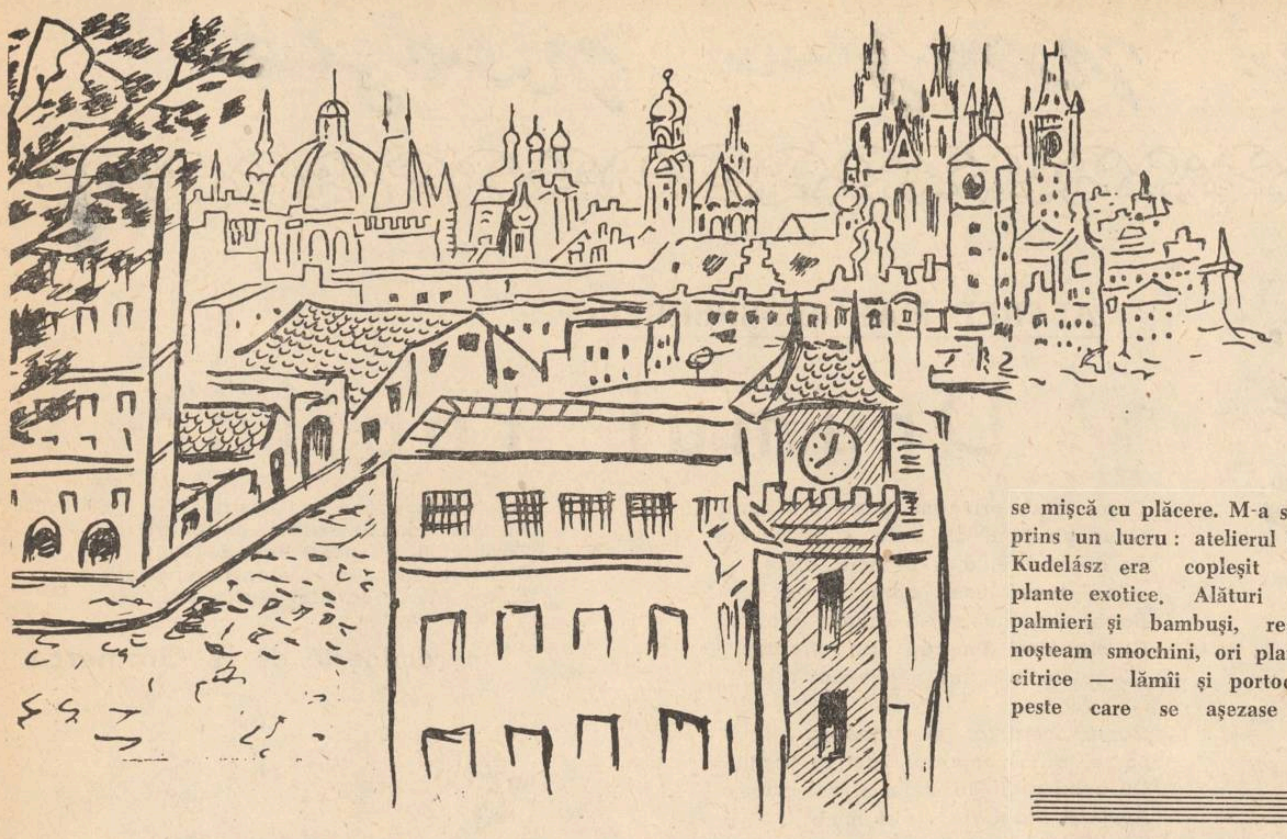

UZINA ALBĂ

de POP Simion

Am cunoscut uzina albă din metamorfozele prin care a trecut ființa fragilă a unui ulcior de faianță. Mi-am dat silința să văd vasul pîntecos și rotund încă de pe cînd se afla în starea lui de sălbăticie, sub formă de caolin și nisip, pînă cînd, zeci de mîini, l-au însuflețit prin atingerea lor, i-au dat linie, culoare, făptură; l-au întruchipat ulcior, din care oamenii beau apă, apoi îl așază în fața lor să-l privească. De aceea, destăinuirile mele de azi vreau să fie pricepute numai de cei ce-au găsit în viața lor măcar o dată răgaz să privească atent gîtul lung, ca de lebădă, al unui vas din care bunicile ne toarnă ceai dimineața, pîntecul înflorat al ulcioarelor în care duc țăranii vara apă rece la cîmp, viața mută a bibelourilor — acele nimicuri albe răspîndite prin casă, ori dantela farfuriilor ce ne întîmpină zilnic la masă cu strălucirea lor prietenoasă, discretă. Tuturor acestora le aduc destăinuirile mele și încă cuiva: femeii, care după ce-a spart un vas la care ținea, a plîns ca un copil, închizînd în suflet tristețea unei pierderi de nereparat.

Uzina albă se înalță într-un peisaj rustic, mult înafara orașului Sighișoara. Bănuiesc că arhitectul care a hotărît ca ea să fie construită aici, departe de orașul-muzeu, ori a fost pe jumătate poet, ori a avut un excelent simț al armoniei. Nu încape îndoială că făptura modernă a fabricii de faianță nu s-ar fi integrat de fel în arhitectura mai veche a orașului.

Solitară, sobră și albă, ea stă față în față cu edificiul îmbătrînit și sur al cetății din deal, contrapunînd imaginii pietrificate a istoriei trecute, ritmul, culorile și destinele contemporaneității, concretizate în viața trepidantă a noii uzine. Și această dispută simbolică între prezent și trecut conferă un farmec deosebit Sighișoarei noastre.

Fabrica de ceramică de la Sighișoara e pe de-a-ntregul o uzină albă, și la propriu și la figurat. Procesul de lucru semi-automatizat se consumă în ateliere mari, spațioase, copleșite de bucuria luminii solare. Într-o fabrică de ceramică se pare că lumina este tot atît de necesară ca materia primă. Strecurîndu-se necontenit prin ferestrele înalte, ea se propagă parcă-n pasta albă a caolinului, materializîndu-se în miile de farfurii așezate în stive, în vasele multiforme, ori în cești-cuțele mărunte din care copiii grădinițelor vor sorbi lapte dulce. Mă gîndeam tocmai cîtă tristețe trebuie să se strecoare în aceste încăperi ale luminii odată cu căderea amurgurilor. Becurile electrice au o lumină brutală și obositoare, capabilă să dea doar iluzia înfățișării reale a lucrurilor. Dar prematura mea îngrijorare n-a durat mult. Deasupra, tavanele care formează cerul vast al uzinei sînt copleșite de barele subțiri și prelungi ale luminilor fluorescente. Așadar, la ceasurile cînd pentru această parte a emisferei noastre ziua moare treptat, la uzina albă se proclamă, printr-o uriașă explozie fluorescentă, ziua artificială. Atunci am fost tentat să revin în împărăția faianței la ceasuri de seară. Experiența a fost revelatoare. Risipindu-se peste obiectele albe, lumina de neon scotea efecte surprinzătoare. Totul trăia în jurul meu angajat într-un inepuizabil dans al luminii.

— Bărbați aici? Ar fi ca niște elefanți închiși într-un magazin de porțelanuri.

La uscătorii și în fața cuptoarelor lungi, ca niște tunele, în care gazul metan arde cu o furie de 1200 de grade, lucrează numai bărbați. Au trupuri bronzate. Sînt dezbrăcați pînă la brîu și se leagă la frunte ca niște beduini. Totuși, ușurința cu care mînuiesc acele obiecte fragile pe care le vîră în cuptor pentru ardere, îmi spunea că oamenii aceștia sînt departe de a fi greoi în mișcări. Sînt elastici și iuți ca pisicile. Gesturile lor au finețe și precizie de jongleur. Deci n-avea dreptate fata care i-a bîrfit pe bărbați.

Într-un anume loc, o femeie spărgea farfurii. Nu, nu era o dispută între soț și soție. Femeia de aici spărgea farfuriile cu un calm desăvîrșit, iar mormanul de cioburi pe care-l avea la picioare era atît de mare, încît părea opera a cel puțin cîteva sute de soții furioase. Mă aflam la cimitirul farfuriilor. Se vor pripi unii să mă acuze că glorific rebutul. De fel! La fabrica din Sighișoara, procentul pieselor rebutate e de fapt foarte mic. Raportat însă la producția mare a întreprinderii, acel unu ori doi la sută, se adună la proporții care pe vizitatorul neavizat pot să-l surprindă. De fapt, rebutul acesta nu este întru totul rebut. Cioburile se macină din nou, încît nu se pierde nimic. Femeia care sparge calmă farfurii nu e altcineva decît exigența personificată.

Meșterul mi-a prezentat atelierul de lucru. Peste tot modele de ipsos, statuete, obiecte decorative, ulcioare și butelcuțe nesfîrșit de originale — într-un cuvînt, o splendidă neorînduială artistică, în mijlocul căreia omul se mișcă cu plăcere. M-a surprins un lucru: atelierul lui Kudelász era copleșit de plante exotice. Alături de palmieri și bambuși, recunoșteam smochini, ori plante citrice — lămîi și portocali peste care se așezase o pulbere fină de ipsos. Frunzele lor verzi și cărnoase se ridicau spre lumina solară, lipindu-se de sticla călduță a ferestrelor. Stînd la răcoarea lor și privind jocul degetelor meșterului pe pasta de tină, am aflat lucruri impresionante. Plantele acestea exotice sînt legate organic de biografia bătrînului lucrător. Iată ce-am aflat.

In trecut, meșterul Kudelász Koloman a lucrat în meseria lui cam în zece întreprinderi din țară. Toată viața i-a fost o neîntreruptă pribegie. A lucrat la fabrici mici, neînsemnate, în ateliere neîncăpătoare. Făcea orice — sobe, faianță, porțelan, numai să cîștige un ban. De cele mai multe ori se întîmpla ca patronul să dea faliment, încît muncitorul ajungea pe drumuri. Trebuia să-și caute lucru din nou. Marele lui vis în anii aceia era să lucreze într-un loc stabil, avînd un atelier mare și luminos, în care să adăpostească plante exotice și să facă artă, să închipuie în linii și forme frumusețea pămîntului. Dar visul său a rămas himeră deșartă, cît timp au stăpînit capitaliștii. In anul trecut, prin deschiderea fabricii de la Sighișoara, cel mai frumos vis al bătrînului meșter, a cîștigat o luminoasă împlinire.

Locuia la Cluj, într-o magherniță, cînd a fost invitat să vină la fabrica cea nouă. A primit bucuros. A sosit și autocamionul întreprinderii ca să-i încarce calabalîcul. Mare a fost mirarea șoferului cînd, în afară de ceva mobilă, omul a adunat în curte — cine știe de unde? — o sumedenie de plante exotice, dintre care unele înalte de cîțiva metri. Șoferul a întrebat curios:

— Dar ce vrei să faci cu jungla asta?

— S-o duc la Sighișoara, a răspuns meșterul cu seriozitate.

Șoferul parcă a picat din lună. A vorbit la telefon cu conducerea, să vadă dacă e cu putință așa ceva.

— Eu am fost trimis să-ncarc mobila omului, nu păduri... De altfel, cred că acest Kudelász e cam țicnit... Zice că tocmai așa ceva a așteptat o viață-ntreagă... să poarte păduri cu autocamionul de la Cluj la Sighișoara... Eu nu mai pricep!

Se pare că șoferul a fost calmat cît se poate de iute, pentru că a făcut chiar în ziua aceea două drumuri la Cluj, cărînd tot ce-a poftit ciudatul meșter olar. Plantele exotice au fost instalate în atelierul cel nou, iar bătrînul a început să lucreze cu tragere de inimă.

Acum muncește într-una de parcă nu i-ar ajunge zilele. Ori le arată celor tineri tainele meseriei, în care el a cîștigat atîta strălucire. Cel puțin 30 de tineri s-au calificat, lucrînd în preajma vestitului modelier. Unii s-au mirat cînd, acum la bătrînețe, Kudelász Koloman a zis că vrea să meargă la școală.

— Ce-ai mai putea oare învăța? l-au întrebat mirați oamenii.

— Multe, — a răspuns omul, și s-a înscris la școala populară de artă unde a studiat patru ani încheiați.

A absolvit-o anul trecut. După aceea, fără să spună o vorbă, lucrătorul care abia terminase la vremea lui clasele primare, a scris o carte de 200 de pagini despre arta modelajului în ceramică.

Așadar, omul cu care am stat o vreme la umbra frunzelor de palmier e în același timp meșter artist, profesor, publicist.

M-am grăbit să-i cunosc și pe decoratorii de la fabrica de faianță, pe oamenii care fac minuni cu coada de veveriță. Insoțindu-mă, șeful secției mi-a spus de la început că în fiecare decorator zace un pictor care a murit, ori, care de-abia a înviat. Observația pare cu tîlc, pentru că mi-a fost dat să mă conving repede de talentul incontestabil al cîtorva lucrători. Plimbîndu-și pensulele îmbibate cu oxizi metalici deasupra glazurii albe a vaselor de faianță, mulți dintre ei fac pictură în înțelesul cel mai sever al acestui cuvînt. Unul dintre ei este pictorul decorator Löw Wilhelm. Se pare însă că pasiunile sînt în stare să facă minuni. Pe cînd începuseră lucrările de construcție a fabricii, el practica pictura ca amator. A auzit că noua uzină va avea nevoie de decoratori plastici. Tentația a fost puternică. Nerăbdător, a început să lucreze pe șantierul noii fabrici, la început ca lucrător necalificat, ca pontator de căruțe, laborant, apoi laborant-șef, ca turnător în ipsos și, în cele din urmă, ca pictor decorator. Omul acesta îmi apare ca o pildă vie a perseverenței. Dacă veți zări în vitrinele magazinelor o seamă de vase pe care sînt zugrăvite vederi din Sighișoara, să știți că ele sînt opera trudnică a acestui pictor modest.

Decoratorii fabricii de faianță ne-au vorbit mult despre o colegă a lor care în clipa aceea lipsea din localitate. E vorba de pictorița decoratoare Ilse Anghel. N-am cunoscut-o personal. Mi-a fost dat însă s-o cunosc prin intermediul migăloasei și fermecătoarei sale arte. Vazele frumoase de „Horezu", butelcile cu gîtul lung și paharele, imitînd niște cupe de lemn, serviciile de țuică, ceainicile, ori ulcioarele neoase, zugrăvite de mîinile sale, trădează o ardere creatoare intensă și o nemărginită iubire pentru transmiterea mai departe a comorilor noastre populare. M-a impresionat însă în mod deosebit excelenta compoziție picturală aplicată pe circumferința unui vas enorm, în care pictorița zugrăvește scene din epopeea eminesciană. „Scrisoarea III-a".

★

In preajma Sighișoarei, pe un loc pustiu a crescut ca din pămînt în anii din urmă, cea mai modernă fabrică de ceramică a țării. In acea memorabilă clipă, evenimentul a răscolit dintr-o dată viața adormită a micului orășel de provincie, a trezit-o, i-a dat un sens înalt și major, integrînd-o mai mult în marile prefaceri ale socialismului. Destinul artistei anonime care a întruchipat cu penelul Scrisoarea III-a, al inginerului pasionat de pictură, al modelierului bătrîn, îndrăgostit de plante exotice — destinele sutelor de lucrători din această fabrică fără istorie, se înscriu în marea și luminoasa cronică a contemporaneității noastre socialiste.

CARTE de VIZITĂ

ION ȘTIRBAN
muncitor
la termocentrala din Paroșeni

Am nimerit la Ion Știrban într-o duminică ploioasă, în același timp cu factorul poștal care-i aducea o scrisoare. Factorul, un bătrînel mustăcios, cu mutră de poponete ud, cu genunchii scîrțiind de reumatism și cu nasul umflat din pricina guturaiului, a scos plicul din geantă, l-a cercetat atent pe-amîndouă părțile, apoi l-a vîrît în cutia de la ușa apartamentului și mi-a spus, clătinînd capul cu gravitate:

— Știrban ăsta, domnule, să știi de la mine, e un om. Primește scrisori din Uniunea Sovietică și le citește singur. Deștept băiat.

Recomandația aceasta mi s-a părut tot atît de consistentă ca și aceea făcută de tovarășii de la contabilitate care mi-au explicat, cu acte în regulă, că Știrban ridică lunar aproape două mii lei.

Ion Stirban e muncitor la termocentrala din Paroșeni, specialist în aparataj termotehnic. In camera alăturată dormitorului, unde se găsește un birou, o bibliotecă cu patru rafturi pline cu cărți și, într-un colț, o masă încărcată cu scule și piese, Știrban mi-a spus povestea vieții lui, avînd grijă să mă facă atent că înaintea mea l-a mai vizitat un gazetar care, odată ajuns la redacție, a scris un poem despre o fată copleșită de măreția munților în amurg.

Cu ani în urmă, Știrban lucra la uzina electrică din Timișoara, la un loc cu fratele mai mic. Ii mergea destul de bine. Isprăvise armata, se însurase și se gîndea să-și ridice o casă a lui, într-un cartier liniștit, cu grădiniță de flori, cu potecă ***prunduite*** *și cu o salcie la poartă. Duminica se ducea la meciurile de fotbal, făcea galerie pentru „Știința", bea o halbă de bere, juca remy în familie, se culca devreme și, rar de tot, își pierdea cîteva ceasuri la strand, amărît că nu poate învăța cu nici un chip să înoate. Asta pînă într-o zi cînd a auzit că se caută muncitori pentru termocentrala proiectată la Paroșeni. Ce s-a gîndit Știrban? Acolo e nevoie de oameni tineri, în putere. Trebuie să mă duc și eu. A dat fuga acasă și i-a spus nevestii:*

— Săptămîna aceasta ne mutăm. Plecăm la Paroșeni. Tu ce zici?

Femeia n a zis nimic.

La sfîrș tul săptămînii Știrban aducea altă veste.

— Amînăm plecarea. Sînt trimis în Uniunea Sovietică, cu încă cinci inși pentru specializare. Nu stăm mult. O jumătate de an.

După o jumătate de an s-a înapoiat de pe șantierul hidrocentralei de la Dniepropetrovsk a rătăcit o săptămînă prin Timișoara, la rever cu un buchet de ghiocei culeși din stepă, apoi, într-o noapte, a plecat spre Paroșeni îngrămădit într-un compartiment de clasa doua. Își închipuia că au să-l aștepte cu flori. A coborît în gara pustie spre dimineață și-a umblat, cu bagajele după el, vreme de două zile pînă a primit în sfîrșit o repartiție pentru locuință. La termocentrală, mare căutare aveau pe-atunci zidarii. Monteurii de aparataj termotehnic au prins să fie cu adevărat prețuiți de-abia cînd au început să sosească utilajele expediate din Uniunea Sovietică.

Ziua, Știrban lucra pe șantier, iar seara, participa la consfătuirile de producție, sau se ducea la cursurile de specialitate pe care le țineau inginerii. Socotea că nu pătrunsese pe deplin tainele meseriei.

Pîrva, maistrul șef de exploatări de astăzi, pe-atunci un flăcăiandru tare mîndru de mustața ce abea-i mijea, l-a atras în cercul inovatorilor. După o ședință a organizației de bază U.T.M. în care s-a discutat situația din barăci unde burlacii își cam făceau de cap, în sensul că intrau cu bocanci plini de noroi, jigneau femeile de serviciu și ardeau sobele pînă ieșea fumul prin plăci, Pîrva l-a luat deoparte și l-a rugat să-i ajute să ducă la bun sfîrșit un proiect cu care se gîndea să revoluționeze știința turnării betonului.

— Bine, mă, i-a zis Știrban, dar asta nu ține de meseria ta.

— Știu, a răspuns Pîrva, dar am o idee.

Din proiect, cum era și de așteptat, n-a ieșit nimic. In schimb, în luna următoare, cei doi au pus la punct aparatele de măsurat bioxidul de carbon care, din cauza neglijenței celor de la transporturi se detectaseră pe drum

Monteur la început, cu vremea, Ion Știrban a ajuns specialist și fruntaș în laboratorul de aparataj termotehnic — cum i se spune atelierului lor. In timpul care s-a scurs de la darea în funcțiune a primului grup din termocentrală, el a realizat două inovații.

— Dumneata, mi-a zis, să n-asculți la ce spun unii. Ce-am făcut eu, putea să-i treacă prin cap oricui. Am adus cîteva îmbunătățiri la aparatul de măsurarea temperaturii la gazele arse. Ce mare născocire crezi că-i asta?!

Unii, se traduce prin Pîrva, maistrul-șef de exploatare care, aflînd că mă interesez de Știrban, m-a tras într-un colț și mi-a spus: e un muncitor cu nivel, tovarășe. Să te crucești de cîte știe. Dar ia spune, schimbă el tonul, nu cumva vreți să-l luați de-aici?! Dacă-i așa, uite, aia-i ușa pe care-ai venit.

Și mi-a întors spatele.

Dau înscris aici că gestul nu m-a supărat.

Fănuș NEAGU

PE LUNA

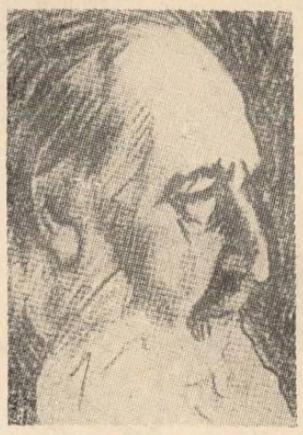

de Ion AGIRBICEANU

Vine curînd, cum să întîrzie? O aşteaptă încremenită toată firea să-şi arate, în vîrful Măgurii mari fruntea ca o secere de foc întoarsă spre răsărit să arunce o privire peste lume, şi apoi încredinţată că împărăţia ei o aşteaptă supusă, să lunece încet de după deal, să se suie pe cer, roată întreagă, masivă, de aramă roşie.

Cum să nu se arate cînd îi bate ceasul, pecetea enormă de ceară roşie ce închide din vecie zapisul nopţilor senine, cu toate tainele lor? Poate ai greşit domnia-ta, moşule, ceasul, poate ai venit prea de vreme. Dar fii cu băgare de seamă şi nu-ţi lua ochii de la răsărit. În toată clipa se poate rumeni vîrful Măgurii mari...

Aşa se îndeamnă în sinea lui Vasile Cîndea aşteptînd să răsară luna plină. De cîte ori n-a văzut-o răsărind şi urcînd pe cer în drum solemn ca o împărăteasă şi tot nu se mai satură! În seara asta a ieşit din casă prea devreme, pare-se, şi e nerăbdător...

Iată, că se aprinde încet, numai ca la lumina unei vetre de jăratic de dincolo de deal, cu lunca Măgurii mari. Dar însîngerarea creşte, sporeşte, se întinde, cuprinde, întreaga culme pleşuvă, rumenind răsăritul şi înflăcărînd cîţiva nouraşi care s-au oprit să doarmă de-asupra dealului.

Bătrînul zîmbeşte, îşi trece o mînă peste frunte şi oftează uşurat. „Blagoslovita" zice în sinea lui Vasile Cîndea, cuibărindu-se mai bine pe laviţa veche din grădină.

Bolta cerului se rumeneşte uşor tot mai sus, culmea Măgurii mari e tot mai sîngerie şi iată că se iveşte marginea rotundă a lunii pline ca marginea unui ban uriaş de aramă ruginită. Nouraşii de la răsărit prind forme ciudate, de îngeri cu aripile întinse, de păsări de pe alt tărîm cu aripile ostenite, trandafirii şi subţiri, încreţite ca din purpură fină.

Acum parcă-şi reazimă fruntea de coama dealului şi stă pe gînduri să treacă dincoace sau să mai rămînă dincolo. Cu tot pieptul lipită de culme, pare încruntată rău, duşmănoasă şi rea, parcă ar amesteca venin în jumătatea ei de ochi însîngerat.

Dar roata se înalţă mereu şi creşte şi iat-o scăpată de piedica înaltă ce i s-a pus în drum! Iat-o întreagă, goală şi roşie, enormă şi tulbure, parcă ar împrăştia vrăji rele în lume! E cît o rotilă de plug în care parcă se desluşeşte un cap de vrăjitoare care vrea să îngrozească lumea. Înconjurată, înglodată într-o negură deasă, sîngerie, răzbate cu greu, dar nu se lasă ci înaintează, urcă mereu.

Poate nu ochiul ei este înveninat şi împrăştie vrăji, ci farmece de pe celălalt tărîm o împiedică în drum şi o silesc să-şi încordeze toate puterile să le rupă, — căci, iată, cu cît se înalţă i se limpezeşte faţa, se subţiază purpura din nouraşii prin care trece şi pecetea enormă a cerului ajunge tot mai transparentă şi luminoasă tot mai tare. Nouraşii pe deasupra cărora trece acum, sînt luminaţi şi tiviţi cu argint, şi cînd trece şi de ei măturată deodată stelele de pe o mare întindere a bolţii.

Vasile Cîndea de cîte ori vede răsărind luna plină i se pare că seamănă cu un cap de meduză, gata să schimbe în stană de piatră pe cine-l priveşte. Dar în loc să se teamă de el îl admiră şi-i pare rău că se limpezeşte aşa de în grabă. Nici odată nu-l poate cerceta îndeajuns pînă-i roşu şi tulbure acest ban enorm, şi-i pare că multe lucruri ar putea descoperi în el, dacă ar avea vreme.

Dar nu-i pare rău şi uită în grabă cum a fost luna plină la răsărit, urmărind vrăjit drumul ei pe cer.

Toate stelele-i fug din cale, se ascund pînă tîrziu după ce împărăteasa a ajuns departe. Tot altele şi altele sînt măturate din calea ei, înaintea ei, şi cele cari s-au ascuns mai înainte, ies iar la iveală.

Privindu-le jocul de-a ascunsele, bătrînul zîmbeşte. Îi vine mereu în minte cum la trecerea unei caravane de corturari pe uliţă copiii din faţa ei fug, se-mprăştie şi se ascund, încă de la spatele căruţelor, ascunşi la rîndul lor, şi ies la iveală după ce caravana s-a îndepărtat...

Luna plină, luminată acum, a mai rămas doar jumătate din discul roşu ce s-a ivit în vîrful Măgurii mari, dar acum nici nu mai creşte, nici nu mai scade, ci se înalţă mereu, albă şi aproape transparentă cu marginile argintii. Tot mai limpede se vede în miezul ei umbra ciobanului ce-şi usucă obielele.

Vasile Cîndea ştie tîlcul ăsta cu ciobanul din lună din copilărie, dar nu-i place. Ştie, din carte că sînt munţii din lună, dar nu se împacă nici cu explicarea asta. Nu-i trebuie nici un tîlc. Luna plină e frumoasă aşa cum o vede el şi cum îi simte farmecul răspîndindu-se în toată firea.

Acum nimeni nu se mai poate gîndi la vrăji rele, cum putea părea tulburarea roşie din rotila de plug de deasupra Măgurii mari. Acum e numai izvorul păcii şi al visării, acum nu e decît o dulce mîngîiere ce coboară din cer pe pămînt, o alinare a suferinţelor, un îndemn stăruitor la odihnă. La odihnă uşoară, la o aţipire în care rămîi mereu treaz, din care te deştepţi la cel mai mic zgomot.

Dar nu este nici o larmă, nici un zgomot. În văzduh s-a cernut pe nesimţite o pulbere nespus de fină, pe pămînt au aţipit pădurile, cîmpurile, luncile, iarba, florile şi sub toate, glia doarme somn greu şi adînc. Şi peste tot plouă de sus lumina albă, uşoară a lunii în care se pierde şi scăpărarea diamantelor din stele.

Dacă trage bine cu urechea, lui Vasile Cîndea i se pare că în răstimpuri depărtate pătrunde pînă la el murmurul riuleţului de munte, care curge departe. Se ridică, se coboară — apoi se strînge, pentru a nu-l mai auzi decît într-un tîrziu.

Dar îl aude sau numai i se pare? În liniştea grea împînzită în văzduh el ştie că uneori urechea îl minte, că aude ceea ce nu este...

Luna se înalţă mereu, limpezind cerul de stele în jurul său, într-un cerc mare. Cu cît se înalţă şi străluceşte mai tare, fură şi din lumina stelelor mai îndepărtate şi le răreşte. Să poată ar vrea să rămînă singură stăpînă pe noapte şi pe lume.

Bătrînul se gîndeşte: dacă ar fi ea stăpîna lumii, nu ar fi oamenii mai buni? Blîndeţa ei nu ar trece şi în ei? Dacă ar rămînea cu toţii înclinaţi spre visare, ca într-o noapte cu lună plină, ar mai fi duşmănii, pismă, certuri, bătăi şi războaie?...

Iată, firea omului se poate schimba! Toţi sîntem mai buni, mai răbdători, mai indiferenţi într-o noapte cu lună plină, îşi spunea bătrînul, moţăind pe vechea lui bancă de lemn. Soarele aprinde, răscoleşte, îl dinamizează pe om, — luna linişteşte, potoleşte... Numai iubirea o înflăcărează!

Vasile Cîndea avu o tresărire ca de mirare mare cînd i-a venit gîndul acesta. Cum se poate? Toate iubirile mari adoră nopţile cu lună. În nopţile luminate de lună plină cresc iubiri nouă dintr-un sîmbure, dintr-un lujercopac mare. Nu sînt îndrăgostiţii un fel de somnambuli? Nopţile senine cu lună plină, liniştesc lumea întreagă numai pe îndrăgostiţi îi pîrjolesc.

Şi cum privea admirînd să nu se mai satură, lunecarea lunii pline pe bolta lustruită parcă în jurul ei, zvîcnind uneori din lama subţire de argint şi arătînd mai conturat chipul ciobanului, bătrînul îşi aduse aminte că în tinereţe făcuse versuri slăvind pe împărăteasa nopţii şi le aşternuse pe hîrtie chiar în vremea cînd în vecini cu cvartirul lui de licean se mutase o fetiţă bălaie ca o păpădie, de care se îndrăgostise de cum o zări în fereastra de peste drum.

Scria poezii dar nu cuteza să i le trimită, ci în serile cu lună se plimba pe dinaintea ferestrei copilei şi le recita în sine cu mare patos. Îl ardeau la inimă şi de la o vreme sub farmecul lunii, îl năpădeau lacrimile şi nu-şi mai dădea seama unde este, ce face, părîndu-i că toate se petrec numai în vis. Şi chiar dimineaţa cînd se scula palid, cu faţa suptă, nu-şi mai putea da seama dacă a visat sau chiar s-a plimbat pe dinaintea casei dragei sale.

Bătrînul se cufundă în amintirile de atunci şi cînd s-a trezit s-a ridicat de pe bancă şi a pornit încet, cu paşi mărunţi spre casă, răzimîndu-se în cîrje. Îl pătrunse frigul şi cum nu voia să recunoască nici pentru sine că nopţile nu-s numai pentru contemplările lui, iscodi, să se înşele, nevoia de-a se cufunda într-o poezie de dragoste, pentru... a bate gîndul cu simţirea!

CICERONE THEODORESCU

Covorul zburător

Covorul zburător... Ţii minte?
Plutind — cum mai plutim
şi-acum —
Ne căutam, printre cuvinte.
Ne dibuiam, ca printr-un fum.

Plecaţi în lume, peste lume,
Avea tot drumul nostru spor:
Cu propriile noastre urme
Ţeseam covorul zburător!

De-apururi înnoind-o iară,
In miezul vechii lumi ardea
Un foc ce n-a-nvăţat să moară
Şi nu se-nduplecă să stea.

Sorbind din zarea fără
margini,
Covorul zburător din noi
Roia, imagini din imagini,
Nebun, scînteietor şuvoi...

Mai simţi cum zborul ni-l
îndrumă
Covorul veşnicei uimiri
La care azi, venind din urmă,
Ţes alte inimi şi iubiri?

Văzduhul rotitor de stele
Plutea sub noi; era mai greu
Ca trupurile noastre grele...
Şi dinăuntru-ardea, mereu!

Văzduhu-acela-l urcă iară
Un drum rotit de stele — roi —
Şi viu rămîne, sfîntă pară
Sub steaua inimii, polară,
Covorul zburător din noi...

La cîţiva paşi de colibă, culcat pe o rogojină, Toader al Glafirei stătea nemişcat cu faţa spre cer. Cămaşa ruptă şi dată spre mîneci lăsa privirilor pieptul gol. Deasupra inimii, dintr-o gaură cît un degetar, izvora o şuviţă de sînge. La picioarele celui întins cu genunchii în ţărînă, cu faţa ascunsă în mîini, Ionică, fratele lui Toader, plîngea. Lîngă el, un cîine ciobănesc, lăţos, cu urechile pleoştite, scheuna ricîind ţărîna cu o labă dinainte. Strînse în ocol, vîrîte una într-alta, oile behăiau speriate.

Ionică îşi lău mîinile de pe faţă şi acoperi cu cămaşa ruptă pieptul dezgolit al fratelui.

Vîntul bătea dintr-o parte mişcînd cele cîteva ramuri uscate de pe acoperişul colibei, iar firele de iarbă, călcate de paşi prindeau viaţă sub aerul înserării, se ridicau în sus, tremurînd. În ochii deschişi ai lui Toader al Glafirei se vedea un petec de amurg stăruitor de sîngeriu.

Cîinele se apropie tîrîş şi scheunînd jalnic, linse barba ţepoasă a flăcăului de pe rogojină. Apoi lătrînd, îi prinse mîna între dinţi şi trase de ea, cum făcea de obicei cînd îşi scula dimineaţa stăpînul. Colţii intrară adînc în piele şi Ionică, supărat că Burcuş se vînjolea cu degetele fratelui său, ridică bîta să lovească. Dar mîna îi rămase în aer, gura i se deschise, iar lacrimile încremeniră şi ele pe obraz. Toader nu murise. Îl văzuse doar cum îşi închise ochii şi cum după o clipă îi deschise iar. Apoi trupul celui leşinat începuse să fie furnicat de un tremur, mîinile zvîcniră şi pielea feţii căpătă o culoare purpurie. Cînd Toader îşi înălţă capul prin cămaşă, sîngele bujdică afară. Cîinele bucuros că Toader se trezise, sări ca dintr-un arc, se învîrti de cîteva ori roată în jurul celui întins, apoi lătrînd voios dădu buzna în ocolul oilor şi în aceeaşi goană nebună se întoarse înapoi, gudurîndu-se pe lîngă omul de-abia trezit din leşin.

— Tete Toderică, aşa-i că n-ai murit? întrebă Ionică ştergîndu-şi ochii cu poala soioasă a cămăşii. Zicea nea Văsîi, miliţianul, că alde Pantea a tras în tine cu glonţ de omorît lupii. Să nu mori, tete Toadere, că ce se face mama fără tine?

Toader dădu din cap şi zîmbind îşi înfipse unghiile în pămîntul umed şi răcoros.

— Nu mor Ionică. De ce să mor dacă vreau să trăiesc?

Vîntul începu să bată mai tare. Norii negri, hulpavi, îmbrăţişau amurgul în funinginea lor. Căzură la început picături mari de ploaie, rare, apoi tot mai dese şi firele de iarbă se culcară din nou la pămînt, sub potopul de apă. Toader închise ochii. Ploaia rece îl desmorţi cu totul. Simţi că rogojina fuge de sub el şi cînd îşi întredeschise pleoapele văzu deasupra lui vîrful colibei. Ionică se aplecă, privind ochii fratelui. Lacrimile mezinului îl gîdilau pe Toader pe frunte şi fratele mai mare rîse, arătîndu-şi dinţii albi, pe alocuri înnegriţi de tutun.

— Să nu mori, tete Tudorică, că dacă mori şi eu mă omor şi pe Burcuş îl pun să se omoare.

— Nu mor Ionică, nu mai plînge că nu mor. Ia mai bine desfă-mi nojiţele de la opinci.

Ionică desfăcu nojiţele de piele şi-l ajută pe Toader să-şi scoată ciorapii. După aceea luă o curea şi Toader îi arătă cum să lege piciorul sub coapsă. Apoi Ionică vîrî o lingură de lemn pe sub curea şi începu să strîngă pînă ce nojiţa intră adînc în piele, învineţind-o. La fel făcu şi cu piciorul celălalt.

— Aşa Ionică. Amu simt că am mai mult sînge la inimă.

Toader se lăsă pe spate. Fruntea îi era plină de o sudoare rece. Dar el zîmbea mulţumit. Încercă să-şi înghită saliva, dar simţi în gît un bob rotund şi cald, ca şi cum acolo ar fi fost un sîmbure de prună, scos din cuptor. Se pipăi sub bărbie şi simţi dedesubt o gîlmă pietroasă alunecînd sub piele.

— Uite aici a fugit glonţul. Şi luînd palma lui Ionică, Toader se străduí să-i arate locul unde fugise după ce-i rupsese coasta.

— Oile le-ai muls Ionică?

— Nu le-am muls, tete. Dă-le în dubeală c-om avea noi vreme.

— Păi du-te Ionică şi mulge-le. Nu-ţi fie teamă. Dacă omului îi e scris să trăiască, nu moare.

Copilul se codi, dar la insistenţele fratelui ieşi, uitîndu-se la fiecare pas înapoi. Toader îşi lăsă capul pe rogojină, simţind că se sfîrşeşte. Picioarele legate îi tremurau. Muşchii erau înţepaţi cu mii de ace. Cîrceii i se urcau spre şolduri. Toader se gîndi că iar îl apucă ameţeala şi ca să nu-şi piardă cunoştinţa, îşi strînse buza de jos cu dinţii pînă ce simţi în gură un gust sărat. Moleşeala îi dispăru pentru o clipă. Din nou se lăsă furat de impresia că se simte mai bine, că inima are sînge din belşug. Şi-n minutul acela de răgaz, îşi aduse aminte de timpurile cînd slugărea la Pantea. Din toată viaţa lui, îi revenise în minte un amănunt. Îl bătuse Pantea pentru o oaie, care căzuse în gura lupului. Două săptămîni zăcuse între viaţă şi moarte şi nu murise. Cînd se înzdrăvenise, doctorul îl bătuse cu mîna pe umăr şi-i zise că un om cu o asemenea voinţă de a trăi, nu moare niciodată. Toader zîmbi la aducerea aminte. Acum tot Pantea voise să-l omoare. Tot pentru oi. Voise să le ducă în munţi, acolo unde-şi aveau locaşul de fugari, el împreună cu alţii. Numai că oile erau acum ale satului, iar Toader nu mai era slugă. L-au pîndit la stufăriş, cu gîndul să-l omoare. Cu glonte de omorît lupii l-au lovit. Pînă în vale în sat s-a auzit strigătul desnădăjduit al lui Toader. Noroc că miliţia care-i căuta de mult pe fugari, era pe aproape şi i-a prins. Şi Toader îşi zise că el s-a născut sub o zodie norocoasă, că el nu moare, că el vrea să trăiască, că viaţa lui de-abia a început şi că trebuie să se ţină de ea cu dinţii.

Ionică intră în colibă cu şuştarul de lapte. I-l puse fratelui mai mare la gură şi Toader sorbi din el lacom, ca şi cum ar fi sorbit din el viaţă.

— Ionică, desfă-ţi acum nojiţele tale şi leagă-mi mîinile, zise Toader făcîndu-şi curaj în urma sudorii reci ca gheaţa, care-i năpădise fruntea. „Uite acum, dacă m-aş lăsa aş muri", murmură el în gînd şi ca să nu se lase, îşi prinse din nou cu dinţii buza zdrobită, şi o strînse pînă ce-şi auzi bătăile inimii în dosul urechii.

Ionică desfăcu curelele de la opinci şi-i legă mîinile fratelui de la încheieturi, cît putu mai strînse. La piept, şuviţa de sînge secase, lăsînd să se vadă numai locul pe unde trecuse glontele; o gaură mică cu marginile vinete.

Gol, cu picioarele legate, cu mîinile adunate sub cap, Toader zîmbea. Prin acoperişul spart al colibei se vedea un deget de cer şi el în gînd, bănui că acela este cerul lui, că atîta i-a mai rămas şi se întreba de ce i s-or fi umezit ochii, cînd de fapt lui nici prin minte nu-i trecuse să se gîndească la moarte.

— Scoate-mă afară, Ionică, să văd cerul.

Copilul trase de rogojina pe care era culcat Toader şi o tîrî pînă în faţa colibei. Afară ploaia încetase. Norii hulpavi se vălătuciră undeva spre sud. Amurgul roşu tremura printre brazi, iar firele de iarbă chemate la viaţă de sulţele firave de soare, îşi ridicau vîrfurile ude în sus. Văile se vedeau întunecate, iar bolta încă albastră strălucea spre asfinţit. De undeva răzbătea pînă la colibă un glas de bucium iar de sub pîcla deasă, care acoperea satul îndepărtat, se auzeau vitele mugind.

— Tete Toadere, cel de s-o dus după doctor te-a crezut mort şi poate n-are grabă să urce la stînă. Eu zic să coborîm dealul pînă la drum şi i-om aştepta acolo.

Toader înclină din cap, în semn că n-are nimic împotrivă. Copilul aduse din colibă o ţundră şi-l aşeză pe rănit pe ea, cu rogojină cu tot. Apoi, trăgînd de o mînecă a şubei porni la vale. Ţundra luneca pe iarba umedă domol, iar cînd dealul era prea înclinat, Ionică ţinea bunda din spate, cu mîinile şi cu dinţii. Burcuş lătra învîrtindu-se împrejur, ca dintr-odată să urle prelung şi plîngător şi să fugă în jos, pierzîndu-se în pîcla cenuşie.

— Tete, numai... Dar dacă dumneata zici că nu mori, eu nu mai plîng, că de ce să te mai amărăsc şi cu plînsul meu.

— Aşa-i Ionică, nu mai plînge. Amu o veni doctorul şi de murit nu mor. Că ce s-o face biata maică fără mine. Că tu eşti numai o părere de om.

Copilul trăgea mai departe de ţundră, întrebînd la răstimpuri:

— Te doare, tete?

— Trage, Ionică.

Cînd ajunseră la drum, Ionică întrebă din nou:

— Nu te-am zgîlţăit prea tare, tete?

Toader avea ochii închişi. Trupul cuprins de fierbinţeală tremura chircit, iar buzele umflate de strînsoarea dinţilor, de-abia lăsau să iasă cîteva cuvinte pe care Toader le avusese în minte înainte de a-şi pierde cunoştinţa: „Vreau să trăiesc. De ce să mor? Nu-i drept să mor".

Pe drum se văzură farurile unei maşini care se apropia. Plîngînd, în mijlocul drumului, Ionică făcea semne cu bîta. Maşina se opri la cîţiva paşi şi din ea sări locotenentul de miliţie şi doctorul. În faţa maşinii, se opri gîfîind, Burcuş.

— Unde la-i lăsat pe Toader, mă?

— L-am adus aici, ca să vă fie mai aproape.

Cînd doctorul îl văzu pe Toader aşa cum era legat, vorbind fără legătură cuvintele aceluiaşi gînd, se întoarse spre locotenent, privindu-l întrebător.

— Cînd am plecat de acolo era mort, tovarăşe doctor.

— N-a murit. C-o zis că nu vrea să moară, intră Ionică în vorbă, ştergîndu-şi faţa murdară. Şi de aia s-a legat ca să-i pună morţii streang... Zi-i Tudorică, zi-i tete c-aşa-i!

Îl urcară pe Toader pe targa din spatele maşinii şi salvarea porni

(Continuare în pag. 14)

Vreau să trăiesc

de Petru SĂLCUDEANU

Mențiuni critice •

perpessicius despre

MIHAI BENIUC,

herald și rapsod al vremii sale

La împlinirea a cincizeci de ani de viață, Mihail Sadoveanu dăruia scrisului romînesc una din cărțile sale cele mai de seamă, Baltagul, *iar peste două decenii, în plină apoteoză, relua în somptuoasa redacție a lui* Nicoară Potcoavă *vechea poveste de dragoste și de vitejie din debutul* Șoimilor, *în timp ce Tudor Arghezi marca cele trei pătrimi de veac ale existenței sale, cu două din cele mai solide pietre de hotar ale vastului său latifundiu poetic :* Cîntare omului *și* 1907.

Urmînd pilda gloriosilor săi înaintași, Mihai Beniuc își cinstește semicentenarul mai mult oferind, decît primind daruri. Inima bătrînului Vezuv *culegerea, cu caracter ciclic, de poeme, apărută cu cîteva luni în urmă, și* Meșterul Manole, *substanțialul volum de studii literare, dintre 1934 și 1957, apărut mai deunăzi, sînt cele două titluri pe care cel mai tînăr dintre quinquagenarii literelor romînești le înscrie în bogatul palmares al operelor sale. De la întîiul volum de poeme, al* Cîntecelor de pierzanie *din 1938 și pînă la cel de astăzi,* Inima bătrînului Vezuv, *Mihai Beniuc a distilat în numeroase rime și cadențe, sucul propriilor sale experiențe de viață, izbutind să închege una din cele mai captivante cariere poetice din istoria lirismului nostru contemporan. „Sămînța neliniștii de a crea", pe care principiul vieții o sădește în om și despre care vorbește în eseul liminar și simbolic din* Meșterul Manole, *Mihai Beniuc a cunoscut-o de timpuriu și de timpuriu a cunoscut și încercările care l-au ajutat, cum însuși o spune, să-și croiască drumul, singur, „prin stînci, spini și beznă, spre steaua veșnic departe" a realizărilor. Astăzi, drumul poeziei lui Mihai Beniuc e unul bătătorit, asfaltat aș zice, o adevărată alee, și îngrijită și luminată, pe care fantezia lui pururi la pîndă înaintează cu aceeași tinerească certitudine cu care, în anii dintîi, se închipuia mistuind hotarele cerești, în iureșul de troică al unei sănii fără clopoței, către „crestele de vis" ale unei ipotetice lumi noi. Desigur, drumul acesta, ca orice drum de munte, și Mihai Beniuc este, prin obîrșie, cu toată făptura lui fizică și morală, și un om al muntelui, a cunoscut zigzagul, serpentina care deschide o perspectivă, pentru ca apoi să o piardă sub un tunel de coroane, șeaua de lut a popasului, pintenul de piatră al urcușului, stînca de silex inaccesibilă, și mai ales svonul acela ozonat al înălțimilor, cu atît mai insinuant cu cît e al locurilor*

copilăriei, în care se topesc ca-ntr-un filtru magic, toate licorile peisagiului, și-n care stărue murmurul pururi neliniștit al unui isvor subteran. Timbrul acestei neliniști însoțește toate cîntecele lui Mihai Beniuc, de-a lungul numeroaselor sale volume și el este prezent și-n Inima bătrînului Vezuv. *Și mă gîndesc mai puțin la pulsațiile virtuale ale vulcanului nestins, ce numai hibernează, și a cărui siluetă îi place să o profileze pe ecranul ultimei pagini a volumului de astăzi, cît la fiorul acela funciar, derivat din „sămînța neliniștii de a crea", propriu oricărui făuritor de ritmuri și cu atît mai mult la acela care a cunoscut războiul diverselor coarde ale lirei sale.*

Iar războiul acesta se schițează de timpuriu. Poezia de început a lui Mihai Beniuc e împărțită, aproape simetric, între suferințele iubirii neîmpărtășite și fatalitatea unui mesianism social la care-l îndeamnă, în egală măsură, atît condițiile propriei sale biografii, cît și cele ale istoriei contemporane. „La mine-n sînge — istoria contemporană plînge" sînt numai două stihuri din poezia de-acum trei lustruri a lui Mihai Beniuc, însă adevărul pe care-l exprimă e cu mult mai cuprinzător. Un text dintre cele dintîi, nereprodus în culegerea, altminteri copioasă, din Meșterul Manole, *apărut în* abecedar *pe 1933, de un pronunțat caracter autobiografic, notează la modul unor „documente pentru istoria lui Solomon Bogdan" aceste rînduri semnificative: „Pentrucă deși doresc gura dulce, gura de foc a unei fete, vreau să trec prin ispite, ca Ulise printre sirene... Tot acest vis de artă și știință, nimicit de setea de-a iubi și de-a fi iubit ! Să renunț la vis pentru o clipă ce sboară ! Nu, niciodată !" Educația sentimentală, în larga, flaubertiana, accepție a cuvîntului temperează din timp desnădejdile wertheriene și Wilhelm Meister ucenicește de timpuriu în laboratoriile d-rului Faust. Însă apocalipsul începe să-și probeze recuzita și la lumina întîiilor fulgere drumul revelator al Damascului se desprinde cu vehemență. Mihai Beniuc este și rămîne convertitul unei credințe, pe care succesiunea vertiginoasă a evenimentelor nu face decît să i-o întărească. In eseul de o atît de bogată substanță, consacrat problemelor poeziei, din 1955, republicat și-n volumul acesta dens, al* Meșterului Manole, *veritabil tratat de artă poetică, în care cercetarea tehnică se împletește nu odată, cu meditația subiectivă, Mihai Beniuc împărtășește cu francheța ce-l caracterizează geneza cîtorva din poemele sale de atitudine și odată cu aceasta și noua sa orientare, nu numai poetică dar și politică. „Ura contra fascismului și dragostea pentru cei în pieptul cărora se cocea revoluția, muncitorimea și țărănimea, au deschis vad cîntecelor mele" spune d-sa și detaliul, de o atît de prețioasă confidență, se referă la poemul din 1935,* Aicea printre Ardeleni, *scris la întoarcerea sa din Germania, și care constituie întîiul act poetic de categorică adeziune la lupta, ce abia se vestește, cu forțele Iadului. Peisagiul familiar al copilăriei, duhul locurilor pe unde au peregrinat și Horia și Iancu, îl îmbie cu toate amintirile. Munții Apuseni s-ar mai putea urni, cum obișnuiseră în trecut, ca urieșii, și poetul, abdicînd de la ispitele poeziei contemplative, sau numai prorogîndu-le, cu urechea plecată pe inima țării (imaginea e a sa), aude „înnoaptea ce se lasă. — Șuer de piatră pe tăiș de coasă". Cam la aceeași vreme, poeme de compoziție, în ample perioade, precum* Tovarășii copilăriei, *și* Poeților tineri *conturează o linie de conduită inflexibilă, căreia poetul îi sacrifică, în accente, la prima vedere, iconoclaste, chiar și un idol ca Eminescu : „Dar Eminescu nu cuprinse tot — În stihurile lui dumnezeești — Durerea românească-i mult mai mare— Și n-o cuprinde toată nici un cîntec", Iar cînd, în încheierea poemului, opune marelui poet, frontul confraților săi epigoni, cine ar putea tăgădui ușorul timbru profetic al unor versuri ca acestea : „Dar poate noi avem destinul falnic — De a suna din trîmbițele Morții — Sfîrșitul Veacului — Și de-a vesti mulțimilor flămînde — O viață nouă !"*

Anii ce urmează îl află pe Mihai Beniuc neclintit la postul său. E vremea marilor încăierări, dar și a marilor constrîngeri și mesagiul va fi, pe măsura timpului, oarecum cifrat. De aici nevoia de a recurge la simboluri, transparente evident, prin intermediul cărora poetul își transmite consemnul. Simbolul garoafei roșii, de la Cluj, simbolul păunului roșu, simbolul meliței, steaua cu coadă, ursoaica... sînt cîteva din ficțiunile acestea metaforice, unele instantanee, altele de mai lungă gestație și cristalizînd cu toatele, după legi oarecum organice, în taina cărora ne introduce însuși poetul uneori. „Gîndește-te, scrie Mihai Beniuc, în una din notele asupra poeziei, cărora iscusitul editor al Meșterului Manole, *Savin Bratu, le acordă, pe bună dreptate, o atît de înaltă prețuire, gîndește-te că poemul tău* Melița *l-ai început într-o seară trecînd printr-o vale adîncă din Munții Apuseni și ascultînd bătaia sacadată și stranie a unei melițe : o femeie melița în întuneric. Dar poemul nu l-ai putut încheia ani de zile, pînă a venit Marele Prăpăd peste oameni". Desigur, simbolurile acestea nu sînt de egală intensitate și ar fi interesant de văzut, pentru a folosi o altă notă din același „caet al poetului", care din ele „revoluționează", iradiind poezie și care nu. Cercetarea ar merita să fie făcută și pentru cazul acesta ne-am rezerva preferințele pentru un simbol cu adevărat prestigios, cum este acela al „îndureratului Eros", pentru a folosi din nou un cunoscut titlu al* Cîntecelor de pierzanie. *E vorba de alegoria intitulată.* Pe o scîndură cu actinii. *In imaginea torturată a fantasticului mădrepor Mihai Beniuc a subliniat, cu superioară discreție, întreaga dramă a îmbrățișărilor nedate". Rareori, un aquarium mai miniatural a închis mai mult mister, deci mai multă poezie, ca această singulară anemonă a liricei lui Mihai Beniuc.*

Inima bătrînului Vezuv *reia, la capătul unei activități poetice de un sfert de secol și în ajunul unei jumătăți de veac de existență, multe din temele, fie politice, fie sentimentale, ale culegerilor anterioare. Poezia lui Mihai Beniuc a mers în pas cu timpul, pe care l-a reflectat în toate aspectele lui, de așteptări și nădejdi, de împliniri și bucurii. „Tobosarul timpurilor noi", cum i-a plăcut să-și spună și cum a și rămas în conștiința cetitorilor, și-a asignat cu proprie voință titlul de poet cetățean, herald și rapsod al vremii sale, titlu pe care veacurile viitoare nu i-l vor tăgădui. Cu ani în urmă, și tot cu gîndul la posteritate, Mihai Beniuc scanda unul dintre cele mai armonioase distihuri ale sale : „ Pun mai presus de toate o ramură de laur — Și mai presus de laur, un viitor poem". De astădată, în sonetul ce deschide întîiul ciclu și al cărui titlu semnificativ,* Piedestal, *vorbește de recunoașterea viitorimei („Căci m-am zbătut și m-am mișcat mereu — Cu cei de jos la bine și la greu — Și voi trăi în inima mulțimii") începe cu parafraza vechii imagini: „Eu sînt în secol o necesitate— Sînt tobosarul vremii care bate — Vestind ce are și ce n-are rost".*

„Cînte cine vrea despre garoafa roșie" mai zice într-un loc al eseului său despre poezie Mihai Beniuc, lăsînd să se înțeleagă că ar prefera poeziei de simboluri și viziuni, o poezie directă, luptătoare, în care verbul să se cațere cum tot el preconizează, pe baricadă, și totuși „Inima bătrînului Vezuv" folosește din plin simbolul, de variate grade. Este în aceasta o lecție din cele mai prețioase, pe care Mihai Beniuc o dă tinerilor poeți, arătîndu-le și modele de poezie directă („Dar o seamă de cuvinte — Marșuri, cîntece, lozinci — Voi mai scri de-acum-nainte — Pentru-un veac sau pentru cinci") și modele de poezie drapată în odăjdii de ceremonial, fie că e vorba de un cîntec de iubire, sfios ca un ghiocel (Sub ochii ei), *fie că e vorba de un poem politic, ca* Gelu *și* Tuhutum, *în care poetul* Orașului pierdut *înfrățește în straja aceleiași păduri transilvane pe dușmanii de ieri. În alternarea aceasta de versante și climaturi, atît de prezentă și-n* Inima bătrînului Vezuv, *stă și farmecul dar și puterea pururi înoitoare a poeziei lui Mihai Beniuc.*

CRONICA LITERARĂ

de *aurel martin*

VICTOR TULBURE,

Poet și ostaș

Patria, cu geografia, istoria și oamenii ei, animați de cele mai înaintate năzuințe, este muza suverană a lui Victor Tulbure, alimentîndu-i neîncetat, ca sursă de inspirație esențială, întreaga creație beletristică. Ea e, în conceptul estetic al poetului, expresia unei frumuseți superlative, sugerînd paradisul terestru, și a unei bogății multiple și totale — umane și naturalistice, — ce-l fascinează pe contemplator, îmbătîndu-l de soare, de culoare, de extaz și de miraj folcloric, ca în ades citata odă Țara :

Scump și dulce plai al Babei Dochii,
Țară ca Ileana Cosînzeana,
Mi-ai robit și sufletul și ochii,
Mi-ai vrăjit și inima și geana.

Tulbure adoră structural, transcriind în cuvinte, de obicei elocvente, emoția ce i-a cuprins ascultînd susurul izvoarelor, freamătul codrilor, bătaia vîntului, glasul trecutului de lupte, zbuciumul secular al omului țintind cucerirea finală a fericirii, ascensiunea contemporană, formidabilă, a celor mulți, constructori ai vieții socialiste și soli ai păcii între noroade. Rădăcinile adorației sale sînt împlintate în istoria națională, pe care o recepționează în ipostazele ei majore, deslușind-o populată de eroi exemplari. Raportarea la vremile de altădată are, în viziunea poetului, o rațiune specială. Ea tinde să reliefeze continuitatea, prin generații, a atitudinilor ferme și demne și a strădaniilor perpetue a celor obidiți, de a răsturna prin violență, rînduielile nedrepte. Trecutul închide în filele sale noianuri de vise și lupte cărora abia omul zilelor noastre, călăuzit de flamura socialismului victorios, le-a dat materializare superioară, deplină, înfăptuindu-le definitiv. Elogiindu-i pe purtătorii de odinioară ai acestor vise, pe militanții neînfricați pentru progres, Victor Tulbure elogiază, în fapt, ca și Mihai Beniuc, prezentul. Dimensiunii întemeiate pe antiteza caracteristică romanticilor activi și realiștilor critici, democrați, de nuanța Alecsandri, Bolintineanu, Eminescu, Iosif sau Coșbuc, autorul Laudei patriei, *alături de alți confrați contemporani, îi adaugă o dimensiune nouă. Dimensiunea aceasta e traductibilă printr-o idee pe care am putea-o concretiza astfel, apelînd la poezia încorporată în volumul antologic* Poet și ostaș, *tipărit de Editura Militară a M.F.A. : Bălcescu, dorobanții căzuți la Plevna, miile de plugari răsculați doboriți de gloanțele oligarhiei burghezo-moșierești la 1907, comuniștii uciși de ocîrmuirea celor avuți și jecmănitori etc., cu toții au purtat steagul unor revendicări de substanță, cărora abia anii puterii populare le-au dat rezolvarea dorită de milenii. Eforturile prezentului ajung a fi integrate, în felul acesta, în suita lor istorică firească ; amintirea gesturilor eroice ale înaintașilor stîrnește un sentiment de mîndrie legitimă și constituie un imbold natural, absolut necesar acțiunilor finale ale celor de azi. Prețuirea vremilor de glorie echivalează cu o lecție practică de patriotism. E ceea ce, sintetizînd parcă ideea, pune în lumină și Victor Tulbure în poemul* Foaie de luptă, *una din cele mai remarcabile creații actuale pe temă ostășească, menite să educe, în profunzime, dragostea de țară în sufletul tineretului nostru. Punctul de plecare e lectura în fața soldaților a* Scrisorii a III-a *a lui Eminescu ; imaginile-cheie utilizate sînt împrumutate tot de aici ; cadrul e însă, peste veacuri, altul, ca și oamenii ce-l animă. Patriotismul a rămas, în esența sa, același, sugerînd perenitatea unui atare sentiment. Poemul e, totodată, un elogiu indirect adus lui Eminescu, creației sale, luptătorilor imortalizați în ea și ostașilor de azi, perpetuînd neînfricați atitudinea legendară a bătrînului Mircea-Voevod și a soților săi :*

Atunci vui pădurea și hăuliră văi,
Răspunsul îl rostiră și arme și flăcăi ;
„De-or încerca să vie, aduși cumva de-un vînt,
I-om face să rămînă o apă și-un pămînt !".

Contemplînd desfășurarea istoriei naționale, Tulbure valorifică, în aceeași perspectivă a continuității actului patriotic, și vremi mai apropiate. Din șirul de versuri ce s-ar cere reprodus și comentat (o mențiune deosebită merită ciclul închinat rememorării cîtorva momente din cel de al doilea război mondial), ne-am opri mai cu seamă asupra acelor poezii în care e subliniat sentimentul de recunoștință purtat de poporul nostru ostașilor sovietici eliberatori. Vișinul lui Vania, Întîlnire sub vișin, Moșul, iapa, o scrisoare, Tiorkin și-ncă o-ntîmplare *sînt, de fapt, creații intrate de mult în conștiința cititorilor. Unele, prin noutatea ce o aduceau în peisajul poeziei românești, au fost folosite, la vremea lor, (mai ales* Vișinul lui Vania), *de către o serie de condeieri minori, drept partituri menite a le facilita gustul de imitație și pastișă. Recunoștința — care e un simțămînt structural la Tulbure — atinge necontenit, în viziunea acestuia, coardele omenescului, dînd emoției autenticitate, profunzime și elocvență, fie că sursa de inspirație e patria, dragostea pentru Uniunea Sovietică sau pentru partid. Tulbure e, de altfel, un artist în creația căruia partinitatea comunistă răzbate mereu pe primul plan, traducînd estetic în forme variate mărturisirea înscrisă programatic în poezia* Am să fiu...

Eu rămîn în primele tranșee :
Mi-s acolo laurii și locul.
. . . . . .
Dar de-i dat să fiu poet de clasă,
Am să fiu al clasei muncitoare.

Tulbure concepe, de altminteri, poezia numai ca expresie a celor mai nobile și patriotice idealuri : poetul adevărat nu poate fi în zilele noastre, decît un soldat al partidului, iar cuvîntul său o armă de luptă. E ceea ce formulează artistic și în poemul Versuri în coloană, *cînd, pornind de la un vers maiakovskian („Mă dărui ție, clasă în atac") se adresează detașamentului de avangardă al celor ce muncesc :*

Nu-ntreb din cîte, cît îmi este partea,
Și-n foc m-arunc. Pe viață-i încleștarea !
Sub steagul tău ce nu cunoaște moartea,
Poemelor le strig :
Incolonarea !

Din versuri n-o să-mi șoviie niciunu',
Căci ție ți le dărui pin' la unul.
Și mă căznesc — vrăjmașii să o știe !
— Un candidat oricare vers să-ți fie.
Iar dac-o fi cumva vreun cînt să cadă
Luptînd să cadă-aș vrea pe baricadă... !

Versurile i se încolonează nu arareori în atac, supunîndu-i uneori adevărate rafale pe dușmanii patriei, socialismului și păcii. Verbul capătă, atunci, de obicei sclipirile urii sfinte, ale blestemului imprecativ, ale ironiei sau ale mîniei nereținute, fie că atitudinea se întrupează artistic într-un vers liric-epic, cum e în Vară fierbinte, *fie că se cristalizează prin excelență liric, ca în* La groapa unui trădător *sau în frumoasa* Baladă împotriva vrăjmașilor.

Victor Tulbure ca și atîția din confrații săi de breaslă e un poet inegal. Amănuntul devine vizibil mai cu seamă cînd ni se oferă în culegere, poeme închinate unei tematici anumite. Neîndoielnic, a asigura în atari împrejurări, varietatea în unitate și un anume nivel superior tuturor producțiunilor realizate, nu e tocmai ușor. Prilejul poate fi însă încărcat de învățăminte pentru creator. Recitindu-și poemele, el poate desluși în suita lor o anume limitare și monotonie, pe care prezența cenzurativă a unui spirit de maxim autocontrol le-ar fi împrăștiat. N-ar fi văzut atunci lumina tiparului, într-o ediție nouă, versuri declarative, nefinisate, neaprofundate suficient sau cu pretext poetic devenit comun. Spontaneității — care pare a fi uneori facultatea diriguitoare a lui Victor Tulbure — i s-ar fi asociat discernămîntul. Raportate la ansamblu, poemele care sugerează atari observații, sînt, e drept, destul de puține ; ele pot constitui însă pentru unanim apreciatul autor al Laudei patriei, *un prilej de acută meditație.*

Cartea tipărită de Editura Militară a M.F.A. poartă pe copertă o emblemă simbolică, o liră și o armă, plasticizînd esența militantă a atitudinii poetice a lui Victor Tulbure : „poet și ostaș" al patriei socialiste, prezent în actualitatea cea mai vie a epocii noastre, așa cum îl dorim și de acum înainte.

MIHU DRAGOMIR

Oriunde vei ajunge

Cînd, îndreptîndu-ți arcul către slavă,
în ceasul de hotar pe care-l știu,
tăcut te vei închide-n astronavă,
alături-mi voi fi să fiu.

Cînd s-o-ntîmpla ce-i scris să se întîmple
și, singur în tărîmul azuriu,
vei da cu mîna stelele spre tîmple,
alături-mi voi fi să fiu.

Cînd străbătînd oceanele de moarte,
îți vei opri semnalul argintiu,
și ai să faci întîiul pas pe Marte,
alături-mi voi fi să fiu.

Cînd, în tăcerea muzicii stelare,
te va-ngrozi haoticul pustiu,
privind pierdut pămîntu-n depărtare,
alături-mi voi fi să fiu.

Cînd, sfîșiind distanța nebunească,
țesînd-o-n plasa drumului tău viu,
vei spune-n ceruri vorbă omenească,
alături-mi voi fi să fiu.

Cînd lumi ascunse-n cale au să-ți vină,
oriunde vei ajunge-ntr-un tîrziu,
pe căi de miliarde ani-lumină
alături-mi voi fi să fiu.

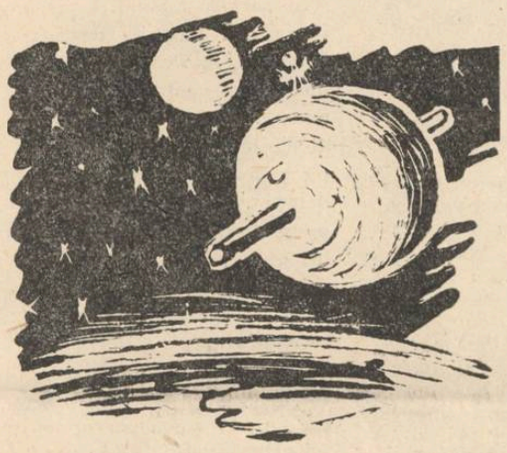

AL. ANDRIȚOIU

FAUR

Șatra amintirii mi-o tot mut
pe a vremii țarină întruna.
Sînt stăpîn peste natură. Luna
m-a fost uns cezar recunoscut.

Cu barosul vorbele îmi bat
pe-un ilău de aur zi și noapte.
Cunoscuții mă bîrfesc (în șoapte)
și mă cred vreun alchimist ciudat.

Îi privesc nepăsător ca piatra
și-mi tot mut pe iarba vremii, șatra
și-mi tot bat arămile vîrtoase
și fac pluguri să-nzestrez țăranii
și fac săbii să-ngrozesc dușmanii
și fac salbe fetelor frumoase.

ION BĂNUȚĂ

Sînt un ateu ce-nalță rugăciuni

Sînt un ateu ce-nalță rugăciuni;
mă-nchin la oameni și la ploi, la vînt,
și port legende-n mine, din străbuni,
cu flori, cu lupte și slăvit pămînt.

Mă-nchin la oameni, sînt ateu,
și-n fiecare om, ce-i om eu văd
săltînd prin grîu pe noul dumnezeu
ce lumii-i dă belșug, ci nu prăpăd.

Mă-nchin adînc să cadă-n vară ploi,
să fie codrii plini de viers duios,
pămîntul să dea roade pentru noi,
și omul să se-nalțe luminos!

Mă-nchin la vînt, străvechiul bidiviu
ce n-are frîu prin lanuri și răsuri
cînd se strecoară ca argintul viu
împreunînd în drum semănături.

Sînt un ateu și mă închin la vînt
să ducă înnoirea peste mări,
și ploaia o implor, pentru pămînt,
stăpîn și rob al marilor chemări.

EUGEN FRUNZĂ

In mai-despre toamnă

Și frunzele ce cad și pier
Și cu durere ne înseamnă,
Și plopii care-și tind spre cer
Melancoliile de toamnă,

Și toate cîte vin din veci
Cu orice toamnă repetate
Pe-atîtea palide poteci
Spre ce numim eternitate.

O, toate nu-s decît solii
Și crainici sînt ai primăverii:
În ramuri aspre și pustii
Se-anunță florile, puzderii...

Se cere numai să străvezi
Prin anotimp, ca printr-o sită,
Cum bat miresmele-n livezi,
Cum țipă mierla-ndrăgostită!

Cinstească dar și-al toamnei har
Cu ploaia rece de smaralde
Cei care știu a smulge jar
Din vatra cerurilor calde:

Nici muta trecere în gol,
Nici depărtările de zgură,
Nici corbii care dau ocol
Ca la o moarte prematură,

Nu-s toate astea rostul ei!
Băieți, ce-i plînsul ca la moaște?
Lăsați oftatul pe alei,
Cîntați-mi toamna care naște!

AUREL STORIN

LENIN și PRIMĂVARA

Nedespărțiți au fost, Lenin și primăvara;
ea l-a adus pe lume, el a adus-o lumii,
au crescut împreună și cu-același pas au înscris
omenia, pe-ntinderea humii.

Nedespărțiți au fost, Lenin și primăvara;
ea, adormise-ntr-un colț al cîmpiei,
dar el a trezit-o-ntr-o zi de octombrie
și-a trecut-o-n istoria Rusiei.

Nedespărțiți au fost, Lenin și primăvara;
Dar într-o zi, tăcută și amară,
el a intrat aci-n mausoleu...
...Și primăvara, a lăsat-o afară.

Moscova, aprilie 1958.

ALFRED MARGUL-SPERBER

Drumul robilor

Copil fiind, priveam în noapte cerul,
Cu ochii plini de stele, și-o-ntrebam
Pe doica blîndă a prunciei mele:
„Ce-i dunga ceea albă de pe cer?"
Ea-mi răspundea: „E Drumul robilor".
Ci clătinînd din cap, iar întrebam:
„Oare acolo-n ceruri toți sînt robi?"

Copiii noștri iar, și strănepoții,
La fel privi-vor cerul vast al nopții,
Cu ochii plini de stele, și vor pune
Aceeași întrebare ca și mine
Cînd altă doică-atunci le va răspunde:
„Acesta este Drumul robilor!"
Și ei, la fel vor clătina căpșorul,
Dar va să-ntrebe altfel mai departe:
„Cum Drumul robilor? Ce-nseamnă **rob?"**

Sau poate strănepoții noștri,
Nu vor mai pune-aceste întrebări,
Copilăroși, cu ochii beți de stele...
De mult, de pe vreo stea îndepărtată,
Ei vor privi pămîntul nostru mic.

In romîneşte de **H. Grămescu**

AL. JEBELEANU

Flăcările Reșiței

Nu-s flăcări misterioase peste un ascuns tezaur
Din cuptoarele Reșiței, flăcările comorilor cu nestemate se înalță
Sub limbile lor albastre, și roșii, poporul și-a strîns grămezile de diamante și aur,
Cîntărite în palmele lui aspre ca-ntr-o balanță.

La lumina voastră, flăcări sfinte, zările se topesc
Și ochii noștri setoși sfredelesc pînă departe,
Unde zorile comunismului răsar și cresc
Inalte și nemărginite, cum nu le putem cunoaște din rapoarte.

VICTORIA IONESCU

Simplitatea luminii

De-aici de la noi
zilele nu pleacă lipsite de daruri,
aici zilele se îmbogățesc
cu aurul, cu fierul și chiar cu zgura muncii noastre.

Locul acesta a fost promis luminii;
razele lui vor schimba
nuanța pămîntului,
și inimile oamenilor.

Dar lucrul acesta stă atît de bine în puterea noastră!
Să vorbim mai puțin deci,
prea ne-am deprins cu lauda
virtuților celor mai firești,
prea ne-am deprins cu mirarea față de noi înșine.

Da, e firesc, e mai mult decît firesc
să-aprindem noi, astăzi, această lumină
ce-o îmbogățește pe aceea dăruită de astre.
E-o datorie străveche înscrisă de-atunci
de cînd oamenii au descoperit focul
și-au văzut astfel că lumina e omenește posibilă.

Lumina pe care-o aprindem aici
nu va fi visată împodobind părul fetelor
ori strălucind pe frunțile prietenilor
așa cum sînt visate uneori stelele,
și cum numai stelele pot să fie visate.
Ci, în clipe de răgaz
oamenii îi vor cerceta compoziția
cîntărind trăinicia fiecărui element:
trăinicia betonului, a fierului,
a brațelor, a inimilor noastre;
judecînd forța reacției care-a unit aceste elemente.

Astfel, în clipe de răgaz prietenii noștri
se vor bucura de accesibila, familiara simplitate a luminii.

Bicaz, 1958.

TIBERIU UTAN

Spadă și floare

Copilul meu, curînd, cînd se va naște,
cintezii și mălinii-i va cunoaște

și va întinde mîinile-amîndouă
spre-un fir de ierburi gîrbovit sub rouă

va încerca să prindă jucăușă
o rază-mpunsă-n geam, strivită-n ușă

și pipăind sub tălpi, întîie, lutul
îl va găsi mai cald ca așternutul.

Ca soarele, ca vulturii și cîntul,
va îndrăgi acestei țări pămîntul

chemarea lui o va simți, — spre Marte
de va fi dat aripele să-l poarte

ori înspre alte stele cît aluna,
el, ce va fi văzut de mult Comuna.

Spre ziua lui de busuioc și zare
sînt gîndurile spadă, și sînt floare.

ANA ŞOIT

Nimbul de aur al tinereții[*)]

Utecistul încă n-a venit?
Plopu-și sună zalele-obosite,
Străjuiesc pe malu-ncremenit
Trei hamali cu straie ponosite.

Pe poteci ascunse-au străbătut,
Cald, hățișuri îi îmbrățișară,
Peste frunți le-a-ntîrziat tăcut
Doar sărutul ploilor de vară...

De trei ori țipase pescărușul
Liniștea ce crește-n gînd, s-o sfarme;
E-un semnal mai aprig ca tăiușul.
— Arde la depozitul de arme!

Nimb de aur tinereții-a dat!
Hăituit, nu poate să mai scape,
Utecistu-i prins și arestat.
. . . . . .
Ceru-și zvîrle stelele pe ape...

*) *Fragment din ciclul „Ochii lui Filimon Sîrbu".*

MAJTÉNY ERIK

Impotriva singurătății

Dorul sihăstriei uneori îți vine,
să tot stai cu tine, singur, doar cu tine,
propriile vorbe să le-asculți, și plînsu-ți, —
să te superi foarte chiar pe tine însuți.

De această umbră-a visului te lasă,
nu-i cerși odihnii cortul de mătasă,
valurile-n suflet veșnic să se-agite
măturîndu-ți lenea, pururi primenite.

Tu salută primu-n zori mărețul soare!
Plouă — dă binețe udelor fuioare!
E poteca lungă — n-o să ai hodină
cît trăiește-n tine setea de lumină.

După focul verii, iarna e frumoasă,
nu regreți cînd vieții i-ai zidit o casă,
inima-ți fierbinte de rușine moară
doar cînd unui frate i-a fost grea povară.

Fluieră! La semnul tău îți vor răspunde
astrele, în nopți de iulie, profunde,
căci rotesc de-a pururi în sisteme line,
cheia lor se află-n buzunar la tine.

Poți citi în stele, nimeni nu te-abate,
obosit, odihnă cere de la toate:
astre, visuri, totul ce ți-e drag, firește, —
de singurătate numai, te ferește!

In romîneşte de **Ion Brad**

LIRICA FRANCEZĂ

PAUL ELUARD

Din zarea unui om în zarea tuturora

Vreau să socot tot ce m-ajută să trăiesc
Eu dau speranță celor ce-s prinși de oboseală
Deși simt bucuria robustă a iubirii

Ei iubesc și asta-i gloria lor
Și pentru cei care li-s dragi muncesc
Deci au îndatorirea mîngîierii

Dar ei muncesc și pentru voi
Toate extazele iubirii
Nu pot s-alunge-această oboseală
Pe care-o simt fiindcă se trudesc
Pentru voi cei care nu faceți nimic

Denunț nedreptatea
Și smulg spinii
Vreau să șterg sbîrciturile

Vorbesc și ușa se deschide

Vreau să socot tot ce m-ajută să trăiesc
Dorința mea de aer proaspăt alungă fierbințeala febrei
O femeie m-a născut zăpadă-n soare
Am citeodată vrednicia ei
Golful pîntecelui ei dă oamenilor libertate

Să trăiești înseamnă să împarți cu alții
Urăsc singurătatea
Mă strînge încă legătura morții
Nu-mbrățișez pe nimeni la fel ca altădată
Pîinea era un semn al fericirii
Pîinea bună care face sărutarea mai fierbinte

Un singur adăpost e cu putință
Și-acela este lumea-ntreagă
Să trăiesc înseamnă astăzi să desleg enigmele
Să tăgăduiesc durerea
Stea fără strălucire ce dăinuie zadarnic
Să trăiești să te pierzi să-i găsești iar pe oameni
Pîrîul să se mistuie în fluviu
Să vezi cu bucurie cum fiecare lucru
E-acolo unde trebuie să fie
Mizeria cum piere și ordinea-n priviri
O ordine din germen urcînd în flori în arbori
O schelă vie care propteste universul

Din om în om copilul întinerind în rîs.

In romîneşte de **Al. Philippide**

LOUIS ARAGON

Am înțeles

Pe gloaba Lașitate călare se ivește
Craiul Amenințare cu-alaiul de călăi
Teroarea și Năpasta sînt scutierii săi
Vel măscărici Minciună ca umbra-l însoțește

Cu brațele-nălțate în vuietul isteric
Sub fascii africane s-ar vrea un nou Cezar
Veniți valeți să strîngeți fetidul bălegar
De vorbe mari din strada ce fierbe-n întuneric

Hai papagali dați drumul moriștilor într-una
Eu voi schimba sistema și lexicul la fel
Voi face-un talmeș balmeș din zbir și porumbel
Ca oamenii să uite ce sînt pe totdeauna

Vreți să mascați voi drama cu-al dragostei refren
Mai repede speli mîna de sînge decît haina
Dar cum veți face asta a voastră fie taina
Cum veți pătrunde-n inimi voi gizi ai lui Audin *

Cînd mielul se dă fiarei de bună voia lui
Confuzia și ceața le facem să troneze
Nu vrem decît puterea să ni se-ntemeieze
Și-apoi vom pune pașnic mitraliera-n cui

Zdrobiți rebelii marea trecînd-o mai întîi
Căci fructele prieteni nu se culeg necoapte
Voi stabili și data masacrului de noapte
Cînd vom avea pustiul și oaza sub călcîi

Vom curăța Parisul atunci de ce ne doare
Păstrați uscat cartușul spada la brîu mereu
Căci n-o să se mai cheme război civil cînd eu
Am să m-arăt alături de voi pe strada mare

Ci totul se va zice cum eu voi vrea să-i zic
Vor trebui să-nghită genunchii să și-i plece
Din fiecare vorbă a mea voi face lege
Eu fi-voi Toată Lumea mulțimile Nimic

. . . . . .

Se-neacă megafonul Metalice-aripi mari
Pe orator l-acopăr cu măști misterioase
Sclipește soare sumbru pe căștile hidoase
Se-aude-n zare zborul vultanilor hoitari.

In romîneşte de **Dan Deșliu**

* *Gabriel Audin, ilustru om de știință și patriot algerian, răpit în 1956 de la locuința lui din Alger de poliția secretă a colonialiștilor francezi. In ciuda protestelor opiniei publice mondiale, nici pînă azi nu s-a aflat nimic despre soarta sa.*

MADELEINE RIFFAUD

Legenda

Trei păsări frumoase desprinse din rai
au poposit pe fîntînă.

Una venea din Stockholm
Și alta din Moscova.
A treia și-a zidit cuibul
In grădina de lîngă biserică.

Și toate trei zburau, zburau
Spre primăvară.

— „De mult timp, de mult timp,
Noi vă sîntem porumbeii.

Noi v-am adus de departe
Atîtea și atîtea mesagii
prin zăpadă, prin vînt,
și-uneori prin mitralii de moarte.

Mîinile atîtor oameni
Ne-au apărat zborul senin.

Ochii atîtor oameni
de toate culorile
și atît de feluriți
mîngîiatu-ne-au zborul senin...

Curcubeul speranței albastre
se răsfrînge-n privirile noastre".

Trei păsări minunate desprinse din rai
au cîntat aproape
de miezul fîntînei din ape.

Trei păsări măiastre desprinse din rai
s-au înălțat în zbor
pe cerul, pe cerul lui Mai.

In romîneşte de
Neculai Tăutu

GUILLEVIC

Cîntec despre luptătorii libertății

Mai puteți înhăța
Pe vreunul din noi
Și să-l puneți la zid
Să-l ochiți dacă vreți,
Capul lui ciopîrțit
Să-l zvîrliți în noroi...
Arme-n mînă purtați
Și puteri mai aveți.

Mai puteți porunci —
Aveți stare și rang,
In comunele gropi
Ne puteți arunca
Mai puteți nimici —
la un semn și în șireang
Pe vreunul din noi
Mai puteți înălța.

Dar prin cap nu vă dea
Că aceasta e tot!
Pentru toate-n curînd
Va suna un apus
Nu puteți doborî
Un popor! Și nu-l pot
Doborî obidiri
Și e-n veci nerăpus.

In romîneşte de **Victor Tulbure**

CHARLES DOBZYNSKI

Examenul puterii

— fragment —

Cu frunză nouă-n ramuri, ne vom întoarce iar
La strălucirea pură, la adevărul tare,
Cel neștirbit de-oțel.
Ni-i sîngele oglindă cu luciul pururi clar;
In ea-și croiește omul, în apa-i sclipitoare,
Al vieții sale țel.

Din crengile de arbori alcătuim o stea·
Lumina tuturora, ea tuturor o-mparte.
Și-i mîndru fiecare
Că florile-nmiite lega-vor roadă grea;
Dăm rădăcinei rouă, ca în mlădiți s-o poarte,
Pe trunchiuri punem soare.

Prolog e adevărul și-i margine; mișcarea
Dintîi a aurorei, e-a timpului pruncie,
Fermentul minunat
Ce florii zisă zare îi urcă-n vîrf coloarea,
Fragilă floare-a cărei petală azurie
E omu-adevărat.

E holda cuibărită-ntr-un spic; într-unul doar...
E soarele ce-și trage din frunza-nfiorată
In simțul nostru, hrană;
Surzenia, orbirea, se șterg, se sting... dispar...
Și iată, vine-o vreme cînd omul cuib își cată,
Culcuș, fără prihană.

Și iată vine-o vreme curată, de lumină:
Noi teama, bănuiala și umbra-am risipit.
Fin chinga-i de metal
S-o smulgă primăvara-n puterea ei deplină
Și floarea va irumpe în patul molcomit
Al brazdei, ca un val.

Deschideți porți, corbăii mînați cu pînza-n vînt,
In ele să încarce Frumusețea-al ei tezaur,
Să zboare melodia!
Deschideți și artera adîncului pămînt,
Și-i soarbeți înflorirea, și zilele-i de aur.
Și-i soarbeți bucuria!

Prezentul deminați-l! Dați pinteni evidenței!
Și sfărîmați zăgazuri, din inimi curgă lava!
Cuvintele vor fi
Ca apa din pustiuri pe buzele-abundenței
Ca un sondor țițeiul, și omul ridica-va
Din bezne, zori de zi!

Noi am deschis cu plugul și cel mai step ogor,
Plecați pe lucru, stat-am nopți lungi. Și din gunoi
Și din subțiri filoane,
A scos iubirea noastră tot sucul roditor
Al bunătății. Fost-am albine, harnic soi
Al vrerilor umane.

Cu semenii săi, omul deopotrivă fie,
Și inima să spargă-n bătaia ei cumplită,
A lumii veche coajă·
Știința-i sărbătoare și viața bucurie.
În fața-i viitorul, lupoaică încolțită.
Fiți gata! Stați de strajă·

Ce fiuture va naște umila crisalidă
Pe care am creat-o în creuzetul rănii,
Și-n taină-am legănat-o;
O geometrie nouă în inimi să deschidă!
Ca să găsim căldura, am înfruntat pierzănii,
Și iarna-am înfruntat-o.

Incredere-i *cuvîntul ce sfarmă-orice zăgazuri*
Părtaș, e fiecare la marea fericire.
Minciuna, la o parte!
Noi sîntem prora vieții și despicăm talazuri,
Lăsăm în urmă-n valuri, suprema amăgire,
Povești și gînduri moarte.

Lăsăm în rumegușul trecutului, un semn:
Pecetea altor vremuri, o inimă secată.
Spre zările albastre,
Din labirint, ieșit-am chemați de-un cald îndemn,
De soarele ce cade-n strîmtoarea înghețată
A șovăielii noastre.

Da, dreptul la miracol ni-l cerem cu tărie.
Proporția-ntuneric-lumină-adevărată
Vom cîntări-o iar.
Cînd urcă fluxul nostru, umanitatea-nvie,
Ea vede adevărul ce-n față i se-arată
Drept, revoluționar.

In romîneşte de **Dan Grigorescu**

PAUL ELUARD

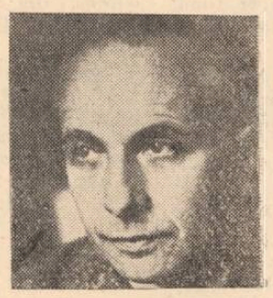

LOUIS ARAGON

MADELEINE RIFFAUD

CHARLES DOBZYNSKI

GUILLEVIC

Ziua minerului

Ion BRAD

Semne

Cînd vezi zvîcnind în văzduh brațele
Marilor rețele electrice în luptă cu bezna,
Un gînd minerilor din adîncimi.
Cînd pui în degetul iubitei
Inelul logodnei, prietenul meu,
Un gînd minerilor din adîncimi.
Călător în palma cîmpiei,
Peste cocoașele munților,
Admirînd, la geam, viteza superbelor locomotive,
Un gînd minerilor din adîncimi.
Tată, cînd pui plugul să cînte în brazde
Cu limba lui de fier ețelit,
Un gînd minerilor din adîncimi.
Iarna, înotînd prin zăpezi, vînătorule,
Pentru plumbii descărcați în pieptul lupilor,
Un gînd minerilor din adîncimi.
Cînd împarți pîinea furnalelor,
Zeu al focurilor moderne,
Un gînd minerilor din adîncimi.
De la ei au aripile de porumbei uriaș avioanele,
Antenele ce pipăie pulsul inimii lumii
Ei ni le-au dat,
Un gînd minerilor din adîncimi.
Masca de bronz a geniului poeziei
A trecut prin mîinile lor,
Un gînd minerilor din adîncimi.

*

Teodor BALȘ

Arcuind galerii sub păduri

Ca o jivină în vizuină
S-a tras întunericu-n mină.
Tîrnăcoape se-ntrec să-l dezgroape ;
El se-ntoarce-n adînc, să ne scape.
Rănit, jupuit, din carcasă
Plăci de negură în urma lui lasă.
Lipindu-se stîncii, îi pune
Pe șiștul cărunt de cărbune.
Solzii lui, înnegrită comoară,
Au puteri uriașe, de fiară.
Ne-amăgește-n adînc ; ne tîrîm
După el către cellalt tărîm
Să îi smulgem diavolească putere
(Sînge negru-mpietrit în artere).
Feți-Frumoși cu lămpaș de-Aladin
Galerii spre comori minerim ;
Zile-n șir sub un cer înnoptat
Buzdugane-plăcămare bat
În cetatea smeiască, sub stînci.
Ne tîrîm pîn-la poartă pe brînci
Arcuind galerii sub păduri.

Peste munți umblă luna-n conduri
Cînd ne-ntoarcem cu smeul supus.
În cuptoarele-ncinse de sus
Ochii lui, plini de flăcări vicleni,
I-or trezi treziți mai pămînteni
Că nu-i timp să-l lăsăm fără foc
Cînd urnim viitorul din loc.

*

Florența ALBU

In mină

Aici nu sînt culori ;
totul se măsoară cu negru
Adîncul e negru
clipele se înșiruiesc ca locomotivele,
una de alta
și cînd trec prin galerii
sînt negre,
și cîntecele sînt fierbinți
și negre ca adîncul.
Aici, în mină,
totul se-nchează în negru.
Numai oamenii
aduc în ei
toate culorile —
o infinitate de culori :
culorile gîndului și-ale dorului,
culorile amintirii și visului...
Cînd se string culorile la un loc
se face lumină.

În mine adînci,
unde n-a pătruns rază de zi,
omul e singurul soare.

CONSTANTIN BARASCHI — EMINESCU (gips)

Statuia, nu de mult terminată, (premiul I la „Concursul Eminescu") ce urmează a fi turnată în bronz și înălțată în Piața Republicii, în fața Muzeului de Artă.

VALORIFICAREA MOȘTENIRII EMINESCIENE

Este deopotrivă o împietate și o îndrăznează să încerci, abia la cîteva săptămîni după apariția ei, să vorbești despre ceea ce tocmai ați dat de hotar, despre munca ați de îndelungată și rodnică ce se află în cel de al cincilea volum din marea ediție a Operelor lui Eminescu ce apare sub îngrijirea competentă și pasionată a academicianului Perpessicius. Dar nu mai puțin împietate și nedrept ar fi să întîrziem prea mult de a semnala — nu ați specialiștilor propriu-zis, care așteptau cu nerăbdare, cît cercurilor largi iubitoare de literatură, și în deosebi neumăratilor admiratori ai poeziei eminesciene cum și tinerelor veșnînd din țara noastră pentru care de vor avea răbdare, aceste volume reprezintă un strălucit atelier de ucenicie — de a semnala, pentru apariția unei noi ediții, în înălțarea acelui nepieritor monument național constituit de editarea integrală a operei eminesciene.

Primul pas în realizarea acestei ediții a fost făcut în 1939. După eliberare, din 1944 încoace, în cadrul spiritului nou, patriotic în care s-a procedat, sub îndrumarea Partidului și cu sprijinul material de fiece clipă al factorilor de stat, la pregătirea și valorificarea moștenirii literare, îndeosebi opera marilor clasici, a lui Caragiale, a lui Creangă, dar mai cu seamă a lui Eminescu a pînteri fi tipăriți în tiraje uriașe. În aceste împrejurări, atenția străinătății însăși pentru opera marilor noștri clasici, între care firește, pentru a lui Eminescu cu deosebire, a crescut vertiginos așa că în anii următori ai acestia din urmă poezia marelui nostru poet cunoaște o adevărată largă popularitate mondială, prin traducerea sa în numeroase limbi străine.

În 1952, apărea volumul al IV-lea ; acum cîteva săptămîni a apărut cel de al cincilea, ele două constituind o nouă unitate în creația eminesciană : Poeziile postume, din nou cu toate formele succesive pe care fiecare le-a îmbrăcat pînă ce a ajuns la cea din urmă, la cea în care Eminescu a părăsit-o, sau la care moartea lui atît de tragic prematură l-a împiedicat să o ducă spre ceea ce dorăvîrire la care totdeauna aspira.

Volumul IV și V cuprinzînd postumele eminesciene și-a propus nu numai să prezinte în întregimea lor aceste poezii cu toate variantele lor — contribuind astfel la o cruțare a manuscrielor lui Eminescu ce nu poate fi îndeajuns lăudată și care, în diverse fo me, trebuie realizată și pentru alte manuscrise ale clasicilor noștri — dar să le prezinte într-o anumită ordine, anume în ordinea în care ele au fost elaborate, în ordinea cronologică.

Pentru a înlesni această reconstituire, pentru a face cît mai autentică și în amănuntele ei această reconstituire, acad. Perpessicius a purces la delicata și complicata clasificare a postumelor răsfirate în mîile de pagini ale manuscrielor eminesciene în „versiuni autonome" și „versiuni subordonate", grupînd deci postumele nu într-o ordine cronologică mecanică, — nici aceasta ușor de realizat, căci, se înțelege, nu fiecare strofă sau poezie din manuscrise este datată de poet — ci și în anumite familii mărunte, realizînd o cronologie a acestor „familii", a „versiunilor autonome" și a celor „subordonate". Căr și una a elaborării fiecărei bucăți. Operația nu poate fi văzută în apropre toate dificultățile ei. — în toate numai acad. Perpessicius a văzut-o ! — decît de cel care încearcă să-și dea seama cît de cît ce înseamnă „caracterul labiritnic al manuscrielor eminesciene" sau „nisipurile acestea mișcătoare ale manuscrielor eminesciene" — cum spune plastic însuși îngrijitorul acestei valoroase ediții.

Pentru a completa ediția sa în vederea scopului ei supreme care este : „să reconstituie etapele creației eminesciene cu toată vasta și implicita ei fiziologie". Îngrijitorul a adăugat variantelor postumelor și comentariului lor critic un capitol : Exercitii și moloz în care s'a grupat o parte din micile fragmente disparate aflate în manuscrielе eminesciene.

Dar se înțelege după cum am încercat să mai sugerăm, că ne aflăm în fața ediției științifice de mari proporții a celui mai strălucit scriitor român, elaborată cu o pricepere, o migală și un devotament care asigură acad. Perpessicius nu numai admirația și recunoștința noastră, a celor de azi, dar și ale generațiilor ce na vor urma, care vor avea datorită muncii și pasiunii sale, mai cu înlesnire pe adevăratul și întregul Eminescu aproape și totdeodată, ca și noi, o călăuză de preț în operațiuni similare.

Ediția aceasta și volumul acesta poate mai cu seamă, — n-am vrea să rămînă insuficienți subliniat acest lucru — constituie pentru tinerii noștri scriitori, îndeosebi pentru poeții noștri, o strălucită „Școală de literatură", o strălucită pildă de conștiinciozaă, încandescentă și îndelung răbdătoare muncă pe text pentru a se ajunge la acea impresionantă ce exprimă cea — acelea singure, în locul respectiv, — „exprimă adevărul". Este, fără îndoială, nu cea mai neînsemnată slujbă pe care ne-o poate face azi, ca totdeauna o asemenea ediție.

Nu pot fi încheiate aceste rînduri fără a sublinia condițiile grafice cu adevărat excepționale, cu adevărat vrednice de marea ediție a operelor lui Eminescu, în care Editura Academiei R.P.R. ne-a dăruit acest al cincilea volum.

G. C. NICOLESCU

Eminescu
LA BUCUREȘTI

de Augustin Z. N. POP

Există o istorie nescrisă a Bucureștilor pe care, sprijinit pe date documentare, călătorul literar o trăiește mai la fiecare pas în Capitala patriei : Bucureștii poeților, urbea în care au locuit, au visat, au muncit pîgă la strivire, au iubit, au suferit și s-au stins neînțeleși deschizătorii de drumuri, marii inspirați, atîția romancieri, dramaturgi și critici. Ea nu poate fi, în semnificația umanistă, o searbădă istorie literară compartimentată în casete bio-bibliografice, cu caracterizări de serie sau convenționalisme didactice, ci îmănunchiere de peisaj, de documente și viață, așa cum au trăit-o laolaltă, cei ce din sufletul cel mai curat au adus daruri fără de moarte culturii noastre și, prin ea, celei universale. E o istorie în care fiece filă acuză strîmbele rînduieli burghezo-moșierești, vinovate de sfîrșitul prematur al unei întregi pleiade de excepționale talente și de condițiile deosebit de vitrege în care erau siliți să-și tirască existența materială cei mai mulți minuitori ai cuvîntului. Eminescu nu e o excepție. Dimpotrivă. A ne aminti de nedreptățile ce au prezidat viața celui mai mare poet romîn în anii petrecuți de el în Capitala țării, înseamnă a prețui odată mai mult grija de care se bucură azi din partea puterii populare, scriitorii noștri. Ni se pare, pe de altă parte, o datorie patriotică să încercăm a identifica, pe harta Bucureștilor, locurile unde a sălășluit nemuritorul autor al Luceafărului, pentru ca generațiile contemporane nouă să le cunoască și să le cerceteze cu pietatea cuvenită.

În notările de mai jos vom identifica adăposturile bucureștene ale lui Eminescu, locuințe în cea mai mare parte năruite, dar fixate pe harta sufleteasacă a Bucureștilor prin prezența poemelor lui tipărite, de la Povestea Codrului la Luceafărul și a mistuitoarelor munci salahorești de la Timpul. Ne întemeiem pe mărturiile contemporanilor lui Eminescu, pe notele acestuia din manuscrisele păstrate în Biblioteca Academiei R.P.R., pe recunoașteri pe teren și cronologie.

Unde va fi stat poetul în august 1868, cînd, proaspăt sosit cu trupa Mihail Pascali, rămînea pentru întîiia oară în Capitală, avîntîndu-se spre lumea miraculoasă a teatrului ? Se căpătuia desigur pe la prieteni. Din această vreme ne-a ajuns cererea de acont (18 septembrie 1868) adresată lui Grigore Bengescu, directorul Teatrului Național pentru zece galbeni spre „a putea subsista pînă cînd va fi timpul de a primi lefurile fiind cu totul străin și cu totul întreb uințat".

Ștefan Cacoveanu, cu care Eminescu conșcolărise la Blaj, e vocă în amintirile publicate în Luceafărul sibian, pe Eminescu locuind la Pascali, în spatele hotelului „Hugues" de pe podul Mogoșoaiei, într-o clădire cu caturi, la mansardă :

„Odaia lui Eminescu, numai cu o fereastră mică, era în lățime cam de 4 pași, în lungime cam de 5 pași. Cum intrai din coridor în odaie, în față cu ușa, în fund, era fereastra. Intrînd pe ușă de-a stînga, în colțul odăii, era un cuptoraș făcut din cărămizi. De două palme de la cuptoraș, de-a lungul peretului din stînga, o canapea mică care servea de pat ; în el dormea cu picioarele la foc, fără alt așternut. Canapeaua fusese odinioară roșie, dar acum de tot decolorată. Înaintea canapelei era o masă mică de brad, iar lîngă masă, de cealaltă parte, un scaun de brad, nevăpsit ca și masa. Acesta era tot mobilierul din odaie. Cărțile și le ținea întinse pe jos, de la fereastră pînă lîngă masă, pe padiment. Vor fi fost pînă la 200 de volume, mai cu seamă cărți vechi, nemțești cea mai mare parte. Pe masă erau tot felul de hîrtuli scrise și nescrise. O mașină mică de tinichea de făcut cafea turcească, — ici cafea, colo zahăr, pulverizat, caiete și cărți și alte multe și mărunte. În odaie nu se ștergea, nu se mătura, pe sus și prin unghere se țesuse păienjeniș".

În strada Speranței *a locuit Eminescu în noiembrie 1877 cînd vine de la Iași, după propria-i mărturisire,* cu „bagaje: cărți, manuscrise, cioboate vechi, lăzi cu șoareci și molii". *Să lăsăm colegului său de studii și de redacție, prietenului care-l poftise și-l aduse la București, Ion Slavici, s-o descrie cum o cunoscuse el în acea toamnă :* „O căscioară în stil țărănesc, singură în curte, cu pridvor de stîlpi de lemn, două odăi la mijloc cu o tindă, în fundul căreia se afla o mică bucătărie". *Era așezînd deretecat de proprietăreasă, o babă, Raisa Iftimovici — și aceasta foarte rar, spre a nu-i încurca însemnările, manuscrisele și cărțile trăfuite.*

După ce în toamna lui 1878 Slavici l-a rupt cu greu pentru odihnă din strivitoarea muncă jurnalistică, Eminescu a mers la Florești-Dolj, ocupîndu-se, cum se știe cu traducerea Fragmentelor din istoria Rominilor *(vol. I) de Eudoxiu Hurmuzachi. Conservatorii, crezînd că-l vor obliga mai mult, i-au transportat în lipsă lucrurile la Maiorescu, în* strada Sf. Vineri. *La inapoiere, poetul sătul de umiliri, refractar orarului automat al casei și ceremonialului aristocratic, de con-*

Veronica Micle, la 18 ani

vorbiri la ceai, la cafea, etc., nesimțindu-se în largul său, după cîteva zile s-a mutat. Din aceleași motive a refuzat și confortul la familia doctorului Kremnitz, ruda prin alianță a lui Maiorescu. S-a mutat la baba Raisa, așa cum reiese din însemnări inedite ale lui Eminescu, fila 327 :

Chitanță

Am încheiat cu D-lui M. Eminescu odaia nr. 1 din casele melle cu prețul de patru zeci cinci lei noi pe lună împreună cu serviciul, și am primit chirie pentru două luni.

Iar ăn cazu de rupere invoeti noastre, suntem datori a ne vesti cu 14 zile înainte.

București 1878 Novembrie 28 st. vech.

RAISA IFTIMOVICI

De aici s-a mutat la Caimata *la începutul lui 1879.*

Și totuși într-aceeași casă, dispărută azi, *s-a întors pentru cîteva săptămîni în miezul lui iulie 1884, dată cînd îl vizitează adolescentii Dimitrie Stăncescu și Iotescu-Dobrogeanu. Ultimul evocă și el locuința cvasi-rustică bătrînească și coboritâ, „întoarsă cu spatele spre stradă". În curte crestea neîcalcat trocotuș peste care umbreg nucul rotat din mijloc.* „Străjna din fața casei se prelungia peste prispă și se sprijinia pe niște stîlpi cu parmachie de la un capăt pînă la celălalt, neîșindă loc decît întrări". *Aici fiul Ipoteștilor regăsea, astfel, în două rînduri, un modest adăpost cu cerdac, așezat în peisaj aproape sătesc. Poetul umbla deseuit în intimitate și purta cămașă lungă cu riuri, petrecută la git și cu ciucuri olteneșți.*

Mănăstirea Calmata „căzînd în ruină", *a fost dărîmată în 1890. Era pe locul unde strada Sfinților atinge în unghi ascuțit Bulevardul Republicii. Doar un șerau de piatră strîns în grilaj pe bulevardul amintit, la nr. 44, mai*

Casa din str. Segmentului 9

Patul în care a dormit Eminescu

ridor suspendat la primul cat, cum intri în curtea îngustă pe stînga. În casa aceasta s-a produs primul șoc de alienație... Înmărmuriță de vociferări și amenințări, soția lui Slavici, rămasă singură, cere în dimineața de 28 iunie 1883, concursul cunoscuților spre a-l pune în cămașă de forță.

Ultima etapă a șederii sale în București. Din primăvara lui 1888 pînă-n ianuarie 1889, cînd a fost internat fără întoarcere, adăpost i-a fost „o odăiță sărăcăcioasă situată într-o cotitură întunecoasă din fundătura unui coridor din etajul al III-lea al vastului labirint al bulevrogitei case a lui Mereuș din piața Teatrului". *(Teofil Frîncu). Era pe Calea Victoriei, chiriaș la domnul Herman Weinberger. Chiria i-o plătea criticul Nicolae Petrașcu, diplomat tinerel, din care putea obține cu titlul milei de la Ministerul Afacerilor Externe. Avem o chitanță din trista dumă din urmă a silelor eminesciene :*

L. n. 50. Am primit suma de lei noi cincizeci de la d. M. Eminescu, plata chiriei dela 5 Iuliu pînă la 5 August 1888.

HERMAN WEINBERGER

Eminescu ducea existență de sihastru, sărac, cu botinele sparte, purtînd pălărie bortită și decolorată, neprimind mai pe nimeni, evitînd să apară între cunoscuții de altădată. Cînd totuși trebuia să-i vizziteze o făcea cu sfiiciune, terorizat de amintirea claustrărilor anterioare. Apărea mai des între ieșiri începătoare — întorcîndu-se mai absent „cuprins de grijă că a doua zi neavînd cu ce-și plăti chiria va fi dat afară".

Itinerarul eminescian spre a fi întreg e necesar să cunoască și locurile de muncă ale poetului — în șpița redacția Timpului, *în succesivele ei mutații, — casele unora din prietenii pe carei căuta pînă-n iunie 1883, cu simțăminte de prețuire, căile, aleile și parcurile pe care se preumbla citeodată, localurile frecventate pentru cină și muzică, vecinătățile orașului călcate de el, casele de sănătate. Dar pentru acestea, alt prilej, cu tot atîtea popasuri.*

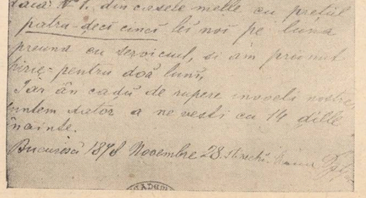

Chitanta,
Am incheiat Dlui M. Eminescu
casa Nr. din casele melle cu pretul
patru zeci cinci lei noi pe luna
impreuna cu serviciul, si am primit
chirie pentru doua luni.
Fer în cazu de rupere invoeti noastre,
suntem datori a ne vesti cu 14 dille
inainte.
Bucuresci 1878 Novembre 28 Stil Vech.

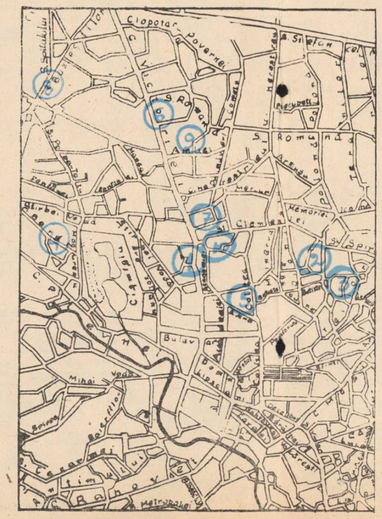

Realismul socialist — metoda de bază a literaturii actuale

de Aurel MIHALE

În anii puterii populare, scriitorii au fost preocupați în mod deosebit de crearea unei literaturi a zilelor noastre, a reflectării cît mai veridice a vieții actuale a poporului nostru în creația literară. Astăzi, însă, îndeplinirea acestei nobile datorii a noastre este cerută cu tot mai multă insistență de ritmul de dezvoltare a vieții noi. Construcția socialismului a intrat într-o fază mai înaintată. Pe șantierele pe care noi le cunoșteam acum patru-cinci ani, au apărut construcții, fabrici și uzine noi, care astăzi produc și schimbă treptat caracterul economiei noastre naționale. Transformarea socialistă a agriculturii se găsește de asemenea în plin avînt, fapt demonstrat cu atîta certitudine de Constătuirea de la Constanța. Avem astăzi regiuni și raioane întregi cooperativizate. Visul spre care năzuiau țăranii muncitori, care închegau în 1949 primele gospodării colective, este acum în bună parte împlinit. Am obținut de asemenea rezultate deosebite în domeniul revoluției culturale, al luminării cît mai largi și mai adînci a maselor muncitoare.

Odată cu acestea, viața însăși a căpătat treptat o înfățișare nouă ; noile relații sociale, socialiste, s-au dezvoltat și și-au întărît statornicia ; milioane de oameni au suferit transformări adînci, structurale, în făurirea conștiinței noi, socialiste.

Este clar că literatura noastră trebuie să oglindească acest proces atît de complex al construirii vieții noi. Ea trebuie să participe mai activ în desfășurarea acestei bătălii pentru o lume mai bună și mai frumoasă. Noi, scriitorii, vom servi cauza literaturii realist-socialiste scriind tocmai despre această bătălie, despre această nouă realitate socială și umană care se dezvoltă impetuos sub ochii noștri, despre problemele majore de astăzi ale construcției socialismului în patria noastră.

Pentru aceasta este însă necesar să ajungem la o cunoaștere cît mai deplină a vieții. În ea găsim izvorul cel mai adînc și mai autentic al literaturii, acea apă vie mereu renăscătoare a artei adevărate. De altfel, tocmai această viață nouă a răzbit cu putere în cele mai bune din cărțile noastre.

Trebuie să sporim eforturile noastre de a cunoaște realitatea, cu atît mai mult cu cît este vorba de o nouă realitate socială și umană, în continuă dezvoltare, cuprinsă de un permanent zbucium înnoitor, de o realitate la a cărei transformare participă mulțimi entuziaste de milioane de oameni. Tocmai în viața acestor mulțimi, în munca lor, în frămîntările lor profunde și arzătoare, în credința și năzuințele lor spre mai bine, vom găsi materialul cărților noastre. Important este să căutăm și să găsim semnificația cea mai adîncă a realităților noi, să căutăm și să dezvăluim esența lor, pentru ca reflectarea lor să fie cît mai veridică și funcția socială a literaturii noastre, contribuția ei la construirea socialismului, realizată la un nivel cît mai înalt.

Reflectarea artistică cît mai veridică a noilor realități sociale din țara noastră depinde de însăși atitudinea pe care o are scriitorul față de această realitate. De pe ce poziții, în nume:e cui și în ce scop se apropie de ea ? Este vorba deci de atitudinea politică a scriitorului, de atitudinea lui de partid. Este vorba de înaltul mesaj de idei al literaturii noastre noi, de cauza socialismului pe care o slujim prin creația literară, de idealul societății noastre, al libertății, fericirii și împlinirii depline a omului. Imaginea luminoasă a viitorului omenirii ne impune o atitudine comunistă față de viață, de realitate. Această atitudine influențează deopotrivă și actul cunoașterii vieții, și pe cel al însăși reflectării artistice, al creației literare.

Tocmai acest fapt al atitudinii poitice, al înaltului mesaj de idei socialist, dă literaturii noastre o forță de temui, o putere proprie deosebită, o lumină care aprinde inimile a milioane de oameni. În măsura în care ne vom însuși organic acest mesaj de idei, vom reuși să înțelegem viața cea nouă, dezvoltarea ei revoluționară, vom reuși să creăm o literatură pătrunsă de ideile noului umanism socialist, să înțelegem însuși rolul creației noastre. Însușirea deplină a idealului comunist ne va ajuta să vedem însemnătatea bătăliei pentru socialism, să ne apropiem de o nouă înțelegere a omului și a rostului lui pe pămînt, să pătrundem sensurile ce'e mai adînci și mai nobile ale sufletului lui, să-i descifrăm dragostea și ura, durerea și fericirea, patimile și pasiunile, lupta lui înflăcărată pentru mai bine.

În același timp, eforturi noastru pentru crearea unei literaturi cu tematică actuală nu poate fi despărțit de efortul pe care îl facem pentru însușirea mai adîncă a noii metode de creație, metoda realismului-socialist. Este vorba de modalitatea gîndirii artistice a scriitorului. În spiritul cărei concepții despre lume și viață, despre societate, se apropie artistic de realitatea pe care vrea s-o oglindească ? Această modalitate a gîndirii artistice pare a fi „mecanismul" cel mai ascuns și mai specific al creației literare. Luptînd pentru însușirea deplină a concepției celei mai avansate, a materialismului dialectic și istoric, a științei despre lume și societate a cărei muncitoare și a partidului ei, s-a schimbat însuși felul nostru de a gîndi, și în acest sens apropierea noastră de viață, modul de a reflecta artistic realitatea. Actul creației literare a căpătat astfel o greutate proprie deosebită, un anume sens majer pe linia cunoașterii adevărului vieții, precum și a influențării dezvoltării acesteia.

De aceea, însușirea noii metode de creație a realismului socialist constituie în ultimă instanță piatra de incercare a oricărui scriitor care tinde să facă o literatură structural nouă. Pentru tinerii scriitori, această sarcină are o importanță covîrșitoare. Asaltul pentru stăpînirea măestriei literare se identifică, de fapt cu asaltul pentru stăpînirea metodei realismului-socialist. Odată cu cunoașterea deplină a faptelor de viață și a mesajului socialist, scriitorul — tinăr sau virstnic — trebuie să tindă să cucerească și această nouă modalitate a gîndirii artistice, bazată pe concepția materialismului dialectic și istoric. Cu atît mai mult, cu cît ea este legată direct atît de funcția de cunoaștere, cît și de funcția educativă a literaturii noi. Urmărind procesul de creație corespunzător realismului-socialist, cititorul însuși ajunge să-și însușească și să stăpînească noua modalitate de gîndire, și astfel să se transforme. Poate că aici și trebuie să căutăm înțelesul cel mai adînc al formulei atît de lapidare „scriitori — ingineri ai sufletului omenesc".

DINTRE SUTE DE CATARGE...

Apelul adresat de revista noastră în primul număr, a fost răsplătit cu un număr impresionant de scrisori, conținînd în majoritate, așa cum ne și așteptam, versuri. Unii dintre semnatari sînt cunoștințe ceva mai vechi, din corespondența „Tînărului Scriitor", alții bat pentru prima oară cărarea spre publicare. Le vom răspunde, însă, fără vreo preferință, deoarece „stagiul" nu are în acest domeniu, nici o însemnătate.

Virginia Șerbănescu. **Lectura surprinde o relativă stăpînire a versului. Sonetele sînt îngrijit construite, există pretutindeni o oarecare precizie a limbajului, ceea ce dovedește că poeziile trimise nu sînt primele încercări. Dar de ce această atmosferă deprimantă de casă părăsită? Poetul este definit cam în maniera simbolistă a începutului de secol (cu evidente influențe minulesciene):** Nu sînt decît un trecător nebun / Care-am plecat cîndva din infinit, **sau:** Nimic nu-i nou din ce încerc să spun / E nou doar chinul meu neostenit... **Cu o astfel de concepție asupra rolului pe care poetul (deci și d-ta) trebuie să-l joace în societate, e greu să se realizeze o poezie conformă cu așteptările cititorilor noștri. Poate că frecventarea unui cerc literar te-ar îndrepta spre căi mai proprii.**

Eugen Buzoianu. **O promițătoare vibrație de autenticitate. Publicăm mai jos una dintre poezii. Mai trimite.**

Ileana Theodorini. **Cu o singură poezie e greu să ne facem o părere, deși calitățile evidente ne cam dau ghies. Mai trimite.**

Dumitran Frunză. **Sîntem cunoștințe mai vechi. Am urmărit pe cît ne-a stat în putință evoluția d-tale, și parcă a cam sunat ceasul unui efort hotărîtor. „Motiv la un poem despre ură" este foarte nimerit intitulat, întrucît ne oferi numai motivele unei poezii, nu poezia, prima treaptă a creației. Ai ideea, ai tot materialul necesar, e nevoie de munca propriu-zisă de construcție. Urăsc omul care în fierberea socială vrea să parvină; urăsc omul care plutește pe talazul indiferenței totale, etc. etc., sînt adevăruri neconvertite deocamdată în versuri. „Motivul" are un patos embrionar, care se cere dezlănțuit, cu ajutorul unei puternice imagini poetice. Celălalt poem are multă zgură (traiul hîd și laconic; prinți nătărăi; etc.) banalități (inimioarele pruncilor; zglobiu orășel, etc.) și în general, este cam pletos, obosit, în ciuda intențiilor. Prefer „Motivul" deși neprelucrat, dar mai viguros. Mai trimite.**

Ecaterina Duțică-Marinescu. **Licăresc ici și colo unele strofe, dar, fără supărare, n-am găsit deocamdată o poezie dusă pînă la capăt. Iată „Eu am cîntat":**

Eu am cîntat în versuri chinuite
Durerea mării și paloarea lunii,
Eu am cîntat în versuri chinuite
Copacii, licuricii și lăstunii.

Ideea cere o opoziție, afirmată sau conținută. D-ta, însă continui astfel:

In aceleași versuri, am cîntat amarul
De vieți trudite, risipite-n van
In aceleași versuri, am cîntat amarul
Acelora ce OMUL li-i dușman.

De data aceasta „chinuite" ar vrea să însemne „scrise cu chin" ceea ce în context, este impropriu și produce confuzie. Și apoi ce fel de „amar" au dușmanii omului? Și, chiar dacă-l au, de ce trebuie să-l cîntăm? Reținem faptul că poezia a fost scrisă în 1945 și te rog să ne trimiți versuri din 1958.

Ioana Colan. **Anecdota este îngrozitoare! Badea pleacă militar și interzice iubitei să „dănțuiască" la „hore și babunci". Fata suportă cu greu interdicția și la înapoierea iubitului, izbucnește o dramă:**

Inapoi bade-a venit
I-am zis: — Vezi pantofii noi?
Pentru joc i-am pregătit!

Badea, ursuz, îi răspunde:

— Să-i văd iute la gunoi...

Sfîrșitul îl redăm în originăl:

Cînd mi-a spus că iute-așa
Nu prea vede el cam cum,
Foc țîșnea pivirea mea,
Și-am fugit plîngînd în drum...

— Drept e că mă supăr eu,
Fabrica mi-ai ocărît, —
Mi-a răspuns rîzînd mereu
Badea, și m-a luat de gît.

N-are mîndro ce căuta
Roua-n ochii tăi minuni.
Nu ți-am spus că n-om juca
Ci că sînt pantofii buni.

Poartă și-a mea muncă-n ei,
Cum naiba de nu-nțelegi?
Joc de-or scăpăra scîntei
Dar ei tot rămîn întregi!

Badea, era, după cum s-a înțeles, pantofar.

Chiriță Gheorghe. **Multă, multă lectură. Mai trimite.**

Ion Cănăvoiu. **Publicăm mai jos una din poezii. Mai trimite. Pentru a te cunoaște mai bine scrie mai ales despre viața pe care o trăiești ceas de ceas.**

Otilia-Doina Coman. **Se vede că ai depus multă muncă scriind poemul „Spre seară". Versuri muzicale, imagini proaspete, ici și colo, dar totul este prea sub influența lui „Călin nebunul" pentru a putea discuta. Nu-i nimic rău în faptul că versul eminescian te domină, deocamdată. Dar dacă vei trata și teme eminesciene nu-ți vom putea descifra niciodată profilul. Dă glas sentimentelor d-tale și, mai ales, nu încerca de pe acum poeme epice. Mai trimite.**

Toma Pienaru. **Ne-a reținut atenția Ioana Sîrbului, prelucrarea unei cunoscute teme din folclor. Ideea de a introduce o „descriere a Ardealului", după celebrul pasagiu al lui Bălcescu, este bună, dar modelul este într-adevăr copleșitor, nu poate fi rimat în grabă. Merită să se revină asupra prelucrării, păstrîndu-se, însă, nu numai un vag caracter popular.**

Restul poeziilor sînt intenții lăudabile dar, deocamdată, înainte de realizare. Transcrierea unei situații trebuie să conțină și fiorul respectiv, nu doar o referire: Stăpîni simțeamu-ne pe toate cele / cîmpii și munți și dealuri și vîlcele, / cărări cu serpentine, **etc. Tocmai acest sentiment se cerea creat, denumirea lui nu emoționează. Și, apoi, mai multă atenție la limbă. De ce „cărări cu serpentine"? Sînt niște cărări care au serpentine, sau, de fapt, d-ta vrei să stabilești o comparație? Astfel de scăpări sînt multe și le-am dori cît mai puține, sau chiar de loc. Se pare că ai unele înclinații pentru textele de muzică. Nu neglija această preocupare.**

Mihu DRAGOMIR

LA HANUL ANCUȚEI

In căni de lut istorisește mustul
In tainici șoapte, basmul de-altădată,
De cînd drumeți, în jurul mesei, roată,
Se adunau ca să-i pătrundă gustul.

...Și ce mai seri se-nfiripau la han!...
Din vorbă-n vorbă și din cană-n cană
Nici nu simțeai cum au trecut în goană
Atîtea ceasuri sfinte de alean...

Tăcut îmi las privirea să se-ngroape
Afund în cană, ascultînd povestea...
Deși e mult de cînd trăiră-acestea,
Lumina lor îmi tremură sub pleoape.

Și, ca și-atunci, ridic încet cănuța,
Citind pe fundu-i slova nepătrunsă
Și-mi pare că după tejghea, ascunsă,
Strengar, din ochi îmi face semn Ancuța.

Ion CĂNĂVOIU

GIGANTUL

după Paciurea

Cu fiece fărîmă de putere
Mă opintesc mai mult, mă rup din stîncă
Și îmi inundă trupul țeapăn încă
Un val de sînge proaspăt prin artere

Și totuși nu-i deplina libertate
Și tirania pietrei mă mai ține
Și mă desfac prea-ncet, cu greutate
Și-mi strig durerea, mut, fără suspine.

Dar nu regret nimic și nu blestem
Acest destin ce-i hărăzit doar mie
Căci vreau să intru demn în veșnicie
Și chinul luptei crîncene-l rechem.

Eugen BUZOIANU

Una din halele uzinelor „23 August"

VĂ PREZENTĂM

Cenaclul „G. Topîrceanu"

Uzinele „23 August" și „Republica" — București

Reactivizat nu de mult din inițiativa organizației U.T.M. și cu sprijinul ziarului local de partid, Viața uzinei, *sub a cărui tutelă se și află în prezent, cenaclul* G. Topîrceanu *de pe lîngă uzinele „23 August" și „Republica" a reușit într-un timp relativ scurt nu numai să se consolideze din punct de vedere organizatoric dar și să devină cu adevărat animatorul creației literare din acest puternic centru industrial.*

Explicația rapidei sale dezvoltări constă înainte de toate în faptul că în aceste uzine există un mănunchi entuziast de tineri talentați (și nu numai tineri), preocupați în permanență de dezvoltarea aptitudinii lor pentru literatură. Era de așteptat deci ca inițiativa organelor susamintite să se bucure de mult succes.

Grupînd la un loc pe membrii celor două cercuri literare existente anterior, organizatorii cenaclului au făcut posibilă desfășurarea unei activități mai cuprinzătoare, discuțiile bucurîndu-se astfel de o participare mai substanțială. Mai mult chiar: actuala conducere a cenaclului are intenția de a atrage în această activitate și elementele talentate din celelalte mari întreprinderi industriale din raionul 23 August, inițiativă demnă de toată lauda. Nici un om de talent nu trebuie să rămînă în afara cenaclului, cenaclul oferind fiecărui începător posibilitatea de a-și confrunta creațiile și părerile proprii cu cele ale unei opinii literare publice. Opinia aceasta este în orice caz foarte utilă pentru fiecare cenaclist, indispensabilă chiar.

Cenaclul G. Topîrceanu *este tocmai promotorul unei asemenea opinii literare, necesare oricărui membru al său. Se poate spune că fiecare ședință de lucru reprezintă o nouă treaptă în dezvoltarea talentului și în îmbogățirea cunoștințelor literare ale fiecărui membru în parte.*

La una din ședințe ne-a fost dat să asistăm de pildă, la o întîmplare emoționantă. În spațioasa sală de lectură a bibliotecii, unde ne aflam, rămăseseră retrași într-un colț, preocupați de lecturi personale, doi tineri muncitori, elevi ai școlii medii muncitorești. Dar intenția lor s-a spulberat îndată ce a început citirea primei poezii. Lectura a fost lăsată deoparte, amîndoi antrenînduse cu însuflețire la discuțiile din ședința cenaclului. Imaginile poetice autentice, proaspete, discuțiile pătimașe dar interesante ale tovarășilor lor i-au entuziasmat pe cei doi asistenți fără voie. Deplina lor satisfacție consta și în aceea că în lucrările citite își regăseau sentimentele, gîndurile și preocupările lor de fiecare zi. Aceasta și face ca ședințele de lucru ale cenaclului să fie pasionante, bogate în învățăminte prețioase.

Datorită acestei orientări către temele majore ale vieții, către aspectele luptei oamenilor muncii din cele două uzine, s-a ajuns la obținerea unor rezultate îmbucurătoare. Pagina de literatură apărută în Viața uzinei *din 21 iunie a.c., înmănunchind numai cîteva din aceste valoroase creații, e cea mai bună dovadă. Colaborarea cu ziarul nu se reduce însă numai la asemenea pagini de literatură, unele lucrări apărînd și separat în diverse numere ale ziarului.*

Traian Bădulescu, Florin Bărbulescu, Chirculescu Gh., Țăpîrdea Gh. sau Ganțăr Maria sînt numai cîțiva dintre autorii unor asemenea lucrări. Primii doi sînt de altfel cunoscuți nu numai în uzina lor din paginile ziarului local ci, și din paginile unor publicații centrale ca Scînteia, Scînteia tineretului *sau* Tînărul scriitor. *Traian Bădulescu a obținut la ultimul concurs al* Scînteii *premiul I pentru reportajele sale, iar Florin Bărbulescu a publicat atît în vechea revistă* Tînărul scriitor *cît și în* Scînteia tineretului.

Cenaclul a avut asupra lui Florin Bărbulescu o înrîurire binevenită, ajutîndu-l să înlăture din creația sa unele influențe ale poeziei semănătoriste desuete. Ultimele sale poezii „Cîntec pămîntului" și „Mă trag din neam de olteni" nu mai au nimic comun cu idilele dulcege și banale care abundau în scrisul său cu un an în urmă.

Multă străduință în crearea unor poezii emoționante despre munca tovarășilor săi depune și Gh. Chirculescu, ale cărui versuri dure, dar pline de prospețime sînt în mod justificat apreciate. Stîngăciile de versificație ca și unele formulări lozincarde se întîlnesc din ce în ce mai rar în versurile sale din ultima vreme.

Însă, atît el cît și alți membri ai cenaclului au nevoie de o pregătire intelectuală superioară, de o cultură temeinică. Exemplul lui Al. Dumitru și Ganțăr Maria, în prezent elevi ai școlii medii muncitorești, merită să fie urmat.

În afară de aceasta, biroul cenaclului trebuie să găsească anumite forme care să contribuie la ridicarea nivelului cultural al cenacliștilor, la îmbogățirea cunoștințelor lor politice și estetice, la abordarea temelor vieții în lumina principiilor marxism-leninismului.

Recomandările bibliografice, simpozioanele, seminariile sînt numai cîteva dintre acestea.

Ținînd seama de importanța vitală pe care o prezintă această problemă pentru toate cenaclele din țară, propunem Comisiei pentru îndrumarea tinerilor scriitori să studieze posibilitatea alcătuirii unui ciclu de lecții de marxism și teorie a literaturii, lecții care să fie trimise în cenacluri și pe baza cărora să se organizeze seminarii. Asemenea inițativă a mai existat și a dat rezultate remarcabile.

Toate acestea vor face ca tînărul cenaclu G. Topîrceanu *să devină o adevărată școală pentru membrii săi și o mîndrie pentru toți muncitorii din cele două uzine, o mîndrie, pentru că va ajuta la dezvoltarea și consacrarea talentelor ivite din rîndurile lor.*

Niculae STOIAN

STEAUA FĂRĂ NUME

Ion Prunoiu

Sărmani cocori!

I-ați ciugulit Saharei din mătreață,
Din gura-i, vechiul Nil v-a adăpat
Și prin Balcanii năclăiți în ceață
Sorbirăți iz de mugur desfoiat.

Dar dintr-atîtea bunuri pămîntești
Sărmani cocori, voi n-ați aflat ce-nseamnă
Să ai un cuib natal, să-l încălzești,
Și-n geruri, iarna, și sub ploi, în toamnă.

Sărutul

„Mă doare mîngîierea ta, mă doare!"
Ghicesc dojana ne-ntinatei guri,
Că-s palmele-mi cojite bătături
Și-ți zgîrie obrazul pal, de floare.

Dar palmele, aceste vechituri,
Frămîntă-n ele veșnica schimbare
Și ție doar ți-i hărăzit sub soare
Alintul lor de arșiți să-l înduri.

Ion Crînguleanu

Ereditate

Mama m-a purtat în pîntec
Strîns cu brîie, — lumea să nu știe
Că va naște un copil, îndată
După ce va face cununie.

Geaba mă ținuse mama în strînsori;
Ochiul lumii vede și în soare...
Oamenii strigau cu guri înveninate
Că-s copil făcut de fată mare.

Poate o țigancă-ndrăgostită
De stejari și de izvoare repezi
Imi făcuse noaptea de ursită, —
Să rămîn între păduri și lespezi.

Și mi-a pus în mînă fluierul de os
Invățîndu-mi inima să cînte;
Mama tace, de-o întreb ades,
De nimic nu-și mai aduce-aminte...

...Mama a fugit cu mine-n pîntec
Prin păduri și lunci plîngînd mereu;
Poate de aceea, ca un cîntec,
Dat mi-i să trec azi prin lume eu.

Tata

E om senin cu ochii sclipitori
Ca un pahar de vin la sărbători.
Poverile le-a dus în spate,
Tîrîndu-se pe mîini și coate.

Plugar de felul lui, în sat,
Invîrte plugul la arat.
Așa cum a știut să poarte
Gamelă, armă, sau ciobote sparte.

Și cîteodată tatăl meu
Voia să vină la liceu
Să-și vadă fiul cum învață
Dar îi stătea un lucru-n față:

Aici printre clădiri înalte
Intrînd, de soare se desparte;
Și-i vine greu, că pe ogoare
E bun tovarăș cu-acest soare.

Să-l vezi cum fluieră ferice
Cînd leagă primul snop de spice
Și spune-n glumă: „Slavă nouă
Că am ajuns la pîine nouă"!...

Vremea

- POVESTIRE -

de Al. Ivan GHILIA

Bătrîna trăgea să moară.

De trei zile şi de trei nopţi într-una, nora şedea la căpătîiul ei; îi privea faţa suptă, răvăşită, cu ochii topiţi în fundul capului; îi pîndea fiece mişcare a pieptului, fiece tresărire, cu o lacomă curiozitate şi-un amestec de groază şi silă. Din cînd în cînd, cu-n gest smuncit, îşi trăgea basmaua pe ochi şi-şi stăpînea tremurul mărunt al dinţilor, apăsîndu-şi bărbia cu palmele. Asculta răsuflarea scurtă şi chinuită a bătrînei şi se gîndea c-ar putea să ţină mult aşa, şi mîine, şi poimîine, toate zilele, toată viaţa. „A fost femeie voinică, n-o să moară aşa curînd". Şi-o apuca un simţămînt vag, nedeslusit, de zădărnicie şi spaimă. Totul părea că durează şi că va dura aşa la nesfîrşit. Dar tresărea numaidecît şi se speria singură de ce-i trecea prin cap. Pieptul i se umplea de ceva fierbinte şi înecăcios. Capul începea să-i vîjîie. Şi-atunci i se părea c-a-mbătrînit dintr-o dată, că s-a uscat şi că toată viaţa şi-o vede acolo scrisă pe faţa aceea istovită, împăienjenită de creţuri; în ochii lăcrămoşi şi goi, care nu mai vedeau nimic şi-n care mijea o lucire sticloasă; toată viaţa ei părea adunată acolo, în mîinile mari şi urîte, deformate de trudă, cu pielea bătucită şi aspră, care-au frămîntat pămîntul în două cu sudoare şi lacrimi şi-acum zac amorţite, neputincioase şi cuminţi, pregătindu-se să intre-n ţărînă şi să se amestece cu ea; viaţa ei toată zăcea acolo în faţa ei schilodită şi goală, înspăimîntător de pustie şi de fără rost, ca şi faţa, ca şi mîinile bătrînei. Nu bătrîna murea. Ea însăşi murea întinsă pe patul tare de scînduri... viaţa şi tinereţea ei pierdute fără veste. ...„Doamne, doamne, numai de s-ar isprăvi odată!" îşi zicea tot mai istovită, cuprinsă de tremur.

Bătrîna şedea nemişcată, cu faţa-n sus, cu ochii larg deschişi, pironiţi în tavan, şi din pieptul ei uscat, scobit numai pielea şi oasele, se ridica acelaş icnet slab, scurt, sfîşietor. Părea că ceva greu şi neînţeles se zbate chinuitor în pieptul bătrînei şi zbaterea aceea umple aerul, agăţîndu-se de pereţi, lunecînd pe sub pat, prin unghere.

„O să moară şi n-am să pot aprinde lumînarea!" îi trecu iarăşi prin cap şi se înfioră de groază.

— Nu mai vine! şopti în aceeaşi clipă bătrîna, mişcîndu-şi buzele albe, străbătute de paloarea morţii, fără ca faţa să i se clintească, de parcă i-ar fi fost înţepenită, moartă deja, şi numai buzele şi ochii i-ar fi rămas vii.

— ...nu mai vine... of!... şi eu mă duc! urmă ea adunîndu-şi toate puterile, cu-n glas stins, coplesit, şi toată aşteptarea şi durerea aceea necunoscută care-o mai ţinuse pînă atunci în viaţă, răbufni cu putere şi pentru o clipă îi lumină chipul împietrit, îi aduse o rază firavă de speranţă şi-i dezgheţă mîinile înţepenite. Mîinile ei slăbite, cu pielea străvezie şi unghii negre, se mişcară şovăitor, parc-ar fi vrut să adune la piept, cu zgîrcenie, amintirile dragi care pluteau undeva în cameră, sau să mîngîie chipul celui aşteptat.

— Cămaşa... şopti deodată, poruncitor, îndreptîndu-şi ochii spre uşă.

Nora alergă la sipet şi cu mîinile tremurînde scoase de-acolo cămaşa albă de-nmormîntare.

Dar bătrîna făcu repede semn cu buzele că nu şi pe chipul ei trecu o umbră de desnădejde şi spaimă:

— Cămaşa lui Gheorghe...

Nora se aplecă asupra sipetului bîjbîind printre lucruri cămaşa bărbatului ei dispărut, sau poate mort pe front, cămaşa pe care-o purtase o singură zi, cu cinci ani în urmă, înainte de război, cînd se cununaseră.

— S-a sfîrşit... nu mai vine... dar tu să-l aştepţi! să-l aştepţi! horcăi bătrîna cutremurător şi rămase cu mîna înţepenită în aer.

Nora rămase în picioare, la marginea patului, cu cămaşa bărbatului în mînă, fără să priceapă nimic. Mintea ei buimacă se agăţă de ultimele vorbe ale soacrei şi tot trupul îi rămase nemişcat, îngheţat de încordare, parc-ar fi vrut să pătrundă înţelesul acelor cuvinte. Apoi dintr-odată ceva ciudat se produse în ea; parcă primi o lovitură cumplită; ţipă şi se prăbuşi peste trupul îngheţat al moartei.

Cînd se ridică de-acolo, ţinea cămaşa tot în mînă dar părea că nu-şi mai da seama de asta, că nu-şi da seama de nimic.

Alunecă împleticit prin odaie, deschise uşa şi ieşi afară...

★

Războiul se sfîrşise, răniţii se vindecaseră, morţii putreziseră şi ea aştepta mereu. De cinci ani într-una, de cinci ani fugea de oglindă; de cinci ani nu mai zîmbise; de cinci ani nu mai cîntase; de cinci ani se îmbrăca în straie cernite şi fugea din calea bărbaţilor; de cinci ani s-apuca de-un lucru şi lucru-i cădea din mîini; de cinci ani trăia numai prin aşteptarea asta; de cinci ani, pas cu pas, soacra n-o slăbise din ochi, se ţinuse pe urmele ei, îi hrănise sufletul cu nădejde, cu frică, îi aţîţase într-una credinţa pierdută şi-i arătase prin însăşi credinţa ei, că va veni negreşit, c-o să se întoarcă. Şi-acum dintr-odată se frînse ultimul reazim al credinţei şi ea se trezi singură, îngrozitor de singură şi de părăsită.

O ceaţă deasă i s-aşternu în faţa ochilor, un gol i se căscă sub tălpi şi-o înghiţi.

Cînd îşi reveni, capul îi era greu ca de plumb. Mîinile şi picioarele nu şi le mai simţea. O mare sfîrşeală îi încingea tot trupul. Se uită împrejur şi nu-şi mai aminti nimic.

In ogradă se cerneau umbrele înserării. Din casa cea mare venea miros de lumînări arse şi-o mulţime de femei străine stăteau aplecate împrejurul ei răspîndind miros dulceag de mort şi de ceară şi vorbeau pe şoptite. Afară, la trunchi, s-auzeau ciocpliturile de bardă. „Face cineva crucea!" îi trecu prin cap şi dînd uşor femeile într-o parte, se ridică şi ieşi în prag să vadă cine-i.

Numai ce ieşi şi dădu un ţipăt.

Bărbatul întors cu spatele spre ea, care cioplea crucea, avea grumazul roşu, spatele lat şi semăna...

— Gheorghe! strigă buimăcită şi se repezi spre el.

Omul se-ntoarse liniştit cu toată nepotrivirea momentului, o umbră fugară de zîmbet îi trecu peste faţă şi-n glas îi tremură o undă de imputare.

— Eu îs Toader, vecină... ce, nu mă mai cunoşti?

Fără veste avu atunci impresia că o ghiară îi sfîşie pieptul. Dădu un pas înapoi, se întoarse, alergă în casă şi-şi scufundă faţa în pînza albă de la picioarele moartei...

Apoi se făcură toate pregătirile şi marţi spre seară veni preotul pentru îngropăciune.

Seara se făcu masa de pomenire.

A doua zi, Saveta se sculă cu o tristeţe rece în suflet şi nu ştiu de ce să se apuce. Se uită împrejurul ei şi le văzu pe toate ca de la o mare depărtare. Ieşi afară. Era o zi călduroasă. Soarele scînteia în fereşti. Lîngă hornoaică, în cob, se scăldau vrăbiile, ciripind. Frunzele răchiţii pîlpîiau uşor mişcate de-o boare de vînt. Liniştea grea, împietrită, o-nfăşură din toate părţile; îi ţîrîia în urechi, i se lipea parcă de faţă.

Se aşeză în cornul prispei şi-şi rezemă spatele de perete, îşi încolăci genunchii cu mîinile, îşi sprijini bărbia pe genunchi şi rămase aşa, nemişcată şi absentă, cu ochii în gol.

In faţa ei se-ntindea drumul neted şi prăfos, urcînd colina domoală a dealului şi pierzîndu-se în ţarina depărtată, pustie şi fără de sfîrşit. Zile şi luni de-a rîndul şi ani întregi a privit în lungul acestui drum, aşteptînd şi oftînd, şi-amestecîndu-şi oftatul cu lacrimi. El mergea însă înainte, greoi şi nepăsător, atras către zările de fum şi cenuşă; venea de departe şi mergea departe, furîndu-i privirile şi-o parte din suflet şi ea rămînea tot mai singură şi tot mai chinuită, istovită şi pustiită de aşteptare. Lume multă şi felurită, amară şi veselă, încrezătoare şi tristă s-a scurs pe tot lungul drumului, din tuspatru zările, dar pentru ea drumul a rămas mereu înşelător. Acum privea în lungul lui şi i se părea mai mult ca niciodată, gol şi sterp, ca şi viaţa ei.

★

Noaptea nu putu adormi şi ieşi afară pe prispă în acelaşi loc, dar drumul nu se mai zărea, se ghicea doar în întuneric, ca o licărire slabă, albicioasă. Nici gîndurile ei nu mai erau aceleaşi de dimineaţă, parcă le acoperise şi pe ele noaptea sau altceva ciudat şi neînţeles.

Se uită prin ogradă cercetător şi lung, sforţîndu-se să descopere ceva anume, un lucru tainic, poate acel lucru tainic care-i schimbase şi-i năruise vechiul făgaş al gîndurilor şi deodată păru că descopere tocmai ceea ce aştepta: o luminiţă firavă pîlpîi de cîteva ori la poartă, apoi se văzu arzînd mucul unei ţigări. Atunci ea se ridică încet, fără zgomot, ţinîndu-şi mîinile lipite de şolduri şi cu faţa neclintită cu gîtul ţeapăn, uşor împins înainte, se apropie de poartă. Pipăi uşor iarba cu talpa piciorului şi se aşeză lîngă gard, încolăcindu-şi genunchii cu braţele, sprijinindu-şi bărbia pe genunchi. Dincolo de poartă, ţigara ardea în tăcere luminînd cînd şi cînd un capăt de mustaţă, o parte din bărbie şi monturile ciolănoase ale obrajilor lui Toader. Stăteau aproape alături. Numai poarta îi despărţea şi tăcerea lor tulburătoare şi profundă. Dacă ar fi vrut el... sau dacă ea ar fi putut... dacă aşa ceva ar fi fost cu putinţă... numai poarta ar fi dat-o înlături... Dar el fuma în tăcere, îngîndurat, şi ea-şi strîngea tot mai tare genunchii cu mîinile, înnodîndu-şi degetele şi simţindu-şi pînă-n palme, grelele bătăi ale inimii.

Vîntul uscat al nopţii susura printre nuelele gardului, aducînd un miros amar de iarbă sforogită şi floare jilavă de soc. Dincolo de gard ţigara mai licări de cîteva ori apoi se stinse. Intunericul se făcu şi mai adînc şi din întunericul acela, ca o şoaptă, se auzi vocea lui tremurătoare şi stinsă:

— Savetă...

Ea tresări înfiorată ca de-o presimţire.

— Taci, Toadere...

— De ce să tac? izbucni el cu-o amărăciune neaşteptată. Pînă acu am tot tăcut... N-am spus nimănui...

— Taci...

— Ba nu, de ce? Tot aia e... Trebuie să-ţi spun. Tu ţii minte, Savetă, că eu te-am jucat odată la horă?

— Nu... Nu ţin minte... şi nici nu trebuie... Asta o trecut, Toadere. Asta o fost de mult.

— Şi ce dac-o trecut? Nimic încă nu-i prea tîrziu...

— Mă tem că da, Toadere!

Luna se furişă de sub feregeaua norilor şi zugrăvi ograda cu fulgi de argint, apoi gardul, prispele şurii, învălui răchitele într-o umbră albastră de taină şi pe ei doi într-un fel de miracol neştiut, amestecat cu-n fior ameţitor, ca-n vis.

— Savetă — şopti el stins, copleşit parcă de frumuseţea tainică a nopţii.

— Taci Toadere...

— Tu n-ai nici o vină, Savetă. L-ai aşteptat destul... Eşti tînără... Trebuie să-ţi trăieşti şi tu viaţa...

— Taci Toadere, nu vorbi aşa! — se sperie ea. Te-o bate dumnezeu.

— Nu-mi mai pasă, Savetă. M-a bătut destul...

Şi tăcerea iar s-aşternu grea, apăsătoare, între ei. Departe, în cîmp, s-auzeau buratecii, pe-aproape lătrau cîinii stîrniţi din somn de vedeniile nopţii şi greierii măcinau liniştea ţîrîind încet şi monoton.

— Nu mai vreau — începu el iar, şi vocea lui, liniştită şi tristă venea parcă de undeva din pămînt, pornea din pămînt şi-o înfăşura toată strecurîndu-i în suflet o-nfiorare ciudată — nu mai vreau... şi dacă nu se poate dragoste, măcar înţelegere... Omul nu poate trăi singur. Singur se sălbăticeşte ca un lup... se ofileşte şi moare. Şi tu eşti mîncată de singurătate... tu trebuie să ştii, Savetă...

— Nu-i aşa, Toadere... Durerea n-o poţi împărţi cu nimeni... şi oamenii sînt răi...

— Nu-s răi, Savetă... Războiul i-a făcut răi... L-o închis pe fiecare în singurătatea lui... că trec unul pe lîngă altul fără să se bage-n seamă... fiecare cu durerile şi cu necazurile lui... Dar aşa nu se poate, Savetă. De durere te scapă numai uitarea şi uitarea ţi-o dă numai munca şi oamenii...

— Nu Toadere... el trebuia să vină... Atîta cît l-am aşteptat eu, ar trebui să se scoale şi din morţi şi să vină...

— Ştiu, Savetă... ştiu... dar nu-ţi poţi îngropa toată viaţa în durerea asta... Cînd am căzut rănit la Cotul Donului şi m-o dus la spital... era unul lîngă mine... I-o tăiat picioarele... I-o lăsat schilod pe viaţă... Ţăranului îi trebuiesc mîini puternice şi picioare tari... Ce să facă ţăranul fără picioare? Era ca un ciot cu-n cap mare cît baniţa, tot bandajat, de nu i se vedeau nici ochii. Era rănit şi la cap. Dumnezeule, cum mai arăta! Ai fi zis că mai bine să moară decît să trăiască aşa cum era. Dar el vroia să trăiască. „N-am să mai pot ţine coarnele plugului, spunea şi oîta, Savetă, de ţi se rupea inima. N-am să mai calc brazde, primăvara, dar am să văd grîul răsărind... am să simt vîntul călduţ cu miros de salcie verde, ş-am să prind sănătate. Hei de m-aş vedea odată acasă! N-am să trag la coasă, dar am să văd fineţele cum dau în floare, am să frec în palme steblele uscate de dumbravnic ş-am să trăiesc privind". Uite-aşa spunea şi dorul ăsta îl ţinea în viaţă...

— Şi pe mine m-a ţinut nădejdea... da acu-s pustie... nici nu mai am lacrimi de plîns... Degeaba, Toadere...

— Nu-i degeaba. Uite, oamenii se frămîntă... fiecăruia i s-a urît să-şi tot dea tîrcoale şi s-apuce cu dinţii de unde-l doare mai rău... au început să se strîngă laolaltă, să lucreze-mpreună... să se ajute unii pe alţii...

— Ce am eu cu oamenii, Toadere? Eu cu chinul şi cu durerea mea...

— Singură, şi durerea-i mai mare, Savetă! Să-mpărţim durerea asta pe din două ş-ai să vezi c-o să ne fie la amîndoi mai uşor.

— Taci, Toadere, taci...

Şi ea se ridică deodată speriată, cu tot trupul înţepenit de nelinişte şi-ncordare şi se-ndreptă repede spre casă. A doua zi dis de dimineaţă, Toader trase căruţa în ogradă (avea un căluţ mic, pintenog, cu urechi mari ca de măgar), coborî doi saci din pod şi-i aruncă în coşul carului, peste ceilalţi, apoi scuipă în palme, luă calul de căpăstru şi ieşi în drum. Ea îl petrecu de pe prispă, cu ochii, pînă ce-l văzu urcînd drumul la deal, apoi intră repede în casă să pregătească mîncare. Pe la amiază, cînd se-ntoarse Toader de la moară, ostenit şi flămînzit, după ce descărcă sacii şi dădu să plece, ea îl opri la mîncare. Îi aşternu dinainte, pe masă, un capăt de ştergar, îi turnă o strachină plină de borş şi-l îmbie să mănince. Ea spuse c-a mîncat mainainte şi se aşeză în faţa lui, cu coatele pe masă, cu bărbia în palme, pîndindu-l cum rupe mămăliga în bucăţi mari, cum o strînge între degete, o face cocoloş şi îmbucă din ea cu poftă, horpăind zgomotos borşul fierbinte şi acrişor.

— A, că bună-i! zîmbi el într-un scurt răgaz, ştergîndu-şi mustăţile cu dosul palmei şi ochii-i scînteiară de plăcere.

— Îţi place?

— N-am mîncat aşa un borş în viaţa mea.

Ea-şi înălţă atunci faţa crispată de-o amintire şi-şi lăsă braţele pe masă, parc-ar fi vrut să împingă la o parte ceva neplăcut şi dureros care-o împresura. Ceva rece ca gheaţa îi alunecă de-a lungul spatelui şi gîndul care-i ţîşni pe neaşteptate în creier, schimbă dintr-odată totul în ea; îi răscoli iarăşi, ca un burghiu, vechea rană şi-i aduse aminte că-n zadar încerca ea să uite, pentru că nimic nu se putea uita, pentru că zeci de astfel de gînduri stau la pîndă şi i-l vor aminti mereu şi mereu şi niciodată nu va scăpa de el. Uite, a fost destul o vorbă aruncată de Toader, în treacăt, ca să-şi aminteaască... să-şi dea seama c-a făcut borş, pentru că asta-i mîncarea care-i plăcea lui Gheorghe...

—Zău aşa, — nu se putu opri Toader să n-o mai laude o dată — grozav borş! N-am mîncat de cînd sînt!

— Taci Toadere! Pentru dumnezeu...

— Ce-i Savetă?

— Nimic, lasă-mă! şopti ea şuierător printre dinţi şi se ridică de la masă.

Se ridică şi el. Înţelese. Chipul i se făcu ca de ceară şi fălcile i se înţepeniră. Se-ntoarse greoi şi cu paşi mari, încordaţi, tîrşindu-şi călcîiele, o luă spre uşă.

— Toadere, îl chemă ea, desmeticindu-se repede şi ridică faţa.

El se opri în prag, nehotărît, privind peste umăr.

— Ce-i, Savetă?

— Nimic, Toadere. Te duci?

— Nu — îngăimă el moale şi se-ntoarse şovăitor. Am să fumez o ţigară... N-ai cumva un chibrit?

Ea îi dădu chibriturile de pe horn, apoi îl privi cum fumează în picioare, tăcut, posomorît şi i se făcu milă de el. Ţinea umerii aplecaţi, parcă apăsaţi de-o povară şi cămaşa îi era neagră de sudoare şi de umblătură, şi ruptă pe la subsuori. Deodată se ridică tulburată, se apropie şovăitor de sipet şi ca şi-n ziua morţii bătrînei, cu mîinile tremurînde, scoase de acolo cămaşa albă de mire a lui bărbatu-său şi i-o dădu să se îmbrace.

El o privi uluit, apoi ridică din umeri şi lepădînd cămaşa murdară de pe el, începu să se îmbrace în tăcere cu mişcări domoale şi stîngace, ruşinat parcă. Ea se apropie încetişor de el şi-i cuprinse deodată umerii laţi cu palmele, lipindu-şi faţa de cămaşa albă de bumbac...

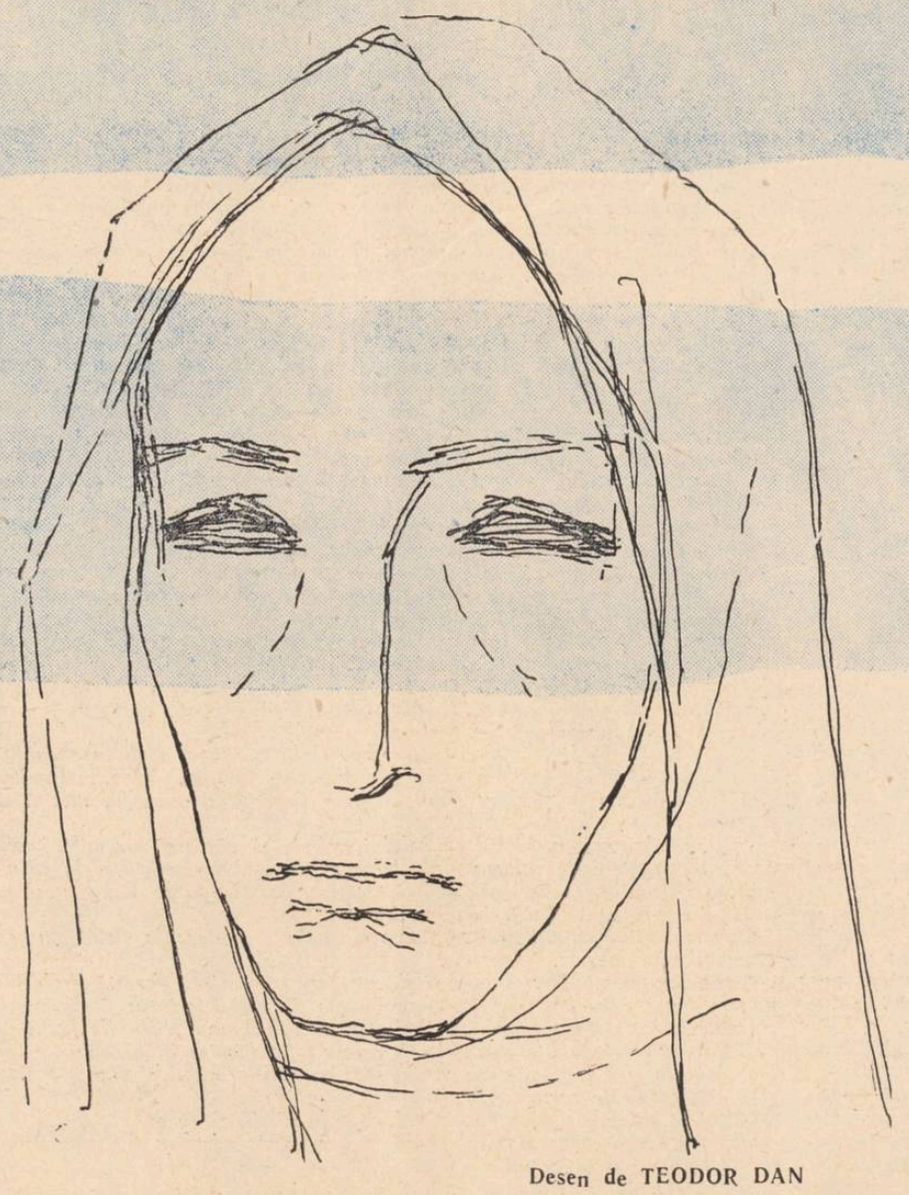

Desen de TEODOR DAN

DRAGOŞ VICOL

Mîinile oţelarului

Mă uitam ades la mîinile mele:
cu ele cioplesc şi versuri şi stele
şi-mi mîngîi iubita
ca pe-o vioară...
Cît aur, cît dor risipit-a
inima mea, tot cu ele!...

Mă uitam ades la mîinile mele:
cu ele chem vînturile zării-n vîntrele,
cu ele smulg cîntec din strune şi clape
şi-adun somnul nopţii din ape...

Dar am văzut alte mîini...
Aici le-am văzut:
mîini grele zvîrlind pirostea spre cer,
mîini aspre strunind dinozauri de fier
iscaţi din adîncuri de piatră şi lut,
din fluvii de flăcări şi necunoscut!

Mîini simple şi totuşi fără de preţ,
mîini care seamănă toate,
mîini bătucite, brăzdate,
mîini ca toate mîinile şi totuşi fără
de preţ...

M-am uitat în palmele lor şi-am văzut
bogăţiile lumii în fiecare nervură...
Din căuşul lor am culeş
trandafiri de purpur înfloriţi din zgură,
m-au răzbit miresmele tari, de-amurg,
ale nesfîrşitelor cîmpuri de fructe;
vapoarele mărilor m-au salutat
şi m-au ispitit viaducte!...

...Cum încap toate în mîinile-acestea
brăzdate,
în mîinile-acestea simple de tată, de
frate?...

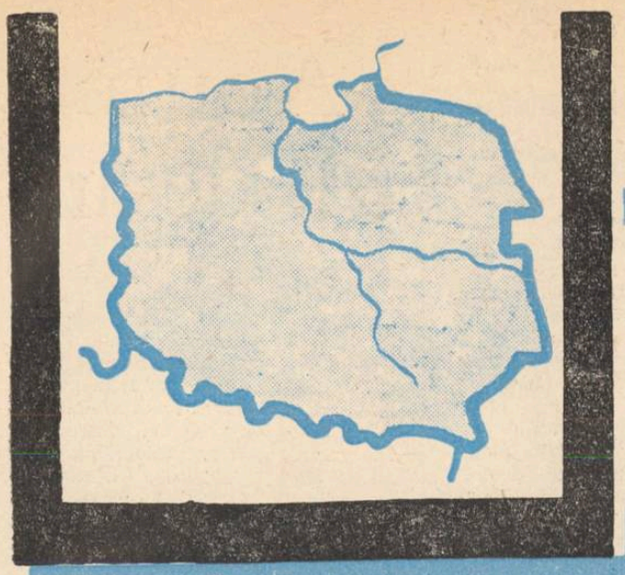

Călătorie în R.P. POLONĂ

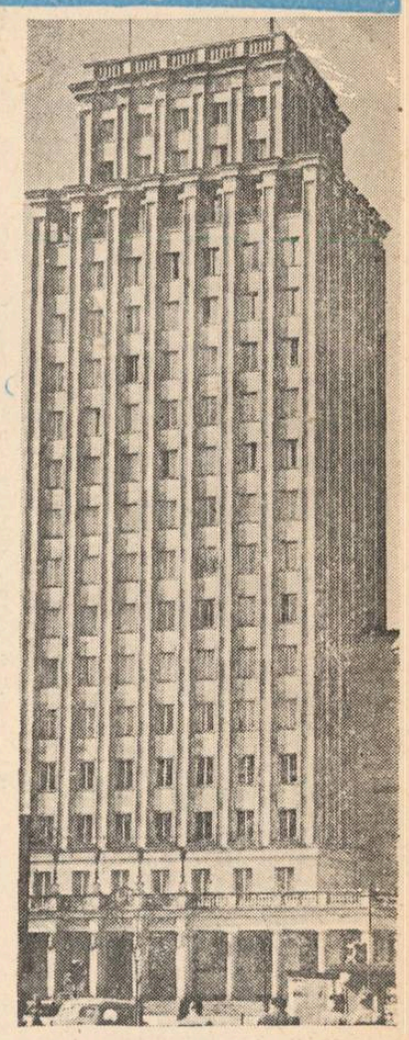

Varşovia — Hotelul „Varşovia"

Fenixul VARŞOVIAN

Cunoscusem Varşovia de după război, din relatările unui prieten care o văzuse în 1949. Poveştile lui evocau imaginile cutremurătoare ale unui mare oraş ras de pe faţa pămîntului. Mormanele de ziduri sparte şi moloz însumau pare-se o cantitate atît de înspăimîntătoare, încît se calculase că va fi nevoie de 15 ani doar pentru curăţirea a tot ce maşina de război hitleristă izbutise să distrugă. In faţa acestui calcul desnădăjduit, guvernul polonez luase pentru o clipă în consideraţie pînă şi eventualitatea mutării capitalei.

— Înţelegi, îmi spunea prietenul care se întorsese atunci din Polonia, într-una dintre puţinele clădiri mai mari rămase în picioare, clădirea hotelului „Polonia", în care funcţionase Gestapo-ul, se află îngrămădite toate ambasadele şi legaţiile din Varşovia, fiecare dintre ele ocupînd una sau două camere. Privind pe fereastra hotelului am văzut în centrul oraşului o imensă groapă din care se ridicau piloni de beton ciuntiţi, fiare răsucite, bucăţi de zidărie şi munţi de moloz în spatele cărora se profila apocaliptic ruina întregului oraş...

Avînd în minte peisajul acesta dezolat şi acuzator, mă întrebam cum poate să arate Varşovia de astăzi, la numai 9 ani de la data cînd prietenul meu o văzuse la pămînt. Se va fi construit de bunăseamă mult, îmi ziceam, aşteptîndu-mă totuşi să regăsesc în mare parte ruinele lăsate de tăvălugul războiului.

Nu pot defini contactul cu Varşovia decît printr-un singur cuvînt: stupoare. Nevenindu-mi să-mi cred ochilor, treceam printr-un imens oraş cu străzi largi, mărginite de clădiri impunătoare, un oraş cu o circulaţie animată. În faţa hotelului „Polonia", în care altădată fiinţase Gestapo-ul, acolo unde doar acum cîţiva ani se mai întindea imensul cimitir în care nenumărate vieţi fuseseră ucise sub casele năruite de obuze, se afla acum o imensă piaţă în mijlocul căreia se înălţa zgîrie-norul de 32 etaje al Palatului Culturii. Darul acesta al poporului sovietic către poporul polonez adăposteşte 12 săli de spectacol, o piscină, săli de expoziţie, biblioteci, un restaurant, cafenele, instituţii de cultură şi locuinţe.

Amploarea construcţiilor mi s-a relevat însă abia după cîteva zile, cînd am putut parcurge oraşul în toate direcţiile. Bineînţeles, ruinele nu au dispărut cu desăvîrşire — ar fi fost şi cu neputinţă să dispară — dar ceea ce s-a realizat reprezintă într-o proporţie fantastică triumful vieţii asupra morţii, revanşa spiritului creator asupra vandalismelor fără seamăn ale războiului.

Fără îndoială, o realizare de asemenea proporţii ca reclădirea unei mari capitale nu se putea face fără stîngăcii şi nici chiar fără greşeli. Au existat perioade în care s-au construit îndeosebi imobile pentru instituţii, în dauna spaţiului acordat locuinţelor, s-au conceput multe clădiri lipsite de magazine la parter, ceea ce a îngreunat restabilirea comerţului, s-a uniformizat uneori excesiv aspectul faţadelor. „Errare humanum est", zice vechiul adagiu, dar, dincolo de greşeli, efortul titanic al varşovienilor s-a concretizat într-o Varşovie nouă, masivă, impunătoare.

Străduinţa creatoare a constructorilor n-ar putea fi înţeleasă la justele ei dimensiuni dacă n-am aminti faptul că unele străzi au fost reconstruite, nu la întîmplare, (adică potrivit fanteziei şi priceperii arhitecţilor) ci conform unui plan bine stabilit, urmărind să dea străzilor înfăţişarea pe care o avuseseră cîndva. Cartierul în care respectul pentru trecutul Varşoviei a cerut însă cea mai mare atenţie şi dragoste din partea constructorilor, a fost cartierul vechi al oraşului.

Cartierul vechi al Varşoviei e astăzi aproape în întregime reclădit. Ca într-un basm din „O mie şi una de nopţi", am trecut pe lîngă case şi biserici medievale purtînd patina veacurilor, pe lîngă firme cu lampioane de fier forjat, înnegrite de vreme şi, dacă varşovienii nu mi-ar fi atras cu mîndrie atenţia asupra faptului că toate aceste clădiri n-au o vechime mai mare de 5—6 ani, aş fi fost convins de autenticitatea a tot ceea ce vedeam. Sfinţii de piatră care împodobesc faţadele bisericilor sînt înnegriţi şi statuile lor vădesc nemiloasa muşcătură a timpului. Faţadele caselor, împodobite cu fresce sau decorate în grafito, lasă privirea să treacă încîntată de la nişte halebardieri de cel mai curat tip medieval la ornamente florale sau geometrice. Arhitectura rămîne cea medievală şi în interioare, unde abundă bolţile tăinuite, scările şi gangurile cotite, singura concesie făcută veacului al XX-lea constînd în faptul că cei ce locuiesc în cartierul vechi beneficiază astăzi de avantagiile electricităţii, apei curente şi instalaţiei centrale de încălzire.

Aşa cum arată acum, cartierul vechi al Varşoviei e mult mai „autentic", pare-se, decît fusese în clipa cînd trupele hitleriste îl distruseseră. Clădind totul din nou, arhitecţii şi decoratorii au înlăturat ceea ce veacurile îngrămădiseră fără discernămînt alterînd caracterul de epocă, şi au restituit varşovienilor aspectul pe care cartierul îl avusese în anii depărtaţi cînd fusese înălţat. Totul a fost cu putinţă datorită unor migăloase cercetări care au dus la regăsirea planurilor majorităţii clădirilor precum şi mulţumită faptului că un mare pictor, Canaletto, fixase cîndva, pe un număr considerabil de pînze, imaginea poetică şi totodată exactă a vechii Varşovii. Utilizînd pentru interioare planurile regăsite pentru exterioare tablourile lui Canaletto, constructorii au putut reedita minunea Fenixului renăscut din propria-i cenuşă.

Şi privind liniştita piaţă a cartierului vechi, în care copiii se jucau fără teamă, mi-am amintit că aici, în această piaţă, au fost adunaţi într-o noapte toţi evreii din Varşovia pentru a fi mînaţi în abatoarele din Auschwitz sau Maidanek; că aici, în această piaţă, s-a declanşat criminala acţiune a lui Bor-Komorowski, aventură care a costat viaţa atîtor oameni de bună credinţă şi a pricinuit atîta inutilă suferinţă. Acum, prin piaţa asta zboară porumbeii şi copiii aleargă fără teamă, dar o ruină jalnică, înnegrită de fum, se profilează încă la capătul străzii, ca un martor tăcut, ca o amintire sinistră a anilor ce nu pot fi uitaţi...

Depăşind Varşovia medievală, am văzut cu mirare numeroase case împodobite şi ele cu fresce, ca şi cum elanul pictorilor decoratori nu s-ar fi putut limita numai la faţadele caselor din cartierul vechi, ci odată stîrnit, ar fi căutat noi pereţi pe care să se poată cheltui. De astă dată stilul decoraţiilor nu mai reproduce stilul Evului Mediu. Fantezia artiştilor a făcut să apară pe pereţii zugrăviţi în felurite culori personaje antice, alaiuri baroce, cavalcade sau scene de circ, într-un amestec de stiluri şi culori care tocmai prin diversitate transmit privitorului o undă de exuberanţă şi optimism. Spiritul glumeţ al unora a dus cîţiva artişti pînă la utilizarea tehnicii cu „trompe l'oeil", îndemnîndu-i să zugrăvească atît de realist o fereastră prin care se zăreşte un interior şi un personaj, încît la prima vedere e aproape cu neputinţă să-ţi dai seama că fereastra şi personajul sînt trucate.

N-aş vrea să încheiez această succintă prezentare a aspectului Varşoviei de astăzi fără a sublinia faptul că preocuparea pentru îmbinarea utilului cu frumosul se vădeşte şi în interioarele noilor magazine, cafenele, restaurante, săli de spectacole etc. Aproape că nu există două interioare asemănătoare. De la tejghea pînă la mese şi scaune, de la lămpi şi pînă la veselă, în fiecare local s-a manifestat inventivitatea decoratorilor, care au creat modele noi. De fiecare dată cînd un nou local mai important îşi deschide porţile, revistele de artă plastică publică cronici în care analizează calităţile şi lipsurile obiectelor de artă aplicată, anume create cu acest prilej.

Cauză a întregului popor, reclădirea Varşoviei continuă în ritm susţinut şi nu e departe ziua cînd întreaga capitală a Poloniei populare se va înălţa ca un monument impresionant ilustrînd patriotismul şi capacităţile creatoare ale unuia dintre popoarele cel mai greu lovit de urgia trecutului război.

Sînt pe lume monumente glorificînd în marmură sau bronz efortul muncii paşnice. Mai grăitoare, mai emoţionante, unele oraşe renăscute din cenuşă închipuie din piatră şi fier monumentul colectiv al vieţii reînoite.

Varşovia e un astfel de monument.

Vladimir COLIN

Despre relaţiile CULTURALE POLONO-ROMÎNE

Strînsele relaţii culturale de astăzi, între poporul romîn şi poporul polon, îşi au un trecut îndepărtat şi un istoric interesant, ceea ce nu se va putea arăta decît în parte în articolul de faţă.

E important de notat că cele dintîi legături de acest fel se datoresc oamenilor din popor. Olerii romîni au alunecat, cum le era obiceiul de-alungul Carpaţilor, pînă în Silezia polonă, ducînd cu ei tipuri de construcţii, port, cîntece şi dansuri din care s-au păstrat urme în cultura şi în limbajul local, după cum au dovedit studiile mai vechi ale unor învăţaţi poloni şi romîni, sau studiile cele mai recente ale prof. K. Dobrowolski de la Universitatea din Cracovia.

Legăturile culturale de tip oficial de mai tîrziu, au avut la început caracter religios, aşa cum era cultura popoarelor în fază iniţială. La 1370 voievodul Latca a întemeiat la Siret o episcopie catolică şi episcop a fost numit aci Andreas Vassilo de Cracovia. In actele Universităţii de la Cracovia s-au păstrat menţiunile a circa douăzeci de romîni, care au studiat aci în sec. XV, în baza unei burse instituite în 1401, pentru romîni şi ucrainieni, de secretarul universităţii, episcopul Piotr Wysz de Radolin. In sec. XVI, alţi tineri romîni studiază la seminarul din Wilno, între ei fiind oameni din popor, ca Ştefan Peroiniu din Moldova şi Marcu Dumitru din Transilvania. Catolicismul voia să îa cu asalt cultural-religios ţară de ţară, întîlnind în cale lupta acerbă pe care i-o opune în sec. XVIII Kievul ortodox, în frunte cu Petru Movilă. Dar catolicismul a fost combătut şi în interiorul Poloniei de grupări sectare revoluţionare. Intre aceştia se numără husiţii, unii din ei refugiindu-se în Moldova şi ducînd lupta aci, în vremea lui Alexandru cel Bun, apoi arienii care se refugiază în sec. XVI în Transilvania şi ale căror urme au fost descoperite de curînd (1956) de prof. L. Kurdybacha de la Universitatea din Varşovia, în documente păstrate la Biblioteca Universitară din Cluj. Astfel, lupta de idei religioase s-a întins şi s-a purtat cu violenţă pe pămînt romînesc.

Incepînd din sec. XVII relaţiile culturale polono-romîne, capătă un timbru laic. Fii de refugiaţi politici moldoveni studiază în şcolile polone. In scrierile istoriografice polone se află ştiri despre formarea şi trecutul poporului şi limbii romîne rămase pînă aci neluminate pentru compatrioţi. La rîndul lor, cronicarii umanişti poloni descoperiseră ştirile în timpul studiilor lor din Italia, unde fuseseră lansate de misionari catolici cu practică pe teritoriul romînesc şi puse apoi în evidenţă de umanişti ca: Poggio Braccioloni, Flavio Biondo, Enea Sylvio Piccolomini etc. Intre aceşti tineri se înşiră în primul rînd Gr. Ureche, întîiul cronicar de limbă romînească; vin apoi Miron Costin şi Ion Neculce, formînd un excepţional triptic al istoriografiei romîneşti. De la polonezi au luat ştiri, dar le-au turnat în artă literară personală, diferită de la unul la altul şi în totalitate diferită de cea a istoriografiei polone. Insuşi Neculce, dacă nu a folosit izvoare istorice scrise (pe Bielski, Kromer, Gwagnin, Piasecki etc.) ca înaintaşii, a folosit, în schimb, tradiţia orală polonă, ceea ce nu s-a arătat pînă acum.

Mai mult, Miron Costin vrea el la rîndul său să lumineze pe poloni în privinţa formării poporului şi statelor romîneşti în baza unor izvoare antice şi e în măsură să scrie în limba polonă două opere, între care un inspirat şi frumos poem în versuri, despre primele descălecate romîneşti **(Istorie în versuri polone)** pentru care şi-a cîştigat un loc între scriitorii poloni. In această perioadă de spiritualitate laică, religioşii înşişi nu se mai limitează la canoane, ci se avîntă poetic în prelucrări, cum face mitropolitul Dosoftei cu psalmii lui David **(Psaltirea în versuri, 1673)**, după modelul marelui poet polon Jan Kochanowski (1530—1584) care-i dă impuls, dar pe care nu-l imită servil, creînd singur la nivel înalt, în spiritul versului popular romînesc.

Dar cea mai caldă perioadă din trecut în relaţiile culturale o constituie generaţia de foc de la 1848. Acţiunea culturală şi literară merge mînă în mînă cu cea politică. Pentru întîia oară oamenii nu se regăsesc în cărţi, ci în viaţă. Sufletul acestor legături îl constituie Adam Mickiewicz (1798—1855) şi N. Bălcescu (1819—1852) care se întîlnesc şi duc acţiune comună la Paris. Aci apare în 1849 gazeta **La Tribune des Peuples**, condusă de Mickiewicz, din comitetul de redacţie făcînd parte şi N. Bălcescu, alături de alţii, ceea ce nu se ştia pînă acum. Gazeta a iniţiat la Paris manifestaţii revoluţionare, a fost suspendată şi-apoi desfiinţată, Mickiewicz s-a ascuns şi probabil

Ion Const. CHIŢIMIA

(Continuare în pag. 14)

POZNAN: Aspect de la Tîrgul internaţional din anul 1958

FRANCISZEK FENIKOWSKI

Motiv pentru o scoarţă olteneasă

Plai cu struguri dulci şi răsărită
aurie ca un pui de soare,
îţi îndrepţi prin pulberea stîrnită
către soare faţa zîmbitoare.

Plai cu drumuri şi fîntîni de-argint,
unde roibii stau să bea din ciuturi
cerul clar, în iarbă risipind
stropi de gheaţă ca un roi de fluturi...

Plai poetic! O fecioară brună
duce lin la buze un ulcior...
Gura ei — ce taină va să spună
vasului de lut smălţat cu flori?

In romîneşte de **Dan Deşliu**

Contrabandă cu idei estetizante

de Gheorghe Poalelungi

Discuțiile din publicistica noastră literară și din cea de specialitate privitoare la problemele stilisticii literare, ale criticii stilistice nu au dezvăluit, în fond, prea mari divergențe acute, chiar atunci cînd, ca în cazul intervenției acad. Al. Graur, se socotește că stilistica literară n-ar pune probleme de lingvistică, ci de istorie și critică literară și că sarcina studierii stilurilor funcționale ale limbii, a artei individuale a scriitorului ar reveni doar (și numai) criticului și istoricului literar.

Nu ne propunem să reluăm problema raporturilor dintre lingvistică și stilistică literară. Vrem să semnalăm, deocamdată, că în faza acestor discuții cu privire la delimitări ale domeniului de cercetare, la metode proprii (sau comune) de cercetare, la întrepătrunderi între domenii înrudite ale științei literare sau ale lingvisticii, apariția unor studii de critică stilistică pun sub un semn de întrebare însăși existența stilisticii, ca disciplină lingvistică, pe de o parte, și pe cea a criticii literare, pe de alta. Trăim perioada în care problemele încep să se lămurească, în care se fac eforturi a se demonstra, de pe pozițiile esteticii marxiste că studiul tehnicii lingvistice a limbajului scriitorilor trebuie conjugat cu interpretarea critică profundă a conținutului operei, cu substanța ei, în care se arată că „anatomia stilului", expresie a pozitivismului lingvistic, nu e îndeletnicire de statistician-lingvist, ci prilej de judecare a condiției spirituale a scriitorului, a concepției despre lume prin personalitatea lui creatoare. Dar, în acest moment, au devenit posibile, mai ales prin jocul prețiozității formale, la adăpostul căreia se neagă faptul că, în fenomenele din sfera conștiinței, forma este o expresie a conținutului, că forma este inerentă acestuia. Studii estetizante ca cele semnate de I. Negoițescu (cf. mai ales: „Reflecții stilistice asupra prozei lui Pavel Dan", „Valori stilistice în nuvelele lui Agîrbiceanu", „Anna" și „stilul academic" publicate în Viața romînească, respectiv nr. 3, 4, 9/1957 și „Bolintineanu și sonurile poeziei moderne" în Caiete critice, 1/1957) în care experiența estetică subiectivă unită cu inexperiența documentației și cu o regretabilă malformație lingvistică și filologică, au făcut loc interpretării operei de artă prin prisma idealismului estetic de tip crocian, susceptibilității subiectiviste de tip vosslerian. Pornindu-se uneori de la hipertrofierea estetică a stimmung-ului, se ajunge la „inducții" de marcă spitzeriană, la „comprehensiunea devinatoare" ce tot mai flutură încă prin filiere desuete, de la Dilthey încoace, fără succes și fără perspective.

Ne place atitudinea militantă de aclamare sau repudiere de valori în entuziasta efervescență a literaturii și a criticii noastre de azi, dar eșafodată pe principiile esteticii noi, pe criteriile și pe judecățile după care o operă de artă este sau nu într-adevăr operă de artă, și nu prin interpretări deasupra actualității, cu totul alături de realitatea creației, de structura vieții noastre literare din ultimul deceniu.

Ne surprinde cum e posibil ca în aceeași revistă (Viața romînească), uneori în același număr (cf. nr. 3/1957), să apară articole în care pe de o parte se ia atitudine împotriva așa-zisei „autonomii a esteticului" și a curentelor (de toate nuanțele) idealiste, dominate în știința limbii sau în critica stilistică (e cazul articolelor semnate de N. Tertulian), iar pe de alta să se încetățenească o „autonomie lingvistică" sau „stilistică" (sub semnătura lui I. Negoițescu) eclectic-idealistă în care, în locul comprehensiunii operei ca realitate istorică cu un mesaj uman bine determinat — chiar dacă, din alt unghi, firește, sînt urmărite, „valorile și reflecții e stilistice" sau „sonurile moderne", în locul analizei istorice, al actului de cunoaștere îmbinat cu cel de valorificare, al conceptului obiectiv asupra naturii artei, să apară o axiologie bazată pe experiența estetică subiectivă de tip piconian, străină esteticii marxiste, categoriei dialecticii materialiste a formei și conținutului în creația artistică și în care se operează cu asociații de fantezie, nu de viziune critică.

Însușirea formulei crociene după care conținutul e forma însăși, „tonalitatea afectivă", l-a dus pe I. Negoițescu să alcătuiască, în studiile pomenite, o publică foaie de temperatură idealist-stilistică, iar el să apară ca un liturgisitor al „autonomiei lingvistico-stilistice". Conform concepției sale stilist-lingvistice, I. Negoițescu socoate că se poate vorbi, bunăoară, despre faza incoativă bolintineană în crearea „sonurilor poeziei moderne" (cf. și semantic, înrudirea cu noțiunea crociană a „tonalității afective"!) cam așa: (în Florile Bosforului) „fantazarea (sic!) lui Bolintineanu ajunge la sațietate: lumea a devenit (!) muzică difuză, senzualitate de corpuri virginale ori stranii, depravări, ziua de amarant varsă parfume (!)... numele se îmbată de propriile lor exaltații (?) de voluptatea sonorității lor ametitoare" (atenție să nu se mai cheme careva Esmé, Rabié, Fatmé, Ziulé etc.) Și foaia de temperatură stilistică înregistrează o creștere exacerbată prin distilarea versului lui Bolintineanu: „baia senzualității e mereu clară" (!) și, după un asemenea diagnostic, urmează versurile poetului ca apoi să răsară „acel vers de interogație, care poartă în brocartul său subtile nostalgii": „Unde este Olimpia, dulce floare din Epir?" Nu lipsesc apoi, asociațiile pedante: în versurile cîntărețului nostru „Macedonski se străvede frecvent, cu cele mai delicate tonuri ale lui, în această „irizată apă sonoră" (s.n.) în „prospețimea filigrană a Rondelurilor"; în poemul Conrad, apariția unui vers este „obținută prin jocul vocalelor și consonantelor din numele proprii" (adică din Cornul și Proponti-de; în versurile poemului „s-a închegat un cer de limpezimi strălucite, scufundat în puritatea grea de evocări a Mediteranei, albastrul cimitir al culturii" (!)

Partizan al „autonomiei stilistice", I. Negoițescu detectează elementele printr-un proces electiv susținut în același plan suprapus, topit sau anihilator al conținutului: specific lui Agîrbiceanu este „diversitatea de forme (s. n.) pe o gamă ce urcă de la miticul popular la realismul cel mai evoluat (deci tot forma); în Mara lui Slavici: „din inerțiile prozei care nu rămîn totuși străine de poezia vieții, se degajă lirismul (din inerțiile prozei! (s.n) existenței umane însăși" (iată suprema noutate!). Prin spiritul diletant de care e stăpînit, observația lui Negoițescu rămîne empirică, iar metoda — grațioasă cochetărie de stilist care, vrînd să epateze cu orice preț „papilonează" din subiect, prin jocul steril al elementelor lingvistice: la Pavel Dan, perfectul compus e folosit pentru descrierea statică, imperfectul repetat simetric (era-era) evocă „profunzime și stimmung" (!) totul se bazează pe „rodnica împletire dintre realism și fervoarea formală", „amestec stilistic de realism și cult pentru formă" (ce mai e realism atunci?) etc. Exemplele pot fi nenumărate, iar unele, împinse pînă la grozăvii de limbă în care cultul formei îl determină să afirme că, după timpul prezent, stilul devine neglijent, prin alternările cu imperfectul" (cf. Viața romînească nr. 4, 1957, p. 198), iar în textul cu care-și susține, doct, constatarea, apar verbe cu forme ca: le-a cîștigat, s-au înțeles (curat imperfect!).

Dar să oprim șirul exemplelor și să ne întrebăm, alături de I. Negoițescu: oare nu putem acorda cetățenie aserțiunii crociene „opera de artă e o creație și nu un reflex, un monument și nu un document"? După opiniile exprimate în studiile de stilistică literară discutate aici, ai fi ispitit să crezi că da, deoarece, după sistemul stilistului, lingvistului și criticului nostru, operele sînt eliberate de orice considerații istorico-sociale, de orice legătură sau apreciere cu sau a conținutului, a mizei umane puse în joc de către scriitor. Creînd un hiatus între judecata estetică și analiza istorică a concepției creatorului despre lume, a sentimentelor și a viziunii sale, I. Negoițescu a alunecat în zona pur formală, sterilă, lipsită de esență, a ajuns la aprecieri subiective impresioniste.

Cu toate retractările feline de la sfîrșit, studiile lui I. Negoițescu generează întrebări pe care azi ți le pui în mod firesc: cui se adresează? și mai ales, cui îi folosesc?

Esența de clasă a revizionismului

ganic ostil oricărui dogmatism. Denaturările și închistările dogmatice frînează libera dezvoltare a spiritului creator al marxismului, îi îngustează cîmpul de cercetare, împiedică descoperirea adevărului. Iată de ce combaterea dogmatismului pe toate tărîmurile activității ideologice, inclusiv estetica și știința literară, constituie o sarcină permanentă a scriitorilor și criticilor partinici. Iar metoda cea mai bună de combatere a dogmatismului constă, fără doar și poate, în cercetarea vie, creatoare a fenomenelor și în elaborarea concluziilor teoretice corespunzătoare. Dar în această muncă nu avem dreptul să pierdem o clipă măcar din vedere faptul că revizioniștii, în tendința de a camufla adevăratul conținut de clasă al oportunismului lor, califică drept dogmatism și îngustime, orice poziție de apărare intransigentă a esenței revoluționare a marxism-leninismului. Constatarea e valabilă și pentru sectorul discuțiilor literare. Pentru revizioniști, ținta atacurilor „antidogmatice" o constituie spiritul partinității comuniste, caracterul militant, „încăpățînarea" noastră de a considera creația literară o armă în lupta împotriva ideologiei burgheze. Și tocmai de aceea nici o luare de poziție antidogmatică astăzi — dacă vrea să se mențină în cadrul luptei ideologice partinice — nu poate fi scutită de obligația de a se desolidariza de așa-zisul „antidogmatism" al revizioniștilor.

În lupta pentru puritatea și îmbogățirea continuă a teoriei și practicii marxist-leniniste, noi înlăturăm cu energie denaturările dogmatice considerîndu-le obstacole care ne împiedică să desfășurăm cît mai multilateral și cît mai eficient lupta ideologică principală, lupta împotriva revizionismului. Oricine nu înțelege această trăsătură caracteristică a luptei ideologice de astăzi, oricine pune pe același plan lupta împotriva revizionismului cu acțiunea de înlăturare a devierilor dogmatice difuzează practic o confuzie dăunătoare. Pentru că revizionismul nu este doar o deviere sau o denaturare a cutărui sau cutărui principiu ci este negarea marxism-leninismului ca atare, este încercarea de a-l înlocui cu un sistem de teze cu conținut burghez. Iată de ce noi credem că a sosit momentul să renunțăm definitiv la echilibristica elegantă a drămuirii farmaceutice a reproșurilor, și să ne mobilizăm forțele pentru a lovi cu tărie în dușmanul ideologic principal — revizionismul, în manifestările sale concrete în viața literară ca: negativismul, estetismul etc. În această cercetare care se impune, chezășia succesului constă în așezarea netă pe o poziție de clasă, care să ne permită să depistăm originea burgheză a acelor fenomene negative, care, în critică și în creație, mai frînează dezvoltarea literaturii.

Scriitorii noștri au afirmat nu odată hotărîrea lor de a respinge diversiunile revizioniste, manifestînd deschis fidelitatea lor față de lupta partidului, față de principiile estetice, pe care le apără și le promovează clasa muncitoare. Congresul scriitorilor din iunie 1956, a constituit în acest sens o splendidă manifestare de unitate, în cadrul căreia artiștii cuvîntului au declarat răspicat că pentru ei metoda realismului socialist nu este o metodă oarecare, pe lîngă altele, ci metoda lor, metoda pentru apărarea și dezvoltarea căreia ei înțeleg să nu precupețească nici un efort. Nu încape îndoială că această poziție fermă poate și trebuie să fie interpretată ca o victorie a spiritului de partid, iar totodată și ca o contribuție a scriitorilor noștri în lupta ideologică socialistă pe plan mondial. Dar succesul acesta cu care ne mîndrim pe bună dreptate, nu trebuie să ducă la autoliniștire. Nu este un secret pentru nimeni ca în pofida tendinței generale sănătoase în viața noastră literară, în literatura beletristică sau în critica literară mai pătrund încă influențe burgheze, care nu au căpătat întotdeauna riposta cuvenită. O anumită concesivitate a criticii mai ales față de asemenea fenomene a avut consecințe dăunătoare. Consfătuirea din 30 și 31 mai a.c. organizată de Direcția de Propagandă și cultură a C.C. al P.M.R., dar mai ales documentele plenarei din 9—13 iunie a C.C. al P.M.R. au avut darul să ne atragă atenția asupra datoriei de a analiza în adîncime fenomenele amintite și de a le înlătura fără cruțare. Plenara din 9—13 iunie a.c. a cerut tuturor membrilor de partid, ca și tuturor acelora care luptă sub conducerea partidului pentru triumful ideologiei socialiste, să-și intensifice eforturile pentru „a lupta neobosit împotriva revizionismului și a oricăror influențe ale ideologiei străine". În această sarcină generală se încadrează și obligația de a dezbate o serie de probleme concrete ale literaturii și criticii literare pentru însușirea deplină a realismului socialist, pentru continua dezvoltare a literaturii noastre.

Vreau să trăiesc

cu iuțeală pe drumul de munte. În spatele ei alerga Burcuș, lătrînd voios. Cerul se împînzise de stele, iar la stînă cîinii lătrau la lună a pustiu.

★

La spitalul din Abrud, pe culoar, la intrarea unei camere, întinși pe țundră, Ionică și Burcuș dormeau. Toate încercările personalului medical de a-i duce pe cei doi din sala de așteptare, dădură greș. Ionică spuse că el nu se duce de lîngă tete-său, iar Burcuș aproba lătrînd că așa e, că altfel nu se poate, că ei de acolo nu se duc. Spre dimineață un doctor tînăr veni să vorbească cu Ionică.

— Măi flăcăuaș, tu ești fratele lui Toader?

— Da, domnule.

— Uite, el a pierdut foarte mult sînge. I-am dat tot ce am avut în rezervă, dar altul nu mai avem. Dacă zici că ți-e frate, ai putea să-i dai puțin sînge de la tine, că sîngele străin nu-i bun.

Ionică se uită cu ochii lui mari și senini în ochii doctorului, apoi începu să se caute prin buzunare. Scoase, cosorul și deschizîndu-l, îi încercă tăișul pe limbă.

— Dacă-i vorba de tete-meu, taie domnule, că atîta frate am. Și Burcuș poate să-ți dea. Așa-i Burcuș? Cîinele lătră scurt de cîteva ori și parcă înțelegînd despre ce e vorba, își ridică laba. — Cum să nu dăm domnule? continuă copilul. Numai să ne mai lași și nouă, ca să putem merge la stînă, că oile nu-s ale noastre, ci ale statului.

Doctorul se uită mirat la copilul din fața sa, cum privești un om pe care nu-l înțelegi. Apoi îl luă de mînă și îl duse într-un cabinet. Cînd văzu că îi scoate sîngele cu un ac, Ionică, fără să întrebe nimic, închise cosorul și-l băgă în buzunar cu aceeași încetineală reținută cu care-l scosese.

— Lui Burcuș nu-i scoți, domnule?

— Nu, băiete. Ajunge de la tine.

Doctorul își văzu de treabă cercetînd niște eprubete, fără să răspundă. Ionică ieși salutînd respectuos, urmat de Burcuș. Își luă de pe coridor țundra și înainte de a pleca intră să-și vadă fratele. Toader nu dormea. Fața îi era îmbujorată, iar mîinile deslegate își căpătaseră culoarea lor firească.

— Tete, ce zici, să mă duc? Dacă nu mori, lasă-mă să mă duc că oile nu-s mulse de o zi, și să nu cădem în bucluc.

— Du-te, Ionică frate, du-te. Să-i spui mamei că-s bine și că peste două săptămîni să vină la mine, la stînă. Și lui Aldea să-i spui să aducă mălaiul, că sorocul a trecut și nu-i sîntem slugi să-i păzim sterpele de pomană. Să nu uiți să treci pe la Pandele și să-i grăiești de berbeci. Nu te lăsa, că acu ai doar unsprezece ani, nu mai ești copil, că fără berbeci de soi știi bine că nu mai putem trăi. Iar poștala asta să i-o dai Elvirei, cu glas că eu vorba dată nu mi-o iau înapoi și că de luat o iau. Iar de murit, nu-ți fie teamă, Ionică, că nu mor din vreme ce mă vezi că trăiesc.

Ionică încuviința din cap după fiecare poruncă, apoi cînd fratele termină, zise:

— Pe Burcuș, să ți-l las, tete?

— Nu-i nevoie, Ionică.

— Nici măciuca? Poate ți-o fi de trebuință.

— Apoi las-o, Ionică. De, mai știi, la umblat mi-o fi de trebuință.

Ionică ieși gîndindu-se să nu uite droaia de porunci date de fratesău. Ajuns în coridor își aruncă țundra mițoasă pe umeri, își îndesă pe cap căciula dintr-o oaie și mulțumind unei surori că l-a lăsat să doarmă pe coridor, pleacă urmat de cîine. Afară era dogoare de cuptor, încît asfaltul călcat de opincă, luă forma ei. Numai Ionică nu simțea nimic, cugetînd mereu la poruncile date de frate-său. Luînd calea muntelui, copilul grăbi pașii spre stînă, urmărit de la o fereastră a spitalului de doctorul tînăr care îi luase sînge și care încă emoționat, urmărea gînditor mogîldeața de om topită undeva între cer și pămînt.

După o lună de zile, pe același drum, plecă și Toader al Glafirei, sprijinit în măciuca de corn. Ajuns la stînă, Toader se cumpăni cît putu mai bine pe picioarele lungi și slabe și privi îndelung la cer. Bolta mare îi surîdea în toată imensitatea ei și Toader, de bucurie că tot oceanul acela albastru era acum al lui, chiui prelung, pînă ce-i dădură lacrimile. Strigătul se împrăștie în vînt și undele aerului îl purtară departe, peste dealuri și văi, răspîndind pretutindeni setea de a trăi.

Despre relațiile culturale POLONO-ROMÎNE

și Bălcescu. În 1850 Bălcescu a continuat lupta, scoțînd tot la Paris **Romînia viitoare.** Bălcescu l-a iubit pe Mickiewicz pentru lupta deschisă de dezrobire socială și națională a popoarelor, pentru verbul lui înaripat. Faima lui Mickiewicz s-a răspîndit în țară cu iuțeala fulgerului și revoluționarii i-au căutat cu aviditate opera de caracter revoluționar, traducînd și publicînd din ea în limba romînă. În aceeași vreme Gh. Asachi, care studiase la Liov și cunoștea limba polonă, prelucrează din Mickiewicz frumoasele balade: **Turnul lui But, Jijia** și **Sirena lacului,** unele din cele mai reușite realizări ale sale în romînește.

Cu sec. XX pătrunde masiv în cîmpul literelor romîne H. Sienkiewicz, din care s-au făcut numeroase traduceri (între alții de Ion și Sofia Nădejde), nuvelele cu elementele lor realiste fiind cele mai interesante. Oameni de știință ca B. P. Hașdeu, Ion Bogdan, N. Iorga sau I. Kopernicki, Kaluzniacki, L. Malinowski, au contribuit la strîngerea relațiilor științifice.

După primul război mondial, s-a încercat o întărire a relațiilor culturale. S-a realizat însă prea puțin și anume un număr de traduceri de opere literare din polonă în romînă și mai ales din romînește în polonă (Ion Creangă, Eminescu, Rebreanu, Cezar Petrescu etc.). S-au publicat studii de către St. Lukasik, St. Wedkiewicz și Emil Biedrzycki, ultimul publicînd și o **Istorie a literaturii romîne** în limba polonă (1935).

De-abia însă după al doilea război, în baza noilor condiții de prietenie și colaborare, schimbul și legăturile culturale au devenit exhaustive. Scriitorii polonî care ne-au vizitat, cîntă cald țara romînească (Fr. Fenikowski) se fac traduceri din scriitori clasici sau contemporani (Caragiale, Sadoveanu, Z. Stancu etc.) și invers din literatura clasică polonă: **Păpușa,** de Prus, **Pan Tadeusz** de Mickiewicz, **Cavalerii teutoni** de Sienkiewicz, **Doctorul Judym** de Zeromski și din scriitorii polonî contemporani: I. Tuwin, Igor Newerly, T. Konwicki etc. Relațiile actuale nu se mărginesc însă numai la traduceri de opere literare, ci îmbrățișează toate domeniile artei și științei: economiști, istorici, lingviști, folcloriști, artiști și ansambluri artistice, matematicieni, chimiști, fizicieni fac schimb de experiență pe scară mare, cu rezultate din ce în ce mai frumoase. În același timp, în Polonia funcționează trei lectorate de limba romînă (Varșovia, Cracovia și Poznan), iar la București există catedră de polonistică, cu toate cursurile de limbă și literatură, plus seminariile speciale și practice.

Adîncirea relațiilor culturale între cele două popoare este un factor decisiv de creare a unei prietenii de nezdruncinat.

Acum 50 de ani

Interesul mereu sporit pentru cunoașterea folclorului nostru făcea ca în anul 1908, 1 august, la Bîrlad să apară revista Ion Creangă *subintitulată* revistă de limbă, literatură și artă populară. *Intemeietorii ei erau cunoscuții folcloriști G. T. Kirileanu, M. Lupescu, O. Mihalache, L. Mejeriu, Tudor Pamfile, C. Rădulescu-Codin, St. St. Tuțescu, Al. Vasiliu. Revista tindea, și a reușit acest lucru în mare măsură, să ofere, atît maselor de cititori cît și scriitorilor, cele mai de seamă creații folclorice care oglindesc în adîncime viața și sufletul poporului nostru. In articolul-program* Ținta noastră, *publicat în nr. 1, se scria, printre altele:* „Vrem, laolaltă cu alte publicații de acest fel, să sporim tot mai mult cunoașterea minunatelor produceri ale poporului, adevărate comori de gîndire și de simțire, de credință și datini gospodărești, în cari se oglindește sufletul și viața neamului nostru.

Oricine vrea să cunoască poporul deplin, așa cum este el, trebuie să cerceteze cu deamănuntul și aceste comori ale sale..."

Revista Pagini libere *editată la Galați, cu începere din luna iulie 1908, de către Barbu Nemțeanu, N. D. Cocea, Leon Feraru și alții, milita deschis pentru o literatură realistă, opusă searbedelor producții burgheze, pentru o literatură care să slujească și să oglindească cu adevărat năzuințele maselor populare. Demn de relevat, în această direcție este îndeosebi articolul lui N. D. Cocea* Spre arta viitorului *publicat în nr. 6 din 3 august 1908. In prima parte a articolului, N. D. Cocea critica literatura și arta burgheză, străină de orice ideal de umanitate, lipsită de orice fior al tumultului vieții înconjurătoare, denumind-o* „artă sterilă, făcută numai pentru mulțumirea unui pumn de privilegiați". *Scriitorul dăruit cu pasiune aspirațiilor maselor muncitoare spre o nouă viață, anunța cu hotărîre și convingere* „Într-această stepă arsă de lipsa vieții, a avînturilor și-a idealului, se simte tremurul mulțimilor compacte, care venite tîrziu la viață, cer și pentru ele mulțumirea înaltă a literaturilor și-a artei. Ici și colo, prin pîcla deasă a acestor vremuri triste se întrevăd zorii artei viitoare, tot astfel cum pe luciul întins al mlaștinilor otrăvite de paludism, răzbat din adîncuri nuferii verii". *In numele milioanelor de muncitori* „ținuți atîta amar de vreme în întuneric, nu în virtutea unor inegalități naturale, ci în virtutea unei groaznice inegalități sociale" *N. D. Cocea anunța, în al doilea articol, că în locul poeziei* „plină de sonorități cari se adresează simțurilor rafinate pînă la nebunie ale unei clase obosite de inactivitate... va fi poezia largă, cuprinzătoare a tuturor frămîntărilor omenești, poezia care va cînta durerile și bucuriile mari într-adevăr, care va întări viața în loc s-o adoarmă", *că în locul romanelor searbede și al prozei* „înnămolite în alcovurile infidelități conjugale, în buduoarele patimilor mici... va fi romanul imens ca o epopee antică, epopeea unei lumi întregi care luptă, care suferă și care va învinge".

In cuprinsul anului 1908, literatura rusă cunoaște o tot mai largă răspîndire și prețuire în țara noastră. La începutul lunii august 1908, apare Cea dintîi iubire *de Turgheniev, în traducerea lui N. Dașcovici. Cu acest prilej în ziarul* Voința Națională *nr. 6951 din 13 august 1908, se scria:* „Editura Bibliotecii pentru toți a făcut cel mai frumos dar păturei cititoare de la noi, dînd într-o reușită traducere românească admirabila scriere a lui Turgheniev... Volumul poate fi cu folos pus în mîinile oricui, căci e menit să înnobileze, să înalțe sufletele omenești..." *Iar în articolul* Literatura rusă *publicat în ziarul* Opinia *din Iași nr. 50 din 14 august 1908, I. Duscian sublinia că* „literatura rusă pe zi ce trece începe a stăpîni toată mișcarea intelectuală a apusului". *Discutînd scrierile lui Maxim Gorki, autorul arăta că acestea oglindesc și luminează frămîntările și aspirațiile poporului rus, care* „se ridică impunător și măreț deasupra vechilor legi și credinți nu numai din țara lui, dar din toată Europa îmbătrînită". *Traduceri masive din poemele în proză ale lui Turgheniev, din schițele lui A. Kuprin și Cehov publică și revista* Pagini libere.

Teodor VÎRGOLICI

Lumina lui AUGUST

Plecarea trupelor sovietice în patrie îmi prilejuieşte amintirea unei întîmplări patetice pe care am trăit-o în septembrie 1944, pe frontul din Ardeal. Eram soldat într-un batalion de marş din regimentul 92 de la Orăştie. Fusesem încorporat la 1 iulie 1944 şi apucasem, în uniformă cazonă, evenimentele precipitate care au premers actului de la 23 August. Acuma de abia îmi este limpede faptul că în acele săptămîni dramatice chiar şi în unitatea noastră periferică se alcătuise un nucleu democratic de acţiune antifascistă. Numai aşa îmi explic faptul că în tabăra pe care o aveam în comuna Pricaz de lîngă Orăştie, începuseră să pătrundă numere din Romînia Liberă *ilegală şi manifeste tipărite de către Partidul Comunist. Imi amintesc că mulţi dintre ofiţerii noştri ascultau seară de seară emisiunile de radio ale Moscovei şi ale Romîniei Libere şi apoi comentau cu noi, soldaţii teteriştii, veştile auzite. Numai aşa îmi explic faptul că grupul de instructori germani ai batalionului nostru nu fusese lăsat să plece în noaptea de 23 August, ci a fost arestat şi luat prizonier.*

In zilele imediat următoare, batalionul nostru a plecat pe front, făcînd în marş forţat drumul de la Orăştie la Aiud. Dincolo de Aiud, la cîţiva kilometri, se infiltraseră detaşamentele de vîrf ale unei mari unităţi hitleriste, cu intenţia precisă de a răzbi înspre bazinul Hunedoarei şi al Jiului.

Slab înarmat şi cu instrucţia încă neterminată, batalionul nostru a avut misiunea grea să ţină piept presiunii hitleriste, pînă la sosirea trupelor sovietice. Alături de noi luptau doar cîteva mici grupuri de grăniceri care se retrăseseră de pe zona frontierei vremelnice a Ardealului. Nu aveam artilerie şi nici aviaţie. Hitleriştii bombardau cu aviaţia şi artileria grea şoseaua şi poziţiile noastre. Exista primejdia de moarte ca prin tehnica lor militară, prin numărul şi experienţa lor, unităţile hitleriste să ne dea peste cap. Batalionul nostru lupta cu forţa pe care ţi-o dă speranţa că ajutorul prietenului aşteptat va sosi dintr-o zi în alta. Ştiam că pe marile şosele de acces, dinspre sud şi răsărit, se îndreptau într-un iureş neistovit avangărzile mecanizate sovietice. Luptam cu duşmanul din faţă, dar urechile noastre lipite de pămînt căutau să surprindă vuietul tancurilor sovietice. De sosirea lor atîrna rezistenţa noastră disperată şi viaţa noastră. In cîteva rînduri am fost gata de retragere, sleiţi de puteri, dar ordinul „rezistaţi pînă în zori cînd vin sovieticii" ne-a făcut să nu părăsim poziţia, în ciuda sălbaticei presiuni inamice.

Intr-o seară, în sfîrşit, s-au ivit avangărzile sovietice. Nemţii se mai legănau probabil în iluziile lor deşarte, cînd în noaptea aceea de septembrie, puse repede în acţiune, au început să tragă asupra hitleriştilor bateriile katiuşelor. Se zguduia cerul şi pămîntul sub vuietul înfricoşător şi teribil al rachetelor ruseşti. In orele dinaintea atacului decisiv i-am văzut pentru prima oară în viaţa mea pe ostaşii sovietici. Ne schimbaseră de pe poziţie. Noi ieşeam istoviţi, plini de noroaie. Ei ne luau locul şi îi vedeam surîzători pentru noi, dar clocotind de o adîncă mînie faţă de tîlharii hitlerişti. Atunci am simţit pentru prima oară mîndria largă, profundă, că poporul meu obijduit şi-a găsit un prieten atîta de generos şi puternic, atîta de viteaz şi înflăcărat. Luîndu-ne locul în poziţia de luptă flăcăii aceia blonzi şi vînjoşi ne spuneau îmbrăţişîndu-ne: „Antonescu kaput!" şi înţelegeam că lor le datorăm salvarea poporului nostru pentru care luptau ca şi cînd s-ar fi născut nu la Don, ci la noi, pe malurile Oltului şi Mureşului.

Am văzut atunci, în primele ceasuri ale dimineţii, întîii răniţi sovietici în lupta pentru eliberarea Turzii. Le-am văzut pansamentele însîngerate şi tunicile împurpurate. In vale, Turda era eliberată, iar tancurile şi maşinile blindate sovietice mergeau mai departe, frîngînd sub şenilele lor bornele nedrepte de pe dealul Feleacului. Pe acele meleaguri stau în veşnicie, ca nişte patetice monumente ale frăţiei de arme şi ale prieteniei romîno-sovietice, mormintele ostaşilor care, veniţi de la Don şi de la Stalingrad, şi-au jertfit aci, pe malul Arieşului şi lîngă halele uzinei de ciment, tînăra lor viaţă ca pentru propria lor ţară.

Din acele zile dramatice păstrez ca pe o amintire de preţ steaua roşie pe care un ostaş sovietic necunoscut, desprinzînd-o de pe bereta lui, mi-a dăruit-o. E o steluţă ca un rubin şi o păstrez de atunci ca pe o amuletă. Este pentru mine Steaua Bunei Speranţe, steaua viitorului de pace pentru care luptăm. Este steaua sub razele căreia, durăm în patria noastră uzine şi fabrici, şcoli şi case de naşteri, gospodării colective şi cămine culturale.

In purpura strălucirii ei mi se pare că stă însuşi simbolul veşnicei prietenii romîno-sovietice.

Petru VINTILĂ

Nu ne vom uita niciodată!

YVETTE

Era prin martie 1945. Undeva în Polonia. N-am aflat niciodată unde anume în Polonia, în ce gară, în dreptul cărui sat sau oraş. Numai la asta — la numele gării, — nu ne stătea nouă gîndul atunci.

Era noapte. Poate pe la zece, poate mai tîrziu. Trenul nostru poposise de vreun sfert de oră acolo şi nu ştiam: ne-om porni curînd, adică spre dimineaţă ori mîine, mai departe, — sau vom avea de aşteptat cine ştie cît pe loc, — o zi, două? Războiul încă nu se terminase, curgeau spre front, spre apus, garnituri sovietice gemînd de tunuri şi tancuri. Şi noi tot spre apus călătoream — dar ce eram noi? Un pumn de oameni acolo, vreo două sute, o părticică din efectivul de cadre al unei divizii care ne chema să-i umplem golurile.

Noapte. Intuneric şi-n vagoane şi afară. Războiul nu se terminase, aviaţia hitleristă se putea ivi oricînd, stol de corbi. Ne-nfăşuram mai strîns în mantăi, lungiţi unul lîngă celălalt pe paturile de scîndură din vagoane. S-adormim... Şi-atunci, pe neaşteptate, ofiţerul sovietic care ne însoţea, Vasea, (mi se pare că a căzut în luptele de la Berlin), numai ce ne-aduce veste că am făcut cruce cu un alt tren care-i în drum spre Odesa. Captivi de prin lagărele fasciştilor. Eliberaţi. Ii eliberaseră trupele sovietice. Tot neamul de neamuri: cehi, francezi, maghiari, evrei, nemţi... Antifascişti.

Am dat buzna toţi afară, am pornit iureş, printre linii. Alţii dintre noi aflaseră de mai înainte, se şi adunaseră în jurul vagoanelor, stăteau la taifas cu cei abia scăpaţi din lagăre. Forfotă de oameni, cît era trenul de lung. Coborîseră şi foştii captivi, făcuseră cunoştinţă cu ai noştri; grupuri-grupuri peste tot între linii, printre vagoane. Ungureşte, nemţeşte, franţuzeşte, romîneşte, — nici nu mai puteai înţelege cine şi cui şi ce vorbeşte.

Era noapte, stele-n cer numai două-trei, sfioase şi fragede, printre valuri de nouri, — aproape nu desluşeai feţele celor cu care te-ntîlneai şi-ncepeai vorba. Dar nici nu era chip de vorbă cu adevărat: ei povesteau, noi povesteam, ei exclamau, întindeau mîinile, strîngeau mîini, fericiţi, emoţionaţi, — noi la fel... Mai întîi ne luaseră drept ruşi. Ne mulţumeau. Ei — nouă... nouă, care pînă a nu fi devenit prizonieri în U.R.S.S., — ce făcusem?

Ei şi ele. Erau destul de multe fete, femei printre foştii captivi din lagărele morţii. Mai mult tinere. Dintre cele mai în vîrstă — mi-a spus Yvette, întristată — prea puţine rezistaseră torturilor.

Yvette era institutoare într-un orăşel din Normandia. I-aş fi dat aproape patruzeci, atît de îmbătrînită părea. Lagărul... Mi-a răspuns zîmbind melancolic, cînd am pomenit eu nu ştiu cum, stîngaci, ceva despre nişte amintiri din primul război mondial: „Pe-atunci eram încă în leagăn". Avea ochii mari, mari; obrazul, — supt.

Parc-o văd: apăruse-n uşa vagonului după alţi cîţiva; dădea să sară jos. O chemau jos ai ei, printre ai noştri, să facem cunoştinţă. Purta un soi de trening uzat, cafeniu. Şi cozi. Cozi scurte, pe umăr, ca o fetiţă. I-am întins mîna, s-o ajut să sară, eram chiar în dreptul uşii vagonului. Aşa ne-am cunoscut. Ne-am strîns mîinile mai înainte chiar să fi avut de gînd, şi ea şi eu, să ne cunoaştem. M-a-ntrebat, surprinsă plăcut că-i vorbeam nu rău limba, ce profesie am, i-am spus, mi-a spus că şi ea e institutoare, — şi după o vreme cum s-a făcut, cum nu, cei din jurul nostru ne-au lăsat singuri. Şedeam amîndoi de-a dreptul pe traverse, ochi în ochi, mînă-n mînă, fericiţi, liberi, fericiţi că sîntem liberi, fericiţi că războiul era pe sfîrşite, că sovieticii zdrobeau fiara, că venea pacea, — şi ne povesteam... Mai ţin eu minte ce ne povesteam unul altuia? Erau atîtea, atîtea de spus; şi trenul lor peste o oră a plecat. Spre Odesa... Şi de-aici, cu vaporul — îmi şoptea Yvette, înecată de emoţie — pe Marea Neagră, pe Mediterana, în Franţa. Avea părinţi. Bătrîni. Nu mai ştia nimic despre ei. Poate şi pe altcineva încă mai avea, dar n-am îndrăznit s-o întreb. Nici ea nu mi-a spus, n-avea cînd, — mi-a povestit numai — şi numai fiindcă am întrebat-o eu stăruitor, — că... la şcoală... sub ocupaţie... făcea lecţie cu copiii, şi... şi le-a vorbit de Franţa, de patria ei, copiilor, în patria ei şi a lor... Ii ura pe fascişti. S-a găsit cineva s-o pîrască... Au arestat-o... şi...

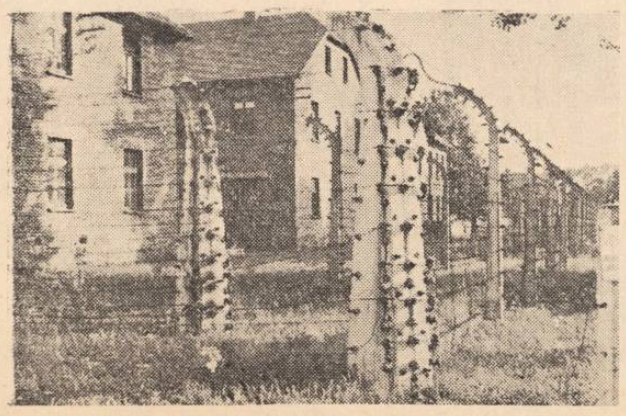

Auschwitz

Parcă o văd şi azi cum stătea acolo, ghemuită pe traversă, lîngă mine. Ii juca pe obraz o şuviţă de păr, i-o legăna vîntul. Era noapte, doar cîteva stele-n cer, sfioase şi fragede şi noi. Yvette mă-ntreba despre Romînia, aflase că Romînia tot la 23 August 1944 ca şi Parisul... N-avusesem cînd să-i spun totul, n-avusesem cînd să-i explic de ce şi cum eu, fost glotaş în armata lui Antonescu, plecam acum (atunci...) împreună cu alţii ca mine, să luptăm împotriva lui Hitler. Nu era cînd, nu era cînd. Abia ne cunoscusem... Şi Yvette, înainte să ne despărţim — o strigau ai ei, se şi înfiinţase ora îmbarcării — m-a-ntrebat pe şoptite, cu dragoste, sigură de mai înainte că o să-i răspund afirmativ:

— Eşti comunist, nu-i aşa?

Ce arsură mi-a trecut prin inimă! Ce roş ca focul m-am făcut în obraz! Eu...? Mă-ntreabă Yvette, dacă eu...? Eu care, pînă mai anii trecuţi, eram glotaş în armata...

M-am uitat în ochii ei, adînc, şi i-am văzut mai limpede, mai curată încă, dragostea, decît i-o văzusem pînă în clipa aceea. Am înţeles dintr-o dată multe, multe — şi mai ales modestia cu care-mi destăinuise ea, scurt, în treacăt, pentru ce o vîrîseră hitleriştii în lagăr. Aş fi vrut să nu-i mai spun nimic, nici un cuvînt, tocmai pentru că eram la despărţire: numai să mă aplec şi să-i sărut mîna, să-i sărut pios degetele acelea firave, descărnate. Dar mi-am adus aminte: Nu aşa! Nu gestul ăsta vechi, demodat. I-am strîns mîna tare şi am întrebat-o nu ca s-o întreb, ci mai curînd ca să-i mărturisesc admiraţia mea:

— Dumneata eşti comunistă, nu-i aşa?

— Nu — mi-a răspuns Yvette. — N-am cunoscut partidul. Dar acum, îndată ce sosesc înapoi în ţară...

Şi-atît. O strigau ceilalţi. Se eliberase pe neaşteptate drumul trenului lor. Au plecat. A plecat.

Mîini fluturate în uşile şi la ferestrele vagoanelor, saluturi, saluturi, chemări tot mai îndepărtate, mai slabe, trenul se afunda în noapte, se micşora, nu s-a mai văzut... Doar stelele, sus, în cer...

Ne-am întors şi noi la vagoanele noastre. A doua zi dis de dimineaţă, am pornit mai departe, spre Ungaria. Am ajuns din urmă divizia peste, cred, vreo săptămînă, la cam 80 de km. nord de Budapesta. Divizia „Tudor Vladimirescu"... Sînt ani de-atunci. M-am întrebat de multe ori, ce-o mai fi cu Yvette? Yvette — şi mai cum? Nu ştiu. Nu era cînd.

Săptămînile trecute mi s-a părut c-o recunosc într-o poză din „L-Humanité". La unul din mitingurile clasei muncitoare franceze împotriva lui De Gaulle şi fascismului... Ea era? Yvette?... Cea de-alături parcă semăna şi mai bine cu ea... A treia, şi mai tare-i semăna. Şi a patra... şi a cincea... Toate.

Aurel LAMBRINO

GLOB

Voinţa popoarelor

Momentul politic prin care trecem acum se caracterizează pe de o parte prin stăruitoarele eforturi depuse de o mare parte a umanităţii pentru a menţine şi consolida pacea, iar pe de alta, prin pregătirile sistematice de război ale cercurilor agresive imperialiste.

Evenimentele din ultimele săptămîni jalonează precis ambele direcţii, ambele orientări.

Sub presiunea opiniei publice mondiale, S.U.A. şi aliaţii săi consimţiseră în cele din urmă să ducă tratative diplomatice, aşa cum propusese de la început U.R.S.S., pentru ţinerea conferinţei la nivel înalt şi începerea discuţiilor asupra dezarmării şi interzicerii armelor nucleare, — dar în acelaşi timp îşi continuau experienţele atomice din Pacific, otrăvind atmosfera, şi înteţeau războiul din Algeria şi din alte colonii. De curînd, ele au aprins un nou foc: în Orientul apropiat. Drept răspuns la încetarea de către U.R.S.S. a exploziilor experimentale şi la propunerile practice, constructive ale U.R.S.S. pentru atenuarea încordării internaţionale, guvernele imperialiste se străduiesc să readucă problema dezarmării la faza ei iniţială şi, totodată, fac mai departe apel la falimentara lor politică „în pragul războiului".

Aşa se explică paradoxala situaţie că, în timp ce la Stockholm avea loc Congresul păcii, întrunind într-o singură năzuinţă reprezentanţii popoarelor lumii, independent de concepţii politice, sociale sau religioase, — în Liban şi Iordania se comitea o nouă agresiune americano-britanică. In Capitala Suediei, reprezentanţii partizanilor păcii din lumea întreagă studiau căile şi mijloacele de urmat pentru a se impune realmente ceea ce vor popoarele: dezvoltarea colaborării internaţionale; exprimîndu-şi clar, răspicat, năzuinţa de a determina încetarea imediată a cursei înarmărilor şi crearea unui sistem eficace de securitate colectivă, Congresul păcii făcea (şi face) **apel la opinia publică din toate ţările, în scopul neutralizării manevrelor celor ce sabotează destinderea internaţională. In acelaşi timp însă, guvernele american şi britanic debarcau oşti pe teritoriul a două popoare asiatice care, aderente la principiile de la Bandung, îşi dăduseră asentimentul la Congresul mondial de la Stockholm pentru dezarmare şi colaborare internaţională.**

Fără îndoială că paralelismul acesta nu este întîmplător. Imperialismul suferă zilnic, în toate părţile globului, înfrîngeri tot pe atît de zgomotoase pe cît de ireparabile. Sfera colonialismului se restrînge treptat şi iremediabil. Revoluţia populară din Irak, cea mai recentă verigă dintr-o serie încheiată, a dinamitat pactul de la Bagdad, a zvîrlit la gunoi doctrina Eisenhower şi, în aplauzele lumii păcii şi socialismului, a afirmat încă odată dreptul oricărei naţiuni la viaţă proprie. Unor înfrîngeri de asemenea amploare şi cu asemenea ecou, imperialiştii nu le mai pot opune acum sloganuri şi pacte războinice ca pînă de curînd. Sloganurile s-au răsuflat lamentabil: pactele războinice nu le mai oferă imperialiştilor nici o garanţie serioasă. Dimpotrivă: toate garanţiile se află în afara coaliţiilor cu scop agresiv. Rău famatele şi rău intenţionatele împrumuturi acordate de capitalism ţărilor slab dezvoltate, nu urmăresc decît înarmarea guvernelor despotice cărora li se livrează respectivul armament şi aceasta nu poate avea alt rezultat decît tocmai compromiterea securităţii ţărilor ce acceptă împrumutul. In asemenea împrejurări, agresiunea deschisă, acompaniată de mari destăşurări de forţe şi de asurzitorul tam-tam al „războiului psihologic" e destinată mai curînd iluzoriei intenţii de a-i intimida eventual pe cei ce doresc libertatea, decît reciştigării unor poziţii pierdute. Exasperarea colonialiştilor duce însă oricum la sporirea tensiunii internaţionale, demascîndu-i încăodată că sînt gata chiar şi la cele mai necugetate acţiuni.

Pentru curmarea neîntîrziată a agresiunii din Orientul apropiat şi pentru evitarea unor urmări periculoase şi neprevăzute, care apoi ar putea declanşa o reacţie în lanţ ce n-ar mai putea fi oprită, N. S. Hruşciov, preşedintele Consiliului de Miniştri al U.R.S.S. a propus la 19 iulie o conferinţă a şefilor guvernelor U.R.S.S., S.U.A., Angliei, Franţei şi Indiei, cu participarea secretarului general al O.N.U. Aceeaşi fierbinte dorinţă de pace se concretizase şi în propunerile pe care guvernul sovietic, cu cîteva zile mai înainte, la 15 iulie, le adresase guvernelor statelor europene şi S.U.A., pentru încheierea unui tratat de prietenie şi colaborare. Stîrnind cel mai favorabil ecou în lumea întreagă, ambele iniţiative sovietice sînt aproape simultane cu adoptarea la Stockholm a declaraţiei privitor la dezarmare, cu apelul adresat tuturor popoarelor în legătură cu situaţia din Orientul apropiat şi mijlociu şi cu Chemarea congresului mondial pentru dezarmare şi colaborare internaţională. Această concomitenţă vădeşte o dată mai mult cît de înrădăcinată este în opinia publică mondială voinţa de pace, şi cît de stăruitoare este dorinţa ei de a spune un „Nu!" hotărît agresorilor.

Unei asemenea stări de spirit nu i se va putea răspunde mult timp cu atitudini evazive. Oricît ar încerca puterile occidentale să continue politica lor de flotare, oricît ar încerca ele să evite o luare de poziţie categorică pentru a cîştiga timp şi, probabil, pentru a ajunge din urmă avansul tehnic al sovieticilor, totuşi nu se vor mai putea împotrivi mult timp voinţei popoarelor. Popoarele vor pace, vor progres. Chiar eludînd, prin intermediul Consiliului de Securitate, o întîlnire la nivel înalt pentru discutarea unor grave probleme ale momentului, guvernele imperialiste au dovedit că, principial, au pierdut posibilitatea de a se opune unei asemenea întîlniri. Presiunea morală a opiniei publice din întreaga lume s-a arătat mai puternică decît toate subterfugiile diplomatice şi toate recursurile la practici desuete. Şi aşa cum azi n-a mai putut fi amînată discutarea situaţiei din Orientul apropiat şi mijlociu, mîine nu va fi posibil să se amîne încetarea experienţelor nucleare, iar poimîine, renunţarea la armele de exterminare în masă. Orice demonstraţii de forţă ale agresorilor imperialişti nu vor intimida niciodată pe nimeni dintre cei ce luptă cu adevărat pentru pace. Dimpotrivă: ca în cazul Suezului şi, recent, al Libanului, asemenea demonstraţii nu pot decît deprecia prestigiul militar şi diplomatic al amatorilor de aventură. Numai discuţiile duse de la egal la egal, cu loialitate, recunoscîndu-se interesele reciproce, numai hotărîri comune care să consfinţească dreptul la viaţă liberă al tuturor popoarelor şi să îndepărteze în acelaşi timp coşmarul războiului nuclear, numai stabilirea unei multilaterale colaborări internaţionale — poate şi trebuie să restabilească neîntîrziat în lume atmosfera de încredere.

Aceasta e voinţa popoarelor.

M. ROŞCA

Un prețios ajutor dat criticii literare

de I. D. BĂLAN

Critica literară marxistă nu este și nu poate fi un exercițiu steril de raționamente abstracte, nici un teren alunecos destinat piruetelor și tumbelor intelectuale ale estetizanților. Ea trebuie să fie un sprijin științific, un important mijloc de îndrumare și educație comunistă a scriitorilor, trebuie să facă educație estetică unui public larg de cititori care și-a format gustul pentru slova tipărită abia în anii regimului democrat-popular. Critica literară are un rol militant de seamă în dezvoltarea literaturii noastre realist-socialiste, stimulînd creația literară de actualitate, sprijinind noul în lupta sa cu vechiul, ajutînd la îmbogățirea conținutului și la perfecționarea realizării lui artistice, înlăturînd din calea dezvoltării literaturii piedicile ridicate de influențele ideologiei burgheze. Articolul publicat de Scînteia *în 18 și 19 iulie 1958,* Pentru întărirea principialității marxist-leniniste în critica literară, *făcînd o analiză obiectivă, riguros științifică și principială a activității unor critici literari, demonstrează, odată în plus, unitatea de nezdruncinat a frontului nostru literar, hotărîrea fermă a colectivului scriitoricesc de a da riposta cuvenită oricăror tendințe revizioniste, menite să denatureze și să înăbușe înflorirea literaturii realist-socialiste. Articolul din* Scînteia *ilustrează de asemenea ideea că literatura și critica noastră literară datorează marile lor succese ajutorului și îndrumării date de către partid. O serie de articole de critică închinate literaturii actuale, precum și unele studii închinate moștenirii culturale, avînd la bază teoria marxist-leninistă, au adus o contribuție de seamă la întărirea frontului nostru literar și la apărarea pozițiilor noastre ideologice. Însușindu-și principiile de bază ale criticii marxist-leniniste, situîndu-se ferm pe pozițiile ideologice ale clasei muncitoare,* Luceafărul *va contribui prin toate mijloacele la lupta împotriva revizionismului în literatură, va fi intransigent, nefăcînd nici o concesie împăciuitorismului sau perfidei teorii diversioniste a așa-zisei „coexistențe pașnice" între două ideologii cu un conținut fundamental deosebit. Redacția revistei* Luceafărului *este conștientă de faptul că* „împăciuitorismul — practicat în mod conștient sau nu — netezește calea revizuirii bazelor esteticii marxist-leniniste de apreciere a valorilor literare și înlocuirii lor cu formule echivoce, ca „modernitate", „modernism" sau „sensibilitate contemporană". *Sîntem conștienți, de asemenea, si ne vom strădui să ajutăm și pe colaboratorii revistei să înțeleagă că* „eclectismul nu înseamnă în definitiv altceva decît o largă deschidere a porților în fața ideologiei burgheze". Luceafărul *nu va găzdui în paginile sale manifestări de sociologism vulgar, dar nici nu va permite ca sub scutul luptei împotriva dogmatismului să se infiltreze estetismul burghez, concepțiile idealiste asupra artei. Înțelegînd arta ca parte integrantă a revoluției proletare,* Luceafărul *va lupta împotriva ideologiei burgheze, împotriva tuturor formelor ei de manifestare, conștient că participă astfel la zdrobirea claselor exploatatoare, servind astfel* „o latură esențială a revoluției socialiste și a dictaturii proletariatului".

Criticii literari și cercetătorii marxiști din țara noastră se cade să aibă mereu în minte teza leninistă a celor două culturi, să respingă tendințele de a prelua în bloc, necritic, opera unor scriitori cu o activitate profund contradictorie și în anumite aspecte regretabil reacționară.

Aceste tendințe de nivelare ideologică generează un liberalism periculos, un cal troian prin care ideologia imperialismului disperat vrea să pătrundă în puternica noastră cetate. Criticii literari, ostași sub steagul marxism-leninismului, trebuie să fie străji neadormite și neîngăduitoare, să poată respinge cu intransigență revoluționară orice stafie ideologică.

Critica literară trebuie să militeze pentru o artă realist-socialistă cu un puternic caracter popular. Ea trebuie să fie democratică, să respingă cu hotărîre snobismul literar, *să vestejească forma goală, lipsită de un conținut bogat, tendință care se manifestă mai ales în unele poezii lirice. Avînd în vedere publicul căruia i se adresează, critica literară vehiculînd idei bogate și profunde, emițînd judecăți de valoare sigure și științifice, trebuie să evite subiectivismul și verbiajul pretențios.* „Verbiajul pretențios și încîlcit — *se spune în articolul din* Scînteia — *servește adesea drept fațadă incompetenței, impreciziei și superficialității"...

Convinsă de marea însemnătate socială pe care o are critica literară, revista Luceafărul *cheamă în paginile ei pe toți criticii literari marxiști, amintindu-le că așa cum scrie Scînteia* „au datoria de cinste de a milita pentru orientarea literaturii spre oglindirea marilor transformări care au loc în țara noastră la orașe și sate", *că* „sînt chemați să îmbine dragostea pentru literatura noastră nouă cu exigența față de tot ce este deficitar din punct de vedere al conținutului și al formei artistice. Criticii marxiști sînt chemați să-și îndrepte forțele, experiența și cunoștințele spre generalizarea problemelor celor mai însemnate ale realismului socialist în literatura noastră, spre abordarea problemelor esteticii marxist-leniniste".

Știință, artă și armă în lupta ideologică, critica literară marxistă trebuie să fie parte integrantă a revoluției proletare din țara noastră. E o datorie de cinste căreia trebuie să-i răspundem cu întreaga noastră ființă!

Toate manifestările negative, care și-au făcut loc în critica literară și împotriva cărora Scînteia *se ridică cu fermitate, amenințau să șubrezească frontul nostru ideologic, să-i îndrepte atenția spre probleme străine de arta realist-socialistă, ostile, în ultimă instanță, filozofiei revoluționare a proletariatului. De aceea criticii și cercetătorii literari văd în acest articol un ajutor de preț pe care Partidul li-l dă în munca și activitatea lor.*

RELIEF

Traduceri în limba maghiară

Antumele lui Eminescu se pot citi în limba maghiară într-o serie de culegeri, alcătuindu-se din ele, mai acum doi ani, o frumoasă antologie. Cuvine-se a fi citat măcar un nume de traducător. Franyó Zoltàn, care și în ceea ce privește numărul de poezii și vorbind de calitate, deține locul de frunte. O faptă culturală vrednică de semnalat socotim traducerea din Vasile Alecsandri, datorită lui Szemlér Ferenc. Tudor Arghezi, cel din Cîntare omului și 1907, e prezent din ce în ce mai des în coloanele revistelor Igas Szó și Utunk sub aceeași semnătură care a oferit lectorului maghiar alese buchete din Doine și lăcrămioare. **Rînd pe rînd, Coșbuc, Octavian Goga, Topîrceanu, Emil Isac, pentru a nu-i pomeni decît pe acești fruntași ai liricii noastre, au prins graiul lui Petőfi Sandor prin truda atîtor încercați tîlmăcitori.**

E recunoscut că scriitorii maghiari din toate generațiile, au cultivat cu dragoste arta traducerii. Dante, Shakespeare, Shelley, Hugo, Baudelaire, Tolstoi, Puşkin, Esenin, Maiakovski, au fost tîlmăciți, uneori, integral. Grija de a-i prezenta grafic la nivel deosebit, ține și ea de strădania apropierii de textele străine. Am văzut acum zece ani într-o librărie din Cluj, A nagy testamentum **(Marele testament) de Villon, în ediție ce l-ar fi satisfăcut și pe cel mai rafinat bibliofil.**

Vestea că poetul Kiss Jenő, unul din cei mai dotați, lucrează la un volum întreg din opera lui Bacovia, vine să se așeze printre acțiunile culturale, menite a întări tot mai mult prietenia dintre noi și naționalitățile conlocuitoare. Din ciclurile apărute pînă acum (unul în Utunk, la un an de la moartea lui Bacovia), ne dăm seama de valoarea lor. Rămînerea mereu pe lîngă economia verbală, caracteristică liricii bacoviene, atenția la sunetul, culoarea ei, ne îndeamnă să întrevedem succes deplin cărții în pregătire.

Pentru a controla arta de traducător a lui Kiss Jenő, am citit cu glas tare, în însăși casa memorială Bacovia, deci printre relicve, poezia Lila alkonyat. **Am comparat-o cu originalul și cu recenta traducere izbutită a lui Hubert Juin. Textul maghiar menține, cît se poate de fidel, cîntecul de metal și vibrația cromatică din** Amurg violet. **Cine dintre știutorii limbii nu recunoaște în melodiosul vers** A város végig egy lila, **refrenul** Orașul tot e violet ?

La simpla noastră creionare, în jurul unui atare subiect, adăugăm munca îndeplinită cu dragoste și hărnicie de Majtényi Erik, traducînd din versurile lui Eugen Jebeleanu, Magda Isanos, Maria Banuș, sau a lui Gréda József din Mihai Beniuc, și schimbul Veronicăi Porumbacu — Szemlér Ferenc.

PETRE PASCU

Un angajament îmbucurător

Zilele acestea a apărut în librării, într-o ediție nouă, remarcabilul roman al lui Radu Tudoran, Flăcări, **tipărit întîia oară în anii celui de-al doilea război mondial. Cartea înfățișează în culori de autentic realism, rapacitatea de rechini a capitaliștilor petroliști de la începutul veacului. Asupra valorii estetice și a mesajului social al** Flăcărilor, **revista noastră va reveni într-unul din numerele viitoare. Am vrea, deocamdată, să semnalăm cititorilor doar un amănunt, aparent adiacent, înscris în nota pe care Radu Tudoran a anexat-o ultimelor pagini ale romanului.**

Mărturisind unele din limitele viziunii sale, scriitorul face această deosebit de îmbucurătoare mărturisire privind punctul de vedere estetic actual al unui prozator de formație mai veche: „...astăzi, acea mulțime anonimă în carte, care alcătuia fundalul sumbrei acțiuni, a dărîmat dinastiile Bocanilor, Lipăneștilor. Dimopolilor și celorlalți neregretați de nimeni — ea alcătuiește marea clasă muncitoare ieșită din fundal și venită în planul întîi Autorului, care a căutat dintotdeauna realismul, mișcarea acestei lumi i-a dezvăluit un alt realism, cel socialist și i-a furnizat noi sedimente de experiență din care el va extrage acea carte — acele cărți datorate, după credința lui, cititorilor". **Adeziunea unui scriitor ca Radu Tudoran la realismul socialist și dorința sa de a realiza opere capabile să contribuie** „la alcătuirea cronicii timpurilor pe care le trăim" **sînt atitudini civice și estetice ce merită toată atenția. Noi le salutăm din toată inima, sperînd că, alături de alte mii de prețuitori ai talentului acestui deosebit de înzestrat prozator, vom avea în curînd prilejul să-i parcurgem, cuceriți, romanele sau nuvelele izvorîte din cunoașterea actualității noastre socialiste.**

A. M.

Autocritică

Ne-a bucurat autocritica, prin fapte, a confratelui Contemporanul **în legătură cu opiniile misteriosului său Lector. Acesta a dispărut din paginile revistei, vreme de cîteva numere, după ce indispusese cititorii prin arbitrar și inconsistență. Reapărut recent, se pare după o adîncă meditație,** Lector **mărturisește vădite inclinații către obiectivitate și dragoste pentru literatura noastră nouă, realist-socialistă. Așteptăm cu încredere viitoarele prezentări de cărți, absolut necesare într-o revistă atît de prețuită.**

Savantlîcuri

Și revista noastră a căzut în păcatul atît de răspîndit de a cita cu dezinvoltură versuri latinești sau din alte limbi moarte și vii, fără a se deranja să le traducă. Acest obicei boieresc distonează cu preocupările reale ale revistelor noastre și, de fapt, împiedică dezvoltarea procesului de culturalizare. Recunoscîndu-l, ne angajăm să-l îndepărtăm definitiv din paginile noastre.

C. A.

Ultimul număr al revistei „Steaua"

Ultimul număr al revistei Steaua *(nr. 4 aprilie 1958), vădește, mai ales prin introducerea articolelor publicistice, eforturile colectivului redacțional pentru o mai accentuată apropiere de actualitate.* Un act istoric *de Teofil Bușecan, care se ocupă de inițiativa Uniunii Sovietice de a înceta experiențele cu arma atomică și cu hidrogen, ca și articolul lui A. E. Baconsky, despre unele învățăminte ale uriașei opere leniniste, se înscriu pe această linie. Reținem și* Scurta antologie *despre Lenin, poezia* Furnalele *de Aurel Gurghianu, nuvelete* Grădina de Ene Stanciu. *Mai pot fi notate ca pozitive, o seamă de traduceri și cîteva însemnări critice. Și, din păcate, cam atît. Restul numărului este încă dator față de cititori, continuînd, în mare parte, linia puțin recomandabilă adoptată pînă nu de mult de* Steaua. *Versurile lui Victor Felea promovează aceleași prozaisme debitate într-o atmosferă călduță. Găsind o comparație „inedită" (într-o bibliotecă este liniște ca în adîncul unei mări), autorul se felicită cu o candoare dezarmantă, subliniind ostentativ că de astă dată — comparația e bună. Petre Stoica, surd total la chemările vieții, își deapănă calm platitudinile cu care ne-a obișnuit, cuvinte goale cu ifose de artă. Iată un tablou :* ...se adunaseră / din răsăritul, alții din apusul țării, au alergat, s-au oprit / după pietre, au tras cu pușca, au privit munții din preajmă, s-au stins visînd cîntecul ce se aude tihnit. *Acest joc de copii ar vrea să fie... războiul ! Imagini confuze (vîntul răsucește pe case ghemul său negru și încîlcit !) și în general, un obositor și minor manierism, care ar trebui să înceteze. Mai bine scrise, versurile lui Leonida Neamțu sînt la fel de indiferente, suspendate între cer și pămînt.*

Sectorul de critică al revistei este vădit deficitar. Este foarte bine că se reproduce articolul False „modele" *de Nestor Ignat, apărut în* Scînteia, *unde se ia poziție hotărîtă față de greșelile tov. A. E. Baconsky în aprecierea operei lui Matei Caragiale. Ne-am fi așteptat însă ca revista să adopte și o cît de sumară atitudine autocritică.*

Cronicile literare semnate de D. Florea Rariște se mențin pe linia părerilor subiectiviste ale teoriilor „moderniste" susținute pînă mai ieri cu vehemență. De data aceasta nu mai avem, însă, de-a face cu teoretizări, ci cu transpunerea lor consecventă în practică. Volumul Ninei Cassian, Dialogul vîntului cu marea, *este privit, aparent, cu simpatie. Se descoperă ritmuri solemne, o ingenioasă reducere la unitate a unor disparate elemente concrete și abstracte, ba și...* mărturisirea neputinței de a realiza o viziune mai largă. *Citatele sînt alese, bineînțeles, numai în acest scop. Nu ni se dă, însă, un singur citat din vigurosul ciclu* Documente *în care, la o remarcabilă tensiune artistică, se evocă lupta revoluționară a poporului frate bulgar.*

La fel se procedează cu volumul Flori de mare, *al lui George Dan. Se fac referințe la Baudelaire, poetul e declarat un* alter Anteus, *etc. Un singur rînd arată că :* poeziile din ciclul Flăcări și umbre, se remarcă prin abordarea unor subiecte cu problematică actuală. *Cronicarul, însă, și de data aceasta, se ferește ca de foc să citeze un singur vers, probabil pentru că nu-l interesează cicluri care se remarcă ...numai prin subiect. Nu uită, în schimb, să pomenească mălițios numele lui Bolintineanu și Alecsandri, vechi și înrăiți anti-moderniști.*

Victor Tulbure este „lichidat" cu o răutate slab ascunsă. Majoritatea poeziilor lui Tulbure, chipurile, reeditează formula consacrată a lui Beniuc *iar în versurile lui își mai dau întîlnire... Eminescu, Alecsandri și Coșbuc ! Subliniind că V. T.* ține să rămînă poet militant, *cronicarul își încheie cronica cu o trăsătură de condei care anulează de fapt o întreagă operă :* „Așteptăm ca justificata sa aspirație să prindă formă concretă, în creații debarasate de elemente streine, iar personalitatea artistică a poetului să-și înceteze mișcările oscilatorii. *Deci pînă acum nici o „formă concretă" ! Din versurile lui Victor Tulbure se justifică doar... aspirațiile ! Despre ce „elemente streine" vorbește cronicarul ? Care sînt „mișcările oscilatorii" ? Este evident că se așteaptă ca Victor Tulbure să scrie o altfel de poezie. Cititorii lui sînt, însă, de părere că poziția sa este justă și trebuie dusă mai departe, oricît ar jindui unii după „debarasarea de elemente streine", adică de conținutul combativ al versurilor.*

Cel puțin ciudată este introducerea lui George Munteanu la noua rubrică Profiluri contemporane. *Avînd aerul că se pornește pe calea unei inovații uluitoare, G. M. se străduie să arate necesitatea profilului, ca specie critică. Ar fi fost mai bine, desigur, dacă criticul* Stelei *reflectînd la multele greșeli pe care le-a comis în ultimii ani, ar fi pornit la o activitate critică mai aproape de principiile realismului-socialist. In loc de aceasta, ni se prezintă un talmeș-balmeș de idei răsuflate, presărate cu citate copioase din Sainte-Beuve și cu confuzii ideologice evidente. De lămurirea „profilului" ca specie critică avem nevoie astăzi ? Aceasta este sarcina principală a criticii noastre ? George Munteanu ne arată că prin publicarea „profilurilor" se vor limpezi o seamă de probleme capitale, și anume :* nu va mai fi o problemă, de acum înainte, (!) să stabilești genul proxim (?) și diferența specifică în cazul fiecăruia dintre scriitorii contemporani. *Mai departe :* în cîteva pagini de tipar vei fi delimitat un teritoriu literar de altul. *Mai departe : aflăm că profilul* îți dă gustul de a urmări esențialul. *Și, după ce aflăm toate calitățile acestei noi metode de investigație critică, ni se spune, în final :* dar care este acel unghi miraculos despre care a fost vorba aici ? Răspund : dacă el ar putea fi cunoscut dinainte — și pentru toate cazurile — atunci critica literară, în calitatea ei de știință profesată cu artă, ar fi devenit de mult superfluă. *Cum vom mai delimita deci, un teritoriu literar în cîteva pagini de tipar ? Va fi sau nu va mai fi o problemă de acum înainte ? Și cine va mai da criticului clujan „gustul esențialului" ? Mai ales că acest gust nu se capătă cu una, cu două...*

Este evident că nu de utilizarea uneia sau alteia dintre speciile criticii literare depinde stabilirea „diferenței specifice în cazul fiecăruia dintre scriitorii contemporani". Nu faptul că scrii cronici, în loc de eseuri, te determină să observi esențialul. A crede astfel înseamnă a cădea în brațele unui formalism cras. Stabilirea „diferenței specifice" ca și „gustul esențialului" depinde numai de utilizarea metodelor criticii marxist-leniniste.

Multe dintre note și recenzii sînt umbrite de confuzii și teribilisme. Ni se promite că revista va reveni asupra unor scriitori contemporani din occident, se comentează reviste și fapte mărunte, tot din occident, dar nu vedem nici un semn serios că revista va veni și pe meleagurile noastre. In articolul amintit mai sus, A. E. Baconsky spune în final : ...ne-am hotărît odată pentru totdeauna să depindem întru totul de viața și lupta poporului, să devenim exponenți ai poporului în sînul căruia ne-am născut și să ne canalizăm toate eforturile în direcția idealurilor sale de totdeauna. *Este momentul ca* Steaua *să arate, prin fapte, această hotărîre.*

M. D.

NU UITA!

Desen de Venturelli (Din Inostrannaia literatura).

Noi teze filologice

Nemulțumit, se vede treaba, cu starea actuală a filologiei, tînărul gînditor T. G. Maiorescu s-a hotărît să întreprindă cercetări pe cont propriu. Ajungînd la unele concluzii științifice, ni le-a dezvăluit prin paginile **Contemporanului** din 11 iulie a.c. Iată-le :

„Raportîndu-se, de pildă, la limbajul clasei exploatate din trecut (o teză nouă, într-adevăr !) **filologii vor găsi elemente convingătoare, argumente ale schimbărilor de structură** (altă teză nouă !) **nu numai în bogăția noilor noțiuni apărute în lexic** (politice, tehnice, științifice, literare etc.) **ci chiar și în topica frazei** (aici începe teza cea mai nouă !) **în sintaxă, unde prezența masivă a propozițiunilor complementare poate duce la interesante concluzii despre tendințele spre profunzime".**

Cu alte cuvinte, fără propoziții complementare nici vorbă despre profunzime ! Ca în exemplul citat, de altfel, unde aflăm teze noi, afirmînd existența unui limbaj de clasă, schimbarea structurii limbii după revoluție etc. Numai că tezele cam seamănă cu defunctele teze marriste. Și nu seamănă pe departe, ci sînt chiar aceleași. **Contemporanul** ar putea să fie ceva mai circumspect față de pretențiile filologice ale colaboratorilor săi. Pentru că în cazul de față prezența masivă a propozițiunilor condamnabile poate duce la interesante concluzii despre tendințele spre profunzime a confuziilor.

Intr-un trimestru

Iată două păreri asupra valabilității operei lui Delavrancea :

1). **„Sultănica" emoționează încă, iar Domnul Vucea, simbolul stupidității culturale burgheze, rămîne viu, întreg și nu poate fi uitat.**

2). **...toată opera de prozator a lui Delavrancea s-a prefăcut în oseminte, luînd drumul de pulbere și neant al celeilalte mari arte ale sale, efemeră prin ea însăși, oratoria".**

Sînt, după cum se vede, două păreri diametral opuse, afirmate fiecare la fel de categoric. Ele aparțin însă aceluiași critic Radu Popescu. Distanța dintre ele : un trimestru. Prima a fost emisă la 4.IV.1958 în **Contemporanul** iar a doua la 9.VII.1958 în **Romînia Liberă.**

Alte două păreri în ceea ce privește teatrul lui Delavrancea :

1). „In anii care au urmat revoltelor din 1907, Delavrancea a scris capodopera vieții sale, trilogia dramatică **Apus de soare Viforul, Luceafărul...**"

2). ...„din întreaga operă a lui Delavrancea, istoria nu reține decît **Hagi Tudose** și primele două părți ale trilogiei moldovene..."

Citatele sînt extrase din aceleași articole. In cel de al doilea articol se subliniază încăodată, deci, nevalabilitatea prozei lui Delavrancea. „Capodopera" și-a pierdut între timp ultima parte. S-a adăogat în schimb, pentru folosul istoriei, piesa **Hagi Tudose** care nici nu era pomenită în **Contemporanul** într-un articol unde se aprecia întreaga operă a lui Delavrancea.

Este deci valabilă proza lui Delavrancea ? Reține istoria piesa **Hagi Tudose** sau o omite pur și simplu ? Toată trilogia este o capodoperă sau numai două treimi din ea ? La aceste întrebări ni se răspunde odată afirmativ și odată negativ, în cursul unui trimestru. Se prea poate ca un critic să-și schimbe atît de repede părerea — deși în privința aprecierii clasicilor faptul nu pare prea serios — dar să ne-o spună și nouă. A semna astăzi unele păreri, cu aerul că le-ai susținut întotdeauna, deși sînt la antipodul celor de ieri, înseamnă în cel mai fericit caz superficialitate. Calitate care nu se conjugă cu aceea de critic literar.

A. CERBU

ȘARJE PRIETENEȘTI de GION

ION ȚIȚNER: „Firul Ariadnei"

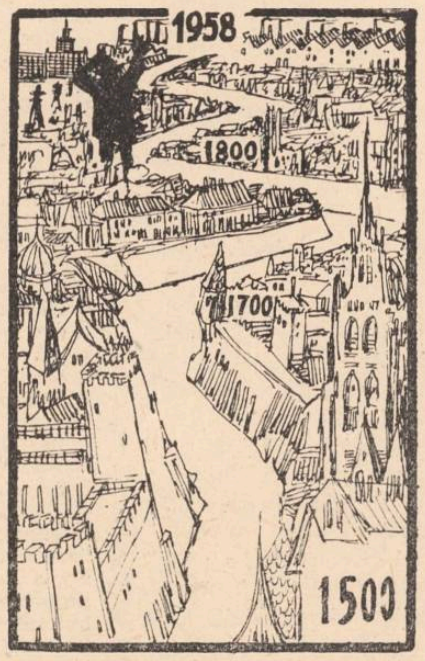

Cînd va ajunge?...

FLORIAN GRECEA: „Candidat la însurătoare"

In fine, o ocazie...

LETIȚIA PAPU: „Sub arșita verii"

Măsuri de precauție...

REDACȚIA : B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 1.51.54, 1.38.51 ; ADMINISTRAȚIA : Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 7.79.46 ; Abonamente : 9 lei — 3 luni ; 18 lei — 6 luni ; 36 lei — un an ;
Tiparul : Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

Anul I, Nr. 3; 15 august 1958. — Apare la 1 și 15 ale lunii. — 16 pagini — lei 1,50

Proletari din toate țările, uniți-vă!

luceafărul

REVISTĂ A UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

ANI DE BIRUINȚĂ

Patrusprezece ani contează uneori foarte puțin în istoria unei literaturi. Ei pot închide, însă, citeodată, în filele lor, cînd popoarele trăiesc vremuri revoluționare, sfîrșitul unei epoci și începutul alteia sau pot echivala, prin realizări și prefaceri, cu un întreg veac: în numai patrusprezece ani, cîți s-au scurs de la eliberarea patriei noastre de sub jugul fascist, literatura romînă a trecut printr-un adînc proces de înnoire și clarificări, de o intensitate și o amploare necunoscute altădată.

Sînt ani de lupte și biruințe, în care beletristica și critica literară au repurtat, sub îndrumarea permanentă a partidului, succese din cele mai însemnate. Deși prin cei mai de seamă reprezentanți, literatura romînă se găsea la 23 August 1944 pe marele drum al tradiției realiste, totuși într-o sumă de ramuri ale ei pătrunsese adînc influența nocivă a concepțiilor burgheze despre artă și menirea scriitorului. Influențele ideologiei burgheze, în variatele ei implicații și infiltrații, erau puternice. Bătălia s-a dus în focul unei active și deschise confruntări de clasă, prin demascarea necruțătoare, partinică, de către critica marxistă, a conținutului reacționar, antipopular al tuturor atitudinilor dușmănoase ce paralizau sau tindeau să paralizeze practic evoluția ascendentă a literaturii noastre. Încă în primii ani ai puterii populare, diversele forme de manifestare a ideologiei burgheze au primit lovituri zdrobitoare. Lupta n-a încetat însă o clipă; ea continuă și azi, întrucît, precum au arătat ultimele dezbateri avute în presa noastră, înrîuririle pernicioase ale concepțiilor idealiste mai persistă, în forme noi, particulare, prin tendințele negativiste ale unor prozatori și dramaturgi, prin ispitele evazioniste ale unor poeți sau prin tentativele revizioniste prezente în unele articole.

În focul unor atari lupte s-a călit și frontul nostru scriitoricesc și orientarea realist-socialistă a marei majorități a oamenilor noștri de litere. Vîrstnici sau tineri, cu toții stau strîns uniți sub același steag al realismului socialist, contribuind fiecare la progresul ce nu mai poate fi stăvilit de nimic, al literaturii noastre actuale. În operele cele mai de seamă publicate în acești patrusprezece ani de prefaceri revoluționare, pulsează viața adevărată a poporului, cu problematica majoră ce-l frămîntă sau l-a frămîntat de-a lungul istoriei. Un erou nou, prea puțin cunoscut beletristicii noastre de altădată, a irupt în zilele noastre în lucrările celor mai activi și mai implîntați în contemporaneitate scriitori: eroul pozitiv, comunistul militant pentru dreptate, pace și progres, constructor al unei vieți noi, socialiste, în care toate tarele specifice regimurilor de exploatare vor fi neavenite. Un patriotism și un umanism de esență inedită, socialistă, animă viziunea înscrisă în operele majore ale literaturii noastre; o tematică nouă, axată pe coordonatele esențiale ale vieții, reține atenția scriitorilor. Succesele dobîndite sînt remarcabile. E drept că nu tot ceea ce a văzut lumina tiparului poartă amprenta unor lucrări definitiv închegate și împlinite. Dar nu sînt puține acelea care au intrat de acum în fondul de aur al liricii și epicii romînești: Mitrea Cocor și Nicoară Potcoavă de **M. Sadoveanu**, 1907 și Cîntare omului de **Tudor Arghezi**, Mărul de lîngă drum de **Mihai Beniuc**, Un om între oameni de **Camil Petrescu**, Desculț de **Zaharia Stancu**, Bărăgan de **V. Em. Galan**, Morometii de **Marin Preda**, Cronica de familie de **Petru Dumitriu**, La cea mai înaltă tensiune de **Nagy Istvan**, Străinul și Setea de **Titus Popovici**, versuri de **Maria Banuș**, **A. E. Baconsky**, **Radu Boureanu**, **Marcel Breslașu**, **Dan Deșliu**, **Mihu Dragomir**, **Horvath Imre**, **E. Jebeleanu**, **Szabedi Laszlo**, **Szemlér Ferenc**, **Cicerone Theodorescu**, **Victor Tulbure** etc. Unele opere ca Mitrea Cocor, Desculț sau Străinul au fost tălmăcite în nenumărate limbi, făcînd cunoscute peste hotare succesele înregistrate în anii noștri, de cei mai buni scriitori romîni contemporani.

Cui se datoresc toate acestea? Scriitorilor, firește, care au înțeles comandamentele majore ale actualității și s-au străduit neîncetat să le slujească, dar mai cu seamă, și în primul rînd politicii înțelepte a partidului. Sub conducerea iubitului și încercatului nostru partid poporul pășește azi cu pași mari spre socialism, prestigiul internațional al Romîniei a crescut sensibil, analfabetismul a fost stîrpit, întreaga țară e un uriaș șantier de construcție, frontul oamenilor de litere s-a închegat puternic, atașamentul lui pentru cauza revoluționară a celor mulți fiind mai viu ca oricînd. Îndrumat mereu de partid, frontul acesta va dobîndi, neîndoielnic, și în anii ce vor urma succesele artistice pe care poporul le așteaptă cu îndreptățire legitimă de la scriitorii săi.

MONUMENTUL EROILOR PATRIEI

M. Butunoiu, Ionescu T. N., Z. Băicoianu, I. Dămăceanu

Trăiască **23 AUGUST** ziua eliberării naționale a patriei noastre!

CASA SCÎNTEII

de MIHAI BENIUC

Cresc florile mereu peste morminte,
Dispar încet aducerile-aminte,
Ce-a fost acum e azi odinioară
Pierdut ca o cîntare de vioară,
Și fețele prietenilor scumpi
Zdrobiți de-obuze ori uciși de plumbi
Se-ncheagă, evocate, greu în zare
Ca apa morților tremurătoare.
Tranșeele, cumplitele tranșee,
S-au înfundat; ici-colo doar crîmpee
Mai scoate plugul, cîte-odată,
De sîrmă ruginită și ghimpată.
Dar aerul curat nu are urme
De avioane, zburătoare turme,
Iar țivlitura bombelor căzînd
În gînd îmi țiue din cînd în cînd,
Ca diamantul zgîriind fereastra —
E zarea calmă, naltă și albastră!

Și ce frumoasă-i dincolo de lacuri
Casa menită ca să-nfrunte veacuri,
Cu turnuri care poartă-n vîrfuri astre
Arzînd în seară roșii — ale noastre,
Ca-n Moscova pe turnul Spaski, roșii!
Desigur, încă n-o visau strămoșii
Prin mucedele vechi întunecimi,
N-o bănuiau robitele mulțimi,
Lipsite și de pîine și de drepturi.
Hei! dar ea răsări de-odată-n piepturi
Cînd Lenin steagul proletar l-a pus
Biruitor în lumea noastră sus!
Sînt zile-nscrise-n calendar cu sînge,
La amintirea lor inima plînge
Ori bate ca o tobă la atac,
Mulțimile s-adună, se desfac,
Și iar se strîng, mai multe, mai năvalnic,
Prin timp tăindu-și drumul, crîncen, falnic!

Și-aici, la noi porniră val cu val...
Cît sînge curse la Național?
Cîți nu-și dădură la Lupeni viața?
Și se mai uită oare dimineața
Geroasă din vestitul februar
La Grivița, cînd glasul proletar,
Partidul, muncitorii-ncinși în luptă,
Vestiră-n lume c-o să fie ruptă
Și sfărîmată, frîntă, tirania
Aicea la Carpați, în Romînia!
Stîncoase trepte, sîngeros urcuș,
Dar te-nălțași tu cel care căzuși,
Învingător te-ai înălțat și mîndru!
Temutei fiare îi venise rîndul,
Ai doborît-o și i-ai pus cătușă
Și ai deschis spre răsărit o ușă.
Armă cu armă s-a-nfrățit în drum
Către Berlin prin flacără și fum,
Iar zvastica se svîrcolea-n țărînă!...
Hai povestește, Dunăre bătrînă,
De-ai apucat, în mîile de ani,
Pe țărmul tău cu trădători sărmani
O zi de sărbătoare mai măreață
Ca-n luna lui august la noi atunci
Cînd s-a pornit din creste și din lunci
De-odată tot poporul, țara toată?
Era o mare-n vifor clătinată,
Din inima partidului furtuna
Zbucni să sfarme pentru totdeauna
Robia milenară!
— Sparge, sparge,
Furtuna, putrezitele catarge,
Corăbiile ce-au furat avutul,
Ineacă lotrii ce-au minjit trecutul
Cu sînge, cu rușine, cu ocară,
Să facem din temei o altă țară!
Aceasta era vrerea, gîndul, glasul,
Așa pornirăm către astăzi pasul
Și-nnaintăm gigantic către mîne!
În urmă, plîngăreț, cine rămîne?
Stea roșie, mai sus, mai sus te sue,
Să vadă toți că altă cale nu e!

Frumoasă-i casa dincolo de lacuri.
Menită să dureze veacuri, veacuri.
Știu locu-acesta eu mai dinainte.
Bătrînule soldat, mai ții tu minte?
Zburau dincolo bombe și obuze.
Cîți n-au murit, cu sîngele pe buze,
Cu răni în piept, cu pîntecul deschis,
'Nainte de s-au făpt semețul vis?
Înaintau cu arma-n cumpănire
Ostașii-n viitoare cimitire.
Nu mierla, plumbul șuiera prin zare.
Mitralierele — ciocănitoare
Băteau nu-n trunchiuri de copaci bătrîni,
Ci-n ne-nfricate trupuri de romîni.
Dar spart fu hitleristul coif de-oțel
Și tigva hitleristului cu el!

Frumoasă-i casa dincolo de lacuri
Și are să dureze veacuri, veacuri.
Pe unde-au fost atunci batalioane
Acum ies încărcate camioane
Cu cărți, cu foi, în ele cu cuvîntul
Partidului: al vostru e pămîntul,
Voi ce-l munciți; a voastră e uzina,
Voi ce lucrați în ea. Lumina
E-a tuturor ce-n luptă se avîntă
Pentru comuna — cauza noastră sfîntă.

o seamă de cuvinte

Aurel Lambrino: *Intoarcerea feciorului*

Cele trei povestiri ale lui Aurel Lambrino unite în volum sub acest titlu reconstituie cronologic trei momente deosebite ale vieții militare: războiul nedrept antisovietic, întoarcerea armelor contra Germaniei hitleriste și momentul actual surprins în psihologia ostașului nou, care-și dobîndește instrucția și educația patriotică în alte condiții și cu alt înțeles decît le-au primit părinții și înaintașii săi. Spre a putea contura chipul soldatului Hariton S. Avacum, din povestirea cu același nume, Aurel Lambrino a simțit parcă nevoia unei recapitulări.

Scenele bestiale de oprimare, bătăile pînă la sînge pe care le îndură ostași ca Țarălungă, cunosc o veche tradiție în literatura noastră din trecut, ca și în cea contemporană. Autorul volumului Intoarcerea feciorului *adaugă cu modestie acestei galerii atît de bine reprezentată de* Amintirile Căprarului Gheorghiță *și de schițele lui Gh. Brăescu, cîteva chipuri noi, înrudite oarecum cu eroii* Negurei *lui Eusebiu Camilar. Căpitanul Văcăreanu are sadismul colonelului Vartic, e un tip sanghinar, adevărată năpastă pe capul ostașilor pe care-i mînă la moarte. Din aceeași fibră, dar aducînd mult mai mult cu „gradații" lui Sadoveanu, e sergentul Udrea. Cu acesta sînt puși față-n față caporalul Roban și soldatul Costache Țarălungă, unul, muncitor conștient de caracterul prădalnic al războiului antisovietic, celălalt, țăran sărac din fundul Moldovei, temător pentru viața și soarta copiilor săi. Țarălungă nu pricepe pe de-a-ntregul în ce constă lipsa de sens a tot ceea ce întreprind tunarii din bateria sa, el simte însă că acest drum e greșit, că nu-i poate aduce decît pieirea. De aceea, căzut rănit și apoi prizonier la sovietici, își clarifică o sumedenie de lucruri, pe care le știuse alt fel pînă atunci. Eroii din povestirea* Soldatul Costache Țarălungă *își continuă existența sub alte nume în* Intoarcerea feciorului *unde A. Lambrino fixează momentul 23 August 1944. Aici însă îi lipsește claritatea și precizia liniilor, figurile eroilor sînt ușor estompate, sau în orice caz în evoluția lor (mai ales a lui Matei Bunea) observăm faze de eclipsă. Acțiunile n-au totdeauna o suficientă motivare artistică, povestirea mențiînîndu-se prin relatarea exactă a adevărului istoric și mai puțin prin psihologii profunde, care să amplifice ecoul acelor evenimente epocale. Stăbiciunile de realizare din* Intoarcerea feciorului *vor fi însă mult compensate în cea de-a treia povestire din volum,* Soldatul Hariton S. Avacum. *Pare-se că scriitorul a devenit mai degajat, mai stăpîn pe mijloacele sale, deși o anumită aglomerare a materialului îi este reproșabilă. Viața apare aici mai bogată, în relații mai ample, eroii configurînd mai precis prin ei înșiși societatea căreia îi aparțin. Se poate vorbi de o evoluție a personajelor în cadrul unui proces mai larg, procesul transformării socialiste, în care apar și se rezolvă conflicte, se formează conștiințe, se delimitează poziții sociale și politice. Activitatea de instrucție și educație din cazarmă își dobîndește autenticitatea nu atît prin ea ca atare, cît prin legătura permanentă ce o păstrează autorul între viața satului, de unde au venit recruții, și viața regimentului. Căci succesele sau rămînerile în urmă, ezitările ca și pornirile dușmănoase își au aproape toate o explicație în biografiile de pînă atunci ale tinerilor oșteni. Alexa Drob e un element decăzut, apucător și imoral, care tinde spre tabăra adversă. Cu totul altfel se petrec lucrurile cu Hariton, copil al nimănui, oropsit o viață întreagă și care deschide acum ochii la lumină, în ciuda și mai apoi împotriva vechii sale prietenii cu Alexa Drob. Hariton reprezintă forțele înaintate ale vieții contemporane, care se opun și înfrîng uneltirile unor carieriști ca locotenentul Pandelescu sau ale unor dușmani ca Octavian Buhu. Prin problematica pe care o aduce, prin diversitatea eroilor, această povestire a lui Aurel Lambrino ar merita o analiză mai largă, dar limitele recenziei de față ne împiedică s-o facem. Ne mulțumim cu semnalarea însușirilor autorului, care oferă cu volumul* Intoarcerea feciorului, *și în primul rînd cu povestirea citată, o imagine grăitoare a armatei române populare.*

O mai bună economie a mijloacelor, o triere mai severă a materialului ar contribui neîndoios la accentuarea unor contururi prea estompate, la adîncirea psihologiilor și la eliminarea unor repetiții. Dar și cu acestea, în Hariton S. Avacum și Alexa Drob recunoaștem două tipuri caracteristice literaturii noastre.

AL. SĂNDULESCU

Traian Coșovei: *Dobrogea de aur*

Uluitoarea transformare a unei provincii de stîncă albă, calcaroasă, încinsă de soare și bătută de vînturi, într-o adevărată țară a belșugului, constituie tema ciclului de reportaje apărut recent sub semnătura lui Traian Coșovei. Meritul cel mai de seamă al scriitorului este acela de a-l descoperi pe creatorul acestui miracol: omul puternic, însetat de viață, de frumusețe. Omul activ, oțelit de luptele cu vitregia naturii căreia, în cele din urmă, îi smulge comorile tăinuite.

Oameni singuratici, hălăduind pe dealurile sterpe sau în nesfîrșitele stufărișuri ale Deltei, se adună laolaltă, devenind o forță uriașă în stare să se împotrivească stihiilor și să le supună. Acesta e sensul principal al cărții lui Coșovei, explicația simplă, dar uimitoare, a prefacerii Dobrogei într-o țară de aur. Corabia *„... înveliuită în ceață, împinsă de valurile mării la țărm"*, cu care o compară scriitorul la începutul volumului, devine o navă încărcată cu bogății, pilotată cu îndrăzneală de oamenii aceștia noi pe care Coșovei îi prezintă în reportajele sale.

Axate în jurul acestui erou colectiv, uriaș, reportajele se înfățișează adesea ca niște adevărate poeme în proză. Faptele oamenilor, viața Dobrogei de astăzi sînt izvorul avîntului liric al lui Coșovei. Subiectul se pretă de minune unei asemenea tratări poetice. Înzestrat cu simțul monumentalului, reporterul descoperă în jurul lui nenumărate întîmplări în stare să se transforme în episoade de epopee: țărani care trudeau pe ogoarele lor înguste, zgîriind pămîntul cu unelte primitive și care, primiți în țară, au transformat întreaga lor regiune într-o moșie uriașă, colectivă; foști ciobani care construiesc, sub viscolul mușcător, fabrici și centrale electrice, dornici să schimbe fața Dobrogei lor: pescari care devin muncitori calificați sau maiștri la fabrica de ciment de la Medgidia sau la termocentrala Ovidiu II; tineri geologi care caută cu răbdare, ani în șir, bogățiile ascunse în pămîntul dobrogean, scoțîndu-le la iveală și dăruindu-le Patriei. Toți aceștia ar fi putut deveni personaje ale unor poeme. Versul e înlocuit cu o frază amplă, de o imagistică sugestivă. Puternicul dramatism al luptei oamenilor în cadrul sălbatic al peisajului hercinic conferă reportajelor o măreție reală.

Scriitorul rezervă marelui act al colectivizării Dobrogei, o bună parte a reportajelor sale. Trecerea la agricultura socialistă, procesul adînc de transformare a conștiinței țărănimii dobrogene, sînt narate cu o bucurie pe care Coșovei nu încearcă să o ascundă. Această participare efectivă la acțiunea povestirilor sale e un alt izvor al lirismului scriitorului.

Actualitate, acesta ar fi, poate, cuvîntul care ar rezuma meritul primordial al volumului. Coșovei demonstrează cît de bogată, cît de poetică, e această actualitate, cîtă literatură nescrisă se ascunde în adîncurile ei.

Volumul lui Coșovei rezolvă încă o dată, prin însușirile-i poetice de netăgăduit, vechea discuție: este sau nu reportajul, literatură? Cu mijloacele de evocare și de sugestie de care dispune, tînărul reporter își introduce scrierile în sfera celei mai autentice literaturi, inspirată de nesecatul izvor al vieții de azi a patriei noastre.

DAN GRIGORESCU

V. Kernbach: *Țara dintre zăpezi și portocali*

Țara aceasta „dintre zăpezi și portocali pe al cărei sol își dau întîlnire miturile grecești cu legendele biblice, nordul polar cu sudul mediteranean, plantele tropicale cu arbuștii piperniciți ai altitudinilor, albastrul mării cu albul orbitor al zăpezilor de pe culmi, marea și Caucazul, în care realitatea și fantezia sînt inseparabile, e Georgia Sovietică. Amenințată în trecut să dispară sub călcîiul asupririi, a renăscut în anii puterii sovietice, desrerecîndu-se ca Prometeu din înlănțuire. V. Kernbach care e un cunoscător livresc al Georgiei și verifică neîncetat impresiile aprioriee despre această țară cu realitatea, trăiește tot timpul sentimentul de surpriză: informația bogată se pierde în fața tabloului vizual, totul crește, capătînd note în plus, într-o perspectivă pe care numai revoluția proletară i-o putea da. Insemnările de călătorie ale lui Kernbach înfățișează o Georgie în care tradiția de popor străvechi, cultura și civilizația milenară au fost fecundate cu o filozofie nouă, și s-au armonizat cu idealurile revoluției socialiste. Realitatea geografică a acestei regiuni închise între munte și mare, dezvoltîndu-se spre zona înaltă a luminii, prinde dimensiuni uriașe. Fără un preaviz al cifrelor (Georgia se întinde pe o suprafață modestă și numără puțin peste două milioane de locuitori), ai crede că e vorba de o imensitate.

Cartea are ca model memorialul erudit și nu simpla înregistrare de impresii. Autorul divagheză, comentează, face incursiuni în istorie, pregătit fiind pentru această lucrare, stăpînind o bibliografie modestă însă fundamentală. Rodul efortului său e realizarea unei schițe generale bune care cuprinde și definește în liniile generale, în coordonatele ei țara și poporul georgian.

Insemnările lui Kernbach au dacă nu foarte multe, însă multe din calitățile acestui tip de itinerar pregătit de un intelectual care se forțează să imprime relatărilor, într-un stil ușor juvenil ținuta cărturarului tînăr curios să se informeze, să cunoască, entuziasmat de ceea ce receptează și entuziasmat că ceea ce îi oferise odinioară numai imaginația este confirmat de o realitate existentă. E, între altele, reacția romînului care caută patria lui Antim Ivireanul, cărturarul trimis nouă în domnia Brîncoveanului și cea adoptivă a unui tipograf trimis în schimb: e patria unui mare poet ca Rustavelli, patria de obîrșie a legendelor, prin care poveștile și cîntecele mișună ca într-o țară din poveste, unde notiunea de urît parcă nici nu există. In această oază de frumusețe, Marea Revoluție a schimbat orînduielile vechi pentru ca georgianul să se dezvolte pe măsura măreției și perfecțiunii peisajului geografic în care trăiește pentru a-i da fericirea veșnică. Epoca revoluției a reașezat pe Adam ca stăpîn al acestor locuri, după care a aspirat în durata unei istorii.

MARIN BUCUR

M. Alekseev: *Soldații*

„— Grîul nostru este luat pentru armata germană! — striga acesta, trecîndu-și arma de pe un umăr pe celălalt. Soldatul german primește patru sute de lei pe zi, iar ofițerii cîte două mii. Nemții stau în cazematele noastre, iar pe noi ne-au aruncat în cîmp deschis sub focul proiectilelor și gloanțelor rusești"... *Cuvintele nu pot fi uitate; sînt simple, dramatice, pline de adevăr, izvorîte din durerea ostașilor romîni, din suferințele poporului nostru, din grozăviile monstruosului război antisovietic. Soldați romîni, tîrîți cu forța într-un război nedrept, protestau astfel împotriva fascismului.* Soldații *lui Alekseev ne cheamă din nou, prin înțelesul ce se desprinde din fiecare filă a romanului, la un energic protest pentru ca azi să nu se mai repete un război.*

Literatura realismului socialist pe tema războiului din urmă a cunoscut, în Țara Socialismului, multe nume și multe succese. Numele lui M. Alekseev și-a rezervat prin romanul Soldații, *pagini de mare dramatism din istoria unui război devastator, criminal, inuman, purtat de hitleriști pe cîmpiile Uniunii Sovietice; iar prin al doilea volum, cartea ne apare a noastră prin încadrarea acțiunii în peisaj și mediu romînesc, în împrejurări și împrejurimi care, odată cu imaginea războiului, trezesc în conștiința cititorului sentimentul prieteniei față de armatele eliberatoare și ura față de ororile comise de hitleriști, cu atît mai elocvent cu cît autorul face mai puțin risipă de elementul documentar, axîndu-și debitul continuu pe elemente de umanitate, de corespondențe sufletești, de experiențe sociale de largă receptivitate. Autorul exprimă cu curaj și cu veracitate faptele și evenimentele pe care le-am trăit și le-am cunoscut cu toții. Din timpul „verii cumplite" de deasupra Donețului și pînă la cîmpia Ungariei, unde Piotr Tarasovici „socotea că nu e de loc rău să cunoască limba poporului căruia el și tovarășii lui îi aduceau eliberarea", drumul parcurs de trupele sovietice, în înaintarea lor victorioasă, oferă autorului momente prin care demască și acuză cu profundă cunoaștere, cu ură și vehemență, războiul scelerat imperialist — plaga fascismului, — antisovietismul turbat și barbar. Pregătirea și declanșarea grandioasei ofensive generale pentru ruperea apărării inamice din august 1944, intrată în istoria Marelui Război pentru Apărarea Patriei sub denumirea de „Operația de la Iași-Chișinău", constituie momente de mare tensiune dramatică: se apropie clipa eliberării țării de sub fascism, soldații romîni gustă dezamăgirile războiului și-și dau tot mai lămurit seama că solidaritatea cu armatele sovietice înseamnă lupta pentru eliberarea popoarelor de sub călcîiul fascist, împotriva claselor dominante exploatatoare din Romînia, în folosul poporului muncitor asuprit. Cu un deosebit simț al faptelor, autorul condensează în paginile romanului atîta adevăr, atîta amărăciune și atîta umanitate, încît lectorul conchide singur că războiul acesta a reușit să smulgă și ultimul văl de pe fața canceroasă a capitalismului, că autorul vorbește în numele oamenilor celor mai înaintați, că a reușit să exprime aspirațiile, gîndurile și sentimentele omului nou, că o asemenea carte de adevăr e o armă de mare preț în bătălia nobilă pentru pace în care este angajată azi întreaga omenire cinstită.*

GH. POALELUNGI

Niculae Stoian: *Fierul dracului*

Niculae Stoian e, precum însuși mărturisește, un eseninian, comunicîndu-ne în fiece poezie a sa o dragoste aproape exclusivă pentru peisajul rural și pentru muncitorii pămîntului. Nostalgia și tendința patriarhală nu-l apasă însă ca de atîtea ori pe Esenin; în Fierul dracului nu ne întîmpină nici sentimentul desrădăcinării ca la semănătoriștii noștri. Stoian e fructul unei alte epoci și al unei alte realități social-politice; glasul lui exprimă un alt punct de vedere, mult mai înaintat. Înrîuririi eseniniene i s-a asociat, în ordine literară, aceea de viziune și de limbaj direct a lui Maiakovski, iar în ordine politică aceea a partidului clasei muncitoare. E drept că sinteza nu e încă desăvîrșită: Stoian e abia la primul său volum, cuprinzînd versuri de adolescență, convins — ca la douăzeci de ani — că „de cum dau tulpinei mele cep, poezia-a și țîșnit — curată!" Rodul neasimilării depline, într-o unitate stilistică personală, originală, a textului și atitudinii celor doi mari dascăli e, de aceea, cîteodată minor, neizbutind să depășească, în ciuda efortului vizibil al lui Stoian, producția unui debutant prins în chingile modelului copleșitor.

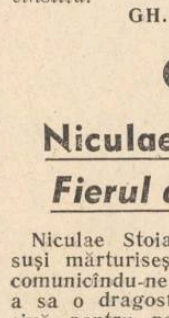

Dincolo însă de toate acestea, cititorul poate deslușl, în Fierul dracului, o anume prospețime și ingenuitate pe care teribilismele „țărănești" nu le întunecă totdeauna. E o prospețime înscrisă în tematica ancorată în actualitate a plachetei, în pretextul poetic ales și în modul nedisimulat de mărturisire consecventă a rațiunii militante ce călăuzește actul estetic al lui Niculae Stoian. Poetul înalță entuziast, pornind de la Esenin, o odă — de fapt, o pseudo-odă — vacii ce ne hrănește și ne furnizează materia primă pentru botine și piepțini (în realitate, Stoian elogiază obîrșia sa țărănească); laudă, într-o altă odă, haina purtată în adolescență de activiști; trimite scrisoare de felicitare întovărășiților din satul natal; se ceartă mereu cu cei ce virtual nu i-ar înțelege și aproba mesajul artistic, cu „dăducile", „cuconii" și cosmopoliții; sintetizează într-o „frescă simbolică" sensul umanist, comunist de „uzină sovietică, producînd fericirea poporului" al operei maiakovskiene etc.

Atitudinea e, uneori, de copil teribil, alteori (deși nu-i șade încă bine) de frate mai mare, înțelept și cu experiență bogată. Din păcate, cîteodată poezia e diluată, Stoian suferind — asemenea altora din generația sa — de o relativă limbuție; ideea poetică centrală e sacrificată în unele cazuri prin împingerea pe primul plan al unui sentiment altfel subsidiar, prea des comunicat (chiar țipat) pentru ca să nu fie banalizat în cele din urmă: e vorba de mîndria manifestă de a fi fecior de țăran și de a avea ca blazon nobiliar coada vacii. Nu lipsesc, din plachetă, nici atitudinile contradictorii, poetul uitînd, bunăoară, în Buna mea vestire cele spuse în Fierul dracului.

Unui volum de debut i se pot găsi, firește, nenumărate lipsuri, mai ales cînd autorul e încă la vîrsta căutărilor și a experimentelor. A i le comunica ni se pare o datorie, mai cu seamă, atunci cînd versurile publicate vădesc, în ciuda stîngăciilor și a influențelor dealtfel inerente, realele aplicații spre poezie ale autorului lor. Stoian e un tînăr cu pronunțat simț al actualității, cu dragoste pentru meseria ce și-a ales, în continuu progres. Așa că nu ne îndoim o clipă că de la modesta încercare, fructificată în placheta ce ne-a reținut atenția, el va face curînd saltul calitativ girat, de pe acum, de prospețimea prezentă disparat în Fierul dracului.

M. AURELIAN

Al. Jebeleanu: *Certitudini*

Alexandru Jebeleanu — în etimologia numelui căruia intră satul Jebel din Banat, loc de naștere și simplu omonim al autorului Surîsului Hiroșimei *— a publicat o plachetă, acum aproape două decenii, care-l despărțea net de unii confrați ai săi întru poezie din părțile bănățene. Pe cînd aceștia se vroiau continuatori oarecum ai lui Victor Vlad Delamarina, poetul din* Oglinzi sonore *(așa se intitula placheta) căuta să spargă tiparele învechite, să se afilieze curentelor literare la modă pe atunci, dintre care simbolismul, mai ales, nu îi displăcea.*

In ceea ce privește evoluția talentului său, autorul volumului de acum, Certitudini, *n-a făcut un salt prea simțitor. Năzuința de ancorare în actual, se realizează cu aceleași mijloace de exprimare ca în trecut. Din frămîntarea temelor ce țin de actualitatea imediată, nu destul de vizibilă în versurile sale (spre părerea noastră de rău) s-au născut, desigur unele poezii ca* Prietenilor muncitori *sau* Muncitorul tipograf; *din drumurile întreprinse, nu de mult în Uniunea Sovietică și consemnate în ciclul* Jurnal de călătorie, *Al. Jebeleanu s-a întors cu o nouă, bogată experiență poetică, scriind emoționante versuri inspirate de locurile pe unde a trăit Pușkin, sau de casa din satul Gorki, unde s-a săvîrșit din viață marele Lenin:*

„Pereții aceștia simpli au ascultat
ultima dată
Inima lui Lenin bătînd. Și sub
pîlpîirea serii
Cartea lui Jack London a mai
simțit dragostea de viață
nesecată
A lui Ilici, în ajunul timpuriu
al plecării"

Ororile războiului, împotriva căruia, versul poetului se înalță răsunător, i-a prilejuit poezia Cîntec pentru prietenii dispăruți în război. *Se găsesc aici accente grave, de un puternic dramatism. Treci, deși nu ușor, peste imperfecțiunile de ordin lexical; uiți parcă și stîngăciile de prozodie sau licențele, defecțiuni greu de acceptat unui poet evoluat, alegîndu-te, aici, cu simțirea curată și o patetică evocare.*

La conținutul cărții Certitudini *s-ar adăuga și cele cîteva pasteluri, pe care ne-am grăbi să le subliniem pentru frăgezimea și frumusețea lor, dacă nu ar adia, printre versuri, cîte-un ecou din Alecsandri sau Ion Pillat.*

Ultimul ciclu e închinat eroticei, de unde senzualitatea e izgonită cu desăvîrșire, făcînd loc purității și plusului de sinceritate.

Alexandru Jebeleanu e un poet care știe să ia o atitudine fermă

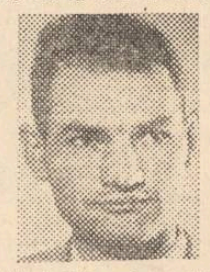

în viață. Iubitor de oameni, în problema păcii ridică glas hotărît, hrănindu-și cu el substanța poeziei.

Meșteșugul versului în deficit la poetul Certitudinilor, *precum au observat mai toți recenzenții de pînă acum, îl va obține, sîntem siguri, cu vremea. Cizelarea tot mai atentă, aflată de noi cu bucurie în ultimele poezii publicate în* Scrisul bănățean, *va duce la realizare, iar temele de actualitate, destul de anemice în* Certitudini, *se vor îmbogăți, găsindu-și atunci în Alexandru Jebeleanu cîntărețul autentic.*

PETRE PASCU

P. P. Panaitescu: *Dimitrie Cantemir*

Cercetînd un mare număr de izvoare, în covîrșitoarea lor majoritate de mîna întîi, P. P. Panaitescu îl înfățișează pe eruditul domnitor moldovean în toată complexitatea sa. Căci e un lucru unanim recunoscut că Dimitrie Cantemir a fost o figură complexă, un om de mari posibilități intelectuale, cunoscut dincolo de hotarele țării sale, bucurîndu-se de prețuirea contemporanilor și a unor mari personalități, ca Voltaire, Byron, Belinski, etc. A jucat un rol de seamă în viața politică atît a Moldovei cît și a Rusiei. A desfășurat o activitate culturală însemnată, care, în cea mai mare parte, e indisolubil legată de perioada plină de înnoiri din timpul țarului Petru I. Acest aspect, esențial în ceea ce privește profilarea la dimensiuni cît mai exacte a marelui învățat moldovean, a fost voit neglijat în trecut de istoricii și istoricii literari ai burgheziei. Burgheziei românești, constituind un pion de avangardă al frontului imperialist anti-sovietic, nu-i convenea ca marile manifestări ale colaborării și prieteniei ruso-române din trecut să fie cunoscute multimii.

Meritul autorului prezentei monografii în descifrarea și explicarea tuturor coordonatelor relațiilor româno-ruse din timpul lui Cantemir este deosebit de mare. Cercetînd cu grijă și meticulozitate documentele epocii, P. P. Panaitescu a reușit să demonstreze rolul pe care l-a avut Dimitrie Cantemir în opera de strîngere a relațiilor ruso-române și, în același timp, să arate dragostea pe care o manifesta norodul din țările românești față de marele și puternicul vecin de la răsărit.

Lucrarea urmărește într-o succesiune strînsă drumul vieții și creației marelui învățat român, stăruindu-se asupra principalelor momente. Sînt analizate temeinic ideile politice, istorice și filozofice ale lui Cantemir, arătîndu-se că el a avut vederi înaintate pentru vremea sa. Printre altele, se subliniază, pe bună dreptate, că domnitorul moldovean a avut o atitudine potrivnică boierimii și favorabilă țărănimii. Acest fapt este semnificativ pentru activitatea politică a lui Dimitrie Cantemir, pe care istoriografia burgheză a avut toate motivele s-o prezinte trunchiat și denaturat.

Monografia tratează însă, după părerea mea, insuficient capitolul consacrat **Istoriei ieroglifice**, una din cele mai interesante lucrări ale lui Cantemir. Mai exact, aspectul literar e quasi neglijat, deși ar fi trebuit să fie precumpănitor în analiza operii. Neîndoielnic, el trebuia neapărat legat de conținutul de idei al operii. In felul acesta, s-ar fi subliniat meritul lui Dimitrie Cantemir pe plan literar iar cititorul actual ar fi dobîndit o imagine mai clară a locului pe care-l deține Dimitrie Cantemir în istoria culturii și literaturii românești.

Monografia istoricului P. P. Panaitescu rămîne o lucrare fundamentală în privința cunoașterii vieții și operii marelui cărturar moldovean de la începutul veacului al XVIII-lea, Dimitrie Cantemir.

MITU GROSSU

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Director: **acad. Mihai BENIUC**

COLEGIUL DE REDACȚIE

Dan DEȘLIU (membru în Comitetul de direcție); **Mihu DRAGOMIR** (membru în Comitetul de direcție); **V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MARTIN; Aurel MIHALE** (membru în Comitetul de direcție); **Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCĂ** (membru în Comitetul de direcție).

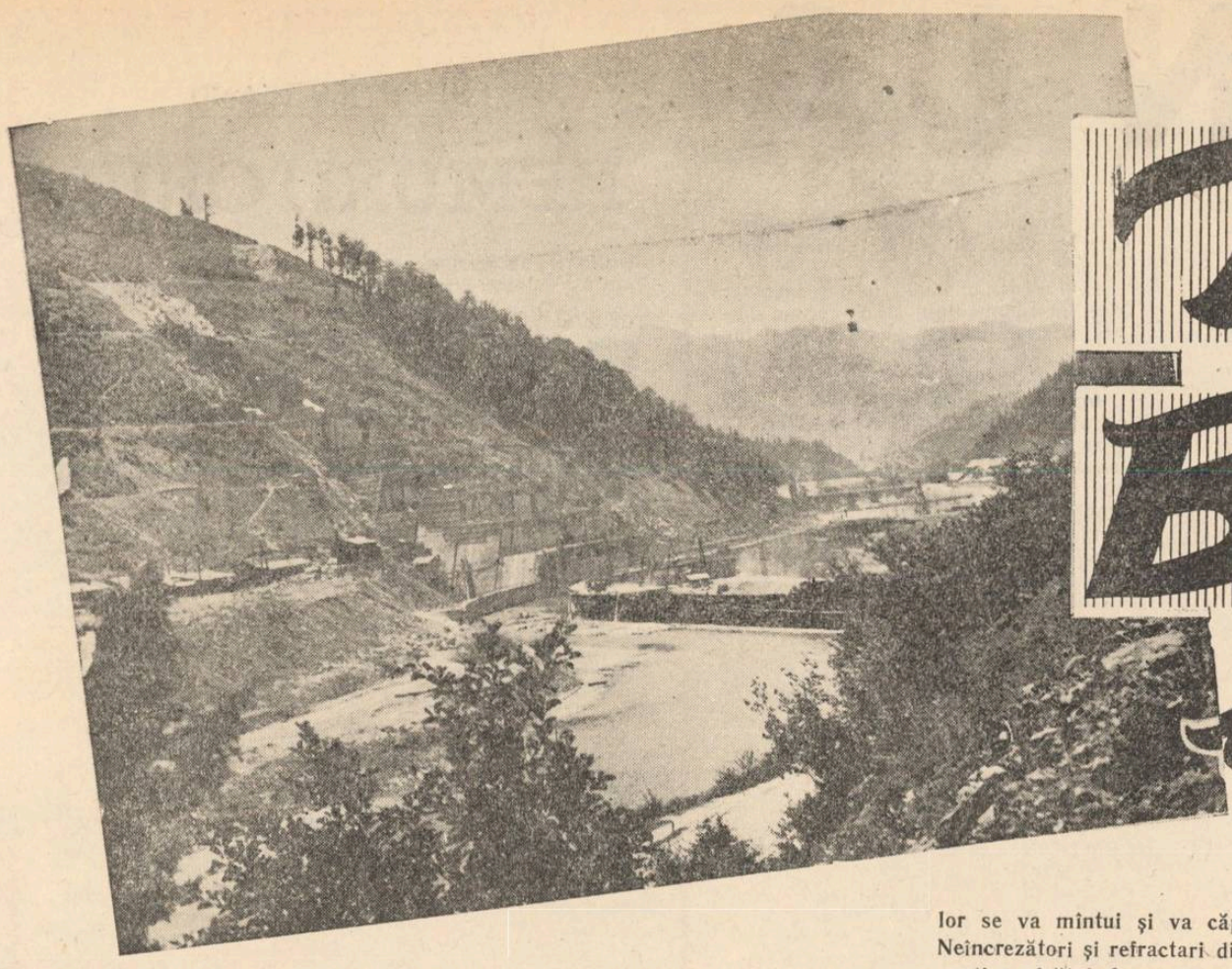

Pe Bicaz în sus

Reportaj de Nicolae JIANU

Timp și spațiu

Am văzut nenumărate locuri și așezări al căror destin a fost răsturnat de revoluția socialistă și îndreptat pe un făgaș de progres și prosperitate. Dar nicăieri ca în valea Bistriței n-am înțeles acest proces în toată complexitatea și adîncimea lui, nicăieri n-am văzut mase atît de mari de oameni ieșind din amorțirea patriarhală ca dintr-un mormînt și descoperind cu uimire condiția de demnitate și bunăstare la care, cu decenii în urmă, foarte puțini nădăjduiau.

Prestigioasă prin frumusețea naturii ei, celebră prin poezia aspră a plutăritului, slăvită pentru chinoviile tăinuite în obcine, valea aceasta s-a învrednicit totdeauna de oameni tari și frumoși, viteji și setoși de dreptate. De la Piatra pînă sus în genunile de la piciorul Rarăului, sub straja veșnică a Ceahlăului, oamenii din valea Bistriței au fost decenii lungi robii unei coroane care furase gloria voevozilor și-și făcuse slugi din arcașii lui Ștefan. Munții și pădurile, pășunile și dumbrăvile, peștii apelor și jivinele codrului erau ale coroanei, ale unuia din cei mai putrezi reprezentanți ai ei. Și pe lîngă el, o puzderie de negustori și negustorași macinau pădurile cu o sete sălbatică, lăsînd crestele pustii, cu frunțile goale și triste. Lîngă drama Vitoriei Lipan din Baltagul lui Sadoveanu, sub ochii visători ai eroilor lui Hogaș, pe drumurile bătute de copita mică a Pisicuței lui, prăpădul se desăvîrșea cu puterea potopului. În 1946 se consumă cel din urmă act al acestei tragedii. Pădurile luară foc pe întinderi mari, toată valea se umplu de o ceață iute și otrăvitoare, sate întregi trecură cu vitele în Ardeal, într-o bejenie desnădăjduită. Dar în aceeași vreme se apropia și sfîrșitul coroanei. Vătafii, misiții, contabilii, procuriștii, toată acea vermină socială care trăia din seul regal, din scursurile marelui și micului capital, fugea. Fugea păstrînd pe obrazul buhăit nostalgia paradisului pierdut.

Și se așează pe valea Bistriței o tăcere mare, tulburată doar de toaca și clopotele chinoviilor. Nu trecu mult și la locul unde apa tînără a Bicazului întîlnește Bistrița, se iviră cei dintîi constructori ai marei hidrocentrale. Veniră apoi mașinile, mișcîndu-se ca niște vietăți uriașe și negre, umplînd cu vuietul lor tăcerea unui sfîrșit de lume și însemnînd în pămînturile pietroase începutul alteia. Sub ochii uimiți și uneori neîncrezători ai pădurarilor și ciobanilor, revoluția pătrundea în valea lor.

Despre ce a urmat nu s-a spus și nu s-a scris îndeajuns, poate că nici nu s-a priceput îndeajuns. Căci peste săpăturile gigantice, peste uriașa cheltuială de energie, peste amploarea deosebită a soluțiilor tehnice, se impune prefacerea adîncă din sufletele oamenilor, din conștiința lor, saltul extraordinar realizat de niște țărani ce păreau pentru veșnicie încremeniți în baladă, sau, mai aproape de noi, flămînzi și întunecați, robii coroanei și ai negustorimii.

Mă opresc la unul din elementele complexului industrial ce se naște la Bicaz, la fabrica de ciment „Congresul al XIX-lea" și-i caut pe acești oameni. Îl văd pe Dandu Gavrilă, pe Galea, pe Bantea sau pe Lungu Petre. Caut sub straiele lor muncitorești chipul țăranilor de ieri și-l ghicesc cu greu în lumina ochilor, pe fețele arse de vînturi, în graiul moale curgînd cu incantația care l-a născut pe Creangă, pe Sadoveanu, pe Hogaș. Îi văd în fața cuptoarelor în care clincherul se usucă la 1400 grade, la concasoare, la mori, la pompe, la strung, în laboratoare și pe locomotive. Îi văd seara la club cîntînd și dansînd, la cantină între oglinzi și draperii de mătase, noaptea le zăresc umbrele lunecînd spre locuințele lor, blocurile mari înălțate pe malul apei, sub păduri, și nu-mi vine să cred. Pentru cine n-a urmărit procesul în toate etapele lui și n-a gustat din teribilele greutăți ale începutului, stările de azi apar ca o minune. Dar n-a fost totdeauna așa.

Geneza

Prin 1948 am cerut unei firme engleze să ne furnizeze echipament pentru o fabrică de ciment. Ignorînd sau uitînd pesemne că pe aceste pămînturi s-a schimbat ceva, ei ne-au tratat după obicei, cerînd un preț în care intra și demnitatea noastră. Atunci s-a petrecut într-adevăr o minune. Uzinele noastre de mașini au conceput ele singure întregul utilaj, pînă la cel din urmă șurub și l-au livrat într-un timp record. Și în timp ce la Reșița, la Baia Mare, la Brăila, se finisau aceste mașini, la Bicaz constructorii înălțau fabrica. Muntele se dădu îndărăt înspăimîntat de vuietul excavatoarelor, apele își bulbucară ochiul lor albastru, pădurile își aplecară creștetul negru. Așadar nu numai pe Bistrița ci și aici sus, pe Bicaz, sub stîncile de calcar sur! Cei cîțiva constructori își clădiră în grabă o baracă. Dormeau puțin, mîncau puțin, erau oameni uscați, tăcuți, stăpîniți de o patimă pe care localnicii nu o puteau încă pricepe. Cîteva zeci de case au fost plătite cu bani grei și mutate. Fiecare copac a fost plătit, după soi și vîrstă, fără tocmeală. Unul susținea că a avut douăzeci de nuci. Na, pentru douăzeci de nuci, deși nu era de crezut așa ceva. O singură babă nu voia să-și mute bordeiul. Se făcea că n-aude și nu vede. În aprilie punea fasole în bucățica de pămînt și buldozerele gemeau în jurul ei.

— Hai mătușă Varvara, ia banii și fă-ți casă nouă, se rugau constructorii. Varvara se apleca și mai mult la pămînt, se tîra prin țărîna udă și-nfigea boabele cu un soi de mînie. Bordeiul, baba și stratul cu fasole, au rămas ca o insulă în mijlocul șantierului pînă la ceasul hotărîtor. Două zile s-a rugat șeful șantierului, două zile Varvara s-a gîndit și, înțelegînd că nu mai e nimic de făcut, a întins mîinile uscate, a luat banii, s-a închinat și s-a mutat la o nepoată, în Tașca.

De întîmplarea aceasta își mai aduc aminte cîțiva și așa neînsemnată cum e, intră în vălmășagul acelor zile, întregind imaginea omenească a unei mari așezări socialiste. De la ceas la ceas era nevoie de tot mai multe brațe, de oameni tineri și puternici. Au plecat iscoade prin sate, pe la iarmaroace, pe la hanuri. Și veneau cîte doi, cîte trei, cîte zece, de la oi, de la pădure, nădăjduind că aici viața lor se va mîntui și va căpăta un rost. Neîncrezători și refractari disciplinei unui șantier, alcătuind ceea ce se chiamă mînă de lucru necalificată, oamenii aceștia au început curînd să se diferențieze, arătînd, spre propria lor uimire, aptitudini și talente, înzestrări ascunse în ființa lor îndelung obijduită. S-a născut acel spirit sever al muncii colective care schimba încet, pe nesimțite, însăși concepția de viață a omului care trăise ca pasărea cerului, din firimituri, așteptînd liniștea și fericirea dincolo de mormînt, convins că trecerea prin viață e un lanț de dureri și umilințe.

Fabrica trebuia construită într-un timp record, dar chiar în acest ritm neistovit, organizația de partid, U.T.M.-ul, sindicatul, au desfășurat în tăcere și cu răbdare o uriașă muncă de educare a oamenilor. Creșteau halele mari, cuptoarele,

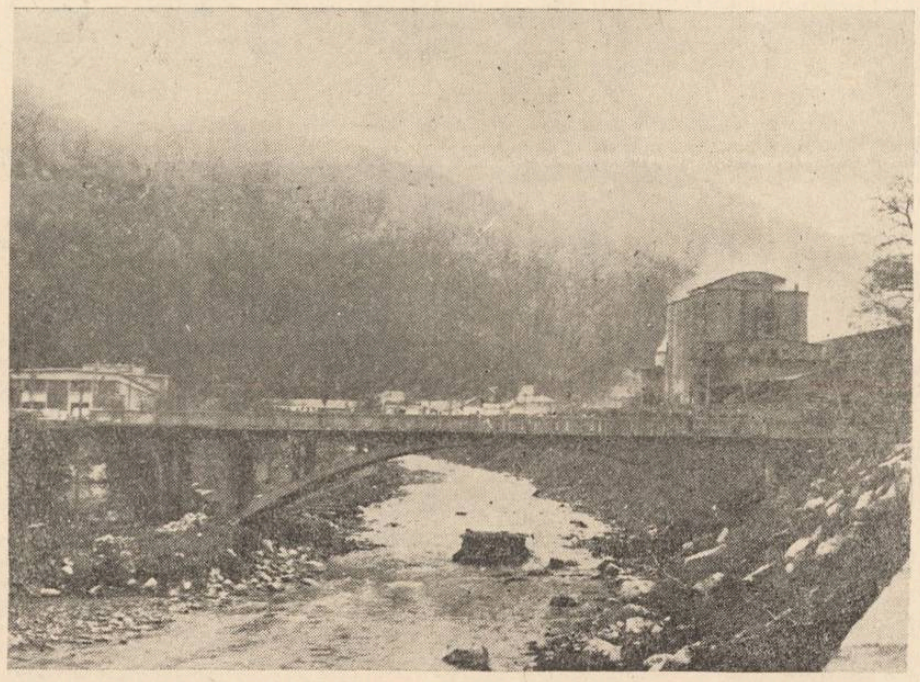

Silozurile și fabrica de asbociment

liniile ferate, se înălțau clădirile anexe, blocurile de locuințe, silozurile și magaziile, dar mai puțin văzut și simțit, creștea sufletul oamenilor, se formau cadrele viitoarei fabrici, mecanicii, morarii, electricienii, cocătorii. Se născ echipe artistice, se deschiseră biblioteci, club, cinematograf. Mișcîndu-se la început stîngaci între aceste multiple așezări de civilizație și bunăstare, ciobanii, pădurarii, plutașii, robii anonimi ai regelui și ai samsarilor, au început să dea individualități cunoscute azi de-a lungul întregii văi, pomenite în ziare și reviste, oameni care au inspirat eroi de literatură, au pozat pictorilor și sculptorilor, ca personalități reprezentative ale zilelor noastre.

În momentul de față fabrica are peste trei sute de fruntași în producție. Aceștia au adus întreprinderii drapelul de fruntașe în sectorul lianților, drapel pe care îl țin de trei semestre și probabil îl vor lua curînd în veșnică stăpînire, ei, cei mai tineri producători de ciment din țara noastră.

Deși, expresie a celei mai avansate tehnici, utilajul fabricii este continuu perfecționat de către muncitori, tehnicieni și ingineri. Mișcarea pentru inovații cunoaște aici o dezvoltare surprinzătoare. Tocmai oamenii care pînă mai ieri mînuiau securea, mulgeau oile sau înfruntau colții Toancelor, au arătat un simț deosebit pentru viața complicată a mașinilor, pentru adaptarea lor la caracteristicile materiei prime adusă din Chei. Numai în anul acesta s-au realizat, datorită inovațiilor, economii de 375.225 lei iar autorii recompensați cu 30.000 lei. Să ne mirăm deci că cimentul de la Bicaz este căutat azi pe piața mondială și că îl vin-

Omul... omul...

Am încercat să mă rup din vraja pe care o exercită totdeauna freamătul unei fabrici moderne, să părăsesc cuptoarele rulante care încing văzduhul, să ies din vîrtejul concasoarelor și morilor, să mă opresc asupra acelei activități îndreptate mereu spre ființa umană, închinată apărării și înnobilării ei. Am constatat cu emoție că alături de efortul pentru producție, și chiar deasupra lui, grija pentru om este o lege sfîntă, intrată în conștiința tuturor, ca expresia cea mai de seamă a societății noastre. Și nu-mi pot opri gîndul să coboare cu un deceniu și jumătate înapoi, cînd oamenii din valea Bistriței își vindeau puterea lor și sufletul lor pentru un săculeț de mălai. I-am cunoscut atunci, am stat în casele lor, am mîncat din blidele lor. Am văzut în Sabasa o familie întreagă hrănindu-se dintr-un singur ou. Șapte oameni înghițeau cîte un boț de mămăligă, treceau un fir de pai prin zeama oului, apoi îl lingeau cu buzele lor livide. După asta se întorceau spre răsărit și-și făceau cruce, mulțumind cerului. N-am să uit niciodată această imagine înspăimîntătoare din Romînia regilor și a burgheziei. Nu pot s-o uit mai cu seamă văzîndu-i pe aceeași oameni intrînd azi în somptuoasa cantină a fabricii de ciment. Aici totul e pregătit ca pentru un festin ales. Covoare moi înghit zgomotul pașilor, perdele de mătase flutură în bătaia vîntului ușor venit din păduri. Fete în veșminte albe așază pe cristalul meselor mîncarea cu care nu s-ar rușina nici un restaurant din lume. Desigur asemenea înfățișări, obișnuite azi pe cuprinsul țării noastre, nu mai stîrnesc senzație, dar aici, în creierul munților, unde întunericul și mizeria și-au făcut un stagiu milenar, faptul este mișcător și concludent. Am fost mirat însă că unii muncitori intră în această splendidă încăpere cu hainele de lucru, mînjiți de unsori și colbăiți de pulberea albă a marnei. Nedumerirea mea fu prinsă de președintele comitetului de întreprindere, Georgică Matei, care își părăsi o clipă mutenia și-mi spuse zîmbind:

— Aștia sînt recalcitranții. De obicei oamenii veniți de curînd aici arată un soi de dispreț pentru ordine și frumusețe, la masă, în dormitoare, la locul de muncă. Am putea face un regulament rigid dar noi preferăm metoda sfatului blînd, a educației perseverente, a înțelegerii tovărășești. Îți făgăduim că la toamnă nu vei mai vedea așa ceva. Dealtfel mai avem încă multe lipsuri în legătură cu traiul oamenilor...

Modest Georgică Matei, modești toți acești oameni, de la șeful fabricii inginerul Silviu Opriș, pînă la laboranta Ștefanov Niculina. Despre aceasta din urmă s-ar putea scrie o poveste care ar fi a tuturor oamenilor scoși din întuneric. Privind în trecut cu ochii ei de un albastru pal, mi-a evocat copilăria chinuită, tinerețea ei fără bucurii și fără speranțe. Nu știa unde va fi capătul suferințelor, dar iat-o venind la Bicaz, iată înflorind deodată în ființa ei darurile îndelung călcate în picioare. Trece repede peste capitolul acesta trist, își schimbă glasul, ochii i se luminează și-mi vorbește despre treburile ei, despre probele de ciment pe care le ia în mînă și le mîngîie ca pe niște pietre nestemate. Niște cuburi cenușii și reci, dar mîinile Niculinei le dă un soi de viață stranie, le face să vorbească despre virtuțile fabricii întregi.

Trecînd printre mașinile uriașe, încolțit de urletul lor de iad, amenințat de zbuciumul lor nesătul, îți se pare că viața omului e totdeauna în pericol aici. Afli însă că accidentele sînt foarte rare. În perioada grea a începutului ele n-au putut fi evitate cu totul din cauza lipsei de experiență a oamenilor. Acum apărarea vieții și sănătății muncitorului constituie o activitate care egalează efortul pentru producție, ba uneori intră în conflict cu fanaticii împlinirii planului cu orice preț. Iată un procedeu eficient: primul act după încheierea contractului este vizita la serviciul pentru protecția muncii. Debutul acesta este impresionant. Încăperea cu aspect de muzeu este dominată de statuia unui om gol. Cîteva puncte roșii indică părțile organismului cele mai expuse accidentelor, genunchii, umerii, labele picioarelor, mîinile. Cîteva nișe luminate puternic sînt aglomerate cu machete de mașini, macarale, vagonete, concasoare, fabrica întreagă în miniatură. Zile întregi noul angajat este ținut aici, obligat să învețe cum să-și apere viața, să cunoască perfidia mașinii, valoarea mișcărilor controlate, necesitatea odihnei, pericolul alcoolului. Este cu neputință ca, plecînd de aici, să nu fii urmărit, obsedat, de vocea autoritară a tovarășului Dabija, șeful acestui serviciu, de privirea lui inteligentă, de patima pe care o pune în această nobilă activitate.

Astfel, din clădirile ce înconjoară fabrica, de la organizația de partid, de la sindicat, de la dispensarul medical, de la biroul de invenții și inovații, de la protecția muncii, se îndreaptă mereu spre oamenii din halele mari, spre cei mai depărtați de la carierele din Chei, spre mecanicii de locomotivă și spre frînari, spre cei care stau noaptea de veghe lîngă mașini și cuptoare, spre cei din fața eprubetelor și baianțelor electrice, grija pătimașă pentru trupul și pentru mintea lor. Datorită aceleiași griji, cincizeci dintre ei au plecat în vara asta în străinătate, alții la Mamaia, în stațiuni balneo-climaterice. I-am văzut arși de soarele Varnei, vindecați de apele de la Karlovy-Vary, i-am auzit povestind despre nopțile de basm de la Suhumi și Yalta, îmbătați de legănarea mării.

Cît am stat printre harnicii muncitori ai fabricii de ciment din Bicaz, am fost stăpînit mereu de sentimentul că totul a fost creat pentru înălțarea lor, că cimentul însuși plecînd de sub mîinile lor, se grăbește spre alte zări ale lumii, să ducă mesagiul unor oameni liberi, al robilor ajunși stăpîni în țara lor.

Trenuri fantomatice trec noaptea peste viaductul de deasupra Bicazului. Cărăbușii, mașini speciale pentru transportul cimentului, ies din minut în minut pe poarta fabricii, cărînd la baraj cantitățile enorme pe care acesta le înghite nesățios. Mai la vale, la Stejarul, crește monumentala centrală hidroelectrică. Departe, pînă în India, oamenii își fac case cu ciment romînesc de la Bicaz.

I-am strîns mîna lui Georgică Matei și din tren am privit mult timp, pînă la Piatra, marea de lumini ce rămînea închisă între pădurile Ceahlăului. Lăsam în urmă nu o simplă fabrică de ciment, nu numai un șantier gigantic, ci o înaltă școală, vestitoare a epocii comunismului.

Unul dintre cuptoarele fabricii de ciment, în care se coace clinkerul

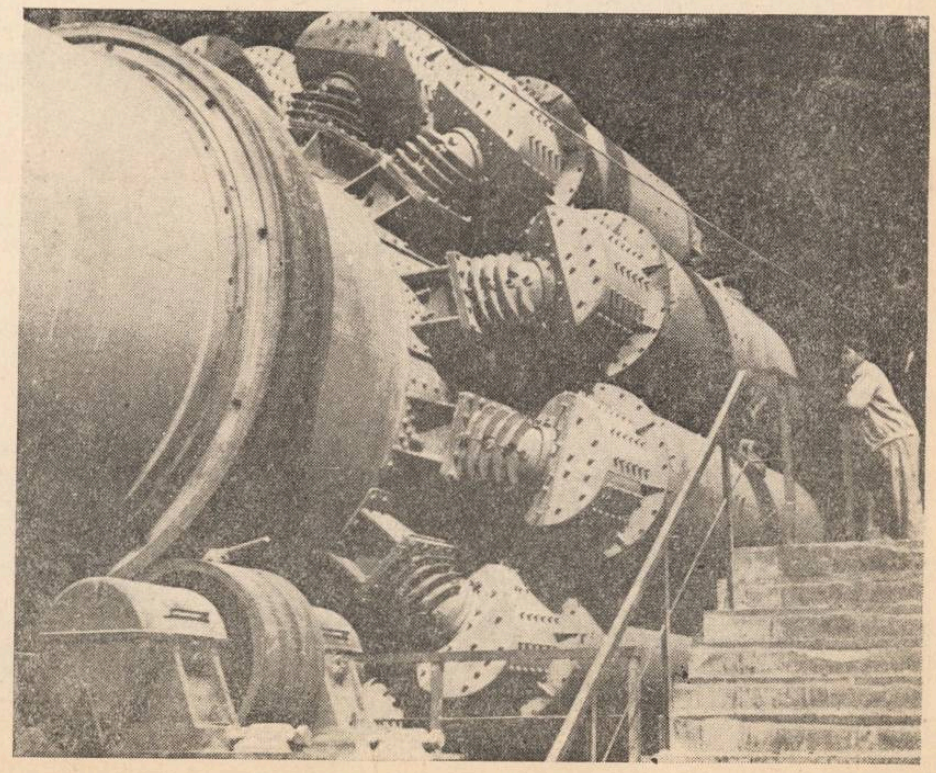

SIMFONIA PASTORALĂ

de Anton BREITENHOFER

La uzinele metalurgice de pe Bîrsava, devenite în cursul deceniilor modernul gigant industrial de astăzi, era din totdeauna obiceiul ca fiii să moştenească îndeletnicirile şi preocupările părinţilor. Copiii de muncitori deprindeau mînuirea uneltelor de la o vîrstă fragedă, unii ajungeau lucrători foarte buni cu mult înainte de a se maturiza, iar alţii se specializau şi deveneau adevăraţi artişti în meseria pe care o practicau. Muncitori dornici să înveţe au existat în toate timpurile. Prin anii treizeci însă, numărul lor întrecea cu mult pe cel din trecut. Tineretul mai ales citea şi meşterea tot timpul liber, se alătura asociaţiilor de muncitori şi întemeia grupuri sportive.

Dar erau şi unii care se complăceau în singurătate. Despre unul dintr-aceştia, metalurgistul Otto H. îmi povesti nu de mult următoarea întîmplare:

Ferencz D. din strada Furnalului, era înzestrat cu acea inteligenţă înnăscută pe care o întîlneşti adeseori la tinerii muncitori. Îi lipsea însă o cultură temeinică, organizată. Se străduia să umple acest gol printr-un foarte stăruitor studiu individual. Calul lui de bătaie erau ştiinţele naturale. Cei trei aştri ai teoriei evoluţiei, Lamarck, Darwin şi Haeckel, erau pentru el cele mai de seamă autorităţi ştiinţifice.

Preocupările lui în legătură cu această ştiinţă înrîuriseră puternic întregul său fel de viaţă. Lepădase îmbrăcămintea lui obişnuită. Iarna şi vara el purta pantaloni scurţi şi bocanci; umbla pînă şi pe ger sau viscol în vindiac şi cu capul gol. Făcea lungi plimbări pe jos, de cele mai multe ori singur, se căţăra pe munţi, scotocea prin peşteri şi văgăuni. Ajunsese să se hrănească doar cu legume şi fructe. Se gîndea chiar să renunţe la meseria lui de mecanic de precizie şi să se angajeze pădurar, ca să poată medita şi în orele lui libere asupra tainelor naturii. Cînd avea prilejul, Ferencz îşi susţinea cu dîrzenie părerile despre anumite anomalii ale civilizaţiei noastre. Ocolea reuniunile şi petrecerile cu dans şi, cu cît se lega mai mult de natură, cu atît se ferea mai mult de oameni. Statura lui înaltă şi trăsăturile lui pronunţate, adîncite de patimă, îi dădeau o înfăţişare ascetică. Îşi zicea el însuşi „om al naturii".

Odată, într-o dimineaţă de primăvară, am pornit într-o excursie, împreună cu un grup format din vreo două duzini de tineri şi tinere. Făceam toţi parte din aceeaşi asociaţie sportivă şi hoinăream cu voioşie prin cîmpii şi păduri. Nici unul dintre noi, însă, nu cunoştea atît de bine izvoarele, vietăţile, buruienile şi mai ales locurile pe unde treceam ca uscătivul Ferencz, omul acela cu nodul gîtului ieşit în afară. El ne arăta cuiburi de păsări, peşterile cele mai ascunse şi ne vorbea despre formele primare ale pămîntului şi animalelor şi despre cataclismele naturii. Punea pasiune în tot ce spunea, dar dacă unul dintre noi încerca să atingă un cuib de pasăre sau să striveasca o floare de pădure, se făcea foc.

În răstimp, fetele îşi împodobiseră cosiţele şi rochiile lor tiroleze cu tot felul de flori. Mergeau înaintea noastră şi cîntau:

Cînd susură izvoarele,
Îmbietoarele...

Ascultam tăcuţi; tăceau chiar şi cei mai tineri dintre noi. O chitară însoţea, discret, cîntecul. Încetul cu încetul se alăturară, bucuroase, şi glasurile celorlalţi. Pînă şi Ferencz îngîna cu noi melodia. Străbăturăm un făget. Trunchiurile înalte ale copacilor păreau pilaştri de biserică. Nu se risipiseră încă sunetele cîntecului nostru, cînd una din fete începu să fredoneze o arie din „Traviata". Ferencz se opri deodată, ascultă o clipă — şi apoi izbucni. Dojeni cu asprime fata pentru cîntecul ei care, spunea el, ar pîngări măreţia naturii. De aci se iscă o discuţie aprinsă despre sensul şi valoarea muzicii faţă de care Frencz se arătă neînţelegător, ba chiar ostil. Negă artei muzicale orice calitate, neîngăduind decît cîntecele populare sau ale muncitorilor. Fu de părere că noi, cei din popor, nu am pricepe muzica cultă şi că nici nu ar fi necesar s-o pricepem.

Pentru a nu indispune mica noastră societate, l-am tras pe Ferencz pe un drum lăturalnic şi m-am străduit să-l fac să priceapă cît de neîntemeiate îi erau părerile. Ce folos! Nu l-am putut clinti de la sucitul lui punct de vedere. I-am arătat că habar n-are de muzică şi de artă şi că nu are dreptul să se pronunţe asupra unor lucruri pe care nu le cunoaşte. Acceptă primul meu argument, dar îl respinse cu încăpăţinare pe celălalt sub cuvînt că multe lucruri nu le ştim şi nici nu e nevoie să le ştim dar că totuşi, trebuie să avem o părere despre ele I-am făcut atunci propunerea să se supună unei experienţe şi l-am invitat la un concert. La refuzul lui repetat, m-am resemnat şi l-am lăsat în pace. Şi ne-am întors la ai noştri.

Întîmplarea aceasta m-a pus pe gînduri. Nu mai aveam linişte. Nu puteam pricepe cum un om care iubea natura şi-o înţelegea aşa de bine, nu putea avea nici o înţelegere pentru artă. Am mai încercat într-un rînd să mi-l apropii, dar n-am reuşit. Hotărîi atunci să recurg la un vicleşug. Trebuia să-l silesc să asculte împreună cu mine un concert de muzică clasică. Sub pretext că vreau să-i arăt o carte nou apărută, îl chemai la mine. Îmi făgădui că va veni.

Într-adevăr, la ora hotărîtă sosi vesel şi bine dispus. După ce luă loc şi întrebă de cartea cu pricina, răsucii butonul aparatului de radio. Se transmitea Simfonia Pastorală a lui Beethoven în execuţia filarmonicii din Viena. Ferencz se ridică şi dădu să plece. L-am oprit, încuind uşa şi stingînd lumina. Rămaserăm în întuneric, astfel că nu ne puteam vedea unul pe celălalt.

La început se ţinu liniştit şi ascultă. Primele acorduri din „Allegro ma non troppo" iscă în imaginaţia mea cu atîta claritate şi frumuseţe peisajul muntos al locurilor noastre natale, cum rar mi-a fost dat să-l văd în realitate. Lanţul de munţi strălucea în aurora dimineţii. Văi împădurite îşi trimiteau ecoul. Pîraiele murmurau. În „Andante con moto" — şoapta tainică a codrului. Desişuri vrăjite, poieni înflorite, ciripit de păsări, chemarea cucului...

Deodată „Allegro"-ul sfîşie cu întunecata lui învolburare priveliştea ţinutului şi ne tîrî peste sate şi oraşe îndepărtate. Prietenul meu suspină, iar eu mă simţii cuprins de ameţeală. Cerul se întunecă... Străfulgerări, zăduful dinaintea furtunii... Nori negri se lăsară pe deasupra munţilor. Încă o dată o rază de nădejde... Pe urmă zvîcniră fulgerele, se rostogoliră tunetele... Puhoaiele de apă biciuiau priveliştea... Riurile spumegau, pădurile gemeau, munţii bubuiau, cerul şi pămîntul se cutremurau...

Prietenul meu se mişca neliniştit pe scaun, iar eu, înălţat în sfera de creaţie divină, respiram din plin puterea de a săvîrşi fapte mari...

Se auzi pe neaşteptate un strigăt. Prietenul meu sări în picioare şi alerga prin camera întunecată. Răsturnă un scaun, se izbi de masă şi sparse cana cu apă. Am sărit speriat şi-am făcut lumină. Răscolit de muzică pînă în adîncuri şi istovit ca o sălbăticiune rănită, Ferencz s-a aşezat pe un scaun. O paloare de moarte se aşternuse pe obrazul lui. Proeminentul său măr al lui Adam tresărea neliniştit. Pe faţa lui răvăşită curgea năduşeala. Îmi aruncă o privire sălbatecă şi, tremurînd din tot trupul, îmi zise:

— Nebunule, cum poţi îndura ceva atît de ucigător? Opreşte odată lădiţa asta drăcească şi lasă-mă să plec, sau te dobor pe loc!

Afară ploua cu găleata. Am alergat după el, dar nu l-am mai găsit.

În dimineaţa următoare l-am căutat la atelier, la masa lui de lucru. Nu l-am găsit. Ferencz nu venise. Nimeni nu ştia ce se întîmplase cu el. Devenii neliniştit şi începui să-mi fac mustrări amare. Abia către prînz un vecin de-al său ne aduse vestea că Ferencz era bolnav.

Nu pomenii nimănui nimic despre întîlnirea noastră din ajun. Timp de trei săptămîni prietenul meu zăcu de pneumonie. Nu îndrăznii să mă duc să-l văd. Cînd se prezentă din nou la lucru, era slăbit şi suferind şi îşi vedea posomorît şi apăsat de munca lui. Vrui să-l împac, dar cînd văzu că mă îndrept spre masa lui, puse mîna pe ciocan şi-mi strigă:

— Pleacă din calea mea şi să nu te mai arăţi niciodată în faţa ochilor! Brută ce eşti!

Zile în şir mă chinui amintirea acelei nefericite experienţe care mă păgubise de un prieten. După puţin timp fui mutat în alt atelier unde, în loc de locomotive, se fabricau tunuri. Ferencz se îndepărtase deci din preajma mea. Dar avea să stea curînd în centrul atenţiunii mele.

La cîteva săptămîni de la însănătoşire s-au produs schimbări ciudate în felul lui de-a fi. Îşi lepădase îmbrăcămintea de pădurar, îşi reluase hainele lui obişnuite, renunţase la regimul vegetarian şi începuse a se întrema văzînd cu ochii. Devenise mai prietenos, mai comunicativ şi, în cele din urmă, se căsători cu o tînără ţesătoare din Arad. Îl revăzui după cîţiva ani, plimbîndu-şi fericit cele două odrasle ale sale.

În răstimp izbucnise cel de-al doilea război mondial şi fiecare dintre noi era mistuit de propria lui durere şi conştiinţă. Deasupra fabricii noastre roiau avioanele.

Wehrmacht-ul lui Hitler, cu Stukas-uri şi tancuri, transformase jumătate din Europa în ruine. Varşovia şi Parisul căzuseră pe rînd. Hitleriştii invadaseră Uniunea Sovietică, dar speranţele lor de dominaţie a lumii se spulberară la Stalingrad.

Pe Ferencz îl lovise o mare nenorocire. În timpul unui atac aerian asupra Aradului, soţia şi băieţaşul lui, care se aflau în vizită la bunici, fură sfîşiaţi de bombe.

Împinse de suferinţă şi de mizerie, popoarele, unul după altul, se smulgeau din ghearele călăilor lor. Avalanşa începuse să se rostogolească şi nici o putere din lume nu-i putea opri prăbuşirea. Forţele populare răzbăteau biruitoare din toate colţurile lumii şi socialismul devenea sistem mondial. Ştiinţa şi tehnica făceau progrese uriaşe. Oamenii sovietici puseseră în funcţiune prima centrală de energie atomică din lume şi izbutiseră să lanseze în spaţii cosmice primii sateliţi artificiali ai pămîntului. Principalele mari puteri posedau bomba atomică şi cu hidrogen şi omenirea se găsea din nou în faţa alternativei: război sau pace, viaţă sau moarte.

La noi muncitorii continuă să lucreze, netulburaţi în uzinele lor proprii, fabricau pluguri şi tractoare, plugarii semănau şi culegeau, copii se năşteau în număr tot mai mare, muncitori şi ţărani în toată firea se aflau din nou alături în băncile de şcoală şi învăţau să devină conducători ai statului. Sub regimul puterii populare deveneau conducători de întreprinderi generali şi diplomaţi.

Prietenul meu Ferencz ajunsese şi el responsabilul administraţiei pădurilor din ţinutul nostru natal. Continua să mă ocolească, pe cînd eu aproape că şi uitasem pricina dezbinării noastre.

Într-una din zile, pe cînd mă aflam în interes de serviciu în capitala regiunii noastre, zării în vitrina unei librării o nouă ediţie a Istoriei creaţiei naturale de Ernest Haeckel. Cu gîndul la Ferencz, mă grăbii să cumpăr volumul. Într-o seară, cînd se nimerise să aud din nou la radio Simfonia Pastorală, mă hotărîi să-i dăruiesc cartea pentru a reînnoda în acest chip vechile noastre legături de prietenie. Douăzeci de ani de îndîrjire puteau să ajungă şi unui căpăţînos ca Ferencz.

Se făcuse tîrziu, seara, cînd, cu cartea sub braţ, pornii spre locuinţa lui. Mica lui căsuţă era învăluită în întuneric. Bătui de mai multe ori în uşă, dar nu răspunse nimeni. Mă pregăteam tocmai să fac cale întoarsă, cînd uşa se întredeschise uşor. Statura înaltă a lui Ferencz se ivi în crăpătura uşii şi ochii lui scrutară bezna. Cînd mă recunoscu, se dădu stînjenit un pas înapoi şi mă întrebă răstit:

— Ce cauţi la mine?

— Iartă-mă, răspunsei şovăielnic, iartă-mă... dar veneam să te văd.

Eram neplăcut impresionat de felul neprietenos cu care mă întîmpinase, dar Ferencz, după o clipă de codire, îmi făcu loc să intru. Păşi apoi cu grijă înaintea mea prin coridorul întunecos; eu orbecăiam după el. Dar încă din săliţă prinsei sunetele triumfătoare ale unei orchestre în stare să trezească şi morţii. Eram surprins la culme. În camera cufundată în întuneric, de unde răzbăteau puternicele sunete, mă lăsai să cad pe un scaun. Ochii mei se deprindeau încet, încet cu locul unde mă aflam. La lumina zgîrcită a aparatului de radio, încăperea începea să se desluşească ochilor mei. Pe un divan şedea o fată tînără de vreo şaptesprezece ani, cu totul pierdută în ascultare. Ferencz se aşeză în faţa mea. Obrazul său lunguieţ exprima emoţie, ochii săi adînci licăreau în semi-obscuritatea încăperii.

Se transmitea Concertul V pentru pian de Beethoven.

După ce ultimele acorduri ale finalului se pierdură, mai rămaserăm un timp tăcuţi. Apoi Ferencz, răsuflînd din adînc, zise:

— Da, da, asta este! E marea mea mîngiiere!

Se ridică şi suci comutatorul. Orbiţi de lumină şi încă absenţi, ne frecarăm la ochi. Ferencz îmi prezentă pe fiica lui, Eliza. Era o fată sveltă, cu trăsături plăcute, dar ochii ei reflectau ceva din privirea îndărătnică a tatălui ei.

Uimit, îmi plimbai ochii prin încăpere. Pe o etajeră de cărţi, lucrată de mîna lui, se afla un aparat de radio de tip învechit. Două sîrme îl legau de două difuzoare, construite, se pare, de Ferencz însuşi, agăţate în perete. Între ele, atîrna în mărime naturală, turnat în ghips, chipul posomorît şi obstinat al lui Beethoven. Deasupra divanului, o copie în ulei a „Furtunii" lui Rembrandt. Întrebai de numele artistului, autor al acestor două reproduceri. Mîndru, Ferencz îmi indică pe Eliza:

— E studentă la Arte!

— Spuneai că muzica lui Beethoven este marea ta consolare. Cum adică? Întrebai nu fără sfială

Ferencz îmi aruncă o privire grea de imputări. Expresia feţei i se întunecă şi trăsăturile i se împietriră. Răspunse cu vădită neplăcere:

— Ai aflat, de sigur, de nenorocirea care m-a lovit. Scumpa mea Marta şi micul meu Pâl au fost ucişi de bombe la Arad. Eliza, care se afla şi ea acolo, a scăpat, ca prin minune, cu viaţă. În marea mea deznădejde n-a lipsit mult să-mi pun şi eu capăt zilelor. Sincera participare a prietenilor şi rudelor mi-au adus, ce e drept, mîngîiere, dar nu şi ajutor. Doar Eliza mea mă mai lega de viaţă. Într-o seară îmi fu dat să aud, exprimat în sunete, tot ce există mai impresionant şi mai zguduitor pe lume. Era Adagio-ul din Simfonia IX a lui Beethoven. „Curaj, prietenul meu, şi iar curaj!" era îndemnul ce-mi răsuna în urechi. Şi deodată îmi apăru limpede rostul meu în viaţă. Durerea mea era, firească, nemărginită. Dar în raport cu milioanele de jertfe ale războiului nu era decît o picătură în oceanul de lacrimi al omenirii care sîngera din mii de răni. Şi fiindcă recunoscui în propria mea durere izvorul suferinţii celorlalţi, mă hotărîi să-mi pun întreaga viaţă şi puterea de muncă în slujba marii noastre cauze.

Mă stăpînii cu greu să nu-mi îmbrăţişez prietenul. Cu vocea sugrumată de emoţie, îl întrebai dacă nu cumva Simfonia Pastorală i-a deschis drumul spre muzica adevărată.

Îşi ridică, surprins, privirea. Mărul lui Adam intră în mişcare şi simţii că neîndemînatica mea întrebare redeschisese o veche rană.

După ce Eliza se retrase în camera ei, Ferencz răspunse:

— M-ai jignit adînc atunci cînd ai încercat cu forţa să mă faci să ascult acel concert. Audierea nepreväzută a Pastoralei a încins în mine un foc pe care, fără să-mi dau seama ce se petrece, nu l-am mai putut stinge. Divinitatea mea de pînă atunci, natura, fusese depăşită, ba chiar detronată de o operă omenească. O simţeam ca pe o batjocorire a imaginii ce-mi făcusem despre lume şi, în deruta în care mă aflam, m-am îndreptat în noaptea aceia vijelioasă spre cel mai înalt dintre piscurile munţilor noştri. Vroiam să mă plîng împotriva creaţiunii. Mă prăbuşii la jumătatea drumului, mai mult de deznădejde decît de istovire trupească. Nici chiar în timpul cît m-am aflat internat în sanatoriu n-am izbutit să înfrînez furtuna stîrnită în mine de muzica aceea, dar care, lucru ciudat, nu mă mai răscolea ci, dimpotrivă, mă liniştea. Şi aşa, cu încetul dar fără întrerupere, simţeam cum mă cuprinde muzica în vraja ei. Îmi deveni însă de nelipsit din clipa în care izbutii s-o împac cu concepţia mea despre natură. Înţelesei cu greu, dar temeinic, că omul, cu sentimentele şi cu raţiunea sa, este capabil să se exprime mai limpede ca natura însăşi cu multele şi încîlcitele ei amănunte. Drumul străbătut pînă la această recunoaştere fu pentru mine, firească, un adevărat calvar. Dar cred că şi eu, ca mulţi dintre prietenii noştri, aş fi putut găsi în acest fel cu mult mai uşor drumul către muzica înaltă.

Oarecum neplăcut atins de imputarea lui, cu atît mai mult cu cît nu aveam pentru moment ce replica, luai stînjenit cartea şi o pusei pe masă. Cum o zări, Ferencz îmi arătă numeroasele lui volume de specialitate şi zise aproape cu melancolie:

— Nu prea am acuma timp să-l recitesc pe Haeckel. Dar fiicei mele cartea îi va fi binevenită.

În timp ce mă însoţea spre ieşire, auzii spre marea mea surprindere sunetele unui joc de clopoţei intonînd motivul corului final din Simfonia IX:

Lumii-ntregi sărut fierbinte!
Vă uniţi noroadelor!...

Ghicindu-mi nedumerirea, Ferencz aprinse lampa din curte şi îmi arătă, montat între crăcile unui nuc, un mic mecanism electric pe care-l meşterise chiar el pentru Eliza. Aparatul sonor reda astfel acest mesaj către omenire, ce e drept oarecum alterat, dar atît de limpede încît să răsune departe, pînă dincolo de curţile vecinilor.

— Ai fost şi ai rămas un incorigibil visător! îi spusei rîzînd, la despărţire, în clipa în care-i strîngeam mîna.

Plecai apoi spre casă, sub cerul împînzit de stele, mulţumit şi împăcat.

In romîneşte de **I. C. Mătăsaru**

EUGEN JEBELEANU

NEMURITORUL

Străbuni sub nori de suliţi pe-aici goniră hoarde...
Pămîntu-acesta-i pline, pămîntu-acesta arde...

Tăcut e Bărăganul, un ocean întins,
dar codrul îmi vorbeşte, sub nalta lună nins,

şi-n fiecare frunză sunindu-şi violina,
e-un cînt ce-a fost amarnic, suit din rădăcina

sub care zace-n zeghe viteazul: Cel Sărac.
Artelere-i în frunze se-ntind şi se desfac

şi creanga ce şi-apleacă un flaut mîngîios
e umbra cîntătoare a fiecărui os,

lin sărutîndu-mi fruntea, spunînd: — Sînt lîngă tine...
Şi-i lîngă mine codrul, şi riurile pline

de peşti în zale lucii — şi Dunărea, şi ea
cu apa ei domoală ca bivolii şi grea,

purtînd pe-a ei spinare cu pete de brocarte
împărăţii de stele şi aur fără moarte.

Şi-s lîngă mine munţii, pentru duşmani: mistreţi
cu rîturi fumegoase, cu creste de nămeţi.

Mă urc şi strig: — Hei, cine-i acuma împăratul
în ţara unde-o mie de ani domni ofiatul?

Şi-mi dau răspuns deodată, din gurile de cremeni,
tunînd din creastă-n creastă toţi munţii, fraţi şi semeni:

— Din zare pînă-n zare, priveşte! Iată-l. El e.
Şi l-am văzut cum trece prin ploi de spice grele

răsfrînt în milioane de-oglinzi ca de metal,
pe Cel Sărac, cu seceri, călcînd imperial...

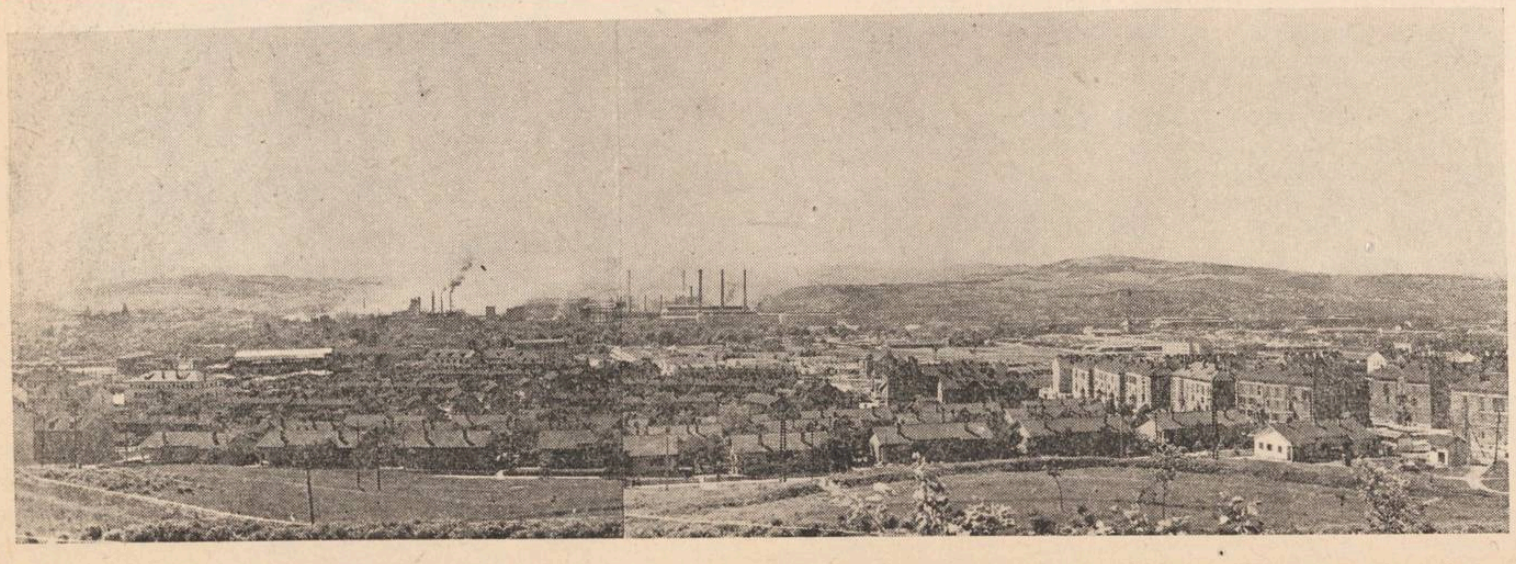

PEISAJ HUNEDOREAN, 1958

ŢIEI VICTORIOASE...

APITALEI

A doua zi, la Băneasa, continuă lupte grele. Se ripostează contraatacurilor inamice, se înaintează pe şoseaua Ploeşti fără să li se dea naziştilor nici un răgaz, se împinge masiv spre satul Pipera şi spre pădurea Tunari.

Dincoace, la Tunari, bateriile de artilerie grea romînească deschiseseră la 8 dimineaţă focul asupra aviaţiei hitleriste din Otopeni. Otopenii erau, zilele acelea, primejdia cea mai mare pentru Capitală. In Otopeni se ea majoritatea aviaţiei nemţeşti masată-n jurul Bucureştiului. Trag, trag noştri de se cutremură văzduhul. Observatorul din turla bisericii corecta reu tragerea. Un Messerschmidt 110, un Fieseler Storck 156, avariate pe alte Messerschmidt-uri, avariate: un depozit de carburanţi incendiat; tă hangare avariate. Pînă la amiază, nici c-au mai tăcut tunurile, băteau, eau de li se-nroşeau ţevile. Nemţii, în timpul acesta, se roteau într-una avioanele pe deasupra bateriilor romîneşti, trăgeau cu toate armele lor bord. Ai noştri luptau mai departe sub tirul nemţesc. După amiază însă, la patru, n-a mai fost chip. Nemţii erau, la Otopeni, cît frunza. Porniă un mare atac terestru, împresurase satul Tunari: şi dinspre Otopeni, inspre şoseaua Bucureşti-Pipera, şi dinspre Ştefăneşti. Era o clipă grea. r-una, într-una soseau camioane pline de soldaţi hitlerişti şi armament: rau fasciştii numaidecît în dispozitiv, deschideau focul. Aveau şi arme şi niţii, din belşug. Ai noştri — mai puţin. Inima-n ei şi dorul de libertate u mari de tot, erau covîrşitoare; dar inamicul dispunea de evidentă suioritate numerică.

Luptele au continuat. Zi şi noapte. Cinci zile şi cinci nopţi. Trebuia rată Capitala cu orice preţ. Hitleriştii tremurau de spaimă că vine peste astea sovietică — şi chiar venea, — dar tremurau şi de mînie, voiau se răzbune. Dacă le-ar fi stat în putinţă, praf ar fi făcut Bucureştiul, inte s-o şteargă peste Carpaţi.

Nu le-a stat în putinţă. La semnalul dat de Partidul Comunist Romîn, ridicase poporul muncitor, pusese mîinile pe arme. Incepuse insuia din august 44; clasa muncitoare lupta cot la cot cu armata împotriva eriştilor. Puţine erau unităţile romîneşti rămase să apere Capitala, puţin ament — faţă de nemţi — aveau ai noştri, dar ceea ce aveau romînii m, şi din belşug, le lipsea cu totul fasciştilor: romînii aveau acum creţa în cauza lor cea dreaptă, cauza pentru care luptau jertfindu-şi la voie şi viaţa. Credinţa în victorie, credinţa în triumful binelui asupra răuNu luptau numai soldaţii noştri pe frontul din preajma Bucureştiului. u şi Gărzile cetăţeneşti acolo. Era Partidul.

Iar dinspre Răsărit soseau armatele sovietice eliberatoare. Ne eau în ajutor fraţii noştri din Ţara Socialismului. S-ar fi putut să dăm peste cap pe hitleriştii? Se ridicase-ntreg poporul rominesc împoa cotropitorilor.

Şi după cinci zile de bătălie cruntă, la 28 august 1944, Capitala a scăde ameninţarea urdiilor fasciste. Incepea alt capitol al istoriei poporului tru. Un capitol nou, glorios.

...Frumoase locuri, paşnice locuri, azi, spre Băneasa şi spre Pipera! eibus, maşini, „Casa Scînteii", Parcul Stalin... Dar să nu uităm niciodată, niciodată ce preţ scump am plătit noi pînă să ajungem a construi atît năreţ pe locurile acestea atît de frumoase şi de paşnice, azi.

Andrei LIVADARU

O clădire pe Cheiul Dîmboviţei

Este pe Cheiul Dîmboviţei, în spatele Casei de Depuneri şi Consemnaţiuni, o clădire albă cu două etaje, cu un peron semicircular în faţă şi cu o grădină împrejmuită cu un grilaj de fier forjat. Stau pe aproape şi zilnic călătorind cu tramvaiul prin faţa ei clădirea aceasta albă, strălucitoare în baia de aur a soarelui, mă întîmpină de ani de zile aceeaşi. Ştiam că aci se află Sfatul Popular al Regiunii Bucureşti, mai ştiam că înainte de război acesta fusese localul prefecturii de Ilfov, dar am fost uimit să aflu că tot aici fusese în august 1944 vreme de cîteva zile, teatrul unor înverşunate lupte cu un grup de hitlerişti. In anii ultimului război în clădirea aceasta cu înfăţişare de internat şcolar se instalase unul din numeroasele posturi de comandă ale trupelor hitleriste şi mi se pare că stăteau chiar ştabii escadrilelor de Stukasuri şi Messerschmidt-uri, din zona Bucureştilor. Între hangarele de pe cîmpurile aviatice şi acest comandament, ordinele circulau îndeobşte — se pare — pe fir telefonic şi prin radio-uri de campanie. Şi poate că nicicînd firele telefonice n-au vibrat aşa de mult ca în noaptea de 23 spre 24 august 1944, apoi în zilele şi nopţile următoare vreo două. Poate că de aci au plecat în 24 şi 25 august ordinele scurte şi demenţiale, adresate avioanelor hitleriste de la Băneasa şi Otopeni: decolaţi! bombardaţi! mitraliaţi! distrugeţi!

Atunci hitleriştii încolţiţi de forţele noastre patriotice organizate de P.C.R. şi de înaintarea victorioasă a Armatei Sovietice, au ţinut să tragă cortina pe un tablou — care nu mai surprindea pe nimeni — de laşitate şi crime, de ură besmetică şi nebunie catastrofică. Au distrus şi incendiat cu Stukas-urile monumentul de cultură care a fost Teatrul Naţional, au schingiuit cu bombe brizante frumoasa făptură a clădirii Ateneului, au întins un covor de mine aeriene în centrul Capitalei, au ucis cîteva sute de bolnavi şi răniţi, prăvălind peste paturile lor clădirea spitalului de Urgenţă şi a Salvării. Aceasta din urmă era chiar peste drum de comandamentul hitlerist adăpostit în localul fostei prefecturi de Ilfov. O dată, un prieten mi-a povestit că a luat parte şi el, ca membru al gărzilor patriotice, în zilele de 24 şi 25 august 1944, la luptele pentru curăţirea Capitalei de ultimele cuiburi hitleriste. Mi-a arătat (o păstra ca pe un document) o fotografie în care se vedea un post de luptă patriotic, instalat chiar în grădina din spatele clădirii de pe cheiul Dîmboviţei.

Se făcea — mi se pare — o repetiţie generală ceea ce avea să se întîmple nu peste multe luni în pivniţele şi străzile din jurul Reichstagului, cînd hitleriştii încheiau războiul fără glorie, într-o jalnică înfăţişare de şobolani prinşi de coadă şi opăriţi în leşie.

Intocmai aşa, cu braţele ridicate, cocîrjaţi sub greutatea imensă a propriilor crime, grupurile de hitlerişti au ieşit între baionetele forţelor patriotice din ultimele poziţii pe care le mai stăpîneau: hotelul Ambasador, Princiar şi din clădirea aceea albă de pe Cheiul Dîmboviţei.

Şi nu putea fi un simbol de o forţă materială mai puternică decît acela că în clădirea pe treptele căreia a curs sînge muncitoresc, se află acuma sediul Sfatului Popular al Regiunii Bucureşti. Impotriva fascismului, pentru puterea populară, au luptat atunci şi în acel loc muncitorii şi soldaţii romîni, iar astăzi pe treptele clădirii aceleia urcă, venind la sesiuni, reprezentanţii puterii populare: muncitorii de la uzinele Mao Tzedun şi Republica, de la şantierul naval din Oltenita, colectivişti din Bărăgan şi cîmpia Roşiorilor.

Trec zilnic prin faţa acestei clădiri cu sentimentul că trec prin faţa unui document viu de istorie. Mortarul şi varul faţadei sale albe mi se pare că au strălucirea marmoreeană a monumentelor.

Petru VINTILĂ

Prieteni pe veci: umăr la umăr, pînă la victoria finală.

BASADOR

ştii săvîrşesc actul reonar de la 23 August. nia iese din Axă şi întă armele împotriva coorilor hitlerişti. Vestea căldură şi bucurie în poporului care îngrosute de mii de ostaşi n război pe care nu-l e. Şi ura ce i-a ţinut sufletul se revarsă gîl. Bucureştiul iese în cu arma în mînă. Inită, armata nouă ordini uropa bombardează ora. u o cruzime nemaicuă. Gărzile patriotice, ite din muncitori, şi i ale armatei romîne scriu numele în istorie. lul revoluţiei e încă o. sfinţit de sîngele comuor. Luptele se dau zi şi e. Comandamentul ger. e încercuit şi nimicit. Ploeşti sosesc veşti că regimente de recruţi au e goană trupele hitlecare s-au năpustit asuraşului... Nemţii barica. hotelul „Ambasador" coşi şi escortaţi spre Un gazetar fotogracoloana aceasta şi pu. fotografia. Pasul de gîscă, pasul ridicat pînă la centură e acum strîmb şi tîrşiit, împiedicat parcă. Calota chipiului, înălţată de două palme peste cozoroc şi-a pierdut zvastica. Unghiile au smuls-o şi au aruncat-o unde-i era locul de la început, în hazna.

Coloana e păzită de muncitori şi soldaţi romîni. In fotografia din gazeta îngălbenită de vreme, răsucită la colţuri după degetele care au cercetat-o şi au întors pagina, nu le deslueşti bine chipurile. Şi nici numele lor nu stă înscris acolo. Dar îi cunosc bine: I-am întîlnit, de paisprezece ani, în fiecare zi, în tot locul.

Vă mulţumesc, tovarăşi, pentru tot ce ne-aţi dăruit, vă mulţumesc şi pentru seara de acum, cu ploaie de stele, cînd strada răsună de paşii oamenilor ieşiţi la plimbare şi sub portalul Hotelului „Ambasador" un grup de turişti nordici se fotografiază, rîd şi se salută prietenos cu gazdele.

Fănuş NEAGU

Insurecţia a izbucnit, hitleriştii au fost siliţi să depună armele.

Din nou despre adevărul vieţii

de Mihai NOVICOV

Combaterea revizionismului în literatură este de neconceput fără demascarea necruţătoare a tendinţelor negativiste. De fapt, negativismul este una din sursele principale de alimentare a revizionismului, oferind argumente aşa zis „faptice" pentru teoriile oportuniste pe care le vehiculează partizanii „revizuirilor". Căci, pentru negativişti, nimic din ceea ce realizăm noi sub conducerea partidului pe drumul socialismului nu e bun. Negativistul nu vede, sau nu vrea să vadă, nici marile succese ale industrializării socialiste, nici istoricele transformări petrecute în viaţa satului nostru, nici avîntul mişcării de valorificare a bogăţiilor naturale în folosul poporului, nici înfăptuirile revoluţiei culturale, lichidarea analfabetismului, cinematografele de la sate, ridicarea unei noi intelectualităţi din rîndurile poporului muncitor. Pentru negativist nu există nici cartierele noi de locuinţe, nici creşele şi căminele de copii, nici scăderea sensibilă a mortalităţii infantile, nici dispariţia unor flagele ca malaria, pelagra etc. Nimic din toate acestea nu există pentru negativişti. In schimb, ei înregistrează şi amplifică orice nereguli, cît de mărunte, dau proporţii hiperbolice oricărei greşeli, văd în fiecare birocrat nedemascat cîte un „reprezentant" al socialismului, în fiecare mic burghez strecurat într-un post de conducere o expresie a „degradării" socialismului, în fiecare nereuşită vremelnică o catastrofă de proporţii istorice.

Unii tovarăşi atinşi de boala rea a miopiei politice nu vor să ia în serios pericolul negativismului, motivînd atitudinea lor prin faptul că în literatură apar puţine lucrări negativiste. Ceea ce este adevărat. Dar aceasta pune în lumină doar orientarea sănătoasă a majorităţii scriitorilor, partinitatea revistelor, şi nicidecum dispariţia fenomenului ca atare, care este totuşi foarte zgomotos. Necombătut la vreme, el se întinde asemenea unui mucegai oriunde găseşte o atmosferă stătută de autolinişitire şi automulţumire.

In creaţia beletristică negativismul nu se manifestă niciodată, în condiţiile noastre, prin negarea făţişă a socialismului. E doar insinuant, pozînd în „critic obiectiv", bunăoară, în piesa Anei Novac Ce fel de om eşti tu?. Aici, toate forţele înaintate se coalizează în aparenţă pentru a-l aduce pe calea cea bună pe Madaraş. Dar toţi aceşti pretinşi reprezentanţi ai socialismului nu sînt în stare să opună directorului încăpăţînat decît nişte lamentări jalnice, care presupun renunţarea tocmai la ceea ce este esenţial în socialism. In fond, piesa Ce fel de om eşti tu? e vicioasă; din punct de vedere artistic şi e realizată la un nivel mediocru. Poate nici n-ar merita să ne ocupăm atît de mult de ea, dacă n-ar ilustra o ipostază caracteristică a negativismului: fătărnicia. Avem în vedere, în speţă, străduinţa de a „descoperi" într-un stil tipic panicard nişte „probleme" de mult rezolvate. Astfel stabilirea raportului între efortul de industrializare şi ridicarea nivelului de trai al celor ce muncesc a fost rezolvată de mult prin politica leninistă a partidului, bazată pe experienţa Uniunii Sovietice, politică în cadrul căreia o contribuţie esenţială a fost adusă şi de plenara din august 1953 a C.C. al P.M.R. Problema veniturilor mici ale muncitorilor cu familii numeroase a fost şi ea rezolvată prin unele îmbunătăţiri ale sistemului de salarizare. Şi, totuşi, autoarea (prin personajele ei) se agită ca şi cum nimic din toate acestea nu s-ar fi întîmplat. In schiţa lui Nicolae Moraru Cazul lui Ştefan Baciu se face de asemenea o zarvă sterilă în jurul unei situaţii izolate, ca şi cum nu ar fi un adevăr îndeobşte cunoscut că morala proletară e ostilă organic rezolvării prin reţete a unor asemenea situaţii, îndemnînd dimpotrivă pe oamenii muncii să le rezolve cu grijă în raport cu datele concrete ale fiecărei împrejurări.

Realismul socialist presupune prin natura sa demascarea necruţătoare a tuturor relelor, a tuturor manifestărilor negative. Căci altfel nici nu poţi afirma superioritatea socialismului, care rezidă printre altele şi în capacitatea de a învinge piedicile, greutăţile, propriile slăbiciuni vremelnice. Un scriitor partinic nu stă în cumpănă atunci cînd observă un fenomen negativ, ci critică tot ce merită să fie criticat. Problema e: de pe ce poziţie critică. Dar şi acest răspuns a fost întrucîtva compromis de vulgarizatori. Poziţia partinică nu înseamnă opunerea mecanică a elementelor pozitive celor negative, ci perspectiva din care se critică. Iar punctul de vedere cel mai cuprinzător e cel al omului capabil să privească lucrurile ca un om de stat, ca om de partid. Fără o atare perspectivă orice critică, chiar izvorîtă din cele mai bune intenţii, va eşua inevitabil în lamentări mic burgheze.

Orice critică e expresia unei nemulţumiri; eficienţa, partinitatea ei se exprimă prin raţiunea nemulţumirii. In schiţa Căruciorul de N. Tic, aşa zisa critică exprimă nemulţumirea micului burghez faţă de politica de cadre a partidului, care nu poate şi nu vrea să renunţe la poziţia sa de clasă. In Cazul lui Ştefan Baciu de N. Moraru sau Cerc vicios de Teodor Mazilu, nemulţumirea e a aceluiaşi mic burghez dornic să scape de „sîcîielile" moralei proletare. In piesa Reţeta fericirii de Aurel Baranga, încărcată şi ea de elemente negativiste, nemulţumirea e cel mult a intelectualului sentimental care nu poate suporta „nedreptăţile" ce se fac prietenilor săi.

Problema combaterii negativismului nu rezidă în a stabili o graniţă între ceea ce „se poate critica" şi „ceea ce nu se poate critica" (o atare formulare nu este numai absurdă dar şi vădit duşmănoasă), ci o problemă de orientare politică. In Bărăgan de V. Em. Galan sau în Desfăşurarea de Marin Preda, sînt scoase la iveală lipsuri mult mai grave decît în piesa Ce fel de om eşti tu? (unde nici pînă la urmă, în ciuda nesfîrşitelor discuţii „principiale", spectatorul nu se lămureşte bine ce i se impută propriu zis lui Madaraş), şi totuşi nimănui nu o să-i treacă prin cap să califice aceste cărţi drept negativiste, pentru că în ambele dezvăluirea aspectelor negative subliniau doar imensul rezervor de energii creatoare pe care partidul îl descoperă şi-l stimulează ori de cîte ori e vorba de învingerea greutăţilor. Increderea în socialism nu înseamnă negarea greutăţilor, nu înseamnă ascunderea greşelilor şi lipsurilor dealtfel inerente în cadrul unei opere atît de uriaşe ca edificarea unei societăţi noi. Tocmai de aceea respingem noi cu atîta dezgust literatura idilistă. Dar încrederea în socialism presupune convingerea fermă că în societatea socialistă forţele capabile să înfrîngă lipsurile şi greutăţile cresc infinit mai repede decît cele retrograde, conservatoare. A le surprinde în dinamica luptei, în necontenită ciocnire cu ceea ce este reacţionar şi retrograd — iată menirea creaţiei realist socialiste. Dar ca să putem deschide făgaş larg unei asemenea creaţii prin excelenţă contemporane, trebuie să curăţim toate sectoarele vieţii noastre literare de mucegaiul negativismului. Căci negativismul şi creaţia sînt noţiuni ce se exclud reciproc. A vrea, în epoca socialismului, înseamnă a cuteza. Dar cum poate cuteza un om — oricît de talentat ar fi — dacă nu crede în forţele poporului său eliberat, dacă nu crede în înţelepciunea şi fermitatea partidului clasei muncitoare, — înfăptuitor al atîtor şi atîtor victorii istorice?

STEAUA fără NUME

Dumitru Alexandru

AUTOBIOGRAFIE

In Tei,
printre lăutari
și cuțitari
m-am născut.
In Tei,
printre țigănci florărese,
printre vagabonzi,
printre surîs și blestem.
In Tei,
unde curcanii rondului de noapte
oftau ușurați,
dacă mai apucau zorile.
In Tei,
unde viața sta
într-un vîrf de cuțit.
Grăbind spre școală,
nu-mi zornăiau
în buzunare bănuții ;
Doar pietrele și praștia
izbind
în plăseaua briceagului.
Cu o piatră
scurtam zborul vrabiei,
în mîinile mele
pasărea se mai zbătea o dată
și murea ;
și odată cu ea
murea
și bucuria țintașului.
Desculț,
pe maidan,
hăituiam o minge de cîrpă
tot atît de barbar
cum ne hăituia pe noi viața.
De aceea sînt atît de dur
și atît de bun.
De aceea nu-mi plac
păpușile crescute-n puf,
departe de lume.
De aceea urăsc minciuna.
In Tei,
sufletul omului
flutură
nestingherit pe buze.
Și azi cînd mă-ntorc în Tei,
printre oameni,
ating cu buzele
mîinile mamei,
ochii ei triști,
în care adîncă-i durerea
și speranța.
Teiul vagabond
și-a primenit haina.
Florăresele
au împodobit parcurile.
Vagabonzii
s-au întors spre rosturi,
iată-i, printre schele.
Din trupurile robilor
morți fără speranțe,
se fac acum cărămizi
roșii
ca sîngele lor.
Ii simt zîmbind
din fiece cărămidă,
din fiece casă.
Prin sufletul meu
i-am cunoscut.
Cu rănile mele
le-am simțit durerea ;
și acum zîmbetul meu
e zîmbetul lor.
Am destrămat din mine durerea
și-am întins-o pe spinii amintirilor,
și-am lăsat-o în sama vîntoaselor.
Și am auzit în mine
buciumul deșteptărilor vuind.
Să mergem împreună, tovarăși,
Cu durerile trecute
să izbim în zidul
nepăsării din noi.
Că mai sînt de acei
care stau rezemați de viață,
ca niște scînduri
mîncate de carii
și ploi.

DINTRE SUTE DE CATARGE...

Ion Crînguleanu. După cum ai văzut, dorința ți-a fost satisfăcută. Așteptăm noi versuri, în care să simțim, însă, mai multă actualitate. Dacă ai citit, așa cum afirmi, programul revistei noastre, ai văzut că ne propunem a lupta pentru o literatură inspirată din realitatea construirii socialismului. Nu ne vom abate de la acest program, iar colaboratorii trebuie, bineînțeles, să-l respecte. Revista nu este un magazin de recreație literară, ci o unitate de luptă. Ostașii neinstruiți nu pot intra direct în linia întîia.

Ștefan Constantin. Desprindem o strofă promițătoare :

Abia sînt mugur neștiut de nime,
Cînd voi fi floare și rodi-voi cînd?
Spre viitor țîșnesc din adîncime
Cu toți pegașii sevei nechezînd...

Tratezi temele cam vag. O poezie închinată *Patriei* nu se poate limita la *visuri, stele, flăcările anilor*, etc., oricît de sonore ar fi rimele. Dacă te gîndești de pe acum la ceea ce numești „consecința publicării" poezia va rămîne mereu pe planul al doilea. Reflectează asupra sfaturilor pe care Lev Tolstoi le dădea odată lui Leonid Andreev : 1) *Să nu scrii niciodată pentru bani.* 2) *Să nu scrii decît despre lucruri care te interesează.* 3) *Să nu scrii niciodată o carte pe care ai putea să n-o scrii.*

C. Arnăutu. Reținem o poezie din *Insemnări de pe frontul din Vest.* Mai trimite.

ACALMIE

Lung privesc la poză și la lună
Deslușesc bătrîna față-a mamei.
Stă aici lîngă oțelul armei,
Cum o știu : cucernică și bună.

Amintirea clopoțeii-și sună
In pătratul poleit al ramei...
Lung privesc la poză și la lună
Deslușesc bătrîna față-a mamei.

Undeva, o mină grea detună.
(Schijele au ascuțișul lamei).
Noaptea trece-n foșnetul dulamei
Și din șanțuri visele le-adună...

Lung privesc la poză-aici la lună...

Victor Niță. O oarecare abilitate a versului, dar prea multă vorbărie ! D-ta vrei să cînți ziua de 23 August și abia după zeci de versuri, ce se pot adapta oricărei festivități, încerci să ataci tema, din păcate tot la modul prea general. Imaginea nu se încheagă. Ai, cred, nevoie de conciziune și, bineînțeles, de o puternică influență a vieții de toate zilele.

V. Coban. Chiar dacă ar fi scrise mai bine, nu vom publica astfel de versuri. D-ta cînți *o romanță celei ce s-a dus*, te întrebi de ce e *veșnic în femei iubirea schimbătoare*, etc. O mostră :

Platonic de ador
Și sub fior
Ce mă răsfață,
Scriu versuri rupte
Din sufletul ce-n viață
Este venit să lupte.

Preferăm versurile rupte din viața celor ce muncesc.

Natalia Boncu. Ne-a interesat mai ales ciclul dobrogean. Desen clar, atmosferă, concentrare. Dar de unde puteam sezisa că sînt scrise astăzi, și cu nu trei decenii în urmă ? Iar acum trei decenii, cred că se putea pune aceeași întrebare. Reflectează, și mai trimite-ne. Citește și răspunsul tov. Ștefan Alexiu.

Maria Roșca. Sentimente prea „cuminți", nici urmă de îndrăzneală. Se vede, însă, că nu ești la primele încercări. Spui, în finalul unei poezii că *totul e — să vrei !* De acord ! E cazul să vrei mai mult. Așteptăm.

Damian Ureche. Publicăm *Steaua fără nume.* Rămîne ca d-ta singur să-ți îndeplinești angajamentul.

Sînt steaua fără nume-n fund de cer,
Și nimeni nu-mi cunoaște licărul.
Dar raza-mi luptă dîrz cu infinitul
Ca Dunărea la Porțile de Fier.

Lăsați-o, făurari de veacuri noi,
Să-și plece raza ei de vis și cînt
Peste-nflorirea bunului pămînt ;
Căci arde și străluce pentru voi !

Dim. Rachici. Publicăm *Colocviu.* Mai trimite.

— Ce stai bătrîne munte abătut ?
Ce gînduri triste-ți ard pe-a frunții plită ?
— M-a detunat azi prima dinamită
Și-o grotă-adîncă-n pieptu-mi și-a făcut !

— Te doare mult ?
— Mă doare... dar nu tare :
Trezirea la viață nu-i durere !
Dar plîng că-mi ard pîrdalnica avere
Ce-avar am tăinuit-o sub zăvoare.

Trecut-au cataclisme peste mine
Și vifore și fulgere haine —
Chiar timpu-n trupu-mi zîmții și-a tocit !

Nu m-am trezit !... Doar omul — un grăunte —
Izbind în mine surd, m-a dezmorțit
Și-acum îmi scrie vrerea lui pe frunte.

Vă prezentăm un cenaclu:

„Filimon Sîrbu"

(Constanța)

Nu este prea ușor să scrii despre cenaclul din Constanța întrucît aici orice activitate se măsoară cu etalonul măreței realizări obținute de oamenii muncii din această regiune în bătălia pentru colectivizarea completă a agriculturii. Nu este prea ușor cu atît mai mult cu cît uriașa dezvoltare economică a fost urmată, cum e și firesc, de înfăptuiri nu mai puțin importante pe tărîm cultural. Dacă dintre acestea amintim numai cele trei teatre existente în prezent în Constanța (Teatrul de Stat, Teatrul Muzical și Teatrul Marinei), excelentul stadion, al treilea ca mărime din țară, sau sala sporturilor, și e de ajuns să ne dăm seama în ce cadru, neobișnuit altădată, se integrează activitatea cenaclului „Filimon Sîrbu".

Se pune așa dar întrebarea : au reușit oare membrii acestui cenaclu să fie la înălțimea sarcinilor ce li se cuveneau ?

Răspunsul este, după părerea noastră, numai în parte afirmativ, cu toate că cenaclul întrunește acum un număr însemnat de oameni talentați, de vîrste și profesii diferite, de la muncitorul ceferist Irinarh Vartic și pînă la profesorul Grigore Sălceanu, poet și dramaturg cu o mai bogată experiență literară, autorul recentei drame Ovidius.

Posibilitățile creatoare ale acestora însă s-au afirmat prea puțin și din păcate mai mult în ședințele de cenaclu.

Comemorarea răscoalelor din 1907, concursul inițiat de Sfatul Popular Regional și Casa Regională de Creație populară în cinstea celei de a 40-a aniversări a Revoluției Socialiste din Octombrie și a celei de a 10-a aniversări a proclamării Republicii Populare Romîne, ca și unele pagini literare publicate în ziarul „Dobrogea Nouă" au prilejuit realizarea unor lucrări izbutite care s-au bucurat de succes în rîndurile cititorilor și ascultătorilor stației locale de radioficare.

Bunul obicei al cenaclului de a organiza aproape regulat ședători literare cu lucrări pe teme actuale a făcut posibilă de asemeni cunoașterea de către publicul constănțean a celor mai bune creații.

Istorie la scară mică *și* Cornul lui Priam *de M. Porumbescu,* Păpușa de porțelan *de Radu Crișan sau* Speranțe noi *de Șt. Cismaru,* Pe ulițele satului meu *de M. Zissu sau* Bună dimineața *de I. Vartic, unele din prea multele poezii care le publică I. Docheru și alte lucrări semnate de Pia Chiriac, Ligia Hristea, N. Motoc, C. Pastor sau Octavian Georgescu reprezintă aproape tot ce a dat mai prețios și mai actual cenaclul „Filimon Sîrbu".*

Spre regretul nostru, aceste succese publicistice sînt umbrite de neajunsuri serioase atît în ceea ce privește creația cît și modul de desfășurare a activității cenaclului.

Ar fi necesar ca discuțiile sterile, adesea fals literare, care au făcut casă bună cu cenaclul pînă în prezent, să înceteze odată pentru totdeauna. Oare energia cheltuită de unii dintre membrii, inclusiv de tovarășul Sălceanu, în mărunte dispute personale nu putea fi folosită în bătălia comună pentru alcătuirea mult proiectatului almanah literar al regiunii ?

Acum, mai mult ca oricînd, trebuie ca tovarășii cenacliști să renunțe la discuțiile lipsite de perspectivă și să se sprijine reciproc în crearea unor opere demne de renumele pe care și l-a cîștigat această regiune datorită muncii entuziaste a partidului în rîndurile sutelor de mii de țărani muncitori.

Există, trebuie s-o spunem, tendințe apolitice destule la unii membri ai cenaclului, destulă pedanterie, bombasticism și simplism desuet în creațiile altora. Datoria tinerilor scriitori, care activează în cadrul cenaclului „Filimon Sîrbu", este să lupte împotriva acestor neajunsuri. Vor să publice confrații constănțeni, să fie cunoscuți, și nu numai de publicul constănțean ci de întreaga țară ? Atunci, va trebui ca întreg cenaclul și mai ales biroul nou constituit să vegheze zi de zi la aplicarea întocmai a indicațiilor date de partid oamenilor de literatură și artă. Sprijinului călduros acordat cenaclului de Comitetul Regional de Partid trebuie să i se răspundă cu o străduință permanentă din partea cenacliștilor de a oglindi în operele lor imaginea luminoasă a noii Dobroge, „Dobrogea de aur", cum o numește unul din ei într-o poezie.

Niculae STOIAN

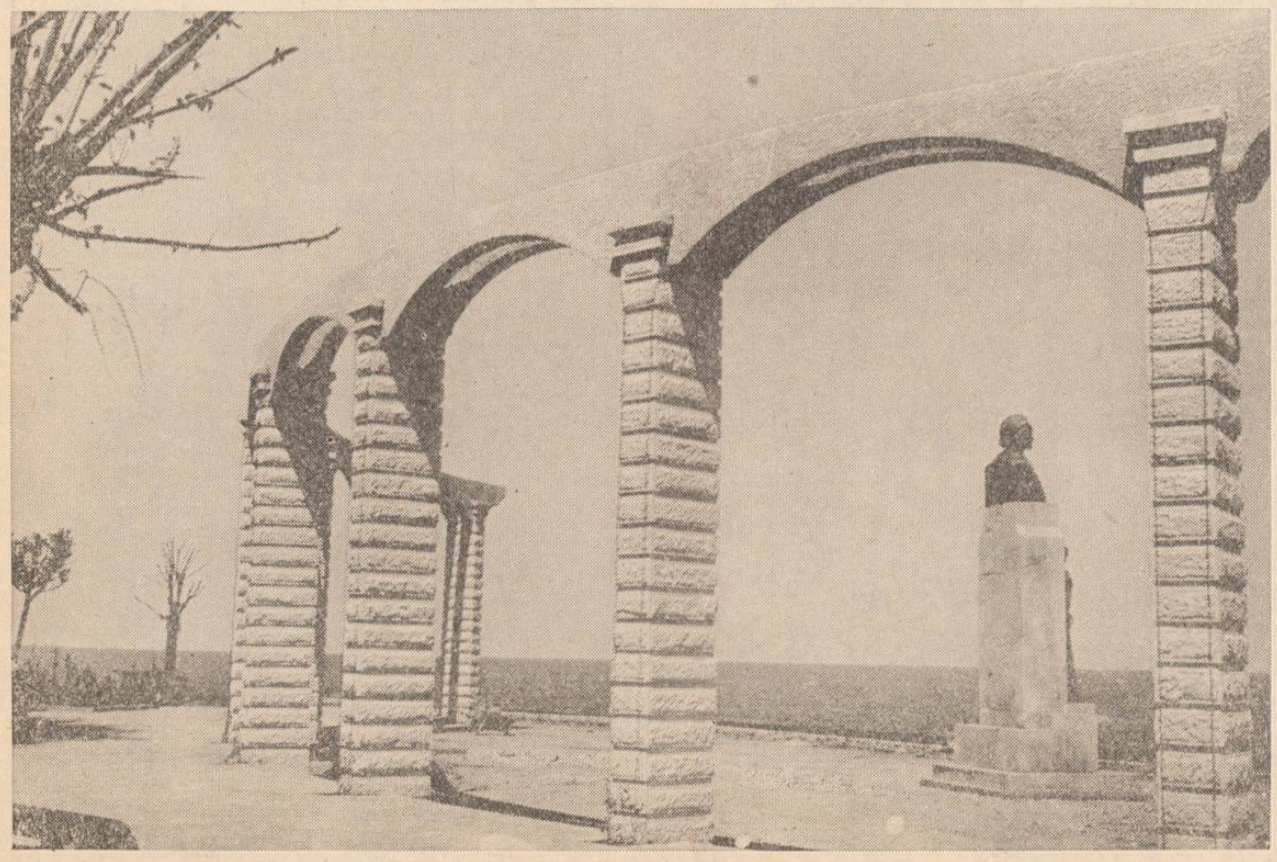

Să am un cer senin pe-ntinsele ape...

STEAUA fără NUME

George Carpat

Cumpăna

Mitru încercă să-și înfrîngă tulburarea. Își scuturâ straiele de aschii, împinse pălăria pleoștită pe ceafă și stătu în loc să-și răsucească o țigară. Tutunul era pe sfîrșite. Oftă.

Își făcuse obicei să trebăluiască la căruță. Treabă fără spor. N-avea ce face altceva. Erau trei ani de cînd îi rechiziționaseră caii și cine știe cînd și-o cumpăra alții. Lucra să-și omoare vremea. Aștepta.

Așteptau toți. Pentru unii așteptarea se sfîrșise mai de mult. Se sfîrșise undeva, pe un pămînt străin. Războiul trecuse peste ei. Dar oamenii aveau răbdare. Durerea și amarul se strîngeau picur cu picur...

De trei ani, nemții se așezaseră în sat și nu mai plecau. Făcuseră un depozit de muniții la Vadul Morii, nu departe, pe ogorul primarului. Pămînturile rămîneau nelucrate. Vitele se sfîrșiseră. Oamenii boleau.

În aer plutea neliniștea, încordarea. Din răsărit străbăteau știri. Se apropiau rușii. De vreo săptămînă, dinspre drumul Bacăului începuseră a se auzi tunurile. Satul roia ca un viespar. Pe ulița mare, treceau șiruri de mașini încărcate vîrf cu lăzi. Nemții fugeau. Din curți nu se auzea nici un lătrat de cîine. Îi împușcaseră pe toți. Oamenii se închiseseră prin case. Așteptau.

Sava fusese la soră-sa în Sălcuța. Se vorbiseră mai 'nainte. Acuma aducea veste.

Mitru păși pragul cu tulburare. Căuta să-și ascundă nerăbdarea prin vorbă domoală și așezată.

— Măi muiere, ia vezi de-i mai avea un șip cu răchie și adă-l încoa'.

Sava clipi din ochi obosit și speriat.

— Vin. Acu trebuie să fi intrat deja în Sălcuța. Abia am putut răzbi pînă aci. Mîine or fi la noi.

Mitru nu mai știa să se bucure. Adunase în el prea multă îndîrjire. Dar îl luă cu un fel de călduri la inimă. Avea el o socoteală veche de împlinit și parcă simțea că-i vine sorocul. Amintirea morții lui Radu îi muncea cugetul.

— Ia hai să cinstim, măi frate. Dee Domnul s-avem parte de ceasuri mai bune decît pînă amu !

Rachiul nu-i făcu bine. Îl luară ametelile. Sava era plin de colb și nebărbierit. Clipea des, chinuit de un gînd care părea să nu-i dea pace. Cînd Paraschiva ieși, se trase iute pe laviță lîngă Mitru, șoptind repede și neclar, așa cum nu-i era felul :

— Alta-i năpasta. Mi-o zis soră-mea. Inghiții în sec grăbit. Nemții vor să zvîrle în aer depozitul. Vor să zvîrle în aer satul, cînd au să intre ruș'i. I-o spus-o un neamț care a stat în cvartir la ea. A zis să-ți dau de știre.

Mitru plecă ochii, ca pentru a-și feri gîndurile. Spinarea i se îndoi încet.

— Paraschivo ! Nevasta nu-i găsi privirile. Du-te la Ionuț al lui Florea și spune-i să vină încoa'. De mult nu mai vorbise așa blînd. Și parcă uitase de Sava.

— Ce facem măi Mitrule ? Ce facem ? Ne-or stinge pînă și urma. Nu mai avem vreme să fugim. Cu neveste și copii cu tot, vor să ne omoare. Dumnezeii mamii lor... Sava sudui scrîșnind, cu

Ion Stanciu. Mărul de la răscruce este o prelucrare prea directă a cunoscutei poezii de Mihai Beniuc. Chiar dacă voiai să te referi la ea, se cerea un punct de vedere personal. Poate îl vei dobîndi, cu timpul.

Gică Drăgănescu. Umorul este, cred, fără voie în catrenul *Minune omenească:*

A pătruns în cosmos
Astru nou.
Dumnezeu și cerul
Au rămas tablou!

Nu te-am sfătui să continui pe drumul acesta, vizibil și în *Un sfat nimerit*, unde socotești că soarele trebuie să călătorească, de-acum înainte, cu... satelitul! Ești mai aproape de poezie în *Maturitate*, de pildă, unde se găsesc imagini notabile:

Sînt smeul ce urcă
Și spintecă norii,
Copilăria-i jos la capătul sforii.

Numai că poezia nu se poate menține numai cu o imagine, de felul acesteia. Amplificată, ar putea căpăta forță, subliniind ideea care este, deocamdată, firavă și, deci, neconvingătoare.

Mîțu Ioan. Ne ceri să-ți indicăm o *bibliografie pentru documentare în domeniul poeziei.* Oricît de redusă, o asemenea bibliografie ar trebui să consemneze biblioteci întregi. Studiul poeziei cere, în primul rînd, cunoașterea dezvoltării istorice și aprofundarea procesului de creație la cîțiva mari poeți. Te-am sfătui să începi, deci, cu Istoria literaturii romîne și apoi să te oprești la Eminescu, al cărui uriaș laborator ne-a fost pus la îndemînă de monumentala ediție pregătită de acad. Perpessicius. Dar, ca poet, să nu uiți indicația lui Maiakovski: *A învăța meșteșugul poetic nu înseamnă să studiezi felul în care au fost confecționate lucrări poetice de un anumit tip, limitat; studierea mijloacelor folosite în orice muncă poetică înseamnă studierea metodelor de producție care ajută la crearea altora noi.* Important este, deci, ca, avînd un mesaj de transmis oamenilor, să găsești în tine forța de a crea noi *metode de producție poetică.* Iar în privința mesajului, reține o altă indicație a lui Maiakovski: *...trebuie să faci parte din avangarda clasei tale, trebuie să lupți împreună cu clasa ta, pe toate fronturile. Trebuie să faci țăndări din basmul despre arta apolitică. Acest basm vechi apare astăzi într-o haină nouă, camuflat cu pălăvrăgeli despre „pînze epice vaste" (la început epice, apoi obiective și, în cele din urmă, fără de partid), despre stilul înalt (mai întîi înalt, apoi înălțat, și în cele din urmă ceresc), etc., etc.*" Studiază munca marilor poeți, dar nu uita să studiezi viața tumultuoasă a celor ce construiesc viața noastră nouă.

Chira Furtună. Șlefuirea poetică lipsește cu totul din versurile d-tale, dar se simte autenticitatea emoției, faptul poetic neprelucrat, dar și nealterat:

Bună dimineața, tovarăși.
Vă salut din noua mea locuință!
. . . . . .
Deschid ușile
Și vă poftesc pe toți, intrați!
Vi se pare casa prea mare, prea frumoasă?
E zestrea ce partidul mi-a dat.

Da, în ea locuiește o muncitoare
Și un mecanic...

Inclinațiile d-tale se cer cultivate prin muncă stăruitoare. In Craiova există un cenaclu cu activitate bogată și contactul cu lucrările lui îți va fi de mare ajutor. Mai trimite-ne.

Anghel-Valeriu-Olteni. Versificația corectă oarecum, dar nu mai mult. Eminescu trebuie studiat în profunzime. D-ta te-ai oprit la unele forme, pe care le imiți cu sîrguință. Faptul te cinstește, ca admirator al marelui poet, dar numai atît. Cînd scrii: *Te duci... și nu mai simt aproape / Parfumul primului sărut*, — nu faci decît să-ți amintești lecturi mai vechi sau mai noi.

Păduraru Aneta. Intr-adevăr, versurile nu sînt publicabile, deși printre ele pîlpîie o promisiune. Cazul d-tale este al multora. Aproape nimeni n-a scris versuri remarcabile de la început. Revista noastră vrea să încurajeze pe începători, în speranța că ei înșiși vor înțelege, după ce și-au văzut publicate primele versuri, că poezia cere o muncă intensă, de o viață întreagă. Dexteritatea de a rima cîteva rînduri, cu o imagine atrăgătoare, nu înseamnă mai nimic. Poezia nu se poate sluji din cînd în cînd, ci numai în permanență. Răsfoiește recent apărutul volum V din *Opere* de Eminescu, unde nu este decît talașul căzut de sub rîndeaua unui geniu, și vei înțelege cît a trudit. Este cea mai bună școală pentru un tînăr. Curaj, deci!

I. Burcă. Sonetele închinate maestrului Sadoveanu sînt interesante, deși cam obosesc prin manieră. Celelalte, inegale, anemice prin generalități. Să spui *statuia mea este poporul* este acceptabil, dar cînd pui statuia *să ardă, să mistuie, să purifice,* sau cînd o vezi aruncînd în *brazda generației noi sămînță de soare,* cînd auzi o statuie... *articulată în toate limbile pămîntului,* — e mai greu de acceptat! Imaginea trebuie să fie consecventă cu ea însăși, elementele componente să se îmbine armonios, oricît de îndrăzneț ar fi poetul. Altfel devine un hibrid. Mai trimite.

Ștefan Alexiu. Dintre poeziile trimise, *Bunicul* este mai realizată, dar cu iz semănătorist, ceea ce, evident, nu ne poate fi pe plac. Afirmi undeva: *Eu viața o ascult!,* ceea ce se vede deocamdată prea palid. Nu trebuie să te ții departe de cenaclul și ziarul local.

Sorin Spiridon Gîtu. Impresionantul vraf de versuri poate fi rezumat perfect în cîteva strofe:

O, școli iubita mea
Din somnul tău firav
Scoli ființă rea
Cu tot cu-al tău nărav.

Fără grijă dormi
Copil făr' maniere,
Gîndu-mi pe culmi
Face calm triere.

Trierea se cerea făcută în caietul trimis. Meditațiile sînt prea personale, după cum se vede în această poezie:

Lumea-i plină de femei
Și de șnururi de cortină,
Dar e rar ca să găsești
Una cu drag să-ți vină.

Lumea-i plină de cochete
Și de șiragurile dungi,
Dar îs rare între fete
Suflete ca să nu fugi.

Ce să mai adăugăm?

George Breazu, Leordeni; *Candiano Priceputu,* Brăila; *Ștefan Ibănescu,* Ploești; *Alexandru Audia,* București; *Liviu Corbea,* București; *Constantin Buzescu,* Focșani; *Georgeta Lantici; M. Mogoșanu,* Brăila; *Florin Victor Costinescu,* București; *Traian Ionescu,* București; *Dan Rădulescu,* București; *Adrian Arabu,* București; *A. C. Balla;* Mai trimiteți.

Haralambie Totir, Timișoara; *Daniela Enescu,* București; *Constant Nicoară,* București; *Alexandru Grigore,* Lupeni; *Manole Răscanu,* București; *Nicolae Anghel,* Bacău; *Ștefan Nicolae,* București; *Cristea Mamali,* București; *Const. Istrati,* Vaslui; *Bică Gh.,* Ploești; *Nicolae Golgojan,* Sinaia; *Mihai Apostol,* Ploești; *George Corbu,* București; *Mureșan Cornel,* București; *Mărgăritescu George,* Băicoi; *Regus Corneliu,* Suceava; *Theodor Petcu,* București; *Ebîncă Nicolae,* Grădiște, *Stela Peroix,* București; *Ovidiu Enescu,* Cugir; *Friedman Cornel,* Iași; *Ioan Cristea,* Bîrlad; *Gh. Apostoiu,* Malu-Spart; *Dinu Granea Thimaronis,* București; *R. Grigoriu,* București, *Adamar Mali, Bonciu Luca,* Bîrgău; Deocamdată nu.

Mihu DRAGOMIR

Prima ședătoare a revistei noastre

In dorința de a strînge cît mai mult legăturile dintre scriitori și cititori, Lucrătorul și-a înscris în planul de activitate organizarea unor ședători literare în uzine, școli, cămine culturale etc. Prima ședătoare a avut loc joi 31 iulie, la clubul uzinei Mao Tze-dun **din București.**

După ce tov. Dan Deșliu a arătat care este scopul acestor ședători, au citit din versurile lor poeții Teodor Balș, Dan Deșliu, Mihu Dragomir, Nicolae Stoian, Neculai Tăutu și Violeta Zamfirescu. Acestora li s-au adăugat și tovarășii Maria Stancov și Romeo Iliescu, membri ai proaspătului cenaclu literar al uzinelor, care au citit povestirea „Mama Tudora" și poezia „Partidului iubit".

La sfîrșitul ședătorii, care a fost organizată cu sprijinul comitetului U.T.M. și al comitetului sindical din uzină, brigada artistică a întreprinderii I.C.A.R. a prezentat un scurt program.

Acum 50 de ani

La 28 august 1908, Lev Tolstoi împlinea 80 de ani de viață. Dată fiind marea și contradictoria personalitate a romancierului, evenimentul provocă o extraordinară agitație de idei și atitudini, de la cele mai profund juste și adevărate, pînă la cele mai retrograde și false.

Cu prilejul sărbătoririi celor 80 de ani de viață ai scriitorului, Lenin scrie cunoscutul său articol **Lev Tolstoi ca oglindă a revoluției ruse,** care apare prima dată, la Geneva, în ziarul revoluționar **Proletarii** din 11 septembrie 1908. Lenin analiza profund științific, marxist, opera și personalitatea scriitorului, lămurindu-i aspectul contradictoriu: **„Pe de o parte, critica necruțătoare a exploatării capitaliste, demascarea asupririlor guvernului, demascarea comediei justiției și administrației de stat, dezvăluirea contradicției profunde dintre creșterea bogăției și cuceririle civilizației și adîncirea mizeriei, sălbăticirii și a chinurilor masei muncitorești; pe de altă parte, predica religioasă smintită «de a nu te împotrivi răului» prin forță".**

Agitația de idei și atitudini provocată de sărbătorirea scriitorului octogenar, depășește hotarele Rusiei și cunoscu o vie amploare în multe părți ale globului. La noi în țară, unde Tolstoi era bine cunoscut și prețuit, evenimentul sărbătoririi se făcu larg simțit.

Ziarele și revistele noastre comentau în primul rînd inutilitatea și absurditatea ucazului de excomunicare dat de Sinodul bisericesc, argumentînd că omenirea sărbătorește pe Tolstoi scriitorul îndurerat de soarta celor mulți, adversar al opresiunii și al exploatării. In articolul **Tolstoi și clerul rus,** semnat cu inițialele V.A. și apărut în ziarul **Adevărul** din 28 august 1908, se scria: **„O manifestație pentru Tolstoi, e o manifestație în contra absolutismului și-l vor sărbători chiar cei cari nu sînt discipolii lui, căci Tolstoi reprezintă o putere intelectuală cu ajutorul căreia se poate lupta pentru o stare mai bună a soartei locuitorilor ruși".** In această direcție, și revista **Țara noastră** găsea inutilă chemarea Sinodului rusesc de a nu se participa la sărbătorirea lui Tolstoi, arătînd, în numărul său din 31 august 1908, că **„Rusia și lumea întreagă nu va sărbători în Tolstoi, pe teologul, ci pe marele romancier și omul cu o extraordinară morală".**

Sărbătorirea lui Tolstoi a găsit ecoul cuvenit în țara noastră, în primul rînd în publicațiile cu orientare democratică și progresistă.

In articolul **Tolstoi,** apărut în **Romînia muncitoare** din 4 septembrie 1908, se sublinia că **„operele lui Tolstoi, ca orice opere geniale smulse din inima unui veac, nu au rămas numai în Rusia, ci au trecut granițele arătînd lumii întregi, ori firea intimă a tuturor straturilor sociale rusești, ori protestările poporului rus în contra a tot ce e stăpînire crudă împinsă pînă la tiranie".**

Pe Tolstoi artistul îl omagiază și Duiliu Zamfirescu în articolul său **Leon Tolstoi,** apărut în **Convorbiri literare** din august 1908. **„Nimic nu este descris pentru plăcerea descrierii, ci totul conlucrează la crearea celei mai intense iluzii a vieții",** scria Duiliu Zamfirescu, comentînd mai ales romanul **Război și pace,** pe care îl numea **„cea mai întinsă icoană a omenirii, palpitînd de viață și/totodată cea mai perfectă operă de artă".**

In articolul redacțional **Jubileul lui Tolstoi,** publicat de **Gazeta Transilvaniei** din 29 august 1908, se sublinia că operele scriitorului rus **„poartă pretutindeni aceleași caractere esențiale: sinceritatea și realismul".**

Caracterul demascator și protestatar al operei lui Tolstoi, ura scriitorului împotriva absolutismului țarist și marea lui dragoste pentru popor, pentru cei apăsați și exploatați, sînt subliniate cu claritate de I. Duscian, în articolul său **Leon Tolstoi,** apărut în ziarul ieșean **Opinia** din 29 august 1908. Autorul articolului arăta că Tolstoi **„a trăit zi cu zi, ceas cu ceas, numai pentru binele celor mulți, numai pentru fericirea lor. Tot ceea ce a scris, tot ceea ce a gîndit, fiecare gest și fiecare mișcare a lui au fost pentru acest neam de obijduiți și suferinzi".**

Valoarea deosebită a lui Tolstoi era văzută ca izvorînd din dragostea lui pentru popor, care i-a nutrit cu sevă trainică întreaga operă.

„Tot ceea ce vorbește în folosul mulțimii, — se scria în articol — **toți acei cari se adresează maselor, toți acei cari fac din dragostea pentru popor o religie, toți aceia ridică opera lor mai sus de omenire și o fac nepieritoare ca și Tolstoi".**

TEODOR VÎRGOLICI

ură. Apoi amuți, apăsat de povara aceluiași gînd.

Mitru tăcea. Își mai turnă niște rachiu. Rupse un codru de pîine, pe care îl răsuci multă vreme între degete.

Aflase tot satul. N-a venit numai Ionuț. Au venit aproape toți bărbații care rămăseseră. Abea au umplut odaia. Vorbeau pe șoptite. O pungă cu tutun trecea din mînă în mînă.

Intr-un tîrziu, Mitru păru că se trezește din somn, îi privi lung pe toți, fără mirare. Venise și băiatul lui Runcu, Adrian, ăl de era muncitor la oraș. Avea brațul în gips. Nu mai găsise de lucru și se întorsese acasă. Venise și Sabău cu fi-su. Fuseseră pe front în același regiment, tata și fiu. Venise și Cristea, ăl de-i murise feciorul la Odesa. Nu erau decît vreo zece. Aproape toți bărbații care rămăseseră în sat. Fumul de tutun începea să umple odaia. Soarele năvălea arzător prin sticla ferestrelor.

Amurgea. Mitru ședea în același loc pe laviță, privind cum umbra i se face tot mai lungă. Gura i se uscase și limba îi era umflată. Vorbise mult.

Ieși în curte. Căruța zăcea sub șopron, cu oiștea ruptă. Se învîrti lîngă ea îngîndurat. Își trecu mîna prin barba țepoasă, încărunțită. Trecuse un an și jumătate de la moartea lui Radu. Un an și jumătate. Puse mîna pe bucata de oiște ruptă, rezemată de grajd. O cîntări în palmele mari și înnegrite. Își aminti iar de Radu. Era cel mai voinic flăcău din sat. Os din osul lui. Mușchii i se încrîncenară. Inima se zbătea în el. Avea de împlinit o socoteală. Venea sorocul.

Umbrele să lățeau mereu.

De aici din prag l-au luat. Era desculț în toiul iernii. Venise pe jos de pe front. Înainte de a ieși, a întors capul. „O să fie mai bine tătucă". Nu l-a înțeles atunci. Cine știe. Poate o să fie bine, de-aci -nainte. L-au împușcat la marginea pădurii, la poalele dealului. I-a pus el o cruce de stejar. Plutonierul n-a vrut. Zicea că dezertorii sînt trădători de Dumnezeu și neam, că nu merită. Cîinele...

Mitru strînse oiștea în pumnii lui uriași. Rămase în loc, cu fălcile încleștate. Toată ființa lui se făcuse de piatră. Odată cu lăsarea nopții, un vînt se pogora de pe culmi printre mesteceni, sunînd ciudat, ca un bucium îndepărtat, ca o chemare peste vreme.

Și el rămase încremenit, încordat ca un arc, acoperind cu trupul zările, unde lumina se topea încet.

Luna albea întinderile. Satul se vedea în vale, cu căsuțele albe, ca niște bucăți de cretă. Depozitul se așternea în preajma lor, tainic, întunecat.

Patru țigări licăreau în dosul tufișurilor. Tevile celor două mitraliere străpungeau cerul. Căștile cenușii răsfrîngeau aspru lumina moale, așternută peste dealuri. Cei patru așteptau. Fumau cu sete, ținînd țigara în pumn. Își povesteau ceva în șoaptă, rîzînd cîteodată ascuțit. Tunurile amuțiseră de cu seară.

Mitru ședea pe vine. Amorțise. Aștepta și el. Alunecase de nenumărate ori cu mîna peste bucata de oiște. Alături, Sabău cel tînăr se alungise pe burtă, cu ochii închiși. Ținea mîna încleștată pe coada toporului. Avea fața schimonosită de o cicatrice mare, care pornea de sub ureche.

Cei patru nemți se tolăniseră în iarbă. Firul electric se pierdea printre tufe. O cutie de metal cu niște mînere mici era așezată cu grijă pe un mușuroi de pămînt.

„Rîd. S-au obișnuit cu moartea. Războiul îi schimbă pe oameni..."

Nemții care au plecat erau probabil deja pe la Slăvești. Jandarmii plecaseră și ei. Zgomotul exploziei trebuia să-i ajungă din urmă.

Mitru se răsuci încet într-o rînă. Își auzea fiecare bătaie a inimii. Sabău părea că doarme. De mult nu mai fusese asemenea liniște. Prea arare frunzișul fremăta ușor, ca o prevestire.

Dinspre cei patru veneau rîsete înăbușite. „La răsăritul soarelui ar fi trebuit să moară o sută de oameni. Și cei patru rîd... Războiul le-a ucis sufletul. S-au obișnuit cu moartea altora și cu moartea lor. Despre ce-or fi vorbind?" Mitru ciuli urechile dar nu deslușì nimic. „Peste deal în față, e Sălcuța. Intr-un ceas rușii or să fie pe muchea dealului".

Totul a fost mai simplu decît au crezut. Undeva a pîrîit o cracă și s-a auzit o sudalmă înăbușită. „Asta trebuie să fi fost Sava", — mai avu timp să gîndească Mitru.

— Halt! Wer da? Wer da? Țăcăni ostentativ închizătorul. Mitru îl zări răsărind lîngă el, înalt, osos, cu spinarea lată. N-a vrut să-l lovească prin spate. Neamțul s-a întors pe călcîie cu automatul întins, în partea de unde venea șuierul. A primit lovitura chiar în moalele capului. S-a clătinat. Casca se rostogoli undeva, la vale, zăngănind pe pietre. Mitru s-a azvîrlit înainte în tăcere, cu dinții strînși. A lăsat oiștea. A dat cu pumnul. S-au încleștat unul de altul sălbatic, cu ură. Se rostogoleau în iarbă, lovindu-se pe tăcute, dezlănțuiți. Țăcănitul unui automat despică noaptea, ascuțit și viclean ca lătratul unui cîine turbat. Neamțul încercă să țipe. Mitru îi cuprinse gîtul cu mîinile și strînse. A murit repede.

Lîngă el Sabău își ștergea sudoarea, rezemîndu-se în coada toporului. Nu durase decît o clipă. Uniformele negre zăceau risipite pe iarbă, chircite în poziții ciudate.

Sabău icnea înfundat; ca un scîncet de copil. Mitru rămase lîngă mort. Cîteva umbre se mișcau în jur. Parii lungi își pierdeau ascuțișul în noapte. Oboseala îi veni pe neașteptate. Ca o sfîrșeală. Scăpaseră. Capul blond cu părul răvășit, zăcea lîngă genunchiul lui. Inima îi zvîcnea.

Părul năclăit de sînge se mișca ușor, ca firele de iarbă din jur, acoperindu-i fața. Tuleiele din barbă erau rase îngrijit. Ochii mari deschiși încremeniseră.

„Șase luni l-a plîns Paraschiva pe Radu. Pe ăsta cine o să-l plîngă? Nici mormîntul n-o să i-l cunoască. Amîndoi au trebuit să moară.

Sabău răsufla greu și-și ștergea încăpățînat tăișul toporului. Sava întorcea mitralierele cu țeava către apus. Noaptea începea să se lumineze, în sfîrșit. Satul dormea încă liniștit în vale.

Paraschiva s-a trezit înainte de răsăritul soarelui. Mitru nu se întorsese încă. N-a avut curaj să-l întrebe unde se duce... Își legă marama neagră. Nu se despărțise de ea de la moartea lui Radu. Fusese singurul lor fecior. Cînd ieși, găsi vecinele adunate după zaplazuri. Vorbeau pe șoptite. Bărbați nu se vedeau. Își simțea sufletul tare greu. Făcu cîteva cruci. Cumetrele dispărură una cîte una. Nu cînta niciun cocoș. Nu mai erau. O luă către marginea satului, spre Sălcuța. Ulița largă era pustie, năpădită de buruieni.

Atunci zări departe, la capătul drumului, niște puncte gălbui, mișcîndu-se încet spre sat. „Rușii" Știa că au să vină. Rămase în loc. Punctele înaintau mereu. Paraschiva se răsuci și începu să alerge spre casă. Apoi se gîndi la Mitru. „Să fi fugit? Singur? Și ceilalți?" Se opri. Stătu mult timp așa. Îi era teamă să întoarcă capul.

Intr-un tîrziu auzi glasuri. Se întoarse. Erau toți bărbații acolo. „Și Mitru?" Fugi spre ghemul de oameni din mijlocul uliței.

Primul soldat intrat în sat, era un siberian uriaș, cu o chică bălaie ieșind de sub cască în smocuri mici. Inainta prevăzător pe lîngă gard.

Mitru l-a văzut și inima i-a zvîcnit iar. Parcă ar fi Radu al lui... Parcă ar fi băiatul lui... A ieșit în mijlocul drumului cu capul plecat. Ceilalți au venit după el. „O să fie bine tătucă..."

Cînd i-a zărit, rusul a început să zîmbească, arătîndu-și dinții. In urma lui veneau în șir, zeci de fețe arse de soare. Mitru ridică fruntea. Își auzea fiecare bătaie a inimii. Radu nu murise decît o dată...

Cînd Paraschiva ajunse lîngă oameni, îl văzu pe Mitru. Imbrățișase un rus uriaș și umerii îi tresăreau ciudat. Plîngea. Soldatul îl bătea ușurel cu palma pe spinare, zîmbind stingherit.

Au stat mult timp așa, încremeniți. Soarele învăluia totul în aur și lumină, zvîrlind umbrele lor către apus.

Numai printre vorba ce începea să se înfiripe, se auzea o șoaptă sfioasă, înnăbușită de marama neagră:

— Mitrule, Mitrule...

STEAUA FĂRĂ NUME

Georgeta Chiriacescu

ARCURI DE TRIUMF

...Dar poți s-aduni în versuri atîta poezie?
Și totuși nu-i minune și nu-i întîia oară
Cînd pomii-și fac din ramuri largi arcuri de triumf
Ca doldora de roade să treacă înc-o vară.

Pe umerii de smoală ai nopții fără stea,
Triumfători de-a pururi și-ndoaie arcul zorii;
Pe-oceanul de lumină al cerului de mai,
Navigatori destoinici, arcat vîslesc cocorii.

Ci încordează-ți ochiul și caută să vezi
Cum peste cerul țării, atîtea noi furnale
Și-aruncă fumu-albastru în arcuri de triumf
Vestind izbînzi și versuri scandate-n cincinale!

Și, de la țărmul mării, în munți, un curcubeu,
Ca o aripă-ntinsă stînd gata să-și ia zborul
Îți va părea, pe boltă, un arc desfășurat
In porțile prin care pătrundem viitorul.

Și-o mamă aplecată deasupra unui prunc
Nicicînd n-o să-ți mai pară un semn de întrebare,
In gestul legănării e arcul de triumf
Al vieții și-al iubirii zbucnind triumfătoare.

Iar oamenii, privește-i în ziua de-august,
Ca apele ce-și poartă prin grele lanuri mersul, —
Sub steagurile roșii, mari arcuri de triumf
Ce vor cuprinde, mîine, în brațe universul.

—◇◇○◇◇—

CLIPA

Ce liniște! Ți se strecoară-n sînge!
Nici ierburile nu se mai clintesc.
Nu rîd ecouri, salcia nu plînge,
Sălbaticele patimi se-mblînzesc.

De-aș vrea ca să alerg acolo, vezi,
Und'se cuprinde cerul cu pămîntul,
Aș sparge liniștea-astei dulci amiezi!
Dar las' s-alerge-n voe numai gîndul.

Nu vreau să curm atîta-nfiorare,
Cînd părul mi-l resfiri încet, tăcut,
Și simt cum glasul patimei dispare
Iar tu îmi pari din nou, ca la-nceput.

Ce liniște! E oare clipa rară
Cînd te descopăr iar... a cîta oară?

U. R. S. S.
R.D. GERMANĂ
F R A N Ţ A
G R E C I A
C H I L E

Bucuroși de oaspeți

Nicolai Gribaceov

В Ы Н Э Т О Р И

(V î n ă t o r i)

Vînători, un sat cu lume
Şi cu vin pe-ntinse mese...
Dar din ce pricini anume
Tot norodu-ncoa' purcese ?
Praznic e sau se cunună
Vreo Ileană Cosînzeană ?
Vînătorii, o comună.
Din cîmpia dunăreană.

Surd o darabană bate
Şi ţăranii, fără număr,
Adunaţi din patru sate
Se cuprind voios de umăr.
Ba se strîng cu toţii — claie,
Ba, o apă despletită,
Marile căciuli de oaie
Ca bulboanele le-agită.

Şfichiuind cu-al său harapnic
Vîntu-alungă prafu-n zare.
Oaspeţi vin din Gruia grabnic,
Din Cungir şi Gîrla-Mare.
Strîns întreg cuprinsul este
Pentru-ntîia oară-acuma.
Zboară veste după veste,
Popa-n turn nu toacă numa'.

Ei şi ce dacă nu toacă !
Totuşi, după ani o mie,
Pentru lumea cea săracă
Sărbătoare va să fie !
Astăzi, cin' nu-i înţelege
Roşului zapis cuvîntul,
Moşierului, prin lege,
Sărăcimea-i ia pămîntul.

Şi pe urmă, în arinişti,
Lîngă unda apei lină,
Copleşiţi de-nalte linişti,
Mîndri pentru Groza-nchină
Şi cinstesc slăvita faptă
A ostaşului sovietic
Ce de ziua asta dreaptă
Le-a vorbit cîndva profetic.

...Noaptea, vulpe prea şireată
Intre timp se şi strecoară
Şi de după garduri, iată,
Ca-ntr-o zbatere uşoară,
Porumbiţă, dalba lună
Naltă-aripa-i diafană...
Vînătorii, o comună
Din cîmpia dunăreană.

In romîneşte de **Niculae Stoian**

—◇◇○◇◇—

Pablo Neruda

Los Dioses del rio

(Zeităţile fluviului)

Ovid şi Garcilaso exilaţi,
pe vremuri, la limanurile tale,
te-ncoronează, Romînie,
te-ncoronează şi te cîntă !
De ape roditoare purtător
e fluviul tău, fertilizîndu-ţi pururi
viaţa şi nisipul;
iubirea vietăţile-nmulţeşte
în casele şi-n codrii tăi, bătrînii ;
cu mari ciorchini se-acopăr, omeneşte,
şi braţele-ţi şi sînii.

Nu doar pe omul
liber
al noilor oraşe, al vastelor ogoare
îl laud şi-l sărbătoresc.
Nu numai creatoarelor strădanii
din şcoale şi uzine
cîntarea-mi le-o dedic.
Nu doar adîncii unde
a Dunării bătrîne
ce împînzeşte cîmpuri
să fecundeze grîne
şi aurul din spic,
eu îi consacru lira-mi.
Pe tine mai cu seamă te cînt
o, Romînie,
cînt nobila-ţi savoare de vin şi de pămînt
şi darnica ta pîine
şi marea bucurie
pe care o împarţi poporului tău blînd ;
mireasma de mimoze şi pure conifere
cu care te alintă a boarei adiere.
Cînt
pieliţa brumată a strugurilor tăi
şi-a ochilor lucire de negre nestemate
ce-mi vine de la tine, din depărtate văi,
topindu-se în ochii mei de frate.
Cînt jocurile tale din vechi ce-nvăpăiază,
scăpărătoare în lumină,
— lumina dimineţii cucerite —
ca focul şi ca floarea ;
eu cînt prietenia tuturor,
Partidul tău şi mîna lui senină,
cînt bucuria
păcii romîneşti
şi-aducerile mele aminte, înmiite,
ce cîntă ca un rîu bogat în peşti.

O, Romînie,
astăzi, la ţărmul ţării mele,
scrisoarea asta-ţi scriu.
Primeşte-o Romînie !
Scrisoarea asta, ţie,
de pe al ţării ţărm,
ţi-am scris-o, Romînie !
Inchişi într-însa stropii Pacificului poartă,
sărate spumegări,
sînt glasuri pentru tine în ea, şi sărutări,
zăpezile eterne din marile sierre
şi cîntecul şi lupta şi tot ce vieţii-i cere
poporul meu.

O. Romînie, cinstea şi iubirea,
ca viţa lăstăresc în tine muguri !

Cu ochii tăi priveşte-nţelepciunea.
şi gura ta e un surîs de struguri.

In romîneşte de
Romulus Vulpescu

Madeleine Riffaud

Paysage roumain

(Privelişte romînească)

Inchise pleoape ceru-mi limpezi
In vara adiind a pini, ca-n vise-mi,
Un glas rosti, cînd tocmai aţipisem :
„Mai străveziu e cerul, zi de zi !"

Pe zare furnicau secerători :
Ţărani — culegătorii de elanuri —
Strîngeau în stoguri soarele pe lanuri
Sub flamuri fluturînd — fantaste flori.

Precum o floarea soarelui, Doftana
Părea a-şi răsuci rotund coroana
De pietre reci s-o dăruie luminii;

Şi spre a-i sta speranţei chezăşie
Văd „Pace" scris şi văd „Prietenie"
Cu pomii verzi crescînd în albe linii.

In romîneşte de
Romulus Vulpescu

—◇◇○◇◇—

Zaurbek Basiev*)

И Л Я Н А

(I l e a n a)

In înălţimea drumului spre creste
sorbim mai mult azur la orice pas.
Vezi Moscova ce-mpodobită este
întru acest primăvăratic ceas.
Ca de-obicei, sub zarea diafană
ne adunăm în cerc răsunător, —
ci, bună ziua, aşadar, Ileană,
prietenă a noastră, — a tuturor.

Cîţi ani trecură ? Nu prea mulţi, îmi pare,
din vremea studenţiei ce s-a dus,
cînd ne urcam pe lenesa cărare
către Colinele lui Lenin, sus.
Pe umeri soarele — aşternea lumină
şi-n inimă luminile-i prelungi, —
în clipa-aceea legănată, lină...
Simţeam o prietenă în tine-atunci
dar despărţirea a sosit, fireşte.
Eu către nord, tu către sud plecai,
Tu fată din Constanţa, aminteşte-ţi
de Moscova, de zorile din mai..

*) Poet osetin

In romîneşte de
Al. Andriţoiu

Iannis Ritsos

B O Y K O Y P E Σ T I

(B u c u r e ş t i)

Bucureştiul e un oraş larg ca dragostea.
Bucureştiul în zori străluceşte luminat
de sfeşnicele înflorite, în trepte, ale castanilor săi sălbatici,
de alba ninsoare a salcîmilor.
Bucureştiul se pîrjoleşte în miezul zilei
incendiat de stelele roşii ale trandafirilor.
Bucureştiul e un oraş larg ca dragostea.
Bucureştiul în fiecare seară pluteşte în lacurile lui,
ca o flotă verde a rodniciei.
Bucureştiul tresare în miezul nopţii
ca o privighetoare în palma lunii.
Bucureştiul, noaptea, îşi pierde răsuflarea în corul broţăceilor
ca iubirea în gloria săruturilor
şi arcuşurile ţiganilor se opresc pe gura viorii
ca degetele tăcerii pe buzele sărutate.
Bucureştiul e un oraş adînc ca tăcerea noastră,
un oraş care nu rabdă tăcerea şi cîntă.
Aici oamenii vorbesc tare pe sub pomi,
aici rîd tare. Nu au nimic de ascuns.
Dragostea nu se ascunde — este ca un rîs ce trece din gură în gură
şi cînd poate să se dăruie, înfloreşte.
Bucureştiul e un oraş larg ca înfrăţirea.
Acolo unde e multă dragoste e puţină singurătate.
Un surîs răsare printre araucari —
un surîs ezitînd în propria lui strălucire.
In apele înnoptate am văzut turnul „Scînteii" răsturnat,
parcă-şi măsura în adîncuri înălţimea lui. Aşa e întotdeauna :
înaltul se recunoaşte în adîncime. Rodul cel mai roşu
se suie în pomul cu adînci rădăcini. Steaua cea mai mare
îşi hrăneşte rădăcina adînc în pămînt şi în spirit.
O, Romînie, în graiul tău disting cîte un cuvînt elin,
în ochii tăi un detaliu din zorii Atticei,
în cîntecele tale un oftat al nostru,
pe pămîntul tău urmele amare şi eroice lăsate de paşii anului 21
şi cînd rîzi, în strălucirea albă a dinţilor tăi, văd
oglindindu-se miniaturile templelor eline.
In Romînia un grec nu e niciodată străin.
Bucureştiul e un oraş dulce ca omenia.
Bucureştiul freamătă prietenos şi neobosit
cu frînghiile muncii sale trecute prin scripetele soarelui.
Aici şi cei care tac privesc lumina,
aici chiar şi crengile umbrei tremură în adierea iubirii.
Şi mie, inima mea elină mi se deschide ca un trandafir roşu
în vîrful unei ramuri de doină.
Bucureştiul este ca un pom în explozii de floare meditînd la rodul de mîine.
Pe lîngă chioşcurile din iarmaroacele unde curge sucul de cireşe ca rubinul topit
am văzut cărţile întinse ca nişte ferestre orinzontale
gata să se ridice în sufletul înălţat al Romîniei,
gata să se deschidă în lumina lumii.
— Acolo unde se deschide o carte, se închide întunericul.
Bucureştiul e un oraş larg ca sănătatea.
Străzile lui cu piepturile late merg spre viitor, slăvite
de cărucioarele fără de număr ale copiilor, de steaguri şi flori.
Bucureştiul filfîie în plină înflorire în noaptea de mai
ca un steag alb de pace în Balcani.

Bucureşti, mai 1958.

In romîneşte de **Iv Martinovici**
şi A. Sevastianos

—◇◇○◇◇—

Günther Deike

Gemeinderat in Voinesti

(La Sfatul din Voineşti)

MOTTO :

Pămîntul nostru-i scump şi sfînt,
Căci el ni-e leagăn şi mormînt :
Cu sînge cald l-am apărat,
Şi cîte ape l-au udat
Sînt numai lacrimi ce-am vărsat —
Noi vrem pămînt !

G. COŞBUC

Sub pomi, pe bănci, pe scaune-nflorate
La sfat şezînd, şi gravi şi fericiţi,
Aşa îi simt şi inima îmi bate
Şi nu i-aş vrea — de nimeni — stingheriţi.

Unii vorbesc, iar alţii în tăcere
Stau cugetînd, privesc către feresti...
Şi deodată-i soare-n încăpere —
Pe chipul lor istoria citeşti.

Ce luptă grea pentru ogor şi roade !
Chemare, răzmeriţi şi arderi ca pe rug !
Din zări adînci, precum un trăznet cade;
„Noi vrem pămînt !" din stihul lui Coşbuc.

Dar pe afară-ogoarele arate,
Snopi ca de raze varsă-n necuprins.
Sub brazdă grea dorm lacrimi-ngropate.
Şi sîngele sub holde s-a prelins.

Oare-n legendă-aşa se petrecură
Acele vremi — ca paiele zburînd ?
Nu ! Mai trăiesc în noi, în vechea ură,
In setea dezrobirii — pe pămînt !

Şi după sfat, bătem cărări umbrite
La braţ, prin sat. Şi-i tihnă-n orice prag.
Din case noi, din ramuri înflorite
Adie cald cuvîntul ce ni-i steag.

In romîneşte de
Mihail Cosma

NICOLAI GRIBACEOV

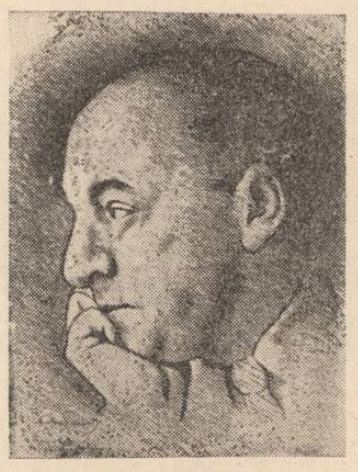

PABLO NERUDA

IANNIS RITSOS

MADELEINE RIFFAUD

GÜNTHER DEIKE

poezia

MIHU DRAGOMIR

Din nori de stele

Din nori de stele, te-am ales pe tine,
pămînt cu dunări, viscol și livezi,
și-n comunism luîndu-ne cu tine,
prin noi, cu ochii îndrăznelii, vezi.

Topite rădăcini în lutul dulce,
din osul tatii și din spusa lui,
mă tot hrănesc, și mîine-au să mă culce
în umbra doar a mea, și-a orișicui.

Din nori de stele, te-am ales pe tine
și turmele-ntrebării mi-ai păscut.
Sălbatecul tău ritm îmi sună bine,
cu vîrful spadei l-am înscris pe scut.

Și cîntecul, tinjind ca-n arșiți bradul,
stîngaci în straiul versului cîrpit,
cînd mi-ai cerut: „gătit de nuntă adu-l",
ți l-am adus, și l-ai împodobit.

Din nori de stele, te-am ales pe tine,
și-n mine tu un fluier ți-ai ales,
ca-n vînturi răsfirat, printre tulpine,
să-ți fiu părtașul marelui cules.

Ca astrul tău mai roșu să se-aprindă
eu inima ca azima mi-o frîng.
Răsfrînt în tine-ntreg, ca-ntr-o oglindă,
o clipă-aș vrea și eu să te răsfrîng.

Din nori de stele, te-am ales pe tine,
pămînt cu dunări, viscol și livezi.
Din cosmos m-aș întoarce tot la tine,
măcar o boare-n grîne și livezi...

GEORGE DAN

Lumina răsăritului

Largi, de-a lungul țărmului de mare,
Valuri vin din ocna lor de sare,
Valuri albe-vinete — mănîncă
Hitleriste-epave sparte-n stîncă...
Din Crimeea — răsturnată-n ape
Zvastica pe-aici a vrut să scape.
Dar pe hîrci — puzderii — pe schelete,
Algele-au crescut păduri de plete.
Cazemata în dărăpănare
Urcă-n creștet — „flori nemuritoare".

Trenul prinde-acum să se afunde
Intr-o mare galbenă la unde.
Floarea soarelui! Cît vezi cu ochii
Își rotește galbenele-i rochii
Și, din zori în asfințit, urmează
Ochiul dintre gene lungi de rază...

— Dobroge, îți văd în gînd scaleții,
Laurii, ciulinii din coclaur...
Astăzi, după roșul soare-al vieții,
Chipul ți-l întorci — un disc de aur.

Și, precum a soarelui surată,
Inima mea — floare-mpurpurată,
Grea de pîrgul rodului se-nclină
Către-a Răsăritului lumină...

GHEORGHE TOMOZEI

America „descoperă" Libanul

Soldații americani au auzit despre cedrii Libanului
din cîntecele Bibliei (împrimate pe discuri
cu acompaniament de Rock),
au văzut siluetele palmierilor
desenate pe pudrierele fetițelor lor vesele,
li s-au promis regimente de cadîne
și niluri de gin
și au fost îmbarcați pe nave.
Dar, încă de pe țărm, au avut cîteva surprize,
prin păduri de cedri au fost primiți cu gloanțe
(de unde se vede că fructele cedrilor sînt ciudate)
iar pe străzile baricadate i-a întîmpinat focul.
Fiecare piatră le ardea sub pași,
apa li se părea amară, știau că dincolo de fiecare zid
și dincolo de fiecare frunză îi așteaptă moartea.
Pămîntul arab, era altfel ca-n paginile Bibliei,
aici se înălțau orașe aurite
și se cîntau nemuritoare cîntece,
cu mii de ani înainte de a se fi născut
curiosul Cristofor Columb...

MAJTÉNY ERIK

Euxeinos*)

Euxeinos: primitoare
e marea noastră, și ni-i firea,
— sorbim cu-atîta bucurie
din ochi prietenești privirea.

Tot căutînd lîna de aur
cu arca lui rătăcitoare
eroul grec, bătrînul Iason,
îi zise: Marea Primitoare.

Euxeinos: gazdă bună,
cum e poporul de pe maluri, —
noi pîine-ntindem, sare-ntindem
cui pașnic a sosit pe valuri.

Cu sare-așteaptă, și cu pîine,
cu ușă și inime deschise —
nu-s taină truda noastră sfîntă
nici miriadele de vise.

Bătătorită, palma asta
e ca o hartă militară
în care luptele și anii,
tranșeele și le săpară.

Deschisă, oricui o întindem
cît nu ne știm în ei dușmanul, —
Euxeinos: primitori sînt
la noi și omul și limanul.

Euxeinos, gazde bune,
pămîntul, marea și poporul,
cît nu ne cată țeava armei,
cît nu zvîcnește trăgătorul.

Căci altfel freamătă și arde
atuncea papura și huma, —
își apără bătrînul codru
pămîntu-ntinerit acuma.

Euxeinos: primitoare
e marea noastră și ni-i firea
doar cîtă vreme nu-și îndreaptă
oțel străin spre noi sclipirea.

In romînește de Tiberiu UTAN

*Pontos Euxeinos — Marea Primitoare, denumirea elină a Mării Negre.

PAVEL CÎMPEANU

Vorbitor

Un zăplaz de șipci verzui
(ca-ntr-o cîrciumă de vară)
despărțind cu plasa lui
pe ocnaș, de cel de-afară.

Rînduiala: opt minute.
Lîngă noi: un gardian.
N-are cum să mă sărute
fata, după-atîția ani...

Tu ești bine? Dar tu, fată?
De mîncare ați primit?
Bluza albă nu ți-e lată?
Par-că te-ai mai înnegrit —
Pare că ai mai slăbit...

Opt, minutele-au să treacă,
iară noi — vorbe de clacă.

Tras ușure, lîngă prag,
gardianul, c-un briceag,
tot cioplește-un lemn de brad.
Fata-mi spune: Stalingrad.

Apoi iar: cămeși, slănină,
(pe fasciști moartea-i alină)
Haina veche nu ți-e ruptă?
(neînfrînt partidul luptă).

Fată dragă, fată dragă,
Stalingradul iar ne leagă.
Poate-poate în curînd
ne-om plimba sub tei, rîzînd...

Bucuria — vezi — te fură:
și minutele trecură
dar nu opt — ci douăzeci.
Fată, trebuie să pleci.

Dar cu tine a intrat
în acest de piatră loc
vîntul dinspre Stalingrad —
și-ncălzește ca un foc.

Domnu' șef cu lemnul lui
parcă-i surd
și parcă nu-i.
Fiindcă lui dom' șef Sevaste
trei feciori i-au dus la oaste —
și-azi e supraveghetor.

Asta fuse vorbitor!

DEMOSTENE BOTEZ

In Liban

Eu l-am văzut. Un fotograf abil
I-a prins pe ne-așteptate în plin soare,
Pe țărmul libanez, la debarcare,
Figura supărată de copil.

Ca travestit în chip de animal,
Purta cocoașa raniței sub cască,
Și cum ieșise chiar atunci pe mal,
Părea un specimen ciudat de broască.

In preajma lui, pe-alături, în cămașă,
Priveau soldatul ca din mozaic,
Doi băieței din lumea bățînașă,
Pesemne ținînd loc de inamic.

Erau flămînzi și firavi și desculți
Acei doi candidați la „liberare";
Pe urmă, curioși au fost mai mulți
Cu trupurile ca de umbră-n soare.

Priveau desculții fără să priceapă
Că fericirea lor adevărată
Le-a și venit pe-un cuirasat, pe apă,
Ca o imensă stîncă suspendată;

Că fiecare-ostaș american,
Le-o și aduce chiar la ei în țară
De dincolo de mări și de ocean
Intr-o „curată" bombă nucleară.

Paris, 31 iulie 1958.

ION BRAD

Inceputuri

La început a fost doar noaptea-aceea
Care-a schimbat în fulgere scînteea,
O noapte ca un ocean de astre
Culcată lin pe dealurile noastre.
Cînd zorii-avură lacrimi de bucurie-n gene
Jucînd copilărește pe plaiuri ardelene,
Din norii, strînși la pîndă, se iscară,
Cu zvastici, avioane zvîcnite peste țară,
Corbi — stoluri risipite pe suflete, pe case,
Acum atît de-nalte, acum atît de joase.
Tu, noul soare-nvolt, suit pe cer,
Partid al viselor ce-n veci nu pier,
Sub fruntea de lumină ai strîns alîtea frunți
Și inimi chinuite și vechi revolte — munți,
Călăuzind de-a pururi pornirile mulțimii...
Și oastea țării-alături de-armatele luminii
In alte nopți și-n alte zile crunte
Țîșnise focul fiarelor să-nfrunte.
Pe unde poate plugul, acum, adînc să are
Pămîntul larg, al tuturor, în zare,
Unde-am suit în slavă turnuri, sonde,
Umblau atuncea flăcări vagabonde,
Balauri mari cu capetele șapte
Neadormiți din noapte-n altă noapte.
Cît sînge, pînă-n Tatra, ai dat, pornind
de-acasă,
Oșteanule, alături de oastea luminoasă,
Pîn-ai ajuns de fiare să te scuturi!
Și toate-acestea-au fost doar începuturi!

NICULAE STOIAN

Incandescență

„Trebuie să ne grăbim să trăim".
N. Ostrovski

Ce simplu-i mai pare vreunuia traiul!
Doar slujba, opt ore bătute pe muche:
Cuminte ca-n coada berbecului scaiul,
Mereu slovenești la același az-buche.

Și viața dozîndu-ți, ca doctorii leacul,
O pensie doar mai aștepți, să-ți desfete
Ologii tăi ani ce-o să-i măsuri cu veacul,
Precum îți prezic papagalii-n planete.

Ce simplu-i, dar aprigul vifor din mine,
Au cum l-aș putea priponi ca pe-o vacă,
Să-l pasc pe-un izlaz — numai prînzuri și cine —
Și-apoi să-l adăp dintr-a nopții băltoacă?!

Și cum să-mi scot numai, pe străzi, la vedere,
Confecția-aceasta de carne și oase
Cînd volții, cu mîile-mi fug prin artere
De ard ca reclamele-n tîrg luminoase;

Cînd eu, largă piață-nțesată de gloate,
Și oameni și fabrici și pomi și șosele,
Cu orice suflare le-nvălui pe toate
In mantia roșie-a inimii mele;

Cînd neostoită, a dragostei boare
Livezile inimii polenizează,
Să-și mistuie flacăra fiece floare
In fruct, copt de Roșia Țării Amiază.

IN TRANSEE

de Haralamb ZINCĂ

Noaptea căzuse blîndă peste întinderile fără hotar. Cerul înalt era potopit de stele. Priveam într-una sclipirile lui albe și oftam. Tranșeea e tranșee; te strînge ca un otgon petrecut neîndurător în jurul grumazului. Iar de undeva, din adîncul nopții, un greier mă necăjea fără milă cu țiriitul lui pașnic și ademenitor. Cînd și cînd, mă înălțam în vîrful picioarelor și-l căutam cu înfrigurare dincolo de parapet. Eram convins că nu departe de mine îl voi descoperi, și-l voi putea povățui să-și mute ceva mai încolo cîntecul. Nu de alta, dar curînd, obuzele aveau să scurme pămîntul și să acopere melodia aceea pașnică. Insă strădaniile mele de a-l găsi erau zadarnice. Pitit în noapte, greierele își vedea mai departe de treabă, nebănuind nimic din neliniștea ostașilor de tranșee. Și soldații aveau de ce să fie neliniștiți. In fața pozițiilor noastre, hitleriștii, grupați la Otopeni, se pregăteau pentru un atac hotărîtor. In spatele nostru, Bucureștiul, cufundat în bezna camuflajului, aștepta cu încordare deznodămîntul bătăliei ce avea să se dea în zori.

Nu știu de ce, dar mi se părea că noaptea asta de august trecea nespus de greu, iar din pricina acalmiei vremelnice a frontului și din pricina greierelui ăsta afurisit aveam senzația că-mi trăiesc ultimele ceasuri dintr-o permisie ce se termina odată cu noaptea. Fumam țigară după țigară și oftam. Iar stelele cerului sclipeau într-una, numărînd parcă clipele de viață ale soldaților din tranșee.

Deodată, pe cînd stăteam așa și mă gîndeam cînd la stele, cînd la greier, cineva îmi vorbi.

— Fii bun, don'le, și dă-mi o țigară... Pe ale mele de mult le-am fumat. Iartă-mă că-ți cer, dar...

Ii întinsei alene pachetul de țigări și băgai de seamă că aveam de-face cu un civil din „Gărzile Patriotice". Nu-i vedeam prea bine fața, dar îl ghiceam un bărbat tînăr, aproape de vîrsta mea, adică la vreo douăzeci și opt de ani. Civilul luă o „mărășească", îmi mulțumi, însă nu se depărtă. Il auzii, în spatele meu, cum își aprinde țigara și trage cu sete din ea; cum, după un timp, oftează. Eu vă spun drept, nu prea aveam chef de vorbă, aș fi vrut să rămîn singur cu propriile-mi simțăminte. Nu mă bucurai de fel cînd îl auzii adresîndu-mi-se din nou:

— Cîntă un greier, dar mie mi se pare că aud o cucuvea.

— Dacă ți-e frică de moarte de ce n-ai rămas în București? îl repezii eu cu răutate.

Mă așteptam ca după izbucnirea asta necunoscutul să mă înjure și să plece. Nu se întîmplă de loc așa. In loc să plece, el îmi răspunse liniștit și oarecum ironic:

— Cine ți-a spus că mi-e frică?... nu mi-e frică de loc. Insă simt că am să mor.

— Mai ai timp să fugi de moarte... Pînă-n zori sînt cîteva ceasuri bune. Ce mai aștepți?

— Ceasul bătăliei! Știu c-am să mor, și nu mi-e teamă de moarte. Nu vreau să fug de ea, o caut chiar.

Civilul ăsta mă scoate din sărite. Il repezii iarăși cu mai multă brutalitate:

— Uite, frate, ce-ar fi să mă lași în pace? Prefer cîntecul greierelui în locul balivernelor tale.

Dar necunoscutul nu se clinti de lîngă mine. Continua să fumeze în tăcere, privind în gol. După un timp, începu să vorbească cu o voce stinsă, ca și cum ar fi vorbit cu el însuși.

— Și mie-mi place greierele ăsta, dar știu că am să mor. Nu mi-e frică. Aștept moartea. Știu că o să vină. Iar tu, cel care mi-ai dat o țigară, pari să fii un soldat bătrîn. Nu se poate să nu știi că sînt unii ostași care-n ajunul bătăliei își presimt sfîrșitul. Și eu sînt unul dintre aceia. Să fug? Nu, nu vreau. O singură dată am fugit, acum cîteva luni, de lîngă Chișinău. Aici am venit voluntar...

Civilul tăcu, ca și cînd ar fi vrut să vadă dacă-l ascult ori nu. Abia acum înțelegeam că aveam lîngă mine un om care se zbuciuma, care poate că avea să moară și care trebuia ascultat. Este și aceasta, dacă vreți, o lege nescrisă a tranșeei.

— Mai vrei o țigară? îl întrebai eu, într-un tîrziu, întinzîndu-i pachetul.

Nu mă refuză. Ne aprinserăm amîndoi cîte o țigară. O clipă, la flacăra brichetei, îi zării chipul întunecat și gînditor.

— Iți mulțumesc, frate, m-ai înțeles, — continuă el. De fapt nu voiam atît de mult să fumez, cît voiam să vorbesc și să fiu ascultat. Ai mei sînt civili, nu m-ar înțelege. Un soldat, însă, și încă unul tăvălit prin tranșee, da, poate să mă înțeleagă. Și tu pari să fii unul din ăștia. Iți mulțumesc din nou, frate.

— Sînt și eu un om simplu, frate, un om ca toți ceilalți de aici, veniți să apere Bucureștiul...

Am copilărit prin preajma podului Grand, pe lîngă ateliere. Știu, multe se mai zic pe socoteala cartierului meu; c-ar fi rău famat, c-ar fi cartierul mardeiașilor, că acolo s-ar naște numai vagabonzi, hoți și apași. Nu-i adevărat! Scorneli! Uite, și eu m-am născut acolo, în Griviței, și nu sînt nici hoț, nici apaș. E drept, într-o vreme mi-a plăcut să hoinăresc, să mă bat pe la colțuri de stradă, da' mi-a plăcut și să muncesc. Am intrat de tînăr la Ateliere, la forjă, și-am învățat meseria de forjar. Meserie grea. Munceam toată ziulica și cînd ieșeam de la lucru cam dădeam cu prietenii prin circiumi. Nu mint, mă și îmbătam, uneori. Insă traiul ăsta al meu n-a ținut prea mult. A ținut pînă în ziua cînd pe strada noastră a apărut o fată. O chema Angela. Avea nouăsprezece ani și era scundă, subțirică, avea o privire duioasă. Eu, din prima clipă am găsit-o nespus de frumoasă și am început să-i ațin calea. Nu mi-a trebuit însă multă vreme ca să înțeleg că Angela mă ocolea, ceea ce mă jignea. Mă întrebam mereu: „de ce mă ocolește?" Nu puteam să-mi răspund. Eram doar un flăcău chipeș, cu succes la fetele din cartier. Prietenii de chefuri mă sfătuiau „Las-o, mă, ce-ți trebuie ție una ca asta? Ce-ai găsit la ea? Nu vezi că de serioasă ce-i o să moară fată bătrînă!"

N-am mai vrut să știu de prietenii mei de chefuri. Indiferența Angelei mă umilea, dar mă și înnebunea. Sfătuit de cineva, i-am trimis un bilet. Ii ceream să vină la o întîlnire, lîngă pod. Nu mi-a răspuns nici da, nici nu. Insă eu m-am dus la întîlnire și am așteptat-o. Nu credeam că are să vină. Și, totuși, a venit. Parcă o văd. S-a oprit în dreptul meu și m-a întrebat:

— Am venit! Ce vrei să-mi spui?

N-am fost în stare să scot un cuvînt. Imi pierise graiul. Felu-i sincer de a vorbi, privirea fără ocol a ochilor ei senini, mă zăpăcise cu totul. Atunci, ea m-a luat de braț, dovedindu-mi că nu era chiar atît de timidă precum părea la prima vedere și a început să-mi vorbească. Avea o voce caldă, plăcută, care mă făcea s-o ascult cu emoție. Imi amintesc că era o noapte răcoroasă de toamnă și ne-am plimbat multă vreme împreună. Era prima mea bucurie adevărată. Iubeam. Pînă atunci mințisem și mă mințisem. Am aflat atunci că nu putea suferi oamenii grosolani, bețivi și bătăuși.

Am ascultat-o din toată inima și-am înțeles-o. Am înțeles-o că mă vroia un altfel de om, mai așezat, mai serios, în care să poată avea încredere. Ne-am despărțit buni prieteni. Apoi, am început să ne întîlnim mai în fiecare seară. De era frig ori ploaie ne așteptam unul pe celălalt și ne plimbam pe Calea Griviței. Prietenii mei își băteau joc de mine, eu, însă, nu-i luam în seamă. îi ocoleam; ocoleam și cîrciuma, iar tatăl meu — mamă n-aveam — un bătrîn ceferist se uita mirat la mine văzîndu-mă că citesc pînă-n zorii zilei la lumina lămpii de petrol. Da, de la o întîlnire la alta, Angela mă ajuta să devin un altfel de om. Cîtă energie poseda această ființă plăpîndă, pe care eu o găseam nespus de frumoasă! Vezi, eu mă socoteam mai puternic decît dînsa, dar de stăpînit ea mă stăpînea. Și nu-mi părea rău.

In vara anului 1940, la scurtă vreme după moartea tatălui meu, ne-am căsătorit și ea s-a mutat la mine. Amîndoi eram fericiți; izbutisem să ne făurim cuibul nostru. Ea nu mai lucra la patron. Din puținele noastre economii și-a cumpărat o mașină de cusut și a început să lucreze acasă croitorie. Ii plăcea să muncească, să se plimbe, dar mai ales să citească. Citea foarte mult și, alături de dînsa, citeam și eu. Poate că din cărți am deprins o vorbire mai corectă, mai aleasă, mai curgătoare...

Civilul tăcu. Il văzui iscodind cerul. Intunericul nopții se subția. Stelele păleau. Imi ceru altă țigară. Și-o aprinse absent și tot absent reluă firul povestirii.

...Tot prin vremea aceea, legionarii prinseră să se agite din nou. Ieșeau în stradă în uniforme și mărșăluiau cîntînd. Eu mă uitam după ei și acasă îi povesteam Angelei ceea ce văzusem petrecîndu-se pe stradă. Ea mă asculta, după care, mă ruga cu lacrimi în ochi ca nu cumva să mă apuc să fac politică. Așa am ajuns să aflu un lucru pe care mi-l ascunsese multă vreme. Am aflat că avea un frate mai mare condamnat la zece ani pușcărie pentru activitate comunistă. Il arestaseră de acasă și Angela, copilă fiind, rămăsese singură, fără nici un fel de sprijin. Niciodată, după spusele ei, n-a înțeles de ce fratele i-a fost arestat, de ce a trebuit să rămînă singură și să se zbată în nevoi. Cînd am întrebat-o de ce mi-a ascuns viața fratelui ei, a izbucnit în plîns, rugîndu-mă s-o iert, căci îi era teamă să nu mă piardă, îi era teamă chiar numai să pronunțe cuvîntul comunist. Apoi, dintr-un geamantan, a scos o fotografie și mi-a arătat-o. Se vedea că fratele Angelei era un bărbat energic și inteligent. Și l-am îndrăgit dintr-o dată pe acest om, știut numai din fotografie și din amintirile nevestei mele.

Un an mai tîrziu — războiul. O vreme am fost mobilizat pe loc la ateliere. Dar în toamna anului trecut, am primit ordin de chemare; trebuia să plec pe front. Și toată fericirea noastră se nărui. Războiul trecea acum și prin casa noastră.

Au urmat zilele sîngeroase de front. Da, frate, am cunoscut din plin războiul și numai printr-o minune am izbutit să scap. In retragere, am văzut spînzurătorile ridicate de nemți, satele rusești

incendiate. Și tot ceea ce vedeam în juru-mi stîrnea în mine o mare amărăciune. Luptam și mă întrebam cît o să mai țină această cruntă suferință omenească. Luptam și mă rugam ca o schijă ori un glonte să mă rănească, să fiu transportat departe în spatele frontului. Dar parcă era un făcut; schija și glonțul mă ocoleau.

In vremea asta primeam cu regularitate scrisorile Angelei. Imi scria de dragostea ei, de singurătatea în care se zbătea. Erau scrisori pătrunse de-o adîncă tristețe. Citeam și reciteam aceste scrisori și cu cît le reciteam mai des cu atît mai bine îmi dădeam seama că Angela îmi ascundea ceva. Dar ce anume, nu izbuteam să înțeleg. Intr-o zi, însă, am primit o carte poștală din partea unei vecine. Cartea asta poștală avea să mă lămurească. Vecina îmi scria că Angela se găsea în a opta lună și că în curînd avea să nască; la plecarea mea pe front nu-mi spusese nimic căci nu vroia să-mi încarce inima cu o grea povară. Imi mai scria că n-ar fi rău dacă aș încerca să obțin o permisie, că s-ar putea să pic la București la vreme.

Iți dai seama în ce hal mă adusese vestea asta. Am cerut o permisie, dar nu mi s-a aprobat. Imi încolțise-n minte gîndul să fug. Să fug, dar cum? Incepuse dezghețul, iar rușii ne alungaseră pînă în apropierea Chișinăului. Nu ne găseam departe de casele noastre. Unii ziceau că acum războiul o să se termine foarte repede. Dar nu mai puteam aștepta terminarea războiului. Curînd, Angela avea să nască, iar eu, în clipele acelea, aveam datoria să fiu acasă, lîngă ea, să n-o las singură. Fuga, iată scăparea pe care o întrezăream. Și într-o zi s-a ivit un prilej. Un prilej sinistru, dar n-am avut încotro. Un camarad de-al meu primise pentru un act de bravură — o învoire de opt zile la București. Urma să plece; avea actele de plecare în buzunar. Insă, nu cu mult înainte de plecare, o schijă de proiectil i-a zdrobit țeasta. Cînd l-am văzut mort la picioarele mele, m-am gîndit, spre marea mea rușine, la ordinul lui de serviciu. Imi putea fi de folos. Am făcut pe dracu-n patru și reușii să-l buzunăresc. Am dat de documente, le-am luat și, în aceeași noapte, am fugit... am fugit la București...

Civilul tăcu, apoi oftă. Cîteva minute trecură într-o tăcere deplină. Părea că întreg frontul îi ascultă povestea. Ii oferii din nou o țigară, dar, cu un gest ușor al brațului, mă refuză. Stătea rezemat de peretele tranșeei, cu capul în piept și ochii închiși. Fața tot nu i-o puteam zări prea bine, însă așa cum stătea, ziceai că vede cu ochii închiși tot ceea ce povestea.

...Am ajuns la București — urmă el cu o voce tremurătoare — în dimineața de 4 aprilie. Iți amintești de ziua asta? Am pornit-o de la gară pe jos, pe Calea Griviței. Nu era prea cald, dar era, oricum, primăvară. Mă simțeam cum nu se poate mai bine. Cartierul copilăriei mele îmi dădea curaj și încredere. Inainte de a ajunge acasă, am intrat într-o frizerie și m-am bărbierit. Privindu-mă în oglindă îmi ziceam că acum Angela o să mă recunoască. E drept, arătam puțin slăbit, puțin îmbătrînit, dar încolo eram eu cel de altă dată.

Revederea cu Angela a fost simplă și duioasă. Am stat multă vreme îmbrățișați. Ea plîngea, iar eu încercam s-o liniștesc.

Și, deodată, așa cum stăteam îmbrățișați, cineva bătu în ușă. Angela tresări, se uită îngrijorată la mine. Ii făcui semn să deschidă. Intră în casă o femeie, tînără, dacă avea douăzeci și doi de ani; purta un pardesiu albastru, decolorat. Intrebă: „Aici locuiește familia Voinea?" N-apucai să răspund. Se auzi vuietul îndepărtat a sute de avioane, apoi șuieratul înfricoșetor al sirenelor. Angela se agăță de brațul meu și, tremurînd, începu să țipe: „Hai la adăpost! La adăpost!" Am ieșit toți trei în curte. Oamenii fugeau din case cu copii în brațe. Fugeau alandala, în panică. Angela mă trăgea de mînă: „Hai la adăpost! La adăpost!" Am ieșit pe un maidan din spatele casei și ne-am ascuns într-o groapă care trecea drept adăpostul familiei mele. Era cu noi și vizitatoarea aceea pe care n-apucasem încă s-o cunosc. Se făcuse galbenă la față și încerca să ne explice că e vorba numai de un exercițiu. Angela însă nu se potolea; se strîngea la pieptul meu, plîngea...

Ceva mai tîrziu, începu bombardamentul. Ploua cu bombe. Pămîntul se cutremura. In clipele acelea, pe Angela o apucară durerile facerii. Țipa, implora ajutor. Necunoscuta încerca s-o liniștească, dar era la fel de înspăimîntată ca și Angela. Innebunit de tot ce vedeam la picioarele mele, am sărit din groapă, închipuindu-mi că pot să chem un medic. Insă în jurul meu, nu zăream decît flăcări. Cartierul era măcinat de bombe. In văzduh, vuiau sinistru bombardierele americane. Revenii neputincios în groapă. O găsii pe Angela într-un lac de sînge. După un timp, muri chinuită de durerile facerii și înspăimîntată de bombardament.

Două zile și două nopți, necunoscuta aceea nu s-a clintit de lîngă mine. Ea m-a ajutat s-o îngrop pe Angela, ea mi-a dat de băut atunci cînd buzele îmi crăpau de sete, ea mi-a întins o bucată de pîine. Abia în cea de a treia zi, după ce mi-am revenit, m-am uitat lung la ea, ca și cum atunci aș fi zărit-o pentru întîia oară. Am întrebat-o cine este, de unde vine și ce vrea de la mine. Mi-a răspuns că trebuia să-i transmită ceva Angelei din partea fratelui ei mai mare. Atunci am aflat că fratele Angelei evadase din închisoare și că se găsea ascuns undeva, prin cartierul Vatra Luminoasă. O rază de nădejde mi-a pătruns în suflet. Am rugat-o pe necunoscută să mă conducă la fratele Angelei.

Fratele Angelei m-a întîmpinat ca pe un om pe care l-aș fi cunoscut de multă vreme. Cînd m-a văzut plîngînd, l-au podidit și pe el lacrimile. Nu semăna de loc cu sora lui. Era înalt și voinic, clocotea de energie. Numai privirea lui avea ceva din privirea ei. Intr-un tîrziu, m-a întrebat ce am de gînd să fac. I-am povestit fuga mea de pe front și el m-a aprobat. Mi-a spus că am făcut bine ceea ce am făcut, că un muncitor n-avea pentru ce să moară într-un război al boierilor și capitaliștilor. Fără să vreau, mi-am amintit de vorbele Angelei: „Să nu te bagi în politică!" I-am povestit și lui de sfatul Angelei. Un surîs amar și, aș zice, puțin ironic, i-a luminat pentru un moment fața. Mi-a zis: „S-ar putea oare ca tu, muncitor, să nu faci politică atunci cînd patronii fac politică și încă una sîngeroasă? Nu, nu s-ar putea. Tu, muncitor, ești obligat să faci politica ta muncitorească, altfel ești pierdut, ești condamnat la sclavie".

L-am ascultat și i-am dat dreptate. Nu mă mai simțeam atît de singur. I-am cerut să mă povățuiască ce trebuie să fac mai departe. El m-a privit în ochi și mi-a răspuns:

— Mă întrebi ce să faci? Uite, îți spun să ne ajuți pe noi. In momentul de față, muncitorii cei mai conștienți se pregătesc de luptă. Avem nevoie de oameni curajoși. Tu ai putea să ne dai o mînă de ajutor.

— Cum? am întrebat eu.

— Să ne ajuți la transporturile de armament. Iți vom da acte, tot ce mai trebuie, și vei acționa împreună cu alți tovarăși...

Am primit. Și, uite, abia acum înțeleg cît de mare a fost încrederea pe care mi-a arătat-o omul ăsta. Și ce bine a făcut că mi-a arătat-o. Am început să lucrez. Mă vedeam acum mai des cu el și, de fiecare dată, stăteam de vorbă ceasuri în șir. Am început să urăsc fascismul așa cum îl ura și el. O rază din lumina minții sale a pătruns și-n mintea mea. Da, prietene, uite așa a evoluat existența mea în ultimele luni. Acum sînt aici, în tranșee și port la braț banderola tricoloră a „Gărzilor Patriotice", și știu pentru ce sînt aici, știu pentru ce trebuie să trag... și-am să trag... hitleriștii nu vor intra în București. Iar eu...

Omul nu mai termină fraza. Un obuz vrăjmaș despică văzduhul și explodă nu departe. Il auzii pe civil zicînd:

— Incepe, frate...

După care îl văzui alergînd spre ai lui. Nu se înșelase fostul soldat. Incepea o bătălie grea.

Nemții n-aveau să pătrundă în București.

Radu BOUREANU

Invață-mă

Invață-mă tu viață cum să scriu
Mai aprig, mai în grabă, să nu fie tîrziu.

Fă din condeiul meu scalpel, siringă,
Să taie cancerul, să vindece, să-nvingă.

Fă manuscrisul meu un steag de pace,
Să filfîie pe lume și nepătat să joace.

Fă din cuvîntul meu furtună-n larg
Să clatine catarg după catarg.

Să nu se-ndrepte nave către o țară stoarsă,
Flotilele să facă, albi fluturi, cale-ntoarsă.

Invață-mă, dîrzie, să-mplînt ca un stindard
Cuvîntul meu de pace în țările ce ard.

Și-atunci cînd voi ajunge în culmea trudei mele
Și visurile toate, hulubi, vor filfîi,
Peste poemul păcii cu ele voi pluti
Sau voi visa pămîntul din leagănul de stele.

—~○~—

Sub cedri

Un vînt a trecut prin cedrii Libanului
Cu șoaptele morții, cu umbrele anului.

Retoric ia locul Cîntării Cîntărilor
Balistice tonuri la marginea zărilor.

Pe stînci se tîrîră pușcașii sau crabii?
Sînt ei — au ochi buni — îi văzură arabii!

Pe unde-au fost biblice vii En Ghadi
Yankeul, o gumă scuipînd, azvîrli!

Pe unde e viață în vechiul Liban
Nu-și joacă hangerul al morții sultan.

Nu-i hoardă turcească sub cornul de lună,
Porunci militare yankee răsună.

Ce caută oastea aceasta modernă
Sub cedrii ce sprijină bolta eternă?

De ce au plutit de atît de departe
Zbîrlite corăbii cu steaguri de moarte?

Ce morți îi îndeamnă? ce sînge răzbună?
Ce dor de pămînt strămoșesc îi adună

Pe unde-au fost biblice vii En Ghadi?
Ce sînge străbun în deșert gîlgîi?

E sîngele negru-n conducte spre mare,
E sîngele negru ce-i chiamă din zare.

Ce zapise vechi le dă dreptul să vină
Să soarbă tot negrul izvor de lumină?

Intreabă pămîntul arab, tot pămîntul;
Și-și urcă mînia în lume cuvîntul...

mențiuni critice • perpessicius despre

LIRICA și EPICA în anii puterii populare

Mai mult decît oricare din momentele cruciale ale istoriei noastre literare, 23 August a cunoscut învolburarea și amestecul de unde, proprii trecerii dintr-o albie într-alta. Nu toți afluenții sînt deopotrivă de solubili; unii își pierd individualitatea de la întîile talazuri, în timp ce alții se zbat cu pragurile de nisip și după ce răzbesc în larg își împlîntă pentru totdeauna săgeata spectrală în pavăza de safir a oceanului. Bardul instantaneu este cerut de istorie. Multiplicația lui e în raport direct cu grandoarea evenimentului. Dar nu toți se realizează. Bérangerii noștri au fost legiune, însă cine-și mai amintește de toți? Cîți Aricești nu și-au torturat d-asurda lirele pentru ca Ion Catina să smulgă verbului rominesc cele cîteva accente, pe cît de ingenui pe atît de revoluționare ale marșului său? 23 August 1944 a fost însă, o ridicare de stăvilar, favorabilă inspirației instantanee, și cine îmbrățișează, în ansamblul ei, harta literară a celor patrusprezece ani cîți s-au scurs de atunci și pînă astăzi, nu poate să nu constate cum, la fel cu armonioasa construcție a cetății Ardealului din descrierea lui Bălcescu, poezia românească contemporană cunoaște și piscurile încununate de zăpadă, și leagănul odihnitor al văilor, și apele mai calme sau mai repezi ale torentelor și bogățiilor metalice ascunse în fundul pămîntului.

In fruntea constelației poetice, ca-n pentagonul bătut în diamante al Orionului, strălucește astrul ei cel mai puternic, Tudor Arghezi. Poetul Agatelor negre *și al* Cuvintelor potrivite, *fantezistul cărților cu jucării și speologul florilor de mucigai a adaos masivei sale opere lirice două poeme, de antipodice ramificații, dar de o egală putere creatoare: poemul filozofic* Cîntare omului *și viguroasa satiră politică* 1907. *Pamfletul și meditația, oricît de strict păzite, în urnele lor originale, își împrumută totuși, de la poem la poem, miresmele și sugestiile, ca-ntr-o retortă de magice corespondențe, baudelairiană. Și fiindcă am amintit de poetul, pe care Tudor Arghezi și l-a asimilat ca nimeni altul de la noi, atît în opera sa originală, cît și-n aceea de traducător, să reținem virtuozitatea cu care poetul nostru a transpus în echivalențe românești și cu aceeași îndemînare, cu care transpusese și pe Lafontaine, stihurile fabulistului rus Krîlov. Vedeam, nu de mult, în Mihai Beniuc, un herald și un rapsod al vremii sale. Și caracterizarea mi se pare dintre cele mai juste. Paralel cu poezia sa fantezistă, fie că era vorba de plaiurile copilăriei, fie că de jocurile copilului Eros, Mihai Beniuc a practicat o susținută poezie militantă, de o bogată claviatură, mergînd de la discreția simbolului floral pînă la vehemența arcului strunit, din care săgeata abia așteaptă să pornească. Stările politice, dinlăuntru și din afara granițelor, prefaceri sociale, risipind balsamuri peste răni vechi și împărțind bucu-rii pe toate cărările, imagini din vechiul prăpăd al războiului și cîntece și vrăji pentru a conjura primejdia unor noi apocalipse au inspirat poezia politică și socială a unor poeți ca: Eugen Jebeleanu, Cicerone Theodorescu, Radu Boureanu, Mihu Dragomir, Dan Deșliu, Victor Tulbure, Andrițoiu, Rău, Baconsky, George Dan ș.a. Poezia feminină n-a disprețuit nici ea platoșa și n-a lipsit de la nici una din competițiile umanitare și pacifice, la care au participat cu poeme originale sau cu tălmăciri. Nu este, cred, fără de tîlc, faptul că paralel cu tălmăciri din Hugo, Veronica Porumbacu a tradus din Louise Labé, iar vechea traducătoare a lui Rilke, Maria Banuș a trecut la Pablo Neruda. O mențiune întrutotul specială se cuvine crestată pe răbojul revenirilor, pentru ultimele două volume de versuri ale Ninei Cassian.*

Acestor nume, familiare, în primul rînd, amatorului de poezie, ce sînt departe de a epuiza lungul pomelnic al volintirilor apolonieni, dintre care mai mult de unul merită o citație pe ordinea de zi a lirismului, le voi adăuga, cu inima crispată de durere, numele celui mai tînăr și, poate, celui mai înzestrat dintre dînșii, al lui Nicolae Labiș, pe care, atît de timpuriu, l-au îndrăgit Parcele. Recitite în perspectiva tragicului său sfîrșit, poemele lui Nicolae Labiș sînt de o frumusețe disperată și cutremurătoare. Atîta măestrie și atîta maturitate într-o atît de fragilă existență pămînteasă, iată un mister din care cu greu ne putem reculege.

In fruntea prozei românești din ultimii patrusprezece ani stă, cu aceeași tinerească vigoare, ca și acum jumătate de veac, cînd abia își încerca armura epică, Nestorul scrisului național, Mihail Sadoveanu, al cărui erou eponim Mitrea Cocor, a marcat, ca și Ion al lui Rebreanu la timpul său, începutul unei serii istorice. Privit în raporturile lui cu masa eroilor anteriori, Mitrea Cocor este unul din marea familie a „bordeenilor", despre al căror preistoric paradis a vorbit cu pătrundere și compasiune, în toată opera sa, marele povestitor. Pămîntul a însemnat în viața țăranului nostru Canaanul inaccesibil și cînd Mitrea Cocor, întors din încercările prizonieratului, pune la cale împărțirea moșiei de la Malu Surpat unde argățise din greu, el nu numai împlinește litera justiției imanente dar și reînnoadă de fapt un fir, pe care literatura română îl toarce neîntrerupt de un veac și mai bine, de la seanțele comisiei agrare din 1848, prin Noi vrem pămînt *al lui Coșbuc și pînă la* Răscoala *lui Liviu Rebreanu. Mihail Sadoveanu nu putea afla eroului său o mai nobilă misiune decît lichidarea feudalității agrare. Ceilalți prozatori de după 23 August au sacrificat și ei pe piatra aceasta de hotar, a pămîntului, cîteva din cele mai izbutite din realizările lor epice. Zaharia Stancu în* Desculț, *Petru Dumitriu în* Bijuterii de familie, *V. Em. Galan în* Zorii robilor *și Titus Popovici în* Setea *au zugrăvit drame vechi și noi legate de idolul acesta nesățios al Gheei. Prefacerile socialiste ale gospodăriei rurale și procesul intens de industrializare a țării se reflectă cu fidelitate în lucrările lui Ion Călugăru, Eusebiu Camilar, V. Em. Galan ș.a. Războiul din urmă, cu rănile lui încă necicatrizate, înlăuntrul țării a ispitit scriitori ca: G. Călinescu, Petru Dumitriu, Eusebiu Camilar, Titus Popovici, I. Peltz, dar mai cu seamă a angajat trilogia* Eroica *a lui Laurențiu Fulga, al cărui prolog* Focul negru *este o frescă, pe cît de sumbră pe atîta de veridică și al cărei prim act, apărut nu de mult, atestă virtuțile unui debut de excepțională vigoare epică. Trecutul istoric, drapat în purpura celei mai cuceritoare poezii, a îndemnat pe Mihail Sadoveanu să reia, cu o octavă mai sus, în* Nicoară Potcoavă, *romantica poveste a romanului său de debut. Dintr-un trecut mai recent, din care Mihu Dragomir și Mihnea Gheorghiu au evocat, în ordinea poeziei, figura de martir a lui Tudor Vladimirescu, iar Eugen Jebeleanu pe aceea a lui Bălcescu, Camil Petrescu a extras substanța umană a piesei de teatru și a ciclului de romane, ce le-a consacrat revoluționarului Nicolae Bălcescu, înfățișat ca „un om între oameni", ceea ce înseamnă că autorul introspecțiilor psihologice din* Patul lui Procust *a înțeles să coboare în forul de mai ample perspective al realităților obștești. Experiența nu putea izbuti fără de îndelungi foragii documentare și Camil Petrescu, pe care recentele pagini de jurnal ni-l dezvăluie ca pe unul din cei mai probi profesioniști ai condeiului, a făcut-o cu pasiune, nu numai adîncindu-se în studiul scriptelor de tot felul, dar și peregrinînd la fața locului și asimilîndu-și esența peisagiului natural și uman al ținuturilor pe unde a trecut și a activat eroul său. Imagini dintr-un București de la 1848 și altele dintr-un București al acestui început de veac, și-au fixat întregul lor cortegiu, de moravuri pitorești și de semnificații sociale, în romanele lui Cezar Petrescu și Ion Marin Sadoveanu, al cărui* Sfîrșit de veac în București *a preludat atît de fericit anii de ucenicie ai nepotului lui Iancu Urmatecu, Ion Sîntu. Notele de călătorie ale lui Geo Bogza, pe vastele întinderi ale pămîntului și la felurite meridiane au întreținut un continuu interes pentru idealurile permanente ale umanității, după cum poemul său* Cartea Oltului *a trasat peste harta scrisului nostru contemporan una din cele mai puternice linii.*

Ar fi greșit să se creadă că nume ca Aurel Mihale, Ieronim Șerbu, Eugen Barbu, Francisc Munteanu, Remus Luca și atîția alții, pe care numai lipsa spațiului nu ne îngăduie să-i mai pomenim în scurtul bilanț al creației literare din ultimii patrusprezece ani, n-ar avea dreptul să figureze cu atributele lor, mai mult sau mai puțin subliniate, în această scară de valori, în continuă prefacere. Deoarece prilejurile nu ne vor lipsi, și pentru că, totuși orice cronică, oricît de superficială, trebuie să aibă o încheiere, mi se pare cu osebire just să aleg pe aceea care însumează numele a trei dintre cei mai strălucîți exponenți ai prozei noastre literare de după 23 August. Ei aparțin, cu mici și neglijabile diferențe de vîrstă, unei aceleiași generații și sînt: Petru Dumitriu, Marin Preda și Titus Popovici. Dacă Pasărea furtunii, *în ciuda fragmentarelor ei frumuseți, rămîne totuși un* passe-temps *și un exercițiu,* Cronică de familie, *în schimb, este o înaltă realizare a epicei noastre de după 23 August și dovada indubitabilă a imenselor daruri de romancier ale lui Petru Dumitriu. S-ar putea să mă înșel, dar am impresia că* Moromeții *lui Marin Preda nu s-au bucurat încă de toată atenția pe care această carte unică o binemerită. Nu e vorba aici numai de portretistică, și ea este de o rară ingeniozitate, nici numai de un proces al societății rurale, dintr-un anume moment politic și nici chiar de psihologie, și ea este de o ascuțime puțin comună, cît de un nou stil în arta de a prezenta viața de țară, în care realismul cel mai terestru se aliază cu poezia bucolică a* Georgicelor *și care se cuvine studiat cu aceeași atenție cu care studiem pe Slavici și pe Rebreanu. Ca și confrații săi de generație, Titus Popovici a întreprins o operă ciclică, de vaste proporții, în slujba cărora pune virtuți literare dintre cele mai autentice, așa cum nu de mult avurăm prilejul să constatăm. Cu trinitatea aceasta, atît de unitară totuși în diversitatea ei, creația literară a ultimilor patrusprezece ani, îndrumată în toată amploarea sa de către partid, își înscrie unul din titlurile ei durabile.*

cronica literară

CEZAR PETRESCU

Însemnări de călător *Reflecții de* scriitor

de Aurel MARTIN

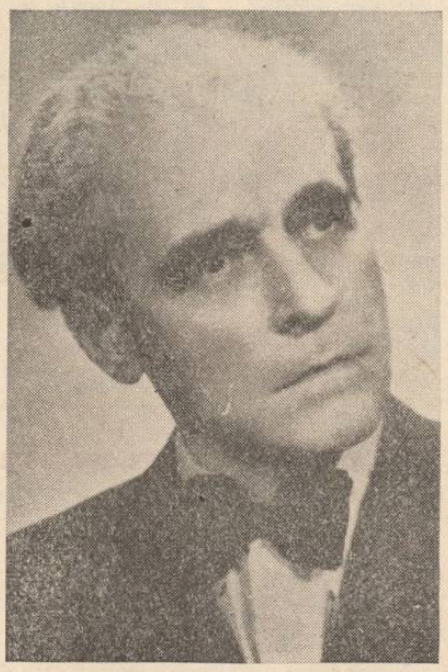

Însemnările... reunesc impresii recoltate de Cezar Petrescu cu prilejul celor trei călătorii întreprinse de d-sa în anii postbelici în U.R.S.S.; **Reflecțiile...** traduc cîteva din opiniile aceluiași cu privire la literatura rusă și sovietică și la raporturile acesteia cu literatura română. Unghiul de vedere e, firește, personal, cum e în ultimă analiză și al altor oameni de cultură români care au vizitat în ultimul deceniu patria socialismului. Fiecare a descoperit în realitățile contemplate valențe și frumuseți noi, pe care le-a valorificat estetic potrivit formației sale intelectuale și receptivității ce-l caracterizează. Geo Bogza, bunăoară, la definit Uniunea Sovietică prin dimensiunile gigantice ale peisajului ei geografic și prin măreția prometeică a omului comunist constructor; G. Călinescu, vizitînd-o în 1946, a încercat să surprindă — în cunoscuta-i manieră de eseist, folosind bogate surse de informație culturală — ceva din „articulația vieții sovietice", cu dominantele ei arhitectonice și plastice, cu vestigiile istorice și arheologice, cu civilitatea sa specifică, dar și cu detaliile particulare, relevînd gustul vestimentar ori preferințele gastronomice ale cetățeanului moscovit, leningrădean sau kievean; G. Oprescu ne-a oferit, într-o suită de succinte însemnări, un real vademecum prin muzeele sovietice; Tudor Arghezi a sugerat, prin incomparabilele sale tablete, uimirea ce l-a cuprins neîncetat pe oriunde l-au purtat pașii în țara lui Lenin și Gorki.

Pentru Cezar Petrescu, totul stă sub semnul unor permanente confruntări, clarificări și mărturisiri. Ispita de a transfigura estetic realitatea, curentă la Arghezi sau Bogza, lipsește asemenea aceleia escistice de tip călinescian. Temperamentul său artistic e de altă natură. Autorul **Însemnărilor** face parte din familia de spirite ilustrate strălucit de Ilya Ehrenburg: înzestrat cu o dublă vocație, de scriitor cu vaste resurse și de gazetar cu virtuți incontestabile, folosește conjugat aptitudinile sale structurale în întreaga-i operă. De data aceasta, ochiul ce recepționează e cu precădere al publicistului, preocupat să pună în lumină adevărul obiectiv nu uzînd de imagini artistice propriu zise, ci de demonstrații riguroase, în spiritul argumentului logic. Asociația împrumutată literaturii, vieților celebre și istoriei vine neîncetat în sprijinul acestora, permițîndu-i să aprofundeze multilateral problemele abordate și să tragă concluzii cu caracter asertoric. Realitățile sovietice ajung să fie confruntate, astfel, cu mărturiile mai mult sau mai puțin subiective și tendențioase ale unor călători occidentali, cu afirmațiile calomnioase ale diplomaților plutocrației și cu cunoștințele dobîndite, în anii interbelici, din surse contradictorii, de un intelectual român cinstit, interesat de viața și soarta poporului rus, dar dezorientat din punct de vedere politic. Rezultatul primei confruntări, trăite în 1946, e firesc: balanța prețuirilor înclină total spre ceea ce s-a numit nu o dată „fenomenul sovietic". Procesul a fost, fără îndoială, complicat și s-a desfășurat poate mai puțin rectiliniu decît apare el în cartea academicianului Cezar Petrescu. Materialul faptic utilizat e și el poate mai redus, în comparație cu cel consemnat de alți memorialiști dornici să realizeze un compendiu al vieții sovietice contemporane. Cantitatea referințelor și multilateralitatea impresiilor nu sînt însă, precum se știe, întotdeauna aprioric edificatoare. Nu în numărul lor trebuie căutată valoarea cărții ce ne preocupă. Cezar Petrescu nici n-a intenționat, dealtfel, să ne ofere un ghid turistic, sau unul artistic, sau unul pur social al Uniunii Sovietice, ci un document uman, o mărturie leală a unui „contemporan fără partid" despre cîteva din realitățile esențiale ale țării unde s-a înfăptuit Marea Revoluție Socialistă din Octombrie. Mărturiile acestea devin și mai elocvente cînd călătorul are prilejul să confrunte, după zece ani, tipuri și așezări contemplate și imediat după război. Superioritatea modului de viață socialist asupra celui capitalist este subliniat necontenit; o formulare ca aceasta: „anii nu înseamnă aceeași măsurătoare pentru toată lumea", e numai una din multele care închid în lapidaritatea ei epigrafică sentimentul de admirație ce a umplut inima lui Cezar Petrescu, deslușind ritmul formidabil al construcției comuniste. Rănile războiului sînt acum cicatrizate; orașele deunăzi încă distruse sînt reclădite și strălucesc în frumusețe; pe colinele lui Lenin se înalță impunătorul edificiu al Universității „Lomonosov"; oamenii sovietici călătoresc cu turboreactorul TU-104; peste tot se desfășoară impetuoasă epopeea vieții, prezidată de acel romantism al păcii la care se refereau optimiști scriitorii moscoviți în 1946, discutînd cu grupul de cărturari români veniți întîia oară în U.R.S.S. Constatările lui Cezar Petrescu nu rămîn însă în cercul restrîns al contemplării admirative. Ele îi prilejuiesc și firești reflecții pe marginea situației internaționale și a rolului activ pe care Uniunea Sovietică îl joacă în lupta pentru stăvilirea tentativelor imperialiste de a dezlănțui un nou măcel mondial. Mărturiile de călător ale lui Cezar Petrescu capătă astfel un relief nou, exprimînd cu putere convingerile politice, militante, ale autorului lor. Cartea sa echivalează, în felul acesta, nu numai cu un important document uman, ci și cu unul politic, punînd în lumină atitudinea fermă, înaintată, socialistă a unuia din scriitorii noștri de frunte, trecut în anii puterii populare, pe pozițiile de luptă ale clasei muncitoare.

Clarificările trăite de Cezar Petrescu cu prilejul celor trei vizite întreprinse în U.R.S.S. au fost facilitate, neîndoielnic, de cunoașterea anterioară a celor mai de seamă opere ale literaturii ruse. Clarificările acestea au fost facilitate apoi, în anii postbelici, de investigațiile pe care autorul **Aurului negru** le-a făcut în creația unora din scriitorii ruși și sovietici de frunte, stilizînd traducerea românească a acestora. Contactul cu capodoperele lui Gogol, Turgheniev, Șcedrin, Tolstoi, Cehov, Gorki, Șolohov sau Leonov, i-au descoperit realități sufletești inedite și anume dominante estetice de capitală însemnătate pentru înțelegerea atitudinii demofile care i-a caracterizat pe toți. Adevărurile constatate **de visu** în cele trei călătorii și-au găsit complementul lor literar firesc. Acestor adevăruri, comunicate beletristic de către scriitorii ruși și sovietici, le consacră Cezar Petrescu partea a doua a cărții sale de însemnări. Sînt reflecții ale unui breslaș al condeiului despre confrații săi de celebritate universală și despre literatura care de un secol deține supremația mondială. Unele din reflecții semnalează laturi comune prozei clasice ruse și românești; altele remarcă arta unui Cehov sau Șolohov; unele discută contradicțiile prezente în **creația lui Tolstoi**, altele valorifică sensul înaintat al viziunii gorkiene etc. Admirația e neprecupețită, relevînd mesajul umanist, patriotic, militant al marilor opere ale beletristicii ruse și sovietice, interesul permanent al autorilor lor de a ajuta progresul social al umanității. „Toți aparțin uneia și aceleiași familii", scrie Cezar Petrescu, referindu-se, în sinteză, la atitudinea generală a scriitorilor ruși și sovietici. „Toți sînt pătrunși de înalta misiune a scrisului față de popor, față de lectori, față de viitor. Toți s-au simțit legați de această răspundere, care i-a apropiat întotdeauna, indiferent de obîrșie, de epocă și vîrstă. Și indiferent de obîrșie, de epocă, de vîrstă, toți și-au trecut unul altuia făclia de lumină peste generații. Căci pentru toți, indiferent de obîrșie, de epocă, de vîrstă — a scrie înseamnă a lupta, a servi, a pregăti viitorul". E un adevăr pe care, prin sugestie, Cezar Petrescu îl supune parcă spre meditație și confraților săi români vîrstnici sau mai tineri, angajați pe drumul realismului socialist.

Carte de mărturii, confruntări și clarificări, **Însemnări de călător — Reflecții de scriitor** se înscrie, alături de **Oameni de ieri, oameni de azi, oameni de mîine**, datorată aceluiași prozator, printre documentele umane cele mai interesante realizate în anii noștri: trăiește, în amîndouă, adeziunea deschisă a unui scriitor de formație mai veche la cauza revoluționară a proletariatului. Gestul merită, fără îndoială, să fie subliniat.

Neculai TĂUTU

Luminile lui August

Lui Dan Deșliu

Ne-am revărsat în greaua încleștare,
Ca Dunări largi pe-ntinsul ardelean
Și Carul Mare s-a oprit în zare
Să ia cu el rănițiii de pe lan.

Purtam cu noi o singură cămașă
Și două mii de ani de umilinți,
Codrii, iar verzi, și cîmpuri de mătasă
Ne-au strîns la piept cu brațele fierbinți.

Carpații ne-arătau drumul pe hartă
— Un deget viu în spre apus întins —
Am luat pămînt în casca de plumbi spartă
Și l-am spălat în Mureșul încins.

Și l-am spălat să nu rămînă urmă
A pasului ce-n foc ne-a pustiit,
Căci iarba n-o va paște nici o turmă
Și nici un cerb pe ea n-ar fi dormit.

In pauza de foc cîntau armonici
Și am băut cu rușii din bidon;
Zaporojenii ne priveau din cronici
Și ne-a surîs amarnicul Ion.

Mă-ntreb și azi: zărit-am prin vîlvoare
In clipa nesfîrșită de atac,
Dobrogile de aur proletare
Și stelele Bicazului prin veac?

Pot să răspund: nu le-am zărit pe toate,
Dar am simțit de-atunci, nesovăind,
Cum stele mii de purpură brumate
In inimile noastre se aprind.

Și am simțit cum razele nestinse
Le-om apăra prin anii-ndepărtați
Noi cei de-atunci — plutoanele ne-nvinse —
Pavăză nouă vechilor Carpați!

...Acum cînd scriu, ca rodii mari și coapte —
Luminile sclipesc pe Bărăgan
Și Carul Mare-a poposit în noapte
Să ia cu el din snopii de pe lan.

* *

Violeta ZAMFIRESCU

Mărturie în August

De-a fost vara cu rod subțiatec sau greu
Nu mai e limpede-n sufletul meu.
Scoteau și atunci ciocîrliile pui?
De cuiburi nu-i mai ardea nimănui.
Doar chipul pămîntului ars și întors,
Doar vaerul omului,
Trupul lui stors
Strivit de ruine,
Striga și prin mine:
Omule, nu-i destul
Atît foc și omor?
De măcel boieresc
și de binele lor
omule, ești sătul.
Dar părea că-n pustiu
Țipau stelele, apele, holdele-n flăcări,
Copiii cătînd adăpost...
De-a fost rod, de n-a fost,
Nu mai știu.
Numai bombele-n ropot.
Și-n țărînă, striviți,
Dintr-un ultim convoi, gemeau zeci de răniți.
Ingropîndu-mi obrajii în hohot,
Nebună,
Am fugit peste cîmpuri să nu-i mai aud.
M-a primit fără lună patul finului ud.
Mai există pacea mea?
Mă-ntrebam chinuit.
Ca prin vis doar vedeam
Cît imens orizont de ostași sovietici sîngera-n răsărit.
Ei luptau.
Ei chemau.
Glasul lor cînta omul puternic, un văzduh plin de albi porumbei.
Chinuitele fețe le-am întors către ei.
Altfel poate-n pustiu
Luceau stelele viu.
Și trăiam tot streini
De-adevăr, de lumini.
Sîngera stepa greu jefuită de floare
Cînd pe brațele lor ne-nălțară spre soare.
Printre lacrimi am rîs, și-am cîntat într-un glas.
Și cîntecu-n sufletul nostru-a rămas.
Libertate a țării, libertate a mea,
Mult norod te-așteptа.

DIN ZILELE INSUREC

Cad lanțurile...

Dimineață de august. Negurile destrămate ale nopții se risipesc treptat. Cerul Bucureștiului parcă arde; o lumină roșiatică crește și cuprinde zarea. Imaginile întunecate, sinistre, ale ruinelor, se limpezesc. Sfîrșește ultima noapte a bombardamentului hitlerist barbar și neomenos, ultima noapte a robiei fasciste.

Pe străzi, trec în pas apăsat patrule de muncitori din gărzile patriotice, cu brasarde tricolore pe brațul stîng, cu cocarde de flamură roșie la butonieră și armele la umăr. Pe marile bulevarde și în piețe, stau de veghe, în spatele mitralierelor și ale tunurilor care fumegă încă, ostașii romîni. In umbra caselor trec în dezordine către lagărele de prizonieri coloane de hitleriști dezarmați, cu nasurile în pămînt, în frunte cu generalii lui Hitler rămași fără glorie. Pe ziduri, afișe cu cerneala încă proaspătă, cu literele mari și groase, vestesc chemarea către țară a partidului comunist: „Trăiască Romînia liberă, democratică și independentă!"... „Moarte cotropitorilor germani și trădătorilor de patrie din slujba lor!"... Este strigătul unui întreg popor, în sînul căruia de prea multă vreme fierbea duhul răzvrătirii și care într-o singură noapte a întors armele împotriva „aliaților" cotropitori, fapt necunoscut încă în istoria luptelor pentru libertate.

La una din barierele Capitalei, în piața Colentina, apar avantgărzile primelor unități sovietice. Coloanele de mașini și tancuri ale celui de al treilea Front Ucrainean intră victorioase în București. O lume imensă acoperă toată întinderea pieții ca o mișcătoare mare de capete. Se îngrămădesc, de-a valma, muncitori și ostași, țărani, femei cu părul în vînt și brațele încărcate de flori, copii cu steguțe de hîrtie în mînă. Mașinile amfibii, mici și cenușii, prăfuite, autocamioanele încărcate cu ostași, tancurile cu steaua roșie pe blindaj, pătrund în piață. Toată mulțimea aceea tresare, se frămîntă, întinde mîini fierbinți ostașilor sovietici, le dăruiește și le aruncă flori.

Dintr-un grup de muncitori din gărzile patriotice, cu steaguri roșii și tricolore fluturate de vînt cu pumnii strînși ridicați pentru salut, se strigă prelung:

— „Trăiască Armata Roșie eliberatoare!"

Un tînăr, îmbrăcat cu o cămașă cadrilată, sare pe scara uneia dintre mașini, și se întoarce spre mulțime:

— „Trăiască Romînia liberă, democratică și independentă!"

Mașinile și tancurile străbat cu greu valurile mulțimii care aleargă mereu în întîmpinarea lor. Inaintează la pas. Ofițerii sovietici salută aproape solemn, ducînd din cînd în cînd mîna la căștile de oțel. Aclamați, ostașii sovietici se ridică în picioare, cu pistoalele-mitralieră deasupra capetelor. Un mustăcios ucrainean se sprijină de cabina mașinii, ridică pistolul ca pe un steag și strigă:

— „Moarte cotropitorilor fasciști!"...

Coloana de mașini și tancuri a ajuns apoi în centrul orașului, în piața Universității. Mulțimea se înghesuie de-a lungul străzilor, nerăbdătoare. Caldarîmul de piatră scrîșnește și scapără sub șenile, pămîntul se zguduie.

Dacă stai și asculți mai atent acest zgomot cutremurător de oțel, deslușești în el zornăit de lanțuri sfărîmate. Sînt lanțurile care au încătușat veacuri de-a rîndul viața poporului romîn. Acest zornăit sinistru, care a stăpînit desfășurarea istoriei trecute, se curmă acum. Nu este greu să descoperi în el freamătul luptelor pentru libertate ale poporului, gemetele robilor de ieri, strigătele lor de victorie de astăzi, cîntecele de luptă ale comuniștilor abia ieșiți din închisori. Sub șenilele tancurilor eliberatoare cu stea roșie pe turelă, cad zdrobite lanțurile robiei. Și dacă asculți mai departe, în viitor, ecoul acestui zăngănit înăbușit, descoperi în el mersul neogoit al istoriei...

Aurel MIHALE

Pe străzile Bucureștiului, sub steagul roșu al clasei muncitoare.

APĂRAREA

Iei troleibusul din Piața Victoriei, și spui: „Pînă la capăt". Troleibusul o apucă pe șoseaua Kisselef, trece curînd — curînd prin fața Ambasadei U.R.S.S., după încă o stație, două, e la Arcul de Triumf, — — după Arcul de Triumf începi să deslușești în depărtare maiestoasa siluetă a Combinatului poligrafic „Casa Scînteii". Acum nici zece ani, aici era cîmp gol. — Rămîne în urmă și Piața Scînteii, cu aglomerația ei de mașini și tramvaie, cu forfota ei de oameni. Troleibusul gonește mai departe spre Băneasa, trece pe sub calea ferată care duce spre Constanța, iată și aerogara... Frumoase locuri, pașnice locuri!

Dacă iei din Piața Victoriei celălalt troleibus care apucă pe bulevardul Generalissimul Stalin, ajungi la Parcul de Cultură și Odihnă „I. V. Stalin". Iar drumul continuă, duce la Pipera și Otopeni, iese-n cîmp. Frumoase locuri, pașnice locuri și pe-aici!

Acum 14 ani, în august 1944, locurile acestea nu erau pașnice de loc. Gemeau împrejurimile Bucureștiului, prin partea aceasta, de trupe hitleriste. La Băneasa — aviație hitleristă. La Otopeni — tot așa. Două divizii S.S. — scrie „Timpul" din sept. 1944 — cu formațiile lor de artilerie antiaeriană, geniu, auto, transmisiuni. Satele Herăstrău, Pipera, parte din satul Băneasa — în mîinile nemților... Amestecate cu nemții, unități mici romînești. Grosul trupelor romînești era pe front, în Moldova.

Ca o măciucă-n cap fusese pentru fasciști vestea pe care o difuzase Radio București în noaptea de 23 August: „Romînia a capitulat, Romînia a declarat război Germaniei..."

Incepea în sfîrșit și pentru noi războiul antifascist, sunase ceasul eliberării.

Nici un sfert de oră nu trecuse de cînd se anunțase la radio întoarcerea armelor romînești împotriva cotropitorilor, și Centrul de Instrucție al Aeronauticei romîne își și elaborase planul de apărare a aerodromului Pipera, care se afla în mîinile alor noștri. Primul directiv pe care, cu evidență, și-l propunea inamicul era să ocupe în întregime satul Băneasa și, mai ales, aerodromul Pipera. In același timp, hitleriștii nu puteau să nu aibă în vedere satul Tunari, de unde aviația lor, masată la Otopeni, risca oricînd să primească lovituri grele, — cum a și primit. Sat mare, frumos, aflat la intersecția șoselei București-Pipera cu șoseaua Otopeni-Ștefănești, satul Tunari adăpostea două baterii grele anti-aeriene, romînești, și încă vreo cîteva unități de protecție a antiaerianei.

Intr-adevăr: dis-de-dimineață, joi 24 august 1944, hitleriștii au și început să tragă asupra unităților romîne de la Băneasa ca și asupra celor de la Pipera. S-a pornit încăierarea. Cu toată dîrza rezistență a inamicului, infanteriștii romîni de la Băneasa izbutesc să curățe de nemți o bună porțiune din calea ferată care duce spre Constanța, eliberează satul Băneasa, duc lupte aprige, resping contraatacurile dușmanului, își asigură stăpînirea asupra aerodromului Băneasa. Și prizonieri... La 24 august 1944, au fost luați de către romîni primii prizonieri hitleriști, care zvîrleau armele, înspăimîntați, bolborosind: „Hitler kaput!"

Kaput, da! Dinspre Otopeni, în aceeași zi, se porniseră stol Messerschmidt-urile să facă praf Capitala. Un avion Me 110 cade lovit din plin lîngă Ștefănești, la est de Tunari, alte două păsărghii de fier, hitleriste, se clatină-n văzduh, pălite, și se prăbușesc în alte părți, înecîndu-se-n fum și foc. Nemții atacă și mai furioși. Li se răspunde cu aceeași măsură.

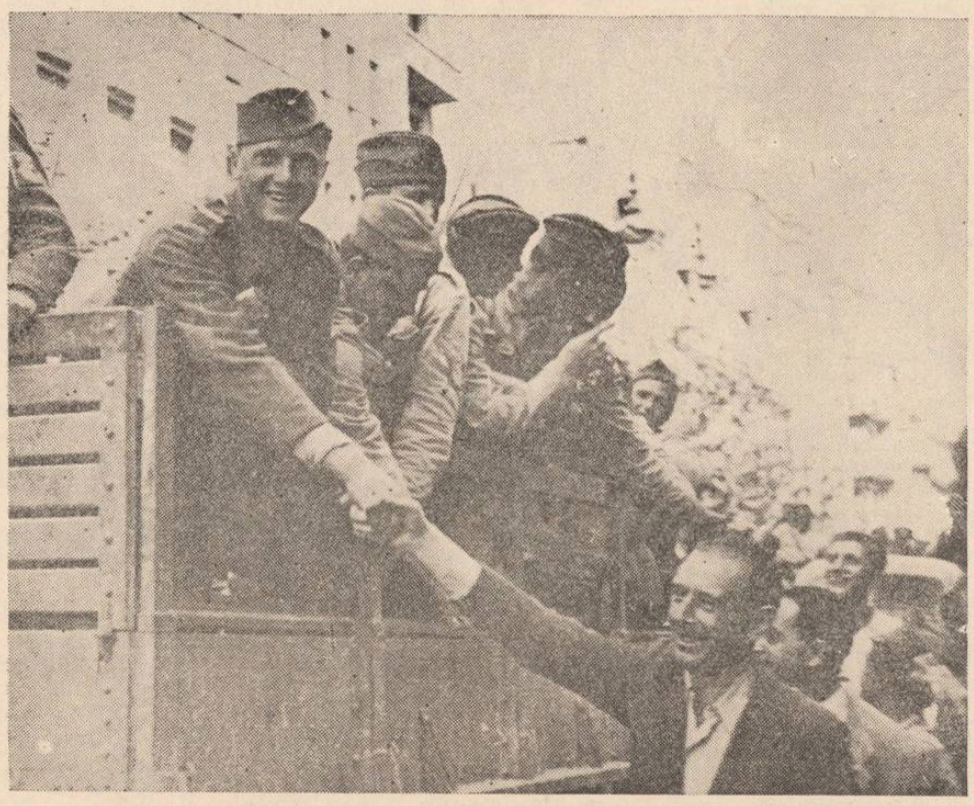

Populația Capitalei salută voluntarii romîni din divizia „Tudor Vladimirescu".

HOTEL A

E o seară de august. După-amiază a plouat, aerul e răcoros. Pe bulevardul Magheru, sub lumina gălbuie, ca o pînză de polen, bucureștenii, ieșiți la plimbare, umplu trotuarele. Sub portalul hotelului Ambasador, un grup de excursioniști, nordici după înfățișare, atunci coborîți din două autobuse, se fotografiază laolaltă cu cîțiva sportivi.

Prietenul meu, stenodactilograful, cu degetele învinețite de plombagină, printr-o ciudată asociație, îmi aduce aminte de o fotografie pe care am privit-o mult timp împreună, dimineața, într-un ziar vechi.

Era în august 1944. La Iași, armatele sovietice spărgeau frontul hitlerist și un locotenent de pe Volga sau de pe Nipru scria pe zidul bibliotecii de la Universitatea „Al. I. Cuza" că, clădirea a fost deminată, că pericolul a fost înlăturat și deci lucrătorii acestei instituții își pot continua în liniște munca. Era mesajul umanist al unui popor greu încercat care nu-și trădează idealurile nici în vălmășagul morții. In același timp, Bucureștiul tr zbuciumat sfîrșitul catast fei în care țara noastră fu se împinsă fără voia ei. riferiile, brîul roșu, aștep pe deplin lucide, clipa c să iasă în stradă, semna de a arunca în patru vînt fasciștii încăpuți în frun statului. Dar chiar și în a le zile, burghezia mai năd duia, spera, se amăgea și cerca să amăgească. Cu o înainte de armistițiu, „U versul" cerea, clănțănind dinții tuturor scribilor v duți: „dați rufărie pen ostași", și anunța, cu lit de-o șchioapă, o nouă mieră la „Savoy": „Vr să fiu mamă" — „poves unei iubiri, o clipă de r cire, un ceas de pasiune viață de jertfă". Muncit mea niciodată ingenunch tă, sabota producția de boi și aduna arme per lupta cea mare, pe cînd „ mînii verzi" organizau la zău un festival artistic care domnul cutare vor despre „misiunea romînis lui în istoria universală". Ieșiți din ilegalitate,

Printre oamenii sovietici

de Al. ANDRIȚOIU

Cu foarte mulți ani în urmă, unul dintre țarii Rusiei se călătorea spre reședința sa de vară. Iată însă că într-o vale mlăștinoasă i s-a împotmolit cupeul în așa fel încît nici surugiul și nici însoțitorii nu-l mai puteau urni din loc. Atunci s-a înfățișat o namilă de iobag, înalt cît toate zilele și puternic ca însăși Maica Rusia. A deshămat el caii, s-a înhămat în locul lor, și, fără mari eforturi, a scos cupeul din mlaștină. Încîntat și amuzat de cele văzute, țarul a vîrît mîna în buzunar dar, dîndu-și seama că nu are bani mărunți, a voit să plece. Atunci, furios, iobagul a prins loitra în mîini și a ținut cupeul țarului pe loc. În zadar biciuia caii surugiul. Cei patru cai nu puteau depăși puterea mujicului iar cît despre mujic, el nu a cedat pînă ce nu i s-a dat simbria cuvenită. Aceasta e una dintre minunatele istorisiri ale folclorului rusesc. Cum însă ne este dat adeseori să ne întîlnim cu repetarea (bineînțeles că pe alte tipare) a unor fapte de demult, am rămas foarte plăcut surprins, cînd, într-o piațetă a Simeizului, o întîmplare asemănătoare mi-a amintit istorioara de mai sus, citită cine știe cînd și în care carte. De data aceasta întîmplarea îmbrăca o haină modernă și respecta legile civilizației contemporane. Și iată cum: un camion-cisternă se îndrepta spre stația de benzină. Văzînd că i se spărsese unul dintre cauciucuri și neavînd la îndemînă sculele necesare pentru ridicarea caroseriei, șoferul s-a vîrît sub camion și a ridicat cu spatele mașinii povară de metal, în timp ce ajutorul lui schimba, fără pic de uimire, roata. De atunci toate aspectele vieții rusești, fie chiar cele mai infime, le-am privit prin prisma acestei uluitoare puteri.

Istoricii și constructorii vremilor noastre se întreabă tot mai rar prin ce minune s-au ridicat unele peste altele acele masive blocuri de piatră ce formează înaltele piramide. Cînd privești imensitatea universității Lomonosov sau monumentalitatea hotelului Ucraina, cînd plutești pe mări create de mîna omului sau privești coplești toarele cascade create de aceeași mînă, — tainele se limpezesc, îndoiala devine dumirire. Pămînturile înțelenite pe care, recent, statul sovietic le trezește la viață, sînt atît de întinse încît li se cunoaște numai cu aproximație aria. Spărgătorul de gheață „V. I. Lenin" e un colos; sputnikul s-a ridicat la altitudini la care numai poeții se ridicau, cu rachetele viselor. Se năruiesc, așadar, vechile măsuri. Obișnuit cu colosul, cu monumentalitatea, omul sovietic își creează noi dimensiuni, în funcție de puterile și de idealurile sale.

Americanii sînt foarte înalți dar obișnuiesc să-și folosească forțele mai mult prin spelunci și cabareturi, la scandaluri rămase de pomină. Aproape toți sgîrienorii sînt ridicați de italieni. E cea mai ieftină mînă de zidărie din federația de peste ocean. Americanii, care obișnuiesc să ducă războaie cu soldații altor state, folosesc mîini străine pe plantații, la sonde și oriunde munca se arată anevoioasă. Rusul e de înălțime mijlocie, dar spătos, îndesat. El și-a creat o arhitectură după chipul și asemănarea sa, mergînd spre monumentalitate, spre lărgime, și disprețuind ridicarea cubică a sgîrie norului. El își ridică palatele cu propriile mîini și nu fuge de nici o dificultate. Dimpotrivă: are pasiunea de a o învinge, de a o depăși. Toate construcțiile sovietice urmăresc cu meticulozitate, o lege: aceea a îmbinării frumosului cu practicul.

Publicistul care crede cu sinceritate în victoria comunismului în întreaga lume, ar trebui să vorbească în primul rînd, de forța morală și fizică pe care i-a dat-o omului sovietic Revoluția, precum și de caracteristica marilor construcții socialiste. Stăruința în nobila luptă pentru pace și încrederea în superioritatea regimului nostru popular reies de aici de la sine, ca un corolar firesc.

Sudul Crimeii este o frumoasă împlinire a ceea ce am spus mai sus. El nu este însă o Arcadia felix a Uniunii Sovietice, — sau, mai bine zis nu este unica Arcadia felix a ei. Dacă între Coasta de azur și cartierele pariziene e un abis, — dacă între locurile de vilegiatură din California și Harlemul new-yorkez se cască același abis, cetățeanul sovietic îți explică, cu o naturalețe demnă de invidiat, că nu numai la Yalta e frumos, ci că e tot atît de frumos și în Suhumi sau Batumi, în Lwow sau la Alma Ata, în împrejurimile Leningradului sau în Uzbekistan. Dar credința aceasta de a face întreaga patrie frumoasă și ispititoare, îi dă sudului Crimeii numai o prioritate climaterică. Partidul și guvernul duc cu perseverență munca aceasta nobilă. Sovieticilor nu le e rușine să arate unele locuri a căror celebritate n-a intrat încă în Baedeker.

Sudul Crimeii are numai două anotimpuri: primăvara și vara. Toamna s-a sudat cu vara, tot așa cum iarna, cu primăvara. Intemperiile nordice sînt stăvilite de lanțul munților Ai Petri. Munții au suferit de pe urma acestei milenare stăviliri. Loviți, din nord, de vînturile reci, iar, din sud, de vînturile sărate ale mării, ei au rămas aproape goi. Arare vegetații de conifere punctează stîncile uscate și detunate ale crestelor. Munții, în goliciunea lor, suferă. Poalele lor au însă o vegetație opulentă și variată. Aici cedrul de Liban al Sulamitei, chiparosul lui Horațiu, araucaria lui Pablo Neruda, pinii lui Heine, din Nordsee, gorunii folclorului românesc și trandafirii lui Saadi se întîlnesc cu alte zeci și sute de specii vegetale.

Dintre păsări, o curiozitate aparte ne oferă rîndunelele. La începutul lui decembrie, ele migrează, dar numai pînă în Turcia, deci la o distanță mică, de numai 240 km. De acolo, cîteva rîndunele mai îndrăgostite de farmecul Crimeii, se reîntorc pentru cîteva zile în ianuarie sau februarie, ori de cîte ori se arată soarele mai darnic și vînturile mai avare. Jurîmprejur, toate casele au, sub streșini, cuiburi de rîndunele. Sanatoriul mic și intim, în care mi-am petrecut zilele, avea, cu exactitate, 64 de cuiburi. Se spune că acolo unde trag rîndunelele e bine și sînt oamenii buni. E foarte adevărat; și iată de ce: Omul Crimeii ca, dealtfel, omul sovietic în genere, are un suflet nobil și o dărnicie proverbială. Ospitalitatea omului sovietic a căpătat, de mult, faimă, iar prietenia lui a rămas cea mai constantă din lume. „Cum hotelurile sînt deseori tixite, vă rugăm să poftiți la noi, ori de cîte ori veți abate prin oraș pe-aici", — ne rugă un muncitor din Kiev, pe mine și pe soția mea. Și, acasă la el, ne și puse dinainte, pe masă, samovarul, votca, de-ale mîncării și vin.

În fiece regiune, ca străin, ești invitat la o masă, care ține de specialitatea casei. Cei din Crimeea te servesc cu ragu sau azu, mîncăruri tătărești delicioase. Gruzinul îți oferă dulciuri, siberianul pelmeni, un soi de colțunași cu carne care, în frigurile Siberiei, stau săptămîni întregi fără să se altereze. Fără să fie epicurei, sovieticii dau o mare atenție artei culinare. La restaurante, pe mese, vezi o sumedenie de porcelanuri, pahare și tacîmuri, o mulțime de condimente și deserturi. Ciocolata și fructele stau în permanență pe masă. Punga cea mai modestă ajunge pentru o masă consistentă și variată. Dealtfel, în U.R.S.S. oamenii slabi sînt o raritate. Oamenii acolo respiră sănătate, prosperitate.

Asta, biologic. Iar pe plan moral: toți cetățenii sovietici știu politică și literatură. Așteptînd, undeva la o instituție, poți discuta cu omul de serviciu sau cu portarul despre tînărul stat Ghana, despre noua organizare a S.M.T.-urilor sau despre Șoholov. Soldatul sau strungarul, elevul sau colhoznicul declară dragoste fetelor, ca în operete, cu ajutorul versurilor și cîntecelor. Firește că Pușkin este cel mai uzitat. Nu mai puțin însă Isakovski sau Scipaciov. Această dragoste față de poezie și cîntec dau colorit liric măreței epopei a construcțiilor. Cîntînd, pe înălțimea schelelor, — zidarul așterne melodia ca pe-o viitoare iederă pe zidurile încă neterminate.

Această atmosferă lirică e ajutată, în Crimeea, de o natură plină de farmec. În lunile care la noi aduc iarna, Crimeea e verde, de un verde pur și luminos. Cele cîteva zeci de specii de conifere rare nu se găsesc numai în grădina botanică ci prin toate parcurile și pe toate bulevardele, risipesc ozon și pace peste locurile limpezi ale sudului. Pe alocurea — trandafiri. Ultimii trandafiri ai toamnei care fac de strajă prin grădini pînă la primenirea Anfarilor, din pragul primăverii. Primăvara se anunță încă din jumătatea lui februarie prin înflorirea feerică a măslinilor. Cu o floare în care albul se amestecă, abia vizibil, cu rozul — migdalii covîrșesc livezile și grădinile. O mireasmă discretă și dulce îmbie la primele plimbări sentimentale. Vîr mîna în foc că, la o eventuală statistică a amorului, aceste cîteva zile în care înfloresc migdalii, ar lua premiul întîi dacă e vorba de jurămintele făcute în numele lui Eros.

Apoi înfloresc merii și perii, așa, ca în cupletul din cîntecul „Catiușa":

„Iată, dau în floare merii, perii,
Cețurile pîlpîie pe rîu".

În sfîrșit se arată trandafirii, bogați ca în Șaaron și frumoși ca în Șiraz. Ne amintesc de „Cîntarea cîntărilor" și de „Grădina de trandafiri" a lui Saadi.

Intre timp, triumfă, periodic, fel de fel de flori al căror nume latinesc nu ne spune prea multe, dar a căror frumusețe ne dă sentimente paradisiace. Glicinele umplu zidurile și gardurile. Fel de fel colorate, alte reprezentante ale florei acoperă pînă la refuz toate locurile căci, uitasem să vă spun, în Crimeea nu se vede nicăieri pămîntul. Nici chiar pe drumuri sau pe cărărui, — toate drumurile fiind acoperite de asfalt și toate cărările învelite în mozaic.

În miezul verii înfloresc magnoliile, — flori mari cu miros amețitor. Oamenii se feresc să doarmă în apropierea lor. Ca și puritatea crinului, măreția magnoliei filtrează, odată cu o mireazmă amețitoare, și o moarte lentă dar sigură.

În acest joc de-a mirezmele și culorile, omul sudic devine visător. Ia armonica, balalaica, mandolina sau ghitara, și cîntă. Melodiile sudului sînt mai luminoase și mai cu tremolo ca cele din țările europene mediteraniene. Ele n-au nemărginirea cîntecelor de stepă. Sînt numai trandafiri și lumină, au permanenta unduire a mării și claritatea cerului de sud. Poate că dulcea limbuție a acestor texte o mai dau și vinurile. Ah! vinurile Crimeii: Porto sau Riesling, Madera sau Tokai. Aproape toate vițele celebre ale Europei au găsit aici un sol prielnic. Institutul de vinificare se străduiește să facă noi aclimatizări.

Comercianți cinstiți, sovieticii pun în cumerț pînă și vinurile cele mai vechi (1928—1936, 1938) la prețuri neînspăimîntătoare. Un vin vechiu, o natură plină de poezie, o climă admirabilă și apoi marea și munții într-o vecinătate armonioasă — oameni buni cu sufletul de aur — iată Crimeea.

În visarea lor, sovieticii nu rămîn contemplativi. Acești incurabili visători, acești sentimentali desăvîrșiți — sînt de-o activitate febrilă. Căci sudul Crimeii nu stă pe loc. Aici s-au construit un combinat de vinuri, unul de carne, altul de diorit. Palate noi cresc, văzînd cu ochii. Pe linia Yalta-Simeiz este un orășel al constructorilor. De aici, în zorii zilei, ies în salopetă și cu uneltele subsuoară cohortele de constructori. La Alupka și Mishor, la Yalta și Artek, pretutindenea, coloșii de beton și fier își ridică fruntea spre stele. Aici, ca pretutindenea, se construiește comunismul.

Comsomolistul Semion Zaverniaev

de H. Zincă

August 1944.

Închid ochii și văd... Lituania. Frontul 3 Bielorus. Mă aflam în rîndurile Regimentului 40 Pușcași de gardă — unitate decorată cu ordinul „Steagul Roșu". După o ofensivă strălucită, am ajuns la 18 kilometri de hotarele Prusiei Orientale. Ne aflam acum în fața unei regiuni dificile; dealuri și iar dealuri. Am început să săpăm tranșee, să ne pregătim pentru ofensiva viitoare. Săpam numai noaptea. Erau nopți călduroase, fără lună, cu cerul puzderie de stele. In zori ne retrăgeam în bordeie adînci și ne odihneam ceasuri în șir. Zilele treceau liniștite, fără nici o împușcătură, ca într-o adevărată vacanță de vară. Clipele acestea de răgaz mi le petreceam fie dormind, fie sporovăind cu prietenul meu Semion Zaverniaev, un flăcău cu cîțiva ani mai tînăr decît mine. Faptul că eu eram din Romînia — țară pe atunci capitalistă — stîrnea în sufletul lui o curiozitate continuă. Îmi cerea mereu să-i vorbesc despre mine, despre plaiurile țării noastre, despre viața oamenilor într-o societate capitalistă. Asculta cu luare-aminte, apoi ne făuream amîndoi visurile de mîine. El se vedea călătorind printr-o Romînie socialistă, iar eu, mă vedeam primindu-l cu dragoste în propria-mi casă. Semion Zaverniaev a fost omul care, în zilele acelea, mi-a dăruit cea mai mare bucurie pe care mi-o putea dărui cineva.

Mă întorsesem cu bine dintr-o misiune de noapte. Istovit, am căzut într-un somn adînc; așa cum numai soldații știu să doarmă. Deodată, am simțit că cineva mă înghiontește. Am deschis cu greu ochii. Imi era ciudă că fusesem trezit. Lîngă mine, Semion Zaverniaev îmi vorbea:

— Am o veste bună pentru tine, dar nu numai pentru tine, ci și pentru mine... Călătoria mea în Romînia o să aibă loc.

Eu am crezut că-i arde de glume și m-am acoperit din nou cu mantaua, gata să-mi reiau somnul. Semion însă, s-a lungit lîngă mine, a desfăcut un ziar și a început să citească cu glas tare: „Romînia a capitulat. Armata Română a întors armele împotriva cotropitorilor fasciști". Am sărit în sus, i-am smuls din mînă ziarul de front. Citeam și plîngeam. Apoi Semion a scos din raniță bidonul de vodcă și mi l-a întins. Am băut împreună, pînă ne-am amețit. Semion ridica bidonul și toasta în versuri pușkiniene:

„Cădea-vor lanțuri grele
Și temnițele vor cădea
Ieși-va-n cale libertatea
Și frații spada vă vor da".

Da, închid ochii și văd. Lituania. Comsomolistul Semion Zaverniaev nu mai trăiește. A căzut eroic în zilele cînd noi luam cu asalt cazematele care apărau inima Prusiei. L-am îngropat noaptea, pe coama unui deal. In depărtare, citadela militarismului prusac se mistuia în flăcări.

„Rumînî — naşi soiuzniki"*)

de Dumitru IGNEA

Lucram la cîmp, în sovhozul „Tînăra gardă" din Crimeea. Treeram. Era pe la amiază. Ardea un soare de ziceai că acuș-acuș iau foc paiele. Odată numai ce-l auzim pe unul Șarpe, ce sta cocoțat pe o șiră:

— Măi băieți, vine unul călare dinspre lagăr. Da' ori vine ori nu! Mînîncă pămîntul.

Mai toți au contenit din treabă, întorcînd capul către partea unde arăta Șarpe cu mîna.

— Cine-o fi, bre?

— Ia! Ia!

— Fiuuu! Parcă-i iepure la deal.

Pe întinsul miriștii gonea spre noi un călăreț, numai în cămașă și cu capul gol.

— Trebuie să se fi întîmplat ceva nemaipomenit! își dădu careva cu părerea.

— Pun mîna în foc că-i comandantul lagărului. Are capul ras ca-n palmă. El e, Vasili Makarov.

Ajuns în dreptul nostru, călărețul, lac de sudoare, opri calul în loc, ridică brațele și strigă cît îl țineau puterile:

Rumînî — naşi soiuzniki! Rumînî — naşi soiuzniki!

Schimbă cîteva cuvinte cu brigadierul apoi, dînd pinteni calului, porni, învolburînd colbul, spre alte brigăzi de prizonieri, ce lucrau în stepă.

Cîteva clipe romînii rămaseră nedumeriți. Ce veste a adus comandantul lagărului? Desigur, una bună, căci îi rîdea fața. Nedumerirea ne-a fost spulberată pe dată de brigadierul sovietic:

— Sînteți aliați cu noi, de-acum. Armata voastră a întors armele împotriva hitleriștilor. Partidul vostru Comunist stă în fruntea luptei de eliberare...

Brigadierul vorbea repede, pe nerăsuflate. Se frămînta să ne explice cît mai clar cele aflate. Pe loc se iscă o forfotă de neînchipuit.

In încremenirea stepei, țîșniră cîteva chiuituri asurzitoare. Brigadierul, ridicat pe brațe, fu azvîrlit dintr-o învîrtitură tocmai în vîrful unei șire de paie. Prizonierii se îmbrățișau, se sărutau. De sus de pe șiră, Șarpe ne informa:

— Zboară mereu, comandantul. Zmău! A ajuns la brigada a treia.

Nu-l răbdase inima pe comandantul lagărului să aștepte pînă seara cînd ne întorceam în lagăr. Venise să ne bucure inimile cu cîteva ceasuri mai devreme.

Seara, în lagăr, s-a băut votcă. Cineva a confecționat în grabă din hîrtie un drapel tricolor. A scris pe el: „Trăiască Romînia liberă".

Pînă tîrziu după miezul nopții, fluierele, triștile și scripcile nu au mai contenit. Două mii de prizonieri prăznuiau în stepa Crimeii, la mii de kilometri departe de patrie, ziua care avea să devină cea mai scumpă sărbătoare a poporului romîn.

*) Romînii sînt aliați cu noi.

„Baronii" și slăvita zi

de Aurel LAMBRINO

Eram, aș zice, sedimentați pe ere, în lagăr: „era" 1941, „era" 1942, 1943... Odesa, Don, Crimeea. Și ne era un dor de țară...

Un învățător, unul Iliescu, sublocotenent de rezervă, se dușmănea de moarte cu fostul lui comandant, Racoviță, un colonel țîfnos și-al dracului. Din Crimeea, prizonieri, amîndoi.

Se înrolase Iliescu de la început în Divizia Tudor Vladimirescu. Toți cei ce făceam parte, în 1944, din mișcarea antifascistă din lagăr ne consideram înrolați în Divizie, deși Divizia se alcătuise de mult, din toamna lui 1943, și plecase la Riazan să se instruiască. Printre ofițerii din lagăr găseai însă destui și dintre cei ce se considerau, ei personal, aliați „pe veci" cu hitleriștii. Mai ales „gradele mari". În fruntea lor, bine-nțeles: Racoviță.

Iliescu regreta că nu fusese luat prizonier cu tot regimentul lui mai de timpuriu: „I-aș fi arătat eu atunci lui dom' Racoviță, alianță..." Ne recita din Arghezi: „Mi-ai împuțit salteaua pe care te-am culcat, mi-ai murdărit apa din care ai băut și cu care te-ai spălat. Picioarele tale se scăldau în Olt, și mirosea pînă la Calafat, nobilă spurcăciune!"

Știa pe de rost tot pamfletul Baroane.

În ziua aceea, dis-de-dimineață, ne strînsesem cioatcă, la club, cîțiva să scoatem gazeta de perete a lagărului nostru. Pe neașteptate — miting. Se anunțase din partea comandantului sovietic al lagărului, un miting. Era o zi frumoasă de august, începuse soarele a se înălța.

Tribună în curte, cît ai clipi. Mii de oameni, jur-împrejur, nerăbdători, — numai uniforme ofițerești românești, și mai mult foste uniforme. Colonelul Racoviță își adunase-n spate întregul lui detașament de „otrăviți", că așa le spuneam noi lor. Asculta, palid, mușcîndu-și buzele.

De la tribună, comunicatul: „Romînia a cerut pace... Romînia a întors armele..."

A fost întîi o tăcere înspăimîntătoare. Nici răsuflarea nu i-o mai auzeai nimănui. Răcneau ochii, numai ochii, numai privirile. Cine-o fi dat cel dintîi semnalul, nu știu. A izbucnit un Ura! prelung, au pîlpîit cîteva aplauze — și dintr-o dată s-a rostogolit enorm, tunînd, un val întreg, un val nesfîrșit de aplauze, de strigăte de bucurie, de chiote. Ofițerul sovietic, la tribună, puse hîrtia de o parte, și-ncepu să aplaude și el; ne felicita; nu-i auzeam vorbele, dar înțelegeam...

Singur detașamentul de otrăviți și-n fruntea lui, Racoviță, stăteau ca de piatră. Se uitau la noi furioși pe sub sprîncene. Le-am răspuns, măsurîndu-i cu dispreț din tălpi în creștet, iar Iliescu, prinzînd un moment cînd parcă mai scăzuse cît de cît larma celorlalți, a recitat tare, tare de tot, pentru noi, luîndu-ne de grumaze pe cel din dreapta și pe cel din stînga lui, și țintindu-și privirea asupra fostului său comandant de regiment: „Mi-a eșit o floare în grădină, ca o pasăre roșie rotată, cu miezul de aur...". Și apoi: „Parcă ești un șoarece, scos din apă fiartă, de coadă, Baroane...".

De-atunci nu le-am mai spus, în lagăr, otrăviților — otrăviți. Le spuneam: „Baronii".

alexandru SAHIA

Nu scriu desigur ca să mă distrez. Ar fi o crimă lucrul acesta. Scrisul meu e o contribuție la eforturile de eliberare a maselor muncitorești. Idealul lor este și idealul meu"... „Un scriitor trebuie să fie un luptător social. El trebuie să fie încontinuu legat de complexul social în care trăiește. Scriitorul nu poate fi străin de fenomenele economice, politice, care agită întotdeauna masele". Cel ce semna în ziarul Facla rîndurile de mai sus — într-o vreme cînd o barbară inchiziție de tip fascist cenzura spiritul și gîndirea progresistă, înlesnind în schimb răspîndirea misticismului, a naționalismului șovin și-a „artei pure" — era Alexandru Sahia, întîiul scriitor comunist, de la noi, angajat, în ale cărui lucrări se află germenii literaturii noastre realist-socialiste de după 23 August 1944.

Intr-o existență zbuciumată și dureros de scurtă — anul acesta și-ar fi sărbătorit 50 de ani de viață — Alexandru Sahia, intelectual cu o uimitoare sete de cultură, ridicat din rîndurile țărănimii, ale cărei nevoi și dureri le știa atît de bine, educat de Partidul Comunist Romîn, prin tematica publicisticii sale și prin unele nuvele, cuprinde în sfera artei principalele directive de luptă ale partidului dintre anii 1932—1936. Congresul al V-lea al P.C.R., care și-a desfășurat lucrările într-o cruntă ilegalitate, fixase ca sarcini imediate dezrobirea de jug și de mizerie a țărănimii muncitoare aliatul proletariatului și intensificarea luptei împotriva asupririi naționale. Militant activ în rîndurile clasei muncitoare, Sahia editează la București, sub îndrumarea partidului, ziarul Veac Nou la 3 aprilie 1932 și revista Bluze albastre la 5 iunie a aceluiași an. Sînt două publicații cu o apariție extrem de scurtă, care marchează, însă, un moment de seamă în lupta pentru o literatură militantă, scrisă de pe pozițiile de clasă ale proletariatului.

„Atîta vreme cît viața este o luptă — se spunea în articolul program al revistei Bluze albastre — atîta vreme cît omenirea întreagă este vrăjmașe în două tabere fundamental adverse, cît conflictul dintre ele a atins punctul culminant, nu se poate vorbi despre o artă „pură", fără preocupări sociale, fără atitudini. In asemenea condițiuni cei care vor să trișeze spunînd că fac literatură pură, fără interes actual, cu preocupări „eterne" și „abstracte", nu sînt decît reprezentanții în artă ai celor care sînt mulțumiți cu actuala situație, ai profitorilor.

„Fixați de cealaltă parte a baricadei, înțelegem să facem adevărată artă, literatură a realității groaznice, marcată prin multiplele legende și teoriile care au dăinuit prea mult. Literatura activistă, literatura critică, literatura proletară își fac la noi prin Bluze albastre, primii pași".

Călăuzit de atari idei estetice Alexandru Sahia creează o operă redusă, firește, ca dimensiuni, dar care constituie un puternic act de acuzare, îndreptat împotriva regimului burghezo-moșieresc și aruncă o dîră de lumină spre viitorul socialist al țării.

Sărăcia lucie, suferința fizică și morală, decăderea omului sub povara misticismului și a lipsurilor economice, hamali, șomeri, țărani necăjiți, chelneri, studenți înfometați, ipocrizia călugărilor, îndobitocirea și ignoranța lor, un lung șirag de tare ale strîmbei orînduiri burgheze găsesc în Sahia un prozator realist cu mari posibilități epice, curmate din nefericire prea de timpuriu. Schițe ca Moartea înghițitorului de săbii (Cuvîntul liber), Fapt divers în port, Banalități exasperante (publicate în ziarul Ultima oră), Dubiu și Omul și cîinele (în Viața literară), Vrabia (în Azi), Isus în Mînăstire (Vremea), Ouăle și patriarhul (Floare de foc) sau acea tristă și răscolitoare Ploaie din iunie constituie cîteva din tablourile sumbre ale mai sus amintitului peisaj social. Problema rasială în schițele Șomaj fără rasă și Sarah a sărutat pe Crist, lupta împotriva războiului în Intoarcerea tatei din război, „In cîmpia de sînge a Mărășeștilor" își găsesc o rezolvare justă și emoționantă.

Dar dacă vorbim de primii germeni ai realismului socialist în literatura noastră ne gîndim mai întîi la nuvelele cu tematică muncitorească Uzina vie și Revoltă în port, care sînt expresia directă a atașamentului lui Sahia la lupta clasei muncitoare, condusă de partidul ei marxist-leninist.

Scriitorii de la noi care au închinat pagini mediului muncitoresc înainte de Sahia s-au oprit mai mult asupra lumpenproletariatului, asupra pitorescului și mizeriilor mahalalei și aproape de loc asupra proletariatului care, căpătînd o conștiință de clasă, devenise dintr-o clasă în sine o clasă pentru sine. E meritul lui Al. Sahia de a fi oglindit pentru prima dată în proza noastră figuri luminoase de muncitori, conștienți de menirea istorică a clasei lor, ca dîrzul Bozan, ca Filip, președintele comitetului de fabrică, ca înflăcăratul muncitor Rogoz, din Uzina vie sau ca Mihail și Simion din Revoltă în port. Deși trăiesc în condiții deosebit de grele, oamenii zugrăviți de Sahia nu se mai prăbușesc copleșiți de vitregia condiției lor sociale. Strînși într-o unitate monolitică, jertfele sînt pentru ei prilej de însuflețire la lupta pentru victorie. Muncitorimea apare în nuvelele sale ca o forță puternică, activă care se impune energic, hotărîtă să schimbe mersul istoriei poporului romîn și propria sa soartă. „...Orice mișcare de revoltă în rîndurile muncitorești — spune Mihail din Revoltă în port — nu poate să aducă decît bine cauzei proletare. Trebuie însă să ne organizăm. Cu cît lupta se va da mai organizat, cu atît triumful va fi mai sigur și mai apropiat..." Scriitorul care vizitînd Uniunea Sovietică a consemnat în lucrarea sa U.R.S.S. azi mărețele cuceriri socialiste, privește și pe eroii nuvelelor sale, chiar în cele mai tragice situații cu încredere, într-o perspectivă socială largă, în lumina unui viitor izbăvitor care n-a întîrziat să se arate.

23 August 1944 a răsplătit jertfa lui Sahia și a eroilor săi creînd cele mai favorabile condiții pentru înflorirea germenilor literaturii realist socialiste aruncați pentru prima dată în ogorul literelor noastre de autorul Uzinei vii.

I. D. BĂLAN

Măgarii lui Bica Lamba

de **AL. SAHIA**

(fragment inedit)

—~○~—

Administratorul apăru pe treptele de piatră ale cancelariei, cu mîinile la spate, privind aspru peste capetele țăranilor care începuseră să se descopere. Om în plină vîrstă, bine făcut, cu o figură roșcovană, îmbrăcat într-un costum alb, pălărie albă și pantofi de asemenea albi — administratorul te impresiona de la prima vedere.

Glasurile care mai înainte se împletiseră într-o agitație crescîndă, amuțiseră dintr-o dată după ce daseră domoale: „bună ziua". Administratorul fără să răspundă un cuvînt coborî o treaptă, continuînd să privească sever peste cele patruzeci-cincizeci de capete țărănești, toate descoperite în fața lui. Soarele le străpungea cu suliți fierbinți, făcînd să dispară locul liber dintre ele. Părea că se crease un pod de capete — peste care puteai să calci în plină siguranță. Nemișcați, cu pălăriile în mîini, țăranii tăceau.

Administratorul urcă treapta coborîtă, făcînd cîțiva pași spre ușa cancelariei. Intrebă pe un ton aspru:

— Dacă n-aveți nimic de spus, la ce ați mai venit?

— Ba avem, boierule, cum să n-avem, vorbi Pavel Simion, țăran oacheș și scund, așezat în primele rînduri.

— Și ce, mă rog, vă doare?

— Păi durerile sînt multe, dar asta de pe urmă a pus capăt la toate.

— Nu te înțeleg, omule, vorbi boierul încercînd să pară mereu împresurat de nedumerire — deși știa foarte bine despre ce este vorba.

— Noi de cînd ne-am pomenit și moșii noștri la fel, am avut învoire să prindem pește în gîrla și balta comunei. Cu vremea însă bălțile au fost arendate la boieri și dam dijmă jumătate la moșie. Noi n-am avut învoire la baltă, însă ne-a lăsat să prindem la gîrla din vatra satului. Acum vedem că nu ne mai lasă nici acolo.

— Va să zică pentru asta ați venit?

— Da, boierule, răspunseră mai multe voci.

— Imi pare rău, însă nu vă pot fi de nici un folos. Nu eu vă interzic pescuitul.

Din fundul curții veni în goană un cîine de vînătoare, urcă treptele lîngă administrator, după care se vîrî printre țărani lingîndu-le mîinile.

— Hector, vin' aici.

Cîinele părăsi numaidecît gloata, trecînd alături de stăpînul său.

— Da eu nu vă pot ajuta cu nimic. Ați venit degeaba.

— Bine, boierule, interveni iar Pavel Simion, dar logofeții moșiei sînt aceia care ne gonesc de la vadul apei.

— Doar nu vrei acum să viu chiar eu să păzesc gîrla?

Hector începu să latre ostil la țărani. Aceștia priviră uimiți cînd la cîine, cînd la stăpîn. Urmă tăcere. Din spatele grupului, Nicolae Igliță, întinzîndu-și din răsputeri gîtul lui subțire ca de struț, întrebă:

— Atunci dacă dumneata nu ne oprești de la pescuit, cine altcineva ne oprește?

— Cum cine? Nu știi? Statul. Moșia e a statului, doar nu e a mea.

— Și cum, toată apa este a statului? Igliță își făcu loc printre oameni înaintînd pînă lîngă Pavel Simion.

— Sigur că da.

— Și peștele?

— Dacă are apa, are și peștele.

— Bine domnule administrator, dar apa statului trece peste izlazul nostru, udă toată vatra satului care e a oamenilor și nu e a statului. Și dacă noi îngăduim cursul apei, ar fi de dreptate să ne îngăduie și statul prinsul peștelui, atît cît gîrla își sapă albia în pămîntul nostru. Altfel...

— Ce altfel? Cum altfel? izbucni administratorul enervat, de tonul și pretențiile țăranilor care i se păreau din cale afară de obraznice.

Cîinele începu să latre din nou la țărani și din ce în ce mai pronunțat. De data aceasta administratorul nu-l mai opri și continuă printre lătratul lui.

— Ce altfel? Cum altfel? Auzi impertinență, asta-i nemaipomenit. Nu cumva vreți să vă plătească statul dare, că apa trece peste izlazul vostru?

— Nu ne-am gîndit la asta, domnule administrator, interveni Pavel Simion, convins că Igliță a stricat toate socotelile, dacă ordinele sînt așa, le ascultăm, dar noi v-am ruga să nu ne rupeți de apă.

— Incă o dată oamenilor, și asta pentru ultima oară, vorbi administratorul îndulcit de glasul domol al lui Pavel Simion, în care se citea supunere — nu eu v-am oprit de la pescuit, așa a hotărît statul, pentru toate satele din țară, nu numai pentru al vostru. Statul e suveran, poate să facă ce vrea cu voi, poate să vă ia chiar izlazul, pentru care Igliță adineaori pretindea dijmă. Vă spun că nu se mai poate face nimic. Cel mai bun lucru este să vă astîmpărați și să veniți la învoială.

— Și cît o să coste învoiala, boierule? întrebă Pavel cu glas răgușit.

— O să vedem noi, vorbi scurt administratorul.

Nimeni nu mai adăugă nimic. Țăranii erau încă descoperiți, tăceau în fața boierului care de asemenea tăcea alături de cîinele lui de vînătoare, astîmpărat cu totul.

Neașteptat Igliță își întinse iar gîtul spărgînd liniștea, spuse:

— Dar statul domnule administrator, cine e statul ăsta, care poate să facă cu noi ce vrea? Și ce are cu noi?

Intrebarea căzu ca o piatră uriașă într-un lac prea liniștit și prea mic.

— Ce-ai spus? întrebă administratorul ca ars. Coborî cîteva trepte spre oameni în timp ce figura i se înroși, toată, ca o adevărată sfeclă. Cîinele coborî și el același număr de trepte.

— Nu știi cine este ăla statul? Așa vorbești despre stat? Ei lasă măgar bătrîn, c-am să te învăț eu minte.

— Să nu vă fie cu supărare, domnule administrator, dar eu nu știu cine este statul, vă spun drept. Dacă aș avea știință de carte poate că aș fi mai luminat.

— De unde să ai tu știință de carte, nenorocitule? Tu n-ai nimic, n-ai nici măcar o vită în curte. Te cunosc destul de bine, și sînt sigur că tu mi-ai instigat satul. Te aranjez eu!

De data aceasta vorbele boierului pătrunseră adînc inima lui Igliță sfredelindu-i-o dureros. Pînă și administratorul știa că el n-are vite. Se simți călcat în picioare, strivit de tălpile celor de față, deși știa că printre ei mai sînt și alții fără vite. Totuși își înălță fruntea și spuse fără să mai vadă înaintea ochilor:

— Am să am și vite.

— N-ai să ai măgarule, n-ai să ai, pentru că nu ești în stare, strigă administratorul cu aceeași indignare.

Igliță murmură printre buze neauzit de nimeni, numai pentru el:

— Am să am!

DUPĂ TREIZECI DE ANI

Cînd în după-amiaza de 25 iunie din anul acesta, într-o sală umbroasă a colegiului „Nicolae Bălcescu" din București s-a adunat promoția de absolvenți 1928, între numele care s-au acoperit de prezență, unul a rămas fără răspuns:

Stănescu Alexandru...

— Mort, tovarășe profesor, *a deslușit un cărunt coleg de clasă, adaogînd neîntîrziat:*

— ...dar prezent în catalogul literaturii. Și vă rog să păstrăm cu toții cîteva clipe de recuiegere pentru scumpul nostru Sahia!

In tăcerea care ne-a cuprins fiecare și-a amintit pe adolescentul firav, delicat pînă la sfiiciune, cu roșul mărului domnesc în obraji și cu priviri pătrunzătoare mărite sub ochelari, pe liceanul de-o rară cuviință și harnicie, de-o rară sensibilitate și dîrzenie de caracter.

Venise cu doi ani în urma de la Craiova, de la liceul militar ce purta numele neronelui din 1907: „D. A. Sturdza" și de unde tinerețea lui Sahia purta răni sufletești deschise încă: umilințe în front, carceră și închisoare. La „Sava" firavul fugar întîlnea altă mentalitate în corpul educator.

Colegi de toată mîna, și de firi apropiate, printre care unii de pronunțată distincție. Mihai Popescu, regretatul actor al „Naționalului", baritonul Șerban Tassian, desenatorul N. Cristea, etc. Nu se poate spune același lucru despre o mînă de cuconași de bani-gata cum în clasa lui Sahia erau verii Brătianu.

Sahia a dăruit fiecărui elev cinstit colegialitatea sa corectă, îndemnul spre lectură, prietenie și modestie.

Dar acolo la „Sf. Sava", a mai rămas o activitate de care viitorii editori și bibliografi ai lui Sahia vor trebui să țină seama și anume: la Revista literară *a liceului care apăru la 10 martie 1927 și-n paginile căreia Sahia publică două promițătoare schițe:* Pentru o biserioută arsă *și* Haia a sărutat pe Crist. *Publicația era ilustrată de Nicolae Cristea cu subiecte din lumea celor ce muncesc și sufăr, cu aspecte de tîrg și periferie leproasă.*

In toamna lui 1928 ne ridicam cu toți diplomele de bacalaureat, anexîndu-le actelor de înscriere la facultate. Sahia a frecventat cu stăruitoare lipsuri materiale anul I la filozofie și drept, neajutorat, ba, din contră, hăituit de îmbuibați și neomenoși ce nu-i lăsară nici măcar patul de fier de la Căminul Studenților ilfoveni, din fosta rotondă Pache Protopopescu și numai cu greu un moș portar milos îngădui tinerelului fără palton și de-atîtea ori nemîncat să doarmă noaptea în mansardă. In anul al doilea Sahia a părăsit universitatea bucureșteană pentru experiența monahală de la Cernica. Scrisorile trimise de-acolo și publicate în vara trecută de Secera *și* Ciocanul *și* Flacăra *nu mai lasă nici o îndoială că tînărul scriitor nu trecuse printr-o criză de însingurare și nu se claustrase acolo într-un proces mistic, ci pentru a putea citi cît mai mult și-a avea amărîta de cînă la o vîrstă cînd conștiința sa nu se putea adapta servilismului politic și stereotipelor cursuri universitare de compilație anostă.*

In 1932 Sahia tipărește Veac nou *și* Bluze albastre. *1933: Sahia, în mijlocul greviștilor de la Griviția, netemător de măcelul ordonat de Palat, de Statul Major și de comandamentul grănicerilor, scrie reportajele sale curajoase pe cît de cinstite asupra măreței împotriviri a ceferiștilor, ale căror căpetenii în fiare vor fi urmate de gazetar și în procesul de la Craiova. Sahia intră în rîndurile P.C.R.-ului.*

Și cine n-a fost mîndru citindu-i nuvelele din 1934! Tot atunci, la mijlocul lui august, asista la primul congres al scriitorilor revoluționari din lumea întreagă ținut la Moscova. La începutul anului următor: prima sa carte U.R.S.S. azi. *In anii următori gazetărie militantă, acuvitate conspirativă, suferința plămînilor și o meningită fatală.*

Și ne-a fost dat pe-o arșiță de august în 1937 să-l conducem puțini de la Sfîntu-Sava, dar mulți, foarte mulți oameni ai muncii, hamali din portul Oltenița, țărani clăcași de pe moșia regală Mînăstirea, zețari de la Adevărul, *„studenți roșii", redactori și prieteni, la locul din urmă în satul natal.*

Mi-a trecut pe sub ochi cîteva scrisori îndreptate de lucrători neamurilor nemîngîiate ale lui Sahia. și transcriu din ele una:

Indurerată familie,

Să știți că greul ce vă apasă astăzi nu este numai al Dumneavoastră, ci și al nostru, care l-am cunoscut pe Alexandru Sahia și pentru care și-a petrecut multe zile și nopți între noi cei de jos.

Ne-a rămas de la el prea multe exemple mari pentru a nu fi alături de Dumneavoastră în această încercare și să credeți că nu-l vom uita niciodată, ca unul care ne-a apărat întotdeauna drepturile.

Să vă întărească soarta și socotiți-ne prin amintirea lui Alexandru Sahia, cei mai apropiați tovarăși ai Dumneavoastră.

NICOLAE IONESCU
Lucrător tipograf la Adevărul

Augustin Z. N. POP

EROI ȘI MONUMENTE

de Laurențiu FULGA

Urmele au rămas adînc întipărite în pămînt. Amarnicele cățărări se văd și acum, încruntate, în stînca munților Tatrei. Cînd dă să se deschidă geana zorilor sau seara, cînd încep a pîlpîi stelele pe cer — descoperi luminînd ca niște licurici și picăturile de sînge, mereu vii și evocatoare, ale celor căzuți.

Pentru un străin toate aceste semne poate că nu sugerează nimic, poate că nici nu se lasă relevate. Dar nouă, care cunoaștem cu de-amănuntul drumul prin foc al armatei române de-a lungul Cehoslovaciei, în tragică încleștare cu fascismul, nouă care adeseori am sărutat țărîna cu buzele arse de dorul țării, fără să ne clătinăm deasupra hăurilor ce le căsca eternitatea la picioarele noastre — nouă, toate acestea ne spun cît o cronică nescrisă încă, o cronică patetică, exultată și triumfătoare în finalitatea cu care și-a încununat suita faptele de arme și cauza căreia i-au căzut jertfă, numai aici, 55.000 de tineri, foarte tineri soldați și ofițeri români.

De la Rojniava și Kosice, punctele pe unde au pătruns în Slovacia Armatele a 4-a și 1-a române, și de la rîul Ipel, pe unde au pătruns, în noaptea de anul nou 1945, pandurii diviziei „Tudor Vladimirescu" — pînă la nepotolitul rîu Gron sau și mai îndepărtatul oraș Kromerij al Moraviei — sute și sute de cărări, margini de sate, răspîntii de drumuri, centre industriale sînt însemnate cu cîte o firimitură din nepieritoarea ființă a patriei noastre, dedicată trup și suflet în lupte patriei cehoslovace.

Nenumărate sînt crucile, pietrele, lespezile, plăcile fumurii, columnele funerare, monumentele ridicate de ai noștri chiar în viltoarea atacurilor sau, mai apoi de cehoslovaci — și pe ele stau înscrise cu creionul chimic, cu dalta sau cu literă de aur fie numele fie durerosul „necunoscut" al celor care, iubind atît de mult libertatea țării natale, s-au depășit pe ei înșiși, sacrificîndu-și viața și pentru libertatea altor țări robite de fascism.

Nici nu știu pe care anume dintre eroi și pe care anume dintre monumentele înălțate întru slava lor nemuritoare, să le dezvălui mai întîi, pentru ca să rămînă temeinic și nestinse în conștiința omenirii. Dacă alegi la întîmplare un nume din sumedenia de nume, ca de pildă al colonelului Cazacu Veniamin sau al soldatului Nopticică Petru, ai sentimentul că săvîrșești un sacrilegiu pentru memoria celorlalți, sortiți astfel să învingă veșnicia la fel de modești și sfioși cum vor fi fost și în viață.

Cu atît mai greu apare gîndul de a ne descoperi o clipă în fața plăcilor de bronz sau a inscripțiilor pe lemn care, din profunzimile pămîntului și ale celor 13 ani de abia petrecuți de atunci, rostesc cutremurător: NECUNOSCUT, NECUNOSCUT, NECUNOSCUT... Cîte mame, soții sau prunci, neaflîndu-i pe ai lor înscriși în nici unul din ceasloavele cimitirelor — după care sînt pomeniți potrivit datinei cu prilejul feluritelor slujbe, — cîte n-ar îngenunchia în fața tuturor acestor dramatice semne, sărutîndu-le laolaltă brazda de iarbă, picurînd pe fiecare cîte o lacrimă — numai pentru că, firesc, închipuirea le-ar îngădui să creadă că „necunoscutul" de sub acea palmă de pămînt va fi fiind chiar cel mereu așteptat și niciodată întors?

Și totuși, fără a-i împărți în anonimi și aleși, cîteva nume capătă o strălucire aparte, cîteva monumente se impun prin ineditul lor. Diferențierea nu constă decît în substanță, fie că-i vorba de omul la care ne gîndim, fie că-i vorba de piatra care-l reprezintă.

Oamenii căzuți în lupte își mai păstrează încă distincte biografiile, o vreme, numai pentru cunoscuți, pentru familie. Apoi încetul cu încetul pătrund în istorie, fuzionînd unii cu alții, pierzîndu-și calitățile particulare, realizînd în absolut esența. De aceea, din marea armată a dispăruților într-un război, pentru o epocă dată — unul singur rămîne, însumînd în noua lui făptură, pentru posteritate, datele, virtuțile și apoteoza tuturora.

Eroii n-au suferit niciodată de viciul orgoliului — și ca atare simbolul lor aduce în plus o puritate pe care cei vii n-o cunosc. Sublimul act al jertfei pentru o idee dă posibilitate morților să se preschimbe ei înșiși în ideea pe care au slujit-o pînă la ultima lor suflare.

Există în lanțul munților Tatra un monument unic în felul său: cota 568! Nu oamenii l-au creat, ci natura — pentru slava utecistului Constantin Godeanu.

Era în februarie 1945, cînd a căzut la prima lui luptă. Drumul înapoi, al trupului neînsuflețit, prin hîrtoape și valuri de zăpadă, ar fi contrazis elanurile și patima tînărului muncitor înrolat voluntar, tocmai pentru a merge mereu înainte și pentru a sta mereu cu fața îndreptată spre dușman — ca o spadă învăluită de flăcări. Iată pentru ce tovarășii lui de pluton au respectat rațiunea vieții lui Godeanu — și sfîrșitului ei pe culmi i-au adus singurul omagiu pe măsura credinței sale. Nu l-au coborît din munți. Dar întrucît baioneta n-ar fi putut învinge cremenea, groapa însăși fiind nepotrivită pentru omul care se izbăvise dintr-o groapă a temniței antonesciene pentru eliberarea spre înălțimi, atunci s-a poruncit pietrei să-l primească acolo — vecin cu zenitul și cu brazii, pe cota 568.

Și astfel s-a înălțat din pietre și bucăți de stîncă un monument anume, de o arhitectură bizară, inegalabil prin ceea ce ocrotește în cuprinsul lui și prin semnificația la care s-a ridicat. Poate că nimeni, niciodată, nu va mai descoperi urcușul de sînge al atacului de odinioară, ca să poposească în reculegere de o clipă lîngă micul mausoleu fără nici o inscripție; poate că numai vîntul și vulturii și stelele se vor aduna alături să-i umple singurătatea — dar inima lui Constantin Godeanu va continua să dureze acolo, neștiută și mereu asemeni cu a Rominiei, care și-a dăruit Cehoslovaciei multe inimi ale sale.

Cei mai triști eroi într-un război sînt cei prăbușiți după ce trîmbițele au sunat sfîrșitul, după ce vestea de necrezut trece ca un fior de-a lungul tranșeelor, după ce o oboseală paralizantă pune dintr-o dată stăpînire pe trupuri — și oamenii, despovărîndu-se de răniți, arme și aleanuri — caută cu ochi strălucinați certitudinea păcii.

Deși pe turlele Reichstag-ului filfîia de o zi steagul roșu al victoriei și deși pe alte fronturi se dăduse ordinul de încetarea focului, oștenii împrăștiindu-se din liniștea stranie a acelui ceas ca dintr-un miracol — în Moravia și mai departe, dincolo de pădurile vieneze — săbiile se încrucișau încă, mulți supraviețuitori se pregăteau să treacă îngînduraţi apele Styxului, cu o trudnică părere de rău pentru viața-morgana pe care nu izbutiseră pînă la urmă s-o cuprindă în brațe.

Pe șoseaua Brno-Praga, între localitățile Havlichuv Brod și Ilava, într-un luminiș de pădure, se află o marmură neagră pe care scrie: „10 mai 1945 — un semn pentru veșnicie, în amintirea ostașilor români din regt. 26 dorobanți „Rovine" Craiova, căzuți în luptă pentru eliberarea Cehoslovaciei".

Stau mărturie aci, sub pămînt, 4 ofițeri, 6 subofițeri, 101 soldați — ceea ce dovedește nu numai că lupta a fost neînchipuit de crîncenă, dar și că oamenii, înverșunați, în ciuda marelui adevăr al sfîrșitului războiului, n-au acceptat compromisul brațelor încrucișate, ci au hotărît să rămînă, toți 111, devotați pînă la capăt cauzei pentru care fuseseră juraţi.

Istoria războiului s-a prelungit aci cu o zi, în alte locuri cu mai multe zile — iar Cehoslovacia a primit poate tributul cel mai greu dintre toate acele pe care armata noastră i le-a dat în vieți de viteji.

De curînd a avut loc solemnitatea dezvelirii unui nou monument la Zvolen, a unei noi plăci la Brno. În cimitirul central militar al Armatei Române de la Zvolen sînt înhumați 10.485 soldați și ofițeri dintre cei căzuți în Slovacia, în cimitirul central de la Brno — 1.500, dintre cei căzuți în Moravia.

Cu acest prilej Frontul Național Cehoslovac, Ministerul Apărării Naționale, organele de partid și de stat, fabricile, organizațiile de pionieri și tineret, școlile, cooperativele și-au adus caldul lor omagiu memoriei celor cărora le datorează mult. Am văzut cu acest prilej bătrîni netezind pămîntul reavăn al mormintelor ofițerilor pe care îi cunoscuseră în toiul luptei, am văzut pionierii primind fiecare în grijă permanentă cîte un mormînt individual sau mai mulți laolaltă cîte o parcelă comună, am ascultat recitîndu-se sau intonîndu-se poeme și imnuri închinate eroilor români, am stat de vorbă cu vechii partizani care-și aminteau cu mîndrie de a fi luptat alături de ai noștri.

Aceste solemnități, departe de a fi ocazionat plîngerea morților, s-au preschimbat în manifestații de solidaritate internațională, în acte solemne de cimentare a prieteniei și alianței noastre — în lupta comună astăzi, stînd deopotrivă, din nou, cu fața la spectrul aceluiași dușman de odinioară.

Zeci și sute de alte monumente și plăci statornicesc în veșnicie trecerea luptătorilor noștri pe aici. La Luceneț, Stara Tura, Javornik, Pravno, Pistiany, Kromorij, Kojetin... alți pionieri le au în grijă, de ziua Victoriei și de 29 August, cînd se aniversează răscoala națională slovacă — alți pionieri fac de gardă sau depun flori pe soclurile lor.

Dar acestea sînt monumente ale trecutului. Triumfînd prin jertfe, viața liberă a construit alte monumente — ale muncii, ale bucuriei, ale demnității omenești. E monumentul marilor uzine metalurgice „Ian Șverna" din Slovacia, pe care soldații noștri le-au eliberat.... E monumentul viu al copiilor născuți în aceste zile și a căror venire pe lume noi am apărat-o cu arma în mînă... E monumentul de dimensiuni colosale al întregii Cehoslovacii socialiste — la temelia căreia am pus și noi piatra grea a 55.000 de vieți.

Pe talgerele dreptății, faptele de arme ale eroilor români își găsesc măsura în faptele constructive ale poporului cehoslovac. Eroii noștri, astfel, sînt prezenți în istorie cu această aureolă pe frunți.

Scrisoare DIN **FRANȚA**

de Demosthene BOTEZ

1792: prima republică. 1804: primul imperiu. 1848: a doua republică. 1852: al doilea imperiu (Napoleon al III-lea). 1870: a treia republică. 1940: „Etat français" (Pétain). 1944: „Guvernul provizoriu" cu Charles de Gaulle. 1947: a patra republică...

Acestea sînt clasicile etape și alternanțe, uneori vag definite, care marchează în mai puțin de două secole, istoria Franței, spiritul ei revoluționar și contradicțiile de clasă care au frămîntat-o și continuă s-o frămînte.

Printre aceste date găsim și una scumpă nouă: 1944, august 23.

Comunitatea de interese naționale și de aspirații sociale a dus și mai departe la asemenea coincidențe, care nu sînt numai coincidențe, ci datele unor izbînzi comune într-o luptă care era, în mod sincer și real, lupta popoarelor noastre, împotriva agresiunii fasciste.

23 August 1944: ziua eliberării poporului romîn ca și ziua eliberării Parisului de sub încălcarea aceluiași fascism. O zi care marchează, în două puncte geografice deosebite, la meridiane îndepărtate, aceeași victorie: victoria popoarelor romîn și francez în lupta dusă de ele fără șovăire în contra aceluiași inamic, — imperialismul german. Numai că datorită împrejurărilor de fapt deosebite: eliberarea patriei noastre de către Armatele sovietice și lupta Partidului Comunist Romîn pentru eliberarea țării de sub jugul hitlerist, — poporul nostru a repurtat nu numai o victorie națională de eliberare, ci și una de eliberare socială.

Lupta noastră de eliberare totală și-a văzut victoria deplină, transformîndu-se apoi în lupta de construire a unui stat socialist. În Franța, prezența armatelor americane, precum și presiunea anumitor cercuri capitaliste franceze au împins lupta Rezistenței în domeniul social și politic, spre un compromis. Dar aceasta nu înseamnă că o fracțiune a Rezistenței, în frunte cu comuniștii francezi, n-a luptat pentru eliberarea totodată națională și socială.

De aceea, desigur, semnificația eliberării din 23 August 1944 are pentru poporul romîn un alt răsunet, — unul în care se aude laolaltă glasul întregului popor muncitor.

Lupta Rezistenței în Franța a fost mult mai măreață decît rezultatele pe care le-a obținut prin victoria cîștigată cu atîta abnegație, cu atîtea jertfe, cu atît sublim entuziasm. Ea merita să obțină de atunci, marea recompensă ce încununează în istorie, asemenea însușiri strălucite ale unui popor.

Sînt 14 ani de cînd lupta de Rezistență a contenit, dar și azi veteranii acelei lupte sînt oamenii cei mai stimați în Franța. Ei sînt doar eroii adevărați ai poporului francez. Oamenii aceia, în frunte cu comuniștii, sînt și astăzi cel mai de preț capital uman al Franței. Asta marchează neîncetat și consensul poporului la lupta dusă de acei eroi, și marea valoare morală pe care o dă luptei acest consens, izvorît din aspirațiile cele mai înalte și mai nobile.

Nenumărate sînt în Paris străzile în care, deodată, pe peretele unei case, vezi o placă comemorativă întru amintirea vreunui erou căzut acolo, în lupta de rezistență contra naziștilor ocupanți.

Întotdeauna, alături de această placă, e, prins în zid, un mic coș în care, poate rudele, poate trecătorii, reînnoiesc zi de zi, un buchet de flori. Citeodată, cum am văzut pe zidul Ministerului Muncii din Calea Löwendal, în coșul acela, cineva pune și cîte o luminare.

Florile și cele două lumînări albe din acest loc cinsteau memoria celui căzut, cu aceste simple și cutremurătoare cuvinte:

„Ici est tombé le 25 Août 1944, Jacques Hardy. Mort pour la France".)*

Dau cu emoție acest citat pentru a învia în conștiința miilor de cititori români, undeva, departe, pe malurile Dîmboviței, memoria acestui erou. E parcă un fel de a pune și eu o luminare în coșulețul modest de lîngă placa comemorativă.

Voința și aspirațiile, și ale poporului francez, ca și ale celui romîn, au fost la un moment dat, în grade diferite, falsificate: poporul romîn a fost tîrît într-un război pe care nu-l dorea, un război contrariu idealurilor sale naționale și sociale; Franța a fost tîrîtă într-o capitulare ce nu corespundea voinței sănătoase a poporului francez de a lupta pînă la capăt.

23 August 1944 l-a găsit pe ostașul romîn, în sfîrșit, liber să-și îndrepte arma cu sete contra inamicului său firesc, care era același în contra căruia, în Rezistență, cei mai buni fii ai Franței duceau o luptă surdă și tenace. Tot ce era falsificare urzită de oficialități și diriguitori, a căzut ca o mască hidoasă și soldatul romîn s-a găsit alături de ostașul sovietic, cît și de luptătorul Rezistenței franceze, împotriva aceluiași dușman comun — hitlerismul.

Mai înainte însă, se găsiseră în „maquis", alături de „rezistentul" francez, și acei români ce erau în situația de a lupta, liberi de presiunile oficiale, în lagărul în care îi ducea convingerea, patriotismul și umanitarismul lor. Căci nu puțini sînt comuniștii români, care, prinși de cel de-al doilea război mondial în Franța, au luptat în rîndurile Rezistenței franceze. Nu puțini sînt francezii care vorbesc azi cu admirație și emoție de Vasile Cristea, de Iosif Clișci și de atîția alții ca aceștia. Caracterul social al luptei constituise un ciment trainic al multor nobile energii.

Tov. Milev, delegatul permanent al Bulgariei la U.N.E.S.C.O., era deunăzi nespus de emoționat, cînd într-o convorbire amicală, amintindu-și lupta dusă în timpul Rezistenței franceze, a rostit numele unor tovarăși români, cu care a luptat alături.

Paris, iulie 1958.

*) „Aici a căzut, la 25 august 1944, Jacques Hardy. Mort pentru Franța".

GLOB

Agresiunea nu mai rentează

In timp ce trupele americane continuau să debarce în Liban, se întrunea la New York sesiunea extraordinară a Organizației Națiunilor Unite. Concentrările de flotă din Mediterana Orientală și din apele japoneze precum și transporturile aeriene de la bazele din Germania occidentală și Italia spre Orientul apropiat și din Hawai spre Okinava și Taiwan erau concomitente cu dezbaterile care urmăreau tocmai încetarea acestei stări de lucruri amenințătoare. Debutînd deci sub semnul continuării operațiilor militare, sesiunea dovedea de la început pe de o parte dorința cercurilor imperialiste de a bagateliza discuțiile și, pe de altă parte, intenția de a cîștiga din nou timp necesar punerii la punct a dispozitivului lor războinic.

Această procedură perfidă dar nu mai puțin străvezie dăduse primele „rezultate" cu ocazia cunoscutului răspuns la mesajul lui N. S. Hrușciov din 19 iulie. E limpede că acceptarea principială a propunerii sovietice de întîlnire urgentă la cel mai înalt nivel a fost cauzată de imposibilitatea de a se mai opune multă vreme presiunii opiniei publice interne și internaționale. Dar e tot atît de evident că sugestia întrunirii șefilor de guverne în cadrul Consiliului de Securitate a pornit din impresia Londrei și Washingtonului că guvernul sovietic nu ar accepta o asemenea soluție. Răspunsul rapid și afirmativ al acestuia a derutat însă calculele cancelariilor de la Washington și Londra. Somate să înceapă iminent discuțiile, ele au fost nevoite să-și dea pe față intențiile. S-a produs mai întîi defecțiunea Franței care, pentru a plăti îndepărtarea vaselor ei de război de pe coastele libaneze de către amiralitatea americană, a precizat că reunirea Consiliului de Securitate nu exclude și întîlnirea la cel mai înalt nivel, punct de vedere de altfel perfect justificat. Inchiderea sesiunii ordinare a parlamentului britanic dînd libertate de mișcare guvernului, care nu mai este obligat să țină seama de obiecțiile opoziției laburiste, a dus la atitudinea dilatorie a acestuia. In sfîrșit, Departamentul de stat a revenit deschis asupra primei sale atitudini și a pus condiții inacceptabile, care făceau imposibilă întîlnirea șefilor de guverne. Dar nu e mai puțin adevărat că, de la data debarcării primelor trupe în Liban, trecuseră trei săptămîni. Intenția guvernelor Statelor Unite și Marii Britanii de a cîștiga timp fusese dată pe față.

In momentul acceptării sovietice a întîlnirii în cadrul Consiliului de Securitate, guvernul U.R.S.S. își dădea seama de toate racilele acestui organism. Transformat de fapt într-un comitet al membrilor pactelor N.A.T.O., M.E.A.T.O., și S.E.A.T.O., el cuprinde în plus pe delegatul ciankaișist, în locul reprezentantului legal al marii Republici Populare Chineze. Dar dragostea de pace a U.R.S.S. a prevalat asupra întreptățitelor ei rezerve și a pus cancelariile occidentale în situația de a fi nevoite să-și demaște pînă la urmă planurile lor de tergiversare. Ele nu s-au putut însă bucura prea multă vreme de impunitatea atitudinii lor, pentru că vigilența guvernului sovietic, răspunzînd îngrijorării opiniei publice internaționale și dragostei de pace a popoarelor, le-a pus în situația de a trebui să accepte convocarea unei sesiuni extraordinare a Adunării Generale a O.N.U.

Și de astă dată răspunsurile occidentale au fost determinate de starea de spirit a opiniei publice. Dar pentru a doua oară s-a văzut că înțeleg să repete în cadrul Adunării Generale manevrele întreprinse în ședințele Consiliului de Securitate. Recurgînd la mitul așa zisei „agresiuni indirecte", guvernele occidentale au dovedit că, de fapt, nu pot aduce argumente logice acțiunii lor. Agresiunea americano-britanică, de notorietate mondială, nu putea fi de fapt scuzată ca răspuns la o „agresiune" invizibilă și inexistentă. Mai mult, așa cum s-a întrevăzut chiar din cadrul ședinței din 7 august a Consiliului de Securitate, așa cum a reeșit chiar de la primele dezbateri ale Adunării Generale extraordinare, reprezentanții popoarelor desemnate ca suferind „agresiunea indirectă", au dezmințit categoric această invenție. Poziționarea morală a agresorilor și a susținătorilor lor nu numai că se șubrezise, dar devenise cu totul de nesusținut. Occidentalii cîștigaseră desigur timp, dar acesta nu lucrase pentru ei împotriva lor.

Intr-adevăr, iureșul de transformări politice din întreaga lume, deșteptarea la viață și independență a multor popoare tinere, sporirea numărului membrilor Organizației Națiunilor Unite, au schimbat și compoziția politică a acesteia. Cît de departe sînt azi vremurile cînd mașina de vot lucra nestînjenită și cînd aproba fără rezerve hotărîri de gravitatea acelora luate în timpul agresiunii din Coreea. Asemenea majorități sînt pentru totdeauna apuse, nu numai pentru că statele asiatice sau africane se găsesc azi în cea mai mare parte în lagărul păcii, dar pentru că și statele sud-americane au ajuns la stadiul în care să-și permită cenzurarea dispozițiilor Washingtonului. Iar tendința spre neutralitate, tot mai accentuată la numeroase state, a rupt deasemeni din rîndurile foștilor partizani ai agresorilor. In asemenea situație, Adunarea Generală nu mai poate pune la dispoziția lor numărul de voturi necesar. Cele două treimi utile, conform Cartei, pentru adoptarea unor hotărîri în egală măsură contrarii lagărului socialist și intereselor păcii, au devenit problematice. Iar manevrele de culoar, promisiunile și amenințările, nu-și mai fac efectul ca pe vremuri.

Astfel, Adunarea Generală extraordinară, chiar în cazul cînd nu și-ar atinge țelul, adică de a condamna categoric agresiunea și de a hotărî retragerea imediată a trupelor ocupante din Orientul Apropiat, nu va putea în nici un caz aproba faptul împlinit. Ea a pus pe agresori în situația de a avea nevoie să se apere iar șubrezenia argumentării lor le-a scăzut și mai mult prestigiul lor moral, destul de precar și pînă acum. Ea a dat posibilitate forțelor păcii să-și verifice tăria și solidaritatea. Ea a arătat, în sfîrșit, că vigilența popoarelor este ascuțită și că agresiunea nu mai rentează.

M. ROȘCA

Congresul al III-lea
al scriitorilor sovietici

ANTE-TRIBUNA

de Dumitru HÎNCU

Probabil că nicăieri în lume viața literară nu e mai animată, în aceste zile estivale, ca în Uniunea Sovietică. Cine urmărește paginile presei literare și ale revistelor de literatură sovietice, nu culege, într-adevăr, de fel impresia unei relaxări a activității scriitoricești, motivată de perioada de vacanță. Dimpotrivă, ceea ce frapează chiar de la cea dintîi ochire e tocmai vioiciunea gazetelor și revistelor, vivacitatea și prospețimea tonului, pasiunea cu care se discută. Lucrul se explică desigur foarte ușor dacă ne amintim că în decembrie va avea loc cel de-al III-lea Congres al scriitorilor sovietici. Apropierea acestui eveniment, a trezit un interes legitim în rîndul opiniei publice literare și a chemat-o de pe acum la o intensă acțiune pregătitoare.

Care sînt subiectele abordate? Cum s-ar putea defini, pe scurt, atmosfera în care are loc dezbaterea din cadrul „ante-tribunei Congresului" (cum și-a intitulat Literaturnaia Gazeta rubrica specială consacrată discuției preliminare)?. Ce luări de poziții mai caracteristice se desemnează, cum se vor prezenta scriitorii sovietici la cel de-al III-lea Congres al lor?

Spre a răspunde la aceste întrebări — și la altele similare — este dintru bun început necesar să semnalăm că principalul raport al viitorului Congres se va ocupa — așa cum a stabilit conducerea Uniunii scriitorilor sovietici — de sarcinile literaturii sovietice în construcția comunistă. Iar după cum se poate întrevedea chiar de pe acum, această temă majoră corespunde unei necesități obiective născute de actuala etapă de dezvoltare a literaturii, precum și sentimentului general de care sînt însuflețiți scriitorii din Uniunea Sovietică.

„Realismul socialist — a spus, de pildă, romanciera Marietta Șaghinian la ultima plenară a conducerii Uniunii Scriitorilor sovietici — nu poate să fie o simplă oglindire, o simplă reprezentare a realității noastre socialiste. O astfel de formulare ar fi neîndestulătoare. Vă amintiți că Marx a introdus în filozofie, în gnoseologie, un element absolut nou: nu numai cunoașterea, ci transformarea activă a realității. Filozofii, a arătat dînsul, s-au mărginit pînă acum să explice lumea, noi o vom transforma. La fel, realismul socialist cere scriitorului nu numai să oglindească realitatea ca atare, fie și în dezvoltarea ei, ci să participe la transformarea acestei realități. Metoda realismului socialist este o metodă de întărire a societății noastre, de luptă împotriva lipsurilor".

Exprimînd același sentiment, pe care l-am putea exemplifica și cu nenumărate alte luări de poziție, poetul Semion Kirsanov a declarat la rîndu-i: „Scriitorii noștri nu vor să fie simpli martori la lupta poporului pentru comunism... Ceea ce Partidul afirmă prin elocvența planurilor sale, a faptelor sale, a ideilor sale leniniste, trebuie să fie ilustrat de literatură prin elocința imaginilor ei".

Faptul că apropierea viitorului Congres îi găsește pe scriitorii sovietici uniți pe aceleași poziții ideologice ferme nu slăbește însă de loc lupta de idei, schimbul pasionant de opinii atît în problemele de ordin teoretic cît și în cele de tehnică literară. Mai mult: riposta hotărîtă dată încercărilor de a revizui metoda realismului socialist a electrizat activitatea creatoare a întregului front scriitoricesc, imprimînd un nou elan vieții literare.

Asistăm astfel la o largă dezbatere a problemelor literare, care include deopotrivă discuția în jurul unei înțelegeri juste a noțiunii de actualitate, analiza situației din cîmpul criticii literare, combaterea obiectivismului sub toate formele sale, stabilirea sarcinilor care incumbă literaturii științifico-fantastice sau precizarea misiunii pe care trebuie să și-o asume astăzi poezia sovietică.

Astfel merită, de pildă, semnalat faptul că D. Eremin, socoate că viitorul Congres va trebui să revină asupra unei teze importante, la care Congresul al II-lea renunțase, și anume teza caracterului concret-istoric al realismului socialist. Recunoașterea acestui principiu, a subliniat criticul, are o strînsă legătură cu lupta pentru oglindirea realistă a vieții, cu lupta împotriva subiectivismului idealist în literatură.

Două articole interesante (Iurii Laptev: In pas cu viața și Mihail Skerin, Literatura și epoca) au fost o dublă și caldă pledoarie pentru literatura închinată temelor actualității, stigmatizînd falsitatea și caducitatea pozițiilor celor ce pretind că spre a crea opere realmente valabile e nevoie de o îndepărtată perspectivă în timp.

În aceeași ordine de idei, mai recent, poetul Vladimir Solouhin a înfierat pretențiile estetizanților care afirmă că poezia n-ar trebui să se inspire din actualitatea imediată, ci din așa numitele teme general-umane, eterne, nemuritoare.

O altă intervenție care trebuie subliniată este aceea a lui M. Gus. Ne referim la articolul intitulat Obiectivism și tendențiozitate, în care — recunoscînd anumite merite neorealismului — autorul ia totuși poziție categorică împotriva reflectării fotografice a realității.

Dar poate că la fel de sugestivă pentru caracterizarea atmosferei în care se desfășoară dezbaterea premergătoare celui de-al III-lea Congres al scriitorilor sovietici este și sublinierea impresionantului simț de răspundere față de marea colectivitate a poporului; aceasta reiese clar din toate intervențiile de care am putut lua cunoștință pînă acum, e sentimentul unei datorii de onoare ce se cere neapărat împlinită. „Noi, poeții sovietici — își încheia nu de mult un articol poetul Serghei Vasiliev — mai sîntem încă datori poporului muncitor. Poezia noastră nu a realizat încă recolte uriașe pe pămînturi desțelenite, nici un Tu-104... și cu atît mai puțin un sputnik, care să se rotească în jurul Pămîntului".

Dacă însă un sputnik al poeziei mai este încă un deziderat, nu poate exista nici o îndoială că literatura sovietică în ansamblu se află în preajma unui nou salt înainte în dezvoltarea ei. Elementele care chezășuiesc de pe acum acest progres sînt: pătrunderea cu tot mai multă profunzime în viața poporului, o reprezentare mai adîncită și mai completă a omului, a eroului principal al literaturii sovietice: constructorul comunismului, — o mai mare receptivitate față de viața sentimentală și psihologică a acestui erou, înlăturarea schematismului, creșterea în genere a calității cercetării estetice.

RELIEF

Mulțumiri

Primele numere ale revistei noastre au fost întîmpinate cu dragoste și înțelegere atît de masele de cititori, cît și de publicațiile literare surori sau de presa cotidiană. Sute de scrisori, venite pe adresa redacției, ne aduc salutul entuziast al celor mai variate categorii de oameni ai muncii; articole vibrante înserate în presă ne urează succes în efortul nostru conjugat de promovare consecventă a unei literaturi partinice, realist socialiste, oglindind problemele capitale ale actualității. Tuturor acestora, colectivul redacțional al Luceafărului le aduce vii mulțumiri și cu deosebire Scînteii care, discutînd profilul primului număr al revistei noastre, ne sugerează o sumă de recomandări de care vom ține seamă.

Vom căuta astfel, ca în paginile Luceafărului să acordăm un spațiu și mai larg debutanților, stelelor încă fără nume, să promovăm tinerele talente din rîndurile tinerilor muncitori și țărani muncitori, ajutîndu-le să se orienteze din punct de vedere tematic și artistic; vom căuta, de asemenea, să promovăm în coloanele revistei noastre, o critică literară clară, profundă, obiectivă, militînd cu fermitate de pe pozițiile realismului socialist, vorbind deschis în numele aspirațiilor poporului muncitor, sprijinind cu căldură creațiile cu un bogat conținut ideologic și la un înalt nivel artistic; nu ne vom cruța spiritul polemic pentru a combate estetica idealistă burgheză și orice tendințe dăunătoare sau confuzii care ar putea frîna dezvoltarea beletristicii noastre; vom căuta, în fine, ca abordînd genuri publicistice și literare cît mai variate să oglindim artistic viața bogată a oamenilor muncii, interesul lor profund pentru problemele interne și internaționale, politice, sociale și morale.

Increderea cu care sîntem înconjurați, dragostea cu care sîntem îndrumați de către partid și interesul pe care apariția revistei noastre l-a stîrnit în rîndurile maselor de cititori, ne dau aripi. Străduindu-ne să nu înșelăm o clipă această încredere și dragoste, vom căuta să fim neîncetat la înălțimea comandamentelor sociale, politice și literare ce ne călăuzesc.

L.

Cartea românească peste hotare

Nu există ambasador mai destoinic și mai fidel decît cartea. A spus-o cu amărăciune Ovidiu, exilatul de la Tomis: „Parve (nec invideo) sine me, liber, ibis in urbem..." 1).

O confirmă tot mai mult timpurile moderne, de cînd slova tiparului a izgonit întunericul din minți și a purtat mesajul scriitorilor pînă pe meleagurile cele mai îndepărtate ale globului.

Prezența țării noastre peste hotare e azi o dată fundamentală a politicii culturale pe care o duce Republica Populară Română.

Să amintim ce s-a înfăptuit în trecut? Sau mai curînd ce nu s-a înfăptuit într-o vreme de jalnică amintire în care politica traducerilor era reglementată, din afară înlăuntrul țării, de gusturile dubioase ale unei burghezii cosmopolite, iar dinlăuntrul în afara țării, de tendințele mai mult sau mai puțin mărturisite ale unei politicii șovine și naționaliste?

In anii puterii populare, difuzarea culturii românești peste hotare a luat proporțiile unei probleme esențiale, iar rezolvarea ei a fost privită cu competență și seriozitate.

Există, evident, romaniști în lume care se ocupă de limba română și o cunosc la perfecție sub latura ei științifică. Am putea aminti, bunăoară, cazul savantului suedez Alf Lombard, care a închinat studiului limbii române cea mai mare parte a cercetărilor sale. Există de asemenea, în alte țări, lectorate de limbă română: 18 institute de învățămînt superior din Uniunea Sovietică au cabinete speciale de limbă și literatură română; mai există lectorate la Pekin, la Sofia, la Bratislava, Praga și Brno, la Berlin și la Leipzig, la Varșovia și la Cracovia, la Budapesta și la Szegedin. Româna se mai predă în nouă universități din Italia, la Amsterdam sau la Londra, dar numărul cititorilor de limbă română este, fără îndoială, neînsemnat. Iată de ce, încă de-acum mai bine de zece ani, regimul democrat-popular a acordat o deosebită grijă tipăriturilor în limbi străine efectuate la noi. Editura în Limbi străine a publicat în ultimii ani un șir însemnat de opere ale literaturii clasice și moderne: Eminescu, Creangă, Caragiale și Slavici, Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu și Camil Petrescu, Al. Sahia și Mihail Sebastian, Zaharia Stancu, Eusebiu Camilar, Marin Preda și Petru Dumitriu, iată numai cîteva nume culese din cataloagele edițiilor care s-a străduit, an cu an, să prezinte străinătății operele cu adevărat reprezentative ale poporului nostru. Din păcate vastul program de traduceri, întocmit la noi și realizat în bună măsură, s-a izbit, în afara hotarelor țării, de dificultăți obiective deosebit de mari. Difuzarea cărții românești tipărită în limbi străine este și azi cu totul insuficientă. Publicitatea în jurul cărților noastre și vînzarea lor în Occident sînt încă reduse.

Dar Editura în Limbi străine a mai avut meritul de a fi oferit prototipuri pentru traducătorii care, neștiind românește, au tălmăcit în limba poporului lor cutare operă românească pornind de la o versiune franceză, engleză sau rusă a textului. Iată de ce un amator de statistici ar putea descoperi că în țări ca India, Egiptul, Iranul, Israelul; R. P. Chineză, R. P. D. Coreeană; Finlanda, Norvegia, Suedia, Olanda; Polonia, Anglia, Ungaria, s-a tradus pretutindeni în limba respectivă Bordeenii lui Mihail Sadoveanu, după versiunea franceză apărută la noi. In lumina și a acestui rol intermediar pe care-l are, Editura în Limbi străine va trebui să alcătuiască cu tot mai multă grijă planul ei de publicații și să sporească necontenit calitatea artistică a traducerilor.

Problema majoră a prezenței cărții românești peste hotare constă însă în traducerea ei de către edițiile străine. Problema nu este, bineînțeles, pretutindeni aceeași. In țările socialiste și prietene traducerile din literatura română se efectuează potrivit acelui spirit de reciprocitate și de colaborare care face ca și la noi să avem azi, la îndemîna orișicui, marile opere reprezentative, clasice sau contemporane, ale Uniunii Sovietice, Chinei, Poloniei, Ungariei, Bulgariei, Germaniei democratice, etc.

Barierele au stăvilit pătrunderea cărții românești în celelalte țări ale globului. Nenumărate sînt reticențele caselor de editură burgheze în fața scriitorilor noștri și a problematicii pe care operа lor o pune. Nesfîrșite sînt garanțiile materiale pe care aceștia le pretind, pentru ca o carte românească să poată apărea într-o editură, să spunem, ca Gallimard. Dar barierele au început să cadă în ultima vreme. Cu ani în urmă, Mitrea Cocor, mai apoi Nicoară Potcoavă, au cunoscut, prin mijlocirea limbii franceze, o apreciere unanimă. Intre timp, Desculț a făcut ocolul lumii, fiind tradus în 32 de țări, din Suedia și Islanda pînă în Chile și India. Romanul lui Zaharia Stancu a înregistrat cea mai extraordinară răspîndire geografică pe care a cunoscut-o pînă acum vre-o carte românească. Azi, în sfîrșit, și Creangă și Caragiale, și Sadoveanu, ca și scriitorii tineri, încep să fie traduși și tipăriți în străinătate. Scrisoarea pierdută a apărut la Lawrence Wishart din Londra, Amintirile lui Creangă au fost editate la Londra, la Lisabona și la Torino, Harap Alb îi farmecă pe micii cititori din Iran, Baltagul poate fi citit în persană ca și Pădureanca lui Slavici; Negura lui Eusebiu Camilar a apărut în Italia alături de Desculț și de volume antologice de proză și poezie românească. Versurile lui Mihai Beniuc s-au rînduit în coloanele unor ziare japoneze. Marele poet Rafael Alberti l-a tradus în spaniolă pe Eminescu, în timp ce Hubert Juin a dăruit publicului francez noi tălmăciri din Eminescu și Arghezi...

„Am opt ani și aș vrea să primesc o carte pentru copii: Somnoroase păsărele, versuri de marele poet Mihail Eminescu" — scrie unei redacții din Romînia eleva belgiană Nicole van Werte... O elevă din Belgia care știe cine e Mihail Eminescu, o fetiță de 8 ani care exprimă, prin vorbele ei simple, interesul mereu crescînd al străinătății pentru cultura poporului romîn. Hotărît lucru, dialogul Est-Vest devine, cu fiece zi, o realitate tot mai vie. Pe meleagurile străine în care Capra cu trei iezi a bunului dascăl Ion Creangă a mers să înveselească 850.000 de copii, urarea exilatului de la Tomis, strădania diaconului Coresi și entuziasmul lui Eliade Rădulescu nu s-au irosit prin vremi. Prezența cărții românești în lume e azi o certitudine și încă un motiv de speranță în binefacerile schimburilor culturale și a prieteniei între popoare. Cartea românească duce azi din China și pînă în Chile, de la Kiev și pînă la New-Delhi, mesajul unui popor care, pe fundalul unui trecut greu și eroic și în perspectiva unui viitor limpede, durează, cu bucurie și putere, o viață nouă.

VALENTIN LIPATTI

1) „Du-te, cărticico, — mă învoiesc — fără mine la Roma..." (Tristia, I)

Criticism?

Crede, oare, Contemporanul **că va contribui la crearea unei atmosfere de discuții principiale, tovărășești, lăsînd să apară notițe în genul celei intitulate** Criticism?, **în care se strecoară numai neadevăruri?**

Ni se reproșează că:

1) Un colaborator al nostru este extrem de indignat că într-un eseu asupra lui Zaharia Stancu, editat anul trecut de E.S.P.L.A., se pune accentul numai pe realizările cele mai izbutite ale scriitorului. **Recenzentul era, însă, indignat** numai **de aspectul mizer al așa-zisului eseu și n-a discutat, nici o secundă, cele reproșate. De ce** indignat, **și de ce** extrem? **Sînt denaturări evidente.**

2) Recenzia noastră ar fi cerut să fie imediat luate în discuție aspectele criticabile ale literaturii mai vechi a lui Zaharia Stancu.

Profund neadevărat. Recenzia spunea, textual: „S. A. omite cu ostentație în cele peste 160 pagini ale „eseului" său să dezbată aspectele criticabile ale literaturii mai vechi a lui Zaharia Stancu, care, asemenea atîtor mari talente, nu s-a putut sustrage cu desăvîrșire — în epoca dintre cele două războaie — influențelor străine realismului".

Este știut că teza leninistă asupra preluării moștenirii culturale ne învață să ținem seama de existența celor două culturi și să delimităm, deci, influențele respective. Recenzia noastră sublinia că, în cazul operei mai vechi a lui Zaharia Stancu, aspectele criticabile joacă un rol cu totul secundar: „Nu contestăm că sînt mai degrabă un accident decît o experiență, dar acest fapt se cere măcar pus în discuție".

Eseul cu pretenții monografice al lui S. Arghir era obligat **să discute** ansamblul **operei, așa cum cere o lucrare de istorie literară științifică.**

3) Ar trebui să deschidem o discuție asupra literaturii celei mai recente a lui Zaharia Stancu, apărută după tipărirea eseului recenzat, **etc., etc. Dar recenzia noastră nu discuta, nici un moment, creația lui Zaharia Stancu, ci eseul școlăresc al lui S. Arghir. Nici un om de bună credință nu poate confunda critica eseului cu critica operei lui Zaharia Stancu. Ca atare nu se putea vorbi nici despre Rădăcinile sînt amare, roman de cel mai mare interes pentru literatura noastră și despre care vom publica, așa cum merită, articole cît mai competent scrise.**

De ce era nevoie de evidenta mistificare din notița Contemporanului? **Cui folosește? Și cui folosește ironia deplasată cu care, la** Corespondențe, **este privit efortul nostru de a încuraja pe începători, „stelele fără nume"? Astfel de procedee nemulțumesc profund cititorii, care caută cu totul altceva în paginile revistelor noastre.**

A. S.

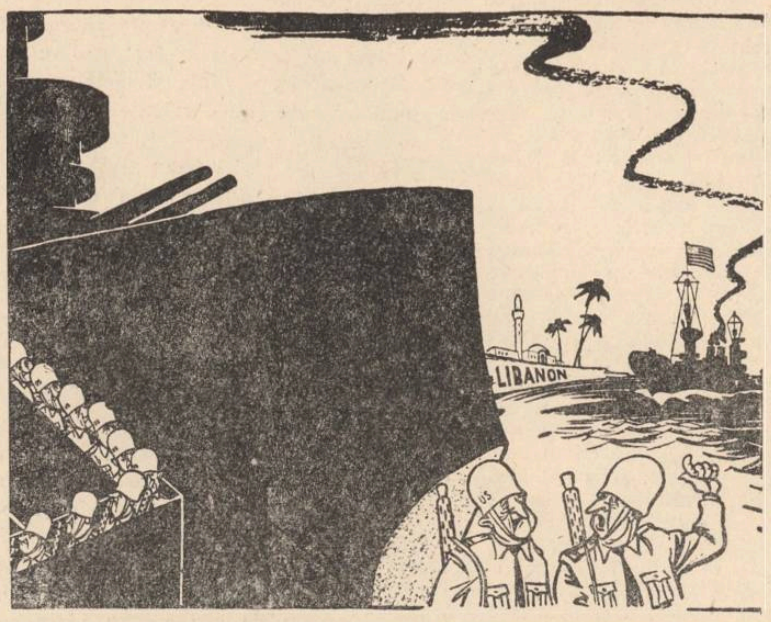

— Noi am venit să apărăm cetățenii americani; dar știți, mulți, de ce mai vin?

— Să ne apere pe noi.

(Din „Neues Deutschland")

ALEXANDRA BRIEDIS (Letonia): Entuziaștii.
(Din „Littérature Soviétique")

Realizări

Pe lîngă marele număr de lucrări beletristice — originale sau traduceri, — pe lîngă o seamă de tomuri de specialitate, tehnică, științele naturii, medicină etc., s-au tipărit, anul acesta, multe opere de interes general. Ele completează un gol imperios resimțit în cultura noastră. Trebuie menționat, în sensul acesta îndeosebi aportul Editurii Științifice. Aici s-a încredințat tiparului, pentru prima dată în traducere românească integrală, geniala scriere a lui Darwin **Originа Speciilor.** Aici a apărut interesanta lucrare a lui N. A. Kun, **Legendele și miturile Greciei antice** urmată apoi de cartea lui M. E. Matie: **Miturile Egiptului antic.** Pentru oamenii de litere și de cultură foarte utile și binevenite sînt edițiile din **Poetica** și **Organon** de Aristotel, **Lucrări și zile** de Hesiod, **Discursul asupra metodei** al lui Descartes, **Contractul social** al lui J. J. Rousseau, **Noul Organon** al lui Bacon și toate celelalte capodopere ale gîndirii filozofice universale, tipărite în cadrul aceleiași edituri și printre care am menționa și monumentala lucrare a lui Julius Lips. **Obîrșia lucrurilor,** de curînd apărută.

Binevenită se dovedește și inițiativa Editurii Științifice de a publica în traducere românească monografii asupra celor mai de seamă filozofi cum sînt cea a lui: V. F. Asmus despre **Descartes** sau a lui A. A. Petrov: **Van Ciun,** materialist și luminist al Chinei antice.

Atenție deosebită va trebui să acorde însă Editura Științifică publicării diferitelor studii care să combată manifestările ideologiei burgheze în filozofia și cultura contemporană. Studiile lui Pavel Apostol: **Iluzia evadării, Experiment și cunoaștere,** a lui H. Wald: **Filozofia deznădejdii** constituie un început promițător în această privință. Ar fi de asemeni interesant dacă Editura Științifică ar continua să publice mai departe expuneri ale altor mitologii cum ar fi cea scandinavă sau hindusă sau să inițieze elaborarea unei mitologii românești.

A. G.

Unde-i pasiunea?

Prin natura sa obiectivă, reportajul literar e chemat să fie specia cea mai operativă și mai ancorată în realitatea imediată a zilelor noastre. Prin el, cititorul de astăzi trebuie să afle și să cunoască realitățile noi, faptele eroice și viața oamenilor care zidesc o lume socialistă. Reporterul, pătruns de spirit partinic, consemnează și evidențiază cu pasiune chipuri luminoase de muncitori și activiști din toate domeniile construcției socialiste, militează cu însuflețire, printr-o chibzuită selecționare a eroilor și acțiunilor, pentru promovarea noului și stîrpirea din rădăcini a vechiului, în fine, e un pionier în bătălia pentru cucerirea viitorului.

Din păcate, nu o dată, pasiunea reporterului se cheltuiește în interminabile descrieri de natură, în cugetări personale mai mult sau mai puțin adînci, în cîte-o replică singulară, spirituală, care nu are însă darul de a reliefa mai puternic chipul eroilor acestor zile. E și acesta un fel de evazionism care sub nici o formă nu poate fi propriu reportajului realist-socialist. Deci unde-i pasiunea? Intrebarea aceasta ne-a pus-o un tînăr prozator talentat, și ne luăm permisiunea s-o reproducem adresînd-o altor talentați confrați ai săi ca Eugen Barbu, Vasile Rebreanu, Pop Simion, Romulus Rusan etc. care în unele reportaje se pare că pun mai multă pasiune în cîntarea florilor, apelor, drumurilor, cîmpiilor și munților, gîzelor și păsărilor, decît a omului nou din patria noastră.

P. M.

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 1.51.54, 1.38.51; ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 7.79.46; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an;
Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

Anul I, Nr. 4; 1 septembrie 1958. Apare la 1 și 15 ale lunii. 16 pagini — lei 1,50

Proletari din toate țările, uniți-vă!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

BELȘUG

Desen de C. BACIU

Dragoste de țară

de Alfred Margul-SPERBER

De dragoste de țară cine n-are
Nevoie ca de aer, de apă și de soare?

Ea-i pîinea scoasă din cuptor, fierbinte,
Plimbarea c-un prieten, de-a pururi vie-n minte;

Un chip pe care-l știi de mult, un glas
Al cărui murmur molcom în suflet ți-a rămas.

Ce-i dragostea aceasta cine știe?
Întreabă pasărea ce-n pribegie

Străbate mări și țărmuri ca să se-ntoarcă iar.
An după an, pe creanga aceluiași stejar.

Odihnă apa nicăieri nu are,
Călătorește-ntr-una spre țara ei, spre mare;

Cînd pietrei îi dai drumul din mîna ta, să știi
Că ea sosește-acasă din lungi călătorii;

Și gravitația ea însăși, poate,
E nostalgia lucrurilor toate.

Dar cum în drum prin cosmos, constelații
Prefac în zbor puterea eternei gravitații,

Făcînd și tu din nostalgia-ți faptă
Pe calea înnoirii te îndreaptă!

În rînd cu toți acei ce-n Romînia
Își văd în construire bucuria

Preschimbă-ți nostalgia în iubirea
Din care lumea nouă își trage strălucirea!

În romînește de **Al. Philippide**

Cu Tudor Arghezi *despre* versuri și poeți

M-a oprit într-o zi un tînăr poet și m-a întrebat: cum scrie Arghezi? Vreau să știu pentcu că și eu scriu...

I-aș fi răspuns cam așa: cu condeiul și pe hîrtie, însă tîlcul întrebării scotocea mai adînc.

— Am auzit că scrie mult și că aruncă mult la coș, că-l prind zorile aplecat pe hîrtie...

De cînd mă știu, pe tata, Arghezi, îl lăsam seara, la sărutarea de noapte-bună la masa lui de lucru și-l regăseam la bună-dimineața tot acolo, în fața unor hîrtii mîzgălite. Cînd eram mai mic șopteam cu soră-mea că tata face noaptea raițe pe hîrtie... Mai tîrziu, cînd am învățat și eu să-l fac pe A, pe B și pe C, am aflat că tata scrie..

— M-am apucat de scris pe la 16 ani, Barutule, îmi răspunde tata, **cam de cînd m-am apucat și de fumat. Mi se spunea că sînt capiu, că scrisul nu poate fi o meserie onorabilă, că trebuie să-mi fac o carieră avocățească, de popă sau de ofițer, ca Ghiță, ca Vasile, ca Ionescu... Pe Eminescu îl văzusem o dată pe calea Victoriei și cineva a șoptit înfricoșat: „Uite-l pe Eminescu!" și cînd am fost prins mai tîrziu că fac versuri, înțelegeam în melancolia ochilor care mă dojeneau, compătimire... M-am încăpățînat și nu m-am despărțit de-atunci niciodată de condei... Va să zică de peste 60 de ani și nu cred să-mi fi dat neamul de rușine...**

Să alegem, după întrebarea tînărului nostru, din teancurile de manuscrise ale lui Arghezi, versurile și să-l întrebăm cîte ceva despre ele.

— De fapt poezia nu se deosebește prea mult de proză, în literatură, decît după felul cum o scrii. Esență trebuie să fie și într-una și în cealaltă, esența vieții...

— Totuși poezia parcă e altceva. Nu are însușiri deosebite?

— Fără-ndoială, poezia cere un meșteșug mai rafinat, îți cere mai multă bătaie de cap și un exercițiu mai lung. Adevărul este că poezia are alt limbaj decît proza. Înțeleg prin poezie, versul, că poezia e răspîndită în toată viața omului și e răspîndită în zilnicul nostru... Dealtfel și proza e la fel de pretențioasă. Totul depinde pînă la urmă de dîrzenia celui care se apucă de scris, bine-nțeles dacă simte în el chemarea asta. Mulți, foarte mulți, și mai ales tinerii, fac versuri și își spun poeți. Nu e rău că încearcă.

Ne cad ochii pe un teanc de scrisori, de dosare și de caiețele, unele frizate, altele roze sau albastre, unele scrise mai stîngaci, altele cu înfloriturl, sosite în ultima vreme. Aproape toate au fost răsfoite, citite și discutate. Teancul e înalt și taică-meu îi surîde pe sub mustăți.

— Toți care-mi trimit literatura lor, îmi cer sfaturi și păreri. Toți vor, și mă roagă insistent, să le spun dacă e bine sau nu să scrie mai departe, dacă sînt bune sau proaste manuscrisele lor, cu sinceritate și pe de-a dreptul. Să-ți spun ceva la ureche: știu din experiență că dacă ești sincer, se supără lumea pe tine...

— Totuși printre ele sînt și lucruri bune, nu? Și-atunci și răspunsul poate fi dat mai ușor.

— Oamenii vor întotdeauna răspunsuri bune, mai ales poeții. Ce să-i faci? În poezie nu-i ca la cofetărie, să pui un moț de cremă albastră, o stropeală de zahăr sau mai multă frișcă... La o sută de versuri abia găsești unul sau două bune și frumoase. Poezia nu e numai o înșirare de vorbe goale rimate; ea trebuie să vibreze, să aibă imagini întregi, să fie colorată, să te emoționeze...

— Ne apropiem cu vorba noastră de miezul discuției.

— Da, în general cam toți se grăbesc să scrie și mai ales să publice. Se scrie mult și se tipărește mult. Tinerii noștri poeți, publicați sau încă nepublicați, cred că nu-și lasă destul manuscrisul să zacă. Scrisul e ca aluatul, trebuie să se dospească singur. Scrii azi ceva, mai citești după cîteva zile, iar îl mai lași să zacă și cînd aproape l-ai uitat trebuie să-l controlezi din nou. E nevoie să-ți citești manuscrisul ca un cititor și nu ca autorul lui... Trebuie răbdare și abnegație multă, ideea să se așeze singură, să treacă din cap în condei filtrată. Am mai observat un lucru printre manuscrisele citite: autorii lor nu prea știu să aleagă cuvintele. Iau cuvîntul pe care-l au la îndemînă fără să-și bată capul prea mult. Limba românească e bogată în cuvinte vii care pot să sugereze imagini frumoase și e o limbă cu totul nouă și încă nelucrată... uite, Miorița, **e făcută în graiul plugarului... noi, care sîntem, dragă doamne, intelectuali, ar trebui să nu ne lăsăm mai prejos... Citeodată nu poți isprăvi o poezie pentru că-ți lipsește un cuvînt: caută-l, torturează-te și așteaptă pînă ce îl găsești, că îl găsești, întotdeauna. O rețetă: dacă te culci tulburat, te trezești dimineața, neapărat, cu imaginea necesară și cuvîntul căutat.**

— Am citit unele versuri care, după lectură, n-au lăsat nimic în urma lor. Una din două: ori că ideea este prea săracă ori că e prea repede epuizată?

— Cred că e vorba de altceva, de o subtilitate a meșteșugului: poezia nu trebuie să fie ca un afiș, cu toate liniile și culorile zugrăvite de-odată. Asta ar duce și la un șablon al poeziei... Ea trebuie să sugereze, mai mult decît să afirme, cititorului ce a vrut să zică ăla care a făcut-o. Toată poezia e o problemă de sugerări. Îl pui astfel pe cititor să gîndească și să colaboreze cu tine: îi ești dator această satisfacție.

— E o chestiune de finețe...

— Păi toată literatura e o chestiune de finețe și cititorului, la orice treaptă de intelectualitate s-ar găsi, îi plac lucrările fine...

Ce să-l mai întrebăm, prietene poet, pe Arghezi, despre meșteșugul literar? Îți ghicesc gîndul: ce crede că ar trebui spus poeților și scriitorilor tineri la un început de drum, nu-i așa?!

— Răbdare, dîrzenie, sedimentare. Lucru intens fără grabă de publicare. Să te cauți și să te găsești singur. Să-ți alegi tu singur cărarea pe care vrei să mergi fără să imiți, convins că trebuie să birui... Scrie ce vezi, scrie ce simți și nu te minți pe tine. Nu căuta subiectele în cer sau în fîntînă: ele sînt lîngă tine și în tine. Scrie mult și bagă în foc și mai mult. Citește mult și păstrează ce-ți place. Citește clasicii noștri și clasicii universali. Fă ucenicie lungă, cu credință și neîntrerupt, lîngă hîrtie, peniță și cerneală. Nu-ți iubi prea mult produsul condeiului: riști să fii înfumurat... Amestecă-te în lume și vîră-ți nasul peste tot: cîmpul, focul, fierul, îndeletnicirile omului, ciinele, pasărea, ziua și noaptea, prietenia și dragostea sînt zeci și sute de subiecte pe care le ai oricînd la îndemînă. Învață să le folosești... Umblă mult, vezi multe și fă-ți însemnări. Poartă cu tine întotdeauna un creion și o bucățică de hîrtie: de obicei inspirația nu vine în birou... Nu încălțămintea, nici cămașa, nici pieptănătura nu-l fac pe poet, pe scriitor: el se face singur, cu trudă, cu sudoare și cu pasiune... Lucrul făcut de tine, cel care-ți place cu sinceritate, îți dă adevărata satisfacție. Fă-ți din noapte zi, și biruie!

Ne-a apucat miezul nopții, prietene. A scăpărat o idee și creionul meșterului a prins-o în colțul unui petec de hîrtie. Să-l lăsăm singur. Cînd o să ne mai revedem? Poate mîine dimineață...

Baruțu T. ARGHEZI

o seamă de cuvinte

Patrie și libertate

Poezia militantă începe să fie cultivată, în anii revoluției pașoptiste, cu un interes deosebit și evoluția ei ascendentă, neîntreruptă, poate fi urmărită pînă tîrziu, spre sfîrșitul secolului al XIX-lea, cînd alți scriitori vor prelua tradițiile luminoase ale lui Alecsandri, Bolliac sau Bolintineanu.

Slăvirea gloriei străbune este asociată cu marșurile de luptă pentru libertate, cîntecele despre iobagi și viața lor chinuită se înmulțesc, fiind pătrunse de un puternic elan revoluționar, ruga umilă față de stăpînitori e înlocuită încetul cu încetul cu versul protestatar, plin de revoltă.

Curentul acesta de atașament patriotic la cauza celor mulți și împilați, rezultat din adeziunea scriitorilor la idealurile revoluționare ale maselor, are un caracter foarte larg. El nu poate fi redus numai la unii scriitori mai reprezentativi ai epocii, ca V. Alecsandri, C. Bolliac, D. Bolintineanu, Gr. Alexandrescu, etc. Ideea luptei pentru libertate și sentimentul dragostei față de patrie, ura față de clasele stăpînitoare pătrund adînc, chiar în creațiile celor mai modești poeți din acea vreme.

Patrie și libertate *este o antologie de versuri ce însumează în cadrul a două volume creațiile cele mai izbutite ale unor scriitori mai puțin cunoscuți din perioada 1840—1880. Pentru cine urmărește dezvoltarea literaturii române în ansamblul ei, antologia la care mă refer este de un real ajutor. Marile idei și probleme pașoptiste ce aveau să circule de-a lungul deceniilor în viața spirituală a Romîniei își au geneza în frămîntările și în expresia stîngace a celor ce au simțit direct nepotolita sete de libertate și progres. Migrațiile de motive, subiecte, convingeri — fenomene firești și inerente în cadrul oricărei literaturi pot fi ușor identificate. Iată de pildă aceste versuri ale lui C. D. Aricescu :*

Poeții odinioară cîntau pe împărați
Azi luptă pentru popul sau pentru împilați;
Poeții odinioară erau vili curtezani.
Azi sînt tribuni ai plebei și bici pentru tirani.

Țelul lor este identic cu cel al articolului pe care C. Bolliac îl va scrie cu privire la misiunea poetului și a poeziei.

Trebuie relevat totodată și rolul pe care l-au avut în agitarea conștiințelor epocii în spiritul ideilor revoluționare, scriitori astăzi uitați aproape cu totul de marele public, ca I. Catina, autorul acelui Marș al libertății, *G. Baronzi, N. T. Orășanu, neînduplecați luptători împotriva autocrației monarhice. Păcat că îngrijitorul și prefațatorul ediției, C. Măciucă, a cărui contribuție în revalorificarea poeților antologați e meritorie, a omis o seamă de nume care meritau deopotrivă să figureze într-o asemenea culegere, avînd în vedere caracterul combativ cel puțin al unei părți din creația lor: I. C. Fundescu, M. Zamfirescu, H. Grandea, Al. Pelimon, Gh. Săulescu, I. Vulcan.*

ROMUL MUNTEANU

Petőfi Sándor:
János Viteazul

Petőfi Sándor, mărime universală, a ispitit mulți tălmăcitori, și de felurite graiuri. În romînește nu avem o ediție completă, așa cum se află, bunăoară, în Uniunea Sovietică. Eugen Jebeleanu a transpus, cu recunoscute merite, numai o mică parte din opera lui. Cu tălmăcirea celebrului basm János Vitéz se mărește totuși, simțitor, palmaresul literaturii noastre de apropiere, de bună conviețuire cu poporul maghiar.

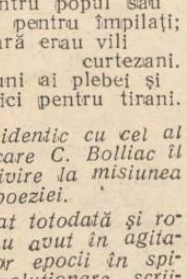

Pe bună dreptate Szemlér Ferenc întîmpina elogios, într-o notă din Igaz Szó, apariția unui fragment din János Viteazul sub semnătura lui Eugen Jebeleanu. Citindu-l în romînește, i se părea că-l aude în limba sa maternă. Entuziasmul lui Szemlér consfințea încă o dată deosebitele calități de traducător ale lui Jebeleanu. Basmul se deapănă, în adevăr, cu același cîntec și aceeași fluență, ca în original. Autorul poemei Lidice, în activitatea sa de traducător din literatura maghiară, se deosebește de Iosif și Goga, mergînd mai credincios pe urma textelor lui Petőfi. Cei doi poeți ardeleni își permiteau licențe prea mari, lăsînd să se audă, clar, tonul personalității lor. Punîndu-l pe János Vitéz față în față cu János Viteazul al lui Jebeleanu, se observă o congruență cît se poate de exactă. Dăm ca pildă o singură strofă, la întîmplare (luată din partea în care năzdrăvanul, după ce omoară hoții ieșiți în cale, nu se atinge de banii furați de ei) :

„Hozzájok sem nyúlok...
azt én nem tehetem,
Nincs elromolva
a lelküsméretem.
Édes szép Iluskám,
csak viseld terhedet,
Bízd a jóistenre
árva életedet!"

și :

„Nici nu i-oi atinge,
asta n-o pot face,
Ne-ntinat mi-oi ține cugetul,
în pace.
Ilușca, povara mai departe-ți
poartă,
Cerului supune obidita-ți
soartă". **(pag. 27)**

De-a lungul poemului „duhul de basm" e strămutat în limba noastră cu desăvîrșită artă. Doi „orfani ai satului" Ianci Cucoriță, păstor cu șubă largă, și frumoasa Ilușca, sînt stingheriți și în dragoste, din cauza răutății oamenilor. Tînărul învinge orice obstacol, dar între timp iubita moare și o re-ntîlnește, după lungi avataruri, în țara zînelor, unde trăiesc mai departe fericiți. Binele pilduit astfel triumfă asupra răului. Invidia, strîmbătatea, vicleșugul, sînt, pînă la urmă înlocuite cu entități morale. Tematic, dar cu mai mult substrat social, János Vitéz este precedat de Crai Ciongor și zîna Tünde, piesă de Vörösmarty Mihály.

Admirabila ediție a basmului lui Petőfi din Ifjúsági Könyvkiadó (Editura Tineretului, tiraj 50.000), ilustrată de Róna Emy (folosită de noi la confruntare), și ediția în transpunerea lui Jebeleanu, sînt gemene. Totuși, desenele Floricăi Cordescu ni se par mai expresive, mai potrivit lucrate. Peripețiile unui erou legendar trebuiesc redate, grafic, în linii aspre, tari, și nu în dulci tonuri de acvarelă, ca la Róna Emy.

Datorită poetului Eugen Jebeleanu, cititorul romîn îl așează pe János Viteazul alături de Toma Alimoș, Grui-Sînger, Novăceștii și alte personaje din basmele noastre.

PETRE PĂSCU

Valeriu Rîpeanu:
G. M. Zamfirescu

Cunoscut mai cu seamă prin articolele și recenziile publicate în *Gazeta literară*, Valeriu Rîpeanu face parte din cea mai proaspătă generație de critici și istorici literari. Recenta sa monografie despre G. M. Zamfirescu — carte de debut — reprezintă neîndoios un stadiu superior în evoluția tînărului critic.

Abordînd monografic opera lui G. M. Zamfirescu, V. Rîpeanu poposește îndelung acolo unde consideră că se află adevărata esență, adevăratul mesaj al creației autorului. De aceea, capitolele cele mai pline sînt cele consacrate analizei romanului *Maidanul cu dragoste* și piesei *Domnișoara Nastasia*.

După cum se știe, G. M. Zamfirescu s-a afirmat ca unul dintre cei mai autentici evocatori ai periferiei muncitorești și lumenproletare, ca un poet al acestei lumi de la marginea orașului, măcinată de o existență obscură și de drame sîșietoare. Tînărul istoric literar știe să releve faptul cu o bogăție de argumente și asociații, definind concepția scriitorului și limitele ei naturaliste, sensibilitatea lirică și imperfecția obiectivării, semnalînd ecourile temei în muzica și artele plastice ale vremii. În genere, discuția asupra romanului evoluează într-un tempo rapid, folosindu-se însă uneori, din păcate, metoda enunțiativă, în dauna aprofundării. Suferința, văzută ca factor generator al vieții, concept împrumutat de la Dostoievski, ar fi necesitat, după părerea noastră, o dezvoltare mai amplă care ar fi contribuit la explicarea unui anume defetism ce se face prezent în opera lui G. M. Zamfirescu. Ritmul analitic prea alert (ca să nu zicem prea grăbit) îl dezavantajează într-un fel pe Rîpeanu, răpindu-i posibilitatea unor asociații (ca de pildă aceea cu eroii lui M. Sebastian), menite să-l ajute în caracterizările sale.

Trecînd însă la al doilea capitol important al studiului, autorul își sporește forța analitică. Piesa *Domnișoara Nastasia* îi oferă un larg cîmp de desfășurare a entuziasmului oarecum reținut pînă aici. Aspirația spre fericire a Nastasiei, tenacitatea, firea ei pasionată și voluntară îl îndoamnă pe Rîpeanu la foarte judicioase comparații cu alte figuri clasice ale literaturii noastre, cu Anca lui Caragiale și Vitoria Lipan a lui Sadoveanu. Fiecare personaj se bucură de atenția minuțioasă a criticului, care, înarmat în permanență cu cele mai diverse referințe bibliografice, își efectuează analiza pe îndelete, spre a conchide pe bună dreptate că *Domnișoara Nastasia* reprezintă *„tragedia înfrîngerii și înjosirii omului în orînduirea bazată pe inegalitate socială"*.

Spre deosebire de alte locuri unde se simte ispitit de exagerări în apreciere (vd. p. 171 despre piesa *Idolul și Ion Anapodă*), aici V. Rîpeanu probează consistența observației critice și a posibilităților de investigație științifică. Analiza piesei *Domnișoara Nastasia* e de fapt o entuziastă și argumentată pledoarie pentru includerea definitivă a acestei capodopere a lui G. M. Zamfirescu în repertoriul nostru național.

Desigur că într-o cronică literară, ceea ce nu cată a fi nota de față, i s-ar mai putea formula sugestii lui V. Rîpeanu pe marginea studiului său, i se pot reproșa poate și unele deficiențe stilistice, care s-ar fi cerut neapărat înlăturate din lucrare. Dar ceea ce ni se pare esențial este imaginea scriitorului realist pe care a izbutit s-o contureze criticul în cele peste 200 de pagini ale cărții, motiv pentru care îi aducem încă odată un cuvînt de laudă.

AL. SĂNDULESCU

I. A. Efremov:
Umbra dinosaurului

Dacă literatura pe care ne-am obișnuit să o denumim fantastico-științifică este un gen foarte diversificat în care faptul artistic se combină cu cel științific în proporții diferite, înclinînd balanța într-o parte sau alta, despre nuvelele lui Efremov putem spune că înclină mai mult spre pătrunderea sufletului omenesc, adică spre artă, decît spre elucidarea fantastică a unor probleme științifice. Efremov este un savant, autor al unui bogat număr de lucrări științifice, dar și un tot atît de mare artist, care știe să surprindă în operele sale viața trăită în toată complexitatea ei.

Genul se caracterizează în general prin bogăția datelor științifice, prin intensitatea fanteziei care depășește uneori cu mult limitele simplei previziuni și prin locul destul de însemnat pe care îl acordă aventurii pasionate. Odată acaparată de aceste elemente cu evidente calități magnetice, atenția scriitorului se îndreaptă mai puțin asupra omului, acesta fiind redus la cîteva trăsături schematice pentru ca să poată fi mai ușor manevrat în labirintul ce se creează. Nu el, eroul, formează obiectul principal al atenției scriitorului, ci fenomenele care-l înconjoară. Singur visul îndrăznеț înaripat în fantezie mai creează oarecare poezie. In ceea ce-l privește pe Efremov, lucrurile stau cu totul altfel. Demn continuator al lui Jules Verne, el se ocupă mai mult de om, pătrunde în adîncul sufletului omenesc, reușind astfel să creeze opere literare în adevăratul înțeles al cuvîntului. Nu-i lipsește nici bogăția informației științifice,nici zborul avîntat al fanteziei și nici pasiunea aventurii, dar știe să le facă a fi trăite de oameni cu o structură psihică complexă. Și pentru că viața dă și lecții negative, el a știut să surprindă și melancolia celui care nu vede posibilitatea realizării visului său. (Întîlnire deasupra Tuscarorei).

Efremov creează tipuri faustiene moderne, oameni care au pătruns tainele naturii dar care sînt nemulțumiți de implenitudinea cunoștințelor lor, oameni care caută absolutul, adevărul desăvîrșit care să excludă presupunerea îndoielnică, satisfacția victoriei asupra necunoscutului. Acești fauști nu mai fac pacte cu diavolul ci se sacrifică pe cîmpul bătăliei cunoașterii, pierzîndu-și liniștea atunci cînd nu reușesc să ajungă un adevăr întrezărit, luptîndu-se cu asprimea taigalei în care riscă să se piardă, sau înfruntînd pericolul minelor părăsite a căror șubrezenie le amenință viața. Acești fauști nu vor zice niciodată clipei „oprește-te", căutarea și frămîntarea lor este neîntreruptă, și după o victorie categorică încep o altă luptă, poate mai grea dar cu atît mai frumoasă.

In nuvelele lui Efremov fantasticul nu este exploatat abuziv. Chiar atunci cînd apare, previziunea este atît de concret formulată încît își pierde caracterul fantastic. Știința a transformat de atîtea ori în realitate și cele mai incredibile fantezii, încît azi nu ni se pare imposibil ca rocile să fi conservat imagini fotografice din timpurile îndepărtate ale istoriei pămîntului sau ca pe fundul oceanelor să se găsească acea apă vie cu mari calități curative, atît de frecventă în basmele populare. Toate acestea sînt lucruri pe deplin posibile pe care savanții visează să le cucerească. Visul îl caracterizează nu numai pe artist ci și pe savant. Visul imprimă activității captivante a omului de știință o poezie de o gingășie neașteptată pe care Efremov a surprins-o cu atît mai autentic cu cît a trăit-o el însuși.

PAVEL RUXĂNDOIU

Const. Chiriță:
Castelul fetei în alb

Povestirea acestui scriitor tînăr (sub raportul prezenței în literatură) este o inteligentă îmbinare a romanului de aventură și a romanului fantastic pentru tineret, axate pe idei etice noi. Fabulosul apare ca o îngroșare dincolo de limită a faptului real: cititorul, păstrează astfel, pînă și în momentele cele mai detașate de ficțiune, simțămîntul continuității concretului inițial. Aventura băieților și fetițelor din grupul celor cinci-șase inși nu este o rătăcire gratuită, un mimetism gol al unor aventuri auzite, și nici o încercare periculoasă de a se sustrage unei discipline impuse de familie sau de școală. Ea are, dimpotrivă, o înaltă funcție educativă și instructivă. Căutarea fetei în alb e un pretext pentru copii de a afla unde se află situată cetatea vulturilor și castelul celor două cruci, de a dezlega enigmele ce plutesc în jurul acestor vestigii, de a căuta ajutoare în documentele istorice pe care învață să le citească. Peripețiile căutării stimulează curajul de a străbate locuri neumblate, de a pune în aplicare cunoștințele însușite la școală, tenacitatea și fermitatea hotărîrii, sentimentul de prietenie și de camaraderie în cadrul grupului.

Tică, unul dintre băieți, a zărit pe o stradă a orășelului lor o fată în alb și imaginația lui formată probabil în lectura poveștilor și basmelor îi dă impresia unei înfățișări aparte, o prezență neexplicabilă care mărește și mai mult curiozitatea de a o cunoaște. Și fiindcă aceasta nu e posibil, atît din cauza ghiduseniei fetei cît și a bunicii ei care e tot atît de rea ca și mama zmeilor cu fetele de împărat răpite, Tică și prin el prietenii, se hotărăsc să folosească orice mijloc pentru a-i da de urmă. În sfîrșit copiii află că fata a fost „răpită" și dusă într-un castel singuratic. Laura — fata bună în alb, le apare acum ca o Ileană aflată în captivitatea zmeilor, care trebuie eliberată. Fabulosul și insezisabila intrigă haotică, evoluînd în sens neașteptat, fac în jurul fetei în alb o apariție misterioasă, deși autorul revine mereu la explicația reală a situațiilor. Se hotărăște escapada și se încearcă evadarea fetei. Între aceste două puncte se introduc însă scenele esențiale. Căutînd să ajungă pînă la camera fetei copiii descoperă în zidul pe unde vroiau să pătrundă un document, îl descifrează și îl comentează, refac drumul părăsit care duce la cetatea vulturilor, au loc tentative nereușite, escaladări anevoioase. Între complacerea în aventură și spiritul de aventură pe de o parte și aventura înțeleasă ca un act de curaj și de încredere în tine, pe de altă parte, micile personaje aleg varianta ultimă. Aventura cireșarilor ține de un eroic cultivat încă din copilărie, ca o virtute esențială a omului nou. Căutările pînă la istovire ale băieților prin labirintul palatului, suferințele îndurate din partea omului cu cicatrice și a omului cu ochi de viezure — stăpînii fetei, nu înduplecă pe copii să renunțe la hotărîrea luată, dovedind, în embrion, afirmarea unor caractere superioare, pasionate de fapte mari, servind țeluri nobile ce se vor releva în oamenii de mîine. În acest fel, romanul lui C. Chiriță face opera sa de educație în procesul de creștere și de formare a omului nou.

MARIN BUCUR

Vasile Căbulea:
Culegătorii de aur

I-a fost dat lui V. Căbulea să cunoască din propria-i viață multe dintre întîmplările acestor reportaje-povestiri, (de-aici și tonul familiar, ușurința, dezinvoltura, în relatarea lor), și consideră materialul sedimentat în memoria și conștiința lui pregătit pentru condei în orice moment.

Se ferește de reportaj ca de foc, vrea să povestească cu orice preț și adeseori se dovedește un povestitor iscusit. Încearcă o simbioză a reportajului și povestirii și-și construiește cartea despre Apuseni și oamenii lor, într-o alternare și într-o întrepătrundere a genurilor din care iese un produs hibrid. Cînd se destramă țesătura densă a reportajului cîștigă povestirea, iar cînd se diluează povestirea cîștigă reportajul. Cînd autorul pozează în povestitor pseudosadovenian, înțelept, sfătos, cu un limbaj pitoresc, (prin diversele personaje care-l întreține în peregrinările lui), documentul biografic-uman cîștigă, se pierde însă documentul mai prețios al observației. Cînd autorul observă și reflectă asupra lucrurilor și faptelor omenești, uită de prezența și vecinătatea povestirii care-și așteaptă rîndul.

Aceste întrepătrunderi sînt izbitoare și constituie cadrul în care totuși V. Căbulea aduce date și mărturii despre Țara Moților care stîrnesc interesul și dau posibilitate cititorului să reflecteze asupra lor mai profund și altfel de cum autorul însuși încearcă deseori. Aceste căutări îi dau și prilejul în piesa de greutate a cărții, Culegătorii de aur, să scrie pagini de proză realistă autentică în egală măsură cu, vai, pagini de naivități și de considerații înfiorător de schematice. V. Căbulea afirmă la începutul cărții : „Tot ce scriu în această carte, am văzut cu ochii și simțit cu inima ! Oamenii pe care i-am luat drept eroi, sînt prietenii mei sau ai tatălui meu". Cititorul se întreabă atunci, pe bună dreptate, de unde s-a ivit acel personaj naiv și neinformat, reporterul care întreabă de toate fleacurile, ascultă și reproduce întîmplări de multe ori obișnuite pe care el le consideră nemaipomenite, și care-și umple golurile prin nesfîrșite descrieri de natură, uneori real poetice, alteori ieftine și obositoare ? Acest personaj nu-i aduce nici un folos autorului, chiar dacă îl identificăm în el însuși. Nu era nevoie să pozeze în gazetarul curios în fața tuturor amănuntelor cunoscute în genere de orice om ieșit în lume, și ar fi fost mult mai nimerit ca materialul de viață autobiografic să fi fost organizat mai inteligent într-un reportaj construit cu un solid simț al măsurii, îmbogățit cu mai multe date și observații noi. O astfel de încercare l-ar fi obligat să cunoască mai bine realitățile noi din lumea Apusenilor, să aibă o viziune mai actuală asupra oamenilor și să folosească documentul topografic cu mai multă cunoaștere și pricepere.

Superficialitatea și goana condeiului, precum și cele cîteva inovații stilistice, ori curiozități lingvistice supără și amuză uneori, și nu poți să nu reproșezi cu sinceritate aceste lucruri evidente celui care a scris în cartea de față atîtea pagini dramatice despre viața din trecut a ciubărarilor și minerilor aurari, cum și atîtea pagini pitorești și interesant-informative despre Tîrgul de fete.

Prin V. Căbulea se afirmă o reală sensibilitate scriitoricească, slujită însă de un condei nu întotdeauna suficient de „ascuțit".

ION HOREA

Florian Grecea:
Candidat la însurătoare
Noapte albă

Promițătoare ca scrieri de debut, cele două volumașe ale lui Florian Grecea, solicită interes și pot constitui, în ciuda imperfecțiunilor inerente începutului, un punct de plecare fructuos pentru activitatea de viitor a tînărului scriitor. Meritul este cu atît mai mare cu cît preferințele sale merg spre domeniul spinos și din păcate insuficient frecventat al literaturii de satiră și umor.

Intenția autorului de-a satiriza moravuri și practici condamnabile, este servită de o remarcabilă inventivitate în compunerea situațiilor ; fiecare dintre schițele cuprinse în culegerea Candidat la însurătoare, *pot fi invocate spre exemplificare. Fie că e vorba de fantele pus prin surpriză față în față cu cele trei logodnice ale sale* (Te iubesc numai pe tine) *de logodnicul ușuratec care are ghinionul de-a călători în același compartiment cu viitoarea lui soacră* (Candidat la însurătoare), *de soțul infidel care se spovedește soției sale, indus fiind în eroare de sosirea unei anumite scrisori* (Spovedania), *ș.a.m.d. tehnica obișnuită a povestitorului constă în combinarea unui joc de coincidențe care rezolvă situația — convenție, dealtfel obișnuită, pe care autorul o folosește cu destulă abilitate.*

Din păcate, silința lui Florian Grecea se limitează doar la schițarea intrigii fără a-i exploata toate virtualitățile satirice. Stilul, lipsit de surprize, este monoton ; dialogurile, compuse cu clișee uzate, banale ; personajele superficial tratate, n-au relief. Marea forță a satirei (truismul este arhicunoscut) pornește întotdeauna de la o foarte temeinică observare a realității. Personajele satirizate devin viabile și convingătoare (într-un sens corectiv, evident) în măsura în care, pornind de la tipul-concept, scriitorul le atribuie trăsăturile de caracter, maniile, limbajul, ticurile, culese și triate după o laborioasă studiere a realității. (Este oare necesar să mai exemplificăm prin eroii lui Caragiale ?) Ori, ceea ce trebuie să i se reproșeze în primul rînd lui Florian Grecea este insuficienta sa documentare „pe viu". Autorul nu-și cunoaște personajele. De aici inconsistența lor fantomatică. Cititorul este obligat la efortul de-a completa el însuși o schemă pe care scriitorul se mărginește doar s-o sugereze. Tipurile sînt prezentate de obicei prin două-trei calificative banale, replicile nu aduc acele particularități de limbaj care definesc o anume individualitate. Ai impresia că situația odată imaginată, autorul se socoate absolvit de orice altă obligație. De aci și lipsa de virulență satirică a schițelor sale — insuficiente pentru a provoca cititorului reacția cuvenită de dezaprobare.

Ne-am socoti scutiți de asemenea observații și mult mai îngăduitori (a se subînțelege nepăsători) dacă n-ar exista cazuri în care autorul să-și depășească limitele semnalate (Un om dat dracului ; Cameleonul). *Excepții de acest gen îndreptățesc aprecierea realului talent al tînărului scriitor și justifică asprimea față de graba și superficialitatea dovedite în alte cazuri.*

Deosebit prin conținut, volumul Noapte albă *întrunește, cu cîteva excepții, o suită de povestiri din viața ostășească. Tema este cît se poate de interesantă, iar subiectele, bine alese, în măsură să ilustreze viața și mentalitatea nouă din armata noastră. Dar și de astă dată scriitorul nu reușește să depășească limitele relatării anecdotice. Cartea odată închisă, rețin situația — atît, și la modul cel mai abstract ; îți se pare inutil să mai evoci și personaje sau o anumită atmosferă. Remarci doar aceeași grijă a autorului de-a evita efortul. Și remarca este destul de supărătoare atunci cînd autorul dovedește și talent.*

MODEST MORARIU

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Director : **acad. Mihai BENIUC**

COLEGIUL DE REDACȚIE

Dan DEȘLIU (membru în Comitetul de direcție); **Mihu DRAGOMIR** (membru în Comitetul de direcție) ; **V. Em. GALAN ; Silvian IOSIFESCU ; Aurel MARTIN ; Aurel MIHALE** (membru în Comitetul de direcție); **Mihai NOVICOV ; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS ; Titus POPOVICI ; Tiberiu UTAN ; Haralamb ZINCĂ** (membru în Comitetul de direcție).

O schiță de COSTACHE ANTON

necazuri

Desen de GREBU

În încăpere e întuneric și liniște. Prin fereastră se vede cerul, plin de stele ca un ciorchine doldora de boabe. Luna încă n-a răsărit. Gheorghe Mărguță n-are somn.

De trei săptămîni de cînd s-a întors din spital nu-și mai află pic de somn. Se ridică în capul oaselor, își răsucește o țigară, o aprinde, trage un fum și-o aruncă. Își simte gura coclită și amară. Pe laița de lîngă fereastră, nevastă-sa doarme dusă. Are răsuflarea ușoară, aproape că nici nu s-aude.

— Dormi, Mândiță?

Mândița nu-i răspunde. Doarme. Somnul ei liniștit îl scoate din fire. Îi vine să sară s-o apuce de păr și să-nceapă să măture casa cu ea. „Poate că atunci mi-ar răspunde", se gîndește Gheorghe Mărguță și se miră de ce poate să-i treacă omului prin minte cînd îi necăjit. Numai că el nici măcar necăjit nu-i. El îi bătut și urgisit de dumnezeu. Ciung nu-i, olog nu-i, orb nici atîta; e întreg și teafăr, chipurile; dar decît așa mai bine țărna și lopata. Cînd a plecat din spital doctorii i-au spus că n-are voie să facă nimic. Păi asta-i mai rău decît dacă ar fi ciung sau olog. Are în buzunar un certificat. I l-a dat doctorul care i-a făcut operație.

— Ține, bade. Ai să ai nevoie de el. Ești colectivist?

— Da, sînt.

— Să te duci să-l dai președintelui ca să te scutească de muncă. Trei sau patru ani n-ai voie să miști un pai. Trebuie să stai liniștit. M-ai înțeles?

„Te-am înțeles pe naiba", ar fi vrut să-i zică. Auzi, colo! Trei-patru ani! Parcă ar fi zis trei, patru zile. Păi trei ani erau o viață de om. În trei ani putea să-și facă o avere.

Afară, deasupra salcîmilor, zarea se face mai albă. Răsare luna. Gheorghe Mărguță se întoarce cu fața la perete. Ar trebui să-i spună Mândiței. Să știe și ea. Uite, nevastă, așa și așa stau lucrurile. Nu mai sînt bun de nimic. Degeaba fac umbră pămîntului. Ea poate așteaptă să iasă la lucru. Au trecut trei săptămîni de cînd s-a întors din spital, ce dumnezeu? Gheorghe Mărguță se răsucește din nou în pat.

— Dormi, Mândiță?

Nevasta tot nu răspunde. E obosită. Cît a fost ziulica de mare a spălat rufe. Gheorghe Mărguță se apropie de laviță pe care doarme ea. Se așează și rămîne nemișcat ca o stană. Prin cap îi trec fel de fel de gînduri. Oamenii au început să-l vorbească. Zic despre el că s-a boierit. Parcă lui de boierie îi arde. Da' așa-s unii... Nu mai încap de el. Le stă în ochi. De răul lor nici nu mai poate să iasă în sat. Cînd iese își furișează privirile prin ogrăzi cu lăcomie și invidie. Nu-i scapă nimic. Unora le merge al dracului de bine. Prind zile multe. Costache Zbarnea își înalță casă. Vasili Tiron și-a făcut garduri noi din scîndură. Neculai Săcăleanu și-a cumpărat mobilă. Vrea să-și mărite fata. Cei de pe ulița care dă la școală și-au făcut cu toții fîntîni în ogradă. Pînă și Mitriță Cafeniu, să nu-ți vină să crezi: și-a schimbat ferestrele la casă. Avea niște ferestre mici cît pumnul; de cînd și-a pus altele mai mari, ți se pare că și-a făcut altă casă. Nici nu zici că-i cea veche. Numai el nu poate să mai facă de-acum nici o mișcare. Și dacă nu s-ar fi îmbolnăvit... Ehe! Gheorghe Mărguță oftează adînc. Își scoate tabacherea, dar nu găsește nici un fir de tutun. O închide cu zgomot și fără să-și ridice capul întreabă iar de parcă n-ar cunoaște și alte cuvinte:

— Dormi, Mândiță?

— Dorm! M-am umflat de-atîta dormit...

Femeia se răsucește cu fața la perete. Lavița geme sub greutatea trupului. Gheorghe Mărguță își ține fruntea plecată. Zîmbește vinovat. Ce ți-i și cu femeile astea! Nu poți să scoți o vorbă. Le sare repede țandăra... Deschide din nou tabacherea, a uitat că n-are tutun. O aruncă. Tabacherea se rostogolește spre ușă. Mândița ridică repede capul, îl privește, dar nu spune nimic. Rămîn tăcuți multă vreme. El pe marginea patului, ea pe laviță, cu spatele rezemat de pernă. Din cînd în cînd, în lumina firavă a lunii ochii ei au străluciri verzi, ca ochii de pisică. Sub prag începe să țîrîie un greier. Gheorghe Mărguță se ridică de pe marginea patului. Își îmbracă pantalonii. Mândița îl întreabă cu glas obosit:

— Unde vrei să te duci?

— Să caut niște tutun.

— Acuma, în puterea nopții?

— Acuma!

Praful pufos și moale în care i se afundă tălpile, mai păstrează încă ceva din fierbințeala de peste zi. Pe podișca din fața cooperativei se hîrjonesc niște flăcăiandri. De-a lungul prispei se văd mogîldețe negre de oameni care stau și fumează. Din cooperativă răzbate larmă de glasuri. Gheorghe Mărguță se oprește departe, cam la o azvîrlitură de băț. Îi vine greu să treacă pe lîngă atîta lume. Înainte de a intra în spital, venea și el seara la cooperativă. Își lua o țuică și ieșea afară, pe prispă. Vorbeau despre una, despre alta. Acuma despre ce să vorbească?... Mai bine se lasă păgubaș de țigări. Și de viață s-ar lăsa păgubaș dacă ar putea... De pe prispă se desprind două mogîldețe. Gheorghe Mărguță tresare. Au trecut podișca și se îndreaptă către el. Se răsucește pe călcîie și o pornește grăbit înapoi. Nu mai simte nici fierbințeala prafului, nu se mai uită nici prin ogrăzile oamenilor. Nici pe unde calcă nu se uită. Se oprește abia în poarta casei. Dar nu intră. Casa are pereții albi și acoperișul țuguiat, din stuf. Dacă i-ar trînti în loc unul de tablă, ar arăta altfel. Dar cum să-l trîntească? Nu poate. Cum să poată? Ce, el îi Mitriță Cafeniu?... Nu. El îi Gheorghe Mărguță... Uite, scrie aici negru pe alb. Scoate certificatul din buzunarul de la spate al pantalonilor, cu mișcări pripite și nervoase. Îl desface, apoi bate în el cu palma. Scrie ori nu scrie? Așa. Pe el îl cheamă Gheorghe Mărguță... Și ce mai scrie? Că i se face plăcerea să fie scutit de muncă. Da! Să stea liniștit acasă. Să nu miște un fir de pai. Gospodăria are grijă de el! Nu-l lasă ca să piară de foame. Îi dă să mănînce din fondul de cinci la sută... Așa! Păi, cum altfel? Mîine dimineață are să meargă la tovarășul președinte și are să-i arate frumos certificatul... Poate să meargă și acum la tovarășul președinte să-și ceară drepturile. Gheorghe Mărguță izbește poarta cu putere și o pornește la întîmplare în susul uliței. Face pași mari și se clatină ca și cînd ar fi beat. Trece de pe-o uliță pe alta fără să știe. Picioarele îl poartă singure. Se trezește fără să vrea în marginea satului. Îl trezește o boare ușoară de vînt care aduce cu ea un miros vag de cîmp, de ierburi și păpușoaie verzi. Se oprește locului împietrit. Tarlalele gospodăriei se întind pînă departe. Păpușoaiele și grînele stau neclintite. Nu se simte nici-o mișcare, nici-un foșnet. Gheorghe Mărguță stă împietrit locului, dar se simte atras într-acolo. Privește. Nici nu mai are răsuflare. De-odată parcă se frînge de mijloc. Se apleacă mult înainte, dar picioarele îi rămîn înțepenite. N-are putere să și le smulgă. Apoi nu-și mai dă seama cînd și cum a pornit. Se trezește mergînd prin lanul de grîu, înalt pînă la genunchi. Suprafața grîului e netedă și albă, de parcă ar fi spoită cu argint. Cît vezi cu ochii totul pare argintat. Numai în urma lui, rămîne o dungă neagră care se pierde departe spre sat. Lanul de păpușoi e întunecat. Gheorghe Mărguță intră în el. Păpușoii sînt mari. Îi ajung la brîu. Frunzele pe care le atinge foșnesc uscat, ca hîrtia. Și el merge. Merge înainte; parcă nu are de gînd să se mai oprească. Păpușoii pe lîngă care trece foșnesc, dar el nu aude nimic. Merge mai departe! Merge! Parcă ar vrea să prindă ceva. Parcă ar vrea să ajungă un gînd, care-i scapă. Îl prinde și iar îi scapă. Și el se îndărătnicește să-l prindă, să-l ajungă. Și să-l înduoaie. Așa cum îndoia vergele groase de fier cînd era tînăr. Prindea vergeaua în mîini, o ridica deasupra capului, și-ncepea s-o îndoaie. Numai în mîini o îndoia, pînă cînd se făcea potcoavă. Să mai facă și-acum potcoave dacă poate. Potcoavele aduc noroc... Numai că norocul lui s-a scurs pe gîrlă cînd se afla încă în burtă la mă-sa. A muncit ca un prost toată viața și n-a făcut nici-o brînză. Din zori și pînă în noapte a muncit. Și cu nimic nu s-a ales. Iar acum cînd ar putea să agonisească și el ceva, nu-i în stare nici să ridice un pai... Eh! De ce l-o fi lăsat dumnezeu pe lume fără noroc?...

De-odată se împiedică de ceva. S-apleacă să vadă ce-i. E o coadă de sapă. Ba nu. E chiar o sapă. Cineva și-o fi uitat sapa pe ogor. Se uită cu atenție. E o sapă nouă. Coada a început să prindă însă luciu de la mîinile care au purtat-o. Gheorghe Mărguță își plimbă palma pe ea și simte în trup o înfiorare caldă și plăcută. De mult n-a mai ținut în mînă o sapă. O ia, o cumpănește și-apoi o încearcă. Lama lucioasă intră în pămînt aproape fără să simtă. Țărîna zurue uscat și se împrăștie pe lîngă tulpinile de păpușoi. Gheorghe Mărguță mai dă odată și-ncă-odată.

Sîngele i se încălzește, îi năvălește în obraji. Ar vrea să se oprească, dar nu poate. A tras țărîna la vreo cinci păpușoi. Își scuipă în palme și trage mai apăsat și mai cu inimă. Țărîna zurue uscat iar pe el îl încearcă un rîs neîncrezător. Din cînd în cînd se oprește și se uită în urmă să vadă ce-a făcut. Satul nu se mai vede. Luna întinde pînă departe un covor de cleștar. Lanul de păpușoi se pierde în depărtare neclintit și alb. Numai în preajmă, o azvîrlitură, două de băț, e verde și întunecat. Gheorghe Mărguță, trage înainte cu sapa. Nu simte nici-o oboseală. Dimpotrivă, greutatea din piept i s-a dus. Se simte ușor ca un fulg. Ușor și vesel. Îi vine să fluere. Nici cînd era flăcău nu se simțea așa. Și pe-atunci prășea noaptea pe lună. Atunci ziua argățea pe la alții și noaptea în loc să doarmă își prășea lotul lui. N-avea cine știe ce. Vreo jumătate de hectar. În două nopți îl dădea gata... Locul de unde a început să prășească a rămas în urmă. Din cînd în cînd își scuipă în palme și-i trage vîrtos înainte. Rîsul neîncrezător l-a părăsit. Vremea trece dar el nu-și dă seama. Luna a ajuns în crucea cerului, iar stelele încep să pălească. Se face ziuă, și el nu observă. Tîrziu, de tot, își dă seama că s-a luminat de-a binelea. Covorul de cleștar a dispărut. Lanul de păpușoi e mohorît, dar el e vesel și bine dispus. Își pune sapa pe umeri și pornește spre capătul de unde a început să prășească. Numără cîți pași a făcut. Două sute treizeci și opt. Nici nu-i vine să creadă. Se scarpină în cap bucuros. Nu simte nici-o oboseală. Înseamnă că doctorii l-au mințit. Să mai ai încredere în ce spun doctorii. Cînd ajunge acasă soarele e sus. Mândița mătură prin fața casei. Gheorghe Mărguță calcă apăsat. Are ochii veseli. Femeia se îndreaptă de șale. Îl măsoară lung.

— Ce-ai băut?

Gheorghe Mărguță rîde.

— Necazurile. Mi-am băut necazurile...

Gluma îi place. Rîde și mai cu poftă. Mândița rămîne ursuză.

— Pregătește-mi ceva de mîncare, mă duc azi la lucru.

Lasă sapa în gard, se dezbracă de cămașă și luînd găleata cu apă de pe prispă se duce mai încolo și-ncepe să se spele.

— Vino să mănînci.

— N-am știut că vrei să te duci la lucru, încearcă ea să se dezvinovățească. Ți-așî fi fiert ceva.

— Nu-i nimic, spune Gheorghe Mărguță cu gura plină. Înghite boțuri mari de brînză. Aproape că nici nu le mai mestecă. E nerăbdător să plece. Se ridică, își ia sapa din gard și pleacă. În poartă întîrzie o vreme. Așteaptă să mai treacă cineva. Dar parcă-i un făcut. Nu se arată nimeni. Se uită îngrijorat la soare.

— De ce te-ai oprit? Nu te mai duci? îl întreabă Mândița.

— Ba, mă duc...

Iese repede în uliță. În colț apare Dumitru Ionică. Îl așteaptă.

— Noroc Gheorghe.

Pe drum li se alătură și alți oameni. Gheorghe Mărguță, dă mîna cu toți, schimbă cîte o vorbă, rîde. Cînd rîde prea tare, în partea dreaptă, sub operație, simte o durere ușoară, dar n-o ia în seamă. De fapt nici nu-i durere. E mai mult o înțepătură. Ca și cum te-ar pișca un purice. O ține într-un rîs și o voie bună pînă la brigadă. Brigada lui prășește de două zile în lanul de floarea soarelui. Au ajuns abia la jumătate. Gheorghe Mărguță își scuipă în palme. Își înfige sapa în pămînt primul. În dreapta și-n stînga lui îl are pe Dumitru Ionică și pe Vasile Boubătrîn. Amîndoi i-s prieteni vechi, din copilărie. Au făcut împreună școala, armata, războiul...

Gheorghe Mărguță începe să se încălzească. Soarele e din ce în ce mai puternic. Ei, dar nu se lasă el. Din cînd în cînd se oprește, își șterge sudoarea de pe frunte și se uită în urmă. S-apropie amiaza. Mândița trebuie să-i aducă de-acum mîncare. Nu i-a spus că are de gînd să pună tablă pe casă. Stufuł e cam putrezit. Nu-i nimic are el cînd să-i spună. Și soarele ista îi dat dracului. L-a cam moleșit. Boubătrîn a ajuns departe. Și Dumitru Ionică s-a depărtat. Ei, îi ajunge el. Începe să tragă sapa mai repede, dar după cîteva clipe trebue să se oprească. Simte din nou înțepătura aceia. Înalță din umeri, ca și cînd ar vrea să spună: Ei na! Asta-mi mai trebuia acum. Înțepătura a trecut repede. În schimb simte o fierbințeală mare urcîndu-i-se repede spre tîmple. Fierbințeala asta îi este cunoscută. A mai simțit-o înainte de operație. Vrea să-și cuprindă tîmplele în palme, dar brațele nu-l mai ascultă. Sapa a căzut lîngă el. O vede ca printr-un păienjeniș negru și tremurător. Se lasă moale în genunchi. În preajmă s-aude zdupăit de pași. Oamenii din brigadă aleargă spre el. Oare de ce-or fi alergînd? Dumitru Ionică e speriat:

— Gheorghe, ce-i cu tine?... Ce ai?...

Îi vine să rîdă. „N-am nimic. Ce să am?" Pămîntul se clatină. Urechile prind să-i vuiască și totul se cufundă brusc într-o lumină orbitoare.

MAȘINA NOASTRĂ CEA NOUĂ

Atelierele uzinei „Tudor Vladimirescu" parcă au încremenit în zăpușala apăsătoare a acelei după amieze de vară. Nici zumzetul vesel, adînc, al mașinilor la mecanică, nici ciocănăturile stridente în hala autobuselor, nici șuerul pistoanelor de vopsit pe traveia remorcilor, ba nici măcar loviturile surde, cadențate, ale ciocanelor grele de la forjă, nu se mai auzeau.

Mă întorceam în după amiaza aceea de la secția prese, pe unde mă mînaseră treburile mele de maistru sculer și pășeam cu spor de-alungul halelor, împins de aceeași nerăbdare ce făcuse cu puțin înainte pe atîția oameni să-și părăsească pentru o vreme secțiile. Unui străin i-ar fi părut cu totul nefirească întîmplarea aceasta, petrecută într-o uzină unde de cînd apucă să mijească zorile și pînă tîrziu către jumătatea nopții, întreg cuprinsul halelor geme sub puterea zgomotelor de mașini și de ciocane izbite pe tablă, iar în orbitele ferestrelor nu contenesc o clipă să scînteieze luminile jucăușe ale aparatelor de sudură electrică. Dacă străinul cu pricina și-ar fi potrivit însă pasul după al meu și ar fi ieșit împreună cu mine pe una din porțile înalte ale halei celei mari, pătrunzînd în curtea asfaltată din capătul atelierelor, atunci i s-ar fi lămurit dintr-odată toată taina. Și poate că uimirea care l-ar fi cercat nu i-ar fi fost cu nimic mai mică, ba dimpotrivă.

În curtea încăpătoare, țărmurită pe de o parte de ateliere, iar de cealaltă parte de un șir lung de autobuse noi nouțe, sute de oameni se strînseseră roată în dreptul intrării secției de prototipuri. Ochii tuturor erau aținți spre poarta larg deschisă a secției, pe care ieșea încet, încet un tractor nou, din acelea zvelte și sprintene apărute în vremea din urmă. La volan, un flăcăiaș cu cămașa desfăcută pînă la brîu și cu fața roșie din cauza mulțimii de ochi ce nu-l slăbeau cît de cît, cîrmea cu grijă și cu fereală tractorul, întorcînd mereu capul în urmă către cuprinsul secției.

M-am strecurat cu multă greutate printre oameni și am răzbătut pînă la ușă, pentru a ajunge cît mai aproape de mașina așteptată cu atîta nerăbdare, mașină ce trebuia să iasă din clipă în clipă din atelier remorcată de tractor. De ce-oi fi vrînd să mă gîndesc la așa ceva. Doar o văzusem de nu știu cîte ori, nu mai departe decît în ziua aceea. Ca să nu mai vorbesc de celelate zile din urmă, de pe vremea cînd comunistul Ion Gheorghe i-a sudat prima întăritură la șasiu, iar noi i-am făcut în scularie cea dintîi matriță. Și așa ca și mine au văzut-o și au cunoscut-o și toți ceilalți, sutele de oameni din uzină. Ba mulți dintre ei își făcuseră chiar un obicei din a trece întotdeauna la plecare pe la atelierul de prototipuri, pentru a vedea cum mai arată după încă o zi mașina cea nouă. Lăcătușul Popescu Mihai, maistrul Adamescu Nicolae, care conducea lucrările mașinii, șeful de echipă Ilie Constantin și toți ceilalți care lucrau la mașină, nu mai pridideau cu răspunsurile la multele întrebări care se puneau. Și la urma urmei ce altă mărturie mai vie despre interesul pe care ea l-a stîrnit în uzină, decît sutele de oameni adunați de-a valma din amîndouă schimburile, pentru a fi de față la plecarea mașinei în cea dintîi probă.

Atîta entuziasm ca în după amiaza aceea caldă de vară, cînd în uzina noastră de autobuse din București a fost lansat pe traseu cel dintîi troleibus românesc, încă nu mi-a fost dat să văd. Și cînd mașina s-a oprit în fața mea, cînd razele soarelui văratic au prins să se joace în apele minunatei ei caroserii de culoarea cafelei cu lapte, dintr-odată am simțit în mine dorința nestrămutată de a pune amîndouă mîinile pe peretele mașinii, pentru a-i simți în palme luciul de adevărată oglindă.

Nu știu cum s-a întîmplat, dar gestul acesta neînsemnat în aparență, mi-a adus aminte în clipa aceea de un altul, asemănător, trăit tot într-o zi de vară, dar cu douăzeci de ani în urmă. Și pe dată mi-am și dat seama dece am ținut să mă găsesc atît de aproape de mașina noastră cea nouă.

...Era pe la începutul verii din anul 1938 la fabrica de vagoane din Arad. Eu împlinisem abia cîteva luni de ucenicie pe vremea aceea și eram dornic să pătrund cît mai multe din tainele îndeletnicirii celei noi. Mi-aduc aminte cît îmi era de drag să hoinăresc prin halele uriașe de montaj și să zgîiesc ochii ceasuri întregi la minunea închegării vagoanelor de clasă pe dinăuntru și pe dinafară. Și nu arareori mi-a fost dat să fiu trezit din asemenea contemplări de palma noduroasă a cîte unui maistru, în calea căruia se nimerea să mă găsesc din nebăgare de seamă.

Într-una din peregrinările mele prin celelalte secții, am descoperit pe neașteptate un colț ascuns în hala de montaj, colț împrejmuit din toate părțile cu gard înalt de sîrmă. Mînat de curiozitate, în multe din zilele de mai apoi m-am ținut pe aproape, prin preajma gardului de sîrmă, înăuntrul căruia lucrau o mînă de oameni sub privegherea unui maistru mătăhălos, cu fața încruntată joc. Niciodată însă n-am reușit să privesc prea mult la lucrul oamenilor de acolo, pentrucă maistrul cel încruntat avea întotdeauna la îndemînă cîte un fier să mă goneaască. Cu toate acestea mi-am dat seama că dincolo de împrejmuirea de sîrmă, se construia un vagon-salon, din acelea mari și încăpătoare, cum eu nu apucasem încă să văd în anii mei puțini de pînă atunci.

Mai tîrziu am aflat că vagonul era un „cadou" pentru directorul general — chipurile — din partea muncitorilor din uzină. Din partea căror muncitori anume venea acest cadou, nu m-am putut dumeri nici cum. Poate din partea Consiliului de administrație, pentru că cele cîteva mii de muncitori, printre care mă aflam și eu, nu aveau cunoștință despre asemenea cadou nici în ruptul capului.

Îmi amintesc cum cele mai multe din visele mele de atunci erau legate de vagonul acela. Ce n-aș fi dat să fi putut lucra și eu la el, să-i pot descoperi toate ascunzișurile. M-aș fi mulțumit cu foarte puțin. Doar să fi strîns pe ici pe colo cîte un șurub, sau să-l fi curățat de ulei. Nu mi-au fost însă îngăduite asemenea dorințe. Ba nici măcar să-l privesc de departe din dosul gardului, nu-mi era slobod.

...Așa s-a întîmplat cu douăzeci de ani în urmă și pățania de atunci mi-a venit întreagă în minte în clipele acelea, cînd primul nostru troleibus a plecat în probă pe bulevardele capitalei, iar eu mi-am văzut înfăptuite vechile mele vise și dorințe din anii uceniciei.

M-am uitat în după amiaza aceea la sutele de oameni veniți să-și petreacă mașina la plecare, m-am lăsat furat împreună cu ei de bucuria pe care ți-o poate da numai conștiința unui lucru bine împlinit și am înțeles cum nu se poate mai clar drumul nemăsurat de lung pe care l-am străbătut, de la vagonul lucrat în dosul gardului de sîrmă pentru stăpînul de atunci al uzinei, la troleibusul cel falnic din mijlocul nostru. Și nu exagerez cînd spun că ochii multora dintre noi erau umezi cînd el a trecut dincolo de poarta uzinei.

Gh. RUJA
(muncitor)

Într-o toamnă la Dunăre

de Fănuş NEAGU

La începutul lunii septembrie, lichidînd în Galaţi afacerile cu crescătoria de şoareci albi, Marţian Pop se mută la Brăila şi deschise o florărie lîngă cimitirul Sf. Constantin, în localul unei foste simigerii pe care, mai înainte de toate, îl lărgi, îl tencui din nou şi-l despărţi în două printr-un paravan drapat cu catifea. Deasupra ferestrelor de la stradă, întinse pe patru drugi de fier o bucată cenuşie de foaie de cort ca să apere de bătaia soarelui geamurile acoperite pe dinlăuntru cu rugi de verdeaţă crescuţi în spalier. Cu multă migală şi iscusinţă a scos printre frunze, ici şi colo, flori roşii, violete şi albastre, pufoase, formînd un fel de coroană peste care, de sus, dintr-o ţeavă retezată şi astupată cu un dop ciuruit curgea apă, cînd sub formă de stropi, cînd ca o pînză subţire, transparentă.

Toată vremea cît dură reparatul fostei simigerii, Andrei Tutulan, patronul frizeriei din colţul străzii, un om solid, blond, cu ochii albaştri, bulbucaţi şi cu gîtul scurt, bine înfipt între umerii puternici n-avu o clipă de linişte fiind că zidarii, doi ţigani bătrîni, leneşi, stropiţi cu var pînă-n călciie, îi lăsaseră să înţeleagă că negustorul din Galaţi n-ar fi negustor, ci frizer ca şi el. Astfel, Andrei Tutulan a trăit o săptămînă încheiată înfrigurat de emoţii, aşteptînd o dezlegare salvatoare pe care nu o întrezărea venind de nicăieri, dar o visa în fiecare noapte cînd aşternutul îi frigea spatele şi ceafa şi din piept îi urca în gît o greaţă cum avusese numai o dată, în tinereţe, la o cumetrie unde i se dăduse să mănînce melci fierţi.

Duminică dimineaţă, aflînd că nenorocirea nu-l pîndise decît în închipuirea lui, Andrei Tutulan lăsă toată treaba pe seama celor două ajutoare tocmite pentru ziua aceea şi plecă într-un suflet să vadă şi el florăria. Mergea cu paşi mari, repezi şi totul în jurul lui îl încinta: şi soarele învăluit în ceaţă, şi aerul rece vibrînd de limpezime, şi strigătele cărutaşilor în drum spre piaţă. Cu mintea bogată în impresii felurite, Tutulan trecu pe partea cealaltă a străzii, se opri înaintea florăriei şi rămase mut de mirare. Pe toate părţile casa arăta mult mai frumoasă decît în vremea cînd o stăpînise grecul cu simigeria.

In prăvălie, Marţian Pop se chinuia să îndrepte mînerul unei stropitori. Era un om între două vîrste, cărunt, cu ceafa rasă, netedă ca-n palmă. Cum şedea cu spatele spre uşă şi făptura lui puţintică era ghemuită asupra lucrului, făcea impresia unui copil ce-şi împachetează cuburile. Haina lui, cu ţesătură rară şi mînjită în coate, atingea podeaua.

— Hei, tovarăşe, strigă Tutulan, dă-te mai aproape să facem cunoştinţă că doar sîntem vecini.

Marţian Pop sări în picioare şi-şi arătă în lumină faţa uscăţivă, palidă, umbrită de nişte sprîncene groase, roşcate, precum şi ochii jucîndu-i în două scobituri mici, dispuse ciudat, aproape pe aceeaşi linie cu fruntea. Andrei Tutulan se trase un pas îndărăt, ca dinaintea unei vedenii, şi urlă cît îl ţinu gura:

— Domnu' maior Pop!... Dumneavoastră sînteţi?!... Să mă trăznească dumnezeu dacă-aş fi crezut una ca asta, să ne întîlnim noi aici! Curat minunea minunilor!

Marţian Pop se strîmbă nedumerit, apoi, repede, printr-o înclinare a capului, păru că-şi aduce aminte cu cine are de-a face şi figura osoasă i se lăţi într-un zîmbet.

— Mă Tutulane, tu eşti mă?! rosti el oleacă nesigur şi lungind cuvintele. Fă-te-ncoace, băiatule. De unde ai ieşit? Din pămînt?

Tutulan intră. Ochii lui albaştrii, umezi, străluceau de bucuria ce ţi-o dă revederea cuiva apropiat. Făcuse războiul sub comanda lui Marţian Pop şi asta îi era de ajuns acum să se simtă în bună măsură prieten cu el.

— Domnu' maior Pop, întrebă Tutulan, zgomotos, de unde pînă unde aici? Şi-aţi adus-o şi pe domnişoara Cristina aici? Tare frumoasă trebuie să se fi făcut... Cînd era mică şi eu eram recrut avea o minge în trei culori şi ori de cîte ori veneam la dumneavoastră să vă bărbieresc arunca cu ea în mine şi se prăpădea de rîs dacă nu mă feream. Şi eu nu mă feream dinadins... Da' zău, nici acum nu ştiu de ce-mi zicea Muchi. Mă întreba: Muchi, tu nu fumezi Luki? şi iar rîdea.

— S-a măritat, măi Andrei, ţine un avocat din Bucureşti. N-am mai fost pe la ei de mai bine de o jumătate de an. Da, ia stai, măi băiete, o făcu el pe supăratul şi-şi umflă pieptul, de mine nu întrebi nimic?

— Exact, domnu' maior Pop, spuse Tutulan puţin încurcat, dumneavoastră cum aţi trăit pînă acum, că văd, din armată v-au dat afară?

— Am avut crescătorie de şoareci albi.

— Nu se poate, răspunse Tutulan, contrariat. Glumiţi.

— Ei, uite că s-a putut, şi n-am de ce să mă plîng. Am dus-o bine. Poate că aici o să-mi meargă mai prost, ce zici?

— Da de unde, căută să-l liniştească Tutulan, dumneavoastră să fiţi sănătos că vînzare o să faceţi destulă, Domnu' maior Pop — Andrei Tutulan îşi schimbă dintr-o dată glasul şi se frînse de mijloc — o mai fi trăind colonelul Buzoianu? Haîn om, de cînd sînt n-am mai întîlnit altul la fel. Cred eu că pe unde călca el şi piatra plîngea. V-aduceţi aminte domnu' maior ce-am păţit în noaptea cînd ne retrăgeam din oraşelul ăla de pe malul mării? Doamne fereşte-ne şi apără-ne, suspină Tutulan şi-şi făcu cruce.

Marţian Pop aruncă îngrozit o privire fugară spre uşă. Văzînd-o închisă se mai linişti, dar nu fu în stare să se lepede de fiorul ce-i scutura pieptul scofîlcit... Cum să nu-şi aducă aminte?! In noaptea aceea, regimentul 3 artilerie grea, cu efectivul rărit, dar totuşi destul de numeros pentru camioanele ce le avea la dispoziţie, fugea să scape de încercuire. Cîmpia se aşternea mută şi pustie sub lună, iar drumul se abătea mereu spre ţărmul mării. Vîntul scăzuse decuseară şi marea era calmă, de-o frumuseţe ciudată, întinzînd sub cerul jos, spre ţărm, fîşii de purpură, de aur, de sidef. Camioanele se hurducau de multe ceasuri cînd capul coloanei se opri brusc şi toată lumea sări din somn înspăimîntată, întrebîndu-se de rostul acestei opriri nedorite. In dreapta, la capătul plajei, se desluşea un parc cu copaci bătrîni, neclintiţi în deşertul nopţii şi cu două vile în faţă cufundate cu totul în întuneric. Ce se întîmplase? Intr-unul din camioane, se descărcase puşca unui soldat şi glonţul îl omorîse pe loc atît pe el, cît şi pe cel cu care dormise spate în spate. Colonelul Bozianu, cu tunica descheiată şi cu chipiul zvîrlit pe ceafă, cerea cu glas piţigăiat ca „domnii ofiţeri să-i dea explicaţii amănunţite şi temeinice". Cîţiva soldaţi mai îndrăzneţi se apropiară de maşina colonelului, dar aghiotantul regimentului se întoarse spre ei urlînd comanda „înapoi, fuga marş" şi oamenii se îndepărtară înfricoşaţi. Unul dintre ofiţeri, după cum s-a zvonit mai tîrziu, şi-a dat cu părerea că ostaşii au murit împuşcaţi de către partizanii ascunşi în vilele de lîngă parc. Colonelul Bozianu şi toţi ceilalţi ofiţeri care-l înconjurau se agăţară de această idee şi ordonară ca toate mitralierele să deschidă foc asupra vilelor. Peste puţină vreme de acolo ieşiră în goană ţipînd grupuri de copii. Unii dădeau să scape spre largul cîmpiei, alţii spre parc. Cei atinşi de gloanţe cădeau cu braţele desfăcute ca nişte răstigniţi...

— Era sînge nevinovat, domnu' maior, spuse Tutulan, cu tristeţe. Mare păcat. Iaca, eu unul nici în ruptul capului n-aş putea să osîndesc un suflet de copil.

— In război se întîmplă de toate, măi Andrei, răspunse Marţian Pop cu răsuflarea uşor tulburată... Da' mai bine să lăsăm astea şi să ne vedem de-ale noastre.

— Adevărat, să le lăsăm... Nici eu nu pricep ce m-a apucat... Domnu' maior Pop — Tutulan îşi plimbă privirea peste etajerele încărcate cu ghivece de crăiţe, gura leului, şi mixandre, peste hîrdaiele cu ficuşi puse pe scaune lîngă sobă, şi de la ele la Pop care-şi muşca nervos buzele subţiri şi pocnea din degete fără astîmpăr — domnu' maior, vă rog să poftiţi astăzi la mine, la masă. O trimit chiar acum pe nevastă-mea să cumpere două găini şi să le facă cu usturoi. Mă învîrtesc eu şi de o sticlă de vin din ăla de face să-ţi vîjîie urechile. E plăcerea mea.

— Dragul meu îţi mulţumesc, dar diseară nu pot să vin, am treburi. Chiar vroiam să-ţi cer să-mi trimiţi de undeva un om să mă ajute să sfîrşesc curăţenia pe aici. Plătesc.

— Ei, asta-i bună! De ce să cheltuieşti bani? Vi-l dau pe Lazăr al meu... Ştiţi, mie nevasta nu mi-a dăruit copii şi am luat unul de suflet.

Andrei Tutulan se întoarse la frizerie îmbujorat. La prînz trase obloanele şi se sui în partea de sus a casei, să mănînce. Pe seară îl ajunse din urmă Lazăr. Băiatul plecase fără prea mult chef să-i ajute la curăţenie lui Marţian Pop şi acum se întorcea roşu de fericire, în braţe cu un buchet de crizanteme de toate culorile. Văzîndu-l Tutulan se răsti mînios:

— De ce ai luat, mă, florile? Ce, adică nu poţi să ridici un pai de jos fără plată?

Lazăr îşi plecă ruşinat capul.

—Mi-a spus să mă duc şi mîine.

— Ei da, se potoli Tutulan dacă-i pe asta mai înţeleg — şi-l mîngîie cu dragoste pe creştet. Lazăr ţîşni înainte surîzînd cu toată faţa lui bucălată, rotundă, de copil care nu împlinise încă zece ani. Sus, Tinca îl cuprinse în braţe, şi-l sărută zgomotos. Lazăr era în casa lor numai de puţină vreme, dar părea că crescuse în ea de la naştere, aşa de mult se obişnuise cu toate lucrurile de aici, cu vecinii, cu cîinele din curte şi cu ascunzătorile din magazie, pătrunse de un miros plăcut de mucegai şi de ţărînă răscolită de şoareci.

Marţian Pop amînă cîteva zile pînă să accepte invitaţia la masă a lui Tutulan, motivînd ba că are încurcături la secţia financiară a sfatului popular orăşenesc, ba că i-au picat şi lui nişte prieteni din Galaţi de care trebuie să se îngrijească, sau că este bolnav — într-adevăr îi scîrţîiau picioarele de reumatism — şi nu se poate mişca. Sîmbătă însă trimise vorbă prin Lazăr că seara e liber şi poate să vină. Andrei şi Tinca se zbătură toată după amiaza să aranjeze cît mai plăcut camera de lîngă bucătărie, scuturară covorul, schimbară feţele pernelor, aprinseră candela în colţul icoanelor şi împrumutară de undeva nişte plăci noi de patefon. La sfîrşit, cînd toate fură pregătite, hotărîră să iasă să-l aştepte pe Marţian Pop în stradă şi să-l bage în casă pe din dos ca să-i arate cu acest prilej curtea largă şi grădina de zarzavat cu un cais în mijloc, înflorit a doua oară în toamnă.

Marţian Pop sosi la ora fixată, îmbrăcat în negru, cu cămaşa scrobită, cu pălărie de fetru cu borurile răsfrînte, zîmbitor, plin de viaţă şi sărută mîna Tincăi măsurînd-o de sus în jos, cu coada ochiului. Femeia era mai înaltă decît bărbatu-său, cu trupul strîns într-o rochie de stambă înflorată, cu peri negri pe buza de sus, sfioasă şi stîngace, roşind ori de cîte ori era silită să deschidă gura să spună ceva.

Andrei Tutulan îl pofti să intre în casă. In curte, Marţian Pop răsuci degetul cel mare pe creştetul lui Lazăr. Copilul izbucni în rîs.

— Domnu' maior Pop, întrebă Tutulan, de ce-i daţi mereu flori golanului meu?... Ieri, mi se pare, i-aţi dat şi doi lei.

— Merită, e băiat bun, răspunse Marţian Pop. Şi-apoi florile de aceea le-a lăsat dumnezeu, ca să facă bucurie femeilor şi copiilor.

Masa fu servită în camera de lîngă bucătărie, ţinu vreo două sau trei ceasuri şi fu stropită din belşug cu ţuică şi cu vin. Andrei Tutulan se cherchelі destul de repede şi încercă să aducă iar vorba despre viaţa de front.

— Domnu' maior Pop, eu dacă l-aş găsi pe colonelul Bozianu...

Marţian Pop îşi smulse şervetul de la gît şi cu gesturi largi, se şterse tacticos la gură şi zise pe un ton apăsat:

— Lasă, măi Tutulane, nu te mai înfierbînta aşa, că dacă e s-o spunem şi tu ai tăiat căprioarele din parcul zoologic al oraşului... Stai, cum dracu îi spunea oraşului, c-am uitat.

— Eu, domnu' maior?! se sperie Tutulan. Am tăiat eu căprioarele?! Ferească dumnezeu să fi făcut eu aşa ceva. Păi eu, domnu' maior n-am fost nici bucătar, nici artelnic, nici veselar.

— Uite ce-i, zise Marţian Pop, amenin|îndu-l cu degetul, nu-mi arunca praf în ochi, că doar eram la popotă cînd le-aţi înjunghiat. Tu loveai cel mai bine cu baioneta.

Andrei Tutulan era de-a dreptul năuc. Cum vine asta, se gîndea el, eu nici n-am pus mîna... Dar toate vorbele pe care ar fi vrut să le spună i se opreau în gît ca un nod, şi făcea sforţări uriaşe să-şi revină.

Ca să-l zăpăcească cu totul, Marţian Pop îi întoarse spatele şi-l rugă pe Lazăr să spună o poezie.

— Ştiu numai una pe de rost şi nu-i de loc frumoasă, se scuză băiatul, frecîndu-şi cu pumnii ochii ce i se lipeau de somn.

— Nu-i nimic, zi-o pe-aceea.

Lazăr se sculă în picioare şi începu cu glas cîntat, lovind cu cuţitul în stinghia mesei:

— Un' te duci tu, mielule?
— La pădure, domnule.
— Ce să faci tu, mielule?
— Să pasc iarbă, domnule.
— Cin'te păzeşte, mielule?
— Ciobănaşul, domnule.
— Cin' te taie, mielule?
— Măcelarul, domnule.
— Cin'te mănîncă, mielule?
— Dumneavoastră domnule.
— Bravo, e foarte frumoasă, spuse Marţian Pop şi-l bătu pe umăr, strecurîndu-i totodată şi cîţiva lei în buzunar, ca să aibă cu ce să-şi cumpere bomboane.

— Lazăr, strigă Tutulan, întinzîndu-se peste masă, sărută-i mîna lui domnu' maior şi spune frumos, mulţumesc.

— De ce?... Nu trebuie, se scuturâ Marţian Pop. Ce, eu sînt popă? Apoi, strîngîndu-şi nodul cravatei se sculă în picioare şi se înclină zîmbind în faţa Tincăi:

— E vremea să ne despărţim... Doamnă, credeţi-mă sînteţi o gospodină cum rar am întîlnit.

Tutulan sări de pe scaun şi propti uşa cu spatele, întinzîndu-şi braţele înlături. Marţian Pop îngheţă. „Hait, am dat-o dracului, îşi zise el, de ăsta nu mai scap cu una, cu două".

— Domnu' maior, spuse Tutulan, nu ieşiţi de aici pînă nu mai ciocnim un păhărel... Nevastă, vezi şi toarnă, dar fără să pui sifon.

— Dragul meu, răspunse Marţian Pop împăciuitor, cred că ne-ajunge cît am dat pe gît. Mîine vreau să fiu cu capul limpede. Am făcut socoteala veniturilor pe o săptămînă, trebuie să completez şi bonierele, iar după amiază trebuie să merg în port să aştept nişte ţărani care-mi aduc marfă. Şi am şi proces. Am băut destul.

— Mai staţi o jumătate de ceas, se rugă Tutulan. Şi zău, încheie el punînd mîna pe pahar, atunci cu căprioarele eu n-am fost la popotă... Nu ştiu de unde aţi scos-o. Da să bem. Să bem în sănătatea domnişoarei Cristina... Muchi, îmi zicea ea, tu nu fumezi Luki?

Băură.

— Domnu' maior, vorbi Tutulan punînd paharul de o parte, privindu-l fix pe Pop, dar ce proces aveţi mîine, dacă nu e cu supărare. Ziceaţi de un proces, nu?

Marţian Pop îşi frecă bărbia şi îi făcu semn spre Tinca din ochi.

— A, nu, răspunse Tutulan, ştie să-şi ţină gura. Nici o grijă în privinţa asta.

— M-ai înţeles greşit, dragul meu. Nu e vorba de taine. Procesul îl am cu o femeie... Scuzaţi-mă, doamnă, soţul dumneavoastră m-a silit...

— Daţi-i înainte, domnu' maior, îndemnă Tutulan, că nevastă-mea nu e din alea mofturoase. V-aţi încurcat cu o femeie, va să zică! Şi ce vrea acum? Să vă tîrască în faţa altarului? E una de ale noastre, sau...

— O slujnică. A născut un copil şi vrea bani. Patru ani n-am ştiut nimic de ea, şi luna trecută, pe nepusă masă, m-am pomenit cu o citaţie de la tribunalul din Brăila. Ţi-am spus, bărbatul Cristinei e avocat, şi mi-a recomandat să iau apărător pe un prieten de-al lui, băiat de treabă, de-aici din oraş. Sper să isprăvesc totul cu bine.

A doua zi vremea a fost caldă şi frumoasă ca-n mijlocul verii. Andrei Tutulan porni agale către centrul oraşului. Cînd ajunse lîngă ceasul din parc, Tutulan îşi aduse aminte că Marţian Pop are în ziua aceea proces şi trecu strada îndreptîndu-se spre tribunal. Nimeni în pauza dintre două procese. Impricinaţii, fiecare cu martorii lui, se înghesuiau pe coridoare şi pe treptele de intrare, dornici de o pală de aer răcoros, după înăbuşala din sala de şedinţe.

Intr-un colţ Marţian Pop vorbea ceva cu un omulet agitat, cu bot de dihor, pistruiat, cu părul lins, purtînd pantaloni de stofă bună, subţire şi o cămaşă albastră cu epoleţi şi mîneci lungi.

Marţian Pop făcu prezentările:

— Domnul avocat T., apărătorul meu, şi domnul Tutulan, prieten vechi şi vecin cu prăvălia.

— Să trăiţi, zise Tutulan, cum merge, aţi terminat?

— Domnule, interveni avocatul strîngînd braţul lui Tutulan, dacă eşti prietenul clientului meu ai picat tocmai la timp ca să-ţi cer un serviciu.

— Fac orice, domnule avocat, da numai martor nu mă pun. Că eu de cînd sînt n-am jurat o dată fals.

— Fii serios, domnule! Datoria mea de om al legii e să apăr legea, să mă supun ei, s-o interpretez, să-i descopăr sensuri noi, nicidecum s-o calc în picioare. Altceva îţi cer. Uite, vino o clipă aici — şi-l trase pe Tutulan la fereastră. O vezi pe femeia din grădina restaurantului de vis-a-vis? Aceea care şade la masă, cu copilul pe genunchi. E reclamanta. Domnul Pop, ca tată, înţelegi ce înseamnă asta, vrea să vorbească cu copilul, singur numai cu copilul. Du-te, intră în vorbă cu femeia şi fă aşa fel ca puştiul să iasă puţin în stradă.

Andrei Tutulan intră în grădina restaurantului, ocoli chioşcul orchestrei învelit cu viţă de vie şi ceru voie femeii să se aşeze pe un scaun la masa ei. Ospătarul nu se arătă de la bar, aşa că putu o vreme s-o cerceteze în voie. După îmbrăcăminte, era ţărancă, nu încăpea îndoială. Purta o fustă de lînă, bluză de satin şi pe cap un caşmir negru, cu ciucuri, legat sub bărbie. Avea obraji mari, roşii, plesnind de sănătate, umeri groşi şi braţe durdulii. „E ţărancă, gîndi Tutulan, dar a trăit şi la oraş".

Şi ridicînd ochii mai sus, pe zidul casei ce mărginea grădina restaurantului pufni în rîs. Pe zid era scris cu litere mari, vinete:

Garanţia desăvîrşită a eleganţei depline vi-o dă numai croitoria Teodorescu căci prin profunde studii anatomice eschivează în ritmul modei de la Bucureşti diferite deformaţii corporale.

— Ia te uită ce i-a trăsnit ăstuia prin cap! rosti Tutulan. Ia te uită ce reclamă.

Femeia, văzîndu-l aşa vesel, zîmbi şi ea. Copilul ce-l ţinea în poală sări jos şi se repezi la poartă unde se oprise un negustor ambulant cu un coş plin cu acadele, susan, mingi de ciocantină stropite cu sirop roşu, pistil, roşcove înşirate pe o aţă şi poame uscate. Maică-sa strigă după el să aibă grijă să nu se rătăcească, dar tocmai atunci sosi ospătarul cu o tavă încărcată cu halbe şi Tutulan opri două, una pentru el, cealaltă pentru femeie.

— Noroc, zise el, ia şi bea că te răcoreşte. A fost astăzi o zăpuşeală mai rău ca în iulie.

Bînd, se încinseră la vorbă. Tutulan se interesă despre recolta de grîu şi porumb, trecu la zarzavaturi, apoi la porci şi la vite. Cînd isprăviră de băut, femeia se sculă să plece.

— Da unde-o fi copilul meu? întrebă ea uitîndu-se împrejur, speriată. Adineauri era aici.

— Chiar aşa, făcu Tutulan, era aici.

Femeia se repezi la poartă. Negustorul ambulant moţăia lîngă zid. Il întrebă. Nu ştia nimic. Ii vînduse nişte acadele copilului, îşi amintea de asta, dar habar n-avea încotro o apucase după aceea. Mama începu să bocească. Doi ospătari, aflînd despre ce e vorba, prinseră a striga prin grădină dacă n-a găsit cineva un copil. De dincolo, de la staţia de tramvai, se apropiară curioase nişte femei.

— Un copil? întrebă o bătrînă. Unul aşa mic, cu pantaloni cu bretele şi descult? S-a urcat în tramvaiul pentru docuri. Da mi se pare că era cu un domn...

Andrei Tutulan, năucit de întîmplare, dădu fuga la tribunal să-l întrebe pe Marţian Pop. Il găsi în acelaşi colţ de pe coridor cu avocatul.

— Domnu' maior, zise el, copilul... Ce-aţi făcut cu copilul?

— Sst! făcu Pop, ducînd un deget la buze, nu striga. Las-o să se ducă să-l caute. L-am urcat într-un tramvai. Dacă nu-i ea aici am cîştigat procesul. Linişteşte-te şi hai înăuntru.

Dar Tutulan nu-l mai ascultă. Se repezi nebun înapoi în stradă, izbind cu coatele s-o găsească pe femeia cu care băuse bere. Nu mai era acolo. Plecase cu un miliţian pe o motocicletă să-şi caute băiatul. Un fior rece îl străbătu prin inimă şi prin şira spinării. Văzu un tramvai şi dintr-un salt fu pe scara lui. Taxatoarea strigă la el că şi-a pierdut minţile. Nu-i răspunse. Se retrase într-un colţ şi-şi lipi fruntea de geam.

Acasă o găsi pe Tinca fringindu-şi mîinile cu jale şi văicărindu-se. Andrei Tutulan se năpusti cu întrebările, dar neputînd scoate nimic ca lumea de la ea, se repezi şi-l zgîlţîi pe Lazăr care plîngea într-un colţ. Faţa băiatului era toată numai vînătăi, iar mîinile-i erau pline de zgîrieturi.

— Ce e, mă, copilul tatii, de ce plîngi, mă? Vorbeşte ca să ştiu şi eu. Cine te-a bătut?

— Paznicul de la cimitirul Sf. Constantin, îi răspunse Tinca cu glas sfîşiat. L-a prins furînd flori de pe morminte şi l-a adus numai în bătăi pînă aici, cu dîrlihoaia de oameni după ei. Domnu' maior al tău, n-ar mai apuca ziua de mîine, l-a trimis acolo.

Auzind-o, Andrei Tutulan se prinse cu mîinile de cap şi se lăsă moale pe un scaun de parcă i-ar fi dat cu parul în şale.

— Domnu' maior? gemu el, lăsînd palmele să-i cadă pe genunchi. De-aia-i dădea bani copilului, să-l pună să fure flori din cimitir?!

Şi cum sta aşa, închis în el, copleşit de durere şi de mînie, îi răsări în minte, chinuitor de vie, scena din seara trecută, cînd Marţian Pop, cu glas încleiat, îi spusese că l-a văzut înjunghiind căprioarele scoase din parcul zoologic. Apoi colonelul Bozianu, ofiţerii adunaţi în jurul lui, mitralierele şi copiii omoriţi pe malul mării, veniră să i se aşeze înaintea ochilor mîntii într-un convoi înfricoşător. „Doamne, îl fulgeră prin gînd, Marţian Pop e ofiţerul de atunci. El e". Se sculă şi dădu buzna pe uşă afară.

— Andrei, strigă Tinca, unde te duci?

Tutulan nu-i răspunse. Fugi pînă la staţia de taximetre, se urcă într-o maşină şi-i porunci şoferului:

— La tribunal! Cît poţi de repede!

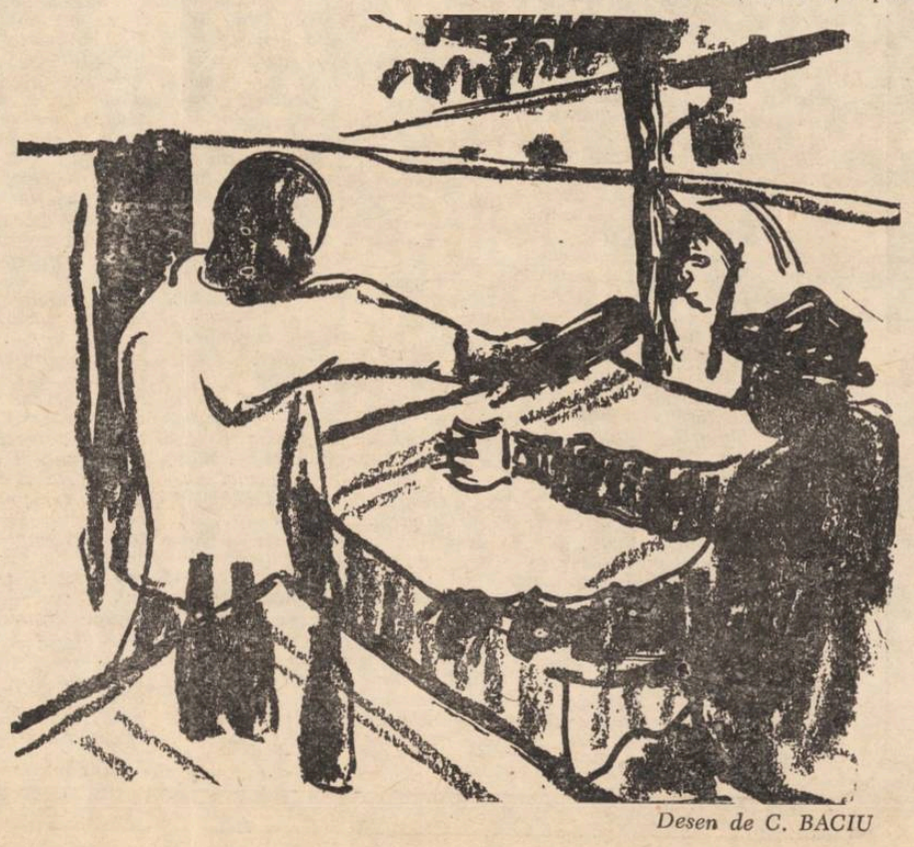

Desen de C. BACIU

Camil Baltazar

Stăm strîns alăturaţi

Nu se-aşternuse bine înserarea
Cu prieteni muncitori mă preumblam
Cînd auzii cîntînd privighetoarea.
Sonora revărsare de pe ram
Ne inundase inima şi-amurgul.
Paleta verii plină de culoare
Inveşmîntase oamenii şi burgul
In purpura mantiilor solare.

Prin parcurile încă ne-nnoptate
Copiii cartierului roiau,
Ce albe primăveri înfirziate
Pe crengile aleilor umblau?

Intreaga fire e în adăstat.
Spre-a nu fi iarăşi moartea — surugiul
In voie colindînd peste pustiul
Ce şi l-ar vrea covor peste pămînt,
Om şi natură au de apărat
Copiii şi al păsărilor cînt.

Să nu mai vie jarul şi urgia'
Pe nici o casă şi pe nici un pom,
Stăm strîns alăturaţi, om lîngă om!
Nu, nu vom mai îngădui stihia
Atomicilor, triştilor năieri,
Ciuperci de fum sub steaua mea polară,
Otrava unor veşnice tăceri!

Ca revărsarea verii, vegetală,
Să izbucnească-n oameni, bucuria!

Ion Petrache

Zbor de seară

Adie amurgul cu umbre fugare.
Ca o piersică dulce şi coaptă,
alunecă soarele-n zare.
Vîntu-adulmecă iarba cu rouă
şi prinde în joacă s-anine
un foşnet pe crengile pline.
E mulcomă toată mişcarea naturii.
Doar pe cer,
înfăşoară tăcerile-n vuiet stingher,
un avion.
Şi doi ochi
cufundaţi în azurul tîrziu,
urmăresc cum pe cer, pe pămînt,

constelaţii bogate înscriu
fiecare un tîlc.
Sus, trecutul în versuri cuprins:
Mii de stele
cîntate de mii de poeţi
s-au aprins.
Jos, prezentul de fapte-ncărcat:
Mii de stele
aprinse de mii de gîndiri
stau la sfat.

Iar omul
în goană prin spaţii-a zărit
cum s-aprinde-nainte
un tînăr zenit
şi-a-nţeles că în ora
tîrzie de zbor,
a privit pentru-o clipă
şi spre viitor.

Violeta Zamfirescu

Am visat

Am visat
Să vă mîngîi de-aproape,
Rădăcini de copaci,
Rădăcini de păduri,
Şi m-am căţărat,
Lîngă vulturii suri
Lîngă leagănul marilor ape.

Am visat
Să vă-nlănţuiu de frîuri
Curcubee uşoare, curcubee de zori,
Şi mi-am alipit
Obrajii arzători
De leagănul marilor rîuri.

Am visat
Să cobor din tărie
Ameţitorul nectar
In fîn.
Şi-ntre fire de iarbă
Am lăsat
Pată vie,
Tipar
De obraz, de umăr, de sîn.

Da-ntr-un iezăr de munte cu iarbă amară
Tăria-şi pierdea strălucirea stelară,
Curcubeu-şi spărgea paharul de stele,
Rădăcinile se-nlănţuiau între ele.
Apele se-mbrăţişau şi-alergau fără mine,
Iar eu cu cine am rămas? Cu cine?

Printre ierburi şi pomi,
printre stele şi stînci,
singură am fost;
Mi-era greu,
Era frig...
Tu de ce m-ai lăsat
Să mă duc, dragul meu?

Ori ai vrut
Să mă vezi
Cum mă-ntorc,
Să m-auzi
Cum te strig.

Ştefan Iureş

Puritatea

Nu, nu imaculatea
zăpezilor de vată
ce peste lutul aspru
herminele aştern,
şi nici oglinda apei
al cărei luciu cată
netulburat spre norii
călătorind etern.
Nu armăsarul nobil,
nu fina ţesătură,
şi nici trufaşul aur
ce-n flăcări decantat,
trecut prin purgatoriu
ajunge-n stare pură
şi-l măgulim cu stanţa
supremului carat.

Nu. Altceva: imensa
şi simpla puritate
a flamurilor noastre,
a fiecărui fald.
Neîntinatul cuget
sub steaguri nepătate
din care Marx şi Lenin
privesc sever şi cald.

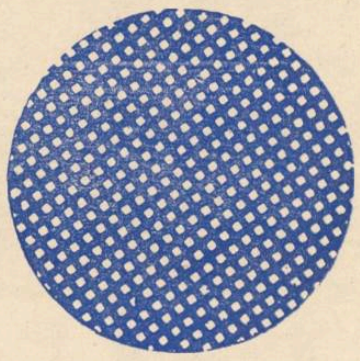

Constanţa Buzea

Sub stele...

la parcul de cultură

Casa Scînteii — mîndria albă a Bucureştilor
Şi-aprinde cărbunii stelelor.
In lacul brăzdat de cuţitele vîntului
Şoseaua scaldă imaginea aurie a zecilor de lumini —
Turnuri enorme care ating vibrînd adîncurile.
Vrăbii ca bogate păstăi se leagănă-n pletele sălciilor,
Soarele-şi bate fruntea de porţile apelor,
Lumea trece privind minunea însîngerată a zilei apuse
Şi vrăbii atîrnînd ca bogate păstăi.

A trecut ca o pasăre albă un nor
La orizont a murit cu aripile strînse,
Amurgul l-a-ngropat în grădinile lui
Şi i-a răsădit maci.
In cărbunii stelelor
Aprinşi pe fruntea antenei de televiziune
Vîntul suflă lustruindu-le strălucirea
Şi macii amurgului pălesc.

Pe buzele malului verde filfîie păsările cîntecului
Valurile cu legănări de pendul bat trecerea clipelor,
La teatrul de vară se aplaudă în răstimpuri
Şi insula plopilor pare un pieptăn negru cu dinţii rupţi.
Pînzele bărcilor albe amintesc de ziua ce s-a stins,
Luna răsărind cufundă la mal mărunţiş de zece bani
In umbra verde nevăzute broaşte gîlgîie jeluiri
Cerul s-a zgîrcit în zdreanţa de vatelină a norilor
Tăinuind în urma stelelor ce se desprind.

Păsările cîntecului filfiind beteala portativelor
Pătrund în liniştea simţirilor. Teii scutură flori de aur...
Tîrziu paşii ne-alunecă pe trotuare de aur...
Autobusul trece somnoros spre Piaţa Victoriei
Rămîne minunea amintirilor în legănările de pendul ale valurilor
Şi-n unduirile slovelor.

Octavian Paler

Ulciorul

La o expoziţie de artă populară romînească din străinătate.

Intre pereţi străini,
era acolo un ulcior de lut.
Am cunoscut în el pămîntul ţării mele
şi m-am oprit în faţa lui, tăcut.

Era acolo un ulcior de lut
în care poartă apa
nevestele la noi pe timp de vară.
Ne-am întîlnit între pereţi străini
ca doi prieteni din aceeaşi ţară.

In orele fierbinţi de-acasă
ne-a răcorit aceeaşi undă de izvor.
Lumina cîmpurilor noastre
şi umbra casei părinteşti
se odihneau alături pe ulcior.

Uitînd de cei din jur,
eram în sală numai amîndoi.
L-am ridicat în braţe
şi parcă mîngîiam o strună de vioară
şi aşteptam să cînte o doină de la noi.

Ştiam că atingîndu-l de obraz
aş fi simţit în lut fiorul grav
din mîna mamei
cînd căuta obrazul meu bolnav.

Ştiam că aducîndu-l la ureche,
aş fi simţit trecînd silabic paşii tatei.
Aş fi simţit trecînd pe drumuri lungi străbunii
şi răsărind în noapte, ca nişte flori la geamuri,
pe uliţele noastre steaguri roşii.

Era ocolo un ulcior de lut...
Uitînd de tot
sau amintindu-mi poate totul,
m-am aplecat cucernic să-l sărut.

Ion Bănuţă

La hotarul dintre lumi...

La hotarul dintre lumi
Datu-mi-s-a dat şi mie
Să aprind pe văi şi culmi
Steaua vieţii purpurie.

Sînt un om de pe hotar, —
Ard în mine mii de inemi.
Şi sparg cupa de amar,
Intunericul din sine-mi.

Cerului trufaş i-am smuls
Clipa albă ca de lapte,
Gîndului i-am dat impuls
Fulgerînd în neagra noapte.

Slobod, ca o rîndunea,
Sfîşii apa şi văzduhul,
Lumea-ntreagă este-a mea
Cînd trecutul îşi dă duhul.

Şi de-adun, ca un avar,
Tot ce creşte dura-mi vrere,
Am un gînd: — s-o dau în dar
Steagului ce-mi dă putere.

Petre Ghelmez

Cuvintele tale...

Cuvintele tale de foc şi de piatră-ncrustată
Au scăpărat peste noaptea adîncă din care-am pornit.
M-am trezit sub zăpada luminii, de-odată,
Şi-am privit către mine uimit.

Da, eram eu, voinic ca-n baladă!
Aşa cum mă visasem, aşteptînd printre clipe şi veacuri, ades:
In stare să lovesc stînci, şi să cadă,
In stare să rup a cerului pînză, şi alta în locu-i să ţes.

Da, eram eu, aşa cum vrusesem într-una să fiu:
Uriaş de ne-nfrînt, aici, la răscrucea dintre bărăgane şi munţi,
Slobod să urmăresc al gîndului zbor argintiu
Ce ne taie cupolele albelor frunţi.

M-am ridicat hotărît, cu privirea ca o sclipire de coasă,
Şi-atunci am pornit împotriva veacului crîncen şi trist,
Pentru prima oară, în pieptu-mi, simţeam flacăra luptei, tăioasă:
Deveneam comunist!...

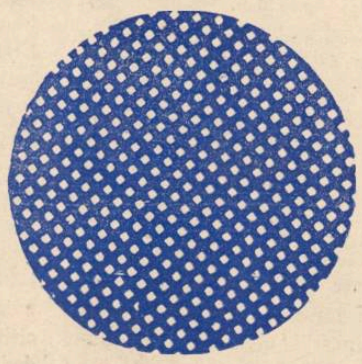

Neculai Tăutu

Moartea fratelui meu*)

Cu el am descifrat primul „cuc" din abecedar,
Petele de cerneală stăruiesc în suflet şi-acum,
Sub haina militară e-acelaşi vechi şcolar
Şi cum am mai juca arşicele în drum!

Cînd urlă canonada, ca-n ora de latină,
Noi repetăm mecanic „Illo quae fuerim"...
Asurzitor scandăm cu feţele în tină
Şi cît s-aude versul înseamnă că trăim!

Dar într-o zi cezura s-a prelungit pe veci...
L-am încleştat de umeri, l-am strîns aşa-n neştire,
Un vers pe jumătate, pe buzele lui reci,
A-ncremenit ca slova din cartea de citire.

Dumbrava coborî cu umbra mai aproape
Şi cucul ce vestea adînca primăvară
Venea de peste munţi, venea de peste ape
Venea din cartea veche, din cartea de primară!...

*) Din „Carnet de front" august 1944—mai 1955

ORAȘUL FĂRĂ ARHIVE

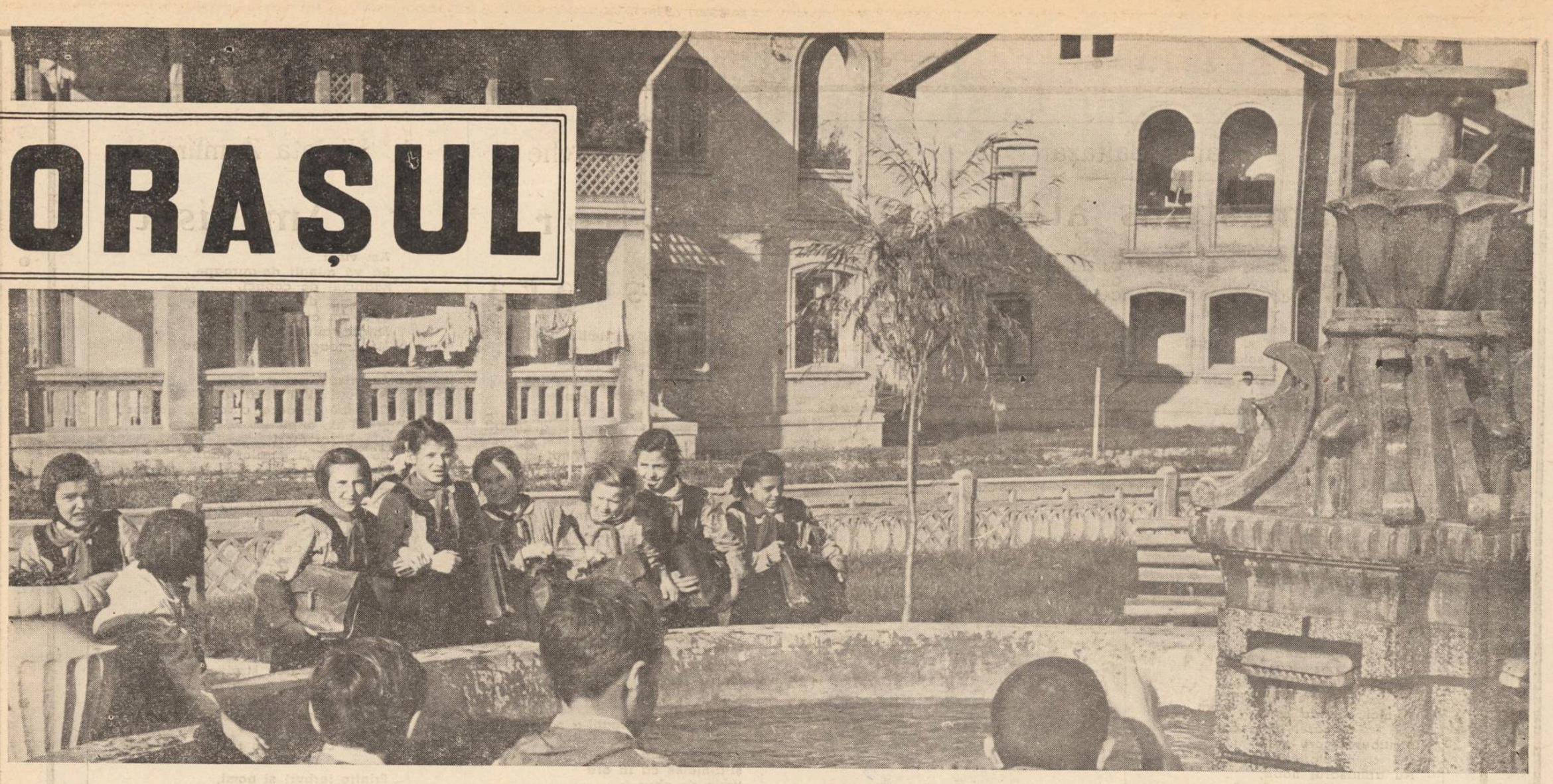

Reportaj de

Petru VINTILĂ

19 mai 1958. Mă aflu în autobusul care mă duce de la gară la orașul Victoria. Autobusul aleargă pe o șosea de asfalt. Emoția și îngrijorarea nu mă părăsesc nici în autobus, gîndindu-mă că acest oraș nu e poate decît cartierul de locuințe muncitorești al unei localități vechi. Mai văzusem astfel de orașe. Cel din Lunca Pomostului e de fapt un vast cartier nou al Reșiței. Mă gîndesc că și orașul Victoria poate să fie ceva asemănător. Am prejudecăți de geografie și administrație. Un oraș nou trebuie să aibă, în primul rînd, o instituție elementară, fundamentală: sfat popular. Autobusul aleargă spre orașul Victoria, peste vreun sfert de oră vom ajunge la bariera lui, iar eu nu văd în stînga și în dreapta șoselei decît cîmp cu semănături și izlazuri pe care se mișcă lent cirezi de bivoli negri, lucioși și uriți, ca într-un peisaj torid, african. Vecinul meu de banchetă mă întreabă:

— Ați mai fost la orașul Victoria?

— Nu, n-am mai fost.

El îmi arată o pădure de arțari și mesteceni care începe să ne țină tovărășie în stînga șoselei:

— Așa a fost înainte. Pădure, numai pădure.

Mă gîndesc să-l întreb dacă orașul Victoria are sfat popular, dar mă opresc, să nu i se pară naivă întrebarea. Aștept. Am să văd singur acest lucru. Autobusul traversează la un pasaj de nivel, o cale ferată. Descopăr dintr-o dată orașul. Văd zeci de case noi. E într-adevăr un peisaj citadin. Oprim în dreptul unui stîlp cu o tăbliță indicatoare: „stație autobuse". O parte din călători coboară. Intreb pe taxator:

— Mai opriți undeva?

— Da, la poștă.

Mă gîndesc: dacă e „poștă", trebuie să fie și un sfat popular. Mă hotărăsc să cobor la poștă. De la ferstrele autobusului văzusem adineauri „Cinematograful", „Clubul" și „Cofetăria Miorița". Acum zăresc firma galbenă a „Librăriei Noastre" și „Farmacia". Inainte de a coborî la „Poștă", întreb:

— Sfatul popular unde e?

— Acolo merg și eu, îmi răspunde cineva.

Coborîm împreună. Citesc textul clasic al firmei albastre „Poștă-Telegraf-Telefon". Zăresc și o tăbliță: „Bd. V. I. Lenin".

O luăm pe stradă, prin fața unui șantier în construcție. Aflu că aici va fi „Palatul cultural", iar alături un „Hotel-Restaurant". Pe fațada unei clădiri cu etaj, zăresc o nouă firmă: „Școala medie mixtă — Orașul Victoria". Alături, într-o clădire la fel de impunătoare e „Școala elementară". Ajungem la sfatul popular. E cald. Prin ferestrele deschise răzbate pînă afară țăcănitul unei mașini de scris. Un funcționar se uită pe fereastră la noi. Sînt cu servieta în mînă. Mă salută. Mă crede probabil un inspector. Mă opresc la intrare și cercetez articolele expuse pe clasica gazetă de stradă a sfatului. Pe ușă e lipită, ca un afiș, „Decizia nr. 33 a comitetului executiv al sfatului popular, orașul Victoria". E o decizie în legătură cu păstrarea curățeniei în oraș. Reținem semnătura președintelui: Chitic Ioan. Intreb de președinte, pe un om ce mi se pare a fi cerber.

— E la Orașul Stalin. Dar dacă vreți, vorbiți cu tovarășa Urzică Ana.

— ?!

— E vicepreședinta sfatului.

Peste cîteva clipe sînt în biroul ei. Îi spun că vreau să scriu un reportaj despre „Victoria, orașul fără arhive". Un tînăr funcționar de la o masă vecină, se uită la mine zîmbitor. Vicepreședinta mi-l prezintă:

— Tovarășul Moldoveanu Valentin, șeful sectorului de stare civilă. La dînsul e arhiva.

Sînt, fără să vreau, emoționat. Mă gîndesc că peste cîteva minute am să văd dacă nu actul de fundare al orașului, dar, oricum, niște documente cărora eu le confer o însemnătate asemănătoare, primordială. In vreme ce aflu că orașul are administrație proprie din 1954, șeful sectorului de stare civilă caută — la rugămintea mea — în dosare, primul act de naștere și primul act de căsătorie. Dacă nu le găsește? mă îngrijorez eu o clipă. Toată arhiva încape într-un singur raft din dulap. E cu neputință să nu le găsească. Zîmbesc gîndindu-mă că mai multe acte, certificate și chitanțe de la telefon, radio și chirie am eu acasă la mine. Funcționarul a găsit cele două dosare. Citesc vădit emoționat: „Act de căsătorie nr. 1. 1954, mai 22. Sfeclip Dumitru și Sfeclip Maria". Aceștia sînt primii căsătoriți din istoria orașului Victoria. Nu pot să-mi alung ideea că mă aflu în fața unui document de istorie. Citesc cu același sentiment copleșitor și „Actul de născut nr. 1". E datat: 15 mai, anul 1954. Imi însemn datele de istorie și poem, de arhivă și epopee: „Ciorogaru Ion, fiul lui Ioan și Victoria. Unde s-a născut: casa de naștere. Tresar remarcînd că pe mama celui dintîi născut în orașul Victoria, o cheamă nu Maria sau Ioana, ci Victoria. Funcționarul, care e și ofițer al stării civile, îmi spune că de la începutul anului acesta, a celebrat 45 de căsătorii. E ziua de 19 mai 1958, orele douăsprezece și jumătate. In birou intră o pereche tînără. Sînt îmbujorați amîndoi. S-au oprit o clipă în fața ușii. Apoi tînărul înaintează și spune emoționat:

— Am venit, tovarășe Moldoveanu...

Ofițerul stării civile se apleacă spre mine și-mi șoptește:

— Aveți norocul să vedeți cea de-a patruzeci și șasea căsătorie din anul acesta.

După cîteva clipe, toți cîți sîntem în birou, la invitația ofițerului de stare civilă, ne ridicăm în picioare. Apoi el rostește formula oficială:

— Cetățene... liber și nesilit de nimeni te căsătorești cu...?

Tînărul, cu tot sîngele urcat în obraji, răspunde un „da" hotărît. Cu coada ochiului se uită însă și la aceea care începînd din această zi îi va fi soție.

Este o ceremonie simplă. Ofițerul stării civile îi declară căsătoriți. Apoi le strînge mîna, îi felicită. Îi felicităm și noi.

20 mai 1958. Azi noapte am dormit la „Casa de oaspeți". Aceasta e deocamdată hotelul orașului. Am dormit într-o cameră cu cinci paturi, ocupate toate de călători despre care aflu că sînt ingineri constructori și activiști din comerțul de stat. Peste doi ani orașul va avea un hotel modern. „Casa de oaspeți" are în ea ceva romantic. Cînd am să mai vin în acest oraș și am să trag la hotel, am să-mi aduc aminte cu duioșie de acest hotel sui-generis. Mă trezesc la orele șapte. Aș mai ațipi un pic, dar mă rușinez de ceilalți pasageri care se pregătesc zgomotoși să plece la treburile lor. Patul meu e chiar lîngă fereastră. Mă ridic în capul oaselor și dau la o parte perdelușele. Privesc în stradă. Trec gospodine grăbite spre piață. Autobusul s-a oprit în stație, stă cîteva minute, apoi pornește spre poștă. Acum știu unde e poșta. Peste drum, văd o femeie deschizînd ușa librăriei. Ține o clipă lacătul în mînă și privește în susul străzii. Dintr-acolo se apropie cineva. Un tînăr. S-a oprit și-i vorbește ceva. Las perdeluța la loc și în pat, cu fața în sus, reconstitui mintal întîmplările de ieri.

Aseară am fost la un film. Cinematograful e într-o clădire provizorie, prefabricată, din lemn. Inainte de film am stat pe o bancă în parcul „7 Noiembrie", lîngă o fîntînă arteziană. Răsărise luna, un corn de aur vechi și straniu, mirată parcă și ea să lumineze străzile, casele și parcul unui oraș ridicat pe un loc unde fusese pînă în urmă cu cîțiva ani o pădure de arțari și mesteceni. In toate orașele lumii, în amurg ies perechile de tineri și se plimbă. Și la Victoria e la fel. Tinerii aceștia trec pe lîngă mine. Ascult frînturi din conversație și încerc să reconstitui viața lor intimă din aceste fărîme. Mi se pare că parcul e un loc de întîlnire, cum ar fi la București ceasul Universității. Un tînăr se plimbă nervos prin fața mea. De cînd mă uit la el a fumat vreo șase țigări. Și se uită spre strada care începe de la cofetăria „Miorița" la vale. I-a venit în sfîrșit fata. O ia la braț. Mi se pare că îi reproșează ceva. Se îndreaptă spre cinematograf. Mă ridic și eu.

Toată ziua am umblat prin oraș. La un moment dat, pe neașteptate, m-am trezit strigat de cineva:

— Ce cauți pe la noi?

Intorc capul. M-a strigat un tînăr care vine cu brațele întinse spre mine. Nu-l recunosc. Nu vrea să-și spună numele. Se uită zîmbitor la mine și mă întreabă: ei, hai, nu-ți amintești? Mi-l aduc apoi aminte. E Ion Leonte. A fost elev al școlii de literatură. Acum lucrează aici la orașul Victoria. Scrie poezii; publică la „Drum nou" la Orașul Stalin. M-a urcat pe schelele palatului cultural ca să-mi dau seama cît de mare va fi sala de spectacole. M-a dus la stadionul sportiv, cu tribune, cu teren gazonat, apoi mi-a arătat alături, bazinul viitorului șirand, abia dezvelit din cofrajele de lemn.

Imi însemn în carnet nume de străzi: Vasile Roaită, 7 Noiembrie, Ștefan Gheorghiu. Ajungem în uriașul spațiu verde din fața spitalului orășenesc, tocmai cînd apare deasupra un avion sanitar. Acesta face cîteva vire strînse. In cîteva clipe locul s-a umplut de larmă. Ca din pămînt s-au ivit, fără exagerare, vreo două sute de copii. Din avion cade ceva. E o parașută. Din spital au ieșit cîțiva doctori în halate albe. Parașuta care are dedesubt un container metalic, planează, coboară ușor spre noi. A ajuns pe pămînt. Copiii aleargă într-acolo. Avionul se clatină de două ori din aripi, în semn de salut și dispare. Aflu că avionul a adus sînge conservat. Doctorii iau parașuta și intră în spital.

Ion Leonte se uită la mine cu un aer de mîndrie, parcă mi-ar spune: te joci cu noi?

21 mai 1958. Azi hotărăsc să merg la piață. Dar pe drum mă răzgîndesc și mă îndrept spre poștă. Vreau să dau un telefon acasă, la București. Consider acest lucru ca pe o verificare că mă aflu într-un oraș. Intru din greșeală într-un birou unde se cartează scrisorile. Telefoanele — mi se spune — sînt alături; găsesc și biroul telefoanelor. Un cetățean așteaptă fumînd. Mă apropii de ghișeu, funcționara ridică geamul:

— Ce doriți?

— O convorbire cu Bucureștiul.

Îi spun numărul de telefon de-acasă. Intreb dacă voi obține repede legătura. Imi răspunde amabilă să aștept. Apoi îi strigă celuilalt care așteptă:

— Vorbiți, vă rog, din cabina unu.

Mă uit la avizele de pe pereți. Memorez acest text întîlnit și la București: „Folosiți tariful urgent și fulger pentru obținerea rapidă a convorbirilor". Capăt legătura într-un sfert de oră. Vorbesc din cabina doi. La capătul celălalt al firului, nevasta mă întreabă de unde vorbesc. Îi răspund cu mîndria pe care o remarcasem la Ion Leonte: de la orașul Victoria, dragă!

Plătesc apoi convorbirea și ies mulțumit. Mă îndrept spre piața orașului. E un patrulater uriaș, asfaltat, cu mese de beton în șiruri dese, pentru produsele aduse la vînzare. De jur împrejur chioșcuri: Pîine, Bufet, Tutungerie, Aprozar, Lume multă, ca-n orice piață. E ora opt dimineața. Pe mese sînt calupuri de caș, grămezi de ouă, garnițe cu lapte și smîntînă. Intru în magazinul „Alimentara". Il cercetez atent, ca un inspector comercial. E bine aprovizionat. Vînzătorii, ca în magazinele celor mai vechi orașe, întreabă stereotip: altceva ce mai doriți? Ies din magazin. Văd firma unui atelier fotografic. In vitrină, fotografii ca în toate orașele lumii. Perechi de tineri căsătoriți, în haine de ginere și mireasă, copii întinși goi pe burtă, pe o blană de urs, poze în grupuri, de familie, în care nu e greu să recunoști tații, unchii, bunicii și nepoții, soacra mare și nurorile, cumnății și copiii. Abia rezist tentației să intru, să-mi fac și eu o fotografie. Mă urmăresc fotografiile din vitrină. Acolo poate că e fotografiată și cea dintîi pereche căsătorită din oraș. Ori, primul copil născut în oraș.

Trec copii cu serviete, spre școală. Mă țin după ei. Ajung în fața școlii medii. Intru în hol. Văd pe pereți două tablouri mari de absolvenți. O femeie mă întreabă ce caut. Aflu că e directoarea adjunctă a școlii. M-a surprins privind la tablouri.

— Sînt ale primei serii de absolvenți, seria de zi și seria de la cursul seral.

Citesc cu nostalgia propriului meu tablou de absolvență urarea: „La revedere, în anul 1966!". Vizitez laboratorul de chimie, cancelaria și o sală de curs. La muzeu mi se arată un urs împăiat. Zăresc în coapsa din spate, gaura glontelui. Directoarea îmi spune:

— A fost vînat în pădurea de lîngă oraș.

Mă gîndesc din nou că pînă în urmă cu cîțiva ani, pe teritoriul actual al orașului, nu erau decît arțari și mesteceni. Era o pădure seculară, sălbatică. Și acum ursul stă împăiat în muzeul școlii.

Ies din liceu. Prin ferestrele mari, deschise, răzbate pînă în parcul din fața clădirii, glasul unui profesor care face expunerea lecției. Pe stradă trece un motociclist. Imi pare rău că n-am putut reține numărul motocicletei. Aș ști cam cîte motociclete sînt în oraș. Aseară pînă tîrziu mi-au păcănit în urechi motoarele lor zgomotoase și violente.

Pe trotuar mă depășește un copil pe o tricicletă. Strigă la mine, ca să mă feresc: „du-du! du-du!..." Mai încolo cîteva fetițe joacă șotron. Au desenat figurile jocului pe trotuar. Ocolesc desenul trasat cu tibișir, ca să nu-l șterg.

Sînt de trei zile în orașul acesta și parcă e orașul meu natal. Am început să cunosc o mulțime de oameni. Acela care trece strada, cu halatul alb fluturînd descheiat, e farmacistul. Femeia aceia înaltă, cu ochi visători, e responsabila librăriei. Bărbatul acela care mă salută de departe, e doctorul Păunescu Aurel. Il întreb dacă au folosit sîngele conservat parașutat ieri din avion.

— A fost un caz urgent, o hemoragie internă masivă. Bolnavul e în afară de pericol. Dacă vreți, poftiți să-l vedeți.

22 mai 1958. Aștept să vină autobusul. Un funcționar de la sfat trece și mă vede în stație, cu servieta în mînă, cu pardesiul pe braț. Ne salutăm. Imi strigă de pe partea cealaltă a străzii.

— Mai poftiți pe la noi.

E ora șapte și ceva. Gospodinele se îndreaptă spre piață. Se deschide și librăria. Responsabila librăriei se uită spre grupul care așteaptă autobusul. Apoi intră în magazin. O văd cum îl mătură. Copiii merg spre școală cu ghiozdanele în spinare. Orașul Victoria, cel mai tînăr oraș al țării s-a trezit ca de obicei devreme. Incepe o nouă zi de muncă, într-un loc unde pînă nu de mult era pădure și sălbăticie.

Letay Lajos

Numai începutul *)

Mergînd mereu, am poposit o clipă
în munți, cu vîntul care tot bătea, —
frumusețile ce-n zori se înfiripă
mi-au îmbătat privirea,
dezmeticită-abia.

Și dintr-o dată vii bătăi de-aripă
peste brădet pornită glas să dea,
excavatoare, sute, au coborît în pripă
mușchiul în văi pămîntul cu patima
lor grea.

Priveam : lungi riuri, case, flori de
piatră,
barăci și fabrici mari cu frunți de jar
creșteau în jurul meu, ca niciodată,

spunînd : acesta-i începutul doar !
Și-aicea Timpul meu de loc se-arată !
Pornirăm mai departe cu pas rar...

In romînește de **Ion Brad**

*) Din ciclul „Sonete moldovenești".

Aurora Contescu

Frumoasa adormită

Se-așterne noaptea peste noi prelată,
dînd undelor nuanțele cernelii
și-nvăluind în giulgiuri nuferi palizi,
ca tot atîtea palate Olelii.

Deasupra apei, săicii aplecate
ce-și culcă umbra-n tainice latacuri,
par stranii arătări carbonizate
de trăsnet, ori de ape, ori de veacuri.

Dobrogea stă în patul ei de stufuri,
ca-n basmul vechi, prințesa adormită
ascunsă după pinze de paing.
Ning vara flori și iarna fulgii ning,
și veacurile-o țin, ca niște duhuri
în plasa lor de vrajă-nlănțuită.

Dar feții mei frumoși, cu arse fețe
vin din blestemul ei s-o despresoare,
tăind cărări în bolta foșnitoare
cu brațele mustind de tinerețe.

Tractoarele îi mușcă aprig lutul,
și surde bulnituri de dinamită
alungă vechea vrajă, ca sărutul
care-a trezit frumoasa adormită.

Teodor Balș

Acuarelă hunedoreană

Orașul se naște sub norii de fum.
Noroaiele umblă ca șerpii pe drum.
Asfaltul urcînd pe șosea după ele
le mină, prin șanțuri, spre ripi și
vîlcele.

Prin ploaia mărunță castelu-a fugit
pe-un umăr de stîncă
să-adoarmă-mpietrit.
Bătrînele-i turnuri se-mășură-n ceață
cu oarbe firide și neguri pe față.

Pe dealul de piatră sub blocuri
invins,
orașul, greoi ca un urs, s-a întins
și trage din pipele mari, pe sub
stele,
mahorca amară de cocs și oțele.

Și noaptea, cînd ploaia se stinge
încet,
în umbra cetății pierdută-n brădet
apar jupînițe de zadă să vadă
ciclopii din valea cîndva huniadă.

O SUTĂ DE ANI DE LA NAȘTEREA UNUI CÎNTĂREȚ AL VIEȚII

ALEXANDRU VLAHUȚĂ

de VALERIU RÎPEANU

In istoria culturii romînești, Alexandru Vlahuță rămîne o personalitate interesantă și complexă. O cercetare științifică a Literaturii noastre în evoluția ei de-a lungul celor patru decenii cît a activat autorul lui Dan și al lui 1907 nu poate face abstracție de opera sa substanțial al lui Vlahuță pe tărîmul poeziei, nuvelei, schiței, romanului, pamfletului, publicisticei, monografiei romanțate și jurnalului de drum. Nu ne referim numai la faptul că cele mai multe din lucrările semnate de el s-au bucurat în momentul apariției lor de o adeziune puternică și entuziastă din partea oamenilor simpli (să ne gîndim la Unde ni sînt visătorii sau la Mincinna stă cu regele la masă), perpetuată apoi de-a lungul anilor cu o constanță uimitoare. Dar multe din ele au suscitat vii și prelungite dispute, inscriindu-se printre datele însemnate în evoluția culturii romînești. Importanța pe care toate generațiile au acordat-o cuvîntului scris de Alexandru Vlahuță este de-a dreptul impresionantă și constituie dovada cea mai certă a trăiniciei operei sale. Nu este vorba aici de o popularitate factice și de circumstanță, așa cum au încercat unii să spună.

A fost dimpotrivă, o prețuire sinceră și nereticentă, care a crescut cu fiecare an, cu fiecare nouă prezență a lui Vlahuță, în paginile ziarelor și revistelor noastre, cu fiecare nouă carte publicată. In ele cititorii își regăseau durerile și aspirațiile, aflau înfierate multe din relele societății timpului, găseau un cuvînt cinstit, sobru și încurajator. Pentru că și-a împlintat scrisul în imediata actualitate, în frămîntările de zi cu zi ale țării, pentru că a răspuns de multe ori cu o promptitudine exemplară cerințelor momentului, pentru că nu s-a sfiit să fie poet ocazional, pentru că a simțit bătînd inima poporului din care s-a născut și a căutat să fie alături de el, s-a bucurat de stima categoriilor diferite din mai largi de cititori, dar și de respectul deosebit al unor intelectuali cinstiți de mare prestigiu.

Marele pictor Nicolae Grigorescu, cu douăzeci de ani mai în vîrstă decît poetul, îl considera drept unul din cei mai apropiați prieteni ai săi. Eminescu, care l-a cunoscut în anii tinereții, l-a primit totdeauna cu dragoste și înțelegere. Colegii săi de generație, cei de o vîrstă cu el: Caragiale, Delavrancea, Coșbuc, Slavici, Dobrogeanu-Gherea, l-au socotit unul din marii scriitori ai timpului respectiv. Au scris despre el cuvinte înflăcărate, au purtat ani de zile corespondență, vie și nedezmințită mărturie a afecțiunii lor. I-au chemat alături de ei în acțiunile literare întreprinse și chiar dacă au existat și perioade de îmnegurare a relațiilor, pînă la urmă ele s-au topit și prietenia a crescut mai viguroasă. Cei care s-au ridicat mai tîrziu, atunci cînd Vlahuță se afla în culmea gloriei sale, adică în anii de la sfîrșitul secolului trecut și începutul veacului nostru, au recunoscut în el un adevărat maestru. Compozitorul Dumitru Kiriac, scriitorii Gala Galaction, Șt. O. Iosif, Octavian Goga, Panait Cerna, I. A. Bassarabescu și multi alți reprezentanți de seamă ai acestei viguroase generații, au avut în el un prieten devotat și dezinteresat. Dar chiar și cea mai tînără generație de inte'ectuali care a început să se afirme în anii primului război mondial va mărturisi adeseori rolul hotărîtor ce l-a avut în formația ei Alexandru Vlahuță și stima cu care i-au privit opera.

Vlahuță a fost un om al timpului său. Un om care a trăit și a creat intens, un om care s-a consumat pe altarul luptei pentru triumful ideii de muncă, bine și frumos. A fost, așa cum mulți i-au spus, un apostol, un scriitor care a conferit fiecărui rînd o valoare socială și educativă. De aceea, opera lui poate părea astăzi didactică și moralizatoare. Dar Vlahuță făcea parte din categoria acelor artiști care au mai inainte de toate conștiința înaltei lor răspunderi umane și sociale.

Deși a urît orînduirea burghezo-moșierească, deși multe din paginile scrise de el sînt documente de autentică valoare care demască fără rezerve tarele unei întocmiri hotești, deși a iubit pe toți cei loviți de nedreapta așezare socială a vremii și a scris despre ei cu sinceră îndurerare, a rămas însă toată viața sclavul unei viziuni false, antiștiințifice, și n-a înțeles mersul inainte al istoriei și posibilitățile de indreptare a răului.

De aici limitele operei sale, de aici multe din paginile pe care conștiința noastră nu le privește și nu le va privi cu simpatie.

Vlahuță va rămîne în istoria literaturii romîne și pentru ceea ce a realizat el ca animator și om de acțiune, fără răgaz. A înființat reviste (Vieața, Sămănătorul, Dacia, Lamura), a ținut conferințe publice de mare răsunet, a scris timp îndelungat în presa cotidiană articole de atitudine, a descoperit noi talente. Redacta cu regularitate, la revistele conduse de el poșta redacției, citea cu o răbdare exemplară manuscrisele începătorilor, dădea sfaturi. Casa lui era deschisă tuturor celor care veneau să-i ceară ajutor. Era un om cu mari disponibilități sufletești și o bună parte din energia sa spirituală a cheltuit-o în această operă de îndrumare și stimulare a culturii romînești. A fost în multe direcții un pionier.

Poate contribuția sa cea mai însemnată în această direcție trebuie căutată. Noi prețuim și stimăm omul și opera lui, il prețuim și il stimăm pentru acele înfățuiri și pentru acele pagini pătrunse, de puternica și nedezmințita sa dragoste pentru popor, pentru omul simplu.

Drumul vieții și operei lui Vlahuță nu este ascendent și lin. Dimpotrivă, el merge prin hățișurile contradicției cu sine însuși, se impotmolește în terenuri pe care a mers din greșeală și neștiință, își găsește cu greu calea cea adevărată.

Astăzi, cînd sărbătorim o sută de ani de la nașterea lui, să ne gîndim că secretul trăiniciei operei sale, a simpatiei de care se bucură și se va bucura mereu, se datorește legăturii sale permanente cu viața poporului său și prezenței continue, nedezmințite, în inima fierbinte a actualității.

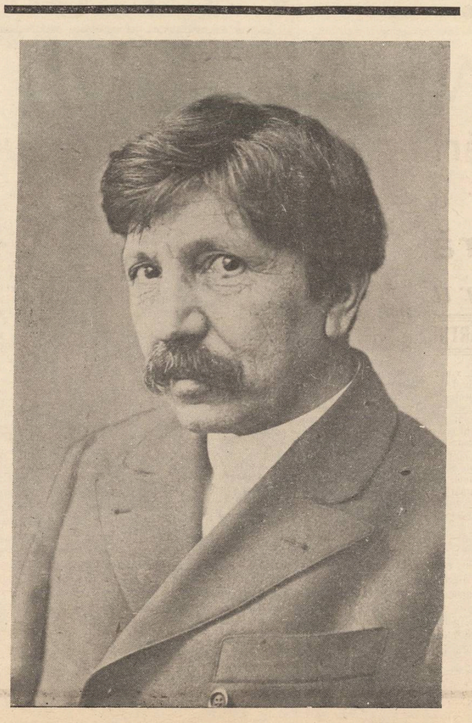

Fotografiile și facsimilele reproduse în această pagină ne-au fost puse la dispoziție de tov. Emilia Șt. Milicescu.

CÎRMACII

(lui V. A. Urechiă)

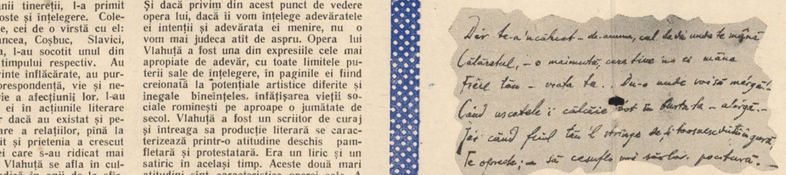

Dar te-a ncălecat — de-acuma, cal de leac unde te mînă
Călărețul, — o mai muștă, care trece în ei mănia
Frîul tău — vrata la. Du-o unde vrea să meargă!
Căci ucatele i: calicie bot în bortoșta — alege...
Joi cînd frîul tău l'a strîmpa de pă trosnescu-ți bîlciuri
Te oprește; a tău căruțe mi-ntorlat, pocitură.

Din bordei — de lîngă vatră, unde stă nenorocirea
Ca o strajă neclintită, — ridicatu-mi-am privirea,
Sus — spre stelnici, și văzut-am o lor față luminoasă, —
Și-am văzut maimuțăria, strîmbăturile grețoase,
Astor molii, — astor ciocli, — desmățați copii ai spumei,
Care-n aur vînd, sminticii, sufletul și cinstea lumei, —
Inimi dogorîte-n para poftei de-a se-navuți —
Stînd ca viermi pe-un cadavru, ce-a-nceput a se-mpuți. —
I-am văzut — păpuși gătite, tologîți în jeturi moi,
Trîntori, fără nici o grijă, și străini de-orice nevoi,
Răscolind în a lor cuget ale țării năruntaie
Și cătînd, nesocotiți ca din trupul ei să taie
Partea ce-a mai rămas bună, membrul ce-a mai rămas
teatăr.

Pieptul lor, plin de medalii, strălucia ca un lucealăr.
Dar înnuntru — sub medalii — și sub hainele bogate
Clocotește-n oala cărnei, otrăvită de păcate,
La a negrelor lor pofte — la a infamiei pară
Clocotește crima . . . . . .
. . . . . .
. . . . . Stoarceți, stoarceți măduva din țară !
Nu vă pese ! Striviți totul ! Cugetați că poate mîni
O să pierdeți cîrma țării s-or să vină alți stăpîni —
Deci — pirjol și jaf ! — Opinca — hoitul să rămînă os —
Ca să nu mai aibă alții după voi, nimic de ros —
. . . . . .

Voi, cucoane mari, avute, ce-n mătăsuri și dantele
Vă-nvăliți a voastră carne, — voi ce-n citeva inele
Purtați hrana ce lipsește unei jumătăți de țară
Spuneți nu cumva vr-odată s-a-ntîmplat să vi se pară
Că a voastre diamante se topesc și vi s-arată
Ca atîtea lăcrimi curse dintr-o geană întristată ?

Vai acele pietre scumpe — ochi focoși sub geana serii, —
Credeți voi că sînt podoabe ? Nu ! — sunt lăcrimile țării !

Dar te-a-ncălecat de-acuma, cal, te du unde te mînă
Călărețul, — o maimuță, care ține-n a ei mînă
Frîul tău — a ta viață. — Du-o unde vrea să meargă !
Cînd uscatele-i călcîle bat în burta ta, — aleargă, —
Iar cînd frîul tău îl stringe, de-ți trosnesc dinții din gură,
Te oprește : — să răsulle vrea scîrboasa pocitură. —

Vai nenorocită țară, rele zile-ai mai ajuns ! —
A lor ghiare-nfipte-n pieptu-ți fără milă l-au străpuns
Și-n bucăți împart, infamii, carnea ta, — avutul tău !
Tot ce s-a gîndit pe lume mai stricat, mai crud, mai rău,
Aști nemernici fără suflet, — fără nici un crez pe-ăștii,
Țin a tale zile-n mînă, s-a ta cinste sub călcîi. —
Și călări pe tine țară, se cred zei aceste bestii,
Cum se cred ades copiii împărați — călări pe trestii. —
Ei sunt mari și tari, — și nu au, nici rușine, nici sfială
Că-ntr-o zi, poate, urmași le vor cere socoteală
De-a lor fapte. — Ce le pasă ? — Lopătari, la cîrma țării
Sunt stăpîni pe vas, pe vînturi, și pe valurile mării !

Și cînd cugeți c-acești trîntori, astă haită de samsari
Prin tertipuri și prin intrigi au ajuns puternici, mari, —
Și cînd vezi pe-a vieții scară-unde-au fost — și unde sunt,
Cînd îi vezi cu ce mîndrie, cu ce ochi semeț și crunt
Privesc azi din înălțime spre norodul tăvălit
In mizeriile-n care ei, călăii — l-au trîntit, —
Cînd te uiți cum se răsfață, cum își fac de cap mișeii, —
Vai, începi să crezi că-n ceruri, adormit-au de mult zeii! —

Și-apoi după ce-au dat palme, și-au sculpat în fața țării,
După ce-a-mbrîncit poporul în prăpastie pierzării,
După ce n-a rămas lucru nebatjocorit de ei,
Au curaj, — acești oameni de nimic, acești mișei —

Au curaju-n fața lumii, ca să strige-n gura mare
Ne vrea țara ! — îi vrea țara ? — Auziți nerușinare !
Vai, de-ar fi pe voia țării — știți voi unde v-ați trezi ! —
Intr-o ocnă — da ! — acolo oasele v-ar putrezi !

Cum să mai vedem în țară cinste, muncă, propășire —
Cînd spoiala azi e totul, — cînd vezi că prin lingușire
Și fățărnicii, netoții, au ajuns așa departe !
Cum să-ți mai trudești viața ca să-nveți puțină carte —
Cînd te uiți că-n astă țară, dată pradă celor răi
Ințelepții sunt victime — ticăloșii sunt călăi !

Fii viclean, corupt, sperjur, — pune-ți mască, fă-te blînd —
Plecacă-ți fruntea ta cucernic, bate-ți pieptul tău strigînd :
Scumpa, draga Rominie, idolul vieții mele !
Și cînd vei fi Leu, — pisică, scoate-ți ghiarele din piele !

Iată norma, după care poți s-ajungi unde poftești ! —
Și-apoi ca să n-ai mustrare, nici vreodată să roșești, —
Inainte de-a purcede pe-ale crimei negre căi,
Cearcă-ți subia în gîtul Conștiinței tale-ntîi ! —

Asta-i lecția pe care o lăsați posterității !
Ah, cumpliți v-ați ris de lege și de cumpăna dreptății,

Și de oameni, și de țară, și de tot ce-i sfînt pe lume ! —

Peste veacuri depărtate vor pluti a voastre nume,
Și vor spune că sub soare n-au stat rai călăi, bandiți
Nici atît de cruzi la suflet, nici atît de iscusiți.

Tîrgoviște 1881 Iunie

O inedită revelatoare

de Emilia St. Milicescu

Poezia 1907, prilejuită de singeroasele represalii aplicate răsculaților, a fost unanim considerată de critica literară progresistă, drept cel mai înăltător atac al lui Vlahuță împotriva monarhiei și a sfetnicilor ei. Documentele cunoscute pînă azi, justificau pe deplin această părere.

Cu douăzeci și șase de ani înainte de răscoala țărănească din 1907, însă, pe cînd era în vîrstă doar de douăzeci și trei de ani, profesor la Tîrgoviște, Vlahuță scrisese pe albumul Elenei Grecescu, sora viitoarei lui logodnice, poezia Cîrmacii, a cărei vehementă critică la adresa regimului de exploatare, întrece cu mult accentele din poezia 1907.

Scrisă în iunie 1881 și dedicată lui V. A. Urechia, Cîrmacii se situează cronologic între Scrisoarea a III-a a lui Eminescu, apărută la 1 mai 1881 în Convorbiri literare, și Scrisoarea a IV-a, apărută abia la 1 septembrie, aceiași an, în aceeași revistă.

In iunie 1881, Vlahuță nu-l cunoscuse

Vlahuță la 45 de ani

încă, personal pe autorul celebrelor Scrisori, dar, desigur, urmărea în Convorbiri literare, al cărei colaborator devenise el insuși, de un an, tot ceea ce publica Eminescu. Influența eminesciană în stil, atmosferă și tematică este, de altfel, evidentă.

Poezia lui Vlahuță are ca epigraf patru versuri de factură populară, semnate cu inițialele lui Vlahuță, precedate și urmate de puncte de suspensie, care sugerează o poezie întînsă, din specia doinelor, din care Vlahuță și-a luat versurile din motto. Ele arată că punctul de plecare al poetului este durerea cauzată de decăderea țării sale, iar Cîrmacii, apare ca demascarea detaliată a cauzelor acestei decăderi.

De la început, poetul constată că societatea timpului său este împărțită în două clase antagonice : locuitorii bordeielor, „unde stă nenorocirea ca o strajă neclintită", și clasa conducătoare, alcătuită din rege și sfetnicii săi.

Asupriții constituie tot ce a rămas bun și teafăr, în vreme ce „cîrmacii" sînt molii, ciocli, dezmățați, sminticii, „inimi dogorîte-n para poftei de-a se-navuți", „păpuși gătite, tologîți în jeturi moi, Trîntori, fără nici o grijă, și străini de-orice nevoi, Răscolind în a lor cuget ale țării năruntaie Și cătînd, nesocotiți ca din trupul ei să taie Partea ce-a mai rămas bună, membrul ce-a mai rămas teatăr.

Diamantele purtate de femeile avute, sînt „lăcrimile țării".

In fruntea „infamilor", „nemernicilor", care și-au înfipt ghiarele în trupul țării, stă „o maimuță", cu călcîie „uscate", „pocitură scîrboasă", stăpînă pe conducere — regele.

Unitatea logică în care apare caricatura respingătoare a regelui, iar sfetnicii săi capătă noi trăsături, accentuînd poziția lor de iupuitori ai maselor, se încheie cu amenințarea profetică a poetului, că „...urmașii le vor cere socoteală de-a lor fapte".

Mijloacele prin care au ajuns să stăpînească țara — tertipuri și intrigi, sporială, lingușire, fățărnicie, precum și revolta lui Vlahuță împotriva nedreptei orînduiri sociale și a disprețului clasei dominante față de „norodul tăvălit în mizerille-n care ei, călăii, l-au trîntit", își găsesc expresia în versuri de o vehemență într-adevăr unică în creația lui Vlahuță, căci portretul

Vlahuță văzut de Niculina Dona—Delavrancea

colectiv al exploatatorilor devine și mai hidos prin cinismul lor :

„...după ce-au dat palme, și-au sculpat în fața țării,
După ce-au îmbrîncit poporul în prăpastia perzării,

ei au curajul să strige cu nerușinare că „li vrea țara", cînd — dacă țara ar putea hotărî liberă, locul exploatatorilor ar fi în ocnă, pe vecie.

Din realitatea epocii sale, Vlahuță desprinde pidosnica ierahie socială, care face din înțelepții victime, iar din ticăloși, călăii acestora.

Demagogia pe care o demască și Caragiale în tiradele lui Cațavencu, apare, alături de viclenie, corupție, falsitate, mijlocul sigur de a parveni în societatea timpului său :

„...bate-ți pieptul tău strigînd :
Scumpa, draga Rominie, idolul vieții mele...
Și cînd vei fi Leu, pisică, scoate-ți ghiarele din piele".

In sfîrșit, pentru ca nici o piedică să nu se mai ivească în calea sprc înaintare fără muncă, Vlahuță, prin procedeul indemnului fals, sfătuiește pe reprezentanții claselor exploatatoare : în primul rînd, „cearcă-ți sabia în gîtul conștiinței tale".

Intr-adevăr, ca să-ți rizi de lege, de dreptate, de oameni, de țară și „de tot ce-i sfînt pe lume", trebuie să fii total lipsit de conștiință, așa cum se arată exponenții claselor asupritoare.

Și Vlahuță își încheie poezia prin cîteva atribute care rezumă răutatea, imoralitatea și perversitatea straturilor suprapuse ale societății, despre care, peste veacuri și pe pămînlul întreg se va vorbi cu oroare.

Poezia Cîrmacii, în care Vlahuță a analizat în 1881 structura sufletească și faptele unor monștri, apare azi, pentru prima oară, după șaptezeci și șapte de ani de la crearea ei, desprinsă din albumul care conține încă multe inedite

In lumina imaginii artistice realizate de poet, cu un puternic realism și o desăvîrșită conștiință a resorturilor societății bazată pe exploatare, concepția lui Vlahuță se clarifică neașteptat. 1907 nu apare ca o manifestare întîmplătoare, ci ca o creație cu rădăcini adînci în atitudinea scriitorului față de cauzatorii mizeriei maselor populare, care se afirmă categoric în poezia Cîrmacii, creată la douăzeci și trei de ani.

Rămîne să ne întrebăm de ce poezia n-a publicat-o, de ce n-a reluat în vreun fel mai apropiat de Cîrmacii, ideile sale antidinastice, critica sa violentă la adresa partidelor istorice?

Răspunsurile sînt ușor de găsit.

Poezia Cîrmacii a fost scrisă pe albumul Elenei Grecescu, către care s-a îndreptat simpatia poetului, la începutul instalării lui în Tîrgoviște. Elena, însă, se căsătorește cu unul dintre colegii lui de liceu. Albumul rămîne la ea. Poetul, rănit așa cum se desprinde din versurile scrise în același album, se alătură apoi de Matilda Grecescu, cu care se logodește. Atît în timpul logodnei cît și după moartea Matildei, o cercetare a albumului care conține mărturiile afecțiunii lui pentru „Lina" ar fi insemnat o ființire față de amînduoă surorile.

Pe de altă parte, violența limbajului din Cîrmacii, prin care Vlahuță și-a descărcat revolta, făcea cu neputință publicarea poeziei în Convorbiri literare.

In cadrul centenarului nașterii, Vlahuță ne face, în sfîrșit darul postum al poeziei sale de tinerețe, în oglinda căreia apar pe rînd chipurile „mișeilor" care au ținut în mînă destinele țării în regimul burghezo-moșieresc.

Realismul operei lui Vlahuță se accentuează, iar mesajul ei social capătă o puternică și luminoasă trăsătură, din care Vlahuță apare mai bogat, cu sufletul cutremurat de milă pentru poporul asuprit, de revoltă pentru exploatatori.

E drept că prezentările realiste a exploatării organizate, nu-i urmează o soluționare revoluționară. Vlahuță se mulțumește cu înfierarea perpetuă a exploatatorilor și cu amenințarea unei judecăți viitoare, aplicată de urmași. Dar... ne aflăm în 1881, cînd nici Eminescu nu găsește drumul direct spre schimbarea orînduirii, cînd revista Contemporanul, în care se pun problemele îndrăznețe ale unei noi ideologii, abia își începuse apariția.

Casa de la Dragosloveni în care Vlahuță se intîlnea cu Caragiale, Delavrancea, Gherea, Cerna, Coșbuc, Goga ș.a.

Frumusețea eroului pozitiv

de Al. Oprea

Revoluția clasei muncitoare, lupta pentru socialism au făcut ca acei oameni care în trecut apăreau în literatură doar în roluri anonime — „oameni din popor", „soldați" etc — să devină conducătorii de mase și oameni de stat. Este problematica pe care o întîlnim în toate operele noastre literare de seamă. Umilul Ilie Barbu ajuns secretar al gospodăriei colective se îndreaptă către Sfatul Popular „ca omul spre curtea sa". El cunoaște procesul de regăsire a propriei sale demnități umane. Iar eroul din Ferestre întunecate în urma unor întîmplătoare frămîntări psihologice își dă seama că toată groaza sa în fața verilor lui bogătani, în orînduirea noastră în care oamenii muncii răspund de destinele țării este pur și simplu deplasată, anacronică. Să ne amintim de scrisoarea pe care o trimite Anton Filip din Lespezi în care vorbește cu atîta căldură despre acele locuri necunoscute din Bărăgan încît își dă seama că soția lui va rămîne cu impresia că în Lespezi se află cele mai frumoase locuri din țară. De fapt oriunde ar fi fost trimis Anton Filip s-ar fi simțit tot atît de bine, fiecare sat făcînd parte din patria lui liberă. Sentimentul de stăpîn în țara sa il face pe Adam Jora ca dintr-un flăcău nărăvaș, tumultuos, anarhic, să devină un om calculat, și tenace în lupta cu dușmanii. Toți acești eroi au caracteristici nemaiîntîlnite. Ei nu sînt singulari, nu pozează într-o izolare mîndră, ci pentru întîia oară în literatură se zugrăvește poetic în toată plenitudinea unității dintre om și colectivitate. In această unitate se dezvăluie superioritatea supremă a omului nou. Dar trebuie subliniat că în zugrăvirea acelor energii morale pe care le-a scos la iveală revoluția clasei muncitoare scriitorii noștri au avut fericirea de a găsi o experiență deja creată în literatura universală de către literatura sovietică. Chiar de aceea întîlnim inrudiri între eroii prozei noastre și eroii prozei sovietice. Făcînd cunoștință cu Anton Filip ori cu eroul lui Francisc Munteanu din A venit un om, ne vine în minte Davidov al lui Șolohov. După cum în fața unor situații din viața lui George Teodorescu din Setea ne gîndim la Voropaev al lui Pavlenko. Nu-i vorba, cum lesne se înțelege, de insușirea unor trăsături exterioare ci de caracterul conceptual al acestor tipuri care dau posibilitate scriitorilor noștri să sezisece în realitate și să descrie artistic fenomene relativ asemănătoare în împrejurări relativ asemănătoare, - existînd un orizont spiritual comun al literaturii din lagărul țărilor socialiste. In raportul de la cel de-al II-lea Congres al P.M.R., tov Gh. Gheorghiu-Dej constata însă că „lipsite de viață sînt în unele opere literare figurile făuritorilor noii societăți", precum și că multe dintre temele mari și dintre aspectele fundamentale ale luptei eroice a poporului muncitor pentru construirea socialismului nu și-au găsit oglindirea în literatură și artă decît în slabă măsură. Dar pentru a fi înlăturate aceste sarcini, trebuie ca scriitorii noștri să ducă mai departe cunoașterea structurii morale a luptătorilor comuniști. Nu putem să nu vedem că dacă în redarea eroului în devenire pozitiv scriitorii noștri dovedesc siguranță și competență, nu același lucru se poate spune despre mulți dintre autori în ceea ce privește zugrăvirea comuniștilor cu trăsături psihologice deja fixate, a acelor conducători de acum deja formați și sub influența cărora masele își însușesc conștiința socialistă și săvîrșesc acte eroice. Putem să ne întrebăm de ce în cazul lui Ardeleanu, din Setea, paleta lui Titus Popovici dovedește sărăcie de culori, culori ce în cazul lui Teodorescu — care se află în plin proces de biruire a unor frămîntări intelectualiste — sînt împărțite cu dărnicie ? De ce Tugurlan din Desțărnicea nu respiră tot atîta viață ca Ilie Barbu ? Nu avem dreptate să conchidem că în privința ardelenilor și țugurlanilor satelor noastre scriitorii mai dovedesc încă insuficiente de cunoaștere ? Desigur este relativ mai ușor să înfățișezi eroi în transformare decît oameni cu un profil moral definitivat, care acționează în viață consecvenți cu concepția lor despre lume și filozofia lor practică constituită. Dar afît operele sovietice — vezi Levinsonn, Korceaghin, Davidov, Șahov ș.a. — cît și unele exemple izbutite din literatura noastră — Anton Filip, Adam Jora ș.a. — demonstrează cîtă poezie interioară, cîtă bogăție intelectuală, afectivă și morală prezintă caracterele conducătorilor comuniști și ce uriașă forță educativă exercită aceste caractere în lumea cititorilor. Nu din întîmplare teoriile negativiste ale „adevărului integral" au intenționat să compromită tocmai frumusețea morală a tipurilor pozitive, propovăduind coexistența pasivă a trăsăturilor luminoase cu cele josnice. Din această pricină observăm cu bucurie că în ultimele lor cărți scriitori romîni din rîndul cei mai de frunte se ocupă cu pasiune tocmai de desenarea orizontului specific al militanților comuniști. Ne referim la Rădăcinile sînt amare de Zaharia Stancu, la Biografii contemporane de Petru Dumitriu și la Calea Nordului de Eugen Barbu. Asemenea exemple dovedesc că ne aflăm în pragul unei cotituri în ceea ce privește înfățișarea marilor figuri pozitive care constituie în societatea noastră „sarea sării pămîntului", „bachetul vinului societății". In orice caz un lucru este cert : a dispărut acea vreme cînd Dobrolubov putea să se întrebe chinuitor cînd va veni ziua în care va apare pe arena vieții publice eroul „adevărat" care să lupte „cu orice preț" pentru fericirea poporului. „Ne e necesar, — zicea Dobrolubov — fără el înfrîngea noastră viață ne este parcă înorustată pe răboj, fiecare zi neînsemnînd nimic în sine și constituind doar ajunul celeilalte zile !". Iar în concluzie : „Și va veni dar în sfîrșit această zi !... Ne rămîne ca hotar de despărțire doar o singură noapte !". Acea noapte a fost sfîșiată de revoluția proletariatului. Acei oameni adevărați fără de care existența părea inutilă, steargă sînt luptătorii epocii contemporane. Scriitorii realist-socialiști trebuie să-i aducă de pe arena vieții în arena literaturii.

mențiuni critice

perpessicius despre

I. Peltz: Max și lumea lui

Pentru familiarul literaturii lui I. Peltz, autor al unei lungi serii de romane, de la Viața cu haz și fără a numitului Stan, *primul în ordine cronologică și pînă la ultimul,* Israel însîngerat, *apărut cu zece ani în urmă, —* Max și lumea lui *constituie, incontestabil, o surpriză. Mai puțin, firește, sub raportul dimensiunilor, deși comparat cu firavele proporții ale celor dintîi, romanul de azi, impresionant ca masă și densitate, pare cam ceea ce ar fi un tanc dintre cele mai moderne față cu unul din mortierele de tranșee ale primului război mondial sau chiar cu una din testudinele în mare cinste la luptătorii de acum două mii de ani. Și imaginea, se va vedea, nu e chiar atît de gratuită. Mai puțin, de asemeni, sub raportul substanței epice, deoarece, dacă* Max și lumea lui *este un autentic roman social, prin toate acele aspecte ale unei societăți în derută, pe care o studiază, am greși socotind literatura de pînă acum a lui I. Peltz în afara orbitei sociale, oricît de autonome ar putea să apară cele mai multe din destinele eroilor și eroinelor lui. De bună seamă, între* Suflete moarte, *poemul epic de extinsă arie socială al lui Gogol, și oricare din schițele și nuvelele lui Cehov, cu existențele lor prăfuite, dar de profunde ecouri, distincția se impune oricui. Ea ține însă mai puțin de esența elementului social și mai mult de intensitatea, de maniera, de stilul în care au fost executate tiparele. La fel și cu autorul nostru.*

Eroii și eroinele de pînă acum ai lui I. Peltz alcătuiau o familie bine delimitată, nu numai prin acele note comune, ce o diferențiau înlăuntrul societății românești, dar și prin felul în care regizorul acestor existențe mizere, pe care visul și resemnarea le înnobilează, a știut să le introducă pe scena și-n repertoriul realităților noastre fictive.

Max și lumea lui pune în lumină, de o manieră irevocabilă, trăsătura fundamentală a prozatorului I. Peltz: lirismul. Căci deși înțesat de fapte și situații, pe care istoria politică, socială și economică a ultimilor cincisprezece ani le-a crestat pe răbojul ei, în tăieturi adînci, ultimul roman al lui I. Peltz, raportat mai cu seamă la toate acele romane, în frunte cu Cronică de familie, *care au romanțat istoria noastră contemporană, aduce un timbru particular, o continuă vibrație a povestirii, ce nu îngăduie așezările tihnite, epice și care vine din continua prezență a duhului liric ce plutește peste ape. Ajunge, de pildă, să constatăm că, spre deosebire de toate celelalte romane ale zilei de azi, singur* Max și lumea lui, *nu prezintă în cele 569 de pagini, cîte numără, nici un popas, că e debitat dintr-un răsuflet, de la prima la ultima pagină, ca un imens și nedescontinuu torent de lavă, pentru a înțelege că, totuși, această particularitate, secundară mai la urma urmei, trebuie că-și are o explicație mai intimă. Este știut că orice romancier își împarte narațiunea în sectoare și secțiuni, capitole și paragrafe și că oricît de mici ar fi uneori unele din capitole, precum în* Pe Donul liniștit, *necesitatea acestor pietre de hotar este evidentă în economia romanelor. Proust însuși, de care unul din rechinii romanului de față, Dartemian, regele fierului, făcea atîta haz (și inutil să mai subliniez ironia ce I. Peltz închide în acreditarea acestei legende), ale cărei pagini compacte, sugerînd densitatea unor impecabile falange (și mă refer la edițiile de după primul război mondial, cînd a și irumpt miracolul proustian), comunicau în chipul cel mai plastic prezența acelui neîntrerupt filon bergsonian al autobiograficului, Proust însuși utiliza frontierele, punțile și strîmtorile dintr-o carte în alta, dintr-un capitol într-altul. I. Peltz nu simte, și pe bună dreptate, nevoia lor. De la întîia pagină a cărții, cînd eroul eponim al romanului, după o noapte petrecută la „Cabaretul Rozelor", dînd cu ochii de ziarul ce anunța căderea generalului Brădescu, unul din patronii și complicii ascensiunii sale, își începe lunga rememorare a carierei lui de mare sa-*

trap al economiei naționale, și pînă la ultima pagină, cînd zguduit în temeliile surpate ale certitudinei, sfîrșește ghilotinat de noaptea ce-l împresoară (cu această capitală imagine se încheie romanul și ea mi se pare de o prea fericită invenție poetică) — supratensiunea în care se succed evenimentele cîte se petrec între 1945 și 1947, dimpreună cu reflexele stîrnite de peregrinarea în memorie, nu slăbește o secundă. E ca și cum, sub bolta adînc răsunătoare a unui templu s-ar rostogoli, în trîmbe din ce în ce mai înverșunate, cîntările de îngropăciune ale unei lumi, la a cărei inevitabilă agonie asistăm. Și, în fond, ce este acest Max Gros, ulterior și din necesitate politică Francisc Romanescu, catolicizantul, mare industriaș, rege al textilelor și miliardar predestinat, decît unul din acei idoli monstruoși ai capiștei finanțelor moderne, de chipul și asemănarea lui Moloch-Baal al Cartaginei, cu brațele gigante ca mai mult să cuprindă și-n pîntecul nesățios al căruia victimele incinerate pentru întreținerea unui mit absurd, intonează încă de pe acum vindicta imnului Dies irae *(dies illa — solvet saeclum in favilla...).*

Cu o imagine înrudită, îmi amintesc, sfîrșeam și articolul în care prezentasem, Cronică de familie. *Gîndind la procesul acelei îndelungi eroziuni intestine, pe care Petru Dumitriu o urmărea cu atîta meticulozitate în romanul său, de-a lungul unui veac de transfuzii ereditare, imaginea somptuoasei scări de aur de la Versailles, cariată de termitele lucifuge ale istoriei, ni se impusese cu autoritate. Această statuă monstruoasă de Moloch modern, ce se și crede, altminteri, de granit și din care I. Peltz a făcut simbolul malign al unei epoci din istoria noastră contemporană, dimpreună cu ceilalți comparși din echipă, Dartemian, Văraru, Leibovici, Igrepet, socrul lui Max și adevărată iarbă a fiarelor care descuie toate broaștele aurite, sau aliații lor politici, Siropini, Costel Popescu, Popînzacă, general Brădescu, Venera Moga, transparenta damă voalată a generalilor, Niță, optimistul șef al partidului liberal (căruia din cînd în cînd cîte o eroare de tipar îi zice și Guță) și după aceea galeria de profitori și bufoni, gazetari de teapa lui Ilie Șaftea, de la* Porunca 11, *satrologi ca grossrabinul dr. Stern, literați ca șeful de cabinet, poetul Sami Vulpescu, sau ca membrii cenaclului literar al Veronicăi Max, de-alde Iancu Sevasta Dinoboi, Dan Caracal sau Daniel Sinlevy, veritabilă adunătură, invectivîndu-se tot timpul, toată această faună, (sau lume — cum așa de plastic i-a zis încă din titlu —* Max și lumea lui), *în descrierea căreia autorul folosește cînd portretul (sau dacă voiți statua) în mărime naturală, cînd șarja și cînd simpla caricatură, și pe care o va pierde excesul apetiturilor ei, e aceeași în definitiv cu fauna din* Cronică de familie *sau din* Rădăcinile sînt amare, *romanul în curs de publicare al lui Zaharia Stancu — cu diferența, numai, așa cum am spus-o dintru început, că, spre deosebire de confrații săi, I. Peltz își mînă haita în arenă ținînd tot timpul gîrbaciul deasupra capului ei și că, la fel cu dresorul unei menajerii nedisciplinate, nu-și pierde nici o clipă din ochi pensionarii. De aici supratensiunea la care se menține necurmat povestirea și care împrumută romanului acel caracter pronunțat liric ce distinge, în proza noastră de azi, scrisul lui I. Peltz.*

Dacă acum, așa cum s-a întîmplat și cu celelalte romane folosind datele realității la îndemînă, cititorul va socoti că poate identifica în cutare sau cutare personaj modelul său de-adevărat, iată ce mi se pare întru totul secundar, cîtă vreme nu cheile, cîte și cum vor fi fiind, sînt acelea care decid de viața sau de moartea unui erou. Și nu mai departe, iată pe acest titular de prim plan al romanului, Max Gros, financiarul și magnatul textilelor: este el oare una și aceeași persoană cu purtătorul unui nume înrudit și al unor atribute identice, al cărui chip figurează, de bună seamă, la loc de cinste în anuarele Bursei? Spre rușinea mea, cată să mărturisesc, că deși contemporan cu astfel de gangsteri, nu le-am dat mai multă importanță decît celor din filmele polițiste și că dacă în studiul său I. Peltz a lucrat sau nu după natură, îmi este nu numai necunoscut dar și în cele din urmă, indiferent. Ceea ce mi se pare important este felul cum a realizat d-sa personajul și în ce măsură acest personaj este o creație. In statua aceasta pe care a proiectat-o metalică și monumentală și care, pînă la urmă, se dovedește tot atît de șubredă cît una de gips, I. Peltz a turnat, în doze variate, toate repulsiile pe care un astfel de erou al timpului său, i le-a putut trezi. Biografia lui Max Gros începe de timpuriu, din tîrgul obscur de provincie, unde, cum așa de frumos o spune autorul, și soarele stă în cumpănă dacă să răsară și unde mama și tatăl său practică farmacopeea și camăta, deopotrivă de lucrative, cu toate că băbești. Decalogul catehismului său, deprins din copilărie, nu conține mai mult de două articole: să nu-ți fie milă de nimeni și să faci bani. Bruma de cultură cu care-l pospăiește Academia Comercială și mai ales relațiile ce-și face printre potentați, îl întărește în convingerea că singurul rost pe lume e să faci avere, că raportat la banditismul sanguinar al condotierilor de pe vremuri, capitalismul a instituit moravuri cu mult mai dulci, mai amabile și că dacă practică, din cînd în cînd și represiunea e numai pentru că e silit să se apere. Și cinismul acesta, pe care autorul îl gravează cu o foarte puternică apă tare (ar trebui reproduse aici paginile 34—36, pentru arta cu care autorul își mascheză ironiile) trădează ființa de adevărat a cavalerului de industrie, pentru care legea junglei e singura valabilă. La fel cu eroii de acum un veac și mai bine ai romanelor lui Balzac, și Max Gros socotește că e preferabil să fii călău, în loc de victimă. Ingeniosul Maxime din Un homme d'affaires *care nu prea obișnuia să-și plătească creanțele, decît cînd dădea peste unul mai dibaci ca el, formulase un aforism cu osebire plastic („On chausse une couronne ou un boulet. On est millionnaire ou portier et tout est juste") pe care Max, care nu numai își plătește creanțele dar mai dă și pe deasupra, îl intuise de timpuriu și și-l făcuse blazon, chit că, pînă la urmă, talismanul acesta nu-i va sluji la nimic, căci tot va cădea sub loviturile inevitabile ale istoriei, așa cum îi prorocește, din ce în ce mai insistent, secretarul său, prințul decavat Georges Damian Șonțu. In personajul acesta de contrast, adevărată Cassandră lucidă, pentru care Max și lumea lui sînt iremediabil sortiți pieirii și care-și sfîrșește viața cu gestul elegant al sinuciderii, I. Peltz a închis un tîlc de o mai adîncă moralitate. El reprezintă, în opoziție cu fauna promiscuă a romanului sau cu rigiditatea de statuă infatuată a patronului, latura umană, căreia, la un moment dat, era cît p-aci să se alăture și Simona, fiica lui Max, pe care pogromul de la Iași o tulbură și o umanizează, dar care va înțelege, pînă la urmă, că nu are eroismul să se desprindă de „balta aurită" a favorurilor sociale, pe care tatăl său i le așterne, din abundență, la picioare.*

N-aș vrea să termin această schiță fugară despre un roman cu atît de multe implicații sociale, fără a spune un cuvînt cel puțin despre scrisul lui I. Peltz. Despre darul său portretistic, despre ironia sau șarja caricaturală, despre lirismul său inepuizabil, care învăluie totul și este atît de nestăvilit încît poate să creeze chiar un nou tip de roman social, acela, aș zice, al biografiei monologate („pentru că lirică" — *pentru a vorbi în stilul unuia din poeții cenaclului d-nei Max), s-ar putea spune foarte multe lucruri, dar le amînăm.*

cronica literară

V. MÎNDRA, Însemnări *despre* literatură *și teatru*

de Aurel MARTIN

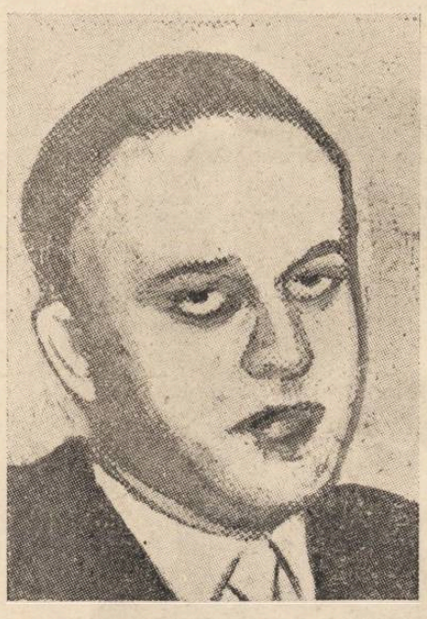

Vicu Mîndra e un harnic și priceput cronicar dramatic, îndrăgostit de meseria aleasă și animat de cele mai nobile simțăminte pentru destinul teatrului românesc contemporan și al dramaturgiei naționale. S-a afirmat ca atare în anii din urmă, în **Gazeta literară,** unde întreține săptămînal, tot timpul stagiunii, foiletonul dramatic. Posedă cultura de specialitate fundamentală, mișcîndu-se cu relativă ușurință prin hățișurile dramaturgiei și teatrologiei, stabilind asociații de obicei temeinice, în stare să lumineze dintr-o perspectivă științifică fenomentul discutat sau lucrarea analizată. Posedă, de asemenea, un gust sigur (rareori trădat), format la școala clasicilor și a principalelor capodopere ale literaturii universale și o onestitate profesională cu adevărat remarcabilă. Țintind mereu să descopere și să valorifice esențele, supratextul, — e ferit îndeobște de alunecările tehniciste și de abordarea unor chestiuni laterale, rămînînd credincios criticii de conținut, relevării mesajului ideologic al piesei luate în dezbatere publică. Sînt calități care girează îndeajuns, alături de stilul alert și francheța opiniilor reala vocație de cronicar dramatic a lui Vicu Mîndra.

Cartea de **Însemnări despre literatură și tearu,** tipărită în primăvară la E.S.P.L.A., adună într-un mănunchi omogenizat o parte din materialele înserate în coloanele **Gazetei literare** de cronicarul dramatic al acesteia între 1955 și 1957. Selecția e riguroasă, autorul eliminînd din volum articolele sau cronicile caduce, neînchegate, cuprinzînd aprecieri insuficient de întemeiate sau probleme abia schițate. Spiritul de autoexigență (virtute atît de rară!) ce l-a caracterizat merită să fie remarcat, chiar dacă un ochi și mai obiectiv, dovedind un simț al parcimoniei și mai pronunțat, ar fi renunțat să republice, bunăoară, un text sumar și superficial, ca acela intitulat nițel cam pretențios, dacă ne gîndim la conținut, **În căutarea adevăratului Alecsandri.**

Pe V. Mîndra sintezele îl atrag mai rar, deși capacitatea de a generaliza sau de a defini întregul nu-i este de loc străină, ea materializîndu-se cîteodată, în **Insemnări...,** la nivelul portretului sau al medialionului. Paginile închinate lui Leonov, Ibsen, Yves Montand sau Obrazțov sînt elocvente. Modalitatea sa de căpătîi rămîne însă analiza, cu ajutorul căreia se străduiește, și nu arareori izbutește, să pătrundă în substanța ideologică a operei de artă, atacînd frontal esențele, nerătăcindu-se în general, ca alți confrați de breaslă, în comentarii privind aspectele secundare, minore, neimportante ale lucrării ce i-a reținut atenția. Procedeul e subordonat unor principii ferme pe care V. Mîndra ni le comunică deschis cu mai multe prilejuri. Ele vizează rațiunea de a fi și a profesa a cronicarului dramatic sau problemele-cheie ale dramaturgiei noastre actuale și ale teatrului românesc. Relevarea lor ni se pare utilă, întrucît explică sensul major al eforturilor depuse de autor în articolele sale și contribuția pe care acesta a adus-o în îndrumarea creației dramatice contemporane. Iată-le, într-o succesiune ce nu se vrea deloc ierarhică: textul literar primează asupra spectacolului; sarcina teatrului e de „a da strălucire scenică mesajului de idei al scriitorului"; piesa de teatru e compusă nu spre a fi citită, ci interpretată la luminile rampei; „legile genului dramatic condiționează implacabil izbutirea pieselor", „drama realistă e azi prin excelență o dramă de idei"; „drumul spre actualitate trece obligatoriu prin inimile aprinse ale oamenilor de astăzi"; stilul unui teatru e dictat în primul rînd de repertoriul său, iar acesta e „un program de luptă și, totodată, un caiet de sarcini ideologice"; critica dramatică e „una din ramurile criticii literare"; cronica dramatică e chemată să îndrume cu exigență publicul, să urmărească atent și „cu căldură lucrările valoroase", să semnaleze „cu entuziasm apariițiile noi", să „pună în discuție acordurile false, clișeele uzate și falsele inovații", promovînd cu curaj „temele vieții noi în literatura dramatică".

Sînt principii în lumina cărora Vicu Mîndra își exercită cu competență profesiunea, reliefînd succesele și insuccesele înregistrate în ultimii ani de scenele teatrelor noastre și de autorii noștri dramatici. Punînd rîvnă și pasiune în actul critic, d-sa relevă calitățile majore ale unor piese împlinite, născute din contemplarea vie și activă a realității, cum sînt acelea semnate de Horia Lovinescu **(Citadela sfărîmată,** și **Hanul de la răscruce),** Al. Mirodan **(Ziariștii),** Lucia Demetrius **(Trei generații)** etc. sau remarcă judicios slăbiciunile de concepție ale unor compuneri de nivel ideologic ori artistic scăzut cum ar fi **Zorile Parisului** de Tudor Șoimaru și **Casa liniștită** de Ion D. Șerban. Celor dintîi le deslușește cu acuitate mesajul umanist, drama de idei ce o conțin, actualitatea lor stringentă, tendința de a lumina prin ciocniri puternice sensul ascendent al istoriei sau caracterul invincibil al adevărului, viabilitatea eroilor cardinali sau dialogul încărcat de substanță. Celorlalte le intuiește natura nebuloasă a viziunii, nepotrivirea mijloacelor cu conținutul ce trebuia valorificat, superficialitatea cu care și-au tratat temele sau tendințele de a prelua tehnici dramatice vetuste. Aprecierile pornesc aproape întotdeauna dintr-o analiză temeinică și obiectivă a textului literar și a mesajului înscris într-însul. Cîteodată, Vicu Mîndra ajunge să emită însă judecăți de valoare exagerate, supralicitînd, în ansamblul lor, lucrări care ar fi meritat prețuiri ceva mai cumpătate. Supără, de pildă, calificativele date de cronicar unei piese de nivel mijlociu ca **Boieri și țărani** de Alexandru Sever. In cele cincispreze tablouri ale dramei (cifră, credem, record), V. Mîndra despocerită virtuți deosebite: **„Boieri și țărani** este — poate — prima piesă istorică care contrazice tradiția romantică a dramaturgiei noastre despre trecut"; „autorul a izbutit, mai ales, să înfățișeze creșterea treptată a nemulțumirii țăranilor, să creeze tensiunea mereu sporită a mulțimii înfometate"; „meritul principal al piesei... stă tocmai în dobîndirea... autenticității răscolitoare a mișcărilor țărănești de la 1907"; „frumusețea clasică a căpeteniilor răscoalei... confirmă, în mod deosebit, talentul autorului" etc. Vicu Mîndra e un cronicar generos, plin de bunăvoință, tratînd cu înțelegere debuturile, păstrîndu-se deobicei în limitele exigenței, ca în cazul analizei piesei lui Ion D. Șerban. In cazul piesei **Boieri și țărani** exigența sa n-a mai funcționat însă cu aceeași promtitudine. Adevărul obiectiv îi cerea, dimpotrivă, judecăți ponderate și nu aprecieri ce ating uneori ordinul superlativului. Piesa lui Alexandru Sever e, neîndoielnic, merituoasă, fiind menționabilă în cadrul dramaturgiei, de inspirație istorică. Dar suma calităților sale nu întrece, bunăoară, nivelul atins de **Pîrjolul** lui Cezar Petrescu și Dinu Bondi, în care, în treacăt fie spus, realismul nu e cu nimic mai prejos decît în **Boieri și țărani.** Nu mai vorbim de tehnica relativ epică a piesei, care calcă firesc, — e doar o „povestire dramatică" — rigorile genului dramatic, acele rigori cărora cronicarul le acordă pe bună dreptate, într-unul din articolele sale de principii, o însemnătate majoră.

Evident, în complexul volumului, asemenea judecăți discutabile sînt rare. Accidentale. Pentru că, în general și cele mai adeseori, Vicu Mîndra rămîne credincios convingerilor răspicate pe care le enumeram în altă parte a cronicii noastre. Sînt convingeri care, coroborate cu aptitudinile reale vădite de atîtea ori în activitatea sa îi vor permite să obțină în dificila muncă de cronicar dramatic noi succese. I le dorim din toată inima: primul său volum de cronici ne îndrituiește să i le întrevedem.

PASĂREA FENIX

Reportaj de Pop SIMION

Prin anii de liceu aveam o profesoară de chimie, pe care băieții o porecliseră „madam Metilen". Era o bătrînică uscată, și nefeminină, întru totul absorbită de vrăjitoriile ei de laborator. O femeie nu prea bătrînă și totuși mai bătrînă decît propria ei vîrstă. Chiar și cînd zîmbea — și asta se întîmpla rar — zîmbetul apărea străin și fals pe buzele ei subțiri, uscate, totdeauna mînjite cu cretă. Cînd, primăvara, ori cu diferite prilejuri intime, îi ofeream flori, ea ne mulțumea sec, înclinîndu-se, apoi îngrijorată, se grăbea să-și continue explicațiile despre tetraetilen și valențele sale în funcție de sarcinile pe care le primește în anume condiții speciale, cînd... și așa mai departe. Mă feresc să continui, convins fiind că v-aș brutaliza sentimentele. Și totuși despre „madam Metilen" nu pot spune că ar fi fost o profesoară rea. Nu. Își întocmea conferințe cu pasiune, vorbind inimos, demonstrînd, entuziasmîndu-se pînă la fascinație de misteriosul continent pe care ni-l explora cu fiecare lecție. „Madam Metilen" era o femeie cu inimă bună, însă era nesfîrșit de naivă și aproape fanatică întru cunoștințele ei. Îmbătrînise obișnuindu-se să vadă lumea numai și numai și numai ca o enormă înlănțuire de simboluri reci și formule abstracte. Parcă n-avea în ea nimic ce-ar putea trezi cît de cît la vocile mediului. Pentru ea, lumea, sentimentele, rîsul, bucuria, tristețea, primăvara, dragostea, soarele existau numai în măsura în care toate acestea se puteau explica prin noțiuni ca: „elemente", „simboluri", „reacții", „acizi", „molecule", „atomi". Și cum multe din înfățișările lumii lipseau din cărțile noastre de chimie, ele nu existau nici pentru buna și naiva și bătrîna „madam Metilen". Poate de aceea, noi, băieții unui liceu din Ardeal, am întîmpinat de atîtea ori cu inimă grea lecțiile de chimie. Poate de aceea din 40 de absolvenți, nici unul, dar absolut nici unul, nu s-a făcut și nici n-a dorit vreodată să devină chimist. Ne stăruia în suflet, în creier, ființa uscată, abstractă și atemporală a lui „madam Metilen". Și noi, bieți liceeni naivi, confundam bătrînica aceasta cu tînăra, distinsa, grațioasa și infinit de pasionanta femeie care poartă numele de Chimie, și care în zilele noastre a reușit prin farmecele și promisiunile sale să entuziasmeze, să declanșeze pasiuni uimitoare.

Mi-am adus aminte de naiva, bătrîna și ciudata mea profesoară pe cînd — recent — vizitam Uzinele Chimice din Baia Mare. Am rătăcit o dimineață întreagă privind peisajul aproape fantastic al uzinelor. Purtam în mine, ca o otravă, părerea de rău că-mi fu dat să-mi rămînă în cap atît de puțină chimie. Însoțitorii mei îmi ofereau o lume de explicații, în care eu mă mișcam incomod și străin. Le ascultam vorbele cu încordare. Mai degrabă deduceam, decît înțelegeam. Mă sprijineam mult pe mobila mea fantezie. Șirul cuvintelor lor îmi treceau prin creierul înfierbîntat, ca niște benzi de telegraf în care găseam multe spații șterse, albe. Și iată că atunci mi-am amintit cu mîhnire de „madam Metilen", care m-a învățat chimie de dragul chimiei.

Noii mei profesori — dintre care deosebeam anevoie care-i inginer, lucrător ori tehnician — izbuteau în mod surprinzător să-mi fertilizeze gîndirea, să-mi valorifice puțina mea știință, spre a zugrăvi cît mai pregnant viața complexă și trepidantă a uzinelor, dar mai ales spre a mă ridica pe treapta înțelegerii de a vedea rostul acestei activități în dinamica timpului nostru.

La Uzinele Chimice „Gheorghe Gheorghiu-Dej" din Baia Mare mi-a fost dat să particip la un neașteptat și original colocviu colectiv despre viitor. Un viitor apropiat, palpabil și cert, în stare să ne entuziasmeze, să ne facă sîngele să zvîcnească mai tare; în stare să ne incendieze creierul și inima, să ne sporească eforturile cotidiene în mustul cărora se zbate — neliniștit și energic — viguros ul Miine.

Am stat de vorbă cu cuptorari bătrîni și tineri care prăjesc minereuri la sute de grade spre a capta torente de gaze, ce nu vor servi niciodată moartea, ci au menirea să slujească viața, progresul, civilizația veacului meu. Am stat de vorbă cu oameni care produc cristale colorate și mici. Mîine le vom arunca sub formă de fertilă cenușă deasupra cîmpurilor noastre proaspăt arate și — ajutînd germinația boabelor — vom spori pîinea pămîntului; le vom topi în apă ca să ne stropim viile și livezile noastre, și ne vom spori nemăsurat vinul și fructele rotunde ale pomilor.

Oamenii de aici s-au dovedit a fi visători în înțelesul bun al cuvîntului. Oamenii aceștia s-au dovedit a fi contemporani, pentru că s-au arătat știutori în a-și interpreta gesturile, munca lor, de toate zilele prin prisma sarcinilor și dialecticii timpului nostru. Într-un cuvînt, mi-am dat seama că oamenii despre care vorbesc, știu descifra în lumina puțină ce se răsfrînge în stropul de ploaie, fantastica strălucire a soarelui care ne încălzește pe toți. Și asta e totul. Un nesperat torent de noutate mi-a inundat spiritul. Stam în mijlocul colosului industrial, iar lucrătorii mă învățau să mă ridic deasupra lui, să-l privesc stăpînindu-l; mă învățau să-i aduc laude numai în măsura în care această unealtă enormă (organism alcătuit din piatră și metal, care adună laolaltă o întreagă familie de uzine legate între ele) poate să răspundă prin mecanismele sale celor mai nobile țeluri, investite aici fără întrerupere prin fantezia, ideile și efortul fizic al lucrătorilor.

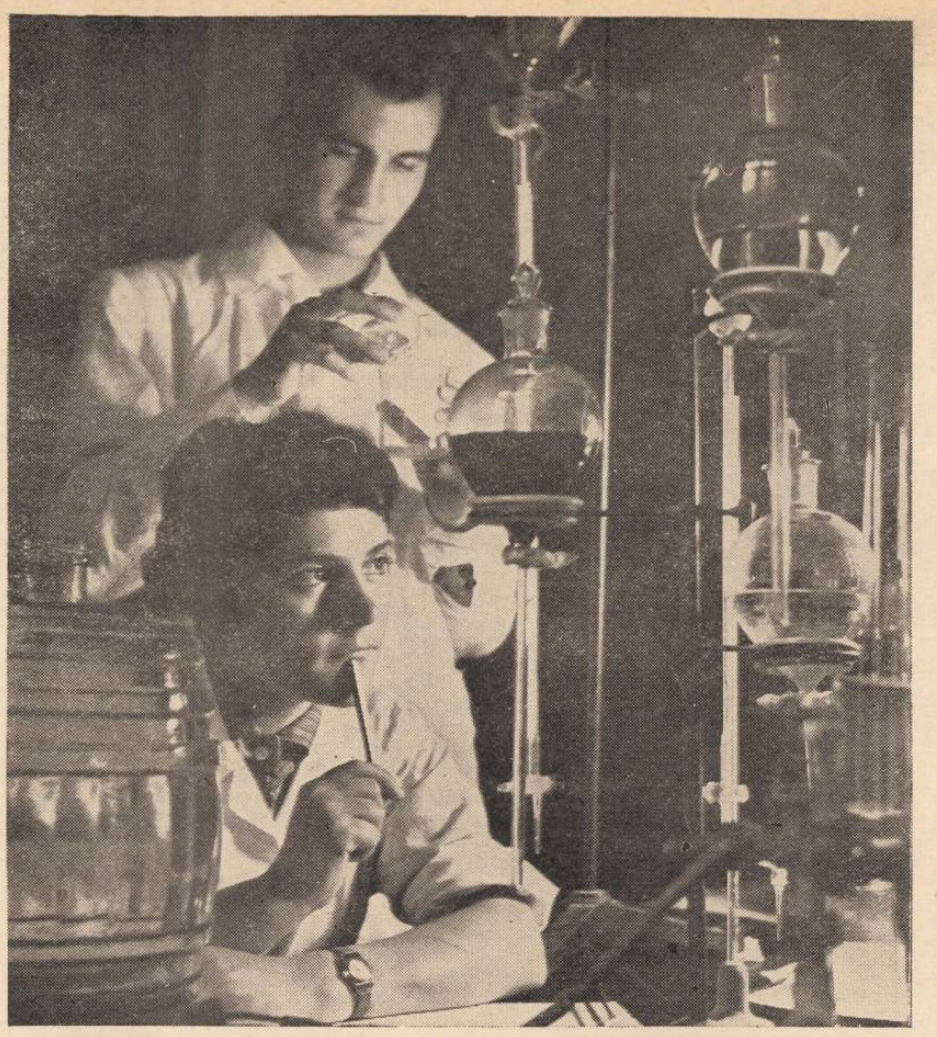

Aici se nasc reacții chimice, dar și pasiuni științifice arzătoare.

Îi văd pe oameni în fața manometrelor, în bătaia fierbinte a cuptoarelor, îi văd rulînd vagonete pe șinele mici, îi văd calculînd, mînuind lopeți și eprubete fragile. Conversez cu ei. Pe rînd. Spirite diferite. Firi care nu seamănă de fel una cu alta. Am constatat ușor că acești lucrători din chimie au conștiința finalității muncii lor. În convorbirile noastre a fost prezentă nu imaginea disparată, așa după cum m-aș fi așteptat, nu informația de o clipă, ci mai ales configurarea plastică și categorică a ansamblului. Discutînd cu lucrătorii din chimie am avut în modul cel mai plenar revelația viitorului; senzația aproape palpabilă a marelui proces care, prin noile cuceriri în domeniul chimiei industriale, e menit să revoluționeze tot mai mult viața secolului, să-i ofere confort, strălucire și chip, după chipul și asemănarea ingenioșilor lui demiurgi. Am înțeles din discuțiile mele cu oamenii ce lucrează în chimie, că așa după cum veacul trecut a fost al electricității, veacul nostru, al 20-lea, tinde să fie veacul chimiei și al maselor plastice.

Am îndrăznit să încerc a descifra viața Uzinelor Chimice prin coordonatele pe care mi le arăta biografia unui singur lucrător.

Prin anul 1950, Gheorghe Firtea era încă muncitor la Uzinele Chimice „Fenix" din Baia Mare. Lucrător cu brațele, la secția de acid sulfuric, și cu mintea, după cît îi îngăduia puțina lui știință de carte. Era unul din cei opt copii ai unui biet pantofar sătesc. Rătăcind prin lume ca și frații lui, Gheorghe Firtea a avut mai multe meserii decît puținii săi ani de copil.

Prin 1946 a intrat la Uzinele Chimice „Fenix".

La început s-a obișnuit greu cu viața uzinelor. Îl înspăimîntau și zidurile mari, cenușii și diabolica țesătură metalică care lega fabricile între ele și mirosurile tari, înăbușitoare. Se mișca neștiutor în această lume ciudată, plină de vrăjitorii nemaipomenite. Dar, se pare, că Gheorghe Firtea, băiat ajuns la 20 de ani, avea minte deschisă pentru noutăți și învățătură. În scurtă vreme a parcurs, flămînd de învățătură, toate școlile de calificare pe care i le putea oferi uzina, orașul, regiunea. Naționalizarea. Patronul uzinelor „Fenix" a fost alungat. Muncitorii au început să se gospodărească după buna lor știință. Din ființa șubredă și epuizată a vechilor uzine chimice, ei trebuiau să ridice un complex industrial modern, demn de vremea noastră socialistă. Muncitorii trebuiau să-și crească, să-și făurească proprii lor ingineri, țîșniți din ființa robustă a clasei truditoare, capabili să organizeze această întreprindere a statului, să o conducă și să o dezvolte cu pricepere și devotament. Și ofensiva începu.

În anul 1950, printre cei trimiși la facultatea muncitorească era și lucrătorul comunist Gheorghe Firtea de la uzinele „Fenix" din Baia Mare. A învățat pînă la istovire, căutînd să adune ceea ce n-a putut aduna în întreaga lui tinerețe. Statul muncitorilor îi oferea toate posibilitățile. Unii din colegii lui n-au putut ține pas cu ritmul neobișnuit al învățăturii. Firtea Gheorghe a perseverat însă, cu voință și încăpățînare, cu ură pentru anii întunecatei sale tinereți. În scurtă vreme a ajuns la nivelul studenților de facultate. Profesorii l-au trecut la cursurile de zi ale Facultății de Chimie Industrială, cot la cot cu studenții care au stat aplecați neîntrerupt asupra cărților de la vîrsta de 7 ani. Muncitorul Firtea Gheorghe a absolvit facultatea în 1955 și s-a întors la uzină ca inginer chimist...

Orideciteori trec pe la Uzina Chimică îmi place, să străbat cu inginerul comunist Gheorghe Firtea lumea preocupărilor sale. Peisajul care se perinda sub privirile noastre era dens, evocator, neliniștit generator de putere. Muncitorii s-au apropiat de noi ca de prieteni. Inginerului nu i-au spus inginer, ci „mă, Gheorghe". Praful incandescent ce se scurgea în vagonetele metalice ne lumina obrajii abia răcoriți de roua dimineții. Ni-i îmbujora. Scotea străluciri lăptoase și albe din porțelanul dinților noștri dezveliți în surîsuri. Conversam cu noul meu profesor despre viață și despre chimie.

De aici, de la înălțimea colosului industrial, am putut avea o perspectivă largă asupra uzinelor. Era o dimineață vînătă, răcoroasă și sobră. Mi-ar fi plăcut să fi fost atunci în preajma noastră bătrîna, naiva și atemporala mea profesoară de chimie din anii liceului. Mi-ar fi plăcut, pentrucă în mintea mea se limpezeau într-o spontană efervescență, două renașteri care deși s-au produs pe plan diferit, la proporții diferite, se apropie și se explică în splendida lor demonstrație. Sînt două simboluri ale aceleiași soarte. „Fenix", uzina istovită și veche, a întinerit. Aveam lîngă mine pe unul din lucrătorii ei care a întinerit și el cu mintea și spiritul, devenind inginer. Ca în străvechiul și simbolicul mit arab, mîndra pasăre „Fenix" a renăscut din propriai cenușă.

Un muncitor a devenit inginer. Din cenușa incandescentă a ființei sale, pe care altădată o spulbera vîntul rece al timpului și în care conviețuiau într-o omenească armonie elemente superioare oricăror elemente chimice — modestia, setea de cunoaștere, perseverența, jertfa — lucrătorul a devenit inginer.

S-a adeverit încă odată pentru mine că viguroasa și noua pasăre Fenix poate renaște numai și numai sub zodia timpului nostru luminos, comunist.

FORME ALE EVAZIUNII DIN ACTUALITATE

de Ovid S. CROHMĂLNICEANU

S-au combătut, pe bună dreptate, tendințele evazioniste apărute de la o vreme, în poezia noastră. S-a arătat fondul lor. S-a vorbit însă prea puțin despre rațiunile pe care le invocă pentru a se putea manifesta și aceasta mi se pare un aspect nu lipsit de importanță al problemei. E oarecum dificil, în atmosfera vieții noastre literare, să afișezi o totală indiferență față de realitățile construcției socialiste. Ocolirea lor nu e posibilă decît la adăpostul anumitor justificări a căror cercetare mi se pare utilă. Iată pentru ce i-am și consacrat prezentul articol.

Se practică, de pildă, o lirică a regresiunii în timp. Unii poeți se lasă purtați de „fluxul memoriei" și se pierd ca Baconsky, într-un fel de noapte a istoriei. De acolo le vin în auz zvon de tălăngi ancestrale. (Un zvon de timp în munții Rodnei ?), *chemări scitice* (Elegia Munților) *sau glasuri de strămoși ciudați* (Interludiu de Miază Noapte).

Cineva ar putea obiecta, că aceasta făcea și Lucian Blaga cînd scria :*

In piept
mi s-a trezit un glas străin,
Și-un cîntec cîntă-n mine-un dor ce nu-i al meu.
Se spune, că strămoșii, care au murit fără de vreme
cu sînge tînăr încă-n vine,
cu patimi mari în sînge
cu soare viu în patimi,
vin
vin să-și trăiască mai departe
în vis
viața netrăită

(Liniște. Poemele luminii)

că versurile lui aduc curios de mult cu cele ale poetului de la Steaua *care și el exclamă „un dor de timp străbate-n pieptul meu" și mărturisește cu altă ocazie :*

Se pare că așa am fost născut
să mă închin mărilor aspre și nordului
să iubesc migratoarele viscole și să caut mereu
Aureola palidă a iernii
cîntați-mi sumbre valuri ale Balticei,
Poate voi reuși să aud vreodată
Glasul acelui ciudat strămoș
De la care îmi vine iubirea aceasta prea mare,

(Interludiu de Miază Noapte)

Cineva ar putea obiecta că nu vede, nici de frică, ce legătură au cu socialismul asemenea comuniuni mistice, obscure, de tip, gîndirist, între un artist al epocii noastre și sufletele morților de demult, între el și „neamurile lui" — cum zice — „din preajma pădurilor" „care înaintează cîntînd", „în ritmul milenar al transhumanței" (Osmoză). *Cineva ar putea face, fără îndoială, toate aceste obiecții. Poetul îi va replica însă că el se menține pe pozițiile realismului socialist. Mesajele misterioase, tulburi ale unui trecut arhaic, lui îi vin pe o cale progresistă. Nu există un vis străvechi de mai bine al mulțimilor anonime, transmis de-a lungul veacurilor ? Poetul face apel la el și scrie :*

Timpuri care planați de-asupra țării
Simt cum apar încet, încet în mine
Trecuții semeni care vă visară...

(Preludiu)

* de vină e tot „fluxul memoriei"

Și lucrul cel mai trist : își închipuie chiar, odată cu alții, că asemenea „retrăiri" pe principiile metempsihozei se pot integra în concepțiile noastre de viață și transmite un mesaj înaintat.

Comunicarea blagiană cu sufletul ancestral al neamului e „adaptată" astfel la socialism și practicată cu seninătate :

Se-aud încet, încet, tălăngile sunînd
Așa m-am pomenit și eu cîndva, —
În trecerea aceasta milenară —
Dar eu am venit la sfîrșit,
Eu sînt numai firavul mugur,
Prin care acest convoi îndepărtat
Ajunge izbucnind în primăvară.

(Un dor de timp în Munții Rodnei)

A apărut de asemenea și o „adaptare" lirică la vremurile noastre a dizolvării în cosmos. Poeții năzuiesc să se confunde cu elementele într-un panteism de esență nu mai puțin mistică. Victor Felea se vrea vînt pentru a putea mișca „flacăra verde-a ierbii", a cînta „din fluerele crengilor subțiri", a se juca eventual „cu părul fetelor", a „alerga peste cîmpii", a legăna holdele verzi, a mîngîia „fruntea brazilor singuratici", a se pierde „fără urmă prin văi", și a atinge „atîtea lucruri ciudate și veșnice", înfiorîndu-se de frumusețea lor, („Vezi, de aceea te iubesc eu, vîntule, / Și ca tine-aș vrea să fiu / Și ca tine-aș vrea să fiu"). Matei Călinescu se simte asemeni prafului de pe drum („m-am aplecat și-am luat în mînă praf de pe drum / și-am privit cum îl spulberă vîntul. / Ușor ca praful din palmă era și sufletul meu, / necontenit spulberat în aerul fără odihnă), (Grîu copt) : *Aurel Gurghianu invidiază limbajul mut al copacilor, („vreau să ne-înțelegem ca arborii, / Fără cuvînt"),* (Fumul). *Tînărul Gheorghe Grigurcu declară „vreau să port în mine febra pămîntului / Asemeni vulcanilor / Să mîngîi vegetațiile / Și melodiile lor. Să caut soarele îngropat în fructele tulburi / Și să-l eliberez ! Vreau să trec pe cîmpii ca să pot semăna / în somnul lor, pașii mei, / Să presimt holdele lor ca un brîu al globului / Visat dintr-odată / Și buzele reci ale plugurilor / Sărutînd primăvara !"* (Vreau). *În sfîrșit, Aureul Rău „se încredințează universalei prefaceri", descoperind sub o ploaie „primară" și „letargică", fericirea inconștientă a materiei : („Ascult parcă propria mea destrămare / În algele ploii și-n soarele orb / Împăcat mă dizolv și din nou mă resorb. / De vîrste mă dezbrac... / Și sînt ca un pămînt. / Ce din ape răsare / Mă încredințez universalei prefaceri").*

Sigur că și aceasta e o formă de evaziune din realitate. Sigur că reflectă pînă la urmă o credință mistică într-un duh universal, al tuturor lucrurilor. Sigur că ne invită la un naturism primar fără nici o contingență cu lumea socialistă. Un alibi „progresist" nu lipsește însă nici aici. Toată risipirea aceasta în elemente trece drept expresia cea mai puternică a dragostei lor pentru viața din jur. Poetul se dăruie lumii, într-un gest de supremă fervoare, îmbrățișînd holdele, grînele, casele, străzile, pămîntul, ș.a.m.d. Numai că dragostea lui e atît de universală, și abstractă încît capătă un obiect aproape indistinct. Socialismul devine, aici ceva foarte vag și implicat în liniște, în anotimpuri, în melodii îndepărtate sau în lumină. Ocolirea realităților lui, s-a făcut, dar — să o recunoaștem — în numele celor mai fierbinți declarații de dragoste ca în aceste versuri ale lui Petre Stoica :

Eu inimă am ! Știu toate cîntecele —
cele ale dimineților boltite peste trandafiri și ale serilor
cînd tăietorii de lemne lasă pădurile, ale străzilor mari
sau ale omului pe care pretutindeni îl văd construind !

(Inimă acela nu are)

Universul în care dezertează aici poeții e bucolic. Stă sub semnul ciobanului „ducînd în brațe mielul alb sau tînărul soare" (Petre Stoica) *și slăvește bucuriile simple cîmpenești.*

Dar există și un mod de a evita realitatea lumii noastre, exaltînd dimpotrivă, civilizația, tehnica, sub pretextul sateliților artificiali. Porniți odată cu ei, unii poeți uită cu totul de pămînt și nu se mai rotesc de la o vreme decît printre galaxii.

Vreau să străbat cerescul ocean, — ne comunică Negoiță Irimie, adăugînd :

Luceafărul — o floare-n constelații
Mă fură cu petale de lumină,
Îl simt în zborul meu tot mai aproape
Trec înălțimi și siderale ape
Și de polen astral fața mi-e plină..."

(Excelsior)

Posibilitatea explorării spațiilor interastrale într-un viitor foarte apropiat, a trezit în toți oamenii un sentiment euforic. Lumea noastră s-a lărgit de-odată imens și e firesc ca poeții să încerce mai viu această stare de spirit. Dar tot atît de firesc era ca imnul lor de victorie să-l închine în primul rînd minților și mîinilor care au săvîrșit această minune. Foarte multe versuri „cosmice" uită aceasta. Ele identifică de astădată socialismul cu astronautica și socotesc că și-au îndeplinit datoria dacă se ocupă de zboruri în eter.

Mai mult, de la distanțele acestea pămîntul le apare o mărgică și problemele vieții de fiecare zi mărunțișuri insignifiante.

Poezia evazionistă s-a hrănit întotdeauna dintr-o izolare individualistă, dintr-un refuz de a găsi frumosul în realitatea concretă din jur. Mulți dintre poeții despre care am vorbit sînt oameni de un incontestabil talent. Mulți dintre ei, pătrunzînd în clocotul muncii constructive pentru edificarea în țara noastră a unei vieți noi, eliberate de mizerie și suferință, au scris nu o dată versuri încărcate cu un vibrant mesaj revoluționar. Cine n-a recunoscut în atîtea Cîntece de zi și de noapte *ale lui A. E. Baconsky, sau în ciclul petrolifer al lui Aurel Rău, mărturii lirice esențiale ale sufletului nostru ? Poezia lor evazionistă ne e însă străină. Ea crește dintr-o îndepărtare de realitățile socialismului și justificările, pe care le invocă sînt rodul unor confuzii ideologice serioase. Nu se poate glorifica munca grea și eroică pentru clădirea unei lumi noi, eliberată de exploatare și mizerie printr-o contopire panteistă cu elementele naturii, oricîtă coloratură „progresistă" i s-ar da acesteia. Nu se poate face educația comunistă a maselor cu ajutorul unor vîzuni tulburi ale trecutului receptate pe cale atavică. Nu se poate interveni cu armele poeziei în bătălia cotidiană pentru socialism rătăcind pe calea laptelui.*

Am serioase îndoieli asupra virtuților criticei stilistice. Dar frecvența „migratoarelor păsări", „ritmurilor imperceptibile", „cețelor", „destrămărilor", „plutirilor", „nostalgiilor", „rătăcirilor" în versurile unor poeți, trădează o stare de spirit străină oamenilor muncii și pe care nici un artificiu nu o poate justifica în ochii lor.

Pogonul lui GHEORGHE DACU

SCHIȚĂ de Ion BĂIEȘU

Desen de C. BACIU

Începură să umble prin sat vorbe înfricoșătoare. Ci-că Gheorghe Dacu ar fi înnebunit.

— Hăăă! urlau văile prelung, ca înainte de cutremur și parcă pomii fosneau și ei trecuți de un fior straniu.

— Auzi? Gheorghe Dacu! șopteau oamenii încet, cu frică.

Și-apoi nu mai adormeau pînă la ziuă. Ședeau pe prispe, cu picioarele atîrnate în gol, fumînd un tutun împrăfoșat și îmbîcsit, vorbind în șoaptă. De sub țoale, acoperiți pînă peste cap, copiii ascultau nemișcați. Le pierea și lor somnul. Auzeau că oamenii vorbesc despre un cerșetor bătrîn cu barba albă și cu plete de călugăr, care umblă din sat în sat și vestește sfîrșitul lumii. Pe geamuri și în oglinda apelor de fîntîni se arătau chipurile sfinților. Era seceta anului 1946. Preoții veneau pe cîmp cu prepurii, mulțimea îngenunchia în praful încălzit de arșită și se ruga pentru ploaie. Copiii făceau în fiecare zi caloiene. Se duceau la izvor, luau lut moale și făceau o păpușă în chip de zeu indian pe care o puneau într-un coșciug de pămînt. O înconjurau apoi cu flori — micșunele, ochiu boului și bujori — și apoi o purtau pe ulițele satului cîntînd un bocet monoton și trist.

Glasurile curate și cristaline ale copiilor răspîndeau în acele după-amiezi posomorîte și placide o tristețe nesfîrșită.

Și tocmai atunci, în atmosfera aceea apăsătoare, răsunau în noapte, lugubre și prelungi, strigătele sălbatice ale lui Gheorghe Dacu.

Vasile al Neacșii simțea că de la o vreme somnul nu se mai lipește de el de parcă-ar fi un blestem. Ședea pînă-n zori pe prispă și ronțăia luleaua din lemn de cireș uscat între dinții puternici și lați. Din cînd în cînd chema cîinii pe care de cum se însera îi scotea din lanț și dădea cu ei cîte un ocol prin grădină.

Nopțile erau frumoase, cu cerul curat ca sticla, pline de o liniște încremenită, ca de pe altă lume. Se părea că totul se află într-o așteptare încordată; picăturile de jeratic ale licuricilor i se păreau ochi care pîndesc fioroși și necruțători. Satul semăna cu un cimitir vechi, părăginit. Din vecini se auzeau gemete grele, înfundate. Ion Mocanu, om de șaptezeci și ceva de ani, plîngea pe prispă, subțire ca un copil. Nu mai mîncase mămăligă și pîine de opt săptămîni și începuseră să i se umfle picioarele și mîinile din cauza știrului. Avea numai o capră care dădea la trei mulsori două căni de lapte sărac, străveziu, pe care-l mînca un nepot de opt ani, gălbejit și bolnav. Prin sat rămăseseră bărbați puțini. Plecaseră cu toții, în cete, cu sacii plini de bulendre prin Oltenia și Transilvania după porumb.

Duminica, la biserică, Vasile al Neacșii ședea în strana din spatele dascălului și mormăia rugăciunile după el. Femeile se uitau chiorîș la dînsul. Se făcea că nu observă nimic. Plătea popii acatiste mari ca să-i pomenească morții și să țină o rugăciune osebită la fiecare slujbă pentru un fiu care-i murise la Cotul Donului, un hăndrălău cu capul mare, nițel scrîntit la minte, care se bătuse cu tot satul și nenorocise două fete sărace.

Dar în zilele secetei Vasile al Neacșii avea satul la degetul cel mic și-i rîdea sufletul. Avea grîu și porumb cît să hrănească o vară jumătate din sat. Oamenii n-ar fi mers însă să-i ceară, chiar dac-ar fi crăpat de foame. Era parcă o înțelegere între toți anume făcută, dintr-o dușmănie de moarte. Vasile al Neacșii aștepta însă, avea răbdare.

Nu bătea nimeni la poarta lui, nu-i cerea nimeni cu împrumut. Vasile al Neacșii aștepta însă. Într-o zi, pe la sfîrșitul lui iulie, a venit totuși cineva. Gheorghe Dacu a venit. Vasile al Neacșii l-a chemat pe prispă și i-a dat o ceașcă de țuică. Gheorghe Dacu era îmbrăcat în cămașă și ismene de cînepă. Pe cap purta veșnica lui căciulă fumurie cu care-l știa lumea de cînd fusese flăcău. A înghițit țuica și pe urmă a spus:

— Nea Vasile, îți vînd ălea șase prăjini de pe Gogon.

— Ce să fac cu ele?

— Treaba matale. Poate le pui cu vie.

— Nu-i pămînt bun. E clisos. Nici buruienile nu cresc pe el. E și lîngă izlaz, trebuie să stai toată ziua cu ochii pe el din cauza vitelor.

— Cum crezi, vreau să-l vînd.

— Dă-mi pogonul din luncă.

Gheorghe Dacu îl privi încruntat, cu ochii lui negri întunecați. Afară de cele șase prăjini de pe Gogon numai pogonul din luncă îl mai avea. Era pămînt gras de vărsătură, bun pentru orice. Îl avea de la împroprietărire.

— Nu, p-ăla nu-l dau.

— Atunci...

Gheorghe Dacu s-a sculat să plece. A mers pînă la poartă. Acolo s-a oprit și s-a gîndit oleacă, uitîndu-se în pămînt.

— Cît îmi dai pe el?

Vasile al Neacșii i-a răspuns aspru, precis:

— Două milioane.

— Puțin. Îmi dai cinci.

— Nu. Trei.

Gheorghe Dacu a ieșit în drum, iar Vasile al Neacșii a rămas după gard. Tocmeala a continuat.

— Îmi dai patru jumătate, — a cerut Gheorghe Dacu.

— Îți dau patru.

— Nu. Îmi dai patru și o dublă de porumb. Și plătești actele.

— Bine.

Gheorghe Dacu a intrat în curte. Au băut aldămașul.

— Vezi că pămîntul ăsta de la împroprietărire, nu-i voie să-l vînd.

— Lasă, n-avea grijă. Îi fac eu acte. Iscălește ici chitanța. Duminică mergem la judecătorie.

Gheorghe Dacu a mai băut cîteva cești de țuică, a băgat cele patru milioane în buzunar, a luat dubla de grăunțe în spinare și-a plecat.

Peste vreo zece zile terminase dubla de mălai. Avea casă grea, cu copii și părinți bătrîni, neputincioși. După asta s-a dus la tîrg să cumpere bucate.

În lunile acelea banii își pierdeau prețul de la o zi la alta. Cînd s-a dus la tîrg și-a văzut cît costă porumbul, Gheorghe s-a îngălbenit. O pîine costa două sute de mii de lei. Gheorghe Dacu s-a învîrtit toată ziua printre tarabe și căruțe zăpăcit. Parcă i se întunecase mintea. A băut o cinzeacă și s-a gîndit. Spre seară a dat toți banii și a cumpărat 19 pîini. Le-a luat într-un sac și le-a dus acasă. A doua zi a mers la Vasile al Neacșii și a bătut la poartă. L-a chemat lîngă gard și i-a spus sec:

— Cu banii după pogon am luat 19 pîini. La anu ți le dau înapoi, plus dubla de grîu. Îmi iau pămîntul înapoi.

— Nu se mai poate, am făcut acte.

— Nu mă privește. Atît ți-am spus.

Și a plecat cu capu-n pămînt. Vasile al Neacșii n-a mai zis nimic. El știa că e cam amarnic și-i în stare să te taie în drum. A doua zi a înjugat boii la căruță și s-a dus să are locul. Gheorghe Dacu a auzit pe semne. L-a găsit în capul locului, rezemat în coada toporului. Vasile al Neacșii avea și un băiat cu el. A vrut să intre pe loc, să dejuge. Gheorghe Dacu i-a ieșit înainte liniștit și întunecat.

— Ia-o înapoi.

Și i-a arătat drumul cu mîna. Vasile al Neacșii s-a uitat la el și s-a gîndit vreo cîteva minute. Nu-i era frică. Avea în căruță un drug de fier. Îi făcu semn băiatului să pună mîna pe drug. Vru să dejuge boii. Gheorghe Dacu îi smulse însă funia din mînă și strigă la boi, speriindu-i:

— Ne, boală!

Vitele au luat-o la fugă și s-au oprit tocmai lîngă drum.

— Dacă te mai prind pe locul meu, te crăp în două, — i-a spus Gheorghe Dacu, în șoaptă, cu fălcile strînse.

Vasile al Neacșii simțea că tremură carnea pe el. Avea un resteu de la jug în mînă. Se repezi spre Gheorghe Dacu și strigă spre băiat:

— Săi, Niculae!

Gheorghe Dacu a ridicat toporul deasupra capului și Vasile al Neacșii a rămas încremenit. Băiatul s-a oprit și el. Dacă mai făceau un pas Gheorghe Dacu i-ar fi făcut varză pe-amîndoi. Îl știau că e în stare să se bată și cu zece oameni. S-au uitat la el încremeniți, printre gene și-au plecat spre căruță.

A doua zi Vasile al Neacșii l-a dat în judecată și peste o săptămînă lui Gheorghe Dacu i-a venit citația. Nu s-a dus la proces. Nici nu s-a interesat dacă l-a pierdut sau nu.

Într-o zi, Vasile al Neacșii s-a dus iar să are locul. L-a găsit pe Gheorghe Dacu tot acolo, în capul locului.

— Lasă-mă să trec. Pămîntul e al meu prin lege.

— Înapoi! i-a poruncit scurt Gheorghe Dacu.

De atunci Gheorghe Dacu șade ci-că tot timpul acolo, ziua și noaptea. A încrucișat trei lemne și le-a acoperit cu frunzare, închipuind un bordei. Șade în gura lui și fumează. Oamenii spun că-l aud noaptea cum urlă de urît.

— Hă-hăă!

Tot satul e pătruns de un fior rece. Vasile al Neacșii e tot timpul întunecat și nu mai doarme serile.

În noaptea asta șade în pragul grajdului și se gîndește. O fi adevărat ce spune satul? O fi stînd nebunu tot timpul acolo? Îi venise de cu seară o idee în minte și se tot gîndește ce să facă. Se mai duse odată în beci, mai scoase o cană de vin și după ce-o bău intră în casă încet și luă pușca de vînătoare din cui. Apoi intră în grădină și ascultă. Chemă doi cîini, sări un pîrleaz și ocoli satul prin albia unui izvor secat. Urcă dealul Cornișorului și cînd ajunse în dreptul crucii lui Dodan își făcu cîteva cruci pe piept. Cobori apoi încet spre luncă, pășind ușor pe o potecă veche. Cîinii veneau în urma lui la cîțiva pași. El se oprea din cînd în cînd și asculta. Asculta, dar nu auzea decît țîrîitul greierilor. Se apropie pînă la vreo sută de pași de pogon. Aici se opri și se așeză pe iarbă. Cercetă atent locul. Se vedea parcă o pată mai negricioasă pe el. O fi Gheorghe Dacu acolo? Vasile al Neacșii avea de gînd să-l sperie și să-l gonească. Își propti pușca cu patul în piept și-i îndreptă țeava în sus. Trase cocoașele și apăsă pe un trăgaci. Bubuitura zgudui toate împrejurimile, răscolindu-le ca un cutremur. Vasile al Neacșii se sperie și el. Cîinii din sat începură să latre asurzitor. Ai lui scheunau pe lîngă el. Cînd se pierdu ecoul primei bubuituri mai trase un foc. Apoi așteptă. Privea tot timpul spre pata întunecată de pe pogon. Se văzu o luminiță care se mișcă. Era el. Fuma. Vasile al Neacșii aștepta încordat. Liniște. O clipă crezu că i s-a părut. O fi fost vreun licurici. Dar chiar atunci un strigăt cutremură lunca pînă peste sat.

— Care ești, măăă?

Ecoul îi ținu hangul parcă o veșnicie. În sat oamenii ascultau încremeniți pe prispe.

Gheorghe Dacu stă la umbra unei clăi și fumează tihnit, cu privirile spre cerul limpede. Alături, pe un ștergar de in stau resturile de mîncare și o sticluță cu etichetă de farmacie în care a fost niște rachiu. Doi băieți mînjiți de uleiuri și motorină, care umblă toată ziua prin grînele colectivei călare pe o combină, s-au lungit lîngă dînsul și încearcă să ațipească.

— Mă, îi trezește Gheorghe Dacu, uitîndu-se în fundul sticluței după un strop care se prelinge încet, voi mai țineți minte ce a fost cu pămîntul ăsta?

Nu-i răspunde nimeni. Băieții au adormit.

— Asta-i pogonu-ăla, mă, vîndut pe nouăspe pîini..

Miază-zi

Duminică simplă, burgheză...
Cântec de orgă stricată -
Ce veche baladă mai plânge
Pe-un splai, așa, dintr-odată?

Ecou secular, și târziu...
Și-al zilei zădufuri, o ruină -
...Sumbră baladă germană,
Pe străzi, în cetatea latină...

1940 G. V. - Bacovia

Familia lui G. Bacovia ne-a încredințat spre publicare, această poezie inedită, găsită printre manuscrisele rămase de la marele poet. Versurile sînt scrise în 1940, cînd, cu consimțămîntul odios al guvernului antonescian, trupele hitleriste intraseră în Romînia și se pregăteau să atace mișelește Uniunea Sovietică. Miază-zi reflectă starea de spirit a lui Bacovia pe care evenimentele căr ora era contemporan îl îngrijorau.

Acum 50 de ani

In anul 1908, printre scriitorii care s-au străduit să dezvăluie adevăratele cauze ale răscoalei țărănimii asuprite din 1907, se număra și folcloristul Artur Gorovei. In revista ieșană Indrumarea, *nr. 7 din 1 octombrie 1908, acesta publică mărturia* In ajunul răscoalelor. *Referindu-se, inițial, la faptul că partidele burgheze din acea vreme căutau să mistifice adevărul asupra răscoalelor și să le prezinte ca acțiuni ale unor „instigatori", Artur Gorovei scria:* „In adevăr a fost un mare instigator; dar acest instigator a lucrat, de veacuri întregi, la lumina zilei, în fața și în auzul tuturora, din îndemnul guvernelor, și sub protecția tuturor legilor.

Acest instigator este starea de mizerie a țăranului nostru, datorită exclusiv politicei nesocotite, pe care au făcut-o totdeauna partidele noastre politice istorice, pe care o fac și astăzi și pe care nu ar putea să nu o facă, pe cîtă vreme va rămînea aceeași temelie pe care se razimă alcătuirea noastră socială.

Răscoalele din 1907 nu au fost ceva întîmplător în viața noastră.

Cînd se vor cunoaște, cu amănuntul, condițiunile de trai ale țăranului, cînd se vor strînge și se vor coordona mulțimea de documente, cărora nu li se dă importanța cuvenită, numai atunci un istoric iscusit și nepărtinitor, va putea demonstra, ca într-o problemă de algebră, cum împrejurările în care a trăit țăranul nostru, au trebuit să determine răscoalele din 1907".

La începutul acestui secol, mulți țărani ardeleni și dobrogeni, care trăiau în mizerie și suferință, s-au lăsat înșelați de propaganda mincinoasă a „raiului" american și au emigrat peste ocean. In America au cunoscut însă o mizerie și mai cruntă, o suferință și mai mare. Despre aceasta vorbesc atît folclorul nostru, cît și scriitorii noștri, îndeosebi Jean Bart în Jurnal de bord *și* Europolis. *Mărturii directe ale emigranților romîni se întîlnesc însă și în ziarele pe care aceștia le editau în America. Astfel, în ziarul* Romînul *din Cleveland, nr. 40 din 3 octombrie 1908, se publică poezia* Anul 1908, *semnată Iustin Popovici-Dobrogeanul, din care desprindem versurile de mai jos, rudimentare, dar elocvente:*

Sînt în țara cea vestită ce America
o numesc.
Am venit să fac parale, nicidecum
să flămînzesc...
Fabricile sînt închise ,nimenea nu mă
cheamă
Să-mi dea-n mînă vreo lopată, tîrnăcop
sau vreun ciocan,
Să-mi treacă ziua mai iute și să-mi
cîștig un ban...

Iustin Popovici-Dobrogeanul mai semnează și poezia Un an rău, *apărută tot în ziarul* Romînul *din Cleveland, nr. 42 din 17 octombrie 1908, în care vorbește despre aceeași stare de lucruri.*

Ziarul Romînul *din Cleveland anunța, începînd cu nr. 36 din 5 septembrie 1908, că la librăria romînească din Cleveland se află și „hîrtie de epistolă cu o frumoasă poezie către părinți: jalea muncitorului în America".*

Teodor VÎRGOLICI

DIN LIRICA POPOARELOR ARABE

ŞAGAL
(LIBAN)

Poem despe Lenin

(Fragment)

Precum pădurile din basme vechi,
Ce se smulgeau din rădăcini, din stîncă,
Urnindu-se cu paşi uriaşi la vale,
Popoarele îşi taie cale-adîncă,
Zdrobind în drum vrăjmaşele oprelişti.
Şi ramurile lor sfîşie ceaţa
Şi noaptea suferinţei şi-a durerii...
Şi prin tulpine urcă dimineaţa.
Din pîcla tainelor nedezlegate,
Aduce Lenin lumea spre lumină;
Şi stelele le strînge-ntr-un luceafăr
Pe care-n piscul cerului l-anină.

El a-ndrumat uriaşe caravane
Prin vechea lume, arzător pustiu,
Spre oaza cu umbrişuri foşnitoare
Şi spre izvorul limpede şi viu.
În urmă, ce-i ce-au izvodit cu trudă
A lumii fără seamăn frumuseţe
Şi au primit în schimb doar umilinţa,
Înalţă-n soare frunţile semeţe.

Că prin stihii-nvrăjbite, prin furtună,
In zarea necuprinsă se arată
Al fericirii ţărm, mai nalt ca munţii
Care-au ţîşnit spre-nalturi vreodată.

Prin vrerea fără seamăn a lui Lenin,
Miliardele de boabe de nisip
S-au prefăcut într-un beton, ce timpul
Nu-l va dărma în veac, cu nici un chip.
El, Lenin, desluşit-a cartea lumii
In care oamenii sînt rînduri vii,
Şi-a scris cu slova-aceasta minunată
Cea mai măreaţă dintre poezii.

A arcuit peste prăpăstii negre
Punţi zvelte, şi-a tăiat cărare dreaptă
Prin codrii-adînci şi văduvi de lumină,
Suind spre culme, treaptă după treaptă.
Şi inimile noastre se adună
Urcînd spre vis, pe drumul spre Comună.

In romîneşte de **DAN GRIGORESCU**

HAFIZ IBRAHIM
(R.A.U.)

Egiptul vorbeşte despre sine

Ştiu: lumea-ntreagă priveşte cum din
genunchi mă ridic
Recucerindu-mi străvechiul prestigiu.
De darul vorbei chiar de mă lipsiră-n vremi străbune
Tot mai puternic, glasu-mi, prinde să răsune.

Eu sînt coroana fără seamăn pe-a Orientului
răscruce,
Aureola care-n zări străluce,
O perlă în colanul Orientului, o rază,
Eu sînt privirea-i ce veghează
Trează.

Slavei mele patrioţi-i sînt străjeri;
Sînt sufletu-mi şi pavăza-mi de fier.
Ca dînşii cine mai cutează?
Şi cine-mi dăruieşte mie
Atîta-ncredere şi măreţie?

Străpuns de săbii de-aş cădea, cîndva, răpus
Cumplitelor restrişti supus,
Fără de aripi, Orientul
Puterea şi-ar simţi scăzînd
Şi fruntea nu şi-ar mai înălţa nicicînd.

De-or trece peste mine cotropitori de naţii,
S-or face ţăndări roţile, şi pulbere soldaţii!
Şi nimicirea chiar de voi cunoaşte
Din pulberi şi cenuşă voi renaşte!

Chinuri am răbdat, batjocuri, împilări,
Şi jafuri şi străine guvernări
Ce năvălind în valea Nilului, bogat în roade,
Se năpustiră pe la spate, să mă prade.

Străinii mă călcară în picioare...
Ei, însă, au pierit, eu am rămas.

Eu sînt coroana fără seamăn pe-a Orientului răs-
cruce,
Sînt o perlă ce străluce!
Sînt privirea-i trează!

S'avei mele patrioţii-i sînt străjeri,
Sînt sufletu-mi şi scutul meu de fier!
Ca dînşii cine mai cutează?
Şi cine-mi dăruieşte mie
At ta glorie şi măreţie?

In romîneşte de **ROMULUS VULPESCU**

MOHAMED DIB
(ALGERIA)

Poemul Algeriei

Inchideţi porţile
Femei. Somnul de fiere
Vă inundă nervii;
Apa, nisipul, au acoperit
Trecerea paşilor voştri.
Nimic nu vă aparţine.

Departe, cîteva
Fulgurări de stele
Invăluiesc pămînturile.
Locuinţele care vă ocrotesc
Odihna, sînt toate cărbune.

Inchideţi porţile voastre
Eu sînt straja —
Nimic nu vă aparţine.

Dar eu cînt, din păcate,
Pentru că nu se îndulcesc nicicînd
Pedepsele în somnul vostru;
Pace vouă, mame, soţii —
Tiranul bea sînge,
In vinele voastre va fi pulbere.

Eu calc peste munţi
Cînd primăvara vine
Cu ierburile ei înmiresmate:
Voi toţi, care mă ascultaţi —
Cînd se vor înălţa, zorii
Vor face începutul;

Iar eu voi acoperi cu cîntece
Ţipătul de bufniţă al vremii.
Nu cercetaţi, nu,
Cînd vîntul dansînd
Peste multele creste
Atinge cîte un cămin,

Dacă aceasta e o flacără de bucurie
Ori este focul săracilor —
Am să vă fiu semnalul...

In noaptea care freamătă încă
Femei legendare
Inchideţi porţile voastre, visaţi.

Eu trec, eu trec;
Cuvintele ce le port
Pe buze sînt, poate,
Doar o tainică prevestire.

In romîneşte de
GEORGE DEMETRU PAN

VASFI KRUMFLI
(R.A.U.)

Istoria ni-e drum spre libertate

(Fragment)

Şi pentru noi s-a-nălţat, aşadar, aurora
căile bucuriei deschizînd.
Şi-au răsunat cei dintîi paşi,
sfioşi au răsunat la-nceput,
crescînd din ce în ce,
în ciuda zăngănitului de arme,
tot mai departe, tot mai hotărîţi,
brăzdînd cu zvonul lor întreg pămîntul.
Şi ca pe vechi prieteni sinceri,
izbind în maluri, clipocind cu tulburare,
şi apele ne salutau.
Şi oamenii de asemeni,
şi copacii,
şi tot ce era viu în preajmă.
Şi-o romaniţă, auzindu-ne, îmi pare,
s-a deşteptat
şi-un mugur a-ntrebat-o cu mirare:
— „Ce-i asta mamă?"
Iar floarea, legănîndu-se uşor, îi zise:
— „Aprilie se-ntoarce, pare-mi-se".
...O, chipurile-acestea luminoase
ca nişte trandafiri împurpuraţi
pe care roua-n zori îi prospeţeşte!...
Da, inima mi-am dăruit-o luptei
pentru dreptate, pentru fericire,
pentru o mîndră lume nouă.
Şi nu greşesc de-aş spune:
„Sîntem lumina
şi primăvara plină de minune,
ce-aduce viaţă caldă-nfloritoare!"
Şi cel ce vede primăvara,
pe noi ne vede.
Sîntem avangarda
poporului, şi-ntru a lui menire
noi sădim viaţă, pace şi iubire.
Şi pentru noi s-a-nălţat aşadar aurora.
Dar noi am mers în frunte
S-o-ntîmpinăm.
Cu vîntul duşmănos ne-am războit
şi l-am împresurat
şi l-am învins
şi flacăra războiului, cumplită,
a aţipit în spuzele domoale.
Şi doar credinţa-n pace şi-n noroade
deschisu-ne-a spre biruinţă cale.

Amarnic zvîrcolindu-se, de moarte,
războiul s-a retras în vizuină.
Iar trandafirul păcii mi-a dat arme:
cu ghimpii lui am ţintuit duşmanul
şi viperelor ochii le-am străpuns, —
au mai fugit în beznă cîteva
dar vlăguite şi neputincioase...

Acuma stăm de veghe ne-ncetat
şi pururi vor fi semne ale păcii
lozincile ce-n luptă le-am strigat.
Şi pururi păcii semne îi vor fi
şi purpurei, pe-aprinsul Orient.

In romîneşte de **GEO DUMITRESCU**

AHMED ŞAUKI
(R.A.U.)

Nilul

Ca zările speranţei făptura lui ni-i dragă;
E gingaş ca o fată şi totuşi plin de vlagă
Ca un voinic din vremuri legendare.
Prin maluri înverzite, cu ochii cît cuprinzi,
Vezi cum aleargă razele de soare
Pe luciul mişcătoarei lui oglinzi.

Cînd vine primăvara se revarsă
Şi-nviorează iar ţărîna arsă.
Se-ntinde apa lui din zare-n zare
Şi tot ce noi am semănat răsare.
Din grija lui avem bumbac şi grîne;
Imbrăcăminte el ne dă şi pîne
Şi-mprăştiindu-şi apa lui măiastră
Hrăneşte-n veci speranţa şi bucuria noastră.

Necontenită dăruire
E marea vieţii lui orînduire;
In orice bulgăr pune rodnicie,
Belşug dă tuturora cu-aceeaşi dărnicie,

Călătoreşte-ntr-una curgînd fără răgaz
Şi totuşi cîteodată e neted ca un iaz,
Atotputernic însă, neostenit mereu;
Iar altădată, pe neaşteptate,
Se-nalţă cu mînie şi urlă ca un leu
Zburlindu-şi valurile înspumate.

Ca zările speranţei ni-i scumpă vlaga lui.
Ni-i drag chiar cînd e noroios şi şui.
Pe nici un rîu din rai, plin de sfinţenii,
Nu dăm prea minunatul belşug pe care ni-l
Aduce în tot anul, de milenii,
Cu apa lui mărinimosul Nil.

In romîneşte de **AL. PHILIPPIDE**

HALIL MUTRAN
(R.A.U.)

Piramide

El piramidă şi-a-nălţat
Nu pentru-o slavă trecătoare...
Un geamăt surd străbate-n
vremi
Şi-un rîu de sînge şi sudoare.

Inchis în zidurile reci
Să nu audă plînsu şi rugă;
Voia şi-n moarte faraonul
Poporul rob să-i fie, slugă.

Văd oamenii, acolo-n zări,
Sfîrşiţi, cu chipurile trase.
Pe-al ţărnei sterpe piept,
fierbinţi
Cad stropii frunţii lor...
Lucioase

Ca-n rouă, trupurile au
Sclipirea ierbilor roşcate,
Arşiţe biciuie şi ard
Spinările încovoiate.

Trudesc mulţimi, un furnicar,
Inalţă pietrele-n tăcere.
Se zbuciumă şi se tîrăsc
Umil, cu ultima putere.

In chinu-acela nesfîrşit
Tot lor şi moartea le ia plată,
Tot lor ce altora-au zidit
Nemuritor mormînt de piatră.

Dar ora voastră a bătut
O, faraoni, ieşiţi din groapă,
Priviţi o clipă-n jur, treziţi
De lupta care stă să-nceapă.

Nimic, — atîta s-a ales
Din titlul vostru, sunătorul.
Şi fără voi, iată-n Egipt,
Işi ară brazdele poporul.

Pe nimeni nu mai speriaţi
Uscate suflete şi mumii.

Mormîntul vostru a ajuns
Muzeu deschis la văzul lumii.

Din moarte de va-ţi fi întors
Tot vă chema la judecată
Poporul, veacuri asuprit,
El ce nu iartă niciodată.

Nu, faraoni, nu v-au adus
In faţa timpului iertare
Cu fastu-i, carul triumfal,
Nici armele învingătoare.

O faptă bună n-a r[illegible]as
Pe urme-vă, să vă slăvească.
Nu a fost unul dintre voi
Fără de bici să cîrmuiască.

Uitarea ţării v-a ucis
Şi nu cu dreapta-i lege firea.
V-aţi înşelat, o, faraoni;
Nu dă mormîntul nemurirea.

In romîneşte de **TIBERIU UTAN**

DINTRE SUTE DE CATARGE...

Damian Ureche. **Ultimele poezii par a fi scrise în grabă. Prima trăsătură de condei poartă în ea, de cele mai multe ori, iluzii volatile. Cititorul citește, de obicei, poezia o singură dată, poetul trebuie să și-o citească de sute de ori. Este bine că te preocupă frumusețea rimelor, dar dacă le vei acorda o atenție exagerată vei cădea în artizanat. Și de ce să îngrămădești, una lîngă alta, rime prețioase? Prea multe podoabe pe o îmbrăcăminte impresionează neplăcut.**

M. I. — Sinaia... **Răspunsul a întîrziat din cauze ce se cer explicate mai pe larg. Poate vei găsi timp să treci pe la redacție.**

Constantin Dancu. **N-am înțeles prea bine dorința dumitale. Vrei ca înainte de a trimite cîteva materiale să-ți dai seama dacă poți încerca** la trimiterea unor materiale. **Unica metodă este, totuși, să ne trimiți lucrările** (materiale, parcă are alt sens!) **pentru a le citi. Dar d-ta vezi de pe acum răspunsul nostru, constînd în** pretextele caracteristice și răspunsurile nefavorabile ca îndepliniri de condiții tehnice și chiar artistice. **Nu putem garanta, cu anticipație, că vom publica tot ceea ce se va trimite. Există, desigur, și** răspunsuri nefavorabile, **dar vom răspunde tuturor corespondenților. Citim mai întîi lucrările, și apoi scrisoarea ce le însoțește.**

Iosif Nona. **Indemînarea este doar un început. Iar tristețea trebuie să aibă gravitate. Repetînd:** De-o veșnicie tristețea m-apasă, **sentimentul se banalizează. Tristețea este un prost sfătuitor al poetului contemporan.**

Moldavia Petrescu. **Cînd un începător trimite versuri spre publicare, trebuie să se aștepte printre altele și la răspunsul** mai citește. **Pentru un viitor scriitor, lectura nu este o distracție, sau o simplă curiozitate. Și, apoi, aceste răspunsuri sînt numai aparent identice. Unul pastișează în mod evident pe, să zicem, Coșbuc. Nu-ți poți da seama, oricîtă perspicacitate ai desfășura, dacă te afli în fața unui talent sau a unui neinteresant fenomen de imitație. Îl rogi să trimită și alte versuri, și rezultatul este același. Urmează, atunci, un** mai citește, **pentru că astfel speri într-o lărgire a orizontului poetic respectiv și, implicit, în lămurirea cazului. Altul scrie extrem de chinuit, ai fi gata să juri că nu are pic de talent dar mai observi că maltratează și gramatica elementară. Îi răspunzi** mai citește, **de oarece va învăța măcar să scrie corect. Altul are talent, dar se hazardează în asociații care frizează lipsa culturii necesare poetului. Îi răspunzi, bineînțeles,** mai citește. **Altul are și talent, și un sumum de cultură, dar simți că undeva se împiedică, posibilitățile pretind mai mult de la el. Îi răspunzi un** mai citește, **îndemnîndu-l să-și împingă mai departe hotarul cunoștințelor.**

Și de ce s-ar simți jigniți tinerii scriitori cînd li se spune mai citește? **(Dacă tonul n-a fost evident jignitor). Tuturor li se pare mai normal decît alternarea zilei cu noaptea ca un tînăr care vrea să devie inginer să studieze ani de zile și, odată obținut titlul, să studieze mai departe. Nimănui nu i-ar trece prin cap ideea de a acorda diploma de medic unui om care nu are studiile respective. De ce trebuie ca scriitorul să fie citit doar de alții, și să nu fie el însuși un om citit? Poetul incult, atemporal și genial este o legendă. Marile capodopere au fost scrise printr-un efort titanic. A lucra zeci de ani la un poem, cum făcea Eminescu, este un act de eroism conștient, provenit din îmbinarea geniului cu o înaltă conștiință a culturii umane. Cînd, în societatea noastră socialistă, țăranii frecventează laboratoarele și fiecare muncitor se inițiază în tainele tehnicii, de ce tocmai unii scriitori tineri să se considere jigniți cînd li se adresează îndemnuri către cultură? Faptul că, în conștiința obștească, scriitorul este un om de carte nu înseamnă că ne putem dispensa de lectură. Se întîmplă extrem de rar ca o carte a noastră să înlocuiască toate cărțile pe care le-am ignorat! Și e mai sănătos să citești trei ore și să scrii una, decît altminteri.**

Dorin Vlădoiu. **Stadiul declarațiilor nu trebuie să fie prelungit. Surprinde** cîntecul simplu **în viața oamenilor. Din vuietul continuu poetul e chemat să-și desprindă melodia hărăzită numai lui, sunetul care altfel s-ar pierde. Deși insuficient prelucrată, publicăm o poezie pentru unda ei de autenticitate.**

ESTE UN CINTEC

E un cîntec simplu
Cu izul de zgură
Ce-n ritmul ciocanelor bate mereu.
Îl zici din cărbune,
Din fum și funingine,
Din aer și pîine, e cîntecul meu.
Îl zici din străbune
Și-amare istorii,
Din saltul valurilor,
Din frunză și glorii,
Și-l cîntă sub apă,
Asemenea ție,
În sala mașinilor, fratele meu.
El picură-n mine, pe față și-n inimă,
Este șoapta apei pe minereu,
E cîntecul nostru, e cîntecul vostru,
E sîngele meu.

Viorica Mureșan. **Este mai bine ca exclamațiile să le scoată cititorul, iar poezia să fie cît mai zgîrcită cu ele. Altfel se transformă într-o manieră, obositoare ca toate manierele. Publicăm una dintre poezii și așteptăm altele.**

CHIOT

Hei, cum se bate în mine
Pădurea cu zvon de jivine!
Sub frunte: cleștar de pîriu
Și-n inimă: spice de grîu.

Sub pleoape îmi fulguie cer,
Pe buze îmi joacă eter,
Izvoarele-n mine adun,
Cu soarele-n cer mă cunun.
Ce puternic mi-e pasul,
Țipăt de muguri mi-e glasul,
Pe ramuri i-aud cum răsar
Și-n mine ca pruncii tresar.

Emilian Georgescu. **Versurile reține atenția, dar, dacă ai citit revista, ai văzut care sînt coordonatele activității noastre. Nu ne vom lua niciodată înapoi cuvîntul dat cititorilor, de a fi o expresie a actualității.**

S. Anghel. **Versurile din** Mărturisire **sînt impresionante, prin clocotul sentimentelor. Lipsește organizarea imaginilor și o prelucrare mai atentă a cuvîntului. De fapt, poezia este transpunerea emoțională a scrisorii, pe care sper că am înțeles-o exact, și tocmai de aceea îmi permit să-ți cer mai multă muncă. S-ar putea ca poezia să-ți dea mai mult decît întrezărești.**

Ilarie Hinoveanu. **Așteptînd noi poezii îți publicăm:**

IN DRUM SPRE TATRA

Și-au închis privirea zările deodată,
Tremura castanul desvelit și ud,
Îți simțeam în palme fruntea nfierbîntată
Ca un cer de vară arcuit spre sud.

Măcina la moara norilor, grăunții
Apelor de toamnă, cerul de cenușă.
Mă ardeai în suflet cu căldura frunții
Stîmpărată-n stropii ploii jucăușe.

Cismele de smoală scrîjelau întinsul
Și-ngropau sub țînte schije de obuze.
Picura din roua ochilor tăi plînsul
Și-l simțeam, iubito, revărsat pe buze.

Palma ta muncită-mi potrivea centura,
Impletea Catiușa fulgere-n apus,
Brîul ei de raze ne-ncingea făptura...
Ca să apăr țării liniștea m-am dus.

Lazăr Nicolae Mircea. **Sîntem întru totul de acord cu d-ta cînd spui că** aceste versuri indiferent de valoarea lor nu corespund cu nimic poeziei realiste. **Ne ceri, însă să-ți spunem părerea în ceea ce privește** ritmul, rima și stilistica poeziei. **O singură strofă ne va lămuri:**

Dar viața ce e ea? E un lucru la-ntîmplare?
E un lucru sau ființă ce în cosmos schemă n-are?
Filozofi din vremi trecute ce susțin în alte feluri
Spun că viața-i religită și că omul n-are țeluri.

Ideea încadrării, pe schemă, în cosmos, exclude orice discuție cu privire la ritm, rimă și stilistică.

N. C. Ajudeanu. **De obicei se decretează drept competente persoanele care sînt cel puțin de acord cu versurile prezentate spre lectură. Dar prima competență se cere a fi a autorului. Este o mică eroare în aprecierea d-tale asupra atenției pe care o acordăm producțiilor amatorilor. Noi vrem să acordăm atenție începătorilor, ceea ce este cu totul altceva. Începătorul pornește la drum lung, amatorul se amuză din cînd în cînd. Unul vrea să se desăvîrșească, altul risipește uneori talent fără a-și pune vreo problemă de perspectivă. În sportul de amatori se pot obține performanțe, în poezie nu prea sînt cazuri. Nu vom publica, deci, acrostihuri care pot face să bată mai tare inima unei singure fetițe.**

A. Ghermanschi. **Nu este nevoie de nici un fel de aprobare prealabilă pentru a ne trimite versuri sau proză. Este nevoie de un singur lucru: să le transcrii mai citeț, (dacă se poate) și să le expediezi prin poștă. Vom răspunde la toate scrisorile, în ordinea primirii. Primul pas, cunoștința cu rubrica noastră, a fost deci, făcut. Așteptăm urmările!**

Trifan Dorgoșan. **Publicăm o poezie și așteptăm să ne mai trimiți.**

OMUL

Scoborîtor din haos și uitare
Prin mine, doar, sînt toate cîte sînt,
Și cîte sînt, să stea mi-am pus în gînd,
C-un singur scut și paloș, la picioare.

Am prins, cîndva, cu vremea legămînt
Să nu cunosc în calea mea hotare
Și lupt de-atunci și urc fără-ncetare
Și nu-i zăgaz să curme-al meu avînt...

Iar de-o-ncerca, în zborul meu prin spații,
La gît să-mi prindă noaptea negru-i jug
Și-aripile să-mi mistuie pe rug,
Nălțîndu-mă semeț în constelații,
Am să renasc din scrum cu mult mai viu,
Cu-același scut și paloș: VREAU SĂ ȘTIU!

Ioan Hențiu. **Citește răspunsul dat tov. A. Ghermanschi. Pentru abonamente, etc., adresează-te administrației, la Uniunea Scriitorilor.**

Mimosa Macrea. Balada primului amor **conține observații mult prea originale, ca, de exemplu:**

Inima în piept bătea
Ca un profesor,
Liniște să fie
Primului amor.

Comparația este inedită, dar credeți că este și convingătoare?

Cișmaș Mircea, **Giurgiu;** Taisia Pușcașu, **Hîrșova;** Traian Mocanu **București;** Mihai Apostol, **Ploești;** Eusebiu Emanoil Flor, **Ghermănești-Roman;** Paul Checet, **București:** Rodica N. V. Suhaia, **București;** Gh. Andrei, **București;** A. C. Bala, **Gherla;** Tudorel Dima, **Brăila;** M. I. Neacșu, **București:** Fănel Malmara, **Craiova;** Radu N. Simion, **București; — Mai trimiteți.**

Victor Nistea, **Jibou;** Erdős Toma, **Brad;** George Niță; Fira M. Axente; Valeriu Andreescu, **Cîmpulung-Muscel; — Deocamdată nu.**

Mihu DRAGOMIR

STEAUA fără NUME

ȘTEFAN CISMĂRU

mama știe ce vrea

De cînd mă știu, tata a fost capul familiei. Așa s-a știut și el, așa l-am știut cu toții și n-am apucat-o razna pentru nimic în lume. Mama l-a ascultat și l-a urmat fără să crîcnească. „D-aia e bărbat, ne-a spus. Și vouă, d-aia vă e tată! Să nu-i treceți calea și să nu-i luați vorba, ori să i-o întoarceți pă dos, că ce e în capu' lui, nu poate fi în capu' vostru". Ce-i drept, nici tata n-a atins-o măcar cu un fir de pai. Dar acum, parcă toate s-au întors pe dos.

Mîine e nunta băiatului ei, Paul, ofițerul. E nunta lui nenea. Mama are o singură ambiție: să-i facă o nuntă cum nu s-a mai pomenit.

— Ce, or n-am cu ce? Am! — i-a spus tatii mai alaltăieri.

O simți, umblînd după trai bun cum simți floarea soarelui învîrtindu-se după soare.

Eu o înțeleg și-i dau dreptate. La nunta mea a fost neîmpăcată în sufletul ei: n-a avut de nici unele. Dar ce să mai vorbim? A avut sărăcie. Bine c-a trecut, să nu ne mai uităm în urmă. Așa gîndește și mama. Acum cată înainte. Nunta lui nenea o s-o răzbune de toate, mai ales că știe ea ce știe. Eu o simt după cum îl suceste pe tata. Parcă mie nu mi-a făcut-o!

Taman adusesem vinul de la gospodărie și mă apucasem să înfund sticlele, cînd am simțit vorbele mamii ca pe un sfîrc subțire de biciușcă:

— Ce faci, Ioane? Pe ce lume te trezești, tu?

Nedumerit, am bîiguit cîteva vorbe:

— Cum pe ce lume mă trezesc, mamă?!...

— Păi, tu-mi înfunzi sticle cu coceni, Ioane?!

Am răspuns înțepat:

— Dar cam cu ce-ai vrea?

— Cu dopuri de plută, Ioane. Hai, nu mai sta. Fugi la cooperativă!

Am priceput de îndată ce era în sufletul ei, dar nu m-am putut ține să nu-i întorc vorba:

— Parcă pînă acum numai cu dopuri de plută le-ai astupat.

Nu m-a mai privit cu asprime, ci cu milă, pentru capul meu care nu mă tăia prea mult:

— Mache, Ioane, tu știi cu tot dinadinsul să rămînem proști toată viața?! Atunci, nu te mai osteni. Ia și pune vinul într-o boată, țuica pune-o în niscaiva tingi, bagă și pîinile într-o traistă... Barem să se vază că tot ca acum cinci ani am rămas. De ce să nu fim și noi în rîndu' lumii luminate?!

N-am mai zis nici pîs! Am alergat la cooperativă într-un suflet...

— Nu vrei să zici nimic, Mitriță?

— Nu-ți spusei, fă, nu-ți spusei? — se înverșunează tata. Vorbii cu Mărin și cu Nistor. Ne dă căruțele făcute astăprimăvară la Ienceni. Ni le dă p-amîndouă, cu roibii... Poți să încarci tot satu', nu numai neamurile.

Mama îl privește tot așa cum mă privise și pe mine, cu un fel de milă, că nici pe tata nu-l duce capul prea departe:

— Așa să crezi tu, Mitriță...

— Și de ce nu ți-e pe plac? — se burzuluiește tata.

— Că nu-mi e. Mie să-mi dea „Zisu".

Mărturisesc că pînă în clipa asta, nu știam unde țintea mama și nici de ce tata se împotrivea. Am întors capul, să nu bufnesc în rîs.

— Fă, Catalino, încearcă tata mai cu binișorul, cum poți să vorbești așa? Vrei să mă fac de rușine în fața unui sat întreg? Ce, pînă acu' numai în „Zis" te plimbași?

— Eu nu merg cu căruțele, Mitriță! Să fie ele poleite și răspoleite! Nu-ți mai răci gura cu vorbe d-astea.

Tata își scormonește buzunarele, căutînd altă țigară. Îl simt cum fierbe ca păsatul pe foc iute, dar mama nu-i ia în seamă nimic. Începe să se jeluiască:

— De cînd mă știu, am trăit ca o proastă. N-am avut parte de nimic. Nu tu copilărie, nu tu tinerețe... Nu tu o cămașă ca lumea să ies pînă în șosea barem...

Tata începe să se foiască. Niciodată mama nu l-a forfecat atît. S-a ținut stăpînul casei și s-a crezut om tare. (A crescut doar pe rogojină, nu în puf). Nu e învățat să se lase pisat de muiere, mai cu seamă cînd socotește că are destulă minte să fie în rîndul lumii.

— Catalino, de ce vrei tu să te fac turtă? N-ai și tu cap să gîndești cît de cît? Cum de ți-a trecut prin minte o trăznaie așa de mare. Cum poți tu să amesteci lucrurile gospodăriei cu lucrurile tale? Ne facem de rușine, fă. Ce-ar fi dacă toți colectiviștii ar trage de lucrurile colectivei după cum le-ar veni lor chef? Ce, colectiva e o oaie pe care s-o mulgi de cîte ori vrei?

— Ți se pare ție, Mitriță, îi ia vorba mama. De averea colectivei îmi pasă și mie, că am pus și eu umăru' s-o facem.

— Nu mi se pare, Catalino. Și la urma urmei, dacă nu erai în colectivă, cu ce te duceai la nunta băiatului? Ai putea să-mi spui?

Pe fața tatii a apărut o luminiță. Crede c-a încolțit-o! Dar simt că se amăgește. Mama socotește vorbele în sprijinul ei:

— Taman, „aici e aici". Acu' sîntem în gospodărie. Am și eu mîndria mea de colectivistă ce mă aflu. O să ne vază oamenii de la oraș, venind cu mașina și n-o să se mai uite peste umăr la noi, cum se uitau odată. O să vază ce-ajunserăm... N-ai și tu mîndria ta, Mitriță?

— Ia du-te la gospodărie, Catalino, și spune ce-mi spui mie. Să vedem ce-or zice despre fudulia asta și de cîte-ți trăznesc ție prin cap.

— Și ce, răspunde mama și mai înfiptă, crezi că nu mă duc? Mă duc și la partid dacă-i nevoie. Nu ne învață el să rîvnim la trai bun?! Și mașină cine ne învață să ne cumpărăm? Dacă el zice așa, noi să dăm din coarne ca bou', că n-am avea trebuință de trai bun?

— Tiii!... Te făcuși și dibace și deșteaptă, fă! Mama se face mereu că nu pricepe cum tata se minunează în bătaie de joc.

Am rămas cu tata pe scările prispei. Pe mama o aud vorbind mulțumită cu Oana și alergînd de la țest la căpisterie, de la căldările cu apă, la masa pe care sînt întinse păsările.

E sîmbătă seara. La sediul gospodăriei, flăcăii au încins un galaon îndrăcit. Pe margine, fetele fac zîmbre. Lîngă magazii, un grup de colectiviști rîd să leșine de bazaconiile lui Simion Băzăvan. Moș Dumitru Ciurel cu taica Pătru Vilan, leatul lui, ascultă radio. Lîngă „Zis", mecanicii de la moară cu prietenii lor de la S.M.T., au o „răfuială". Așa e totdeauna în colectivă, pînă spre miezul nopții:

— Mare tărășenie, mă Ioane!... se miră Nistor Mocodean, secretarul de partid.

— Mare, mă!... se miră și Mărin Burdulea, președintele gospodăriei.

Mă fac că nu pricep mirările lor prefăcute.

Nistor îl îmboldește pe Mărin:

— Auzi, ci-că noi dacă i-am da „Zis"-ul am face fală gospodăriei! Așa a zis dada Catalina, Ioane?

— Chiar așa, răspund grăbit și-o iau iar de la cap cu istoria. Îi simt că le place.

Tata stă mai mult cu spatele, făcîndu-se că privește la galaonul flăcăilor. M-a adus pînă aici într-un suflet și a bombănit supărat:

— Haide, Ioane! Haide, ce mai stai? Haide, să mă fac de rușinea satului, ca să vă fie învățătură de minte. Mă fac de pomină, Ioane, auzi? Și nici tu nu ții cu mine...

Nistor și cu Mărin își dau ghionturi și-și fac cu ochiul.

— Ce zici, tovarășe Vastin, întrebă Nistor, mașina asta a noastră ar fi bună să se fălească gospodăria cu ea?

Dimineața, Vastin a dat buzna în oborul nostru, cu „Zis"-ul gospodăriei împodobit ca o fată mare. În uliță, s-au strîns muierile și rumînii. Cată printre parmaci, nedumeriți:

— Așa zic și eu, spune mama Leanca, muierilor care stau pe lîngă ea. Să trăiesc, maică și să văz mașină în obor de rumîn în orice ziulică...

Mama nici nu știe pe unde calcă. Și-a legat testemelul cu ciucuri peste cap, de parcă ar ieși la horă pentru întîia oară. Pe la tîmple, părul e alb de-abinelea, dar uitîndu-te la ea îți vine să crezi că și l-a albit înadins. A prins culoare în obraji și ochii îi lucesc ca niciodată. Tușa Domnica se trage lîngă unchiu' Constandin:

— Ia uită-te, mă, la Catalina. Nu-și mai încape în piele.

— Și bine face, răspunse unchiu', ca și cum mama s-ar purta după inima lui.

— Da' a fost o adormită, Constandine!...

— O fi fost! Tu cam ce-ai fost, fa?

Mama le strică șușotitul:

— Haide, ghea! Haide, suiți-vă în mașină că acu' se suie soarele în cumpăna fîntînii. Haide, Firolino și tu. Frateo, tu ce mai stai?

I-a strîns pe toți în jurul ei. Dacă mai chema vreo rudă, n-ar mai fi găsit un locșor: mașina e plină. Tata stă în cabină, lîngă șofer; tot el e capul familiei.

Vastin mînă ca un apucat. Rumînii se trag pe marginea șanțurilor și dau din cap, a nedumerire. Mama e grijulie să răspundă tuturor, cînd ni se dă binețe.

— Da' unde mergeți, Catalino? — strigă Miron Brabete.

— La nunta băiatului, Miroane!

Mama parcă ar vrea să oprească mașina ca să răspundă fiecăruia cum se cuvine și să-l privească în albul ochilor pînă l-ar face să se dumirească cum e cu minunea asta. Din cînd în cînd își pipăie testemelul să nu carecumva să i se clintească vreun fir de păr din cap. Nici nu-mi vine să crez c-aș mai fi văzut-o ca acum.

La canton, „Zis"-ul sare peste calea ferată ca o iadă. Orașul e acum la doi pași. Iată bariera. De cîte ori nu ne-am oprit aici să ne tragem sufletul și să ne încălțăm, dacă aveam cu ce! Țineam și noi să nu ne rîdă orașul...

Știu acum ce vreau. Vreau să-i fac mamii una bună. Bat în cabina „Zis"-ului cu toată puterea și Vastin, speriat, oprește brusc, aruncîndu-i pe toți grămadă, în față. Tușa Domnica bombănește, tușa Firolina chirăie și Oana privește nedumerită la mine. Odată cu șoferul, coboară și tata, grăbit:

— Ce e, mă? Tu bătuși, Ioane?

— Eu, tată, răspund și mă stăpînesc.

— Da' ce se-ntîmplă, mă?

— Stai numai o clipă, tată, zic eu. Stai că sîntem la barieră și trebuie să se încalțe mama...

Tata mă privește cu ochi mari. De aseară pricepe cu greutate. Mirați privesc și alde unchi-meu și alde mătușa-mea. Nu pot să priceapă dacă e vorba de un lucru cu cap sau de o trăznaie. De felul meu nu sînt poznaș și d-aia zăpăceala e și mai mare. Mama caută spre mine, dar eu îi ocolesc privirile și strîng din dinți, cît pot, să-mi stăpînesc rîsul, mai ales cînd o văd privindu-și încurcată picioarele: e încălțată. Are pantofi noinouți, cumpărați acum o săptămînă. I-a luat înadins pentru nunta lui nenea, ca și testemelul și rochia de stofă cărămizie.

M-a prins trăgînd cu coada ochiului și-a priceput pozna.

— Of, dar-ar moartea în gluma ta proastă, Ioane. Nu vezi că sînt încălțată, mă!...

Taman acum pricep și ceilalți. Eu rîz de mă doare burta. Ei rîd de rîsul meu. Numai mama nu rîde. Își varsă tot năduful pe mine:

— Pe ce lume te-oi trezi, Ioane, mamă?! Tu nu te uiți?... Barem de m-ai fi încălțat tu. Mă încălță colectiva!

Tata a urcat, în mașină, rîzînd: era și el mîndru de mama.

Vă prezentăm cenaclul

„Traian Demetrescu"

(Cooperația meșteșugărească, București)

Cenaclul literar Traian Demetrescu, *— al cooperatorilor meșteșugari din Capitală, este unul din micile ateliere literare în care, talentele rapsozilor moderni se finisează, învățînd cu stăruință tainele unui meșteșug pe care necunoscuții creatori ai eposului popular îl oficiau empiric, cu o genială intuiție artistică.*

Deși numără abia 14 luni, colectivul artistic al cenaclului a marcat cîteva succese — e drept, încă nu la nivelul posibilităților lui — concretizate în colaborări sporadice la Gazeta cooperației meșteșugărești, *în contribuții demne de relevat în paginile* Almanahurilor cooperației meșteșugărești *pe anii 1957 și 1958, precum și susținînd numerele speciale ale gazetei concursului formațiilor artistice din toamna anului trecut.*

Numărul creațiilor citite și discutate în ședințe depășește însă posibilitățile de popularizare ale organelor amintite, mai ales cînd Gazeta cooperației meșteșugărești *— principala publicație săptămînală a UCECOM-ului — manifestă un slab interes față de cenaclu și lucrările sale. În vreme ce alte gazete departamentale și mai ales organele de presă regionale și raionale din țară, consacră pagini lunare producțiilor literare, preocupîndu-se de creșterea tinerelor talente,* Gazeta cooperației meșteșugărești *dă dovadă de prea puțină atenție față de aceste probleme.*

Serviciul editorial al UCECOM-ului nu a reușit nici pînă acum să faciliteze apariția unei culegeri care să înmănunchieze piesele într-un act ale lui Petre Butucescu, Ion Spineanu și Anghel Trandafir, schițele satirice pline de vervă ale lui Alexiu Valeriu, nuvelele și povestirile proaspete și atractive ale lui D. Burlacu, Anghel Trandafir, Grădinaru Constantin, I. Lazăr, poeziile de un lirism cald ale Ecaterinei Mihalache, ori sonetele satirice ale lui Crăciun Cornel, etc. O atare culegere, completată cu fragmente sau programe ale colectivelor de creație ale brigăzilor artistice de agitație (cu care se intenționează crearea unui studiou experimental) ar folosi formațiilor de amatori ca bază a unui repertoriu axat tematic pe problemele specifice vieții meșteșugărești, ajutînd oamenii să-și înțeleagă mai bine sufletele, mobilizîndu-i, prin mesajele lor artistice, în frontul eroic al construcției socialiste. Pentru cenacliști ar constitui o școală de practică a literaturii de actualitate, singura capabilă să fecundeze creator talentul. Așa cum a fost concepută culegerea, cu materialul literar însoțit de indicații de regie scrise de specialiști, pentru piesele de teatru și programele brigăzilor, cu scurte îndrumări de dicțiune și interpretare date de actori, pentru poezii, etc., ca un capitol antologic care să înmănunchieze cele mai valoroase creații ale clasicilor noștri închinate meșteșugarilor, însoțite de scurte comentarii critice, ea va fi un îndrumar prețios pentru formațiile amintite.

Stimularea susținută a creației literare a muncitorilor cooperatori va avea ca efect, printre altele, și creșterea numărului mînuitorilor de condei, necunoscuți, rămași în afara cenaclului lor, de care poate nici nu au auzit...

Eforturilor conducerii Uniunii Metal-Chimie și ale cenaclului trebuie să li se alăture cu căldură și cele ale forurilor amintite din cadrul UCECOM-ului pentru a putea face din cenaclul literar un puternic centru de captare a energiilor creatoare ale meșteșugarilor condeieri.

Em. Enache

RELIEF

CARTEA pentru sate

de I. D. BĂLAN

In urma unor opinii, exprimate nu de mult în presa literară de doi romancieri cu o indiscutabilă autoritate în domeniul cunoașterii vieții țărănești, s-ar părea că abordarea problemei literaturii pentru țărani, în speță a cărții populare, ar constitui un act mult prea temerar dacă nu cu totul gratuit. Cei doi romancieri acreditau ideea, formulată mai mult sau mai puțin categoric, că nu ar exista o literatură specială pentru țărani și nici n-ar fi nevoie de ea, țăranii cunoscuți de dînșii manifestînd interes pentru cărți cu o circulație universal valabilă, în toate categoriile de cititori. Observația aceasta pe cît e de acceptabilă privită din unghiul posibilităților de înțelegere a cititorului țăran, ni se pare cu totul unilaterală privită în perspectiva formației sale intelectuale, a fondului său aperceptiv, a gusturilor lui, care se circumscriu, orice s-ar spune, într-un univers specific ce se transformă și se îmbogățește treptat, într-o vreme relativ îndelungată, trecînd prin inevitabile stagii intermediare. Sub îndrumarea directă a partidului, țara noastră a cunoscut în ultimii ani o grandioasă revoluție culturală în cadrul căreia a fost stîrpit analfabetismul și au pătruns în casele de la sate cărți de mare valoare care au dezvoltat gustul pentru citit. În casa unui fecior de pe valea Mureșului, de pildă, în care n-a fost decînd lumea slovă tipărită în afară de aceea din ceaslov, *din* Visul Maicii Domnului *sau* Legenda despre lemnul crucii, *la care se adăugau uneori* Alisăndria *sau* Isopia *— am întîlnit celebrul roman al lui Șolohov* Pe Donul liniștit *cu o autodedicație tulburătoare:* Această carte *— scria încă stîngaci cu degetele muncite, flăcăul, —* am primit-o în ziua de Sîn-Ilie, de la Maria lui Timofte, lîngă o căpiță de fîn. *E în acest gest oarecum simbolic o împletire ciudată de arhaic și actual, o luptă mocnită și surdă, cu lovituri ce se dau în străfunduri de conștiințe pentru îmbogățirea și primenirea vieții spirituale a omului muncitor de la țară. Această înnoire sufletească, educația nouă în spiritul unei filozofii realiste, întîmpină în calea ei o sumedenie de obstacole, ridicate de burghezie mai ales în perioada dintre cele două războaie mondiale, prin răspîndirea unor simulacre de cărți populare pline de misticism, de șovinism (a se vedea aci o întreagă maculatură beletristică așa-zis umoristică) îndreptată împotriva minorităților conlocuitoare, de naționalism burghez, de obscurantism religios, închegate într-o viziune idilic semănătoristă, în care chiaburi sau primari altruiști salvează din mizerie fetele și copiii săraci creîndu-le, într-o lume de basm, o viață fericită, camuflînd astfel intensa luptă de clasă care se dădea în lumea satelor noastre. Împotriva acestei viziuni false, împotriva influențelor propagandei burgheze, se poate lupta cu mai multă eficiență, fără îndoială, cu ajutorul scrisului. De aceea scriitorii noștri care creează lucrări de valoare în spiritul realismului socialist, au datoria și obligația să contribuie la educarea și formarea unei concepții marxiste despre lume a muncitorilor din lumea satelor prin intermediul cărții populare, care așa cum arăta Engels „trebuie să fie a epocii noastre". Ce-ar putea fi oare cartea populară actuală? Fără a pretinde o definiție riguros-științifică, vedem în ea o lucrare în versuri sau în proză, pătrunsă de o viziune socialistă, de spirit național și popular, scrisă într-un stil ușor accesibil, plină de înțelepciune, capabilă să recreeze, să educe și să instruiască, să fie plauzibilă și să convingă, deși ficțiunea trebuie să lucreze din plin la construirea ei, făcînd să se întîlnească cînd într-un plan de basm și poveste, cînd într-unul real, viața de toate zilele a oamenilor cu marile ei probleme, bucurii și necazuri. Înțelegem prin aceasta necesitatea cărții populare actuale de a oglindi și explica prin mijloacele ei specifice pentru cititorii cu o formație intelectuală mai scăzută, chipul epocii noastre, lupta oamenilor muncii pentru construirea unei vieți noi, înțelegerea științifică a istoriei patriei, a luptei partidului în ilegalitate sau în anii aceștia de zidire a socialismului, în fine explicarea cu ajutorul imaginii artistice a unor fenomene din natură și viață care sînt încă enigme pentru oamenii simpli și care din pricina aceasta îi împiedică să înțeleagă lumea de pe poziții mai avansate. Nu poate scăpa de asemenea din cîmpul de atenție al cărții populare actuale rezolvarea nouă a unor probleme etice și morale care frămîntă conștiința oamenilor de veacuri. Unii scriitori scăpînd din vedere funcția educativă a cărții populare, consideră o înjosire faptul de a scrie o atare lucrare, de aceea poate o bună parte din publicațiile destinate țăranilor, sînt încă de un nivel scăzut, voit naive și anoste, scrise de scriitori de mîna a treia. Engels în* Cărțile populare germane, *apreciind în chip deosebit cartea populară, sublinia totodată și marile exigențe ce trebuie să le avem față de ea.*

Cerința aceasta atît de justificată pare a fi îndeajuns de puțin satisfăcută de publicațiile noastre destinate țăranilor, precum și de colecțiile de la E.S.P.L.A. și Editura Tineretului, menite a contribui la educarea țărănimii muncitoare, aflată într-un complex proces de transformare socialistă. E lăudabilă desigur acțiunea de retipărire a unor cărți populare „clasice" care așa cum spune M. Gaster, au strîns în ele „comoara tuturor științelor poporului, dobîndite atît prin proprie abstracțiune, cît și prin moștenire din tată în fiu" păstrînd „toate elementele intelectuale ale secolelor trecutului", stînd prin aceasta în contrast cu biserica dominatoare și dogmele ei, — dar în epoca noastră, pentru scopurile urmărite de noi nu ne mai putem mulțumi cu atît. E nevoie de cărți bune pentru țărănimea muncitoare, scrise pe înțelesul ei cu un conținut și o ideologie care să desțelenească *sufletele celor ce desțelenesc cu hărnicie pămînturile agriculturii socialiste. E nevoie de o muncă intensă în acest sens, pornind de la întocmirea calendarelor, revistelor, ziarelor și broșurilor destinate satelor și pînă la cărți populare care să fie pentru epoca noastră mult mai mult decît ceea ce au fost veacuri în șir* Alexandria. Esopia *sau* Floarea darurilor *pentru generațiile de țărani adormiți sub glia mormintelor și pierduți în ceață și fum.*

Șezătorile „Luceafărului"

In continuarea programului de șezători literare organizate în scopul de a se stabili o cît mai strînsă legătură a creatorului cu viața și cititorii săi, un grup de colaboratori și redactori ai revistei noastre s-au deplasat în regiunea Constanța unde, continuînd o inițiativă mai veche, apreciată de marele public, au ținut trei șezători literare în cinstea zilei naționale a eliberării patriei noastre de sub jugul fascist. În seara zilei de 16 august, în sala Teatrului de Stat din Constanța, a avut loc întîlnirea scriitorilor bucureșteni cu publicul constănțean.

Duminică 17 august, dimineața, grupul de scriitori s-a întîlnit în sala căminului cultural din comuna Peceneaga, cu peste 200 de membri ai gospodăriei agricole colective milionare „Gheorghe Doja".

După șezătoare, brigada artistică de agitație a gospodăriei a prezentat un scurt program, apoi au fost vizitate noile construcții ale gospodăriei.

In seara zilei de 18 august oamenii muncii aflați în stațiunea Tekirghiol au participat în mare număr la șezătoarea literară prezentată la Teatrul de vară.

La aceste șezători au participat tovarășii Teodor Balș, I. D. Bălan, George Dan, Mihu Dragomir, Ștefan Iureș, Aurel Martin, Neculai Tăutu, Niculaie Stoian și Violeta Zamfirescu.

In seara zilei de 21 august, poeții Teodor Balș, Dan Deșliu, Mihu Dragomir, Eugen Frunză și Niculaie Stoian au citit versuri la întreprinderea „Prodexport" din Capitală.

N. S.

Reportajele lui V. Nicorovici

Atenția de care se bucură în ultima vreme reportajul literar în paginile ziarelor și revistelor noastre, rod al unei îndelungate pledoarii pentru acest gen literar operativ, ancorat și generat de realitate, impune atenției cititorului nume noi. Printre aceste nume, prezente prin creații inspirate de realitatea clocotitoare a zilelor noastre, numele tînărului reporter V. Nicorovici reține atenția, oarecum, în mod deosebit, prin felul în care caută și încearcă să-și afirme propriul său glas. Concepînd reportajul ca o perfectă și unitară cronică a actualității, a complexului de fapte și probleme pe care le afirmă viața, V. Nicorovici înțelege că acest gen este viabil tocmai prin posibilitatea și în același timp obligația de a prezenta cele mai semnificative aspecte ale realității. Evitînd divagația pe teme comune, inofensive și atemporale, ceea ce-l preocupă este actualitatea în complexitatea ei, zugrăvirea faptelor și oamenilor proprii zilelor noastre. Reportajele publicate în Tribuna *sau* Gazeta literară **îl arată ca pe un observator atent și lucid al realității, căutînd pretutindeni sensul profund; iar fragmentele apărute recent în nr. 6 al** Vieții Romînești **ca pe un cronicar merituos al Hunedoarei încercînd o redare monografică, originală, a cetății oțelului. De menționat că cele** Patru sute zile în orașul flăcărilor, **volumul anunțat, sînt rodul a tot atîtea zile trăite în mijlocul oțelarilor.**

Preocuparea pentru aspectele majore ale realității, dorința vădită de a-i fi cronicar fidel și pasionat, dă reportajelor sale valoare și solicită interes; totodată stă chezășie unor viitoare reușite pe acest tărîm.

ION TĂTARU

Nostalgiile lui Ciriviș

In presa noastră a fost remarcată apariția cărții lui G. Ciprian intitulată simbolic și simetric Măscărici și mîzgălici; *recenzenții au subliniat autenticitatea amintirilor actorului care a împlinit de curînd 74 de ani, dar au arătat și lipsa de discernămînt critic în selecția acestor amintiri. Desigur nu toate faptele de pe scenă sau din culise sînt esențiale pentru conservarea unei epoci; nu toate amintirile au valoare în determinarea profilului unei generații.*

Dar dincolo de această tonalitate de compoziție a cărții, de accent tonic în orientarea spre esențial *sau spre* neesențial, *rezultă ușor din lectura celor 438 de pagini o lipsă de orientare ideologică a autorului piesei* Omul cu mîrțoaga, *în „reconsiderarea" nostalgică a operei lui Urmuz.*

In retrospectiva sa sentimentală Ciprian îl prezintă pe Urmuz în intimitate: creator de șarje lirice inteligente cu valoare satirică. Literatura lui Urmuz, de care Ciprian, se vede, a fost încîntat, era inițial numai un sistem de trăznăi destinat să enerveze seriozitatea virginală a premianților de la seminar, obișnuiți cu ordinea scolastică în estetică și în viață. Trăznăile ar fi acceptabile dacă ar fi rămas trăznăi, dar Urmuz a publicat atît versurile cît și proza reprodusă de Ciprian și mai mult, a găsit și admiratori care să-l catalogheze genial și să-l enumere alături de Eminescu și Caragiale cum făcea nu de mult, la Paris, Virgil Ierunca. Fragmentul cu Pelicanul sau babița, *cel cu pilele* Leclanché, *cel cu* Turnavitu *sînt publicate și considerate de cîteva spirite decadente ca „opere de artă". Ciprian face mai mult, mai citează și din ineditele lui Urmuz pe care le memorează cu fidelitate profesională. Autorul* Capului de răței *are față de Urmuz numai elogii necontrolate:* „marele său bagaj inventiv", „persiflare a noilor curente literare" *(cubism, futurism, dadaism),* „personalitate literară excepțională, care construiește călcînd toate legile" (Izmail și Turnavitu, Algazy et Grümmer), „un pisc singuratic care sfida cerul" *etc.*

Transcrierea „elucubrațiilor" lui Urmuz, fie și sub forma unor nostalgii din liceu, îmbăiate în spuma unui humor retrospectiv, insistența pe spațiul atîtor pagini asupra acestui soi de creații, justificate la început ca trăznăi și catalogate apoi ca „opere de artă" *e o prezentare fără discernămînt a unor lucruri care nu au nimic cu literatura. Toată simpatia pentru Ciriviș (recte Urmuz — D. Demetrescu, Buzău) se putea cristaliza în cîteva fraze, fără citarea operei acestuia.*

Această deghizată reconsiderare a lui Urmuz putea fi corectată de Editura de stat pentru literatură și artă. Scriitorul Ciprian a fost prieten și cu alți poeți și prozatori despre care vorbește în carte dar nu le citează opera. Se va obiecta că e vorba de scriitori ale căror opere au circulație, citarea din Urmuz are și o valoare de a reda lucruri mai puțin cunoscute. Aici este toată buba. In cartea lui Ciprian am găsit o epocă și o lume a teatrului de ieri prezentate cu mult realism (cu toate risipirile spre lucrurile neesențiale care frizează humorul ieftin), dar n-am putut înțelege ușurința cu care s-au dat atîtea citate din Urmuz, însoțite de comentariile elogioase, pline de nostalgii restrospective ale colegului de bancă de acum 60 de ani.

EMIL MANU

Cuscrii

Numărul 5 al **Vieții Romînești** publică un fragment din romanul tînărului prozator Al. Ivan Ghilea. După **Frații Huțulea,** volum de schițe apărut anii trecuți, fragmentul din romanul **Cuscrii** îl impune pe Al. Ivan Ghilea ca unul dintre cei mai talentați prozatori ai generației tinere. **Cuscrii** aduc imagini din viața satului moldovenesc contemporan. Scriitorul este un bun cunoscător al vieții rurale pe care știe s-o înfățișeze în aspectele ei dramatice și pitorești totodată. Farmecă mult limba romanului care are ceva din muzicalitatea stilului sadovenian, și din jovialitatea frazei lui Creangă. Cum despre un fragment relativ scurt nu se pot spune multe lucruri, ne rezervăm dreptul unor comentarii și analize mai ample cu prilejul apariției romanului în librării. Deocamdată am ținut să semnalăm apariția acestui fragment ca un succes al prozei tinere inspirate din actualitatea imediată.

T. G.

Șandor P. ?

In catalogul pe luna august 1958, editat de Direcția difuzării cărții, la rubrica „apărute în luna iulie" s-a tipărit numele lui **Petőfi Sándor** ca în titlul acestei note. S-a comis o dublă eroare. Intîi s-a abreviat **numele** de familie al poetului, ceea ce firește nu e indicat. In al doilea rînd greșeala constă în faptul că s-a trecut numele propriu înaintea celui de familie, contrar uzului maghiar. Dacă era vorba de un scriitor oarecare, se mai putea trece cu vederea, deși greșeala ar fi greu de iertat, în toate cazurile. Dar cînd e la mijloc numele unui poet de geniu, nu se poate invoca nici o circumstanță atenuantă. Cum de s-a ajuns la o asemenea stîlcire, cînd pe coperta din afară a tălmăcirii lui **János Vitéz** de către Eugen Jebeleanu, e scris doar Petőfi (cu litere mari, foarte vizibil), iar pe dinăuntru e trecut, clar, numele întreg?!

P. P.

Concursuri

In ultima vreme o seamă de teatre și reviste literare au luat o inițiativă lăudabilă în vederea încurajării creației literare de actualitate. S-au anunțat pînă acum cîteva concursuri literare. Revista clujeană Tribuna **a și ținut unul care, făcînd abstracție de scăzuta exigență a juriului, a scos la iveală, și mai pronunțat, cîteva nume noi de tineri scriitori, pasionați de problemele vieții contemporane. Cel mai impunător și promițător dintre concursuri ni se pare cel instituit de** Viața Romînească. **Amploarea acestui concurs ne face să sperăm în cel puțin cîteva lucrări de valoare inspirate din actualitatea imediată.**

Scrisul Bănățean **nr. 6 ne-a adus vestea că Teatrul de Stat din Timișoara și Filiala Uniunii Scriitorilor din acest oraș organizează de asemenea în cinstea celei de-a 11-a aniversări a proclamării Republicii Populare Romîne un concurs de piese de teatru în trei și cinci acte.**

Pilda ar trebui urmată și de alte teatre din țară. S-ar încuraja în felul acesta o dramaturgie actuală și legată de cele mai variate probleme ale vieții noastre socialiste.

Este de datoria juriilor care vor decerna aceste premii să manifeste exigența cuvenită pentru a nu fi compromisă o inițiativă atît de valoroasă.

A. G.

EKATERINA BELACHOVA (R.S.F.S.R.) — VISÎND

Lipsă de spirit critic

Iașul literar *nr. 5 însereză în paginile sale articolele profesorilor Gh. Vrabie:* Coșbuc și folclorul *și Mircea Mancaș:* Camil Petrescu despre problemele teatrului, *lucrări ce se impun prin documentația ce o conțin și prin sobrietate. Discutînd problemele destul de dificile legate de creația celor doi scriitori, cercetătorii se mulțumesc însă cu simpla relatare a faptelor fără a le da o interpretare proprie și actuală, fără a discerne critic materialul informativ deținut.*

Gh. Vrabie expune foarte concis concepțiile lui Coșbuc despre genezc poeziei populare, despre fenomenul recreației și circulației în folclor, despre structura creațiilor folclorice. Numai că simpla expunere a părerilor poetului despre diferitele laturi și funcții ale folclorului, se dovedește insuficient de utilă din moment ce autorul articolului nu arată în ce măsură ele reprezentau vederi ale folcloristicii din epoca în care a trăit poetul,

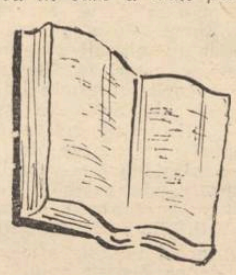

în ce măsură concepția lui Coșbuc despre folclor se apropie de a noastră etc. De aceeași tratare factologică se bucură și părerile lui Camil Petrescu, despre teatru. Autorul ocolește prudent aspectele mai greu de explicat din activitatea teatrologică a lui Camil Petrescu, cum ar fi influența filozofiei fenomenologice a lui Husserl asupra scriitorului, o seamă de alte convingeri pe care ulterior Camil Petrescu și le-a corectat. Un studiu cum este cel al profesorului Mircea Mancaș cerea neapărat pentru a înțelege critic ideile estetice ale lui Camil Petrescu în diferite etape ale dezvoltării sale, dezbaterea concepțiilor filozofice îmbrățișate de scriitor, drumul parcurs pînă la apropierea de înțelegerea marxistă a lumii. Deficiențele celor două studii se convin semnalate cu atît mai mult cu cît în ultimă vreme apar unele studii și articole care se mulțumesc cu simpla relatare a faptelor, fără a le dezbate în spirit critic și fără eforturi susținute spre o interpretare marxistă a istoriei culturii noastre.

G. A.

Mai multă seriozitate!

La rubrica Miscelanea, Viața Romînească **nr. 6 publica printre altele articolul** Antecedente. **Pe scurt, se face istoricul începuturilor literare ale lui Teodor Mazilu, care, după cum ne informează un biograf bine informat pe nume G. O. a debutat în** Romînia liberă **din 16 februarie 1945 la rubrica „colțul elevilor", printr-un apel „pe cît de timid pe atît de inimos" semnat elev Mazilu T. Teodor, clasa a IV-a. Autorul articolului înregistrează penibil de minuțios tot felul de corespondențe purtate de tînărul scriitor elev pe atunci cu diferitele publicații cotidiene și vice-versa. Aș avea însă de pus o întrebare: De ce nu a publicat** Viața Romînească **un articol substanțial pe marginea celor două volume publicate pînă acum de Teodor Mazilu? Poate că ar fi fost mai util și pentru scriitor și pentru cititori, care înainte de ai cunoaște antecedentele „literare" ale lui Mazilu l-ar fi vrut comentat competent de critica literară, inclusiv cea de la** Viața Romînească.

G. T.

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 1.51.54, 1.38.51; ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 7.79.46; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an;
Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

CĂLĂTORIE ÎN BULGARIA

Plovdiv — orașul celor șapte coline

Un vestit călător observa odată: „Orașele, ca și oamenii, ori le intuiești de prima oară, ori îți trebuie o viață întreagă ca să le cunoști". Orașul era pentru el un organism viu, cu fizionomia sa distinctă, cu atmosfera proprie, cu un suflet secret, sălășluind înapoia zidurilor. Acest suflet i se dezvăluia nu numai în stilul arhitectonic, în caracterul străzilor și al ulițelor, ci și în mișcarea, în viața oamenilor cetății.

Plovdivul ți se destăinuie deopotrivă și prin originalitatea clădirilor și prin pulsația intensă a arterelor sale principale. E al doilea oraș al Bulgariei, cu aproape 200.000 de locuitori.

Privindu-l de pe una din cele șapte coline pe care este construit, coline ce se înalță singuratice pe șesul Traciei, pe malul drept al rîului Maritza, ai impresia că orașul visează, străjuit de-o parte și cealaltă de munții Stara — Planina și Rhodopi. Este atît de străvechi încît înfiin area lui ține de legendă.

Abia în secolul al 9-lea este inclus în primul stat slavo-bulgar. Așezat la întretăierea căii ce unește Dunărea cu Marea Egee și Constantinopolul cu Viena, bogatul Plovdiv își atrage asupra sa furtuna oștilor otomane. E trecut prin foc de către năvălitori. In epoca Renașterii naționale bulgare, orașul ajunge la o mare înflorire.

Ceea ce se vede acum dăinue din această perioadă. Părăsim forfota centrului și urcăm pe-o ulicioară laterală spre partea veche a orașului. Să zăbovim puțin prin aceste locuri care păstrează intact stilul Renașterii bulgare. Ulicioarele pietruite, strîmte și întortochiate urcă în toate direcțiile; uneori ți se pare că drumul se închide, atît de apropiate sînt balcoanele caselor. Treci pe dedesubt, printr-un loc îngust, și ulița se desfășoară mai largă, iar pe un fel de promontoriu se ivește deodată o clădire încă trainică, dominatoare, cu balcoanele sprijinite pe căpriori curbați. Citești pe o placă comemorativă că aci a făcut un popas de două luni de zile poetul Lamartine, în călătoria sa spre Orient.

Unghiurile perspectivei se schimbă după fiecare colț. Și să nu te mire dacă de pildă vechea biserică Sf. Constantin și Elena, de dimensiuni obișnuite, îți apare de pe o altă ulită, impresionantă, ridicată la o înălțime amețitoare. De fapt, ea este construită pe meterezele zidului roman de apărare.

Perspectivele sînt mereu neașteptate.

Odihnindu-te pe banca unei grădini romantice, nebănuite, împrejmuită de un zid ruinat, zărești la picioarele tale întreaga vale a Maritzei, cu colinele stîncoase izbucnite pe șesul Traciei, cu lanțurile de munți ce se topesc în zare. O clipă ai senzația că ești suspendat în vid. Neliniștea ți se risipește în inima vechiului cartier.

Pretutindeni se vădește arta iscusiților meșteri ai Renașterii bulgare; în originalitatea caselor, fără parte, avînd balcoane susținute de căpriori curbați, în plafoanele sculptate reprezentînd soarele, în lucrătura porților, a ornamentelor de aramă și de fier, a obiectelor casnice. Ferestrele sînt apărate de grătare de fier în forme de lăncii.

Înlăturînd poarta, intri într-un gang, de unde, pe latura stîngă, o scară putredă, scîrțiietoare, te duce la locuința propriu zisă. Dai de o sală spațioasă, cu același plafon sculptat, lumina venind de la ferestrele de pe balcon. De o parte și cealaltă a sălii se înșiruie cîte două camere.

Intrăm într-o încăpere care mai păstrează mobilierul de epocă. De jur împrejurul pereților sînt montate banchete lungi de lemn învelite în pînză verde. In mijlocul camerei se află o masă rotundă, nu mai înaltă decît o palmă de la podea, înconjurată de perini, mici, brodate, pe care altădată luau loc oaspeții. Unii ședeau de-a dreptul pe covor. Două mari vase de aramă, cu picior, în care se ținea jarul aprins, serveau pentru încălzire.

Timpul și-a pus pecetea lui de uzură pe aceste frumoase clădiri. Înfățișarea lor ermetică, cu balcoanele închise, cu ferestrele zăbrelite, cu porțile masive, ascundea o viață claustrată, ferită de ochi indiscreți. Desfătările erau rare, restrînse în sînul familiei. Oamenii erau asupriți, îndurau greu jugul turcesc.

Nu vei înțelege nimic din sufletul Plovdivului, dacă te vei lăsa amăgit de melancolia teilor, de pitorescul și poezia vechilor clădiri, căci în acest oraș, ca și pretutindeni, flacăra revoltei ardea în inima celor ce luptau pentru eliberarea Bulgariei. Adeseori noaptea, ulițele răsunau de țipete și împușcături, de prădăciunile și jafurile turcilor. Cu cît era mai nemiloasă asuprirea, cu atît mai dîrză se dovedea rezistența poporului răsculat.

In 1878, Plovdivul fu eliberat de trupele rusești învingătoare.

Mai tîrziu, lupta subterană se ducea de astă dată împotriva burgheziei împotriva pecinginei fasciste care se întinsese pe trupul țării. Răsunau iar împușcături pe vechile uliți, ca și pe străzile noului oraș. Muncitorii de la fabrica de tutun, din ateliere, intelectualii devotați poporului, înăbușeau rezistența împotriva fascismului. Vînătoarea de comuniști se întețea; erau urmăriți, torturați, asasinați cu sălbăticie și pe străzi. In zadar; rîndurile rezistenților creșteau, se împuțeau. Nici-o putere nu putea să înăbușe tradiția revoluționară a orașului.

Aici doar a trăit și a activat din 1894 pînă în 1902, Dimitr Blagoev, fondatorul socialismului științific în Bulgaria. Aici și-a dus activitatea revoluționară timp de cincisprezece ani, Vasil Colarov colaboratorul și prietenul lui Gheorghi Dimitrov. Aici a fost răpusă partizana Liliana Dimitrova, care a ținut piept douăsprezece ore atacului poliției fasciste.

Plovdivul de azi a înflorit din sîngele eroilor.

Și fie că te plimbi pe ulițele înguste, tăcute și romantice ale vechiului cartier, fie că te pierzi în forfota mulțimii care însuflețește centrul, cu bulevardele și parcurile sale, Plovdivul nu-ți va dezvălui adevărata lui frumusețe și tărie, decît pătrunzîndu-i sufletul revoluționar. El sălășluește dincolo de miresmele de tei care plutesc în văzduhul curat, dincolo de zidurile antice, dincolo de originala arhitectură a clădirilor; îl găsești acum în elanul, în energia și pasiunea oamenilor muncii, în construcția lor pașnică.

Așa vei înțelege ce s-a realizat în paisprezece ani de la eliberare, eveniment istoric eternizat printr-o gigantică statuie de granit a soldatului sovietic, înălțată pe una din cele șapte coline.

Plovdivul este astăzi un centru industrial de primă importanță prin fabricile și depozitele sale de tutun, prin fabricile de conserve, uzinele metalurgice, uzina de încălțăminte, uzina de textile Maritza. Acest combinat numără treizeci de mii de fuse și peste 800 de mașini de țesut automate. Un mic oraș a luat naștere în preajma uzinei textile. Chiar pe malul rîului se ridică corpurile de locuințe muncitorești, înzestrate cu instalații sanitare moderne. Noi edificii publice, Teatrul Național, Teatrul de vară, Institutul Agricol, Stadionul împodobesc orașul, înfrumusețat de bulevardele noi și parcurile sale admirabil amenajate.

Indată ce se lasă amurgul, traficul devine atît de intens încît autobusele nu mai au voie să circule pe artera principală. Trotuarele și mijlocul străzii sînt invadate de o mulțime tînără, veselă, fără să fie excesivă, dornică să se plimbe, să simtă freamătul viu al orașului. Grupuri compacte se adună în fa a cinematografelor luminate. Cînd nu mai găsesc locuri, se răspîndesc pe bulevarde și în parcurile primitoare.

Involuntar, îmi amintesc cuvintele de admirație rostite de un călător străin: „Orașul ar trebui pus sub un enorm clopot de sticlă pe care să scrie: muzeu". Pricep respectul și pietatea lui față de acest oraș minunat, unde fiecare piatră pe care calci îți trezește ecoul, unui trecut falnic. Dar „muzeul" îmi sugerează un glacial mausoleu de sticlă. Și e atît de departe această imagine, de animația, de bucuria de-a trăi a Plovdivului!

Mă desprind din șuvoiul de oameni și urc spre restaurantul-grădină cățărat pe stînci, ca să privesc pentru ultima oară orașul și să-mi iau rămas bun de la toate frumusețile sale.

Purpura amurgului se stinge treptat și înserarea filfiie deasupra colinelor; întunericul a cuprins orizontul. Deodată izbucnesc luminile pe cele șapte coline, care apar ca șapte stupi uriași, sclipind în noapte. Un alt șirag de lumini se întinde de-a-lungul Maritzei, jucînd în valurile domoale, cu reflexe schimbătoare de argint. Dincolo de pod, pe malul sting, zăresc clădirile pavilioanelor, unde se ține în fiecare an Tîrgul internațional.

Munții sînt undeva, în fundul nopții. Pe vîrful colinei apropiate, cu terase largi, pietruite, văd gigantica statuie de granit a soldatului sovietic. Și nu știu de ce, gîndul mă poartă mai departe la cîmpiile rodnice, la munții mîndri ai țării românești și încerc un sentiment de siguranță și de plenitudine.

Ieronim ŞERBU

Gheorghii Djagarov

Bulgaria

Pămînt, cît palma aspră de țăran...
Mai mult la ce-aș rîvni? Mi-i drag de tine,
De sudicul tău sînge-arzînd în vine.
De cremenea bătrînului Balcan.

Chiar de-au urlat într-un răstimp apus
Șacali și lupi în codrii tăi de cetini,
Intinsă masă-ai fost pentru prieteni
Și-adînc mormînt cui moarte ți-a adus.

Pămînt, cît palma aspră de țăran...
Nestrămutatu-ți crez sfărmă în tină
Paharul cu otrava bizantină
Și-nsîngerat, turcescul iatagan.

Isnafii de tutun și sînge rob
Adesea, pe nimic te-nstrăinară.
Tu mic, dar greu ca pietrele de moară,
Sub talpă l-ai strivit, făcîndu-i zob.

Și-atunci minunii plăsmuite-n vis
Surîsu-i-au încremenite case,
De-atîtea flamuri cerul foc luase,
Că alt drum bariera și-a deschis.

Bulgare mîini frumos te-au învăscut
Cu noile podoabe ale-nfloririi,
Să-mparți miresme-n jur ca trandafirii,
Să-ți poarte vîntul cîntecul — salut.

Pămînt, cît palma doar — în lung și-n lat...
Tu, universul tot — și țări și mări și soare,
Nu kilometri pot să te măsoare,
Ci doar iubirea mea de care-s beat.

In românește de **N. STOIAN**

Vulturii balcanilor

Sînt mulți ani de cînd am vizitat Republica Populară Bulgaria. Multe lucruri, multe impresii, mai ales în ceea ce privește construcția socialistă, au fost depășite. Dar eroismul poporului bulgar rămîne neschimbat. Despre lupta și dîrzenia poporului bulgar am auzit basme și legende, întîmplări pierdute în negura vremurilor de robie. Despre acest eroism și această dîrzenie m-am convins la fața locului, cînd am vizitat Bulgaria Populară, cînd am văzut șantierele din Sofia, cînd am văzut fabricile și sutele de blocuri din orașul nou construit, care poartă numele celui mai bun și mai iubit fiu al poporului bulgar: Gheorghi Dimitrov.

In Bulgaria de astăzi nu m-am simțit nici o clipă ca într-o țară străină... Pe străzile Sofiei mă plimbam ca la mine acasă. Totul îmi era familiar, totul mi se părea cunoscut... Nici o clipă n-am avut sentimentul înstrăinării. Bulgarii și românii au o comunitate multiseculară. Se aseamănă geografia politică și istoria, se aseamănă sentimentele și idealurile celor două popoare frățești. Basmele, legendele, melodiile și cîntecele lor se aseamănă cu ale noastre...

Bulgaria a stat sub ocupație turcească aproape cinci sute de ani. In jumătate de mileniu, turcii au robit și pustiit tot teritoriul bulgar, au vîndut ca sclavi mulți locuitori bulgari, dar n-au putut îngenunchia spiritul poporului bulgar, n-au putut stinge flacăra ce ardea în inima lui, dorul lui de libertate.

Poporul bulgar, la capătul răbdării și disperării, nu-și găsise decît în haiducie forma de rezistență și răzbunare contra asupritorilor. Haiducia era forma organizată de rezistență, un fel de partizanat, în care erau înregimentați sute și mii de luptători, care aveau legături cu patrioții bulgari refugiați peste hotare. Hristo Botev, marele poet bulgar, era la Brăila, de unde scria și trimitea manifeste și broșuri de înflăcărare și organizare a rezistenței; cu gînd să răscoale întreaga Bulgarie înrobită, se pregătea să treacă Dunărea cu oameni și arme. A trecut Dunărea și a murit luptînd eroic în fruntea detașamentului său de partizani. Hristo Botev voia să ajungă în Balcani, să-și unească forțele cu alți patrioți, cu haiducii și țăranii din munți.

Au încercat și fasciștii germani să îngenunchieze poporul bulgar. S-au ridicat din nou patrioții, au răsunat munții de focurile lor de armă. Nu numai țăranii și muncitorii s-au ridicat. S-au ridicat savanții, poeții, preoții și fetele tinere, s-au ridicat bătrînii și copiii.

Robia asupririi otomane și robia fasciștilor germani nu i-a putut supune pe bulgari. Eroismul lor va rămîne pentru generațiile viitoare ca și pentru generațiile de astăzi, un demn exemplu.

Toată lumea spunea altădată că Bulgaria este o țară mică și săracă, fără bogății naturale, cu pămînt în mare parte pietros și sterp, cu munți despăduriți. In cinci sute de ani de robie, pămîntul a fost pîrjolit. Pădurile au fost tăiate sau arse. Asupritorii credeau că, luînd astfel de măsuri, haiducii și patrioții nu vor mai avea unde să se ascundă. Apoi, la robia celor aproape cinci sute de ani, s-a adăugat robia dinastiilor străine și a capitaliștilor.

Bulgaria nouă nu este astăzi vestită numai prin parfumul său neîntrecut pe tot globul, parfumul de roze; nu este vestită numai prin tutunul său de calitate superioară, dar este tot atît de cunoscută sub un aspect cu totul nou aproape: marea sa industrie grea, descoperirea de zăcăminte de petrol și cărbune, vestitele-i lacuri de acumulare și marile-i hidrocentrale, cooperativizarea în întregime a agriculturii sale; Bulgaria de azi e cunoscută prin înființarea și dezvoltarea învățămîntului superior, e cunoscută prin arta și literatura sa, care dezvoltă cele mai bune tradiții ale trecutului.

Bulgaria este o țară socialistă. O țară frumoasă și bogată. Poporul bulgar o face frumoasă și bogată.

Dumitru CORBEA

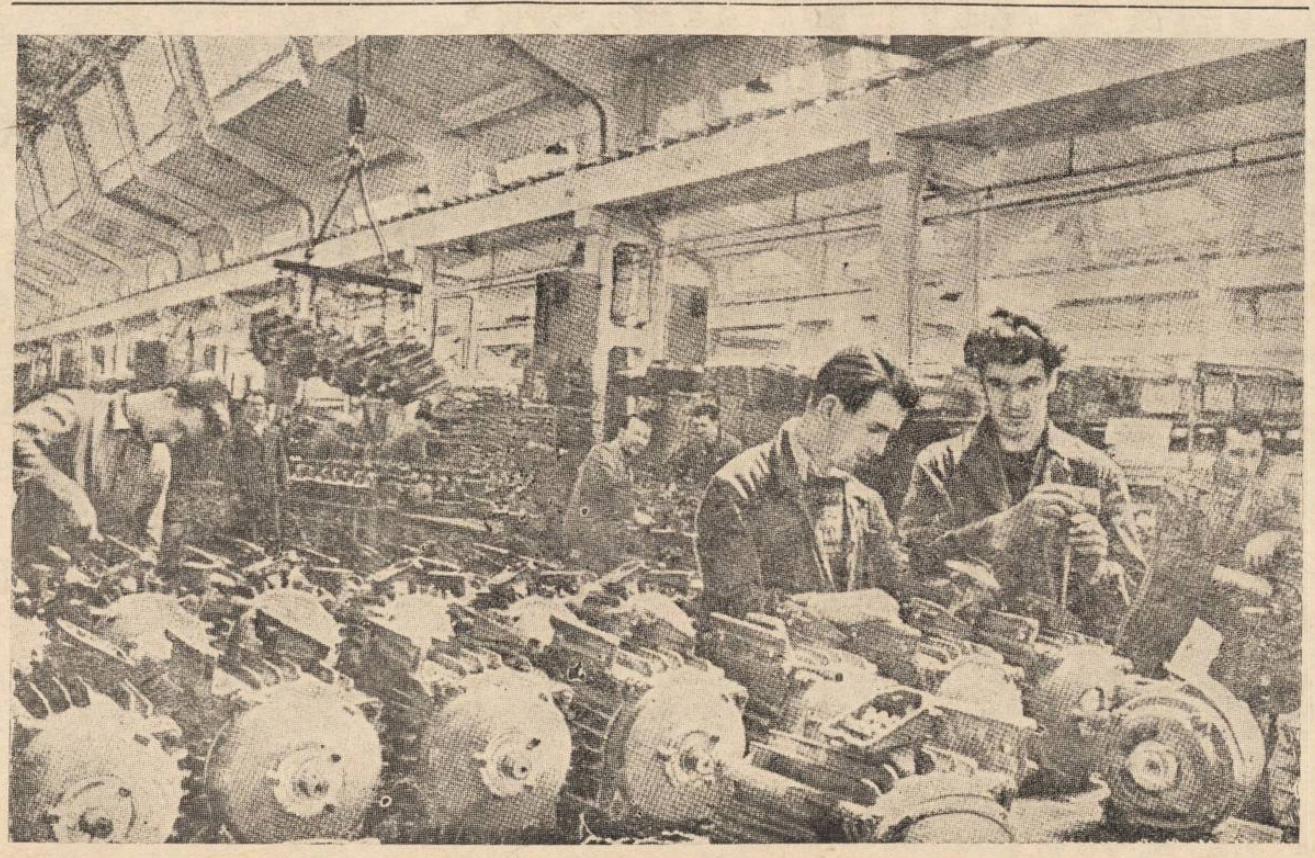

Intr-una din uzinele Plovdivului

o seamă de cuvinte

Tălmăciri din William Blake

Fără-ndoială că nimic nu poate caracteriza mai bine opera lui William Blake decît cuvintele scrise de unul din cei mai buni biografi ai poetului englez, cuvinte citate de altminteri în prefața tălmăcitorului romîn. „Opera lui William Blake — spune Arthur Symons — începe în grădina Edenului sau în grădina copilăriei lumii și are în ea ceva din naivitatea fiarelor... Versurile lui zburdă ciudat ca iezii. Expresia pe care o dă el stării de inocență are ceva din inocența pruncilor, a căror joacă vrăjește pe omul matur. El este singurul poet care a scris și cîntecele copilăriei, și ale tinereții, și ale anilor maturi, și ale bătrîneții; și a murit cîntînd".

Această operă a unuia din cei mai tulburători poeți englezi care a trecut puntea dintre veacul al XVIII-lea și al XIX-lea, ne-o înfățișează în izbutite tălmăciri, Cicerone Theodorescu. Aceasta pentru că, de bună seamă, problema tălmăcirilor de poezie, Cicerone Theodorescu o consideră drept o problemă de creație propriu-zisă. Traducerile lui Cicerone Theodorescu sînt, într-adevăr, tot atîtea străduințe de exprimare artistică a textelor originale. Fie că a tradus poemele de război ale lui Charles Vildrac, fie că este vorba de poemul-testament al lui Vladimir Maiakovski În gura mare, fie că-i vorba, acum, de William Blake, Cicerone Theodorescu aplică, în procesul tălmăcirilor lui, acest principiu creator al echivalării artistice. Am spune chiar mai mult: al recreării de valori în limbă proprie, rămînînd fidel temei, gîndirii și modalității poetice a originalului. Cicerone Theodorescu pornește de la ideea justă potrivit căreia orice tălmăcire în general — și a unei cărți de poezie în special — obligă la neîntrerupte căutări creatoare, o tălmăcire bună fiind, în realitate, o creație nouă, în altă limbă, a acelorași materiale de viață.

În tălmăcirile lui Cicerone Theodorescu sînt cuprinse imagini ale vieții copiilor de negri, mici lustragii, hornari, slugi în diferite case de nobili sau simple haimanale — în care răzbat accentele protestatare ale acestei puternice conștiințe din veacul său care a fost William Blake. Sînt, totodată, pagini de suavă incantație închinate nevinovăției și soartei copilului necăjit ca, de pildă, în Cîntec de leagăn. **Ori dragostei femeii devotate și modeste, ca în** Frumosul meu trandafir.

Exprimînd ideile înaintate ale veacului său, Blake a scris scurte versuri despre „libertate și sclavie" sau despre „două feluri de bogăție" în care poetul își îndreaptă gîndurile spre comorile ascunse în sufletul omului simplu. „Dau o inimă simplă, voioasă, bogată, / Sau rubinele, perlele unui ochi iubitor. / N-or să poată nici trîntori la mezat să le scoată. / Nici vicleni să le vîre în comorile lor".

Formulările românești își propun să obțină un contur cît mai fidel al conținutului și, totodată o expresie corespunzătoare a valorilor poetice specifice originalului. Măsura în care acest lucru este realizat în volumul recent apărut — ale cărui pagini oferă posibilitatea confruntării fiecărui vers cu originalul — așează pe poetul Cicerone Theodorescu, printre cei mai buni tălmăcitori de poezie din literatura noastră.

BOGDAN VARVARA

Ștefan Gheorghiu: Cumpăna inimii

Proza lui Ștefan Gheorghiu are de-acum o configurație proprie. Oricare ar fi viitoarea evoluție a scriitorului nu cred că anumite trăsături evidente încă în lucrările de debut vor dispare definitiv. Ele țin de structura talentului său. Cumpăna inimii *justifică întru totul afirmația noastră. Sînt întrunite aici nuvelele mai reprezentative ale lui Ștefan Gheorghiu de la* Rotița *pînă la ultimele lucrări. Ni se oferă astfel posibilitatea cunoașterii unei evoluții literare în amănunt. Ștefan Gheorghiu provine din rîndurile acelor muncitori care, îndrăgind scrisul și datorită condițiilor noi create de regimul democrat-popular, au ajuns cunoscuți și iubiți de publicul cititor. Această particularitate biografică trebuie reținută. Putem înțelege astfel mai ușor preferința prozatorului pentru tematica industrială de actualitate. Cărțile lui Ștefan Gheorghiu se încadrează așadar într-o tradiție mai veche a literaturii noastre. În* Rotița, Drumul din pădure *(adevărat roman în miniatură),* Cumpăna inimii, *se simte ceva din lirismul lui Panait Istrati. Apropierea s-ar putea să fie incidentală, pentru că supusă unei analize severe nu mai rezistă. Nu am de gînd să întocmesc aici o listă a influențelor și asemănărilor dintre semnatarul cărții pomenite și înaintașii săi întru meșteșug. Ceea ce caracterizează însă creația multor scriitori ridicați din rîndurile clasei muncitoare în literatura romînă mi se pare pasiunea pentru viața cotidiană, obișnuită, în care existențele trăiesc, și duc mai departe istoria. Cu tot exotismul prezent în scrierile sale, Panait Istrati rămîne un povestitor și romancier de acest fel. Ion Păun Pincio se realizează asemănător în poezie. Ștefan Gheorghiu are oroare de extraordinar. Viața simplă este pentru el sectorul principal de investigație. De aici își alege caracterele, întîmplările, limbajul. E un act de curaj, dacă ținem seama că unii scriitori tineri sufereau pînă în vremea din urmă de un soi de excentricitate. Se simula goana după „fapte dramatice" și „moderne", provocatoare de „senzații" puternice". Personajele nuvelelor lui Ștefan Gheorghiu înfăptuiesc și ele acte de eroism, sînt obiectul unor drame zguduitoare, fără a fi însă patetice, fără a-și știpa virtuțile și vigoarea. Ele se confundă cu poporul, cu marile mase ce înalță pretutindeni în țara noastră noi edificii socialiste, ce înfăptuiesc în tăcere toate realizările cu care ne mîndrim. De aceea emoțiile oferite de ele se deosebesc substanțial de pseudoliteratura modernistă de speță mic burgheză. Se impune ca Ștefan Gheorghiu să se debaraseze însă de acel sentimentalism naiv care mai stăruie încă pe alocuri în lucrările sale.*

GH. ACHIȚEI

Demostene Botez: Prin ani

Cu noua sa culegere de versuri *(Prin ani,* E.S.P.L.A. 1958), Demostene Botez urcă în cel de al șaptelea deceniu al vieții, fără urme vizibile de oboseală, cu aceeași siguranță a artei care prezidează o activitate de patruzeci de primăveri. Sînt într-adevăr patruzeci de ani de cînd G. Ibrăileanu prezenta întîia plachetă de poezii a lui Demostene Botez, *Munții.* Era un omagiu adus Carpaților vremelnic cotropiți de dușman, înstrăinați prin nedreapta pace de la București. Colaborator statornic la *Viața Românească,* poetul s-a situat printr-o susținută activitate lirică în imediata vecinătate a lui Tudor Arghezi, de generația căruia îl despart totuși 13 ani.

G. Ibrăileanu sublinia pe marginea volumului *Povestea omului,* o anumită notă de solidaritate umană, care s-a menținut și în poemele publicate de Demostene Botez după 23 August 1944. In acestea din urmă se remarcă și mai accentuat dorința poetului de a participa la speranțele de pace ale omenirii într-o perspectivă luminoasă de progres.

Demostene Botez a jucat un rol însemnat în poezia tînără din ultimii ani, călăuzind cu priceperea și generozitatea sa avîntul multor Icari. El a consemnat într-una din poemele adresate *Unui ucenic într-ale poeziei,* pe care regretăm că n-o putem cita în întregime aici, admirabilul atașament al unui reprezentant al vechii generații față de mesajul „mlădițelor noi": *„Bine-ai venit. De-acum aici la noi / Te vei simți întotdeauna doi. / Aici nu-i singur nimenea și nu e / Nici un model de zeu sau de statuie. / Toți sîntem muncitori pe-un șantier, / Ce-i pe pămînt, aicea-i, nu în cer. / Ai poate stîngăcii de ucenic, / Dar îndrăznește, asta nu-i nimic. / Noi te-așteptăm cu brațele - amîndouă / Să vii cu picătura ta de rouă".*

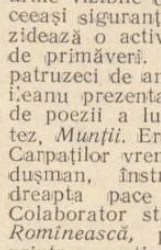

Atașamentul pentru arta nouă vine la Demostene Botez din dragostea sa pentru cauza clasei muncitoare și pentru partidul ei, căruia îi și dedică în acest volum un poem compus în decembrie 1955: *„Tu te-ai născut din dragoste, ca omul / Și din durere te-ai născut, ca el / Ai rădăcini în țara mea ca pomul. / Și-n spre lumină-ai năzuit la fel. / Tu te-ai născut din sete de dreptate, / Din sîngele acelor ce căzură / Din osul celor ce-au fost trași pe roate / Și din protestul cu căluș în gură. / Tu te-ai născut din istovită trudă! Și din nădejdea ce-a durat prin vreme, / Pe care nimeni n-a vrut s-o audă, / Și care de nimica nu se teme. /*

Cu prilejul împlinirii a patruzeci de ani de activitate, salutăm în Demostene Botez pe poetul prezent în frontul literaturii, păcii și a năzuințelor de mai bine al omenirii de ieri și de azi.

AL. PIRU

Ion Hobana: Caleidoscop

O barcă pe mare, cîțiva pomi, un zid cu turnuri de burg medieval, peste care veghează o lună dolofană, acoperă simbolic coperta plachetei de versuri Caleidoscop **a lui Ion Hobana. Imperecherea într-un tablou unitar a acestor elemente eterogene, care constituie dimensiunile tematice ale cărții ar putea părea stranie și lipsită de logică. Ar putea să ni-l cheme în amintire pe acel pictor al antichității, specialist în zugrăvirea chiparosului, care, solicitat o dată să picteze marea, nu a putut rezista tentației de a face în mijlocul mării un chiparos. Nu ne încearcă însă acest sentiment, deoarece cititorul consimte de la început să privească lumea printr-un „caleidoscop", printr-o prismă proprie poetului.**

Convenția artistică devine plauzibilă. Dar... din păcate, nu peste tot. Prin „caleidoscopul" poetic cititorul întrezărește „minunile pădurii", cuprinde „cît vezi cu ochii apă..." realizează o „scurtă întîlnire cu Praga", trăiește, mai mult sau mai puțin intens, veșnica și mereu proaspăta poezie a „anotimpurilor".

Caleidoscop **marchează o fază nouă în scrisul lui Ion Hobana. E momentul în care tînărul poet caută modalități noi de expresie, încearcă o desprindere de legile poeziei destinate special unei anumite vîrste, vrea să creeze imagini care să intereseze și să emoționeze pe cititor. Reușita DEPLINĂ a acestor încercări și deziderate după însăși aprecierea autorului ține încă de domeniul viitorului:**

Am încercat și eu în pagini
Frînturi de viață să îmbin
În rime, ritmuri și imagini
(Voi izbuti, cîndva, deplin?)

Din aceste frămîntări și căutări s-au ivit poezii interesante, plastice și sugestive, capabile să educe și să instruiască pe tinerii cititori, fiindcă oricum în ultimă instanță versurile tot lor le sînt adresate. Cosînzeana, Topîrceniana, Giuvaerul lacului, Peisaj de iarnă, Delfinul și **aproape tot ciclul** Scurtă întîlnire cu Praga **reprezintă realizări incontestabile. Versurile închinate capitalei Cehoslovaciei ne relevă în Hobana un om deprins să observe amănunte semnificative, în stare să evoce atmosfera și istoria unui oraș cu o cultură multiseculară.** O sută de turnuri, Dialog la muzeul Strachow, Zidul înfometaților, Mala strana, Aurul Pragăi, **încheagă în mintea cititorului contururile unui oraș eroic, cu poezia unor vremi legendare care-i flutură peste ziduri amintiri triste și-ntunecate, destrămate astăzi în lumina soarelui socialist.**

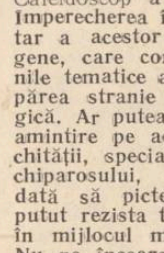

Descoperirile științei moderne, visurile savanților, zborurile interplanetare cu astronavele sau tainele mărilor, care ispitesc imaginația aprinsă a tinerilor, fac obiectul unor poezii interesante ca Privind cerul **sau** Prima cufundare.

Ne-am fi așteptat, totuși, la și mai multă noutate, la o și mai directă și mai puternică legătură cu viața de astăzi a țării. Am fi dorit, parcă, să-l simțim mai viu, mai aproape, alături de peisaj, înfățișînd în culori și nuanțe bogate și sufletul și chipul omului nou. Volumul, care rămîne un succes în creația autorului, ar fi cîștigat astfel incomparabil în varietate, în densitate, în adîncime și în puterea de a emționa. Se pare însă că salturile calitative nu se pot realiza deodată în toate planurile. Sensibil și talentat, stăpîn pe tehnica prozodiei, chiar dacă mai stăruie pe ici pe colo unele influențe vizibile din Eminescu, Coșbuc și Iosif, sperăm că un nou volum va înlătura scăderile semnalate și va fi un nou succes în creația autorului.

Corneliu Leu: Nopți dobrogene

Asiziile *sau* Cele șapte povești spuse de bătrînul și înțeleptul Asiz nepoților săi Taniov și Nadié, în prietenoasele nopți de la sfîrșitul verii, lîngă pătulul bostanei, atunci cînd cerul este înalt, înalt, stelele mari și grele ca niște fructe coapte, boarea vîntului mîngîietoare, iar zemoșii pepeni, grozav de dulci! — *marchează unul din succesele de prim plan ale literaturii noastre pentru copii. Dar, poate, greșim, pripindu-ne să încadrăm dintru început această admirabilă carte într-o sferă estetică oricum mai limitată.* Asiziile *asemenea marilor povești din toate timpurile — se adresează tuturor vîrstelor și cuceresc în aceeași măsură sufletul firav și inocent al fîncului ca și inima încercată a bătrînului din amurgul vieții; străbătute de fiorul unei poezii vechi, cu obîrșia în vremuri mitologice, cînd versul ascuns într-o proză ritmată se desfășura în cadențe largi și impunătoare, ele însumează o mare bogăție de gînduri din folclorul oriental. Mai multe poeme în proză decît povești propriu zise,* Nopțile dobrogene *nu ne rețin, atît atenția prin fabulos sau prin densitatea țesăturii epice, cît printr-un lirism de substanță, organic, păstrat permanent la aceeași intensitate și incandescență. Un astfel de procedeu ar putea să fie fatal pentru realizarea unui basm sau a unei povești unde acțiunea bogată și captivantă trebuie să joace un rol precumpănitor. Cartea lui Corneliu Leu este ferită însă de un asemenea pericol, lipsa unei acțiuni bogate fiind suplinită cu prezența unor idei etice și cu o anumită înțelepciune străveche, care farmecă și cucerește ca și o acțiune palpitantă.*

Filozofia empirică a unor timpuri străvechi nu primește însă, în general, o apreciere atemporală și aspațială din partea autorului, deși uneori fermitatea pozițiilor noi de pe care înfățișează o experiență bătrînească nu e suficient de elevată.

Dacă nu ne întîmpină numaidecît în paginile cărții o încrucișare de săbii sau o aruncătură cu buzduganul, întîlnim peste tot un duel de gînduri, de principii etice condus cu o clară logică dialectică.

Aici, în această viziune dialectică a principiilor morale, stă unul din meritele de seamă ale cărții; autorul evită predica moralistă, parabola simplistă. In concepția lui, adevărurile și frumusețile etice nu sînt încremenite din eternitate în eternitate, ele reies din condițiile de viață ale oamenilor și sînt verificate în practica vieții. De pildă versurile:

Am un mînz ca o flacără
subțire
Dar nu-l dau pe focosul
armăsar!

care constituie leit-motivul povestirii N-aș da mînzul pe un cal, *închid în ele o înțelepciune cu adevărat populară. „Și, știi de ce, zîmbet de aur și rîs de argint, știi de ce? Pentrucă într-un mînz se află întotdeauna un cal, pe cînd într-un cal se află întotdeauna un hoit!".*

Autorul izbutește admirabil să creeze atmosfera aceea feerică, verosimilă totuși, capabilă să stăpînească îndelungă vreme pe cititor, ca vechile povești orientale. Influența folclorului minorităților naționale din Dobrogea în cartea lui Corneliu Leu, fără îndoială că nu poate fi contestată, deși autorul, lucrînd inteligent, în Opaițul lui Ibrachim, N-aș da mînzul pe un cal, Diamantul și grîul, Ahmet cel fericit, Tașaul, Valurile, Poveste neterminată, *transfigurează, creează oameni noi, imaginează situații specifice, în fine este în cea mai mare parte profund original. Singură* Balada ciumei *— piesa poate cea mai izbutită din volum — după propria mărturisire a autorului a avut ca model „o veche baladă dobrogeană". De fapt balada aceasta în liniile ei fundamentale aduce extrem de mult cu acel răscolitor* Blăstăm de mamă (poveste ardeleneacă) *publicat de G. Coșbuc în* Tribuna *II — 1885 numerele 170-174.* Balada ciumei, *cu o țesătură epică mai densă, are o interesantă poezie a fantasticului, amintind de Chamisso în a cărui nuvelă, Peter Schemille trăiește groaznica durere a pierderii umbrei.*

Lectura unei cărți bune îți poartă gîndul peste tot, îți prilejuiește surprinzătoare asociații critice, dă aripi spiritului. Dar e mai bine să rămînem în cazul acesta la frumusețile cărții, la gîndurile ei adînci, la oamenii care sînt parcă din basm și totuși atît de obișnuiți, cum sînt milioane în viață.

I. D. BĂLAN

Al. Andrițoiu: Porțile de aur

Noua carte de versuri a lui Al. Andrițoiu este un original și amplu poem închinat Marii Revoluții Socialiste din Octombrie.

Omagiul poetului este un gest cetățenesc, exprimînd sentimentele de admirație și dragoste ale întregului nostru popor, ca și recunoștința fierbinte a generației sale. Ciclul de început, intitulat Chinul căutării, **e o reușită schiță poetică a zbuciumului acelor tineri intelectuali pe care transformările revoluționare trăite de țara noastră după 23 August 1944, i-a găsit în pragul adolescenței și a „căutărilor"; crezînd pentru o clipă că pot s-ajungă spre adevăr prin „călimară", ispitiți de „legende mari, din tomuri vechi, din tomuri noi"... dar renegîndu-și „zeii vechi" pentru că „nu ne mai puteau face să credem și să năzuim", această generație tînără, dornică a se dărui unui ideal înalt, s-a îndreptat către Revoluție ca spre o mireasă mult visată: „Cît de frumoasă fost-a nunta noastră" / Cînd gloanțe dese o sfîrîiau din dungi / Mirele-avea o salopetă albastră / mireasa — rochii sîngerii, prelungi".**

În viziunea poetului, revoluția este proiectată prin imagini de dimensiuni cosmice. Astfel, ea este „a doua geneză" a lumii, după un trecut amar de asuprire. Revoluția echivalează cu desferecarea globului „astru cu chei ruginite de epoci" și cu o „vastă lumină".

Dar revoluția este totodată opera îndelungă și grea a oamenilor simpli, cerînd sînge și uriașe sacrificii. Ea s-a născut din ura sfîntă și din suferința mujicului și a muncitorului, împotriva asupritorilor (Sechestru într-un palat, Magazinele cu giuvaere).

Cea mai mare parte a volumului cuprinde poezii care prind ca într-un mozaic lucrat cu artă și pasiune, scene din războiul civil, din lupta pentru apărarea revoluției; eroismul înălțător al ostașului roșu, al acelui Danco anonim, pasionat pînă la sacrificiu de idealul înalt al epocii, prilejuiește lui Andrițoiu versuri de o veritabilă forță lirică. Amintim tvardovskiana scenetă intitulată Inhumarea comandantului **în care virtuțile ostașului sînt evocate cu pioșenie într-un dialog fantastic, de lopețile care-i sapă groapa, de iarbă, de pămînt, sau de tovarășul de luptă. În** Miracolul armonicii, Pragul, Odihnă înainte de atac, Crizanteme, Sat pustiu, **poetul reînvie în versuri pline de dramatism episoade vitejești ale războiului civil, atmosfera densă de un tragic optimism a zilelor revoluției. Eroismul neîntrecut al poporului rus, e admirabil sugerat în poezii ca** Sat pustiu („Hei, moșule! Unde e satul plecat? / — E la revoluție. Fă-te-n lături! /... și moșul se duse și el peste-omături, / el ultimul suflet din sat") **sau în** Cîntec („Vin ca niște lupi cadeții, / iadă, fiato carabina/. Vin ca lupii, ca mistreții, bată-i vina!"), **adevărate piese de antologie ale volumului și calde omagii aduse de poet „miresei roșii" și înfăptuitorilor ei, deschizători ai „porților de aur" ale erei comuniste.**

E. TUDOR

Horia Liman: Hotarul soarelui

Transformările uluitoare petrecute în ultimul deceniu au adăugat farmecului naturii patriei măreții și grandori nebănuite. Iată de ce numărul cîntăreților ei este, într-un timp foarte scurt, cu totul promițător: Traian Coșovei, F. Brunea-Fox, A. Pandrea, Lucia Demetrius etc. În această suită, Horia Liman, prin **Hotarul soarelui** a cucerit un loc ce-i face cinste. Începînd **„marea călătorie"** prin regiunea Băii Mari, autorul este înarmat nu numai cu trusa turistului și cu blocnotesul reporterului, ci și cu un bagaj întins de cunoștințe, cu o documentare dintre cele mai minuțioase, mergînd chiar pînă la alcătuirea unui „aparat critic" ce indică izvorul citatelor pe care le folosește. Horia Liman nu se mulțumește să valorifice datele culese de la localnici; el știe și „istoria scrisă" a locurilor, intenționînd ca, prin cumularea tuturor informațiilor să dea o adevărată „monografie" a meleagurilor colindate. Se citează, de pildă, **Getica** lui Pîrvan, cutare monografie despre Satu Mare, documente, etc. Se poate afirma chiar că statisticile sînt supralicitate, că autorul simte certe satisfacții mai ales cînd are prilejul să stabilească comparații între starea de mizerie și sărăcie în care erau ținuți oamenii de pe unul din cele mai bogate ținuturi și viața nouă, minunată care le dă **„senzația bucuriei de a exista"**, cum spunea Gorki, pe care de altfel autorul îl și citează.

Hotarul soarelui face parte dintre acele valoroase cărți apărute în ultima vreme care ne dau imaginea uluitoarelor transformări revoluționare petrecute în țara noastră sub regimul democrat popular. In locul bordeielor și căsuțelor de lut luminate cu opaițe se înalță case confortabile în care poți citi pe Eminescu, Petöfi, Șolohov etc.; locul babelor și vracilor l-au luat spitalele moderne în care medici specializați veghează sănătatea oamenilor muncii; gospodăriile colective asigură bunăstarea țăranilor altă dată terorizați de foame și biciul cîocoilor; întreprinderile miniere, odinioară adevărate „morminte" sînt astăzi utilate și amenajate după ultimele cuceriri ale tehnicei; oameni aparținînd tuturor naționalităților (români, unguri, sași) otrăviți în anii burgheziei cu cel mai feroce naționalism, conviețuiesc în cea mai deplină înțelegere. Se cuvine elogiată insistența autorului de a descifra, încă din vechi timpuri, pe baza datelor istorice și mărturiilor păstrate prin viu grai, interesele și idealurile comune care au legat permanent pe oamenii muncii din regiunea maramureșeană, împotriva exploatatorilor de orice neam. Visurile lui Bălcescu, Petöfi, Ady Endre, Bolliac, pe care autorul în incursiunile sale evocatoare îi citează copios, își găsesc cea mai vie întrupare. Prin locurile altă dată străbătute de celebrul haiduc Grigore Pintea, care revine mereu ca un simbol al luptei contra asupririi, oamenii clădesc minunile secolului al XX-lea. Dar noi eroi se nasc pe aceste plaiuri. Maria Zidaru, președintă de gospodărie agricolă colectivă, minerul Petre Boiceanu, Jakubka Ferenc și atîția alții, demonstrează nesecatele energii ale poporului. Schimbarea de necrezut a plaiurilor maramureșene nu s-a produs de la sine, fără lupte, fără sacrificii. Autorul subliniază rolul covîrșitor al luptei comuniștilor care au deschis noul drum. Este semnificativ că tovarășul Pop care a deschis pentru prima dată mintea oamenilor este identificat în fiecare propagandist al ideilor partidului. Trebuie totuși reproșat reporterului că partea evocatoare, istorică, ocupă în carte un spațiu prea întins în raport cu dezvăluirea noului și că intenției **„de a călători spre sufletul oșenesc"** îi mai rămîne dator.

P. MARCEA

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Director: **acad. Mihai BENIUC**

COLEGIUL DE REDACȚIE

Dan DEȘLIU (membru în Comitetul de direcție); **Mihu DRAGOMIR** (membru în Comitetul de direcție); **V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MARTIN; Aurel MIHALE** (membru în Comitetul de direcție); **Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCĂ** (membru în Comitetul de direcție).

Preţuire prietenească

O eventuală statistică a ţărilor despre care se scrie cel mai mult — şi e de mirare că pînă în prezent U.N.E.S.C.O. nu a întocmit-o — ar conferi de departe Uniunii Sovietice primul loc. Lucrul este perfect explicabil: apariţia primului stat socialist a revoluţionat din primul ceas conştiinţa omenirii, exercitînd o uriaşă putere de atracţie asupra spiritelor. Această atracţie — direct proporţională cu profunzimea transformărilor şi cu amploarea succeselor Uniunii Sovietice — a atins un punct culminant în zilele noastre, cînd superioritatea orînduirii sovietice a fost demonstrată în chip strălucit prin asemenea realizări epocale cum sînt sateliţii artificiali ai pămîntului, centralele atomo-electrice, giganticele hidrocentrale, unice în lume etc., etc.

Dacă înţelegerea fenomenului sovietic este viciată, uneori, de o optică deformantă de clasă sau de prejudecăţi retrograde ale unuia sau altuia dintre autori, toate mărturiile sînt unanime în a recunoaşte înaltul climat cultural propriu societăţii sovietice. Este vorba de imensa, de nesecata dorinţă de cultură a oamenilor sovietici, despre care cei care au avut prilejul să călătorească prin Uniunea Sovietică nu ostenesc a aduce mărturii care mai de care mai semnificative. Aşa, de pildă, un ziarist francez în trecere din China prin Siberia, releva uimirea de care a fost cuprins constatînd că femeia de serviciu de pe aerodromul din Irkutsk, unde avionul său a făcut escală, citea absorbită „Roşu şi negru" de Stendhal; un alt călător, pare-mi-se american, descria stupefiat cozile interminabile de la muzeele de artă din Moscova, iar altcineva releva ca de-a dreptul miraculoase tirajele ediţiilor clasicilor universali (Shakespeare, de exemplu, este infinit mai răspîndit şi mai citit în U.R.S.S. decît în patria sa).

In acest climat, este de înţeles de ce pentru opinia publică sovietică prietenia dintre popoare, mai precis celebrarea acestei prietenii, capătă de fiecare dată un pronunţat accent cultural. Căci în accepţia umanismului socialist sovietic, cultura are rolul primordial de a apropia popoarele, de a intermedia o mai bună înţelegere şi cunoaştere reciprocă. Cinstindu-şi şi preţuindu-şi prietenii, poporul sovietic cinsteşte şi preţuieşte în egală măsură cultura acestora, aportul pe care fiecare popor l-a adus şi-l aduce la patrimoniul culturii universale.

Acest sentiment de celebrare a culturii şi prieteniei totodată, l-am încercat puternic anul trecut, asistînd la manifestările prilejuite de Decada prieteniei romîno-sovietice în Kazahstan. Acolo, departe, la 5.000 de kilometri de patrie, în decorul mirific al stepei trezite din letargia-i milenară, am încercat senzaţia unică a distanţelor geografice învinse de puterea cuvîntului inspirat, de forţa neegalată a versului, de armonia cîntecului. Cînd, după 16 ore de zbor avionul a aterizat la Alma-Ata şi cînd, jumătate de oră mai tîrziu, instalat într-un fotoliu în stalul frumosului Teatru de operă „Abai", am ascultat — de ce să n-o spunem? — cu inima bătînd de emoţie „Ciocîrlia" executată cu măiestrie de orchestra lui Ionel Budişteanu, am simţit materialmente aproape puterea unică a artei ca mesager al sufletului popular, ca punte de apropiere între ţări şi popoare. Timp de zece zile am cutreerat fascinanta stepă kazahă, fiind martorul nenumăratelor manifestări — care mai de care mai emoţionante — ale dragostei şi respectului oamenilor sovietici pentru cultura romînească. Memoria păstrează proaspătă imaginea miilor de locuitori ai capitalei Kazahstanului care, într-o seară minunată de sfîrşit de august, în parcul „Gorki" ascultau încîntaţi „Rapsodia română" de George Enescu, ca şi pe cea a micilor cititori ai bibliotecii pioniereşti din Karaganda, care discutau îmbujoraţi şi cu adorabilă gravitate despre basmele lui Creangă şi povestirile lui Sadoveanu.

Acestor impresii nemijlocite li se suprapun acum impresiile mai recente pricinuite de ecourile ce au ajuns pînă la noi ale sărbătoririi „Zilelor culturii romîneşti" în R.S.S. Moldovenească. Această sărbătorire — ca şi pregătirile ce se fac pentru apropiata sărbătorire a culturii romîneşti în Ucraina — ne arată iar şi iar de cîtă preţuire prietenească şi cald interes se bucură ţara şi poporul romîn, cultura noastră, din partea oamenilor sovietici.

Amploarea manifestărilor care au avut loc cu acest prilej la Chişinău, Tiraspol, Bălţi, Tighina, Bender şi în multe alte oraşe, participarea însufleţită a unor cercuri foarte largi de cetăţeni sovietici, au imprimat acestei sărbătoriri un caracter cu adevărat popular. Cu acest prilej a fost relevat încă o dată că rădăcinile prieteniei dintre popoarele noastre, legate prin comunitatea de ţeluri şi de destin istoric, sînt implîntate adînc în veacuri. Cum remarca un ziarist sovietic, ca unul din simbolurile acestei prietenii ar putea servi cuvintele lui Petru I rostite de acesta ca răspuns la pretenţia cotropitorilor turci de a le preda pe domnitorul moldovean Dimitrie Cantemir: „Voi ceda mai curînd jumătate din împărăţie, decît să fac lucrul acesta".

Pe linia acestei prietenii tradiţionale, a respectului şi preţuirii reciproce, se situează numeroasele manifestări ce au avut loc în decada, începută la 23 august, în oraşele şi satele de pe cuprinsul republicii sovietice vecine. Semnificativ pentru amploarea pe care a luat-o sărbătorirea zilelor culturii romîneşti în R.S.S. Moldovenească este şi faptul că într-o singură zi, la Chişinău, a avut loc vernisajul a trei expoziţii romîneşti de artă plastică, o expoziţie a cărţii romîneşti şi o expoziţie de fotografii „Arta şi cultura Republicii Populare Romîne" — că în numeroase oraşe au avut loc festivaluri ale filmului romînesc, că radiodifuziunea şi televiziunea au consacrat mai multe emisiuni ţării noastre, etc.

Luînd cunoştinţă de aceste fapte, ca şi de nenumărate altele asemănătoare — de tirajele de sute de mii în care sînt tipărite în U.R.S.S. operele scriitorilor noştri clasici şi contemporani, de afluxul mare de spectatori la teatrele care reprezintă piese romîneşti, de succesul artei muzicale romîneşti, de calda preţuire de care se bucură folclorul nostru — ne gîndim de fiecare dată cu emoţie şi recunoştinţă că aceste aprecieri vin din partea unui popor căruia practica diurnă a culturii i-a dezvoltat la maximum rafinamentul şi exigenţa.

Preţuirea culturii romîneşti în U.R.S.S. şi dragostea plină de interes de care se bucură cultura sovietică în Romînia sînt faţa şi reversul aceleiaşi medalii — a prieteniei indestructibile dintre două popoare unite în lupta pentru înfăptuirea celor mai nobile aspiraţii ale umanităţii.

Victor RUSU

Ultima păpuşă

Iordania şi Husein sînt la ordinea zilei. Nu numai din cauza întoarcerii trupelor britanice. Dar zilele domniei ultimului haşemit sînt numărate chiar de partizanii cei mai fervenţi ai stărilor de lucruri de la Amman. Şi, pentru că trăgătorii de sfori urmăresc totuşi să neutralizeze un eşec nu mai puţin răsunător ca revoluţia irakiană, au pus la cale un partaj.

Intr-adevăr, se vorbeşte insistent în ultima săptămînă în presa occidentală despre intenţiile anexioniste ale unor ţări limitrofe. Vestiţii croitori de hărţi din şcoala „Biroului arab" proiectează noi modificări în geografia politică a Orientului apropiat. Consolîndu-se de dispariţia lui Husein, nu se pot totuşi resemna cu pierderea trambulinei spre sursele petrolifere din Irak şi Arabia Saudită. Aşa că, încurajînd anexiunea, vizează să obţină în schimb bazele necesare din partea statului sau statelor succesorale.

Eventualitatea aceasta ar părea de necrezut dacă unele ziare serioase nu i-ar consacra un loc apreciabil şi dacă politicieni reputaţi ca maturi n-ar considera-o iminentă. Ceea ce dovedeşte încă o dată că posteritatea unui Lawrence sau a unui Cornwallis n-a dispărut încă şi că, de ambele părţi ale Atlanticului, la Londra ca şi la Washington, arabii mai sînt priviţi cu ochii lui Kipling. Păţania lui Glubb Paşa şi evenimentele petrecute anul trecut în Iordania n-au fost înţelese aşa cum trebuia şi aceiaşi oameni caută cu perseverenţă remediul erorilor trecute sau recente pe aceeaşi cale dezastruoasă.

Timp de trei decenii Transjordania şi de zece ani Iordania au fost considerate în Occident ca ţară „neviabilă". Dovada peremptorie o făcea faptul că bugetul britanic trebuia să subvină cu cinci miloane lire anual la nevoile ţării şi că azi această sarcină revine Departamentului de stat. Argumentul acesta este reluat acum ca justificare a planurilor unei noi agresiuni. Dar cît de valabil este se poate deduce din împrejurarea că subvenţiile britanice din trecut şi cele americane de astăzi au fost destinate întreţinerii „legiunii arabe", listei civile a suveranilor şi captării castei feudale, toate trei elemente rupte de interesele ţării şi de poporul ei dotat dar mizer. Nu s-a făcut nimic pentru sporirea regiunilor agricole, pentru irigaţiile de importanţă vitală, pentru punerea în valoare a minereurilor subsolului sau a sărurilor Mării Moarte, pentru încurajarea meşteşugurilor sau pentru un început, cît de timid, de industrializare. In ochii „protectorilor" ei occidentali, Transjordania îşi justifica existenţa prin faptul că pe teritoriul ei trecea conducta petroliferă de la Kerkuk (Irak) spre Haifa, iar Iordania, pentru că făcea loc conductei de la Dahran (Arabia Saudită) spre Saida (Liban). Era un fel de jandarm al intereselor lui „Royal Dutch-Shell" sau „Standard Oil".

Cît despre dinastia haşemită, pe care britanicii n-au izbutit s-o impună după primul război mondial nici Siriei şi nici Arabiei, şi pe care n-au reuşit s-o menţină decît pînă luna trecută în Irak, ea îşi găseşte în ultimul ei descendent de la Amman o tot pe atît de plăpîndă pe cît de lamentabilă expresie. Flăcăiaşul elegant, crescut la cele mai nobile colegii britanice, amator de box şi de literatură decoltată, de curse şi de filme poliţiste, uns rege acum cinci ani cînd tatăl său a fost decretat nebun de către vice-regele Glubb, nu mai poate face faţă nici celor mai elementare cerinţe de autoritate. Iar teroarea şi cruzimea, ridicate la rangul de norme statale, nu-l mai pot păzi multă vreme de destinul vărului său haşemit de pe tronul irakian, decît dacă va avea prudenţa să dispară la timp, ca să se mai poată bucura, la mesele verzi ale tripourilor din sudul Franţei, de comorile depozitate la „Banca Angliei".

Dar dispariţia lui Husein nu condiţionează şi pe aceea a Iordaniei. Dimpotrivă, alungarea ultimului vlăstar al acestei dinastii rău famate şi fatale intereselor arabe are toate şansele să deschidă un nou capitol acestei ţări oropsite: acela în care masele populare, trezite la o nouă viaţă, conştiente de forţa lor, îşi vor creea în sfîrşit statul viabil pe care n-au avut interes să-l creeze nici „Foreign Office"-ul ieri şi nici Departamentul de stat azi. Cît despre cei ce cred în posibilitatea „înghiţirii" comode a Iordaniei, să-şi aminteasca de valul de proteste şi revoltă stîrnit în întreaga lume numai de simpla prezenţă a paraşutiştilor britanici la Amman. Opinia publică s-a dovedit mai tare decît oamenii lui Deterding sau Rockefeller. Şi replica ei, tot pe atît de categorică pe cît de rapidă, nu mai este un semn de întrebare pentru nimeni.

M. ROŞCA

O agenţie occidentală şi adevărul

Sub titlul: „Citind informaţiile date de agenţia Reuter..." — „Literaturnaia Gazeta" din 14. VIII a.c. publică articolul ziaristului austriac Bruno Frei, care confruntă cele ce a constatat personal în timpul şederii sale în China cu informaţiile din aceeaşi perioadă, servite de corespondentul din Pekin al agenţiei Reuter. Printre numeroasele inexactităţi răspîndite de numita agenţie pe baza „informaţiilor" primite din China, ziaristul austriac remarcă următoarea:

In ziua alegerii deputaţilor raionali, se insista asupra lozincei: „Vom întrece Marea Britanie". Enervat, corespondentul agenţiei Reuter transmise atunci, în zeflemea, că minerii chinezi nu ştiu cum să-şi îndeplinească planul, deşi au primit „dispoziţie" să întreacă Anglia în ceea ce priveşte extracţia de cărbune. „Dar — adaugă Frei — iată că „dispoziţia" aceasta se şi aduce la îndeplinire. In anul ce vine vor fi scoase la suprafaţă 240 milioane tone de cărbune, şi prin însuşi acest fapt (subl. ns.) China va întrece Anglia".

Frei atrage apoi atenţia cititorilor, că agenţia Reuter pomeneşte într-o altă „informaţie" despre „partidul comunist al Tibetului", ca să insinueze că guvernul R. P. Chineze se bizuie numai pe membrii acestui „partid" în Tibet. Dar Tibetul nu e o colonie, nu e un dominion, — s-au împlinit de curînd 7 ani de la eliberarea paşnică a Tibetului; iar vreun P. C. al Tibetului... nu există, „tot aşa cum, de pildă, — scrie Frei — nu există nici un partid comunist al Scoţiei."

Şi Bruno Frei încheie astfel: „Dacă respectivul corespondent ar fi întrebat: conform indicaţiilor cui falsifică adevărul? — el ar respinge indignat această învinuire şi s-ar apăra, susţinînd că „faptul că el vede China aşa cum doresc să şi-o reprezinte anumite persoane... e doar „curată întîmplare"...

Păi, nu? Chiar că „întîmplare"! Ba încă şi... „curată"!

A. I.

Reflecţii în legătură cu o revistă engleză de poezie

Există la Londra, o „Asociaţie a poeziei" (The Poetry Society) care, de aproape 50 de ani, militează — discret şi destul de inoperant — în favoarea unei cenuşărese care nu pare să aspire la un destin superior. „Asociaţia" organizează cu regularitatea unui ceasornic sedinţe de poezie (în fiecare vineri) şi cîte un dineu în fiecare an.

Mi-au căzut sub ochi două numere ale revistei publicate de „Asociaţie": THE POETRY REVIEW (Revista de poezie). In numărul pe trimestrul al II-lea al anului 1957, mi-a reţinut atenţia un articol intitulat „Claritatea împotriva obscurităţii în poezie". Autorul articolului, Kennedy Williamson, analizează judicios cauzele obscurităţii în poezie şi le grupează în două mari categorii: condamnabile şi scuzabile. Din categoria celor condamnabile fac parte, după părerea lui, următoarele patru surse de întuneric poetic:

1) Neputinţa anumitor poeţi de a comunica lectorului sau ascultătorului o idee care, lor, le este foarte clară.

2) Lipsa preocupării de a se face înţeleşi, îi determină pe anumiţi poeţi să monologheze, fără să le pese dacă sînt sau nu ascultaţi. Singura lor grijă este aceea de a se exprima pe ei înşişi. Autorul articolului îi compară pe aceşti poeţi cu un om care ar vorbi la telefon fără să formeze vreun număr.

3) A treia cauză rezidă în „supersubiectivitatea" poetului, adică în convingerea lui că propriile-i gînduri şi stări sufleteşti, sînt universale. O poetesă engleză cunoscută şi apreciată, ca Edith Sitwell, foloseşte de pildă într-o poezie expresia: „sipica de culoarea Martei" („the Martha-coloured scabious"). Întrebînd-o pe poetesă ce-a vrut să spună, autorul articolului a aflat că e vorba de o doică a ei, pe nume Marta, care purta o rochie de culoarea flori unei plante rare, cunoscută la noi sub denumirea de „sipică" sau „muşcatul-dracului".

4) „Al patrulea tip de obscuritate — scrie Kennedy Williamson — izvorăşte din conştiinţa poetului că gîndurile sale sînt atît de oarecare, încît nu cutează să le dezvăluie în toată jalnica lor sărăcie. Există totdeauna o şansă ca obscuritatea să treacă drept profunzime..."

Williamson consideră că poezia care rămîne obscură dintr-o cauză sau alta din cele mai sus pomenite, e reprobabilă. Pe cînd poezia aparent clară, dar cu „straturi adînci" pline de semnificaţii şi simboluri ce se pot interpreta variat, i se pare scuzabilă şi chiar lăudabilă în anumite privinţe. Pledoaria lui Williamson pentru claritate în poezie este convingătoare. Citită însă în contextul revistei, ea pare o insulă de bun simţ şi de spirit critic într-un ocean de platitudini poetice. Revista de poezie din Londra publică, din păcate, versuri îndeobşte mediocre, care, fără să fie obscure, păcătuiesc prin lipsă de originalitate şi mai ales de mesaj. O asemenea afirmaţie se cuvine ilustrată măcar printr-un exemplu concret, de aceea îmi îngădui să transcriu o poezioară, care mi se pare tipică. E vorba de un sonet intitulat Noblesse oblige, şi fireşte că, traducîndu-l „liber", îl săracesc şi mai mult, dar n-am încotro: sonetul acesta nu merită să fie înnobilat.

Să nu faci această faptă rea,
nici s-o justifici
Cu vreun argument în sprijinul ei,
Spunînd că aşa e lumea şi că
trebuie să ne comportăm
La fel cum se comportă gloata,
fără să întrebăm „de ce?"

Dacă-ţi trădezi onoarea,
cum să mai cred eu
În vre-un dumnezeu,
cînd tot ce mi-e drag
Şi tot ceea ce am întronat eu
în ceruri
se va dovedi lipsit de suflet
Şi cînd, divin fiind, aş tăgădui
divinitatea.

A ta e noblеţea rasei
şi a sîngelui,
Noblеţă pe care nici un duşman,
afară de tine,
n-are puterea s-o altereze;
Însă în această faptă rea
frumuseţea ta
Primeşte o dezonoare mai mare
decît aceea a sufletelor de rînd,
Pentru că soarele e mai mare
decît o stea,
Iar tu eşti plămădit dintr-un
alt aluat decît ceilalţi".

Autoarea sonetului de mai sus este o lady Wentworth, care între timp a răposat (după cum ne informează numărul 1 pe anul 1958 al revistei). Imprejurarea nu ne împiedică să ne exprimăm odată cu regretul pentru moartea acestei lady, părerea de rău, mult mai adîncă, pentru pierderea de către poezia engleză în ansamblul ei, a unei calităţi pe care o avea cîndva cu prisosinţă. E vorba anume de vibraţia ei omenească profundă şi de capacitatea ei de a exprima aspiraţiile celor mulţi şi muţi. Lady Wentworth — aflăm dintr-un panegiric publicat în revistă — a fost o strănepoată a lui Byron. Strănepoata nu i-a moştenit însă decît titlul de noblеţe, nu şi noblеţea sufletească, — singura adevărată şi singura care obligă cu adevărat. Lordul Byron şi-a plecat urechea şi sufletul la suferinţele compatrioţilor săi urgisiţi şi, sfidîndu-şi propria obîrşie, a exaltat revolta împotriva rînduielilor sociale nedrepte. O revoltă anarhică şi individualistă în genere, dar capabilă de auto-depăşire, ca în următoarele strofe din poemul satiric Dor. Juan:

„Pe rege ocrotească-l cel de sus...
Căci oamenii, n-au să-l mai
ocrotească.
O păsăruică-mi pare că mi-a
spus:
Curînd, poporul va să izbîndească.
Pînă şi-o gloabă, — dobitoc
supus —
Te muşcă, dacă n-o laşi
să trăiască.
Norodul, cu răbdarea la istov,
N-o să-l imite-n veci de veci
pe Iov.
El murmură şi-njură-ntîi; apoi,
Ca David în uriaş
cu pietre-aruncă,
Şi pîn' la urmă-nsfacă arme noi,
Urmînd a deznădejdii lui poruncă.
Atuncea se dezlănţuie-un război.

Aş spune că-i păcat
de-atîta muncă,
Dar ştiu că Revoluţia, doar ea
Pămîntu-l poate de infern scăpa".

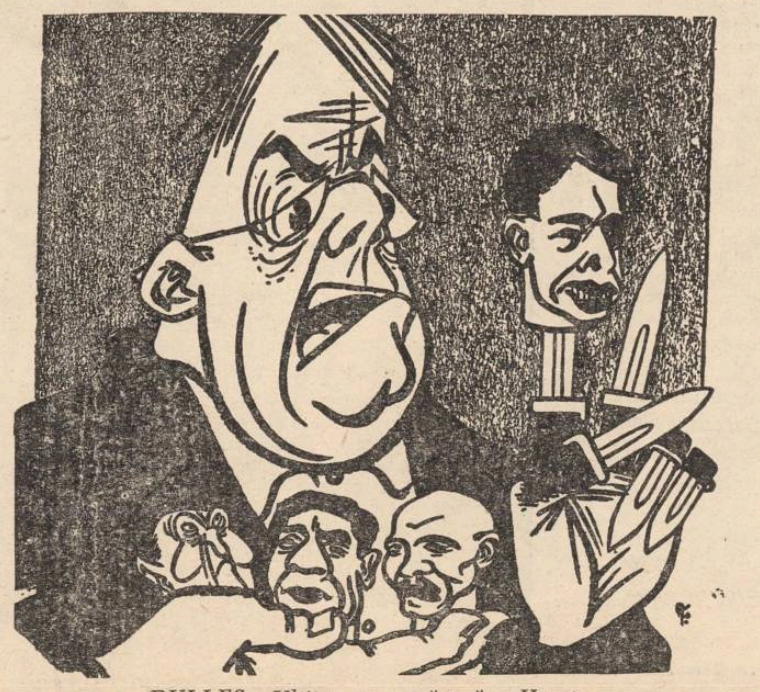

DULLES: Ultima mea păpuşă... Husein
(Desen de Arndt, din „Neues Deutschland"

De curînd răposata autoare a sonetului Noblesse oblige e moartă, poetic vorbind, mai de mult: pe cînd ilustrul ei străbunic ne mai vorbeşte şi astăzi, fiind în multe privinţe un contemporan al nostru.

Dacă am stăruit atîta asupra poeziei practicate de lady Wentworth, este pentru că ea mi se pare caracteristică pentru profilul revistei şi pentru actuala orientare a poeziei engleze în general. Spun „mi se pare", deoarece n-am suficiente date la îndemînă; totuşi o asemenea generalizare mi s-a impus de la sine, după lectura celor două numere ale revistei. Citindu-le, am avut într-adevăr sentimentul că am sub ochi o publicaţie nu atît veche, cît atemporală, tipărită pe vreo insulă paradisiacă din Pacific, şi nu pe insula britanică, deasupra căreia zboară avioane americane purtătoare de bombe atomice.

Departe de mine intenţia de a reduce fenomenul de atemporalitate (sau de epigonism) la absenţa unei expresii directe a evenimentelor contemporane. Ceea ce lipseşte majorităţii poeziilor publicate în revistă este răsunetul omenesc, nu numai al acestor evenimente, dar şi al unor evenimente „eterne" cum ar fi dragostea, venirea primăverii sau apropierea morţii. Folosind comparaţia făcută de Kennedy Williamson în articolul amintit, aş spune că mai toţi aceşti poeţi ridică receptorul telefonului lor şi formează numărul cu atenţie, însă cu unicul scop de a-şi comunica unul altuia banalităţi versificate, sau cel mult cîte o imagine izbutită. Totul e clar, corect şi chiar distins uneori, dar lipsit de semnificaţii majore.

In perioada dintre cele două războaie mondiale, poezia engleză a avut mai multă îndrăzneală şi vitalitate. Mă gîndesc la generaţia lui Stephen Spender, Cecil Day Lewis, W. H. Auden şi a altor poeţi, care, într-o vreme, nu s-au sfiit să fie prezenţi în actualitate, fără ca prin aceasta poezia lor să se degradeze. Mulţi dintre ei trăiesc şi astăzi, dar glasul nu li se-aude decît foarte rar şi pe anumite tonuri, îndeobşte minore.

Mi-ar părea bine să greşesc, dar mă tem că spun adevărul.

Petre SOLOMON

Proprietar a noua parte

de Fănuș NEAGU

Mă aflu în Valea Costeștilor. Stau cu Țulea pe bancă, sub plopul canadian de la colțul grajdului și ascult ce-mi povestește. E un băiat potrivit de statură, vînjos, sprîncenat, cu părul negru. Pe obrazul stîng, sub tîmplă, are o pată cafenie de forma unui castravete, dar bineînțeles, mult mai mică. E un semn din naștere. Țulea îmi povestește o întîmplare de la ei din gospodărie. E vorba de nouă oameni și de un tractor pe care aceștia l-au cumpărat în rate de la „Societatea Lanz" din București, în anul de după reforma agrară.

— Să vezi, zice Țulea, toți nouă inși intrasem în gospodăria colectivă, dar nu adusesem tractorul cu noi. Îl închiriam pe preț bun vreunui orezar sau cultivatorilor de plante tehnice și împărțeam banii. Înaintea arăturilor, sau a secerișului, cînd veneau la noi oameni de prin satele vecine ca să le lucrăm ogoarele, ne stringeam la Preda Vișan, sub umbrarul fierăriei, și luam hotărîre prin sorți cine să plece cu tractorul. Pe mine n-a căzut niciodată norocul, pe semne că m-a făcut mama într-o zodie nenorocită și asta mă înfuria întratît că înhățam căciula din care scosesem numărul, o bușeam de pămînt și o călcam în picioare, fără să mă sinchisesc de strigătele păgubașului. Și răcneam că m-au tras pe sfoară, că m-au pungășit. Cînd Preda Vișan se repezea să-mi sufle în mutră cu foiul cel mare, mă linișteam.

Anul trecut, într-o seară din luna iunie, Preda Vișan a ținut o adunare cu proprietarii tractorului, de la care eu am lipsit. În noaptea aceea plecasem cu alți flăcăi să cosesc lucernă pe lotul sfatului popular.

M-am întors în zori, cu oasele fărîmate și m-am culcat în livadă sub un măr. Cînd m-am sculat, după prînz, aveam gura plină de furnici. Am mîncat ce am găsit prin bucătărie, apoi m-am apucat să fac lațuri pentru prins păsări. Nu-mi ardea mie de treabă, dar cînd stau cu mîinile în buzunare, nu pot să gîndesc. Și în ceasul acela vroiam să pun cît de cît ordine în chestiunile care mă priveau. Întîi de toate seara urma să fie bal și eu n-aveam o lețcaie. Pe urmă... Ce-i aia pe urmă?! m-am supărat eu și am zvîrlit cît colo colacul de sîrmă. N-aveam bani și mintea nu putea să mă ducă mai departe. Bătrîna n-avea nici ea de unde să scoată și chiar de-ar fi avut nu mi-ar fi dat. De doi ani, de cînd murise tata, mereu mă plîngea că sînt risipitor și că duc casa de rîpă.

Ei și cum stau eu așa și-mi chinuiesc creierii, aud gălăgie la unchiul Toader Ghica și mă apropii de gard. Ce era? Venise Preda Vișan și se hîrjonea cu un berbec. Ghica, pe prispa casei, se prăpădea de rîs, iar Dragostina, nevastă-sa, care spălase și întindea rufele la uscat striga la Preda să aibă grije să nu răstoarne prăjina ce ținea sîrma.

Dragostina avea brațe groase, trandafirii, fața înroșită de aburul leșiei și cînd se ridica pe vîrfuri ca să prindă în clești rufele ude, vîntul suflînd ușor din cîmpie, îi umfla fusta. Preda se opri și rise. Văzuse că pe umerii femeii, goi, se lipise o frunză răsucită de căldură și-i strigă unchiului:

— Vezi, mă Toadere, în lumea asta și frunzele trag la miere.

Am sărit gardul în curtea lui Toader Ghica. Cum a dat cu ochii de mine, Preda Vișan m-a și luat în primire:

— Unde-ai fost, mă, aseară? zice. De ce-ai lipsit?

— Am cosit lucernă pentru sfatul popular.

— Bine, zice, da' puteai să treci și pe la fierărie. Nu te țineam mult. Un sfert de ceas și-ți dădeam drumul. Am hotărît aseară, zice, să ducem tractorul la gospodărie.

— Păi nu v-ați gîndit prost, răspund. Dar vorba e cît ne dă pe el?

Preda trecuse alături, la fîntînă, să bea apă. După ce-și astîmpără setea, vărsă găleata în uluc și-i dădu drumul să se legene peste colacul de piatră.

— Bani?! se miră el. De unde dracu ai mai scos-o și pe asta?

— Dar cum, zic eu pus pe harță, vreți să facem pomană cu tractorul?! Nu, nene, să se adune consiliul gospodăriei și să ne împăcăm la preț.

— Te-ai țicnit de tot, zice el, și începe să-mi explice că dacă eu cer bani și-au să mi se dea, atunci au să vină și colectiviștii ceilalți să ceară și ei pentru atelajele cu care s-au înscris. Adică de ce să am numai eu pretenții?

Dar eu nu m-am lăsat. „Ajunge, mă gîndeam, c-am adus în gospodărie pămîntul, o vacă, opt oi și un plug. Tractorul să rămîie mai departe în proprietatea noastră, a celor nouă inși". Uitasem că Preda Vișan fără să-l oblige nimeni, adusese în gospodărie zece stupi și că baciul stînei adusese și el un cazan de fiert rachiu.

Văzînd că nu e chip să ne înțelegem, Preda Vișan își potrivește brîul pe burtă și se pregătește de plecare.

— Cu tine, zice, îmi răcesc gura de pomană. Mai bine să vorbesc cu maică-ta, c-o știu femeie cu judecată.

— N-ai decît! i-am strigat. Dar bagă de seamă, dacă nu-mi plătiți, nu vedeți piesele pe care le-am adus de la atelierul de reparații și sînt la mine. Să știu bine că le rod în dinți și nu vi le dau.

El era de-acuma la poartă. Se întoarse și zise:

— Nu-i de mirare. Tu cînd erai mic ai înghițit un șurub de la căruță și toată lumea credea c-o să dai ortul popii. Dar uite că n-ai crăpat.

Și-a plecat.

Toader Ghica și Dragostina n-au scos o vorbă, tot timpul. Nu le dădea mîna să se amestece. Că unchiul, intrat de doi ani în gospodărie, era și acum stăpîn pe patru hectare de pămînt bun de luncă înscrise, ce-i drept, pe numele lui frate-su, a lui Nache, întors din război cu mîna și piciorul drept paralizate. În gospodărie, el își găsise loc de mecanic la pompa de la grădina de zarzavat, iar pe nevastă-sa o ținea acasă să muncească pămîntul. O vorbă să fi zis și nu se mai curățau de mine. În lume se arătau curați ca lacrima de fată mare, dar cînd aveau ocazie pe la oraș făceau speculă cu alimente.

Ghica privi după Preda Vișan cum se depărtează, apoi intră să curețe porumb pentru moară, într-o odaie clădită între casa înaltă, cu șase camere, și șopronul unde stau oile iarna, la adăpost.

Eu, după el, parcă mă trăgea dracul de sfoară.

Fereastra mică, geamurile acoperite cu pînze de păianjen, putina dintr-un colț, prăfuită, dogită, plină cu orz, bidoanele, lada și hîrdăul cu argăseală, îngrămădite de-a lungul peretelui din fund, dat cu lut, te fac să crezi că odaia servește drept magazie. Dar nu e așa. Sub fereastră e așezat un pat îngust de scînduri pe care atunci ședea lungit Nache, cu fața în sus, cu figura uscată, cu pometii galbeni ca de ceară și cu o bărbuță roșcovană, încîlcită, pe care din cînd în cînd o ducea cu două degete la gură și-o molfăia între buzele vinete.

— Scoate-l, mă nea Toadere, la soare, zic, că înnebunește aici. Ce dracu, doar ți-e frate!

Ghică se ridică și-mi pune mîna pe umăr.

— Mai bine să ieșim noi, zice, că el s-a învățat cu toate de zece ani, de cînd gogește aici. Dacă i se face de zbenguială, să ia cîrjele și să se ducă pe malul bălții.

Am intrat în chioșcul din grădină. Acolo era răcoare, fiindcă udase Dragostina vița și pietrișul cu stropitoarea.

— Am o țuică bună, zice Ghica, de-aia am ieșit. Mi-a adus-o un podgorean. E galbenă ca șofranul și tare de-ți pocnește măseaua în gură.

Ne apucarăm de băutură. În curînd pe drum trecu în goana mare, stîrnind vîrtejuri de praf o căruță. Caii aveau la gît zgărzi cu clopoței. Mîna un băiat și alți trei se țineau de spatele lui chiuind cu foc. Se duceau după lăutari.

— Faceți bal, mă? întrebă Ghica. Da, zice, e frumos cînd tineretul petrece. Acuma e timpul să te înveselești, că mai tîrziu vin nevoile, adică nevasta, copiii...

— Nu-s bani, zic, că aș ști eu ce să fac.

Ghica se aplecă și mătură cu palma o gînganie de pe colțul mesei.

— Și nici n-o să fie pînă la toamnă, la împărțirea avansurilor, zice. Că Preda Vișan, dacă i-a intrat în cap să ducă tractorul la gospodărie, nu se lasă pînă n-o face. Peste o lună, zice, cînd ai să te scormonești în buzunare, n-ai să găsești decît firimituri pe care să le arunci la vrăbii. Da deocamdată, zice, tot mai putem face rost de ceva bani. Uite, zice, dă-mi mie două din piesele pe care le ai la tine, magnetoul și pompa de ulei, și-ți pun banii în palmă.

Îi tremura vorba și îi sticleau ochii în cap. Dar mai tare ca el tremuram eu.

— Asta, cu împrumut, mă, zice, nu de tot. Ca să am o garanție. Și nici-o grije, nu le duc plocon lui Preda Vișan, că nu mă topesc de dragoste după el. Dumnezeu ăla, dacă e adevărat că e unul în cer, mi-l aduce el odată la mînă pe domnu Preda.

Preda Vișan îi sta ca un bulgăre de ceară în gît de pe vremea colectărilor, cînd fierarul îl prinsese dosind zece saci de grîu.

Stau și mă gîndesc și zic:

— Scoate patru sute de lei și le iei.

— Nu, clatină Ghica din cap, e prea mult.

— Mie atîta îmi trebuie.

— Dacă-ți trebuie, zice, să căutăm, poate are Dragostina ceva parale puse de-o parte. Da mai întîi, zice, adă piesele aici.

— Nu, mergi cu mine și ți le dau.

Toader Ghica aduce și-mi numără banii, apoi trecem la mine, ia piesele și pleacă. Între timp se înserase.

Rămas singur, fără să știu de ce, m-a cuprins frica. „Dacă se aude ce-am făcut, gîndeam, îmi agață proprietarii pielea pe băț". Ca să-mi fac curaj, trebuia să beau. Am ieșit în drum și l-am fluierat pe Lie Drăcilă, prietenul meu.

La bodegă, eu cu Lie Drăcilă am întins masă mare și am uitat de bal. Duminică, toată ziua, am fost buimac de cap. Și n-am ieșit din curte. Bătrîna își frîngea mîinile și mă ocăra.

Dar, spre norocul meu, tocmai atunci a picat Dragostina, gătită cu o rochie subțire de crepdeșin și cu pantofi negri, văcsuiți cu funingine. Fusese la nași-sa.

— Țulea zice, te cheamă nen-tu Ghica, pînă la noi.

— Zău! m-am strîmbat eu. Ce vrea, să împartă pensia lui Nache cu mine? N-are el inima aia.

— Du-te, zice bătrîna, că poate i-o da prin cap să pună parul pe spinarea ta.

Am pornit-o cu Dragostina pe cărarea dinspre livadă, năpădită de buruieni. Ajuns la pîrleaz, l-am sărit dintr-un pas, dar a trebuit să mă întorc la Dragostina, s-o iau în brațe, căci singură, zicea ea, nu poate să-l treacă. Am ridicat-o de la pămînt și ea și-a încolăcit brațele pe după gîtul meu. Duhnea a rachiu și cînd să-i dau drumul și-a înfipt dinții în buzele mele. Am îmbrîncit-o cît colo și m-am întors acasă. Nu știu ce dracu o găsise.

În noaptea aceea am plecat cu brigada să cosim orzul de pe tarlaua din partea cealaltă a bălții. Timpul era întîrziat, așa că au mers cu noi și fierarii să ne dea o mînă de ajutor. Trebuia să isprăvim pînă la jumătatea săptămînii.

Preda Vișan și cu mine, vreme de două zile, n-am schimbat o vorbă. Asta din pricina mea, fiindcă îl ocoleam, căutam totdeauna să mă așez în rînd cu alții, să fiu cît mai departe de el. Ca să nu dau ochii cu el, seara, cînd isprăveam cositul, mă furișam pe malul bălții. Mi-era rușine de Preda Vișan, îmi spunea așa un glas că nu făcusem bine ce făcusem.

Odată, era miercuri seara, cînd m-am înapoiat la brigadă, Preda Vișan, lîngă foc, așteptînd să se întoarcă Lie Drăcilă, plecat călare în sat după merinde, povestea ceva și oamenii roată în jurul lui, se tăvăleau de rîs. Dar nu sfîrși bine vorba și-l văzurăm pe Lie Drăcilă, venind pe drum cu un sac în spinare.

— Unde ți-e calul, mă? îl întreabă Preda Vișan. L-ai lăsat la pășune?

— Dracu să-l ia, zice Lie, a căzut cu mine. E dincolo de lanul de floarea-soarelui.

Auzindu-l am pornit-o cu toții într-o fugă să vedem ce s-a întîmplat. Calul, lungit pe miriște, era numai apă. Îl mînase să-și dea sufletul. Zvîrlea din picioare și gemea și se freca cu capul de pămînt. Dacă-i puneai mîna sub bot răsuflarea lui îți ardea pielea. Îi făcuse de petrecanie, prietenul meu, nu mai era nici o nădejde să se scoale. Îl gonise, îl adăpase și iar îl gonise.

— Moare, zise Preda Vișan, uite că l-a bușit sîngele pe nări.

Am simțit cum ceva fierbinte mă răscolește în piept și m-am repezit la Lie cu pumnii ridicați.

Preda Vișan mi-a tăiat calea.

— Vrei să dai în mine? a zis Lie. Tu? Un deșt să pui pe mine și te fac praf. Eu, zice, am adus trei cai în gospodărie, iar tu ai lăsat acasă tractorul. Ia te uită, zice, cine vrea să mă judece?! Dacă te doare sufletul de averea gospodăriei, atunci, zice, du tractorul la grădina de zarzavat că de trei zile se usucă în soare.

N-am găsit ce să-i răspund. Vorbele lui Lie mă frigeau în suflet și dimineața, colea cînd se scutură și se rup zorii, am pornit-o spre casă. Bătrîna cum m-a văzut, și-a închipuit că făcusem vreo prostie, și a început să plîngă, după cum are ea obiceiul.

— Nu-i nimic, zic, am rupt coasa și am venit să iau alta.

Am băut o cană de lapte fiert și am trecut alături, la unchiul Toader. Dragostina m-a văzut pe fereastră și mi-a spus să aștept afară pînă se îmbracă. Auzi, o găsise rușinea de mine.

Nache m-a simțit și a ieșit din odaia lui, lunecînd pe șold.

— Țulea, se rugă el, zi-le să-mi dea ceva de mîncare. De două zile n-am pus nimic în gură. Mă lasă să mor aici. A întîrziat poștașul cu pensia și nu vor să-mi deie de mîncare.

Dragostina a deschis ușa și m-a chemat în casă. Dar Toader Ghica lipsea și eu cu el aveam treabă.

— Unde-i dus bărbat-tu, zic, a plecat la grădină?

— Nu, zice, e la oraș. A plecat cu pompa că s-a stricat. Se întoarce săptămîna viitoare.

Dragostina a scos din dulap și mi-a dat să mănînc o bucată de fagure proaspăt.

— Mulțumesc, zic eu, am venit să iau piesele, magnetoul și pompa de ulei.

M-a privit lung, cu ochii ei vineți, mari, apoi, și-a bătut pleoapele, repede, ca și cum i-aș fi zvîrlit cu cenușe în față.

— Nu știu de ele. Și pe urmă ne ești dator patru sute de lei.

— O să vă plătesc.

— Ești un prost, zice, și se așează pe pat lîngă mine și îmi spune că mai bine să aduc și piesele celelalte de acasă, să le dăm unuia care avea și el tractor, că ne face părtaș la cîștig.

— Cît despre tractorul nostru, zice, dacă gospodăria vrea cu tot dinadinsul să-l ia, poftim, ducă-l, și n-are decît să cumpere ce-i lipsește. N-o să-ți pună nimeni cuțitul la gît pentru piese, zici că le-ai pierdut. Mai tîrziu, poți chiar să le dai ceva bani, c-o să ai de unde.

— Nu, zic, să le căutăm pe cele care sînt la voi. Dacă nu le-a îngropat unchiul, dăm noi peste ele.

N-a vrut. Atunci m-am înfuriat și am început să răstorn lucrurile din casă ca să le găsesc. La început, Dragostina a încercat să mă înduplece să mă astîmpăr, dar cînd a văzut că iau dulapurile la rînd și trec apoi să cotrobăiesc și prin celelalte odăi, a ieșit în curte, despletită, sfîșiindu-și cămașa și a prins să urle în gura mare că am tăbărît pe ea s-o batjocoresc. S-a strîns lume multă, mai ales femei, căci rar se ivește un prilej de petrecere ca ăsta. Făceau un tărăboi nemaipomenit. Dar eu, cu toate că știam că lucrurile n-au să se isprăvească cu bine pentru mine, îmi vedeam mai departe de treabă.

În sfîrșit, am dat peste piese și am ieșit în prag, hotărît să spun ce mi se întîmplase, dar am fost întîmpinat cu o ploaie de ocări și atunci, nemaiavînd altceva de făcut, am pus capul în piept și am rupt-o la fugă spre casă, ca un hoț cu spinarea îndoită sub lovituri. M-am ales cu o chelfăneală în toată regula, căci, să știi, nu-i adevărat ce se spune despre femei că au mînă ușoară. Cine spune asta n-a avut de-face cu ele.

Și de unde toată povestea asta? sfîrși Țulea. De la ambițiile mele de proprietar. Și de la pofta de înavuțire a unchiului.

Desene de C. BACIU

Biblioteca Reg

Anul I, Nr. 5; 15 septembrie 1958. — Apare la 1 și 15 ale lunii. — 16 pagini — lei 1,50

Proletari din toate țările, uniți-vă!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Arcușul lui Enescu

de Dragoș VICOL

Cîte cîmpii de dor s-au legănat
și cîte curcubee-au ars pe zare
pîn' le-a cules în cîntec necîntat
arcușul lui de purpură și soare...

Cîte dureri n-au plîns în munți și șes
și cîte frumuseți nu așteptară
din visul lui să capete-nțeles
și aripi din măiastra lui vioară...

Atîtea veacuri au trecut pe rînd,
de-atîtea mii de ori rodi pămîntul
să-l întrupeze — de minuni flămînd —
în lumea toată să ne poarte cîntul...

Și doine, și chindii, și ciocîrlii,
și iureșul bătutelor avane,
din portativ și-arcuș, zburînd zglobii,
au poposit pe zeci de meridiane...

Arcușul lui?... Nu-i aur pe pămînt,
nici diamant, cu el să se măsoare:
arcușul lui știe cînta pe vînt,
pe lacrimă, pe zîmbet, pe izvoare!...

Arcușul lui știe cînta pe stea,
pe cetină, pe cea mai grea furtună!...
În trupul lui a pus inima mea,
iar veșnicia mea și-a pus-o-n strună!

Arcușul lui răsună peste mări
călătorind pe-nvolburarea spumii...
Stăpîn vrăjit al marilor cîntări
e dascălul arcușurilor lumii...

Dimensiunea actualității

de Mihai NOVICOV

S-a scris mult despre problema actualității creației literare. N-am vrea să ne mai referim decît la unele aspecte, sugerate de discuțiile ce se duc acum în Uniunea Sovietică, în întîmpinarea Congresului scriitorilor: „Creația scriitorului, — se scria de pildă într-un editorial din „Pravda", — capătă azi o însemnătate obștească deosebit de mare atunci cînd se îndreaptă spre zugrăvirea vieții cotidiene, tinzînd să reflecte în imagini cît mai desăvîrșite fenomenele pe care le trăiește azi poporul și care constituie țelul vieții și activității sale".

Respingînd teoria „distanței" și pretenția unora de a conversa cu actualitatea doar prin intermediul unor lucrări istorice, opinia publică literară sovietică respinge și tendința de a reduce comandamentul actualității doar la datarea acțiunii. În acest sens nu e lipsită de interes discuția ce s-a desfășurat în primăvara și vara aceasta în paginile presei literare din R.S.S. Lituaniană. Unii critici au apărat așa numita „tematică măruntă". Ei susțineau că totul depinde de talentul scriitorului, o operă fiind socotită ca realizată chiar dacă relatează în aparență fapte nesemnificative care ar putea sugera, însă, printr-o serie de implicații, concluzii esențiale. Majoritatea participanților la discuție au respins și acest punct de vedere, reliefînd că atitudinea scriitorului față de realitate (atitudine ce constituie și un element primordial al talentului) se definește în primul rînd prin alegerea temei, episoadelor și a personajelor. Unei opere literare nu i se cere numai să oglindească, mai mult sau mai puțin pasiv, actualitatea, ci să dea dimensiunea actualității.

Această din urmă idee ni se pare deosebit de interesantă și pentru aprecierea unor fenomene literare de la noi. Căci, în ultimă instanță ce înseamnă a oglindi o epocă din viața poporului? Înseamnă a o situa în succesiunea prefacerilor pe care poporul le trăiește în dezvoltarea sa. Din acest punct de vedere nu toate epocile au aceeași însemnătate. Sînt epoci care aduc prea puțin nou în viața poporului și nu contribuie decît slab la împlinirea năzuințelor sale istorice. Dimpotrivă, alte epoci sînt bogate în mișcări și evenimente cruciale, cu un ritm de dezvoltare precipitat. O asemenea epocă trăim noi acum. Despre actualitate nu se poate vorbi „în general" și abstract. Actualitatea e întotdeauna concretă. Prin construirea socialismului ieșim și noi din preistorie și intrăm în adevărata istorie a civilizației umane. Ca atare, o carte actuală va fi numai aceea care reușește să ne transmită cît de cît această dimensiune, care e incontestabil o dimensiune grandioasă.

În ce măsură lucrările de actualitate apărute în ultimul timp sugerează dimensiunea epocii? Iată o chestiune ce ar merita să stea în atenția criticii. În mod concret avem în vedere cîteva volume ca: Setea de Titus Popovici, Nopți înfrigurate de Aurel Mihale, Ultima toamnă de Haralamb Zincă, Fetele lui Barotă de Cella Serghi, Sub arșița verii de Letiția Papu, etc. Cu excepția primelor două, critica a primit cu răceală romanele enumerate, iar Sub arșița verii a fost apreciată de Gazeta literară ca o „carte artificială, sentimentală și mediocră". Nu este în intenția mea să intru acum într-o polemică în legătură cu fondul problemei. Aș vrea să remarc doar că toate cărțile amintite ar merita o atenție mai mare și o discuție mai amplă, avînd ca pivot principal întrebarea: transmit ele oare dimensiunea vremii, ne ajută să simțim și să înțelegem cum sub ochii noștri societatea se transformă?

Sub arșița verii e un roman scris cu nerv, care pasionează, cu toate că — și aici tovarășul Petroveanu are dreptate întrucîtva — multe laturi ale conflictului sînt legate cam artificial. Cronicarul Gazetei literare n-are dreptate afirmînd că întreaga frămîntare a eroului e fără obiect din cauză că fapta pentru care e sancționat e prea insignifiantă iar motivele care-l determină pe instructorul Fuiorea să-l persecute nu sînt justificate. Patosul cărții nu reiese de aici. Reușita rezidă, după părerea noastră, într-o anumită gradație, pe care Letiția Papu a împrumutat-o acțiunii, gradație prin care se dezvăluie faptul cum nedreptatea comisă unui membru de partid dezlănțuie o serie de reacțiuni dramatice, care provoacă perturbări serioase în viața unui număr destul de mare de oameni. Cît de justificată e pornirea lui Fuiorea este totuși o problemă secundară. Ca orice oportunist, ca un om strecurat în partid, deci fără convingeri, Fuiorea încearcă să-și dovedească devotamentul, mimînd curajul și vigilența. De aceea i se pare că trebuie să obțină cu orice preț excluderea lui Nicoară. Că greșește, e firesc, greșește tocmai pentru că nu e comunist. Că întreaga „regională" nu sare imediat în apărarea celui nedreptățit e o altă problemă, dar și aici cred că reprosurile criticului sînt exagerate. Tovarășii de acolo nu știau ceea ce știm noi, cititorii cărții. Dar toate acestea îmi apar secundare în raport cu dezvăluirea veridică a procesului sufletesc al lui Nicoară. Cu pricepere și fără ostentație Letiția Papu ne arată cum situația de partid devine problema principală a vieții, cum ea influențează treptat (atunci cînd eroul nu reușește să se ridice pînă la înțelegerea justă a evenimentelor) toate compartimentele existenței sale. În asta pare-mi-se că rezidă acea dimensiune a vieții noi pe care Letiția Papu a reușit s-o surprindă.

De bună seamă că se poate discuta gradul în care, în diverse situații, Letiția Papu a izbutit să-și valorifice artistic descoperirea sa; nu poate să nu fie subliniată însă ca un lucru pozitiv tendința ca atare cu atît mai mult cu cît, sub o formă sau alta, o regăsim și în alte lucrări citate la începutul articolului. În romanul lui Haralamb Zincă, de pildă, destinele eroilor se mișcă pe anumite traiectorii numai pentru că nu pot să se eschiveze de la necesitatea de a da răspuns la problemele acute pe care viața li le ridică în ajunul unor mari transformări. Construit pe antiteze, romanul vehiculează simboluri semnificative, cum ar fi de pildă sfîrșitul și tragic și respingător al celor doi eroi negativi: Mihai Vîrlan și poetul Odeanu, în opoziție cu moartea eroică a bătrînului Vîrlan. Romanului lui Zincă i se pot imputa multe: complicarea inutilă a acțiunii cu amănunte așa-zis „picante", tratarea schematică, artificioasă a dragostei dintre Andrei și Elena, discursivitatea cam rigidă a unor monologuri interioare, dar nu se poate contesta, totuși că în ansamblu, cartea ne introduce veridic în miezul unei societăți aflate în pragul unor evenimente zguduitoare. Și în acest caz atitudinea etică superioară față de problemele politice dă personajelor pozitive densitate și autentică frumusețe interioară. Ca deținători ai adevărului epocii, ei se profilează ca învingători în perspectivă, ca făuritori ai vieții de mîine.

Tot pe antiteză e constituit și romanul Cellei Serghi „Fetele lui Barotă" acuzat — în mare măsură pe nedrept — de psihologism. Mai degrabă se poate vorbi, cred, despre o anumită monotonie în prezentarea monologurilor interioare, despre o senzație ciudată, pricinuită la un moment dat de faptul că toți eroii — și cei pozitivi și cei negativi — psihologizează plicticos rememorîndu-și în același fel viața. Multe elemente ne îndreptățesc însă să considerăm noul roman al Cellei Serghi ca un roman bun de actualitate. Și aici, în aparență, eroii nu fac decît să-și trăiască viața cu problemele propriei lor existențe individuale, dar și ei — ne referim la eroii pozitivi — vehiculează firesc și spontan criteriile etice și politice ale partidului clasei muncitoare. O fac cu aceeași obișnuință cu care eroii realismului critic vehiculau altădată criteriul interesului personal ca singurul valabil și determinant. Iată deci o dimensiune nouă și impresionantă a vieții: moralitatea oamenilor crește și se împlinește sub ochii noștri. Dealtfel acesta e și argumentul suprem care-l decide pe eroul șovăielnic Victor să rupă cu lumea sa. Cella Serghi înlătură cu succes soluțiile banale, rezolvările schematice și șablonarde, dînd fiecărui personaj o pronunțată notă proprie de caracter și de preocupări.

Cîteva concluzii ar putea fi desprinse din notele de mai sus. Lucrările enumerate de noi la început se află — așa ni se pare cel puțin — pe o linie justă, oglindind efortul de a căuta dimensiunea reală a vremii. Atunci cînd nu narează despre evenimente care îi dau măsură în mod direct, ca în Setea sau Nopți înfrigurate autorii o regăsesc totuși în faptele vieții cotidiene și personale, dezvăluind cum conducerea vieții obștești de către partid, procesul revoluției socialiste în raporturile dintre oameni și în conștiința oamenilor, răstoarnă vechile valori etice și le înlocuiește cu altele noi, superioare. Politica partidului ca expresia cea mai înaltă a geniului creator al poporului, influențează pozitiv și regenerator întreaga viață. Legătura indisolubilă între ea și noua demnitate a individului — iată una din dimensiunile impresionante ale realității pe care proza noastră contemporană o descoperă din ce în ce mai bogat. Dar tocmai pentru că scriitorii sînt atrași — cum e și firesc — să reliefeze descoperirea făcută, eșecul îi pîndește ori de cîte ori nu adîncesc prezentarea aspectelor politice.

JURNAL de ȘANTIER

de la Șutcani

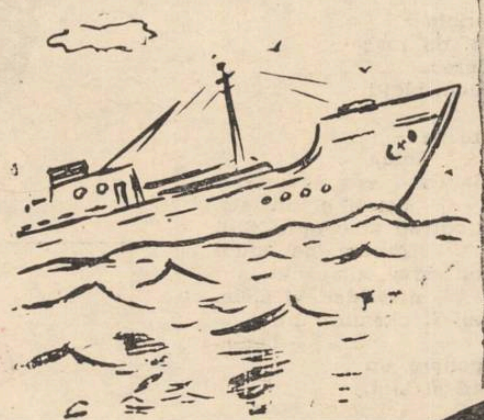

MOTONAVA

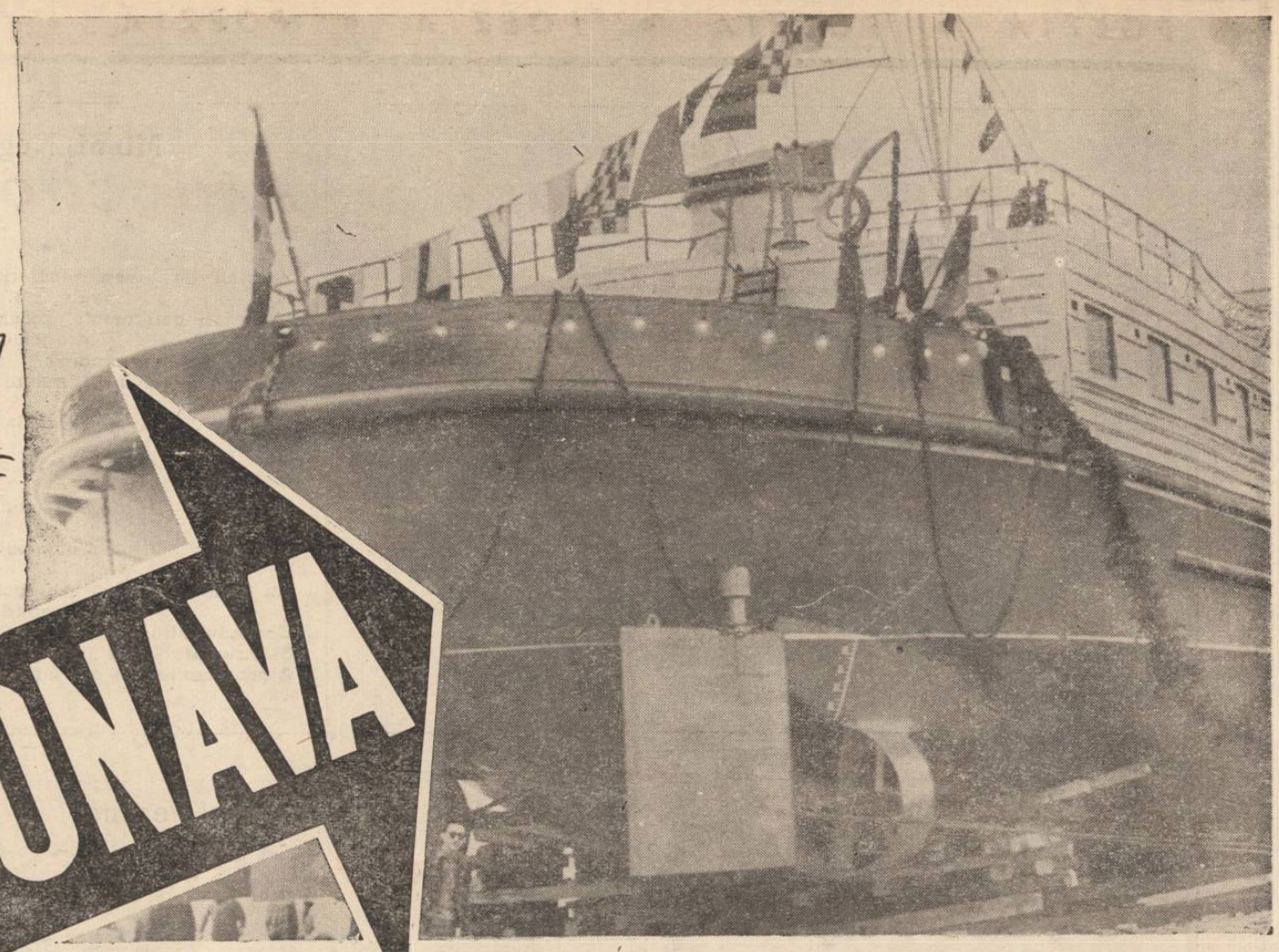

O zi oarecare

Un bătrîn muncitor a pictat un tablou. L-a atîrnat în holul cantinei. Se numea: „Curtea Veche".

Tot șantierul naval din Oltenița a defilat pe dinainte-i rîzînd. Curtea Veche — de fapt o groapă cu bălării unde șerpi mari, emailați, șerpi de apă, valsau fără emoție pe masa tîmplarului, cînd acesta o părăsea pentru cîteva clipe — dispăruse de mult sub betonul gros de un metru și patruzeci. Sic transit! Bătrînul arbore ce umbrise cîndva șantierul își începea frunzișul din albul asfaltului.

Era un tablou izbutit. Iarba bătea puțin în mov, oamenii păreau de mucava, dar mergea. Și sta frumos acolo unde sta, chiar în fața ferestrei ce da către hala nouă și parcul cu flori. Era un șantier izbutit. Dar în zori, cînd porțile de fier se deschideau automat, lunecînd pe șine (portarul apăsa pe buton...), nituitorul pășea înăuntru fără nerăbdarea de-acum doi-trei ani. Îl chinuia un gînd nedeslușit, ca o febră, ca obsesia unui vis pe care-l uiți dimineața: ți-l amintești doar fierbinte, atît. Și te apasă toată ziua pe suflet. Nimic nu-ți mai place. Vrei parcă ceva. Altceva.

Așa simțeau: Ion V. Cristea, director, Nicolae Baltoș nituitor, Hîncu Ivanciu, montor, Poșa Leonard, sudor și alți vreo cîteva sute.

Și așa s-a născut motonava.

August-decembrie

...Pînă cînd tot șlepuri și coji de nucă? Au aflat că șantierului din Galați (concurentul lor de cîteva ori mai fălos ca tradiție și putere de lucru) i s-au repartizat vase mari, motonave de 2.000 tone și n-au mai avut pace pînă ce n-au primit și ei o comandă. Asalt la minister, telefoane peste telefoane, rugăminți, miting fulger:

— Noi, Ion V. Cristea, Nicolae Baltoș, Hîncu Ivanciu, Poșa Leonard și alții ne angajăm să construim în bune condiții motonave de 2000.

★

Toamna a început construcția.

La început a fost liniște. Doar cerul luneca jos peste Dunărea plumburie. Frunze veștede, corăbiile toamnei, pluteau la vale remorcate de vînt. Se lucra în hală; ziduri masive, de fort, larma strungurilor se filtra prin ele ca un sforăit somnoros și piuitul dur, de cearceaf sfîșiat, al tablei croite, se confunda cu foșnetul copacilor din curte. S-au montat primele bucăți din corpul colosului. La început era liniște.

Bătrînul muncitor a pictat alt tablou. L-a atîrnat tot în holul cantinei. Acesta se numea:

„1948, transportul materiei prime".

Și tot șantierul a defilat pe dinainte-i — carul cu boi, moș Ion Babă tîrîndu-și piciorul de lemn! — dar cu zîmbetul mut, zgribulit, fără hohotul gros din prima ediție. Venea iarna. Cum o să care bucățile navei pe cală? Macaralei de 6 tone abia i se schițaseră desenele; de tehnica lui moș Ion Babă nu putea fi vorba nicicum (de n-ar fi fost decît faptul că boii răposaseră sub cuțit, pe masa cantinei, în timpul foametei din 47), așa că... Ce te faci, Baltoș? Ce te faci, Hîncule? Baltoș lipsea de la lucru. Era bolnav. Hîncu și ceilalți au făcut rost de frînghii. S-au înhămat la oasele de mastodont bubuitor și le-au tărît, hei-rup, of-of, vreme de cîteva săptămîni, la capătul cărei vremi a apărut măcaraua...

Iarnă. Munceau pe cală. Sub cerul gol. Bineînțeles că timpul le scria pe piele reportaje eroice cu duzinile. Vîntul bătea cu furie. Smulgea prelatele de pe bucățile navei — prelatele sub care se mișcau, ca niște spiriduși ai focului, ascunși privirii, sudorii — și oamenii le pescuiau apoi din Dunăre, zicînd:

— O făcurăm și pe-asta!

Tot în iarna aceea s-au cuplat primele părți ale motonavei. Începeau să i se materializeze contururile. Nava se decupa negru pe cer, lîngă fluviu. Și tot atunci s-a însănătoșit Nicolae Baltoș. S-a prezentat meșterului. Festiv:

— In cinstea motonavei...

— Du-te la școală! s-a răstit meșterul. I s-a părut că n-auzise bine.

— In cinstea motonavei — a urmat — am făcut o inovație. O matriță pentru fasonarea niturilor...

— Du-te la școala de sudori, n-auzi, ce dracu' vrei cu niturile tale?

Ianuarie

Ultima oară cînd îi strînsesem mîna, în decembrie, îi simțisem în podul palmei bătăturile ca niște bani: bani de aur... Acum avea palma mai moale. Și mai albă.

— Sînt sudor — mi-a spus.

Îl știam îndrăgostit lulea de pistolul de nituit. Învățase meseria pe vremea recordurilor lui Roșcă și Iordăchescu — o meserie care-i solicita pătimaș mușchii tineri — și mîndria lui erau mîinile. Am așteptat explicații. Și-a pus ochelarii fumurii... și fulgerul pușcociului, al pușcociului pe care-l ținuse tot timpul la spate, a despicat deodată lumina obișnuită, viu violet, muzical, convertind totul într-un fantastic decor de teatru: corpul navei, copacii, oamenii.

S-a întors.

— E frumos, nu?

Își scosese ochelarii. Mă privea rugător. Am consimțit:

— Frumos.

Seara am stat la un pahar. „De ce ți-ai schimbat meseria?" M-a privit trăznit: „Păi motonava va fi complet sudată! N-are nevoie de nituitori și de nituri!" Adică: doar n-ăi fi vrut să mă schimb de la motonavă?! L-am întîlnit din nou după vreo trei săptămîni și mi-a povestit că i-a născut nevasta, că-și clădește casă, că motonava, bine mersi, crește, crește, mi-a vorbit despre cîte-n lună și-n soare.

Februarie—mai 11 iunie

Cîteva zile, soarele a valsat cu patine de aur pe ghiața fluviului albă. Apoi albul s-a făcut fluid. Pe urmă albastru. Apele Dunării s-au umflat. Se turna beton la cala de lansare — planul înclinat dintre motonavă și fluviu — și spectacolul era fără exagerare dramatic: betoniștii betonau, urcau, asudau, apele se umflau jucîndu-se (și de sus ploua, ploua...) betoniștii cucereau un metru, apele cucereau și ele, sistematic, simpatic, tot unul, dar cu intenția limpede de a fura la cîntar, de a lua puțin la vale betonul ăsta pe care-l turna tot șantierul, Cristea, Baltoș, Ivanciu, dactilografa cu unghiile lăcuite, bătrînul pictor constrîns acum să nu-și mai vadă pensulele pînă noaptea tîrziu.

A pictat un tablou pentru 11 iunie: pescadorul de lemn al anului 48, cel de 6 tone. A pus tabloul pe cală, jos, pe asfalt. Efect teatral: în țara guliverilor de 2000! Dar bătrînul se felicitase degeaba, în ziua aceea motonava își primea botezul și nimeni n-avea ochi pentru pictura lui.

Și ca să moară Galații de ciudă, „lansarea" s-a făcut automat — invenția directorului Cristea, fostul muncitor, care știe cît e de greu să tai parîmele cu toporul, ore și ore — adică s-a apăsat pe-un buton și vinciurile cu aer comprimat au împins motonava pe planul înclinat, către fluviu, rapid, ușor, elegant, cu grația pensetei ce sloboade bucățica de zahăr în paharul cu ceai. Ura!

Epilog în zilele noastre

(cînd motonava e aproape gata — vezi literatura de specialitate, comparația cu lebăda, nimbul roș-carmin al coșurilor — și cînd Dunărea o dezvelește ca pe un ban de argint dintr-un colț de batistă murdară... na, că picai și eu cu păcat):

Oltenița presează ministerul pentru obținerea unei noi comenzi, cargobotul de 4.500 de tone!

Sudorița fruntașă Ioana Paftei lucrează la încheierea brațelor pentru cea de a doua motonavă de 2000 tone.

Dimos Rendis

Inscripție

Pe trunchiul de conifer pietrificat expus la Institutul Geologic din București.

Salut țărînă care te-a hrănit
Și vîntul care-ți mîngîie frunzișul
Și ploaia ce-a dat apă rădăcinii
Și timpul, prea slăvitul creator,
Ce-a preschimbat copacul în granit.

Topoare și securi loviră-n tine,
Săgețile și sulițe persane
Și iatagane otomane
Și colții crucii-încîrligate,
Dar trupul tînăr se-nchidea arsura
Ca-n apele ne-nvinse, tăietura.

Salut țărînei ce-i fu leagăn rădăcinii
Și vîntului ce-ți răcori arșița
Și apelor ce te-au spălat de sînge
Și luptătorilor, de-odinioară,
Ce-n umbra ta rotundă sîngerară.

Haine vînturi s-au zbătut spre tine,
Ți-amenințară trăznete coroana
Și ploile — oceane verticale —
S-au revărsat, mîndria să-ți înece,
Dar n-au putut, că tu, mai tare încă,
Ai tras granitu-n trunchiul tău de stîncă.

Nu-ți este frică astăzi de secure;
De va-ncerca, tocind tăișul ei,
In loc de așchii vor sări scîntei!

Salut pămîntului ce te-a hrănit!
Și apei dăruite să-ți stingi setea
Și vîntului ce-ți dete răsuflarea.
Salut și celor ce-odihnesc arare
La umbra ta de viață dătătoare!

In romînește de
Teodor Balș

Acum cincizeci de ani

In **Viața Romînească** din octombrie 1908, G. Ibrăileanu publică studiul **Semnificația socială a operei lui Caragiale.** Studiul acesta va constitui capitolul al XII-lea **Spiritul critic în Muntenia. Critica socială extremă: Caragiale,** din volumul **Spiritul critic în cultura romînească.** Acest prim volum al lui G. Ibrăileanu nu a apărut în cuprinsul anului 1909, cum se indică pe copertă, ci la sfîrșitul anului 1908. Ziarul **Opinia** din 5 decembrie 1908, anunța astfel apariția cărții criticului de la **Viața romînească: „Pînă acum activitatea d-sale se rezuma într-un mare număr de articole și studii împrăștiate prin ziare și reviste în ultimii 15 ani. Dl. G. Ibrăileanu ne dă acum primul volum, care nu cuprinde însă decît o parte din articolele ori studiile mai recente".**

★

După o întrerupere de șase ani, **Noua revistă romînă** reapare la 12 octombrie 1908, continuîndu-și existența pînă în 1916. In această perioadă își mai fac apariția cîteva ziare și reviste, unele cu o existență mai lungă și cu un profil distinct în cîmpul literaturii, altele efemere și fără însemnătate. Astfel, la 13 decembrie 1908 apare primul număr al marelui ziar cotidian **Minerva,** care va dura pînă în pragul primului război mondial. In conducerea ziarului se afla și I. Slavici. Scriitorul publică aici, începînd cu nr. 1, nuvela **Din două lumi.** O revistă cu o existență mai lungă este și **Neamul romînesc literar** de sub conducerea lui N. Iorga, al cărei prim număr apare la 25 decembrie 1908. Revista a avut însă o orientare greșită naționalistă.

Pe lîngă acestea, au mai apărut cîteva revistuțe fără nici o însemnătate, ca: **Revista de critică și literatură** — București, 1 septembrie 1908; **Principii politice și literare** — Rîmnicul Sărat, septembrie 1908; **Opinii** — Ploești, 15 octombrie 1908; **Revista ilustrată** — București, 15 octombrie 1908; **Provincia literară** — Botoșani, 20 octombrie 1908. In aceasta din urmă găsim însă două inedite ale lui Traian Demetrescu, poezia **Socialiștii,** în nr. 1, și schița **Țiganii,** în nr. 2.

★

In ziarul **Adevărul** din Budapesta, organ al partidului social-democrat și subintitulat **foaie pentru poporul muncitor romîn,** întîlnim, în nr. 10 din 16 octombrie 1908, poezia **Țăranul,** din care citîm:

Foaie verde de cicoare
Ah fîrtate, greu mă doare,
N-am nici casă, n-am nici pîine,
Huiduit sînt ca un cîine.

Casa mi-e dărăpănată
Și nevasta dezbrăcată
Și copiii țipă tare
Că n-au pic de mîncare.

Toată vara eu muncesc
La ogorul ciocoiesc,
Ce folos de munca mea
Că intră în punga altuia.

Poezia nu este semnată, purtînd indicația, sub titlul, că este **„comunicată de un muncitor".** Acum aparține, evident, folclorului care aduce mărturii vii despre amarul trecutelor vremuri.

Teodor VÎRGOLICI

OCHII

de Eusebiu CAMILAR

Desen de C. BACIU

Să vie iar acuzatul! a dat ordin colonelul, și s-a ridicat dintre lumînări, negru și fioros. A fost coborît din nou în pivniță, un om rîzînd. Era desculț, îmbrăcat cu un suman rupt, încins cu un capăt de funie. Pe cap avea pălărie neagră, clăpăugă.

— Iar ochii! a rostit deodată, însă nu s-a mai auzit ce spune, căci afară, deasupra, au reînceput bombardamentele de artilerie. Se auzeau miile de pași ai unităților germane, trecînd repede la atac. Lumînările de dinaintea judecătorilor se clătinau, aproape se stingeau uneori, în timp ce bubuiturile se îndesau, pașii unităților grăbeau, grăbeau.

— Sînt ceasurile 2 dinspre ziuă... a spus acuzatul, ascultînd speriat.

— Ce-i cu ceasurile 2? Ce-i cu ochii? s-a întors spre el colonelul.

— Tocmai asta e! a reluat acuzatul, făcînd un pas înainte și urmat îndată de cei doi soldați din escortă. La ceasurile 2 dinspre ziuă, domnule colonel, pornesc atacurile pe toate fronturile! Ochii? Ochii, de obicei se sting la ceasurile 2...

— Ce tot vorbește? s-a mirat colonelul, uitîndu-se peste lumînări, la ceilalți judecători. Maiorul din dreapta se uita țintă înainte, căpitanul din stînga și-a plecat repede ochii, a ridicat din umeri.

— Acuzat! a reluat colonelul. Ce legătură vezi, între ochi și vina dumitale? Ce grad spuneați că are acuzatul?

— Sergent cu termen redus! a bolborosit repede grefierul. Sergent cu termen redus, Măiță Vasile, din batalionul 7 mitralieră divizionară! După moartea ofițerilor, a comandat companii...

— Ce ai de spus în apărare, sergent cu termen redus? Vorbește scurt! Scurt! Căci...

Pivnița s-a zguduit îngrozitor. Toți cei de față s-au făcut albi.

— In apărarea mea? Nimic, domnule președinte! Vreau numai să vă întreb dacă ați văzut vreodată ochi privindu-vă fix! Dacă n-ați văzut, nu vă învinovătesc, ci vă invidiez! a gemut acuzatul, tare. Ochii, domnule președinte, sînt lumina conștiinței... și uneori ne cutremurăm cînd ne fixează numai doi ochi... dar cînd te privesc fix, o mie?

— Ce are a face una cu alta? s-a mirat colonelul.

Maiorul a privit înainte mai fix, căpitanul și-a tras capul între umeri. Unde-s ochii și unde-i vina! Ce spuneați că scrie la dosar? Are certificat medical? a întrebat colonelul, mai încet, pe maiorul ce se uita înspăimîntător de fix.

— Obsesie! a răspuns maiorul.

— Da, da, obsesie! a întărit și căpitanul, frămîntîndu-și umerii.

— Primii ochi, grăia înainte acuzatul, primii ochi i-am văzut la primul atac! Cum stam în fața trupei, după un dîmb, am avut deodată revelația adîncimii lor și revelația teribilă a chinurilor din ei! Mi-am îndesat casca, în timp ce artileria bătea pregătind atacul! Cînd a venit clipa, m-am întors repede de la EI, am făcut semn înainte, însă m-am întors deodată, să le mai văd focurile din adînc. Toți ochii stăteau nemișcați, ficși. Am pornit, și din două sute zece am scăpat trei...

— Destul! l-a întrerupt colonelul, în timp ce cei doi soldați din escortă smiorcăiau a plîns. Maiorul se uita înainte, fix, căpitanul își strînsese capul mai între umeri. Acuzatul își repezise spre ceafă pălăria clăpăugă și grăia înainte, cu fața potopită de un zîmbet larg, larg, încărcat de durere:

— Atunci, domnule președinte, la adunarea morților, m-am uitat pe rînd în ochii lor. Sufletele potopitoare le mai stăruiau în lumini, întrebîndu-mă cu înspăimîntătoare imputare:

— „Pentru ce?"

— Nu știu, frații mei, nu știu! am gemut eu, și groparii îi apucau și-i rînduiau în gropi, unii peste alții. Apoi, am rămas singur. Ingropasem toți ochii în pămînt. Mai tîrziu, cum treceam printr-o pădure, l-am găsit într-o cărare pe prietenul meu cel mai drag, pe soldatul Ionici! Ați auzit de dînsul?

— De unde? Ce tot grăiești aiurea?

— Nu-i nimic dacă n-ați auzit, domnule colonel!, a reluat acuzatul, cu blîndețe și înțelegere. Insă păcat că nu cunoașteți cazul! V-ați fi convins că organismul nostru moare cu mult înaintea ochilor! Cum m-am apropiat de Ionici, ochii lui au mișcat, m-au privit fix! Oricum mă mișcam, mă urmăreau. Am fugit de-acolo, îngrozit, însă ochii lui îmi stăruiau înainte, vedeam în ei valea înspăimîntătoare...

— Apoi, a continuat acuzatul, după ce și-a șters sudoarea cu pălăria, au venit batalioanele de marș, și am luat în primire alți ochi... Așa veneau pe rînd ochii țării... ochi albaștri ca inul și ca apele de munte... Toți mă întrebau „pentru ce?" și eu nu le puteam răspunde...

— Ascultă, acuzat! ai ceva de spus în apărarea dumitale? Ai? Sau nu?

— Nimic, domnule președinte, decît ochii! Dacă dumneavoastră n-ați văzut ochi în număr de mii și mii, privindu-vă fix, sînteți fericit! Eu unul, privind mii și mii de ochi, am înțeles că există într-adevăr dincolo de lumea văzută, extraordinara și potopitoarea lume lăuntrică... lumea unde se nasc și ard sentimentele, instinctele, bogățiile și ticăloșiile ființei omenești! Ceea ce vedem la oameni, zilnic și obișnuit, e nimic! Probez aici, că în ființa umană stau în așteptare pluralități de lumi, cel puțin pe potriva pluralității lumilor exterioare! Căci altfel cum ar rezista omul, cu ce ar descoperi și ar cuprinde noutățile miliardelor de ani ce-i mai are de trăit, și infinitul număr de lumi ce-l așteaptă înainte în timpuri? Nu?

— Interesant! a tresărit maiorul. Unde ai citit lucrurile acestea, acuzat?

— Chiar așa! a rîs rău colonelul.

— Unde le-am citit? Chiar și în ochii domniilor voastre!

Tustrei judecătorii s-au frecat pe la ochi, repede. Insă curînd, colonelul sta neclintit între lumînări, maiorul se uita fix înainte, căpitanul își trăsese și mai bine capul între umeri.

— Ce vină spuneați că are? a întrebat deodată colonelul, ca trezit dintr-un vis.

— Respectuos vi s-a mai raportat... a răspuns maiorul, repede. După ce i-a pierit toată compania, acuzatul fugea printr-o porumbiște... se ascundea de oameni... Așa a fost prins, în halul în care-l vedeți! Dar, bineînțeles că...

— Da, da... bineînțeles că... Ai de spus ceva în apărare, acuzat?

— Da, domnule colonel! Vă întreb: cu ce ar sta omul în fața Universului? Cu ce, dacă virtuțile și forțele lui ar fi numai cele cunoscute? Numai cu curiozitatea, cu ura, cu mila și cu iubirea? Prea puțin, pentru a fi cuceritorul celor necunoscute și infinite din timpuri...

— Ascultă, acuzat! l-a întrerupt maiorul, răcnind spre a întrece bubuiturile bombardamentelor, însă privind înainte, fix. Ce părere ai, despre ochii femeilor?

— A-ha! a icnit colonelul, zîmbind cu răutate.

Căpitanul și-a tras capul și mai între umeri.

— De ce-l întrebați așa? s-a tînguit încet unul dintre soldații din escortă, ștergîndu-și lacrimile.

— Gura! s-a stropșit maiorul, privind înainte îngrozitor de fix. Ce părere ai despre ochii femeilor, acuzat?

— Ce părere să am? a răspuns acuzatul, liniștit. Înțeleg că vreți să faceți o glumă, o diversiune! Foarte bine, domnule maior, dar la glume nu răspund...

— Destul cu obsesiile! l-a întrerupt colonelul. Cum văd, în apărarea dumitale n-ai de spus nimic. Știi ce te-așteaptă?

— Știu, știu ce m-așteaptă, domnule președinte, a răspuns acuzatul liniștit, dar asudat tot. Insă, domnilor judecători, cum o să mai priviți după aceea în ochii oamenilor?

— Asta așa e! a bolborosit fără să vrea, al doilea soldat din escortă.

— Domnia ta, domnule căpitan, ce spui? a stăruit acuzatul, privindu-l țintă. Căpitanul s-a întors spre colonel, furișîndu-și ochii spre ochii lui.

— Vă rog, destul, destul! Nu vedeți?

— Și? s-a mirat colonelul.

— Iertați-l! Iertați-l! s-a tînguit fără să vrea primul soldat din escortă.

— Asta se va vedea, a răspuns colonelul, și s-a ridicat.

Apoi, judecătorii și grefierul au trecut mai în adîncul pivniței, după perdeaua de foi de cort. Curînd, se auzea glasul tînguitor al grefierului, repetînd cuvînt cu cuvînt sentința dictată de președinte:

— ...astăzi... iulie 1941... și întrucît... numitul... fapta lui fiind evidentă... și neavînd de spus nimic în apărare... Curtea...

— Ce va fi, oh, dumnezeule? s-a îngrozit primul soldat din escortă; al doilea a izbucnit în plîns.

Glasul grefierului era sugrumat, întretăiat, stins, stins:

— ...curtea...avînd în vedere... prin împușcare...

— De ce? a gemut primul soldat. Dar ochii?

— Tăcere, prieteni, tăcere! a răspuns acuzatul, liniștit. E bine... e mai bine așa... căci n-am să mai văd ochii oamenilor!...

S-a uitat mai apoi spre judecătorii așezați la loc între lumînări. I-a întrebat cu milă, cu adîncă compătimire:

— Dar cel puțin ați înțeles?

S-a întors scurt, și i-au fluturat mai tare marginile pălăriei clăpăuge; i s-au zguduit umerii.

In noaptea următoare, la ceasurile 2, pe cînd îi legau ochii, într-o vale, striga, striga:

— ...2 dinspre ziuă... pe toate fronturile.. ochii...

Apoi au răpăit mitralierele.

Din volumul „Tunetul a brăzdat văzduhul" sub tipar la E.S.P.L.A.

Iarnă fierbinte

de Sorin TITEL

Bătrîna plecă și Ana așeză fetița adormită în pat, încet, să nu se trezească. Fetița dormea cu gura deschisă și o șuviță de salivă i se prelingea pe gîtul firav.

Lîngă fetiță dormea bărbatul femeii, sforăind și gemînd. Intors de la circiumă se trîntise încălțat în pat, zăpada de pe bocancii putreziți de umezeală se topise și acum se scurgea pe pătură. Intr-o adîncitură a patului se formase o băltoacă murdară. Fetița ajunse cu piciorușul în băltoacă și atunci apa se scurse pe podea, picurînd monoton. Ana luă fetița din pat și o culcă pe laviță de lîngă sobă. Apoi se duse la fereastră întorcîndu-se cu spatele spre omul din pat, în așa fel încît să nu-l mai vadă. „Acum, o lună de zile tot beat o să umble", își spuse femeia. Omul vînduse un lanț de pămînt, pămîntul cel mai bun pe care-l aveau.

In prunul din fața casei, se jucau două ciori negre. Privindu-le cum se joacă Ana își uită de pămînt. „Se joacă și se iubesc" își spuse Ana cu tristețe. Ciorile zburară și prunul rămase singur. Ramurile lui se loveau una de alta ca niște degete uriașe ale unui schelet. Anei i se păru că prunul se vaietă de frig și de singurătate, că-l aude plîngînd și gemetele lui îi loveau sufletul. Și gemetele prunului o făcură pe Ana să plîngă. Incercă să-și stăpînească lacrimile și să se gîndească la fetiță. „Trebuie s-o spăl" își spuse ea privindu-i fața murdară. „Am s-o fac frumoasă. Am să-i cumpăr o cămășuță nouă și am s-o fac frumoasă". Dar gîndul acesta n-o mulțumi și sufletul îi rămase la fel de înghețat și pustiu. Privirile îi alunecară din nou spre fereastră și crengile prunului din fața casei i se părură așa de lungi de parcă și-ar fi spălat vîrfurile în apa sură și murdară a cerului. „Așa trece tinerețea" își spuse ea ascultînd cum zăpada lovește ascuțit în fereastră. „Așa trece tinerețea"... Incepu să plîngă cu sughițuri, ascunzîndu-și fața udă de lacrimi în palme. Plînsul ei era înghițit de sforăitul gros al bărbatului și Ana se înfurie. Sforăitul acesta era ca o bătaie de joc. Se duse la pat și începu să-și zgîlțîie bărbatul.

— Nu mai sforăi ca un porc, îi spuse ea furioasă.

Se auzi ușa de la drum și atunci se șterse la ochi și își spuse: „Plîng ca o proastă".

Se auziră bătăi la ușă. In odaie intră un băiețandru cu fața smeadă și în pufoaică, așa cum au muncitorii.

— Pot să mă încălzesc puțin? întrebă băiatul. Am înghețat de frig.

— Incălzește-te, spuse Ana cam neprimitoare. Dar umblă încet să nu trezești fata.

Băiatul se apropie de foc. Anei îi veni să rîdă cînd îl văzu strîmbîndu-se de durere. Mîinile îi fuseseră înghețate și acum îl dureau. Băiatul se așeză pe un scăunel mic și-și cuprinse mîinile între genunchi. Hainele erau ude pe el.

— Dezbracă-te și pune-ți „pufoaica" să se usuce, îi spuse Ana cu milă. Ești ud tot.

Băiatul o ascultă și se dezbrăcă de pufoaică. O puse pe spătarul scaunului, să se usuce. Apa se scurgea murdară de pe pufoaică, pe podea. Băiatul începu să-și desfacă șireturile de la bocancii mari și umflați de zăpadă și se descălță. Deschise ușa de la sobă și-și apropie picioarele de para focului. Și le retrase repede și începu să și le frece de durere. Ana nu se mai putu stăpîni și începu să rîdă din nou.

— Ce cauți aici, în sat? îl întrebă Ana.

— Sînt cu cei care lucrează la electrică. De azi dimineață tot pe drumuri am stat și sînt înghețat de frig. N-am tren să plec acasă pînă mai tîrziu. Am vrut să plec cu un mărfar, dar m-am răzgîndit.

In odaie începu să miroase a lînă udă și murdară. Incepeau să se usuce ciorapii și haina băiatului.

— N-ai o cană de lapte?... Sînt rupt de foame. Am fost cu ceilalți băieți la o țuică și cînd beau mă apucă o foame de lup.

— Se vede că nu ești băutor, îi spuse femeia, dacă după țuică ceri lapte... Să-ți fac mai bine un ou. Dar să-mi plătești.

— Bărbatul tău sforăie așa? întrebă băiatul arătînd spre omul din pat.

— E beat turtă, îi spuse femeia.

Intre timp fetița se trezi și Ana își descoperi sînul ca s-o alăpteze. Slobozi întîi cîteva picături jos. Copilul prinse cu lăcomie sînul plin, tînăr și alb.

Lîngă sobă, băiatul vorbea mai departe.

— Ceilalți n-au vrut să vină cu mine și acum stau și îngheață de frig în sala de așteptare. Dar Ana nu-l asculta.

Fetița adormise în brațele ei, și chiar ea, terminînd cu alăptatul, fu cuprinsă de o moleșeală ușoară și zîmbea somnoros, și îndepărtat. Lumina cenușie a zilei îi juca pe față, pe gît și pe pieptul ușor dezgolit. Era atît de înstrăinată de cele din jur încît nu observă că băiatul își curmase brusc vorba. Dar iată că, la un moment dat o tulburare neînțeleasă o cuprinse. Simți privirea băiatului ațintită asupra ei. La început nu înțelese ce s-a întîmplat, dar apoi văzu că ochii băiatului se măriseră mult și străluceau dur. Buzele i se umflaseră ușor, umezite și roșii. Și deodată Ana fu cuprinsă de dorința nebună să sărute gura aceea. Cînd îi privi din nou ochii, dorința i se înmuie și ceva cald și moale ca uleiul i se strecură în suflet. Nu înțelese la început ce-i cu ea și atunci chinuindu-se să se desmeticească, se duse la geam și-l deschise, iar fulgii înghețați o loviră în față. O cuprinse un fior rece, de parcă niște mîini mari și înghețate i se așezară pe piept. Uitase să-și acopere pieptul. Cu o mînă închise geamul, iar cu cealaltă și-l acoperi. Se așternu o tăcere grea. Băiatul stînjenit se întoarse cu spatele și începu să scormonească jarul din sobă, încercînd să aprindă focul. Flacăra izbucni vie, fierbinte și lemnele fură cuprinse de foc. Erau lemne înghețate și din ele se scurgea o licoare verzuie. Băiatul se întoarse cu spatele. Ana văzu că la umăr cămașa băiatului era ruptă. „N-are cine să i-o coase" își spuse, și un val de duioșie maternă o cuprinse. „E singur și n-are cine să i-o coase".

— Ți-e ruptă cămașa la umăr... îi spuse ea.

— N-are cine să mi-o coase, îi spuse băiatul. Sînt toată ziua pe drumuri, de cine să mă rog să mi-o coase?

— Am să ți-o cos eu, îi spuse Ana. Las-o jos.

— Coasă-mi-o așa, îi spuse băiatul.

— Am să-ți cos norocul.

— Superstiții, zise băiatul disprețuitor.

Ana se apropie de el să-i coase cămașa. Și pentru prima oară simți cît de frumos poate să fie să coși cămașa unui bărbat. Cosea în tăcere, apoi se aplecă să rupă ața cu gura și buzele ei atinseră umărul băiatului și se înfiorară. El se întoarse spre ea, iar zîmbetul îi tremură privind-o.

Ana îi luă pufoaica de pe spătarul scaunului și-i căută în ea rupturile. Pufoaica era ruptă la coate și lîna ieșise din ea. Se așeză pe un scăunel mic lîngă el și se străduí să i-o coasă cît mai bine.

— Mă pot duce cu ea acum și la bal, îi spuse băiatul privind-o cum coase.

— Cînd e bal? întrebă Ana.

— Mîine seară. Se inaugurează casa de cultură din Făget. Dumneatale nu vii cu bărbatul?

— Ce să caut eu la bal, zise ea cu lacrimi în ochi. Eu sînt muiere măritată.

— Dacă ai veni am juca împreună, îi spuse băiatul și o privi.

— Aș juca o noapte întreagă, fără să mă opresc, zise femeia. Nu sînt de mămăligă.

— Ce, eu sînt de mămăligă?

— Nu știu, rîse ea. Sînt și bărbați care se tem de muieri.

El o privi și-n ochi îi străluci din nou flacăra aceea dură. Picioarele femeii se înmuiară și aceeași căldură uleioasă o cuprinse.

In tăcerea care se așternu între ei se auzi din nou sforăitul gros al bărbatului din pat. Anei i se păru că bărbatul își rîde de ei și se sperie.

Băiatul era gata de plecare.

— Cînd mai vii? întrebă femeia.

— Luni iar am să vin. Am să vin în fiecare zi, pînă punem electrica în tot satul.

— Stai să te duc pînă la poartă, spuse ea și ieși după el.

Afară cerul atîrna jos și mînjea cu cenușiu zăpada albă.

— Săptămîna viitoare, dacă n-ai cămașă curată, să mi-o aduci să ți-o spăl. N-am să-ți cer mult pentru spălat, n-avea teamă, îi spuse ea și se opri în loc, tulburată. Dintr-o dată, înțelese că vor urma zile noi pentru ea și se roși de plăcere. Il privi, speriată de descoperirea ei și un val de fericire o cuprinse. Apoi, fără să știe ce face, ca să-și domolească într-un fel valul acesta de fericire, se lipi repede de el și fără să-i pese dacă o vede cineva sau nu, îl sărută pe gură.

— Ești al dracului de frumoasă, îi spuse băiatul ținînd-o strîns lîngă el.

— Acum pleacă, îi spuse ea mîngîietor, iar ochii-i străluceau pentru că nu putea să-și ascundă bucuria.

Băiatul plecă, zăpăcit de sărutarea femeii. Ana îl urmări un timp cu privirea. „Poate că m-a văzut cineva" își spuse ea, dar gîndul acesta nu reuși s-o întristeze. „Nu-mi pasă, nu-mi pasă de nimeni".

Intră în odaie și se așeză lîngă fetiță, pe laviță. O luă în brațe. Își aduse aminte cum băiatul îi spusese încet: „Ești al dracului de frumoasă"... și văzu înaintea ochilor privirea lui năucită de băiețandru. „Nu m-am purtat cum trebuie", făcu ea, pentru o clipă, speriată. Dar dintr-o dată începu să rîdă din tot sufletul. Fetița se sperie de rîsul ei, scînci ușor, și cu mînuța ei mică se străduí s-acopere rîsul mamei. Dar mama, pierdută în rîs, își ferea gura de mînuța fetiței, mișcîndu-și în toate părțile capul frumos. Intr-un tîrziu fetița reuși să pună mîna pe gura mamei, astupînd-o. Rîsul muri... Dar mama îi luă mîna, împingînd-o ușor. Rîsul izbucni din nou zbătîndu-se în piept, ca o pasăre care vrea să zboare.

Desen de C. BACIU

mențiuni critice

perpessicius despre

Poezia Ninei Cassian

Cine vrea să măsoare imensa distanță pe care a străbătut-o, în mai puțin de o sută de ani, lirica noastră feminină, cată să se întoarcă pe vremea primei antologii de poezie, cu care Titu Maiorescu își ilustra esseurile „nouei direcții" din 1872, unde, alături de colonelul Theodor Șerbănescu, un loc anume era rezervat și Matildei Cugler-Poni. Raportate la monstruoasele specimene din poezia „direcției vechi", caligraficele panseuri din albumul poetei ieșene puteau să pară de-a dreptul grațioase. Cînd însă, cincisprezece ani mai tirziu, tînărul Delavrancea, exercitînd una din cele mai ingenioase pene critice, închina „unei familii de poeți", numeroasele sale foiletoane din Lupta literară *și apoi din* Voința Națională, *el nu greșea de fel, punînd laolaltă, pe același podium al ghilotinei sale, și pe Matilda Cugler-Poni, și pe Veronica Micle și pe Carol Scrob. Puțini inși, dintre cei ce s-au dedicat celei de a zecea muze, Criticei, au sacrificat unor opere vădit mediocre, într-o cercetare pe cît de laborioasă pe atîta de nuanțată, mai multă înțelegere și dragoste pentru poezie, de cum a făcut-o Delavrancea în amintitul studiu. Cînd poezia, grea de sensuri și enigme, a tînărului Eminescu era ținta ironiilor și zeflemelelor, dintre care cele din bufoneria „muzei dela Borta rece", a lui Mihail Zamfirescu, erau printre cele mai elegante, a fi supus unei disecții, din cele mai atente, produse și autori, pe cari atîția dintre pontifi i-ar fi expediat cu un singur zîmbet este, după noi, dovada unei severe maturități critice și a unei rare reverențe pentru poezie.*

Cu primul deceniu al secolului XX, lirica feminină înscrie în registrul ei de durată, numele a două poete, cu destin deosebit, însă de o egală vigoare temperamentală: Elena Farago și Alice Călugăru. Căci în timp ce Elena Farago străbate întreg ciclul destăinuirilor lirice, de la suspinul înăbușit al presentimentului la tînguirea larg desfășurată a lamentației elegiace, și de la cîntecul de leagăn pînă la poemul umanitar, în care s-au refugiat cîteva din ecourile dramei agrare din 1907, Alice Călugăru, după ce și-a uimit contemporanii (și era timpul poeziei lui Goga, lui Iosif și Anghel) cu suita prestigioasă a unor poeme de mare debit euritmic, în care panouri ca Șerpii și Nuferii lăsau, dincolo de cadențele parnasiene, destul spațiu și peregrinărilor autobiografice, s-a stins ca o stea căzătoare pe cheirurile înecate în brumă, ale Sequanei. Lirica feminină dintre cele două războaie nu putea năzui să se ridice la nivelul statornicit, cîtă vreme avea să lupte cu fugosul temperament și epic și liric al Hortensiei Papadat Bengescu. Ilustra romancieră a Concertului din muzică de Bach, *a* Apelor adînci *și a* Rădăcinilor, *confiscase aproape toate rezervele lirismului feminin. La umbra ei, ca-n umbra impenetrabilă a unui nuc centenar, au prins totuși să pîlpîie, cuminți sau cu intermitență, luminile de „candeli" și de „licurici" ale unor talente neîndoielnice ca Otilia Cazimir, Ana Luca, Ștefania Zotoviceanu-Russu, Olga Caba, ș.a.*

Nina Cassian ține de poezia de după 23 august, chiar dacă debutul dsale poetic se situiază înainte de pragul acesta istoric. Însă de la debutul acela, de un hermetism baroc, ce se purta la vremea aceea, din La scara I/I *și de care poeta s-a lepădat cu desăvîrșire și pînă la poezia activă, cetățenească, militantă, fremătătoare, chiar trepidantă, altoită pururi pe activitate ca o ventuză ce nu odată riscă să sugă și ultimul strop de sînge al unei teme, și să o vlăguiască, drumul e nu numai lung, dar de o sequență și de o consequență, ireproșabile. Mai mult decît de o schimbare la față, se poate vorbi de o schimbare în spirit, în duh, în esență. Căci fețele rămîn totuși nenumărate, și ele îndreptățesc să vorbim de virtuțile proteiforme ale poeziei Ninei Cassian. Or, se știe, și legenda nu minte, sub toate ipostazele, zeul acesta marin (în treacăt să reținem predilecția Ninei Cassian pentru mare și pentru*

infinitele ei sugestii poetice), rămîne unul și de o singură ființă. In ce măsură, acum, și pentru a continua imaginea, trecerea prea bruscă, prea spontană, de la o formă la alta nu diluiază puțin esența și nu derivă virtutea în virtuozitate, așa dar într-un soiu de automatism poetic, favorizînd manierismul, iată ceeace lectorul de obște va putea singur hotărî trecînd de la un ciclu la altul, al volumelor sale, precum Tinerețe *(1953),* Florile Patriei *(1954), inclusiv poezia dsale pentru copii din* Nică fără frică, *unde procentul elementelor factice e încă mai preponderent și care, ca-ntotdeauna cînd citim literatură infantilă ne-a amintit de excelentele cuvinte, cu care bizarul scriitor Garin Mihailovski, căruia Maxim Gorki îi închină unul din cele mai savuroase portrete, răspundea prietenului ce-i lăuda* Copilăria *lui Tioma: „Toată lumea scrie frumos despre copii. Ar fi și greu să scrii altfel despre ei". Și poate că aici, în observația aceasta adîncă, să stea și explicația celor mai multe din bancrulele literaturii pentru copii. Scriitorul care scrie pentru copii se simte obligat să-și schimbe vocea, să mimeze și masca sub care se disimulează sperie nu odată cetitorii. In timp ce oricare din povestirile cu copii și despre copii ale frămîntatului Dostoievski cucerește prin adînca pătrundere a sufletului copiilor, prin zaimful de poezie cu care-l înfașă și constituie, prin aceasta chiar, o excelentă lectură și pentru copii, nu numai pentru adulți. Că Nina Casian nu e străină de farmecul copilăriei și că-l poate transmite versului, se poate vedea, de pildă, din poema* Pentru toți copiii lumii, *în montura căreia o strofă ca următoarea strălucește ca un rubin de mare preț: „Glasul mierlei prinde-n pom — Triluri, sunători cercei — Da-i mai gingaș decît ei — Glasul puiului de om". Din nefericire, poema în întregul ei, e mult prea diluată. Lipsa de concentrare, dealtminteri, prolixitatea, dispersarea nu numai a imaginilor, cari o pornesc uneori în derivă, dar și a temelor este una din caracteristicele poeziei Ninei Cassian. Ei, acestei prolixități, așa zicînd structurale, și care e, mai la urma urmelor, una din modalitățile oarecum firești, ale exuberanței (excesul metaforic nu era un atribut organic al scrisului lui Ionel Teodoreanu ?), se datoresc și trecerile automate dintr-un registru într-altul, și rătăcirile metrului popular și rimele, cu orice preț, aidoma calambururilor („Fă-te cîntec de vifor — Pentru cei care fi-vor"), și obsesia proparoxitonelor, și utilizarea sistematică a locuțiunilor idiomatice, precum:* la nimereală, în dorul lelii, de la stînga la dreapta, să batem fierul cît e cald, *și oarecari inatenții, dintre care unele s-au strecurat chiar și-n volumele de necontestată maturitate lirică* Vîrstele anului *și* Dialogul vîntului cu marea, *ambele apărute anul trecut. Căci dacă, precum în poema* Soclul vacant, *ciudată chiar prin tema oarecum himerică, a abolirii principiului morții, la care singur Ivan Turbincă se mai gîndise, moartea ar mai putea fi imaginată și cu seceră în loc de coasă, e cert că luna din peisagiul* Acalmie, *oricît de tiranică ar fi rima, e impropriu figurată: „Pînă să licăre luna — marea și zarea sunt una. — Cînd s-a făcut ca mătasa — luna o taie cu coasa". Cît despre peisagiul marin, în care nisipurile ce se macină de veacuri, în cămara adîncă de sub plajă, sugerează poetei versul final: „Cronos feciorii-și mănîncă" — e neîndoielnic, că indiferent de contaminările pe care licențele poetice și mitologia însăși le îngăduie, numai lui Zevs, oferit voracelui părinte, sub chipul unei pietre înfășată în scutece, i s-ar putea aplica suszisa imagină. După cum în ciclul de o atît de ingenioasă fantezie* Muzeul de antichități, *am impresia că simbolul aratrului („Tăceți... în fibra plugului de lemn — s-au strîns sudori sărate din străbuni") nu acopere îndeajuns toată aria suferințelor agrare și că rugina de pe plugul de fier, folosit în 1907, este un stigmat nu mai puțin istoric și nici mai puțin nobil, de oarece e sfințit de aceleași lacrimi și sudori. Și ce păcat că-n evocarea casei lui Cehov din ciclul* Călătorii, *Nina Cassian nu află versuri și cugetări înrudite cu acelea, pe care le-a încrustat, cu superioară artă, în poema* Lîngă cetatea lui Dioclețan.

Dar dacă astfel de scorii, din mulțimea cărora am ales cîteva numai, se pot întîlni mai în toate sectoarele și ar putea fi privite drept capricii ale unei fantazii greu de frînat, este, în schimb, un ținut în care Nina Cassian pătrunde cu sfială, cu smerenie, impunîndu-și rigorile supremei arte, dintre care cele dintîiu sînt reculegerea și meditația. Un ținut, în care toate florile sînt sădite de mîna sa, asupra cărora veghează și le descîntă ca o zînă din basme, pe care le plivește cu dragoste și din miresmele cărora țese pînza unora din cîntecele cele mai suave, ce s-au scris în lirica noastră feminină. Un ținut în care nu m-ar mira să văd adus, printr-o fraudă sau alta, și instalat ca un simbolic jertfelnic de marmură, sarcofagul de la Reșca, despre care vorbește în „al său Pseudokinegheticos *Odobescu și pe a cărui una din laturi figurează, îmbrățișați și stînd pe un singur postament, două genii, înaripate, în care eruditul arheolog înclina să vadă „chipurile emblematice ale luptei amorului, pe care Elenii le numeau Eros și Anteros". Căci Nina Cassian este, înainte de toate, o poetă a Iubirii. In pragul admirabilului volum* Vîrstele anului, *unul din cele mai armonios construite din opera sa, de pe acum bogată, Nina Cassian așează o inscripție, din una din multele table de aramă ale legilor inimii sale, în care se poate ceti: „Cred în pieirea inevitabilă a nedreptății — în declinul final al asupririi și-al umilinții; — cred în restructurarea profundă a pămîntului, — în prăbușirea cetății blindate și reci — pentru -nflorirea vastului spațiu al dragostei!" Iar în pragul ultimului ciclu, intitulat* Călătorii *și la care putem adăuga în toată liniștea și* Dialogul vîntului cu marea, *cu ale sale „motive bulgare" și evocind o Bulgarie cristalină din o mie și una de nopți, cu fermecatul rîu de argint Ropotamo, cu Sofia, oraș al grădinilor și iubirilor, și cu Sozopolul, scăpărînd sub ploaie ca o cetate de sticlă, Nina Cassian a grevat trei versuri capitale în care a concentrat, ca-ntr-un tripod de aur, rășina cea mai aromată a esenței sale lirice: „Mi-e gura podidită de sărutări, mi-e trupul — drapat în somptuosul veștmînt al îmbrățișărilor — mi-e inima plină de-ncredere-n voi, oameni și stele!"*

Accentul de sinceritate al acestei acolade universale nu poate fi tăgăduit. El stă la temelia poeziei cetățenești a Ninei Cassian, tot el explică și un efort de amploare, ca cel din poemul Cancerul lumii, *în care Nina Cassian învie, la modul și timpul contimporan, tradiția vestelor șarje satirice ale lui Costache Bălăcescu* (Fă-mă, tată, să-ți seamăn) *și George Baronzi* (Zodia Racului), *și, mai cu seamă, el ne convinge că fermitatea acestei temelii n-ar fi fost posibilă fără de jertfa propriei sale inimi. Din lemnul de santal, al acestui rar Sradivarius, care este inima sa, Nina Cassian scoate multiple și subtile armonii, de la liedul cuminte al* Drumului în toamnă *(„Prin ale toamnei văi prelungi, — Cu tine am umblat odată — Ciorchinul lunii stă să cadă — Și nu mai pot uita de-atunci" etc.) la fervoarea bachanală din* Bucurie *(„Mă bucur să-mi umplu părul cu voi, frunze de toamnă, — să fug prin pădurea nebună, căzînd și rîzînd și să-mi sgîrii — obrazul, în scoicile voastre scorțoase...") și de la un cîntec* (Dorul) *de grația discretă a suspinelor eminesciene din* Ochiul tău iubit *(„Singurătăți... Nu mi te-arăți — nu-mi trimiți vești. — Cat fără rost. — Oare ai rost? — Oare mai ești?") și pînă la crîmpeiul de cîntare a cîntărilor dintr-un poem de concentrat patetism ca* Desghet: *„Dacă m-ai chema, ar zvîcni — o mie de păsări în colivii, — o mie de uși s-ar da în lături — și s-ar umple văzduhul de păsări — și, ca legătura de chei a pămîntului, — ar zăngăni apele sub mîinile vîntului — și s-ar vesti desghețul pretutindeni! — Izvoarele ar căpăta călcîie și pinteni — și-ar începe să călărească la vale — pe trunchiuri de copaci, peste pietrele aspre și goale, — sloiul albastru al singurătății s-ar sparge în hău — tu, desghețul meu, soarele meu!". Insă gama poeziei de iubire a Ninei Cassian e cu mult mai bogată. Cum nu poate fi vorba să ne oprim, într-un atît de scurt răgaz, nici la sensualitatea drapată în elementele complice ale naturii din anumite poeme și nici la luciditatea (e chiar titlul unei poeme) cu care, uneori, recunoaște și proclamă destinul efemer al iubirii — vom cumula toate regretele într-un citat al celui mai scurt dintre poeme, dar răspunzînd pe de-a-ntregul acelei supreme legi a poeziei, despre care atît de frumos vorbea în chiar aceste pagini Tudor Arghezi: „Frunze de toamnă, frunze nătînge, — Miezuri de piersică, pline de sînge — Cum v-ați rănit atît de cumplit? — „N-am bănuit, n-am bănuit — Că soarele poartă-un cuțit, un cuțit". A visa lîngă ochiul de taine și enigme al acestei fîntîni adînci mi se pare una din fericirile adevăratului decalog al lirismului și poezia Ninei Cassian nu e de fel avară în astfel de daruri.*

cronica literară

DAN DEȘLIU: Ceva mai greu...

de aurel martin

Prin noul său volum de versuri, cuprinzînd recolta poetică din ultimii ani, Dan Deșliu se reafirmă ca poet militant. Ispitele evazioniste și tematica minoră, frecvente o vreme în scrisul unora, n-au izbutit să-l contamineze și să-l sustragă de la îndatoririle lui cardinale de artist-cetățean. Dimpotrivă: s-a străduit mereu să promoveze, în creația sa, linia realist-socialistă a literaturii noastre, supunînd ironiei tentativele împăciuitoriste și estetizante și compunînd poeme izvorîte din contemplarea vie, activă, de pe poziții revoluționare, a realității obiective. Se consideră a fi, dealtfel, „fiul vremii" noastre, neputînd organic să-și desfacă pașii, versul sau dorurile „de lupta cea mare" în care sîntem angajați cu toții. Dascălul său literar, minimalizat de moderniști, e poporul și nu „șlefuitorii veșnic de false diamante" sau „bolnavii de imagini de tot extravagante". Și-a educat simțirea la izvoarele de apă vie ale folclorului:

> Pe mine, dacă-i vorba, m-a educat
> un fluier,
> ca iarba să mă leagăn, cu viforul
> să șuier.

Muza, sub protecția căreia își mărturisește efortul literar, e Calliope, a „eposului zînă", dar și a elocinței, apropiindu-l, prin temperament și preferințe, de formula poetică ilustrată la noi de Coșbuc sau de Alexandru Toma. Cuvînt despre sergentul Belate — poem eroic apărut acum cîțiva ani — purta, dealtminteri, clară amprenta versului coșbucian; și mai des sezisabile sînt la Deșliu, cadența și viziunea caracteristice regretatului cîntăreț al „secerișurilor sfinte". Ceva mai greu ne relevă însă și alte înrîuriri, asimilate sau pe cale de asimilare: alături de tehnici și reminiscențe folclorice, intuim cu ușurință ritmuri și sintagme eminesciene (bunăoară, în poeme ca Meditații sau Evocare) ori categorii lexicale probînd temeinice lecturi argheziene (Cîntec de ruină). Prezența cîteodată distinctă a tuturor acestora materializează în fapt nu raporturi de vasalitate oarbă, ci simple căutări de natură formală, exerciții de digitație, cu valori poetice noi, pe strune vechi. Preluînd modalități de expresie clasice sau pe cale de a deveni clasice, el se străduiește să toarne, în tiparul acestora, frumuseți inedite, contemporane

nouă, gînduri, simțăminte și puncte de vedere necunoscute altor epoci. Meditații ajunge să cuprindă, astfel, reflecții actuale despre artist și menirea sa socială, așa cum, la vremea lui, folosind tot ritmuri și vocabule eminesciene, procedase și Vlahuță în Liniște și Unde ni sînt visătorii. Cîntec de ruină, revalorificînd cuvintele de ocară ale Blestemelor argheziene sau ale Florilor răului baudelairiene, scoate în relief, în întruchipări optime, atitudinea satirică a lui Deșliu în descripția modului de viață american. Poetul subordonează neîncetat forma conținutului de idei și de sentimente, iar acesta e prin excelență militant. In Divizia noastră, poem reprezentativ pentru înțelegerea esenței combatante a versului lui Deșliu, cîntărețul Minerilor din Maramureș se definește, dealtfel, pe sine și pe confrații săi de breaslă, animați de aceleași idealuri revoluționare, drept „niște ostași" acționînd cu arma poeziei asemenea infanteriștilor, matrozilor, tunarilor, tanchiștilor, aviatorilor și grănicerilor, care păzesc de dușmani cuceririle inalienabile ale vieții noastre noi, socialiste.

Deșliu e un ostaș a cărui elocință nu cunoaște însă numai gestul oratoric. Calliope acoperă de astă dată cu protecția ei numai o parte din suflul și preferințele estetice ale poetului. Ceva mai greu, semnificînd o nouă etapă în evoluția scrisului lui Deșliu, ne descoperă un suflet frămîntat de simțăminte varii, dominat de un temperament complex și de o receptivitate emoțională din cele mai plurale. Goarnelor inimii, poetul le-a asociat gingășia lirei; verbului satiric și versului retoric, tălmăcind mișcări sentimentale de natură ușor emfatică, li se aduce drept complement legitim stihul închizînd în substanța lui stări de reverie, de melancolie, de duioșie sau de gingaș optimism erotic. Ochiul cititorului reține versuri ca acelea încorporate în Gazel, Dealul florilor, La focul din tabără, Clipa aceea, Iarna la rîu etc. Neîndoielnic, prin Ceva mai greu, paleta lui Deșliu a prins să cunoască o gamă cromatică mult mai bogată ca altădată. Saltul din monocord n-a adus însă, firește, după sine numai izbînzi.

Uneori, poezia rămîne încă în stadiul ei primar; alteori, simbolul ei se consumă abscons; uneori, uneltele n-au ajuns să fie stăpînite total de mînuitorul lor; alteori, conținutul e comunicat într-un chip nu îndeajuns de transfigurat. Există însă în volum cîteva piese de rezistență în care talentul lui Deșliu se valorifică în expresii antologice: e vorba de ciclul intitulat Mic intermezzo transoceanic și de poemul de amplă respirație Cîntec de ruină.

Dan Deșliu a văzut cu ochii lui America și a contemplat îndeaproape New-Yorkul. Impresiile sale sînt așadar directe, materialul faptic recoltat nu mai poartă, în esența sa, virtuți livrești primordiale. De aici și caracterul relativ nou al imaginilor utilizate și prospețimea nu arareori frustă a detaliilor valorificate. Evident, lui Deșliu nu i-au fost străine nici principalele interpretări realiste europene ale Americii veacului nostru: a cunoscut, de bună seamă, Orașul diavolului galben de Maxim Gorki, versurile lui Maiakovski inspirate din călătoria acestuia în S.U.A. și, poate, și celebrul poem al lui Federico Garcia Lorca, Poeta en Nueva York. Ca să nu mai pomenim numeroasele însemnări de drum publicate de diverși scriitori și gazetari după cel de al doilea război mondial. Viziunea realistă înscrisă în toate acestea, propria sa pregătire ideologico-politică l-au ajutat, la contactul cu continentul american, să descopere mai ușor dimensiunile esențiale și să le fructifice prin amănuntele particularizatoare, generatoare de poezie, care i-au izbit atenția. Cîntec de ruină nu se aseamănă, de aceea, cu nici o altă lucrare de același gen, cunoscută de noi, consacrată înfățișării contemporane a Americii de Nord și a orașului-simbol al acesteia: New-Yorkul.

In Mic intermezzo transoceanic, vestita așezare supusă ordinelor supreme ale gorkianului „diavol galben" i se pare poetului romîn (care e un clasicizant, cultivînd repetat comparația mitologică și antichizantă), un „oraș ciclop", un „Babilon fantastic de beznă și lumină". Aici în „parcul trist de zgîrie nori" pînă și copacii se simt solitari și „foarte jalnic", New-Yorkul, întrupare contemporană a biblicei Sodome fiind o „cetate a Ruinii". Acestei cetăți îi închină Deșliu recviemul său din Cîntec de ruină.

Punctul de plecare al poemului e un detaliu uman zărit, într-un amurg brăzdat de luminile multicolore ale neonului, pe o stradă new-yorkeză: o cotoroanță, „crăiasă de bordeluri", ce-și purta prin mulțime „ruina devorată de vicii și de timp". Fizionomia ei de „momîie-n falduri" reține îndelung atenția poetului, așa cum, pe un alt plan și în altă ordine de idei, fusese reținută, în Cînd te-am văzut Verenă, și aceea a lui Eminescu deslușind în făptura frivolei cadavrul ei de mai tîrziu. Portretul e excepțional, trădînd realele virtuți satirice ale lui Deșliu.

> Din creștet, lațe rare, coclite,
> verzulii,
> tribut senilității și modelor —
> cocote,
> se scurg pe rîpa frunții spre
> gemenele grote,
> portalele acelei adînci împărății
> unde-i mai mare — Gerul:
> un hoit atotstăpîn...

Femeia aceasta e, în viziunea dantescă a poetului romîn, un simbol al New-Yorkului sodomizat, al amurgului burghez agonizant, o „nălucă a surpatului tărîm", ascunzînd, sub găteala-i deșuchiată, sub salba-i de mimoze și sub firmele-i țipătoare, hoitul Ruinei. Un întreg capitol al poemului vine să adîncească ideea, prin descripția critică a orașului străjuit ridicol de impunătoarea Statuie a Libertății. New-Yorkul — și, prin extensie, Statele Unite — e un „crater adînc de patimi", o pește ră „pe vîrfuri de stînci unde cuibează o hîrcă fastuoasă", aruncînd „carate iluzorii puhoaielor pedestre". Totul e ipocrizie și minciună. In spatele giganticei statui tîrnate pe țărmul american, mișună în noapte agenții puterii federale, sînt schingiuiți militanții pentru progres, sînt vînate Pieile Roșii, e batjocorită memoria lui Lincoln, și e încurajat genocidul. Tabloul e sumbru. Dar, în bezna căreia îi este martor, Deșliu deslușește și contururile Americii de mîine, cînd „imperiul Ruinii, feerica țărînă" vor aparține trecutului întunecat. Ca deobicei, poetul lucrează și de data aceasta cu simboluri. Răsăritul e descifrat în privirea, surîsul și vocea lui Paul Robeson, armată „pe care inutil încearcă s-o oprească din marș — confederații". Statuiei mișcătoare a „prințesei-cucuvea" ce întruchipa în contururile și ipostazele sale capitalismul muribund, îi este opus ca termen antinomic, celebrul cîntăreț negru al libertății și înfrățirii între popoare.

Poemul ce debutase printr-o imagine satirică a Americii contemporane, sfîrșește prin credința în viitorul de aur, totuși, al poporului american. Ruina e în crepuscul; eforturile sale de a înșela omenirea cu iluzoria-i tinerețe veșnică, sînt inutile. America lui Lincoln, romanticul pădurar ce tulbură azi tihna Casei albe, America lui Robeson se va scutura de lanțurile ce o țin încătușată. Din beznă, va izbucni strălucitor soarele. Aici, cu acest capitol III se încheie de fapt, în substanța sa, poemul. Deșliu îl continuă însă, prin reluarea motivelor anterioare și prin raportarea lor la deșartele visuri cosmopolite ale europenilor naivi care consideră, îmbătați de iluzii și de propaganda mincinoasă a oficinelor imperialiste, Cetatea Ruinii drept o Cetate a Edenului. Satira e virulentă, dar în economia întregului, capitolul acesta putea să lipsească. Arhitectonic, el trebuia topit în celelalte capitole ale poemului, sau întrucît în sine este nu mai puțin realizat, putea figura ca o compunere aparte.

Prin Cîntec de ruină, Dan Deșliu a atins altitudini estetice remarcabile, dezvăluindu-ne o vocație satirică de o forță rar întîlnită în poezia noastră contemporană. Elocința nu se pierde aici în zadar, viziunea capătă profunzimi surprinzătoare, verbul se consumă relevîndu-ne puteri de expresie nebănuite. Poetul a încercat un drum, evident spinos. A escaladat însă obstacolele și ne-a oferit una din cele mai împlinite poeme ale întregii sale cariere artistice. Pentru care, cititorii îi mulțumesc, dorindu-i să-și ridice necontenit creația la nivelul atins prin Cîntec de ruină. Chiar și mai sus. Una din lozincile celebrate în Ceva mai greu este doar Excelsior!

Neculai Tăutu

Liniştea pe front

O liniște adîncă, mai grea decît obuzul
S-așterne pe tranșee, pe sîrmele ghimpate,
Ne macină toți nervii, ne tulbură auzul
Mai abitir ca tunul și carele blindate.

O liniște ca plumbul, mai aspră decît gerul
Cu Tatra se prăvale, pe inimi ne apasă,
De auzim cum stele căzînd sfîșie cerul
Și cum în somn respiră copiii de acasă.

Bombardament

Ne arde cerul sau pămîntul, cu foc s-a repezit spre cer?
Alb, amăgit de fierbințeală un ghiocel cu pleoape moi,
Deschide ochii și privește, dar, printre pălălăi stingher,
Inspăimîntat el se retrage, timid, spre ghețuri înapoi!

Din „Carnet de front", Tatra, 1945

Mihai Negulescu

Atunci oamenii

Stăpînii au inventat suferința
pentru cei de jos;
Munca îi bea omului puterea,
dragostea, viața,
Ca pe un vin răcoros.
Atunci oamenii nu îl aveau pe
Lenin.
Averea pămîntului era zăvorîtă-n
cetăți și castele,
Gîndul — în cătușă și ceață... Și-n
durere, cei mulți
N-au mai vrut să-și citească
nădejdea în stele.
Atunci oamenii îl chemară pe
Lenin.
Au pornit din izbe, din ateliere, să
năruie tronuri și legi,
Capitalul să-l năruie
Și suferința lumii întregi.
Atunci oamenii s-au întîlnit cu
Lenin...

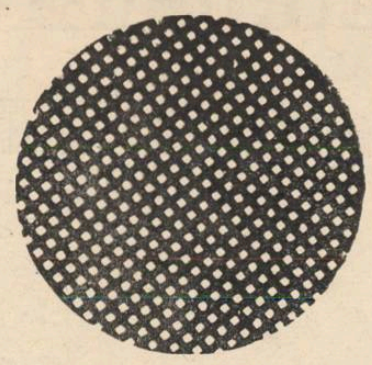

Lucian Valea

Umbra meșterului

Ce vrei Manole astăzi? La geam de
ce mai vii?
Ce gînd te-ndeamnă-n taină să-ți
părăsești balada
Și umbra ta înaltă ce cată printre vii,
La ceasul cînd sub lună mi-a adormit
livada?

Vrei cumva faptei tale să-i afli noul
preț
Și să privești de-aproape la zidurile
mele,
Să vezi ce-a pus în ele zidarul
îndrăzneț,
De-s tot mai mult vecine cu cerul
plin de stele?

Ori poate-nchis în mituri de-acum ți
s-a urît
Și-ai vrea să stai pe schele și tu cu
noi alături
Că prea te-a strîns vecia ca funia de
gît
Și prea te-au nins pe tîmple
albastrele-i omături.

Noi n-am ascuns în piatră iubite,
și-ntristați
Nu le-am cuprins mijlocul și fruntea
cu mortarul,
Ci pentru-ntîia oară la poale de
Carpați
Am izgonit minciuna și beznele
și-amarul.

Cutează și coboară aproape ca
s-asculți,
Cînd inima pe zidul ce-l ridicăm vei
pune,
Cum pentru fericirea și slava celor
mulți,
Înfăptuim în oameni o nouă
dimensiune —

De-aceea vii zadarnic cu zborul tău
răpus,
Să ne-amintești blestemul întoarcerii-n
țărînă,
Noi ne-nălțăm zidirea din ce în ce mai
sus,
În timp și în balade de-apururi să
rămînă!

George Dan

Pescărușii

Sus, în albe stoluri, pescărușii
Chiriie a spaimă, jucăușii.
Or n-au pește pentru moara gușii?
Bancuri de scrumbii și de hamzii
Vin prin Marmara din miazăzi
Prin Egee, din Mediterana —
Peștii vin la noi să-și pască
hrana;
Fug de monștrii mării cu elice
Care-au prins adîncul să-l despice.
Flote de pirați pe steag cu stele
Albe, — închise-n carceri de
zăbrele,
Ancora-și înfig cu două ghiare
În nisipul fundului de mare.
De-aia pescărușii-ndeasă stolul —
Fug de moarte, ocolesc pîrjolul.
Peste patru mări, din port în port,
Pescărușu-ascultă, groaza-și țipă
Și din zbor c-o schijă în aripă
Singeră pe plisc și cade mort!
Iar sub valuri, peștii cu ochi mici
Fug de moarte — săbii de elici.
Pești și păsări spun în grai
marin
Despre hoardele piraților ce vin,
Să-și găsească-n valuri sau
pustiuri —
În rechini sau în șacali — sicriuri!
Cine-i mînă-n spate cu pistolul?
„Regii" de pe Wall-Street ai
tarabii —
Busissmenii, trustmenii, nababii —
Care sorb, cu sînge-amestecat,
petrolul!
Dar priviți cum vin, simun, arabii,
Dune vii de inimi de mărgean
Și păduri de cedri din Liban —
Vin pe cai pur-sînge, pe cămile,
Caravane lungi cît nopți și zile,
Vin spre țărm — setoasele
nisipuri,
Vin — deșert de piepturi și de
chipuri,
Vin cu arme-n mîini, maure săbii,
Pe pirați să-i zvîrle în corăbii,
Sau să-i dea, ciosvîrte și bucăți,
La șacali și la rechini — ospăț!

Szemlér Ferenc

Noaptea, pe vas

Amirosea parc-a ulei pe punte.
Spre sud prinsese vasul să se-avînte.

Și marea-n preajma-i valul
încreștindu-l,
În ape, lunii-i legăna argintul.

Plesnind, de după parapet, vîntoasă
Ne șlichiuia cu-o limbă cum e coasa.

Cu noaptea, marea era tot mai mută
Și-n mreaja-a mii de taine învăscută.

O lampă-n depărtarea fumurie
Clipea, privind spre noi cu nostalgie,

Cu ochii vrînd să ne petreacă poate
Spre ape calde și nemaiumblate.

Certîndu-se cu valurile-n șoapte,
Înainta al nostru vas prin noapte.

Și navigînd, precum în basm o arcă,
Pe-o pasăre de foc zburam noi parcă.

Ce ne luase pe a ei aripă,
Spre — un alt tărîm ducîndu-ne-ntr-o
clipă.

Pluteam, în urmă portu-n zări
pierzîndu-l,
Se-nvolbura și sufletul și gîndul...

Priveam cum prora valu-nalt despică,
Gonea „Rossiia", „Rusia" adică.

În romînește de NICULAE STOIAN

Emilia Căldăraru

Vară dobrogeană

Călărindu-și murgul, zugrăvit pe zare,
țese de sub creasta mîndrilor Hercinici
Un flăcău în straie noi de sărbătoare;
Numai el în crugul pașnicei duminici.

Cu priviri stăpîne cată către vale,
Unde se mlădie holda fără capăt.
Chiuind năpraznic, liniștea prăvale,
Spăimîntînd de moarte soarele în scapăt.

Trece deci flăcăul prin strîmtori păgîne,
Printre steiuri sterpe și mărăcinișuri.
Trece și grăbește murgul să și-l mîne
Pînă jos în vale, fără ocolișuri.

Și ajuns în largul stepelor fecunde
O pornește liber în galop sălbatic...
Risipindu-și somnul, țarina-i răspunde
Cu foșnirea blîndă-a spicului văratic.

Cine e flăcăul cu priviri stăpîne,
Care-n goana mare trece pe-nserate
Să măsoare glia Dobrogei bătrîne
Înfrățită-n holde binecuvîntate?

Nimeni, niciodată, poate, n-o să știe.
A pierit în lanuri umbra-i iluzorie.
...Poate-a fost chiar duhul, tînăr în istorie,
Al acestor locuri vechi de-o veșnicie.

Florin Mugur

Fata din munți

Vine ca o legendă, din pisc de
Ceahlău.
Are pașii ca iepurii blînzi, plini
de frică.
Vîntu-o sună ușor, argintiu zurgălău,
Cînd pe culmile joase făptura-și ridică.

Fata mică, din munți, s-a oprit la baraj.
Vîntu-i pune la gît o eșarfă subțire.
Ametită plutește-n imensul miraj,
Legănînd în surîs o tăcută uimire.

Șiruri lungi de lumini tremurînd argintii,
Stăvilarul cu umerii plini de vigoare...
Fata mică, din munți, surîzînd ar pluti,
Ca o frunză ușoară, în foșnetul mare.

Dar Ceahlăul așteaptă fetița supus.
Grea, emoția-nvăluie stîncile grele.
Se va-ntoarce? Aicea se simte mai sus
Decît creștetul brazilor tineri cu stele.

Învelită în vălul de lună, plăpînd,
Ea privește barajul crescînd, și visează.
Va rămîne aici. Și — firavă — dansînd,
Străvezie plutește-ntre munți ca o rază.

Bicaz, iulie 1958.

Valeriu Gorunescu

Agitatori la sate

Partidul nostru înfruntînd furtuna
Dezgheț aduce-n suflete și-n șes.
I-am întregit cu inima cununa,
cu macul tinereții necules.

Se-ntretăiară drumuri noroioase
în calea noastră, crivățul tușind
ne răzbătea ca sulițele-n oase
cînd spre visate veri priveam cu
jind.

Păduri de nepătruns, vă ținem
minte,
spre fiecare sat v-am străbătut.
De peste tot un semn al luptei
sfinte
țîșnește cu cicorile din lut.

Miros de grajd ne-a gîdilat pe
nară,
poeme-am scris pe paie de saivan,
cu holda colectivei pînă-n vară
ne-am aurit nădejdea, ca un ban.

Ne aburea fereastra vreo-ntrebare,
un țipăt peste nopți plutea tehui;
ceream lui Lenin înc-un strop de
soare,
iar ne-adăpam din rîurile lui.

Noi am pulsat ca sîngele-ntr-o vînă,
în vina-acestor vremi cu trup
vînjos.
Ne-am poticnit și am mai căzut
pe-o rînă,
dar am țîșnit ca fulgerul de jos.

În față calea se deschide, una,
săltată peste neguri și îngheț.
Ți-am întregit cu inima cununa,
partid, temei întregii noastre vieți.

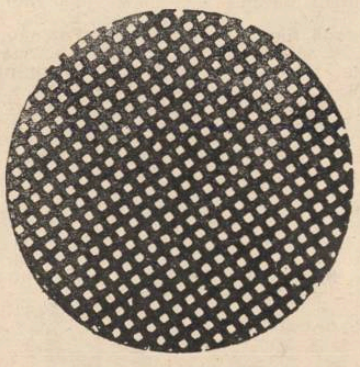

Victor Kernbach

Construcție

Cresc aceste pietre, dense curg
metale,
Sunetul chemării tale-l știu!
Cineva aruncă prin oraș
mantale
De copaci și ierburi, și îl știu.

Zece mii de fabrici, hornurile
lor
Și le scriu în unghiuri peste
sate.
Visul meu rodește în carate
Frămîntarea lor.

Au trecut din basme lîngă noi
și-n trup
Clarele vedenii, astăzi drum și
faptă.
Peste dealul vîrstei ne așteaptă
Alte generații ce irup.

Liniștit, ștergînd de colburi
zarea
Cu-nfloritul mîntilor stindard,
Cresc pe plaja păcii altă eră
Unde, geamăn mie însumi, ard.

AU DISPĂRUT PRĂFARII

de Gh. NICA

Am intrat pe aleea care duce spre gara maritimă din portul Constanța. Pescărușii săgetînd zarea cu aripile lor albe parcă îmi dau bineț. Totul, totul îmi este cunoscut aci. Gara maritimă, bazinul, vapoarele cu catarge înalte, zidurile sure și masive ale silozurilor profilate pe albastrul învălurit al mării și pe cerul nesfîrșit, magaziile de mărfuri. Pînă și pietrele și firele de iarbă îmi sînt cunoscute. Mă plimb cu pași rari pe cheiurile de piatră, trag în piept aerul sărat al mării. Vapoarele acostate în port își leagănă leneș catargele, și aruncă pe coșuri rotogoale de fum negru. Mă strecor printre stivele de saci și lăzi, printre muncitorii care încarcă și descarcă.

Mă năpădesc gîndurile aci întunecate, aci limpezi ca lumina zilei. Privesc cînd spre marea răsvrătită, cînd spre clădirea silozurilor. Silozurile acestea îmi amintesc de viața hăituită, îngropată sub colbul vremii... Fortăreață ? Nu! Închisoare ? Mai rău ! De cîte ori rămîneam neangajat și rătăceam flămînd pe cheiurile portului eram nevoit să lucrez la silozuri ca „prăfar". Aici se găsea de lucru întrai sănătos și după o vreme ieșeai livid, amețit, înecat de tuse. Dar foamea nu te cruța. Cînd nu te așteptai îți îndreptai pașii, vrînd-nevrînd, spre groapa prăfarilor. Și iată-mă după ani, îndreptîndu-mă din nou spre ea. Pășesc grăbit. Sînt nerăbdător să văd iadul în care trudisem. Deschid ușa masivă care știam că dă în uscătoria de cereale și intru...

Aș fi crezut că visez dacă n-aș fi recunoscut gîfîitul motoarelor, huruitul boabelor de porumb, zgomotul tuburilor de absorbție și al benzilor rulante. Cu toate acestea, locurile îmi sînt străine, necunoscute. Sala în care se descarcă cerealele este inundată de lumină. Prin gura unui coș larg porumbul se revarsă ca un șuvoi de ape aurii, apoi se strecoară prin niște tuburi mai mici în cutiile basculelor. De aici prițăsul auriu se scurge liniștit de-a lungul încăperii pe albia unei benzi pînă la cupele flămînde ale elevatoarelor care îl urcă etaj cu etaj pînă la cernătoare. Spre uimirea mea în hala acestor mașini văd doar doi oameni. Unul mînuie manetele căruciorului de dirijare a cerealelor, iar celălalt supraveghează cîntarele și din cînd în cînd privește banda care alunecă necontenit pe role. La coșuri, la cîntare ca și la elevator, pretutindeni unde cad cerealele, se înalță șuvițe subțiri de praf, se resfiră și dispar prin pîlniile aspiratoarelor. Privesc tăcut, mișcat. Am în fața ochilor o adevărată uzină, cu instalații complicate. Nu-mi vine să cred. Lumina, aerul curat și proaspăt care pătrunde în încăperile acestei uzine îmi reamintesc cu și mai multă putere suferința mea din trecut. Cu mulți ani în urmă, vîltorile vieții ma-u smuls de sub poalele munților, de lîngă vagonetele cu care transportam cărbunii din adîncurile minei, și m-au aruncat pe limba aceasta de pămînt pietros, de la marginea mării. În locul pădurilor umbroase și livezilor cu iarbă mătăsoasă, prin care copilărisem, vedeam clădirea cruntă, uriașă a silozului și marea pe a cărei întindere cutreeram nenumărate vapoare. Într-una din zilele acelea întunecate, pe cînd rătăceam pe chei alături de docheri, de marinari și de barcagii, căutînd de lucru, bătrînul turc Giali, un om ciolănos, cu fața supță, m-a luat de mînă.

— Haidem, bre... Ai găsit de lucru...

— Unde, nene Giali ?

— Mergem la „prafarit", bre.

L-am urmat tăcut. Pe drum mi-a dat un șomoiog de cîrpe.

„Trebuie să astupi gura cu el bre, să nu intre praf..."

Am pătruns atunci pentru prima dată în uscătoria de cereale. De pretutindeni se auzeau huruituri groaznice de mașini, glasuri omenești. Dar nu vedeam nimic. Totul era învăluit într-un nor de praf înecăcios și aspru. Cu respirația gîtuită mi-am pus șomoiogul de cîrpe la gură și m-am agățat de Giali care se topea ca o umbră în fața mea. Înaintînd pe bîjbîite am ajuns lîngă o groapă luminată de cîteva becuri abia deslușite. Oamenii care lucrau acolo păreau niște arătări. Praful îmi astupa nările, mă orbea. Cînd începusem să deslușesc tubul de pînză prin care se scurgea praful, cineva strigă la noi.

— „Voi ăștia noii, ce stați ? Dați-i drumul. Unul la încărcat praful în saci, altul la cărat".

Am lucrat cîteva săptămîni la încărcatul prafului, dar niciodată n-am văzut lumina curată a zilei și nici riulețul auriu de porumb pe care-l văd acum. Pe atunci nu vedeam decît umbrele fantomatice ale oamenilor, care mă înspăimîntau cu tusea lor. Zilele se scurgeau grele ca o osîndă. Nici vorbă, nici șoaptă nu auzeai ; nimeni nu întreba nimic. Tuse și zgomot de motoare. Vuia groapa, vuia hala.

Într-o zi pe cînd îi ajutam lui Giali să ridice sacul pe umeri, am auzit un geamăt, apoi o rostogolire pe trepte. Un corp m-a izbit puternic, îmbrîncindu-mă în zid. Amețit de durere am încercat să mă ridic. N-am putut. Mă cuprinsese un vîrtej și în închipuirea mea zăream parcă o prăpastie ale cărei adîncimi mi-așteptau prăbușirea.

— Ce s-a întîmplat ? — am strigat.

— A căzut moș Vasile — s-a auzit o voce. Ajutați-mă să-l scot afară, moare aici...

— Scoateți-i șomoiogul, se-năbușă — spuse altcineva.

Fără să-mi dau seama, acum ca și atunci, am întins mîinile tremurînde. Mi se părea că mă găsesc în fundul aceleiași gropi întunecate. Am făcut un pas, încă unul, dar lumina din jur mă trezi la realitate. Acum văd limpede, văd totul. Groapa în care am lucrat nu mă mai îngrozește. Este adîncă de vreo doi metri, și e folosită azi la strîngerea apei. Lumina, spațiul, instalațiile le vedeam pentru prima oară, deși trudisem multă vreme între aceste ziduri.

Eram atît de copleșit, de adîncit în tot ceea ce vedeam, încît nu puteam să-mi închipui cum de au putut reuși să izgonească praful dintre zidurile sure ale silozurilor.

M-am apropiat de un tovarăș care lucra la cîntare. Voiam să-i spun cine sînt, dar tocmai atunci s-a aprins un bec verde deasupra basculelor. De îndată ce-i zări clipirea, omul răsuci un buton și în locul becului verde, se aprinse unul roșu. Apoi trecu pe lîngă mine, se opri lîngă un panou cu pătrățele, notă ceva în carnețel și strigă la cineva.

— Niculae, mută căruciorul la gura opt, silozul unu.

Banda se opri brusc. Căruciorul începu să uruie pe șenilă. Priveam cu atenție la omul de lîngă mine. Era înalt, vînjos. Părul cărunt arăta că e trecut de jumătatea vîrstei, dar ochii lui mari, căprui, împrejmuiți de sprîncene stufoase, erau ochi vii de adolescent.

— Aș vrea să-l văd pe operatorul șef, m-am adresat ieșindu-i în față.

— Eu sînt.

— Dumneata ?

— Da, ch'ar eu — răspunse el. Cînd înotam în praf nu prea ne căutau gazetarii — zîmbi întețător, și-și întoarse privirea de-a lungul benzii.

— Păi să vezi, — înghinai eu, surprins de graba cu care mă luase în primire. Am fost și pe atunci... Uite, lucram chiar aici. Scriam cu creta pe zid sacii pe care îi încărcam cu praf...

— Ei drăcie, se minună el făcînd ochii mari. Vrei să spui că ai fost prăfar ?

— Am fost.

Neica Ion mi-a strîns mîna pentru a doua oară, vorbindu-mi cu mai multă căldură.

— Vasăzică știi cum a fost altădată... E-ei... Pe șefii de atunci îți-i mai amintești ?

— Nu. Nu mi-i amintesc. Știu că din cînd în cînd venea cîte unul pe aici cu masca de gaze. În praful ăla nici pe dumneata nu te cunoșteam. Ți-auzeam glasul, dar nu știam cum arăți.

— Așa e — încuviință neica Ion. Înghițeam praf și sudalme. Parcă eram șobolani, nu oameni.

— Și cum ați scăpat de praf ? l-am întrebat eu.

— Cînd am scăpat de vechea conducere, am scăpat și de praf...

— Dar cu prăfarii ce s-a întîmplat ?

— Vrei să-i vezi ?

Am urcat împreună etaj cu etaj pînă la hala cernătoarelor. Ti-era mai mare dragul să privești cum boabele sparte ori pipernicite se strecurau prin ochiurile sitelor, lăsînd în urmă doar boabe mari, sănătoase. Muncitorii cernători vegheau tremurul sitelor, reglau viteza de cernere și curățau grătarele în care se strîngeau corpurile străine.

— Aceștia sînt prăfarii — șopti neica Ion. Toți muncesc, toți sînt băieți buni — adause el cu căldură.

Fără să vreau, mi-au scăpat din adîncul inimii cuvintele :

— Cît de mult s-a schimbat totul... nici tuse, nici șomoioage de cîrpe, nici praf, nimic nu le mai întunecă viața...

Pe cînd priveam pierdut în gînduri, răbufni de o dată glasul sirenei. Suna încetarea lucrului. Neica Ion m-a însoțit pînă în hala de descărcare.

I-am strîns mîna, am făcut cîțiva pași, dar m-am oprit să mai privesc o clipă groapa în care altă dată încărcam praful în saci. Și am revăzut iarăși pentru o clipă umbrele fantomatice care bîjbîiau aici.

Nu mai erau nici umbrele, nici norii înecăcioși de praf. Nu mai era decît o amintire tristă, pe care vremea o va șterge cu totul, așa cum a șters și urmele de cretă de pe zidurile gropii pe care notasem sacii cu praf, cărați de mine și de tovarășii mei.

Aerul curat și proaspăt care năvălea înăuntru ca și riulețul de porumb care se scurgea neîntrerupt pe albia benzii îmi șopteau parcă de treptele urcate de om în țara noastră în ultimii ani și de grija cu care e ajutat să urce aceste trepte.

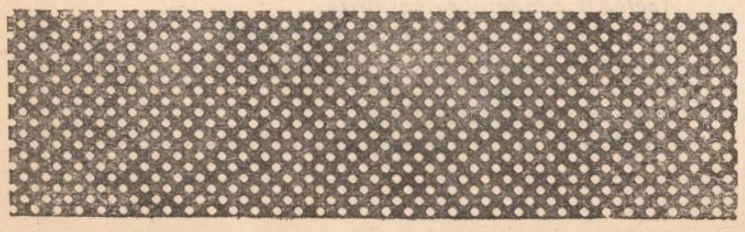

Nicuță TĂNASE

În ziua de 16 octombrie 1954, am găsit în sala cinematografului „Maxim Gorki" din orașul Hunedoara, după terminarea spectacolului, un portofel care conținea : un carnet de partid, 86 de lei, trei fotografii, buletinul de identitate seria A6 195776, o cartelă de lemne, o factură achitată, eliberată de „Comlemn Mobila" din Hunedoara, pentru un dormitor și un dulap de bucătărie.

În aceeași zi am pornit în căutarea stăpînului acestui portofel. L-am găsit pe strada B numărul 6 din Orașul Muncitoresc. Era distrus. Cînd i-am înmînat portofelul mi-a sărit de gît și m-a sărutat ca pe un frate pe care nu-l văzuse de mulți ani. Nu știa ce să-mi facă de bucurie. N-am scăpat de el decît noaptea tîrziu. Ne-am mai întîlnit apoi de nenumărate ori și-am stat de vorbă, pe îndelete, despre fel de fel de lucruri. Printre altele, el mi-a povestit cum a ajuns la Hunedoara și cum a reușit să-și facă un costum de haine. Mi-a povestit despre el și despre viața lui.

Costumul MALAGAMBA

În dimineața aceea, cînd a sunat deșteptătorul, eram treaz. N-am sărit din pat cum făceam deobicei. Am întins mîna și am tras piedica clopoțelului, mi-am așezat mai bine pătura pe mine și mantaua cu care eram învelit și am continuat să mă uit în tavan. Puțin mai tîrziu am auzit bătăi în ușă.

— Da, intră, am bolborosit eu, fără să mă mișc.

Era sora mea Niculina.

— Ce-i cu tine, Tudore ? Azi nu te duci la cazarmă ? m-a întrebat ea din ușă.

Nu aveam chef de vorbă și i-am răspuns scurt :

— Nu.

Ea a bîiguit ceva, apoi m-a lăsat în pace. Am auzit din nou scîrțîitul metalic al balamalelor neunse de cine știe cînd. După aceea am auzit șoapte în camera soră-mi. M-am sucit și m-am răsucit în pat. M-am uitat din nou în tavan, la crăpăturile cît degetul din tavan, la tencuiala căzută, iar parte din ea gata, gata să cadă. Am privit carpetele de pe pereți, care ascundeau după ele alte crăpături și mai mari. Pe urmă, am privit fotografiile de pe pereți. Într-o poză, se afla tata, fotografiat în fața casei, la șase săptămîni după moartea mamei. Era nebărbierit. În altă fotografie, făcută tot la minut, mama, dumnezeu s-o ierte, soră-mea Niculina și eu, cînd eram de nouă ani. La fotografia asta m-am uitat mult. Mi-am vîrît după aceea capul în pernă și am început să plîng ca un copil. Am auzit iar ușa deschizîndu-se. Nu m-am mișcat.

— Ești bolnav, Tudore ? am deslușit vocea domoală și răgușită de mult fumat a lui nea Matei, cumnatu-meu.

Mi-am șters lacrimile pe furiș, cu colțul de la fața de pernă cîrpită și m-am întors.

Am văzut fața slabă, groaznic de slabă a tîmplarului. Era îmbrăcat în salopeta lui numai petice. Avea în mînă sufertașul cu ciorba de fasole rămasă de cu seară. Pleca la servici. Pleca să tragă la rindea din răsputeri. I-am spus că nu mă simt prea bine. A scormonit prin buzunarele salopetei, a lăsat pe masă niște bani și m-a rugat să aduc... să fac rost de niște mălai de la mine de la companie. Mai adusesem cîndva de la artelnicul companiei mele.

— Nea Matei, dar azi nu mă duc la companie.

— Nu te duci ? a tresărit el supărat. L-am văzut cum își mușcă buzele. Am simțit ce se petrece în inima lui. A clipit de cîteva ori, și-a lăsat capul în piept, parcă îmi spunea : „De ce nu te duci la cazarmă, de ce nu aduci mălai ? Ce o să le mai dăm de mîncare la copii ?" A luat banii de pe masă, deznădăjduit. Mi-a lăsat și mie pentru 10 Carpați. Apoi a plecat încet. Am rămas iar singur, vinovat parcă de supărarea tîmplarului, am oftat.

Iar tavanul, fotografiile, garderobul, perdelele cu ciucuri, epoletul, gradul de soldat fruntaș. Nimic altceva. Ba și un calendar, chiar la capătul patului. Am rupt fila. Astăzi e marți 10 noiembrie 1947. Mă uit la banii lăsați de nea Matei pe masă ! Bani pentru 10 carpați. De ce îmi dă nea Matei bani pentru țigări ? El nu are cu ce cumpăra ce-i mai trebuie prin casă și-mi dă de țigări.

Privesc prin perdelele de ață pescărească cusute de soră-mea.

S-a urcat rugina în dudul din fața casei noastre. A început să-i roadă frunzele. Le privesc cum cad, cum se unduiesc în căderea lor. Aud strigînd pe unul care se lăuda că pune coadă la topor. Mai tîrziu aud pe un altul care strigă din răsputeri că repară butoaie. Nea Matei și-a reparat singur butoiul. A pus sor' mea la acrit 50 de verze pentru iarnă. Da, e toamnă.

Îl aud lătrînd pe Ciobanul, cîinele nostru. Are un lătrat trist. Latră a pustiu, a pagubă. Îl aud smucindu-se în lanț. Privesc cum se mișcă de adierea vîntului crăcile dudului. Urmăresc alte frunze care mor, care se duc pe lumea cealaltă. O exista lumea cealaltă ? Tot așa o fi și pe lumea cealaltă ? Și pe lumea cealaltă or fi săraci și bogați ? Inventariez iar camera. Descopăr în colț icoana. „Muntele Golgota". Hristos tîrăște după el o cruce. Își duce singur crucea pe care o să fie pironit.

Scîrțîie iar balamalele. Intră soră-mea Niculina la mine în cameră cu o strachină cu terci.

— Ia Tudore de mănîncă. Altfel rămîi fără el, ți-l lipăie copiii.

Lasă strachina cu terci pe masă lîngă banii de țigări și trage ușa în urma ei. Scîrțîitul sinistru al balamalelor îmi roade, parcă, din creieri. Parcă mi-ar trage cu un raspel pe creier. De s-ar unge balamalele ar fi prea mare liniștea în casa asta.

Soră-mea, Niculina, are un cîrd de copii. Nicușor, care are 12 ani, e slab ca un ogar și-ar mînca mereu ; Tică are 10 ani și se plînge că n-a fost sătul niciodată ; Tanța e de 8 ani și-i plăpîndă și gingașe și nu se împacă deloc cu terciul și cu ciorba de fasole : Gogu e născut în timpul bombardamentului din '44 și e surdo-mut. El bagă în burta lui orice numai să aibă ce-i da, nu-i năzuros la mîncare. Da' ai de unde să-i dai cît îi trebuie lui? Păcate de la dumnezeu ! Ce păcate o avea sor'-mea, ce păcate o avea nea Matei ?

Ies aburii din strachină.

Mănînc terci și mă uit pe fereastră la dud. Ce bune-s dudele cu pîine. Acum e toamnă. Dudul se scutură. E gustos și terciul. Dar castronul e mic. Aș mînca un tuci plin ochi cu terci. Înghit cu lăcomie. Parcă aș fi ieșit acum dintr-o închisoare unde m-a ținut nemîncat un veac. Îl aud dincolo pe Tică plîngînd.

— Mai vreau terci, mamă, miorlăie el.

— Ai și tu o burtă. Se rățoiește sor'mea. De unde să-ți mai dau ?

Mai cere terci și Nicușor. Îl aud gungănind și pe Gogu-mutu.

Îmi cade lingura din mînă, nu mai pot s-o duc la gură. Las și terci și tot și mă trîntesc iar pe pat. Iar înfund capul în pernă și plîng. Aș mai mînca și eu terci. Sînt o lipitoare pe capul soră-mii. Eu nu aduc nici un ban în casă și le mănînc terciul.

Îmi trag pantalonii militari, bazonați în fund, moletierele și bocancii cîrpiți și ies în curte. Ciobanul sare în două labe și se uită fix în ochii mei.

— Ce-i, Ciobane ?

Nu-mi răspunde. Nu știe să vorbească. Dacă ar ști, cîte nu mi-ar spune !

Latră la mine a pustiu, a foame, a pagubă. Îi dau drumul din lanț și deschid poarta. Se gudură un timp pe lîngă mine, sare în două labe, îmi linge bocancii, se uită în ochii mei, îmi cere parcă voie s-o ia razna.

— Du-te, Ciobane... du-te unde vrei tu.

Aleargă spre groapa de gunoi. Mai sînt în țara asta destui care se hrănesc cu altceva decît cu terci. Sînt ei, fabricanții și bancherii care mănîncă. Se mai găsesc în țara asta oameni care mănîncă pîine albă, poate și cozonac.

O să găsească Ciobanu și oase. Sorămea n-a mai fiert carne în oala aia a ei fără toartă de două, trei săptămîni. Cartofi și fasole. Asta e mîncarea lor. E toamnă, altfel ar da copiilor urzici și buruieni.

Cotrobăiesc în magazie. Îmi caut vechea mea salopetă și pantofii. Nu le găsesc.

— Niculino, nu știi unde e salopeta mea ?

Soră-mea se uită mirată la mine de parc-ar zice : și grija salopetei tale s-o am ? Nu am destule pe cap ? Nu-mi ajunge grija ăstor patru copii ? Grija voastră ? Și totuși deodată tresare.

— Da' ce te-a apucat cu salopeta ? Pentru ce îți trebuie ?

— Mă liberez zilele astea, trebuie să dau efectele militare în primire.

Soră-mea oftează, rămîne pironită, stană de piatră, cu ligheanul de spălat vase în mînă. Ochii ei licăritori s-au împăienjenit parcă de lacrimi. Inventariază în gînd dulapul. Matei are doar două cămăși, una mai bună, alta peticită. O pereche de pantaloni. Doar o pereche și o haină.

— Asta-ți mai lipsea. Să dai hainele în primire. Și, ca să scape de mine, să scape de gîndul că trebuie să dau hainele în primire, îmi face semn cu capul spre pod.

— Caută în pod, dacă n-o fi ros-o șoarecii, zice ea întristată de vestea care i-am adus-o. Alt foc în sufletul ei. Altă jerăgaie.

Mă urc în pod. Scot din ladă toate lucrurile. O cămașă decolorată, arsă de transpirație, o cercetez. Cred că a cercetat-o și sora mea. Nu mai e nimic de capul ei, altfel nu zăcea aici, o mai purta nea Matei. Făcea sor'-mea ceva din ea pentru copiii ăia. Totuși o pun deoparte. Niște izmene cu zeci de petice, rupte și peticite. O fustă numai zdrențe, un flanel.

Găsesc salopeta mea sub niște burlane îndoite. Găsesc și pantofii. Iau pantofii în brațe, iau și salopeta și le scot la lumină. Le port în brațe ca pe moaștele Sfintei Filofteia. Cobor pe scară cu ele în brațe. Scutur salopeta. Mă uit la ea cu băgare de seamă. Degeaba, nu face nici doi bani. O pipăi, o controlez centimetru cu centimetru. Ce folos ! E mucegăită și putredă. Scuturînd-o a început să se destrame. E arsă și de acid sulfuric.

O las în mijlocul curții, îmi iau vestonul pe mine, capela și ies. Merg fără țintă, aiurea. Ce să fac ? Zilele astea trebuie să dau în primire hainele. Pentru asta am permisie de la companie să-mi fac rost de haine civile. De unde ?

Îmi vine în minte că în mahalaua noastră e unu' Aurică Vasilescu care are o autocamionetă. Să mă duc la el să-i cer niște bani împrumut ? O să-i lucrez pe mașină. Că în armată am învățat și șoferia. Am carnet de conducere. Îl caut pe Aurică Vasilescu. Vecinii îmi spun că nu e în București, că a plecat cu mașina în provincie. Nu mai merg treburile în București. Mă duc la fostul meu patron Drăghiceanu, în fabrica căruia am lucrat înainte de a mă încorpora. O să lucrez lăcătușerie în atelierul lui. O să-i înapoiez banii. Că de pomană nu am nevoie. Am să-i înapoiez pînă la un ban. Aflu că Drăghiceanu a fugit în America. A vîndut fabrica unei întreprinderi și a fugit.

— Vii înapoi la noi ? mă întreabă Fane Buzatu, cu care am lucrat înainte.

— Am să viu, răspund eu plictisit, fără chef de vorbă, fără chef de viață.

Ascult zgomotul uzinei.

— Te eliberezi ? aud ca prin vis întrebarea lui Buzatu

Răspund mecanic cu gîndul în altă parte :

— Mă liberez ! și ascult mai departe loviturile de ciocan care se aud pînă aici la poartă.

— Cînd dai în primire ? se interesează iar Buzatu ca și cînd ar avea de cîștigat ori de pierdut dacă mă liberez ori nu.

— Zilele astea.

— Ferice de tine că ai scăpat de armată. La toamnă mă încorporează și pe mine.

Are dreptate.

— Așa e, eu nu știam. E ferice de mine, zîmbesc eu trist.

Plec și de aici. Mă învîrtesc o bucată de vreme prin piață. E aproape pustie piața. E pustie și liniștită. Trec prin fața croitoriei lui Sandu, croitorul de lux al cartierului. Acesta, cum mă vede, lasă baltă mașina de cusut și iese în ușă.

— Tudore, ia vino puțin încoace.

M-am oprit în fața vitrinei. Mă uit cu jind la haina de pe manechin. Manechinul este îmbrăcat cu o haină nouă. Cu fruntea înclinată, micșorez ochii. Mă văd în locul manechinului cu haina nouă pe mine.

— Ai treabă ? mă descoase croitorul. Stai puțin cu mine... Mai ai mult pînă te liberezi ?

Îi răspund la fel, plictisit.

— Zilele acestea, răspund eu privind cu jind la haina de pe manechin. Azi, mîine. Livretul e gata. Cînd fac rost de haine civile.

Mihu DRAGOMIR

ENESCU

Cînd licăreai
cu-ntiiul strop din cînturi,
în Ipoteşti pădurea înnopta,
copilul cel mai drag în cîntec
nemurindu-l.
V-au legănat aceleaşi vechi pămînturi,
născîndu-te, adormindu-l,
cu-aceeaşi limpede stea.

Şi cîntul întrerupt l-ai luat pe struna ta.

Vara, pelinul se toropeşte,
amărui.
Grînele se rotunjesc, ca lăuze.
Riul descîntă,
pe limba lui,
cîmpiile călăuze.
Vrăbii se scaldă
în culcuşul prafului moale.
Şi toate-s în strunele tale.

Casa bătrînească,
mirosind a gutui,
nucul bătrîn,
al meu şi-al nimănui,
pămîntul bătut ca hoţii de cai
la hora ce-ţi răcoreşte inima prea plină,
jalea
tăiată-n bucăţi,
în cufite de nai,
patul
aşternut sub măr, în grădină,
şi iazul morii, orbit de lună,
toate le-ai pus pe-o singură strună.

Şi ruminul, fluierînd pentru el
o întîmplare străveche,
venind de la vreo mîndră,
în zori,
uşurel,
cu căciula rizînd pe-o ureche,
şi taina ce-o cîntă,
dar n-o poate spune,
toate-s la tine pe strune.

Şi Dunărea mea legănătoare,
şi piscul de cremene
tînjind după floare,
marea
şi zăpezile însingurate,
în strunele tale sînt toate.

Şi mai mult decît toate aceste !
Un vînt aromat, de poveste,
şi-o lacrimă,
şi-o bucurie,
şi-o toamnă de aur în vie.

Şi mai mult,
şi mai mult încă...
O învolburare adîncă,
copilăria în cringuri de tei,
şi mai mult,
şi mai mult încă,
eu,
toţi ai mei,
toţi cei ce-au fost şi vor fi ai mei.

Lîngă busuioc
ai aşezat stelele.
Lîngă podgorii,
plaja de nisip.
Lîngă ţăranca descîntînd ielele
l-ai adus pe Oedip.

Foşnetul holdei
l-ai pus lîngă brazi.
Soarele l-ai oprit pe coline.
Ai pus ieri lîngă azi,
şi pe mine
m-ai adus lîngă mine.

Şi mai mult,
şi mai mult încă...
Cei ce mîine s-or naşte,
ca aerul, ca lumina,
ca limba mamei te-or cunoaşte,

întrînd departe,
în comunism,
dincolo de zare,
freamătul pădurii din Ipoteşti şi Liveni
îi va insufla
ca o boare,

din străfundul de vîrste venind,
din truda pămîntului,
mingîind,
răscolind,
îndrăznind,
cîntec al cîntului...

FESTIVALUL ENESCU

GEORGE ENESCU între litere şi muzică

de Aug. Z. N. Pop

Enescu a venit din nordul ţării, din părţile care au dat culturii româneşti şi universale poemele lui Eminescu, minunatele pagini, ale lui Sadoveanu şi minunile picturale ale lui Luchian. Cîntecul popular, cu adîncimile lui nebănuite l-a impresionat încă din frageda copilărie, cînd în Liveni Dorohoiului natal s-a întîlnit întîia oară cu expresia muzicală a geniului românesc. Una din cele mai vechi amintiri rememorată în anii trecuţi ai maturităţii e elocventă :

„Nu aveam decît trei ani cînd am auzit din întîmplare un taraf de ţigani care cînta într-o staţiune balneară destul de apropiată de satul nostru. Ciudată orchestră, alcătuită dintr-un nai, cîteva viori, un tîmbal şi un contrabas. Pe semne că fusesem foarte viu impresionat de ea din moment ce a doua zi de dimineaţă mă lucai întinzînd un fir de aţă pe o bucată de lemn şi, de bună credinţă, socotind că este o vioară, imitai ce auzisem în ajun. Fluieram ca să imit naiul şi cu beţişoare contrafăceam tîmbalul... Aceasta a fost prima mea experienţă în ale muzicii".

Episodul a trecut transfigurat prin magia cuvintului într-una din paginile lirice închinate de Neculai Ţăutu marelui nostru compozitor.

Din aceleaşi locuri, Costache Enescu, tatăl artistului, se adresa grijuliu, în 1894, unui cunoscut ieşean, prin urmărea tra scrisoare inedită în preajma primului concert pe care fiul său, în vîrstă de nici treisprezece ani, îl dădea în ţară.

27. I. 94

Stimate Domnule,

Atenţiunea Dvoastre pentru copilul meu George mă încurajează să Vă scriu şi să Vă expun împrejurările: la 16 a curentei a dat un concert la Viena atît de bine şi nu ca elev, unde a avut un succes destul de însemnat : Dl Emil Ghica a asistat cu familia şi a arătat multă satisfactiune; asta a fost pentru noi o adevărată serbătoare.

Profesorul său Dl Hellmesberger s-a decis să vie cu copilul la Bucureşti să-l arate în capitala lerei sale. Vă rog respundeţi-mi dacă Dvoastre bine-voiţi a-mi ajuta în reuşita concertului ce vroieşte a-l da în Bucureşti în cursul lunei fevruar. Are cele mai bune recomandatiuni de la Dl şi Dna Ghica cu deosebire la Palat. Dară fără concursul Dvoastră, după cum vă cunoşc, nu cred să nimerim aşa de bine calea cea dreaptă. De aceea vă rog scrieţi-mi cît mai curînd posibil ce ar trebui să fac.

Dvs. ştiţi că el a devenit copilul desmerdat al muzicienilor din Viena şi Berlin şi că corespunde aşteptărilor prevăzute

SERV
C. ENESCU
Dorohoi

Am privit în Casa-muzeu „George Enescu" din Bucureşti cîteva partituri pe care marele nostru compozitor a ţinut să menţioneze izvorul folcloric al operelor sale principale. Izvorul acesta trăieşte nealterat în compoziţia Păsării româneşe, adnotată de el, opera pentru vioară şi pian de George Enescu compozitor romîn de cinci ani. în Poema Română, scrisă la cincisprezece ani şi în Rapsodiile române în la şi re major compuse în 1901 şi 1902, în „Impresii pentru voce şi versuri de Vasile Alecsandri etc., bogăţia din bogăţiile muzicii ţărăneşti, Enescu a arătat că în Poema română, „Invia imaginile familiare ale meleagurilor natale". în ultimii ani ai vieţii sale neresa ei în această compoziţie „atmosfera şi privilegiile patriei".

In discursul de recepţie rostit la Academia Romînă la 22 mai 1933, George Enescu mărturisea tendinţa sa per-

manentă de a reflecta artistic viaţa maselor ţărăneşti, de a folosi ca sursă de inspiraţie armonia cîntecelor acestora, „graiul în care se oglindesc, fără posibilitate de prefăcătorie, însuşirile sufletice ale omului, ale popoarelor". **Şi adăuga, referindu-se la melodia populară romînească:** „Prin ea sufletul blajin şi visător al Romînului a devenit cunoscut lumii, făcînd pe străini să exclame: „Un popor care cîntă doina atît de dulce, trebuie să fie nobil şi bun la inimă !"

Audiem şi citim partiturile la Sapte cîntece pe cuvinte de Clément Marot. Intretăiat şi chinuit arată că naţia îşi rupe lanţurile. Ciocoimea se zvîrcoleşte, dar în desert, căci taigerele (nu ştiu cum s-or fi numind) îi scuipă şi tobele îi toacă. Se înalţă huetul trîmbiţelor de biruinţă.

In partea III-a glasul poporului biruitor şi împăcat cu sine însuşi se aude în coruri de mulţămire".

Tot atunci firava bătrînică Maria Cunţan, autoarea sibiană a unor cîntece de expresivă duioşie, îi închina, aceluiaşi Enescu aceste stihuri:

Maestrului George Enescu

Pe strune curg mărgăritare
Atîng durerea ta pămînt.
Alintă struna fiecare,
Spun basme fără de cuvînt

Şi totuşi ce poveste cîntă
Mai la-nţeles cu graiul lor ?
Ce dragoste de mamă sfîntă
Ne leagănă cu-atîta dor?

Care preot ne-a dat vreodată
Împărtăşire mai cu dar
Ca rugăciunea picurată
Din şirul de mărgăritar.

Legăturile lui Enescu cu literaţii romîni contemporani sînt fireşte mai intense. Notele de faţă neimpunîndu-şi un caracter exhaustiv, nu vor folosi exemplificaţia pentru cei în viaţă, vom alege, din zeci şi zeci, dintre cei duşi doar cazul lui Liviu Rebreanu, care, obinuit al concertelor, scrisese cu ocazia premierei lui Oedip, un entuziast articol de întîmpinare a uriaşei creaţii reprezentată în seara de 13 martie 1936 pe scena „Operei Mari" din Paris. Nemuritoarea compoziţie a lui Enescu fusese întîmpinată, dealtfel, peste tot cu elogii netărmurite. Criticul muzical Henri Malherbe scria pe atunci :

„Datorită lui George Enescu, Romînia nu mai are nimic de invidiat chiar din punctul de vedere al spiritului celor mai însemnate popoare. Posedă un muzician cu faimă universală şi care-i aduce o cunună ce îi era refuzată înainte. Se înalţă la demnitatea celor mai înzestrate popoare civilizatoare. Sporeşte tezaurul ei de artă cu o bogată partitură ca **Oedip** asemănătoare cu cele mai mîndre capodopere ale muzicii de teatru".

Enescu a fost însă mai mîşcat de adeziunile primite din ţară, decît de aprecierile superlative cu care îl saluta străinătatea. Citind articolul semnat de autorul lui „Ion", Enescu îi răspunde acestuia prin alăturata scrisoare de gratitudine pe care Rebreanu a păstrat-o în arhiva sa :

Paris — 26 Rue de Clichy
mai 1936

Stimate Domnule Rebreanu,

Am aflat despre prea frumoasele lucruri ce le-ai scris cu prilejul reprezentării lui **Oedip**. Cum să vă mulţumesc? Ecourile din ţară fac tot-de-a-una să vibreze inima, dar mai ales cînd sună astfel.

Să trăiţi şi să produceţi încă mult, mult !...

Al Dvoastră prea devotat
George Enescu

Sînt rînduri care tălmăcesc însă nu numai un sentiment de recunoştinţă. Enescu mărturisea prin ele puternica dragoste de patrie ce nu l-a părăsit

George Enescu, intrînd pentru ultima oară la repetiţiile Filarmonicei din Bucureşti.

ale lui Enescu cu poetul breton Anatole Le Braz. Dintre poeţii patriei sale, Enescu l-a preferat întotdeauna pe Alecsandri.

Rămîne oricum ciudat faptul că Enescu, care la vîrsta preşcolară concertase în Botoşani, pe vremea cînd Eminescu se afla aici, n-a armonizat nici o romanţă, nici un lied din repertoriul liric al marelui inspirat. L-a preţuit însă ca pe cel mai mare geniu al literaturii noastre, cinstindu-i memoria. In 1913 a concertat, dirijind şi executînd Rapsodia română într-un program la care participau, recitativ, Agepsina Macri, Zaharia Birsan şi Victor Eftimiu, pentru strîngerea fondurilor necesare ridicării unei statui geniului eminescian în Capitală. Un folclorist de seamă al ţării noastre, astăzi nestor de cultură în Piatra-Neamţ, unde mişăieşte descifrarea documentelor locale, rămăşiţele de scris ale lui Ion Creangă şi bogate colecţii de literatură populară, G. T. Kirileanu, comunica lui George Vîlsan, poet şi prozator semănătorist înainte de-a fi geograful de renume european, impresiile sale de stat după auditia Simfoniei a III-a **în aprilie 1921 la Ateneul din Bucureşti. Le transcriem după o scrisoare din colecţiile Bibliotecii Academiei R. P. R.:**

„Asară am fost a doua oară la concertul simfonic al lui Enescu, asupra căruia părerile sînt împărţite. Pîrvan, şi prin urmare şi prietenul său Georgescu, o găsesc cu totul nulă : un mixtum compositum de Wagner, Strauss şi alţii. Un ciocoi bărbos din fata mea se strîmba în tot felul. Tot asa Gounod zisese de Simfonia în re minor a lui César Frank : este afirmarea neputinţei rădicată pînă la dogmă. Iar noi acum o ascultăm plini de admiraţie.

Dar de data aceasta parc-am înţeles mai bine această bucată. Intr-adevăr cam grea.

In partea I-a cu accente romîneşti ascunse cu dibăcie sub valurile de suprafaţă ale muzicii, mi se pare că natia noastră — Neamul Nevoii, cum îl zicea Eminescu — se trezeşte din amorţirea-i seculară; dar pătura superpusă, impotriva căreia a luptat Eminescu cu verbu-l profetic, o înăbuşă împingînd-o la fund.

In partea II-a accentele unui marş taliei lui **Oedip**. Cum să vă mulţumesc? Ecourile din ţară fac tot-de-a-una să vibreze inima, dar mai ales cînd sună astfel.

Să trăiţi şi să produceţi încă mult, mult !...

Al Dvoastră prea devotat
George Enescu

Sînt rînduri care tălmăcesc însă nu numai un sentiment de recunoştinţă. Enescu mărturisea prin ele puternica dragoste de patrie ce nu l-a părăsit

Paris — 26 Rue de Clichy
Mai 1936

Stimate Domnule Rebreanu,
Am aflat despre prea frumoasele lucruri ce le-ai scris cu prilejul reprezentării lui **Oedip**. Cum să vă mulţumesc? Ecourile din ţară fac tot-de-a-una

niciodată. E dragostea din fîntînile cărela şi-a alimentat mereu inspiraţia, ridicînd arta muzicală romînească la cele mai înalte altitudini ale sale.

Am auzit pe Enescu

de Horia Oprescu

Răsfoiam, nu de mult, o veche enciclopedie străină, apărută acum trei sferturi de veac. Căutam capitolul unde se vorbea despre Vioară.

Fireşte, subiectul era tratat ştiinţific : etimologie, istorie, epocile şi ţările unde s-a ivit şi perfecţionat instrumentul, importanţa ce-o are în orice orhestră . . . Totul era demonstrat metodic, pînă în cele mai intime detalii. Iar la urmă, studiul se încheia cu fraza textuală : „Printre virtuogii care s-au ilustrat la vioară citäm : Thibaud, Enescu, Kubelik, Heifetz".

Am tresărit surprins de o legitimă satisfacţie. Iată-ne şi pe Enescu al nostru.

In marginea unei relatări precise dar reci, de dicţionar enciclopedic, cuvintele celui mai străluciţi şi pur ambasador romîn îmi veneau în minte : „Mi-am slujit ţara cu armele mele : pana, vioara. bagheta".

Ambasadorul acesta n-a purtat monoclu şi plastron, etalînd fiosa salonarde şi reci, asemeni mare maiorităţi a diplomaţilor noştri din trecut. Fondul creaţiei sale artistice a fost profund popular, ţesvorit din doinirile ce-şi aflau obîrşia în afund de milenii.

Ritmul viu al horelor, tonul tremurat de alean al cîntecelor de dor, şuvoiul din frunzi al răzvrătirii haiduceşti, cu şi aplecarea spre evocarea melancolice, toate aceste străvechi teme populare au fost preluate şi stilizate de George Enescu, din imensul rezervoriu de sensibilitate al poporului nostru.

Poema română marchează dintru început inspiraţia lui folclorică, precumînd personalitatea tînărului compozitor.

Dar şi în această operă, oarecum de debut tineresc, ca şi în cele ce-l-au urmat, creaţe pe terenul unei uriaşe expresii, stilul caracteristic rămîne stilul clar, cristalin explicit, ca însuşi continuitul pe care îl simţi izvorînd din mereu acelaşi comoară populară.

Lirică şi directă, muzica lui Enescu se fereşte de ermetisme şi simboluri, rămînînd, în cea mai mare cuprindere a ei, melodică, deopotrivă de plăcută tehnicelnilor, cît şi celor fără pregătire de specialitate.

Copilăria şi prima tinereţe a lui Enescu, în cîteva cuvinte : la 11 ani, absolveşte conservatorul din Viena ; la 13 ani, la Bucureşti, apare pentru prima oară în public, concertînd la Ateneu.

Curînd apoi, se înscrie la conservatorul din Paris. Acolo se cîştă compoziţia lui, Poema Romînă, executată în concert public de orhestra condusă de Edouard Colonne.

N-avea decît 16 ani şi jumătate, cînd (la 17 februarie 1898), George Enescu debutează în dublă calitate : de pianist şi compozitor, executîndu-şi, alături de valorosul său amic şi violonist Jaques Thibaud, Sonata 1.

După 12 zile — deci la 1 martie acelaşi an — (timp record pentru felul cum se făceau transporturile atunci —), Poema Romînă se cîntă la Ateneul din Bucureşti, autorul dirijînd-şi opera.

Acum, un cuvînt tămuritor asupra lui Edouard Colonne. Acest dirijor parizian îşi făcuse o bine-meritată faimă, pe de o parte din popularizarea tinerelor talente necunoscute, pe de alta, din prezentarea marilor muzicanţi străini. Aşa se explică organizarea, în sala Colonne, a concertelor Wagner, Ceaikovski, Rimski-Korsakov, precum tot astfel ne dăm seama de ce foarte tînărul George Enescu, a fost programat în acelaşi sală. Un concert Colonne echivala cu o consacrare.

Şi, cu toate că ar părea bizar, numele ilustrului dirijor francez, îl găsim şi într-o corespondenţă a lui Şt. O Iosif. Poetul se afla la Paris, în tovărăşia lui Virgil Cioflec, care-l invitase, pe socoteala lui, să viziteze marea expoziţie internaţională din 1899—1900.

Transcriem un fragment din scrisoarea trimisă de Iosif, sorei sale, Hortensia, profesoară de pian şi muzicoloaroare de muzică... „Sunt la Paris, oraşul pururi în sărbătoare. Te-aştepaţi, şi poate chiar ţi-am şi lăgăduit, să-ţi scriu o serie de impresii de la expoziţie. La drept vorbind, eu am şi aliat-o că există. Avam văzut, propriu zis, decît marele palat de arte : sculptură şi pictură... Iată cîte o carte şi mă tîrăsc pînă la Luxembourg, una din cele mai splendide grădini din toată lumea. O curiozitate a Luxembourgului sunt passerile... Atît de domestice încît vin să-ţi fure firimiturа de pîine din palmă. Cunoşc un mosneag care poartă după el întotdeauna un stol întreg de vrăbii. Pe o bancă am văzut-o mustrîndu-le cu atîta drag, de parcă ar fi vorbit cu copîlaşii sau cu nepoţii ei. De trei ori pe săptămînă e muzică ; din cînd în cînd, cîntă gărzile republicane, orchestră militară vestită în lumea întreagă. Adevărate concerte de elită : Wagner, Massenet, Berlioz. Totdeauna mă grăbesc la tine şi nu ştiu ce aş da, să te am aici. Astă iarnă — nu ştiu dacă ţi-am scris — am auzit pe Enescu la un concert Colonne..."

Pe-atunci şi Şt. O. Iosif era foarte tînăr : 24 de ani. Lăsat cu cultură muzicală (cum mărturiseşte în aceeaşi scrisoare). poetul simţea muzica lui Enescu, datorită aceluiaşi fond artistic popular ce îl unea organic. Mai ales că, precum se ştie, Poema Romînă nu-i alt decît o genială transcriere şi interpretare a celor mai autentice teme de muzică populară romînească.

De aceea poetului, (liric în esenţa lui ca şi muzicianul), îi erau de prisos cunoştinţele tehnice care să-l alambicheze, savant, teoria . . . Ascultînd-şi genialul compatriot, copilandru încă, — Iosif va fi văzut cu ochii închişi undurea boldelor de grîu din ţara-i depărtată, va fi auzit fluier de păstor, în şant de seară, o fi zărit troiţa străluind fintina la răspîntie de drum . . . Şi-apoi, pe neaşteptate, unită de talnicul fir de aur al creaţiei populare, cei doi artişti romîni vor fi vibrat într-o înfrăţire geamănă.

Sînt într-adevăr fericit de a mă găsi la Bucureşti pentru ca să asist la Concursul internaţional „George Enescu".

Muzica romînească se cîntă din cînd în cînd în Egipt şi anume cîteva lucrări ale lui Enescu, dar sînt sigur că acest prim Concurs internaţional va răspîndi şi mai mult cultura muzicală romînă în străinătate unde se vor gusta în viitorul apropiat multe opere ale compozitorilor romîni, fie muzică populară, fie muzică de nivel internaţional.

Cele mai bune urări pentru reuşita acestui concurs.

ABU-BAKR KHAIRAT
Preşedintele Societăţii muzicale din Egipt

Marea sărbătoare a muzicii romîneşti

de Andrei TUDOR

La 4 septembrie a avut loc deschiderea festivă a Concursului internaţional de vioară şi pian şi a Festivalului Muzical internaţional, instituite pentru a cinsti memoria marelui muzician George Enescu.

Pentru întîia oară în istoria muzicii noastre, are loc la noi o manifestare muzicală de asemenea amploare, nu numai prin bogăţia şi varietatea concertelor, dar şi prin strălucita participare artistică. La concurs se prezintă peste 100 de candidaţi veniţi din toate colţurile lumii, iar la concertele festivalului iau parte, pe lîngă frunţaşii muzicii noastre şi o seamă de personalităţi artistice de celebritate internaţională, întrunite în dragostea lor comună pentru cel mai mare muzician romîn, George Enescu. Această întîlnire la Bucureşti, sub egida enesciană a artiştilor din altfea ţări, este o dovadă a preţuirii de care se bucură opera lui Enescu în întreaga lume şi, totodată, reconfortantă mărturie a colaborării artistice internaţionale.

Dar dincolo de acest splendid omagiu al ţării şi al întregii lumi, festivităţile muzicale din septembrie au o semnificaţie mai adîncă şi mai cuprinzătoare, care depăşeşte caracterul ocazional al unui eveniment memorial. Fiindcă opera şi întreaga activitate artistică a lui George Enescu se leagă nu numai de trecutul muzicii noastre, dar se întegrează ca o prezenţă vie şi fecundă în însăşi actualitatea noastră muzicală. De aceea concursul şi festivalul „George Enescu" nu pot fi privite ca o manifestare circumstanţială, consacrată memoriei marelui nostru artist, ci ca un fapt structural mişcării noastre muzicale şi corespunzător îndeplinelor ei direcţiuni. Şi acest sens ni-l dezvăluie tot ce a înfăptuit Enescu „cu vioara, pana şi bagheta", de-a lungul celor şase decenii de neobosită muncă artistică.

De la Poema română cu care a debutat, la Simfonia de cameră, ultima sa lucrare, opera lui Enescu înscrie drumul de dezvoltare a muzicii romîneşti, de la începutul veacului şi pînă în zilele noastre. Primele sale lucrări au constituit o sinteză, o cristalizare la un superior nivel artistic a încercărilor înaintaşilor din secolul trecut şi, în acelaşi timp, deschidera orizontul larg al simfonismului romînesc, aşa cum a evoluat pînă în vremea noastră. Cunoscător al sufletului ţăranului şi îndrăgostit de peisajul patriei, Enescu şi-a aflat sursele de inspiraţie în creaţia muzicală populară care exprimă cu atîta noblete simţămintele şi aspiraţiile poporului. Pornit de aci, drumul creator al lui George Enescu este jalonat prin încările sale cele mai profunde şi mai reprezentative pentru stilul său de acest permanent contact cu cîntecul poporului din care şi-a creat un limbaj propriu şi original. Fiindcă pentru Enescu folclorul n-a însemnat o modalitate a pitorescului sau o preluare neutră a melodiei populare, ci, un mijloc de expresie, modul de a gîndi muzical asemeni poporului de care era legat prin simţirea şi prin năzuinţele sale. Astfel, opera sa marchează în diferitele etape creatoare — Rapsodiile, Sonata III-a pentru vioară, Oedip, Simfonia de cameră — o continuă absorbire a cîntecului popular, în elementele lui esenţiale, pînă la completa însuşire a felului de a cînta al poporului. De aceea, prin muzica sa Enescu a pus temelia simfonismului romînesc, căruia i-a deschis largi perspective creatoare. De aceea, prin tot ce a realizat şi prin tot ce este potenţial în opera sa, Enescu oferă un înalt exemplu compozitorilor noştri şi, prin aceasta, este alît de strîns legat de actualitatea şi devenirea muzicii noastre. Inspirată din ambianţa în care a trăit artistul, hrănită din izvorul nesecat al folclorului, muzica lui George Enescu se distinge prin trăsăturile ei realiste, prin primatul melodiei şi prin acea expresivitate, de o mare plasticitate şi putere de evocare, care convinge şi emoţionează pe ascultător.

Contribuţia lui Enescu la promovarea muzicii romîneşti nu se limitează însă numai la propria sa creaţie. Prin „Premiul Enescu" instituit din venitul concertelor sale, prin numeroasele concerte în ţară şi străinătate, în care a prezentat lucrările compozitorilor romîni, Enescu a cîştigat să sprijine şi să stimuleze întreaga creaţie muzicală romînească.

Pe alt plan, interpretul Enescu a militat „cu vioara şi cu bagheta" pentru cunoaşterea culturală a maselor, pentru educarea lor muzicală. „Artistul — spunea el într-un interviu — este un frate al oamenilor", cărora trebuie să le transmită mesajul nobil al artei. „De aceea — a spus el — pentru oa să se poată rosti în întregime, artistul trebuie să fie fiziceşte în apropierea imediată a semenilor". Şi Enescu a fost fiziceşte aproape de poporul său în numeroasele turnee în care a dus pînă în cele mai îndepărtate colţuri ale ţării, lumina muzicii. Astfel artistul, aflt de sărbătorit în străinătate, renunţa adesea la turneele sale peste hotare, asumîndu-şi rolul mai modest, dar cu cît mai nobil, de îndrumător : „Doresc — zicea el — să servesc de îndrumător, duclnd muzica în cartierele mărginaşe, în provincie, la ţară".

Insemnînd liniile mari ale activităţii artistice a lui George Enescu, n-am intenţionat decît să arătăm rolul imens pe care l-a avut marele artist în dezvoltarea muzicii noastre. Ne această lumină, Concursul şi Festivalul muzical internaţional „George Enescu" capătă o semnificaţie mai cuprinzătoare decît aceea a unei festivităţi memoriale, fiindcă acest cald omagiu adus marelui nostru Enescu este o sărbătoare a muzicii romîneşti, care, astăzi, realizează şi împlineşte toate năzuinţele marelui muzician romîn pentru cultura muzicală a poporului său.

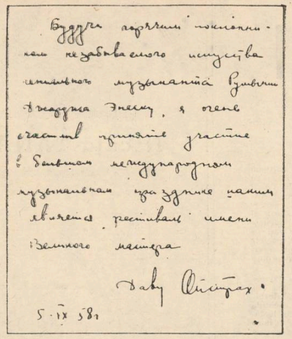

Ca fervent admirator al genialului exponent al artei muzicale româneşti, neuitatul George Enescu, sînt foarte fericit să particip la marea sărbătoare internaţională care este festivalul ce poartă numele marelui maestru.

DAVID OISTRAH

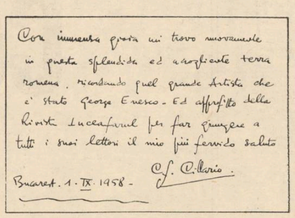

Mă găsesc din nou cu o bucurie imensă pe acest pămînt splendid şi ospitalier românesc, amintindu-mi ce mare artist a fost George Enescu. Profit de revista „Luceafărul" pentru a trimite cititorilor lui cel mai călduros salut.

CARLO FELICE CILLARIO
dirijor

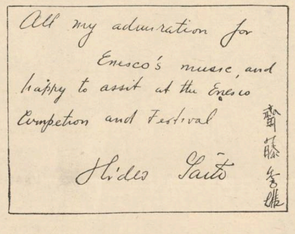

Toată admiraţia mea pentru muzica lui Enescu şi sînt fericit să asist la concursul şi Festivalul Enescu.

HIDEO SAITO
Directorul Conservatorului „Toho" din Tokio

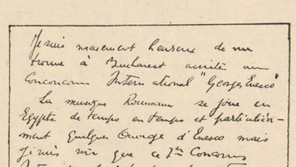

Sînt născut la Kassa de un tînăr à Bucarest auzit un concertant Enescu. Intors acasă am

La muzeu Romînă se joue en Egypte de temps en temps et particulièrement quelque Oeuvre d'Enesco mais jamais mis pas ici 2e Concours International réservée duvantage à la culture musicale Roumain a l'étranger en l'encourageant dans un avenir proche beaucoup d'oeuvres des Compositeurs Roumains, c'est de la musique nationale ou la musique Roumain écrite dans le cadre International.

Mes meilleurs voeux pour le succès de ce Concours.

In cimitirul Père-Lachaise

de Demostene BOTEZ

In cimitirul Père Lachaise,
Alei deşarte, ca-ntr-un alt Pompei,
Duc în tăcerea veşniciei mute.
Prin pietre, din cavouri, din morminte,
Răzbate primăvara din adîncuri,
Ca disperarea fărînei din fund
De unde nu-i lumină de milenii.
Nu-i nimeni în acest ţinut de somn !
De unde rădăcini, şi ce furtuni
Au risipit semînţele pe-aici
Pe unde ori ce fir de praf e-un om ?
Şi viaţa cum a răzbătut acum
În capitala asta de marmoră şi piatră ?
Un zîd inalt şi gros ca de cetate
Inconjoară-acest deal al nemuririi
Şi-l apără de vuietul de-afară,
Să nu trezească aşternuta pace
Ce-acoperă ca o imensă lavă
Plăpînda trupurilor transformare.
Şi, tată, ca o trîmbiţă sonoră
Chemarea primăverii se înalţă
Şi parcă morţii din mormit visează
Şi visul lor e ţipăt şi e cînt.
Şi parcă au innebunit castanii
Şi umblă-n cimitirul Père-Lachaise
Cu candelabre-aprinse pe alei,
De parcă-ar căuta cu-nfrigurare
Pe undeva, mormîntul lui Enescu.
Cînd l-au găsit, au înălţat spre cer
Aceleaşi candelabre înflorite.
Prin frunzele cu palma larg deschisă,
O mierlă nevăzută a cîntat
Ca în grădina casei din Liveni.
O mierlă cîntă amintirile
Copilăriei lui, în cimitirul Père Lachaise.

Croitorul mă măsoară cu privirea de sus pînă jos.

— Zău, aşa repede?... Tudore, ia dezbracă puţin vestonul. Vrei să fac probă pe tine?

— Ce să fac, mă?

— Să te dezbraci!

— De ce?

— Nu ţi-am spus, să fac probă la hainele astea.

— Ale cui sînt?

— Ale unui cetăţean din provincie, răspunde el într-un tîrziu.

El nu ştie şi nici nu-i pasă de ce se întîmplă în sufletul meu.

Sandu însemnează cu cretă locul unde vor fi cusuţi nasturii. Se depărtează puţin şi se uită la talie. Costumul e chiar pe măsura mea. Parcă-i făcut anume pentru mine.

— Poţi să le dezbraci — mă trezeşte la realitate Sandu — mulţumesc.

— N-ai pentru ce, oftez eu.

Nu le-aş dezbrăca. Nu, să mă bată dumnezeu dacă le-aş dezbrăca. Şi totuşi trebuie. Trag pe mine iar pantalonii cazoni, bazonaţi. Imi înfăşor picioarele cu moletierele. Imbrac vestonul şi-mi aprind o ţigară.

— Şi cînd spui că trebuie să dai în primire?

— Nu ţi-am spus? Ori ţi-a luat dumnezeu memoria? Azi, mîine.

— Mda... mai ai o ţigară? Dă-mi şi mie una.

Ii dau ţigara. O aprinde. Vîră aţă pe urechile acului şi începe să coasă nasturii la haină. Scoate apoi aţa albă înseilată pe marginea hainei, rupe cu dinţii aţa şi se uită în ochii mei.

— Ţi-ar plăcea un costum ca ăsta?

— Tu ce zici?

— Zic că ţi-ar plăcea.

— Ai dreptate. Aş vrea să am un costum.

Pe urmă pune fierul de călcat la încălzit.

Doamne ce lucruri groaznice îmi trec prin cap! Mă uit la fereastră, la uşă, la broască. Pe urmă la costum. Ce-ar fi să fie costumul ăsta al meu? Să-l iau cu japca. Să viu la noapte, după ce pleacă croitorul acasă. Brr... Mă scutur. Vreau să alung acest gînd, văd cu ochii minţii salopeta mea arsă de acizi, putrezită şi mucegăită.

Salopeta, costumul, broasca, fereastra!

„Ţi-ar plăcea să ai un costum ca ăsta?" Arunc ţigara. O strivesc cu piciorul, îmi pun cascheta pe cap şi ies ca o vijelie. Nu-i dau croitorului nici bună ziua. Merg bezmetic pe stradă. Alerg ca un descreierat. Din faţa frizeriei lui, frate-meu Anghel mă strigă. Imi face semn cu mîna să mă duc la el.

— Tudore! strigă el şi mai tare.

Nu răspund. Merg înainte. Mă gîndesc la salopetă, la costum, la broască, la fereastră. Aş putea eu să fac fapta asta? Aş putea, mă dumnezeule? Tu m-ai lăsa? Ştiu că zici: Fă Tudore ce vrei, „numai gîndeşte-te la judecata de apoi". Care judecată, doamne? Care judecată de apoi? De ce mă minţi? Nu mai e nici o judecată.

— Tudor, n-auzi?

— Lasă-mă, am treabă! mint eu.

Imi vîjie capul. Mă cert în gînd cu dumnezeu. Mă cert cu toţi sfinţii lui.

M-aş îmbăta acum. Nu mă îmbăt de obicei, dar acum m-aş îmbăta. Pe legea mea că aş bea cîteva kilograme de vin.

Trece un mort. Imi scot şi eu capela. Ii dau ultimul salut. Ăsta e fericit, nu eu. Nu mai are nevoie de nimic. In mintea mea se creează imaginea unei frînghii unse bine cu săpun, bătută în grinda din magazia noastră.

L-am găsit în faţa unei vitrine pe Căprioreanu, un prieten de-al meu. A luat leafa. Din leafa asta a trebuit să-şi plătească datoriile, să cumpere copilului ghetuţe că bate iarna la uşă. Nu poate să împartă leafa, e mică.

— Hai, Tudore, să bem.

Ne ducem la cîrciuma lui Giurcă. Cîrciuma asta este izvorul tămăduirii. Băutura te vindecă de toate. Bem. Bem să uităm. Să vedem viaţa asta altfel.

— Mai dă o jumătate, nea Giurcă.

Cîrciumarul mai aduce o sticlă. Oh, sfîntă e băutura asta, tămăduitoare. Te face să uiţi.

— Căpriorene. Ştii ce mi-a trecut mie prin cap astăzi? Să fur, Căpriorene... Da, Căpriorene, să fur. Ce ştii tu? N-am cu ce mă îmbrăca. Astea-s hainele statului. Astăzi, mîine trebuie să le dau în primire... Tu ştii, mă? Eu sînt comunist!

Sînt comunist şi astăzi am vrut să fur. Am fost manechinul lui Sandu Croitoru. A încercat ăsta un costum de haine pe mine... Ptiu, îmi venea să-l iau la pumni. Să sar cu picioarele pe el şi să-l pisez ca pe hoţii de cai... Zău, Căpriorene, mi-a trecut prin cap să dau năvală la noapte în croitorie... noroc, Căpriorene! Sfîntă e băutura asta... Tu-l vezi pe Giurcă ăsta? Uite-te mă, la el ce obraji are. Ce Ceafă... Băi, nea Giurcă!

— Poftim domnule Tudor.

— Cîte kilograme ai dumneata?

— Nu m-am cîntărit.

— Dumneata atîrni mai mult decît toate rudele mele la un loc. Ai osîndă pe dumneata de un lat de palmă.

— N-am osîndă.

— Ce-ai mîncat, bre, azi?

— Ei, ce-am mîncat.

Negustorul se uită pieziş la mine.

— Ai mîncat terci ca mine? Ca nea Matei, ca sară-mea? Ştii, bre, că Nicuşor a mai cerut o strachină cu terci azi dimineaţă. Nu i-a mai dat sorămea. N-a avut de unde. Tămîia mă-si de viaţă... Uite, măi Căpriorene, vorbesc cu pereţii. Giurcă şi-a făcut de lucru. Nu-i place.

— Cum o să-i placă terciul, mă Tudore?

— Aşa e, Căpriorene, cum zici tu. Cum o să-i placă?

— Vrei să i se strice stomacul?

— El nu are stomac la fel cu al nostru?

— Al lui e tapetat pe dinăuntru cu pluş, mă.

— Ăsta a trăit bine şi-n vremea lui, trăieşte bine şi azi. Căpriorene, lasă-mă să sparg un pahar. Plăteşte tu un pahar pentru mine. Zău, Căpriorene, aş sparge un pahar.

— Dă cu el de pămînt, Tudore. Ce mai aştepţi?

— Il plăteşti?

— Il plătesc.

— Bă, eu n-am nici un ban.

— O să ai altă dată.

Se face zob paharul. Cioburile se împrăştie prin toată cîrciuma. Giurcă se uită cu coada ochiului la mine. I l-aş fi spart lui în cap. Şi, de-ar fi Sandu croitorul aici, şi lui i-aş sparge un pahar în cap... Se zice c-o să fie mai bine. Că n-o să mai mîncăm terci. Cînd, mă? Am 23 de ani de cînd mănînc terci, de cînd umblu în zdrenţe. Căprioreane, cînd o să mai am eu un costum nou, cînd o să am eu, Tudor Nicolae, un costum nou, o să fie sărbătoare. Sărbătoare naţională... Am să cer ălora care fac calendarele ca ziua aia s-o treacă cu roşu... Auzi, Căpriorene? Atunci o să fie ziua mea.

— Tudore, dar frate-tău Anghel, frizerul, nu te-ajută, mă? De ce nu-ţi dă el nişte haine, că frizeria lui merge?

— Frate-meu? Ah, mînca-i-aş gura lui! Tu ştii, Căpriorene, ce-a fost frate-meu ăsta pentru mine? Tot, mă. Dacă nu l-aş fi avut pe el, eram în pămînt azi, ori în puşcărie. De zece ani mă tot ajută. De zece ani! Mi-e ruşine să trec pe dinaintea lui. Da, Căpriorene, mi-e ruşine. Şi-apoi de unde să mă tot ajute şi el? Mare brînză cu frizeria lui nu face. Tata că mi-a fost tată m-a lăsat să mă mănînce păduchii. M-a lăsat şi a plecat în lume. Ah, lumea asta! M-au mîncat păduchii, Căpriorene... Roiau pe mine. Să nu mai vorbim de asta. Lasă, Căpriorene, dacă-mi cere cineva astăzi viaţa pentru frate-meu, mi-o dau, mă. Mi-o dau fiindcă e om. Om cu literă mare... Noroc, Căpriorene... Norocul ăsta să fie de capul lui Giurcă. Auzi, nea Giurcă, să fie de capul dumitale. Şi cînd ţi-o fi mai bine să-ţi fie cum îmi e mie acum. Auzi, bre?

— Dacă vrei dumneata, domnule Tudor, să fie, să fie. Ce nu fac eu pentru clienţii mei.

— Auzi Căpriorene, ce nu face el pentru clienţii lui. Ăsta pentru bani te pupă şi în... Dă-l în mă-sa că nu-i om, e cîrpă, otreapă...

— Asta îi este meseria.

— Mă, nea Giurcă, dumneata ai şira spinării?

— Să mai aduc o jumătate? schimbă el vorba şi se trage după tejghea.

Nu-l las nici mort.

— N-ai şira spinării. Ai vin, ai casă, ai de toate. Dacă ai mînca terci ca mine, ai avea şira spinării. Terciul o întăreşte. Dar dumneata nu mănînci terci. Uită-te, bre, eu nu pot să stau aplecat ca dumneata. Nu pot să mă aplec în faţa nimănui. Aşa drept stau şi în faţa lui dumnezeu, dacă există. Nu mi-e frică nici de el. Ia arată cum te apleci dumneata în faţa clienţilor? Te apleci în faţa lor şi-i jecmăneşti. Vezi că nu mă pot apleca? Am oase. Sînt întărite oasele mele. Mi s-au întărit acolo în fabrică. La muncă. Muncitorii din fabrică mi le-au întărit... M-au învăţat să stau drept. Incearcă şi tu, Căpriorene, să te apleci... Nu poate, nea Giurcă. E muncitor şi muncitorul nu poate sta aplecat! Vezi, Căpriorene, cum supără adevărul pe om, vezi?

— Lasă-l, mă, în pace.

— Nu vrea să asculte.

S-a apucat să mătură prin cîrciumă. Aprinde lumina. Afară s-a înoptat. S-au aprins luminile şi pe stradă. Privesc pe fereastră. Uite o femeie cu o pungă cu mălai. Pînă acum a stat la coadă. Are terci pentru mîine. Am băut. Am băut destul, dar beat nu sînt.

— Mergem, Tudore?

— Mergem, Căpriorene.

— Bă,hai cu mine pînă acasă să-ţi dau eu o pereche de pantaloni şi o haină.

— Imi dai o pereche de pantaloni şi o haină? De pomană? Imi aprinzi şi o lumînare, Căpriorene? Hai mă pînă la biserică, hai pînă acolo să le blagoslovească şi părintele Gafton. Să mi le dai în faţa lui. Să se roage el să fie primite pe lumea cealaltă. Să-ţi zic şi bogdaproste în faţa lui. Mergi?

— Ei, de ce-o iei aşa. Ţi le dau împrumut pînă-ţi faci rost de altele. Şi eu cînd m-am liberat n-am avut ce îmbrăca. Mi-a dat tata o cămaşă şi o pereche de pantaloni.

— Tu de unde ai acum mai multe haine? Nu eşti muncitor ca şi mine, ca şi nea Matei, ca şi toţi ceilalţi?

— Din ce am îţi dau. Nu sînt ca alea care le-ai probat tu, malagamba, dar o să fie haine să iei ceva pe tine.

— Imi dai haine de pomană? Nu ţi-e ruşine? In izmene şi în cămaşă mă liberez. Aşa o să viu acasă. Aşa o să umblu. Să mă ducă la spitalu' de nebuni dacă au curajul. Nu-mi trebuie pomană. De 23 de ani trăiesc numai din pomeni. Mi-ajunge. M-am săturat. Vezi tu carnetul ăsta de partid care-l am în buzunar? Carnetul ăsta m-a făcut alt om. Comuniştii din celula mea mi-au arătat, m-au trezit... Ce crezi tu că nu mi-aş putea face eu rost de toate? Crezi tu că n-aş dezbrăca eu un boier? N-aş sta colo pe calea Victoriei lîngă un gang? N-aş sări pe unu' şi l-aş dezbrăca? Nu i-aş da şi în cap dacă ar face gălăgie? Dar nu pot. Nu mai pot primi nici pomană. Sînt comunist, mă! Şi comuniştii nu primesc pomeni. Mi-e silă de mine că sînt în situaţia asta. Uite. Stau drept, nu aplecat ca Giurcă. M-ai supărat, Căpriorene. Dacă aş avea acum un pistol, aş descărca pistolul în capul ăsta al meu. Dar primul glonţ l-aş trage în Giurcă ca să-l îndrept să fie mai ţeapăn. Hai acasă, Căpriorene. Dacă vrei să mai rămîi, rămîi. Eu plec. Noroc! Să trăieşti nea Giurcă.

Il las pe Căprioreanu şi plec. Nu cunosc pe nimeni din cartierul meu. Nu vreau să cunosc pe nimeni. Nu dau bună ziua nimănui. Mi-e silă de toţi oamenii.

Ciobanu latră a pagubă în lanţ. L-au legat iar. Mă duc la el. Sare pe mine. Mă îmbrăţişează parcă. Il sărut pe bot.

— Tu poţi să urli, Ciobane, urlă, aş urla şi eu.

Il desleg şi-i arăt poarta.

— Du-te mă şi caută-ţi mîncare.

A ieşit soră-mea în uşă.

— Tu eşti, Tudore?

— Eu sînt, n-aş mai fi.

— De ce ai dat drumul lui Ciobanu?

— Lasă-l Niculina, lasă-l liber. E frumoasă libertatea. Vezi tu, Niculino, şi nouă, ne-au dat drumul din lanţ. Nu mai sîntem în lanţ nici noi...

— Te-ai îmbătat, Tudore... Hai în casă.

— Viu!

— Hai acum... Hai să mănînci!

— Am mîncat.

Intru în casă. Copiii toţi sînt în jurul mesei. Cartofi. Iahnie de cartofi cu zeamă de varză şi mămăligă. Nea Matei în capul mesei. Ce foame îi e. Mănîncă încet ca să se satureze.

— Stai jos, Tudore, mă îmbie şi nea Matei.

Sora mea îmi pune cartofi în farfurie. Imi pune degeaba, nu mi-e foame. Tică se uită în cratiţă să vadă dacă a mai rămas. N-a mai rămas.

— Ia de mănîncă, stăruie nea Matei.

— Am mîncat, bre, am mîncat!

Impart cartofii din farfuria mea la copii.

Copiii şuşotesc între ei. Tănţica se uită la mine. Păstrează parcă un secret. Nu-l mai poate păstra.

— Nea Tudorele, la matale în cameră e... soră-mea îi pune mîna pe gură şi n-o lasă să termine.

— Tanţa, taci.

— Ce e la mine în cameră? întreb eu.

— Nimic, răspunde soră-mea şi se uită la nea Matei cu un fel de complicitate.

Dau buzna în cameră. Fac lampa mare. Tresar. Pe scaunul cu spătar se află costumul de haine pe care l-am încercat la Sandu croitorul. Costumul malagamba. Jos o pereche de pantofi noi, nişte ciorapi. Pe celălalt scaun o cămaşă nouă, o cravată şi un fel de pardesiu purtat.

Au venit şi ei în prag. Se răsuceşte casa cu mine. E chiar adevărat?

— Ce-i cu astea?

— Ţi-a făcut nea Angheluş, frate-tu o surpriză. Ştia că te liberezi şi...

— Surpriză?

— Da.

— E şi el aici?

— Nu. Le-a trimis cu Eugen... Ia îmbracă-te cu ele să vedem cum îţi stă.

Să mă îmbrac cu ele să vadă cum îmi stă!

— Nu mă îmbrac.

— Hai, nea Tudorele, îmbracă-te, mă roagă Tanţa, mă roagă şi Tică. Mă roagă şi Nicu şi nea Matei şi soră-mea. Parcă şi Gogu mutul vrea să mă vadă îmbrăcat. A înţeles şi el că s-a întîmplat ceva în casa asta. Le fac plăcerea. M-am îmbrăcat. Priviţi-mă, dragii mei! Uitaţi-vă la mine.

— Ce bine îţi stă.

— Parcă nu e nea Tudorel.

— Şi e la modă costumul, cum se poartă acum.

— Să le porţi sănătos, Tudore!

— Mulţumesc, soră-meo.

— Să le porţi sănătos! îmi spune şi nea Matei. Imi spun şi copiii să le port sănătos.

Soră-mi i-au dat lacrimile. Se preling broboanele pe obraz. Nici ea nu m-a văzut în haine noi pînă acum. Se uită la mine ca la ceva neobişnuit.

— Ce bun e nenea, zice ea printre lacrimi. El n-are haine şi a strîns bani ca să-ţi facă ţie o bucurie. Zice că eşti tînăr. Să te distrezi şi tu acum cît eşti tînăr... Ţi-a făcut rost şi de un pardesiu. Ia îmbracă-l să vedem e bun.

Iau şi pardesiul pe mine. Să-mi fi adus frate-miu, să-mi fi făcut rost şi de o inimă. De altă inimă. Asta care o am a început să bată aiurea.

— Spune, soră-mi'o, ce să mai fac? Du-te şi adu şi vecinii să mă vadă. Aduceţi tot cartierul... Vă rog lăsaţi-mă singur. Să mă vadă. Să mă privească. Duceţi-vă la voi. Plecaţi!

Se uită toţi la mine speriaţi!

Ţip la ei.

— Ieşiţi afară!

Ce e cu mine, Doamne! Mă trîntesc pe pat, aşa îmbrăcat şi plîng. Am un costum de haine malagamba. Frate meu, Anghel, frizerul, mi-a făcut o surpriză. Surpriză? Pomană, nu surpriză. El n-are nici o vină. El e nevinovat. Frate-miu, Anghel, e bun.

Desene de GREBU

Fragment din romanul Astăzi e ziua mea.

ORIZONTURI

de Gh. ACHIŢEI

Din literatura noastră actuală dispar tot mai mult existenţele mărunte. Micile frămîntări egoiste nu mai au astăzi căutare. Publicul respinge hotărît orice încercare de reînviere a unor maniere şi preferinţe depăşite. Ne-am obişnuit cu versul optimist, viguros, combativ, cu personaje preocupate activ de problemele producţiei şi ale vieţii obşteşti. Reacţia unanimă cu care sînt întîmpinate scrierile apolitice, inactuale, dovedeşte cu prisosinţă aceasta. Ce puzderie de drame şi melodrame meschine populau cu numai două decenii în urmă cărţile tipărite la noi! Omul a căpătat în creaţia scriitorilor romîni contemporani o altă semnificaţie. Eroul preferat a devenit luptătorul pentru înfăptuirea idealurilor măreţe ale socialismului. Aspiraţiile sale se confundă cu cele ale poporului. Convingerile sale politice, sociale, etice sînt cele ale clasei muncitoare, care sub conducerea detaşamentului său de avangardă a scuturat la noi pentru totdeauna lanţurile robiei capitaliste. A devenit astfel specific pentru beletristica nouă ridicarea figurii comunistului la proporţii de simbol, cu largi sensuri educative. Adam Jora, Anton Filip, Lazăr de la Rusca, Ilie Barbu deţin de acum forţa exemplului însufleţitor.

Epica noastră populară ne-a lăsat moştenire eroi ca Toma Alimoş, Pintea Viteazul, Miul Cobiul, înaintaşi angajaţi în lupta cu forţele răului şi întunericului sau cu duşmanii nesăbuiţi ai patriei. Ulterior, tezaurul a fost îmbogăţit cu alte nume create de proza şi poezia cultă. Puţine sînt totuşi acele caractere din literatura romînă dinainte de eliberare care să constituie pe deplin modele de comportare şi idealuri de viaţă. Metoda realismului socialist vine să răspundă aşadar unei evoluţii obiective a scrisului romînesc. Transformările petrecute în structura vieţii economice şi spirituale a ţării noastre în anii regimului de democraţie populară, au călit voinţe dîrze, de revoluţionari dăruiţi cu trup şi suflet cauzei lui Marx şi Lenin. „Dezrădăcinaţii", „inadaptabilii", „boemii" rămîn nişte biete fiinţe jalnice, nevrednice de luat în seamă. Cine ar mai îndrăzni să le mai admire? Noi slăvim luptătorii de tip nou, marile potenţe şi energii ce clădesc societatea socialistă. Nu e vorba deci de o simplă diferenţă de gusturi, ci de o schimbare substanţială a preferinţelor estetice, de lărgirea orizonturilor literare. Prezenţele mărunte distonează iar susţinerea lor se face anevoios. Intr-un articol publicat în **Contemporanul** cineva a încercat să explice utilitatea aşa-zisei **poezii de notaţie.** Poezia de notaţie ţine de o perioadă depăşită a imagismului, cînd locul ideilor mari încerca să-l ia înregistrarea fărîmiţată a faptelor neînsemnate. E limpede că, indiferent de senzaţiile ce le-ar reţine, de „mesajul" pe care ar încerca să-l transmită, o asemenea poezie rămîne exclusiv minoră, la suprafaţa frămîntărilor epocii, incapabilă să stîrnească pasiuni. Realismul socialist preconizînd dezvoltarea multilaterală a stilurilor şi individualităţilor constituie în acelaşi timp o unitate indestructibilă de direcţii şi vederi. Intre culmile etice atinse prin Pavel Korceaghin, Alexei Meresiev, prin poezia lui Maiakovski şi lumea mărginită a romanului lui Dudinţev: **Nu numai pîinea cea de toate zilele** nu-i posibilă nici un fel de coexistenţă. La noi, critica a luat la timpul potrivit atitudine împotriva unor cărţi ca **Echinox** de Octav Păscăluţă, **Paiaţe şi oameni** de Josefini şi Pintilie care pe lîngă stîngăcia cu care sînt scrise profanează **conceptul de viziune a scriitorului asupra lumii.** Realitatea este redusă aici la cel mai strîmt cîmp de observare, de unde nu se văd decît zbaterile neputincioase, ambiţiile înfrînate, răutatea şi invidia. Ne simţim îndreptăţiţi să refuzăm asemenea cărţi şi să nu considerăm scriitori pe cei care le-au confecţionat. Ele cad în afara orizonturilor vaste proprii omului actual, constructor al societăţii socialiste, în afara stadiului prezent de dezvoltare a literaturii romîne.

Cită deosebire între configuraţia sufletească cu adevărat măreaţă a lui Adam Jora şi înfăţişarea lividă a lui Hedeşiu din nuvela **Intoarcerea** de Ioana Munteanu, pe care autoarea are îndrăzneala să ni-l prezinte drept muncitor!

Cititorii şi o bună parte din critică au condamnat de asemeni încercările de prezentare seacă sau deformată a vieţii noastre de azi, bogată în semnificaţii. Poemele lui Petre Stoica publicate în volum şi prin diferite gazete, îndeosebi **Steaua** şi **Gazeta Literară** nu s-au bucurat nici ele de o primire călduroasă tocmai datorită acestui fapt. A înlocui sentimentul cu simulacrul său, înseamnă a violenta arta, a jigni bunele intenţii. Alături de **Cîntare omului, 1907, Mărul de lîngă drum, Vîrstele anului, Cornul pădurarului, Ceva mai greu,** de versurile lui Cicerone Theodorescu, Eugen Jebeleanu, Mihu Dragomir, asemenea poeme anoste apar în afara dimensiunilor la care, potrivit tradiţiei, ne-am obişnuit să percepem frumosul.

Preluînd tradiţiile cele mai valoroase şi viabile ale culturii noastre naţionale, am reuşit sub înţeleapta conducere a partidului să atingem un stadiu de dezvoltare a literaturii cînd existentele mărunte, după cum arătam, nu-şi mai au rostul. Tindem spre o creaţie monumentală care să imortalizeze avînturile, eroismul şi înfruntările anilor ce-i trăim. Eroul pozitiv despre care se discută ades nu este prin urmare o creaţie hibridă a teoriei literare, ci o necesitate ivită în dezvoltarea genurilor. El e singurul menit să înflorească în cadrul noilor orizonturi deschise, nu figurile suferinde, văietătoare, răzvrătite împotriva neantului.

lirica spaniolă

Antonio Machado

Fructe de aur

Galeş lămîiul apleacă
un palid ram prăfuit
peste vraja izvorului clar,
acolo visează-n adînc
fructe de aur...
E o seară limpede,
parcă primăvăratică,
o caldă seară de martie
pe care suflarea lui april
o aduce şi mai aproape ;
sînt singur în curtea tăcerii
căutînd
o nevinovată şi veche iluzie :
o umbră pe zidul alb,
o amintire pe malul de piatră
al izvorului somnoros,
sau, în văzduh,
un zvon de membrană uşoară.
Pluteşte în aerul serii
aroma nefiinţei
ce spune „niciodată" sufletului luminos
şi inimii : „nădăjduieşte".

Această aromă ce evocă
nălucile miresmelor nepătate şi moarte.

Da, mi-aduc aminte de tine,
seară dulce şi clară,
parcă primăvăratică,
seară fără flori,
cînd mi-aduceai
blînda mireasmă a izmei,
buna mireasmă de busuioc
de la glastrele mamei.

Tu m-ai văzut cufundîndu-mi
mîinile curate
în apa senină,
ca să culeg fermecatele fructe
care astăzi visează în adîncul izvorului...

Da, te cunosc, seară dulce şi limpede,
parcă primăvăratică.

In romîneşte de **Geo Dumitrescu**

J. R. Jiménez

Să mergi...

Să mergi !... Să mergi !...
Să auzi nisipul cum scrîşneşte
pe cărări ce-odată le-ai umblat.

Să mergi !...

Hai lăsaţi în voie bidiviii —
azi mă vreau drumeţ întîrziat.

Să mergi !... Să mergi !...
Sufletul — nisipului mi-l dărui,
pas cu pas pămîntul îl străbat.

Să mergi !... Să mergi !...
Ca o mamă, mîngiind pămîntul,
noaptea peste noi s-a aplecat.

Să mergi !...
Pot să-ating cu palma viitorul,
Calme, demne, inimile bat.
Să mergi !... Să mergi !...
Paşii nu vor şti ce e popasul,
inima li s-a alăturat.

Să mergi !... Să mergi !...
Vreau să-aud că-şi strigă despărţirea
drumuri cîte-n urmă le-am lăsat.

Să mergi !...

In romîneşte de **Tiberiu Utan**

Antonio Aparício

Întîiului soldat sovietic mort

O, cine eşti, tovarăşe de luptă,
a marii infanterii pildă vie,
văpaie, tu, din inimă iruptă,
cu pieptul decorat de bucurie ?

Jertfitul trup şi sfînta-ţi carne ruptă
pămîntul au uimit prin vitejie,
căci braţului ce astăzi nu mai luptă
datoare-n veci această nouă zi e !

O, cine eşti ? Tu, diamant al oastei,
tu, fulger glorios în bătălie,
ce moartea izgonit-ai în prăpastii ?

Conseamnă pana-mi, jertfei, sensul etic,
pe piatră cînd cu slova slavei scrie .
Aci muri întîiu-ostaş sovietic !

In romîneşte de **Romulus Vulpescu**

Miguel Hernández

Cîntecul de leagăn al cepei

Promoroacă e ceapa,
săracă şi aspră.
Promoroaca zilelor tale
şi a nopţilor mele.
Foame şi ceapă,
frig negru şi promoroacă
imensă, rotundă.

Copilul meu doarme
în leagănul foamei.
Şi se-ndestulează
cu sîngele cepei.
Dar acesta-i sîngele tău
cu chiciură de zahăr,
de ceapă, de foame.

O femeie oacheşă
— trupul ei, ca o lună —
se sfîrşeşte, picătură cu picătură,
deasupra leagănului.
Rîzi, copilul meu, rîzi.
Tu dumici luna
De fiecare dată cînd trebuie să mănînci.

Ciocîrlie a bordeiului meu,
rîzi cît poţi de puternic.
Rîsul în ochii tăi
e lumina lumii.
Rîzi, rîzi, pînă cînd
sufletul meu ascultîndu-te
se va-nălţa-n
spaţii.

Rîsul tău mă redă libertăţii.
şi-mi dăruie aripi,
biruie singurătatea-mi,
mă smulge închisorii.
Zîmbet ce zboară,
inimă ce străluceşte
pe buzele tale.

Rîsul tău e rîsul
victoriei,
tu, învingătorul florilor
şi al ciocîrliilor.
Rival al soarelui,
moştenitor al sîngelui meu
şi al dragostei mele.

Carnea ţi se zbate.
pleoapa ta e neastîmpărată,
viaţa mai frumoasă
decît a fost cîndva.
Cîte prigorii
tresaltă, se-nalţă
din trupul tău !

Eu m-am deşteptat din copilăria mea:
tu să nu te deştepţi niciodată.
Zîmbetul meu e trist ;
rîsul tău să n-aibă sfîrşit.
Necontenit, în leagănul tău,
proteguind rîsul tău,
fulg cu fulg.

Arătare ce zbori aşa de sus
şi-aşa departe,
carnea ta e un cer
nou născut.
Ah, dac-aş putea reîntoarce
drumul tău la începuturile lui !

La opt luni tu rîzi
cu cinci flori de portocal,
cu cinci sălbăticii
mititele,
cu cinci dinţişori
cinci iasomii
adolescente.

Ele vor trezi mîine
hotarele sărutărilor,
cînd vei simţi
că dinţii tăi sînt o armă
cînd vei simţi
focul alergînd de pe buzele tale
pînă-n adîncurile cele mai adînci
ale trupului tău.

Ia-ţi zborul, copile,
către năluca lunii
cu sînii de ceapă ofiliţi.
Tu, care eşti mulţumit.
nu-ţi pierde curajul.
Nu trebuie să ştii
ce se petrece-acum.

In romîneşte de **Aurel Martin**

Federico García Lorca

Plop mort

1920

Plop bătrîn !
Ai căzut
în oglinda
lacului mut,
fruntea-ncet abătînd
spre amurg, sîngerînd.
N-a fost sălbaticul vînt
cel care trunchiul ţi-a frînt,
n-a fost nici securea cea grea
a pădurarului care ştia
c-ai să re-nvii
în lăstarele vii.

Duhul tău puternic a fost
cel ce moartea-a chemat să îl scape,
văzîndu-se fără cuiburi, uitat
de plopi, lăstărind lîngă ape.
Duhul tău cînd te-a frînt
erai putred de gînd
şi enormul tău cap centenar,
solitar,
asculta depărtat, peste văi,
cîntecele fraţilor tăi.

Larvele
suferinţelor tale priveai
în trupul bătrîn — şi simţeai
că-n inima ta nu rodea
sămînţa Pegasului, stearpă,
groaznicul germen supus
al unei iubiri inocente
pentru-un soare ce cade-n apus.
Ce întristare adîncă
pe-ntinderea-n care
eroul frunzişului n-are
ramuri, să freamăte încă !

De-acum leagănul teafăr
al lunii, tu nu vei mai fi,
nici surîsul fermecător
al adierii,
nici toiagul vreunui luceafăr
rătăcitor.
Primăvara vieţii la tine
nu s-o întoarce nicicînd,
semănăturile nu vei putea
să le vezi înflorind.
Broaştelor cuib vei rămîne,
te-or umple furnicile.
Plete verzi îţi vor pune
urzicile,
şi apele-or duce, departe,
într-o zi, cu tristeţe,
scoarţa zbîrcită de moarte.

Plop bătrîn !
Ai căzut
în oglinda
lacului mut.
Eu te-am văzut coborînd
într-un amurg, sîngerînd,
şi-ţi scriu elegia tîrzie
şi ţie şi mie.

Cîntece noi

Spune-nserarea : „Mi-e sete de umbră !"
Spune luna : „De luceferi mi-e sete !"
Cer buze fîntîni cristaline
şi vîntul suspine.

Mie mi-e sete de-arome şi rîsete
şi de cîntece noi,
fără lună şi stînjenei, să nu poarte
în ele, iubirile moarte.

Un cîntec pentru mîine care să mişte
viitorului adormitele lacuri,
să umple de speranţă şi mîlul
şi tremurul undei, prin veacuri.

Un cîntec odihnitor
plin de gînduri şi soare,
de tristeţi şi nelinişti feciorelnice,
virginal de visare.

Un cîntec fără carne lirică
ce-i dăruie rîset tăcerii
(un stol de orbi porumbei
zvîrliţi spre-ale tainei imperii).

Un cîntec care să meargă în inima lucrurilor
şi-n sufletul vîntului, să se coboare
pentru odihnă în bucuria
inimii nemuritoare.

In romîneşte de **Teodor Balş**

Juan Rejano

Eu din fiinţa ta mă întrupez...

Cînd ştiu că-mi eşti departe, mă simt străin de mine;
Din jarul despărţirii, nestins, sînt plămădit.
Şi-n rugul vremii arde frunzişul viscolit,
Şi-n cremeni, rădăcina, încătuşat mă ţine.

In inimă, osînda adînc s-a-ntipărit:
Spre linişte, fiinţa-mi nicicînd n-o să se-ncline
Cătuşa depărtării îmi roade glezna. Cine
Purta-va iar în luptă oşteanul surghiunit ?

Prin pîclă, prin lumină şi prin văzduh, prin vis,
Prin tînguirea apei, aripa mi-am deschis ;
Şi trupul meu din zboru-i înalt nu o să cadă.
O, Spanie iubită ! O patrie martiră !
Cînd chipul tău în unda de vis mi se prefiră,
In sîngele meu, dorul se coace ca o roadă.

Pedro Garfías

Cîntec pentru Lina Odena

Spaima nu-i umbreşte ochii,
Frigul nu-i cuprinde trupul.
Calmă înaintea morţii.
Calmă, gravă şi tăcută înaintea marei taine.
Glonţ după glonţ,
Glonţ după glonţ,
Ea în plin ţintea vrăjmaşii.
Doar un glonţ păstra, doar unul,
Pentru inima-i fierbinte.
O, Lina Odena, atît de copilă, atît de firavă.
Păşeai cu-ntreaga Spanie în marş !
Tu erai un spic în holdă,
Un suspin în vîntul serii,
Bob de spumă-n marea largă,
Rază de lumină-n ceruri.
O, Lina Odena, de-aceea jelesc şi te plîng
Pămîntul şi apa, văzduhul şi focul.
O, Lina Odena, atît de firavă, atît de copilă,
Păşeai cu-ntreaga Spanie în marş !

In romîneşte de **Dan Grigorescu**

Rafael Alberti

Rota, Oriental-Spain...

— Rota, unde sînt livezile tale,
pepenii galbeni, dovlecii tăi,
roşiile tale, pepenii verzi ?
Tu, cel mai blajin dintre porturi
pe care nisipul îl prinde
la gîtul mării,
spune-mi : unde sînt livezile tale ?

— O, poete bine o ducem ! —
cu toate că nicidecum engleza din Anglia
pe puţinul pămînt ce ni l-au lăsat
nu se vorbeşte.
— Cum se face că ţie, fecioara
cea mai delicată şi mai înflorită,
îţi spun „Rota, Oriental —
Spain"... nord-americanii ?
— Vai, poete, cîtă durere !
pînă şi numele scump
care m-a înveşnicit Salvator
al Spaniei, mi l-au vîndut.
— Ce vor face în apele tale,
ce vor face pe cîmpiile tale ?
— O şosea militară ;
o poartă către moarte.
— Oh ! Rota pescarilor.
Rota albelor corăbii...
mereu se înghesuiesc admiratorii tăi
sub un cer şi o mare străină.
Dar tu... să dormi ?! Atentă fii
cînd privim spre radă.
Fii tu steaua trează
care deşteaptă Andaluzia.
Să pornească navele tale cu fructe
şi fiii tăi muncitori
spre toate ţărmurile
şi spre ţărmurile din lăuntru.
Spanioli, treziţi-vă !
Este Rota de la mare
care cea dintîi ridică
spada scînteietoare a libertăţii.

In romîneşte de **George Demetru Pan**

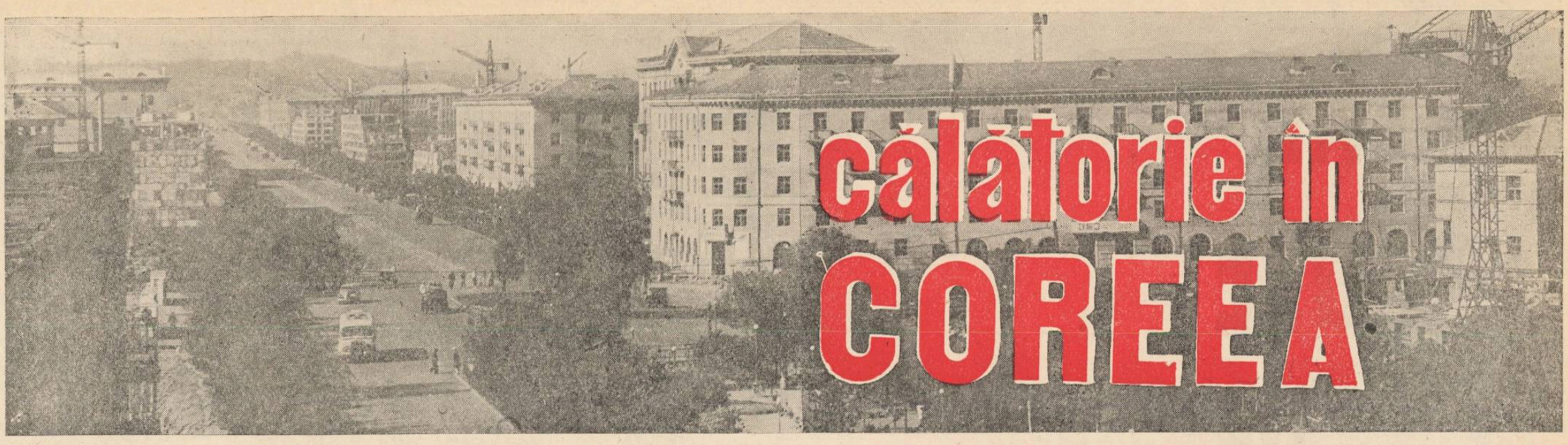

Povestea fabricii de la Ham-Hîn

Pentru cine n-a văzut niciodată urgia războiului și mai ales distrugerile-i sălbatice, demente, pentru cine n-a trăit tristețea unui cîmp de luptă, după luptă, îl chem în Coreea la Ham-Hîn, la fabrica de îngrășăminte azotoase și superfosfați din Ham-Hîn.

Veniți la Ham-Hîn, pe țărmul oceanului, la fabrica de îngrășăminte și superfosfați, pașnica fabrică ce dă ajutor pămîntului sleit de recolte să sporească rodul orezului. Veniți la Ham-Hîn și veți întîlni secții întregi, hale ce altădată răsunau de cîntecul mașinilor, de duduitul motoarelor și unde acum domnește tăcerea cea fără de glas a cimitirelor. Vă vor întîmpina secții întregi, magazii și hale cimitir.

Printre pereții și zidurile sparte, prăbușite, o pădure ciudată și nemaiîntîlnită de beton și fier răsucit, de șine care s-au arcuit întocmai unui inel, piese de motoare proiectate în armătura betonului ca într-un păienjeniș de nedescurcat.

Vreți să știți cînd și cum s-a ajuns la aceste imagini de infern? Mai bine de treizeci de mii de bombe lansate de aviatorii americani de la 1 august 1950 zi de zi, fără întrerupere, pînă la terminarea războiului — asta fără a mai socoti obuzele escadrelor din largul oceanului. A revenit cîte o bombă de fiecare cinci metri pătrați. Darnici, domnii aviatori americani! Darnici și domnii amirali și contraamirali care comandau escadrele de crucișătoare și distrugătoare din largul oceanului!

Superfosfați și îngrășăminte înseamnă mai mult orez. Domnii amirali și contraamirali și colegii lor comandanți ai escadrilelor aeriene s-au ostenit să lipsească Coreea de orez, să o înfometeze, și astfel s-o îngenunchie, poate.

Domnii experți ai morții și înfometării au socotit că și-au și atins țelul și că fabrica de la Ham-Hîn, mîndria Coreei, e ca și șterearsă de pe fața pămîntului. Dar n-au ținut seama de un factor pe care nu-l puteau bănui, pe care nu-l puteau cumpăra și nici speria. Factorul acesta e omul. Omul cel de toate zilele din Coreea: om modest și muncitor, pe care-l întîlnești peste tot cu zîmbetul său șfios, dar care poartă în inima lui o dîrzenie și un eroism, pe care domnii americani nici că l-au bănuit vreodată. Și omul acesta modest, răbdător a pornit să deblocheze tonele de moloz și praf de beton, să descurce păienjenișul fierelor răsucite, să taie, să spargă, să-și facă drum... Ca apoi să întocmească din nou, să toarne betonul, să monteze iar mașinile. Încetul cu încetul au început să prindă viață primele secții și apoi altele și mereu altele.

Astăzi producția zilnică a fabricii a ajuns la 800 de tone de îngrășăminte azotoase. Secțiile de superfosfați urmează a fi puse în funcție. Au mai rămas destule hale distruse și secții cu înfățișare de infern. La reconstrucția portului și a docurilor cu cheiurile și magaziile distruse, abia acuma s-a pornit. Da. Mai sînt multe de făcut la Ham-Hîn. Văzînd numai ce nu s-a reparat și încă ne cuprinde admirația pentru cîte s-au făcut, pentru curajul acestor oameni modești și care nu și-au pierdut capul, ci au pornit să refacă totul, cum a fost, ba mai bine.

— Într-o lună vom depăși producția antebelică, îmi spune Kim-Zon-In, inginerul șef al fabricii, un bărbat înalt, la vreo patruzeci de ani, calm, cu un zîmbet bun.

Muncitorii îl salută bucuroși și cu un respect care dovedește autoritatea de care se bucură el. Am fost și la clubul fabricii și în teatrul cu 1250 locuri — fabrica număra peste 7.000 muncitori. Clubul a fost construit de muncitori din economii în ore de muncă voluntară.

— Aici am lucrat și eu, la rînd cu muncitorii, adaugă ca pe un lucru fără de importanță inginerul șef.

Abia s-a întors din Uniunea Sovietică, unde a fost trei luni într-un schimb de experiență.

— Învățăm mereu. Trebuie să învățăm. Să ne ridicăm pe noi și să ridicăm cadre. Cît mai multe cadre calificate — continuă Kim-Zon-In, ca să adauge de îndată:

— Multe am învățat în această din urmă călătorie a mea. Dealtfel toată fabrica, cum arată ea astăzi, cu tot ce s-a făcut aici o datorăm în cea mai mare parte proiectanților sovietici și masivului ajutor ce l-am primit din Uniunea Sovietică. Și nu numai din Uniunea Sovietică. În secția mecanică veți întîlni strunguri și raboteze din aproape toate țările de democrație populară.

Știam că orașul se construiește după proiectele inginerilor din R. D. Germană. Dealtfel și autobusele, care circulă în oraș, sînt fabricate în R.D.G. La hotel m-am întîlnit cu o echipă de ingineri cehi și — ca să fiu complet — venind din port, mi-am încrucișat pașii cu un grup de unguri — după vorbele ce le-au schimbat și frînturile de discuție, — și ei tot ingineri constructori. Ca și cum mi-ar fi ghicit gîndurile, tovarășul Kim-Zon-In continuă:

— În fiecare oraș, în fiecare fabrică, în fiecare mină, peste tot întîlnim mîini de prieteni, specialiști din întreg lagărul socialist. În fiecare oraș din Coreea vei întîlni asemenea tehnicieni ori cel puțin tineri coreeni care au învățat în U.R.S.S. sau în țările de democrație populară. Acuma tînărul inginer sau maistru, fie că-i servește de tălmaci fostului său profesor venit să ne dea o mînă de ajutor, fie că-i înfăptuiește planurile, dîndu-le viață.

Apoi, fără vorbe înflorite, încheie cu simplitate:

— Sîntem tari și îndrăznim. Am îndrăznit ca dintr-un cimitir de beton și fier răsucit să ridicăm o fabrică și mai mare decît a fost, fiindcă nu sîntem singuri. Fiindcă facem parte din marea familie a oamenilor care din munca lor cinstită și pașnică și-au făcut temeiul vieții.

Da, aici în Coreea, în țara care întocmai pasării Fenix renaște din propia ei cenușă, mai mult ca oriunde se poate verifica puterea și energia creatoare a lagărului nostru socialist, a internaționalismului proletar. Iată încă un factor de care n-au ținut seama domnii imperialiști, cînd au organizat desființarea de pe fața pămîntului a fabricii de îngrășăminte azotoase și superfosfați din Ham-Hîn.

Au mai încercat acești domni să-i flămînzească pe oamenii Coreei, să-i lovească în hrana lor cea de toate zilele, orezul. Au distrus zidul de acumulare al lacului Ke-Non. Fără apa lacului de acumulare, orezăriile întregii regiuni pînă la Phenian ar fi fost condamnate. Digul a fost refăcut în numai o lună de către 30.000 de voluntari chinezi și ostași ai armatei coreene.

S-a lucrat sub plin bombardament dușman. S-a lucrat greu. Dar la înfloritul orezului, digul acela de 80 de metri fusese ridicat și a fost închisă și apa atît de necesară orezăriilor.

La numai cîteva zile după ce-am vizitat lacul de acumulare și digul său, al cărui beton a fost stropit din belșug de sîngele multora din cei 30.000 de tineri cîți s-au pornit să-l ridice sub bombardament, s-a întîmplat ca, întorcîndu-ne din Ke-Song să ne întîlnim în comuna Om-Ri, raionul Kom-Cion, cu un prim eșalon de voluntari chinezi care se îmbarcau în tren pentru patrie.

Rar am avut ocazia să văd o revărsare de dragoste atît de sinceră, de spontană, ca în acest rămas bun prietenesc dintre voluntarii chinezi și populația locală. Voluntarii au fost petrecuți pînă la marginea satului și mai departe. Le ieșiseră în cale, cu steaguri, cu flori, cu inscripții, — copii, femei, bătrîni. Cîntau muzicanții satului din tot felul de instrumente: tobe, gonguri, fluiere de bambu. Și dansatorii jucau, arătîndu-și dragostea, și recunoștința. Țăranii i-au simțit frați. De aceea îi și petrec cu „Man-ze!"

Este o scenă de-a dreptul înduioșetoare. Voluntarii, în piept cu florile primite de la populația localnică, nu mai dovedesc să strîngă atîtea mîini, cîte li se întind. Organizatorii nu mai dovedesc să oprească valul de copii și de femei, care dau buzna asupra coloanei cu „Man-ze", cu confetti și flori.

Un țăran bătrîn s-a rupt dintr-un grup și, venind înaintea unui voluntar chinez, îi întinde o rădăcină de gen-ze. În partea locului se cultivă — ajungînd la prețuri fabuloase prin marea raritate — această miraculoasă rădăcină a vieții. A fost poate singura avere a bătrînului. Dar aceasta-i adevărata dragoste a poporului. Poporul nu se înșală niciodată în a-și cunoaște prietenii. Printre voluntarii din detașament mulți și-au fost înfrățit sîngele cu cel al ostașilor coreeni și mulți dintre ei nu se vor mai întoarce acasă, numele lor trăind pentru veșnicie în amintirea întregului popor.

Îmi vin în minte cuvintele de încheiere ale inginerului șef de la fabrica de îngrășăminte azotoase și superfosfați din Ham-Hîn:

— Sîntem tari și îndrăznim, fiindcă nu sîntem singuri.

...Și fiindcă sînt muncitori și modești și însuflețiți de un sfînt eroism patriotic al construcției, adaugă scriitorul acestor rînduri.

E un eroism modest, fără de paradă, care a cuprins țara întreagă, de la pionierii școlilor pînă la bătrîna albită de ani, care s-alătură și ea grupurilor de constructori cu cît poate — și am spune — și mai mult decît poate. Luînd seama la munca aceasta de fiecare zi, muncă susținută și fără oprire, arzînd de elan, am început a înțelege că aici în Coreea se petrece un fenomen de o mare frumusețe. Odată cu schimbările ce s-au înfăptuit, a crescut un om nou, omul erei socialiste, omul care înțelege că dăruirea pentru semenii săi se întoarce înmiit pentru sine însuși — iar inima, inima tuturor acestor prefaceri a fost și este partidul.

Popor de constructori și plantatori! Mîini binecuvîntate! Tineret, copii și mame cu zîmbetul ca de floare și priviri catifelate! Înaintea inimii voastre mari scriitorul acestor rînduri se pleacă cu sfială și, odată cu admirația lui, vă mărturisește că în zbuciumata sa viață multe i-au fost date să vadă, să înțeleagă. Dar simbolul minunatei păsări Fenix, cea renăscută din propria ei cenușă, acest simbol la voi l-a înțeles.

Mihail DAVIDOGLU

Turnătorul Kin Hen Ok își depășește zilnic planul cu 115 la sută.

Literatura coreeană de după eliberare

Numele mai fiecărui coreean se alcătuiește din trei părți, trei nume mici, monosilabe. De pildă: Sin Gu Hen.

Am în fața mea pe masă o cărticică: „Literatura coreeană de după eliberare" de Sin Gu Hen. E în rusește. Pe coperta interioară, jos, mai scrie: „Editura de literatură în limbi străine, Phenian, 1957".

Nu-i un roman; totuși are acțiune. Și acțiune și eroi. E o expunere, o trecere în revistă a literaturii din R.P.D. Coreeană de la 1945 pînă azi; autorul înfățișează problemele în dezvoltarea lor dialectică și mereu de pe aceeași poziție: a luptei poporului său pentru libertate, pentru pace, pentru socialism. Ceea ce conferă nu puțină dinamică și nu puțină valoare acestui mic studiu.

In 1930 lupta poporului coreean împotriva cotropitorilor săi, militariștii japonezi, se intensificase, transformîndu-se în războiul de eliberare națională purtat de partizani. În fruntea partizanilor se găsea „Diongun": Kim Ir Sen. Clasa muncitoare și întreaga țărănimea săracă din Coreea erau trup și suflet cu partizanii. In vestitul său poem „Piaktusan" (1947) poetul Tő Ghi Cen chiar spune:

„Izvor de nu mai are, apa
Văzînd cu ochii scade. — Noi, tovarăși,
Ca pîriașele să ne unim puterea
Cu alte mici pîraie, și-mpreună
Riu mare fi-vom, — fi-vom chiar și marea..."

„Piaktusan" e un codru, o „nestrăbătută taiga" unde „înnoptau mii de luptători" cărora, cînd se apropiau de pădure, li se părea că „trec pragul casei părintești". Poemul lui Tő Ghi Cen e tot atît de cunoscut și de iubit în Coreea ca și codrul căruia-i poartă numele și ca și partizanii pe care-i comanda Kim Ir Sen.

Cu același patos revoluționar proza literară coreeană din această perioadă (1945—1950) a cîntat vitejia partizanilor comuniști. Romancierul și nuvelistul Han Ser Ia în Drumul însîngerat (1946) și Triumful (1948) creează astfel cîțiva eroi ce nu pot fi uitați și, printre ei, pe cel ce sta în fruntea lor: comandantul.

Trebuie să reținem însă neapărat și un alt aspect al evoluției literaturii coreene din acest timp: lupta cu dușmanii literaturii pentru popor, lupta împotriva unei clici scriitoricești al cărei idol era „arta pură" (model imperialist american), Lim Hva și alții, adepți ai unei „culturi naționale nu de clasă". Ceea ce propuneau în speță Lim Hva și ai lui era „modul de viață american..." îl vom întîlni și mai departe pe Lim Hva în cursul expunerii.

Izbucnit la 25 iunie 1950 războiul de eliberare a Coreei a dat un nou avînt literaturii naționale patriotice. In timpul războiului, adevărații scriitori ai Coreei, scriitorii revoluționari luptau cu arma-n mînă împotriva inamicului. Luptau și scriau. Imbărbătau poporul, sădeau în sufletele cititorilor certitudinea victoriei finale, victoria partidului și a patriei. Dragostea de țară, de popor, de libertate e de-a dreptul copleșitoare în opera lor.

S-au scris în Coreea în timpul războiului din 1950—1953, peste 3000 de lucrări dintre care multe articole, dar și: 1183 de poezii, 416 cîntece, 366 povestiri în proză, 310 piese de teatru. Toate, patriotice. Toate, contribuții scriitoricești din plin la lupta de eliberare a poporului. Nu — „artă pură". Cei cu „arta pură" îi sprijineau fățiș sau într-ascuns pe dușmani. „Arta pură" se acomodează foarte lesne și rentabil cu burghezia.

Nu-mi îngăduie spațiul nici măcar să enumăr în fugă operele literare mai de seamă create în acest răstimp. Voi sublinia totuși măcar un amănunt: foarte deseori literatura coreeană din timpul războiului cîntă înălțimile, cotele. Cotele militare, apărate de eroii coreeni cu prețul vieții lor, stropite cu sîngele lor...

Poetul Tő Ghi Cen, în celebrul său poem „Cota mea", spune astfel:

„Pe multe, multe mii de li
Tăind Coreea curmeziș
Ca niște vine-albastre, munții,
Mai mici, mai mari, se-nalță falnic.
De vrei să știi ce-i vitejia
De ce-s frumoase viața, lupta,
Hai, vino sus în munți la noi,
Te urcă ici, la cota mea..."

pentru ca apoi, cîntînd victoria, s-adauge:

„Curmatu-s-a aici rușinea din trecut,
Aici a țării mele fală s-a născut.
Aici, Wall-Street, aici s-a născut
Mîrșavu-ți plan înrobitor.
Fiți strajă deci, voi munți, mereu, mereu
Ca veșnic semn al libertății noastre, —
Voi, munți înalți ai mîndrei mele patrii,
Sfinte-nălțimi ale Coreei...

Poporul coreean a ieșit victorios din război. Scriitorii își continuă azi cu și mai mare avînt lupta și munca, mereu strîns uniți cu poporul. Romanul — trilogie „Riul Tădongan" al lui Han Ser Ia, de pildă, este tocmai din această cauză o mare operă artistică: autorul povestește lupta poporului coreean condus de comuniști, pentru libertate și progres, pentru o altă viață superioară. Poezia romantismului revoluționar de mai înainte se preschimbă necesarmente în realism socialist căci baza ideologică a literaturii coreene e internaționalismul proletar consecvent. Simpla enumerare a temelor tratate de literatura coreeană de după eliberare și pînă azi ar fi suficientă ca să ne convingă de aceasta. Expunerea lui Sin Gu Hen, de altfel nu se mărginește doar la a enumera. Autorul expunerii analizează temeinic o parte din operele pe care le citează, stăruie asupra unora dintre personaje, generalizează etc. Din păcate spațiul nu ne permite să urmărim mai de aproape expunerea lui Sin Gu Hen.

Dar despre Lim Hva și ai lui tot trebuie să mai spunem un cuvînt. Congresul al II-lea al scriitorilor coreeni, în octombrie 1956, ocupîndu-se îndeosebi de problemele dezvoltării mai departe a literaturii din Coreea i-a dat la o parte pe scriitorii burghezi și reacționari cu gestul firesc al celui ce netezește drumul spre viitor. Intre altele precum s-a aflat, domnul Lim Hva mai fusese nițel și agent al poliției japoneze.

Aurel LAMBRINO

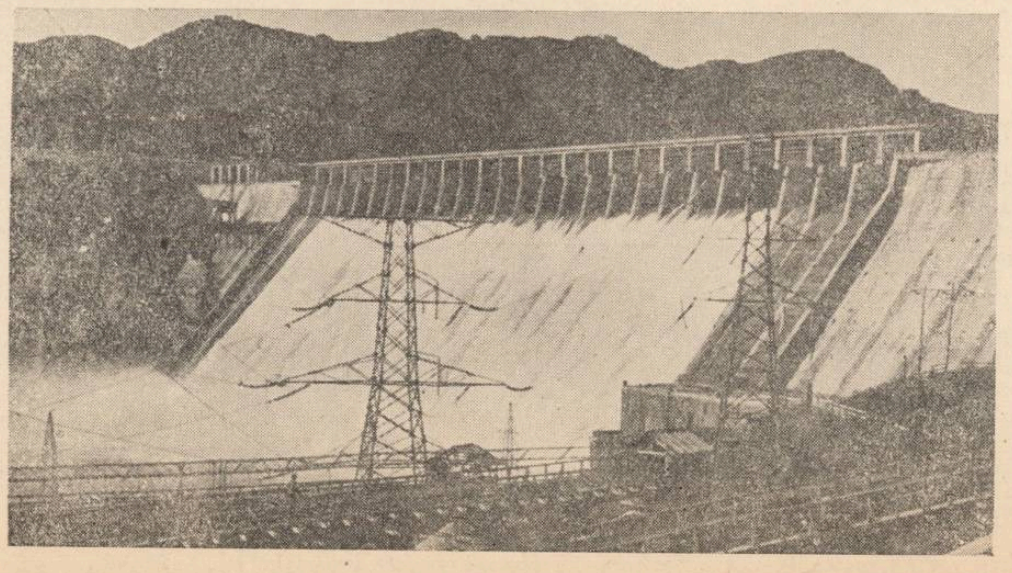

Barajul hidrocentralei de la Sopong, de pe fluviul Yalu.

Veronica Porumbacu

Strofe pentru Han-Gin-I *)

Cum te-ar uita coreenii, Han-Gin-I,
cînd tu răsari în fiece lună
odată cu luna plină,
și pulberile albastre lunare sînt numai
reflexul părului tău negru?

Cosița ta groasă are vîrful subțire
ca peniță de aur a vremii.
O prinzi între degete, o înmoi în tuș,
și-acoperi veșnicia de piatră cu veșnicia
versului tău.

Drumul din Cheson la Seul l-ai bătut
cu pasul de fulg al dragostei tale.
Drumul de la Seul la Cheson cu pasul
de plumb al plecării.
Pe nedrept urmașii ți-au rămas
despărțiți de Seul!
Pe drumul pe care tu nu te-ai întors,
ei privesc cu palma streașină mereu
către Sud.

Vremea curge la vale.
Poeții sînt pietre de prund.
Cît ești de frumoasă, Han-Gin-I!
Cu cît curge apa mai îndelung peste
tine,
cu atît te rotunjește mai mult.

Multe mărgăritare sclipeau pe gîtul
subțire-al Coreei.
Pe unul l-a pălit vremea,
pe altul l-a sfărîmat talpa dușmanului,
pe al treilea, frații l-au smuls
mișelește.
Tu, Han-Gin-I, strălucești în eternitate,
mărgăritar închis de popor în scoica
inimii lui!

***)Poetă coreeană din secolul trecut, lirică autentică. Revoltată încă elementar împotriva barierelor dintre caste, îndrăgostită de viața, de limba și natura patriei, ea și-a lăsat marea ei dragoste în Seul. In mentalitatea înapoiată a vremii, versurile scrise de o femeie nu puteau fi publicate. De aceea multe mai circulă și azi, fără nume! Folcloriștii se trudesc să descopere perlele poeziei sale în tezaurul popular.**

DINTRE SUTE DE CATARGE...

Constantin Abăluță. — **Sînt și unii care cred că libertatea înseamnă anarhie. Dar după cum libertatea adevărată presupune o disciplină liber consimțită, tocmai pentru a se împiedica orice încălcare a libertății, așa și versul liber cere o disciplină interioară. Vers liber nu înseamnă vers anarhic, după cum vers alb nu înseamnă vers incolor. Nu rima te va feri de beția de cuvinte. Uneori tocmai rimele sonore sau complicate se transformă într-o beție de sunete goale, și atunci, asurzit de orchestrele stîrnite, nu mai auzi firul melodiei principale. Alteori rima plescăie inutilă, nu servește la nimic, ca o vîslă agitată deasupra apei. Funcțiile rimei sînt tot atît de multe cîți poeți mari au rimat, fiecare a utilizat-o într-un anume scop, după cum toți pictorii utilizează aceleași culori și totuși cîtă deosebire de la unul la altul! Maiakovski spune despre rimă: „...eu pun întotdeauna cuvîntul cel mai caracteristic la sfîrșitul versului și caut cu orice preț să-i găsesc rima". Bineînțeles, nu este singurul procedeu posibil, dar merită să se reflecteze asupra lui. Lipsindu-te de rimă, poezia trebuie să crească pe alte dimensiuni. Mimii, lipsidu-se de cuvînt, dezvoltă la maximum posibilitățile de expresie ale figurii, mișcărilor, etc. Dar un mim de real talent va putea oricînd să joace și teatru vorbit, după cum un actor mare trebuie să fie și un bun mim. Nu cred deci, în sfaturi, în această privință. Ritmat, rimat, alb, liber, versul trebuie să fie în primul rînd vers, așa cum plantă este și busuiocul și pălămierul. De beția de cuvinte te ferește numai claritatea ideii, simțul proporțiilor, proprietatea limbii. Restul sînt amănunte, uneori importante, dar totuși amănunte.**

Gh. Tănăsescu. **Acrostihul este o distracție de salon, chiar dacă l-a întrebuințat cîndva și vreun mare poet. Ca orice joc, pretinde o anume îndeminare, dar nu neapărată artă. Nu este, oare, mai indicat să spui în versuri ceea ce vrei să subliniezi în acrostih? Nu agreem aceste jocuri demodate, oricît s-ar încerca „înnoirea" lor. Găsesc mult mai realizate versurile închinate lui Mihai Beniuc:**

În tașcă mi te port de mic,
Și simt oricînd alăturea de tine.
M-am prins cu drag la tine ucenic,
Pe Horia tu l-ai sădit în mine.

Se poate, deci, și fără acrostihuri...

Oct. Vana. **Mult prea fragmentare pentru o apreciere. Publicăm trei dintre ele, așteptînd altele.**

NU POT SA UIT

Nu pot să uit odihna tatălui în inima
Pămîntului, pe care-a-mbrățișat-o în război.
Nu pot să uit cîntecele întunecate,
Care logodeau cu veșnicia, pe cîmpuri, eroi.

LASĂ-MĂ

Lasă-mă mamă, să-ți sărut mîinile tale, curate
Ca lumina soarelui proaspăt de dimineață.
Lasă-mă să mai sorb din dragostea ta fierbinte
și sfîntă,
Căci drumul e lung și-mi trebuie dragoste multă.

TIMPULUI

Nu te prinde, timpule, cu mine,
Că am spadă care-ți frînge gîtul,
Și otravă ce-ți rănește trupul.
Am iubiri ce nu le poți cuprinde,
Nu te prinde, timpule, cu mine...

Jean B. — **Pseudonimul ni se pare neserios; nu este nevoie să-ți consumi umorul în asemenea exerciții de auto-persiflare. Prea mult Topîrceanu, deși nu e chiar o pastișă. Accentele vulgare sînt regretabile, în limbaj, atmosferă sau poantă (Argou). S-ar putea reține destule strofe, dar răzlețe. Cînd vrei să devii solemn, poezia se evaporează. Nu ești la primele încercări, se vede, dar, încă glumești cu talentul. Și nu este cazul.**

Al. Kadar. **Ne-au interesat, dar credem că se mai cere un efort pentru îndepărtarea construcțiilor greoaie, amintind ermetismul. Sentimentele sînt înăbușite de topică și vocabular. Singur, îți vei putea da seama mai greu (ce poet n-a trecut prin acest proces?) dar te-am ruga să le confrunți prin lectură, cu înțelegerea cititorului obișnuit. Pe largi patrulatere, de pildă, ar avea toate premisele unei poezii proaspete și convingătoare, dacă ar fi ferită de caracterul prea demonstrativ. Te rugăm să ne mai trimiți.**

G. Slavic. **Cam mult minereu neprelucrat. Sensul poeziei pe care o publicăm ar trebui să fie însușit, printre alții și de autor.**

CĂUTĂTORUL DE COMORI

Toată vara-n toată țara
L-însoțesc privighetori.
Ochii lui îi spală zori
Și el caută comori.

Pe pămînt și sub pămînt,
In pietrificate frunze,
Dorm din vremurile-apuse
Mari comori în beznă duse.

Astă vară l-am văzut
Mai la vale de un sat.
A săpat și a săpat
Și a scos aur curat.

Azi — nu-i nici un an de-atunci —
Intre dealurile blonde
Cu nisipuri vagabonde,
A-nflorit un crîng de sonde...

Silvia Radu. **Au fost găsite manuscrise în cele mai felurite locuri: în beciuri, în sticle, în scorburi, în morminte, într-o carte cumpărată de la anticariat, în tren, pur și simplu pe stradă, etc. etc. Literatura este plină cu asemenea cazete, pe care și un Edgar Poe, sau un Dostoevski le-or fi găsit din întîmplare. Dar nici un scriitor, apelînd la acest naiv procedeu, nu se aștepta să fie crezut. Aici este prima deosebire dintre d-ta și ori-**

Stăteai în dreapta mea: o nostalgie
după o lume veche și aleasă,
rămasă-aici din veacul „de mătasă"
pe care-l așteptai, cu jind, să-nvie.

Priveam la mîna-ți fin tremurătoare,
care sculpta cuvînt desprins din stele:
pe unghii, roșul pus cu-ndemînare

și oglindit în ape de inele,
părea un rest din sîngele pe care
l-ai supt cîndva din trupul țării mele.

Alexandru Brad. **Ideea din poeziile** Orizont și Optimism **este fericită și ar putea genera poezii în care să se recunoască întreg tineretul nostru.** Eu n-am răbdat în viață nici foamea și nici gerul, — **iată un vers care definește o generație și o epocă. Păcat că nu valorifici ideea, mulțumindu-te să o repeți. După primul pas, promițător, versurile bat pe loc, ca și cum n-ar mai ști încotro să pornească. Iar finalul face un pas mare înapoi, făcîndu-ne să regretăm pornirea de care ne legasem atîtea speranțe.** Iubito, înspre viață ni-e larg deschisă poarta, — **spune mult mai puțin decît primul vers. Ambele poezii reclamă o refacere totală, urmînd să scoți în evidență, prin imagini, multiplele fațete ale afirmației de început.**

I. P. — Ploești. **Scrisoarea către învățător conține versuri reușite. Formule ca pîine blestemată, nădejdi zbucnite din obidă, jivinele care rînjesc, etc., compromit însă intenția. Nu opri, cu vîrful condeiului, primul cuvînt ieșit în cale. La fel se întîmplă și cu** Doi colegi, **unde întîlnim ani tîlhăriți în sînge, buciumul răsunînd pe creste, etc. De multe ori locul comun nu se împrumută, ci fiecare îl descoperă singur, mai ales prin tratarea neglijentă a temei.**

Lazăr Nicolaie. **Scrii că te-ai obișnuit ca părerile bune despre versurile d-tale să le consideri ca o „adevărată enigmă". Pentru noi sînt enigmatice unele dintre versuri, începînd cu fragmentul de poem Creștin și musulman și terminînd cu Nopțile îndrăgostiților, despre care ne informezi: „nici nu m-am gîndit prea mult ce vreau, scriind-o într-un timp foarte scurt". Timpul poate să rămînă scurt, dar înainte de a scrie e oarecum indicat să știi ce vrei. Altfel apar versuri ca de genul acestora:**

Căci în dragostea cinstită jurăminte nu se cer,
Jurămîntu-i lașitate, laș ești tu ce crezi în el.

Marius Braconi. **Te rugăm trimite-ne materialul documentar la care te referi în finalul scrisorii.**

Maria Popovici. **Versul e sprinten, denotă exercițiu și sensibilitate. Temele sînt tratate, însă, într-un ton minor. Și, apoi, din atîtea tipuri care merită să fie satirizate, d-ta n-ai găsit decît un cîștigător la loterie?**

Ion Petrărescu. **Temele nu pot fi, prin ele, banale. Banalitatea vine din gîndirea autorului, din procedeele întrebuințate, din inexpresivitatea versurilor. Strada, de pildă, este o temă banală? Să citim** Privesc orașul furnicar, **de Eminescu, sau** Despre o stradă — Miasnițcaia, despre o babă și despre „scara întregii Rusii", **de Maiakovski, și nu vom găsi nici urmă de banalitate. S-ar putea alcătui o antologie a poeziilor despre stradă, care ar fi, în același timp, o antologie a personalităților poetice respective. Banală e superficialitatea, imitația, atitudinea meșteșugărească față de vers, lenevia gîndirii. Orice temă are infinite valențe poetice. La prima vedere apare, de obicei, una singură. Toți cei care se vor opri aici, vor scrie banalități, se vor repeta lamentabil. Poetul adevărat nu se lasă înșelat de primul contact, ci, pătrunzînd în interiorul temei, îi descoperă resursele încă neexplorate și le scoate la lumină. Temele care par banale conțin imense zăcăminte poetice, pentru un poet autentic, iar teme excepționale pot produce jalnice banalități. Nu, nu în temă stă pericolul de care ți-e frică, ci în atitudinea față de temă.**

Nelu Cătănescu. **Înțelegem asonanțele, dar, oricum, nu se poate rima** fluxul — șesul, ramuri — sucuri, vieții — morții, epoci — apleci, rouă — turturea etc. **Citește mult, și scrie după ce ai gîndit mult.**

Ion Cruceană. **Destul de bine scrise, dar le-am dori și mai strîns legate de actualitate. Așteptăm.**

★

Cojocaru Eugen — **București,** Sebastian Richter — **Cîmpulung;** Manuș Ghelman — **Iași;** Anghel Gîdea — **Săceni** — **Roșiorii de Vede;** Muncheș Costică — **Cîrlița** — **Zeletin;** Florin Victor Costinescu, — **București;** Nicolae Cupcea, — **București;** O. Zlotan, **București;** Costel Cristian — **Galați;** Ștefan Ibănescu, — **Ploești;** Tit Burlacu — **Pitești;** Ștefan Nicolae — **Ograda-Slobozia;** I. Marian — **Cluj;** Jiva Popovici — **Timișoara;** Constantin Profiroiu — **București;** Constant Nicola Istrati — **Vaslui;** Ioan Mițu — **Buzău;** Petru Balmuș — **Vaslui;** Ilie Negură — **Roman;** Silvia Vasilescu, **București;** Tiberiu Cristescu, **București;** Mihai Pîrvuloiu, **Constanța;** Alex. Albuleț, **București;** Mircea Cișman, **Giurgiu;** Lucia Săvescu, **Ploești;** Aurel Berinde, **Oradea;** A. Bolohan, **Orașul Stalin;** V. D. Andriescu — **București;** Tudor Gherghescu — **Frățești- Giurgiu;** Ion Sălcuța — **București. Mai trimiteți.**

★

D. Neznanov, **Arad:** Vasile Marghita, **Ploești;** Elena Dacianu, **București;** George Fleancu, **Cîmpulung;** Dumitru Sandu, **Chiselet** — **Oltenița;** Dim. **Poenari** — **Roman;** Marius Popa, **Odorhei;** Ion Copăceanu, **Viforita**— **Tîrgoviște;** Ion Bălăcescu — **Arad;** D. Cineva, **Bîrlad (poate ar fi mai nimerit un alt pseudonim);** Paul Nistorescu, **Craiova;** D. Tănase, **București;** S. Georgescu, **Ploești;** Edith Sabu, **București;** Constantin Netez, **Arad;** Cl. Constantin, **Straja;** Victor Giurescu, **Copșa Mică;** Ion Maria, **Maramureș;** Ionel Maria Constantinescu, Geo Ciolcan, **București;** Brezeanu Ion, **Dobrești;** Friedman Carol, **Iași;** Roger Traian, **București;** Florea Nicolae, **Craiova;** Bratu I. Gheorghe, **Jaristea;** S. Hîncu, M. Răcășanu, **București;** Elena Creața, **Coșești;** Maria Marinescu, A. Băghină, **Tr. Severin;** Tudor Amaru, **Sinicolaul Mare;** Mitică Lăcătușu, Iordache P. Constantin, **Valea Albă,** Ovidiu Enescu, Ruget Gheorghe, **Zeletin;** Chiric Ionel, **Galați;** I. Rusu Rik, **București;** Valentin Clain, **București;** Rădulescu Emilian, **Tina;** I. Tiru, **Brăila;** Virgil Coatu, **Ploești;** Dumitru Grania, **Goicea;** V. Ghindoveanu, **Deva;** Segan E. Nicolae; Aurel Toader, **București;** George Cîrstoiu, **București;** St. Bellu, **Cernești;** Vladimirov Olimpu, **Tulcea;** Nistor Mosescu, Ion Izvor, **Arad.,**

Deocamdată nu.

Mihu DRAGOMIR

STEAUA fără NUME

Ștefan Șeitan

Glasul partidului

Îl aud și îl simt la tot pasul.
E glasul
care-a stîrnit peste veacuri furtuni
Nu poți ecoul să-i aduni
și să zici:
glasul partidului
e numai acolo sau numai aici.

Ascult gîndurile milioanelor de oameni.
Ascult clocotul fontei topite,
larma apei grăbite
pe diguri, spre hidrocentrale
Ascult cum se prăvale
munții
în fața frunții
arsă de visuri și soare.
Ascult foșnet de lanuri
cînd vîntul le unduie-n valuri.
Ascult viitorul,
pun urechea pe inima țării mele.
ascult
înnoitorul tumult,
și strig, celor ce merg cu mine-ntr-un pas:
Auziți al Partidului glas!

Infrățire

Fierul mușcă cu poftă pămîntul —
și vîntul
născut dintr-o boare
duce pînă departe în zare
mireasmă de proaspăt.
Cînd brazda ajunge la capăt,
tractorul se-ntoarce o dată,
de-o sută de ori
— chiar de-o mie —
și-ntreaga cîmpie
o sorbi cu privirea și nu te mai saturi:
Pămînt fără haturi!

STEAUA fără NUME

A. I. Zăinescu

Tata

Și tata...
Cine-ar fi crezut că tata,
Cînd m-a sărutat
Și mi-a-nțepat obrazul cu barba lui aspră,
Imi aduce pacea?
Și tata,
fluturîndu-mi mîna mi-a șoptit:
„Spre Tatra" —
Și n-am plîns
Căci știam că tata
Se duce-acolo, undeva,
Ca să-mi aducă pacea.

Ploi de stele la Bicaz

Strălucind vulcanic ard în întuneric
Ploile de stele galbene prin brazi,
Cerul serii parcă renăscînd feeric
Scaldă-n aur pieptul muntelui Bicaz.

Cercurile apei — magice inele
Răspîndesc lumina limpede spre fund.
Stele nasc pe boltă, brazi-s plini de stele
Stele nasc în ape, stele nasc pe prund.

Tremurînd prin aer vuiete lungi suie
Glasul dinamitei, răscolind afund.
Freamăt de motoare-n seara albăstruie
Tremură-n lumina becului rotund.

Vacanța

Eroii cărții visează-ntre coperte
Să zboare iar prin freamătul de gînduri,
Să fugă din pădurea cuvintelor inerte,
Din plasa învechită-a miilor de rînduri.

Să mai frămînte-un suflet, o fată să încînte,
Să-i mai sucească mintea cu-o tainică-ntrebare
La un examen iarăși o frunte să-nfierbînte,
S-o-nmoaie ca pe-o rufă în picuri de sudoare.

Dar cartea-i în vacanță se odihnește-nchisă
Strivind între coperte eroii, fel de fel.
...Studentul a uitat-o în raiul plin de vise
Și s-a uitat prin vie, cu-o fată, și pe el.

Dramaturgii și teatrul de amatori

Dezvoltarea continuă a activității artistice de amatori naște necontenit noi probleme, ce se cer rezolvate. Printre acestea rămîne una, însă, mereu nouă și de primă importanță — problema repertoriului, privit și din punctul de vedere al alegerii sale, cît mai ales, cel al lucrărilor dramatice oferite colectivelor artistice. Și în colectivele de amatori s-au făcut simțite greșeli și abateri în alcătuirea repertoriului (evazionism, un anumit fel de liberalism), care își găsesc explicația în lipsa de pregătire profesională, politică și ideologică a unor instructori. Din lipsa de fermitate și intransigență a controlului și îndrumării efectuate de organele de conducere a activității artistice de amatori, și, cîteodată, (în București mai frecvent) în exemplul unor teatre profesioniste, al căror repertoriu și cadre (actori ce funcționează ca instructori ai formațiilor de amatori) au influențat în mod negativ activitatea amatorilor.

La acestea s-au adăugat dezinteresul presei de specialitate, radiodifuziunii și al caselor regionale de creație etc. pentru popularizarea și prezentarea convingătoare a pieselor de teatru nou create — ne referim la piesele tipărite de Editura Didactică și Pedagogică — precum și lipsa de varietate tematică sau chiar valoarea artistică scăzută a unor piese.

Consemnînd aceste observații îmi vine în minte o experiență interesantă, cu consecințe și semnificații deosebite, pe care a parcurs-o Casa Creației Populare a Capitalei anul trecut în primul ei an de activitate. Este vorba de pregătirea și prezentarea de către studioul artistului amator a unor lucrări dramatice originale, ce se aflau încă în laboratorul autorilor. Autorii experienței au urmărit mai multe obiective: verificarea și studierea lucrărilor dramatice „pe viu", desăvîrșirea lucrărilor de către autori în urma observațiilor proprii, ale instructorilor sau artiștilor amatori, prezentarea lor scenică în spectacole de nivel satisfăcător, pentru a convinge instructorii și colectivele că piesa într-un act, contemporană, sau teatrul „scurt" cum îl numesc unii, are dreptul la întîietate în alcătuirea repertoriului datorită valorii sale tematice și artistice, datorită poeziei și farmecului actualității ei.

Au fost mai multe piese de teatru. Unele din ele prezentate la concursul anual „Vasile Alecsandri", altele în curs de pregătire pentru tipar etc. Tiberiu Vornic a dat studioului două piese: **Tîrgul inimilor** și **Două dintr-o dată,** Ștefan Tita piesa **Peștera,** Silvia Andreescu și Teodor Mănescu piesele **In familie** și **Răsfățații** etc.

Cine a avut de cîștigat din această experiență? Mulți. Autorul, instructorii, colectivele artistice, contemporaneitatea și actualitatea repertoriului formațiilor artistice de amatori.

Interpreții au fost actorii amatori laureați și premiați la concursul republican; regizorii, instructorii formațiilor artistice de amatori. Publicul pentru care s-au pregătit spectacolele au fost instructori și colectivele artistice de amatori. La multe din repetiții au participat și „lucrat" și autorii. Munca a fost pasionantă, inedită și pentru unii și pentru alții, dar nu lipsită de farmecul „accidentelor" și „incidentelor" firești în colective atît de complexe. Unii regizori au vrut să respingă „a priori" unele texte, ca urmare a unei neîncrederi nejustificate în piesa într-un act cu tematică contemporană. Lucrînd și discutînd cu autorii s-au convins de netemeinicia poziției lor și au început munca. Dar după primele lecturi regizorale și cu actorii, regizorii au cerut modificări de text, autorii le-au făcut, unii acceptînd mai ușor, alții mai greu. In orice caz, pe parcursul muncii, discuțiile autorului cu regizorul și actorii amatori au dus la îmbunătățiri ale textului, la ridicarea potențialului regizoral al spectacolului, la îmbunătățirea acestuia.

Interesant e cazul piesei **Două dintr-o dată** a lui Tiberiu Vornic. Inițial piesa a entuziasmat pe regizor și colectivul. Pe parcursul repetițiilor și mai ales la repetițiile generale, atît autorul, activiștii Casei Creației Populare, cît și regizorul și-au dat seama — în ciuda modificării textului — că piesa nu reușește să concretizeze mesajul gîndit de autor, că acesta ajunge fals la spectator, că rezolvarea conflictului nu-i tocmai cea mai fericită, că piesa trebuie să reintre în atelierul autorului și, mai tîrziu, în spectacol.

Anecdotica acestei experiențe este destul de bogată. In genere, cele mai gustate repetiții erau acelea la care participau și autorii. Și totuși Tiberiu Vornic nu era mulțumit de doi dintre interpreții distribuiți în piesa **Tîrgul inimilor** (de notat că Tiberiu Vornic e un mare îndrăgostit de arta amatorilor). Cum n-a reușit să-l convingă pe regizor de necesitatea schimbării acestora, aprins cum e, Tiberiu Vornic a făcut din acest lucru un mare „cap de amărăciune". In seara premierei, însă, urmărindu-și piesa pe scenă (interpreții s-au achitat strălucit de sarcină) se entuziasma cu fiecare scenă consumată.

La un moment dat spectatorii au fost deranjați de o replică străină de textul piesei: „No, bată-te norocul că fain mai joci!" Era autorul care a „scăpat" această exclamație ce se adresa interpretei de a cărei distribuție fusese inițial nemulțumit.

Prezentarea acestor spectacole în fața instructorilor din întreaga țară, chemați la o consfătuire republicană a constituit un deosebit succes. După consfătuire piesele prezentate în premieră au fost suprasolicitate de instructori și colectivele artistice. Poate că astfel de experiențe nu sînt posibile în toate regiunile țării. Dar și în regiuni s-ar putea folosi aceasta ca o metodă de lucru cu unii creatori și, în orice caz, pentru promovarea repertoriului contemporan. In București însă, astfel de acțiuni trebuie permanentizate. Ele ar putea deveni deprinderi în activitatea caselor de creație. Ar fi ajutați, astfel, nu numai autorii, ci și instructorii, în plus, aceasta ar fi încă o cale de apropiere a instructorului colectivului artistic de piesa contemporană.

Convorbirile autorilor cu instructorii și cu artiștii amatori i-ar stimula pe aceștia și ar contribui la lărgirea tematicilor, pentru că nu e posibil să nu te-mbogățești stînd de vorbă cu reprezentanții fabricilor, uzinelor, instituțiilor și ai ogoarelor, cunoscînd preferințele și aspirațiile acestora, viața lor familiară și din producție. Pentru aceasta însă, e necesar ca studioul artistului amator al Casei Creației Populare a Capitalei să capete tot sprijinul material și înțelegerea necesară din partea organelor în drept și atenția cuvenită din partea autorilor și Casei Centrale a Creației Populare.

Teatrul de amatori ar putea căpăta sprijin și pe alte căi, care chiar dacă par unora neînsemnate, nu trebuiesc neprețuite.

Cred că n-ar mai trebui să întîrzie mult recenziile pieselor de teatru, create, în special, pentru formațiile de amatori. Revistele noastre — **Luceafărul, Gazeta Literară** și în deosebi **Contemporanul** și **Tribuna,** reviste ale Ministerului Invățămîntului și Culturii ar putea să stimuleze și să ajute enorm pe autori, dacă în coloanele lor **criticii ar analiza periodic lucrările „scurte"** ale dramaturgilor. Și poate că și cronici ale spectacolelor de amatori ar putea să apară în aceste reviste. N-am pomenit de revista **Indrumătorul Cultural** editată de Ministerul Invățămîntului și Culturii, pentru că ni se pare cam ciudat felul superficial în care sînt prezentate piesele de teatru destinate repertoriului amatorilor, precum și faptul că spectacolul de amatori nu se bucură încă în mod perseverent de atenția cronicarilor revistei. Același dezinteres, dacă nu chiar mai grav, l-a arătat pînă acum și revista **Teatrul,** în preocupările căreia intră în mod firesc problemele dramaturgiei într-un act și ale teatrului de amatori. Și poate că n-ar fi lipsită de interes chiar apariția unei mici culegeri de studii critice asupra pieselor de teatru „scurte".

S-ar face poate un dublu serviciu: autorilor și instructorilor formațiilor artistice de amatori. Și prin aceasta imensului public care urmărește cu interes mișcarea de amatori.

Vasile NEGREANU

De ce le merge prost

Că le merge prost nu este un secret pentru nimeni, deoarece ei înșiși o spun și încă cu mult năduf. „Dezastrul din Irak, aventura prostească în care ne-am lăsat antrenați în Liban și Iordania, înfrîngerea de la O.N.U., palma pe care am primit-o în America Latină, ne îndreptăm spre un nou și grav eșec în Extremul Orient, ne scapă din mîini controlul situațiilor ce ne interesează, ni se șubrezesc și ni se destramă alianțele, U.R.S.S. ne subminează pozițiile, U.R.S.S. se infiltrează, U.R.S.S. cîștigă întrecerea"... Asemenea termeni au răsunat în ultima vreme pînă și în incinta Senatului american. Și nu din partea unor necunoscuți sau a unor debateuri de mîna a doua Senatorii democrați Fulbright, Mansfield, Humphrey, Sparkman, ba chiar și republicanul Iken, ca să nu mai vorbim de independentul Wayne Morse, pe care F.B.I.-ul și Comisia pentru cercetarea activităților anti-americane îl socotesc cam prea „de stînga", au rostit adevărate filipice anti-dullessiste. Fulbright și-a intitulat în mod semnificativ discursul care a făcut vîlvă : „In pragul catastrofei", Humphrey a cerut deschis demisia lui Dulles.

Cei mai mulți dintre critici nu se mulțumesc să semnaleze eșecurile politicii externe a Statelor Unite, dar încearcă să răspundă și la iscoditoarea întrebare : de ce ? cum se explică? ce stă la baza acestor eșecuri? In răspunsurile date revine ca un leit motiv ideea că actuala politică americană nu ține seamă de realitate. Fulbright declară că, folosind eticheta „intrigă comunistă", „manevra Moscovei", ca un pretext universal, Washingtonul lucrează de fapt în așa fel încît „S.U.A. apar ca o piedică în calea schimbărilor, în timp ce întreaga lume este cuprinsă de febra schimbărilor radicale". Unul din foștii colaboratori ai departamentului de stat, profesorul Louis Halle, scrie în revista „New Republic" că, în loc să recunoască inevitabilitatea acestor schimbări și să se adapteze la ele, Statele Unite încearcă fără succes, în politica lor, să mențină vechea situație, să întoarcă înapoi roata istoriei. „Washingtonul, scrie Halle, nu a observat schimbările petrecute în China și nu vrea nici măcar să se gîndească să-și schimbe politica în funcție de acest important eveniment istoric. In prezent S.U.A. fac aceeași greșală în Orientul Mijlociu, atunci cînd refuză să recunoască avîntul puternic al mișcării naționale arabe și dorința de unitate a arabilor". Lippmann, pe care întregul Occident îl socotește drept cel mai luminat ziarist al Americii, îi acuză pe conducătorii Statelor Unite că trăiesc în altă epocă a istoriei. Și aceasta nu numai în raporturile cu noua lume afro-asiatică, dar și în raporturile cu lumea socialistă De mult, spune el, nu mai e cazul să vorbim cu U.R.S.S. „de pe poziții de forță", ci de pe poziții de egalitate. In anii de după război, politica noastră, afirmă Lippmann, se baza pe mitul superiorității noastre militare. Dar astăzi, acest mit nu mai are nici un temei. Intr-adevăr, din clipa în care sputnicii au început să demonstreze pe cerul întregii lumi, inclusiv pe cerul Americii, superioritatea mondială a științei și tehnicii sovietice, mitul despre care e vorba, și-a încheiat existența în capetele celor mai mulți americani, ca să nu mai vorbim de restul occidentalilor... Așa că astăzi, cînd amiralul Charles E. Brown, comandantul flotei a 6-a americană din Mediterană, rămas fără îndoială în urma... evenimentelor, amenință pe arabi cu bomba atomică, el apare în ochii covîrșitoarei majorități a opiniei publice mondiale sau ca un bluffeur descoperit și deci neserios, sau ca un nebun care trebuie pus cît mai iute în cămașa de forță.

Dar nu este vorba numai, sau mai bine zis nu este vorba în primul rînd, de aceste aspecte militare, deși capitalismul care ar fi vrut, ba chiar mai vrea încă, să cîștige în acest domeniu întrecerea cu socialismul, nu a fost în stare să-și asigure nici aci adevărate „poziții de forță". Pe primul plan al realităților lumii contemporane se află întrecerea pașnică, competiția economiei, culturii, artei. Aci, în acest domeniu, înțelege socialismul să dea lupta hotărîtoare cu capitalismul. Și tocmai aci înregistrează Uniunea Sovietică și celelalte țări socialiste succesele cele mai mari și mai promițătoare. Era o vreme cînd numai delegațiile sindicale și cîțiva intelectuali cinstiți, întorși din U.R.S.S în țările occidentale, vorbeau despre realizările impresionante, despre extraordinarul ritm de dezvoltare al economiei socialiste. Astăzi, situația s-a schimbat radical și din acest punct de vedere. Membri ai delegațiilor guvernamentale și parlamentare, conducători ai celor mai mari partide politice burgheze, cunoscuți și înverșunați ziariști reacționari din Occident, fac la întoarcerea din U.R.S.S., din R.P. Chineză, din celelalte țări socialiste, un bilanț de uriașe realizări care, chiar atunci cînd este împletit cu calomnii murdare, nu poate ascunde perspectiva și, de cele mai multe ori, exprimă îngrijorarea prezentatorilor. Diferența zdrobitoare dintre ritmul de dezvoltare a economiei în țările socialiste și, respectiv, în țările capitaliste, îi pune serios pe gînduri pe cei mai mulți vizitatori occidentali. „Este un fapt neplăcut — a scris de pildă, ziaristul american Josep Harsch în „Christian Science Monitor" — că ritmul de dezvoltare al producției industriale în U.R.S.S., este cel mai rapid din lume și că noi nu putem face nimic în această direcție. Politica noastră de blocadă comercială s-a arătat incapabilă să stăvilească acest ritm. Dacă el va fi menținut, fără îndoială că va veni vremea cînd U.R.S.S. va fi cea mai bogată și mai productivă țară din lume".

Nu trebuie de aceea să ne mire că, examinînd rațiunile înfrîngerilor suferite de Statele Unite în politica externă, senatorul Fulbright a ajuns să critice nu numai activitatea lui Dulles la departamentul de stat, dar și izvorul ei mai profund și anume, structura societății capitaliste americane. Rostind un nou discurs în senat, Fulbright și-a manifestat fățiș îngrijorarea în legătură cu ceea ce el a numit „dezvoltarea unilaterală a societății americane" în care „învățămîntul este neglijat, iar capacitatea intelectuală strălucită devine cauză de suspiciune". Sunînd alarma în legătură cu sărăcirea spirituală și descompunerea Americii, Fulbright și-a manifestat teama că societatea actuală din S.U.A. nu mai are puterea să răspundă chemării la întrecere pe care i-o adresează U.R.S.S. El a spus chiar că S.U.A. ar putea avea soarta imperiului roman, intrat în perioada decadenței.

Deci gînduri sumbre, perspective funerare. Asupra lor va putea reflecta poporul american. Dar pînă cînd va ajunge la o concluzie și la hotărîri care să însemne mai mult decît o simplă înlocuire la guvern a republicanilor cu democrații și invers, în S.U.A. vor trebui luate măsuri pentru înlocuirea politicii externe aventuriste și agresive a lui Dulles, cu una mai legată de realitate, mai vecină cu dorința de pace, independență națională și coexistență pașnică a popoarelor. Căci dacă vor merge ca pînă acum, pe drumul creării unor noi focare de încordare și război, așa cum arată revoltătoarele provocări americane și ciankaișiste împotriva R.P. Chineze sau refuzul acum vizibil al Statelor Unite și Angliei și al prepușilor lor arabi din Liban și Iordania de a executa rezoluția O.N.U. cu privire la Orientul Mijlociu, atunci politica externă a Statelor Unite nu va putea evita noi înfrîngeri și mai dureroase decît cele pe care le-a înregistrat.

A. CERNEA

Un studiu util despre basm

La Halle, în Republica Democrată Germană, a apărut acum cîțiva ani o lucrare interesantă asupra basmului popular. Autorul, dr. Gerhard Kahlo, a făcut o succintă dar substanțială analiză a acestei specii folclorice. Plecînd de la premiza că în fiecare basm se găsesc elemente ale adevărului, adică ale realității, autorul a izbutit să demonstreze că într-adevăr basmele oglindesc istoria omenirii din cele mai vechi timpuri și pînă în zilele noastre. In acest scop el a utilizat un material deosebit de vast pe care l-a sintetizat în cele 74 de pagini ale lucrării sale. In ceea ce privește basmul, autorul a ales exemplele cele mai răspîndite. In marea lor majoritate, referirile se fac la celebra colecție a fraților Grimm, **Kinder und Hausmärchen.** Autorul a procedat cît se poate de bine întrucît în folclor, așa cum se știe, producțiile care se bucură de cea mai mare răspîndire sînt întotdeauna și cele mai izbutite din punct de vedere estetic.

In ansamblul său, studiul ține seama de criteriul istoric, fără de care nu se poate face o apreciere satisfăcătoare atît a conținutului cît și a formei, indisolubil legate între ele. De aceea în pragul lucrării sale, dr. Gerhard Kahlo face o critică de pe poziții marxiste a diverselor teorii privitoare la studierea basmului din variate puncte de vedere, după care își îndreaptă întreaga atenție către deslușirea adevăratului nucleu al basmului popular. Deși, așa cum am arătat mai sus, autorul se ocupă de basmul german, totuși observațiile sale pot fi generalizate și folosite la analiza basmelor aparținînd tuturor popoarelor. Intre altele se poate observa cu ușurință că multe din faptele și explicațiile autorului se potrivesc majorității covîrșitoare a basmelor populare românești.

Principalul capitol al lucrării se intitulează: **Adevăratul nucleu al basmelor** (Der wahre Kern des Märchens). In cuprinsul lui sînt studiate o serie de elemente caracteristice diferitelor orînduiri sociale. Astfel, din basmele germane răzbat pînă la noi urme ale canibalismului, ale jertfelor umane, ale modului în care era tratată femeia, ale pedepselor aspre, ale nesiguranței vieții și așa mai departe.

Acestor fapte de ordin strict material li se adaugă o serie de date privitoare la filozofie și la credințele omului în trecut. Printre altele autorul se ocupă de credința în existența sufletului, arătînd că în basme apar „indicații" cu privire la locul în care sălășluiește sufletul și de plecarea sufletului din corp după moartea acestuia. De asemenea, în legătură cu natura însuflețită, se arată că în basme se vorbește de sufletul lumii ca și de oameni care au puteri supranaturale.

Capitolul acesta se încheie cu o serie de observații extrem de interesante despre basmele caracterologice. **„In basme** — arată autorul — **întîlnim toate caracterele pe care le observăm în viață".** Prin aceasta se confirmă faptul că basmul nu înfățișează oameni și fapte în general, ci că el este strîns legat de evoluția vieții sociale, mergînd ca atare în pas cu vremea. Ca și în alte specii folclorice, elementele arhaice, tradiționale, se îmbină organic cu cele noi, actuale, determinînd o anume schemă caracterologică, simplă în aparență dar destul de complexă în realitate.

Un număr relativ mic de pagini este consacrat posibilităților de folosire a basmului în diferitele ramuri ale științelor sociale-umaniste. Cercetătorii din domeniul istoriei politice, istoriei culturii, logicii, pedagogiei, esteticii și alții, sînt deosebit de interesați în cunoașterea basmelor. Aici găsesc ei numeroase fapte de mare însemnătate care-i ajută să facă observații ample și aprofundate. In felul acesta, basmul ca orice operă artistică, își dezvăluie posibilitățile sale de a oferi un eficient mijloc de cunoaștere a vieții sub multiplele ei aspecte. Din păcate, lucrarea deși cuprinde cîteva observații esențiale, nu dă o imagine cuprinzătoare a structurii artistice a basmului popular. O aprofundare a acestui aspect al problemei ar fi scos și mai limpede în evidență „nucleul adevărat al basmului".

In general lucrarea dr. Gerhard Kahlo este foarte bogată în sugestii și îndreaptă atenția cercetătorilor în direcții multiple. Intocmită metodic și cu mare scrupulozitate științifică, **Die Wahrheit des Märchens** (Adevărul în basme), aduce în vasta bibliografie a basmului popular un punct de vedere nou, creator.

Mitu GROSU

Prezențe românești

PAUL LABERENNE

semnează în numărul 80 (iulie—august 1958) al importantei reviste franceze „La Pensée" un articol despre „Contribuția savanților români la interpretarea materialistă a fizicii moderne".

●

RAPSODIA ROMÎNĂ

a lui George Enescu a fost executată acum cîteva zile la Festivalul de la Vichy (Franța), consacrat muzicii din Europa centrală. In cadrul aceluiaș concert dat de orchestra „Marelui Casino" condusă de Jean Fornet, s-a executat muzică de Liszt, Stravinsky și Bártok.

●

CITEVA MOMENTE ȘI SCHIȚE

dramatizate ale lui Ion Luca Caragiale sînt în curs de reprezentare la „Teatrul Satiric" din Roma, în regia lui Carlo di Stefano și Aldo Trifiletti.

●

O SĂPTĂMÎNĂ A FILMULUI ROMINESC

s-a desfășurat între 18 și 24 august în Vietnam. Filmele românești au rulat la Hanoi, Haiphong și în alte orașe.

●

LA BUENOS AIRES

s-a deschis o expoziție a cărții de copii și de fotografii artistice din R.P.R. „Casa de Cordoba" adăpostește concomitent și o importantă colecție de artă populară românească.

●

O GALĂ DE FILME ROMINEȘTI

a fost organizată la Viena cu prilejul celei de a 14-a aniversări a eliberării Romîniei.

●

LA NEW DELHI

sub auspiciile „Asociației artiștilor plastici" a fost inaugurată expoziția de acuarele și grafică a artiștilor plastici romîni.

●

„ERUPȚIA" ȘI „CIULINII BĂRĂGANULUI"

au fost prezentate la Varșovia, Sofia și Budapesta în cadrul sărbătoririi zilei de 23 August.

●

POSTURILE DE RADIO UNGARE

au transmis între 18 și 23 august o serie de programe muzicale consacrate muzicii, compozitorilor și interpreților romîni.

●

„LITERATURNAIA GAZETA"

din 26 iulie consacră un scurt articol nuvelei „Focosul" a scriitorului orb Marin Iancu Nicolae și vede în scrisul acestuia influența exemplelor de energie eroică a unui Ostrovski sau Maresiev.

Note

BORIS POLEVOI
a terminat de curînd romanul „Departe în spatele frontului", care va apare în primele zile din octombrie în editura „Scriitorul sovietic".

●

OPERELE COMPLETE
ale lui Erich Weinert, reputat poet și luptător antifascist german, au apărut în 7 volume la editura „Volk und Welt" din Berlin (R.D.G.).

●

PROBLEMELE REALISMULUI SOCIALIST
vor fi discutate la sesiunea din decembrie 1958 a „Institutului Gorki de literatură mondială" din Moscova. Ultima sesiune, din aprilie 1957, a fost consacrată realismului în literatura mondială.

●

BUGETUL ITALIAN
a alocat pe anul în curs suma de 2 milioane lire pentru premii și încurajarea autorilor, operelor și instituțiilor de deosebită valoare culturală. In schimb, capitolul „haine civile pentru polițiști" este înscris cu 30 milioane lire.

●

CENTENARUL NAȘTERII
lui Lovis Corinth (1858—1925) unul din principalii reprezentanți ai impresionismului german, a ocazionat deschiderea, în sectorul democrat al Berlinului, a unei cuprinzătoare expoziții retrospective a operei marelui pictor și grafician.

●

VALENTIN OVECIKIN
a terminat de curînd drama „Împotriva vîntului" care va fi reprezentată în viitoarea stagiune a teatrului „Ermolov" din Moscova.

●

INSTITUTUL GORKI
de literatură mondială de pe lîngă Academia de Științe a U.R.S.S., a terminat recent redactarea „Istoriei literaturii engleze" în cinci volume, precum și cele patru volume ale „Istoriei literaturii franceze".

●

UNIUNEA SCRIITORILOR GERMANI
din R.D.G. a adresat membrilor ei un călduros apel, cerîndu-le să activeze în sensul lozincii emise de Congresul al V-lea al Partidului Socialist Unit din R.D.G.: „Socialismul învinge".

Scrisoare din R.P. POLONĂ

Literatura română în R. P. Polonă

In ultimii ani relațiile culturale dintre R. P. Română și R. P. Polonă au căpătat o deosebită amploare. Este de ajuns să menționăm, dintre multiplele înfăptuiri în cadrul acestor relații, organizarea schimburilor de delegații, de ansambluri culturale, de studenți, crearea lectoratelor de limbă română — în R. P. Polonă, de limbă polonă — în R. P. Română, precum și acțiunea de popularizare a unor valoroase creații literare prin elaborarea de studii și traduceri reciproce.

In rîndurile de față vom încerca să surprindem cîteva aspecte ale procesului de propagare a literaturii române în R. P. Polonă. Cărțile traduse din românește în ultimii ani se limitează, cu excepția a trei producții dramatice, exclusiv la proză. In periodice se întîlnesc însă, și poezii ca de pildă acele ale lui M. Beniuc, mult apreciate în R. P. Polonă.

Dacă exceptăm volumul de **Schițe** de I. L. Caragiale apărut în 1953, în traducerea lui Adam Weinsberg, **In drum spre Hîrlău** de M. Sadoveanu, transpus în polonă de Szymon Zakrzewski și apariția în 1957 a romanului **Intunecare** de Cezar Petrescu, într-o nouă traducere de Rajmund Florans în colaborare cu Danuta Bienkovska, toate celelalte traduceri reprezintă opere din literatura noastră de după 23 August.

Vom începe prin a aminti traducerea în 1951 a romanului **Desculț** de Zaharia Stancu (trad. de Dusza Czara și Magdalena Samozwoniec), care s-a bucurat de un deosebit succes, cucerind largi cercuri de cititori în țara prietenă.

Anul 1952 a fost cel mai fructuos din această perioadă. Au apărut **Mitrea Cocor** de Mihail Sadoveanu (trad. Rajmund Florans) **Negura** de Eusebiu Camilar (trad. Roman Horodyski), **Scîntei în beznă** de A .G. Vaida (trad. Z. Skarzynski) și **Din însemnările unui medic de plasă** de G. Ulieru (trad. Adam Weinsberg). Un an mai tîrziu apare și **Drum fără pulbere** de Petru Dumitriu (trad. R. Florans). In 1954 au apărut **Dulăii** de Zaharia Stancu (trad. Dusza Czara-Stec și Jadwiga Butarowska), și în 1955 cartea lui M. Sadoveanu, **Nada florilor** (trad. Rajmund Florans).

In 1956, numărul traducerilor din limba română sporește cu încă două volume: **Țara de piatră** a lui Geo Bogza (în traducerea Danutei Bienkovska) și **Pasărea furtunii** de Petru Dumitriu (trad. de Janina Vrzoskowa). In sfîrșit un volum de **Basme** de Vladimir Colin, apărut în 1957, amintește din nou de rodnica activitate depusă de Rajmund Florans pe linia traducerilor din românește.

Dintre operele dramatice românești, traduse și jucate pe scenele teatrelor din R. P. Polonă, s-au impus în mod deosebit: **O scrisoare pierdută** de I. L. Caragiale, **Steaua fără nume** a lui M. Sebastian și **Omul care a văzut moartea** de V. Eftimiu.

Nu putem încheia aceste rînduri fără să amintim o operă de mari proporții care va apare în curînd în editura „Iskry": **Lexiconul literaturii mondiale.** Capitolul **Literatura română**, redactat de prof. Emil Biedrzycki de la Universitatea din Cracovia, trece în revistă personalitățile cele mai proeminente ale literaturii române, începînd cu cronicarii și sfîrșind cu scriitorii români contemporani. Ceea ce ni se pare important de consemnat aici, este faptul că indicațiile bibliografice pentru cea mai mare parte a scriitorilor sînt culese, în majoritatea lor, din realizările criticii noastre actuale. Interpretarea științifică în spirit marxist-leninist a operelor va fi un bun prilej de cunoaștere a adevăratului sens al unora dintre creațiile literare românești.

Ținînd seama că și în trecut activitatea de traducere a operelor literare românești în limba polonă a fost bogată, precum și de amploarea relațiilor culturale actuale dintre poporul țării noastre și poporul R. P. Polone, putem pe drept cuvînt considera că există perspectiva unor realizări și mai mari pe viitor în munca de cunoaștere și popularizare reciprocă a valorilor culturale ale acestor două popoare.

Constantin CRUCERU

Robinson Crusoe trage să moară

de Petru VINTILĂ

Imperialismul, cel puțin în literatură, a debutat cu o poveste duioasă : Robinson Crusoe nimerise, în urma unui naufragiu, pe un ostrov cu o vegetație edenică, fastuoasă, încremenit parcă în peisajul virgin al creației. De pe moderna arcă, sfărîmată de valurile oceanului, Robinson a salvat un pumn de grîu, cîteva unelte de mecanică minimă, un ciocan, un fierăstrău, clești, și... o armă cu gloanțele necesare.

Autorul acestei faimoase robinzonade, Daniel Defoë, s-a născut în anul 1661. In cele cîteva sute de ani ce s-au scurs de atunci pînă acum, Robinson și-a arătat cu prisosință adevăratul lui chip. Ca să ne menținem oarecum în metaforă și literatură, trebuie să spunem că Robinson n-a fost în exclusivitate un explorator și un misionar blînd. El a salvat de la naufragiu Biblia, dar și arma cu muniția respectivă. El s-a arătat pînă la urmă a fi un odios cuceritor și un iezuit senin.

Istorioara morală a lui Daniel Defoë este falsă și a fost menită să confere o nemeritată aureolă civilizatorie celei mai barbare acțiuni de cotropire a popoarelor înapoiate și a pămînturilor necunoscute.

Ea a început cu tehnica primitivă a vaselor cu pînze, columbiene, ea încearcă a supraviețui și azi cu tehnica ultramodernă a navelor port-avion și a tancurilor amfibii. Robinson a avut o pușcă de muzeografie și romantism. Robinsonii contemporani au cuirasate și avioane supersonice.

Pe sărmanul Vineri, robinsonii îl spînzură în Kenia, îl împușcă în Algeria, îl întemnițează în Iordania. Dar nici Vineri nu mai este de mult sălbaticul naiv care dădea aur pentru niște mărgele de sticlă. El nu mai cunoaște gimnastica umilitoare a genuflexiei și brațul său puternic, înarmat, lovește cu sporită dîrzenie în șlehtele de robinsoni. Evenimentele recente ne arată cît îi este de greu lui Robinson să mai stăpînească Algeria, cît îi este de greu să stăpînească Iordania și micul principat Kuweit.

Planeta noastră n-a devenit mai mare, dar Vineri cel din anacronica poveste a lui Daniel Defoë, sileste serviciile cartografice, chiar și pe cele britanice, să tipărească hărți noi, în care apar țări noi, tinere, de un an, sau de șase luni în viața lor statală independentă. Așa au apărut Ghanna, Marocul, Tunisia, Libia. Așa vor mai apărea și altele.

Mai zilele trecute, un Robinson cu grad de general à la suite, a descins de la Paris la Conakry, capitala Guineei franceze. Robinson aștepta din partea lui Vineri o declarație de umilință și fidelitate. Dar urechile lui Robinson au fost nevoite să audă aceste cuvinte limpezi și precise : „Preferăm sărăcia în libertate, bogăției în sclavie. Nu vom renunța niciodată la dreptul nostru legitim la independență". Pe acest Vineri îl cheamă Sekon Toure și este președintele Consiliului de guvernămînt al Guineei franceze.

Robinson a îmbătrînit. Robinson a ajuns la capătul vieții sale. Robinson a trăit prea mult. Robinson trage să moară.

RELIEF

Congresul al III-lea
al scriitorilor sovietici

Sarcini importante

de AL. SIMION

În revistele Inostrannaia literatura *și* Literaturnaia gazeta, *T. Motileva a publicat mai multe articole deosebit de interesante, ale căror teze principale le socotim semnificative și pentru viața noastră literară. Articolul din* Literaturnaia gazeta *e scris în cadrul antetribunei celui de al III-lea congres al scriitorilor sovietici și are astfel un caracter mai sintetic. T. Motileva se ocupă de eficiența atitudinii combative anti-revizioniste și anti-moderniste a criticii sovietice, de intransigența ei ideologică pe plan internațional. După o scurtă trecere în revistă a succeselor mai de seamă obținute în acest domeniu, criticul sovietic subliniază faptul că lupta împotriva decadentismului și a concepțiilor teoretice care-i stau la bază rămîne la ordinei zilei. E necesară dezvăluirea profundă a inconsistenței artei moderniste. Frazele pur declarative, expedierea sumară a problemelor aduc prea puțin folos.* „Literatura dușmanilor noștri de clasă nu se reduce doar la comicsuri, digesturi și alte opusuri asemănătoare aflate de fapt în afara artei". *Motileva se referă, în continuare, la opera unor asemenea corifei ai modernismului ca A. Gide, Kafka sau Joyce.* „Putem oare lupta cu partizanii acestei ideologii prin tăcere sau prin formule pe cît de energice, pe atît de laconice?" *Citează apoi dintr-o convorbire cu un critic ceh:* „Cu vrăjmașii serioși trebuie să stăm de vorbă serios. Să ne fie exemplu lucrarea lui Lenin, „Materialism și empiriocriticism". *Detronarea falșilor idoli trebuie să fie pe cît de categorică, pe atît de fundamentată, de competentă. Numai o asemenea denunțare va stîrpi orice urme de interes bolnăvicios în jurul lor. Actualitatea problemei rezidă nu numai în reputația înaltă și nemeritată de care Kafka sau Camus se bucură în Apus, dar și pe ici, pe colo, în țările de democrație populară. Nu trebuie să uităm, de altfel, că de propagarea esteticei moderniste s-au preocupat și se preocupă în mod intens revizioniștii. E un aspect extrem de esențial al combaterii ideologiei burgheze în artă și literatură. Estetica modernistă merge mînă în mînă cu vederile revizioniste.*

Revizionismul pe plan teoretic literar a fost supus unei necruțătoare critici marxiste. Încercările de defăimare ale principiilor metodei realismului socialist și ale literaturii realismului socialist au primit ripostele cuvenite. Există însă și un alt aspect, remarcă T. Motileva, pe care critica noastră l-a trecut oarecum cu vederea. E vorba despre urmările concepțiilor revizioniste în practica artistică a unor scriitori. T. Motileva se referă la literatura poloneză.

Relevînd filonul sănătos al literaturii poloneze reprezentat prin creația unor Bronevski, Kruczkovski sau Neverli, criticul sovietic observă cu părere de rău influența negativă pe care atmosfera ideologică nesănătoasă susținută de revizioniști a exercitat-o asupra prozatorilor de talent Kazimek Brandîs sau Eji Andjeevski. În ultimul număr al revistei Inostrannaia literatura, *ea se ocupă foarte pe larg de creația lui Kazimek Brandis. Brandis a devenit cunoscut cititorilor prin tetralogia* Între războaie *și prin romanul* Cetățenii. *Ambele romane înfățișînd cu veridicitate trecutul și perioada de după război în R. P. Polonă, s-au bucurat de succes și în afara granițelor țării. După părerea Tamarei Motileva, ele constituie piese de rezistență ale noii literaturi polone. Critica revizionistă s-a răfuit însă foarte aspru cu Brandis ca scriitor realist-socialist și i-a subapreciat cărțile. În noul său roman,* Mama Krulilor, *Brandis a urmat din păcate în bună parte poveștile criticilor săi revizioniști și a realizat o operă în care elementele pozitive sînt covîrșite de o viziune sumbră, în fond antirealistă. Dușmanul principal în construcția noii Polonii socialiste apare în cartea lui Brandis nu reacțiunea internă și internațională, așa cum ar fi trebuit să se întîmple, dacă* Mama Krulilor *ar fi respectat datele obiective ale realității; izvorul nenorocirilor e descoperit în activitatea sectară și fără perspective a unor comuniști bătrîni, vechi ilegaliști, oameni cu funcții de răspundere în partid și stat. Concesia principială gravă a lui Brandis a dus astfel la pierderea ponderei realiste a lucrării sale, la estomparea orizonturilor largi atît de indispensabile scriitorului socialist.*

Și mai evident devine acest adevăr în nuvelele lui Marek Hlasko, nuvele profund antisocialiste prin spiritul de care sînt animate. Există o legătură organică între reviziosim și curentele decadente ale apusului, care s-au specializat în zugrăvirea omului ca pe o ființă fără axă și fără sens, străine și degradantă. Hlasko a fost ridicat în slăvi de către critica revizionistă, asemenea lui Brandis în ultima lui ipostază.

Suficiente forțe robuste se manifestă însă împotriva tendințelor antimarxiste din viața literară și fără îndoială că ele vor izbuti să dezvăluie pînă la capăt efemerul și falsitatea concepțiilor estetice revizioniste și a corespondențelor lor din practica nemijlocit artistică.

Respingerea revizionismului și a modernismului în teoria și practica artistică este indisolubil legată de afirmarea teoretică și practică a principiilor care stau la temelia artei realiste în genere, a artei și literaturii realismului socialist îndeosebi. Plîngerile auzite uneori cu privire la imposibilitatea definirii clare a realismului socialist și cu privire la stadiul de insuficientă elaborare a metodei noastre de creație sînt în mare parte nefundate. Bazele realismului socialist au fost definite încă la primul congres al Uniunii Scriitorilor Sovietici. Ele pot fi adîncite, lărgite, în nici un caz revizuite. Lamentările pe această temă aduc apă doar la moara dușmanilor.

T. Motileva ridică în studiile ei diverse alte probleme interesante: reia ideea că deosebirea esențială între realismul critic și cel socialist rezidă în concepție și nu în mijloacele de expresie artistică, recomandă analize vaste și multilaterale ale literaturii realismului socialist din întreaga lume. „Studierea practicii internaționale a realismului socialist, generalizarea teoretică a acestei practici ne va ajuta să afirmăm și mai convingător justețea punctului nostru de vedere în bătălia cu prorocii falși ai revizionismului".

O revistă de excepțională importanță

Zilele trecute a apărut ediția, în limba romînă, a primului număr al revistei Probleme ale socialismului și păcii, revistă teoretică și informativă a partidelor comuniste și muncitorești, izvorîtă din necesitatea rezolvării multilaterale, profunde, în sens marxist-leninist, a numeroaselor probleme pe care epoca contemporană le pune omenirii. În anii din urmă, planeta noastră a trăit prefaceri sociale excepționale: socialismul a repurtat victorii răsunătoare, alungînd puterea capitalistă dintr-o serie de țări din Europa și Asia și realizînd puternicul și invincibilul lagăr al socialismului și păcii; într-o sumă de țări aflate încă sub călcîiul dictaturii imperialiste, forța partidelor comuniste a crescut impresionant; numeroase popoare din Africa și Asia, aflate de veacuri sub stăpînire colonialistă, se trezesc la viață, luptînd cu arma în mînă pentru eliberarea lor națională. Sîntem contemporanii epocii marilor revoluții proletare și a impetuoasei mișcări de eliberare națională a popoarelor oprimate de imperialiști. Imperialismul e în etapa lui agonică, zbătîndu-se în frigurile sfîrșitului inevitabil. Presiunea lui politică și ideologică n-a încetat însă: influența lui e încă puternică. Toate acestea, conjugate cu necesitatea simțită de a se realiza public un schimb de vederi asupra situației politice internaționale și a experienței dobîndite, pe plan național, în construcția socialistă, au determinat apariția noii reviste a partidelor comuniste și muncitorești.

„In aceste condiții, se spune în cuvîntul introductiv al redacției, capătă o importanță cu totul excepțională elaborarea continuă a problemelor teoriei marxist-leniniste, pe baza generalizării proceselor evoluției internaționale, ale construirii socialismului și comunismului în U.R.S.S. și în celelalte state socialiste, pe baza generalizării experienței mișcării de eliberare națională și a luptei de clasă în țările capitaliste". Pornind de la toate acestea, revista își propune ca sarcină a sa fundamentală „propagarea și elaborarea continuă a teoriei marxist-leniniste", „lupta împotriva oricăror influențe ale ideologiei burgheze și, în primul rînd, împotriva revizionismului, care reprezintă, în condițiile actuale, principalul pericol pentru mișcarea comunistă"; revista „va fi, în același timp, intransigentă față de dogmatism și sectarism" și va rezerva în paginile sale, un loc important problemelor luptei pentru pace și prietenie între popoare.

Prin varietatea problemelor abordate, prin înalta ținută ideologică a ei, revista va constitui, pentru noi toți un model de tratare principială a problemelor, un nesecat izvor de cunoștințe, un exemplu de marxism creator.

L.

„Igaz Szó" la 5 ani de apariție

Revista Igaz Szó **de la Tîrgu-Mureș a împlinit 5 ani de apariție. Acestui prilej aniversar i s-a închinat, de curînd, un număr sărbătoresc, bogat în conținut. Parcurgîndu-l ne-am dat seama de progresul realizat timp de 5 ani. La început** Igaz Szó **se tipărea trimestrial, cu un aspect grafic destul de modest, ca astăzi să aibă o înfățișare din cele mai atrăgătoare. Meritul revine, în primul rînd, grupului de scriitori din jurul revistei, în frunte cu Hajdu Győző.**

E greu să rezumăm într-o strîmtă dare de seamă, tot ceea ce a realizat Igaz Szó **în timpul acesta. Manifestările nu s-au restrîns numai la publicarea materialului literar. Gruparea de la** Igaz Szó **a organizat o serie de șezători literare. Ne este proaspătă în memorie, tuturora, admirabila înfrățire romîno-maghiară, cînd Mihail Sadoveanu a citit lîngă Kovács György sau Sütő András, cînd poezia lui Mihai Beniuc alterna cu versurile lui Horváth Imre, Szemlér Ferenc și Majtényi Erik, la Casa Prieteniei din București. Dar la cîte serate din orașele Ardealului n-a răsunat cuvîntul întraripat al redactorilor sărbătoritei publicații de acum! Una din ele a fost închinată, la Tg. Mureș, lui Ady Endre, alta lui Petőfi.**

Această muncă pilduitoare ne este prezentată în numărul aniversar, prin bilanțuri, amintiri, fotografii și facsimile.

Mergînd pe drumul realismului socialist, luîndu-și tematica din actualitate, scriitorii din jurul revistei Igaz Szó, **sînt, împreună cu confrații lor romîni, constructori ai literaturii noi din țara noastră.**

In paginile publicației mureșene au apărut mai vîrstnici, ca: Tompa László, Nagy István, Molter Károly, Szentimrei Ienő, Bartalis Iános, Bányai László, Szemlér Ferenc, Horváth Imre, alături de tinerii: Sütő András, Majtényi Erik, Létay Lajos, Szasz János, sau în vecinătatea proaspeților sosiți: Szilágy Domokos, Jánosházi György, Barna Zsuzsa etc.

In loc de cinste s-au așezat în coloanele de la Igaz Szó **traducerile din literatura sovietică.**

Cunoașterea, prezentarea literaturii romîne e o faptă culturală, în care partea de contribuție a redactorilor, a colaboratorilor revistei Igaz Szó **ne grăbim a o sublinia aici.**

Incepînd cu Eminescu, mai toți poeții noștri au apărut în Igaz Szó, **prin hărnicia și darul unor traducători, ca Franyó Zoltán, ale cărui lucrări, variate, multe, din diverse limbi, ar umple un capitol întreg. Gréda Iozsef, Szemlér Ferenc, Kiss Jenő, Majtényi Erik, etc.**

Multe pagini de proză din contemporanii romîni au prins graiul lui Petőfi, datorită unor condeie încercate.

Deosebit de importante sînt paginile din Igaz Szó **intitulate** Kortárs román írok, **cu date biografice și studii despre scriitorii: Cezar Petrescu, V. Em. Galan, Maria Banuș, Mihai Beniuc, Horia Lovinescu, Francisc Munteanu, etc.**

Luceafărul se asociază cu toată căldura la sărbătoarea confratelui său Igaz Szó.

Redactorii și colaboratorii lui se fac părtași vibrantului salut exprimat de Ov. S. Crohmălniceanu în numele Vieții romînești, publicat în fruntea numărului festiv, și asigură gruparea de la Igaz Szó **că le va urmări, cu atenția cuvenită, munca depusă pe ogorul prieteniei poporului romîn cu minoritățile naționale, în efortul comun de construire a socialismului în patria noastră**

L.

Pagini despre G. Topîrceanu

In n-rul 5 pe anul acesta al revistei clujene **Steaua,** Otilia Cazimir publică o suită de însemnări și amintiri despre autorul **Baladelor vesele și triste,** extrase din volumul în pregătire, **Prietenii mei scriitorii.** In cîteva pagini pline de dragoste și caldă pioșenie, sînt evocate peregrinările celui care a scris nemuritoarea **Baladă a chiriașului grăbit** prin Iașul primelor decenii ale secolului prezent. Preocupată mai puțin să facă o operă de exegeză, scriitoarea stăruie mai ales asupra atmosferei în care a trăit și a scris Topîrceanu, asupra preocupărilor sale. Fiind una din ființele apropiate scriitorului, Otilia Cazimir relevă multe fapte și aspecte inedite a căror autenticitate nu poate fi desigur contestată.

Prețioase deopotrivă pentru studiile de istorie literară, ele nu sînt mai puțin apreciate de simplul cititor care descoperă noi fapte și laturi ale vieții și personalității unui scriitor atît de iubit ca G. Topîrceanu. Prin lirismul lor, prin acea nostalgică dragoste față de Iașul sanctuar al unor vechi tradiții cărturărești — rîndurile Otiliei Cazimir amintesc de emoționanta **Masă a umbrelor** a lui Ionel Teodoreanu, document remarcabil asupra unei epoci și a unor mari figuri din istoria literaturii noastre.

Lectura acestor însemnări în care se fac cu prisosință remarcate grația, finețea și tonul acela de caldă și duioasă dragoste atît de cunoscut scrisului Otiliei Cazimir, ne-a prilejuit pe lîngă satisfacție și regretul totodată de a ne afla în fața unor pagini de acest gen oarecum singulare în coloanele revistelor noastre.

Ne gîndim la faptul că scriitori ca maestrul Tudor Arghezi, Ion Agîrbiceanu, Mihail Sorbul, N. Dunăreanu ș. a. ar putea da, pe lîngă cele scrise pînă acum, minunate pagini de amintiri asupra unor vremuri și oameni ce-au fost, mărturii și documente prețioase atît pentru istoria noastră literară cît și pentru simplul cititor.

t. ion

Lev Tolstoi despre munca literară

Interesul cu care tinerii scriitori au întîmpinat apariția broșurilor clasicilor ruși despre munca literară, apărute în **Mica bibliotecă critică,** este cu totul legitim. Învățămintele ce se desprind din cunoașterea procesului de creație al unor scriitori de prestigiu apar cu atît mai evidente cu cît parcurgem cea mai recentă apariție din seria amintită: volumul de eseuri, confesiuni, fragmente epistolare și memorialistice ale lui Lev Tolstoi.

Intrucît am recitit și broșurile anterioare cu aceeași temă (Pușkin, Krîlov, Pisarev Turgheniev, Cehov) considerăm că modul în care fiecare dintre creatorii amintiți se rostește în favoarea artei umaniste, inspirată de societate și oglindă a proceselor istorice, îl caracterizează și pe Tolstoi. De aceea nu vom reveni asupra acestui aspect, zăbovind în schimb asupra altora strict specifice lui.

De pildă, este interesant de văzut cum concepe Tolstoi rostul literaturii și cum se conturează din propriile mărturisiri, în funcție de accepția dată orizontului vizionar, pasiunea cizelatoare și forța de zămislire a scriitorului însuși. Principiul de bază deseori evocat este următorul: **„Dacă e vorba să scrii, atunci fă-o numai cînd nu poți să nu scrii".** Confesiunea, cu o valoare aforistică, este cu atît mai prețioasă cu cît a fost încredințată jurnalului său de scriitor cu un an înainte de moarte, cînd experiența și maturitatea lui cîștigaseră deplina notorietate. Ce menire conferă Tolstoi scrisului? **„Pricipalul țel al artei... este acela de a scoate la lumină, de a spune adevărul despre sufletul omului... Arta este un microscop pe care artistul îl îndreaptă spre ascunzișurile sufletului său, dezvăluind oamenilor aceste ascunzișuri comune tuturor".**

Condițiile pe care — după Tolstoi — trebuie să le îndeplinească o lucrare realizată, ținînd de prezența a trei factori deoarece numai **„...originalitatea, expresivitatea și sinceritatea — în grade diferite, determină valoarea operelor de artă ca atare...**" Marele scriitor are în vedere și un al patrulea element, dar pe acela nu-l mai enumeră, întrucît îl amintește pretutindeni: caracterul democratic al literaturii: **„Numai autorii care cunosc poporul din proprie experiență și trăiesc alături de dînsul, izbutesc să scrie bine pentru popor".** Dealtfel, după cum remarca Tolstoi în eseul **Ce este arta?,** arta viitorului **„va trebui să satisfacă exigențele tuturor oamenilor, ale marilor mulțimi ce trăiesc din truda lor".**

Dorinței de a fi înțeles i s-a asociat permanent preocuparea pentru formă, măiestria ca trăsătură distinctivă a comunicării artistice, prin imagini, fiind la Tolstoi considerată drept o componență a procesului creației. Cu acest înțeles ne apropiem de afirmații sau însemnări de genul **„Scriu și refac. Gîndul la munca uriașă ce m-așteaptă nu mă înspăimîntă".** Ne aflăm în 1865 și e vorba de **Război și pace.** Doi ani mai tîrziu, Tolstoi consemnează în legătură cu munca de finisare a aceleiași opere: **„Sînt pe cale să isprăvesc, adică refac și iar refac, și mai refac odată partea a 3-a. Acest ultim retuș îmi cere foarte multă muncă și încordare".**

Citatele și exemplele la care ne-am referit vorbesc îndeajuns și semnificativ despre truda, înalta probitate și exigența cu care marele creator își elabora fiecare operă. El oferă tinerilor scriitori un rodnic prilej de meditație.

h. zalis

Cum își informează revista „Magazin" cititorii

Revista Magazin **are pe lîngă atîtea rubrici și sectoare și o rubrică intitulată** Vitrina cu cărți **în care sînt prezentate cititorului ultimele noutăți editoriale. Grație unui grup de colaboratori permanenți care asigură apariția** Vitrinei, **revista oferă cititorilor păreri critice comprimate odată cu expunerea subiectului cărții respective. Arătînd o deosebită preferință operelor și autorilor de faimă universală, în cîteva rînduri sînt expediați, comentați și explicați o seamă de scriitori ca: Flaubert, Anatole France, Apuleius, Tagore, Edgar Allan Poe, etc. ceea ce trebuie să recunoaștem e un tur de forță și un record, pe care l-am fi remarcat la modul elogios dacă în toate aceste recenzii nu ne-ar fi lovit o totală lipsă de simț critic și discernămînt, o tendință spre vulgarizare și banalizare.**

Mai puțin preocupată de operele literaturii noastre contemporane, recenzarea lor — atît de sporadică dealtfel — se face expeditiv, cu o totală lipsă de răspundere față de cele scrise și respect față de cititor. Numai astfel a fost posibil să fie elogiată o carte ca Palate și oameni, **de Iosefini și Pintilie. Și tot în acest mod, fără rezerve și simț critic, este prezentată de Sergiu Drăgan cartea Mariei Vlad,** Drumuri. **Exemplele s-ar putea înmulți și la loc de cinste ar sta, fără îndoială, recenziile semnate de Sever Mincu și Rodica Nicolescu, unde tendința spre facilitate, spre banalizare, spre tratare vulgară a cărților, este mai evidentă. Recenzia la cartea lui Octav Pancu-Iași,** Ala-bala-portocala, **oferă o adevărată mostră de inaptitudine și prost gust în prezentarea unei cărți. Recenzentul — Sever Mincu — informează pe cititori că autorul descrie în această carte o seamă de fapte foarte importante pentru copii cum ar fi: „de ce cățelușul Top se prăpădește de rîs, îngrijorîndu-l foarte tare pe povestitor", de ce un pui de elefant care nu vroia să mănînce, înfulecă zdravăn atunci cînd stă la masă cu copiii scriitorului, ș.a.m.d.**

Inexactitățile referitoare la unele opere ca și la unele personaje, completate de unele aprecieri „originale" și la modul general asupra operelor, abundă și ele în recenziile discutate. Pentru a da un exemplu, să luăm recenzia la celebra carte a lui Romain Rolland Colas Breugnon, **recenzie semnată de G. Cuibuș. Despre eroul cărții, recenzentul afirmă candid, că era „sculptor desăvîrșit", că știa să „iubească cu frenezie" și că „își pierde picioarele". Cititorul cărții lui Romain Rolland, se va mira desigur, închipuindu-și probabil că este vorba despre vreo ediție necunoscută sau o variantă rămasă în manuscris a romanului. Cît privește cartea în general, opinia semnatarului e categorică și tot atît de... originală.** „O carte care odihnește simțirea". (Magazin, **10 mai 1958**).

Spuneam că exemplele s-ar putea înmulți și că fiecare recenzie din paginile revistei Magazin **ar putea oferi cîteva mostre de acest gen.**

Dar nu aceasta interesează. Important e faptul că redacția Magazinului **ar trebui să acorde o mai mare atenție rubricii de recenzii. Și mai ales să arate o preocupare permanentă pentru cele mai valoroase creații contemporane — atît de rar recenzate — oferind cititorilor, în acest fel, o oglindă fidelă și promptă a actualității literare. Nu ne îndoim că aceasta este dealtfel și dorința revistei.**

p. t.

Succese

In numărul festiv de 23 August, Gazeta literară **a publicat sub titlul** Poeții cîntă sărbătoarea eliberării, **o remarcabilă pagină de versuri închinate marelui eveniment. Semnează (în ordine alfabetică): Al. Andrițoiu, Camil Baltazar, Maria Banuș, Mihai Beniuc, Radu Boureanu, Nina Cassian, Mihu Dragomir, Ion Horea, Nichita Stănescu și Cicerone Theodorescu. Fiecare aduce prinosul său liric eliberării, dovedind că se poate ieși, cu succes, din impasurile comune ale poeziei de circumstanță, celebrînd cu seriozitate, în forme originale specifice, desfăcute de manierele convenționale, un act istoric de importanța aceluia aniversat de poporul nostru la 23 August. O mențiune pentru tînărul Nichita Stănescu care, după o suită anterioară de poezii ocazionale mediocre, s-a apropiat, prin evocarea** Cînd soarele viu... **de lirica autentică. Redacția** Gazetei literare, **care a alcătuit pagina, merită, fără îndoială, felicitări. Cu recolta de la 23 August, ea a dovedit că se pot realiza, în materie de poezie, și numere interesante, valoroase, pe gustul marii mase de cititori. Succesul înregistrat va fi sperăm, un real preludiu al unor succese viitoare, pe care noi i le dorim din toată inima.**

Absențe

Săptămînal, **Gazeta literară** și **Contemporanul** publicau sub semnătura lui Savin Bratu sau Mihail Petroveanu și, respectiv, a lui Radu Popescu, obișnuita, îndătinata și atît de necesara cronică literară. Cititorii se obișnuiseră cu ea și o parcurgeau cu interes, chiar dacă opiniile exprimate într-însa nu erau întotdeauna suficient de obiective. In ultima vreme, cele două publicații înserează arar sau de loc atari materiale critice. Radu Popescu se ocupă de alte probleme, semnînd sporadic cronica al cărei titular este; **Gazeta** umple spațiul cu recenzii și prezentări. Iar cititorii încep să se neliniștească: Au intrat cronicarii în vacanță? Rubrica și-a dovedit cumva, inutilitatea? Sau ce s-a putut petrece? E drept, Savin Bratu se îndeletnicește acum cu redactarea unor studii de sinteză. Dar fotoliul său n-a rămas gol: Paul Georgescu și-a transferat cronica săptămînală de la **Romînia liberă** la **Gazeta literară.** Să-i amintim de angajamentul ce și-l lua, public, la 26 iunie a.c., de a susține, împreună cu M. Petroveanu, rubrica de la **Gazetă?** Au trecut două luni de atunci și în acest răstimp, dacă nu ne înșelăm, n-am avut prilejul să citim în **Gazetă** decît o singură cronică (a lui M. Petroveanu). Vine toamna. Poate că și cronicarii **Contemporanului** și ai **Gazetei literare,** se vor întoarce, în sfîrșit la uneltele lor.

a. m.

Ceea ce ar vrea, dar nu poate Cian Kai-și
(Caricatură de Arndt, din „Neus Deutschland")

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51: ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.79.46; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an;
Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

Bibl Rep

OPTICA SCRIITORULUI

de I. D. BĂLAN

Frumosul din viaţă, în ceea ce are el mai propriu şi mai semnificativ, ca şi adevărurile adînci, ascunse în taine seculare, se refuză punctelor de vedere înguste şi unghiurilor optice lipsite de orizont. De aceea, întocmai ca în optometrie, de pildă, şi în artă unghiul de vedere al observatorului, al subiectului care cercetează, reflectă şi interpretează lumea obiectivă, joacă un rol de maximă importanţă. Atîta doar că în artă unghiul optic ţine mai puţin de planul fizic şi mult, infinit mai mult, de un plan ideologic. In funcţie de acest unghi optic, lumea şi fenomenele din viaţa socială ne pot apărea în contururi clare şi sigure, estompate şi incolore, dezvelite în esenţa lor structurală sau simple năluci, mereu înghiţite de depărtări ca o ciudată fata morgana. Unghiul optic bine ales — ne confirmă fizica luminii — dă orizont larg şi perspectivă adîncă vederii, înlesneşte perceperea optimă a unor fenomene care, la o privire superficială, par a fi destinate să rămînă pentru veşnicie taine inaccesibile minţii omeneşti. Un răsărit de soare, să zicem, poate fi contemplat în frumuseţea lui cotidiană din multe unghiuri ; nu poate fi însă contemplat în toată suprema lui măreţie, în toată acea solemnitate gravă de nouă geneză — cînd, ca un prunc din pîntecele mamei, Helios se iveşte din spume — decît dintr-un unghi optic prilejuit de un ţărm de mare sau de un munte cu cîmp de vedere deschis către imense întinderi de ape. Cu atît mai mult, un scriitor n-ar putea zugrăvi răsăritul şi strălucirea şi mai impunătoare a socialismului, în toată complexitatea şi frumuseţea lui unică, decît din unghiul optic, oferit de cel mai înalt pisc al gîndirii umane, cu perspectiva cea mai întinsă spre mările viitorului : filozofia marxist-leninistă. De aceea, perspectiva scriitorului realist socialist asupra dezvoltării societăţii, pentru a fi conformă cu adevărul vieţii trebuie să fie aceea a unui om care ştie să descopere şi să se călăuzească în acţiunile sale după legile obiective ale vieţii şi nu după înşelătoarele năluci subiective.

Poposind puţin asupra rolului unghiului optic în procesul creării operei de artă, reţinem — din zecile care ar putea fi citate — un exemplu mai mult decît concludent. E vorba de Şoimii şi de Nicoară Potcoavă. Nu spunem o noutate afirmînd că acelaşi subiect sau aceeaşi temă pot juca un rol funcţional deosebit în viaţa fiecărui autor, în raport cu „ecuaţia sa personală", cum ar zice Gorki, cu unghiul optic prin care sînt privite. Zgîrcitul şi avariţia au, în general, alte înfăţişări în Aulularia lui Plautus, în Avarul lui Molière sau în Hagi Tudose a lui Barbu Ştefănescu Delavrancea. Cu cît intră mai mult în unghiul de vederi al realismului critic, acelaşi viciu, prezentat mai accentuat în determinările lui sociale şi, oarecum, acelaşi personaj capătă alte semnificaţii, mai adînci, mai complexe, mai fireşti. In cazul pieselor amintite, datorită unghiului optic al realismului critic, mai luminos decît al clasicismului veacului al XVII-lea sau al realismului antic, valoarea lor estetică sporeşte în funcţie de virulenţa tot mai crescută a viciului respectiv. Subiectul Iphigeniei — ca să luăm un alt exemplu cu totul întîmplător — va îmbrăca alte valenţe sufleteşti la Euripide, la Racine sau la Goethe ; subiectul Cidul-ui, reluat de Corneille, se va deosebi de drama lui Guillen de Castro, cum Luceafărul lui Eminescu se deosebeşte de basmul popular Fata în grădina de aur, cules de germanul Kunisch. In exemplele citate, schimbarea unghiului optic de la scriitor la scriitor, a influenţat în majoritatea cazurilor mai mult deosebirile strict literare, cîtă vreme la Sadoveanu, deşi în cadrul operei aceluiaşi scriitor, deosebirile sînt mai adînci, mai structurale vizînd ideologia.

Consacrate aceluiaşi subiect, aceleiaşi teme, aceluiaşi moment istoric „de cumpănă şi frămîntare, cînd ţara gemea şi multe inimi laşe băteau sub zale aurite, iar trădarea zdrobise, odată cu marele Ion Vodă cel Cumplit şi nădejdea în zile mai bune", cele două cărţi, deşi atît de apropiate, se deosebesc fundamental calitativ, nu numai din pricina celor cinci decenii care le despart, şi în care experienţa şi talentul autorului s-au îmbogăţit, ci mai cu seamă din cauza unghiului optic nou, prilejuit de metoda de creaţie a realismului socialist. Mihail Sadoveanu a manifestat încă din perioada debuturilor sale literare o caldă simpatie pentru cei mulţi şi obidiţi; i-a înţeles, le-a cîntat durerile şi amarurile vieţii, i-a învăluit într-o atmosferă de vrajă, de eroism şi gravă poezie. Totuşi, între unghiul acesta, oferit de o înţelegere larg umanitară, romantică, a durerilor celor mulţi şi unghiul concepţiei marxiste e un drum lung. Cu toate implicaţiile sociale, Şoimii — din pricina unghiului optic — rămîne doar un amplu poem închinat unor peripeţii şi patimi tinereşti, unei drame circumscrise pe destinul cîtorva individualităţi. Poezia naturii se bucură în Şoimii de o mai mare atenţie decît drama oamenilor, lirismul copleşeşte epicul şi înlătură notaţia obiectivă. Masele populare, cu rolul lor covîrşitor în făurirea istoriei, îşi găsesc un loc mult prea sărac. Reluînd subiectul de pe poziţii ştiinţifice în interpretarea istoriei, în Nicoară Potcoavă, Mihail Sadoveanu realizează capodopera creaţiei sale. Unghiul optic nou, mai cuprinzător şi mai luminos, scoate în plin centru masele populare, rolul lor în grelele lupte din istoria ţării. Acest material de viaţă, incomparabil mai bogat, impune şi o schimbare fericită în construcţia cărţii şi în desfăşurarea subiectului. Construcţia e mai solidă, cu desfăşurări epice mai largi, în care se cuprinde mai împlinită viaţa norodului, atitudinea sa în faţa istoriei ; fresca socială este mai bogată şi mai plină de culoare, dramatismul acţiunii mai accentuat şi perspectiva socială mai adîncă, prin justa prezentare a raportului dintre conducători şi popor, prin puternica subliniere a ideii de înfrăţire şi continuitate în luptă, prin convertirea lui Nicoară în simbol al luptei populare pentru dreptate şi libertate.

Nu ne-am propus, firesc, să facem o statistică exhaustivă a exemplelor din literatura noastră nouă care ne-au sugerat ideea articolului. Ar însemna zeci de monografii sau chiar o adevărată istorie literară contemporană. Ar trebui totuşi amintit exemplul copleşitor al lui Tudor Arghezi care, din unghiul optic al epocii noastre socialiste, împlineşte mesajul realist al poeziei sale şi dă răspunsuri de o autentică înălţime filozofică unor zbateri şi nelinişti sufleteşti, ce au stat în centrul preocupărilor sale poetice timp de o jumătate de veac. Fresca lirică 1907 şi mai ales înălţătoarea Cîntare omului sînt incontestabil rodul unui punct de vedere înaintat, al unei concepţii ştiinţifice asupra evoluţiei omului şi a societăţii umane. Drama cunoaşterii metafizice, chinul acela tantalic de a găsi sensul vieţii şi rostul omului pe pămînt, durerea provocată de spargerea Cuvîntului în care-l bănuia pe Dumnezeu, dezamăgirea amară adusă de vidul din Cuvînt, etc., etc., primesc astăzi răspunsul cuvenit din partea lui Tudor Arghezi însuşi, în a cărui operă, ca şi-ntr-a lui Mihail Sadoveanu, remarcăm acelaşi salt dialectic spre un unghi optic realist socialist. Fermitatea ideologică şi ţinuta etică din versurile lui Mihai Beniuc, măreţia prometeică a omului din Oda fulgerelor de Mihu Dragomir, eroismul Minerilor din Maramureş, frumuseţea morală a eroului comunist Lazăr de la Rusca, din poemul cu acelaşi titlu al lui Dan Deşliu, lupta lui Darie din Desculţ de Zaharia Stancu, bogăţia sufletească a unui Adam Jora, din Pasărea Furtunii de Petru Dumitriu, semnificaţia profund socială a lui Ilie Moromete din romanul lui Marin Preda, Mitru Moţ din Setea lui Titus Popovici, figura luminoasă a lui Bălcescu din drama şi romanul lui Camil Petrescu şi atîtea alte realizări ale literaturii noastre noi, ar fi fost oare posibile fără plasarea fermă a acestor scriitori pe poziţiile realismului socialist, fără dobîndirea unui unghi optic în stare să reliefeze esenţe, să ierarhizeze valori, să creeze perspective, să arunce un fascicol puternic de lumină asupra destinului acestor personaje ? Fără îndoială că nu. Ce-ar fi devenit, de pildă, Ilie Moromete într-o viziune mic-burgheză ? Un om măcinat de o dramă meschină, a cărui gospodărie şi familie se destramă inexorabil ca sub urgia unui blestem. Toate încercările lui de a se salva ar fi semănat cu nişte sterpe exorcisme. Şi ce altceva decît un învins jalnic ar fi ajuns Anton Filip din romanul Bărăgan al lui V. Em. Galan, dacă lupta şi viaţa lui grea ar fi fost privite dintr-un unghi optic mărginit, înceţoşat de sentimentalism burghez, lipsit de perspectivă mai adîncă ? Notele naturaliste, universul închis, finit ca un cerc, comportarea ciudată a unor personaje din Groapa lui Eugen Barbu, nu se datoresc oare şi unghiului optic nesigur al autorului ? Ţăranii fals prezentaţi în Zbaterile lui Toma Spătaru, muncitorii creaţi pe calapodul unei structuri sufleteşti burgheze din nuvela Intoarcerea de Ioana Munteanu, au ieşit fără îndoială dintr-o concepţie străină de ideologia marxistă, şi-au fost văzuţi dintr-un unghi optic întunecat. Veridicitatea oglindirii, lărgimea orizontului, unghiul optic se bazează, în toate cazurile, pe concepţia despre lume a scriitorului, pe spiritul său partinic.

Anul I, Nr. 6; 1 octombrie 1958. • Apare la 1 şi 15 ale lunii. • 16 pagini • lei 1,50

Proletari din toate ţările, uniţi-vă !

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

DE STRAJĂ CUCERIRILOR REVOLUŢIONARE

Desen de P. NAZARIE

Zăpada

de MAO ŢZE-dun

Priveliști preafrumoase, cum pot să vă cuprind ?
In nord, tăcute gheţuri pe mii de li se-ntind,
Şi parcă trec puhoaie de bivoli în cirezi,
Cînd pe întinderi vaste se-nvolburâ zăpezi,
Şi curg, şi curg întinderi de fum, din infinit,
La nord de Zidul Mare şi pînă-n răsărit,
Şi molcom e izvorul şi plin de farmec e,
Şi molcomă e delta albastrului Yang-Tze !

Se zvîrcolesc dragonii de-argint prin munţii nanţi.
Viforniţa stîrneşte grămezi de elefanţi,
Şi bat, şi bat întinderi cu labele de fier,
Mugind în vijelie cu trompele spre cer...

II

Dar iată, uraganul s-a dus, şi cerul sur.
Pămîntul îşi întinde veşmîntul alb şi pur,
Şi glasul tău, o, ţară, îmi sună în urechi.
Şi parc-aud eroii din timpurile vechi,
Şi văd cum focul sacru din suflet şi-l pierdu
De mult, de mult, zadarnic, şi hanul Tzin şi U.
Şi-a fost măreţ şi Gingis, dar faima lui, curînd,
S-a risipit, şiraguri de vulturi săgetînd !
S-au dus şi hani şi timpuri şi vechile zăpezi !

★

Pe oamenii de astăzi, să vii la noi, să-i vezi...

Tălmăcire de **Eusebiu Camilar**

o seamă de cuvinte

Tudor Arghezi: Cartea cu jucării

Cartea cu jucării are un profil neobișnuit. Arghezi se dovedește și cu această ocazie un scriitor al surprizelor. Nu știm în ce măsură copiii înțeleg lucrurile spuse în volum, căci, evident ele ascund o înțelepciune și o problematică valabile pentru toate vîrstele. Ni se pare mai mult o carte despre „cei mici" decît pentru ei. De la Creangă încoace ne obișnuiserm cu amintirile din vremea poznelor nevinovate. Tudor Arghezi

oferă și astădată observații la persoana a treia. Relatările au caracter patern încifrînd largi sensuri și învățăminte etice. Parcurgem admirabile pagini de poezie a vieții de familie. Cosmosul capătă proporțiile ogrăzii. Jucăriile sînt de fapt copiii scriitorului, prilejul tuturor reflecțiilor sale. Drama pisoiului oropsit ajunge, prin sensibilitatea băiatului și fetiței, subiect de meditație. Numele unui cîine este evocat cu pietatea ce se cuvine unui erou. Cînd și cînd în conflicte, discuții, peripeții, intervine și mama. Ea este totuși personajul cel mai sever din familie. Fiecare gest, replică ori întrebare își are farmecul său inedit. Psihologia copilului se confundă în acest punct cu literatura, iar noi pătrundem într-o lume mică, orînduită după regulile intime ale convieţuirii casnice unde numai sentimentele păstrează dimensiuni obișnuite. Aici totul este în așa fel aranjat încît banalul pare fermecător și optimist, cotidianul extraordinar, pămîntul necuprins. E o carte unică în literatura română. Pentru copii fiecare clipă e o descoperire. O tabletă povestește, bunăoară, aventurile unui ceas de buzunar descoperit de Baruțu și Mițura: „La săritura imediată a capacului s-a adaos tictacul ridicat la ureche. Muzicalitatea monotonă a bătăii avea pentru auzul lor un farmec desigur complicat, de vreme ce ore întregi ascultîndu-l, surîsuri delicate se succedau ca orele luminii, pe figura lor trandafirie".

Cartea cu jucării poate fi considerată un adevărat manual de educație estetică. Se promovează ideea că frumosul ține de ceea ce înconjoară și înțelegerea lui este proprie esenței noastre umane. De aceea tabletele cuprinse în volum nu pot fi considerate valabile doar pentru o categorie de cititori, ci pentru toți. Antrenează copiii prin întîmplările neprevăzute descrise, suscită interesul maturilor în măsura în care creează acea poezie a fericirii părintești despre care vorbeam.

Culegerea completează definitiv încă o latură a activității literare a lui Tudor Arghezi — nume scump în configurația spirituală a patriei.

GH. ACHIȚEI

Zaharia Stancu: Florile pămîntului

Pe Darie, copilul de țărani necăjiți din Omida, îl știm din romanul Desculț. Au trecut mai mulți ani de la apariția romanului și edițiile, multe și ele, trase una după alta s-au epuizat repede. Tălmăcită în o multime de limbi, cartea își cucerește acum loc în literatura universală.

Iată însă că Zaharia Stancu se întoarce cu Florile pămîntului (recent apărută într-o nouă ediție) la cartea de-atunci să povestească o întîmplare frumoasă pe care o trecuse cu vederea. Flăcău de vreo cincisprezece ani, Darie se tocmește argat. Boierul îl trimite cu o scrisoare din satul lor dunărean, tocmai la București. Era prin toamna lui 1916 nemții cotropiseră aproape întreaga țară, jefuind-o de la un cap la altul și curgînd pe toate drumurile... Băiatul plutește pe Dunăre pînă la Giurgiu, întovărășind doi țărani, apoi de-acolo, peste Bărăgan, o pornește pe jos spre Capitală, străbătînd locurile pustiite de cotropitori.

Ancheta epică, minuțioasă și neobosită, cu impresionante îngrămădiri de fapte și oameni menite toate să stea mărturie prin Desculț, în procesul unei orînduiri de jaf și asuprire, dă în cartea de-acum locul unui candid fior liric. În ochii copilului din barcă culorile și luminile își păstrează nuanțele, tonurile și apele, își mențin vraja în ciuda încrîncenărilor dintre oameni și a urîtului. Cartea lui Zaharia Stancu este cartea unui copil din '916, Darie. Și fiind cartea unui copil, este o carte de poezie.

Dunărea, aceasta e poezia cărții. Lauda Dunării. Dunărea cu apele ei leneșe sau aprige și învolburate, cu luncile ei fermecătoare, cu bălțile și stufărișurile lor, Dunărea cu cîmpiile ei bogate în grîne și în dobitoace mici și mari, Dunărea cu șlepurile, bărcile, comerțul, porturile și viața lor clocotitoare... Dunărea de azi, de ieri, de acum mii și mii de ani. Dunărea strămoșilor noștri ciudați la înfățișare, aspri dar viteji. Copilul stă în barcă, privește și visează cît e drumul; un cadru mai bun pentru un poem — cum e Florile pămîntului — nu se poate.

Dar cele mai de preț podoabe ale acestor meleaguri minunate sînt oamenii. Ei sînt „florile pămîntului".

Oprindu-se îndelung asupra descrierii frumuseții meleagurilor dunărene și a sufletului oamenilor care le locuiesc, scriitorul nu face decît să-și pregătească cititorul pentru contrastul monstruos pe care-l face cu aceste frumuseți — războiul. Valorile sînt răsturnate și nimicite, totul seamănă durere și confuzie. Astfel visele copilului legănat de Dunăre se prefac brusc în coșmaruri. Și dîndu-și seama că războiul se duce pe spinarea lipsiților și a lihniților de foame, pentru îmbogățirea bogaților și săturarea săracilor, copilul simte ura cum îl împinge la luptă — și nu mai e copil.

Sînt zguduitoare tablourile de la sfîrșitul cărții în care e zugrăvită durerea și moartea sătelor românești după izbînda vremelnică a nemților în primul război mondial. Casele dărîmate, locurile pustii, drumurile semănate cu lesuri, cimitirele nemților răpuși în aventura lor neroadă pe meleagurile noastre — sînt toate fapte care demască și acuză.

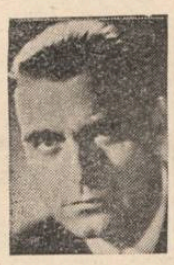

Stilul reținut, retezat cu repetiții pline de tenacitate, limba aceea dură și plină de farmec care-l distinge pe Zaharia Stancu, prozatorul o datorește poetului. Căci versul și proza se împletesc în povestirea scriitorului; proza și versul — literatura și muzica. De fapt topica aceasta contorsionată, bolovănoasă, slujește scriitorului de obicei la exprimarea unor stări psihice delicate și greu de notat, clar, direct. Altfel, în fața unui orizont mai larg, fără opreliști, scriitorul știe să folosească și proza amplă, de largă respirație, cu contururi și nuanțe adesea întîlnite la Iser. În plus, structura epică a povestirii se lărgește nemăsurat pentru că acțiunea momentului, amintirile copilului și gîndurile lui — materializate în așa măsură încît furnizează chiar persoane care vin în prim plan și vorbesc — sînt notate de scriitor în registre care pot fi urmărite de cititor concomitent.

FLORIN CHIRIȚESCU

Ilya Ehrenburg: Insemnări din Japonia

Călător neobosit de-a lungul meridianelor, Ilya Ehrenburg concepe călătoria ca un mijloc eficace de cunoaștere reciprocă, de apropiere între popoarele lumii împotriva oricăror piedici temporare, un mijloc de a dărîma prejudecățile și de a crea un climat favorabil cunoașterii și colaborării între popoare. Recenta sa călătorie în Japonia — a fost primul scriitor sovietic care a descins pe pămîntul nipon după restabilirea relațiilor diplomatice dintre cele două țări — îi prilejuiește o suită de însemnări în care cu aceleași calități recunoscute ale scrisului său face un tablou fidel și competent al Japoniei contemporane.

Considerînd aportul fiecărui popor la tezaurul civilizației umane la fel de valoros și important, Ehrenburg relevă întotdeauna în modul de viață și în viața spirituală a unui popor acele laturi majore care-i sînt caracteristice și-i definesc profilul. Pentru aceasta, informația erudită, documentația prealabilă și modul deschis, lipsit de prejudecăți în a privi și înțelege lucrurile, îi permit, ca făcînd adînci incursiuni în istoria poporului japonez, să găsească acele trăsături ce se manifestă pregnant de-a lungul veacurilor și formează azi coordonatele viabile ale Japoniei din cel de-al șaselea deceniu al secolului al XX-lea.

În ciuda paginilor remarcabile, generoase, pe care le-au scris despre Japonia veacului nostru oameni ca G. B. Shaw și alții, opinia burghezului european considera Japonia ca o țară a Orientului îndepărtat în care intrau ca singure și esențiale aspecte ale realității exotismul, decorul dulceag al păpușilor, surîsul

gheișelor și spiritul militarist de veșnică supunere. Călătorii occidentali nu făceau, în felul acesta, după o expresie a lui Ehrenburg, decît să subordoneze „realitatea propriei lor gîndiri".

Pentru Ilya Ehrenburg, Japonia, țara izbitoarelor contraste, atît de derutantă pentru noul sosit, nu-i decît Japonia la un anumit moment al evoluției ei: o Japonie în care există Hiroshima și Nagasaki, în care prezența cotropitorului străin trezește indignarea și protestul, unde există șomajul și multe lucruri nu sînt așa cum le-ar dori poporul japonez. Cunoscută în varietatea ei și meditată în sensurile-i profunde, Japonia îi apare ca o țară în care problema convietuirii tehnicii moderne cu tradiția riguroasă și austeră, e o problemă de sinteză ce preocupă pe niponul de astăzi. Interesul pentru noutate, setea de cultură, remarcabila ușurință de a adapta și a produce, a creat o Japonie contemporană în care există, în afară de păpuși, „excelenți savanți, fizicieni, mari medici, admirabili arhitecți, emeriți constructori, talentați regizori de film." Toți aceștia, produs al geniului național și al Japoniei contemporane se străduiesc să-și construiască o țară în care pentru a putea să-și desfășoare munca lor, pacea trebuie să fie aceea care să domnească. Peste tot Ehrenburg remarcă manifestarea acestei voințe și zărește distincte semnele izbînzii.

Însemnările lui Ilya Ehrenburg au acele trăsături atît de specifice artei și personalității sale pe care le-a definit pregnant și succint maestrul Tudor Arghezi: „El este unul din scriitorii care nu s-au jucat niciodată cu misiunea lor, în amabilități concesive și aproximații de cugetare: El e net, categoric, clar și frumos."

ION TĂTARU

Mihail Ralea: Scrieri din trecut, III

Al treilea volum al Scrierilor din trecut cuprinzînd studii și articole de literatură și filozofie, publicate mai de mult sau mai recent, vine să demonstreze două laturi esențiale ale activității și personalității critice a acad. Mihail Ralea: una, istorică, indicînd curba formării autorului către concepția înaintată a zilelor noastre, alta, am zice axiologică, fundamentată pe marea lui pasiune pentru toate formele de manifestare a vitalității spirituale, pe nestăpînitul amatorism (în sensul major al cuvîntului) de idei, pe căutarea febrilă de certitudini și de adevăruri, pe curiozitatea universală ce amintește de umaniști, pe îndrăzneala sa intelectuală susținută de o alertă informație, pe un orizont spiritual de o mare amploare și de o rarisimă adîncime.

De bună seamă, notațiile noastre sînt cu mult prea sumare pentru a putea înfățișa toată bogăția de idei și vasta perspectivă a gîndirii autorului. De aceea vom stărui deocamdată, asupra studiilor cu caracter literar, în speță asupra „portretelor literare", adică acolo unde îmbinarea sau interferarea documentului cu sistemul teoretico-estetic oferă prilej de analiză și de clasificare, de judecată critică și de clarificare, de atitudine și de orientare, de concepție și de comprehensiune. Lăsînd la o parte portretele unor autori estetizanți ca Paul Valéry sau Paul Morand, ori unul cum este cel despre Rainer Maria Rilke, din care nu lipsesc idei de natură biologistă sau idealistă (cf. confesiunile autorului din Cuvînt înainte) reține atenția, în primul rînd portretul (poate mai adecvat studiul), despre Criticul științific G. Ibrăileanu. Autorul prezintă în sinteză, formația intelectuală, principalele idei ale operei și o analiză critică a activității promotorului revistei Viața românească, conducătorul, animatorul și redactorul principal al acesteia timp de treizeci de ani. După înfățișarea atmosferei și a climatului moral în care se formează concepțiile lui Ibrăileanu, autorul împarte activitatea criticului în trei faze: prima (1890—1898), cea a Evenimentului literar, a Muncii și a Lumei noi în care Ibrăileanu este sub influența ideilor marxiste; a doua (1898—1920) e cea poporanistă, generată de influența nefastă a narodnicismului; a treia fază (1920—1930) în care centrul preocupărilor îl constituie problemele de măiestrie literară. În toate aceste situații Ibrăileanu rămîne un „aprins progresist", un democrat, un luptător pentru cauzele de stînga: democrație, reformă agrară, expropriere a moșiilor, vot universal. Prin adeziunea sa la materialismul istoric, așa cum o dovedesc articolele de critică literară din Evenimentul literar, Ibrăileanu se apropie de concepția marxistă asupra artei. În felul acesta apar clar în dezvoltarea criticii românești două linii: una, Maiorescu-Dragomirescu-Lovinescu și alta Gherea-Ibrăileanu. Acesta din urmă a susținut teoria unității între fond și formă, a mediului creator, a talentului personal, a specificului național în literatură, împotriva exotismului și a cosmopolitismului, teoria realismului literar, a valorificării creației populare etc. Studiul lui M. Ralea spulberă, de asemenea, criticile neîntemeiate ce i-au fost aduse lui Ibrăileanu, precum: acuzația de nietzscheism, de simpatizant al pragmatismului, de pesimist și schopenhauerian.

Demne de reținut sînt și celelalte portrete: Lucia Mantu, H. Ibsen sau A. France, după cum studiile filozofice și reflecțiile mențin pe cititor la aceeași altitudine a ideilor, la aceeași adîncime a privirii și a gîndirii filozofice și literare. Dar, despre acestea, cu alt prilej.

GH. POALELUNGI

Mircea Radina: Un veac într-o seară

Povestirile lui Mircea Radina evocă, în succesiunea lor cronologică din volum, cîteva din momentele hotărîtoare ale luptei poporului nostru pentru dreptate și eliberare națională și socială. Firul narațiunii pornește de la faptele de eroism săvîrșite de ostașii români, alături de ostașii ruși, în timpul războiului de independență de la 1877, aduce apoi o mărturie dramatică din frămîntările și durerile marei răscoale țărănești din 1907, se continuă cu imagini din primul război mondial și se sfîrșește cu un episod emoționant din luptele purtate de ostașii noștri, în ultimul război mondial, pe pămîntul Cehoslovaciei, împotriva hitleriștilor. Tendința fiecărei povestiri, pe care autorul a realizat-o în bună măsura, este aceea de a contura distinct profilul moral al omului din popor, care, în decursul vremurilor, a luptat cu hotărîre și înalt spirit de sacrificiu pentru dreptate și libertate.

Evocarea acestor momente esențiale din istoria poporului nostru este realizată într-un mod relativ ingenios. Autorul încadrează povestirile într-o clacă țărănească, la care participă oameni din diferite generații, începînd cu moș Matei, veteran de la '77 și pînă la tinerii cu mustața de-abia mijită. Evenimentele petrecute cu ani în urmă sînt narate chiar de către cei ce au luat parte la desfășurarea lor, prezenți acum la clacă. Fiecare personaj, portretizat inițial în cîteva trăsături generale, este introdus în mod firesc în firul narațiunii, care capătă astfel continuitate, legătură logică, evolutivă.

Oamenii povestesc simplu, fără urmă de infatuare, caracterizîndu-se printr-o nobilă modestie, în lumina căreia istorisesc faptele lor de eroism și de luptă pentru dreptate socială ca pe niște întîmplări profund firești și legitime. Fiecare personaj are totuși individualitatea lui, felul de a povesti al unuia deosebindu-se de al altuia. Dintre toți, mai clar și precis conturat este veteranul de la '77, ale cărui particularități de vorbire sînt bine surprinse definindu-i șătoșenia, umorul subtil, lipsa oricărui retorism. In alte cazuri, autorul procedează însă uneori simplist, schilodind cu intenție anume cuvinte pentru a reda vorbirea țăranilor.

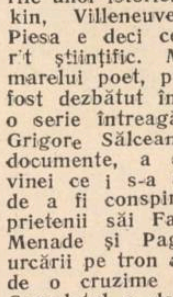

Povestirile sînt de dimensiuni reduse, dar au nerv dramatic, reușind să țină mereu vie atenția cititorului, să-l captiveze. Autorul știe, în general, să selecteze amănuntul esențial, semnificativ, să proporționeze echilibrat și logic episoadele narațiunii. In evoluția scriitoricească a lui Mircea Radina, ele constituie un neîndoielnic și promițător progres.

TEODOR VIRGOLICI

Grigore Sălceanu: Ovidius

Cele 5 acte ale tragediei în versuri Ovidius sînt rodul serioaselor investigații prin lucrările unor istorici ca: Tacit, Maşkin, Villeneuve, Ripert, Pîrvan. Piesa e deci concepută în spirit științific. Motivul relegării marelui poet, precum se știe, a fost dezbătut în fel și chip, de o serie întreagă de cercetători. Grigore Sălceanu, întemeiat pe documente, a stăruit în jurul vinei ce i s-a adus lui Ovidiu, de a fi conspirat împreună cu prietenii săi Fabius, Messala, Menade și Pagus, împotriva urcării pe tron a lui Tiberiu, om de o cruzime puțin obișnuită. Complotul e dat pe față de oratorul Cassius Severus, amic al lui Naso, poreclit Ibis. Simpla idilă dintre poet și Iulia nepoata lui Cezar August, motiv principal pentru exil în piesa lui Alecsandri, e mutată aici pe alt plan.

Augustus, admirator sincer al poetului de la curte, este în fond victima Liviei, soție, care dorește întronarea fiului său Tiberiu. Personajele piesei sînt, unele de-o înaltă, pură moralitate cum e Ovidiu, preferînd să moară departe de strălucirea cetății decît să-și trădeze complicii. De altă parte se așează Livia, tipul femeii intrigante, mîrșavă, golită de orice conținut sufletesc pozitiv. Omoară pe nepoții lui Cezar: Lucius și Gaius, iar pe Posthumus Agrippa, unicul fiu al lui August, dorit la tron de complotiști, îl alungă pe insula Planasia. Crudă, Livia îl îndeamnă pe împărat să-l exileze pe Ovidiu și nu se înduioșează cîtuși de puțin de sfîșierile Fabiei, soția poetului cînd aceasta cere augusta clemență. Autorul a făcut din Livia personaj principal spre a scoate în evidență frumusețea morală a exilatului, a Fabiei și tăria de caracter dovedită de Fabius, amicul lui Naso.

Ibis, gelos pe gloria poetului, este pricina tuturor relelor. Prototipul omului mărunt, caută să suplinească nepieritoarea faimă a lui Ovidiu, prin sforăielile poetastrului Silviu. Trădează, precum văzurăm, complotul urzit împotriva lui Tiberiu și, asociat în camarilă cu Livia, facilitează trimiterea poetului în Scyția Mînoră. Trinitatea Livia, Tiberiu și Ibis e duhul rău ivit în viața lui Ovidiu. Augustus, om slab, pus între clevetirile femeii iubite, și admirația față de poet, cedează în favoarea celei dintîi. El nu izbutește s-o convingă de contrarul părerilor ce-i subjugă conștiința și ea triumfă în orice împrejurare.

Coloritul tinieresc, vioi al piesei îl dau întîlnirile Iuliei cu nobilul roman Iunius Decimus Silanus, în parcul lui Ovidiu, unde, în fapt, se iscă principala intrigă: împiedicarea întronării lui Tiberiu.

Idilismului ușor din alte lucrări, în urma cercetărilor laborioase, i-a luat locul, așadar, documentația istorică. Și, cu toate că acțiunea se petrece acum două milenii, Grigore Sălceanu prin factura versurilor, prin limbajul folosit, avînd și norocul să trăiască o viață întreagă pe unde și-a dus existența marele întristat, i-a conceput drama în spiritul zilelor noastre, — un merit în afara calităților de ordin strict literar.

PETRE PASCU

Alexandru Kirițescu: Ruxanda și Timotei

Prin noua sa piesă Alexandru Kirițescu ne introduce într-o epocă din istoria Moldovei, de la începutul celei de a doua jumătăți a secolului al XVII-lea în timpul domniei lui Vasile Lupu. Poemul dramatic cuprinde un prolog și 9 tablouri. Lectura acestui poem îți dă deosebite satisfacții estetice. Plină de farmec este mai ales limba în care este scris versul cu nuanțe cronicărești, foarte des întîlnindu-se arabescurile subtile din **Istoria hieroglifică** a lui Dimitrie Cantemir alături de lirismul patriotic din **O samă de cuvinte** a lui Ion Neculce. Este în poemul dramatic **Ruxanda și Timotei** un vers cu o geometrie de cantilenă, de baladă haiducească uneori, iar alteori de bocet, dar cel mai frecvent este versul cu volute largi, cuprinzătoare aidoma celui din **Dan Căpitan de plai** sau **Deșteptarea Românieî.** Un vers ca o sculptură elegantă în expresivitatea limbii noastre.

Poate, uneori, sînt prea căutate formele lexicale care nu mai sînt de mult în circulație, cuvinte care au apus sau și-au schimbat cu totul înfățișarea. Nu le citățm pentru că ar trebui să dăm o listă prea lungă. Și n-ar fi fost decît de folos dacă s-ar fi dat și un glosar cu explicații pentru că așa cum sînt folosite cuvintele vechi, dominînd unele versuri, înțelesul acestora se ascunde sub șapte peceți.

Lucrarea pune față în față două lumi: cea a lui Vasile Lupu, curtea domnească, „bărbile" purtate sau puse, după cum dictau interesele, „hicleniile" urzite, un fel de putere a întunericului, a ignoranței, a misticismului, cum era lumea spătarului Ciogolea, a marelui logofăt Gheorghe Ștefan, a doamnei Ecaterina, de o parte, iar de cealaltă parte prezența unei demnități patriotice plină de frumusețe morală, ilustrată prin Timotei Hmelniski, polcovnicul cazac, domnița Ruxanda, Nicolae Milescu, țăranul Udrea sau pîndarul de hotar Anton Hopulele.

Poemul dramatic **Ruxanda și Timotei** este străbătut de un puternic filon romantic. Pasiunile domină. Sînt aici ecouri din **Trilogia renașterii** mai ales din piesa **Borgia.** Doamna Ecaterina își trăiește iubirea pentru Timotei pe o dimensiune de foc care preface sufletul în cenușă. Este prezent însă și un realism critic brutal chiar. Aici autorul **Gaițelor** nu se dezminte. Boierii hrăpăreți și poltroni sînt redați în toată nimicnicia lor.

Tabloul de epocă este inundat de cîntecul amplu, optimist, plin de forță, cîntecul căzăcesc care aduce și pe plaiurile moldovene încredere și nădejdi. Apar aici multe elemente, mai ales din **Descriptio Moldaviae** a lui Dimitrie Cantemir și din folclorul căzăcesc cunoscut de autor din romanul **Stepan Razin** al lui Zlobin.

Poemul dramatic al lui Alexandru Kirițescu este o mărturie literară care pune în lumină, alături de atîtea altele, tradiția glorioasă a frăției de arme a moldovenilor cu cazacii zaporojeni, tradiție care astăzi și-a găsit o afirmare patetică în unitatea deplină de aspirații a poporului nostru legat indestructibil cu marele popor sovietic.

ION POTOPIN

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Director: **acad. Mihai BENIUC**

COLEGIUL DE REDACȚIE

Dan DEȘLIU (membru în Comitetul de direcție); **Mihu DRAGOMIR** (membru în Comitetul de direcție); **V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MARTIN; Aurel MIHALE** (membru în Comitetul de direcție); **Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCĂ** (membru în Comitetul de direcție)

Oaie prietene tancheşti

de maior I. GRECEA

— Vin tancurile ! Iată tancurile !

In orice oraş al ţării, la parăzile militare, această veste adună într-o clipă copiii la porţi. Oamenii îşi lasă treburile şi ies în stradă, urmărind cu uimire coloşii de oţel care fac să duduie pămîntul într-atît de tare încît ai impresia că dintr-o clipă într-alta se scufundă. Zăngănindu-şi zgomotos într-un continuu scrîşnet metalic şenilele, masivele cetăţi de oţel trec greoi şi totuşi maiestos, cu ţevile lor lungi uşor înălţate.

Admiri giganticile maşini de luptă şi în tăria lor vezi tăria patriei, forţa ei de neînvins, vezi viaţa ei care creşte tot mai luminoasă sub scutul de oţel al bravilor noştri ostaşi. Şi fără să vrei, cuprins de-un sentiment înălţător, în minte-ţi răsar versurile atît de cunoscute ale poetului Mihai Beniuc :

Oşteanule ! Ce mîndru sînt de tine,
Infanterist, tanchist, ori grănicer,
Matroz, aviator, tunar — vezi bine,
Eşti ochiul ţării, braţul ei de fier !

„Oşteanule! Ce mîndru sînt de tine"... spune cu atîta sinceritate poetul. Dar cine sînt aceşti oşteni tanchişti ? Cum învaţă ei să ducă în luptă masivele cetăţi de oţel ? Cum îşi petrec viaţa în cazarmă ?

Iată întrebări la care am căutat să aflu un răspuns, vizitîndu-i la una din cazărmile lor pe bravii noştri tanchişti.

În lumea motoarelor, e totuşi linişte...

Obişnuit la parăzi cu huruitul infernal al motoarelor şi zuruitul metalic al şenilelor, am păşit în curtea unităţii de tancuri încredinţat că voi fi oaspetele unui vacarm de nedescris. M-am, înşelat însă. Aleile largi, curate, umbrite de castani bătrîni erau liniştite. De o parte şi alta se înălţau tăcute clădiri mari, albe, moderne, care mai degrabă semănau cu unele case de odihnă decît cu vechile cazărmi ştiute. Peste tot ronduri cu flori, fotogazete, tăbliţe indicatoare... Dar tanchiştii ? Şi tancurile ?

Comandantul unităţii care mi-a ieşit în întîmpinare m-a lămurit însă că tancurile erau parte în hangare, parte pe rampe la spălat. Exerciţiul de noapte abia sfîrşit le noroise întrucîtva. Ori este ştiut că maşinile de luptă trebuie să strălucească în orice clipă de curăţenie, ca şi cînd atunci ar fi fost aduse din uzină.

— Bine, despre tancuri am aflat unde-şi petrec timpul, dar tanchiştii ?

— Aici totul se desfăşoară după program mă lămureşte comandantul. Unii stau de vorbă cu locţiitorul politic, alţii sînt la rampe. Iar mecanicii — conductori — şoferii de tanc cum sînt cunoscuţi în oraş — se instruiesc în sala de conducere pentru că peste cel mult două ore începe un interesant concurs pe tancodromul unităţii...

— Tancodrom ? Ce-i acesta ?

— Un teren pe care lucrează tancurile. Pe el se găsesc diferite obstacole naturale sau artificiale, posibile de întîlnit în timpul luptei şi tanchiştii învaţă să le treacă cu succes...

Trebuie să mărturisesc că m-a uimit felul cum se instruiesc conductorii de tanc. Mai bine zis cum învaţă să manevreze tancul pe cîmpul de luptă.

Comandantul m-a poftit în sala de conducere. Mergînd către această sală, îmi închipuiam un tanc urcat pe-un banc de beton, cu tracţiunea liberă şi pe care — la fel ca la şcoala de şoferi auto—viitorul conductor învaţă să bage în viteză, să vireze la dreapta, la stînga, să pună frîna... Dar trecînd pragul acelei săli n-am văzut nici urmă de tanc. In faţă se desfăşura în lungimea încăperii un tancodrom în miniatură pe care se vedeau drumuri mărginite cu stîlpi de telegraf, poduri, şanţuri, gropi de obuze, escarpe, mlaştini... Şi într-un colţ al acestui „teren" am zărit un tanc nu mai mare de două palme, lucrat cu multă artă, de care erau legate trei sîrme electrice.

— Este opera soldatului fruntaş Noghi Gheorghe, de meserie mecanic ! mă lămureşte comandantul văzîndu-mi mirarea cu care studiam şenilele, turela, oblonul conductorului de la micuţul tanc.

— Parcă-i o jucărie...

— Intr-adevăr e o jucărie, însă o jucărie de mare importanţă. Cu ajutorul ei „băieţii" învaţă să conducă maşinile de luptă...

— Cum se face asta ?

— Foarte bine. Priviţi aici — m-a prins ofiţerul de braţ.

Am întors capul. Intr-o parte a sălii era instalat un „banc de conducere" — mai precis întreaga aparatură care se găseşte în interiorul unui tanc şi pe care o foloseşte mecanicul-conductor : scaunul, levierele de comandă, pedalele de acceleraţie, frînă şi ambreiaj, maneta de viteze, tabloul de comandă.

Un flăcău cu faţa rotundă, arămie şi ochi negri, pătrunzători, tocmai se aşezase pe scaun. In jurul lui cîţiva tanchişti îi urmăreau exerciţiul cu multă atenţie.

— Acesta-i soldatul Borîndel Ion, cel mai bun mecanic conductor din unitate ! îl prezintă comandantul şi militarul, fistîcit de lauda ofiţerului întoarce uşor capul zîmbind. Inainte de a intra în concurs, el îşi mai verifică o dată gradul de pregătire...

Soldatul Borîndel a apăsat maneta. A prins apoi levierele cu ambele mîini şi talpa cismei a început să se lase încet pe accelerator. In aceeaşi secundă, micul tanc acţionat electric a prins a-şi zurui bătăios şenilele, pornind către un pod de bîrne.

— Virează la dreapta ! se aude comanda ofiţerului instructor care supraveghea lucrul la „bancul de conducere".

Soldatul Borîndel trage de levier, „jucăria" se răsuceşte brusc în loc şi începe să urce un perete de pămînt cu atîta încăpăţînare încît văzînd-o aveai impresia că-i o broască ţestoasă pornită în peregrinările-i matinale. După ce escaladează obstacolul, micul tanc îşi continuă vertiginos drumul către o groapă de obuz, o trece cu succes şi se îndreaptă apoi spre o contra-escarpă situată în cealaltă parte a micului tancodrom.

Se remarcă în conducerea militarului precizia cu care manevrează de la distanţă tancul, siguranţa şi dibăcia cu care şi-a însuşit meseria de mecanic-conductor.

Un vis împlinit şi altele pe cale de împlinire

Inainte de concurs, într-o parte a tancodromului, alături de tancul al cărui motor mergea „au ralenti", am stat cîteva minute de vorbă cu soldatul Borîndel Ion. Biografia lui se aseamănă cu a miilor de tineri dornici să devină stăpînii tehnicii noi din ţara noastră.

Am aflat că-i din comuna Dulgheru, regiunea Constanţa, sat complet colectivizat.

— Cum ai devenit tanchist ? l-am întrebat fără ocol. Şi încă tanchist fruntaş !

Borîndel e un tînăr care vorbeşte puţin. M-a privit o clipă descumpănit, apoi rezemîndu-se de tanc, a început să vorbească, făcîndu-şi de lucru cu curăţirea unei pete de ulei de pe salopeta neagră.

— Pînă la pai'şpe ani am lucrat cu tata pe ogor — mărturiseşte el cu timiditatea unei fete. Muncă grea de copil, însă aveam pămînt puţin şi trebuia să ajut părinţii s-o scoatem la capăt. Odată însă cu înfiinţarea colectivei, parcă s-a aprins nu ştiu cum un soare peste satul nostru. Oamenii au devenit alţii, s-au dus certurile pentru averi şi tractoriştii care au venit în sat m-au pus pe gînduri. Mi-am zis : ce-ar fi să mă fac mecanic de tractoare ? Ce, eu nu pot învăţa meşteşugul ăsta ? Uite aşa m-am ţinut de taica şi m-a dat la Şcoala profesională de mecanici agricoli din Constanţa. Şi după doi ani cunoşteam motorul Diesel de parcă eu l-aşi fi inventat. Trei ani mai apoi am lucrat la S. M. T. Casimcea. Mi-au trecut prin mînă fel şi fel de tractoare : K.D. 35, I.A.R. 25, H.T.Z.. Acuma cînd am fost în concediu şi am trecut pe la S.M.T., tovarăşul director Durdea mi-a spus că le-au mai venit opt bucăţi U.T.O.S.-26, fabricate la Oraşul Stalin.

— Va să zică de mic ai îndrăgit motoarele ?

— De mic. Cînd veneau tractoarele la noi în sat ne ţineam după ele ca scaiul de oaie, a zîmbit Borîndel privindu-mă în ochi. Dar vedeţi dumneavoastră, cînd am recrutat şi m am pomenit într-o cazarmă de infanterie, parcă m-au lăsat picioarele nu alta.

— Şi acum ai devenit tanchist ?

— Am ieşit la raport şi am cerut. Am fost trimis la şcoală şi acolo m-a cuprins bucuria cînd am văzut peste cine-am dat.

— Peste cine ?

— Cînd am fost la S.M.T. Casimcea, venea pe acolo un turc, bun mecanic, pe nume Hapşelean Turan, care mi-arăta una, alta, mă rog, mă învăţa meserie. In şcoala de tancuri l-am găsit sergent major şi instructor. Apoi închipuiţi-vă că aşa cum m-a învăţat tractorul, tot el m-a învăţat şi tancul. Cînd am intrat întîi în tanc mi-a venit rău nu alta. Am ameţit văzînd întreaga instalaţie şi aparatură de bord. Imi ziceam că n-o să ajung să mă descurc în toată uzina asta pe şenile, necum s-o conduc sau s-o repar...

— In tanc !

Comanda ofiţerului ne-a întrerupt scurta conversaţie. Soldatul Borîndel şi-a potrivit şlemafonul pe cap, a ridicat oblonul şi dintr-un salt a dispărut în pîntecul de oţel al gigantului pe şenile. Incepea aplicaţia.

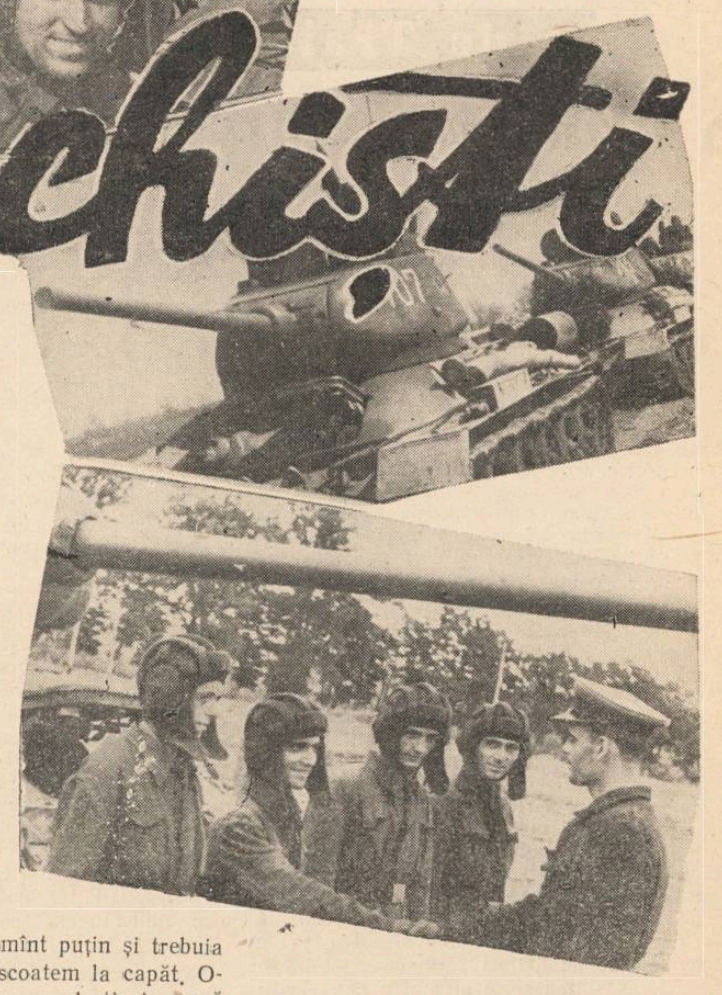

Din nou între cei mai buni

Soldatul Borîndel, mecanicul conductor al tancului care pleca în cursă, era numai ochi şi urechi. Trebuia să se situeze din nou în fruntea tovarăşilor săi, să fie un utemist exemplu pentru ceilalţi, aşa că nu scăpă nimic din sfaturile pe care i le dădea comandantul său.

— Porneşte !

Steguleţul s-a lăsat, motorul a început să duduie în plin, tancul s-a smucit nitel în loc şi apoi a început să se îndrepte către mijlocul tancodromului într-o viteză nebună. Şenilele aruncau în urmă bucăţi de pămînt, un nor de praf plutea peste maşina care gonea în cîmpul „răvăşit de obuze". Am urmărit tancul cu multă încordare şi mă temeam pentru orice „aventură" a lui mai deosebită. Urca panta aproape la verticală, trecea peste bîrne întinse drept punte, peste ziduri de beton, se legăna greoi deasupra podurilor, dispărea în gropile de obuze.

Şi mare mi-a fost mulţumirea cînd am aflat că soldatul Borîndel realizase un timp record : cu un sfert mai puţin decît baremul fixat.

Şi cînd comandantul l-a felicitat în faţa frontului, el a rostit din toată inima cu ochii sclipind de bucurie :

— Servesc Republica Populară Romînă !

Regina bătăliilor

EVOCARE
de
Petru VINTILĂ

Călătoream într-o noapte de la Baia Mare la Salonta. Eram într-o cursă locală, alcătuită din vagoane vechi, care oprea nu numai la gări, ci şi la haltele mici şi la cantoanele pitite ca nişte hulubare sub frunzişul de aramă al castanilor. Era la începutul toamnei şi cădea o ploaie rece care şiroia neostoit pe acoperişurile de tablă şi pe geamurile vagoanelor. Era frig, frigul acela caracteristic toamnelor, pătrunzător şi umed care-l face posomorît şi fără chef de vorbă chiar şi pe omul cel mai vesel din lume. Călătorii stăteau zgribuliţi pe locurile lor, cu pălăriile şi căciulile trase pe ochi, cu gulerele ridicate şi cu genunchii strînşi. Unii ăţipiseră, alţii fumau în tăcere, trăgînd adînc fumul în piept, aţiţaţi de căldura lui repede trecătoare şi înşelătoare.

Numai în colţul vagonului unde îmi aflasem şi eu un locşor, doi oameni vorbeau fără să se sinchisească de frigul umed. Vorbiseră la început încet, mai mult în şoaptă şi o vreme n-am dat atenţie discuţiei lor.

Deodată însă, unul dintre ei, probabil jignit de vreo afirmaţie a celuilalt, a izbucnit cu un glas puternic şi limpede.

— A, nu ! Aici n-ai dreptate. Infanteria rămîne regina bătăliilor !

Celălalt a răspuns pe tonul unor străvechi proverbe, începînd de fapt să depene o poveste ce părea a fi după amănuntele înfăţişate o istorie adevărată, trăită de el însuşi şi pe care o relata ca un martor direct, fără emfază şi lăudăroşenie inutilă :

— Era o vreme ca şi acuma. Frig şi ploaie necurmată; pămîntul părea să fie alcătuit numai din şleauri adînci de noroi. Eu eram mobilizat într-un regiment de pontonieri şi aveam ca ortac de grupă un soldat despre care vreau să-ţi povestesc acuma. Ajunseserăm la Tisa. Fluviul trebuia trecut cu orice preţ. Hitleriştii se întăriseră pe malul celălalt în preajma unui sat, Tiszalök. Aşezaseră în poziţie nenumărate baterii de tunuri, împănaseră sectorul acela de front cu zeci de mitraliere grele şi cu aruncătoare. Zile în şir infanteriştii au atacat în locul acela frontul hitlerist, dar fluviul n-a putut fi trecut nici în ruptul capului. Unitatea noastră stătea la cîţiva kilometri în spatele frontului, cu pontoanele pe camioane, gata să intrăm şi noi în acţiune în clipa cînd forţarea rîului ar fi reuşit. Stăteam ca pe ace, într-o neîncetată alarmă. Nervii noştri erau întinşi ca arcul cînd e gata să-şi sloboadă săgeata. Săream în picioare la fiecare zgomot, clipele şi orele treceau încet îndurerîndu-ne şi mai mult cumplita aşteptare.

In a patra ori a cincea noapte, după zeci de alarme false, a sosit şi clipa cînd am primit ordinul mult aşteptat.

Avangărzile noastre forţaseră trecerea fluviului şi ocupaseră un cap de pod dincolo de apă, în stepă. In aceeaşi noapte am construit podul de pontoane. Nu-ţi mai povestesc în ce iad de foc am unit cele două maluri, sub ce teribil şi înfricoşător bombardament de artilerie şi aviaţie am făurit podul de pontoane. In aceeaşi noapte, peste podul nostru au început să treacă batalioanele de infanterie, bateriile de tunuri, trenurile regimentare şi coloanele de tancuri. In douăzeci şi patru de ore peste podul nostru n-au încetat o clipă măcar să treacă unităţi noi, infanteriile cu lopeţile Linemann lovind în baionetele de la şolduri, artileriile grele uruind şi duduind înfricoşător, camioanele încărcate cu proviant şi muniţie. A trecut o zi, prima zi din viaţa podului nostru şi ne uitam cu mîndrie la pontoanele ce se legănau la trecerea armatelor.

Seara, grupa noastră a făcut primul schimb în garda de protecţie a podului. Ortacul meu şi-a luat postul în primire pe un ponton la mijlocul apei. Eu eram la vreo cincizeci de metri depărtare de el. Dincolo de liziera comunei Tiszalök, în adîncul stepei, în zarea de cenuşă, răsuna înfundat cutremurul marilor bătălii. Vedeam zarea strălucită de exploziile artileriei şi auzeam vuietul greu al marilor tancuri. Dacă n-ar fi fost acele zgomote neistovite, ai fi zis că stăm la un vad cercetat de călători, la un bac pe ţărmul Mureşului ori al Oltului. Ţi-ar fi venit să crezi că peste podul nostru au să treacă oieri păşnici cu turmele lor de oi, paznici cu turme întunecate de bivoli, ori ţărani cu carele încărcate de cereale şi pometuri. Dar oile erau de fier, bivolii erau de oţel, carele treceau duduind şi cutremurîndu-se sub blindajul lor gros cît palma. Era război şi vadul era un cap de pod pe care treceau armiile cu toată puterea lor de foc şi de oţel.

Şi iată că deodată îl aud pe ortacul meu de la mijlocul podului, strigînd la mine :

— Mă-a-u ! Ce se vede pe apă ?

De pod se apropia plutind ceva ce semăna cu o carapace de broască ţestoasă uriaşă. M-am uitat într-acolo. Era o mină. Plutea ca o spinare lucioasă de bivol mort şi umflat de ape. Se apropia de pod, de mijlocul podului, de locul unde ortacul meu, ridicat în picioare, cu cangea în mîini, aştepta uşor aplecat înainte, ca oierul care pîndeşte săritura vicleană a haitei de lupi. Intr-o clipă mi-au revenit în minte regulele învăţate la instrucţie, într-o clipă am înţeles că dacă mina se lovea de ponton, podul întreg sărea în aer. Poate că de acelaşi lucru îngrozitor şi-a amintit atunci şi ortacul meu. Mina se apropia ameninţătoare de pod. Am rămas împietrit. Am închis ochii. Apoi i-am deschis iar. Am apucat să-l văd pe ortacul meu ridicînd cangea deasupra capului ca un strujenar la pădure, cînd taie un fag. L-am văzut izbind în carapacea aceea neagră şi în secunda următoare a detunat o explozie îngrozitoare. Podul a fost salvat. Mina a explodat la cîţiva paşi de pod, avariindu-l uşor. Dar ortacul meu a murit sfîrtecat de schijele minei. Vezi din cele ce ţi-am povestit că regina bătăliilor este nu infanteria, sau artileria, sau aviaţia, ci patima aceea mistuitoare care se cheamă dragostea de patrie. Ea încoronează pe eroi în marile bătălii, ea face ca braţul încordat pe cea mai modernă armă, al duşmanului, să se cutremure înfricoşat şi deznădăjduit în faţa inimii cutezătoare şi neînfricate a celui care-şi apără casa, copiii şi ţara...

Să crească băiatul mare

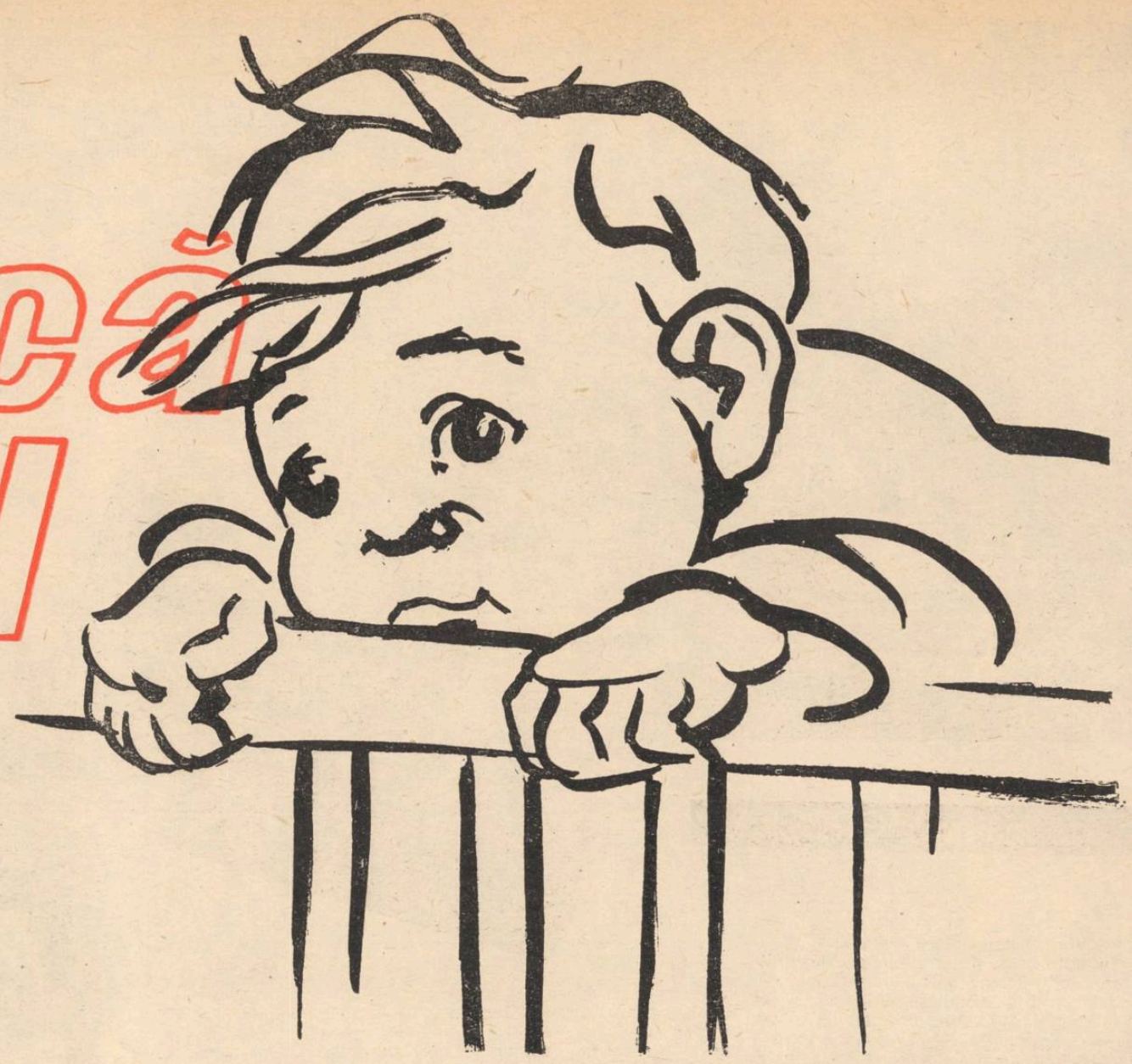

Desene de TIA PELTZ

de Traian Coşovei

Visul mamei...

Se făcea că mama era cu puiul ei, undeva, în mijlocul unor cîmpuri fără sfîrşit. De jur-împrejur, se făcea că erau tot vişini şi meri şi peri încărcaţi, unii abia înroşindu-se, aurindu-se la soare; alţii cu poamele coapte prea tare, curgînd singure. Ierburi înalte, înflorite, îmbătau aerul cald, liniştit al livezii. Fluturi şi albine şi gîze ca aurul se arătau o clipă în lumină şi se ascundeau în iarba adîncă.

Şi acolo, în mijlocul acelei grădini, sub un cireş mare, rotat, încărcat cu cireşe negre, se afla parcă un fel de cerdac din iarbă cosită, şi în pătuţul acela era el, băiatul. Mama stătea într-un loc, aproape, pe o brazdă de iarbă şi maci înfloriţi şi se uita la el. Păsări de toate neamurile şi de toate culorile, veneau în zbor, se aşezau la patul copilului, săreau, ciripeau voioase în jurul lui. Copilul întindea mîinuţele după ele, să le prindă şi rîdea fericit, le spunea ceva tare vesel, în limba lui. Avea mîinile pline cu miez de pîine. Şi păsărelele stăteau, se apropiau ca să le prindă el, ţopăiau, se înghesuiau ca să le mîngîie, să le zburlească el moţul şi aripile; unele îi săreau pe umeri, pe picioruşe, i se aşezau pe cap şi aproape se ascundeau ca într-un cuib în perişorul lui galben. Apoi, aşa netezite, alintate de mîinile lui mici, stîngace, păsărelele săreau mai deoparte, pe patul de iarbă neagră şi lăsau să vină alte păsărele la rînd iar băiatul nu mai prididea să le dezmierde pe toate, să se joace cu toate.

Mama stătea şi se uita atentă, nu cumva vreun diavol de lăstun prost să încerce a ciuguli din greşeală ochii copilului, asemuindu-i cu nişte gîndăcei strălucitori. Fericită, mama se desfăta şi veghea.

In vremea asta, eu îi căutam parcă de mult şi îi descoperisem în acest rai bogat şi tihnit. M-am oprit sub crăngile îndoite de rod ale merilor şi cireşilor şi cîteva clipe mi-am privit de acolo feciorul, înconjurat de păsările cerului, neîndrăznind să-i tulbur jocul.

In clipa aceea, mama îşi spunea că eu aveam în înfăţişarea mea ceva de ţap sălbatic oprit din goana lui, speriat, năucit, la marginea tuturor minunilor lumii. M-am repezit la copil — păsările fugiră — iar eu mi-am luat copilul în braţe, strigînd de fericire, de uimire.

Maria — mama — nu mă îndepărtă, nu îşi feri copilul, aşa cum îmi făgăduise atunci, la despărţire — pentru că se făcea că noi eram despărţiţi. Imbujorată de fericire, de mîndrie, şi cu lacrimi pe obrajii frumoşi, mama îi spunea doar copilului:

— El este tatăl tău. El a fost plecat departe şi acuma s-a întors la noi. Te-am iertat, îmi şopti mie, biruită de plîns, de dragoste, de fericire.

Ne-am îmbrăţişat apoi, ne-am îmbrăţişat copilul şi ne-am privit şi ne-am cercetat mult şi iar ne-am îmbrăţişat şi ne-am strîns la piept copilul.

Eram fericiţi toţi trei acolo, în mijlocul cîmpurilor pline de soare. Vîntul cald culca iarba înaltă. Eu mi-am luat copilul în braţe şi i-am îndemnat pe amîndoi:

— Haideţi să mergem, dragii mei. Cum îl cheamă pe băieţelul nostru? Cum te cheamă, gîndăcelule?...

— N-are încă nume — se încurcă mama. Te-am aşteptat să vii...

— Aaa, asta nu se poate! — m-am grăbit şi m-am supărat eu. Să mergem să-i punem un nume frumos băiatului. Numaidecît să mergem...

Aşa mergeam alături, cu copilul în braţe, prin iarba înflorită, prin grădina fără sfîrşit. Cîrduri de păsărele, roiuri de fluturi se ţineau pe aproape, în jurul nostru. Vîntul vălurea iarba şi scutura poamele coapte la picioarele noastre.

— Să trăiţi, dragii mei, şi să fiţi fericiţi — spuneam mereu...

Mamei îi păream schimbat, eram — îşi spunea ea — parcă mai voinic, eram ars de soare, de vînturi şi ceva bun, ceva plin de făgăduinţi se simţea în toată fiinţa mea de rătăcitor care mă întorceam la ai mei. Arătam fericit, mîndru de soţia mea şi de copilul nostru. Maria simţea din înfăţişarea mea că eu îi iubeam pe amîndoi şi era fericită şi mulţumită cum nu mai este nimeni fericit pe lume...

Se făcea...

Se făcea numai... Pentru că nici eu nu plecasem încă nicăieri, în lume, ca un făt-frumos şi nici băiatul nu venise încă pe lume. Şi nici nu ştiam dacă avea să fie băiat. Il aşteptau, se prea poate, şi grădinile pămîntului şi păsările cerului şi vînturile din larg şi soarele înalt. Il aşteptam şi noi. El nu venise, călătorea drumeţul încă — trebuia să sosească.

Dar mama, ca toate mamele, îl visa — cu ochii deschişi visa că a şi venit. Visul acesta al ei era mai mult o chemare, era o rugăciune: vino, iubitul meu necunoscut, vino pe lume. Te aşteptăm cu grădini încărcate, cu stoluri de păsărele... Vino mai degrabă, să-ţi arăt, sînt nerăbdătoare să-ţi arăt cîntecele, frumuseţile, minunile pămîntului. Sînt nerăbdătoare să ţi le arăt pe toate, deodată, să văd cum ai să te bucuri de toate deodată. Vino, dragule, odorule...

Aşa sînt mamele, visează...

Se face că... Se face că se deschide undeva o uşă înaltă, largă, în viitor şi năvălesc de acolo cîmpuri, ţărmuri însorite, păduri vrăjite, imensităţi de vii roditoare. Şi în toate aceste necuprinse minuni este EL — copilul — împăratul lor.

Aşa sînt mamele, aşa e Maria.

Aşa sînt femeile. Cu grădini de rodii — coapte în inima lor — îi cheamă pe tovarăşii lor, pe bărbaţi, îi atrag şi-i îndeamnă să se oprească, cu grădini de rodii, cu frumuseţi cîmpeneşti nemaivăzute îi îndulcesc, îi ademenesc şi-i aduc încoace pe copiii lor, din lumea adîncă a tainelor.

Şi de fapt, toate femeile — şi Maria — sînt sincere; ceea ce visează — aceea doresc copiilor lor. Visul acesta este primul leagăn pe care sufletul lor îl urzeşte şi în el îşi leagănă, imaginar, copiii.

S-ar părea că, odată cu pruncul pe care-l simt la sînul lor, mamele proiectează, crează în afară şi universul în care ar vrea ca el să trăiască... Şi, pe urmă, toată viaţa lor şi-o închină acestei pătimaşe munci de grădinărese ale lumii...

In zori...

Il culcăm pe Moreac în pătucul lui. Cîteodată el se trezeşte după miezul nopţii şi plînge, cere rugător să-l luăm cu noi...

După o vreme s-a obişnuit însă în patul lui, se simte bine în cuibăraşul alb pe care i-l aranjăm cu mare grijă.

Se scoală pe la ceasurile patru, în zori. E linişte adîncă peste lume, în casă este încă întuneric, abia încep să se deslueşească, puţin cîte puţin, lucrurile, patul în care dormim noi; se arată zorile la fereastră.

Moreacul se scoală şi se sprijină de gărduţul patului. Abia învaţă să se ridice în picioare. Stă ţinîndu-se cu mîinile de gard şi, tăcut, priveşte, se uită mult împrejur, prin odaia adormită, în întuneric; se uită la patul nostru, ne ştie acolo. Priveşte în tăcere, observă, înregistrează parcă atmosfera tainică a camerei, la ora asta, cînd totul abia prinde să se înfiripeze. Caută să descifreze parcă misterul nopţii, misterul somnului, urmărind, ascultînd respiraţiile liniştite, egale ale somnului nostru.

Sau poate stă numai aşa, aşteaptă, ne lasă să mai dormim puţin? Poate în asemenea ceasuri de trezie în zori, Moreacul încearcă să se lămurească cu sine însuşi, caută să afle ce este el; ce se întîmplă cu el şi cu lumea din jur? Poate acum, adîncită în linişte şi somn, lumea îi apare mai îmblînzită şi el poate s-o observe mai uşor.

Aşa cum stă ţinîndu-se de grilajul pătuculuí, abia deslueşindu-se şi el în umbra din odaie, Moreacul seamănă cu o floare cu lujerul înalt, dormind, uimită, deschizîndu-se prin somn.

După ce stă şi priveşte şi aşteaptă un timp, singur treaz în toată casa, pare să-i fie urît; îl cuprinde, poate, neliniştea, frica şi atunci copilul începe să ne strige, încet, şoptit mai întîi, din ce în ce mai tare:

— Maa-maa... Taa-taa... Taaa-ta... Taaataaa... Maaaa...

E un glas atît de alintător, atît de catifelat şi de dulce încît ne-ar scula şi din morţi asemenea chemare...

Noi îl auzim, îi sorbim cîntecul acesta simplu care ne cheamă dar nu ne sculăm. Şi dacă vede că nu-i răspunde nimeni, că nu ne mişcăm, Moreacul începe mai tare:

— Taa-ta!... Taa-ta!...

Pînă la urmă porneşte să plîngă. Rar se întîmplă să plîngă însă. Pentru că la primele chemări sărim amîndoi din cel mai greu somn.

— Trăenică! Ciobănaşu! Moreacul nostru! vino încoace!...

Somnoroşi — prin somn aproape, ne repezim, îl luăm în braţe, îl trecem gărduţul şi îl aşezăm între noi. El se bucură, dă din picioare fericit şi rîde. Aceste întîlniri, aceste îmbrăţişări, în zori, ne umplu pe toţi de fericire. Indată ce dă de căldură, la loc sigur acum, Moreacul adoarme gînguring...

Jucării...

Mă pregăteam de plecare. Mi-am strîns lucrurile şi le aşezam în geamantan; caiete cu însemnări, manuscrisul cărţii Moreaculuí, bătut la maşină, vrafuri de hîrtii scrise de mînă, cîteva volume de versuri...

Moreacul, dacă m-a văzut că mă pregătesc, a început să-şi răscolească şi el jucăriile, să le scoată de pe sub pat, de prin unghere şi de prin toate locurile lui secrete. Apoi, îngrămădind într-un capăt al geamantanului vrafurile de hîrtii, şi-a făcut loc şi a început să-şi încarce jucăriile.

Incărca de zor, în tăcere: camioane, pisici, cai, autobuse stricate; o jumătate de vapor, o jumătate de tractor, un avion minuscul, cuburi, un iepuraş, un cal de lemn... Cu amîndouă mîinile le aduna, cu amîndouă mîinile le îngrămădea, le îndesa în geamantanul meu, pînă cînd îl umplu, încît nu mai încăpea nimic şi dacă aş fi vrut să mai pun cîte ceva, ar fi însemnat să-i dau jos jucăriile.

L-am lăsat să încarce, m-am luat cu treaba, să nu-l stingheresc, urmărindu-l totuşi, pe furiş. Şi, într-o clipă, cum îl priveam — manuscrise, hîrtii, cîntecul lui scris îngrijit la maşină şi tot ce aş mai fi avut eu de luat, totul păli, nu mai însemnă nimic pe lîngă comoara pe care mi-o îngrămădea Moreacul în geamantan.

Moreacul a aşezat apoi, peste jucăriile lui reviste, ziare şi le-a mai îndesat o dată cu mîinile şi cu genunchii:

— Să nu vadă tata jucă'iile şi să le ducă şi pe ele cu exp'esul — îi destăinui mamei.

Le văzusem, le ştiam acolo, ticluite de mîinile lui, dar m-am făcut că nu le observ. Am închis geamantanul, fericit că luam cu mine o parte din univers, o parte infimă din universul Moreaculuí. Băiatul fusese inspirat: aveam de gînd să împrăştii în odaia mea de lucru, ca dintr-o corabie a lui Noe, toate acele jucării reforme, căţei, pisici, maşini. Nu puteam să-l iau cu mine pe Moreac, dar aceste lucruri ale lui aveau în ele toată viaţa, toată poezia — tot miracolul. Pe manuscrisele mele, pe însemnări — mai puţin contam.

Aşa am plecat de acasă şi, cînd am ajuns la locul meu de muncă şi m-am văzut închis în odaia mea, am deschis nerăbdător, geamantanul. Intr-o clipă urma să văd, cum camera aceasta străină se umple de strălucire, de viaţă, de farmec. Umblam ca un vrăjitor.

Cînd am ridicat capacul, din lădiţa mea mă priviră o grămadă de obiecte reci. Nişte relicve ciudate; bucăţi de metal şi de lemn, figuri triste, înjumătăţite, uzuri, grămadă de uzuri — nişte sfărmături sărăcăcioase şi fără nici un înţeles.

Naiv, ce eram! Moreacul îmi dăduse o lecţie: jucăriile erau în valiza mea, le adusesem cu mine, dar viaţa lor, sufletul lor rămăseseră acolo, cu Moreacul, în inima lui mică şi neastîmpărată, în gesturile cu care le adunase el şi le îngrămădise în geamantan.

N-am mai spus nimic. Am rămas abătut şi întristat lîngă lada mea, din care se iveau capete de pisici, de iepuri şi maimuţoi, roţi de tractoare şi autobuse — şi parcă toate mă priveau, reci moarte.

Şi, dintr-odată, cu privirile pierdute în grămada jalnică de jucării amestecate cu manuscrise şi caiete, m-a prins îngrijorarea, frica: nu cumva şi manuscrisele acelea erau o ladă în care strînsesem numai lucruri inerte, rămăşiţe, jucării reci, din care, o dată cu mîna Moreaculuí plecase şi răsuflarea caldă a vieţii!?...

Eram singur în odaia aceea, afară se lăsase noaptea şi ningea, bătea vîntul. Voiasem să fiu singur şi acuma îmi era frică şi-mi era urît şi inima îmi ţipa după Moreac, după viaţă...

Am răsturnat totuşi jucăriile şi am început să le rînduiesc prin odaie: „Acuma va trebui să suflu asupra lor şi să le dau viaţă"... Cam asta cred că a vrut să-mi spună şi filozoful meu, Moreacul: „Cînd ai să înviezi toate astea, cînd ai să le vezi umblînd, roind în jurul tău — atunci ai să scrii şi cartea mea"...

Ursitoare...

Mai demult, a cîntat. Pe urmă a început să joace. Se ţinea cu mîinile de marginea pătuculuí, să nu cadă şi juca după clarinete şi viori. Multă vreme a jucat teatru, imitînd, maimuţărindu-se cu bună ştiinţă, prefăcîndu-se de mai mare dragul. De la un timp a început să scrie, să studieze, să picteze. Improvizează versuri, alandala, cu rime din capul lui, cu un limbaj încă suprarealist. De cînd îl ştim se luptă cu maşinile, cu motoarele, construieşte nesfîrşite garnituri de trenuri, organizează ample transporturi, cocoţat pe toaletă, conduce imense flote navale.

Sînt zile, sînt săptămîni şi luni şi ani întregi, cînd vin în el, pe rînd, cele mai diferite chipuri omeneşti. Trăiesc în el cu rîndul sau de-a valma poetul şi pictorul, mecanicul de vapor, feroviarul, cîntăreţul, savantul, constructorul, plugarul îndrăgostit de tractoare, şoferul...

Se spune, din vechi, că într-o anume seară se adună la pătucul copilului ursitoarele şi hotărăsc între ele ce să fie, ce să îndrăgească şi ce să facă el în viaţa lui.

Ursitoare n-am văzut. Dar eu văd acum, sub ochii mei, venind în inima Moreaculuí şi arătîndu-şi chipul şi semnele lor fel de fel de oameni, care de care mai bun. Fiecare dintre ei tresare, trăieşte în el, cît o floare, cît un fir de grîu, apoi se retrage în adîncimi, lasă loc altuia.

Care dintre toţi aceştia se va hotărî să rămînă în el? Care dintre toţi aceşti oameni minunaţi şi harnici va fi el?

Pe toţi i-aş vrea în el, toţi să trăiască în el aş vrea, numai pe unul nu-l vreau. Este unul care aruncă imaginare bombe şi face ca tunul şi se pricepe să mişte degetul pe trăgaciul unui pistol închipuit — pe acesta să nu-l văd...

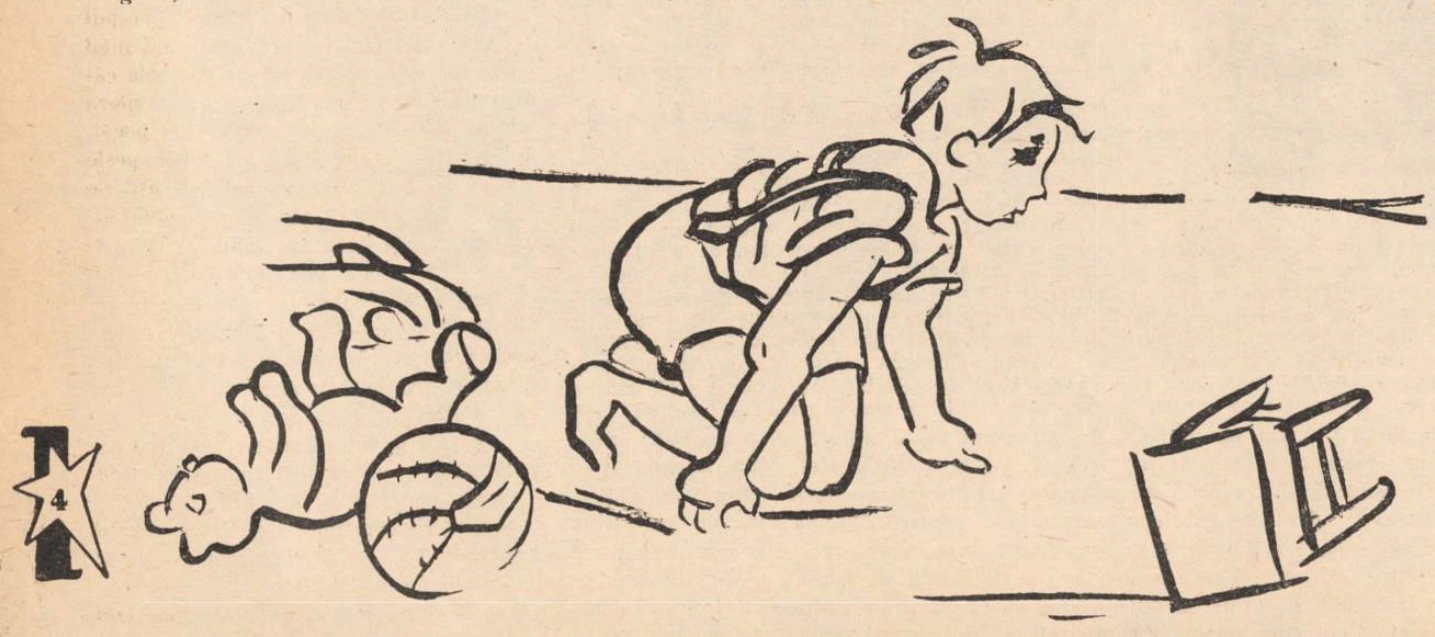

* *Fragment din romanul CINTEC SA CREASCA BAIATUL*

Spectacol în aer liber

(O monografie a dragostei)

— fragmente —

de Nina CASSIAN

Zburau...
Zburau...
Ea avea o aripă-n stînga
El avea o aripă-n dreapta
Ca un singur trup între două aripi
Zburau...
Zburau...
Respirînd între două aripi
Ea — plămînul lui drept
El — plămînul ei stîng
Printr-un cer saturat de aur
Ca o lungă suveică de aur
Ca o cheie de aur descuind spații de aur
Zburau...
prin aur...
Zburau...
prin aur...
Zburau...

★

Două profiluri. Atît.
...Așa aleargă și caii, alături,
fără să se privească
dar se aud respirînd.

Nu era nimeni în jur.
Nici un meșter de vechi orologii
care să le răsucească-ncet capetele
unul spre celălalt
pînă cînd sunetul simplu va bate

ORA DRAGOSTEI

...Zburau, alături, fără să se privească
prin aur și vînt...
prin aur și vînt...
...dar se-auzeau respirînd.

★

Cînd s-au văzut?
Sînt clipe ciudate,
neînsemnate
pe harta iubirii
de la-nceput.
Clipe pe care
mult mai tîrziu,
le cauți, cum cauți
printre nisipuri...
firul de aur
pur, străveziu...

Cînd s-au văzut?
Într-una din acele clipe
cînd o fată vrea să-și agațe
jacheta roșie-ntr-un cui
și cuiul e prea sus
și el îi ia jacheta roșie
și cu-n gest sigur

Desen de RODICA CIOCIRDEL

o atîrnă în cuiul cel negru
sau cînd el o întreabă:
„nu vă supără fumul?"
și ea răspunde: „nu"
și, pentru-ntîia oară
își fac intrarea-n scenă
glasurile, glasurile,
aceste suple
ființe de taină
cu roluri duble
de slavă și hulă
de cîntec și spaimă

sau cînd avionul se-apleacă pe-o parte
și fata se teme
și, pentru că se teme, surîde
și surîde și el
ca să-i dea curaj
sau cînd cade o carte
și el o ridică
și află că ea citește „Roșu și negru"...

...Să vorbim despre roșu și negru.

★

Roșul e culoarea iubirii
Negrul e culoarea sutanei

Roșu e măceșul, roșie-i căpșuna.
Mormintele sînt negre-ntotdeauna

Roșii sînt zorii crescînd, victorioșii;
Inerțiile nu-s niciodată roșii.

Roșu e sărutul. Tăcerea e neagră.
Roșie și neagră șade zestrea-n lacră.
Neagră e solemnitatea. Roșie-i spuza.
Roșie-i Pasărea de foc. Neagră e cioara, ursuza.

Roșu e macul cu patru paftale.
Negru e-ntunericu-n păstăi...

— Ce negri, ce negri sînt ochii tăi!
— Ce roșii, ce roșii sînt buzele tale!

★

Și-au coborît pe pămînt.
Fiți atenți să nu vă loviți
de obișnuințele voastre
ca de niște pietroaie,
să nu renegați zborul de aur
sub pretextul gravității.
Totul poate fi înălțat
sau frînt.
Luați aminte:
ați coborît pe pămînt.

★

Să locuiești în același oraș e bine.
Aeroportul, drumul spre casă, în București.
Și-apoi, acele exacte-ntrebări citadine:
Unde lucrezi? Unde locuiești?

Zilnică viață obișnuită, te laud.
Fiecare tramvai are-un număr frumos:
cinci, douăzeci, douăzeci și șase, sau trei.

Dacă vrei, poți merge pe jos
sau poți telefona, dacă vrei.

Tramvaie, telefoane contemporane, vă laud.

Săptămîna are șapte zile,
șapte zile pestrițe în care muncești și mănînci
și uneori zilele sînt prea fragile
și uneori nopțile sînt prea adînci

Săptămîni agitate, bogate, vă laud.

Fiecare zi poate fi sărbătoare
Duminica poate fi de cenușă.
Mobilele-reci. Tăcerea-asurzitoare.
Pînă cînd,
poate, deodată,
— bate cineva la ușă.

★

Uneori știi dinainte
și te bucuri: ne vom iubi,
Sau te sperii: ne vom iubi.
Uneori nu știi nimic.
Berzele norilor lunecă fără să țipe
Apa se clatină-n leagănul ei de pămînt.

Cum să se dibuie,
Cum să se afle
alături mergînd,
unul cu altul
și unul spre altul
prin aur, prin vînt?...

Plimbări — aeriene panglici legate
de-ndrăgostiți în părul aspru
al marilor orașe;
cotite dureri, cînd despărțirea smulge
boschetul de săruturi, sădind în loc absența;
plimbări neputincioase ce istovesc decorul,
cînd farurile taie intimitatea-n două
și nimeni nu tresare
și fețele-n lumină sînt două pietre-ovale;
plimbări cînd brațul tău se-atinge scurt
de celalt braț, umplîndu-l de răcoare
și de pîrjol; cînd povestești
că ai mai fost pe-aici, dar niciodată
n-ai observat acest fantastic unghi
din care strada pare o năpîrcă
de-argint;
și-acest copac, piciorul unui mînz
cu alba lui manșetă legată peste gleznă;
plimbări în care taci pentru că știi
că-i o tăcere sclipitoare
ca valul verde-al mării cînd delfinul
îl spintecă, făcîndu-i o rană, grea, solară:
plimbări în care-ți stimulezi memoria,
plimbări în care uiți,
plimbări care-ți refac copilăria,
plimbări care te-ncărunțesc prematur,
plimbări în care, vechi războinic, scuturi
praful subțire adunat pe scuturi
și iei în piept o nouă dragoste!
O, voi, plimbări,
sfîrșituri,
începuturi...

★

Nu pot trăi fără să am un ideal, a spus.
Cel mai desăvîrșit sistem etic
e comunismul.
Spre comunism am deschis ochii, în el
vreau să-i închid, a spus.
Blazarea mi-e străină.
Dușmanul meu e cinismul

Fiecare om e un urmaș.
Fiecare om e o matrice.
Noi sîntem verigile de legătură
ale omenirii, a spus.
Numai punctul steril trebuie extirpat.
Pentru că punctul steril e steril
numai cu numele.
Cine nu face nimic, face rău

Cine nu produce, fură

Cine nu crede în oameni, ucide, a spus.

Pe pămînt încap toate minunile, a spus.
Fericirea nu e o abstracție;
e făcută din pîine
și haine; din luptă și culoare; din vitamine
și priveliști.

Și tu faci parte din Fericire, a spus.

★

Eu?
Am la rîndu-mi atîtea să-ți spun
dar nu ajung la cuvînt...
vreau să-ți spun cum am fost... cum sînt...
Să deschid sertarul și să-ți arăt:
aici e Copilăria..
Aș vrea să-ți spun
cum n-am fost născuți pentru teamă
și, totuși, cum eu, mereu m-am temut
O, cum m-am temut
încă dela-nceput
de cînd mi s-a spus: „bagă de seamă"..
M-am temut de soba fierbinte,
de ciini, de furtună,
de ciuperca otrăvită de lîngă cea bună
și de Muma Pădurii
cu-omizi de foc în cerul gurii...
Și-apoi am crescut, am crescut,
și-a venit Adolescența
stîngace și strălucitoare
ca pasul cocorului în apă, dimineața.
De teamă-am uitat, mi se pare,
pentru ca să vie-apoi din nou,
hoțește să vie
și cu lunga ei căpățînă cenușie
să-mi facă semn,
să se-așeze la pat, lîngă masă
și eu din nou să mă tem
cu genunchii la gură, ca în copilărie.
De război, de fascism, de sîrme ghimpate
m-am înfricoșat în singurătate...

Nu știu despre cine-ți povestesc.
Poate despre mine.
Poate despre alții ca mine.

★

Port un număr pe braț.
Cinci cifre verzui
ca cinci păianjeni.

Cifre... cifre... cifre...
Cîți morți? Cîți bolnavi?
Cîți ani ai? Am șaptesprezece.
La cîți kilometri sînt rușii?
Avea cinci copii. Dintre ei
i-a rămas numai unul.
Cîte ceasuri mai sînt pînă mîine?
Am furat două bucăți de pîine.
Ieri au împușcat trei comuniști.
Unul din ei era tatăl meu.
Unul din ei era fratele meu.
Și iarăși se numără morții...
Cifre... cifre... cifre...

Port un număr pe braț.
Cinci cifre verzui
ca cinci păianjeni:
decorația mea de război

Iubitule, mîngîie-mi brațul.

★

Frumoasă ești, iubita mea.
Mîinile tale străbătînd perdelele ploii,
mîinile tale printre arginturi le văd trecînd
mai suplă decît pasul Păsării de foc.
Frumoasă ești, iubita mea.
Mîinile tale caută-n părul nopții
stelele mici și plăpînde care mișună
tulburînd cu foșnetul lor de aur liniștea mare...
Frumoasă ești iubita mea.
Mîinile tale peste omături le văd trecînd
lăsînd pe zăpadă două umbre albastre
ca două urme de sănii...
Frumoasă ești iubita mea.
Mîinile tale pleacă odată cu vara,
pleacă fluid ca doi cocori cu ciocul deschis.
pînă nu se mai văd...

★

Nu se cunosc încă bine
și, în jurul lor, ca fiarele mării
— atîtea primejdii...
Primejdia amintirilor,
a gesturilor odată făcute
și a cuvintelor odată spuse,
izbutite sau ratate,
încărcate de electricitatea durerii
sau a bucuriei;
sau a amintirilor fără semn,
neutre și nepăsătoare,
devoratoare de viață și timp
fără să dea nimic în schimb;
sau primejdia erorilor,
primejdia de a te crede pereche cu cineva
și a vedea deodată
că sufletul tău și cu-al celuilalt
sînt două personaje iremediabil dușmane
ca Iago și Othello,
ca nisipul și grîul,
ca tandrețea și cruzimea;
ca indivia și candoarea;
sau primejdiile mari, obiective,
care te integrează destinului lumii,
victoriilor și catastrofelor ei;
sau primejdiile nevăzute și viclene
ale obișnuinței și ale plictiselii,
ale neînțelegerilor de-o clipă..

Nici nu se cunosc încă bine
și iată, în jurul lor, ca fiarele mării,
și iată, asupra lor, ca fiarele văzduhului,
atîtea primejdii...
...Iar dragostea umblă-nainte prin timpul lumii,
desculță, zgîriată, purtîndu-și rochia de rănI
și fruntea-ncununată de poeme
ca de un stol de păsări..

★

El cuprinse, dulce sînul ei
greu, puternic, și-i răpuse gura
cu sărutul lui, iar lîngă ei,
arborii își prelungeau făptura
în amurgul limpede căzînd.
în răcori de aur și de vînt...

Și își cunoscură-atunci dintîi
gustul și mireasma și-și simțiră
de la creștet pînă la călcîi,
trupul, cum tresare și se miră.
Și apusu-i bîntuia, plecînd,
cu văpăi de aur și de vînt...

Și țipau și păsările-n cer.
Mîna ei îi pîlpîia pe umăr.
Sta în lume cuplul lor stingher
iar, în jur, perechi fără de număr
și-i împodobea pe rînd, pe rînd,
Dragostea, cu aur și cu vînt...

★

Ce tînăr ești, iubitul meu!
Zîmbetul tău flutură ca o frunză străvezie
pe buzele tale închise
și în somn visezi vise frumoase.
Mă-aplec pe acolada trupului tău
și te mîngîi de departe
lăsînd între mîna mea și tine
o formă de aer, aidoma ție.
Ce tînăr ești, iubitul meu!
Lîngă tîmplele tale, un păr ostenit
doarme și el, iar cînd respir mai adînc,
tresare mărunt ca o gîză-n nisip;
iar undeva, sub pleoape,
sînt ochii tăi negri întorși către vis,
către lumi viorii și fragile în care
mișcările-s lungi și lipsite de sunet.
Ce tînăr ești, iubitul meu!
Și mîna ta doarme pe șoldul îngust
ca un șarpe domestic al cărui unic venin
e grația:
și toată frumusețea ta e contagioasă
încît mă simt suplă și scăpărătoare
alături de tine, ca și cînd
din trunchiul tău aș fi-nflorit peste noapte
eu, creanga ta!

★

Atîta de fragilă-a mea, iubito,
și să dispari? Cu neputință e.
Se moare-n lume? Tu nu poți să mori.
Rumoarea spune că-ar umbla pe-aproape
gorila îmbrăcată-n scut — războiul...
Dar tu făcută ești să dăinui veșnic,
în pavăza subțire-a dragostei...
Să nu te mire asta. Știu prea bine
că nu ne putem zmulge din CONTEXT,
dar, cum spuneai, n-am fost aduși pe lume
ca să ne temem — ci să dăm recolte
în vara asta neobișnuită
vestită de-un Octombrie, de-o toamnă!
Să dăm recolte pe întinsul lumii
noi, cei ce știm să semănăm, noi, cei
ce defilăm cu pumnul ridicat,
noi, muncitorii înălțați la treapta
filozofiei; noi, iubita mea,
noi nu putem muri; avem atîtea
de spus, de-nfăptuit și de iubit
încît ai să-nțelegi de ce, privindu-ți
alcătuirea gingașă, te văd
nemuritoare, ca umanitatea...

Victor Tulbure

Noi ne-am ținut cuvîntul

La Pincota și Mocrea — cît înfruntarăm tunul —
Din două batalioane am mai rămas cu unul

Și am ajuns la Sebiș prin ploaia de granate
Din trei companii una și-aceia jumătate

Aluneca bocancul prin sînge nu prin rouă —
Cînd iar prăpădul morții ne-a despicat în două.

Ne-am risipit atuncea pe Crișul Alb în sus —
Cu inima zdrobită, cu sufletul răpus.

Și unde așteptarăm, în văi, să vie seara,
Pe fețe deznădejdea ne picura cu ceara.

Și ne simțeam nevolnici și-atîta de mărunți
Că nu-ndrăzneam nici ochii să-i ridicăm spre munți.

Dar auzirăm, noaptea, cum geme și se zbate,
Pădurea mohorîtă cu brațe amputate;

Cum stinca de durere detună-n patru vînturi,
Cum pentru dușmani plată cer bunii din mormînturi.

Ne-a îngrozit doar gîndul retragerii la vetre,
Ne-ar fi scuipat rușinea, ne-ar fi lovit cu pietre!...

Ci ne-am legat, în noaptea aceia de război,
Să nu se-ntoarcă unul, acasă, dintre noi.

Și ne-am ținut cuvîntul! Nu ne-a clintit nici brandul
Căci dragostea de țară ne fuse comandantul.

Spre ziuă cînd ai noștri veniră cu-ajutoare
Ardea tot steagul nostru pe culmi ca o chemare

Dar nu luarăm parte la mare bucurie
Că istoviți de luptă noi ne-am culcat în glie

Și stăm de-atunci sub brazdă, sub cucuruz, sub grîie, —
A voastră, libertatea, de-apururi să rămîie.

Ștefan Iureș

Băneasa

Cad întrebări și-n suflet iscă unde
Ai fost contemporan cu ei, dar ce știi?
Știi marginea subțire a poveștii
Sau sîngele, sudoarea lor? Răspunde!

Pe unde azi vîslești, înoți, prinzi peștii,
Ghicești în șanțul ce de-abia-i ascunde
Civili — stîngaci sub căștile rotunde —
Murind și apărîndu-și Bucureștii?

Dar mai zărești, în ceața lor, departe,
Sub cerul fraged, colindat de moarte
Ostașii de la antiaeriană?

Păzeau acoperișurile, munții...
— Da, știu, aveau nimb alb în jurul frunții.
— Nimb? Nu, bandaje, peste cîte-o rană.

Logodne

Noi sîntem cei ce-ntraripăm unealta.
Iar dintre mîini, ni-e dragă cea muncită.
Pe noi ne duce dorul în ispită
Ca tot pămîntul să-l cioplim cu dalta.

Privim atent și gata strălucită,
Și-abia ghicită-n întuneric, halta.
Priveliștea de azi va trece-n alta,
Minune simplă, nouă datorită.

Împerechem betonul cu neonul,
Cu sticla logodim oțelul. Las-că
Și altor însoțiri le sîntem nuni:

A florilor, cu mîna de cărbuni,
A cărților, cu tîrla ciobănească,
A visurilor omului — cu omul.

Satul natal

de Eusebiu CAMILAR

M-ai cerut, iubite amice, să-ți descriu cît de cît satul meu, deși prea bine cunoști și domnia-ta că a vorbi despre locul de naștere înseamnă a vorbi despre tine însuți, despre adîncul cel mai fierbinte al inimii! Oamenii de pe la noi cunosc bine legea aspră a modestiei, sau „își cunosc lungul nasului", cum definesc ei așa de plastic această virtute, floare a firii omenești! Pentru cei ce nu se supun legii acesteia, oamenii de la noi au scornit avane vorbe de duh, potrivite în cazul de față și pentru mine:

„Laudă-mă gură,
Că alții nu se-ndură"...

Răspund totuși poftirii tale, contravenind legii. Pot deci să-ți mărturisesc că satul meu natal, Udești, din ținutul Sucevei, e așezat într-una din cele mai frumoase văi, pe rîușorul nostru, Suceava, ce vine de sus din munți de la niște șipote gureșe. Spre asfințit, satul nostru e mărginit de pădurile Fundoaia, Poiana și Plavalarul, rămășițe ale codrilor merei din alte vremuri. Vitregia timpurilor vechi a ros cu dinți de fier codrii noștri, ca moartea din basm; a ros mladă tinără, și fagi, și stejari, încît s-au deschis goliști stricînd buna rînduială a ploilor, cumpăna de fier a cerurilor. Numele satului, Udești, amintește de locurile cu umezeală multă, deci cu o floră mai mult decît îndestulătoare, în mijlocul căreia hălăduiau cornutele în cîrduri, ca-n opera craiului Cantemir, „Descrierea Moldovei". Ar trebui să-ți mai mărturisesc și despre vechimea satului, însă mă iau la harță cu istoricii, și nu-i bine! Căci documentele de pe vremea lui Alexandru Voievod cel Bun, și chiar cele mai vechi pomenesc despre un sat cu acest nume, însă domniile-lor istoricii l-au plasat greșit în Baia, lîngă Dolhești, unde se află un alt Udești mult mai tînăr, înființat tot de udeștenii noștri, la anii 1777, după cum se va vedea... Pe vremea aceea, adică la anii amintiți, trăia în sat la noi popa Andrei. Și nevroind sfinția-sa să depună jurămînt coroanei celei noi cezaro-crăiești, s-a pribegit după noul hotar, în Baia, în fruntea carelor udestene, înființînd acolo în Baia alt sat cu același nume. De mult, se afla la noi în sat Cabinet de lectură, adică un cămin cultural, numit „Unirea sub Oadeci"; acolo își desfășurau bătrînii noștri horele și se citeau cărți venite din Ardeal și Moldova, de cele mai multe ori pe ascuns, în traistele pribegilor. Și scriitori a avut satul nostru: primul, adică cel mai vechi, e Vichentie, paroh și om de cultură avan. Am mai apucat în copilăria mea cărticele ale adormitului între flori și între preafericiți. Erau cărticele cuprinzînd istorioare morale țintind în deosebi împotriva băuturii, furtișagului și iubirilor nelegiuite. Imi aduc bine aminte și de biblioteca adormitului între flori, cuprinzînd mii de tomuri, începînd cu Shakespeare și Hegel și sfîrșind cu Eminescu. Mă pot mîndri că de la preafericitul adormit am deprins și eu taina artei poetice, atîta cît o cunosc. Dintre armăsarii grozavi ai sfinției sale, pe care-i păzeam eu pe sesia parohială, a apărut deodată un mînz cu păr de aur și cu aripi de argint. Cum l-am văzut, am început să fur harul păsărilor, adică să grăiesc în rime și ritm. Și aflînd adormitul între flori despre minunea petrecută în ierburile de pe sesie, a zîmbit cu iubire mare spre mine, prorocindu-mi viitor strălucit în artă! Drept este că armăsarii avani am izbutit să-i încalec din fugă, înșfăcîndu-mă de coama lor; de multe ori mi-am spart capul, căzînd în galopul repede ca vîrtejul apelor, dar nu m-am lăsat pînă nu le-am stăpînit deplin nedomolirea. Cu mînzul fantasmă apărut în minunea de pe sesie, lucrurile s-au petrecut altfel; oricît m-am înșfăcat de coama lui, n-am izbutit să-l stăpînesc și să-l supun; și mă chinuiesc și azi, în preajma ruginirii încheieturilor și plesuvirii celei totale... Insă oricum, de la cel ce-a fost și nu mai este am învățat primele reguli din geometria armoniei, și sînt mîndru, chiar dacă n-am izbutit, căci dacă pe mine m-a îndreptat spre domeniul aventuros al mînzului fantasmă, pe alții i-a îndreptat bine, spre cele practice și imediat folositoare... Așa se face că încă din timpul vechi satul meu s-a putut mîndri cu oameni școliți. Azi, ne-am putea mîndri dacă ne-ar sta în fire, cu o seamă de intelectuali: de la scriitor de cancelarie pînă la profesori universitari și generali. Și ne mîndrim de asemenea, dacă ne-ar sta în fire, cu încă un scriitor, Gavril Rotică, adormit și el între ierburile pămîntului.

II.

De felul nostru, prea iubite amice, sîntem veniți aici repeziți de vînturile unor transhumanțe. Am venit în veacuri de lacrimi, din Maramureș și Năsăud, după cum dovedesc numele de Moroșan și Năsăudean. Tari în numele lor și în familii, sînt Mihăieștenii, Rotărenii, și noi, Cămilărenii, mai la coada șirului, cu toate că avem și noi vechimea noastră și ulițele noastre! De mult, pe aici prin Nord a bătut un vînt neîndurător. Lipsa pămîntului și foamea i-a repezit pe părinții noștri în ghiara societăților de emigrare, în toate Americile și-n Canada. Așa se face că și eu, prietenul tău, sînt fiul pribeagului Ion al Tomei Cămilar, care s-a dus și el și s-a întors sleit din minele Americii. Mai demult, ai noștri făceau cătănia la regimentele „Ainunfirtig și Zfaiunfirtig" sub steag habsburg. Au dat bătălii la Könniggractz, rămas în fabulație „Ciine creț", și au luptat la Monte Grappa, în Italia, și-n Muntenegru. Insuși bunicul meu dinspre mama, Gheorghe al lui Motrici, a luptat cu turcii la Bosnia și în Hertegovina...

Au fost pe la noi învățători cu faimă. Imi aduc aminte ca prin vis, de domnul Botezat; și de doamna Solonar, și de ochii ei albaștri ca inul, stinși de bună seamă în seninătatea cerului... Și-ți mai mărturisesc, iubite amice, că de mult se afla la noi un cor al gospodarilor, și o societate a gospodinelor, purtînd numele răsăritului de ziuă, „Aurora". Și mult ți-aș mai scrie din noaptea mare și adîncă a timpului, însă mi-a ostenit mîna, umblînd printre ani și veacuri.

Anume am lăsat către sfîrșitul celei de-a doua părți a acestei epistole, ceea ce mi-i mie mai drag. Nu știu cum sînt alții la inimă, dar eu unul cînd îmi aduc aminte de dealul Oadeciului, nu mă mai pot stăpîni! Nu-ți spun decît că dealul nostru arată ca un sfinx de lut galben și se zărește de la mare depărtare. Am purtat Oadeciul și-l port cu mine oriunde; cînd mă cuprinde nostalgia după satul natal, prietenul meu Oadeciul apare cu timpla de după o ceață, și deodată mă simt ca acasă, în vecinătatea acestui prieten mare la inimă și masiv în făptura lui! Odinioară, Oadeciul era acoperit de mesteceni, însă vitregia și prostia omenească l-au lipsit total de această podoabă. După o teorie a adormitului meu dascăl Vichentie, numele dealului natal ar deriva de la parola santinelelor romane din nord, „Quo vadis"?

III

Mărturisesc că dacă cele duse au fost destule, cele prezente sînt infinit și copleșitor de multe. Iți voi spune din bun început, iubite amice, că acum trei ani a sosit la noi în sat primul aparat de cinematograf, cu motor electric în regulă; acum, pe la răscrucile drumurilor se află afișiere, vestind oamenii ce se reprezintă în deal la căminul cultural... Puțin lucru e acesta? Pentru a înțelege cît bine ne-a făcut patria înzestrîndu-ne, trebuie să fii de la noi de la Udești, sat lăsat vîntului de stăpînirile pe veci stinse. In afară de cinematograf ne mîndrim cu căminul cultural „7 Noiembrie", cu echipă de teatru, echipă de dans și cor. Sfatul popular, ridicat prin autoimpunere, e o clădire încăpătoare și masivă, construită pe locul vechii „cîntălării" putredă de vechime. Pentru ridicarea clădirii Sfatului s-au înscris la locul potrivit al onoarei, cu faptele lor, o mulțime de gospodari. Dar radioficarea? Știi, iubite amice, cîtă bucurie a stîrnit? Parcă văd și acum oamenii noștri așteptînd să li se instaleze mai repede difuzoarele în pereți, să li se umple casele de cîntări! Linia cablului vine de-a dreptul din Verești, și ajunge pînă în marginea satului; după ce un rînd de stîlpi întră semeț de-a dreptul pe vechea șosea împărătească, alte rînduri se îndreaptă spre toate punctele cardinale: către Reuseni, către Poieni, Chilișeni și Jneamăt... Și să-i tot vezi, iubite amice, pe oamenii noștri, deșteptîndu-se cu Imnul Republicii, și să-i vezi cum ascultă buletinul meteorologic și rînduindu-și lucrul de peste zi după previziunile științei...

— Azi, degeaba pornești la tîrg pe jos! mi-a spus un vecin, mai ieri. Nu pleca, te sfătuiesc, căci pe la prînz vine... aversa! Și vecinul meu și-a răsucit mustața spre difuzorul fixat afară sub fereastră, ca să știe o lume că el unul se orientează după legile științei; și-a răsucit mustața mai tare, și a rîs într-un dinte, cînd m-a văzut întorcîndu-mă plouat și plin de glod ca un cîine, de la jumătate cale... Dacă bagi bine de seamă, și graiul sătenilor mei s-a schimbat parcă peste noapte; termeni științifici bine și cinstit pronunțate, cunoștințe multiple despre tehnică, balistică intercontinentală, sateliți... iată doar cîteva din elementele noi intrate în viață și-n graiul lor, datorită aducerii difuzoarelor, cutiuțelor cu cîntece... Și sînt și mai mîndru de satul meu, acum. Și cînd aud prin case noaptea tîrziu, acorduri grave și solemne din Beethoven și Bach, îmi crește inima, și pășesc pe ulițe încet, și parcă nu calc pe colbul fierbinte ci pe o pulbere de stele...

Urmînd exemplul celor din alte sate, cîteva zeci de familii de udeșteni mijlocași și săraci, și-au pus parte de pămînt la un loc, alcătuind deocamdată o întovărășire cu randament frumos. Ei sînt pildă bună și pentru restul satului, prin munca lor și prin recoltele dobîndite. Lucrul pentru mărirea suprafeței e în plină desfășurare.

Iată, iubite amice, altă față a satului meu natal, și găsesc inutil să scriu și aici în această epistolă și așa prea lungă, că în trecut n-aveam nici un fel de ajutor medical. Pentru o aspirină trebuia să alergăm călări peste nouă dealuri, cum spune o vorbă plină de adevăr. Azi, avem dispensar medical, la noi fiind sediul circumscripției. Avem casă de nașteri; și punct farmaceutic; iar cînd se întîmplă vreun caz grav și urgent, telefonăm la tîrgul Sucevei și îndată vine „Salvarea"... (Ce lucru nemaipomenit și de nevisat odinioară!!). Ba, odată s-a tot învîrtit pe deasupra satului un avion; s-a tot învîrtit, pînă ce-a dat drumul unui pachet cu medicamente, drept în ograda doctoriței... La noi în sat au ars acum cîțiva ani aproape cincizeci de gospodării și de-atunci oamenii noștri stau de veghe; au înființat o echipă de pompieri, și stau cu auzul ațintit spre vaierul clopotului de cumpănă...

Prea iubite amice! Ți-am scris despre cîteva lucruri, spre a-ți putea face de la depărtare o imagine cît de precară a satului meu natal. Insă ceea ce ți-am spus eu nu stă nici la degetul cel mic al adevărului. Vino să-l vezi! Vino să ne vezi! Dacă vei coborî din tren la Verești, pornește drept spre Vest, și vei vedea centura codrilor fumurii și clopotnița înaltă. Dacă vei coborî la noi dinspre Suceava, vei zări numai decît sfinxul Oadeciului acest loc de veghe al străjilor romane, după presupunerea lui Vichentie cel adormit între flori. Cum ajungi în sat întreabă unde stă mătușa Natalița. Te vor îndrepta și copiii. La poartă te va întîmpina o bătrînă, poate ultima veterană a satului. O vei cunoaște după ochii albaștri și după șuvița de păr alb ieșit de sub broboadă. Te va pofti într-o chilioară, ce dă înspre o grădiniță cu flori de toamnă. Vei vedea îndată lunca din fundul grădinii, și sub mărul bătrîn măsuța de scîndură pe care-ți scriu epistola aceasta, și unde săvîrșesc toate încercările mele de a mă avînta pe miticul Pegas, mînzul fantasmă apărut cîndva pe sesia popească. Și stînd la noi măcar o noapte, vei reîntineri, sorbind aerul sănătos al pădurilor Fundoaiei, și liniștea izvorîtă de-a dreptul din măruntaiele timpului. Te aștept, supus la prietenești tale porunci.

Călători pe drumurile țării...

Sînt cuvinte peste care, zeci de ani, a alunecat mîzga minciunii. Cine, dintre politicienii burghezi, cine dintre stăpînii de ieri ai țării acesteia, n-a risipit în orice împrejurare, ca pe o monedă mărunță, fără preț, vorba „patrie"? O aveau pe buze cînd se tocmeau în slujba imperialismelor de tot soiul, cînd negustau neatîrnarea și avuțiile țării; cînd îi trimiteau la moarte feciorii. O au și acum transfugii care ne invită să ne vîrîm din nou brațul în strînsoarea cătușelor. De cîte ori, jignit, patriotismul autentic n-a ajuns să se dezguste și să se teamă de cuvinte?

Și totuși astăzi, dacă spunem „patrie", ni se pare că am aruncat în înalt o columbă imaculată. Căci sub cupola socialismului, vorbele scumpe au început să sune curat și întreg, precum gîndul fără prihană. Zicem patrie și înțelegem, ascultînd aceste limpezi silabe, că ne-am rostit un simțămînt pe care n-are cum îl umbri ipocrizia patriotardă.

★

Vi s-a întîmplat, de bună seamă, în memorie îndemnul acesta, patetic precum o supremă rugăminte:

„Să nu dai libertatea pe nimic!"

Libertatea pe care, muribund, o invoca, cu ultimele sale puteri, cu ultimele nădejdi, Nicolae Bălcescu. Ca s-o coboare din cerul dorințelor, pe pămîntul certitudinilor imediate, au pătimit atîția alți eroi ai dragostei de țară. Pentru ea au căzut, cu eroismul simplu, neștiutor de sine al anonimilor, oameni din popor asemeni acelora pe care Aurel Mihale i-a surprins în Nopțile înfrigurate *ale războiului. Au smuls-o de la hitleriști, de la asupritorii dinăuntru. Și în această luptă, cum ne-amintește un titlu de poem al lui Mihai Beniuc, se aflau „în frunte comuniștii". Ei, luptătorii partidului, au îndurat torturi și au pierit de atîtea ori uciși, suflete mari precum Ilie Pintilie, femei viteze asemenea Doncăi. Au fost vieți care cheamă poeții, fiindcă floarea lor înaltă și dreaptă e făcută să ne vegheze visarea și elanurile. Le-am regăsit în stihurile lui Marcel Breslașu ori Veronica Porumbacu. Dar peste umerii glorioși ai acestei umanități, care ne-a cucerit libertatea, se cade să se aștearnă mult mai des hlamida versului. Cine vrea să slăvească patriotismul, să se aplece pios peste mormintele de la Doftana.*

★

Construim socialismul. O știm oricînd, în fiece clipă: doar acesta e adevărul cardinal al existenței noastre. Și totuși, procesul de primenire care înseamnă „socialism", nu ne stă totdeauna în cîmpul conștiinței ca o prezență masivă: dimensiunile prea mari scapă minții noastre, cum ne scapă mișcarea gigantică pe care-o săvîrșește pămîntul cînd se învîrte pe osia lui, sau plutește pe o orbită imensă, în cosmos. Citim mereu cifre grăitoare și ziarele ne anunță la tot pasul că efortul nostru constructiv s-a încununat cu noi împliniri. Dar nu ne-am învățat să ne reprezentăm aceste date în întregul vast pe care-l alcătuiesc în realitate. „Depășiți de viteza faptelor — observa un prozator care e și un reporter inteligent, Eugen Barbu — încă nu aveam imaginea grandiosului industrial". E datoria scriitorilor să ne-o hărăzească. Ei trebuie să ne obișnuiască, mai mult ca pînă acum, a gîndi prezentul construcției socialiste în proporțiile lui copleșitoare. Să ne arate chipul nou al țării, luminat de flacăra înaltelor furnale.

★

S-a zîmbit nu odată pe seama cugetărilor și a sentențelor lui Bolintineanu. Dar nu cunosc multe versuri mișcătoare ca aceasta profeție:

„Viitor de aur țara noastră are
Și prevăz prin secoli a ei înălțare".

Mai toți, dintre patrioții care și-au meritat numele, au crezut în ziua de mîine: cîteodată naiv, cîteodată utopic. Noi, însă, călăuziți de partid, stăpînim secretul care aduce viitorul în prezent și-l face să ne întindă prietenos mîna. Avem tăria unei ideologii științifice, în stare a desfereca necunoscuturile ce zac în timpii de mîine. De aceea viitorul — conștiința lui — e prins în dragostea noastră de țară, cum este sunetul mării în scoică. De aceea, cînd instrunează „odă pămîntului lor", poeții, precum Mihu Dragomir, își doresc „harfe metalice de sonde". *Și tot de aceea visează, peste țarinele înfiorate, „cavalcade de tractoare". Imaginea îi aparține neuitatului Labiș: fugoasă, superbă, cum era și tinerețea lui; cum, de altminteri, este energia care, pe schelele prezentului, își flutură brațul spre viitor.*

★

Un lucru simplu, uimitor de simplu, dar capital, unii — mai ales tineri poeți — tot îl mai uită. Anume, că nu răspunde numelui de patriot decît acela care trăiește viața a lor săi pe dinăuntru, în frămîntările ei adînci: așa dar, pentru vremea noastră, în înfruntarea luptei de clasă. Și că simțirea patriotică se înăbușe în cristalul atemporalității; sau se lasă cotropită de otrava naționalismului. Ne-a întîmpinat, în literatura acestui deceniu, nu numai un ecou din ciocnirile acute ale actualității. Am cinstit în balade, împreună cu poeții, figuri de comuniști, cum a fost eroul de la Rusca, răpuși banditește. Am sfidat de atîtea ori, cu versurile lui Mihai Beniuc în față, ura dușmanilor. Și i-am sfidat, de asemenea, cînd însemnările de scriitori ne-au vestit despre țărani care parcurg atenți Programul de radio, *ori cînd am citit despre „televizoare aduse în sat cu carul". Dar cîte alte fapte de mare tîlc și cîte gesturi de aleasă frumusețe n-au rămas nescrise? Entuziasmul mai are încă nevoie de rapsozi.*

★

Pe tinerii de pe șantiere îi auzi adesea explicînd, dacă-i întrebi ce i-a adus acolo: „Vrem să mai vedem și noi țara". *Nu știu dacă mulți scriitori s-au oprit înaintea acestor cuvinte, pe care le-a notat Eugen Barbu. Dar sînt sigur că aspirația aceasta a unor brigadieri de la Hunedoara ar trebui să fie, în același timp, și a scriitorilor. Nu pentru că patriotismul s-ar tărmuri neapărat într-un program turistic. Ci pentru că acela care e mereu* „pe drumul țării călător", *se simte, pe drept cuvînt,* „părtaș în toate". *Să ne îmbrățișăm cu ochii țara, să facem popasuri osebite și prelungi pe întinsurile ei: dar, mai ales, să coincidem cu geografia ei morală. Drumeția să însemne dăruire. Atunci, cînd ne vom risipi în truda și în izbînda patriei întregi, dragostea noastră de țară își va fi atins zenitul. Atunci buzele noastre vor cere cuvinte fierbinți, asemenea acestora pe care le-a rostit Victor Tulbure:*

Vibrînd deplin, ca o vioară,
De tot ce sufletu-mi frămîntă,
Ție mă-nchin, slavită țară,
Ce-mi poruncești: „Poete, cîntă!"

Dan HĂULICĂ

mențiuni critice

perpessicius despre

AUREL MIHALE:
Nopți înfrigurate, povestiri din război

Oricare nouă lectură e un drum în necunoscut. Mai presus de hărți și de călăuze, ceea ce se cere cronicarului este inițiativă și perseverență. Mai ales cînd harta e abia schițată, iar călăuza, de atîtea ori ca-n expediția lui Mihail Sadoveanu de pe valea Bornarului, suspectă. Sînt cărți în care pătrunzi cu ochii închiși, ca-ntr-o pădure vrăjită, în timp ce-n altele, te pierzi de la întiii pași, căci te pîndește: ici, un trunchiu prăvălit de-a curmezișul, colo o capcană, dincolo o groapă de lup și uneori chiar dihania travestită din basme și răsărind, ca din pămînt, de sub podul zvîrlit la răspîntie. Cronicarul nu e un turist de duminică. El cată să se închipuie, oricît de prezumțios ar părea, la fel cu feciorul de crai ce primește lupta, demască stratagema și pleacă în lume cu binecuvîntarea tatălui, pe deasupra. Odată pragul acesta trecut, toate celelalte piedici, ale naturii și ale oamenilor, se răpun rînd pe rînd și cetatea de argint a Cosînzenei, îi zîmbește din creștetul muntelui ca o răsplată a strădaniei și a stăruinței. O astfel de cetate, la care ajungi după un drum cu vaduri și ocoluri ce urcă pieptiș, dar care, odată suit, îți flutură ca tot atîtea flamuri, către toată zarea, perspectivele, este și suita de povestiri de război Nopți înfrigurate *de Aurel Mihale. Ceea ce, părăsind potecile nu totdeauna sigure ale metaforei și folosind graiul de toate zilele, s-ar putea ilustra cu cele ce urmează.*

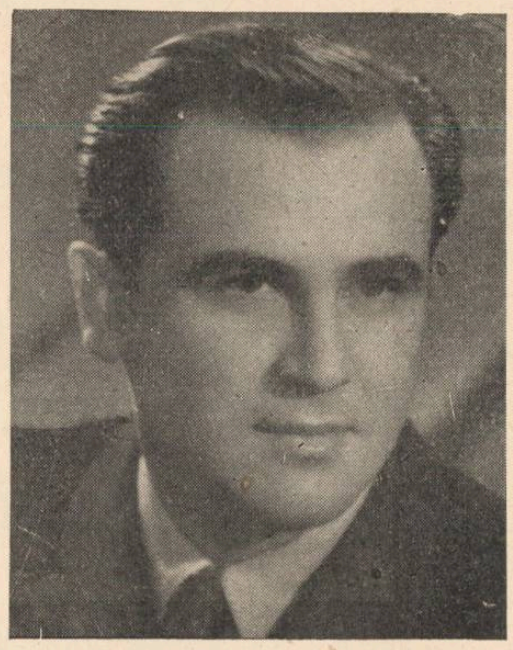

Nopți înfrigurate *cuprind optsprezece* „povestiri din război" *puse pe seama cînd a unui utemist, cînd a unui sergent, a unui comandant de batalion, a unui ucenic, a unei femei ș.a.m.d. și ele reconstituie în panouri mai mari sau mai reduse, de un variat timbru cromatic, felurite aspecte din ceea ce s-ar putea numi fresca ultimului război ce l-am purtat după 23 August, împotriva hitleriștilor din preziua prăbușirii frontului în Moldova și pînă departe, în munții înzăpeziți ai Boemiei, în Tatra. Cu toate că alcătuit din fragmente, a căror perspectivă și pînă la un punct și rezonanță (deoarece, în ciuda alternării stilurilor, bagheta scriitorului e pururi prezentă) diferă, unitatea de concepție, de construcție și chiar de atmosferă a acestui volum nu poate fi tăgăduită. Din acest punct de vedere,* Nopți înfrigurate *e un documentar, cu deosebire prețios deoarece grație lui, deși contemporani cu evenimentele, luăm act de stări de lucruri și de spirit ce ne-au scăpat sau pe care le-am cunoscut în forme și culori, altele decît cele reale. Desigur, sfîrșitul celui de al doilea război, care a adus cu sine înfrîngerea fascismului, ne-a aflat în condiții cu totul altele decît cele de după întîiul război mondial și totuși cine vrea să-și rememoreze și să se convingă de modul în care istoria contemporană creează anume zone de izolare, să citească* Argumentul *cu care Cezar Petrescu își prefațează ultima sa carte, a relațiilor de călătorie în Uniunea Sovietică. Documentarele și povestirile de campanie, printre primele, restabilesc situațiile, destrămînd întunericul și înlesnind adevărului să se închege. Documentare, la vremea lor, au fost cărțile lui Remarque și ale lui Barbusse, pentru a numi doi dintre fruntașii literaturii primului război mondial și reacțiunile pe care scrierile lor le-au trezit în masa cititorilor, au constituit tot atîtea rechizitorii, cu rezultate, din nefericire, dilatorii, împotriva ororilor războiului. Dovadă rîndurile următoare, pe care le desprind dintr-un recent articol, închinat lui Barbusse, la 23 de ani de la moartea lui. Salutînd, în cuvinte înflăcărate* („ce lucru admirabil, să fi scris un roman care va alimenta Istoria!"), *apariția romanului* Focul, *Edmond Rostand, acest romantic întîrziat, generos și entuziast, ca și patronul romantismului, Victor Hugo, scria corespondentului său, pe front:* „...ce spectacol magnific, această irezistibilitate a Artei Adevărate. Da, războiul ăsta va fi ultimul. Asta-i și gloria lui. A fost nevoie de războiul acesta ca să aflăm ce este războiul. Lumea întreagă o știe acum. Cînd mă gîndesc că niciodată n-au îndrăznit să joace în întregime actul al cincilea din „Pui de vultur", ba l-au și suprimat ca prea penibil! Capodopera d-tale va obicinui publicul cu adevărul și, grație ei, și actul acela va putea fi jucat". *Documentare au fost, pentru a vorbi de ai noștri, întîiul roman al lui Camil Petrescu și* Intunecare *de Cezar Petrescu, așa cum, pentru cel de-al doilea război, documentar e romanul* Eroica *al lui Laurențiu Fulga și, în bună parte, și ciclul acestor povestiri din* Nopți înfrigurate.

In bună parte — *pentru că, neîndoios, valoarea documentarului e în funcție de valoarea de artă a tiparului în care e turnat documentul și pentru că, așa cum se poate bănui, nu toate povestirile de război din* Nopți înfrigurate *sînt la același nivel. Desigur, o situație ca aceea din povestirea* Un dezertor *în care un tînăr relatează cum tată-său a fugit de pe front ca să pedepsească pe chiaburii din sat și pe proprietarul la care a robit și el și nevastă-sa, care dă foc armanului boieresc, e prins de jandarmi și brutalizat, nu e din cele improbabile, în viața de toate zilele. Insă felul cum se desfășoară povestirea și scena de către sfîrșit, cînd omul încătușat și cu degetele zdrobite de jandarmi își lasă pumnii pe umerii copilului și-l strînge* „îndurerat" *la piept, ceea ce ar însemna că drăguții de jandarmi care-și încrucișaseră baionetele între dezertor și nevastă-sa, se lasă înduioșați de jalea copilului, ca și solemnitatea unor fraze ca acestea:* „Cînd privirile noastre s-au întîlnit, am întrezărit în ochii lui o tresărire ca de lumină..." *sau:* „Tata a pornit apoi împins de jandarmi, primind în față încununarea primelor raze ale răsăritului", *imprimă povestirii un aer artificios, declamator, de demonstrație. Povestirea se încheie cu rîndul:* „Și numai peste două săptămîni, în sat au intrat primii ostași ai Armatei Roșii". *Și mi se pare că fraza aceasta trebuia să comande și că pe ea trebuia axată toată povestirea. In perspectiva acestui eveniment, de bună-seamă că și organizarea povestirii și tonul ei ar fi fost altele, mai dramatice, mai umane, mai convingătoare. Aceeași eroare de optică, apoi, și-n povestirea* Zile de luptă *în care* „un ucenic" *evocă viața de clandestinitate a tatălui său pe care-l regăsește în ultimele lupte ale bucureștenilor împotriva fasciștilor, însă felul cum se înșiruiesc peripețiile, calendaristic am spune, alungă orice urmă de patetism, pe care, din nou, fraze ca următoarele, nu sînt făcute să-l favorizeze:* „Eu nu știu ce-a mai fost, că m-au podidit deodată lacrimile... m-am trezit în brațele tatei, care mă strîngea tare la piept... pieptul îi zvîcnea într-un suspin înăbușit, nestăpînit, iar degetele îi tremurau, mîngîietoare în chica mea. I-am simțit apoi și răsufletul adînc, răscolitor și fierbinte". *Căci dramele sînt în noi, nu în evenimente și mai puțin în frazele poleite care machiază simțirea de adevărat. Adolescenții eroi ai celor două povestiri amintite, de fapt aceiași în două ediții, nu par de fel (în ciuda aparențelor contrarii) pătrunși de gravitatea întîmplărilor, ai căror martori au fost. O situație cu adevărat dramatică ar putea fi aceea din povestirea* Durere, *în care o femeie se tînguie (Elena Farago obișnuind astfel de titluri) pentru nefericirea de a fi avut doi bărbați și de a-i fi pierdut pe amîndoi. E unul din numeroasele cazuri de poliandrie, ca să zicem astfel, atît de frecvente în vremuri de război. Fostul meu amic și dascăl în ale ziaristicii, regretatul Vasile Savel, scrisese o excelentă povestire pe tema înrudită, a unui ostaș întors din morți și care primește cu resemnare „darul" găsit la casa lui, în speță copilul ce-i turnase, în lipsă, nevastă-sa.* „Apăi... dac-a sosit estractu'... ce să mai facem?" *oftează noul Lazăr, și ceva din filozofia aceasta a resignației plutește și-n povestirea lui Aurel Mihale. Insă, din păcate, eroina d-sale e o țărancă și stilul în care-și redactează micul jurnal al suferințelor ei (vezi, îndeosebi, pag. 140:* „Noaptea stăteam amîndoi întinși pe prispă *etc., etc.") se potrivește mai curînd d-nei Récamier sau altei marchize din veacul al XVIII-lea. E drept că și Atala trăia în plină natură, să nu uităm însă că e vorba de un poem și de Chateaubriand...*

Și iată că scriind acestea mă și surprind invadat de remușcări. De ce, oare, să zăbovești la cele imperfecte, peste care orice cititor va trece cu ușurință, cîtă vreme ne așteaptă, nerăbdătoare, înfrigurate s-ar putea spune, atîtea pagini admirabile în cele mai multe din povestirile acestea din război, documente de epocă precît și de umanitate, în același timp? Ajunge să observăm că cele trei schițe deficitare despre care am vorbit sînt oarecum de la periferia războiului, propriu zis, pentru a înțelege că altundeva decît în aspectele colaterale stă valoarea acestui volum și calitatea de căpetenie a autorului nostru. Aurel Mihale a trăit din plin epopeea acestei campanii antihitleriste, de la sfîrșitul războiului, căci numai așa se explică, nu numai bogăția de amănunte tehnice, cunoașterea oamenilor și a sufletului luptătorilor, dar mai cu seamă atmosfera oarecum particulară a unui război, oricum deosebit de celelalte, ca și timbrul de autenticitate pe care-l respiră oricare din episoade, sub oricare din nenumăratele forme — veghi, încăierări, incursiuni, bombardamente etc. — ale acestui odios joc al morții, care este războiul. Numai un martor ocular și un participant înzestrat cu spirit de observație și cu o mare capacitate emotivă putea să înregistreze, să reție și să comunice metamorfoza sufletească a unei armate ca a noastră, pornită pe drumuri de pierzanie, și care avea nu numai să-și refacă moralul, dar să și lupte din greu cu fiara încolțită, în care se prefăcuse fostul ei „aliat'. Așteptările, incertitudinea, suspiciunea și, după aceea, încrederea și frățietatea de arme, pe care ostașul nostru o nutrește și proclamă, fie în luptele de pe Mureș, fie în cele din munții Tatra, pentru Armata Sovietică sînt tot atîtea aspecte, pe care povestiri ca Nopți înfrigurate, Grișa *sau* Ultimul asalt *le pun, cu iscusite și variate mijloace, în lumină. Asaltul cazematelor de la Dobra-Niva, din povestirea* O lacrimă, *unde echipa de pionieri se sacrifică pînă la unul, ca să deschidă drum unei unități blocate de tirul ucigător al dușmanului, e un exemplu de cum se moare cu simplicitate și consimțămînt.* Intr-o zi de primăvară *aliniază pe același cîmp al morții, tineri, cărora abia le zîmbise dragostea și sceptici, convinși că glonțul lor nu s-a descoperit încă. O povestire ca* Mutulică *ilustrează cu mijloace sobre, deci cu atît mai emoționante, sacrificiul unui agent de legătură, care-și salvează cu prețul vieții și tovarășul rănit și ordinul ce trebuie comunicat.* Moș Andrei *povestește (numai că subiectul e mult prea grandios) dragostea unui soldat bătrîn pentru căluțul de la mitralieră, pe care-l va pierde în zăpezile din munții Boemiei, iar* Incursiune *aduce o notă de bună dispoziție, relatînd capturarea unei patrule inamice și dovedește că Aurel Mihale stăpînește și coarda comediei nu numai pe aceea a narațiunii patetice.*

Dacă fiecare din povestirile acestea aduce un crîmpei de umanitate, suferindă sau eroică, ce totdeauna emoționează și ar merita un cuvînt de prețuire mai puțin schematic decît al nostru, sînt în schimb trei titluri: Misiune în noapte, Casa de piatră *și* Cifrul *ce s-ar cuveni pe larg analizate pentru măiestria cu care Aurel Mihale conduce acțiuni de proporții întinse și de excepțională complexitate sufletească. Cum nu e cu putință să adast la fiecare în parte, voi spune numai că* Misiune în noapte *evocă în cărbune și cu delicată estompă viața de taină, impenetrabilă, a partizanilor bulgari; că povestirea* Casa de piatră *reeditează, în condițiile războiului modern, legenda plăieșilor din Cetatea Neamțului și că pînă și lupta, corp la corp, în subteranele casei asediate, dintre căprarul singur rămas în viață și gefreiterul prizonier sînt de un paroxism și de o intensitate halucinantă vecină cu nebunia; pentru a mă opri o secundă mai mult, la cea de-a treia povestire,* Cifrul. *Imaginați-vă un tren cu răniți, ce înaintează în noapte, înlăuntrul țării, suprapopulat, oprit într-o stație oarecare pentru a face loc unui musafir nepoftit: un ofițer care și-a ucis comandantul pe front și care e trimis în țară ca să fie judecat. Primit cu ostilitate, căci nimic nu putea scuza crima, ofițerul izbutește totuși să rupă gheața, povestind întîmplările și dramatismul cu care istorisește și dă pe față trădarea comandantului, căruia îi căzuse (la capătul unui dramatic proces înscenat) jertfă nevinovată cel mai prob ofițer al unității, emoționează, convinge și dezvinovățește în cele din urmă pe criminal.* „Și eu l-aș fi împușcat" *exclamă la sfîrșitul povestirii colonelul rănit, care-l primise cu cea mai răspicată ostilitate și exclamația mulțumește pe oricare dintre cititori. Insă: trebuie să citiți și dumneavoastră această povestire în toate detaliile ei și în toată a ei țesătură, ce pare inextricabilă, pentru a vă convinge de arta cu care Aurel Mihale își gradează efectele, pentru a vă pătrunde de toată oroarea și de toată suferința omenească, pentru că în* Cifrul, *mai mult ca-n oricare din povestirile sale, autorul acesta care nu disprețuiește scrisul frumos, e sobru pînă la uscăciune, de o nuditate stendhaliană, preocupat numai de oameni și de încleștarea lor sălbatecă. Cifrul e o capodoperă și ea poate fi comparată episodului înrudit, al dramaticei execuții a locotenentului Laurențiu Sterie din romanul lui Petru Dumitriu,* Cronică de familie.

Realizări de înaltul nivel al povestirii Cifrul *confirmă marile resurse epice ale lui Aurel Mihale și aruncă o justificată penumbră peste toate rezervele anterioare.*

cronica literară

MIHAIL PETROVEANU: Pagini critice

de aurel martin

Mimîndu-i modul de a face critică, am zice că Mihail Petroveanu scrie interesant, ținînd chiar, se pare, să fie interesant. Are o anume vioiciune stilistică pe care, știindu-și-o cuceritoare, și-o cheltuiește cîteodată ostentativ. Simulează uneori ținuta teribilistă, ca un adolescent, vroind să dea expresiei critice noutăți și prospețimi inedite. Își colorează, de aceea, textele cu aforisme sau cu asociații neobișnuite, împrumutînd fără prea mari reticențe termenii de comparație. Incearcă formule diverse, de la analiza pe text pînă la ceea ce fericit numea deunăzi cronicarul Tribunei: „oda critică". In sinea sa pare a fi un partizan al calofiliei, în ciuda dezinvolturii cu care folosește, pentru captarea cititorului, limbajul familiar și propoziția nu întotdeauna armonic și impecabil articulată. E, în fond, un eseist care aplică la rigorile cronicii literare libertățile eseului, ca Paul Georgescu și, în parte, și ca Savin Bratu. Formația sa intelectuală descinde din lecturi filozofice și beletristice eclectice la care face, după caz, mereu apel: se întinde de la gînditorii și artiștii antichității pînă la creatorii contemporani nouă, preferînd atitudinea clasicistă, dar neocolind nici sugestiile modernilor. A trăit o evoluție în arc, pe care recentul volum de Pagini critice și producția sa curentă ne-o demonstrează din plin: o vreme, imediat după război, stătea sub influența estetismului, preocupat de aspectul formal și de întrupările particulare ale viziunii artistice, raportate mai puțin la ideologie și la realitatea obiectivă și infinit mai mult la temperamentul autorului discutat (vezi cronica la Geo Bogza, datată 1946); s-a eliberat, apoi, de sub tutela strivitoare a modei estetizante, străduindu-se să practice critica de conținut de pe poziții marxist-leniniste mărturisite, vădind o justă orientare generală spre rezolvarea problemelor-cheie ale literaturii noastre actuale și promovînd cu fermitate cuceririle ei incontestabile; pentru ca, în ultimii ani de activitate publicistică să alunece nu arareori spre tărmurile mișcătoare părăsite altă dată de el însuși. Evoluția nu e din cele mai lăudabile, nici din cele mai reprezentative, întrucît scoate în relief nesiguranțe contradicții și oscilații ce par a fi, măcar parțial, încă structurale. Din fericire, criticul s-a trezit la timp, evadînd din plasele în care se încurcase nu demult și ancorînd de data aceasta (sperăm) temeinic (și, probabil, definitiv) în pămîntul fertil al realismului socialist. Ultimele cronici și articole publicate în Gazeta Literară (cu deosebire cele închinate analizei numărului 4 pe anul în curs al Vieții Romînești) ni se par edificatoare.

Sezisăm, așa dar, în această evoluție, prezența practică a unei atitudini contradictorii ce ține de orientarea ideologică a lui Mihail Petroveanu. E firesc ca și roadele critice să fie influențate serios de natura acestei orientări. Cîtă vreme viziunea cronicarului a stat sub înrîurirea gîndirii marxiste, analizele evidențiază probleme centrale, aspecte importante, iar considerațiile pun în lumină grija de a promova noul și pozițiile avansate. Ne gîndim, bunăoară, la paginile închinate romanului Desculț, primei ediții din Pasărea furtunii sau „peizajelor" adunate de Tudor Arghezi în cunoscuta sa carte despre răscoala de la 1907. Ochiul criticului operează aici cu siguranță, dezvăluind contribuția plurală a autorilor discutați, remarcînd succesele lor și relevînd, cînd e cazul, și erorile de interpretare ce le încețoșează uneori mesajul. Nu sînt singurele materiale de relativă exegeză care se înscriu printre biruințele critice ale lui Mihail Petroveanu. Am fi nedrepți, dacă n-am aminti, în același șir, și suita de articole ce promovează creația Mariei Banuș (Bucurie), a lui Cicerone Theodorescu (Un cîntec din ulița noastră) sau a lui Mihu Dragomir (Oda fulgerelor), chiar dacă unele aprecieri de amănunt sînt discutabile. Am fi nedrepți, de asemenea, dacă n-am pomeni și cronica în care sînt subliniate carențele estetice ce văduvesc emoțional stihurile unui tînăr aflat în faza repetatelor debuturi, ca Rusalin Mureșanu. Punctul de vedere al lui Mihail Petroveanu nu se mai pierde aici în comentarii laterale, de natură formală sau în aprecieri de ansamblu echivoce; atenția sa se concentrează asupra sensului estetic și ideologic în care se mișcă viziunea particulară a scriitorilor, atacînd cu vigoare probleme de conținut. Dacă întregul volum ar fi cuprins texte similare, utile literaturii și cititorului, și dacă atitudinea cronicarului Gazetei literare s-ar fi menținut mereu în limitele principiilor realismului socialist am fi fost fericiți să salutăm în Paginile critice ce ne preocupă, succese vrednice să fie salutate.

Din păcate, orientarea teoretică și practică a lui M. Petroveanu n-a fost totdeauna dintre cele mai juste. Ion Lungu a remarcat în Tribuna cîteva din concesiile de principiu făcute gîndirii burgheze, începînd cu încercarea de a acredita drept „categorie estetică legată de conținutul operei" o idee frecventă în revistele occidentale de estetică idealistă: „tonalitatea fundamentală" — și sfîrșind cu bizara și ilogica afirmație că „artistic vorbind, realismul socialist este sau trebuie să fie un Babel armonios (sic!) ca să se poată auzi orice voce". (Sublinierile ne aparțin, A.M.) Aserțiunile sînt, evident, greșite, chiar dacă, gîndindu-ne la ultima formulare, ele ar vrea să plasticizeze ideea varietății stilurilor individuale în cadrul realismului socialist. A asocia însă metoda noastră de creație cu un Babel, fie el și „armonios", este o cutezanță pe care nici paradoxul nu o poate scuza. Nu e vorba aici de o statuare a conviețuirii „pașnice" dintre concepția marxist-leninistă asupra artei și concepțiile dușmănoase burgheze, cum susține, nițel abuziv, Ion Lungu. Nu-i putem face lui M. Petroveanu proces de intenție. Gravitatea stă în altceva, apropiat. Babel e sinonim cu haosul, cu imposibilitatea înțelegerii reciproce; un „Babel armonios" e un nonsens. A asemăna realismul socialist cu așa ceva înseamnă a recomanda anarhia totală sau a acredita existența unei atari anarhii. Practic aceasta echivalează cu a liniști, bunăoară, spiritele alarmate „exagerat" de invazia toamnei melancolizate în poezie, a da certificate pozitive și orientării sănătoase a lui Mihai Beniuc, dar și evazionismului înserat în Fluxul memoriei de A. E. Baconsky, a nu vedea rațiunile sociale ale unei opere de tipul Cronicii de familie, a îmbrățișa, deopotrivă și tendințele „moderniste" și pe acelea fals numite „tradiționale". Interesează, de bună seamă, dacă temperamentului lui Petre Stoica îi convine flautul sau vioara, dar interesează cu deosebire ce ne comunică acesta prin sunetele instrumentului său.

Acest ce cade însă cîteodată în afara atenției majore a lui M. Petroveanu. De aceea subapreciază creația lui Ion Brad și de aceea interpretează greșit, în unele capitole ale studiului închinat Cronicii de familie, sensul ideologic înscris în cartea sa de Petru Dumitriu. Cronicarul Tribunei arăta, convingător, falsitatea demonstrației efectuate de Petroveanu cu privire la caracterul așa-zis tragic al procesului de extincție progresivă trăit de aristocrația romînească. Argumentelor lui Ion Lungu i-am mai adăuga unul singur: tragedia eroilor antici sau rinascentiști era măreață, nobilă, impresionantă; declinul Cozienilor, Lascarilor și Vorvorenilor e lamentabil. A găsi între unii și alții puncte de legătură în ce privește destinul lor, ni se pare a fi un gest de impietate. Greșala lui M. Petroveanu provine dintr-o abatere de la problemele centrale pe care le ridică opera lui Petru Dumitriu. Cronică de familie este un rechizitoriu social și asupra acestei realități trebuia concentrată atenția. Atunci nici considerațiile referitoare la „păcatele capitale", la „timp și spațiu" etc. nu s-ar fi pierdut în gol, nici atenția dată analizei personajelor n-ar fi rămas agățată numai în latura instinctuală, temperamentală și morală a acestora. Contribuția lui Petru Dumitriu ar fi fost subliniată cu toată greutatea ei substanțială, iar Cronică de familie nu ne-ar fi apărut, prin ochii lui Petroveanu, doar ca un simplu și nou Decameron.

Spațiul ne împiedică, din păcate, să insistăm asupra tuturor problemelor pe care le ridică volumul de critică al cronicarului Gazetei literare. Ne mulțumim, de aceea, a le enumera: problema receptivității criticului marxist, problema gustului său estetic, problema ierarhiei valorilor, problema raportului său cu dascălii întru meserie frecventați și utilizați. Discutîndu-le, am conchide reliefînd și aici oscilațiile lui M. Petroveanu și absența, cîteodată, a spiritului critic, obiectiv sau al simțului proporțiilor. Dar toate acestea sînt, în fond, probleme derivate pe care aprofundarea continuă de către M. Petroveanu a esteticii realismului socialist le va soluționa. Capacitatea criticului de a se depăși este indubitabilă. Așteptăm doar roadele.

PRIN CHIN

CIANG CIHAO-HO: Președintele Mao Țze-dun povestind.

GO MO-jo

Vă mulțumesc!

rieteni, pentru-al vostru frumos salut frățesc,
Din viața mea cînd șase decenii se-mpliniră,
De-o mare bucurie cuprins, vă mulțumesc ;
Urarea voastră-o sacră mîndrie îmi inspiră.

Prin vremi vijelioase mergînd în pas cu voi
De anii tinereții îmi amintesc — și iată,
Imi clocotește-n suflet îndemnul vieții noi
Spre muncă, spre izbîndă, și-acum ca și-altădată.

Credeam că bătrînețea a și venit, e-aici,
Dar văd acum că pragul din urmă e departe.
Avîntul vostru sincer și brav, o ! dragi amici,
Trezește-n mine-o vlagă ce parcă n-are moarte.

Prind iar din ochii voștri vigoare ochii mei,
Auzul mi s-ascute cînd voi rostiți cuvinte,
Vînjos mi-i brațul, pașii nu mai sînt rari și grei,
Imi însuflețește mintea vioaia voastră minte.

Mi-ați dăruit o carte și-n ea orice cuvînt
Inseamnă o chemare la lupte viitoare :
„Să-ți pui în slujba vieții întregul tău avînt !"
Pătruns de-aceste calde cuvinte roditoare,

Poporului întreaga mea viață-o dăruiesc
În lupta pentru pace, belșug și libertate.
Prieteni, la al vostru frumos salut frățesc
O tinerețe nouă în inima mea bate.

In romînește de AL. PHILIPPIDE

Viena, 8 noiembrie 1951
De ziua nașterii

PU Fen

Cîntec de leagăn

străveziu azurul de oglinzi,
Pămîntu-ntins de nu poți să-l cuprinzi,
Iar doicile-ți, nenumărate, iată,
La leagăn, să te legene, se-arată.
De pretutindeni vin, pe mii de drumuri,
Și cîntecul în prag îți poposește.
— Inalță-mi-te, fiule, și crește !

Drept fiul lui să te numească fierul,
Putere să-ți dea maica ta, oțelul,
Să nu-ți îndoaie umerii, de-apasă
Durerile, cu mîna lor osoasă.
Și vei străbate suferinți și mlaștini
Ca miine să-și dea florile-nvăscute...
— Inalță-mi-te, fiule, mai iute !

Chiar dacă nu-i de lapte blidul plin
E grija noastră-n tot ce-ți dăruim ;
Chiar dacă ți-i mai grea copilăria
Mai rabdă, o să treacă sărăcia.
Doar tu să crești mai repede, copile...
Poporu-ți va fi doică, să n-ai teamă,
Prin anii tăi furtuna n-o să geamă !

Sînt de prisos și mila și ofranda
Bogaților, cu mîna ca olanda.
Dac-ai să crești, eu știu, vei fi-n putere...
Lumina viitorului te cere,
Din drumul lui tu nu te vei abate.
Aruncă-te-n talazele-nspumate
Și-n dansul vîlvătăii furibunde ;
Cu tine-alături noi vom fi oriunde,
Și moartea ne-o afla tot împreună!...
E flacăra ca aurul din lună
Și duce cîntul peste mări, chemare :
— Mai repede, copile, crește-mi mare !

De-ți va fi dat să stai în ploaie pînă
Porni-vei la atac cu arma-n mînă,
Vom fi-mpreună sus pe baricade
Și vom muri (dacă așa se cade).
Vom legăna în geruri primăvara :
Sînt trandafirii roșii din drapele.
— Doar tu să crești mai repede spre ele!

In romînește de TEODOR BALȘ

TZAN KE-tsea

Liberi sîntem !

Liberi sîntem de-astăzi înainte !" —
Înțeleptul Mao ne-a vestit.
Și pe-al Asiei pămînt fierbinte
Ca o stîncă stăm, de neclintit.

Ca o pînză ce o umflă vîntul,
Inima ni-e plină de avînt :
„Liberi sîntem !"— cît întreg pămîntul
Crește forța din acest cuvînt !

Ca un tren gonim spre bucurie,
La fereștI — pămînul nostru drag :
Ape, munți și bolta azurie,
Plaiuri verzi ca jaspul, în șirag.

Ne-a fost drumul rourat de sînge,
Val, curgea sudoarea de pe noi —
Sub puterea noastră care-l strînge,
Și-a deschis pămîntul miezuri noi.

Spuie dar legenda bătrînească
De minuni și de puteri cerești —
Dar de-a fost minunile să crească,
Le-am crescut cu brațe omenești.

Nu un zeu, ci noi i-am dat ființă
Visului de veacuri năzuit,
Cu a mîinii noastre străduință
Foc nestins în lume am ivit.

Rîd spre cer furnale-n gura mare,
Fumegă tractoare pe ogor, —
In Coreea, la Geneva, oare,
N-a învins credința-n viitor ?

Sîntem mîndri de-ale Chinei fapte,
Se mîndresc prieteni cu noi,
Zboară peste-ntinderi zi și noapte
Ai aplauzelor cald șuvoi.

Milioane de priviri curate
Nu-n zadar spre China se adună,
Peste glob, în colțurile-i toate,
Pasul țării mele azi răsună.

Iar dușmanu-adulmecînd pe-afară
Spumegă neputincios, de ură, —
Străbătînd prin inima-i de fiară,
Zborul nostru lasă grea arsură.

Zbiară el că nu există China,
Dar de zbiară și se zvîrcolește,
Iată, tocmai asta e pricina :
Că există China și-nflorește !

Și-n turbarea-i strîmbă, veninoasă,
Scrîșnete aruncă și ocări...
Noi pășim pe calea luminoasă
Și-avem frați în toate patru zări !

In romînește de GEO DUMITRESCU

TIAN Tzian

Toți la luptă

Dacă toți la luptă
nu vom merge
Oamenii din inimi ne vor șterge.
Liberi nu vom mai ajunge niciodată.
Dușmanii, pe rînd ne vor răpune
Și privind apoi spre noi, chiar ei vor spune :
„— Oasele de robi astfel arată !"

1938

Grăjdarului

Nu te zgîrci la boabe. Acestor cai
Grăunțele mai bune să le dai.
Să-ți fie scumpi precum din ochi lumina :
Stăpînul lor
Nu-s eu, nici tu, —
E China !

1943

Neînvinșii

„— In ce tainiți ai ascuns, și unde,
Pulberea și armele, răspunde !"
„ — Zi și noapte, ciini, de iscodiți, —
Ascunzișul meu de nepătruns e :
Pulberea și armele, să știți,
Le păstrez în inimă ascunse".

1943

Incălțările

Intoarce-te acasă,
Și-i spune soației tale!
Soldatului în luptă și la atîta cale
I-ar trebui altfel de încălțări.
Să ți le coase trainice, mai iute,
Să poți călca sub ele vrăjmașele redute, —
Să poti străbate-ntinsu-ntregii țări...

In romînește de TIBERIU UTAN

FEN Ciji

Ținut carbonifer

Altă piraele-n munți, argintii căprioare,
Cît ține ziua, și noaptea cît ține,
Iar în străfunduri, cărbunii ducînd în spinare,
Șir — vagonetele-alergă pe șine.

Perforatoare-n adînci vizuine,
Unde severe comorile-și tăinuie vatra,
Cît ține ziua, și noaptea cît ține,
Tună, certîndu-se crunt cu cărbunii și piatra.

Sus, în orașu-nsorit, parc-albit de omături,
Lîngă a fluviului curgere gravă,
Zburdă copii, și nostalgici bătrîni pe de lături
Mîndri-s de-a zilelor roșie slavă.

Nimeni nu vede, n-aude-n adînc, ce tumult e,
Cît ține ziua, și noaptea cît ține...
Oare un om sănătos mai stă să asculte
Sîngele cum îi pulsează în vine ?

In romînește de NICULAE STOIAN

IAN Cen

Patriei

— Din stihurile coreene —

Munții tăi s-au mistuit în zare,
Dar în inimi crește umbra lor...
Nimeni n-o putea să ne măsoare
Nici tristețea, nici aprinsul dor.

Dar de-ajunge pîn' la noi un semn,
— O scrisoare scurtă, o țigară —
Aripi largi ne dă, ne e îndemn,
Și simțim ce-aproape ne ești, țară !

Scînteiază semnele scrisorii,
Ca un cer în nopți adînci, albastre...
Și lumina lor destramă norii,
Strălucind în inimile noastre.

Sufletu-nsetat de bucurie
Soarbe-al tău cuvînt.
Ești lingă noi !
Ce răsplată ar putea să fie
Mai deplină-n crîncenul război ?

Patrie !
Ni-i greu adeseori,
Dar voința noastră-i de granit !
Cîte-armate de cotropitori
Pulbere în vînt s-au risipit !

Și nicicînd
spre cîmpurile tale,
Verzi ca jadul, largi ca marea-ntinsă.
Nu își vor croi vrăjmașii cale.
Vei rămîne pururi neînvinsă.

Patrie !
Jurăm că nu ne-or frînge
Gerul,
moartea,
noaptea învrăjbită !
Ca-ntr-un scut, în jurul tău s-or
strînge
Inimile,
patrie iubită !

In restriști, tu ne răsari în minte,
Tu sporești a oștilor tărie.
Tu ne-ndemni să mergem înainte.
Iți jurăm pe veci credință, ție !

Steagul tău spre viitor ne poartă ;
Tu, ocean fremătător de oameni !
Tu ne dărui luminoasa soartă;
Soarelui tău, patrie, te-asameni.

Urcă luminosul răsărit,
Zorii tăi senini, înflăcărați.
Sîngele pe care l-am jertfit
Arde-n aurora-ți de văpăi.

Patrie,
ai fii nenumărați.
Patrie,
te-ncrede-n fiii tăi !

In romînește de DAN GRIGORESCU

A POPULARĂ

Însemnări...

de Ion VITNER

Ce poți spune despre China în spațiul limitat al cîtorva pagini? Cu ce să începi? Memoria e solicitată în egală măsură de strălucitele comori de artă ale Pekinului și de giganții industriali ai Manciuriei, de fildeșul Contonului și de cărbunele din Fu-Sun, de ceaiul Hangceului și de natura mirifică a Cunminului. Dilema nu poate fi rezolvată decît prin prezentarea cîtorva oameni din mulțimea acelora întîlniți în cele patru puncte cardinale ale Chinei. Oamenii Chinei au creat comorile de artă și giganții industriali, ei au cucerit libertatea de astăzi, ei s-au sacrificat cu deplină simplitate și abnegație pentru strălucirea patriei lor. Și pentru că fără sacrificiu nu se înalță nimic grandios, să începem cu acei cari și-au dăruit viața pentru libertatea Chinei.

Șanhai. *Cînd vii la Șanhai din încîntătorul Pekin, totul te apasă, te strivește. Aici este un New-York al Asiei cu zgîrie nori, forfotă, zgomot amețitor ca într-o cetate cu peste șapte milioane de oameni. Contrastul dintre palatele uriașe înșirate de-a lungul fluviului Huangpu și cartierul Pan-Cia-Uan, al colibelor de paie, te îndurerează. Aici, în Pan-Cia-Uan-ul sordid, trăiau altă dată sclavii regilor finanței americane, japoneze, engleze etc. etc. care își duraseră pentru eternitate imense hoteluri și locuințe particulare în răcoarea undelor Huangpu-ului. Oțelul, betonul și sticla, standardizate, au ucis fiorul străvechii arte chineze. O mai afli în templul Yu-fu, unde un splendid Buda de jad, de mărimea omului, pare că meditează la înșelătoarea „eternitate" a acelora cari și-au durat cetăți pînă la cer.*

Adevăratul sens al istoriei contemporane a marelui oraș, îl afli în palatul cultural al muncitorilor, unde un bogat muzeu închinat mișcării revoluționare chineze din Șanhai îți arată că aici a fost leagănul revoluției chineze. La Șanhai a luat naștere partidul comunist chinez. O fotografie păstrează imaginea casei modeste, discrete, cu un etaj și două balcoane din strada Tai-ban-lu (în fosta concesiune franceză) unde s-a ținut, la 1 iulie 1921, primul congres al partidului, care, din cauza represiunii polițienești, a trebuit să fie mutat pe o joncă, în legănarea apelor unui lac din provincia Se-Ciuan. Muzeul revoluției chineze este o impresionantă suită de lupte grele, de sacrificii fără număr. Sală după sală, urmărești succesiunea jertfelor, a eroilor. Iată unul dintre ultimii, dar nu ultimul. Într-o vitrină cîteva fotografii arată ultimele zile din viața tînărului Uan Șan-ho, conducătorul sindicatului muncitorilor electricieni, unul din eroii etapei 1945—1949, de luptă împotriva gomindaniștilor și a ocupanților americani. Arestat la 21 aprilie 1948 a fost executat la 30 septembrie, același an. O imagine îl arată pe Uan Șan-ho în fața tribunalului gomindanist, apărînd cauza poporului său. Obiectivul a surprins momentul unei perorații plină de pasiune. Statura dreaptă și gestul energic al tînărului, nu dau de bănuit că a trecut prin „ghiarele tigrului", unul din mijloacele rafinate și extrem de crude de tortură ale poliției lui Cian Kai-și. O altă imagine îl arată îndreptîndu-se spre locul execuției și o ultimă fotografie a fixat conturul unui corp întins pe pămînt. Un ofițer american stă aplecat deasupra celui executat și-i atinge trupul cu o mînă precaută. Fața ofițerului exprimă uimire și teamă, trădînd un gînd secret: „Să fim atenți! Asemenea oameni nu mor niciodată!"

Ciunking: *Construit pe povîrnișurile munților Pi-Ba, orașul are aspectul unei cetăți invincibile, prin însăși protecția unei naturi sălbatice. De pe înălțimi admiri în abisul stîncos zbaterea neputincioasă a sălbaticului Yang-Tse-Ciang. Molohul însumat care în alte părți ale Chinei înghite pămînturi și oameni, aici se strecoară furios prin canalul de granit. Din adîncuri urcă necontenit urletul fluviului învins și o ceață care acoperă în permanență orașul.*

Prin poziția lui naturală Ciunkingul a fost ultima fortăreață ciankaișistă. Orașul a fost eliberat abia în noiembrie 1949 și armata populară intrată în oraș a trebuit să lupte împotriva unui uriaș incendiu, întins pe o distanță de peste cinci kilometri. Cian-Kai-și dăduse foc capitalei sale, înainte de a fugi.

La combinatul metalurgic nr. 101 un gigant al oțelului și fontei, l-am cunoscut, printre alții, pe Huan Iun-cian erou al muncii pe întregul oraș și deputat în Congresul Popular, pe întreaga Chină. Vorbește calm, cu toate că evocă mari drame personale și vorba îi este însoțită de gesturi măsurate, ca unui adevărat demnitar al muncii: „Sînt fiul unui țăran sărac care toată viața a trudit pe pămîntul moșierilor. Eram legați prin datorii de bunul plac al stăpînului care, în schimbul muncii nu ne asigura nici hrana zilnică. Mîncam cu toții ierburi, rădăcini și nu odată coajă de copaci și chiar pămînt. Cînd aveam 12 ani mama a murit de foame. Am fugit împreună cu tatăl meu în alt raion, ascunzîndu-ne la un cumnat al tatei, de meserie tîmplar, pentru ca poliția să nu ne aducă înapoi. Aici am învățat tîmplăria și sculptura în lemn. În timpul războiului cu japonezii, localitatea în care ne aflam a fost distrusă. Sub ruinele casei bombardate i-am găsit morți pe toți membrii familiei mele. Pe tatăl meu ars aproape în întregime, l-am recunoscut cu greu. Am fugit din oraș și am rătăcit mult timp prin diferite locuri. Am muncit ca tîmplar la capitaliști. Exploatarea la sînge am cunoscut-o pe propria mea piele. Vă rog să mă credeți că nu sînt cuvinte goale. Iată urmele exploatării! (și cu un gest brusc își dezvelește bustul. Pe piept și spate are cicatrici orizontale, cicatrici ale unor răni adînci). Am fost bătut de unul din patronii la care am lucrat, pentru că am protestat împotriva salariului de batjocură pe care mi l-a dat. Pentru Huan Iun-cian, anul 1950 este primul an de la facerea lumii. Este anul în care a început să mănînce zilnic la cantina combinatului metalurgic și este anul în care și-a putut cumpăra, pentru prima dată în viață o haină de bumbac. A muncit cu rîvnă, zi și noapte, a realizat numeroase inovații tehnice și a organizat în mod exemplar munca în secția lui „Am simțit ca o datorie de onoare — ne spune în încheiere — să răspund vieții demne pe care mi-a dăruit-o partidul și președintele Mao".

Cien-Cin-Șai. *Adică citadela cărbunelui, numele popular al orașului manciurian Fu-Șun. Orașul a fost pînă la eliberarea Chinei un infern al exploatării într-un ținut de groază: Manciuria. Amintirea ocupației japoneze rămîne un coșmar. Imperialismul japonez este un prusacism al extremului-orient și casta militaristă a Japoniei nu se deosebea întru nimic de hitlerismul european. Regimul instaurat în Manciuria era de teroare, muncă silnică și exterminare în masă. Chinezii erau grupați pe familii. O grupă era alcătuită din patru familii și răspundea — în întregul ei — de faptele fiecăruia din membrii grupei. Teroarea politică împotriva elementelor democrate și a comuniștilor poate fi greu imaginată. Cel mai mic protest avea drept consecință „turbina cu roți dințate". Inculpatul era aruncat în turbină și transformat într-o masă informă. Un alt mod infernal de execuție era „spintecarea în cruce" cu pumnalul. Japonezii se adunau în jurul condamnatului, ca la un festin. Familia victimei era obligată să asiste la execuție. Pedeapsa cea mai civilizată era decapitarea cu securea.*

Am părăsit într-o dimineață Mukdenul, răscolit de amintirea infernului. De la Mukden la Fu-Șun se întinde nesfîrșita cîmpie manciuriană, asemănătoare Bărăganului. Din loc în loc coline nisipoase cu pini contorsionați, avînd numai cîteva ramuri în vîrf, dezolanți prin goliciunea trunchiului, bătut de arșiță și furtuni. Dezolarea e mărită de aspectul rîului Un. Din lărgimea de altădată nu a mai rămas decît o șuviță albăstrie fugind printre nisipuri.

Dincolo de rîul Un, în zare, se ridică o stranie cetate, cu ziduri înalte, învăluită într-un fum dens. Valurile de fum sînt atît de groase încît soarele nu le străbate. Cînd ajung mai aproape constați că „zidurile" nu erau decît efectul optic al unor uriașe turnuri de apă, coșuri înalte și o întreagă dantelărie de conducte ale rafinăriilor. Totul este învăluit în fum, un fum dens și gras, pe care-l simți pătrunzînd greu și leneș în plămîni. La sfîrșitul primei zile aș fi dorit să-mi scutur alveolele pulmonare ca pe niște saci. Aici, de opt veacuri oamenii se ocupă cu extragerea cărbunelui, iar de trei decenii din șisturile bituminoase se extrage benzină și uleiuri pentru mașini.

La mina de suprafață a Fu-Șun-ului (interesantă și ca exploatare și ca fenomen geologic) am culeș din mormanele de cărbune o bucată de chihlimbar, avînd forma unei lacrimi. O lacrimă galben-roșietică, desprinsă parcă dintr-un milenar și zguduitor plînș al pămîntului. Mă uit la ea și în locul dramei geologice care a creat-o, văd rîurile de lacrimi care au udat pămîntul Fu-Șun-ului. Cu oricine stai de vorbă în oraș, cînd evocă trecutul îți vorbește de lacrimi, mizerie și moarte. De la Lie U-mei, muncitoare în secția chimică a minei de cărbuni, am aflat cîntecul de altădată al Fu-Șun-ului:

„Dacă vii la Cien-Cin-Șai
Trebuie să-ți vinzi salteaua și pătura
Tot ce ai bun pe tine trebuie să vinzi
Și să cumperi vechituri
Iar la urmă vechiturile să le dai pe saci
Ca astfel să te poți îmbrăca".

Lie U-mei nu are decît 32 de ani, dar experiența ei de viață are un tragism secular. A venit la Fu-Șun împreună cu tatăl ei, luat la muncă silnică de către japonezi. Trăia împreună cu familia într-o colibă de paie și mîncau ghindă. Nici ghinda nu era abundentă, pentru că atunci cînd mînca tatăl, restul familiei nu mai mînca. De fapt, mîncau ghindă cu rîndul. Cu timpul tatălui ei i-a slăbit vederea și numai putea lucra. În plus, ducînd odată în spinare un sac încărcat, a căzut și și-a fracturat picioarele. Devenit invalid, familia întreagă a căzut pradă foamei totale. Mama ei și cu dînsa au început să cerșească, dar istovită de foame, mama după cîtva timp a murit. Tatăl ei a fost nevoit atunci să-și vîndă unicul fiu. „Nu m-a vîndut pe mine, pentru că pe băieți se obțineau sume cu mult mai mari!" La 17 ani Lie U-mei s-a căsătorit cu un miner. O ducea ceva mai bine, pentru că putea mînca și soia pe lîngă ghindă. Din 1946 de cînd a fost eliberat orașul, muncește și ea în mină, la pregătirea explozibilului. A învățat de curînd carte și prin muncă perseverentă a ajuns pînă la demnitatea de membru în comitetul executiv al sindicatului minierilor. „Acum eu cîștig mai mult decît bărbatul meu — spune ea rîzînd cu voie bună — dar nu ne certăm pentru asta!" Mă uit la Lie U-mei, la fața ei vioaie, cu ochi negri, mobili. Poartă o uniformă albastră și pantaloni. Gulerul alb al cămășii este răsfrînt cochet peste veston și părul de abanos îi flutură liber pe umeri. Imi simte privirea și-mi spune: „Acum la noi circulă un alt cîntec decît acela al trecutului:

„Dacă vii acum la Cien-Cin-Șai
Poți duce o viață fericită
Toată lumea are de lucru
Și nu mai există nici un cerșetor!"

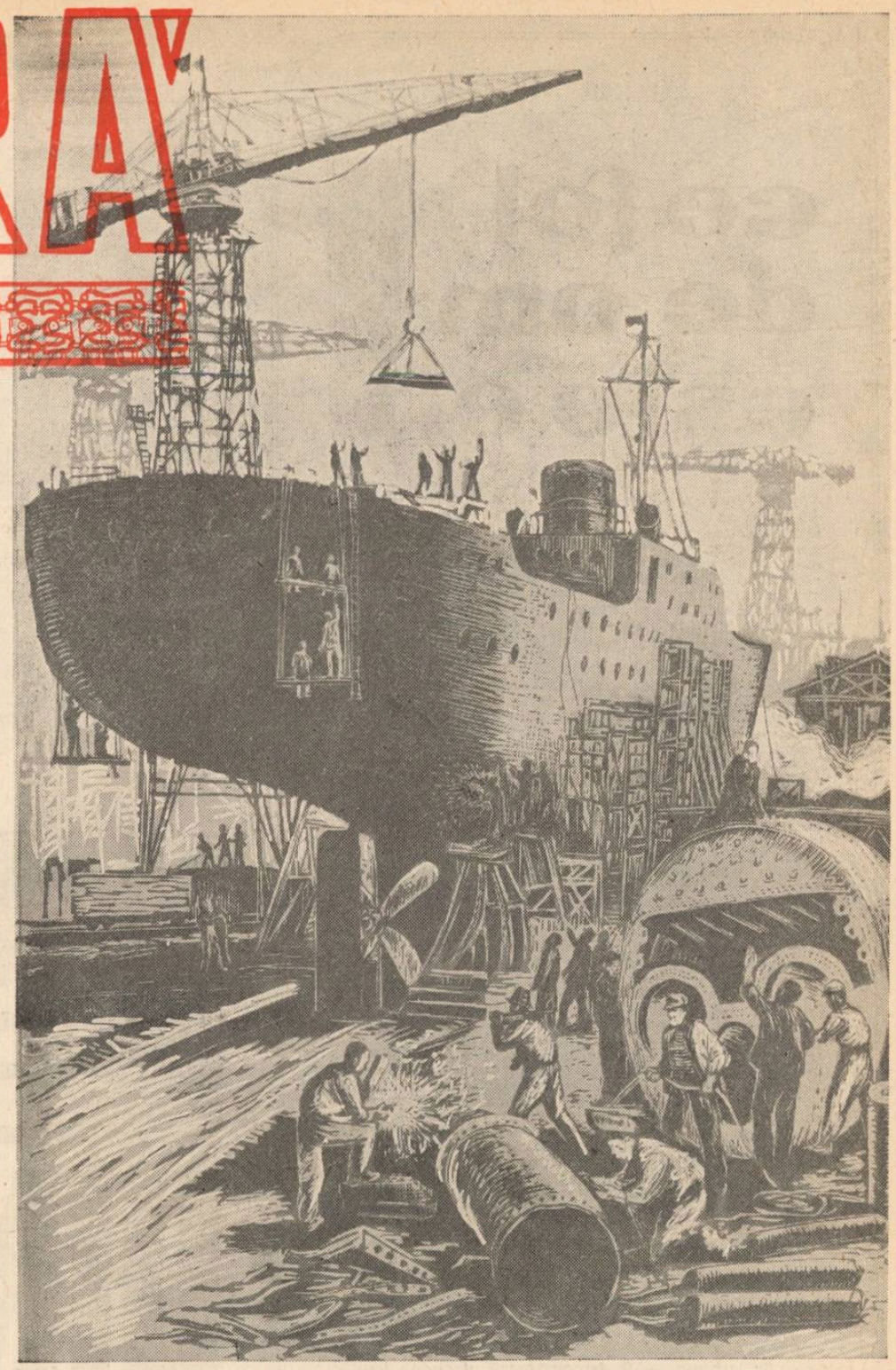

KIANG PING

Șantier naval

Cîteva romane noi în China Populară

de ȘIU VEN-de

Dezvoltarea literaturii este paralelă și în directă legătură cu eflorescența pe care o cunosc azi toate ramurile producției economice și spirituale în Republica Populară Chineză. La marele efort creator depus de poporul celor peste șase sute de milioane de oameni conduși de partid, scriitorii au adus aportul lor de înțelegere și interpretare artistică a uriașelor prefaceri petrecute sub ochii lor. Omul, omul nou și munca sa, nespus de grea uneori, dar plină de satisfacții întotdeauna, se oglindesc în cele peste 700 opere literare apărute numai în cursul unui singur an, cel precedent. Evazionismul în trecut sau în legendă, abaterile de la realitatea imediată, fuga de actualitate au dispărut aproape cu totul. Din cele peste șaizeci de romane publicate în 1957, prea puține nu reflectă lupta și construcția socialistă. Dimpotrivă, tematica lor vastă cuprinde aproape toate aspectele vieții de azi a Chinei populare, oglindește giganticele eforturi din toate domeniile, de la un capăt la altul al țării, cîntă unanima încredere, transformarea unui stat economicește înapoiat într-unul care să întreacă cele mai înaintate state ale occidentului.

Intr-adevăr, dacă printre romanele recente am întîlnit opere mult apreciate de cititori, de cei tineri mai ales, ca Eroica poveste a steagului roșu de Lian Pin și Cîntecul tinereții de Ian Mu, care zugrăvesc cu un larg suflu epic ultimii treizeci de ani din istoria Chinei și eroica luptă din ilegalitate a Partidului Comunist chinez; dacă, tot din domeniul istoriei recente și-au cules subiectele două romane ca Taigaua și cîmpia înzăpezită de Ciu-Bo și Soarele roșu de Wu Cian, care înfățișează patetic lupta și eroismul revoluționar al armatei de eliberare chineze; apoi marea majoritate a romanelor își îndreaptă atenția spre construcția curentă a socialismului. Îmbrățișînd sectorul industrial sau capitolul cooperativizării agriculturii, transformarea comerțului capitalist sau prefacerile din regiunile periferice sau locuite de minorități, în sfîrșit lupta voluntarilor chinezi în Coreea, toate aceste romane au găsit un profund ecou în masele cititoare. Tirajele lor n-au putut nici pe departe satisface cererile, discuțiile în jurul lor au fost intense, criticile aduse au fost creatoare, pentru că au slujit la lămurirea problemelor legate de interpretarea omului nou, de redarea eroului pozitiv, de metoda realismului socialist, de măiestria artistică și, în sfîrșit, de legătura între arta nouă și tradițiile milenare ale literaturii chineze.

Să luăm de pildă romanul Oțelul s-a călit de o sută de ori, de Ai U. Subiectul lui reflectă marea amploare luată de dezvoltarea industriei siderurgice, viața și munca clocotitoare a oțelarilor. Un fost partizan, educat de partid, devine maistru și erou al muncii. Conflictul stîrnit de lupta cu cîțiva muncitori înapoiați, pe tema elaborării șarjelor rapide, dă autorului ocazia să traseze pregnant calitățile unor tineri comuniști ca și manifestările individualiste ale unor elemente nelămurite sau dușmănoase ale unor contrarevoluționari.

Tot din sectorul industrial și-a cules subiectul și Albastra pădure Cincan de Lai Cia. Romanul acesta constituie finalul trilogiei forța de rezervă, din care au mai apărut anii trecuți A sosit primăvara pe fluviul Yalu și In prima linie. El descrie munca de reconstrucție, în primii ani după eliberare, într-o fabrică de hîrtie din nordul Chinei. Eroul romanului este comunistul Hu Și-ce, directorul fabricii, care, însușindu-și arta de conducere a partidului pe linia maselor, înfruntă greutățile, lipsurile și îndărătnicia — amprentă a vechii societăți — unor muncitori bătrîni dar totuși devotați, conducîndu-i spre succese mari.

Sectorul agricol l-a atras pe Ciu Li-bo în romanul O mare schimbare petrecută într-un sătuc de munte. Dacă romanul său precedent Uraganul descria reforma agrară în nord-estul Chinei, romanul acesta prezintă mișcarea de cooperativizare a agriculturii în provincia Hunan, scurta perioadă istorică în care a fost smulsă din rădăcină baza economică a proprietății individuale și vechile rînduieli sociale și cum li s-au substituit odată cu noile relații economice și noi raporturi între oameni. Ne apar acum pentru prima dată cîteva tipuri perfect delimitate de țărani comuniști și de activiști revoluționari.

Un sector specific stărilor de lucruri din R. P. Chineză, transformarea pașnică a industriei și comerțu'ui capitalist și a elementelor burgheze, formează subiectul romanului Dimineața la Șanhai de Ciu R-fu. Autorul înfățișează această schimbare de însemnătate istorică petrecută în cursul trecerii de la revoluția democrată burgheză la revoluția socialistă, cînd vechile idei și fenomene s-au mistuit în vîlvătaia prin care își făceau drum o nouă ideologie și oameni noi.

Pe înaltul crestelor de Li Kao, descrie lupta voluntarilor chinezi împotriva imperialiștilor americani și pentru ajutorarea Coreei. Romanul scoate în relief condițiile extrem de grele în care un detașament de voluntari, biruind tot felul de greutăți, a devenit, începînd de la șeful ei și comisarul politic și pînă la soldații de rînd, o unitate model.

In sfîrșit, pentru a da o imagine despre varietatea subiectelor noului roman chinezesc, vom încheia această sumară înșiruire cu Noi semănăm dragostea de Șu Huai-ciun care oglindește construcția și transformările sociale pe platoul tibetan.

Vedem deci că tărîmul creației literare a ocazionat anul trecut o recoltă deosebit de bogată și de calitate. Discuțiile care au avut loc în jurul operelor de mai sus, angajamentele luate de scriitori, răspîndirea lor pe întreg teritoriul patriei și întegrarea lor în toate sectoarele vieții, fac să se spere că anul 1958 va fi și mai darnic. Dealtfel, în urma mișcării pentru reglementare a stilului de muncă, s-a și desfășurat pe scară națională o entuziasta întrecere de creație, ceea ce va duce fără doar și poate la deplina înflorire a literaturii chineze sub semnul realismului socialist.

LI ȘAO-YEN

Inaugurarea unei noi căi ferate

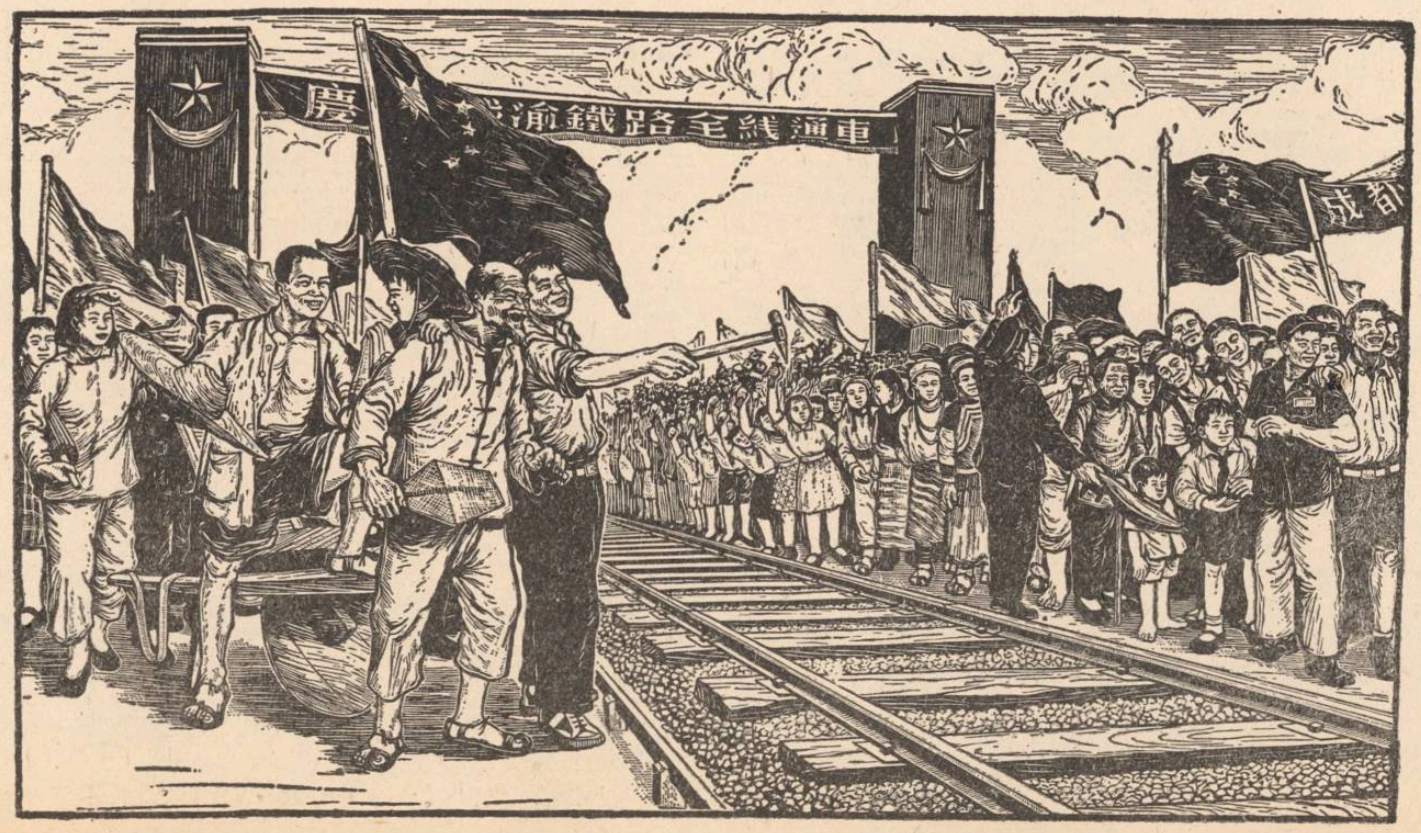

Tudor MIHAIL

ce fel de om este el?

E de statură potrivită, bine legat, are părul încărunțit și te privește drept în ochi, scrutînd parcă intenții ascunse și gînduri nemărturisite. Vîrsta: 46 ani, funcția: director al I.F.E.T.-ului din Reghin. Numele său, pronunțat de concetățeni cu dragoste și respect, l-am mai amintit: Ludovic Illyes. I s-a scornit și un diminutiv: Laczi baci, iar miile de țapinari și corhănitori de pe Valea Gîtei, de la Secuien, Meșteriță, Bătrîna, Pîrîul Negru și de pe celelalte parchete de exploatare, i-au dat și o poreclă de alint: „moșul"...

E suficient să rămîi două sau trei zile în Reghin și vei auzi atîtea lucruri frumoase pe seama lui, încît e foarte greu să reziști dorinței de a-l cunoaște personal. Iar după ce ai stat de vorbă pe-ndelete cu Ludovic Illyes rămîi ferm încredințat că însuși Gorki ar fi caracterizat acest OM cu litere majuscule.

Meseria lui de bază este zidăria, iar ca apartenență politică e comunist încă din anii ilegalității. Are două pasiuni: prosperitatea întreprinderii și binul trai al muncitorilor și una secundară: motociclismul... Orele sale de activitate încep cam de pe la șase dimineața și se sfîrșesc aproape de miezul nopții. Dacă nu-l afli cumva în birou sau bătătorind potecile munților și ajutînd pe muncitori cu vorba și fapta, ca un frate bun sau ca un „moș" cumsecade, apasă fără teamă clanța ușii sale chiar și-n toiul nopții (are o meteahnă: nu încuie casa niciodată) și poți fi convins că de-i vei formula o cerere întemeiată și pe măsura puterii sale de rezolvare, ți-o va satisface fără întîrziere. Dar să te ferească sfîntul să-i ceri ceva care aduce cu o umbră de hatîr sau de escamotare a legalității: omul bun se va preface în tigru, iar vorba domoală în răcnet...

De fapt, Laczi baci se impune tuturor mai mult ca om decît ca director. E simplu în vorbă, înfățișare și îmbrăcăminte, ia masa la cantină sau pe munte, de-a valma cu țapinarii, încît e greu să-l deosebești de ceilalți muncitori forestieri. Ca unul ce mînuiește volanul, țapina și tesla dulgherească la fel de bine ca și stiloul, Ludovic Illyes preferă munca practică, pe teren în mijlocul celor ce prefac în aur bușteni din păduri, fotoliului directorial — incomod pentru dinamismul și gusturile sale simple, aproape rustice. Cuvîntul său, bolovănos și nestilat, dar plin de miez și adîncime, este ascultat și însușit nu numai de cei cu care se află în relații de servici sau personale, ci chiar mai sus, în comitetele de partid ale raionului și regiunii, din care face parte.

Funcția de director o deține Illyes de zece ani, adică de la naționalizare, iar I.F.E.T.-ul din Reghin îl conduce de cinci. Și multe lucruri frumoase s-au făcut acolo de cînd Laczi baci gospodărește cu pricepere și cinste. Foloasele revin întreprinderii, dar și muncitorii se bucură de multe avantagii de pe urma prosperității...

— Socialismul — îți demonstrează el cu o logică implacabilă — înseamnă bunăstare pentru muncitori. Fără să ținem seamă de acest principiu, toate străduințile noastre s-ar irosi zadarnic.

— Cum ați rezolvat această problemă? — l-am întrebat.

Drept răspuns, Illyes mi-a propus, aproape cu brutalitate:

— Poftim! Urcă-te-n drezină și hai cu mine la pădure.

Am străbătut, pe șine mititele ca jucăriile de copii, zeci de kilometri într-un decor impresionant, sălbatic, aranjat parcă anume pentru filmare de un regizor îndemînatic. Pe parcurs, directorul mi-a descris viața sumbră de altădată a tăietorilor din păduri, pe timpul exploatării burgheze — la propriu și la figurat — din partea unor „Goetz", „Foresta" și celelalte... Tragismul acelei vieți de infern îți pare aproape ireal. Și totuși... Am ajuns la sectorul forestier Lăpușna, dar nu ne-am oprit. Drezina a trecut mai departe, pînă-n inima pădurii. „Avem peste 160 kilometri de cale ferată îngustă — s-a lăudat „moșul" — astfel că trenul forestier ajunge pînă la cel mai îndepărtat parchet de tăiere. Iată una din multele înlesniri aduse de statul nostru muncitorilor din păduri!"

Am mai dat acolo, în inima codrului, peste lucruri ce m-au uimit: dormitoare curate, bine întreținute, cu lumină electrică, radio, sobe pentru iarnă, un magazin alimentar bine aprovizionat, cantine cu bucătari speciali, săli de mese, ba chiar biblioteci și... băi.

— Îți place? — a zîmbit Illyes poznaș.

— Desigur! Dar cine întreține curățenia în dormitoare?

— Cum cine? Avem personal anume — caimani sau caimanițe — a căror sarcină este exclusiv întreținerea gospodăriei muncitorilor forestieri. Corhănitorii, țapinarii, funiculariștii, mecanicii și conductorii de atelaje poartă cizme de cauciuc și pelerine de ploaie — vara; pufoaice, mănuși îmblănite și căciuli — iarna — ca material de protecție.

— Toate astea le primesc de la întreprindere? — m-am mirat eu.

— Firește! Gratuit, personalul permanent; cu jumătate preț, muncitorii flotanți, care se angajează pentru cel puțin o „chirie' (șase săptămîni) — m-a lămurit directorul.

Aceasta este doar o latură a grijii pentru om la I.F.E.T. Mai funcționează la fiecare parchet cîte un post de prim ajutor cu felcer, la Isticeni un dispensar cu staționar, la Reghin un spital, iar la Lăpușna un club cu bibliotecă, cinematograf și săli pentru recreație și sport. Știți unde-și petrec concediile muncitorii de la I.F.E.T.? Unii chiar la Lăpușna, în fostele castele ale lui Carol și Horthy — transformate azi în case de odihnă. Cantina de la Reghin poate rivaliza cu orice restaurant de lux; numai construcția ei a costat peste două milioane de lei...

Directorul Illyes mi-a demonstrat apoi practic, în pădure, cum s-a trecut de la joagăr și topor la fierăstraie electrice, tractoare K. D., canale plutitoare și funiculare — mecanizări ce au redus simțitor efortul fizic al muncitorilor și le-au sporit cîștigurile.

— Apropos de cîștiguri — am prins ocazia — cît cîștigă la Dvs. un muncitor?

— Depinde... Salariul de bază se ridică... — și Laczi baci își consultă carnețelul — între 700 și 950 lei lunar. Dar cu primele de producție pentru depășire de plan (pe 1957 s-au împărțit cîte două salarii), ajutorul pentru copii, concediul plătit și celelalte avantaje sociale, muncitorii ridică între... — ia spune, tovarășe Todoran, că am făcut doar împreună socoteala — se adresă el unui țapinar.

— Păi trece uneori și de 1.500... — confirmă Todoran, stingherit că se află și un străin de față.

— Ei, ce mai spui acum?

— Știți — l-am iscodit eu pe tovarășul Illyes — la București s-a jucat o piesă, al cărei erou era un director de întreprindere forestieră...

— Am văzut-o și eu — mi-a replicat Laczi baci, zîmbind fin. Și, cunoscînd oarecum mediul, m-am întrebat, în mod firesc: de ce a căutat autorul să zugrăvească un director de întreprindere socialistă, care dac-ar fi existat în realitate chiar într-un singur exemplar, cu apucăturile, mentalitatea și practicile ce i s-au atribuit în acea piesă, ar fi fost cu siguranță debarcat în scurtă vreme? Ba cred că ar fi fost nevoit să tragă și alte consecințe, mai neplăcute.

Am zîmbit.

—Nu mă crezi? a izbucnit directorul, contrariat.

M-am jenat să-i împărtășesc informațiile căpătate la fața locului și anume că autorul s-a documentat chiar în Reghin și că n-ar fi deloc exclus ca tocmai el să fi servit drept protitip al acelui fals și deformat „erou". N-avea sens să-i furnizez motive de a disprețui felul de a se documenta al anumitor breslași ai condeiului și, mai ales, de a aduce pe scenă, drept realitate, elucubrații dramatice de teapa celei imaginată de Ana Novac...

Un reportaj de Vasile CÂBULEA

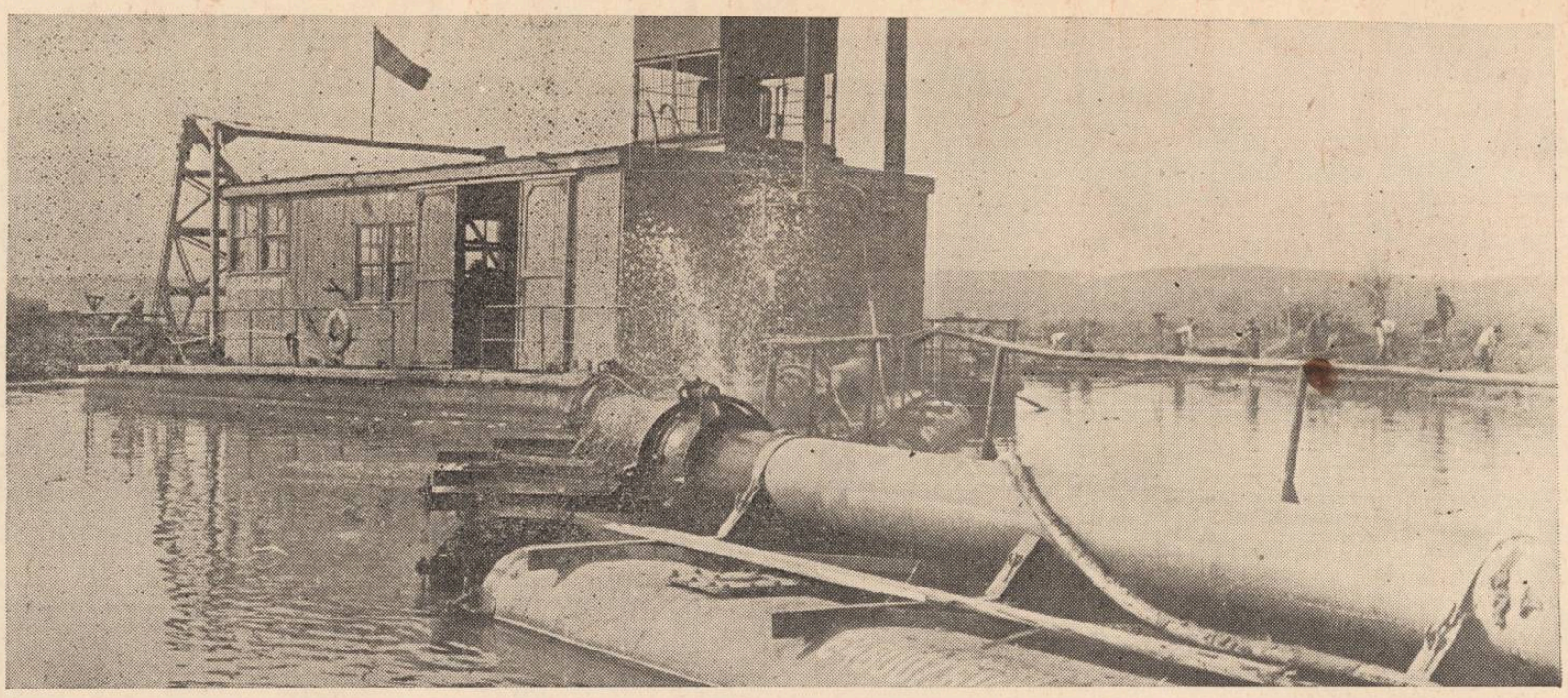

MATCĂ NOUĂ PENTRU DÎMBOVIȚA

Gospodarul șantierului mi s-a părut un om foarte de treabă. N-am scăpat de el pînă n-am încălțat niște cizme înalte de cauciuc. Magazionerul insista și el:

— Ia-le, tovarășe, că altfel nu-i de răzbit.

În cîteva clipe eram gata de plecare. Intenționam să vizităm șantierul Dîmboviței. Adică un punct al șantierului pentru că el se întinde pe o lungime de aproape 30 km., începînd de la marginea Bucureștiului pînă la Budești, unde Dîmbovița își împreunează apele cu Argeșul. Poate la începutul călătoriei noastre n-ar strica să spunem cîteva lucruri despre acest mare șantier născut aici în lunca Dunării. Lucrările au început cu cîtăva vreme în urmă. În urma unor cercetări făcute de specialiști de-a lungul cursului Dîmboviței, în scopul redării pămînturilor agriculturii, s-au tras următoarele concluzii: rîul Dîmbovița cu toate foloasele ce le aduce, pricinuiește oamenilor ce și-au durat așezări în preajmă-i și nenumărate necazuri. De multe ori le pune viața în mari primejdii. Cursul ei sinuos, cu nenumărate meandre, face ca-n zilele ploaioase sau la dezghețurile primăverii să-și arate năbădăile. Dîmbovița pe care o cunoaștem calmă și prietenoasă își revarsă apele peste cele 6.000 de hectare, pămînturi ce se întind în dreapta și în stînga ei. Cît e de mică, primăvara sau toamna, cînd sporește, pustiește totul. În urmă lasă mlaștini, bălți care formează adevărate focare pestilențiale. Dacă satele din preajma ei au fost bîntuite de friguri și alte molime era vinovată Dîmbovița. Auziți? Dîmbovița cîntată așa de mult de rapsozi populari ori de poeți ai atîtor vremuri, rîul în care au învățat atîția copii să înoate, Dîmbovița care, acolo la izvoare, transportă bușteni de la munte spre Rucăr, apa din care se adapă Bucureșteanul după ce este trecută prin filtre, apa aceasta molcomă cît ce scapă de București își schimbă năravul. Oamenii nu o mai recunosc. Și oamenii au hotărît să nu-i mai ierte fărădelegile. Îi vor zăgăzui apele neastîmpărate. Va fi supusă unor reguli de circulație, unor reguli omenești. Mai întîi că apele sale vor fi zăgăzuite printr-un canal făcut de mîna omului. Cursul ei va fi regularizat în scopul ameliorării terenurilor pe care s-a răzbunat ea de atîta vreme. Albia ei veche va dispare fără urmă. Omul zilelor noastre, cu unealta sa modernă, îi va tăia matcă nouă, dreaptă, fără cotiri. Cu asta va intra sub stăpînirea lui. Constructorii, cîteva zeci de oameni specializați în asemenea lucrări, ai Trustului de Construcții Hidrotehnice, s-au gîndit mult cum să-i ogoiască năravul. Ea își va putea face mendrele doar acolo în matca cea nouă, lată de 30 m. și adîncă de 5 m. din care, au și fost dați în folosință primii 17 km.

★

După o jumătate de oră de mers prin lunca mlăștinoasă am ajuns la punctul Tînganu. Ca să ne apropiem de locul unde se lucra, am fost nevoiți să trecem prin baltă, înotînd cu greu prin păpuriș. Cizmele de cauciuc erau gata-gata să nu ne mai ajute.

După ce am izbutit să ieșim din mlaștină, am urcat pe o movilă de unde ni s-a deschis o privelște interesantă. Stăteam pe coama movilei artificiale și priveam în largul luncii Dîmboviței. În fața noastră muncea o întreagă familie de gigantice mașini de excavat. Sfîrtecînd cu cupele lor lunca netedă și umedă, excavatoarele săpau o albie uriașă. La rîndul lor draglinele aflate pe fundul mătcii noi, o adînceau, înaintînd asemeni unor harnici soboli. În urmă rămînea o panglică de apă tulbure, gălbuie. Toate aceste mașini funcționau aproape fără zgomot. Mișcîndu-și brațele, excavatoarele înșfăcau cu ghiarele cupelor nespus de ușor fîșii, ori bucăți de pămînt reavăn, de parcă-ar fi tăiat un bloc de cașcaval: apoi le ridicau în înaltul cerului și le treceau în altă parte, să le golească pe taluze. Dincolo de mașini se întindea lunca golașă, cu pîlcuri de păpuriș și cu ochiuri de baltă. În jur — țipenie. Această priveliște mi s-a părut la început destul de sumbră.

Dar iată un om. Iese de după o namilă de oțel. Vine spre noi. E un bărbat scund și vînjos, îmbrăcat într-o salopetă de doc, gri, plină de pămînt. Fața lui este arsă de soare și bătută de șfichiul vîntului. Vine lîngă noi și se recomandă. E inginerul Ion Enea, șeful lucrărilor de pe șantierul Dîmboviței. Repede mă și ia în primire. Nici n-am timp să răsuflu. Trage de mine să-mi arate realizările lor. Plouă. O ploaie deasă, mărunță, care pătrunde pînă la piele.

— Sîntem învățați cu noroiul, cu frigul. Toate șantierele de hidromecanizare sînt cu noroi...

Fără să se ferească de ochiurile de apă și noroi, inginerul Enea înaintează zîmbind mulțumit, rotindu-și mîna mică, dar viguroasă asupra acestor întinderi, răscolite de mașinile și oamenii lui, ca de niște cataclisme geologice, și-mi zice:

— E grozav, nu?

Trecem pe lîngă un excavator care ridică cupa plină de pămînt spre înălțimile plumburii apoi îl lasă pe movilă și iar își împlîntă colții în malul clisos.

— Aveți noroc cu mașinile, că altfel ar fi rău.

— Avem noroc cu oamenii, zice el privindu-mă șiret. Da! Într-adevăr, cu oamenii. Cu oamenii calificați. Așa cum este excavatoristul Marin Tarachiu, pe care inginerul mi-l și arată.

— E un om și jumătate tînărul ăsta. În loc de 16 mii m.c. pe zi face 27.000.

— Dar la urma urmei, zic, cine-i Marin ăsta?

Îi face semn. Tînărul coboară de pe namila de oțel. Un flăcău cu ochii albaștri și păr numai cîrlionți. Aflu că-i excavatorist de meserie. Cel mai bun pe tot Trustul. Excavatorul „Voronej-1004" l-a luat în primire acum 5 ani. A lucrat cu el la Combinatul de cauciuc Jilava, la Stadionul 23 August, pe șantierele de locuințe din Bucureștii noi, Vatra Luminoasă și în multe alte părți. Nu s-a despărțit o zi de mașină. Marin are și un schimb. Pe Ion Ungureanu, fostul lui ajutor timp de 4 ani și de bunăseamă elevul său. El l-a calificat pe excavator. Acum se întrece cu el. Dar nu-i ușor de învins profesorul. Lupta, în orice caz continuă.

— Nea Gogule, îl strigă inginerul Enea pe Gogu Țică din Plătărești, țăran întovărășit care se-ntorcea din baltă. De ce ești necăjit?

— Iar și-a umplut burta Dîmbovița și și-a vărsat apa în porumbul nostru. De-aia-s necăjit.

— Toamna asta, moș Țică, e gata cu ea, nu-ți mai face de lucru.

Oamenii din partea locului știu rostul canalului, cunosc tîlcul acestor mașini care sapă necurmat, zi și noapte.

★

Mi-am luat rămas bun de la băieți și am plecat, însoțit de inginerul Enea, să văd cum se sapă fundul canalului, cum se seacă balta Plătărești. Pășeam încet prin baltă, gîndindu-mă la ceea ce au să devină nu peste mult aceste locuri, deocamdată sterpe, fără viață, fără folos.

— La anul, aci se va cultiva porumb irigat și orez. Cred că va fi o recoltă record. Se plănuiește înființarea în toată lunca, a unei ferme legumicole de importanță națională, pentru aprovizionarea Capitalei și a altor centre muncitorești, mari.

— Heei rup! Hei rup!... se aude o comandă scurtă, înăbușită. Mă uit. Douăzeci de oameni se trudeau să tîrască o conductă de fier, largă cît un butoi. Am aflat despre tot rostul celor cîteva zeci de conducte. Ele se unesc, se prind în șuruburi și formează o conductă lungă de 1400 m. Prin ea, draga, o adevărată uzină plutitoare, trimite nămolul cu apă, pe care-l scoate din fundul canalului. Această fantastică mașină despre care dragorii spun că a lucrat și pe canalul Volga-Don, face două lucruri deodată: sapă canalul și asanează bălțile, mlaștinile. Comandantul ei este căpitanul de cursă lungă Ignat Iosif. Draga poate fi dirijată de un singur om. Într-o oră ea împinge pe conductă 1600 m.c. de nămol. Treabă pe care ar face-o 1600 de căruțe, cu 1600 de oameni tot într-o oră. Acest colos nu se oprește nici o clipă măcar. Altfel ar cîștiga bătălia, balta. Într-o noapte, a lipsit dragorul Filip Marin; se îmbolnăvise. Căpitanul i-a ținut locul. N-a dormit 25 de ore în șir. A făcut 16 m. lungime de canal. Un record pentru șantier. Șeful echipei de muncitori la conducte, Laioș Wilhelm, i-a spus dimineața lui Ignat:

— Tovarășe căpitan, sînteți un om de mare ispravă.

L-au bucurat cuvintele lui Laioș. Avea și de ce. Oprirea drăgii însemna mult. Balta ar fi prins curaj și i-ar fi luat pe la spate, dacă pompele nu mergeau într-una s-o silească să fugă, să dispară.

Am privit draga, mai întîi de la distanță. Nu era un vapor adevărat care, plutind în depărtări, nepăsător la furia mării, ar fi stîrnit uimire la țărmuri pentru cei care n-au mai văzut vase în larg. Era o namilă uriașă, de metal care duduia ca o uzină și care se supunea ca un copil cuminte comenzilor unui singur om. În această dezlănțuire de elemente: pămînt și apă, om și forță motrice, draga făcea ordine deplină. Nu era un vapor plutind în depărtare, dar oameni din preajma ei se luptau cu furtuna, urmărind un țel măreț.

Acum cincizeci de ani

Scriitorii din țara noastră s-au grupat pentru prima dată într-o organizație profesională acum cincizeci de ani, în 1908, cînd luă ființă Societatea scriitorilor romîni. Întemeierea unei astfel de societăți, prin care scriitorii să-și poată coordona activitatea și să-și apere drepturile lor materiale atît de mult batjocorite de editori și proprietari de reviste, era o dorință legitimă și necesară, însuflețind deopotrivă pe toți creatorii de frumos, în primul rînd pe cei tineri. Ideea unei grupări profesionale a scriitorilor începu să se agite încă din 1906. Ion Gorun, în articolul O societate literară **publicat în** Viața literară **nr. 29, din 16 iulie 1906, îndeamnă la unire în cuvinte pline de căldură: „Ne gîndim la un vis neîmplinit ce am mîngîiat de mult și de atîtea ori în clipele noastre de dulce și liber zbor al fantaziei, — visul unei adevărate Societăți literare, în fruntea căreia să vedem pe adevărații noștri artiști literați, pe aceia prețuiți și iubiți de toată lumea romînească, — o societate care să aibă și autoritatea necesară și mijloacele de a îndruma mișcarea literară". În susținerea ideii unirii tuturor scriitorilor, interveniră și cei ce de-abia își începuseră cariera literară. Astfel, în ziarul** Viitorul **nr. 30, din 4 decembrie 1907, Virgil Caraivan publică articolul** Scriitorii noștri tineri, **în care dădea glas năzuințelor tinerilor condeieri: „Această dorință care este a celor mai mulți și mai talentați dintre scriitorii noștri tineri, ar trebui prefăcută în realitate. Să se unească toți într-un mănunchi, să formeze un fel de societate, în care să aibă putința de a se întîlni adeseori, să se cunoască, să se sfătuiască împreună și să-și dea povețe unul altuia".**

In anul 1908, ideea înființării unei societăți a scriitorilor a fost pusă în practică de către Emil Gîrleanu, Șt. O. Iosif și Dimitrie Anghel. In ziua de 28 aprilie 1908, aceștia convocară toți scriitorii din București și din provincie, într-o încăpere a berăriei „Wilhelm", din str. Edgar Quinet, unde au hotărît înființarea Societății scriitorilor romîni, au ales primul comitet de conducere și au votat statutele. Din procesul-verbal întocmit la această adunare, scris de St. O. Iosif, și reprodus de Em. Gîrleanu în cadrul articolului său Cînd s-a fondat Societatea scriitorilor romîni, apărut în revista Proza **nr. 2, din 5 februarie 1914, aflăm componența primului comitet: I. Adam, D. Anghel, I. A. Bassarabescu, I. Al. Brătescu-Voinești, V. Caraivan, I. Ciocîrlan, L. Dauș, N. Dunăreanu, A. G. Florescu, Em. Girleanu, A. Gorovei, Șt. O. Iosif, G. Murnu, D. Nanu, C. Pavelescu, G. Ranetti, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, A. Stavri, G. Sylvan. Dintre aceștia au fost proclamați — președinte: Cincinat Pavelescu; vice președinți: G. Ranetti, D. Anghel; censori: C. Sandu-Aldea, M. Sadoveanu; chestori: I. Adam, G. Murnu; secretari: Em. Girleanu, L. Dauș; bibliotecar: Șt. O. Iosif; casier: V. Caraivan.**

Prima ședință a comitetului se ținu la 4 mai 1908, în sala de corecturi a Institutului de arte grafice „Minerva". Iar la 18 mai 1908, comitetul împreună cu ceilalți membri ai societății aflați în București, au sărbătorit prima lor organizație profesională printr-o agapă colegială, la o grădină publică de pe strada Șerban-Vodă.

Prin înființarea acestei societăți, scriitorii din țara noastră au putut să-și apere mai bine demnitatea și drepturile lor, au putut să conlucreze mai activ la dezvoltarea literaturii noastre, într-o epocă în care, utilizînd expresia lui Emil Gîrleanu, „cuvîntul de scriitor era tot una cu cel de copist".

Teodor VIRGOLICI

„ȚĂRANII" la palat

de Paul ANGHEL

S-a oprit într-o duminică dimineață în fața Palatului, un pîlc de țărani. Erau două femei, un băietan și un om cu părul cărunt. N-am putut să le deosebesc locul de baștină, nici după port, nici după grai. Stăteau tus-patru nehotărîți, în mijlocul pieții, iar straiele orășenizate, — postavul de tîrg, barișele de lipscănie, bocancii, pălăriile, — nu mă lăsau să-i citesc. Erau cu boccele, cu traiste și fiindcă erau cu grabă și pe plecate, s-au abătut din drumul spre gară pe la „Palat". Era, se vede, ultima treabă pe care aveau s-o facă prin București. Păreau de departe, — din Vrancea sau de peste Olt, — și cine știe cînd ar fi avut răgaz să-l mai vadă.

Au intrat cu tot calabalîcul pe poarta palatului. Apoi, după cîțiva pași, s-au răzlețit din cîrdul de oameni și au rămas mai la urmă. Nu-și vorbeau. Nu se priveau. Și totuși, printr-un consemn tacit, s-au înțeles să facă treabă cu metodă și ca atare au rămas să vadă cum arată palatul pe dinafară.

Au pornit cu privirea de la porțile masive de fier, pe care bărbatul le-a încercat din ochi, gospodărește, stinghie cu stinghie, au ocolit „ograda" cu dalaj de piatră rectangular și, ezitînd între cele patru peroane acoperite cu scoici în feronerie și sticlă, s-au întors cu privirile la ei. Incotro? Era întîia încercare ivită chiar la început de drum, așa ca în povești. Au luat-o drept înainte și au intrat pe ușa pe care era scris: „Galeria universală".

I-am pierdut, în îmbulzeala vizitatorilor, ca să-i aflu, într-un tîrziu, timizi și încurcați lîngă „cassă". Avizul cu litere de aur, pe cristal, nu lăsa loc la tocmeală: 1 leu intrarea. S-au scotocit preventiv în buzunare și în sîn, acolo unde știau că au gologanii. S-au mai consultat odată din ochi, în fine, s-au hotărît. Ispita era prea mare. Am dedus atunci, din felul în care și-au scos biletele, raporturile dintre ei. Bărbatul cărunt, scotocind după mărunțiș sunător, a luat două bilete, — pentru el și pentru una din femei. Ceilalți și-au scos bilete fiecare pe socoteala lui.

Bărbații și-au scos pălăriile — pe care nu le-au lăsat cu nici un preț la garderobă, — și-au prins a urca pe scări.

Au netezit cu palma marmura policromă, au încercat cu unghia metalul strălucitor și mărunt dantelat al balustradei care apără scara, au urmărit cu ochii liftul greoi, — o odaie în toată regula, — pînă s-a pierdut către etajele de sus.

S-au oprit la ultimul cat, sub luminatoarele albe, pe aleea străjuită de sculpturi între pereții decorați cu vaste tapiserii de Flandra și au rămas acolo nemișcați la răspîntia dintre marile școli de artă ale lumii.

S-a întîmplat atunci un fapt ciudat. Un fapt grozav și neobișnuit și care a țîșnit pe fețe și în ochi, odată cu sîngele și cu răsuflul, poticnite o clipă.

N-au simțit nici cînd, nici cum s-a petrecut. Nici dacă s-a întîmplat măcar ceva. I-a luat parcă o apă și i-a purtat pe undele ei de fum pînă i-a ametit, deși stăteau pe loc și n-au putut să se miște vreme lungă. Aveau pe chip o sfială rece ca bruma și o mirare mută, boltită-cer pe dinăuntru, i-a adunat pe toți într-o singură ființă, ca sub pînza ireală a unui cort.

Tăceau. Au tăcut și mai tîrziu, și mai tîrziu cînd au isprăvit și poate chiar și mai tîrziu, în tren, spre casă.

Tiptil, bocancii au pipăit parchetul, orbecăit, ca prin somn. Au intrat în sălile marilor maeștri primitivi.

Nu era nimeni... Ocoliți de vizitatorul pripit, care măsoară perspectiva cu palma, „bătrînii" i-au primit ursuz, cufundați adînc și iremediabil în întîmplările grave ale veacului lor.

I-a chemat dintr-un început privirea aspră, densă, bărbătească a unui om. Avea pe cap o tichie albastră, iar haina — în culori mohorîte și șterse, aproape nu se mai cunoștea. Nu se purta ca pe la noi. Era prea simplu ca să fie boier, și totuși prea mîndru ca să pară unul de aici. Omul ținea între buricele degetelor o bijuterie. Il stăpînea o bucurie potolită de cunoscător, care i se revărsase pe față ca o lumină. S-au apropiat să vadă bine și să se dumirească. Bijuteria nu se mai cunoștea. Fusese cîndva, de mult, cine știe cînd, un inel. In schimb bucuria omului stăruia. Era încă fierbinte, vie ca și privirea lui aspră, cu care ochii oamenilor s-au încrucișat. N-au citit tăblița de alamă de sub portret. Se întîlniseră fără să știe cu Van Eyk.

Prin spărtura tăiată în veacuri, se întîlniseră două semințiî care se pipăiau, bănuitoare și stîngace, aproximîndu-și existența și felul. Așa se va fi întîmplat cînd oameni de prin alte zări, porniți cu turme, gloate și feluri noi de arme, vor fi poposit la apele noastre ca să se întîlnească cu pămîntenii de pe aici. Așa se va fi întîmplat cînd marinarii lui Columb s-au măsurat ochi în ochi cu oamenii misterioși ai lumii noi.

Madona lui Cranach cel bătrîn le-a arătat copilul. Un prunc neînvelit în scutec, moale și cald, cu piele umedă de pui de om de abia ieșit în lumină. Mitul se pulverizase. Il uitaseră. Trăiau o întîmplare calmă, casnică, între părinți și prunci nou-născuți. Și nu știau că bătrînul ctitor al școlii saxone, faimosul meșter Cranach cufundat în fierberile reformei și în luptă cu canoanele gotice, ajunsese la această izbîndă a omenescului, poate pe același drum de simțire pe care suiau astăzi oamenii mei.

I-am regăsit peste cîteva ore, în plină Renaștere, în forfota saloanelor italiene. Se întîmplase un incident neașteptat. Vederea uneia dintre pînze fusese blocată de un pluton de aproape patruzeci de ostași. Oamenii mei n-au mai avut cum să-și facă loc. Au dat înconjur grupului, s-au înălțat pe călcîie, nu se cădea să-și rupă drum cu coatele. Au stat mai la o parte și au așteptat. Grupul nu se mișcă. Cizmele rămăseseră potcovite în podea, ochii cusuți pe pînză. Erau patruzeci de perechi de ochi. Patruzeci de obraze de flăcăi, patruzeci de vestoane curate, de duminică, încremenite într-o poziție neregulamentară, de repaus uimit, uitat în gestul uluirii inițiale. Nu-i mai putea mișca nimic, și au rămas așa pînă i-a dezmeticit din somn o căldare de apă rece zvîrlită pe piele: „Pluton, de-ajuns, la stînga!" A urmat un răpăit de cizme, surd, greu, uruitor, ca o năruire de pietrărie dislocată cu ranga dintr-un bloc.

Priveliștea rămăsese slobodă. Era pînza lui Palma Iaccopo Vecchio, „Venus și Amor".

★

I-am lăsat pe oamenii mei în muzeu. Se pierduseră printre vizitatori, printre unii critici de artă ocazionali care în prelungirea șuetei de la paharul cu bere înlocuiseră cotletul încă nedigerat cu porții substanțiale de școală flamandă sau spaniolă. Oamenii mei făceau notă stridentă prin sobrietatea, tăcerea și sfiala lor. M-am mai gîndit la ei. De fapt oamenii mei nu erau și nu sînt niște simpli și întîmplători căutători de artă. Gustul spontan și ritul recepției sînt rodul unei lungi și milenare îndeletniciri în care opera de artă, nebotezată ca în manuale, a ieșit de sub mîna și simțirea lor cu firescul cu care brăzdează țărîna. Cultura liniei, volumului și a culorii, filtrată secret și pînă la rafinament, a eliminat prejudecata și a lăsat cîmp vast recepției, împrumutului, logodnei de motive, care adesea vin din depărtări surprinzătoare și ciudate. E foarte greu să decantezi izvoarele obscure care au adus la silueta ulcelei din Oaș, sau a înfloriturii crestată dibaci cu fierul pe furca de tors.

Această istorică întîlnire cu școlile de artă ale lumii, mi s-a părut simbolică.

Sîntem contemporani acelui timp cînd acest gust și har nativ urcă pe dimensiuni vaste, în zona conștiinței.

V. NICOROVICI

Tema reportajului: REVOLUȚIA

Față de predecesorii săi, reporterul de astăzi are cîteva avantaje capitale. Intîi, că este contemporanul celei mai mari revoluții din istorie, care-i furnizează la tot pasul un imens material de viață. Al doilea, că este înarmat cu știința marxist-leninistă, care-i permite să facă o analiză adîncă a fenomenelor ce se petrec sub ochii săi, să pătrundă în esența lor intimă, consemnînd marile prefaceri din structura societății, a instituțiilor, a moravurilor, a mentalității oamenilor, — cu un cuvînt — să surprindă pe viu imensa luptă a maselor pentru crearea unei orînduiri superioare, lucru trecut cu vederea de predecesorii săi. In aceasta constă marea lui originalitate. Al treilea, că se adresează unui public de cititori, mai matur, mai serios, mai bine pregătit, interesat el însuși de problemele multilaterale economice, politice, tehnice, umane, ale construirii socialismului, care repudiază reportajul de scandal și de senzație ieftină, caracteristic presei comerciale capitaliste.

Abia orînduirea socialistă creează condiții pentru înflorirea reportajului, considerat ca mod artistic de cunoaștere și transformare a societății și ca gen major al artei literare. Afirmația se verifică imediat în practică. Poate în nici un alt domeniu literar ca al reportajului nu s-a înregistrat o creștere mai simțitoare, marcată de anul eliberării. Altădată țara era ignorată de către reporteri. Singură presa democratică forma o excepție onorabilă. Astăzi avem un contingent nou, foarte numeros de tineri reporteri, nu numai în București, dar în toate orașele de seamă, care răscolesc colțurile cele mai îndepărtate ale țării și dacă s-ar aduna tot ce s-a scris în ultimul deceniu, ni s-ar înfățișa o hartă dinamică a patriei, văzută în avîntul ei ascendent pe calea revoluției socialiste. Se scrie mai mult, mai bine, cu mai multă seriozitate. Numele unor reporteri tineri s-a și impus atenției publicului, tocmai datorită faptului că și-au angajat condeiul în celebrarea marilor realizări ale revoluției prin care trecem, devenind cronicarii ei pasionați.

Trebuie relevat din capul locului, rolul de seamă al operei lui Geo Bogza asupra generației tinere, care a văzut în reportajele acestuia un model artistic superior de surprindere a realității în esența ei, de înălțare a faptului cotidian la semnificația unui cutremurător mesaj social. Scriitorul a dovedit că se poate face artă din fapte considerate banale de către esteții rafinați, cu condiția de a le subsuma unor fenomene de mare importanță socială, astfel ca să exprime mai pregnant morala, filozofia, atitudinea față de om a unei anumite epoci: Țara de piatră sau Lumea petrolului nu sînt niște tablouri atemporale, ci înfățișează tragedia unor regiuni întregi sub capitalism, iar toate faptele consemnate, chiar și particularitățile de stil, comparațiile și metaforele, servesc pentru reliefarea acestui mesaj. Din păcate, unii critici literari ocupîndu-se de opera scriitorului au stăruit prea mult asupra caracteristicilor sale de stil (grandoare, monumentalitate, patos, viziune cosmică) fără să arate ce funcție îndeplinesc acestea în reliefarea și mai pregnantă a mesajului social. Pe cîtă vreme însuși scriitorul, cu prilejul unei aniversări, s-a întors cu recunoștință în primul rînd, către oamenii de rînd, anonimi, care l-au inspirat și a căror năzuințe el s-a străduit să le întruchipeze în artă. Alți critici tratează drept bogzian, pe oricine privește realitatea printr-o perspectivă majoră, istorică, învinuindu-l de lipsă de originalitate. Asemenea tratare formală a operei lui Geo Bogza are însă consecințe nefaste asupra reporterilor tineri. Unii din ei, de teama de a nu fi catalogați ca lipsiți de „viziune proprie" părăsesc nu numai tonul patetic dar și orizontul larg în considerarea realității, refugiindu-se într-un cotidian banal, lipsit de semnificație. Alții, dimpotrivă, dorind a se ridica la mare înălțime filozofică îmbracă în straie patetice realități insignifiante. Reportajul lor devine o declarație lirică, fără analiza lucidă a fenomenului social, fără mesaj substanțial care constituie de fapt osatura solidă a operei bogziene. Desigur că acești tineri care aleargă prea mult după imagini rare și fraze pretențioase, se vor maturiza odată cu dobîndirea unei experiențe în materie, însă e necesar, pentru creșterea lor, de o îndrumare atentă, de conținut, din partea criticii literare. Semnatarul acestor rînduri își exprimă regretul că de cîțiva ani de zile, reporterul nostru de frunte, Geo Bogza n-a dat nici o operă inspirată din viața actuală a țării, pe care altă dată o celebrase cu atîta vigoare. Cuvîntul său, sînt sigur, e așteptat nu numai de confrații mai tineri dar și de cititorii de astăzi care-i cunosc și-i prețuiesc opera.

Alături de reportajul de evocare majoră, consemnat mai sus în presa noastră s-au afirmat și alte moduri de transcriere imediată a realității a căror mijloace, după părerea mea, încă n-au ajuns la maturitate. Unul din acestea este reportajul ancorat în faptul cotidian, mai aproape de schiță scris pe un ton alert glumeț, axat deseori pe o anecdotică mai mult sau mai puțin ingenioasă bazată pe confuzii de nume, pe întîlniri neașteptate, și pe incidente nepreväzute etc., fără comentarii ample ale autorului. Cînd reporterul reușește pe această cale, să contureze figura unui om, semnificativă pentru revoluție, străduința sa își atinge scopul. De multe ori însă, reporterul se pierde în dialoguri cu haz, dar nesemnificative, ori de dragul unei poante fericite își sărăcește pînă într-atît lucrarea, încît rămîn prea puține elemente obiective de cunoaștere a realității, pe care cititorul le așteaptă din lectura unui reportaj. Un alt mod de descriere a realității, este reportajul apropiat de eseu, comentariu liric melodios, un fel de poem în proză, fără referire la fapte, la „anecdotă", scris într-un stil scînteietor, cu epitete neobișnuite. Reporterul contemplă cum muncesc oamenii dar nu intră în vorbă cu ei. Transcrie peisajul industrial, de la distanță, făcînd comparații cu lumea botanicii sau a geografiei. In acest fel de reportaj prea puțin ancorat în realitatea imediată, problemele concrete ale revoluției, umane, economice sau morale, se estompează într-o atmosferă diafană luxuriantă. După părerea mea, ambele moduri de reportaj, schița și eseul concepute astfel sînt unilaterale. Unul se pierde în cotidian și evită generalizările, celălalt dimpotrivă repudiază cotidianul dar se evaporă în atemporalitate.

In practica mea de gazetar la un ziar de provincie și apoi de reporter, m-am convins că cititorul actual, muncitor, țăran sau intelectual nou, deci, cel pentru care scriem astăzi, este însetat în primul rînd de a cunoaște, de a regăsi în lucrările literare viața așa cum o știe el, așa cu o trăiește, cu toate problemele ei. Și aceste probleme sînt diferite și multilaterale: de ordin tehnic, economic, edilitar, moral, politic, filozofic, de construcție, de stat etc.. Dacă multe din acestea n-au constituit pînă acum obiect de reportaj literar și par prozaice, scriitorul trebuie să găsească modalitatea de a le exprima. Pe acest cititor îl interesează mai puțin adjectivele, interjecțiile, exclamațiile reporterului. El vrea să cunoască cum s-a dezvoltat uzina și orașul său, cum muncesc și ce gîndesc tovarășii săi din alte secții sau din alte uzine, care e aportul colectivului său la opera de construire a socialismului etc... Muncind într-un anume loc el n-are timp să umble și să cerceteze totul. Reporterul îi suplinește această limitare. Plecînd de la acest deziderat al cititorului încă pe vremea șederii la Hunedoara, am ajuns la concluzia că reportajul trebuie să fie monografic, adică să descrie realitatea sub toate laturile ei, pe cît se poate în mod exhaustiv. Și întrucît realitatea este într-o continuă prefacere revoluționară, reportajul trebuie să devină totodată cronica revoluției. Revoluția este coordonata lui filozofică. Ridicînd faptul mărunt la înălțimea acestei filozofii, el capătă o semnificație majoră.

Ulterior, călătorind și în alte regiuni ale țării, modalitatea reportajului monografic, de cronică a revoluției, s-a conturat mai bine. Revoluția e una și aceeași, legile ei cele mai generale, ale luptei de clasă, sau ale conducerii de partid acționează peste tot, însă nu mecanic, ci conform condițiilor concrete istorice și geografice. Hunedoara, de pildă, e un mare oraș șantier, unde se petrece un permanent proces de geneză a clasei muncitoare din elementele țărănești care sosesc de pretutindeni. In Țara Moților, revoluția socialistă rezolvă în primul rînd situația economică, sanitară și culturală, foarte înapoiată pe care a lăsat-o aici vechiul regim. Soluționînd problemele locale concrete, în cadrul general al revoluției socialiste, se afirmă activitatea creatoare a maselor conduse de partid pe care reporterul, ca un cronicar conștiincios, e chemat s-o releve. Reportajul conceput în acest fel, ca o cuprindere integrală, monografică, transcrie realitatea atît în aspectele ei grandioase, cît și cotidiene, surprinde mersul major al revoluției cît și reflectarea ei în omul concret, înregistrînd lupta patetică pentru afirmarea noului, așa cum se manifestă într-un loc și un moment dat, ca orice cronică ținută conștiincios. Cred că acesta este filonul cel mai fecund pentru reporter, care niciodată nu se poate epuiza, după cum inepuizabile sînt resursele revoluției. Descrierile generale de natură și peisaj, poantele gazetărești sînt limitate. Dacă te întorci a doua sau a treia oară în același loc, vei fi nevoit să te repeți. Cadrul general, peisajul, nu se schimbă de la un an la altul. Insă revoluția aduce de fiecare dată lucruri inedite, neașteptate și dacă te-ai obișnuit să le observi și să le transcrii vei fi în stare să relevi de fiecare dată un aspect nou, interesant, de semnificație generală.

Cred în durabilitatea reportajului care nu moare odată cu ziarul în care a apărut, cu condiția să fie o pagină de semnificație majoră a revoluției contemporane. Dacă înțelegem prin revoluție nu un factor trecător, ci întreaga activitate a maselor anonime pentru schimbarea istoriei (activitate care a existat din totdeauna, dar a trecut neobservată pînă cînd marxismul a descoperit-o), atunci scrierile noastre în care se înregistrează pentru prima dată o asemenea experiență umană, surprinsă pe viu, în toiul luptei, vor interesa și pe urmașii noștri.

Dimos RENDIS

Desen de C. BACIU

O poveste cu o lingură

Călătoream cu expresul spre Marea Neagră. Plecam în concediu, la Vasile Roaită, pentru douăzeci şi una de zile. Aveam un loc bun lîngă fereastră, iar trenul se oprea din cînd în cînd, ca să se adape. Cu alte cuvinte, aveam toate motivele să fiu fericit. Dar n-am fost.

Cu o zi înainte de plecare mi se schimbase locul concediului. Fusesem programat să plec la Eforie. Conducerea sindicatului, însă, mi-a schimbat biletul cu al unui confrate, a cărui nevasă se afla tot la Eforie.

M-am scufundat în canapea, mormăind.

„Asta-i bună! ce-mi pasă mie de nevasta lui cutărică?... Nu e mare lucru dacă stau şi ei puţin despărţiţi! La urma urmelor, un concediu este necesar şi pentru treburile familiale. Auzi treabă? Să-mi stric eu planurile...“

Tovarăşii de călătorie mă întreabă ceva. Nu răspund. Mă prefac că dorm. In faţa mea stau doi tineri. Par studenţi. In plasa pentru bagaje, deasupra capetelor lor, şi-au aruncat sacoşele de călătorie, cu toate abţibildurile necesare: termosuri, sufertaşe, undiţe. Locurile din stînga mea sînt ocupate de două ţărănci unguroaice; au şi ele bilete pentru Vasile Roaită. Mai e un om, între două vîrste care, îndată ce a intrat în cupeu şi-a scos dintr-o servietă umflată un pachet învelit în pergament, şi-a întins pe genunchi un ziar, şi a început frumuşel să se ospăteze. Pare învăţat cu călătoriile, care nu-i mai fac nici o impresie. O fi vreun revizor contabil.

Alţi doi ţărani au ocupat locurile de lîngă uşă. Poate duseseră la Bucureşti găini. Unul din ei se pipăie din cînd în cînd la piept: „aici sînt banii“. Celălalt se înfruptă dintr-o franzelă, gînditor. „Uite, doamne, aşa mănîncă şi ţăranii greci! Taie cîte o bucăţică din bucata de pîine...“. Acesta este singurul gînd dulce care mi-a venit în minte de cînd am intrat în compartiment. Şi din nou m-au cuprins necazurile:

„Ce caut eu la Vasile Roaită?! Doar şi anul trecut am fost tot acolo. Ah! Trebuia să fi fost ceva mai energic“.

Inchid ochii pentru cîteva clipe. Unguroaicele şuşotesc într-una. „Ce tot vorbesc?“

Studenţii discută despre noile invenţii în domeniul electronicii. Apoi, schimbînd brusc tema: „Petchowschi, dom'le...“

...Tac... tac... tac...

Un sunet curios. Tac... tac... tac... Ritmic, acompaniind parcă zgomotul roţilor. Mă supăr. Deschid ochii. In faţa mea, sus în plasă, termosul loveşte o lingură care a ieşit din buzunarul sacoşei.

„Ce dracu şi-au mai cărat şi linguri?“ Se vede doar partea de sus a lingurii. Este una obişnuită, din cele grele. Tac... tac... tac... „Aminteşte-ţi... aminteşte-ţi...“ Ce-o fi cu lingura asta? Ba, da, tac... tac... tac...

Şi mă învăluie amintirile.

Este, mi se pare, o poveste cu o lingură. E o poveste? Cine mi-a spus-o?... Vorbeam odată cu un scriitor romîn, care a trecut prin multe. Discutam despre nişte evadări. Oare el mi-a povestit ceva? Nu, mi-am adus aminte. M-am gîndit „evadări“ şi mi-am adus aminte.

Au trecut 15 ani de atunci. (Doamne, 15 ani!...) Era un om scund, cu ceafa puternică, cu umerii laţi şi cu palme harnice. Părul era puţin roşcat, cu tîmplele albite. Ştiam că era de meserie instalator, dar de mult nu mai profesa. Era un revoluţionar de profesie. Avea în spinare cîţiva ani de închisoare. Nu l-am văzut niciodată cu mînecile suflecate. Nu voia să se vadă tatuajul de pe braţul drept, cu iniţialele numelui lui. Il făcuse, precum mi-a povestit la închisoare, în celula de izolare. „In închisoare, zicea el, trebuie să faci totdeauna ceva, ca să-ţi conservi nervii“.

Cînd mă întîlneam cu tovarăşul Kosta mă bucuram în mod deosebit. Imi tot povestea cîte ceva despre tovarăşii noştri mai vechi care au dus tot greul pînă să întărească partidul şi să-l facă cum este acum.

Istorioarele lui erau scurte, sau, mai bine zis, le scurta el: „In ziua cutare, tovarăşul cutare a făcut aşa şi aşa... „Nu ştiu dacă putea să povestească şi în amănunţime, punînd şi acel sos picant cu care-şi împodobesc povestirile oamenii care se respectă. E drept, n-aveam nici odată timp să stăm în voie la discuţii. Ne întîlneam, îi predam pachetul cu presa ilegală sau vreun bileţel cu directive, mergeam cîţiva paşi alături, — vreo sută de metri şi ne despărţeam. Trebuia să ne mai întîlnim joia viitoare, cu o jumătate de oră mai tîrziu (fiecare întîlnire a noastră se făcea la o jumătate de oră diferenţă şi pe o stradă mai încolo). Dînsul întocmise acest „regulament“ ca să nu dăm de bănuit.

Se poate spune că era un om vesel, deşi faţa lui roşie, avea nişte săpături curioase, adînci, neregulate. Din cînd în cînd, răsufla greu. „O fi avînd astmă“, îmi ziceam.

Intr-o joi, ne-am întîlnit ca de obicei. I-am predat pachetul şi am făcut cîţiva paşi împreună. Imi tot povestea ceva. Nu-mi amintesc ce. Sînt sigur că într-o zi am să-mi amintesc. Mă voi afla într-o situaţie asemănătoare, cu aceea de astăzi, poate voi vedea ceva şi am să-mi aduc aminte ce-mi povestea în ziua aceea nenorocită.

La un moment dat, şi-a întrerupt brusc povestirea, zicîndu-mi:

— Nu ştiu, băiete, unde e strada de care mă întrebi.

L-am privit mirat.

— Am auzit undeva de numele ăsta, dar nu ştiu precis, — a continuat el şi apoi mi-a şoptit cu buzele închise: „Spune mulţumesc“.

Inţelesesem. Ochiul lui ager prinsese figura vreunui agent de siguranţă. Nu sînt convins, dar cred că în momentul acela m-am îngălbenit.

— Mulţumesc şi să mă scuzaţi, — am îngînat eu, traversînd singur strada...

A fost prins în aceeaşi clipă. Pe mine nu m-au „dibuit“. Eram şi tinerel, dar mă salvase tovarăşul Kosta cu această născocire a lui. Precum mi-a spus mai tîrziu, văzuse agenţii şi s-a gîndit că e mai bine să fie arestat numai unul din doi.

In această împrejurare mi-am amintit de nişte versuri din „Iphigenia în Taurida“. Vorbeşte Oreste cu prietenul lui Pilade: „Cînd sînt doi prieteni în primejdie şi poate fi salvat unul din ei, fie să fii tu acela“ sau cam aşa ceva. Nu-mi amintesc bine textul şi nu-mi place să scormonesc biblioteci ca să dau un citat exact. Fapt e că mie aşa mi-a rămas din ceea ce-am citit.

A fost condamnat la cinci ani şi trimis la o închisoare de condamnaţi de drept comun din afara oraşului. Odată pe lună îi duceam eu la închisoare pachetelul cu alimente, trimis de către „Ajutorul Roşu“. Ne întîlneam astfel în zilele de vizită. A fost izolat într-o celulă. Comunist primejdios...

Intr-una din acele vizite mi-a spus:

— Am să evadez!

— Cum?

— N-ai nici o grijă. Totul va fi cum nu se poate mai bine. Celula mea e ultima. Dacă sapi un tunel, ieşi în afara zidurilor.

— Cu ce să sapi? am întrebat prosteşte.

— Şi... e mult de săpat?

— Am găsit o lingură. Cu aia!

— Hm... cam mult de săpat... Şi pămîntul unde ai să-l cari?

— Il car eu într-un fel.

Au trecut zile... Au trecut săptămîni... In fiecare lună mă ţinea la curent cu mersul „săpăturilor“. Simţeam că mă aflu în aceeaşi celulă cu el şi că sap într-una cu o lingură.

„Desigur, trebuie să sap noaptea, îmi ziceam eu, să nu dorm, căci ziua e primejdios. Trebuie să pun lucrurile de sub pled, să fac şi un cap din cîrpe cu păr care să semene cu al meu, în aşa fel încît paznicul cînd o să vină să vadă prin ferăstruică, să creadă că sînt în pat şi dorm. Mă gîndeam la o mie de lucruri, unele mici, altele mai importante, ca de pildă cum să acopăr gaura, să nu se vadă, sau unde am să pun ţărîna scoasă“... Adunam toate gîndurile mele şi cînd mă întîlneam cu tovarăşul Kosta îl întrebam verificînd ingeniozitatea mea.

Din lună în lună îl vedeam mai schimbat. In luna a patra era să nu-i mai recunosc. Ochii i se scufundaseră adînc în orbite, era slab — numai pielea şi osul şi galben ca lumînarea din Vinerea Mare. Săpase destul şi trebuia să se tîrîie ca o rîmă prin tunelul acela îngust, fără aer, fără lumină, fără nici o posibilitate de a se mişca, doar culcat, cu mîinile întinse înainte, săpînd în neştire. La asta nu mă gîndisem. Eu, în mintea mea, săpam un tunel mare prin care la nevoie ar fi putut trece şi un tren. Ce vreţi, n-aveam decît 15 ani, pe atunci!

— Greu, greu — îmi spunea — dar nu-i nimic. Totul va fi cum nu se poate de bine.

In luna a şasea l-am găsit vesel şi odihnit. Dormise? Insemna că a terminat. In ziua aceea erau foarte puţini vizitatori şi de aceea nu puteam vorbi fără să atragem atenţia paznicului. L-am întrebat din ochi, iar el mi-a răspuns la fel. Găsind un prilej mi-a vîrît repede în buzunar un bileţel.

— Noroc, nea Kosta — l-am salutat vesel la plecare (la închisoare mă prezentam ca nepotul lui).

Tovarăşul Kosta, prin acel bilet informa partidul că e gata să evadeze şi cerea o adresă unde s-ar fi putut adăposti. Cu această ocazie am aflat că trebuie consimţămîntul partidului ca să fugi din închisoare. Dar nu exista nici un motiv, credeam eu, ca partidul să nu fie de acord. E drept că după o evadare, direcţia închisorii lua măsuri drastice şi se deda la represalii contra celor rămaşi. Acesta era motivul pentru care se şi cerea consimţămîntul.

Bileţelul tovarăşului Kosta l-am predat prin tovarăşul cu care ţineam legătura, conducerii Comitetului Central.

După două zile mi s-a adus răspunsul.

— Se aprobă? am întrebat cu sufletul la gură.

— Da, desigur. Ii dai acest bilet, iar joia viitoare te vei duce în spatele închisorii unde este o şatră de ţigani. Vei lua şi o gabardină cu tine ca să i-o dai tovarăşului. Ia şi planul închisorii. Dacă iese cu bine îl duci acolo unde ştii tu.

Zburam de bucurie.

La vizită i-am dat biletul.

In săptămîna aceea, joi seara, la ora stabilită, mă aflam în spatele închisorii. Şatra era destul de departe de stradă. Ţiganii dansau. M-am amestecat printre ei, aşteptînd. Din cînd în cînd priveam spre zidurile închisorii. La ora zece am zărit o umbră care ieşea parcă din inima pămîntului.

M-am apropiat îndată.

— Tovarăşe Kosta...

— Nu, nu sînt Kosta am auzit o voce străină... Mergi înainte că te ajung. Era cu o batistă în chip de bască, cu pijama şi în ciorapi. Era plin de ţărînă. L-am văzut lepădîndu-şi această îmbrăcăminte curioasă. Pe sub pijama purta costumul curat, iar de sub ciorapi am văzut apărînd pantofii bine lustruiţi. Acum nu dădea cu nimic de bănuit că se tîrîse printr-un tunel îngust.

I-am dat gabardina şi am început să merg alături, tîmp. Din cînd în cînd tuşea, sec, enervant.

La un moment dat l-am întrebat:

— Şi tovarăşul Kosta?

— Mi-a spus că trebuie să ies eu. După plimbarea de după amiază din curte, am schimbat celulele ca să pot pleca.

— Şi a săpat atît... am spus fără să vreau. Dînsul m-a privit mirat:

— El a săpat? dar mi-a spus că a descoperit acest tunel gata făcut.. De-aş fi ştiut...

S-a oprit privind lung zidul închisorii.

Pe tovarăşul Kosta nu l-am putut vedea patru luni. Fusese la carceră. Cînd în sfîrşit mi s-a dat voie să-l văd, era bine dispus. Mi s-a părut doar că părul îi era mai alb. Da, da, albeaţa de la tîmple se întinsese pînă la creştet! Nu ştiu precis. Poate mi s-a părut pentru că de-aş fi fost eu în locul lui aşa mi s-ar fi întîmplat.

— Eu pe dumneata te aşteptam atuncea, i-am spus.

— Era un tovarăş bolnav de plămîni... într-o stare gravă... De mai rămînea o lună, murea... O să-mi vină şi mie rîndul. Şi... ştii, am găsit o lingură. Nici o grijă. Totul o să fie cît se poate de bine...

Tac... tac... tac... Termosul loveşte într-una lingura.

Respir adînc.

Miroase a mare.

Am ajuns la Vasile Roaită.

Violeta Zamfirescu

Tinereţe

Nu-şi află astîmpăr ochii, inima,
nici sîngele.
Mai vezi bălării? Spune iute palmelor:
strînge-le!
Ard trecătorile gîndului bîntuite de lună,
Urăsc cu patimă, iubesc nebună,
Cîte vieţi, cîte feţe
Ai tu tinereţe?
Splendida noastră mişcare
Lasă-n urmă turme de blocuri
şi mărgăritare.
Nu mă pricep să-mi spun calm cuvîntul,
Mi-e sufletul mai exaltat ca vîntul.
Dezlănţuim pe şosele pline de praf
Crinii de porţelan ai stîlpilor de telegraf,
Şi-n oceanul tăriei albastre
Oglindim bijuteriile muncii noastre.
Oraşe, uzine moderne...
Cale lactee, ai pierdut inelele
în lucerne?
Nervii, corzi întinse, vibrînde, subţiri,
Nu ne leagănă-n somnul banalei
mulţumiri.
Rîvnim eternitatea. Nu ne gîndim la clipe.
Iubim descătuşaţi de orice egoism,
Sîntem nisip fierbinte, ţărm, sau isim
Ce strînge marea-n braţe mereu, mereu,
mereu,
Ai ei sîntem şi-atunci cînd ea loveşte
greu.
Sau sîntem călăreţii aprinselor vîntoase.
Cine simte plumbul îndoielii în oase?
Dacă ne-am opri, dacă n-am rezista,
De n-am crede-n izbîndă, ne-am
răsturna din şa.
Cu floarea tinereţii la cheotoare,
Invăţam norocul să zboare.
Trăim cu frenezie un secol într-o clipă.
Uite, facem din inimă risipă!
Vrem un punct de reazem pentru-al
viselor compas,
Pentru toate necunoscutele ce-au
mai rămas.
Comunismul! Da, comunismul, băieţi,
Vom afla şi esenţa acestei vieţi.

*

Angela Chiuaru

Plaja pe Mediterana

Cu ochi de-azur şi calde braţe
De soare şi de alge pline
Vin valurile către mine
Tînjind de gît să mi se-agaţe.

Dar cîntul lor străin îmi pare,
Străină sărutarea lor
Şi mă cuprinde-un aprig dor
De-a Mării Negre-mbrăţişare!

*

Ion Brad

Frumuseţi

In faţa ta,
Fratele meu oţelar,
Simt prospeţimea
Unei cascade de munte.
Inima scormoneşte-nălţimile
Cu burghiul bătăilor, rar,
Universuri şi sori înfloresc
In bobii prelinşi de pe frunte.
Porţi încă pe cap
Pălăria ta de păstor.
Intre bită şi minunea şarjelor —
Ani o mie şi încă o mie.
Tu ai trecut dintr-o vîrstă în alta
Fulgerător.
Priveşti în cuptoare ca-n faţa
răsăritului
Ghicind ce zi o să fie.
Iţi cheltuieşti darnic
Adormirea de pe-o gură de rai
Pe ritmuri fără somn,
Trepidaţii şi vuete ca de mări îndîrjite.
Cînd ţi-aduci aminte,
Mai legeni un fluier, mai nelinişteşti
un nai,
Cu palmele ce pun aripi de-oţel
Porumbeilor paşnici, în zbor rotitor,
La hotarele ţării iubite.

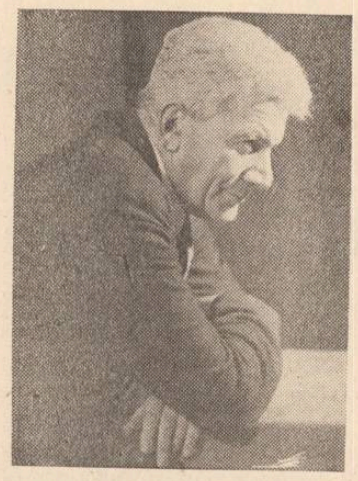

Alfred Margul Sperber este un poet al entuziasmului. Acum, la 60 de ani, după o îndelungată experienţă de viaţă şi poezie, versul păstrează rezonanţa vîrstei adolescente. Aceeaşi înflăcărată încredere în oameni şi în viitorul patriei, în progresul civilizaţiei, răzbate din fiecare rînd ieşit de sub pana sa. Rar se întîmplă ca o personalitate literară atît de complexă să se poată menţine continuu la tensiunea şi intensitatea lirică cu care a pornit la drum. Virsta influenţează, de obicei, sensibilitatea creatorilor, îşi impune timbrul său specific. Aici însă, între poezii publicate în 1920, 1922, 1927 şi cele scrise recent nu pot fi semnalate decît diferenţe firesti de măiestrie, tematică şi interpretare ideologică. Poate că am putea să înţelegem mai bine aceasta cunoscînd biografia poetului. Alfred Margul Sperber a cunoscut de timpuriu frămîntările mediului în care a trăit, sensurile aspiraţiilor populare spre o lume mai bună. Născut la 23 septembrie 1898, poetul a avut încă din copilărie cunoştinţe despre luptele duse de proletariat împotriva exploatării capitaliste. In timpul studiilor şi apoi al primului război mondial ajunge în contact direct cu o seamă de evenimente petrecute în structura societăţii europene: naşterea noului stat sovietic, revoluţiile şi mişcările muncitoreşti ce au răscolit o serie de state abia ieşite din război. Alfred Margul Sperber e un pasionat călător. A cutreierat aproape în întregime continentul nostru, a cunoscut America — Statele Unite — de unde a fost expulzat ca „element turbulent“ şi „indezirabil“. Apropierea sa de marxism-leninism s-a desăvîrşit totuşi după 23 August 1944, cînd creaţia lui Alfred Margul Sperber începe să se îmbogăţească cu teme şi idei noi generate de transformările revoluţionare petrecute în ţara noastră în anii regimului de democraţie populară. Volumele Zeuge der Zeit (Martorul vremii), 1951, Ausblick und Rückschau (privire în trecut şi viitor), 1955, Mit offenen Augen (Cu ochii deschişi) 1956, şi recentul Versuri Alese, 1957, ni-l definesc pe Alfred Margul Sperber ca unul dintre cei mai talentaţi poeţi de limbă germană de la noi. Dealtfel şi critica literară din Republica Democrată Germană s-a pronunţat de nenumărate ori extrem de elogios în legătură cu poezia scriitorului ce-l sărbătorim. E deajuns să amintim consideraţiile lui Georg Maurer pe marginea culegerii Rumänien Erzählt sau articolul lui Günther Deicke: Deutsche Literatur în der Rumänichen Volksrepublic publicat în Neue Deutsche Literatur nr. 4/1958. Pasionat traducător şi popularizator al valorilor noastre culturale, Alfred Margul Sperber este autorul a numeroase traduceri din literatura romînă cultă şi populară: In Vandel der Zeit 1953, Rumänische Volksdichtungen, 1954 — admirabilă culegere de cîntece şi balade populare distinsă cu Premiul de Stat.

Alfred Margul Sperber la 60 de ani

Există în poezia lui Alfred Margul Sperber un adevărat elogiu al omului simplu. Versul, deşi scris în limba germană, poartă izul pămîntului nostru, accentele, tropii, peisajul, motivele, amintesc peste tot de Romînia, de Eminescu, de ţăranii cu care poetul se simte frate (Viaţa zealaltă, Zimbrul etc.).

Elogiul suprem este înălţat însă în poezia lui Alfred Margul Sperber partidului nostru, expresie a tuturor năzuinţelor patriei, expresie a vremii în care trăim.

De aceea versul său tumultuos şi entuziast şi-a găsit mii de iubitori, a devenit preţuit atît de cititorii de limba germană cît şi de cei de limba romînă. La împlinirea celor 60 de ani nu putem decît să-i urăm poetului încă mulţi ani de creaţie şi... tinereţe.

Gh. ACHIŢEI

DOUĂ ANIVERSĂRI

150 DE ANI DE LA NAŞTEREA LUI COSTACHE NEGRUZZI

Cel care s-a nutrit cu temeinice lecturi de greacă veche, de neogreacă şi de franceză clasică, cel care avea să înveţe autodidact, slovele scrierii chirilice româneşti şi limba română din opul lui Petru Maior, care avea să înveţe ruseşte, să cunoască pe Puşkin şi să-i urmeze sfatul în îndeletnicirea creaţiei literare, să lege prietenie cu Stamati şi Donici, a devenit primul scriitor modern moldovean aşezat în rîndul celor dintîi realişti ai literaturii noastre. Autorul Păcatelor tinereţelor n-a putut rămîne străin de frămîntarea spirituală a vremii, iar neobosita lui activitate nu poate fi despărţită de momentul cînd înregistrăm începuturile realismului şi ale literaturii artistice româneşti, cînd se pun bazele studiului beletristic al limbii române literare moderne.

Contemporan cu mişcarea patruzecioptistă, se cuvine a privi pe C. Negruzzi mai întîi în cadrul vremii sale, în prima jumătate a secolului al XIX-lea, atunci cînd inexistenţa unei îndelungi şi bogate experienţe literare şi ştiinţifice pe de o parte, apariţia unor lucrări de artă rămase ca modele pînă azi, pe de altă parte, aveau să pună personalităţilor scriitoriceşti ale epocii, pe lîngă probleme politico-sociale şi cele de strictă activitate beletristică şi, în legătură cu aceasta, de perfecţionare a mijloacelor lingvistice ale literaturii artistice. Scriitorul, departe de a fi avut, temperamental, atitudine de spectator, — cum încerca a-l caracteriza critica estetizantă românească dintre cele două războaie, — s-a alăturat luptei iniţiate de scriitori progresişti ca V. Alecsandri, M. Kogălniceanu etc. Nu-i mai puţin adevărat însă că atitudinea sa pasivă, de refugiu, precum şi indiferentismul politic din timpul revoluţiei care i-au umbrit activitatea militantă, şi-au avut ecou şi în opera lui, pătînd prin unele tendinţe şovine sau cosmopolite, mesajul uman înaintat al unei părţi a operei sale. A participat la înverşunata „bătălie" filologică a timpului, s-a încadrat curentului de „cultivare" a limbii şi de reformare a ortografiei, de formare, cultivare şi dezvoltare a unei limbi literare unice pentru toate provinciile româneşti, urmare firească a programului cultural-politic al scriitorilor revoluţionari de la 1848. Idealurile lor politice şi sociale nu puteau fi despărţite de stăruinţa pasionată a creării unei culturi şi a unei literaturi originale.

Apropierea limbii literare de limba poporului corespunzătoare aspiraţiei către forme naţionale de viaţă, lupta pentru unificarea şi fixarea unor norme în scriere şi vorbire sînt reflexul aspiraţiei societăţii româneşti de la începutul secolului al XIX-lea, al luptei burgheziei româneşti în ascensiune pentru libertate naţională şi socială şi împotriva feudalismului. În felul acesta, autohtonizarea formelor de viaţă impunea preţuirea folclorului, a limbii populare, cultivarea limbii române literare.

Autorului lui Alexandru Lăpuşneanu i se recunoaşte, fără reticenţă, meritul inatacabil de a fi întemeietorul nuvelei istorice româneşti, în timp ce un grup de judecăţi literare, repetate de manualele didactice, i-a asigurat de mult clasicitatea. Pe lîngă valoarea didactică asigurată de profesori sau de manuale, se cuvine să remarcăm şi alte aspecte sau laturi ale activităţii lui C. Negruzzi, el fiind precursor şi în alte direcţii. Lectura operei lui, limitată ca întindere, dar variată prin genurile cultivate şi prin preocupări, învederează pe scriitorul care merită şi poate să ne reţină cînd judecăm atent judecăţile lui sau cînd luăm atitudine faţă de propriile-i atitudini.

C. Negruzzi este un realist. Situîndu-se în rîndul realiştilor ca un înaintaş, preferind observaţia exactă a realităţii exterioare şi a celei sufleteşti, notaţia simplă şi sinceră în locul scrisului înzorzonat sau al tentaţiei spre efecte stilistice de prim plan, autorul Aprodului Purice a fost ispitit de slova cea mai curată, alimentată de nesecatele izvoare populare. Chiar atunci cînd se întoarce spre izvoarele istorice pămîntene, dincolo de maniera romantică şi peste stilul cronicăresc, reuşeşte să-şi apropie şi să-şi statornicească în expresie — cum observă acad. T. Vianu, — procedeul clasic al epitetului general, departe de pastişa povestirii istorice, dar în atmosfera scrisului arhaic clasicizat prin şi în contemporaneitate. Intuitiv prin excelenţă, şi nu analitic, euforic narativ, şi nu opulent descriptiv, C. Negruzzi surprinde omul social, produs şi exponent al mediului, în continuu dinamism colectiv, în dialogul faptelor şi al întîmplărilor, în elementele vestimentare, în modul specific de exprimare. Faptele sînt acelea care susţin debitul nestînjenit al povestirii şi se substituie comentariului autorului, fără expulzarea lui în zona impersonalităţii. Rarele şi punctatele judecăţi de valoare presărate în cursul naraţiei nu sînt decît oehiuri sau luminişuri de pădure de unde satisfacţia popasului lecturii devine stimulent în inegalabila euforie narativă negruzziană.

Aparţinînd generaţiei Asachi-Eliade, Negruzzi a lege directiva fermă a acestuia din urmă şi are cuvinte de laudă pentru activitatea lui multilaterală: „Din norocire, un om veni; un om care-şi ştia la perfecţie limba sa; un om ce era totodată poet, jurnalist, literator", pentru simplificarea alfabetului şi a ortografiei, după cum îl condamnă pe acelaşi Eliade, în epoca agitaţiei italienizante. Victimă a regionalismului moldovenesc în începuturile activităţii lui literare, probabil că C. Negruzzi ar fi rămas un autor minor, dacă, prin mijlocirea lui Eliade, nu s-ar fi apropiat de fonetismul muntean, acela care, în marea lui majoritate, a stat la baza fonetismului limbii noastre literare.

Ne e străin gîndul de a-l judeca pe Negruzzi ca autor sau ca specialist în dezbaterile filologice ale timpului. Chiar unele şovăieli lingvistice, inerente vremii, şi-ar avea scuza după atîţia ani şi ar trebui reţinute ca atare. Polemicile scriitorului cu Asachi, Bariţ sau Săulescu învederează un spirit realist, legat mai mult decît mulţi dintre contemporani, de tradiţia istorică a poporului nostru şi de folclor, de limba vie a poporului şi a cărţilor vechi: „Dacă limba ar fi rămas precum se vede în cărţile vechi şi se aude în gura poporului... negreşit că am fi scăpat de toate aceste pleonasme, flori şi cacofonii" (Scrisoarea XIV). Şi articolul-program din 9 mai 1853 al revistei Săptămîna ni-l arată ca pe un adevărat militant, socotind că dezvoltarea limbii literare se sprijină pe baza celei populare: „şi mai întîi, ca nişte învechiţi în zile rele ce sîntem, mărturisim în cuget curat şi cu inima înfrîntă că nu ne putem desbăra de limba care am învăţat-o din copilărie de la părinţi — care credem c-o înţeleg şi cititorii noştri şi în care are să fie scrisă şi foaia noastră".

Convins de cele mai multe şi mai juste dintre părerile lui Eliade, Negruzzi îşi însuşeşte ideea formării unei limbi literare unice pentru toate provinciile româneşti, după modelul limbii textelor vechi. Răspunsul dat lui Asachi (Albina românească, Iaşi, 1839) pentru articolul lui G. Săulescu prin care-l învinuieşte de muntenizarea limbii scrierilor sale, dovedeşte conştiinţa justeţii ideii: „Cuvîntul pentru ce am urmat regulele literaţilor munteni este că ele ni s-au părut potrivite pe tipul limbei, mai înţelese şi mai româneşti... De am zis a în loc de au, este că am voit a deosebi singularul din plural, precum aceasta se vede în toate limbile ce au o gramatică! De zic e şi nu îi, este iarăşi ca să nu amestec verbul cu articolul".

În ultima lui scrisoare despre limba românească, Negruzzi a afirmat că nu e specialist în ale limbii. Modestia nu acoperă intervenţiile sale juste şi, mai ales, originalitatea multor idei din polemicile lingvistice în care s-a amestecat. Nu atît curiozitatea cît mai ales concepţia lui progresistă şi entuziasmul pentru o cultură nouă şi o limbă literară unică l-au făcut să-şi exprime şi să propună punctele sale de vedere. De la problema alfabetului şi a ortografiei fonetice la cea a neologismelor, de la problema îmbogăţirii limbii literare la cea a căilor dezvoltării ei, de la problema unităţii limbii la combaterea exagerărilor latiniste, eliadiste, a jargoanelor burghezo-moşierimii şi încă multe altele care circulau în epocă, Negruzzi, ilustrează concret, prin creaţia lui artistică, justeţea ideilor susţinute cu atîta vehemenţă.

Marii scriitori sînt, după Negruzzi, adevăraţii creatori ai limbii literare. Opera lui l-a aşezat printre aceşti creatori, iar posteritatea şi-l legitimează ca pe un adevărat clasic.

Gh. POALELUNGI

100 DE ANI DE LA NAŞTEREA LUI DUILIU ZAMFIRESCU

Alături de Coşbuc, Delavrancea şi Vlahuţă, în generaţia de scriitori ce urmează marilor clasici, se aşează şi Duiliu Zamfirescu.

S-a născut acum o sută de ani, la 30 octombrie 1858, într-o familie modestă din Focşani. Începuturile sale literare îl duc de la Ghimpele, la Războiul lui Grandea, apoi la Literatorul lui Macedonski şi Românía liberă, pentru a se opri în cele din urmă la Convorbiri literare. Insuficient format literar, cu şovăielile şi ambiţiile caracteristice mediului intelectual mic-burghez din care provenea, fără nici o cunoştinţă despre legile de dezvoltare istorică a societăţii, în anii 1884-1886, cînd se apropie de Junimea, scriitorul părăsea numeroase filoane pozitive, de observare critică a societăţii, pe care le făgăduiau în efervescenţa lor începuturile lui modeste, pentru a îmbrăţişa teoretic concepţia estetică şi politică reacţionară maioresciană — ceea ce a avut urmări nefaste pentru creaţia sa.

Din fericire, în copilărie şi tinereţe, scriitorul cunoscuse ţăranul şi nesfîrşita întindere a cîmpiei româneşti, cunoscuse oamenii oraşelor, modeşti, simpli, în luptă cu nevoile şi umilinţele. Orizonturile acestor experienţe scriitorul le-a lărgit apoi prin lectura marilor realişti ai literaturii universale, îndeosebi a lui Balzac şi Tolstoi al căror admirator va rămîne totdeauna şi de la care, singur o mărturiseşte, a învăţat imens ca scriitor.

Duiliu Zamfirescu a fost măcinat de grave contradicţii, prezente atît în conştiinţa, cît şi în creaţia sa artistică.

Momente biografice ni-l arată arogant şi intolerant, chiar cu cei mai apropiaţi. Alteori însă — îndeosebi corespondenţa o mărturiseşte — îl descoperim delicat, cald, concesiv, de o intensă vibraţie umană. Îl aflăm neînţelegător faţă de literatura populară pe care ajunge chiar s-o dispreţuiască şi mai cu seamă faţă de meritele — istoric literar uriaşe — ale lui Alecsandri ca folclorist, după cum îl aflăm minimalizînd opera unor contemporani de talent ca Slavici, Coşbuc sau Goga. Dar tot el este cel care propune alegerea lui Coşbuc ca membru al Academiei, dovedind în diverse ocazii fineţe în multe judecăţi literare şi încurajînd începuturile unor scriitori tineri ca Cerna, Pillat, Anghel, Vissarion şi alţii. Afişează dispreţ şi neînţelegere pentru mase („ţăranii învîrtesc carul cu patru boi prin curte şi cer pămînt"), se declară conservator în credinţele politice, consideră că boierimea în ansamblul ei ar fi jucat, chipurile, un rol pozitiv în dezvoltarea poporului nostru, concepţie profund retrogradă, pe care o aşează la baza unei părţi din opera sa, proclamă cu ostentaţie adeziunea sa la principiile unei arte autonome de societate. Dar tot el este acela care se declară duşman al decadentismului, naturalismului şi psihologismului, admiră pe marii realişti, îndeosebi pe Tolstoi, pe Dostoievski şi chiar pe Gorki — a căror operă este atît de strîns legată de societate şi frămîntările timpului lor. Şi tot el este acela care, alte dăţi face profesiuni de credinţă ateiste, materialiste, ba chiar de admiraţie pentru societatea în care proprietatea individuală va fi abolită.

Literatura lui, pe de altă parte, în numeroase pagini ale ei, este legată de popor şi zugrăveşte cu simpatie pe reprezentanţii acestuia. E semnificativ din acest punct de vedere faptul că Duiliu Zamfirescu, „conservatorul" şi panegiristul literar al boierimii, izbutea cu timpul, nu numai în unele pagini din opera sa literară, dar chiar în mărturisiri directe, să se arate din ce în ce mai înţelegător faţă de popor şi dimpotrivă mai disprepuitor faţă de clasele exploatatoare. Considerînd „clasa diregătoare, o gaşcă de pehlivani", spunînd unui cunoscut: „Vă închipuiţi d-tră ce s-ar fi ales de poporul nostru dacă la temelia lui n-ar fi fost ţăranul...", vorbind de necesitatea împroprietăririi ţăranilor, întrucît „nu se poate în ţara românească 4000 de familii să stăpînească jumătate din pămîntul arabil, iar 6 milioane de ţărani cealaltă jumătate", declarînd, în 1918, în legătură cu reformele în favoarea ţărănimii, că: „Un om care ştie să moară pentru ţara lui are dreptul s-o şi guverneze...", Duiliu Zamfirescu marca trepte însemnate într-o evoluţie pe care din păcate n-a mai avut răgazul să o ducă la îndeplinirile ei literare cele mai fericite.

Stăpînit de aceste contradicţii, scriitorul a dăruit totuşi literaturii noastre o operă literară amplă şi variată. Deşi nu egal de valoroasă în întregul ei, din cauza concepţiilor junimiste reacţionare ce i-au stat într-o mare măsură la bază, ea cuprinde însă pagini preţioase prin care Duiliu Zamfirescu nu numai că s-a impus ca o figură de seamă a scrisului nostru de la sfîrşitul secolului al XIX-lea, dar a adus o contribuţie reală în dezvoltarea literaturii române.

A scris un mare număr de poezii strînse în cîteva volume (Alte orizonturi, Imnuri păgîne, Poezii nouă, Pe Marea Neagră), poezii în care frămîntarea vieţii sociale este în genere absentă, dar care oglindeau ca nişte însemnări lirice personale îndeosebi străduinţa scriitorului de a afla un ţel rodnic existenţei (Acum, Sosesc, Palinodie), într-o vreme cînd lirica noastră era cotropită de disperare. Nu trebuie trecute cu vederea în această operă lirică nici admiraţia pe care ea o mărturiseşte pentru clasicitate, nici cele cîteva bucăţi ce zugrăvesc cu mare pregnanţă frumuseţea peisajului patriei (Vara, Barza etc.) sau momente din trecutul de luptă al poporului (Buzescu, Miriţă).

A scris şi teatru (Poezia depărtării, Lumină nouă etc.) unde contribuţia lui este puţin însemnată. A scris ocazional şi critică literară, unde-l aflăm mai mult ca oriunde cu tot subiectivismul lui, cu toate flagrantele lui contradicţii, cu erori grave atunci cînd vorbeşte despre poporanism, dar fericit inspirat cînd scrie plin de admiraţie, la 1892, primul studiu larg despre Tolstoi în ţara noastră ca şi la 1908, cînd saluta cea de-a 80-a aniversare a acestuia, sau în alte ocazii despre alte probleme.

Meritele cele mai de seamă ale lui Duiliu Zamfirescu se află însă în proză: mai puţin în nuvelă, deşi a lăsat un destul de mare număr dintre care cîteva remarcabile (Furfanţo, Spre Coteşti), mai cu seamă în roman. Autor a opt romane: două de început, slabe, unul bizar, epistolar şi „filozofic", — Duiliu Zamfirescu rămîne mai cu seamă creatorul celor cinci romane din „ciclul Comăneştenilor": Viaţa la ţară, Tănase Scatiu, In război, Indreptări, Anna scrise între 1894-1910. Într-o vreme cînd literatura noastră nu dăduse încă mai relevant ca romane decît pe cele ale lui Bolintineanu şi Filimon, ciclul Comăneştenilor şi îndeosebi primele două romane din acesta reprezintă incontestabil o treaptă nouă, superioară, în dezvoltarea romanului românesc.

Intr-adevăr, în ciuda concepţiilor greşite ale scriitorului, romanele acestea se impun în cele mai bune pagini ale lor prin triumful adevărului vieţii. Ne aflăm în faţa unor lucrări care cuprind într-o largă frescă imagini realiste din crepusculul clasei boiereşti şi atotputernicia burgheziei brutale, din ticăloşia sau meschinăria vieţii publice, din patriotismul oamenilor simpli în lupta pentru independenţa ţării, romane care s-au zămislit din simţămîntul descompunerii acelei lumi de vreme ce apărea nevoia unor „îndreptări". Romanele acestea se impun de asemenea prin puternica viaţă a eroilor şi prin diversitatea caracterelor lor, prin naturaleţea desfăşurării acţiunii, prin arta armonioasă cu care sînt construite, prin discreta dozare a poeziei ce pluteşte deasupra lor, în sfîrşit prin procedeele artistice şi prin remarcabila măiestrie cu care e folosită limba.

Dacă mai adăugăm că ciclul Comăneştenilor este primul ciclu de romane din literatura noastră, întreprindere îndrăzneaţă pentru vremea aceea, putem conchide că Duiliu Zamfirescu — cu toate gravele sale confuzii şi erori — rămîne totuşi un scriitor de seamă şi mai ales un romancier de frunte, romancierul care duce în literatura noastră firul acestei specii de la Bolintineanu şi Filimon pînă la Sadoveanu şi Rebreanu. Tipărirea în anii din urmă a unor culegeri din nuvelele sale, a romanelor Viaţa la ţară şi Tănase Scatiu în tiraje absolut nevisate altă dată (60.000 exemplare epuizate în cîteva luni, pe cînd în 1914 scriitorul era uluit că în 20 de ani se tipăriseră 37.000 exemplare — ceea ce era de altfel un record pe atunci), studiile publicate, care constituie începuturi, dovedesc dragostea permanentă a poporului nostru pentru ceea ce este valoros şi durabil în opera lui Duiliu Zamfirescu.

G. C. NICOLESCU

DINTRE SUTE DE CATARGE...

Teofil Bălaj Reținem poezia închinată minerilor de la Roșia Montană. Credem că, dacă nu te-ai fi rezumat la conturarea imaginei de bază, ci ai fi adîncit-o, trezind mai multe asociații, ideea ar fi cîștigat în perspectivă. Sînt mult mai multe posibilități în această idee decît s-au realizat. Nu ne referim la o tratare în dauna concentrării, ci la privirea din mai multe unghiuri. Bineînțeles, d-ta ai putea obiecta că realizarea a acoperit exact intenția. Simțind, totuși, filoane încă neexplorate, ne simțim datori să le semnalăm. Celorlalte poezii li se pot aplica aceleași observații.

I. Gorin Presimțirea că vei găsi ospitalitate în paginile noastre nu era lipsită de temei. In versurile trimise este risipită destulă sensibilitate, e drept însă că fără corespondentul unei prea intense munci de prelucrare poetică. **Ropote, clopote, hohote,** — produc prea mult zgomot pentru a mai lăsa să se audă firul adevărat al melodiei. Multă generalitate, care nu se împacă de fel cu tendința d-tale spre concizione. Și poezia pe care ți-o publicăm alăturat suferă de această răspîndită boală, dar se salvează, totuși, în parte, prin naturalețea tratării.

L. Gligor Ne-am oprit la poezia **Toamnă,** care rezumă tendințele pozitive ale celorlalte poezii, deși sînt și altele (**Enescu,** de pildă) cu destule versuri notabile. D-ta utilizezi foarte des poanta, dar pentru a o face cu succes nu trebuie să omiți faptul că ea nu poate fi mai puțin expresivă decît restul versurilor. Poanta se cere să fie neașteptată, și totuși firească. Lapidară, și totuși să nu pară căutată. Pregătită de versurile precedente, și totuși spontană. Ce fel de poantă este aceea din **Electrificare ? : O, nori medievali, degeaba hohotiți / Cînd crinii din țărînă sînt veșnic înfloriți.** Precizînd **(din țărînă),** excluzi tocmai ideea urmărită. Un crin simbolic poate fi veșnic înflorit, cel obișnuit, din țărînă, cam greu...

Petre Mărășescu Descoperind poezia, ca lectori cei mai mulți adolescenți o descoperă și ca autori. Observînd că unele cuvinte au ciudata calitate de a-și răspunde, ca ecoul, se pare că ai descoperit însăși legea de bază a poeziei. Cu atît mai mult cu cît unele cuvinte se potrivesc nu numai sonor, ci se și cheamă noțional. **Iubire** cere neapărat **fericire,** logic și poetic. De aici încep marile iluzii care, pe unii dintre noi, ne urmăresc toată viața... Cei mai mulți încep cu imitațiile. Alții, pornind de **la locuri comune,** imită, fără să știe, mii și mii de versuri, niciodată publicate. Alții, foarte puțini, au de la început un timbru original. Poet poate deveni și cel ce imită un model binecunoscut, și cel ce ia startul din zona locurilor comune și, desigur, cel cu indicii de originalitate. Este, însă, abia plecarea într-un drum lung și anevoios în care nu te poți bizui decît pe talent, muncă și pregătire intelectuală. Unii se mențin numai cu cîte una din aceste calități. E mai bine, însă, să le ai pe toate. Ne ceri să-ți spunem „cum ar fi mai ușor". Cei mai ușor este să ai conștiința că pornești la greu. De la poezia rezumată în **iubire-fericire** pînă la poezia care folosește rimele, sau nu, pentru a comunica un mesaj oamenilor, este o distanță pe parcursul căreia îți dorim să nu deznădăjduiești.

Adrian Arabu Răspunsul „mai larg" pe care-l aștepți este conținut, pe scurt, în publicarea unei poezii. Dacă spațiul ne va permite, vom mai publica. Te rugăm să treci pe la redacție.

Valentin Munteanu Te rugăm să ne mai trimiți un stoc bogat.

Virgil Dascălu Scrisoarea are un caracter prea intim și, fără voia autorului, durerea ia forme împroprii. **Plopul.** în schimb, conține promisiuni îmbucurătoare. Mai trimite.

Ștefan Stătescu Ideea din **Don Quijote** nu este suficient de clară. Se pare că d-ta vezi în cavalerul rătăcitor o întruchipare a satirei, și, în această calitate, îl inviți să „împungă" pe cei care, azi, mai stau „adînciți în beznă și retrași". Actualizarea, în acest fel, ni se pare forțată. **Semnătura timpului** merită atenție, deși logica internă a imaginii este încălcată. Dacă **inima de-o pune moartea sub brăzdare / se face fir de iarbă și răsare,** — de ce nu s-ar putea spune la fel și despre celelalte elemente, pe care poezia le consideră sortite dispariției totale ? Sensul argumentării poetice cere un alt final.

George Ionescu Intr-adevăr, **„sînt mai bune decît celelalte",** dar încă prea generale. Și, de ce colecționezi termeni care se cer explicați ? Niste **ramuri adînc dăbălzate** pot umbri ușor o poezie...

Gheorghe Constantin Ne-ai înlesnit mult munca, însoțind poeziile de comentarii. D-ta scrii :

Cînd zările s-aprind
Și zilele mor
Atuncea mă cuprind
Dureri de amor.

Și stăruie-ntr-una
In sufletu-mi viu,
Și-aduc totdeauna
Refrenul tîrziu.

O, vino la mine !
Eu nu pot să viu.
Ce bine-i cu tine ;
Refrenu-i tîrziu...

și o explici astfel : **„E o poezie de iubire. Amorul — asemeni unei dureri — se plămădește în mine în fiecare seară, cînd trebuie să mă întîlnesc cu iubita, izbucnind într-un „refren tîrziu", care nu e altceva decît o consecință a acestor dureri, și anume iubirea adevărată, în sensul practic al cuvîntului. Poezia e simplă. Rămîne doar ca cititorul, fără intervenția autorului, să-și dea seama ce e acela „refren tîrziu".**

Ce să mai adăogăm ? Rămîne să vedem dacă, fără intervenția autorului, cititorii vor înțelege **ceva.**

I. Berbecaru-Olteanu Despărțire denotă posibilități dar, fără teamă că ne repetăm, te rugăm și pe d-ta, ca și pe toți corespondenții noștri, să se conforme liniei promovate de revista noastră : **actualitate.**

G. Ciobanu Versurile tovarășei Ana Petrila conțin, într-adevăr, calitățile remarcate de d-ta. Te rugăm, însă, să ne trimiți mai multe lucrări, pentru o analiză mai temeinică.

Ion Mihulin Utilizezi ironia cu naturalețe, ceea ce ne îndreptățește să te îndemnăm la mai mult curaj.

Andrei Savel Tonul de cronică rimată nu se potrivește oricărei poezii. Atacînd probleme grave, se cere un ton adecvat. Versurile d-tale se desfășoară cu ușurință, dar, de multe ori, ocolesc răspunsurile reclamate de poezia respectivă. Tocmai pentru că ești preocupat de temele contemporane, așteptăm să le tratezi cu amploare cuvenită.

Magdalena Mantu Prea multă tristețe pentru vîrsta d-tale ! N-am întîlnit decît **adio fericire, totul e zadarnic, sufletu-mi pustiu,** etc. Durerile adevărate trebuie să-și găsească și drumul către autenticitatea versului, și nu orice lacrimă conține o poezie. Deprimarea sună străin sub condeiul d-tale. Viața tumultuoasă din jur nu-ți spune nimic ? Credem că este mai în concordanță cu aspirațiile ce se întrevăd, ici și colo, printre versuri.

Georgeta Lantici In **Sfîrșitul războiului** sînt accente de autenticitate care te obligă să continui. Celelalte poezii sînt prea fragmentare. Te rugăm să ne trimiți ultima recoltă, pe care o sperăm bogată Pentru desene, mai tîrziu.

Gheorghe Gh. Pastilele pot fi întremătoare, dar nu ne-am putut da seama după mostra primită. Dacă ai adunat un volum, desigur că îl poți trimite unei edituri.

L. Tomșa Am avut, în anii trecuți, o năvală de arte poetice, condamnate neantului nu pentru că autorii nu aveau talent (unii erau chiar extrem de dotați) ci pentru că pretindeau să fixeze concepția despre artă a unor poeți care abia pășeau la drum. O artă poetică are, mai întotdeauna, un substrat polemic și didactic, afirmă unele crezuri, combate altele, vrea să servească de îndreptar. Dintr-un motiv sau altul, asaltul artelor poetice a încetat. De cîtva timp a apărut, însă, poezia poeziei. Moda a mai existat, a dispărut ca orice modă și, ușor travestită, a reapărut drept poezie nouă. Mai ales cei tineri se simt datori să-și cînte propria poezie, să o compare, să o roage, să o suduie, să o adore sau să o schingiuiască. La cei mai mulți, poezia e asemănată cu grîul. La alții, cu un rîu. La alții, cu un copac (la alegere). E atîta monotonie, încît faptul că unele poezii sînt corecte sau chiar atrăgător scrise, nu mai are nicio importanță. Poezia poeziei pare tema unui concurs într-o sală închisă, între poeți. Dealtfel credem că publicul cititor, chiar invitat, nu s-ar prea îmbulzi. Concurenții se străduiesc să-și doboare adversarii găsind numele vreunui copac mai rar citat pînă acum în literatură. De cîștigat, însă, nu cîștigă nimeni. De cît să-ți cînți poezia, mai bine să cînți în poezii.

Reținem **Dorință** pentru versul firesc și dinamic.

Georgeta Ficiuc Corectitudine exemplară, și poate că tocmai în ea sînt barierele pe care trebuie să le depășești. Incearcă să uiți, o clipă, ritmul și rima, elemente care deocamdată te domină, în dauna imaginii poetice.

Moianu Nicolae Ca exercițiu, lucrarea d-tale este meritorie. Ar trebui, însă, să treci la atacarea unor teme de azi.

Gusti... Multe versuri proaspete, atrăgătoare. Păcat că se consumă pe teme minore. Poți mai mult.

Nicu Lucian D-ta te simți obligat să spui tot ceea ce știi despre o anume temă și, dacă a mai rămas totuși ceva pe dinafară, mai scrii o poezie. Această înclinație n-ar dăuna cu nimic dacă ar fi echilibrată de concentrarea versului. Din manuscrisele trimise se pot alege o seamă de versuri bune, ca și multe locuri comune. Pe cele din urmă ar trebui să le poți depista singur. S-ar putea ca tocmai din cauza puținului timp liber pe care-l ai să scrii atît de mult. Mult, în poezie, înseamnă, însă, numai calitate. Mai trimite.

I. Soloviov Dacă din fiecare dintre cele nouă poezii trimise am spicui cîte un vers, am avea următorul tablou :

Mi-e arma ca un trăznet...
E vechi cuvîntul ce vi-l spun, domnii mei ?
Voi credeți că în unul...
O filă mică și-nnegrită...
Ne-au îndopat pe nesimțite cu versuri șchioape...
De ce am tolera, dom'le autor,...
Ai scris o viață-ntreagă poiezioare...
N-am loc la mine-n vers de fier...
O să trimit un vers în piață.

Deci nouă arte poetice, amestecate cu poezia poeziei. Cam mult, pentru început. Se întrevăd posibilități, dar se cer altfel folosite.

Ion Ion Teribilismele nu mai pot speria pe nimeni

Cișmaș Mircea Citesc, printre rînduri, o dezamăgire. După trei scrisori, cărora consideri că li s-a răspuns prea laconic, a și venit dezamăgirea... Știu bine, prea bine, ce gîndești. Toți am gîndit astfel. Și dezamăgirea de acum poate fi tonică, dacă te va face să stai și mai mult aplecat asupra caietului în filele căruia îți închizi tot zbuciumul tinereții. Nimeni n-a scris vreodată o poezie cu gîndul că greșește. Nici d-ta nu greșești scriind versuri. Nu greșești nici dorind, cu aviditate, să le vezi publicate. Nu greșești nici încercînd dezamăgirea unei întîrzieri care ți se pare nefirească. Dacă din toate aceste încercări versul va ieși mai incandescent, ideea mai profundă, dacă ceea ce ți se pare a fi un insucces te va îndemna să mulți mai departe hotarul exigențelor d-tale, nu vei avea decît de cîștigat. Chiar supărîndu-te pe noi, ne vom bucura. Dar dacă, văzîndu-ți primele versuri nepublicate, vei îmbrăca demodatele veșminte ale neînțelesului, dacă dezamăgirea de-o clipă se va prelungi, dacă orizontul de azi ți se va părea definitiv, nu vei avea decît de pierdut. Și chiar rămînîndu-ne prieten, ne vom întrista. Cetatea cucerită din primul asalt e prea slabă. Propunîndu-ți să cucerești cetatea versului, se presupune că știi prea bine ce greutăți vei avea de întîmpinat. Aliniază-ți, deci, trupele, și pornește la un nou atac. Și apoi iarăși adună-ți mereu ostași noi, cheamă sub arme toate versurile încă nescrise ! A trecut de mult timpul dezamăgirilor. E timpul marilor lupte și al marilor biruințe.

★

Intîrzierea unor răspunsuri se datorește marelui număr de manuscrise primite. Corespondenții sînt rugați să urmărească rubrica noastră, deoarece vom răspunde tuturor scrisorilor.

★

A Toride, Curtea de Argeș ; **Mircea Eduard Bulan,** Huși ; **Mia Homorozeanu,** Sibiu ; **Noli Stanciu,** Săpata-Pitești ; **Constantin Nancu, Dumitru Sandu, Nania C. Ion,** Leși-Pitești ; **Sergiu Diamant, Cecilia Strojcan Grigorescu,** Cluj ; **Maria D. Maria, Eusebiu Emanoil Flor,** Gheraești-Roman ; **Grațian Jucan,** Cîmpulung ; **Eugen Cojocaru,** București ; **Teodor Damaschin,** Brăila ; **N. Manole,** Buzău ; **Radu Felecan,** Bacău ; **Mițu Ion, N. Delasecaș,** Sebeș ; **Sergiu Șerban,** Bacău ; **Dan Rădulescu,** Cîmpina ; **Traian Ionescu,** București ; **Ion Arion,** Făgăraș ; **Traian Müller,** Tg. Jiu ; **D. F. Ionescu Ghindeni,** Craiova ; **I. Tucheac,** Timișoara ; **Ștefan Alexiu,** Ploești ; **Gavriluț George,** București ; **Ion Darie,** Sebeș ; **Paul Nistorescu,** Craiova ; **Al. Goanză,** Lechința ; **I. Putneanu,** Petroșani ; **Nicolae Ghinghină,** Bălășești-Galați ; **M. Arotăriți,** Timișoara ; **C. Stoica,** București ; **Petrică Vlad,** Curcani-Oltenița ; **Nicolae Vereș,** Cîmpeni ; **Liviu Giumancă,** Turnu Severin ; **Petru Manolache,** Mangalia ; **Ovidiu Bib.,** Bacău ; **Hristu Cîndroveanu,** Crucea-Călărași ; **Ștefan Constantin,** Ploești ; **Gheorghe Lupașcu,** Brăila ; **Gheorghe Istrate,** Buzău ; **Ion Pruteanu,** Orașul Stalin ; **I. Serean,** București ; **Cecilia Băbeanu,** Craiova ; **Iacob Truia,** Timișoara ; **George Cristea-Nicolescu,** Fetești ; **Floru Mihăescu,** Pitești ; **Damian Nicolae, A. M. Cărpinișanu,** Sibiu ; **Gh. Vulevanu,** Tîrnăveni ; **Sebastian Costin,** Galați ; **Ana Petică,** Nicorești.

Mai trimiteți.

★

Licus Husanu, Păjești-Bacău ; **V. Marghita,** Ploești ; **F. M. Negulescu,** Arad ; **N. Veturia,** București ; **C. Bucur,** București ; **I. Stoleru,** București ; **E. V. Paul,** București.

Deocamdată nu.

Mihu DRAGOMIR

In mină

Minerilor de la Roșia Montană pe care i-am cunoscut anul... viitor. (De la 1 iulie mina lucrează în contul anului 1959).

Două sute douăzeci de trepte
Coboară spre trecutul încremenit în cristale...
Pipăi cu piciorul liniile drepte
bănuind în stînca albă, grea, metale.

Coborîm... „Privește galeria nouă !"
Ca pe-un cer de toamnă, două și-încă două,
multe lumînări,
tulbură fecunda clipă.

Umbrele — risipă
de prudență —
curg mereu mai dense printre destrămări...

Străluciri de aur, simburi reci de soare,
Adunați cu grijă de pămînt, tresar,
Cresc din milenara lor încătușare
Ca o floare crudă plină de nectar.
Sus e-un soare numai. Aici sînt cîți vrei !...
— „Și vezi ? — rîde chipeșul miner
—' S-ai mei...

Și cu mîini stăpîne strînge
Sorii rupți parcă din mituri,
Impingînd cu vagonetul...
Sus, un an de răsărituri...

TEOFIL BALAJ

~

Te cuprind

Te cuprind, pămîntule, cu ochii.
Iți văd grădina cu înflorate rochii,
Iți văd ogoarele în trene lungi,
cum te-au brăzdat semănătoarele cu dungi.

Și mă cuprinde iar nedumerirea :
cît de bătrîn te hîrjonești cu firea,
și nu te știi în cîrje și emoții
cum se căznesc bunicii cu nepoții.
Tu totdeauna îți găsești o haină
și recunoști în stele orice taină.
Și orișicît ai fi de obosit
te lași jucat, rămîi neocolit.
N-ai casă, n-ai cămin, n-ai nici un țel ?
De ce n-alergi mai blînd, mai cătinel ?
Aud cum îmi răspunzi rîzînd în barbă :

„N-am timp, se-apropie noaptea să mă soarbă.
Apoi, în învîrtirea-mi de milenii,
tu, omule, ai prăpădit smerenii.
Tu nu mă calci așa cum mă călcai
cu diligența trasă de opt cai.
Tu mă încingi și vrei să mă întreci
și nu mai cauți drumuri și poteci.
Tu zburzi acum și mă ajungi din urmă.
De aceea fug și suflul mi se curmă.
Să nu mă fac de rîs ca un descîntec
cînd tu mă-nconjuri cu înțeli de cîntec".
Pămîntule, pămîntule iubit.
Așa te vreau, te vreau nestăvilit.
Stăpînul tău, — în clipa unui gînd
să te cuprind și-ntr-una să te cînt.

I. GORIN

~

Oțelarul

Silueta vînjoasă a oțelarului
pare împletită
din aburi blonzi și roșcovani,
flăcările se frîng după voie
în mîinile lui.

Ca niște grote imense
populate cu vedenii de jar — cuptoarele
varsă, prin jghiaburi lucii ca niște vine,
sîngele încins al metalului
care se adună
în inima vie a uzinei —
în mîinile grele și bătătorite ale oțelarului —
de unde se lasă liniștit să adoarmă,
ca un copil legănat
în scutecele primitoare ale formelor.

ADRIAN ARABU

~

Dorința

Imi place ropotul de ploaie
Să-l simt cum fața-mi limpezește,
Și firul ierbii cum se-ndoaie
Cînd stropii cîntă tinerește.

Atunci aș vrea pe cîmp să vin
Să mă mîngîie stropii grei,
In palme ca-n căuș să-i țin,
Să crească rod în pumnii mei.

Să simt cum urcă din pămînt
Un lan bogat cu blonde fire
Și crește-n legănări de vînt
Sub deasa ploii șiroire.

Și stînd așa, cu trupu-n ploaie,
Aș vrea să-mi crească rădăcini,
Să fiu ca grîul ce se-ndoaie,
Cu umeri grei, de roade plini.

L. P. TOMȘA

~

Toamna

Frunzele-s galbene, ploile-s galbene,
Vino tristețe și sufletu-ncearcă-ne !
Rîuri se-nalță vîrtos, înspre maluri,
Și te ascund, tristețe, în valuri.

Frunzele-s galbene, ploile-s galbene,
Vino tristețe și sufletu-ncearcă-ne !
Noi te-om primi pre cum se cuvine,
Nu-ți pară rău dacă ridem de tine.

L. GLIGOR

~

Vă prezentăm un cenaclu

„MINERUL" PETROȘANI

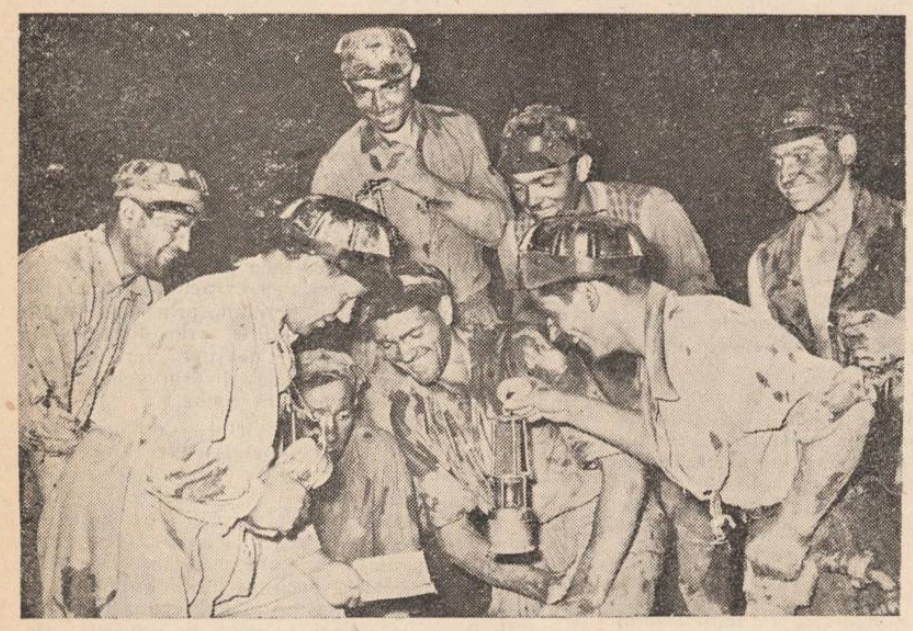

Petroșanii nu este un oraș cu o prea veche tradiție culturală. Absolut tot ce s-a realizat aici pe tărîm cultural este nou, avînd vîrsta orînduirii noastre socialiste. Noi sînt și Teatrul de Stat, și Institutul de Mine, și Școala Populară de Artă, și Cenaclul de artă plastică al Uniunii Artiștilor Plastici, cea mai recentă dintre aceste realizări.

Nici Cenaclul literar Minerul *de pe lîngă cotidianul raional* Steagul Roșu *nu face excepție de la această regulă. Deși majoritatea membrilor săi sînt începători într-ale scrisului, numele lor poate fi întîlnit totuși aproape săptămînal în paginile ziarului local.*

E adevărat că lucrările publicate, poeziile în special, nu sînt întotdeauna realizate pe deplin, dar faptul că de la o apariție la alta se constată un progres în creația fiecăruia ne îndreptățește să apreciem călduros acest stimulent acordat cenacliștilor. Ziarul exercită astfel o influență binevenită asupra orientării tinerilor scriitori din Valea Jiului spre o tematică de actualitate, îi ajută să-și întrebuințeze forțele creatoare într-o muncă utilă.

Dintre lucrările publicate se remarcă în primul rînd povestirile lui Irimie Străuț și unele foiletoane cu un mai pronunțat caracter literar ale lui Victor Fülesi.

Evocînd în unele din povestirile sale, gloriosul trecut de luptă al Văii Jiului, trecut pe care se străduește să-l cunoască în de aproape, I. Străuț aduce o însemnată contribuție la cunoașterea de către tineretul miner a activității ilegale dusă de Partidul Comunist Romîn în această fostă Vale a Plîngerii. Interesante sînt și momentele din viața de azi a minerilor surprinse de el în unele lucrări dintre care citîm schița In zori.

V. Fülesi se simte mai la largul său în domeniul satirei. Unele foiletoane ca : Timpul înseamnă bani, Pămîntul e rotund *sau* Clubul sportiv „Aprecierea" *sînt citite cu mult interes ele vizînd fapte și atitudini străine luptei noastre. Inclinația lui V. Fülesi spre satiră se face și mai simțită în instantaneul intitulat* Puncte de vedere, *instantaneu care demască viguros detestabilul tip al defăimătorului realizărilor noastre.*

Un alt prozator care începe să se afirme e Silviu Oproiu, muncitor la mina din Lupeni. Concizia de care el dă dovadă în zugrăvirea unor momente emoționante (A vrut domnul Ropcea) *trebuie cultivată cu grijă spre a nu devia în superficialitate, în insuficienta aprofundare a subiectului ales (cazul schiței* Articolul).

Poezia are în cenaclul din Petroșani mulți susținători de talent, fapt care se reflectă din plin și în paginile ziarului. Aproape fiecare eveniment de seamă din viața patriei noastre a fost celebrat de tinerii poeți din Valea Jiului, rubrica Versuri înmănunchind destul de des *rodul străduințiilor acestora. Culcea Florea, Gr. Blidăreanu, E. Beloia, M. Roman, V. Avramescu, C. Hogman sau Popescu Iulian — iată numele întîlnite o dată sau de mai multe ori în cadrul acestei rubrici. Mai fecunzi între aceștia se arată a fi minerul Culcea Florea și muncitorul Grigore Blidăreanu. Poeziile lor,* în Augustul de aur *și* Drumuri, *sînt printre cele mai izbutite.*

Străduința tuturor de a fi prezenți în actualitatea zilelor noastre e demnă de toată lauda și va trebui și mai mult încurajată. Ne mirăm însă, tocmai de aceea un lucru : cum se face că în poeziile apărute se vorbește foarte puțin despre mineri, atît de puțin încît nici nu-ți dai seama că autorii lor au zi de zi un contact nemijlocit cu această realitate.

Oare cum explică tovarășul Culcea Florea, el însuși miner, sau Emil Beloia și M. Roman, ambii studenți ai Institutului de Mine, deci viitori ingineri de mine, faptul că în versurile lor nu se reflectă tocmai mîndria aceasta de a face parte din eroicul detașament al minerilor ? Intrebarea aceasta le-o pun și cititorii lor, oamenii muncii din Valea Jiului. Cît de întemeiată e imputarea făcută de un cititor din Petrila într-un material critic asupra cenaclului adresat revistei noastre :

„Din articolele și notele publicate în ziarul Steagul Roșu *aflăm de inițiativa minerului Tucaciuc Mihai de a da o tonă de cărbune în plus pe fiecare post, iar alți mineri au dat patriei mii și mii de tone de cărbuni. Inovatorii din Valea Jiului au adus economii de sute de mii de lei prin inovațiile și raționalizările lor !*

Dar în contrast cu specificul acestui ziar, care oglindește viața minerilor, lucrările literare (se referă la poezii n.n.) — în parte — nu demonstrează prin conținutul lor că ar fi scrise de membrii cenaclului literar local."

Drumețind, amurgul de m-o prinde
Doar o vrere am, la cap de drum :
Stea să-mi fie versul, ce s-aprinde
La-nălțimea faptelor de-acum,

afirmă Gr. Blidăreanu într-o poezie. Dorința sa e salutară, însă ce păcat că atît el cît și colegii săi de cenaclu nu se străduiesc îndeajuns să fie la înălțimea faptelor de care amintea mai sus corespondentul nostru din Petrila.

Inițiativa redacției Steagului Roșu *de a publica în paginile sale și poeziile inedite cu tematică minerească ale unor poeți din regiune (Ana Șoit) sau din București (T. Utan, Șt. Iureș, V. Zamfirescu, T. Balș etc.) este, credem, și un bun schimb de experiență ce se cere fructificat de către cenacliști.*

Reluîndu-și activitatea după inexplicabila vacanță de vară (oare putea rămîne mai prejos cenaclul din Petroșani față de cenaclul Casei Creației Populare din București, inițiatorul acestei ciudate vacanțe ?!), cenaclul ar trebui să treacă neîntîrziat la o analiză cît mai profundă a cauzelor care stînjenesc creația poetică pe teme locale și să ia toate măsurile necesare înlăturării acestei anomalii.

Nu ar strica deasemeni dacă cenaclul, în colaborare, desigur, cu ziarul Steagul Roșu, *ar iniția un concurs literar a cărui temă să fie tocmai viața de azi a minerilor, concurs care să se bucure de un larg sprijin în întreaga Vale a Jiului.*

Nu ne îndoim că o asemenea acțiune, pe lîngă faptul că va stimula simțitor creația pe această temă, va contribui în mod firesc și la descoperirea de noi elemente talentate din rîndurile minerilor, la sporirea numărului membrilor cenaclului.

Em. ENACHE

Conferința scriitorilor din Asia și Africa

La un interval de numai cîteva săptămîni, Taşkentul, faimosul „oraş al abundenţei", capitală a Uzbekistanului, adăposteşte după primul festival al filmului din ţările Asiei şi Africii, cea de a doua conferinţă a scriitorilor acestor continente.

Desfăşurîndu-se în cadrul unor numeroase manifestaţii culturale, ca expoziţii de cărţi şi de artă, festivale coregrafice şi muzicale, spectacole teatrale, întîlniri şi excursii, conferinţa dă posibilitate publicului sovietic să-şi adîncească cunoştinţele despre literatura popoarelor din Asia şi Africa, iar reprezentanţilor acestor popoare să cunoască înaltul nivel al realizărilor artistice din cele opt republici sovietice asiatice, precum şi progresul pe care socialismul l-a adus unor ţări pînă nu de mult înapoiate.

In cinstea conferinţei, cele mai importante edituri sovietice au publicat în multe milioane de exemplare aproximativ o sută volume de literatură afro-asiatică: poezii chineze sau bengale, povestiri arabe sau afgane, legende ale Egiptului antic sau ale Indoneziei, teatru japonez sau turc etc. Autori sovietici au publicat lucrări despre arta chineză, indoneziană, egipteană antică precum şi despre republicile sovietice din Asia centrală. Editurile acestora din urmă au publicat în limbile lor o serie de opere ale scriitorilor din Africa şi Asia iar operele scriitorilor sovietici au fost traduse în arabă, chineză, persană, urdu, uigură, engleză, franceză etc. Revistele „Drujba narodov" (Prietenia popoarelor) şi „Literatura sovietică" consacră numerele lor din octombrie vieţii culturale, literaturii şi artelor popoarelor asiatice sovietice. In sfîrşit, Institutele de cercetări ştiinţifice ale Academiei de Ştiinţă a U.R.S.S. şi universităţile sovietice asiatice ca şi Uniunile de scriitori sovietici, au contribuit şi ele în largă măsură la amploarea şi succesul conferinţei.

Fără îndoială că proporţiile acestui eveniment vor constitui o strălucită manifestare a solidarităţii scriitorilor din cele două continente.

Note

DOCUMENTAŢIA SOVIETICA este mult apreciată în cercurile ştiinţifice, literare şi artistice franceze. Un inventar publicat la începutul lunii iulie de către Direcţia bibliotecilor din Franţa arată că 1.200 biblioteci din Paris şi provincie primesc regulat nu mai puţin de 900 periodice sovietice, care sînt cele mai cerute de către cititori.

●

„BUDDENBROOKS" cunoscutul roman al lui Thomas Mann, urma să fie filmat în coproducţie de către „Defa" (R.D.G.) şi „Filmaufbau" (R.F.G.) Supusă unor presiuni politice reacţionare, firma vest-germană a denunţat recent contractul cu moştenitorii romancierului german.

●

ARTHUR MILLER autorul Vrăjitoarelor dramaturgul condamnat anul trecut pentru „dispreţ" faţă de Congresul S.U.A., a terminat recent o nouă piesă, al cărei rol principal va fi interpretat de soţia sa, actriţa de cinematograf Marilyn Monroe.

●

OPERA DIN PEKIN a fost favoritul celei de a doua sesiuni a „Teatrului Naţiunilor" din Paris. Intr-o serie de 100 reprezentaţii în 14 limbi, date de către 19 trupe străine din 16 ţări, cel mai mare număr de spectacole le-a întrunit trupa chineză. Urmează, în ordinea numărului de spectacole, Teatrul de artă Stanislavski-Dancenco din Moscova, „Glydenbourne Opera" şi „London's Festival Ballet", şi Teatrul Naţional grec.

●

NESTINARKA baletul-pantomimă al compozitorului bulgar Marin Goleminov, care a repurtat recent un mare succes pe scena operei din Wroclaw, va fi reprezentat în stagiunea de iarnă a Operei mari din Paris. Punerea în scenă se datoreşte coregrafului olandez Harald Lander iar conducerea muzicală dirijorului Bloy.

●

FOTOMONTAJELE lui John Heartfield — coperţi, afişe, decoruri teatrale — sînt expuse la Parcul de cultură „Gorki" din Moscova. Zeci de mii de vizitatori s-au perindat prin faţa lucrărilor valorosului artist german. Expoziţia va fi transportată la Pekin.

●

UN COMPLEX INTERNAŢIONAL cu participarea ţărilor reprezentate la Expoziţia de la Bruxelles 1958 va funcţiona după 1 octombrie în capitala Belgiei. Rolul lui va fi de a prelungi în permanenţă, după închiderea expoziţiei, opera de cunoaştere şi apreciere între naţiuni.

●

UN CONCERT pentru orchestră şi... automobil a fost executat de curînd în primă audiţie la Albert Hall din Londra. Autorul este compozitorul Anthony Hopkins. Vehiculul, o piesă de muzeu „De Dion 1903", a fost într-adevăr adus pe scenă şi a punctat cu sunetele claxonului său cele trei mişcări ale concertului.

Tălmăciri
în limba slovacă

Cultura noastră, literatura trezeşte peste hotare un tot mai mare interes. La Bratislava, în cinstea celei de a 14-a aniversări a eliberării ţării noastre, prietenii noştri slovaci au publicat o pagină de poezie romînească modernă, în Kulturny Zivot. Se continuă o tradiţie începută acum o jumătate de secol şi mai bine de către unul din cei mai mari poeţi clasici slovaci, Ivan Krasko. Prin el a răzbătut M. Eminescu nu numai într-o splendidă traducere, dar şi ca factor activ în formaţia poetului Ivan Krasko.

După Eminescu şi-a croit drum Liviu Rebreanu căruia i-au apărut în traducere romanele cele mai reprezentative: Ion, Răscoala. Apoi tabloul literaturii romîneşti a început să se întregească rapid în Slovacia, mai ales după eliberare, prin tălmăcirea mai multor volume din Sadoveanu (Mitrea Cocor, Nada florilor, Nuvele), Caragiale (O culegere în două volume cuprinzînd nuvele, schiţe şi toate piesele de teatru), Creangă (Amintiri din copilărie) şi din scriitorii contemporani Zaharia Stancu (Desculţ, Dulăii), Petru Dumitriu (Drum fără pulbere) şi alţii.

Puţini ştiu, de pildă, că la începutul călătoriei „Desculţului" prin lume, prima oprire, sau poate chiar punctul de plecare, a fost la Bratislava, în Slovacia. Datorăm toate acestea prieteniei trainice, cu adînci rădăcini istorice, cu popoarele Cehoslovaciei, dar şi laborioasei activităţi de traducător a neobositei Jindra Huskova, care a iscălit majoritatea tălmăcirilor din marii prozatori romîni, iar acum, la o vîrstă respectabilă, continuă cu vigoare munca nobilă a apropierii dintre popoarele noastre.

Jindra Huskova, împreună cu Milan Ferko, care în ultimii ani a iscălit multe traduceri din poezia noastră contemporană, publică în Kulturny Zivot din 23 August, sub titlul Poeţi ai poporului lor, cîteva frumoase tălmăciri din Mihai Beniuc (Poetul, Vorbeşte rădăcina), Tudor Arghezi (Plugul), Al. Andriţoiu (In loc de cîntec de leagăn), A. E. Baconsky (Aeternitatis). Poeziile sînt precedate de o scurtă prezentare a poeziei romîneşti contemporane, definindu-se cu fineţe trăsăturile caracteristice creaţiei poetice a celor care apar în traducere.

C. BARBURICĂ

München – după douăzeci de ani

S-au împlinit douăzeci de ani de atunci.

In dimineaţa aceea de toamnă mohorîtă, cînd a coborît din avion bătrînul vulpoi obosit, sprijinindu-se de ridicula lui umbrelă şi fluturînd cu dreapta o mapă cu documente, toată lumea a înţeles că s-a comis o mîrşăvie pe care doar imbecilitatea celor ce au acceptat pe rînd cotropirea Chinei, îngenuncherea Abisiniei, remilitarizarea zonei rhenane, denunţarea tratatului de la Versailles, asasinarea Spaniei republicane, înghiţirea Austriei. Acum douăzeci de ani, în vizuina bavareză a fiarei hitleriste, liderii democraţiilor occidentale au consimţit la sacrificarea Cehoslovaciei, ţara care, după standardele lor, reprezenta singura democraţie central şi est europeană.

Ce a urmat se ştie, ceea ce n-au bănuit cei ce dispuneau de soarta lumii au simţit-o atît de dureros popoarele. Şi, deatunci, Münchenul a devenit un simbol: al trădării angajamentelor celor mai categorice, al intervenţiei în treburile interne ale statelor străine, al incalificabilelor tranzacţii care sacrifică ţările mici, al arbitrarului, cinismului şi violenţei ridicate la rangul de principii ale vieţii internaţionale. Cu ipocrizie autorii Münchenului din septembrie 1938 au ţipat ca din gură de şarpe că se comite un „nou München" la Pan Mun Jon în 1953, cînd s-a încheiat armistiţiul în Coreea; la Geneva, în 1954, cînd s-a hotărît încetarea ostilităţilor din Indochina; tot la Geneva, în 1955, cînd s-au întîlnit şefii guvernelor celor patru mari puteri; la O.N.U., în 1956, cînd s-a hotărît retragerea forţelor agresive din Egipt; în 1957, cînd a fost barată invazia Siriei şi în 1958 cînd a fost împiedicată intervenţia în Irak. Şi n-a declarat, recent de tot, preşedintele Eisenhower, că s-ar comite un „nou München" dacă s-ar consimţi ca cele şase sute de milioane de chinezi să-şi recupereze drepturile lor legitime asupra insulelor de pe litoral şi Taivanului? Această repetată şi insistentă denaturare a simbolului, prin interpretarea eronată a analogiilor istorice, nu este însă destinată să reproducă avalanşa de evenimente care au dus, în cele din urmă, la dezlănţuirea celui de al doilea război mondial. Imprejurările de azi se deosebesc fundamental de acelea din septembrie 1938, iar raportul de forţe este cu totul schimbat în favoarea forţelor păcii. Aniversarea tragediei de acum douăzeci de ani impune o paralelă cu dimensiunile actualităţii.

La 29 septembrie 1938, Hitler, Mussolini, Chamberlain şi Daladier, semnau la München, în absenţa reprezentantului Cehoslovaciei, actul prin care teritoriile frontaliere ale acesteia erau cedate Germaniei fasciste. Actul acesta încununa o serie lungă de concesii, pe care Marea Britanie şi Franţa le consimţiseră axei, pregătea sacrificarea întregii Cehoslovacii şi deschidea porţi largi celei de a doua conflagraţii pe scară globală. Cu perspectiva de care dispunem azi, dar şi cu informaţiile pe care le aveam încă din clipa anunţării sacrilegiului, ne putem prea bine da seama de ce aşa zisele democraţii occidentale au practicat, ani la rînd, politica lor de tolerare şi încurajare a canibalismului fascist şi de ce tocmai Cehoslovacia trebuia să fie ultima şi suprema victimă înaintea deslănţuirii războiului. Să rememorăm faptele.

Agresivitatea crescîndă şi nelimitată a forţelor axei trezise vigilenţa popoarelor şi le îndîrjise voinţa de rezistenţă. Directivele celui de al VII-lea Congres al Internaţionalei Comuniste favorizaseră concentrarea forţelor progresiste de pretutindeni în jurul Fronturilor populare. Inspăimîntate de apariţia acestui front intern, care milita pe linia unui sistem de securitate colectivă propus de Uniunea Sovietică, burghezia reacţionară a pus mai presus de interesele naţionale sau ale păcii pe acelea ale solidarităţii de clasă. O rezistenţă împotriva agresorului, bazată pe propriile forţe progresiste şi în alianţă cu U.R.S.S. era considerată dăunătoare capitalismului. Mizîndu-se, dimpotrivă, pe axă ca principala coaliţie contrarevoluţionară şi forţă de şoc împotriva ţării socialismului, se spera într-un îndoit succes pe front intern şi extern. Cehoslovacia era însă în calea faimosului „Drang nach Osten"; aceeaşi Cehoslovacie care era garantată de prevederile speciale ale Tratatului dela Versailles; care era legată de Franţa prin tratatul din 1924 şi legată de Anglia prin prevederile alianţei franco-britanice; care încheiase în 1935 cu Uniunea Sovietică un tratat care-i garanta independenţa naţională. Aşa că Marea Britanie şi Franţa, cu spriginul tăcut dar ferm al Statelor Unite, au hotărît să renunţe la obligaţiile lor vechi şi precise şi, fluturînd sperietoarea „port-avionului sovietic în inima Europei", au iscălit sacrificarea Cehoslovaciei.

Faptul acesta putea fi evitat. Pe de o parte guvernul sovietic anunţase Praga că este gata să-şi respecte toate angajamentele, chiar în cazul defecţiunii Franţei, în care scop concentrase la frontiera occidentală 30 divizii şi forţe aeriene corespunzătoare; pe de altă parte, mobilizarea cehoslovacă reunise sub arme la 27 septembrie 52 divizii; şi, în al treilea rînd, aşa cum s-a aflat cu ocazia procesului de la Nürnberg, Hitler nu dispunea în acel moment decît de 38 divizii destinate „planului verde". Acceptarea provocării ar fi dus desigur la victoria forţelor păcii. Dar burghezia cehoslovacă se temea şi de victoria forţelor socialismului. Respingînd deci ajutorul sovietic, a pus şi ea mai presus de toate interesele de clasă şi a predat fără cea mai mică rezistenţă Cehoslovacia pe mîna fascismului. Actul se încadra perfect în acea politică de frică a burgheziilor naţionale faţă de propriile lor popoare, care a trecut treptat şi sistematic în întregime uriaşul potenţial de război al continentului pe mîna tîlharilor care vizau atacarea Uniunii Sovietice.

Dar calculele cinice nu sînt totdeauna şi bune. In asemenea calcule nu s-a mizat şi pe ipoteza că tocmai forţa sovietică va salva de la pieire sigură popoarele occidentale. Dar ceea ce n-au putut prevedea cu deosebire aceste calcule era că, la 20 ani după München, la numai 13 ani după terminarea războiului, lagărul socialist va îngloba mai mult de o treime din populaţia globului (faţă de 10% în 1938) şi aproape o treime din producţia mondială (faţă de alte 10% în 1938).

Acestea sînt faptele noi, aceasta constituie noul raport de forţe care fac azi imposibilă repetarea Münchenului. Bineînţeles însă că, azi ca şi ieri, mai sînt politicieni care vor să încerce marea cu degetul. Poate nu întîmplător o bună parte din asemenea politicieni de azi se recrutează mereu din rău mirositoarea tagmă a „groparilor" de eri ai democraţiilor occidentale. Lucrurile se petrec într-adevăr ca şi cum s-ar merge pieptiş spre repetarea istoriei: cînd se dezlănţuie războiul din Coreea şi cînd se invadează Libanul şi Iordania; cînd se duce un război colonialist de exterminare în Indochina şi cînd se incendiază Algeria; cînd se atacă Egiptul şi cînd se pregăteşte atacarea Siriei; cînd marioneta iordaniană ameninţă cu invadarea Irakului şi cînd cea ciankaişistă se laudă cu invadarea Chinei. Tunurile bubuie în fiecare clipă în altă parte a globului, exploziile nucleare continuă să infesteze atmosfera şi flotele imperialiste se află într-o permanentă promenadă între antipozi. Pe frontul intern, ţările occidentale trec pe rînd de la metodele parlamentare de compromis la dictatura făţişă şi la reprimarea forţelor democrate; partidele socialiste se fac din nou coada de topor a burgheziei reacţionare; blocurile agresive N.A.T.O., M.E.A.T.O., S.E.A.T.O., A.N.Z.U.S., îşi zăngăne periodic săbiile. Germania occidentală este din nou înarmată pînă în dinţi şi, aşa cum a declarat N. S. Hruşciov ziarului Pravda, „se face o nouă încercare de a remorca Franţa la tancul german şi de a o tîrî într-o campanie împotriva Răsăritului".

Dar, în actuala conjunctură, la 20 ani după München, vorbele premierului sovietic, care atrag atenţia asupra pierderii grave a simţului realităţii de către amatorii de aventură, trebuie să constituie şi un semnal de trezire al acestora din urmă. Tranzacţiile trădătoare, sacrificarea ţărilor mici, intervenţiile în treburile statelor străine nu mai sînt posibile sau nu mai rentează. Problemele internaţionale nu mai pot fi rezolvate în afara lagărului socialist şi împotriva acestuia. Pacea nu a rămas la cheremul intereselor şi posibilităţilor lagărului imperialist. Opinia publică de pretutindeni, grupată în jurul forţelor progresiste, are azi mai multă experienţă şi este mai vigilentă decît în 1938. Iar uriaşele succese ale lagărului socialist, şi în primul rînd ale Uniunii Sovietice, dovedesc întregii lumi sensul adevărat al istoriei.

Acest sens ireversibil ne dă certitudinea că evenimentele de acum două decenii nu se mai pot repeta.

M. ROŞCA

Refugiul în irealitate și răzbunarea realității

Oricine urmăreşte, de aproape sau de departe, fenomenul literar şi artistic din lumea burgheză contemporană, este izbit de la primele confruntări de furia aberaţiilor ce devastează în momentul de faţă tărîmul pe care s-au afirmat în decursul vremurilor atîtea valori culturale şi umane demne de respectul cel mai legitim. Cititorii în ţara noastră au fost şi sînt în permanenţă avizaţi de ravagiile produse în occident de către diverşii coriţei ai unei arte rebarbative avînd ca ţel dezagregarea morală şi compromiterea încrederii omului în demnitatea şi posibilităţile lui creatoare. Multora dintre noi le-au devenit, am spune, familiare, prin însuşi faptul combaterii lui, manifestările „gînditorilor" şi „artiştilor" din lumea capitalistă, ale căror „creaţii" nu izbutesc să ne smulgă decît cel mult un zîmbet de compasiune sau un sentiment de indignare, atunci cînd nu sînt tratate cu indiferenţa sau dispreţul cuvenit. Dimensiunea absurdităţii unor asemenea manifestări nu va putea fi însă niciodată măsurată în întregime. Protagoniştii şi apologeţii filozofiei existenţialiste, ai literaturii nihiliste, ai picturii abstracte, ai muzicii concrete, ai teatrului mecanic, mişună pretutindeni şi agitaţia lor infestează atmosfera cu o duhoare ce-ar dori să înăbuşe orice elaborare sănătoasă a spiritului.

Toate aceste soiuri de manifestări ar putea fi înregistrate ca simple simptome ale unei orînduiri ce se zvîrcoleşte în spasmele agoniei şi ar putea fi considerate ca atare, dacă prin ele sau în dosul lor nu s-ar afirma intenţii ideologice cu tîlcuri mai adînci, urmărind, prin promovarea iraţionalismului şi antirealismului, să îndepărteze atenţia contemporanilor de la adevăratele probleme ale prezentului. Caracterul diversionist al actualelor curente de „avantgardă" — termen readus de curînd în actualitate de presa literară franceză — nici nu mai este măcar camuflat sub masca „inovaţiilor" artistice, ci el este exprimat direct, în formule apodictice, al căror reacţionarism e făţiş. Astfel, în prefaţa la catalogul unei expoziţii de pictură de anul acesta Jean Giono căuta să răstoarne viziunea realistă a artiştilor, îndemnîndu-i: „Artistul nu trebuie să exprime epoca sa. Dacă i se spune s-o facă, e pentru a sluji o cauză". Principiu a cărui aberaţie nu mai are nevoie de nici un comentariu! E ştiut doar că toţi marii artişti ai lumii, din toate vremurile şi de peste tot, n-au făcut altceva decît să exprime epoca lor şi să slujească o cauză. Insuşi Giono făcea la fel cu 16—17 ani în urmă, atunci cînd capitala Franţei se strămutase temporar la Vichy... Fanatacii antirealismului sînt însă de altă părere. Eugen Ionescu, de pildă — cîndva campionul negativismului pe malurile Dîmboviţei — se erijează astăzi în campion al irealismului pe malurile Senei, clamînd: „Rădăcinile realităţii se înfig în ireal". Afirmaţia poate fi valabilă pentru elucubraţiile lui scenice, ce se consumă în cercul îngust al unor snobi, dar nu are nimic comun cu adevărata artă a teatrului. Lucrurile devin şi mai grave cînd un scriitor ca Albert Camus, învestit cu notorietatea premiului Nobel, declară negru pe alb: „Eu nu cred destul în raţiune pentru a subscrie la vreun progres sau la vreo filozofie a istoriei" — de unde corolarul firesc în dialogul lui cu partizanii progresului: „Eforturile voastre sînt zadarnice: nu, nu veţi ameliora condiţia umană, nu veţi înfăptui o societate mai bună".

Asemenea profesiuni de credinţă nu sînt, din nefericire, nici izolate, nici întîmplătoare. Ele se integrează într-o largă acţiune de propagandă ideologică, încurajată adesea chiar de oficialitate şi susţinută de o publicitate ce se străduieşte să le asigure un succes pe cît de efemer, pe atît de artificial. Mai ales artificial, — căci dacă presa respectivă ar avea cutezanţa să sondeze în mod sincer masa cititorilor ei, ar ajunge la constatarea ineluctabilă că pretinsele glorii ale artei şi literaturii burgheze contemporane nu stîrnesc în realitate decît protestul şi indignarea publicului larg. Experienţa a fost făcută recent de publicaţia Paris-Match, *a cărei tentativă s-a soldat cu un rezultat stupefiant. Curioasă să afle opinia cititorilor ei asupra scriitoarei Françoise Sagan, a cărei „operă" e un fel de rock-and-roll literar şi căreia cercurile interesate îi fac o publicitate deşănţată, revista în chestiune s-a pomenit cu o avalanşă de scrisori sosite din toate colţurile Franţei, pline de adjective cîtuşi de puţin măgulitoare la adresa faimoasei autoare. „Vorbiţi-ne de altceva decît de aceste prostii şi nimicuri", răspundea un cititor din Troyes. O gospodină din Calais, mamă a 11 copii, declara: „In loc de Sagan, ar trebui să se citească Satan". O doamnă din Angoulême considera succesul acestei scriitoare drept „o decadenţă a civilizaţiei", un doctor din Nantes îl califica „o ruşine pentru Franţa", iar cei mai mulţi corespondenţi din Paris, Clichy, Alger, Neuilly, Gironde etc., puneau degetul pe rană, opinînd că „dacă presa nu i-ar face atîta publicitate, cazul Sagan n-ar exista".*

De aceeaşi apreciere s-ar bucura, fără discuţie, şi celelalte vedete literare susţinute cu surle şi trîmbiţe de presa burgheză în paginile căreia succesele şi gloria se confecţionează după tariful şi normativul în vigoare, dacă ar fi supuse unui... referendum al cititorilor. Partizanii iraţionalismului şi ai anti-realismului ştiu foarte bine acest lucru, de aceea ei au toate motivele să fugă de o confruntare cu realitatea. In ciuda presiunilor publicitare exercitate asupra lor, popoarele din ţările capitaliste rămîn credincioase nobilelor tradiţii realiste ale culturii umane, ignorînd sau respigînd exhibiţiile unor saltimbanci intelectuali, care nu mai au nici măcar meritul ineditului sau farmecul inconformismului. Fiindcă, departe de a constitui o frondă, manifestările lor slujesc — orice ar spune Giono! — cu docilitate interesele claselor stăpînitoare, în a căror soldă se află şi al căror scop este de a adormi conştiinţa maselor spre a-şi putea perpetua o dominaţie crepusculară. Evaziunea în irealitate este astfel, pentru aceşti uzurpatori ai artei veritabile, ultima şansă de a exista, deoarece acolo scapă de sub controlul oricărei verificări ce i-ar putea face să constate că realitatea e pentru ei nu numai amară, dar şi răzbunătoare — aşa cum s-a întîmplat în cazul edificator de mai sus...

Pericle MARTINESCU

Recoltă record în China populară

Prezențe romînești

La New York, magazinul Variety, vede în filmul Bijuterii de familie un vădit progres al cinematografiei romîneşti.

●

Comunicările oamenilor de ştiinţă romîni la conferinţa internaţională pentru folosirea energiei atomice în scopuri paşnice au făcut obiectul unor atente comentarii din partea agenţiei britanice de ştiri Reuter.

●

In foarte îngrijite condiţii grafice, editura Alfred Holz **din Berlin (R.D.G.) publică sub titlul** Zwischen Nacht und Morgen **traducerea volumului** Povestiri vînătoreşti **de Eugen Jianu. Versiunea germană se datoreşte lui Leo Hornung, iar ilustraţiile lui V. Grescenco.**

●

Cu ocazia centenarului lui Alexandru Vlahuţă Editura de stat pentru literatură şi artă din Moscova, a publicat o antologie de poezii şi nuvele. Editat în 75.000 exemplare, volumul este prefaţat de A. Sadeţki.

●

Filmul romînesc de desene animate Cele şapte arte, **datorit lui I. Popescu-Gopo, este foarte elogios comentat de revista britanică** Scotsman **din 26 august.**

Congresul al III-lea

al scriitorilor sovietici

Contemporaneitate

de Aurel LAMBRINO

In Literaturnaia Gazeta *continuă număr de număr munca de pregătire a dezbaterilor ce vor avea loc în decembrie la Congresul al III-lea al scriitorilor sovietici. „Ante-tribuna" e o rubrică permanentă a revistei.*

Merită menționat faptul că la aceste dezbateri pregătitoare, nu iau parte numai scriitorii, numai membrii organizațiilor scriitoricești din toate republicile sovietice, ci și cititori. Pe la sfîrșitul lunii iulie, un articol semnat de cîțiva muncitori, un maistru; doi bibliotecari, un inginer-tehnolog, o gospodină, un profesor, un inginer-chimist, etc. le aducea la cunoștință viitorilor congresiști ceea ce gîndesc despre problemele literaturii sovietice actuale, cititorii care frecventează biblioteca Casei de cultură din Viborg. Peste cîtva timp, un alt articol publicat tot în cadrul „Ante-tribunei" și intitulat „Gîndurile cititorilor noștri" se adresa scriitorilor în numele muncitorilor care frecventează filiala bibliotecii republicane „Firdusi" din Stalinabad. In esență, și primul și al doilea articol, deși recunosc cu bucurie marile realizări de pînă azi ale literaturii poporului sovietic, precum și incontestabilul ei caracter militant, substanțialul ei aport la construirea comunismului în U.R.S.S., cer totuși scriitorilor și mai multă contemporaneitate, o și mai strînsă legătură cu viața.

Sînt emoționante în acest sens mărturiile lui Iurii Libedinski, scriitor sovietic nu tînăr. Revăzînd după trecere de vreme locurile dragi pe unde copilărise el cîndva, în sudul Uralilor și unde astăzi, datorită industrializării socialiste, regiunea clocotește de viață, Libedinski scrie: „Un șir întreg de aspecte ale vieții provinciale de înainte de revoluție a dispărut fără urmă. Și, cu toate că-mi sînt mereu vii în amintire atîtea și atîtea întîmplări tragi-comice din viața de înainte de revoluție a unor asemenea biete orășele de provincie neluate-n seamă, eu totuși m-aș apuca să le povestesc doar de-ar fi să-mi scriu memoriile, căci, după Gorki și Cehov, mai nimic nou nu e de povestit despre felul acela de viață, despre viața aceea. — Epoca de înainte de revoluție s-a dus pe drumul fără de întoarcere al trecutului; s-au ivit acum în scenă alți eroi noi, despre care niciodată și nicăieri nu s-a scris pînă azi cu desăvîrșire limpede. Aceștia să fie preocuparea noastră, prieteni, — s-așterne-n fața noastră un ogor unde să tot muncești și nu mai dai de capăt!".

Fără să se refere la articolul de mai sus, A. Abramov (Voronej) în numărul din 4 sept. al revistei, adîncește totuși problema. In controversă cu Iurii Laptev, al cărui articol „In pas cu vremea" *apăruse în* „Literaturnaia Gazeta" *din 14 iunie, Abramov susține — și pe bună dreptate — că viața noastră obișnuită, actualitatea, conține tot atît de multe și tot atît de puternice conflicte ca și epocile excepționale, cînd, „ciocnindu-se fățiș, oamenii și faptele încep ca de la sine a forma grupe distincte, definite". Laptev, pledînd de altminteri convingător pentru o literatură militantă, realist-socialistă, lăsase oarecum a se înțelege, în articolul său, că autorilor de lucrări literare cu teme luate din actualitate „în înțelesul strict al cuvîntului", le-ar fi mai greu să găsească mari conflicte de viață decît celor ce tratează subiecte a căror acțiune se petrece în epoci de mari, zguduitoare frămîntări social-politice; și argumentînd, amintea în această ordine de idei despre Pavel Korciaghin, Ceapaev, Davîdov, Pavlik Morozov, Tiorkin, personajele din „Tînăra gardă" și Meresiev al lui Polevoi.*

Pătrunzător, A. Abramov observă că preopinentul său, deși nu neagă posibilitatea identificării unor conflicte puternice, revelatoare, chiar și în actualitate — totuși, el, Laptev, consideră că asemenea conflicte actuale, sînt mai greu de găsit, nu sînt ușor vizibile. „Ba de loc, — *exclamă Abramov,* — sînt foarte vizibile. Le întîlnim la tot pasul în relațiile noastre cu cei din jur, în familie, în producție, în adunările obștești, în publicații". *Și explică:* „...e suficient să ne lăsăm antrenați adînc de viața oricărui colectiv, privind colectivul acesta cu ochii celui care, lucrînd, e realmente interesat de munca sa, nu cu ochii unui turist sau ai unui informator de profesie, pentru ca numaidecît să vedem totala inconsistență a întrebării celor ce se îndoiesc că actualitatea oferă multe conflicte într-adevăr acute". *Exemplelor date de Laptev, Abramov le opune o serie de exemple nu mai puțin grăitoare: Maiakovski, Tvardovski (care doar nu-i numai — adăugăm noi — autorul lui „Vasili Tiorkin"), Makarenko, Krîmov, ca și noul roman al Galinei Nikolaeva „Lupta în drum" sau „Pădurea rusă" de L. Leonov.*

Abramov nu face nici o aluzie la cele ce, nu cu mult înainte, scrisese Libedinski în articolul despre care am pomenit; urmărind însă disputa dintre Abramov și Laptev, e greu să nu-ți amintești, în legătură, cîteva din răspicatele și perfect îndreptățitele spuse ale lui Libedinski: „...a scrie adevărul zilelor noastre de azi, înseamnă, de fapt, a zugrăvi realitatea IN DEZVOLTAREA EI REVOLUȚIONARĂ *(subl. mea A.L.)* în mersul ei spre comunism. Acolo unde e absentă dezvoltarea revoluționară, e absent și adevărul, — în cel mai bun caz i se substituie adevărului o simplă zugrăvire veridică A MĂRUNȚIȘURILOR *(subl. mea A.L.)* vieții".

Intr-o altă controversă, obiectînd împotriva alegației scriitorului sovietic Fatih Husin, care susținuse că „nu-i important ce temă își alege scriitorul, ci altceva: suflul epocii (subînțeles: contemporane — nota mea A. L.) în lucrările sale", — un alt participant la discuție, N. Șcepenko, scrie: „Ba tocmai că suflul epocii îi dictează scriitorului ce anume teme să-și aleagă" *și apoi, încheie astfel:* „...cu adevărat contemporană este acea lucrare literară, în care scriitorul vorbește despre contemporanii noștri, acea lucrare datorită căreia scriitorul irupe în plină actualitate și prin intermediul căreia le dă ajutor oamenilor să trăiască și să construiască azi".

Discuțiile continuă; problemele ce se dezbat de către scriitori și cititori sînt numeroase și importante; dar dintre toate acestea: contemporaneitatea, actualitatea, azi-ul, *predomină, demonstrînd astfel, și prin acest exemplu viu, adîncul caracter partinic al literaturii sovietice, literatură prin excelență realist-socialistă.*

RELIEF

Lume fără cîntec

Stînd cîteva zile în Bucium-Sasa, un sat din munții Apuseni, în care scriitorul Ion Agîrbiceanu a slujit ca preot la începutul acestui veac, am aflat cu surprindere că unele din personajele operei sale au avut modele aproape identice în realitate. Este vorba de Fefeleaga și de Melentea. Amîndouă personajele au existat chiar sub acest nume.

Buciumanii spun despre Melentea că era om „comic". Știa să glumească frumos fără să auzi din gura lui vorbe porcoase. Și bolnav te făcea să rîzi. Știa să înfrunte necazurile rîzînd. Se spune de pildă că unuia care vroia să-l bată și-l amenința strașnic, Melentea i-a răspuns că nu poate primi pumnii promiși deoarece... se gîdilă!

Pe Fefeleaga o chema Mărie. Numai porecla îi era Fefeleaga. A rămas văduvă de tînără. Se îndeletnicea într-adevăr cu transportul minereului de la mină la șteampuri. O vedeai mereu însoțită de cal. A avut doi copii: Săndrică și Gheorghe. Ultimul a murit în războiul trecut. Fefeleaga a murit nu de mult trăind aproape 90 de ani.

Exista deci o singură deosebire între exemplarul real și cel din operă: tragedia morții copiilor. Acest fapt se pare că i-a fost sugerat scriitorului de o altă femeie: Ionuț Măria (Mărița Cioabi) care trăiește și astăzi (m-a rugat să-i transmit scriitorului „voie bună") și a avut 18 copii dintre care i-au murit 15, toți în jurul vîrstei de 10—12 ani.

Buciumanii au aflat atunci că pe Melentea și pe Fefeleaga „i-a dat în foaie". Fefeleaga s-a supărat, sătenii au rîs și exclamă și azi minunîndu-se: „mare poet e domn-părinte".

In ceea ce privește romanul Arhanghelii *am constatat o absolută identitate între detaliile topografice din realitate și cele descrise în roman. Mina* Arhanghelii *din carte e de fapt cea de la Vilcoi și nu cea cunoscută sub acest nume, pădurea prin care se întoarce clericul Vasile Murășan cu Ierotei este pădurea de fag și brad de la Dealul Mare prin care trecea vechiul drum ce venea de la Alba, cele patru case așezate sub munte, la marginea satului sînt într-un cătun (Roși) azi de 10 case. De asemenea se poate identifica locul petrecerilor de Paști situat în mijlocul satului în fața actualului Sfat Popular.*

Denumirile de locuri în majoritatea lor sînt aceleași, unele care ar fi: Vlădeasa, Pintenul, Ungurul nu sînt pe teritoriul hotarului Bucium-Sasa ci în apropiere de Zlatna unde Buciumanii au avut proprietăți; numele minei Concordia este autentic.

Probleme ținînd de atmosfera romanului identică cu cea din realitate s-ar cere pe larg dezbătute. Din lipsă de spațiu ne vom mărgini să enumărăm doar cîteva.

Prezența copleșitoare a pădurii în peisajul celor șase Buciume își găsește în roman un loc foarte întins creindu-se astfel un cutremurător mit al pădurii cu ritualul pleznirii mugurilor, al desfrunzirii, al cîntecului de teleangă și cuc.

Observații privitoare la etică și psihologie cum ar fi în scena invitării fetelor la horă, sînt de asemenea de o revelatoare autenticitate. Aici în realitatea austeră a munților, femeia este văzută ca o tovarășă și în plus un prilej de încîntare și alinare.

Relatarea acestor constatări socotim că nu este lipsită de interes, fiind o problemă de istorie literară și, în afara ei, identificările făcute au darul, credem, de a spori și mai mult interesul pentru opera scriitorului Ion Agîrbiceanu, inspirată direct din mediul în care a trăit.

VASILE REBREANU

Alecsandri în ungurește

Niciodată un aforism nu mi-a părut mai deplasat decît expresia italiană după care: Traduttore — traditore. Calamburul acesta ingenios ar fi fals și gratuit chiar atunci cînd s-ar referi strict și neîndoielnic numai la greutățile imense de limbă și meșteșug care se impun a fi învinse în cazul traducerii unei poezii. Dar privind fondul acestui act de creație, tălmăcirea este însuși inversul trădării, negarea ei activă, fiecare traducere fiind o dovadă a fidelității față de literatura unui alt popor, față de idealul internaționalist al cunoașterii între popoare.

Există o mare și frumoasă tradiție (nobilă tocmai în intențiile ei de a clădi punți de prietenie între cele două popoare) a traducerilor reciproce romîno-maghiare, de care nu aș vrea să pomenesc acum decît în treacăt și în scopul de a arăta că acest volum care îmi stă în față și care cuprinde versurile alese ale bardului de la Mircești, în traducerea maghiară a lui Szemlér Ferenc, este unul din cele mai recente dovezi ale continuării în noile condiții de o mie de ori mai prielnice decît cele din trecut, a acestei tradiții ce ar trebui și mai îndeaproape cercetată și mai larg popularizată.

**Szemlér Ferenc precum bine se știe este cu mult mai mult decît un bun traducător al poeziei romînești în limba maghiară. El este un pasionat al acestei munci, de zeci de ani își consumă o bună parte a energiei creatoare, traducînd din Eminescu, Coșbuc, Bacovia, Arghezi și atîția alții, nemai vorbind de impunătorul număr de tălmăciri din noua poezie românească. Mi se pare că în acest volum, din Alecsandri, el a dat parcă chintesența artei sale de traducător, realizînd în ansamblu o imagine cît se poate de fidelă a poetului. Szemlér și-a propus de mult, fidel și astfel unor tradiții valabile, de a da, traducînd în romînește, în primul rînd o poezie maghiară perfectă, de a da un echivalent unguresc textului lui Alecsandri. Firește, el niciodată nu face asta trădînd originalul, ci respectînd cu strictețe sensul și intențiile versului romînesc. Dar nu numai atît. Traducerile lui din Alecsandri respectă, desigur, întrutotul caracteristicele formale ale originalului, dar ceea ce mi se pare mai important este faptul că dincolo de fidelitatea față de ritmul și muzica rimelor, găsim aici în primul rînd o fidelitate față de imagine, il regăsim în majoritatea covîrșitoare a traducerilor sale pe Alecsandri în ceea ce este esențial în el, — și iată ce este important — îl regăsim vorbind, citind organic în ungurește. Pare o adevărată performanță reușita lui Szemlér, avînd în vedere variata gamă a lirei lui Alecsandri, dar fapt este că traducătorul a intuit la fel de sensibil elanul patriotic din* Peneș Curcanul *ca și duioșia* Doinelor *la fel de nuanțat plasticitatea Pastelurilor cît și gingășia* Lăcrămioarelor.

Volumul este întrutotul reprezentativ, conținînd aproape tot ce este important în poezia lui Alecsandri, neomițînd nici o latură a poeziei sale. La sfîrșitul cărții se află o scurtă biografie și o prezentare judicioasă a poetului precum și adnotări și note semnate de autorul traducerilor.

Alecsandri a intrat deci cu acest volum și în patrimoniul liricii maghiare. Ceea ce este mai mult ca o reușită poetică!

SZASZ IANOS

Procedee nerecomandabile

Cînd crainicul posturilor noastre de radio anunța, duminică, 7 septembrie orele 18,15, emisiunea **Din lirica popoarelor arabe,** nu mică ne-a fost curiozitatea, întrucît cu numai o săptămînă înainte apăruse și în revista noastră o pagină cu aceeași temă.

Spre bucuria noastră, emisiunea cuprindea chiar poeziile publicate de noi și chiar în aceleași versiuni romînești. Ce păcat însă că realizatorii emisiunii au uitat să amînteasscă lucrul acesta.

Nu a trecut nici o săptămînă, și iată că în **Flacăra** din 13 septembrie crt. citim o notă a cărei sursă de inspirație a fost, în mod evident, pagina de **lirică străină Bucuroși de oaspeți,** apărută în numărul 3 al **Luceafărului.** Incepînd cu subiectul **(Scriitori străini despre R.P.R.)** și terminînd cu traducerea citatelor utilizate, aproape totul este aidoma paginei noastre. Un singur titlu se cita în plus: **Balada Doftanei** de Iannis Ritsos. Spre a-și afirma totuși și contribuția sa personală, autorul notei relatează că poeziile ar fi scrise în ultimii ani. Afirmația e întemeiată numai în parte, pentru că, de pildă, o poezie ca **Vînătorii** de N. Gribaceov, a apărut cu 13 ani în urmă, chiar în perioada evenimentelor la care se referă.

Dacă autorul notei ar fi cercetat mai conștiincios materialul existent în acest sens, ar fi aflat că poezia străină inspirată din realități romînești contemporane nu se reduce doar la ceea ce s-a publicat în **Luceafărul.** Ea cuprinde dimpotrivă și alte nume ca Rafael Alberti, G. Leonidze, Henri Bassis, Micola Naguibeda sau F. Fenycovski.

Semnalînd folosirea unor atari procedee nerecomandabile, ne exprimăm speranța că acestea vor rămîne de domeniul trecutului.

N. S.

Dificultăți

Pînă de curînd, fiecare volum tipărit în colecția Clasicii literaturii universale **era însoțit și de o prefață. Adesea bine întocmite, prefețele demonstrau însemnătatea și limitele scriitorului respectiv într-o justă lumină științifică.**

Dar iată că, tipărind volumul Nuvela germană în secolul al XIX-lea **(Kleist, Chamisso, Hoffman, etc.), E.S.P.L.A. a socotit că se poate lipsi de această osteneală. In consecință, ne-a oferit în locul unui studiu introductiv o notiță alcătuită din 3 (trei) fraze. Prima frază ne informează foarte just că** „Volumul de față prezintă cititorului opt dintre cei mai de seamă prozatori ai secolului al XIX-lea". **A doua frază afirmă că** „Ei aparțin unor școli și curente diferite și ar fi foarte dificil să le cercetăm opera într-un studiu comun". **In pofida afirmațiilor hotărîte ale sumarei notițe, ne îndoim că scriitorii respectivi aparțin unor școli chiar atît de diferite. E drept unii sînt romantici, alții realiști și romantismul sau realismul lor se nuanțează. Nu putem purcede aici nici la detailarea acestor nuanțe, nici la cercetarea cauzelor ce le-au determinat. Dar credem că E.S.P.L.A. avea datoria să o facă. Probabil asumîndu-și o asemenea sarcină nu ar fi trebuit să facă față unor greutăți de nebiruit. Iar biruindu-le, ar fi înlesnit cititorului mai mult decît o „primă luare** de contact cu deosebita bogăție și varietate a prozei germane din secolul trecut", **cum spune în cea de a treia și ultima frază a succintei sale note.**

Pentru că ne îndoim că scurtele note bibliografice închinate scriitorilor, aproape tot atît de expeditive cît și sumara notă — prefață — pot să lămurească cititorului care sînt limitele și cum trebuiesc înțeleși Hoffman, Chamisso și alții.

RALUCA IACOB

O contribuție valoroasă la cercetarea locuțiunilor verbale în limba română

Ne-am deprins multă vreme să vedem neapărat în autorul unei lucrări lingvistice valoroase un om cu plete cărunte, cu ani îndelungați de muncă istovitoare în care și-a strîns munți uriași de fișe. Impresia aceasta, în anumite aspecte ale ei, nu e deloc greșită. Intr-adevăr, într-un domeniu unde munceși ani în șir pentru a redacta o pagină și scoți mii de fișe pentru a așterne un rînd, timpul, vîrsta, joacă un rol considerabil. Uneori realitatea schimbă, însă, sensul adevărurilor prestabilite și ne dezminte prejudecățile. O atare realitate este lucrarea Floricăi Dimitrescu Locuțiunile verbale în limba română, apărută anul acesta în Editura Academiei.

Abordînd un sector aproape necercetat la noi, lucrarea, aplicată gramaticii limbii romîne, se adresează totodată și teoriei generale, unde încă stăruie confuzii chiar din pricina întrebuințării arbitrare a termenului „locuțiune". Înțelegînd că un fenomen nu poate fi cercetat cu folos cîtă vreme nu sînt precizate noțiunile de bază cu care se operează, Florica Dimitrescu consacră, pe bună dreptate, circa 47 de pagini lămuririi conceptului de „locuțiune" înlăturînd confuziile prezente în lucrări mai vechi și mai noi, romînești și străine.

Urmează apoi un capitol în care se prezintă principalele tipuri de locuțiuni verbale din punct de vedere al elementelor componente, căruia i se adaugă Caracteristicile gramaticale ale locuțiunilor verbale, Rolul (lor) în formarea cuvintelor, Originea locuțiunilor verbale și Concluziile.

Utilizînd un material bogat și o bibliografie de specialitate aproape exhaustivă, Florica Dimitrescu a realizat o lucrare remarcabilă, ajungînd la concluzii științifice, formulate sobru și convingător.

„Fenomen existent în toate limbile și în toate timpurile, răspunzînd acelorași necesități lexicale, sintactice și stilistice, locuțiunile sînt sinteze lexico-gramaticale: entități lexicale prin sensul unitar și unități gramaticale prin valoarea gramaticală determinată. Genul lor proxim este îmbinarea de cuvinte față de care diferența specifică este rolul gramatical".

Lucrarea Floricăi Dimitrescu depășește sfera de interese a strictei specialități, adresîndu-se cu folos tuturor acelora care se arată preocupați de învățarea, cunoașterea și cultivarea limbii romîne. De aceea și prețuirea ei vine atît din partea specialiștilor cît și a unei sfere mai largi de cititori, care nu se vor specialiști cu orice preț, dar sînt sincer interesați de problemele limbii romîne.

I. B.

Carnet de documentare

Scrisul bănățean (nr. 6) se deschide cu o serie de însemnări scrise cu un dens și scînteietor lirism, intitulate **Oameni dintr-o uzină arădană.** Sînt portretizate aici figuri de muncitori, ca strungarul Ilie Lascu, turnătorul Iosif Onodi și inginerul Kaflikiewicz (reprezentant al țării la Expoziția de metalurgie din Djakarta), toți de la Uzinele „Iosif Rangheț" din Arad. Autorul acestui prea modest zis „Carnet de documentare", Leonard Gavriliu, e înzestrat cu ascuțit spirit de observație, știind să disece lucrurile cu pătrunzătoare putere de analiză. Ar fi bine să se gîndească la o carte întreagă cu un asemenea subiect, așa cum pregătește Nagy István o cronică despre uzinele Herbák János din care am citit un fragment în Utunk.

P. P.

N. Romanenko: Bogdan Petriceicu Hașdeu

Recent, N. Romanenko, bun cunoscător al literaturii romîne, a publicat la Chișinău monografia **Bogdan Petriceicu Hașdeu — Viața și Opera (1836—1907).** Marele nostru scriitor e prezentat aci în formația sa democrat-revoluționară, sub influența lui Belinski și Herzen, încadrat inițial în mișcările poloneze protestatare ale vremii (urmașe ale filareților și filomaților din Vilna), antrenat apoi în curentul ideologiei internaționaliste avansate și părtaș la opera de **„Făurire a culturilor naționale de sine stătătoare".** Cercetînd și manuscrisele rămase de la marele savant, N. Romanenko are meritul de a-l plasa pe Hașdeu nu numai în cadrul culturii romîne, ci și în acela al culturilor din Estul Europei. Autorul lui **Ion Vodă cel Cumplit** a fost direct legat de aceste culturi, pe care le cunoștea temeinic. Inrudirea pe care o stabilește N. Romanenko între proza istorico-beletristică a lui Hașdeu și romanele istorice realiste, a căror manieră fusese inițiată în Polonia de Rzewuski și Kraszewski, e foarte nimerită și deschide perspectiva studierii romanului nostru istoric în dezvoltarea sa, pe baza unor cercetări de literatură comparată, neîntreprinse pînă acum.

Hașdeu e prezentat ca un **„novator"** care totdeauna a respins **„autoritarismul de sus"** în toate domeniile gîndirii, mergînd numai pe „căi nebătute". E relevată poziția critică a lui Hașdeu față de situația literaturii romîne din 1857 (anul sosirii sale la Iași) **„cînd originalitatea era mai mult o dorință decît o realitate"** și cînd **„ușoare ciripiri",** comode și pentru scriitor și pentru cititor îi scuteau pe amîndoi **„de orice bătaie de cap și de orice bătaie de inimă"** cum spune Hașdeu însuși în aprecierea atît de grăitoare a creației lui Eminescu. E relevată deopotrivă acțiunea politică progresistă și atitudinea curajoasă în Cameră la 1868, fără a se trece cu vederea **„exagerările naționaliste"** de mai tîrziu. Din opera lui de poet militant, se analizează poezii îndeobște neglijate la noi, a căror originalitate e scoasă în evidență — dar mai cu seamă sînt prețuite meritele dramei **Răzvan și Vidra,** care a însemnat incontestabil un moment de cotitură al teatrului romînesc.

Autorul monografiei subliniază trăsăturile fundamentale ale operei artistice a lui B. P. Hașdeu: **„strînsa ei legătură cu creația populară",** consacrarea ei **„intereselor poporului"** și tendința de a exprima **„specificul național al culturii și istoriei norodului".** Studiindu-se scopul militant al operelor științifice (monografia despre Ion-Vodă, cercetările novatoare în domeniul folclorului, etc.) se arată de asemenea prețuirea de care s-a bucurat Hașdeu în opinia savanților ruși, ca A. N. Veselovski, erudit de autoritate europeană.

RODICA CIOCAN

MINDRIE...

ERATĂ

Dintr-o regretabilă eroare, în Mențiunea închinată Ninei Cassian, volumul La scara 1/1 **a fost înregistrat între producțiile de dinainte de 23 August 1944 ale poetei. In realitate volumul a apărut în 1947.**

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51: ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.79.46; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an;
Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

Anul I, Nr. 7; 15 octombrie 1958. • Apare la 1 și 15 ale lunii. • 16 pagini • lei 1,50

Proletari din toate țările, uniți-vă!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

LUNA PRIETENIEI

de Ion PAS

Luna Prieteniei Romîno-Sovietice, intrată în tradiție, este sărbătorită în fiecare an pe cuprinsul patriei noastre cu însuflețirea izvorîtă din sentimentul profund, sincer, al admirației pentru grandioasele înfăptuiri ale Țării socialismului, pentru încrederea și elanul pe care, în conștiința popoarelor robite și în a clasei muncitoare, le-a trezit Revoluția din Octombrie.

Această Lună, în fapt, nu e ruptă de celelalte din calendarul anului, în sensul că nu numai în răstimpul celor patru săptămîni care preced Marea Aniversare exprimăm popoarelor sovietice și patriei lor iubirea și prețuirea noastră.

Adăugăm: recunoștința noastră.

Nu ne amintim numai în zilele festive că, datorită biruinței repurtate de armatele lor asupra cotropitorilor fasciști, am putut desăvîrși actul Eliberării, devenind stăpîni ai destinului nostru; că ajutorul popoarelor sovietice și experiența dobîndită greu de ele, ne-au fost, ne sînt și vor cortinua să ne fie de imens folos întru îndeplinirea sarcinii pe care ne-am luat-o în fața noastră și-a zilelor de mîine: construirea socialismului; că, militînd împreună cu toate celelalte popoare, membre ale marii noastre familii, și în asentimentul tuturor conștiințelor cinstite din țările cu altă așezare, pentru coexistență și colaborare pașnică, Uniunea Sovietică constituie detașamentul fruntaș în frontul mare și puternic al Păcii; că ea e, ca atare, chezășia cea mai sigură a apărării cuceririlor repurtate de popoarele care s-au smuls din lanțul oprimării; că prin politica ei fermă, consecventă, inspirată de interesele omenirii întregi, prin forța ei, ține în frîu puterile întunericului și ale vrăjmășiei.

De aceea ne simțim legați prin toate fibrele de popoarele sovietice, iar inima noastră bate necurmat alături de a lor.

La rîndu-le, ele ne arată aceeași prietenie și acordă o neprecupețită apreciere realizărilor pe care le obținem, valorilor noastre spirituale și sînt bucuroase de schimburi în toate domeniile de muncă și creație, în știință ca și în tehnică, în agricultură ca și în industrie, în literatură, teatru, muzică, film.

Luna Prieteniei Romîno-Sovietice, în curs de desfășurare în țara noastră, a fost precedată de zilele Culturii Romînești organizate pe plan larg în R.S.S. Moldovenească și în R.S.S. Ucraina. Abia plecase de la noi, unde a cinstit cu prezența sa Concursul și Festivalul internațional „George Enescu", aducînd o importantă contribuție la reușita lui, David Oistrah, cînd artiștii Teatrului Național din București porneau și ei în Uniunea Sovietică într-un turneu care a fost întîmpinat cu deosebit interes.

Cu deosebit interes în care intra aprecierea obiectivă, dar și afecțiunea frățească purtată poporului romîn, au fost primite în anii trecuți Filarmonica „George Enescu", Teatrul de Operetă, ansamblurile de artă populară, expozițiile plastice colective și personale George Georgescu și Constantin Silvestri, Zenaida Palli și Garbis Zobian, Corneliu Baba și Ciucurencu sînt nume cu circulație la Moscova ca și la Leningrad, la Kiev ca și în centrele multor altor republici sovietice.

Clasicii literaturii romîne, un Eminescu, Creangă și Sadoveanu, și de asemenea scriitorii zilelor noastre sînt tipăriți în limbile mai tuturor naționalităților din U.R.S.S., în tiraje de sute de mii și milioane de exemplare. Problemele de orientare ale creatorilor noștri formează obiect de atenție prietenească, izbînzile lor sînt înscrise cu bucurie în registrul realizărilor pozitive ale întregii familii de creatori din țările socialiste.

Acordurile încheiate — ne referim cu deosebire la schimburile culturale, științifice și artistice — sînt an cu an tot mai cuprinzătoare și mai complexe, iar analiza aplicării lor duce de fiecare dată la constatarea că au fost depășite.

Așa e bine! Așa e necesar să se meargă, și așa se va merge și de-acum înainte.

S-a ajuns la înțelegeri directe între instituții și organizații cu profil asemănător. Se dezvoltă întîlnirile între oamenii din vecinătatea frontierei și au loc, astfel, schimburi rodnice de experiență și se produc manifestări care sînt expresia sentimentelor de trainică, nezdruncinată, tot mai strînsă și mai caldă prietenie.

Este foarte bine așa!

In urmă cu doi ani, într-o călătorie pe care am făcut-o în R.S.S.A. Bașkiria, președintele Sovietului Suprem de acolo, Nuriev, ne-a împărtășit un proverb izvorît dintr-o lungă și grea experiență a poporului său: „La drum lung să nu mergi singur; să pornești cu prieteni".

Indemnului înțelept al proverbului i-a dat ascultare poporul care l-a creat, alăturîndu-se în primăvara anului 1919 marii familii a popoarelor sovietice și începînd să-și făurească împreună cu ele viața sa nouă socialistă.

Din ceasul acela soarta lui s-a schimbat. Dusese în trecut existență semi-nomadă. Era, printre popoarele încătușate de vechea întocmire țaristă, poate cel mai apăsat și mai trist.

Zîmbește astăzi vieții, iar amărăciunea care-i umbrește chipul cînd evocă trecutul este înlocuită numaidecît de lumina bucuriei. Altfel arată de aproape patru decenii patria sa!

Proverbul bașkir cunoscut la Ufa este un proverb înțelept. L-am verificat și noi. Am pornit în urmă cu patrusprezece ani la un drum pe care îl știam lung și greu. Am pornit însă ajutați de prieteni buni, încercați, de popoarele sovietice, și mergem împreună cu ele, cu popoarele celelalte frățești. Mergem înainte cu avînt, cu încredere, năzuind — așa cum declara și N. S. Hrușciov definind politica patriei sale — „să nu mai existe exploatarea omului de către om, omul să fie prietenul omului, iar binefacerile muncii și binefacerile științei să slujească întregului popor".

Planul manifestărilor organizate cu prilejul Lunii Prieteniei din acest an va da poporului romîn putința să cunoască și mai îndeaproape realizările oamenilor sovietici — cu deosebire în domeniul științei și al tehnicii. Succese însemnate au fost dobîndite, firește, și în literatură, plastică, teatru, cinematografie.

Dar în admirația întregii lumi, în istorie și-n legendă, vor rămîne formidabilele rezultate obținute de savanții sovietici în explorarea spațiului cosmic.

Despre toate acestea oamenii muncii din țara noastră vor putea să ia cunoștință pe larg și să se pătrundă de adevărul că ele nu pot fi dobîndite decît în condițiile orînduirii socialiste și că numai în condițiile acestei orînduiri ele pot fi puse în serviciul binelui omenirii întregi, în al dezvoltării progresului și al asigurării păcii.

Emoționante vor fi manifestările în legătură cu orașul-erou, Leningradul, unde în urmă cu patruzeci și unu de ani a fost scrisă o pagină nouă, și cea mai glorioasă, în istoria lumii; de unde a pornit mesajul lui Lenin: „PACE POPOARELOR!"; unde, mai tîrziu, a fost înfruntată și zăgăzuită avalanșa hoardelor hitleriste care, pînă la porțile lui, nu cunoscuseră stavilă și înfrîngere.

Cu acest conținut, depășind cadrul ei festiv, Luna Prieteniei se vădește a fi îndeopotrivă măsură — instructivă.

PRIETENIE

Desen de P. NAZARIE

Prefață la „Poemul lui Octombrie"

de VI. MAIAKOVSKI

Timpul,
ce namilă
fără sfîrșit.
Legendele timpului
toate-au pierit.

Nu-mi trebuie-n éposuri
timpii
cei orbi.
Zbori,
strofă,
cei mulți telegramă
te-așteaptă.
Apleacă-te,
buză aprinsă,
să sorbi
din fluviul
cu numele „FAPTĂ".

Telegraf
bate timpul,
dă sfoară
în țară,
e-n inimă timpul,
adevărul e-n ea.

Toate-acestea,
cu țara,
cu noi
se-ntîmplară,
sau au fost
în inima
mea.

Eu vreu,
un tovarăș
găsindu-ți
în carte,
din strîmtu-ți culcuș
să te-avînți în tărie,
un zbor
de rafale
pe-aripi să te poarte,
să fulgere
versul,
baionetă să-ți fie.

Al timpului meu
părtaș fericit,
vreau cartea-mi
să-ți dea desfătare,
să-ți toarne
— în mușchii-osteniți —
ce-ai celit,
puteri,
răzvrătiri,
zăditoare.
Ziua noastră
s-o cînte
pe cine-am tocmi?
Răstigni-vom
noi singuri
creionul pe file.
Nu file,
ci steaguri
foșni-vor de-ac',
peste frunțile
mîndrelor zile.

In romînește de
CICERONE THEODORESCU

o seamă de cuvinte

Carte de început

Cu U.R.S.S. azi, Sahia avea să deschidă în istoricul însemnărilor de călătorie din literatura romînă, un nou capitol. Pentru prima dată ni se relata despre o stare de lucruri care aparţinea nu numai în detalii, ci şi în esenţa ei, viitorului.

Memorialul de călătorie la noi a ţinut o vreme de ceea ce se numeşte înfăţişarea exterioară a locurilor colindate: coloritul specific, obiceiuri etc. Golescu se minuna de progresul „mehanicii" la austrieci, Alecsandri de frumuseţea Bosforului sau ciudatele moravuri ale sultanilor nord-africani., şi atîta numai. Sahia, ca reporter şi scriitor cu viziune nouă, marxistă, e conştient că pătrunde într-o orînduire nouă, biruitoare. El caută prin abundenţa de date, întîmplări, peisaje prezentate, să sugereze trăinicia statului sovietic socialist, uriaşa sa superioritate socială faţă de restul ţărilor lumii. De aici şi caracterul cu totul nou ca structură, ca formă de organizare a materialului acestei cărţi. Scriitorul ţine mereu să atragă atenţia, să sublinieze chiar concluziile ce se cuvin trase din fiecare amănunt povestit. U.R.S.S. azi înfăţişează o imagine amplă şi complexă a Uniunii Sovietice într-un anumit stadiu de dezvoltare, cînd primul plan cincinal fusese îndeplinit şi se trecuse la realizarea celui de-al doilea. Reporterul nu se mulţumeşte numai cu simpla descriere a locurilor vizitate, el adună cifre, prezintă tabele comparative, extrage citate, reprezentînd păreri oarecum mai autorizate, pentru a-şi susţine constatările făcute. Pătrundem în existenţa intimă a celor mai diverse sectoare ale societăţii sovietice: de la problemele organizării producţiei sau drepturile femeii în noul stat socialist, pînă la repertoriul teatrelor sau relaţiile de familie în U.R.S.S.

Fiecare pagină e străbătută de încrederea entuziastă a autorului în cuceririle Marii Revoluţii din Octombrie, în victoria definitivă a socialismului. „Doream de ani de zile să mă văd unde sînt acum, în Piaţa Roşie, lîngă Mausoleul lui Lenin, în faţa Kremlinului. Să intru în fabrică, să ies din fabrică, să stau de vorbă cu copiii şi marinarii Volgăi... Fac pe zi kilometri întregi, nu mă opreşte nimeni. Nu mă întreabă nimeni de nimic. De multe ori mă opresc singur şi mă mulţumesc numai să privesc mulţimea asta care aleargă parcă în acelaşi sens — atrasă de aceeaşi ţintă. Şi aproape toată e o lume tînără. Şi citeşti în ochi că ştie ce vrea şi unde se duce. Pe ziduri, pe clădiri, lozinci de îndemn la muncă, afişe reprezentînd un nou tip de avion, o nouă invenţie sovietică sau noile proecte tehnice şi edilitare care trebuiesc realizate neapărat în a doua piatiletcă.

De aceea, chiar cînd Sahia prezintă unele greutăţi întîmpinate în construcţia noii societăţi, chiar cînd găseşte lucruri cu care personal nu este întru totul de acord, el nu pierde niciodată din vedere sensul nou, nobil, pilduitor al marii Uniuni Sovietice. Volumele care se vor scrie la noi după U.R.S.S. azi, în anii puterii populare, indiferent de personalitatea celor care le-au scris, vor păstra ceva din alura cărţii lui Sahia.

GH. ACHIŢEI

„Călătorind prin U.R.S.S."

Zaharia Stancu se numără printre cei dintîi scriitori de la noi care au vizitat Uniunea Sovietică după măreaţa victorie asupra fascismului. Călătoriile sale, făcute în anii 1948 şi 1949, i-au întărit convingerea că marele nostru popor vecin, care a construit primul în lume societatea socialistă, este deţinătorul şi purtătorul unor înalte calităţi spirituale şi morale. Cartea sa *Călătorind prin U.R.S.S.*, apărută în 1951, constituie în esenţă un cald elogiu al acestor calităţi ale poporului sovietic.

Vizitînd Uniunea Sovietică în anii postbelici, Zaharia Stancu insistă cu deosebire asupra înflăcăratului sentiment patriotic al omului sovietic, dovedit atît în anii grei ai Marelui Război pentru Apărarea Patriei, cît şi în anii reconstrucţiei. La Leningrad sau la Stalingrad, la Moscova, la Pskov sau la Mihailovskoe, călătorul nostru se convinge tot mai adînc de faptul că poporul sovietic a biruit invadatorul hitlerist şi şi-a eliberat patria datorită fierbinţilor sale năzuinţi de a trăi paşnic viaţa liberă şi fericită a societăţii socialiste şi comuniste.

Eroismul omului sovietic îi apare luminos scriitorului romîn, contemplînd urmele războiului de la Leningrad. Văzînd un morman de căşti hitleriste, Zaharia Stancu notează: *„Şi soldaţii, care au sfărîmat aceste căşti de oţel cu patul armelor lor, erau nişte oameni sovietici veniţi din cîmpuri şi din munţi şi care purtau veşminte simple. Soldaţii aceştia sovietici au ochit mai bine ţinta, au alergat la atac fără teamă de moarte, au mînuit armele lor cu mai multă pricepere decît fasciştii germani şi cu un curaj care nu are asemănare în lunga istorie a războaielor pe care le-a cunoscut omenirea".*

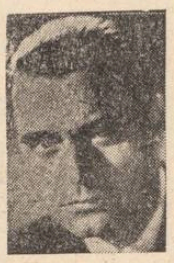

În călătoriile sale, Zaharia Stancu a văzut poporul sovietic în entuziasta şi energica luptă de reconstrucţie a Patriei, căreia i se dăruie cu pasiune, cu încredere în viitorul de pace şi belşug. *„Toate privirile oamenilor sovietici* — notează călătorul — *sînt îndreptate spre producţie. Tot efortul oamenilor sovietici este depus pentru sporirea producţiei şi pentru mai buna calitate a produselor... Gîndurile oamenilor sovietici sînt îndreptate toate spre pace, — spre pacea care îngăduie oamenilor să trăiască şi să nască copii, spre pacea care îngăduie oamenilor să cultive ţarinile nesfîrşite şi să îmbogăţească pămîntul cu belşug".*

În însemnările de călătorie ale lui Zaharia Stancu, omul sovietic este aureolat ca adevărat luptător pentru dreptate şi libertate, pentru fericirea lui şi a lumii întregi.

TEODOR VIRGOLICI

Prometeu dezlănţuit

Vizitator al Moscovei, Geo Bogza e copleşit în Meridiane sovietice *(1953) de sentimentul istoriei multiseculare a ţării şi poporului care a înţeles cel dintîi în lume semnificaţia socială a mitului prometeic. Orologiul din Turnul Spaski bate solemn, anunţînd nu scurgerea banală a timpului, ci fiecare clipă care apropie omenirea de comunism.*

In cîntecul clopotelor sale, scriitorul descifrează o melodie triumfală, purtînd în cele patru părţi ale lumii vestea biruinţei lui Octombrie Roşu.

Spre Leningrad, Bogza admiră splendoarea nopţilor albe şi frumuseţea pădurilor de mesteacăn. In cetatea revoluţiei, se plimbă pe bătrînele cheiuri ale Nevei, care poartă mărturia atîtor fapte măreţe. Urieşimea lui Petru cel Mare, acest „geniu al uneltelor", avea să se întîlnească aici, în 1917, cu impetuozitatea lui Lenin. Gara Finlanda, Institutul Smolnîi, păstrează intactă imaginea înţeleptului conducător al revoluţiei proletare.

Străbătînd Uniunea Sovietică, Geo Bogza e mereu patetic, mereu emoţionat de ceea ce reprezintă Ţara Socialismului, ea singură parcă un adevărat cosmos. Pe cîmpia rusească se mai văd încă epavele armatelor hitleriste, ca pe fundul unui ocean de pămînt. Urmaşii înlănţuitului de pe stînca din Caucaz au ştiut să-şi apere patria, oferind încă odată exemplul unui eroism legendar. Înfrîngîndu-l pe cotropitor, ei au pornit apoi la vindecarea urmelor sîngeroase ale războiului. Marile construcţii, canalele de sute de kilometri, Magnitogorskul, toate se înfăţişează în dimensiuni incomparabile, a căror potrivită măsură e doar meridianul. Moscova — Habarovsk — Vladivostok, au devenit distanţe obişnuite, familiare, datorită voinţei de progres a omului sovietic.

Ajuns pe ţărmul de răsărit al Mării Negre, scriitorul romîn se întoarce iarăşi spre gloria trecutului. Virtuţile eroice, setea de libertate, îşi găsesc aici tradiţii milenare, legate de mitul prometeic, simbol înalt al revoluţiei victorioase. Poetul Bogza îşi încheie călătoria cu un imn în cinstea nesupusului fiu al lui Zeus. Regăsim în rîndurile acelea înflăcărate întreg patetismul cărţii, care te covîrşeşte de emoţie şi de măreţie. Lăsat pradă vulturilor, neînvinsul Prometeu s-a eliberat, rupînd pentru totdeauna lanţurile robiei. Mitul său e acum o realitate, pe care orologiul Turnului Spaski, deodată cu tunurile de pe Aurora *o anunţau solemn şi impunător în acea noapte împurpurată de Octombrie a neuitatului an 1917.*

AL SANDULESCU

In împărăţia artelor

Jurnalul de drum Kiev-Moscova-Leningrad *al profesorului G. Călinescu, publicat în 1949, reface prin aceste trei centre urbane întreg spaţiul uman sovietic. Kiev, Moscova şi Leningrad în viziunea scriitoricească a călătorului nostru, sînt trei poziţii din care se pot scurta toate distanţele sufleteşti şi de ordin material ale popoarelor sovietice. Cele trei oraşe sînt trei staţii nodale de comunicaţie în acest mecanism complicat. Există întotdeauna într-un element un ce care îl caraterizează şi îl defineşte. Lucrul cel mai dificil este de a-l surprinde, pentru că altminteri nu e posibilă stabilirea fizionomiei sale particulare. Din clipa în care a atins centrii sensibili ai organismului, putînd să urmărească de acolo funcţiunile interioare şi „secretele" existenţei sale, profesorul începe calm sistematizarea, studiul, căutarea într-un arsenal adevărat de cultură a tuturor posibilităţilor de identificare şi de control, asociind şi intuind cu o uşurinţă fenomenală, preumblîndu-se cu liniştea specialistului în cele mai disputate domenii ale erudiţiei umanistice. Profesorul Călinescu adună informaţia cu pasiunea istoricului literar, îşi supune obiectul unei minuţioase analize, precum ar proceda cu o operă de artă, pătrunde în sufletul oamenilor, reţinînd acel material de viaţă care l-ar interesa pe romancier, se entuziasmează şi are clipe de fascinare poetică. Toate compartimentele personalităţii sale devin receptive în faţa fenomenului sovietic revelatoriu. Se pare că numai aici există acele condiţii pentru dezvoltarea artei care să satisfacă pretenţiile şi gusturile artistice ale unui senior înţelept al muzelor. Prin faţa d-sale se perindă Ermitajul cu colecţiile celebre de artă, cu relicvele şi comorile scitice, galeriile moscovite cu artele plastice naţionale, cîmpia rusească cu mestecenii albi şi arţari cîntată de la Puşkin pînă la Esenin, pe care se disting urmele tractoarelor şi combinelor, palatele arhitectonice sovietice, metroul ca un „sistem de bazilici", Kremlinul ca un monument de renaştere eruptă pe solul rusesc. Rusia rezultă că are o cultură tot aşa de străveche ca şi Occidentul şi paralelismul monumentelor celor două lumi arată că între cele două lumi a fost o continuă interferenţă. Intre Răsărit şi Apus există o corespondenţă a valorilor artistice. Biserica Sf. Vasile din Piaţa Roşie* „simbolizează un Sf. Petru", *Kremlinul* „Vaticanul" *de odinioară al Moscovei, crenelurile Kremlinului* „amintesc de dinţii palatului regelui Enzo din Bologna", „vechile apartamente din epoca ţarilor moscoviţi evocă sensibil stanzele lui Raffael din Vatican, minus frescele", *basilica Sf. Antoniu din Padova e* „foarte moscovită", *o staţie a metroului e în* „stilul termelor romane", *iar în hol reface bolta pantheonului lui Agripa. Toate evocă, se aseamănă, însă rămîn rusesti, efectele unei alte sensibilităţi şi ale unui climat deosebit care pune în orice o culoare un ton inedit. Peste toate acestea însă se simte o vibraţie şi un plus interior, o chemare şi o dorinţă de a ridica omul spre sublim, cum niciodată nu a mai cunoscut istoria. Omul sovietic* „clasicizează" *după expresia profesorului G. Călinescu, ceea ce nu înseamnă manierism şi nici o reîntoarcere spre anii trecuţi, ci găsirea acelei stabilităţi sufleteşti care să genereze marile opere umane glorificînd seminţia noastră,* renaşterea *omenirii, de data asta pregătită prin efortul şi participarea maselor, ducerea mai departe a tot ce umanitatea a agonisit prin truda spiritului şi a braţelor. Dar profesorul G. Călinescu nu rămîne numai cu notarea şi descrierea orfevreriei din Ermitaj, ci iese în stradă, merge în mulţime, observă caracterele oamenilor, aspectele vieţii sociale, marile construcţii actuale şi concomitent cu contemplarea artistului se naşte entuziasmul cetăţeanului. Revoluţia proletară a eliberat pe om şi pe artist, a despovărat conştiinţele, crescîndu-le într-o ideologie sănătoasă, lăsînd să se dezvolte în voie forţele creatoare umane. Ţara Sovietică este un şantier imens în care oamenii conlucrează la o operă socială măreaţă care nu s-ar putea ridica fără o convingere temeinică în trăinicia ideii comuniste, fără elanul tineresc al tuturor generaţiilor, fără înţelepciunea lui Nestor şi lira lui Apollo.*

M. BUCUR

Ce-a văzut Mitrea Cocor

Cînd a intrat în Uniunea Sovietică, soldat trimis să lupte nici el nu ştie pentru ce, Mitrea Cocor — cunoscutul erou sadovenian — a dat numai peste meleaguri pustiite. Acestea nu i-au spus nimic sau aproape nimic. Priveliştî triste: case pustii, molozuri, o fîntînă, un pîrău, urmele unui oraş.

Prizonier însă, Mitrea îşi face iute prieteni. Ostaşii Vasili Pistruga, Mitea Karaganov, Kostroma, îi vorbesc de felul cum se gospodăresc pe-acolo. El ascultă cu nesaţ. In colhoz se face irigaţie pompîndu-se apa dintr-un lac. O turbină mînată de apă produce lumina electrică. Livezile sînt îngrijite de aproape şi pomii coc belşug de roade. Fiecare colectivă are ramura ei de producţie, după specificul locului. Mitrea Cocor ascultă. Uimirea i-a tăiat graiul. La un moment dat Pistruga îl întreabă: *„Crezi tu, omule, ce-ţi spune Karaganov?"* „Cred", răspunde el lapidar ca o sentenţă. In centrul de prizonieri, Mitrea se aclimatizează uşor. Figura dîrzului comunist, căpitanul Baranta îi este un îndreptar. Invaţă sîrguincios căci *„locul* — spune autorul — *era mai mult o şcoală decît un lagăr".* Un văl după altul i se ia de pe ochi. O mărturiseşte cu bucuria învingătorului: *„Imi deşertai sacii de prostie şi dobîndii un dram de înţelepciune".* Iar cînd îşi deapănă în minte rînduri pentru Nastasia, ele sînt categorice: *„Acum văzui adevărul că muncitori ca alde noi trăiesc fără boieri. Au fost şi aici stăpîni ca Trei-Nasuri, dar revoluţia poporului i-a duruit. Tu să nu te sperii de asemenea vorbă, că asemenea faptă nu vorbă va fi şi la noi".*

Mintea lui Mitrea Cocor ajunge să facă din ce în ce mai clar disocierile. Marile transformări de acolo el le doreşte şi în ţară. Călătorind cu doctorul Beriozov are prilejul să viziteze Moscova. E de închipuit ce-au însemnat pentru ochii lui Piaţa Roşie, Mausoleul lui Lenin, Kremlinul. Pe nerăsufla-

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Director: acad. Mihai BENIUC

COLEGIUL DE REDACŢIE

Dan DEŞLIU (membru în Comitetul de direcţie); Mihu DRAGOMIR (membru în Comitetul de direcţie); V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MARTIN; Aurel MIHALE (membru în Comitetul de direcţie); Mihai NOVICOV; acad. Pamfilescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCĂ (membru în Comitetul de direcţie).

te Mitrea îi povesteşte lui Florea, prietenul regăsit: *„...Văzui multe şi-mi plăcură toate... întinderile de grîu... grîu nou.. sate... clădite în lungul unor mlaştini unde e disciplinată apa în canaluri... heleştaie şi păduri de strajă împotriva viforelor".* Apoi colhozul *In amintirea lui Lenin* din Tarasovca: răsaduri, grădini, staule, club, creşă. Noutăţile îl uluiesc. Cum stau de vorbă, Florea observă: *„Mă Mitre, prietene, tu clocieşti în tine o boală".* Gîndind la nedreptăţile de acasă, Cocor rosteşte scurt, printre dinţi: *„Cînd?"*

Il trimiseră să moară pe front *„fără pricină şi fără vină".* Se întorcea alt om. Călătoria sa în Uniunea Sovietică a fost o adevărată revelaţie. A văzut multe şi a înţeles deplin ce vrea. Va dărui tuturora, aşa cum îi dăruise şi lui Florea, cu verbul unui mare vestitor, din atîta bogăţie adunată: *„...Se lărgeşte lumea, se împuţinează necazul sărmanilor; se adaugă ăstuia pămînt, astăzi, ceva ce n-a fost ieri".*

NICOLAE LABUŞCA

Din drum...

Familiarii pitorescului de călătorie şi ai însemnărilor din goana condeiului, gen jurnal de drum, în care un anume impresionism azvîrle pe hîrtie notaţii fugitive, vor fi poate intrigaţi şi surprinşi să întîlnească în călătorul Arghezi *al cunoscutei plachete de foiletoane despre călătoria sa în Uniunea Sovietică* Din drum... *apărută anul trecut, imaginea unui tenace confruntator social-politic, în buna şi grava tradiţie romînească statornicită acum o sută şi mai bine de ani de călătorul patriot Dinicu Golescu. Fiindcă, asemeni într-un fel înaintaşului de odinioară, Arghezi cel de astăzi nu pierde prilejul să redeschidă — cu neîndurarea-i binecunoscută, dar în plus cu conştiinţa clară a ţelurilor spre care se îndreaptă omenirea zilelor noastre, poporul său însuşi, — lungul şi dramaticul proces intentat strigoilor de toate domiciliile ai unui trecut nu peste tot şi nici de tot măturat. Aşa se face că însemnările de călătorie ale lui Tudor Arghezi sînt şi însemnări de acasă, despre acasă, întocmai ca rîndurile boierului cărturar, cu deosebirea doar că amărăciunea şi revolta atît de proprii Golescului, dar şi tabletei argheziene dintr-o epocă nu de mult apusă, sînt abolite definitiv şi un oaspe cu totul nou se vede găzduit ca la el acasă în paginile acestea — mîndria, înalta fericire de a fi ajuns să vadă prinzînd viaţă şi în peisajul natal tiparele îndrăzneţe ale viitorului:* „Scurtîndu-ţi-se zilele şi timpul pentru clădit, îţi rămîne măcar satisfacţia să ştii că alţii mai tineri vor înălţa edificiul ţării tale, împrejmuit deocamdată de schele, pînă la culmi".

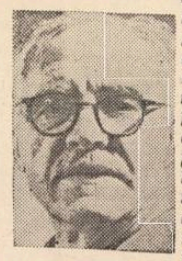

Contactul nemijlocit cu Ţara Socialismului biruitor, pentru care l-au pregătit din vreme preludiile vestitoare de mai bune zile răsunînd ceas de ceas în chiar patria sa, au îmbogăţit nesperat de mult orizontul artistului, făcîndu-l să se pătrundă de miile de detalii ale vieţii sovietice observate cu tinerească agerime, de forţa uriaşă a leninismului. La Leningrad, contemplînd statuia lui Lenin, simplamente asaltată de flori, grămezi de buchete modeste purtate cu evlavie pînă aici, cale de multe poşte, de mîini anonime, călătorul romîn se simte participînd la „logodna cotidiană a marelui revoluţionar cu mireasa lui, cu ţara lui".

Altă dată, la Moscova, ezitînd o vreme între ispita (întru totul explicabilă) de a-şi materializa uluirea în faţa uriaşelor proporţii ale spaţiului material („Unitatea începe aici de la mie şi adeseori *unu* sovietic înseamnă milion") *şi cealaltă ispită, de a da curs obligaţiilor sale despre oameni şi viaţa curentă, Arghezi alege în cele din urmă să vorbească despre muncitorul simplu care* „între fabrică şi domiciliu face un popas" *într-o sală de expoziţie, ori despre studentul care-şi* „gîndeşte problema lui de intelect, serios şi adîncit în sine", *sau mai adesea despre numeroşii prieteni ai poporului romîn întîlniţi în cale, în ochii cărora poetul a putut măsura cît de vaste şi cuprinzătoare sînt dimensiunile unor cuvinte ca* prietenie, solidaritate: „...am intrat deodată într-o fază de contraste majore. Parcă şi condeiul ar vroi să slujească mai bine şi parcă şi hîrtia se face mai lină. Tot evitînd înţelepciunile fabricate în serie şi ferindu-te de bîlciurile de idei, ai şchiopătat pribeag printre iarmaroacele cu paiaţe, căutînd ceva ce-ţi lipseşte, ceva trăit puternic şi verificat, un reazim definitiv". *I-a fost dat artistului, omului şi iarăşi artistului Arghezi să găsească acest reazim în ţara unde acum patruzeci de ani* „Ilici a întors frontul de la inamicul exterior la inamicul dinăuntru şi elastic în mîinile lui cu cele şingure zece degete căpătate de la natură şi cu o minte cît toată Rusia, Ilici a putut să-l înconvoaie".

DAN COSTA

Ţara păcii

Relatarea făcută în cele două volume semnate de doctorul Petru Groza, unul din cei mai buni fii ai poporului nostru, conturează în capitolele ei aspecte variate ale construcţiei socialismului, în Uniunea Sovietică. Autorul expune de la bun început scopul pe care îl urmăreşte povestirea călătoriei: *„...să port cu mine pe cititori, să-i fac să călătorească cu mine alături şi să vadă tot ce am văzut eu, pentru ca cititorea sa le fie tot aşa de plină de învăţăminte cum a fost călătoria pentru mine".* Indeplinindu-şi această frumoasă însărcinare, povestitorul reuşeşte să ne poarte de-a lungul stepelor; vizităm alături de el istoricele oraşe, colhozurile, marile şantiere ca acela de construcţie a canalului Volga-Don, etc.

Din relatările făcute, Uniunea Sovietică ne apare sub imaginea unui grandios şantier, în care procesul de muncă are o acţiune transformatoare nu numai asupra naturii, ci şi asupra omului însuşi. Sînt interesante în acest sens impresiile care îi sînt sugerate autorului de vizionarea spectacolelor de teatru, de operă şi chiar de circ. Este interesantă de asemenea ideea, pregnantă în fiecare pagină, că însăşi cunoaşterea acestui mare şantier, conştiinţa participării la înălţarea lui, transformă sufletul omului sovietic. Peste tot întîlnim acelaşi avînt al construcţiei, aceeaşi siguranţă a oamenilor, aceeaşi impresie de putere şi aceeaşi dorinţă de pace şi fericire. In unele locuri, urmele încă abia cicatrizate ale războiului, au rămas să le aducă aminte oamenilor de grozăviile prin care au trecut şi să le ţină vigilenţa trează. S-ar putea spune că adevăratul miez al relatărilor pe linia ideii schiţate deja în titlu, nu îl constituie frumoasa Moscovă, ci Stalingradul cu împrejurimile lui.

Intr-adevăr povestitorul a văzut aici, cu ochii lui rămăşiţe ale ororilor războiului, gropi de transee, adăposturi mizere înjghebate din vagoane stricate, etc. şi şi-a dat seama, amintindu-şi de lecţia primită aici de agresorii fascişti, de avertismentul pe care îl dă Uniunea Sovietică oricărui agresor; tot aici a cunoscut şi l-a emoţionat mai mult ca oriunde eroismul oamenilor sovietici despre care vorbeşte fiecare părticică a acelor locuri, şi tot aici a simţit puterea acestui popor, simbolizată de uriaşa construcţie a canalului Volga-Don, terminat nu cu mult în urma călătoriei. Iată deci Stalingradul: imagine a ororilor războiului, avertisment dat agresorilor, oraşul erou şi marele şantier. Şi ca Stalingradul este întreaga Uniune Sovietică cu oraşele ei pline de viaţă, cu industria ei bazată pe cele mai recente realizări ale tehnicii, cu şantierele ei şi cu colhozurile ei milionare. Relatările doctorului Petru Groza reuşesc să redea imaginea acestei mari *„ţări a păcii"* în grandioasele ei dimensiuni.

PAVEL RUXANDOIU

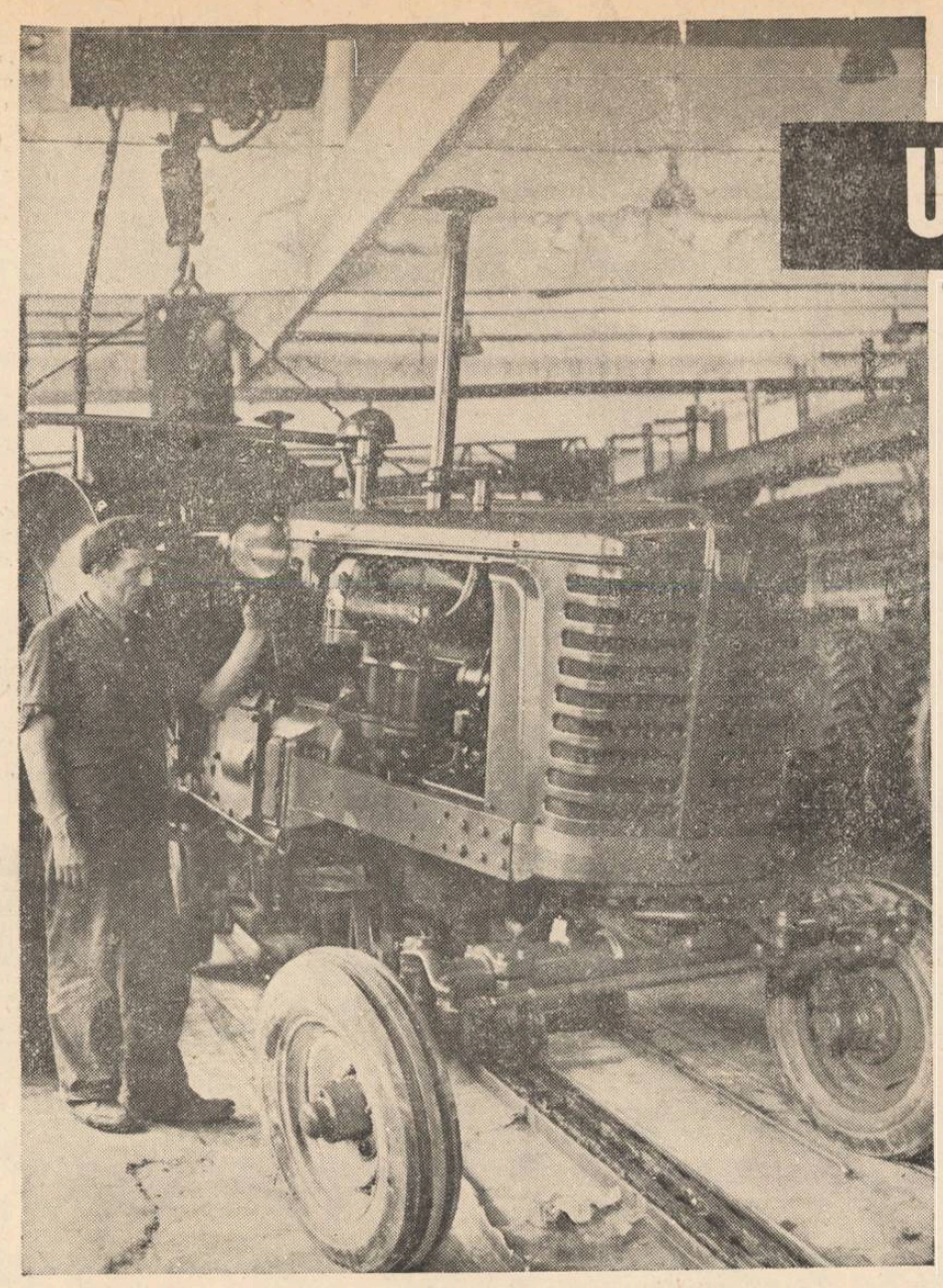

MITROFAN ALEXANDRU este mulțumit...

Un reportaj de Paul ANGHEL

ITINERARIUL UNEI PRIETENII

Insigna breslei aurarilor din Brașov, bătută la 1556 de către un meșter anonim ne arată pe una dintre fețe o tipică scenă pentru viața burgului de pe atunci: într-un atelier întunecos, cu pereții încărcați de scule, un om mînuiește cu o mînă ciocanul, iar cu cealaltă metalul nobil, strîns în clește și răsucit pe nicovală.

La faima de odinioară a vechilor meșteri, faurii și constructorii de azi au adăugat o diademă nouă de străluciri. E o faimă cu un alt fel de preț. Odoarele de mai de mult erau menite să bucure și să desfete o minoritate. Ele s-au salvat de la uitare prin arta meșterilor care le-au creat. Odoarele acestea noi, poate la fel de scumpe, servesc unui alt rost. A fost dat muncitorilor din Orașul Stalin, urmași ai calfelor și meșterilor din vechiul burg să făurească instrumentele materiale ale celei mai interesante revoluții: transformarea socialistă a agriculturii.

Mi s-a mai impus un fapt cu semnificație i-aș zice simbolică: așezat în centrul ideal al țării, acest oraș-faur, își trimite coloanele mecanizate ale agriculturii noi, radiar, spre cele mai îndepărtate unghiuri ale patriei.

Privite din acest foișor ideal șirurile de K.D.-uri roșii mișună pe harta imaginară a țării, dirijate printr-o mișcare unică de ochiul și mîna aceluiași strateg.

Am comprimat timpul și, mișcarea aceasta diversă, multiplă și tenace, a căpătat sens. Se modifica, sub ochiul uluit al privitorului, geografia întregii țări. Opera aceasta se numește colectivizare. Ea se înfăptuiește cu ajutorul mașinilor produse de constructorii de aici. Este titlul de glorie al muncitorimii din Orașul Stalin, care fără să stingă faima vechilor aurari transilvani și-au adăugat-o pe aceea de făuri ai unei noi civilizații.

★

Cum s-a ajuns la tractorul românesc? Cum de s-a reușit ca într-un timp record aceste mașini, produse ale unei industrii cu desăvîrșire noi să-și capete preț și renume internațional? La aceste întrebări muncitorii de la uzinele de tractoare din Orașul Stalin au să răspundă într-un mod poate neprevăzut pentru turistul de aiurea. „In tractoarele noastre, spun ei îndeobște, intră un metal care nu se găsește pe așa-zisa piață liberă și mai ales nu se poate cumpăra pe dolari". Ca să înțelegi despre ce este vorba și mai ales pentru a cunoaște ce se ascunde sub laconismul unei lozinci, va trebui să lăsăm să cadă sub ochii amintirii file mai vechi din calendarul nostru comun.

1944. Toamnă tîrzie... Dinspre munți curgeau către cîmpiile Ardealului, coloanele blindate ale eliberatorilor.

— Kuda?

— Na Berlin.

Coloanele se scurgeau pe lîngă mormanele de ruine, încă fumegînde ale uzinei. Din primăvară se abătuseră asupra ei bombardierele americane vărsînd urgie și foc. Utilajul fusese dispersat în diverse colțuri ale țării, iar muncitorii împrăștiați și ei. Direcția de pe atunci și consiliul de administrație chibzuiseră bine. Împrăștiați, muncitorii s-ar fi organizat mai greu, mai cu seamă în acele momente decisive pentru soarta țării. Socoteala se dovedise însă, proastă. Abia ieșiți din ilegalitate, comuniștii, o mînă de oameni, au trecut din nou în fruntea luptei. La sabotajul sistematic și organizat al administrației, ei au răspuns cu intransigența lor revoluționară și cu perseverența de fier. „Totul pentru front, totul pentru victorie". Uzina era însă un cimitir. Cîteva hectare de ruine peste care șuiera vîntul, peste care avea să se așternă lințoliul zăpezii. Uzina trebuia adunată ciob cu ciob, scoasă din moloz, înviată, pusă din nou în starea să producă. Dar cum? Mașinile erau împrăștiate, iar direcția dădea din umeri. „Nu sînt vagoane. Vagoanele servesc frontul. Nu spuneți dvs. că totul trebuie să fie pentru front?" La București li s-a răspuns la fel. ...Era frig și începuse să viscolească. Oamenii n-aveau de lucru și în halele care se ridicau între timpi din cenușă, mașinile lipseau. Nu se mai putea amîna nici măcar cu un ceas. O delegație de muncitori în frunte cu comunistul Ilie Trandafirescu s-a oprit într-o dimineață în fața clădirii Comisiei Aliate de Control. I-a reținut cîteva clipe un ostaș cu automat, în timp ce ofițerul de serviciu i-a chestionat amănunțit prin translator. „Sîntem muncitori la Brașov. Știm să fabricăm avioane, deși dorința noastră este să facem unelte pașnice. Am dori să ajutăm frontul. Trei dintre fiii noștri, trei uteciști, au și plecat voluntari în vest. Vor mai pleca și alții. Noi, cei rămași, putem repara camioane, aparate de zbor, putem fabrica chiar și arme. N-avem scule. Capitaliștii ne sabotează și ne lasă acum în plină iarnă, fără de lucru. Ajutați-ne!"

I-a primit însuși mareșalul Malinovski. I-a ascultat atent și le-a jertfit generos clipe care se măsurau în anii aceia cu sînge.

Le-a oferit 1.000 de vagoane. 1.000 de vagoane care ar fi dus spre front muniții pentru victorie. 1.000 de vagoane, care însemnau, poate, o zi de sînge mai puțin. Delegații s-au ridicat emoționați. Gestul covîrșise așteptările și pilda aceasta de mărinimie îi mișcase.

— Și ce veți fabrica după refacerea uzinei? — i-a întrebat mareșalul.

— Vom fabrica tractoare, tovarășe mareșal. Viitorul țării noastre cere tractoare.

Strîngerea frățească de mîini a pecetluit o prietenie care avea să se călească și să se verifice cu fiecare an.

...1946... Foamete... Fiecare efort pretindea o energie înzecită și o încordare extremă a voinței... Nu erau materii prime, nu era combustibil și peste toate, nu era pîine. Sufereau și oamenii și uzina... Și totuși, în aceste condiții, 30 de muncitori, tehnicieni și ingineri, biruind neîncrederea scepticilor și piedicile puse în cale de către vrăjmași, lucrau la proiectarea primului tractor românesc. Greutățile abundau. Viitorul tractor cerea fontă. Fonta pretindea o tehnologie specială pe care turnătorii din uzină, specialiști în aluminiu, încă n-o stăpîneau. Lipsa unor dispozitive și scule pentru fabricarea în serie a pieselor, obliga la o tehnologie ocolită și cerea oamenilor o muncă de artiști.

Și din nou muncitorii uzinei au simțit în palma lor, calda strîngere a unei mîini de frate: 1 noiembrie, 1946... In cuptoarele de la turnătorie, clocotește fonta sovietică... Primele piese ale celui dintîi tractor produs în Romînia s-au turnat din fonta sovietică. In ajunul noului an, 1947, muncitorii s-au adunat nerăbdători în fața bancului de probă. Păreau ca niște tați, chinuiți de temeri și de emoții grozave, în anticamera unei maternități. Inginerul Anatol Delinski, unul dintre constructorii tractorului, a urcat la volan... Și, în tăcerea sufocată a sutelor de oameni s-a auzit primul păcănit de motor. Trăia! A pornit apoi, prin curtea largă a uzinei, urmărit de aplauzele și uralele părinților fericiți. Primul tractor românesc se născuse. El s-a numit I.A.R. 22 și acum e veteranul, străbunicul mai bine zis, al tractoarelor românești.

...1949... Cu un an mai înainte luaseră ființă primele gospodării colective... I.A.R. 22 a fost acela care a tăiat primele haturi și a unit pentru întîia oară ogoarele țăranilor individuali. Coloanele de tractoare, cu marca uzinei, se făcuseră cunoscute în multe colțuri de țară și își cîștigaseră aprecierea tuturor. I.A.R.-ul intrase chiar și în poezie, iar azi, 1958, el se află deja în istoria literaturii acestor ani. ...Și totuși, economia noastră cerea tractoare, mai multe tractoare, noi tipuri de tractoare... Dar pentru aceasta, fosta fabrică de avioane, cu rezervele ei posibilități productive, nu ajungea. Trebuia lărgită uzina, trebuiau construite secții noi, trebuia modernizat procesul de producție, trebuia utilaj modern.

Și iată că aceeași mînă fierbinte de frate le-a venit din nou în întîmpinare.

Prin înțelegerea între cele două state, la uzină au venit specialiști sovietici, ingineri și tehnicieni, oameni cu vasta experiență a cincinalelor și care au adus cu ei sufletul eroic al șantierelor comunismului.

Dacă-i întrebi pe muncitorii uzinei ce le-au dat prietenii lor sovietici îți vor răspunde printr-o monosilabă: „Tot!"... Intr-adevăr, cuvîntul exprimă *tot!* E un cuvînt care te conduce asemenea unui ghid prin uzină: „Oțelăria e nouă — construită după experiența sovietică, cu utilaj sovietic", îmi spune prim-topitorul comunist Dinu Nicolae. Cîteva date despre el: In 1944 era argat, s-a angajat mai apoi ca salahor la construcția noii oțelării. E azi prim-topitor fruntaș și dă 8 tone de oțel peste plan, în fiecare zi.

„Și turnătoria de fontă e nouă", — îmi spune topitorul Alexandru Muzsnai. In 1950 se angajase în uzină ca muncitor necalificat. A învățat într-un timp record să fiarbă fonta și acuma e topitor fruntaș. A reușit să reducă timpul de elaborare a unei șarje de la 3 ore la o singură oră.

„Dar mai e ceva, a ținut să precizeze într-o mărturisire, Oprea Victor de la sectorul de montaj. In tractoarele produse de noi și care ies vii de aici, din sectorul meu, a intrat mai mult decît metal, mai mult decît pricepere și muncă. A intrat ceva ce nu se poate estima ușor, a intrat suflet". Il îndreptățea o adevărată pagină de istorie, pe care a evocat-o simplu, fără nici un patetism exterior. A evocat lupta comună pentru fabricarea primului tractor românesc pe șenile K.D.-35.

„Era prin 1951, K.D.-ul fusese proiectat la Moscova, iar proiectele fuseseră trimise pentru execuție, la uzină. Se muncea mult... Noul fabricat nu trebuia să înlăture din producție bătrînul nostru I.A.R., așa că, acest nou copil al uzinei, K.D.-ul trebuia să se nască paralel. Era o problemă complicată de organizare a producției, o adevărată performanță tehnologică, în care priceperea noastră a trebuit din nou să ceară în ajutor experiența sovietică...

Creat la noi în uzină, K.D.-ul s-a născut, urmărit pas cu pas și piesă cu piesă de ochiul pasionat al specialiștilor sovietici veniți să ne ajute...".

Tovarășul Oprea își amintește apoi cum a făcut rodajul primului K.D. Era într-o sîmbătă noaptea. Omul se afla acasă și se odihnea. L-au trezit claxonul unei mașini și farurile care i-au luminat fereastra. Era directorul general al uzinei, Lomanov, care ținea ca tocmai Oprea să facă rodajul primului tractor.

Directorul era emoționat ca în fața unui eveniment suprem. Veghease toată noaptea și, în limuzină, alături de omul luat în pripă și cu mîi de scuze, își freca mîinile nervos. Tensiunea se comunicase dealtfel tuturor. Erau mîi de volți, în stare, dacă i-ar fi putut capta într-un fel, să călească oțelul... S-au oprit în fața bancului de probă, așteptați cu nerăbdare de sute de ochi... K.D.-ul a trecut examenul.

— N-o să te superi că te-am trezit, tovarășe Oprea.

— Tot supărări de astea să avem, tovarășe Lomanov.

1958... Anul acesta s-au împlinit zece ani de cînd Institutul „Ghiproavtoprom" din Moscova și-au trimis la Orașul Stalin specialiștii. Cu acest prilej, colectivul uzinei a trimis Institutului o scrisoare caldă de mulțumire. Am găsit răspunsul colectivului din Moscova din care am spicuit cîteva rînduri:

„Ne bucură vestea despre dezvoltarea uzinei Dv. într-un ritm relativ atît de scurt... Ne bucură succesele pe care le-ați obținut în fabricarea celor șapte tipuri de tractoare produse pînă acum. Acestea constituie o mărturie grăitoare că proiectul realizat cu ajutorul nostru și completat de Dv. s-a aflat și se află în mîini pricepute, — ne dă convingerea în succesele Dv. de viitor, pe drumul construirii socialismului în țara Dv.".

Imi revine din nou în minte imaginea țării, văzută de aici, de sus, din acest foișor ideal, de unde pe toate laturile se văd cîmpii, întinse cîmpii brăzdate de tractoare... Sînt mii de tractoare... Mii de activiști ai celei mai mari revoluții din cîte s-au întîmplat vreodată pe pămîntul nostru. O revoluție care schimbă într-adevăr, fața pămîntului, modificînd pînă și înfățișarea lui geografică. Iar instrumentele materiale ale acestei revoluții se produc aici, la uzinele „Ernst Thälman" din Orașul Stalin.

...Mă gîndesc din nou la vechile mărci ale aurarilor brașoveni și la răspîndirea și recunoașterea lor în întreaga Europă.

Se impune iarăși comparația cu mărcile faurilor noi din cetatea industrială de astăzi. Liniile trase de tractorul românesc și pornite de aici din centrul țării unesc Orașul Stalin cu 23 de capitale ale Europei, Asiei și Africei. Și asta, deocamdată...

S-a întîmplat un fapt remarcabil prin noutatea lui, în ansamblul de fapte neobișnuite ale revoluției. Constructorii de tractoare au devenit în scurtă vreme din învățăcei învățători, iar mașinile construite de ei au dus în scurtă vreme la mii de kilometri de granițele țării dovada vie a capacității lor creatoare. E încă proaspătă în amintirea constructorilor ziua în care s-a gătit pentru drum lung primul tractor românesc destinat exportului. Au urmărit cu toții, nerăbdători, toate preparativele călătoriei: construcția lăzii, ambalarea separată a părților fragile, gresarea abundentă a pieselor, înfășurarea, instalarea în compartimentul nou de scînduri în care tractorul avea să voiajeze. Il pregăteau să iasă în lume... A urmat ultima operație pe care a efectuat-o cu religiozitate un pictor adus special din oraș. Nu era vorba de o complicată lucrare de artă. Trebuia scris cu pensula, în englezește, o adresă... O asemenea lucrare merita totuși să fie comandată chiar și lui Grigorescu. Pleca peste mări și țări întîiul tractor, pe șenile, produs în Romînia.

Am găsit în ziarul uzinei, fotografii și scrisori venite din străinătate. Sînt scrisori și fotografii venite de la trimișii uzinei plecați pe urmele tractoarelor produse la ei.

Am văzut K.D.-ul nostru arînd lutul fertil din Delta Nilului, urmat de felahi... Am văzut într-o altă poză, același tractor, pe ogoarele hinduse de lîngă peșterile-temple de la Ajanta... L-am văzut în orezăriile birmane, pe colinele coreene, pe marile șantiere chineze, pe lanurile mătăsoase ale Vietnam-ului... O poză mi-a atras atenția îndeosebi. In jurul unui K.D. se aflau așezați roată un grup de tineri acoperiți cu pălării-umbrele din paie lungi de orez. Ascultau se pare o lecție de la un om înalt, spătos, care avea trăsăturile oamenilor de pe aici, de lîngă Carpați. Cursanții erau tractoriști vietnamezi, iar profesorul nu altul decît maistrul Ion Solomon de la Orașul Stalin. Scena avea drept cadru o pădurice din bambuși și s-a petrecut nu de mult, la 17.000 km. distanță de Romînia, în R.D. Vietnam. Maistrul Ion Solomon se află acum în India unde inițiază după cît se pare în tainele K.D.-ului, primul grup de tractoriști de pe Gange.

Citesc uimit pe colțul unei fotografii: „Amintire din gospodăria colectivă Sam Ho, de lîngă Marea Japoniei". In fotografie, un K.D. răstoarnă brazde, iar lîngă el, înconjurat de noii prieteni din acest capăt al lumii, mecanicul Dumitru Moraru.

Am văzut o scrisoare venită de la dispecerul Mihai Bîrzoveanu dintr-un S.M.T. chinez... O altă venită din Bombay, de la inginerul Vasile Dicu... O altă semnată Gh. Linteș — Cairo.

Nu sînt oare toate aceste fapte uimitoare? Nu țin oare de basm aceste brazde ale prieteniei pe care le trage tractorul nostru, de aici, de sub Tîmpa pînă la Oceanul Indian, sau pînă la Munții de Diamant de lîngă Marea Japoniei?

Urmărind destinul tractorului românesc, de la primul vis mijit în mintea comuniștilor, în anii grei de sînge și mizerie, și pînă azi la U.T.O.S. 27, mi s-a părut că parcurg itinerariul unei prietenii.

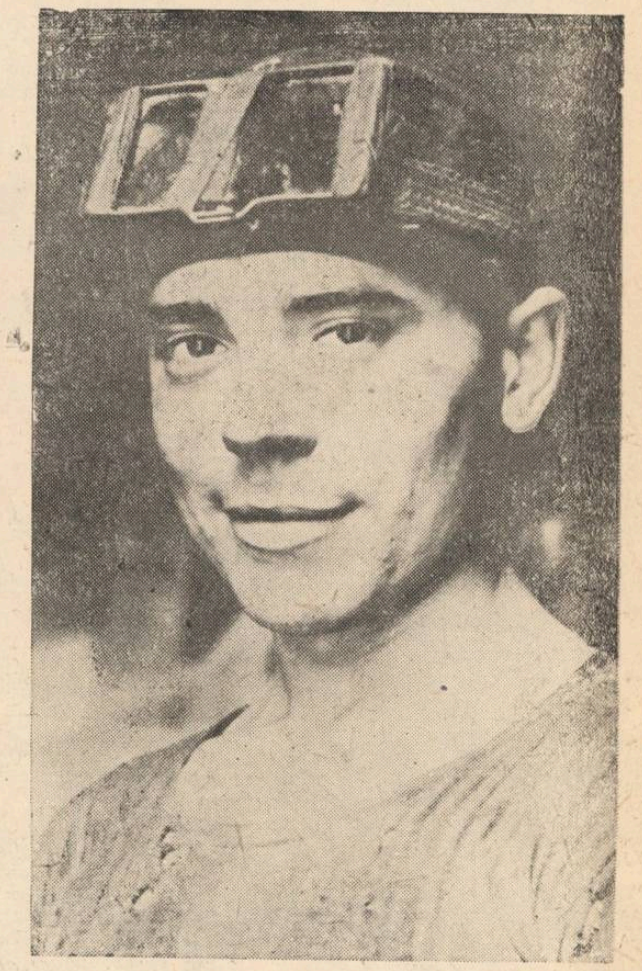

Oțelarul ION PUIA

★

Cine vizitează uzina de tractoare de la Orașul Stalin are surpriza să nu afle nimic din spectaculosul industrial cu care ne-a obișnuit însăși atingerea de cuvîntul „metal". Te întîmpină o arhitectură suplă, cu linii purificate și suprafețe vaste de sticlă, care atrag lumina. Uzina e o farmacie — și cuvîntul ar fi poate riscant, dacă în fiecare secție — la uzinaj, la forjă, în oțelării — nu te-ar întîmpina utemiști, băieți și fete, care mătură, curăță, culeg fiecare fir sau așchie de metal. Mi s-a spus că inițiativa are în primul rînd un rost economic. Constructorii sînt într-o adevărată campanie pentru economisirea metalului și scăderea greutății fiecărui tractor produs. „Mai multe tractoare din aceeași cantitate de metal" — e lozinca lor.

In această luptă a fost antrenată toată uzina și nu e zi în care la cabinetul tehnic să nu poposească 2-3 inovații sau propuneri de raționalizări menite să facă tractorul nostru mai ușor și mai perfecționat. Inițiativele curg iar specialiștii abia pridisesc să studieze eficacitatea și rostul fiecărei propuneri. Tractorul a fost din nou luat în studiu, piesă cu piesă, mădular cu mădular, și cercetat amănunțit cu un ochi pătrunzător și ingenios. S-au găsit rezerve și soluții neașteptate. Roțile tractorului se turnau din fontă. Maistrul comunist Gh. Petrache a dat ideea turnării lor din oțel. Sînt mai rezistente și ca atare cantitatea de metal se poate reduce la minimum necesar. S-au obținut roți mai suple, mai elegante și mai ușoare. Tractorul a slăbit dintr-o dată cu 40 de kg. Și propuneri de acest fel sînt multe. De la începutul anului și pînă acum s-au economisit peste 800 de tone de metal, ceea ce înseamnă vreo 200 de tractoare noi cîștigate în plus. Tractoare mai ușoare, mai rezistente, mai frumoase. Sînt un fel de bijuterii ale acestei arte noi în care am învățat să ne inițiem. Și constructorii de tractoare de la Orașul Stalin au confirmat formula lui Marx, după care omul produce și după legile frumosului.

Era într-o miercuri, spre seară. In fața bancului de probă duduiau cîteva sute de tractoare. La stația de cale ferată a uzinei, în fața rampei, așteptau cumînți, gata să fie îmbarcate și trimise spre ogoare, altele.

In vechiul burg, la Biserica Neagră, sub vastele cupole de piatră, sprijinite în pilaștri giganți, în pădurea de tuburi cu sonorități fascinante suna o fantasie de Johan Sebastian Bach...

Bucuria bucuriilor...

Nicolae MANEA
și
Mihail POP

noapte de aprilie

La Kerson, primăvara aprigului an 1918 era ploioasă și rece. In nopțile cînd patrulam de-a lungul străzilor pustii și întunecoase simțeam din plin vitregia acelei vremi mohorîte. Frigul și lapovița ne pătrundeau pînă la oase, iar întunericul din care pîndeau bandele contrarevoluționare, era nesuferit. Totuși, prietenia strînsă ce se legase între noi „cei trei nedespărțiți" cum ni se spunea, făcea ca toate greutățile să treacă aproape nebăgate în seamă. Intîmplarea făcuse ca un fost soldat sîrb, Milan, un matroz rus, Vania și eu, un marinar romîn, să ne împrietenim, să ne înțelegem de minune și să luptăm la un loc sub steagul roșu al revoluției.

Dormeam toți trei într-o mică încăpere de la etajul al doilea al sediului „Otreadului" (detașamentul de luptă revoluționar din Kerson). In mijlocul camerei se afla o sobă de tuci pe care o îndopam cu lemne pînă se făcea roșie. Dogoarea ei ne scotea rebegeala din oase, iar la lumina jucăușă a flăcărilor, buchiseam cărțile romînești confiscate la o percheziție făcută unui „alb". Erau cîteva romane, un volum de nuvele, o piesă de teatru, ba chiar și o carte cu tălmăcirea... viselor. Uneori povesteam bunilor mei prieteni subiectele cărților citite.

Trecuseră mai multe luni de cînd intrasem ca voluntar în detașamentul revoluționar din Kerson și cu toate că de pe frontul ucrainian veneau vești îngrijorătoare, aveam încredere în viitor. Era destul să te uiți în jur și să vezi ce fel de oameni sînt tovarășii tăi, ca orice fel de îndoială să-ți dispară din suflet.

Iată însă că într-o seară de aprilie, moartea începu să se plimbe pe străzile Kersonului, ca la ea pe moșie. Se repezea de la om la om, din casă în casă și secera viețile cu nemiluita.

Eram la cină cînd comandantul „Otreadului", matrozul Romanov, apăru în pragul ușii sălii de mese și strigă:

— Tovarăși! Fiecare la posturile de luptă. Cazacii hatmanului Petliura împreună cu trupele intervenționiste germane și austriece au pătruns în dispozitivul de apărare al Kersonului! Trăiască Revoluția!

Vania ne apucă de după umeri, pe mine și pe Milan, apoi spuse plin de nerăbdare:

— Acum fratele nostru „Max" are să-și spună cuvîntul!

„Fratele nostru Max" era o mitralieră „Maxim" dată în sarcina lui Vania, a lui Milan și a mea. Nu trecură nici două minute și încărcați cu benzi de cartușe și grenade, alergam trăgînd după noi mitraliera montată pe roate, către postul de apărare ce ne fusese indicat. Locul acesta se afla la întretăierea străzii „Suvorovskaia" cu Bulevardul Gării, lîngă teatru. Il așezarăm pe „Max" între niște saci cu nisip și așteptarăm.

Se scurse mai mult de un sfert de oră, dar nu văzurăm nici urmă de „alb" sau de intervenționist. Vania își aprinse o țigară. Milan făcu la fel, apoi spuse:

— Poate că nu-i decît un exercițiu pregătitor!

Vania trase un fum și înălță capul ascultînd încordat.

— Fraților — grăi el — se aude zgomot de copite.

— Or fi niscai copite de măgari — glumi Milan.

Nu isprăvi de vorbit și numeroase împușcături ropotiră în noapte. Străzile pustii din spatele nostru, hăuliră prelung.

— Fiți gata, fraților — strigă Vania. Uite-i, vin! Ochii lui străluceau.

Mă uitai înainte. Năvăleau ca un puhoi. Herghelii întregi, încălecate de cazacii albi ai lui Petliura, se repezeau spre noi, voind să ne zdrobească sub copite.

Vania îndreptă țeava „Maximului" într-acolo, iar eu și Milan așezarăm grenadele la îndemînă. La vreo 20 de metri de noi, pe celălalt trotuar al străzii, ascunsă tot după saci cu nisip, se mai afla o mitralieră. Era un grup de revoluționari ai gărzilor roșii muncitorești. Ei traseră primii, dar noi lăsarăm dușmanul să se apropie. Cînd socotii că au intrat în cîmpul nostru de tragere, strigai:

— Trage Vania! Trage ca și cum ai cosi un lan plin de neghină. Plimbă țeava dintr-o margine în alta a străzii, fără să te grăbești!

Și Vania începu să tragă. Pentru mine era botezul focului. Hei, ce minunat lucru era să ai o mitralieră și s-o auzi melițînd. Sotniile de cazaci albi avîntate în goana nebună a cailor, se prăbușeau la o anumită distanță de noi, de parcă o mînă nevăzută îi apuca de picioare și-i răsturna pe caldarîmul străzii, în vreme ce la gura țevii „Maximului" nostru o flăcăruie roșiatică pîlpîia necontenit.

— Trage în stînga, Vania, trage! răcni deodată Milan. Uite-i, se apropie de noi!

Cazacii care scăpaseră de sub cai înaintau pe lîngă ziduri, furișîndu-se ca niște umbre.

Apucai o grenadă și o aruncai chiar la picioarele lor. Primii cazaci sfîrtecați de schijele grenadei, căzură. Ceilalți fugiră înapoi, buimăciți.

— Fă ca mine, Milan — strigai eu — aruncă-le-o drept la picioare!

Aruncam grenade iar „Maximul" trăgea fără răgaz. După un sfert de oră, al treilea val de contrarevoluționari se retrase.

Răsuflarăm ușurați.

. . . . . .

Tocmai atunci zgomotul împușcăturilor se apropie din nou de noi.

— Noroc cu „Max" al nostru — zise Milan. Datorită lui, „albii lui Petliura" n-au să mai dezerteze. Cum se apropie albul de noi, „Max" îl „scuipă" drept în frunte. Poc! Complimentele noastre hatmanului Petliura. Să-l stăpîniți sănătoși!

Ce oameni minunați erau tovarășii mei de luptă. Ce caldă prietenie ne lega!

— Vitea — vorbi Milan — ție nu ți-e frică de moarte?

Inghiții în sec. Nu voiam să mint.

— Mi-e frică, dar nu întotdeauna...

— Astea vreau să știu: cînd anume ți-e frică?

— Uite, acuma nu mi-e frică. Dacă aș fi singur, da. Dar vă am pe voi, pe „Max" și grenadele astea. Cum să-mi fie frică!

— Aiurea! făcu Vania. Mie mi-e frică. Vine un glonț rătăcit și trosc! Ai terminat cu viața. Nici nu știi cînd mori!

— Deci, dacă nu știi cînd mori, de ce să-ți mai fie frică, Vania. Nu-i așa? Și-apoi mori luptînd pentru libertate.

— Are dreptate Vitea — întări Milan.

Discuția noastră se încheie aici. Din nou se auzi ropotul copitelor căzăcești și mitraliera muncitorilor roșii se porni să tușească.

— Mai lasă-l puțin — îl sfătui Milan pe Vania care tocmai pusese mîna pe trăgaciul lui „Max".

Vania îl ascultă, dar peste cîteva clipe, cînd călăreții apărură ca un val întunecat, începu să tragă. Se chircise peste mitralieră și trăgea, trăgea.

— Mirosul ăsta de iarbă de pușcă te scoate din minți! Te-nbată! strigă sîrbul la urechea mea.

Vania trăgea. Eu și Milan aruncam grenade, iar în jurul nostru zgomotul era asurzitor. Nu-mi mai puteam auzi nici răcnetele de bucurie pe care le scoteam cînd loveam în plin. Uitasem de viața mea. Nu doream altceva decît să văd cît mai mulți dușmani răpuși.

„Max" nu mai tăcu decît atunci cînd ultima bandă de cartușe se sfîrși.

— Patroni, scorei! Davai, patroni! strigă Vania cerînd benzi. Sării peste sacii de nisip care ne adăposteau și alergai la muncitorii de peste drum. Căpătai două benzi. Nici ei nu mai aveau prea multe. Traversînd strada mi se păru că trec printr-un roi de bondari. Gloanțele bîzîiau care încotro, după vreun suflet de om.

„Max" începu să cînte din nou. Da, era ca un cîntec... Și nu era de loc o zminteală să ți se pară așa ceva, pentru că atunci cînd cîntecul mitralierei se sfîrșește și dușmanul atacă nici un alt cîntec nu-ți mai poate mîngîia auzul.

Deci „Max" cînta. Cînta, dar și cele două „partituri" se sfîrșiră. Atunci Vania apucă arma, o încărcă și-mi strigă rîzînd:

— Nu te lăsa Victor!

De ce-mi zicea Victor? Era prima oară cînd îl auzeam spunîndu-mi astfel.

Aruncam grenade și eu și Milan. Mă durea mîna. Deodată amuți și mitraliera de peste drum. Vania se uită într-acolo, sări peste saci și se reîntoarse cu alte trei benzi.

— Mitraliera lor s-a înțepenit — zise el și băgă una din benzi în gura lui „Max" care abia aștepta să „scuipe" în gloata de albi.

Deodată Vania duse mîna la umărul stîng și-și plecă bărbia în piept.

— Bratva — murmură el — m-au omorît, bratva! Dragii mei!

Se rostogoli lovind în caldarîm cu umărul rănit. Scrîșnind din dinți, apucai mînerul mitralierei. Strigai:

— Milan, ai grijă de el. Pierde sînge. Pe ăștilalți nu-i las eu să se apropie de noi!

Acum „Max" nu mai scuipa, ci împroșca foc. Și nu trăgeam aiurea, pe unde s-o nimeri, ci cam pe la înălțimea coșului pieptului. Cazaci nu se mai vedeau. Erau nemți infanteriști, gardiști albi și tot felul de lighioane. N-aveam timp să-i întreb ce sînt. Cei ce se apropiau, se îndoiau de mijloc și cădeau înainte, cu capul în pămînt.

Milan îl întoarse pe Vania cu fața în sus, se uită la el, apoi cuprins de o furie oarbă se ridică și fără să se mai ferească începu să arunce grenade de-a valma, unde nimerea. Intelesei ce s-a întîmplat cu Vania și lacrimi nestăpînite îmi umplură ochii. Băgai și a treia bandă. Vania ședea nemișcat, cu ochii deschiși, cu buzele crispate de durere, așa cum îl cuprinsese moartea.

— Du-l la o parte, lîngă zid — spusei lui Milan — altfel o să-l calce bestiile astea în picioare!

Sîrbul îl luă în brațe și-l duse lîngă zidul casei. Se aplecă, îl sărută și veni lîngă mine.

— Ia-ți și tu rămas bun, Vitea.

Il lăsai la mitralieră și-mi luai rămas bun de la Vania. Obrajii lui mai erau calzi. Il sărutai, îi apăsai pleoapele cu mîna și înecat de durere, mă apropiai de Milan.

— Haide, frate. Să ne retragem spre port!

Trăgînd mitraliera după noi, ne furișarăm pe lîngă ziduri. La cotul străzii, mă oprii. Trăsei cîteva rafale în urmăritori și plecarăm din nou. Alergam cît puteam.

Nu trecu mult și gloanțele începuseră din nou să ne șuiere pe la urechi. Și iată că Milan își domoli mersul. Mă oprii. Se ținea cu mîinile de șale.

— M-au lovit, Victor — gemu el.

Lăsai mitraliera și mă repezii să-l susțin.

— Unde te-au nimerit, frate?

— In coapsă, Victor. E groaznic. Lasă-mă aici!

Și el îmi spunea Victor. Doamne, de ce-mi spunea astfel?

— Milan — răcnii eu de ciudă — cum crezi că am să te las în mîna lor?

— Lasă-mă! N-are nici un rost. Fugi tu și scapă de vei putea. Cineva tot trebuie să trăiască și să-și amintească de prietenia noastră! Du-te Vitea! Du-te!

Cum ar fi putut vorbi altfel un om ca Milan? El era prieten, frate, ostaș, tovarăș. Era un om minunat și chiar așa a vorbit. Dar eu nu l-am ascultat. Cum aș fi putut să-l ascult cînd era vorba de viața lui, iar viața lui îmi era atît de dragă? I-am pus mîinile pe după gîtul meu și luîndu-l în spate, am pornit mai departe, trăgînd și mitraliera după mine.

Incepuseră să se ivească zorii. De undeva, din depărtări de necuprins cu ochiul, soarele împroșca bolta cu o lumină trandafirie. Alergam. Priveam la geana zilei, care abia se deslipise și în mintea mea se perindau vertiginos fel de fel de gînduri. Mîinile lui Milan se încleștară de grumazul meu. Respiram greu și vederea îmi slăbise. Vedeam ca prin ceață. Inima-mi bătea să spargă coșul pieptului. Mă simțeam sleit de puteri, și îmi spuneam într-una:

— Doamne, ajută-mă să-l scap cu viață. Hai, doamne! ajută-mă! Dă-mi putere, doamne, sau ce drac vei fi!

Nu mai puteam!

— Frate, strigai aproape sufocat — slăbește puțin mîinile din jurul gîtului. Mă înăbuș!

Atunci, ca din senin, mă trezii în mijlocul unor matrozi încinși cu benzi de cartușe, cu arme în mîini. Văzui pe matrozul Grișa de la „Otread" apropiindu-se de mine, și-mi pierdui cunoștința.

★

Cînd mi-am revenit, primul meu gest a fost să duc mîna la gît și să mi-l descleștez de strînsoarea brațelor lui Milan. Dar gîtul mi-era liber și respiram în voie. Sub trupul meu întins pe o punte de fier, simțeam vibrația unei mașini, iar în urechi mi-ajungea fîșnetul unor valuri. Alături de mine se afla Milan. Chipul lui era galben ca para lumînării. Buzele-i, mai albe decît creta, se înțepeniseră într-un ultim surîs.

Grișa, cu fața întunecată de tristețe, ne privea cînd pe unul, cînd pe altul.

— Milan a murit acum un ceas. Știam că sînteți prieteni buni și am așteptat să-ți revii. Ia-ți rămas bun de la el, Victor Maneli!

Să-ți iei rămas bun! Cum poți să-ți iei rămas bun de la un trup rece? Totuși, trupul acesta împietrit avusese mai înainte o inimă care îl încălzea. Dar, ce inimă! Nu era pe lume ceva mai prețios decît o astfel de inimă!

Ii vorbeam cu glas tare și el părea că mă ascultă pierdut pe gînduri:

„Tu, Milan, spuneai odată că vrei să izbîndească revoluția, să fii un om liber și să te însori? Nu-i așa? Apoi vroiai să iei de nevastă o rusoaică frumoasă, cu picioare lungi și piept tare. Voiai șase copii, să-ți facă, trei fete și trei băieți! Așa-i Milan? Și ce mai doreai. Doamne, ce mai voiai? Da. Pînă atunci doreai o femeie care să te iubească și să-ți strîngă mîna cu dragoste. Ce lucru simplu pentru milioane de oameni! O nimica toată: puțină dragoste din partea unei femei. Dar un glonț ți-a rupt cumpăna trupului și te-a ucis. Milan nu mai este. Un trup rece, o față care nu zîmbește, nu poate fi a lui Milan! Am să rămîn cu amintirea prieteniei noastre, Milan. Am s-o port totdeauna în mine, bratva, și unde voi vedea gardist alb de-al lui Petliura sau un contrarevoluționar, am să te răzbun, Milan!"

Grișa, ceilalți matrozi, se uitau la mine. Erau și ei triști. Muriseră mulți revoluționari în noaptea aceea. Și poate că aveau să mai moară mulți. Dar în fiecare om se întețise aprigă dorință de luptă și de răzbunare. Era un spirit nou? Nu. Spiritul acesta dăinuia de secole și trecea din om în om, de la o generație la alta. Era spiritul care îl îndeamnă pe om să se scuture de jug. Era arzătoarea dorință de a trăi liber împreună cu cei pe care-i iubești.

Voiam să plîng, dar nu puteam. Ochii îmi erau uscați, gîtlejul ars, iar mintea mi se întuneca din ce în ce mai mult.

Izbutii totuși să înțeleg ce spunea Grișa, ajutorului său:

— Mîine, cînd ajungem la Simferopo', trebuie să-l lăsăm într-un spital. Are febră.

Apoi, multă vreme n-am mai știut de mine.

Fragmente din romanul *„Anii de foc"*.

Desen de Octav ILIESCU

Neculai TĂUTU

CALUL

Ne însoțea din Vlașca, mereu ducînd sacale;
Urechile-i pleoștite aveau bănuți de schijă,
Deprinse și războiul trecînd printre rafale,
Doar cetina și mușchiul îi mai purtau de grijă.

Mai morfolea, de foame, o coajă de rășină,
Cînd l-a pălit un glonte rătăcitor, în gleznă,
Căzu între hulube pe pajiștea străină,
Parcă-ntinzîndu-și botul spre ciutură, în beznă.

Și cei deprinși cu moartea n-au cutezat să vadă
Durerea cum i-am stins-o în păduricea deasă,
Că sîngele curgîndu-i în picuri pe zăpadă
Prea mirosea, al naibii, ca fînul de acasă.

Din „Carnet de front"
August 1944 — Mai 1945

Teodor BALŞ

La fîntîna „Mioriței"

Țăranului moldovean căzut în luptele de la Băneasa, lîngă fîntîna „Miorița", în august 1944.

Noapte fără lună. Stelele adună
lacului pe geană solzi mărunți de mreană.
Țevi de carabină înfloresc lumină
și mitraliere muște din tăcere
secerînd feeric snopii de-ntuneric.
Moartea în Băneasa își ascute coasa.
Stăm pe buza gropii. Lîngă noi plîng plopii
retezați de-obuze...
Viermuiesc fasciștii-n coasta porumbiștii
printre morți și tunuri. Curg spre zare drumuri
cu armate-n spate. Jerbe de grenade
zdrumică pămîntul. Rupt de schije, vîntul
s-a-necat în ape. Simt de mine-aproape
șoaptă sugrumată:
— Ți-aș întoarce, tată,
inima acasă, dar acu-s la coasă
și cositul meu este lung și greu.
Dacă n-oi veni către zori de zi
îți las ție-n seamă tot ce n-am făcut...
S-a prelins în lut șoapta — și-a tăcut...
Glontele i-a spart cerul frunții, lat.
Celui ce-a căzut
casă i-am făcut, cu ferești de lut.
Și-l plîngeau trei frați: plopii retezați;
și la nunta lui, peste zări sihlui,
ca de sînge stea mi se arăta.
Și din răsărit ápoi au venit
soli de l-au cinstit
din catiuși cîntînd, cerul luminînd.
Și pe umbra gropii se plecară plopii
frunzele să-și sune, somnul să-i îngîne
sîngele țărînii: apele fîntînii...

Niculae STOIAN

Descoperirea Patriei

Patrie, iubirea alor mei,
Dorul lor cum altul nu mai este,
Preschimbate-n munți și șesuri, ca-n poveste,
Și în fier, și-n grîne, și-n țiței,
Și în viers de tulnic, sus pe creste,
Patrie, iubirea alor mei!

Nouă ni te-arăți abia acum,
Ca dintr-un blestem desferecată,
Tu, doar bănuită altădată
Dincolo de-al fabricilor fum
Și de zarea-n lacrimi înecată.
Nouă ni te-arăți abia acum.

Că erai pe-aproape, lîngă noi,
O știam, nu doar din cărți, prea bine.
Nu odată am pornit spre tine,
Cum din munți al apelor puhoi
Inspre Dunărea albastră vine.
Tu erai pe-aproape, lîngă noi.

Nu averi ca pe avari Columbi
Ne momeau în depărtări, morgane,
Nici n-avem de-nfrînt doar uragane,
Cît Carpații valuri mari de plumbi
Ne izbeau, făcînd din munți gorgane.
Nu averi ca pe avari Columbi...

Drumul către tine — sfînt îndemn
Spre Augustul cel de roade coapte,
Ca un Drum al Robilor în noapte,
Poartă la răspîntii cîte-un semn:
Treizeș'trei sau Nouăsuteșapte;
Drumul către tine — sfînt îndemn.

Dar nici azi nu ne ieșeai în prag
Cu-a ta pîine dulce și cu sare
De n-aveam — eroică chemare —
Călăuz Partidul nostru drag,
Descoperitorul țău cel mare
O, nici azi nu ne ieșeai în prag.

George DEMETRU-PAN

Nocturne

Stă luna, străjă, arc întins pe cer;
Și aștrii, ca troheii lui Homer,
Beteala peste codri și-o desfac —
Trag punți de briliante peste lac.

De strajă inimi stau — a mea și-a ta;
E-n mintea noastră Cartagèna-n scrum.
Și e Verdunul... Hiroșima... S-a
Intemeiat în noi spre zări un drum.

Ascultă graiul aștrilor — sever;
Ca torțe ard, și-n străluciri ne cer
Să fim ca dînșii, puri și luminați —
Cuvînt de aur au: veghiați...
veghiați!

Stelian FILIP

Pescărușii

Cînd își înalță zborul spre spații de eter,
Alunecînd molatec în zarea sinilie,
Par pescărușii coale nescrise de hîrtie
Pe care mîna zilei le-a aruncat din cer.

La fel cum ciocîrlia legată-i de cîmpie,
Pe ei îi leagă marea; aici trăiesc și pier
Iar zbaterea aripei cu licăr efemer
Nicicînd deasupra stepei uscate nu-ntîrzie.

Odată doar, la țărmul unitelor cîmpii,
Eu i-am văzut pierzîndu-și busolele prin ceață
Și îndemnîndu-și zborul cu glasuri de copii

Spre inima Dobrogei, cea fără de hotare,
Cu-nvălurate holde albastre-n dimineață,
Pluteau, pluteau departe, și se credeau pe mare.

Octavian PALER

Omul acela...

...Ușa celulei i-a tăiat pașii,
închizîndu-se după el ca un dosar sigilat.

Și din toată viața de afară,
i-a rămas numai un vîrf de ramură
care se legăna trist
lîngă zidurile pe care se pietrifica mucegaiul.
Nu știa cum arată copacul,
sau poate că nu era un copac.
Întîlnea doar același punct tremurat,
suspendat, singur, în aer
lîngă gratiile pe care se prelingea rugina
ca o dîră de sînge-nchegat;

ca și cum din toate vorbele știute odată,
îți e îngăduit să mai pronunți o singură silabă,
ani de zile doar aceeași silabă.
Ca și cum ai vedea mereu doar un deget
și nu poți să afli
dacă-i al unui om bătrîn sau tînăr,
dacă omul are ochii albaștri sau negri,
dacă e vesel sau trist.

Omului care a stat aici în celulă
îi înăbușe auzul
tăcerea mormîntului acesta de piatră,
tăcerea lanțurilor care picoteau pe ciment
ca o fiară gata să sară.

Omul care a stat aici
a văzut timpul curgînd,
pe un capăt de creangă.
Acolo lăcrăma, verde, o singură frunză
și ieșea, ca o furnică la soare, numai un mugur.
Aceasta-nsemna: primăvară...
Și mai tîrziu, lîngă ziduri, în aer
se aprindea încet o luminare de ceară,
o singură luminare de ceară.
Se-ngălbenea o frunză.
Iar cînd n-o mai vedea
ferindu-se speriată de gratii,
omul știa că venise toamna în țară...

Un copac necunoscut
îi arăta din curte cu degetul timpul
pe cadranul albastru al cerului
prins între ziduri pe care se pietrifica mucegaiul.

Omului care a stat aici
îi încălzea dragostea pentru țară
fiecare picătură de sînge.
Și din toată țara,
el vedea numai un capăt de creangă,
un punct care tremura lîngă ziduri, afară.

Nu-i cunosc numele.
Știu doar că l-au adus aici
pentru că era comunist.

Și de la el a rămas o singură urmă:
Un profil de copil
zgîriat cu unghia pe zid.

Mă uit la desenul șovăitor
și mă doare, mă doare copleșitor:
un om a urmărit curgerea timpului
pe un capăt de creangă;
un om a desenat un profil de copil
cu unghia pe un zid de celulă,
unde-i înjunghiau cerul cuțitele gratiilor
și lanțurile picoteau pe ciment
ca o fiară,
ca o fiară gata să sară.

Ion PETRACHE

Popas în vie

Trecusem peste cîmpuri arate de șenile,
Purificînd cu sînge pămîntul, pas cu pas,
Și între două lupte-n amurgul unei zile,
În vie, pe Tîrnave, făcurăm un popas.

In pacea ruginie pluteau arome coapte,
Pe cînd mantaua aspră mai mirosea a fum
Și-un cîntec de pe Volga mi-a înghinat în noapte
Tovarășul de luptă, de visuri și de drum.

Cînd am pornit la ziuă, bătrînii nuci din zare,
Parcă simțind că moartea i-a pus pe frunte semn,
L-au petrecut cu umbra spre ultima-ncleștare
Și-n fața jertfei sale s-au înclinat solemn.

. . . . . .

S-au copt, înmiresmate și dulci, roadele firii,
Din soare-și soarbe toamna aprinsele culori.
Au lăcrimat ciorchinii în viile-amintirii
Și-i mustul cum e cerul la răsărit în zori.

Iar eu mă-ntorc să-mi caut tovarășul de luptă,
Cînd își deschide via tomnaticele porți
Și las un strop să cadă din cupa ne-ncepută
Precum e obiceiul, în cistea celor morți.

Ion BĂNUȚĂ

Peisaj de iarnă la Buchenwald

Platoul lat și viu, spînzurătorile,
mai sus pădurea neagră, apa, ciorile...
Alături sînt cuptoarele, șir de cîrlige,
și strigătul ce urcă sus pe catalige
și peste tot nepăsător, văzduhul,
pe unde țipă, după trupuri frînte, duhul!...

E zi? E noapte neagră? Ce se-ntîmplă?!...
Fiorul sfredelește greu în tîmplă.
Oglinzile de gheață-s pregătite.
Lui Dumnezeu și Hitler, pe șoptite,
S.S.-ul le-a adus la cunoștință:
— Un dans de trecere în neființă!

Și jocu-ncepe, în picioare goale.
Pădurea tremură încet din poale.
Din tobele de ger vărgații sună...
Au dansatorii ochi sticloși, de lună,
se-nvîrt în cerc, în cercul de pistoale...

Și gheața s-a topit! Pămîntu-i moale!
Și parcă-s flori și s-au deschis caișii!
— Să fie duși sub bolți și arși uciși!

Dar unul, strigă-n dans, ca marea în turbare:
— Ce văd? Pădurea albă pleacă la plimbare?...
Ba nu! In văi copacii se răstoarnă
și-și fac din rădăcină corn și goarnă
și goarnele imense, sună, sună,
și-i noapte-adîncă, ba e soare, lună!...

O gură s-a căscat să-nghită cerul!
Călău-și potrivi în grabă fierul
să taie apele, pămîntul, pomul,
sub plumbul lui să moară floarea, Omul,
dar i se frînse sabia și ghiara...
Se prăbuși-n genunea morții fiara,
și azi, de alții ar vrea din nou s-o-nvie,
ISTORIA le va ciopli sicrie.

Alexandru ANDRIȚOIU

Azi

Să fim ai zilei de azi, ai zilei de azi
Căci numai astfel sîntem ai zilei de mîine.
Turnați deci betonul de azi
în rezervor, la Bicaz,
ca să irumpă luminile pure de mîine!

Intindeți deci țevile-albastre de oțel pe sub lan,
pe sub lan, pe sub munți,
pe sub munți, pe sub ape.
Ca mîine, să cînte, să freamăte gazul metan
prin Magistrală, ca peste strune și clape.

Ieșit-a semănătorul ca azi să arunce semință
și mîine vor crește bucatele susurătoare.
Sondorul forează pămîntul cu stăruință
și mîine țițeiul sui-va-n văzduhuri fîntîni țîșnitoare.

Am multe-amintiri. Orice om e-o istorie, poate —
orice om e o cronică vie ce scrie ardent.
Am cetit în pămînt strămoșesc toate oasele pietrificate,
dar eu sînt mai presus cetățeanul legat de prezent.

Căci fără prezent viitorul se surpă
și n-are-nțeles începutul,
prezentu-i hotarul de aur întins peste timp.
Scrutez de pe el viitorul
și se limpezește trecutul,
din el pot visa nemurirea și prin veșnicii să mă plimb.

Să fim deci ai zilei de azi! Toți ai zilei de azi,
intrînd în prezent ca în mările sudice istmul,
Betonul turnat în rezervor la Bicaz
e-o temelie pe care s-o înalțe comunismul.
Să fim deci ai zilei de azi,
căci doar așa va rămîne
poarta severă deschisă către ziua de mîine

~

Ștefan ȘEITAN

600.000.000!

Acolo, departe,
unde soarele înainte de a ajunge la noi
culege șase sute de milioane de zîmbete,
acolo
unde civilizația se măsoară-n milenii,
se întinde peste ape și munți
țara pagodelor însorite.

In fiecare dimineață
soarele s-a învățat
să inunde noi ferestre deschise.

Ape molcome
își piaptănă cu gigantice stăvilare
fuiorul valurilor înspumate.
Cresc uzine, orașe,
cum cresc oamenii și orezul.
Oamenii se grăbesc pînă clipesc stelele,
neobosiți,
voind parcă să priponească soarele sus,
în mijlocul boltei de-azur.

Pe coama Marelui Zid
a poposit ca un stindard
cîntecul zilelor noastre.
Il cîntă șase sute de milioane de inimi.
Ecoul lui
saltă peste dealuri și munți,
umple cîmpiile-ntinse,
coborînd din văzduh
pînă în măruntaiele minelor.

Cine încearcă să curme cîntul celor șase sute de milioane?

Cine vîntură praful de pușcă,
sfidînd vulturii Himalaiei?

Luați aminte, pirați!
Cînd pumnul celor șase sute de milioane
va sparge oglinda Pacificului,
se vor ridica valuri mai înalte decît statuia Libertății!

~

Violeta ZAMFIRESCU

Printre smochini și palmieri

Printre smochini și palmieri,
Mîngîindu-i cum mîngîi o mînă iubită,
Am adunat genele să zăresc ca prin sită
Pașii desculți ai revoluției de ieri.
Marea cînta și nu le-auzea
Ecoul, uriașa lor prelungire,
Vibrînd puternic în inima mea
Prin milioane de fire.
Cîți ani sînt? Cîți ani sînt
De cînd firul ierbii subțire
Plîngea în neștire?
De cînd apele erau prea limpezi, prea vii,
Pentru tălpile pămîntii ale omului
Ce căznea să se ție din robie-n robie.
Zburau păsările amețitor de sus.
Nu le vedea robul cu gîndul la copii și la pîini dus.
Uneori și-aduna obrazul în mîini,
Alteori blestema,
Că dintr-un capăt de lume spre altul,
Numai banii suri cîntăreau înaltul, bucatele, omul...
Cîți ani sînt,
De cînd norodul Rusiei, blînd,
Amarnic s-a ridicat tremurînd de mînie?
Dacă pașii lui Marx ar fi putut pe cărările vieții să mai întîrzie
Ar fi îndrăgit mult acest sovietic pămînt.
Aici a pornit bucuria și chinul facerii grele,
Aici, acel minunat dialectic tumult
A slobozit din brațe zborul roșiei stele.
Am adunat genele să zăresc ca prin sită
Pașii desculți ai revoluției de ieri.
Eram printre smochini și palmieri,
Mîngîindu-i cum mîngîi o mînă iubită.
Eram într-un port sovietic,
Țărmul și-aprindea stea după stea
Și marea cînta, cînta.

Încă nu era sfîrșitul

de Nicolae JIANU

Publicăm un capitol din volumul al doilea al romanului Izvorul roșu. Cu episodul de față ne găsim imediat după actul naționalizării.

Minerii din Valea Izvorului Roșu puși în fața unei tentative de sabotaj din partea unor elemente dușmănoase strecurate în conducerea Ministerului din acea vreme, își apără cu hotărîre cuceririle.

La Izvorul Roșu, puțin după miezul nopții, patru autocamioane mari rupseră liniștea satului și-l cuprinseră în lumina puternică a farurilor. La ceasul acela nici cîinii nu erau treji și mașinile trecură iute, îndreptîndu-se spre mină. Cea dintîi lumină violent tăpșanul din fața galeriei și în valul de lumină se ridică umbra unui om. Era Gligor Cozonac, paznicul. De cînd i se prăpădise calul, de cînd pe el îl chinuiau tot mai aprig *reumele*, îl făcuseră paznic. Îi dădură și o pușcă veche, rătăcită prin magazia minei, o armă militară din vremea primului război. Gligor scotoci prin lăzile lui și găsi un chipiu vechi de pe timpul cînd fusese pădurar. Îl încercă, văzu că-i vine bine și nu se mai despărți de el. Trecea așa pe **ulița satului**, cu pușca la spinare, cu chipiul pe-o sprînceană și nu vedea că în urma lui fac haz femeile și copiii. El, dimpotrivă, se simțea ocrotitorul lor, apărătorul unei avuții pentru care trebuia să răspundă și în fața lui Dumnezeu. Să nu se fi apropiat om străin de galeria nouă! Cozonac striga din rărunchi:

— Stai că trag... spune de acolo ce nevoie ai...

De tras nu putea, că n-avea gloanțe, dar pușca lui ajunsese de pomină. Îl mai batjocoreau unii, dar el se făcea că nu aude. Știa omul că așa-i în lume. Parcă de calul lui nu-și bătuseră joc? Dar toți au plîns cînd i-au scos trupul bătrîn și înghețat din galerie.

Cînd mașinile ajunseră la gura minei, Cozonac era de mult în așteptare. Îl izbi lumina și se cam pierdu, dar ridică brațul cu autoritate și stătu curajos pînă cînd camionul aproape îl atinse cu bara. Coborîră cîțiva oameni, dădură bună seara și întrebară de director.

— Apăi directorul nostru doarme și el ca toți oamenii, răspunse Gligor. Dar cine sînteți dumneavoastră?

Oamenii nu-i răspunseră și se sfătuiră puțin între ei. Unul înalt și tînăr zise:

— Și unde stă directorul Șteț? Suie-te în mașină și adu-l încoace, că avem treabă. Dar repede...

Gligor fu foarte mirat și spuse fără șovăire:

— Eu de-aicea nu mă urnesc, tovărășele. Mergeți dumneavoastră la vale, în sat. Cum treceți de gater, dați de un pod și se face un drum la deal. Acolo stă el, strigați-l că se scoală numaidecît. Dar cu ce treburi sînteți?

Străinii nu răspunseră nici de astă dată, dar nu mai stăruiră. Doi dintre ei, cu fețele cam obosite, se duseră spre cea din urmă mașină și-i spuseră șoferului ca să întoarcă. Farurile clipiră, își trecură lumina peste brazii din jur și camionul porni la vale.

Găsiră greu casa lui Șteț Iacob, după ce s-au oprit la toate podețele, au strigat, au trezit cîinii, au făcut o zarvă nemaipomenită, de s-a sculat tot satul. Cînd ajunseră la Șteț, Marica era afară, astîmpără cîinele și-i întîmpină pe oamenii care stăteau la poartă. Cu un sumăiaș în spate, Iacob ieși și el din casă.

— Dumneata ești directorul? se auzi din întuneric.

— Chiar eu, răspunse Șteț, apropiindu-se.

În aceeași clipă se aprinse o lanternă, parcă cineva ar fi vrut să se convingă că în adevăr el era cel căutat. Șteț nu avea chiar înfățișare de director. Era mai mult un fel de țăran, cu cămașă de cînepă și pantaloni de postav vînăt. Mai era și Marica alături, cu trupul ei uscat, îmbrăcată ca orice femeie de pe valea Someșului. Poate că drumeții erau și ei surprinși, că ezitară puțin, apoi unul dintre ei zise:

— Eu sînt inginerul Constantinide de la Baia Mare... fii bun îmbracă-te și hai cu noi. Am venit să luăm niște mașini...

— Să luați niște mașini? făcu Șteț contrariat. De la noi mașini? Iaca vin îndată. Da nu vreți să intrați puțin la noi? Oți fi flămînzi, veniți de la drum...

Cei doi se uitară iute unul la altul și Constantinide zise:

— N-am vrea să deranjăm, dar să intrăm puțin, hai Iliescule... ține cîinele, doamnă, să nu ne lase fără pantaloni pe-aicea...

Glumind astfel, intrară în casă. La lumina puțină a lămpii li se văzură chipurile. Constantinide era un om trupeș, cu o figură prelungă și frunte înaltă, pleșuvă. Celălalt, mai pirpiriu, nebărbierit și mai stîngaci în mișcări. În timp ce Șteț se îmbrăca în săliță, Marica îi studia pe oaspeți cu privirea ei înghețată. Nu părea mulțumită de această vizită în puterea nopții și sufletul ei de femeie o îndemna să nu se aștepte la vești bune. Se apucă să facă focul și în cîteva clipe vreascurile trozneau în vatra afumată.

— Ia spuneți, tovarăși, ce vînt vă aduce? zise Iacob Șteț intrînd în casă.

Constantinide îl măsură încă o dată, parcă neștiind cum să-i vorbească acestui om prea modest la înfățișare, dar care era totuși directorul minei. Răspunse foarte degajat, aprinzîndu-și țigara.

— Am primit ordin de la minister să ridicăm de la dumneavoastră, un compresor, un rezervor de aer, două mii de metri de cablu de funicular și douăzeci de vagonete. Avem patru camioane, vrem să încărcăm chiar în noaptea asta și te-am ruga să ne dai oameni de ajutor.

Deși era evident efortul lui de a vorbi liniștit, ca de la om la om, Constantinide spuse toate acestea pe un ton hotărît și poruncitor. Șteț se așează pe marginea patului, își frecă puțin bărbia și spuse zîmbind:

— Adică toate mașinile noastre, că mai mult nu avem. Apăi noi, tovarășe ingineri, așteptăm să ne mai dați. Cum vine asta?

Constantinide dădu mîinile în lături și zise cu blîndețe:

— Eu, dragul meu, nu-ți pot da nici o lămurire. Așa am primit ordin. Dacă vrei să-l vezi, uite-l.

Scoase din portofel o hîrtie și i-o întinse lui Șteț. Acesta o luă cu un fel de teamă și citi: *„În conformitate cu hotărîrea comisiei de coordonare, exploatarea dvs. urmează a fi comasată. Veți pune la dispoziția exploatării Săsar următoarele utilaje...“* Urma lista materialelor pomenite mai înainte de Constantinide, apoi semnătura directorului general al minelor, Gogu Strechescu. Șteț Iacob mai citi încă o dată, se ridică în picioare și spuse cu glasul stins:

— Dar nouă nu ni s-a spus nimic, nu ne-a întrebat nimeni. Nu, nu puteți încărca în noaptea asta. Trebuie să anunț comitetul de întreprindere, sindicatul, pe toți minerii. Aici e vorba de soarta lor, nu de niște mașini. Eu nu pot să fac nimic. Faceți bine și așteptați pînă dimineață.

În fața acestei hotărîri, Constantinide își păstră cumpătul și zise cît putu mai blînd:

— Bine, dumneavoastră procedați cum credeți, dar eu am ordin să iau mașinile, dimineață trebuie să fiu la Baia Mare, camioanele sînt în producție. Eu te rog să judeci bine.

— Nu, nu putem aștepta, în nici un caz nu putem aștepta pînă dimineață, făcu și cel pe care îl chema Iliescu. Ce mai, ordinul e ordin! adăugă cu un fel de mînie copilărească.

Șteț se întunecă. Acum cuvintele laconice din hîrtia ministerului începeau să crească în mintea lui, să capete înțelesul lor adevărat, uluitor de adevărat. Și oamenii aceștia, necunoscuți, străini, doi slujbași oarecare, se grăbesc, cer chiar ca minerii cu mîinile lor să urce mașinile în camioane. Zise răspicat:

— Nu am nici o putere. Ordinul nu ne-a fost trimis nouă, nu mă pot supune.

Surprins, inginerul Constantinide făcu încă un efort ca să rămîie calm, dar se vedea că disprețuiește dîrzenia directorului cînd vorbi:

— Îți dai seama că eu nu te pot sili, dar răspunzi. Te rog încă o dată să chibzuiești.

— Chiar asta fac, răspunse Șteț, dar eu am mintea mai înceată. Stați aici și ospătați-vă. Marica, dă-le lapte cald, sau răchie, dacă le place. Mă întorc îndată.

Ieși afară cu capul gol și fără suman. Lui Constantinide nu-i scăpă faptul că, ieșind din casă, directorul nu li se mai adresase lor, ci numai femeii. „Dă-le... dacă le place...“. Socoti asta o grosolănie, dar se feri să se simtă jignit. Întîmplarea trecea peste ființa lui și era destul de înțelept ca să nu-și pună mintea cu acești oameni. Ținu chiar să-și păstreze voia bună și zise către Marica:

— Nu te obosi cu laptele... n-am mai băut de cînd aveam un an.

Se aștepta măcar la un zîmbet de la această femeie uscată și urîtă, dar ea parcă nici nu auzi. Se mișcă spre dulap și scoase de acolo o sticlă, turnă în două pahare, le puse pe masă și se retrase pe scăunelul ei de lîngă vatră. Focul pîlpîia leneș, un lemn ud țiuia și Marica se uita la cei doi străini cu ochii ei de cremene, goi parcă de orice simțire omenească. Se uită așa la ei mult timp, ca și cum ar fi vrut să pătrundă pînă în fundul sufletului lor, să vadă ce se ascunde acolo. Dar în inimă i se răsucea întrebarea: „Nu s-a sfîrșit încă? Ce mai vor? Cît om mai putea îndura?“

*

Din fuga mașinii Miron Nichifor văzu femei multe adunate la izvorul de borcut. Și mai departe, mai la toate porțile, prin ogrăzi, la poduri, la gater, pîlcuri de oameni vorbeau cu aprindere. Miron se gîndi întîi că ar putea fi vreo sărbătoare, dar își dădu repede seama că nu era asta. Recunoscuse mulți mineri care ieșiseră dimineața din subteran, erau încă în haine de lucru, cu lămpile, nici nu ajunseseră acasă. Nu mai avu nici o îndoială că se petrece ceva deosebit și cei cîțiva kilometri pînă la mină i se părură insuportabil de lungi. Ajunse însfîrșit și sări din mașină. În fața administrației fu întîmpinat de un grup de mineri care, uluiți de rostul mașinilor de la Baia-Mare, nu mai intraseră la lucru și așteptau acum să vadă ce se hotărăște la birou. Vorbiră mai mulți deodată:

— Au venit să ne ia mașinile... se închide mina...

Pentru Miron vorbele acestea nu aveau nici un înțeles și aștepta să-i vadă pe oameni rîzînd ca de o glumă oarecare. Dar chipurile lor rămaseră încremenite. Urcă în goană scările și intră în birou. Aici se aflau, pe lîngă trimișii de la Baia Mare, directorul Șteț, Gavril Marian, secretarul organizației de partid, Pelion, bătrînul Ion Nichifor și Nație Pamfil, membrii comitetului de întreprindere. Un fum gros plutea în încăpere și oamenii păreau istoviți ca după o noapte de muncă. Tăceau, erau cam încurcați, sau mînioși. Miron înțelese numaidecît că aici se discuta un lucru grav. Dădu mîna cu Constantinide și cu Iliescu.

— Așa că, eu stărui, fac apel la rațiunea voastră, zise inginerul, sfîrșind pesemne o vorbă începută mai de mult. Eu pot pleca chiar acum, dar întreaga răspundere cade asupra capului vostru. Chiar de la Bistra voi telefona la minister...

Nu avea nici o putere asupra oamenilor care îl înfruntau și de aceea poate, folosea un ton lipsit de reverență, îi trata ca pe niște subalterni de-ai lui. Dar minerii păreau a nu ține seama de asta. Șteț Iacob îi întinse lui Miron ordinul ministerului. Acesta citi încruntat, puse hîrtia ușor pe masă și întrebă, uitîndu-se mai mult la Gavril Marian:

— Și ce-ați hotărît?

— Nu putem da mașinile, zise Marian cu liniște. Plec chiar acum la județeană... vom întreba la comitetul central. Pînă cînd nu avem răspuns de acolo nu dăm nici o mașină.

— Ordinul acesta este absurd, spuse aproape în șoaptă Miron Nichifor. Parcă am fi pe vremea *Minaurului*. Dar sînt numai trei zile de cînd am primit asigurări că ni se trimit camioane pentru transportul minereului. Dumneavoastră nu vă dați seama că este o neînțelegere, o greșală? Am deschis noi galerii, zăcămîntul este enorm. Pe ce se sprijină hotărîrea comisiei?

— Ce-mi argumentezi dumneata mie? făcu Constantinide, arătînd plictiseală și dispreț. Și pe urmă, ce, crezi că numai pe voi vă comasează? Ehe, să fii dumneata sănătos...

Miron înălță capul și ochii lui luciră. Vorbi tot Constantinide:

— În împrejurarea de față eu nu pot ține seama de astfel de argumente. Înțeleg că nu vă convine să plecați de aici, dar n-am ce să vă fac. Și stați nițeluș, ăsta-i numai începutul.

— Ce vrei să spui, tovarășe? întrebă Marian...

— Nimic, nu spun nimic, făcu inginerul cu cinism. Mie dați-mi oameni să încarc mașinile.

— Oamenii sînt aicea jos, vă așteaptă, vorbi rîzînd Nație Pamfil. Dar noi credem că e mai bine să vă întoarceți acasă sănătoși. N-am luat noi mina de la Floreșteanu ca s-o dăm Săsarului. Și pe urmă ministerul nu ne spune ce are de gînd cu viața noastră.

— Viața voastră, viața voastră, parcă asta interesează, strigă inginerul pășind nervos către fereastră.

Se auzi acum glasul bătrînului Nichifor:

— Eu zic, domnule, că-ți pierzi vremea degeaba. Să nu-ți pese de viața noastră, n-avem nevoie. Am văzut noi mulți ca dumneata. Acum e bine să ne lași, avem treabă...

Constantinide ascultă înmărmurit aceste vorbe, făcu un mare efort să se stăpînească, dădu să spună ceva, dar Miron i-o luă înainte, zicînd:

— Mie orice discuție mi se pare inutilă. Ne luăm noi întreaga răspundere. Pot să-ți dau în scris că mina nu se va închide. Și-ți mai pot spune ceva: pentru asta vor răspunde cei care au dat ordinul.

Acum totul părea sfîrșit și Constantinide își dădu seama că e neputincios. Dar nervii lui nu mai rezistară și vorbi strîngîndu-și cu mișcări violente cordonul pardesiului:

— Spui enormități, batjocorești autoritatea ministerului. Dumneata ca tehnician ar trebui să-ți dai seama că această exploatare este deficitară, că sînteți condamnați. Veți fi cărați cu jandarmii de-aici. Iliescule, hai... asta e sălbăticie, rebeliune... nemaipomenit!

Iliescu se ridică alene. Minerii îl priveau pe Constantinide cu o liniște desăvîrșită. Stăteau grei, înlemniți, tăcuți, și așteptau ca cei doi oameni să plece. Pentru ei clipa aceasta nu mai avea nici o importanță. Hotărîrea fusese luată și știau că abia de acum încolo începe o luptă grea, cu forțe necunoscute, că dreptatea se află undeva departe și vor avea nevoie de putere multă ca s-o ajungă. Dreptatea n-a venit singură niciodată în valea Izvorului Roșu.

Calmîndu-se, Constantinide îi ceru lui Șteț să-i dea în scris că refuză predarea mașinilor. În timp ce directorul se sfătuie cu Gavril Marian, de afară se auziră strigăte. Bătrînul Nichifor ieși în cerdac și văzu venind din vale o mulțime de oameni, mai mult femei și copii. Curînd umplură tăpșanul din fața galeriei. Era aproape tot satul, ba se vedeau și chipuri din Bistra. Vestea ajunsese pînă acolo. Se adunau mereu sub cerdacul administrației cu o grabă amenințătoare. Ieși afară și Gavril Marian și Pelion și Nație Pamfil. Constantinide privi pe fereastră și-și mușcă buzele. În timp ce directorul Șteț scria la masa lui, Iliescu căzuse iar pe laița de lîngă sobă. De afară se auzi glasul unei femei:

— Ce faci, Gavrilă, ne vinzi Săsarului?

Era una Ana lui Mureșan, vestită pentru bățoșenia ei și gura ei spartă. Nu așteptă răspuns și țipă tot ea:

— Să plece domnii știa de-aici că le răsturnăm motoarele și le dăm foc...

În spatele ei se înghesuiau alte capete. Ilona lui Săbău cu copiii de mînă, strigă spre unul din șoferi:

— Na, luați și pruncii și hrăniți-vă voi, căpcăunilor...

Bărbații se țineau mai în urmă, erau liniștiți, parcă așteptau ceva, dar se vedea că țin calea mașinilor. Tăceau pentru că acolo sus, în cerdac se aflau frați de-ai lor, Marian, Șteț Iacob, Nichifor bătrînul și feciorul lui, geologul, Pelion și Nație Pamfil. Înțelegeau că e cu neputință ca aceștia să-i trădeze, știau că nimeni nu mai are putere să treacă peste suferință și peste cuvîntul lor. Veniseră totuși cu muierile și cu copiii, aici la gura minei, unde începea întunericul cel mare al galeriilor, unde sta ascunsă și tăcută singura lor avere: minereul. Dușmănos și orb pînă acum, minereul ivit în smîrcurile seci din Galeria Barbara, părea gata să capete viață și căldură, să izbucnească singur din sînul pămîntului și să se împrăștie pe toată valea ca o mană.

Și iată niște oameni străini, venind la miezul nopții, înarmați cu o hîrtie și cu niște camioane, gata să tulbure cu brutalitate ceasul care trebuie să pună capăt suferințelor. De aceea nimeni nu se mira de zarva femeilor, de strigătele lor, de ochii lor aprinși, de mînia lor încă stăpînită dar gata să se reverse.

Zeci de broboade negre se înghesuie sub cerdacul administrației, așteptînd de acolo un cuvînt care să le împace. Miron privește lumea aceasta și parcă n-o cunoaște. E satul lui vechi, aceeași oameni pe care-i pomenise întunecați și răbdători ca pămîntul, aceleași femei subțiri și lungi ca niște copaci goi, aceiași copii palizi, cu privirea îmbătrînită înainte de vreme. Dar iată-i ieșind din matca durerii lor, răzvrătindu-se, amenințînd și poruncind. Nu, nu mai sînt oamenii cei vechi.

Miron Nichifor simte un nod în gît și în tot trupul îi năvălește o căldură violentă și atîtătoare. Îi vine să-i strige pe nume, să coboare la ei și să-i îmbrățișeze. Dar în clipa asta Gavril Marian ridică mîna și se făcu liniște. Acum veniră în cerdac Șteț Iacob, inginerul Constantinide și însoțitorul său care se arăta cam speriat. Mulțimea se astîmpără și Marian strigă:

— Oameni buni, fiți cuminți și întoarceți-vă acasă. Noi credem că s-a făcut un lucru nesocotit și de aceea nu dăm nici o mașină. Om cere lămuriri mai sus. Întoarceți-vă la treburile voastre, aveți încredere și nu vă temeți. Sînt oameni care ne-or asculta și ne-or face dreptate.

Se aplecă peste marginea cerdacului și vorbi spre cei care nu intraseră la lucru:

— Acu ați aflat, hai tovarăși, că-i vremea amiezii.

Dar mulțimea nu se urnea de pe tăpșan, voia să vadă camioanele plecînd. Constantinide parcă pricepu, îi întinse cu răceală mîna lui Miron Nichifor și începu să coboare treptele, urmat de Iliescu. Trecură amîndoi printre oameni, ferindu-se de privirile și de trupurile lor.

Motoarele camioanelor vuiră deodată și scoaseră nori de fum albăstrui. Ca să poată întoarce, siliră mulțimea să se bage în galerie, pe sub zidurile administrației și chiar în vadul izvorului. Într-adins șoferii făceau un zgomot asurzitor, claxonau prelung, descărcîndu-și astfel mînia unui drum nefolositor și a unei nopți chinuite.

După ce camioanele se topiră în spatele unor stînci, mulțimea începu să se destrame încet. Multe femei nu se îndurau să plece, voiau lămuriri, căutau pe cineva să le spuie răspicat că nu se va mai întîmpla nimic, că nu va mai veni nimeni să ia mașinile și uneltele bărbaților lor. Dar nu aflară o asemenea vorbă și se întoarseră acasă cu sufletul chinuit de presimțiri întunecate.

Puțin înainte de amiază, *Praga* străbătu în goană satul, Miron Nichifor și Gavril Marian se duceau la Năsăud, la județeana de partid. Lupta minerilor din valea Izvorului Roșu *nu se sfîrșise.*

Desen de Tia PELTZ

TRĂIASCĂ PRIETENIA ROMÎNO-SOVIETICĂ!

marș pe stîngul

Călătorie în U.R.S.S.

„CROAZIERA PRIETENIEI“

Se înțelege, o vizită în Uniunea Sovietică însemnează o experiență edificatoare în multe privințe. Mai întîi e prilejul de a confrunta reprezentarea aprioriică pe care ți-o făcuseși din lecturi sau în clipele de neuitat ale primului contact cu mișcarea muncitorească și realitatea sovietică aflată într-o necontenită prefacere, în al doilea rînd însemnează putința de a-ți forma o judecată proprie, întemeiată pe cunoaștere directă, despre raționalele pentru care Uniunea Sovietică este considerată astăzi, o forță economică și politică hotărîtoare în concertul mondial al națiunilor. Și, în sfîrșit, e posibilitatea pe care o ai de a descifra din tumultul și învolburarea patosului creator al zilei de azi, nobilele linii ale edificiului comunist de mîine.

Dar imi îngădui a crede că după ce călătoria a luat sfîrșit, după ce te-ai înapoiat printre ai tăi și din vălmășagul de impresii, notații fugare, suprapuneri de tablouri încerci să recompui o imagine mărită care să întruchipeze pentru tine Uniunea Sovietică, în chiar prima clipă cînd te vei găsi la ea, ceea ce ți se impune, parcă, cu o arzătoare necesitate e mai ales amintirea unicei, coplesitoarei grații sufletești a omului sovietic. Căci nu se poate ca acela care pășește ca prieten pe pămîntul sovietic să nu fie fermecat de căldura, ospitalitatea, bunăvoința cu care e întîmpinat pretutindeni și în orice împrejurare.

Nu de mult am fost martor la „Croaziera prieteniei“, care a dus de-a lungul litoralului sovietic al Mării Negre un mesaj de fierbinte și indestructibilă prietenie din partea popolului nostru. Rapida, prea rapida noastră cavalcadă peste ape și uscaturi ne-a purtat de la Soci — cu peisajele și vegetațiile lui luxuriante, coborîte parcă din basme — prin Crimeea, pitorească, plină de străvechi vestigii și glorii ale prezentului, pînă la Odesa, care freamătă de pulsația fără odihnă a unui oraș modern, înfloritor. Și, cum oricine își poate imagina, multe se pot spune despre aceste locuri unde-i o adevărată risipă de podoabe și frumusețe, ca și despre înfăptuirile omului sovietic care, în eră socialistă, a conferit acestor podoabe și frumuseți adevărata lor rațiune de a fi: „combinate de sănătate“, izvoare de vigoare sufletească și trupească. De altminteri, s-a și scris destul de mult despre toate acestea la noi. Aș vrea însă, să adaug că dacă ceva ne va rămîne mereu viu din bagajul de impresii pe care fatala trecere a timpului le estompează, va fi fără îndoială sentimentul pe care cu toții l-am încercat, sentimentul de a ne fi aflat în mijlocul unui mare popor prieten, de a fi fost primiți ca frați între frați.

In carnetul de note am notat atunci, în capul unei pagini, și am subliniat cu două linii groase, ca să îți bine minte: Rumini — cuvînt magic. In laconismul lor, aceste cîteva cuvinte aveau menirea să-mi aminteacă de o sumedenie de împrejurări care, toate la un loc, atestă o unică și exaltantă realitate: sovieticii ne socotesc prieteni de nădejde și ne dovedesc acest lucru din tot sufletul lor mare, generos, care nu știe ce-i calculul șimărunțitelor.

Ajunseseem la Soci seara și împărțiți în mici grupuri, la voia întîmplării, ne risipiserm prin orașul fermecat în care lumina difuză a felinarelor ascunse în verdeață dădea o aură de mister leandrilor cu balsog de flori, superbelor magnolii, chiparoșilor, platanilor giganți. Pe terasa unui mare restaurant, cu fața către mare, se dansa; o parte din cei cu care eram și-au arătat dorința de a vedea cum petrec sovieticii. Au intrat dar și cum locului era plin s-au oprit într-un colț, lîngă o coloană de marmură. Cum au început însă să vorbească între ei, mai mulți cetățeni sovietici, dintre care unii erau oameni în vîrstă, s-au ridicat de la masa unde stătuseră pînă atunci, o masă încărcată de mîncăruri și băuturi, și cu gesturi de o bun-voi-tă cuceritoare și în același timp categorică, l-au silit pe cel cîțiva romîni să se așeze.

— Romîni, pajaluista, pajaluista...

După care, fără un gest sau o vorbă demonstrativă, cei patru-cinci sovietici s-au îndepărtat, plătind anticipat și lăsînd totul neatins, pentru necunoscuții prieteni romîni.

Sau o altă scenă, la Odesa: în seara zilei cînd am intrat în port, pe un mare stadion se desfășura cel de-al treilea carnaval al tineretului din Odesa. O seamă dintre participanții la „Croaziera prieteniei“ au vrut să cunoască și această latură a vieții sovietice. și s-au dus acolo. Mai e nevoie să spun că n-au avut nevoie de bilete de intrare? Au fost poftiți cu atîta fervoare de parcă ar fi fost așteptați de cînd lume și pămîntul. Iar cînd, pierduți în mulțimea aceea fără număr, nu aspirau decît la rolul de modești și avizi privitori, s-au pomenit dintr-o dată în mijlocul unei hore de tineret sovietic, băieți și fete, care din toată inima și cu fețele strălucind de bucurie în lumina reflectoarelor, le cîntau ca un imn al prieteniei lor:

„Soloceni, zeloni Buharest“.

Primirea la Odesa

Mitingul de pe chei

Se leagă prietenii

NIKOLAI POLETAEV

PIATA ROSIE

(1918)

Steaguri-fluturare-nsingerată
Pe-ale cerului orbite seci —
Și lucesc, de-argint, neîmbuibrată
Slova„-n razele piezișe, reci.

Rînduri strînse, în cadență pasul,
Pale chipuri, ochi scrutind sever.
Căutînd-o-i parcă-n nori sălașul
Trec vuind prelung vultanj de fier.

Nu trimul e, nimeni nu petrece,
Încă nu-i răgaz de bucurii, —
Pretutindeni constiința rece
De oțel, a marei datorii.

In romînește de
TIBERIU UTAN

Dar întîmplarea din magazinul cu obiecte pentru cadouri? In Uniunea Sovietică există multe asemenea magazine cu lucruri frumoase făcute din porțelan, țiflește, mase plastice ori din argint sulfat cu aur sau chiar din aur curat, după gustul și punga fiecăruia. Un turist romîn din cei 400 de participanți la „Croaziera prieteniei“ a nimerit într-un astfel de magazin și privea fix lui s-a oprit străluțoare asupra unui mic balerina de porțelan, care i-ar fi putut face plăcere, socotea el, fovarășei sale de viață. Intre timp vînzătoarea s-a apropiat de el și, observînd interesul prea s-a-proximativă pentru o asemenea fată, s-a interesat de preț. Cînd a aflat că

statueta costă numai 21 de ruble, s-a căutat grăbit prin toate buzunarele dar, punînd toată averea-i la un loc, a băgat de seamă că n-avea decît 19 ruble și șaptesprezece copeici. Vînzătoarei că a deranjat-o degeaba și a lămurit-o că nu-i ajung banii, o turist romîn în trecere prin oraș.

Un client care asistase la scena aceasta fără să intervină prea atunci în nici un fel, s-a apropiat de tejghea, a cerut să i se dea statueta, a plătit și, înainte ca turistul romîn să-și poată reveni din uimire, i-a înmînat zîmbind micul obiect, spunîndu-i:

— Dlea, vașei jenî! (Pentru soția dumneavoastră).

Toate încercările romînului de a protesta, de a explica că vrea să aleagă altceva, pe măsura banilor lui, s-au lovit de impotrivirea zîmbitoare dar nu mai puțin categorică a cetățeanului sovietic, care se bucura parcă cu atît mai mult, cu cît vedea sporind jena încîntă a prietenului de peste hotare.

Dar amabilitatea cu care erai condus și îndrumat pretutindeni!

Dar schimburile de adrese și angajamentele de a continua prin scris o cunoștință pasageră și mult prea scurtă!

Sînt fapte dintr-o mulțime de alte fapte asemănătoare. Nu le-am ales anume, ci le-am înșirult pe cele dintîi care mi-au venit în minte, tocmai pentru că nu am avut nevoie să caut, să fac efort de selecție. Și nu știu nici măcar dacă sînt dintre cele mai caracteristice. Oricare din romînii care vizitează Uniunea Sovietică poate povesti, probabil, altele și mai semnificative.

Oricum însă, un lucru e în afară de orice îndoială: Pretuirea și dragostea pe care orice patriot romîn o are pentru marea și puternica noastră prietenă Uniunea Sovietică a aflat un emoționant răsunet în sufletele constructorilor comunismului care se consideră, la rîndu-le, prieteni și frați cu noi pe vecie.

Dumitru HÎNCU

L-am văzut pe LENIN

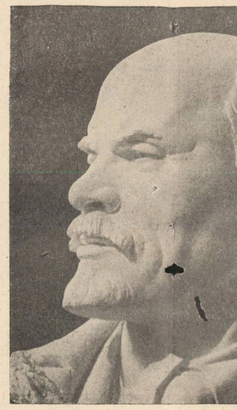

Astă-vară am ajuns la Moscova după ce venisem de la Leningrad, din orașul acela septentrional care mi-a revelat, prin mulțimea și valoarea neprețuită a documentelor sale de istorie și muzeografie, dimensiunile uriașe ale Marii Revoluții din Octombrie. Am văzut faimoasul crucișător „Aurora“, am pătruns, prin arcadă porții de fier forjat, în larga piață a Palatului de iarnă, m-am oprit cutremurat de emoție în fața palatului Smolnîi, am dat ocol mașinii blindate de pe turela căreia Lenin a vorbit mulțimii, am urcat scara îngustă și abruptă a mașinii urcată acuma pe soclu, devenită ea însăși o patetică piesă de muzeu.

Abia apucam să ajung apoi la Moscova, și lipit la un șirag imens de oameni, să pătrund cucernic înăuntrul gravului mausoleu din Piața Roșie. L-am văzut acolo pe Lenin culcat în vesnicii, simplu, ca un soldat, îmbrăcat într-o haină de culoare cazonă, kaki. As fi vrut să zăbovesc acolo ore întregi, să privesc și să-mi întipăresc în minte fiecare amănunt al chipului său, care, mumificat, căpătase mattattea aliajelor străvechi de bronz.

Dar impresia cea mai puternică și ulnitoare mi-a fost prilejuită la cîteva zile după aceea, cînd am vizitat casa muzeu de la Gorki, în împrejurimile Moscovei, locul unde Lenin și-a petrecut ultimele luni de viață.

De la puntea de oțel a crucișătorului „Aurora“ de la arhitectura fastuoasă a Palatului de iarnă, de la zidurile ocre ale Kremlinului și de la treptele negre, supraînalte, ale Mausoleului din Piața Roșie, vederea vilei modeste din parcul de la Gorki a fost pentru mine ca o trecere de la istorie la revelația vieții intime a celui mai mare om pe care l-a dat pămîntul acesta și umanitatea de la începuturile ei.

Aici a stat Lenin atunci cînd spre el se uita plină de speranță și încredere, plină de curiozitate și fericire, nu numai populația unei șesimi a globului pămîntesc, ci întreaga omenire truditoare. Aici a stat în ultimii săi ani, conducătorul celui dintîi stat socialist din lume și dacă totuși nu m-am așteptat să văd arhitectura unui palat mirific, nu am fost dezamăgit, ba chiar am fost mîndru și fericit, să văd că Lenin a trăit simplu ca un om oarecare.

Iată biblioteca lui, dulapuri vechi și modeste, în care cărțile stau ca în rafturile unui profesor de liceu sau unui student cu excepțională sîrguință. Iată biroul pe care stau, așa cum le-a lăsat în ultimul său ceas de muncă, filele de manuscris, condeiul de lemn cu peniță și călimara în care numai cerneala s-a uscat la trecerea anotimpurilor din 1924 pînă azi.

Aici, în această încăpere a murit Lenin. In acest pat, pe această pernă albă, Lenin s-a săvîrșit din viață. Acum, prin ferestrele ce dau spre parc, frumușii copacilor răsfrînge în fosnetul lui oglinda soarelui de august. Atunci, în iarna aceea teribilă, în ziua cînd a murit Lenin, ce viscole înfricoșătoare vor fi vuit pe aci, îndoind trunchi și crăcile copacilor destrunzîți! Parcă aevea revăd această încăpere, în serile ultimei ierni pe care a mai trăit-o Lenin, așa cum serile acelea au fost consemnate de N. K. Krupskaia: „Ultimele luni ale vieții lui Lenin“. După indicația lui îi citeam literatură, de obicei spre seară. Citeam din Șcedrin, citeam „Universitățile mele“ de Gorki. Ii citeam cîteodată versuri, iar el privea gînditor pe fereastră la soarele care apunea. Tîn mintea versurile care se terminau prin cuvintele: „Nicolae a secondată comunarzii nu vor deveni robi“. ...Cu două zile înaintea morții sale, i-am citit spre seară povestirea lui Jack London — care e și acum pe masă, în camera lui — „Dragostea de viață“. E o nuvelă foarte puternică. Printr-un pustiu de zăpadă, pe unde n-a călcat picior de om, își croiește drum spre portul unui mare rîu un bolnav care moare de foame. Puterile îl sfîrșesc; el nu mai poate merge, dar se tîrăște, lar alături de dînsul se tîrăște un lup care și el moare de foame. Intre ei se dă o luptă; omul învinge și ajunge la țintă, pe jumătate mort, pe jumătate nebun. Lui Ilici povestirea aceasta i-a plăcut grozav...

Am trecut din cameră în cameră. Sub vitrine de sticlă stau haine pe care le-a purtat Lenin. Pe pereți, înrămate, sînt zeci, sute de fotografii originale, fotocopii ale manuscriselor lenințe, afișe vechi din anii Revoluției, al războiului civil, ai primilor ani de construcție socialistă. La parter într-un vestibul, mai stă și acuma fixat pe perete, ca un tablou de artă, un tip arhaic de telefon. De aci vorbea Lenin cu Moscova, aci va fi stat în attitea rînduri în picioare, continuînd și în lunile acelea de cumplită suferință fizică, să conducă țînărul stat sovietic.

Treceam prin încăperile și coridoarele acelei case unice în modestia ei nedisimulată, cînd dintr-odată grupul de vizitatori din care făceam parte s-a oprit locului. Cineva din personalul de servici al muzeului pusese o placă pe care era imprimată vocea lui Lenin. Atunci l-am auzit pe Lenin vorbind. Auzeam, împietrit de emoție, pentru prima oară în viața mea, glasul acela viu, clocotitor și insinuant și cu toate că nu știam rusește, înțelegeam usor pasajele în care Lenin era ironic și necruțător, ori blînd și generos în arzătoarea lui dragoste pentru omul simplu. Parcă l-aș fi văzut cu ochii mei, urcat pe turela automobiliului blindat, înfiăcărînd mucitorii la lupta cea mare împotriva burgheziei, parcă aevea îl simteam în clipele acelea, viu și neobosit, vorbind într-una din odăile alăturate. Clipa a fost emoționantă, nu numai pentru mine, poet, ci pentru toți care erau de față și care, pe neașteptate, au ascultat atunci, pentru prima oară, glasul scump al lui Lenin.

Mi-am amintit atunci de o pagină scrisă de Gorki în 1920, de istorica pagină în care, răspunzîndu-și la propria întrebare „cum vede Lenin lumea cea nouă?“ — Gorki a zugrăvit sintetic acest tablou:

...„Și în fața mea se desfășoară imaginea măreață a pămîntului sfîșiut de munca omenirii libere, ca un smarald uriaș. Toți oamenii sînt rationali și fiecare are sentimentul responsabilității personale față de tot ceea ce e creat de el și de cei din jurul lui. Peste tot sînt orașe-grădini,clădiri mărețe, peste tot lucrează pentru om forțele naturii cucerite și organizate de rațiunea lui; și în sfîrșit, el însuși stăpînul adevărat al forțelor naturii!...“

Oare nu lumea aceasta se construiește la Kiev și la Stalingrad, la Irkutk și la Leningrad? Oare nu lumea aceasta se construiește pe străvechiul pămînt al Chinei populare? Oare nu lumea asta se construiește în orașul-martir Varșovia, în Praga de aur, pe malurile budapestane ale Dunării și pe minunatul, generosul pămînt al patriei mele, aici, lîngă arcul carpatic?

In toate construcțiile lumii socialiste, de la Bicaz la Yalu, de la Marea Nordului la țărmul mediteranian al Albaniei, Lenin trăiește vesnic. Zi de zi, an de an, se realizează și se va realiza pînă la sfîrșit în întregime, mirifica imagine a lui Gorki, pămîntul șlefuit de munca omenirii libere, ca un smarald uriaș..

Petru VINTILĂ

LENINGRAD, *floarea de lotus a nordului*

Din toate orașele pe care le-am văzut, dintre toate orașele la care am stat, Leningradul este cel mai frumos, mai somptuos și mai tulburător. E orașul în care te-ai întoarce oricînd, și mereu, și pe care nu l-ai mai părăsi niciodată.

Nopțile albe la Leningrad!

Nopțile albe la Leningrad și umbra uriașă a lui Petru goind pe străzi! Nopțile albe la Leningrad și silueta Călărețului de aramă! Ermitajul noaptea și parcurile fastuoase, și cerul fără constelații, și giganticele coloane de granit ale catedralei Sfîntul Isac, și săgeata de aur a Petropaulovscului!

Leningradul este marea floare de lotus a nordului!

Palatele feerice din marmură de Ural și granit și ipsos de Altai, palatele albe și fermecătoare, se desfac și se răsfiră deasupra apelor negre ale Nevei și ale Golfului Finic ca o uriașă floare de lotus și parcă plutesc pe însăși apa timpului și a Oceanului, plutesc așa copleșitoare și solemne, de o strania frumusețe, de la Petru cel Mare incoace.

Nu pot spune ce-i mai frumos, mai amețitor și mai tulburător la Leningrad.

Leningradul este orașul lui Petru — și nicăieri ca aici prezența și amintirea lui nu sînt atît de puternice, de vii și de fascinante; este orașul lui Lenin — și nicăieri ca aici, în prezența lui Petru, conducătorul revoluției nu apare mai mărel și mai uriaș.

Leningrad este orașul revoluției și al bîocadei; orașul nopților albe și al lui Dostoevski; aici a stat întemnițat Gorki; aici și-a desfășurat forțele creatoare Rastrelli, vestitul Rastrelli, și aici se pot admira străluci-

toarele clădiri ale lui Rossi; străfulgerătoarele stîlpi ale lui Rembrandt și Cézanne și Degas și Tițian; catargele și turnurile „Aurorei“ stau și acum, temerare și glorioase, înfruntînd istoria și veșnicia; de aici și-a luat zborul pasărea de foc a Revoluției; și în ziua aceea de iarnă a lui 1905, aici au căzut mulțimile flămînde și urgisite, stropind cu singe monumentala coloană a lui Alexandru; aici e Institutul Smolnîi; uzinele Putilov și Kronstadtul; săgețile de aur de pe clădirea Amiralității, și mașina blindată de pe care a vorbit Lenin; Ermitajul și palatul lui Menșikov; aici a fost înfruntată istoria și lumea veche s-a înțînit cu voința, dirzenia și eroismul muncitorilor de la Putilov, și portile Palatului de iarnă s-au deschis ca să facă loc — clasei în atac“, celei mai noi și mai vigoroase și mai revoluționare clase; și-au năpustit hoardele fasciste, cele mai cumplite și mai sălbatice hoarde de cotropitori, să treacă totul prin foc și sabie, dar orașul Revoluției n-a putut fi înfrînt, cum n-a putut fi înfrînt nici revoluția; el a fost încercuit, dar nu ocupat; locuitorii Leningradului și-au apărat cu neasemuită dîrzenie orașul: s-au ars piane în lunile crunte de ger ale blocadei, dar nici un copac n-a fost tăiat din parcuri.

Și poate, tocmai de aceea, fiindcă sînt îngrijite cu atîta adoratie, — nicăieri pe lume nu se găsesc parcuri mai somptuoase, mai vaste, mai pline de umbră adînc și mai delicat farmec al apelor, fîntini arteziene și ochiuri de lacuri; canale senețiene și statui de nimfe grațioase; bacante, fauni bărboși, neptuni uriași și jocuri feerice de cascade...

Intr-atîta verdeață, încît în verdeață și în talazurile Nevei și ale Golfului Finic, cu clădirile lui albe, grațioase și monumentale, de o armonie arhitectonică uluitoare, orașul pare o uriașă floare de lotus.

Leningradul este marea floare de lotus a nordului.

Al. Ivan GHILIA

SERGHEI ESENIN

CANTATA

(1918)

Dormiți, dragii mei, cu-mpăcare!
Ne-nvînse oștiri mișcătoare
Sub ziduri străvechi din Kremlin.

Pe lume zbucnesc noi izvoare,
Ard fulgere-n roșu înfrămînt...
Dormiți, dragii mei, cu-mpăcare.
In fără de moarte mormînt.

Pecete de aur ești soare,
La porți strălucind veșnelor...
Dormiți, dragii mei, cu-mpăcare,
Căci trece-n oștiri mișcătoare,
Spre zările lumii-un popor!

In romînește de
GEORGE LESNEA

E. BAGRIȚKI

Rusia

(1922)

Neliniștită din vecii,
Tesita sulită voinică,
Peste grădiștile pustii
Prin fum și larmă se ridică.

Doar viespi și pulbere pe șes.
Și fîșcă.
Iar în codrul des
Cînd vîrvătăi pocnesc spre nouri,
Cu horcăitul lor greoi
Se-mpleticesc prin cîrci și foi
Mistreții grosi și cornuții bouri.

Și tu prin codrii-ți alungat
Ardoarea ta vînătorească,
Printre tulpini cu putregai,
Prin hîrtoape vinete și lască.

Și se-auzea cum, după lupi,
Prin ceața grea și-ntunecată,
Tu drumul șuierînd ți-l rupi
Cu zborul aspru de căpcană.

Tiptil și răsuflînd abia,
Pășeai în goana vînătorii
In țara unde-mpodobea
O strălucire gravă, zorii.

Și, zdrențuită de furtuni,
De după tufe și păsuni,
Vedeai cum trec pe lutu-ntregii
Cîmpii cu cîntul burghezii cu scaiă,
Ducîndu-și stavele de cai,
Războinici, liberi, pecenegii.

Spre pragul tău din vîltor,
Tu, Rusie, răzbeai prin vacuri!
Să strige cnejii tăi cît vor
Și rupă-se-ntre ei pe fleacuri;

Izbească-ți ochi tăi enormi
Cu pleazna cnutului, tătarul, —
Și las' să-ți sară în bălegarul
Sălas pe noapte, ca să dormi!

'Nainte, chinuito, sus!
In vînt cum alte vînturi nu-s,
Prin ude nopți,
prin zori cu geruri,
Te poartă vîjîind prin ceruri
Și cărbe pisculile reci,
Cu șoimi, privirea ți se-ntoarnă...

Și iată: ca un glas de goarnă,
Zburară-nvolburații vecî.

Cînd poticnită-n drumul mare,
Cînd gata iar să te dezloi,
Umblai în cîrji de cerșetoare
Sau așteptai-nălții în zare
Pornind în sîrlînd tău războl.

Acum hotarul l-ai pășit
Și cale-nloarsă nu se poate.
Cu-ai răzvărîtiri vai cumplit
Un tunet greu ai prăbușit
Po vechea țărîtoare celate.
Și dreaptă-n lumi ți-ai căzut
Pe pietre, frunze și pe mumii,
Te-nalți mărească, de temut,
In crucea dumnitor lumii!

Inăbusindu-se-n birlog,
Ameninte cît vrea ne mîne
Pufnind și scormonind din ghiare
Semeț, englezul cu trufie

Spinoasă-ți calea ta și clară!
Pornească-asupra ta și sară
Cocoșul Gallei!
De-acum,
In timp ce cîrlî ard cu pară,
Tu, liberă și temerară,
Păsești pe aprigul tău drum!

In romînește de
IOANICHIE OLTEANU

VALERII BRIUSOV

Greaua noastră încercare

(1920)

Botezul nostru-n foc s-a săvîrșit.
Ne-ncearcă foamea, frigul, lipsuri grele.
E pîscol viața, vîjîind cumplit,
Și zilele se gîtuie-ntre ele.
E-n joc destinul lumii, urîas,
Și voiscul nostru luptă cu tenebrele toate.
Cel care cere-odihnă e trădimas
Și minte cel ce spune că nu poate.
Cel slab să piară-n nevoiașă trudă!
Aruncă-ți dragostea în prad și-n singe!
Rădică cuiurî vîntul? Fă-l în ciudă
Și-n mînă vîsla tot mai tare-o strînge!
Trădare-i în furtuni să simți cum bate!
Ghiuleaua drumu-n vifor să-l arate!
Granit să fii, să-ți curgă-n vine foc
Și inima-n trăgaci s-o simți cum bate!
Nu al de-ales! Zidești și lupți ori cazi!
Voi vrem ostași, cîrmaci cu mîini dibace,
De mînglere n-avem vreme azi;
Cu adormiți și blegi n-avem de-face.
Arzi clipele cu pute-n foc zorit,
Ești ostenit dar plin de bucurie
Că în sclipiri de fulgere-ai zărit
Chiar de pe-acuma lumea ce-o să vie.

In romînește de **AL. PHILIPPIDE**

DEMIAN BEDNÎI

Sub zidurile Kazanului

— Salut —

Vulește, zbîrnîie,
Zbor aparatul
Și ne-nsoțește, ghid,
Dîn zbor afișe risipind.
Călîți-vă mînia dreaptă
Turbonzată, șnemegii dușmanul
La focul Marelui Partid.
Mesajul lui Beănîi citind.

Birutorul rîmei sunet
Și cu patosul vîrstitului,
E dangătul sfîrșitului.
Al luptătrii arme tunet
Și-apropape : 'Nchină-te burjuț!
E-aproape :

Fii gata să răspunzi vecîei
Și tu, rea ludă de „esser“,
De lacrimile sărăcîei.
De singele-nșelat sub cer.

Și mențevolcul vie-ndată
De spaimă-ncremenit și las,
Să-ți dăm severa judecată
La care toți sîntem părtași.

Aceasta-i fapta — asta-i
plata :
După dreptate orișicui.
Salut, drugi muncitori!
Tunat-a
Chemarea-n miezul focului.

Cu pași de plumb stîrpind
Noi șerpilor le-om pîlda :
Răsnit e Lenin, dar ostașii
Știu lumea-ntreagă-a birui.

Sub loviturî de trăznet piere
O lume neagră, de huzur,
Călăii noștri plîni de fiere
Să piară-n brațul nostru dur!

— „Linia-nîi!“-e-al nostru
nume
In frontul mare, proletar.
Am înălțat pe-ntreaga lume
Steag roșu, revoluționar.

Ard focuri rău prevestitoare
Și stelele s-au rumenit.
La arme! Zi de răzbunare,
Salut fierbinte ți trimit!

In romînește de
GEO DUMITRESCU

Poezille publicate în această pagină au fost scrise în primii ani ai puterii sovietice.

NIKOLAI ASEEV

Noul zid al Kremlinului

(1922)

Steag de-Octombrie,
singeriu pe zare,
Fald cu fald
de gloanțe mil
brodat,
Tî-aminteșți de toți
pe nume,
care
Zorîl
peste Moscova-au nălțat ?
Poți pe toți să-i numeri
cîți căzură ?
Poți să-i strîngi
în chipul tău, pe toți
Cei
mușcați
de-a mortierei gură
Și striviți de tancuri
și de roți ?
De la nord la sud
desfășurată,
Nopți de neguri, zori de ger și vînt,
S-a țesut din inimi țara toată —
Moarte, bezn,
vifor înfruntînd.
Cîntecul
ne sta-n mitraliere
Pieptu-rile-n vîrstnicile reci,
Să părea
că vor trăi-n durere ,
Oasele,
privirile,
rîle veci.
Dar Octombrie-n cerurile-albastre
Cîntec
slobod
izbucni șuvoi.
Iar la Smolnîi,
libertății noastre,
Liber leagăn
cucerirăm noi.
Pînă în pustiuri
și cătune,
In acel Octombrie
singeriu,
L-auzeau
pe Lenin
ce le spune
Ințeles de toți
și cald
și viu.
Și din nou
simți dușmanu-n spate
Lîngă baionete strînse-aricî,
Fiecare inimă
cum bate,
Fiecare piatră
de aici.
Prin păduri luptînd
și pe coline
Minuind tăcuți
grenade mii,
Iar și iară
toți au fost cu tine
Patria mea,
liberă să fii.
Ale lor
sînt mîndrele coloane
Care la paradă
ies acum.
Umedele frunze,
milioane,
E-al lor singe-n
frunzele din drum !
Steag de-Octombrie
singeriu pe zare
Fald cu fald
de gloanțe mil
brodat,
Tî-aminteșți de toți
pe nume,
care
Zorîl
peste Moscova-au nălțat ?

In romînește de
CICERONE THEODORESCU

NIKOLAI TIHONOV

PEREKOPUL

(1921)

Stelele pică, în pulberi de raze,
Vîntul în cringul de cîpreși a stat.
Rănită, pustie, e nesfîrșita gaze,
Pline : un colț — de soldat.
Geața fîmbracă podoriî necoapte,
Foamea și focul pe-obraji s-au lipit,
patru sînt anii de cînd, nici o noapte,
nici un soldat n-a dormit.
Numai o vorbă ne ține în viață :
„Ostile roșii nu-mi bat !“ Atît.
Doar baionetă înfiptă-i povață,
strîngem dușmanului lațul de gît.
Noi ne luptăm pentru mare și stele,
noi ne luptăm pentru morți și pămînt,
umerii-s poduri pe ape rebele,
pașii-s și nopții, și totuși nu sînt.
Morții, o clipă-nainte să cadă
fac înainte un pas.
N-are cuvîntul vrăjmașa grenadă,
loc înapoi n-a rămas !
Numai copiii-s în urmă, copiii
orbi, fără tată, scîlciozi, dezbrăcați,
numai orașe în gheara pustiei,
foame și jale-n pereți dărîmați.
Dincolo-n față e rai și e soare,
pîine : un colț — de soldat.
— chiar de-s miraje, totuna-i acum !
Dincolo-i țărmul de mare.
„Vrem să ajungem!“ E-un strigăt și-un drum.
Cînd după norii gonindu-se-n trîmbe,
luna cu ochiu-i de pește-a pierit,
pe baionetele rupte și strîmbe
soarele-n cîntece s-a răpustit.
Valuri, delfinii juclnd ca nebunii,
aerul, leagăn de zbor, —
negre corăbii în scrîșnet de funii
grabnic fugeau spre Bosfor.
Lîngă copacii cu fosnet de vară
somnul rîvnit l-am chemat,
după amarul de timp, prima oară
fără noroiul cu singe-am visat.
visul că veacuri de-acum înainte
toate acestea noi nu le-om mai ști.
Dar ce-am trăit nici nu-ncape-n cuvinte,
cîntece nu-s, și nici poezii.

In romînește de **MIHU DRAGOMIR**

V. BRIUSOV

S. ESENIN

E. BAGRIȚKI

D. BEDNI

N. TIHONOV

N. ASEEV

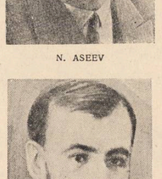

N. POLETAEV

Note de jurnal

In drum spre Kiev și Moscova

Trenul se îndrepta, încet, către frontiera țării noastre cu U.R.S.S. Locurile prindeau culcarea timpurie a amurgului. Soarele se transformase literalmente într-un cercel de aur — fără nici o altă coloare complimentară — și agățat de pînza subțire a unor nori, asista, conștient și el parcă de importanța momentului. Sînteni întîmpinați de numeroase steguțe colorate și de placarde cu cuvîntul pace exprimat în toate limbile mai răspîndite ale pămîntului. Un plic de copii, numai în cămășuțe, țipă, ne fac semne. Vîntul ne aduce mirosul îmbătător și ascuțit al finului cosit din stepă. Dealurile nu mai simt prăpăstioase, ci împrumută linii domoale, dulci. Colinele încep să le ia locul cîmpuri întinse. Se lărgesc orizonturile peisajului. In depărtare, luna Prutului. Soarele reușește să se opună legilor firii și privegheză stranîu odată cu luna. Pămîntul e învăluit de umbre mari, fie de culoarea rugînei de grîu, fie de culoarea lilacului înflorit.

In compartimente stăruie tăcerea. Cei mai mulți dintre turiști sînt oameni trecuți de treizeci de ani. Incep să regret că nu mă aflu în grupul meu inițial (tineri sportivi) și-mi închipui ce cîntece și jocuri ar fi inclns. ei.

Ingîn în minte melodiile rusești de care-mi aminteoc. Ne aflăm pe maturile Prutului. Riul își undulește argintele-i argintii. Trenul abia se mișcă. In fața noastră apare un pod de fier, străjuit la celălalt capăt de o stea roșie. Imi amintesc cuvintele cuiva care, călătorind prin U.R.S.S. în anul 1926, spunea că, atunci cînd burgheziî vor încerca să atace Statul Sovietelor, chiar numai această stea în flăcări și inscripția terîbil de amenințătoare „Proletari din toate țările, uniți-vă“ îi va paraliza ca o lovitură de trăznet...

Cîteva minute prin mîinile pe pămîntul deasupra căruia fîlfîie faldurile grele ale steagului Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice. Din compartimentele vecine ale trenului sovietic privim lacomi pe geam. Ne culcăm pe la orele două noaptea. Dimineața ne găsește pe meleagurile Ucrainei. Soarele își făcea cu greu loc printre grămezile de nori, aruncînd o lumină neterească, împrumutată parcă de la lună. Satele ucrainene pe care le zăresc din goana trenului îmi par așa de cunoscute de parcă ar fi ilustrații decupate din cărțile lui Gogol. Iar oamenii, cu rubașcă și cisme, de asemenea. De o parte și de alta a drumului ne ațin calea păduri de pe vremea lui Stenka Razin, cînd cu tufișuri luxuriante de un verde sticlos, cînd cu sălcii stejari singulari și mediteraniși. Codrii nesfîrșiți îți creează iluzia unei mări impetuoase, de culoarea lucernei. In compartiment se recită versuri. La o cotitură,mesteceni. Majestoși, în halate argintii, par niște pazînici sacerdotali. Și-mi amintesc de Esenin. Mă izbește mareа înrudire a lui Esenin cu Eminescu. Sau poate mi se pare numai, văzînd cum stihurile-amîndurora sună atît de firesc în mijlocul peisajului rusesc.

Vremea trece repede. Pe culoarul trenului se încing discuții între turiștii romîni și călătorii sovietici. Rezemată de niște cosuri, o bătrînă ne privea cu bunătate. Părul ei încărunțit, baticul cenușiu strîns sub bărbie, privirile-i calde, mă fac să mă gîndesc că mamele din Ucraina nu se deosebesc de cele din Romînia. Aceeași seninătate și aceleași priviri înțelătoare. Discutăm cu ea despre viață, despre ce-i frumos și ce-i urît. O chemă Platițiî Svetlana. Este comsomolistă. A absolvit acum un an școala de zece clase și a fost repartizată să lucreze la o fabrică de ciment din Karaganda. Acum a fost să-și vadă părinții. O întreb cum e prin Karaganda și-mi răspunde foarte simplu că se muncește. Mă interesez de obiceiurile specifice de acolo și-mi vorbește despre cecenî, printre care a cel mai bătrîni poartă și acum costumele tradiționale și obiceiurile vechi. Dar subiectul nu prea mă interesează, deoarece se întoarce mereu la construcțiile din desert, pronunțînd tot felul de termeni tehnici din care nu înțeleg o iotă. Este apoi rîndul Svetlanei să-mi pună întrebări. Și-mi la un adevărat interogatoriu politico-social-economic. Bate din palme uimită auzind că la noi mai sînt culaci (chiaburi). „Dar fabricanții și moșierî mai aveți?“ „Avem, zic eu, dar fără fabrici și fără moșie, care au devenit bunuri ale poporului“. E bucuroasă că avem și noi colhozuri. Totuși, se întoarce la culaci și la fabricanți, mărturisindu-mi că ar dori tare mult să vadă și ea unul cum arată. Privim împreună pe fereastră. Svetlana îngînă un cîntec din care reții doar cuvîndul sad (grădină). La un moment dat observ că a devenit gînditoare și că cercetează cu atenție orizontul. O întreb. Imi arată niște păduri îndepărtate și-mi spune că dincolo de acele păduri sînt alte și mai mari și că acolo au trăit ei, ascunși în timpul războiului. Nu înțeleg. Atunci imi spune că, năvălind nemții, ei s-au retras cu vite, cu grîu, cu obiecte luate din case pînă aci unde, fronțul luîndu-le-o înainte, s-au adăpostit în imense păduri, unde au trăit ascunși pînă la retntoarcerea armatelor roșii. Și deodată își aduce aminte de ceva și emoționată îmi arată cu mîna, spunînd că în acea direcție este Krasnodar-ul... Oleg Koșevoi, Ulianna Gromova... E rîndul meu să scrutez cu privirea înfrigurată orizontul.

Trenul oprește în stația Vapniarka. Un soare puternic scaldă totul într-un galben crud. „Astă-i o gară nouă și casele tot acum au fost construite“, spune conducătorul grupului, un funcționar de la O.N.T., despre care abia acum aflu că a făcut parte din divizia Tudor Vladimirescu în detașamentul sanitar. „Aici am pus posit noi într-

mențiuni critice

perpessicius despre

Călători romîni în Rusia și U. R. S. S.

Revoluția din Octombrie și instaurarea primului stat socialist, al Uniunii Sovietice, după întîiul război mondial, a însemnat nu numai în ordinea celor politice și economice, dar și în aceea a relațiilor de călătorie, o adevărată ridicare de zăgaz. Străvechii formule, după care toate drumurile duceau la Roma, ultimii patruzeci de ani i-au substituit o nouă variantă, dovadă enormul spațiu, unul din cele mai extinse, pe care experimentul sovietic, sub toate multiplele lui aspecte, îl ocupă în economia bibliografiei mondiale. In bogata literatură a subiectului, un capitol anume, modest sub raportul cantității, dar sporit de la an la an, ne este și nouă rezervat și a spicui, oricît de fugitiv, lista călătorilor noștri pe căile Septentrionului, este, pentru cronicar, nu numai una din obligațiile elementare ale oficiului său, dar și o invitație la utile și, nu o dată, pitorești confruntări. Condiții geografice și istorice, conjugate în variate proporții, determină relațiile dintre două popoare megieșe și istoria relațiilor romîno-ruse a cunoscut o lungă și bogată tradiție. Ajunge să urcăm cu veacuri în urmă, pe vremea mitropolitului Petru Movilă și a ctitoriei acestuia de la Kiev, pentru a surprinde natura raporturilor culturale și a sprijinului de care biserica moldavă și munteană s-a bucurat din partea învățatului mitropolit. Spătarul Nicolae Milescu, consilier diplomatic al țarului Alexei, fost dascăl al lui Petru cel Mare și ambasador în China, în ultima pătrime a veacului al XVII-lea, ocupă, grație jurnalului său de călătorie, un loc de vază în analele culturii romînești. Cît despre Dimitrie Cantemir, învățatul istoric, de renume mondial, al imperiului otoman, și tatăl poetului rus Antioh Cantemir — pribegia ca și sfîrșitul său în Rusia, după ce „începuse a se agiunge cu creștinii", cum se exprimă în scrisu-i prea sugestiv Ion Neculce, sînt fapte neîndoioase ale unei conștiințe hotărîte.

Petru Movilă, Nicolae Milescu, Dimitrie Cantemir, iată trei nume familiare, aici și dincolo, ce stau ca trei solide columne la răspîntia dintre două neamuri sau, și mai bine, ca trei punți de legătură pe care istoria însăși le-a durat pentru înlesnirea contactelor culturale și pe care înaltul lor prestigiu nu numai le-a favorizat, dar și călăuzit. Și ele se continuă, aceste contacte, cărora ortodoxia comună le comunică o atît de gravă rezonanță, nestînjenite și-ntr-un ritm susținut, pe care specialiștii l-au consemnat în numeroasele lor contribuții. Dacă veacurile ce s-au scurs de atunci încolo n-au mai reeditat exemplul unui Nicolae Milescu, despre care patriarhul Dosoftei vorbea atîta de elogios în recomandația sa către țar („El a străbătut multe țări și împărății pentru a se instrui și este ca un chronograf în care sînt adunate toate lucrurile din lume; s-ar căuta în zadar un om asemănător, D-zeu vi-l trimite"), pelerinajul fețelor bisericești, în schimb, a suplinit, pe măsura vremilor și a oamenilor, cu cîte nume, vrednice de reținut, se înșiruiesc de la fugosul Bartolomeu Măzăreanul, egumenul de la Putna, și pînă la episcopul Romanului, Melchisedek, fostul discipol și, după aceea, membru onorar al Academiei din Kiev, pe care, cam la aceeași vreme, Dimitrie Sturdza, autocratul politicei naționale, îl apostrofa, ca și pe Caragiale, și-l acuza de lèse-romînism. Referind în Insemnarea călătoriei sale din 1824, *despre lucrurile demne de văzut din Pești, logofătul Dinicu Golescu scria:* „Aș fi cuvîntat și pentru frumusețea bisericii, dar cine au văzut bisericile Roșii, poate numai pentru Roma va vorbi" *și în fraza aceasta de un vădit interes biografic, venind din partea cuiva care a văzut cu propriii săi ochi, am putea închide toate testimoniile de admirație cu care toți călătorii noștri, fără excepție, au slăvit grandoarea arhitecturală și somptuozitatea decorativă a bisericilor rusești. Desigur, în admirația aceasta sînt nuanțe, de la călător la călător și de la epocă la epocă, nuanțe însă contradictorii și, pînă la un punct, chiar anacronice. Căci dacă, de pildă, popa Mihail Popovici, paroh al marelui Sînt-Miclăuș, din Banatul Timișoarei, ce bătea drumurile Rusiei, ca un adevărat pelerin și se închina la pragurile pravoslavnice ale Kievului, în anul de grație 1770, vorbea cu explicabilă încîntare despre podoabele bisericii lui Isaachie, ce se întocmeau sub ochii lui, în mai 1770, și despre* „tot feliul de marmuri scumpe, pistrițe, în feliuri multe, ce se află pe fața pămîntului lumii; carele văzînd omul cît de trist uită întristarea și se face vesel de frumusețea marmurilor", *el nu era totuși mai puțin interesat și de celelalte aspecte, din sfere mai puțin ortodoxe, ale călătoriei sale. La 16 mai 1770 vizitează Muzeul* „unde iaste împăratul Petru ca viu, și calul înșelat, înfrînat"; *la 20 mai notează ninsoarea ce cade* „toată ziua și a doua-zi pînă la miază-zi"; *apoi veștile, favorabile, de pe cîmpurile de luptă, culese din* „gazetul franțuzesc" *sau din cele locale, ce vorbesc de* „floturile rusești (ce au mers) la Țarigrad și au luat 90 de corăbii cu hrană turcești, trimisă de la Eghipet" *și după aceea focurile de artificii, așa de scumpe și călătorului Stendhal și care atît de fastuos ne-au încîntat și copilăria noastră, sau cum spune în lexicul său de epocă părintele:* „poteaha cu foc, gătită în platul palaților împărătești". *Dacă într-o frază astfel scandată:* „am mers în slăvita cea mari împărătească cetati Moscva" *(cu ecouri anticipate din Matei Caragiale), se străvede fiorul mistic pe care i-l transmit turnurile învelite cu aur ale bisericilor, alte fraze rețin detalii profane, de urbanistică, precum fîntînile arteziene, pe care Dinicu Golescu, în drumurile lui apusene le numește, cu termeni orientali, cînd* „șadîrvan" *și cînd* „șadîrvan", *iar parohul Sînt-Miclăușului cu echivalenți și perifraze, bănățene poate, cînd vorbește de grădina împărătească a Petersburgului și de* „apele psantale, pușcînd tot în sus". *Și fiindcă a fost vorba de biserica Sf. Isaac, în construcție la vremea aceasta, nu strică să ne amintim de epistola în care, șaptezeci și trei de ani mai tîrziu, mai corect: Prier 1843, un alt călător tramontan, Ion Codru Drăgușanu, renumitul autor al* Peregrinului transilvan, *stăruia, printre altele, și asupra grandioasei arhitecturi a bisericii:* „Piața Sînt-Isaac e monstruoasă *(e termenul său habitual pentru a marca vastitatea),* căci are o mie cinci sute de pași în lungime și peste una mie în lățime: e însă și una din cele mai strălucite în Europa. De o parte e superba biserică a lui Sînt-Isaac, construită cu patru frontoane grecești, așezate pe cîte douăsprezece columne fiecare, așa dar patruzeci și opt. Aceste columne sînt în granit finic roșu, înalte *ș.a.m.d.", *tot atîtea detalii, în care Peregrinul Transilvan atestă predilecții vitruviene ce vor fi bucurat, de bună seamă, pe un alt mare prețuitor al splendorilor arhitectonice, am numit pe George Călinescu, vizitatorul de peste un veac aproape, al Leningradului. Coincidențele acestea cronologice, nu sînt chiar atît de zadarnice, cum par la prima vedere. Și pentru a încheia acest alineat, iată în legătură cu ultimele nume proprii, două amănunte, ce se cuvin reținute. Epigraful scrisorii despre Petersburg, a Peregrinului Transilvan sună:* Mundus vult decipi, ergo decipiatur, *(lumea vrea să fie înșelată, s-o înșelăm dar) și el nu este altul decît aforismul din Oxenstiern, ce se întîlnește atît de des în proza politică a lui Eminescu, și din ale cărui meditații poetul nostru și-a transcris, în prea frumoasa limbă a vechilor tălmăciri, unele excerpte. Aceasta, cu titlu de simplă referință. Iar următoarea, pentru că încheie cu o remarcă valabilă, o întreagă perioadă istorică, peste care cobora o fermă cortină izolatoare. Comentînd particularitățile arhitectonice ale bisericilor și sistemul de bazilici al metroulul, în valorificarea cărora descifrează semnele unui cult arheologic, propriu noului ev, George Călinescu scrie:* „Bisericile de valoare artistică, transformate în muzee, sînt restaurate cu grijă, vizitate, admirate" *și constatarea, cu osebire judicioasă, o aflu verificată din plin în recentul jurnal de călătorie al profesorului George Oprescu, ce se dovedește nu numai criticul de artă, cu gust și păreri decise, dar și scriitorul de surprinzătoare notații originale, turnate într-un stil pe cît de sobru, pe atîta de mordant. Vizitele sale reiterate, nu numai în muzeele de la Ermitaj, Tretiakov sau Kremlin, dar și la bisericile din Zagorsk, Arhanghelski și Andronikov, în urmărirea frescelor lui Rubliov, sînt tot atîtea ilustrațiuni.*

Călătorii ultimului sfert de veac sînt mînați de alte îndemnuri și aduc o viziune critică, de altă amploare. Istoria contemporană, așa cum o cunoaștem din propria noastră experiență, a tulburat nu o dată zările din spre Nord și Cezar Petrescu face un real serviciu, în ultima sa carte (Insemnări de călător, reflecții de scriitor) *cînd acordă un spațiu atît de larg procesului acela de izolare, al cordonului sanitar, și de ignorare a realităților sovietice, pe care politica noastră le-a practicat, cu strictețe, pînă după Stalingrad, iar cu furori în răstimpul dintre cele două războaie. Personal, îmi amintesc cu oarecare satisfacție de sîngele rău pe care-l făceam sănătămînat fostului meu patron, unul dintre celebrii rechini ai patriotismului, în revista căruia reproduceam lungi pasaje din călătoria la Moscova, de acum trei decenii, a bunului doctor și romancier Georges Duhamel, pacifistul predestinat și din aceeași plămadă umanitară ca și Henri Barbusse. Nici o mirare, în condițiile acestea, dacă cei mai multi dintre călătorii ultimelor decenii mărturisesc, fără de sfială și dintru început, sentimentul acela de neîncredere ce li s-a inoculat ani de-a rîndul, pe care l-au respirat cu intensitate și-n verificarea căruia pornesc cu toată sinceritatea. El este așa de tiranic, acest sentiment al suspiciunii, încît îl aflăm mărturisit chiar și în filele celei dintîi și poate a celei mai temeinice relații despre U.R.S.S., cea din 1934, a lui Alexandru Sahia. Cele trei luni petrecute, de o manieră oarecum gorkiană, în imensitatea Uniunii Sovietice, cu absența ghidului, tocmai pentru ca să infirme, cum singur o mărturisește legenda satelor lui Potemkin, au dat lui Sahia prilejul să cunoască prin sine realitățile și de aceea cartea sa, în care pulsează o căldură discretă, dar cu atît mai elocventă, rămîne una din cele mai vii și mai actuale din literatura subiectului. A retușa legendele și a mărturisi adevărul rămîne una din primele îndatoriri ale scriitorului și cată să spunem că toți călătorii noștri din ultimele două decenii nu s-au abătut de la acest comandament, fie că au făcut-o în stilul acela somptuos, de mari falduri lirice și de adînci intuiții cosmice, propriu scrisului lui Geo Bogza, care și-a găsit în pluralitatea meridianelor sovietice cadrul și scara prielnice temperamentului său; fie că au folosit, din belșug, referințele cărturărești și exegeza dialectică a monumentelor de artă, precum în lucrările lui Cezar Petrescu și George Călinescu; fie că au povestit cu arta broderiei migăloase și concurînd pe aceea a originalelor din tezaurul restituit, uimirea „de a fi pătruns într-un vast univers de miracole nebănuite", cum o spune Tudor Arghezi însuși în memorabilul său speech, din inima Kremlinului, în toamna anului 1956; fie că redactează ca Alexandru Sahia sau Zaharia Stancu un reportaj menit, în prim rînd, să informeze și să instruiască. In ce măsură toate aceste moduri, variind de la scriitor la scriitor, slujesc totuși aceluiași scop și servesc adevărului, cetitorul în curent cu literatura călătorilor noștri în Uniunea Sovietică poate ratifica numind o pagină sau alta. A confrunta însă la distanță de secole sau de decenii, date și impresii legate de același subiect, mi se pare un joc cu osebire pasionant și de-aceea mi-aș îngădui să trimit fie la paginile în care Sahia și Stancu vorbesc de teatrul sovietic, răstimp de trei lustruri numai, fie la imaginile siberiene de la 1675 din jurnalul de călătorie al spătarului Milescu, cărora se cuvine să le juxtapuneți impresiile lui Zaharia Stancu din 1950 despre Novosibirsk. Ultimele două relații de călătorie:* Dimensiuni *a veniaminului neamului reportericesc, Traian Coșovei și* Țara dintre zăpezi și portocali, *cum își intitulează Victor Kernbach călătoria sa în Georgia, sporesc, primul cu oarecare sfială și celălalt cu toate resursele unui meșteșug deprins în egală măsură, la izvoarele artei odobesciene și la altarele peisajului caucazian, bogatul capitol al relațiilor culturale romîno-ruse, al cunoașterii reciproce, fără fantezie și legende, scop suprem pe care scriitorii din ambele versante l-au slujit cu perseverență și pe care nimeni nu l-a formulat cu mai multă strălucire ca Lev Tolstoi însuși într-un crîmpei al* Jurnalului *său intim în care se vorbește chiar despre noi. Cu un veac și ceva în urmă, mai exact în 1854, în timpul campaniilor din Caucaz și Sevastopol, Tolstoi poposește la București și în răgazul dintre lecturile unei zile notează:* „După convorbirea mea cu doctorul, am renunțat la opinia stupidă și nedreaptă, ce profesam în privința Valahilor, opinie împărtășită de toată armata și care mi-a fost inoculată de idioții ce întîlnii pînă acum. Soarta acestui popor e țesută din farmec și melancolie. Citit azi din Goethe, o dramă de Lermontov *etc. etc".* Blazonul acesta se cuvenea amintit într-o zi ca aceasta.

cronica literară

de aurel martin

CICERONE THEODORESCU: „Izvoare fermecate"

Poetul Cleștarului, **al** Cîntecelor de galeră **și al** Griviței, **ni se descoperă acum, prin** Izvoare fermecate **într-o nouă, lăudabilă și, pentru unii, poate surprinzătoare ipostază a activității și evoluției sale literare: aceea de folclorist amator, de valorificator pasionat al creației populare orale. Gestul ne amintește de strădaniile patriotice ale lui Anton Pann, Alecsandri, Eminescu și Coșbuc, înaintași îndrăgostiți și ei de frumusețile fruste ale doinelor, baladelor și proverbelor, prețuitori entuziaști ai geniului național. Asemenea lor, nici Cicerone Theodorescu nu are studii de specialitate și nici nu se erijează ostentativ în comentator infailibil al fenomenului folcloric. Nu se lansează, de aceea, în dispute și interpretări savante, nu face paradă de erudiție și nici nu se forțează să tragă, neapărat, pe baza materialului faptic transcris, cine știe ce concluzii deosebit de originale. Cuvîntul introductiv ce întovărășește culegerea nu prezintă, în consecință, interes teoretic, lăsînd profesioniștilor sarcina complicată de a elucida aspectele încă neclarificate sau de a aprofunda multilateral infinitele probleme ridicate de creația populară, sub raport ideologic și artistic. Cicerone Theodorescu e, în felul său, un romantic, tratînd folclorul prin prismă sentimentală, preocupat să-l valorifice în expresiile lui documentar-estetice de receptacol și propagandist al virtuților populare. Nu întîmplător și-a intitulat volumul* Izvoare fermecate, *sugerînd, pe urmele lui Eminescu, uluitoarea forță proteică a geniului ce sălășluiește de veacuri în sufletul colectiv al celor mulți, truditori și anonimi.**

Cartea cuprinde, potrivit unei clasificații tradiționale, doine de dragoste, de dor și jale, cîntece satirice și sociale, de cătănie, bătrînești și haiducești, colinde, versuri, bocete, blesteme, strigături și ghicitori, compuneri spuse la serbarea secerișului și oratii de nuntă. Marea lor majoritate e recoltată din Nordul Ardealului, din regiunile Cluj, Oradea și Baia Mare; excepțiile (cîteva texte provin din Muntenia și Hunedoara) sînt neglijabile. Așadar, folclor dintr-o arie geografică limitată, nevirgină însă întrucît a fost depistată în epoci diferite și de George Coșbuc, I. Bîrlea, O. Densușianu, I. Pop-Reteganul și alții. Unele din doinele și baladele tipărite în* Izvoare fermecate *nu sînt, de fapt, altceva decît variante ale unor bănuite prototipuri încorporate, la vremea lor, în culegerile altor folcloriști. E cazul, bunăoară, cu cîntecele istorisind (sub titluri variate) întîmplări cunoscute nouă din* Miorița, Meșterul Manole **sau Pintea Viteazul. **Fenomenul este explicabil, variantele sporind prin contaminări, reducții sau adaptări, de la sat la sat și de la generație la generație. Compararea lor cu variantele înserate în alte colecții ar putea îmbogăți, probabil, bibliografia unora din motivele de mare circulație și popularitate ale folclorului nostru. Culegerea lui Cicerone Theodorescu produce surprize plăcute însă și istoricului literar. In 1885, George Coșbuc transcria în „foița"** Tribunei sibiene, **îmbunătățind neîndoielnic forma originară, o „legendă poporală din jurul Năsăudului" intitulată** Blăstăm de mamă. **In același an, balada fu retipărită în „Biblioteca poporală a Tribunei" cunoscînd un succes de librărie remarcabil (în 1886, e reeditată). După 70 de ani, Cicerone Theodorescu culege și d-sa poezia în comunele Maieru și Cormaia, de lîngă Năsăud. Deosebirile dintre cele două texte sînt neînsemnate. Ne găsim oare, în fața variantei prototip, stilizată apoi ușor de Coșbuc și păstrată în expresii aproximativ inițiale pînă azi în folclor? Sau avem de-a face cu însuși textul coșbucian, perpetuat cu inerente mici modificări, pînă la ignorarea semnatarului de către cititorii cărțuliei apărute în colecția** Tribunei? **Ambele ipoteze sînt atrăgătoare și plauzibile. Din motive care ar cere prea mult spațiu pentru a fi expuse aici, înclinăm a crede că textul reprodus în** Izvoare fermecate **își are sorgintea în versiunea coșbuciană. Oricum, cercetătorii operei celui ce ne-a dăruit** Nunta Zamfirii **și** Noi vrem pămînt, **îi sînt recunoscători lui Cicerone Theodorescu pentru serviciul incontestabil adus de d-sa, cu sau fără știință, istoriei literare.**

Versurile din Izvoare fermecate **scot în relief asemenea acelora culese de pe întreg cuprinsul țării și publicate anul trecut de Teodor Balș în** Pe un picior de plai **(la aceeași Editură de stat didactică și pedagogică) cîteva din trăsăturile fundamentale ale psihologiei poporului nostru. E o psihologie întemeiată, caracterologic, pe o intensă și vibrantă trăire emoțională a realităților obiective și pe un ideal etic și estetic născut dintr-un umanism structural, inalienabil în substanța sa. Evident, în folclor se mai mențin încă și versuri vădind orientări cețoase, conservative, de natură idealistă, în sensul celor deslușite cu ani în urmă de un Grigore Șilași sau, mai aproape de noi, de unii folcloriști dintre cele două războaie mondiale, cu deosebire gîndiriști. Neesențiale, ele sînt azi pe cale de dispariție,** Izvoare fermecate **atestînd, măcar în parte, fenomenul. Procesul se realizează prin schimbarea a ceea ce I. D. Bălan numea în numărul trecut al** Luceafărului **unghi optic. Viziuni dominate altă dată de perspective eclesiastice (ca să luăm un exemplu dintre atîtea) capătă acum, prin infuzii sociale pronunțate, semnificații noi, militante, probînd relativul salt trăit în vremea din urmă de conștiința țăranului muncitor. Vălul obscurantist a fost, în esența sa, sfîrtecat. Mitul biblic mărturisea, bunăoară, egalitatea deplină a oamenilor în fața judecății de apoi, indiferent de clasa socială căreia îi aparțin aceștia. Justiția divină va aprecia, de la caz la caz, gravitatea păcatului. O poemă ca Judecata, culeasă tot din Maieru, păstrînd datele elementare ale apocalipsei (atmosferă, eroi, etc.) ajunge să mute însă centrul de greutate pe alte valori decît cele perpetuate de mit. Cînd îngerii vor suna din trîmbiți sfîrșitul lumii,**

Munții că s-or clătina,
Văile s-or tulbura,
Domnii s-or cutremura,
Că toți morții s-or scula.

Dumnezeu va chema la judecată „vii cu morții laolaltă":

Domnii vii cu morți desculți
Cît îi frunza morții mulți,
Impărații vii cu multe,
Multe, moartele răgute —
Și tăți domnii s-or ascunde
S-or ascunde
Și n-au unde,
S-or ascunde și su' peatră
Ca Dumnezeu să nu-i vadă.

Zadarnic vor încerca domnii să-i ofere lui Dumnezeu aur și argint: ceea ce au reușit pe pămînt, nu vor reuși în ceruri. Strămutînd totul în viitorul apocaliptic, alegînd divinitatea ca judecător suprem, poema e tributară, firește, unei optici nu îndeajuns de curățată de zgurele eclesiastice. Procesul de cristalizare a viziunii nu e încă încheiat. De altfel, valoarea compunerii nu stă în atmosfera sa fantastică sau în reluarea unui mit, ci în obiectivele urmărite, printr-însa, de creatorul anonim. Versurile, de o forță artistică excepțională, s-au născut, evident, în timpul războiului, ca o întrupare lirico-epică a nemărginitelor dureri ce stăpîneau inima poporului conștient că e victima celor bogați și atotputernici. Blestemul împotriva domnilor cu care se sfîrșește Judecata — „Bată-i Dumnezeu să-i bată" — **nu e, de fapt, decît expresia sintetică a unei atitudini fundamentale în care durerea se conjugă cu mînia și revolta, traducînd sentimentele antibelice ale oamenilor muncii dornici de pace și liniște. Sentimente similare alimentează și doinele-blestem îndreptate împotriva lui Hitler, sau acelea care definesc, cu remarcabilă intuiție „războiul boierilor" prin rațiunile lui meschin economice: „sămînța averilor".**

Spuneam că Izvoare fermecate, **asemenea altor colecții de folclor contemporan, cuprind în fiece vers, ca într-o efigie, linii ce gravează trăsături ale sufletului popular în datele lui esențiale. Sînt date pe care în anii trecuți le-a valorificat, într-un studiu foarte discutat pe atunci și C. Ionescu-Gulian și asupra cărora am insistat și noi într-un articol publicat pe marginea acestui studiu în** Cercetări filozofice. **Cum o reluare a analizei ni se pare superfluă, ne mulțumim a releva doar cîteva din dimensiunile morale încorporate în textele culese de Cicerone Theodorescu, fără pretenția de a le epuiza. Poporul nostru deține o rară capacitate de a trăi emoțional, la intensități maxime, realitățile obiective și subiective cărora le e martor sau erou. E o varietate tematică și sentimentală impresionant de bogată, cunoscînd o gamă cromatică și o diversitate de tonalități de-a dreptul neobișnuite, fie că e vorba de frămîntări erotice, fie că e vorba de adevăruri sociale. Prețuiește cu deosebire virtutea, înțeleasă însă nu în interpretările ei religioase. O asociază neîncetat omului simplu, nealterat sufletește de mirajul avuției. Un atare om e frumos (idealul etic și estetic se identifică), desfăcut de ipocrizie sau setea de a asupri. Inima lui e sălaș al candoarei și al omeniei. E frate cu tot ce e bun în natură și dușman al tuturor acelora care atentează într-un fel sau altul la perpetuarea virtuții. E patriot, trăind drama celui nevoit să pribegească prin țări străine, mînat de căpeteniile încoronate sau de domnii lacomi de bogății. Adoră libertatea și înalță laudă, în balade, haiducului luptător pentru dreptate socială. Apreciază virtuțile gospodărești și cu precădere hărnicia, condamnînd lenea, viciul beției, hoinăreala și delațiunea. Tot ce e minciună, falsitate sau mască îi repugnă; preferă, neîncetat, prospețimea, frumusețea nesulimenită, sinceritatea totală. E cînd duios, cînd aprig, cînd ironic, cînd șăgalnic; cîntă și din fluier dar și din bucium, exprimînd neîncetat valori sufletești ce ni-l impun ca dascăl suveran în artă. Evident, psihologia sa e într-o continuă devenire, adîncind datele esențiale și eliminînd, în timp, trăsături ajunse azi anacronice. O culegere de folclor contemporan certifică fenomenul; cititorul se poate convinge de natura procesului, parcurgînd cu atenție colecția dăruită de Cicerone Theodorescu.**

Eminescu, referindu-se la farmecul poeziei populare, nota într-una din reflecțiile sale: „Și să sperăm că tot se vor mai găsi suflete, cari să nu fie jignite de rima neîndemînatecă, sau de simplitatea unui cuvînt vechi, ci vor preferi a se adăpa mai bine la izvorul curat ca lamura și mai prețios ca aurul al poeziei noastre populare, decît să bea din izvorul de apă de zahăr cu portocale". Invitația nu și-a pierdut nici pînă azi actualitatea. Intitulîndu-și culegerea Izvoare fermecate, **Cicerone Theodorescu așează folclorul sub același semn atrăgînd luarea aminte a artiștilor contemporani asupra uluitoarelor și inepuizabilelor comori ce ființează în creația populară orală. Sînt comori la care au apelat, consecvent, toți marii poeți, de la Alecsandri, Eminescu și Coșbuc, pînă la Arghezi și Beniuc, căpătînd ca Anteu în contact cu pămîntul ce l-a născut, puteri mereu noi. E în această legătură structurală cu folclorul realizată dintr-un unghi de vedere partinic, una din căile incontestabile prin care arta cultă poate preîntîmpina influențele nefaste ale esteticii decadente, cucerindu-și, în schimb, necesarul caracter popular, dimensiune esențială, precum se știe, a realismului socialist.**

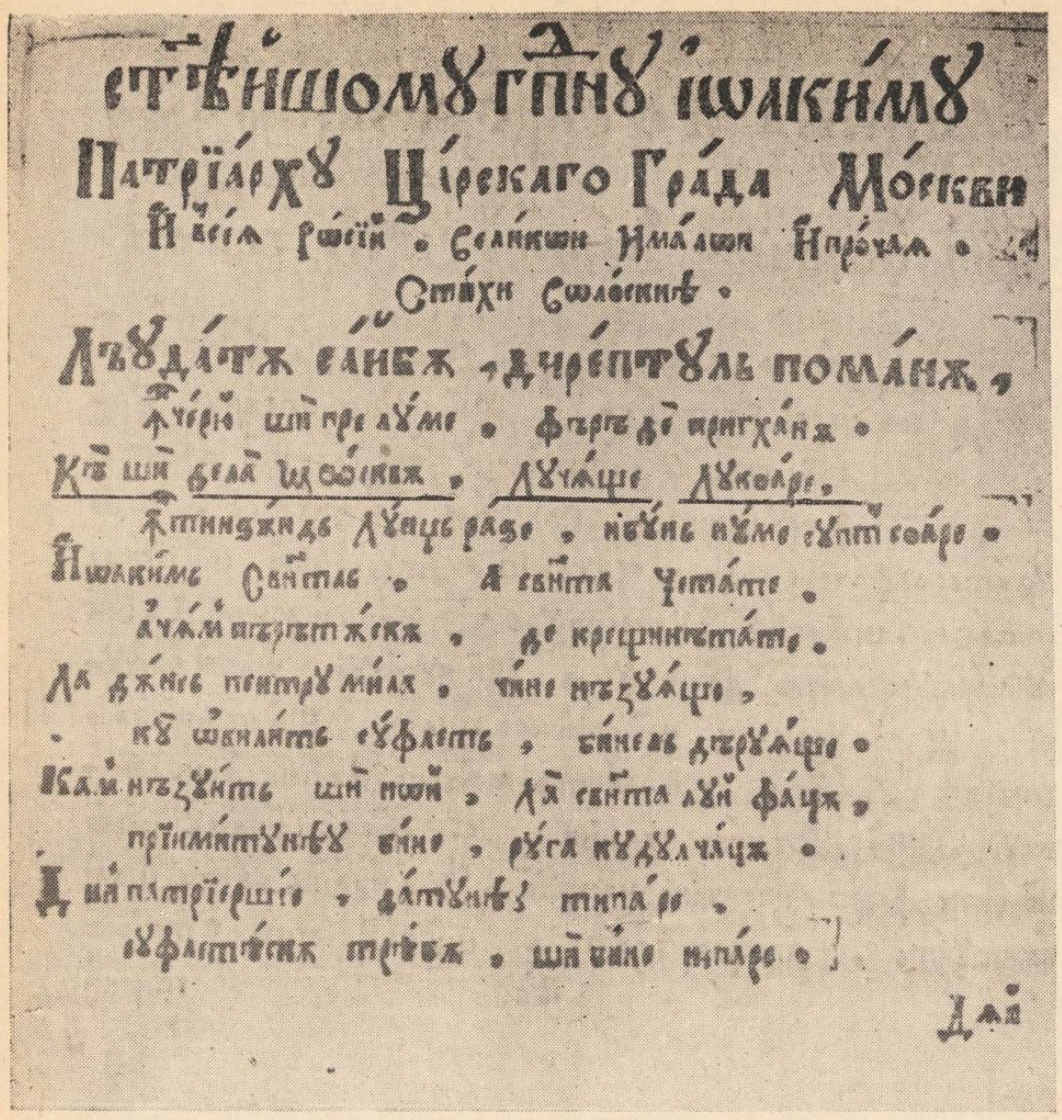

TIPARNIȚE RUSEȘTI IN ȚĂRILE ROMÎNE

de G. STREMPEL

Tradiția tipografică din Principate, născută la început de veac XVI, cu Macarie din Muntenegru, continuată cu Dimitrie Liubavici și dusă pe culmi, în a doua jumătate a aceluiași veac, de diaconul Coresi, se pierde pentru un mare număr de ani. Oricare dintre noi, aruncînd ochii peste paginile de istorie în care sînt scrise durerile poporului de la moartea lui Mihai Viteazul și pînă la urcarea pe tron a lui Matei Basarab și Vasile Lupu, va găsi suficiente explicații în legătură cu pierderea acestei tradiții culturale. Cei doi voevozi, rivali, nu numai pe cîmpurile de bătălie, ci și în cele spirituale, ce nu ruginesc niciodată, ar fi vrut să reia această tradiție și să umple golul de aproape 75 de ani, în care nu se tipărise în Țara Romînească nici o carte. Dar cum? De unde să aducă tipografii, meșteri tipografi, modele de cărți și atîtea altele, cîte trebuiau la o asemenea îndeletnicire? De la Kiev sau de la Moscova, orașe cu veche tradiție ortodoxă și culturală, de cari ne legau sute de ani de colaborare pe toate tărîmurile. Cum la Kiev se afla mitropolit la acea vreme un moldovean de origine, Petru Movilă, om de mare cultură, cei doi voevozi s-au gîndit să-i ceară ajutorul pentru înființarea unor noi tipografii.

Prin Meletie Macedoneanul, care va deveni unul din primii tipografi ai lui Matei Basarab, a trimis Petru Movilă tipografia solicitată, așa cum reiese din prefața *Molitvenicului* slovenesc, tipărit la 1635 în Cîmpulung, unde a fost așezată tipografia.

Cîțiva ani mai tîrziu, pe la 1639, Petru Movilă trimite încă o tipografie, de sub teascurile căreia va ieși în 1640 cunoscuta *Pravilă* de la Govora, cea mai veche carte de legi tipărită în romînește. Cu sprijinul Ucrainei, firul tradiției tipografice din Țara Romînească a fost înnodat. Meletie Macedoneanul, Timotei Alexandrovici Verbițki, Ioan Glebkovici, Ivan Kunotovici sînt nume de tipografi ucrainieni, care au întovărășit tipografiile kieviene, trimise lui Matei Basarab, care au creiat o nouă școală tipografică romînească și ale căror nume nu pot fi ocolite atunci cînd se vorbește despre trecutul tiparului romînesc.

Moldova nu a avut tipografii în secolul al XVI-lea și încercările unui Vodă Barnovschi de a înzestra țara cu o tiparniță, pe la 1627, n-au fost încununate de succes. Trufașul Vasile Lupu nu putea rămîne însă în urma lui Matei Basarab nici în această privință. La sugestia învățatului mitropolit Varlaam, care terminase de tradus celebra sa *Cazanie*, Vasile Lupu s-a adresat la Kiev, aceluiași Petru Movilă, cu rugămintea de a-i trimite și lui o tipografie. Prefața *Cazaniei* tipărită în 1643 la Iași, este cel mai concludent dintre documentele care vorbesc de împrejurările în care a fost adus tiparul ucrainian în Moldova: *„... Preaosfințitul părinte Petru Moghila, fecior de domn de Moldova, arhiepiscop și mitropolit Kievului, Haliculuí, și a toată Rosia... pre pofta măriei sale au trimis tiparul cu toate meșteșugurile cîte trebuesc...“*.

Tipografia, adusă în țară de Sofronie Pociapski, care, printre alte funcții înalte o îndeplinea și pe aceea de director al tipografiei de la Kiev, a fost înzestrată cu toate cele necesare funcționării și instalată la Trei Sfetitele. Pe lîngă meșterii tipografi a venit în Moldova și unul din cei mai mari gravori în lemn de la Kiev, anume Ilia, care a ilustrat *Cazania* lui Varlaam cu nu mai puțin de 55 gravuri de o remarcabilă valoare artistică.

Tot în tipografia moldovenească, adusă de la Kiev, s-a tipărit, la 1646, *Pravila* lui Vasile Lupu, cunoscută ca cea mai veche carte de legi tipărită în romînește la Iași.

După domniile lungi și bogate în realizări de tot felul ale lui Matei Basarab și Vasile Lupu, urmează o perioadă de timp de două decenii și jumătate, în care decăderea economică și culturală se accentuează cu fiecare an, ca rezultat al deselor schimbări de domnie — șase în Muntenia și zece în Moldova — și al

Portretul lui Wakhtang IV din întiia Evanghelie georgiană, tipărită în 1709 la Tiflis de Mihail Ștefanovici, tipograf trimis de Antim Ivireanul.

amestecului direct al turcilor în economia și politica Principatelor. In această perioadă de un sfert de veac nu s-a tipărit nici o carte la noi; utilajul tipografic a dispărut sau a fost distrus. Cînd vijelia acelor ani a trecut și cînd mitropolitul Dosoftei, a încercat, în Moldova, pe la 1673, să adune hîrburile tipografiei de la Kiev ca să tipărească *Psaltirea* în versuri, a constatat că trebuie luat totul de la început. *Psaltirea* și-a tipărit-o la Uniev, în Podolia, iar pentru realizarea planului său tipografic s-a adresat unui înalt prelat, care știa cîte ceva despre mitropolitul Dosoftei și anume s-a adresat patriarhului Ioachim al Moscovei, cu rugămintea să-i trimită o tipografie. *„...Te rog pe cinstit dumneata* — îi scrie Dosoftei spătarului Milescu, care se afla în slujba țarului — *să te rogi în numele meu preaosfințitul nostru părinte, patriarhul din Moscova și toată Rusia, ca să mă miluiască pe mine cu un teasc de tipografie și cîteva slove, cu care să tipăresc cărți și forme din care se varsă slovele...“*.

Scrisoarea poartă data de 27 martie 1679. La 16 decembrie 1679, patriarhul Ioachim îl înștiințează astfel pe Dosoftei de satisfacerea cererii sale: *„...Cunoscînd noi un păstor așa de înțelept, bucuros am trimis prin solul vostru Ioan Bilevici, lucrurile tipografice de lipsă, care aparțin la tipăritul cărților și cari le-ați cerut în scrisoarea voastră către noi...“*

De sub teascurile tipografiei moscovite au ieșit la lumină două opere remarcabile: *Viața și petrecerea sfinților*, în patru volume, tipărită între anii 1682—1686 și *Parimiile peste an*, tipărită în anul 1683. Amîndouă titlurile acestor cărți cuprind mențiunea originii rusești a tipografiei de la Iași. *„Parimiile preste an, tipărite... în tiparnița țării ce ne-au dăruit sfinția sa părintele nostru fericit Ioachim Patriarhul de slăvită Patrierșia Moscului...“*, titlul celei de a doua lucrări, arată că tipografia n-a fost cumpărată de mitropolitul Dosoftei, ci i-a fost dăruită, împreună cu întregul utilaj. Iar versurile omagiale din același *Parimiar*, adresate patriarhului Ioachim, vădesc și rolul pe care începe să-l joace Rusia pentru ortodocșii de sub stăpînirea turcească, acela de luminător, dătător de speranțe:

„...Că și de la Moscva
luciaște lucoare,
Intinzînd lungi raze și
bun nume supt soare.
Ioachim sfîntul a sfînta
cetate
Aceia împărătească
de creștinătate
La dînsul pentru milă
cine năzuiaște
Cu ofilit suflet, bine-l
dăruiaște.
C-am năzuit și noi
la sfînta lui față,
Primitu-ne-au bine ruga cu dulceață:
Din Patrierșie datu-ne-au tipare
Sufletească treabă și bine ne pare...“

Pe la 1683, Dosoftei mitropolitul este amenințat să întrerupă activitatea tipografică din lipsa hîrtiei. Teama aceasta i-o transmite patriarhului Ioachim printr-o scrisoare ce poartă data 29 august 1683, odată cu rugămintea să i se trimită hîrtie de la Moscova. Cum opera începută nu s-a oprit, ci a continuat pînă la 1686, anul în care Dosoftei l-a urmat pe Ioan Sobieski în Polonia — de voie, sau de nevoie — presupunem că și această cerere a fost îndeplinită: patriarhul Ioachim a trimis tipografiei de la Iași și hîrtie. Meșterii noii tiparnițe de la Iași nu mai sînt ruși, de data aceasta, ci moldoveni, probabil unii și aceiași cu cei ce au încercat să repare vechea tipografie a lui Vasile Lupu.

Nu cunoaștem împrejurările în care a fost reluată activitatea tipografică în Muntenia, după perioada de stagnare de care am amintit și nici nu știm dacă prima tipografie de la București, a fost sau nu adusă de peste hotare și de unde anume. Știm însă altceva și anume că prima carte tipărită la București, în 1678, cunoscută sub numele de *Cheia înțelesului* este o traducere fidelă a unei părți din opera lui Ioanichie Galeatovski, fost egumen la Kiev, iar gravorul care a lucrat xilogravurile ediției romînești a fost rus și se chema Ivan Bakov.

Aceste legături, tot atît de largi, s-au concretizat în același veac și în trimiterea unei tipografii în Georgia, de către figura măreață a trecutului nostru care a fost Antim Ivireanul, ca o palidă compensație pentru tot ce am primit noi de la Kiev și de la Moscova. Către sfîrșitul secolului îl întîlnim și pe preotul rus Mihail Strilbițki tipărind cărți în romînește, cu aceeași pasiune cu care își săpa și gravurile în lemn, cînd la Iași, cînd la Moghilev, cînd la Dubășari. In sfîrșit tot tiparului rusesc — unei tipografii militare — datorăm apariția primului ziar pe teritoriul țării noastre, *Curierul Moldovei*, apărut la Iași, în limba franceză, la anul 1790. Sfera acestor legături lărgindu-se, nu le mai putem urmări în coloanele limitate ale unei reviste. Ele aruncă însă o lumină vie asupra uneia din laturile colaborării culturale dintre poporul nostru și popoarele Uniunii Sovietice.

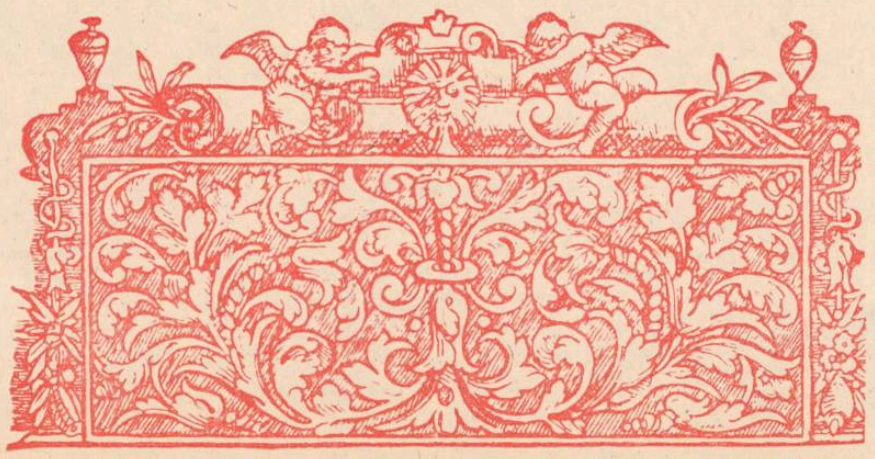

Frontispiciul ucrainian în Cazania lui Varlaam (1643)

De la Moscva luciaște lucoare
(Versuri închinate de Mitropolitul Dosoftei Patriarhului Ioachim al Moscovei)

EMINESCU LA ODESA

de Augustin Z. N. POP

Suferințele lui Eminescu reprezintă o realitate tragică, în care marele poet s-a zbătut pînă la sfîrșitul vieții. Așa numiții lui „protectori“, ministeriabilii conservatori, pe nume: patronii săi de la Timpul, nu s-au interesat de loc de soarta lui după 1884. E un calvar tantalic în care inteligența creatoare a lui Eminescu se chinuie neputincioasă ca să se elibereze din boala și din neajunsurile de fiecare zi.

Scrisorile Harietei Eminovici dovedesc că oficialitatea nu numai că nu l-a ajutorat pe poet, dar, și mai grav, că printr-o ostentație răzbunătoare, răspunzînd atitudinii militante prin care scriitorul denunțase afacerismul păturei superpuse și trădarea ei față de patrie, i-a manifestat ostilități neumane.

Ajutorarea poetului s-a făcut de socialiști și de către studioșii tineri cu idei înaintate din Iași care-au contribuit din dumicatul pîinii negre la îngrijirea suferindului de la Botoșani; de către actori și cîntăreți populari ca: Fany Tardini, Vlădicescu, I. D. Ionescu etc., dînd spectacole „în beneficiu“; de către Vasile Alecsandri și Ion Creangă; de numeroși oameni ai muncii, dascăli și profesori. Aceștia cotizară din salariul lor mic, interesîndu-se de soarta celui în nenorocire, uitat de atîția convorbiriști.

Cu talerul a fost pornit Eminescu în Rusia în vara anului 1885 la băile de la Liman. Din 18 august, același an, se cunoștea o scrisoare trimisă de la Liman filologului ieșean Vasile Burlă, în care-i vorbește despre serioasele ameliorări survenite în starea generală în urma tratamentului zilnic de ghiol. Totodată îi solicită nervus rerum.

Tipărim mai jos, integral, cele trei epistole de curînd ieșite la iveală și trimise de Eminescu din Rusia, în care cu verva spirituală sprijinită de amintiri și puncte de răspuns la o poștală înviorătoare din țară, se adresează prin statornicul prieten, profesorul Novleanu, unui restrîns grup de ieșeni, cerînd să-l sprijine băneșteː Foarte interesant este că pe chiar cîmpul paginii finale a primei scrisori primite, sprijinitorii poetului concepteză în limba germană telegrama de mulțumire către directorul sanatoriului Andrejewsky-Liman, pentru modul deosebit în care era tratat acolo marele liric.

Domnului Dr. Jachimovicz

Primiți profundele noastre mulțumiri și îndatorarea pentru deosebita atenție pe care o dovediți în toate ocaziunile pentru Eminescu nostru.

NOVLEANU, BURLĂ etc.

Celelalte două scrisori ni-l înfățișează în intimitatea medicului curant și chiar a familiei acestuia. Dovadă că la 2 sept. 1885 își dă, pentru răspunsul prietenilor, adresa la locuința doctorului din Odesa, str. Preobrajenskaja nr. 7. E îngrijorat de întîrzierea banilor așteptați din patrie: pentru hotel, hrană, obligații protocolare și tren. Pînă la 18 august trimisese opt scrisori. Cîte vor mai fi fost pînă la plecare? Acestea numai către grupul ieșean. Dar către familie, către prietenii din București? Cele păstrate sînt numai către intelectualii din Iași.

Peste toate străbate ca un leit-motiv preocuparea apăsătoare pentru obligațiile prezente, lipsa de scrisori din patrie, golul banilor.

Materialul epistolar ce-l dăm la iveală a fost semnalat fragmentar, cu o scurtă conspectare binevenită în Gazeta literară *(1955) de către N. Liu. Il redăm aici integral pentru întîia oară, restituind un episod din viața poetului pe baza unor texte ce aparțin Bibliotecii Academiei R.P.R. Astfel se ridică la cinci scrisorile păstrate din timpul tratamentului lui Eminescu în Rusia.*

I

Liman, 15 august 1885

Dragă Novlene,

Ce mai cuib ghiftuit cu neagră calomnie e adunarea voastră de la Barothy! Unde dracu' e Sobornii ulița, *despre care din cartea ta poștală am aflat pentru întîia dată? Cine mă calomniază pe acolo, chiar cînd mă coc în glod de 30 de grade Réaumur?*

Ceea ce m-a speriat însă e timpul lung ce-i trebue unei scrisori pentru a ajunge pînă la mine. Cartea poștală, datată din 8 August, am primit-o abia ieri la 14 August — va să zică șase zile.

Cred că atît tu cît și Burlă veți fi primit scrisorile mele de la 12 ale curentei.

Prin ele arăt mai pre larg progresul cam încet al curei mele și vă rog să-mi trimiteți 100 ori 110 ruble ca să am cu ce plăti la sfîrșitul lunei..

Vă rog, dar, nu mă uitați în mîinile pravoslavnicei poliții, care poate că nici n-așteaptă altceva de cît să pue mîna pe biata mea piele bortilită de bube și boale.

Toți îmi spun că o scrisoare în Romînia nu costă de cît 7 copeici. Încrezîndu-mă în spusa tuturor, o franchez pe aceasta simplu. Să nu te superi dacă-i avea de plătit vr-o suprataxă.

Indealtmintrelea repet ceea ce ți-am zis în scrisoarea trecută. Ne mănîncă urîtul de pe aici. Trenul între Odessa și Liman circulează acum cu mult mai rar și seara la fel. Prietenii Zaharia, Bufureanu, onor. Drăghici, D-rul Max s-au întors în țară; numai eu, cocostîrc strein, măsur malurile limanului cu picioarele mele archioloage.

Salutări multe companiei calomnioase de la Barothy, cuibului negru de suspiciuni asupra caracterului călugăresc al celui ce semnează cu toată afecțiunea

al tău
M. EMINESCU

Adresa mea:
M. EMINESCU à Odessa (Russie)
Andrejevschi Liman
Etablissement du Dr. Jachimowicz

II

Liman, 18 August 1885

Dragă Novlene,

Pîn-acum am trimis șapte scrisori în țară, — aceasta e a opta. Nu știu ce-o fi cu poșta de-aici; dar răspuns n-am primit la nici una, încît mă tem ca să nu întîrzie ori să dispară scrisorile voastre. Nu mai sînt de cît douăsprezece zile pîn-la sfîrșitul lunii și, cu toate acestea, nici pînacum nu am banii necesari pentru plata doftorului. In orice caz, o situație îngrijorătoare pentru un om ca mine, cu totul strein în locurile acestea, încît vă rog cu toată seriozitatea să nu mă uitați și să grăbiți a chibzui ceea ce e de făcut.

Pe-aici au început o serie de ploi și temperatura nu-i mai mare decît de 12° Réaumur. Sezonul propriu de băi e cam trecut și lumea se rărește din ce în ce; trenul circulă mult mai rar între Odesa și Liman, iar în Liman nu e oficiu poștal, ci numai o cutie de poștă, din care cine știe cînd se mai iau scrisorile spre a fi trimise la destinație.

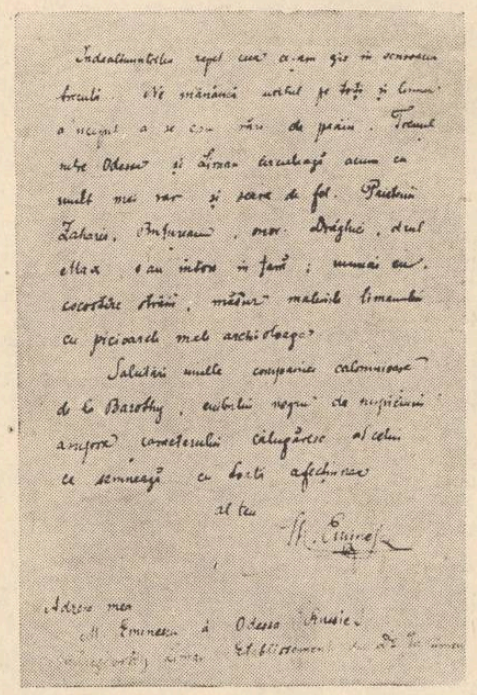

Ce se zice pe la noi de întrevederea celor doi împărați la Kremsier? Din „Neue freie Presse“, pe care-o cumpăr din cînd în cînd, deși totdeauna cam veche, pare a fi ceva cu totul estraordinar. Oamenii de aici nu vorbesc nimic, mai ales nu politică. Voi trebue să fi avînd acolo telegrame care vă țin în curent asupra scopului întrevederii despre care pîn-acum nu știu nimic.

Ce se mai întîmplă pe acolo, ce măritișuri și însurători se mai proiectează și pe cine-ați mai îngropat în vremea din urmă? Orice știre e interesantă. Gazetele puține cari-mi vin în mînă le citesc din slovă în slovă, pînă chiar și anunțurile, atît de ahotnic te face singurătatea și lipsa de ocupație zilnică. Singura mîngîiere tutunul — e și rău și scump. Iată un produs rusesc cu care nu mă pot împăca de fel.

Salutări multe ție și prietenilor.

Vă rog, totodată, să-mi răspundeți cît se poate de curînd și remîn al tău.

credincios prieten
M. EMINESCU

Adresa mea:
à Odessa (Russie)
Andrejewsky Liman,
Etablissement du Dr. Jachimowicz

III

Odessa 2 Septemvrie 1885

Dragă Novlene,

Suta de ruble am primit-o și i-am dat-o doftorului, împreună cu ce-i mai eram dator. Eu însumi am rămas fără nici o lețcae și n-am cu ce mă întoarce. Fă-ți dar o pomană cu mine și mai trimite-mi una sută franci, ori schimbați în ruble ori în hîrtie românească, căci altfel încă nu mă pot urni din loc. Formalitățile la poștă sînt atît de penibile, încît banii i-am primit abia ieri, la 1 septembrie adecă 7 zile după espediere.

Ingerașul despre care mi-ai scris e fiica doctorului Jachimowicz și o cheamă Rosalie. Știe nu numai franțuzește, ci și nemțește și englezește, însă fiind polonă, are mare ură asupra nemților și nu vrea să vorbească nemțește.

Eu șed aici într-un hotel de mîna a treia. — „Hotel Strassbourg“ — și neavînd parale, nu mă mai duc nici la cafenea măcar. Nădejdea mea era că nu te-oiu mai supăra pe tine. Ți scrisesem lui Bodescu să-mi trimită o sută de franci ce aveam a-i primi de la Școala comercială. Dar, din nenorocire, el a fost absent din Iași și nu mi-a trimis nici pîn-acum nimic. Te rog, dar, nu mă uita, căci — afară de doctorul — nu mai cunosc pe nimeni în toată Odessa și poți înțelege ce greu e să rămîi fără nici o lețcaie într-un oraș cu totul străin.

Indealtmintrelea vremea pe aici e noroasă și ploioasă; de la Liman au emigrat toată lumea și eu am fost, pot zice, cel din urmă care-a părăsit stabilimentul. Eu și cu madame Dange, o poloneză blondă de toată frumusețea. Vremea s-a răcit, abia 10—12° Réaumur și băi nu mai e cu putință de făcut.

Primește salutări frățești de la
al teu amic.
M. EMINESCU

Adresa schimbată:
M. Eminescu à Odesse (Russie)
Rue Préobragenskaja No 7 *chez M.le Dr.*
F. Jachimowicz

DINTRE SUTE DE CATARGE...

Ion Georgescu. — După cum vezi, publicăm povestirea *Un prieten adevărat*. Ne-am permis să eliminăm unele lungimi și credem că vei înțelege motivele. Intr-o astfel de povestire, aglomerarea de fapte nelegate direct de subiect duce la derutarea cititorului. Fiecare moment pare a fi important, dar înșiruirea lor obosește, ajungi la miezul povestirii după prea multe ocoluri. Nu este nevoie să spui tot ce știi, ci numai ceea ce este indispensabil. Restul trebuie să se contopească în cadrul general, atmosferă, sugestii, etc.

Cea de a doua povestire este destul de bine scrisă, dar aduce aminte de o întreagă literatură cu subiecte vînătorești. Scrie în spiritul primei, și mai trimite-ne.

S. A. Banaru. — Desigur că *„drumul cel bun"* este cel arătat chiar de d-ta cînd ne scrii: *„am căutat să mă apropii mai mult de sufletul omului, să-i cînt aspirațiile, sentimentele, proprii vremii noi"*. Dar pentru a reuși, se cere să cunoști efectiv *„sufletul omului"*. Fapt este că mulți dintre începători confundă propriile lor stări sufletești, născute dintr-o redusă experiență de viață, cu universul moral al omului de azi și se limitează la introspecții sterile. Pentru a exprima aspirațiile celor mulți nu este deajuns să o dorești — deși aceasta este o treaptă absolut necesară — ci trebuie să realizezi sinteza acestor aspirații, participînd, de pe pozițiile cele mai înaintate, la traducerea lor în fapt. In eul poetic trebuie să vibreze sufletul colectiv, altfel poetul alunecă spre narcisism, mai ales cînd scrie meditații asupra rostului vieții.

Cele patru poezii trimise sînt patru asemenea meditații, cu multe versuri promițătoare, dar nereușind să iasă din perimetrul unui soi de izolare, mai bine zis, vădind tendințe spre abstractizarea unor sentimente. *„Bucurii"*, *„flori"*, sînt cuvinte goale de conținut în versuri ca *„bucuriile să cînt"*, etc. Bucuria nu este abstractă nici măcar într-un dicționar. De ce ar fi în poezie? Pe de altă parte, prea multă străduință pentru autodefinire. Dacă poetul are într-adevăr ceva de spus, își găsește glasul propriu, fără să-l mai caute. Să lăsăm caracterizările pe seama criticii și istoriei literare. Reținem *Așa cum sînt*, care se detașează de celelalte, prin prospețime. Te rugăm să ne mai trimiți.

Florea Ticoș. — Macedonski a început, mai normal, cu *Prima verba*. De ce vrei să debutezi cu *Ultima verba*? Nici un vers nu este ultimul, totdeauna mai avem ceva de adăugat. *De ce nu plîng* are o idee atrăgătoare, dar este tratată prea simplist. Hidrocentrala comparată cu o *„feerie ca-n povești"* pierde orice legătură cu oamenii care au creat-o, pe lîngă faptul că o astfel de imagine indispune, ca orice loc comun.

D. Manolache-Surăianu. — Mai în fiecare poezie este cîte o sclipire, dar nu îndeajuns pentru a lumina o idee. Vrei să știi dacă poeziile sînt scrise *„cu aceeași iscusință cu care mînuiesc coasa și sapa"*. Credem că nu. Cu aceeași tragere de inimă, sîntem siguri. Dacă, așa cum spui, nu te sperie munca, așterne-te pe muncă serioasă, recitește-ți poeziile ca și cînd de ele ar depinde totul, — și procedează în consecință.

Silviu Rusu. — Poeziile de numai cîteva versuri cer o mare putere de concentrare. D-ta insiști însă, asupra unor elemente cu totul neesențiale, față de ideea poeziei și ajungi să o întunеci. Ce este, de pildă, un licăr care *„încă scînteiază"*? Dacă n-ar mai scînteia, n-ar fi licăr. *„Adîncul lung"* este impropriu, dacă l-am accepta ar trebui să avem și un *„adînc lat"*, etc. Un glonte *„căzut pe pămînt"* nu poate fi altfel decît *„mut"*, și n-are rost să insistăm asupra mutenției lui. *„Mi-e pieptul pe inimă atît de ușor"* sună cam straniu. Prea multe inadvertențe și confuzii pentru poezii care se vor lapidare. Cîntărește sensul fiecărui cuvînt.

C. Arnăutu. — Ai siguranță în versuri, dar plutește peste ele o acalmie împotriva căreia mai ai de dus cîteva bătălii. Vigoarea nu se obține prin întrebuințarea unor termeni, ca *„vulcan"*, *„lavă"*, etc., ci prin idei poetice viguroase. Sînt și impropriețăți de exprimare. O exprimare neclară solicită asociații nedorite. D-ta spui, de pildă: *„nu-mi place lagărul cu abatoare sumbre"*. Pare corect, și totuși nu este, deoarece precizarea *„sumbre"* lasă să se înțeleagă că numai acest fel de abatoare sînt de condamnat. Neclaritatea crește cu versul următor *„și nici să văd în piatra rece umbre"*. Ce fel de umbre se văd *„în piatră"* și de ce *„rece"*? Și ce legătură are versul cu ideea anti-imperialistă a poeziei? Nu sînt multe versuri de genul acesta, dar tocmai de aceea ar trebui să le îndepărtezi cu totul.

Sorin Stoian. — Semnele sînt bune. Te așteptăm cu poezii inspirate din viața de azi.

Constantin Nancu. — Nu este neapărată nevoie ca în fiecare poezie să povestești o întîmplare. Aceasta te împinge spre anecdotic, și s-ar putea să nu fie ceea ce urmărești d-ta. Mai mult curaj.

Constantin Pană. — Faci un exces de zel comentînd fiecare poezie în parte. Lasă comentariile pe seama cititorilor. Și de ce crezi că un *„debut în versuri libere"* este un fapt ieșit din comun? (Mai ales că d-ta nici nu întrebuințezi versul liber propriu zis). Nu s-a apucat încă nimeni să clasifice debuturile astfel, ci numai după promisiunile conținute, și mai ales după realizările ulterioare. Rămîne ca d-ta singur să hotărăști dacă versul liber sau vreun alt fel de vers va putea exprima mai bine intențiile d-tale. Părerea noastră este, însă, că n-ar strica să încerci ceea ce au încercat atîția mari poeți ai lumii, și să-ți disciplinezi condeiul cu severitatea versului clasic, vechi de nu știm cînd, și totuși nou cu fiecare poet adevărat.

Am reținut *In uzină*, sperînd în mai mult, pe viitor.

Antonie Zaț. — Interesul ni l-ai cîștigat. Mai trimite-ne, după ce vei fi convins mai întîi d-ta însuți că ai reușit.

O. Vladimirov. — Răspunzînd *„deocamdată nu"*, am pus accentul pe deocamdată. Altfel am fi spus *„nu"*, pur și simplu. Ai făcut foarte bine că ne-ai mai trimis. In *Mîinile mamei* ai pus multă căldură, dar folosești prea des primele exprimări ieșite în cale. *„Minunatele cuvinte"*, *„visul fericirii"*, *„viitorul de aur"*, etc., etc., nu mai spun nimic, așa cum le folosești d-ta, ca imagini centrale. Numai în contextul unor alte imagini, noi și puternice, ar putea transmite ceva din intențiile d-tale. Mai trimite-ne.

Stelian Brînduș. — Încercați la o revistă pentru cei mici.

M. Bădescu. — Epigrama este un gen (sau o „specie", pentru a fi pe placul teoreticienilor) extrem de dificil. De la o glumă prietenească, pînă la sarcasm și chiar violență, toate gamele humorului și satirei au un larg cîmp de acțiune. Cîmpul este larg tocmai pentru că este cuprins într-o cîteva versuri. Silit să te concentrezi, nu vei reține decît esențialul, strîngînd totul ca un arc presat la maximum, gata să izbucnească la cea mai mică ezitare a obstacolului. Din păcate, se confundă pe o scară întinsă epigrama cu catrenul, deși catrenul nu este decît forma cea mai răspîndită a epigramei. Dînd explicații amănunțite în proză, asupra unui fapt, etc., ai consumat, de fapt, materia primă a epigramei. Ceea ce urmează nu este decît un catren, care nu mai interesează decît ca virtuozitate de versificație. Dacă se mai apelează și la calambur, epigrama a dispărut. Epigramele lui Martial nu au nicio introducere în proză, în două sau mai multe versuri, el spune tot. Incearcă acest drum, cam greu, e adevărat, dar mai sigur. Și nu considera că orice calambur este o poantă.

Elena Roseti. — Prea categoric finalul scrisorii *„dacă nu sînt bune, nu mai scriu niciodată"*. Deocamdată nu sînt *„bune"*, cum spui d-ta, (deși *„bune"* se potrivește la orice în afară de poezii), dar s-ar putea ca mîine să fii mai aproape de realizare. Sau crezi că mai întîi trebuie să faci poezii *„bune"*, și după aceea să te apuci de scris? Dacă nu vei mai scrie, d-ta singură îți refuzi orice posibilitate. Și, după puțin timp, vei începe din nou să scrii. Dacă, bineînțeles, ai un mesaj de adresat oamenilor.

Cucu...-Oradea. — Primul vers din *Pădurea* este foarte sugestiv, și ne-a făcut plăcere să-l citim: *„Fiind copil, cutreeram întinse cîmpii..."* Numai că-l preferăm în forma originală, așa cum l-a scris Eminescu. Există și cazuri de falsă memorie literară, sau chiar de coincidențe, încît, fără să ne amărîm prea mult, am citit, cu răbdare, toate poeziile. De la falsa memorie literară am ajuns însă repede pe alte trepte, am trecut și de pastișă, oprindu-ne, cu ultima poezie, în cel mai sinistru domeniu, acolo unde condeiul operează ca „gurile de lup" ale spărgătorilor. Să citățm, deși ne repugnă, din poezia *Libertate:*

Pe primele caiete de școlar,
pe bănci și pe nisip,
în pieptul meu,
pe prima filă din abecedar
am scris numele tău
Pe toate paginile, etc., etc
Pe ceru-albastru, etc., etc..
Am scris pe negre ziduri
de cetate
pe fontă, pe furnal,
pe-otel topit,
am scris pe orice inimă
ce bate
acel nepreținut cuvînt:
Libertate.

Nu pentru d-ta, căci o cunoști prea bine, ci pentru respectul adevărului, amintim că versurile sînt transcrise după cunoscuta poezie, cu același titlu, a lui Eluard.

In limbaj neocolit, fapta se cheamă plagiat. Adică furt. Ne scrii: *„Trimit aceste versuri, făcute în anul acesta, cu speranța, dacă se poate, ca revista să-și facă o idee și să-mi spună dacă are rost sau nu să-mi pierd timpul"*. Revista și-a făcut o idee clară: apucă-te de o meserie cinstită.

Mircea Vlad. — Cînd primele două versuri rimează *„grădiniță"* cu *„mierlită"* e greu să mai citești restul. Am făcut-o, totuși. Am mai întîlnit *„micuțe"* lîngă *„bisericuțe"*, *„sînișori"*, *„trupșor"*, etc. Ai auzit pe cineva vorbind astfel, la modul serios?

Sava Ionică. — Par a fi scrise la primul condei, și versurile mai expresive se pierd printre stîngăcii și locuri comune. Un singur exemplu. Scrii despre bătrînețe:

Bătrînețe, tu vii nechemată,
(cine-ar fi nebunul să te
cheme?)
Ca un șarpe intri pe sub
poartă
Și în inimi intri prea devreme.

După versul al treilea, sugestiv și dens, cobori în lumea expresiilor banale, compromițînd imaginea generală. Și mai rău se încurcă lucrurile cînd transformi bătrînețea din șarpe în... muscă, la numai patru versuri distanță. Imaginea are o logică internă, d-ta vezi intrînd un șarpe sub poartă, și dai afară, pe ușă, o... muscă! Revezi cu atenție poeziile și mai trimite-ne.

Lucian Bolcaș. — Reținem din scrisoarea d-tale o frază: *„Am înțeles că în secolul în care oamenii pregătesc călătorii interplanetare, e cu totul lipsit de sens să plîngi vestejirea frunzelor sau moartea unei ființe"*. Ar fi bine ca toți începătorii să gîndească la fel. Și, bineînțeles, să nu se năpustească asupra versurilor *„interplanetare"*, mai ales că, pînă la visatele călătorii printre stele, mai sînt multe de făcut pe pămînt.

Theodor Oancă. — Ești pe un drum bun. Trimite-ne orice crezi că merită atenție.

A. Leonte. — Se cunoaște exercițiul, și chiar mai mult decît atît. Portretele sînt interesante. Ne adresăm, însă, unei mase largi de cititori, iar programul nostru este cît se poate de clar: actualitate.

Ioan Apetroae. — Stăpînești versul, dar calci pe locuri umblate. Cel puțin în cele trei poezii pe care le-am citit.

M. A. Doinaru. — Marele pericol, deocamdată, este, la d-ta, cuminția. Versurile se înșiruie uneori egale, corecte, cuprinzînd o mică poveste cu dezvoltare domoală și ușor previzibilă. In „Satul", de pildă, pentru ca să ajungi la „înfrățitele ogoare" din ultimul vers, utilizezi zeci de imagini consumate, ca „noriclăbuci de spume", „soarele — disc de foc", „zarea vînătă", „luna galbenă", etc., etc.

Am reținut „Manifeste", poezie neferită de pericolul arătat, dar totuși mai închegată.

~

ÎN UZINĂ

Totul în ritmuri se mișcă aici,
De parcă a venit poezia să cînte
In cadențele ei unice și repezi...
Curelele șuieră alergînd ca
șerpii
Și sute de roți se învîrt fulgerînd.
Motoarele toate detună ritmînd.
Și nu se aud strigăte de oameni,
Nici cîntecele de seară ale lucrătorilor;
Numai sunetele se cheamă-ntre ele
Intr-un tulburător și mare cîntec —
Năvalnic ca zorile peste inimi.

CONSTANTIN PANĂ

~

AȘA CUM SÎNT

Sînt cît un strop de ploaie, cît un strop —
O lacrimă din ochiul de ciclop
Al cerului, prelinsă în pustiu —
Dar nu mă soarbe focul cît de viu!

Și cît un fulg gingaș de nea eu sînt —
Alb ca o floare de cireș, ușoară,
Căzut în prima fulguire, rară—
Dar nu mă ofilește nici-un vînt!

Și-s doar un spic, — frumos cum sînt păunii —
Cu rădăcini în unda de răcoare
Amirosind a țărnă și a soare —
Dar nu mă înnegresc nicicînd tăciunii!

Căci lîngă mine curg albaștri stropi
Sau stele de zăpadă curg, pe rînd;
De-s spic, mă înconjoară mii de snopi.
Și-s fericit așa mărunt cum sînt!

ȘT. A. BANARU

~

PEISAJ METALIC

In uzină oamenii nu vorbesc.
Se înțeleg din priviri.
Nu fiindcă zgomotul e mare și greu
ca un bivol,
ci fiindcă cuvintele sînt de prisos.
Ce ar putea să-și mai spună
două inimi ce bat într-un ritm?
In același ritm cîntă toate mașinile,
cazanele
și chiar coșul mare și sfătos.
Ritmu-acesta virtos
este ritmul Comunismului.

Urcat pe-o platformă înaltă
privesc peisajul metalic
și parcă văd departe, peste cercuri de ani,
pădurile mari ce vor crește
din mugurii firavi de astăzi.
Pădurile acelea cu rezonanțe ciudate
își urcă de pe-acum în mine sevele.

Cu fiecare piesă ridicată
macaraua urcă mai sus
fericirea noastră,
iar supapele aruncă afară
negurile ce murdăresc peisajul.

...De aceea, cînd pleci de aici, înțelegi
că platforma pe care ai stat
este tot atît de înaltă
cît Ceahlăul.

CONST. ABĂLUȚĂ

~

MANIFESTE

— amintire —

Surdul cînt al ploii repezi
S-a pornit de prin amurg;
Picuri cad în ritm pe lespezi,
In uluci torente curg.

Și asemeni unei umbre,
Trece-un om pe bulevard
Pe sub zidurile sumbre;
Doar în beznă ochii-i ard.

Pomi, ferestre, toate-s pete.
Omul a făcut popas.
Pleacă. Albe, pe perete
Manifeste au rămas.

Și din slove se-nfiripă
Vești: în suflete răsad.
Oști de pradă în risipă
Mușcă țărna-n Stalingrad.

Și-acum știrea în tăcere
Prin oraș își face drum.
Omul care-n umbră piere,
Un gigant îmi pare-acum!

M. A. DOINARU

~

George Nicolae Coandă. — Incercările prezintă interes, și poate că vom reține ceva. Dar de ce atîta întîrziere printre imaginile antichității? Uneori ții un adevărat curs de mitologie! Poemele mai contemporane sînt dominate de un patos cam contrafăcut, vag whitmanian, în care exclamațiile și majusculele nu pot ține locul măreției. Este mai multă grandilocvență decît grandoare. „Salut UNIVERSULUI!", „Salut OMULUI!", etc., sună forțat. Mai trimite.

Ovidiu Hîrșoveanu și *Mihail Fulgheș.* — Există o anume abilitate, dar versurile par a fi reluări din diverse lecturi. Și, apoi, este greu să acorzi credit unei poezii în care, de la prima strofă, găsești un „dămi", chiar dacă este vorba de-un sărut! Poeții n-au dispensă de gramatică.

Mihai Olos. — Prea simple, ca sentiment și expresie. Mai trimite-ne. Bineînțeles că ne interesează folclorul din regiunea d-tale, dar te rugăm să-l trimiți cu toate datele asupra locului și persoanelor de la care l-ai cules.

Gligor Sava. — Presărate cu destule imagini proaspete, poeziile suferă de o slabă organizare, pot fi reduse sau continuate după plac. Nu este nevoie să le construiești cu echerul, dar trebuie să existe o logică a construcției. Altfel, cuvintele par adunate la întîmplare.

Iulian Cioroianu. — Un efort în plus pentru adîncirea ideilor. Te lași prea repede convins de propriile d-tale versuri.

I. Roșu. — Bineînțeles că ne vom repeta, atîta vreme cît întrebările și problemele ridicate de lucrările trimise se repetă. Rubrica noastră nu are pretenție de a oferi rețete. Vrem să stăm de vorbă cu începătorii ajutîndu-i după puterile noastre, să-și găsească drumul propriu, acolo unde este cazul. Banalitățile sînt uneori numai aparente. Ceea ce pentru unul pare banalitate, pentru altul este o descoperire hotărîtoare. Cînd spunem de pildă, „studiați-l pe Eminescu", pare un refren tocit, sau poate chiar un tic! Cine nu l-a citit? Dar cînd, luînd treaba în serios, un tînăr se apucă să studieze într-adevăr opera eminesciană, va descoperi, desigur, o sumedenie de învățăminte care-l vor face să spună și el, mai departe, fraza banală „studiați-l pe Eminescu". De astfel de banalități nu ne vom feri. Marile adevăruri sînt decretate întotdeauna banale, de către cei care nu le aprofundează.

Ady Vessely. — Mai trebuie multă, multă muncă... Oricît de buni maeștri ai avea, tot de d-ta depinde reușita. Și nu-i nevoie să-ți citezi, în poezii, maeștrii...

MihneaRadu Moisescu, *București*, Ion Darie, *Săvinești-Piatra Neamț*; Petre Sescu, *Săbăoani-Roman*; Victor Poenaru, *București*; Tatiana Belkovits, *București*; Nelu Baroană, *Roșiori de Vede*; Damian Niculaie, Mîțu Ion, *Buzău*; Tiberiu Christescu, *București*; Constant Nicola Istrati, Ilie Dascălu, *Piatra Neamț*; A. Stepanescu, Gheorghe Stan, *Orașul Stalin*; Constantin Titus Nădrag, *Făgăraș*; George Enache, *Pitești*; I. Coman, *Gheorghieni*; Vasile Calmîc, *București*; Tică Dinulescu, *Fetești*; Al. Albuleț, *București*; Miron Stănescu, *București*; Gheorghe Ungureanu, *Sînnicolaul mare-Timișoara*; Victor Poiană, *București*; Ion Tamaș, *Giurgiu*; Grigore Olariu, *București*; Costel Cristian, *Galați*; Ștefan L. Popescu, *Rîmnicul Vîlcii*; Ecaterina Drăgan, *București*. Mai trimiteți.

I. Grecu, *Crivăț-Oltenița*; Lucian Millis, *București*.
Deocamdată, nu.

Mihu DRAGOMIR

STEAUA fără NUME

ION GEORGESCU

Hăuie munții Tatra de bubuiturile tunurilor, de exploziile proiectilelor. Tirul artileriei se mută cînd înainte, cînd înapoi, cînd la dreapta, cînd la stînga. Nu rămîne colț necercetat de obuzele Katiușei și de „greaua" noastră. Se trage și cu tunurile antitanc.

De două ceasuri stă ascuns aci și așteaptă încetarea artileriei. Ai noștri trag, trag mereu. Omul așteaptă. Pe ceilalți i-au prins naziștii cînd au urcat coasta. A rătăcit vreo două ore prin pădure, iar cînd a început să bată artileria, s-a ascuns în groapa unui brad răsturnat.

Plouă. Stropii cad mărunți și reci pe fața lui. Ține gura deschisă, dar cîți stropi i-ar trebui ca să-i potolească setea? Se ridică și începe să soarbă apa adunată pe frunzele uscate. E puțină, amară și cu gust de fum. Scormonește cu baioneta în pămînt și scoate rădăcini subțiri, umede. Le șterge de manta. Sucul lor îl răcorește puțin și-i dă putere.

A încetat ploaia și artileria. Acum trebuie să pornească către poziția inamică, să încerce o ieșire la ai noștri. Ziua nu se poate, dar terenul trebuie cercetat pentru la noapte.

— Apă! Doar o picătură de apă să am și ar fi de ajuns. Apoi să dorm, să dorm, mult, mult, într-un pat moale cu cearceaf curat, și în sobă să ardă focul. Cînd m-oi deștepta, să beau o cană cu lapte acru, să-mi treacă setea asta groaznică, apoi din nou să dorm, să dorm...

S-a deșteptat cînd cineva a încercat să-l ridice în sus. N-a deschis ochii, dar și-a dat seama că a sosit sfîrșitul. Acolo, în pădurea neagră și rece, departe de ai lui, singur, are să audă un foc de pistol și totul se va întuneca... Barem să mai vadă o dată lumina zilei și să privească fără frică în fața dușmanului.

A deschis ochii, dar i-a închis repede. Visează. Dacă nu visează, are vedenii. Nimic nu-i adevărat din ceea ce a văzut.

A privit din nou.

Deasupra lui, sta aplecat un soldat rus și-i zîmbea prietenos.

— Ești rănit rău? a auzit el vorbă românească.

— Apă! a șoptit încet.

Rusul și-a desprins bidonul de la centură și i l-a întins. A înghițit cu lăcomie și s-a simțit mai puternic.

— Trebuie să plecăm de aici, i-a spus rusul.

A fost luat pe sus și purtat aproape un kilometru, pînă au găsit adăpost sub niște stînci care se înălțau, sure, cît copacii. Intre stînci, era un loc ferit. Rusul și-a întins mantaua jos și l-a culcat pe rănit. Apoi i-a dezvelit rănile. Nu erau grave, dar sîngele închegat formase o coajă și cînd s-a desprins aceasta, s-a pornit din nou să curgă. I le-a legat cu fîșii rupte din cămașă.

— Acum să stăm de vorbă, a zis după aceea, așezîndu-se lîngă el. Fumezi?

— Nu!

— Bună ar fi o țigară acum!... Ce o țigară, un fum numai și e destul... De unde să-l tragi dacă nu e!

Rusul nu vorbea prea bine românește, dar se înțelegea ce vrea să spună. L-a întrebat:

— Cum te cheamă?

— Toma Ion.

— Pe mine Mihail... Ai fost cu batalionul?... Știu ce s-a întîmplat cu voi. Azi noapte am trecut linia, dar n-am putut ajunge la ai voștri. Dimineața am văzut tot. Acum așteptam să trec din nou dincolo, dar am auzit focuri de pistol și mi-am dat seama că s-a întîmplat ceva. Am sosit la timp. Acum așteptăm să vină ai noștri, tu mergi la spital, eu mai departe, la Berlin.

Vorbea cu atîta convingere, încît Toma Ion a uitat de răni.

— Unde ai învățat românește?

— La voi. Am stat doi ani prizonier și am muncit pe moșia unui boier la Caracal. Acum îi batem pe nemți și mergem acasă la nevastă. Tu ai nevastă?

— Nu m-am însurat...

— E timp! Fete sînt destule acum.

— Lasă, frate! Peste puțin timp mergem iar la ele să ne cînte: *„Mai vino seara pe la noi, Ionele dragă"*. Acum trebuie să facem rost de ceva mîncare.

S-a gîndit puțin, apoi a continuat: Am să încerc să intru în sat cînd s-o întuneca...

— Da' nemții? Satul e plin de ei.

— Incerc....

Se înserase de-a binelea cînd a plecat. Toma Ion l-a urmărit cu privirea pînă a dispărut printre copaci și singurătatea a pus stăpînire pe el. Seara, tunurile nu băteau, iar împușcăturile se auzeau înăbușit. Frontul era peste dealul sub care se aflau stîncile.

Se aud pași. Mereu se aud pași în pădurea asta neagră și Mihail nu mai vine.

Trecuse de miezul nopții cînd a venit. Nici nu l-a simțit. A văzut doar cum s-a ridicat o umbră la cîțiva pași de el.

— Mihail, frate!...

Rusul s-a așezat alături.

— Nimic, frate... Sînt mulți în sat și n-am putut pătrunde. Se cunoștea necazul în vorbele lui. A scos din buzunar o cutie de conservă, mică.

— Am găsit-o în drum. M-am împiedecat de ea așa mergînd și am luat-o.

— Nu-i nimic, Mihail, bine că te-ai întors. De foame nu murim noi. Apă ai adus?

— Adus apă bună.

I-a dat bidonul iar el s-a apucat să desfacă cutia, cu baioneta.

★

In zori Toma s-a deșteptat cu dureri mari. Brațul și piciorul îi erau amorțite și mii de ace îl înțepau în tot corpul. Il chinuia setea. A băut ultimul strop de apă din bidon, dar degeaba. Mihail sta chircit, cu privirea pierdută departe. Era fără manta și-i era frig.

— Cum ai dormit frate? l-a întrebat pe Toma.

— Bine...

PĂMÎNTURI NOI...

reportaj de Dragoș VICOL

Cuvintele acestea au în ele ceva de aventură ; sugerează parcă o fregată care străbate întinsuri de ape încețoșate, cu telescoape scormonind depărtările, cu furtuni aspre și miraje de-o clipă chinuind navigatorii... Mai au în ele, cuvintele acestea, ceva tulburător, de epopee nautică sau de povestire julesverniană...

Cu toate acestea nu e vorba de nici o expediție pe mări îndepărtate, cîndva în veac, în căutarea de noi continente, ci pur și simplu de un fapt al zilelor noastre căruia însă nu-i lipsește nici ineditul, nici pecetea de tulburătoare poezie... E vorba de pămînturile noi pe care le cuceresc oamenii zilelor noastre în Deltă, în Oltenia, în Moldova, în Banat, pretutindeni... E vorba de pămînturile smulse apelor, de pămînturile smulse secetei, de pămînturile smulse nisipului... E vorba de pămînturi pe care vor rodi pentru întîia oară grîul și porumbul, orezul și bumbacul...

Și totuși îndrăznеții care se bat astăzi cu stihiile, sînt cei dintîi învingători dintr-un șir lung de generații de înfrînți, pierdute în întunericul timpurilor...

★

Pînă să ajung pe șantierele bănățene de cucerire a pămînturilor noi, am făcut o călătorie în două secole trecute... M-am cățărat pe străvechile ziduri ale cetății timișorene să văd întinsurile de mlaștini și păpurișuri din jur, să mă încrîncen de spaima marilor viituri pornite din munți să mănînce vetrele omenești de pe ostroave, să urmăresc bătălia fără sfîrșit a atîtor generații de opincari, cu apele dezlănțuite, — pentru un petec de pămînt, pentru o colibă. La început, pentru petecul lor de pămînt, pentru colibele lor... Mai tîrziu, pentru moșiile boierilor și pentru castelele grofilor...

Pentru apărarea moșiilor și castelelor stăpînii dau poruncă să se construiască un canal pe albia rîului Bega... Opincarii sînt aduși cu puterea armată... Și construiesc asemenea celor ce-au construit piramidele Egiptului.... Construiesc să apere marile latifundii și să deschidă drum de apă bogățiilor... In jurul cetății timișorene încep a se legăna grîiele și porumbiștile... Apele sînt înfrînte acolo, în schimb se răzbună mai la vale împotriva bieților învingători... Apele sînt înfrînte pe moșiile boierilor, dar învingătorii rămîn și pe mai departe învinși pe petecele lor de pămînt...

...— M-am smuls din curgerea celor două secole : 18 și 19... Mi-am întors privirile spre secolul XX... Se construiește al doilea canal : Bega-Veche... Și-atît... Bătălia însă continuă... Numai învinșii sînt alții : urmașii învinșilor îngropați sub țărînă și ape... Și apele se ridică din nou, năpraznic, în 1910 și-n 1912 — cu puteri de apocalips. Și grîiele pier și pămînturile se scufundă... Și opincarii bat iar la porțile boierilor... Și iar începe munca de rob... Pămînturile cuprinse de ape s-au prefăcut în mlaștinișuri și bălți, pline de miasme, de putreziciune...

— Vechile stăpîniri n-au făcut mai nimic pentru înlăturarea acestui mare pericol al inundațiilor... N-au ajutat cu nimic bătălia oamenilor cu apa !... Tot ce s-a făcut, s-a făcut din inițiativa satelor, din inițiativa țăranilor... Doar cînd era vorba de latifundii, atunci acționa armata concentrînd rezerviștii la muncă forțată... Iată : canalele și indiguirile acestea, oarecum sistematizate, sînt cuprinse pe fostele moșii... Celelalte, slabe și rudimentare, sînt opera asociațiilor de țărani care n-aveau la îndemînă nici material, nici tehnicieni...

Cuvintele acestea sînt ale profesorului Ion Sava, de la Politehnica timișoreană. Le-a rostit după ce am coborît amîndoi de pe zidurile vechii cetăți și ne-am întors din zguduitoarea călătorie în biroul direcției zonale a îmbunătățirilor funciare, în fața unei sumedenii de hărți...

— Ceea ce se întîmplă astăzi în bazinul bănățean, n-are precedent în istoria țării. Statul investește sume considerabile în acțiunea de apărare a pămîntului de inundațiile periodice care se explică prin aceea că șesul nostru, bogat în rîuri, e sub nivelul apelor. Șuvoaiele munților se revarsă peste el. Ploile și zăpezile măresc debitul rîurilor... Împotriva acestor ape se construiesc sute de kilometri de diguri de apărare, peste o mie de kilometri de canale de desecare : s-au instalat și se instalează nenumărate stațiuni de pompare, se vor construi lacuri de acumulare...

Există în sectorul hidroameliorativ, o adevărată armată de tehnicieni și ingineri. Avem 97 de cantoane de pază și supraveghere a digurilor, înarmate cu materiale „de șoc" împotriva eventualelor inundații. Sîntem o armată în toată regula, cu stat major, dacă vreți, și aceasta e direcția noastră zonală, în permanentă stare de alarmă !... Apărăm sute de mii de hectare de pămînt arabil... Și-n curînd vom apăra alte zeci de mii de hectare de pămînturi noi — pămînturile pe care le cuceresc colectiviștii și întovărășiții din satele regiunii în urma angajamentelor ce și le-au luat la Consfătuirea de la Constanța...

★

Pămînturi noi... Mi se pare că înspre voi e îndreptat unghiul cocoarelor, să vă deslușească imaginea ca să vă ospețească la întoarcerea lor primăvăratecă, mi se pare că înspre voi bate vîntul tomnatic cu miros de porumb proaspăt și jocuri de funigei... Mă îndrept spre voi și eu să mă întîlnesc cu îndrăznеții voștri descoperitori...

Pe șantierul Cruceni-Foieni din raionul Ciacova, am întîlnit un tractorist. Un tînăr smead, mijlociu de statură care, printre altele, mi-a spus :

— Eu am tras brazda de trasare a canalului, dintr-un capăt în celălalt. Tovarășul Cozma mergea înainte să-mi arate drumul și eu cu tractorul după el... In urma noastră au venit satele...

N-am înțeles atunci de ce anume ținuse Gheorghe Ursu, tractoristul, să-mi spună amănuntul acesta. Cînd l-am cunoscut însă pe tovarășul Cozma, am înțeles. Ion Cozma e activist de partid și responsabilul șantierului. E un om iute, aprig, de-o inepuizabilă energie. Îmbrăcat într-un trening albastru, cu o șapcă în cap și cu un porthart de pîslă la șold, e prezent peste tot. Ici ține-o ședință fulger cu responsabilii de sectoare, colo pune mîna pe tîrnăcop să „cerceteze" o săpătură, dincoace controlează dacă apa adusă e proaspătă și rece, dincolo se apucă să repare o pompă, veșnic ocupat, veșnic solicitat, veșnic întreprinzător. „Tovarășul Cozma" e chemat să hotărască totul, să dezlege totul. să-și dea părerea, să aprobe, să nege, să întrebe, să răspundă pentrucă el știe să cumpănească, el știe să îndrume, să ajute, să critice, să laude, să îmbuneze. El e cel mai vrednic acolo pe șantier și de asta a fi în preajma lui, a-l ajuta cu ceva, a-l face să rîdă de-o glumă, e o cinste... Acesta era tîlcul cuvintelor lui Gheorghe Ursu... Mai întîi a fost el cu tovarășul Cozma, și pe urmă satele... Deci ei au văzut cei dintîi, la figurat vorbind, pămînturile noi !...

...Canalul Timișat-Timiș se întinde pe-o lungime de 3,300 km. Datorită acestui canal care va fi un recipient al tuturor cursurilor de apă de pe o suprafață de 33.000 hectare, se vor cuceri 12.000 ha. pămînt nou... 12.000 de hectare care zac sub mlaștini și bălți și în care vor intra pentru întîia dată tractoarele.

Pe întinsul canalului muncesc zilnic, în mod voluntar, 3400 de oameni din gospodăriile colective și întovărășirile din Cruceni, Foieni, Ghilad, Rudna, Obad, Giulvăz, Utvin, Șag și multe alte sate. Muncesc romîni și maghiari, sîrbi și germani, femei și bărbați, fete și bătrîne...

Trei mii patru sute de oameni pornesc în fiecare dimineață, din vatra satelor, în sute de căruțe, cu pîini albe, mari, și cu dărabe zdravene de slănină în coșuri, să se resfire pe cei trei kilometri și să sape pînă coboară amurgul, cu imaginea viitoarelor holde legănate de vînt, în minte.

E o muncă plină de răvnă, în care oamenii își pun tot sufletul și-n care freamătă dragostea de pămînt, o dragoste nouă de pămînturi întinse, fără hotar, o dragoste ca un zbor liber prin spații infinite...

In pauza de prînz satele se amestecă, se vizitează reciproc. Fiecare vrea să vadă ce-au făcut ceilalți. Bărbații stau de vorbă aprinzîndu-și țigările în tihnă, în timp ce femeile schimbă între ele mere, ori turte dulci, să-și dovedească priceperea gospodărească, ori „puterea" colectivei... In ceasurile acelea se fac calcule despre recoltele viitoare, se difuzează știri de pe celelalte șantiere, de la Berescău, de la Checea-Jimbolia...

Acolo am aflat că la Berescău vin la lucru zilnic cîte două mii de muncitori din Timișoara și că la Checea, cînd s-a deschis șantierul, organizatorii n-au știut pe unde să scoată cămașa din pricină că s-au trezit cu zece mii de oameni în loc de cinci ori șase mii cîți prevăzuseră ei...

— Pînă la urmă s-or aranjat lucrurile, m-a asigurat un bărbat din Gera, Vasile Livadaru. Or pus umărul toți, că nici unul n-o vrut să plece acasă...

Cînd a reînceput lucrul, în sectorul cinci, acolo unde lucrează întovărășiții și gospodarii din Cruceni, s-a ivit un foto-reporter. Venise să facă portrete de fruntași. Iosif Mesaroș, președintele sfatului din Cruceni a început a striga :

— Iuhaz Andrei !... Balint Ana !... Lunz Elena !... Bacoș Pavel !... Covaci Rozalia !...

Au răspuns niște bărbați, cîteva fete, și o bătrînă : Covaci Rozalia. O femeie de 67 de ani... Și-a strîns mai bine broboada sub bărbie și s-a apropiat sfioasă de foto-reporter.

— Chemați-o și pe Șipoș Terezia... E de vîrsta mea și muncim împreună... Îi fruntașă și ea doară...

M-am uitat la grupul acela în care se întîlneau cîteva generații. Zîmbeau toți, afară de Rozalia... Ea lăcrima.

— De ce plîngi, bunicuțo ? am întrebat-o.

— Păi — de bucurie... Asta e prima mea poză de cînd îs și eu femeie bogată...

— Și o să fii și mai bogată, la anul... a rostit emoționat Iosif Mesaroș.

Covaci Rozalia și-a rotit privirile peste șes. Poate ca să-și ascundă lacrimile, sau ca să oblicească pămînturile noi care vor îmbogăți, la anul, gospodăria lor colectivă...

...A doua zi crucenii urmau să-și predea sectorul cu lucrările sfîrșite cu zece zile înainte de termen...

★

Există pe șantierul Cruceni-Foieni un sector unde viitorul canal trebuie să străbată o coamă de pămînt aspru, dur. Zeci de izvoare subterane țîșnesc la fiecare lovitură de tîrnăcop. Lutul ud se lipește de hîrleț. Malurile se ridică înalte, mai înalte decît în orice altă parte a șantierului. Fiecare pas cucerit e năpădit numaidecît de apă. Și apa prefăce țărîna în noroi... O motopompă abia dovedește să curețe fronturile de lucru.

Sectorul acesta e fără îndoială, cel mai dificil. Și totuși în sectorul acesta se muncește fără preget, într-un ritm viu, mereu crescînd. Nu sînt mulți cei ce lucrează, dar sînt aprigi. In unele zile abia de vin cîțiva. Și totuși sectorul e în frunte...

Pe o tăbliță înfiptă în coama de pămînt stă scris : „Comitetul raional de partid Ciacova"...

E sectorul activiștilor de partid. Al oamenilor care bat zilnic cuprinsul raionului îndeplinind atîtea munci, atîtea sarcini — și care totuși găsesc timp să lupte și cu tîrnăcopul și cu sapa, de la prim secretar pînă la portar, pentru cucerirea de pămînturi noi...

...Pămînturi noi... Rostesc cuvintele și mă gîndesc la atîtea generații de țărani din partea locului care au navigat pe apele istoriei ispitiți și chinuiți de mirajul lor... N-au scormonit depărtările cu telescoapele, dar au sondat smîrcurile și viiturile cu piciorul, le-au luat în piept, s-au încleștat cu ele și au căzut înfrînți... Apele și viiturile i-au purtat încotro au vrut, ca pe orice navigatori fără busolă și fără vîsle trainice.

Pămînturi noi... Mai întîi v-am deslușit contururile vaporoase în ochii celor porniți întru cucerirea voastră... In ochii scînteind puternic ai lui Mihai Vușcan, în cei sprințari ai lui Antal Glub, în cei nostalgici ai Iasmincăi Unculov, în cei înouрați ai Rozaliei Covaci, în miile de ochi de pe șantierul șerpuind pe șesul întins, printre pîlcuri de copaci și sate... Acum vă văd răsărind din ceață, din ape... Vîntul tînăr mi-aduce dinspre voi mireasma grîului ce dă în copt, puful alb al florilor de bumbac, și parfumul viitoarelor podgorii... Vă văd crescînd din ceață și alipindu-vă continentului pămînturilor înfrățite... Noii navigatori au busolă și vîsle trainice. Noii învingători sînt puternici și îndrăzneți !....

Luna prieteniei romîno-sovietice

Ion BRAD

Monument

Prin părțile mele de țară
Unde-naintea luptelor
V-am dat apă limpede din căni de lut,
Pe unde multe vieți se semănară
Și-am învelit în plînș amar și flori
Atîtea pietre albe, ca priveghiul,
Cu scris sever: „Erou necunoscut";
Prin părțile mele de țară,
Înfloresc salcîmii-a doua oară,
Tristețea pietrelor a prins să cînte
Zidind păduri de coșuri-mîndri brazi —
Și zbucium creator și cît avînt e
Prin părțile mele de țară!

Pecetea inimii voastre
O sărută ochii mei peste tot :
Pe cîmpul vechi al luptelor pe care —
Topind răzoarele—tranșee între frați—
Nici ochii tractoristului nu pot
Să-l mai încapă-n noile tipare;
Ca să zbughească-n cele patru zări
Metalicele herghelii superbe
De noi tractoare—voi, din depărtări,
Ca meșteri-fauri ne-ntrecuți în lume,
Trimis-ați uriașele cuptoare
Și sub dogori de-oțel, sub ploi și jerbe,
Odraslele, ca mine, de țărani,
Au dibăcit minunile moderne.
Și secolele s-au schimbat în ani...

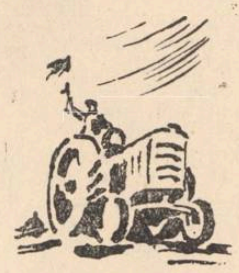

Pecetea inimii voastre
O sărută ochii mei peste tot :
In cărțile cu-nvolburări de-oceane
Prin care frunți de stîncă faruri scot,
Pătrunzătoare faruri leniniste,
Călăuzind corăbii-milioane;
Sub snopul lor de raze văd mai bine
Metalul nobil al prieteniei
Topit în sorii marilor uzine —
Semeți Carpați, prin strălucire noi,
De strajă și mîndrie Romîniei.
Topit metal, de puritați solare,
Din tine azi durăm un monument
Cu fruntea-ncununată de veacuri viitoare,
Cu temelii din bronzul veșniciei
Crescute zi cu zi aci-n prezent!

Alexandru LUNGU

Intrare în Leningrad

Necrezut de albastru,
(ca o Mediterană răsturnată-n cerul tărîmului nordic) —
ochiul imens al dimineții
clipea fulguind imagine după imagine,
gonind într-o fugă ritmată și-amețitoare
spre Leningrad.

In fereastra expresului
respiram cu nările nesățioase
aerul dens al emoției,
pînă în adîncul fiecărui gînd, pînă în răsuflarea fiecărui vis
sorbeam dimineața aceea necrezut de sclipitoare,
care mă ducea cu viteza unei legende
spre Leningrad.

Intinsele pînă în zare zăpezi
un surîs însorit așezau pe obrazul pămîntului —
gîndurile limpezi ca păsări subțiri de lumină
altădată ar fi vrut să întîrzie,
să sărute cîmpiile vaste,
ci inima ca pe un stol de nerăbdare le ducea
spre Leningrad.

In fuga ropotitoare a expresului
cuvintele călătorilor, zboruri nedeslușite,
deși aproape, le auzeam fără să le ascult,
ca într-o îndepărtare ciudată —
dar a fost o clipă în care o voce a spus :
— pînă aici ajunseseră nemții încercînd să pătrundă
spre Leningrad.

Cuvinte simple, gata să piară în tumultul surd
al goanei ritmate de nerăbdare —
dar a fost o clipă în sclipitoarea dimineață din nord
în care cuvintele acestea, rostite aproape la fel
ca alte zeci și sute de gînduri călătoare,
mi-au tăiat limpede auzul
cu sabia de cleștar a memoriei.

Aici, așadar, precum spun azi cuvintele simple,
pămîntul și cerul mușcate au fost
de colții războiului cei mai sălbateci —
aici deasupra cîmpiilor vaste
înverșunarea încleștată a răului
s-a lovit, trufașe și spumegînd de neputință,
de scutul nevăzut, de văzduh oțelit
al Leningradului —
aici a fost hotarul mut
dintre viață și moarte,

viața care face să încolțească bucatele
în pîntecul tuturor cîmpiilor lumii,
ea care învață oamenii să nu uite, să rostească
simple și tulburătoare cuvinte și să iubească pacea —
viața care în dimineața aceea sclipitoare de nerăbdare
mă ducea cu viteza unei legende
spre Leningrad.

La mulți ani!

La 30 septembrie 1958, acad. prof. Iorgu Iordan a împlinit 70 de ani. Prin întreaga sa activitate științifică, prin prezența sa permanentă în centrul celor mai actuale probleme politice și culturale ale vremii noastre, d-sa este una din personalitățile reprezentative ale științei și culturii romînești.

De la prima sa lucrare științifică remarcabilă, teza de doctorat susținută cu filologul Al. Philippide, imediat după primul război mondial și pînă la ultimele contribuții în domeniul filologiei romanice publicate în anii puterii populare, savantul romîn s-a impus pe plan internațional prin cercetările sale. Atît prin participarea sa directă la congrese internaționale, cît și prin relațiile personale cu romaniștii din întreaga lume, a creat relații culturale puternice care au contribuit la cunoașterea patriei noastre peste hotare.

Ca profesor la Universitatea din Iași unde a urmat la catedră lui Al. Philippide și apoi ca profesor la Facultatea de Filologie din București, a creat o școală de cercetători specializați în probleme de filologie romanică, școală care se caracterizează prin exigența și consecvența interpretării faptelor de limbă, promovînd mai ales pe tinerii cercetători.

Printre numeroasele sale lucrări publicate între 1921—1958 citățm studiile masive de filologie romanică și gramatică a limbii romîne : Introducere în studiul limbilor romanice (1927) ; Limba romînă actuală (Iași 1943) ; Stilistica limbii romîne (București 1944) ; Gramatica limbii romîne (București 1937 și 1946); Introducere în lingvistica romînească ; Nume de locuri din R. P. R. (1952); Limba romînă contemporană (1957). Lucrarea sa Gramatica limbii romîne a fost tradusă în rusește, în anul 1950, de Samuel Bernștein.

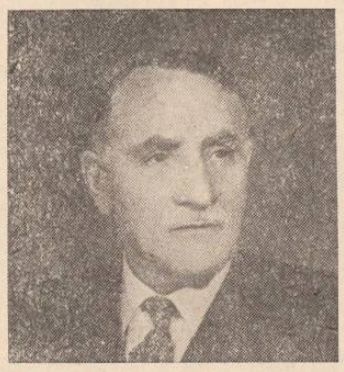

Ca decan al Facultății de Filologie din București, apoi ca rector al Universității „C. I. Parhon", membru în consiliul de conducere al Societății de științe istorice și filologice, vicepreședinte al Academiei R. P .R., acad. Iorgu Iordan este un savant-cetățean.

Prin cursurile și articolele sale, profesorul Iorgu Iordan s-a ocupat și de problemele limbii literare analizînd cu exigență și înțelegere literatura scriitorilor noștri. Ca editor de texte a publicat într-o erudită ediție opera lui Ion Neculce (1956), s-a ocupat de literatura noastră clasică făcînd analize stilistice în Limba eroilor lui Caragiale (1957) și a stimulat în revista Limba romînă discuțiile depre limba periodicelor noastre actuale.

Alături de filologii și de specialiștii în problemele limbii, scriitorii salută la aniversarea lui Iorgu Iordan pe unul din cei mai valoroși profesori ai lor. In grija pe care scriitorii actuali o pun pentru o frumoasă exprimare romînească e și ceva din îndemnul și dragostea academicianului Iorgu Iordan. La cei 70 de ani scriitorii aduc omagiul lor eminentului profesor universitar și om de litere — academicianul Iorgu Iordan.

Luceafărul

Un prieten adevărat

— Şi rănile ?

— Mă dor ai dracului, Mihail.

La braţul stîng, carnea începuse să se învinetească. Cînd a desprins bandajul, sîngele s-a pornit din nou. La fel s-a întîmplat şi la picior. Rănile erau murdare şi trebuiau spălate, însă bidonul era gol. Rusul a luat bidonul şi pistolul, şi s-a pregătit să plece după apă. Toma a sărit în sus.

— Nu, Mihail, nu pleca frate ! Acum e ziuă, apa e departe şi te poţi întîlni cu ai lor la orice pas. Aşteptăm, că azi trebuie să vină ai noştri.

— Vin, vin ai noştri, dar rănile nu pot aştepta. Tu taci acum, că eu viu sigur cu apă.

Peste cîteva minute artileria a început cu înverşunare. Proiectil după proiectil trece pe deasupra, alergîndu-se ca la o întrecere. Unul s-a spart în dosul stîncilor sub carè era Toma şi tot blocul s-a cutremurat. Altul a atins crengile copacilor şi-a explodat puţin mai devale. Katiuşa bătea poiana de deasupra satului Sponia Dolina, acolo unde erau instalate brandurile nemţeşti, tunurile mari băteau dincolo de sat, iar brandurile, poziţia inamică. Toată pădurea vuia, iar pe deasupra ei plutea un fum înecăcios.

Cînd încetau toate, pentru o clipă, te cuprindea o linişte apăsătoare şi încercai să deslueşti o şoaptă, un zgomot, un fîlfîit de pasăre. Nimic nu se auzea. Apoi din nou canonadă, din nou urlet, fum, copaci retezaţi, pămînt răscolit. Au început şi nemţii să tragă cu artileria lor şi din acest schimb de focuri s-a înţeles că se vor da atacuri decisive.

In direcţia satului s-au auzit focuri de pistol mitralieră. Pe Toma l-a săgetat ceva prin inimă. „A dat peste ei. De nu s-ar întîmpla nimic !"

Cînd s-a înapoiat Mihail, artileria îşi schimbase tirul la stînga. Soarele răsărise de mult şi din copaci se scurgeau picături de apă. Se topea bruma.

— Am întîlnit doi cînd mai aveam cîţiva paşi pînă la apă, a început el să povestească. Unul a fugit înapoi şi s-a ascuns după un fag, celălalt s-a trîntit cu burta la pămînt şi a tras cu pistolul. Pe la ureche mi-au trecut gloanţele. Trag şi eu de jos şi încep apoi să mă tîrăsc după el. M-a văzut. Mai trage o dată şi se scoală să fugă. Atunci pac, pac, l-am dat jos. Celălalt s-a dus dracului. Păcat, că aveam şi pentru el un glonţ.

Cît a povestit, rusul a ţinut bidonul sub veston, să încălzească puţin apa. După aceea a dat rănitului să bea şi, cu ce a mai rămas, i-a spălat rănile.

— Şi acum, frate, e ordin pentru masă. Scoate tacîmurile, mîncăm frumos, să nu murdărim faţa de masă că ne ceartă nevasta. Pe urmă fumăm cîte o ţigară bună.

— Ai găsit ţigări ?

— N-am găsit, dar mă gîndesc cum fumam înainte. Trag fumul în piept, îl dau apoi pe nas afară şi gata !...

Mîncau încet. Vîrau vîrful baionetei în cutie, luau pe el cîteva boabe de fasole şi le duceau la gură atenţi, să nu cadă nici unul jos. Apoi mestecau domol, să simtă gustul bine. Odată cu boabele, în gură rămînea şi gustul de baionetă ruginită.

— N-a spălat bine nevasta tacîmurile, — a zis Mihail.

Terminaseră de mîncat cînd atenţia le-a fost atrasă de lătratul unui cîine pe coastă la vale. „Vreun cîine rătăcit" au gîndit, dar vorba nemţească care a ajuns pînă la ei, le-a spulberat acest gînd.

— Vin „ei". Ne-au luat urma cu cîinii.

— Să vină, frate Toma, că-i primim bine.

A adunat repede cîţiva bolovani pe care i-a aşezat în faţă, l-a aşezat pe rănit înapoia lor, să tragă, cum poate, cu pistolul, iar el s-a aşezat puţin mai încolo, într-o gaură făcută sub stîncă. Nemţii veneau din faţă, aşa că din spate n-aveau de ce se teme.

— Ai să poţi trage c-o mînă ?

— Am să pot.

— Tragem numai atunci cînd sînt la jumătatea coastei. Să nu prăpădim gloanţele degeaba.

Inamicul a apărut peste cîteva minute. Erau şapte în total, iar cu ei un cîine mare lup, pe care îl ducea un subofiţer de zgardă.

— Sînt puţini, a şoptit Mihail. Ii lăsăm să vină mai aproape.

Cîinele, simţind om străin în apropiere, a început să se smucească şi să latre furios. Erau la cincizeci de metri depărtare şi Mihail şi-a dat seama că nu mai e timp de aşteptat. A tras. Glonţul a lovit cîinele, dar acesta înainte de a se prăbuşi s-a repezit furios cu dinţii în pulpa subofiţerului şi l-a trîntit jos. In acel moment de derută, rusul a tras din nou şi-a împuşcat doi nemţi. Ceilalţi s-au ascuns repede după copaci şi-au deschis foc, trăgînd aiurea. Toma a văzut pe unul că scoate capul de după copac şi cercetează împrejurimile. S-a proptit bine în pistol şi a tras cu o singură mînă. Neamţul a căzut, s-a rostogolit de cîteva ori şi s-a oprit de-a curmezişul la rădăcina unui fag.

— Frumos ! a strigat rusul cuprins de bucurie. Fii atent cînd scoate capul !

Pe Toma, în momentul acela, alte gînduri îl frămîntau. Nemţii tot au să dea peste ei, şi atunci amîndoi au să moară. Mai bine să se retragă rusul, că poate să meargă, şi să rămînă el. Le ţine piept cît o putea şi pe urmă ce o fi aia o fi.

I-a împărtăşit gîndul şi lui Mihail. Acesta l-a privit la început furios, apoi zîmbind.

— La dracul ! Ori scăpăm amîndoi, ori murim amîndoi... Trage, că vor să fugă devale !

Au tras, dar nemţii se făcuseră una cu pămîntul în dosul copacilor. Gloanţele se izbeau în stîncă ca grindina pe casă, ricoşînd în toate părţile.

Au început din nou să bată tunurile şi tot frontul s-a deşteptat parcă dintr-un somn. Trăgeau toate armele

— Atacul, Mihail frate ! a strigat Toma gata să sară în sus de bucurie. Vin ai noştri, rusule, să ne ţinem bine !...

Dar nu veneau numai ai noştri. Atraşi de împuşcături, patru nemţi, care urcau către poziţie, s-au abătut din drum şi au apărut în stînga celorlalţi. Nici Mihail şi nici Toma nu i-au văzut, aşa că fasciştii au putut să se apropie nestînjeniţi. Primul glonţ a găurit căciula rusului.

— Dracu să-i ia ! Căciula asta n-au făcut-o ei să mi-o găurească. Trag din nouă părţi, să nu-i lăsăm. A întins mîna să aşeze o piatră mai în faţă, dar o rafală i-a trecut pe deasupra capului. Alte gloanţe s-au izbit chiar în faţa parapetului. Nu mai puteau să tragă, iar nemţii înaintau mereu.

— Retrage-te aici, a strigat Toma la el, că-i ţin eu sub foc.

Trăgeau numai atunci cînd se arăta vreun neamţ, şi cu fiecare cartuş tras, se ducea şi o părticică din viaţa lor. Incărcătoarele erau aproape goale şi cînd s-or termina, adio viaţă, adio suferinţă.

Toma a vorbit din nou :

— Du-te frate, du-te acum cînd mai poţi să te retragi.

— Taci ! Scăpăm amîndoi, sau murim amîndoi...

Ai noştri porniseră la atac şi împuşcăturile se auzeau tot mai aproape. Armatele înaintau din toate direcţiile, iar dincolo de rîu depăşiseră chiar linia frontului din flancul drept. Incă puţin şi au să sosească. Dar cu ce să mai reziste, cînd s-au terminat gloanţele ?

De la nemţi s-a auzit o voce care le-a strigat pe romîneşte :

— Predaţi-vă, mă ! că tot sînteţi pierduţi !

— Du-te dracului, mă, a răspuns Mihail pe acelaşi ton.

Nemţii au început să tragă mai furios. Ei abia mai dădeau drumul la cîte un cartuş. Toma le-a terminat mai înainte, fasciştii înaintau, iar ai noştri întîrziau.

— Ce facem, frate ?

— Tu retrage-te puţin înapoi, acolo după stîncă. Poţi ?

Toma a dat din cap că da, şi a început să se tîrască înapoi. Curgea sudoarea de pe el, dar nu simţea durerea rănilor. Auzea gloanţele inamice cum îi treceau pe deasupra şi vedea ţărîna sărind din stîncă acolo unde nimereau. Rusul trăgea rar. Erau ultimele cartuşe, şi el se întreba : de ce n-o fi plecînd ? Incă mai poate scăpa.

Deodată s-a auzit larmă pe coastă în sus. Impuşcăturile au încetat şi pe potecă au apărut nemţi care fugeau la vale. Au fugit şi cei din faţa lor. Veneau ai noştri.

— Gata ! rusule, a strigat tîrîndu-se înapoi. De acum mergem acasă, tu la ai tăi şi eu la ai mei, şi o să-mi cînte fetele cîntecul care-ţi place ţie !

Mihail nu răspundea nimic. Trăsese şi ultimul cartuş, iar pistolul zăcea cu ţeava neagră către inamic. Pe patul de lemn se odihnea capul rusului, şi pe dedesubt se scurgea sînge cald.

— Frate Mihail ! Toma i-a luat capul în mîna sănătoasă. S-au dus nemţii şi s-a terminat cu suferinţa ! Eşti rănit ? Unde frate ? Ajută-mă să te întorc cu faţa în sus. Aşa, vezi... Tocmai acum ?

Rusul a deschis puţin ochii înceţoşaţi şi a încercat să zîmbească aşa ca înainte.

Cînd au coborît ai noştri coasta, au dat peste nemţii morţi şi cercetînd împrejurimile bine, l-au găsit pe soldatul Toma Ion culcat cu capul pe pieptul rusului.

— Cine e ? l-au întrebat cu toţii, dar el n-a putut răspunde decît atît :

— Un prieten...

Ani mulţi au trecut de atunci. Intr-un sat, aproape de apa vijelioasă a Oltului, mai sus de Rîmnicul Vîlcii, dacă treci cînd ies copiii de la şcoală, ai să vezi un băieţaş de şapte-opt ani, întorcîndu-se cu ghiozdanul atîrnat de spate şi mergînd întins către casă, aşa cum fac numai copiii cuminţi. Dacă-l întrebi al cui e, îţi răspunde mîndru de el :

— Sînt al lui Toma Ion.

Crede că toată lumea trebuie să-l cunoască pe tatăl lui.

— Şi cum te cheamă, băieţaş ?

— Mihail mă cheamă, aşa ca pe rusul care l-a scăpat pe tata de la nemţi. Şi nu numai pe tata...

Desen de Octav ILIESCU

IN LUMEA CIBERNETICII

Mica mea povestire nu este nici fantastică, şi cu atît mai puţin ştiinţifică, deşi am fost totdeauna un admirator fanatic al acestui gen de literatură.

Citisem, tocmai, un studiu despre cibernetică, din care ca din atîtea alte lecturi pe această temă, tot n-am înţeles mare lucru. N-am înţeles, adică, dacă şi cum aş putea construi eu singur maşina de care aveam nevoie. Şi aveam absolută nevoie de ea ! Unii îşi închipuie, poate, că munca de redactare de la poşta redacţiei este cît se poate de plăcută. Primeşti scrisori, dai răspunsuri mai mult sau mai puţin evazive, de genul „mai trimiteţi", „sînt cîteva versuri reuşite", etc. Realitatea este puţin cam alta. După ce ai străbătut maldărul de scrisori, rămîn totdeauna cîteva cărora nu ştii ce să le răspunzi. Cineva te roagă să-i spui „cum se poate ajunge să stăpîneşti limba literară". Ii răspunzi că trebuie să studieze limba vorbită a poporului, operele marilor clasici, să încerce să-şi însuşească măcar cîteva noţiuni ştiinţifice despre limbă, etc. După o săptămînă, tînărul îţi scrie din nou : „iertaţi-mă, dar n-am înţeles precis despre ce este vorba. Vreau o îndrumare clară. Cum să-mi creez o limbă literară ?"

Aveam cîteva asemenea scrisori, pe care le tot puneam deoparte, cu dorinţa de a reflecta mai profund, şi a le răspunde cît se poate de amănunţit. Scrisorile şedeau pe masa mea de lucru, urmărindu-mi orice mişcare. Imi citeau şi gîndurile. Cum voiam să mă apuc de altceva, să dezleg, de pildă, un careu de cuvinte încrucişate, pentru a mă recrea cîteva minute, scrisorile mă priveau ameninţător : „te ţii de fleacuri, amice, în loc să te ocupi de noi". Şi astfel, mult după miezul nopţii, cînd somnul mă trăgea de mînă, mi-a venit în minte ideea maşinii despre care vorbeam mai sus. Trăim doar în secolul cibernetici.

De aici începe partea mai greu de crezut a povestirii mele, deşi, după cum v-am mai spus, dovezile materiale sînt în faţa mea, şi sînt silit să le cred.

...Peretele din faţa mesei mele de lucru s-a dat în lături, încet, ca în orice film care se respectă, cu temă fantastico-ştiinţifică, şi înaintea ochilor mei, lacomi şi uimiţi, au apărut contururile maşinii mult visate. Se auzea un zumzet egal, înăbuşit, lumini multicolore apăreau şi se stingeau, creînd o aparenţă de calm şi siguranţă. Maşina se odihnea, vibrînd din toate articulaţiile.

Am luat, la întîmplare, unul dintre fişicurile ce aşteptau răspuns, am scos scrisoarea şi am recitit-o. Corespondentul cerea, pentru a nu ştiu cîta oară un răspuns răspicat : „cum să procedez pentru a scrie mai bine ?"... M-am apropiat de maşină. Intelegîndu-mi intenţia, o clapă s-a ridicat şi, cam fără voia mea, am introdus scrisoarea. Intreaga maşină s-a trezit. Zumzetul s-a amplificat, transformîndu-se într-un zgomot asurzitor, fulgerele lămpilor zvîrcneau cu repeziciune. Maşina mormăia, ca un om care-şi face socoteli vorbindu-şi singur. Cîteva minute, şi starea de mai înainte a revenit, o altă clapă s-a deschis în faţa mea, şi am simţit în mîini o hîrtie. Am citit rîndurile, gata tipărite : „In munca scriitorilor, muncă de mare răspundere, tendinţa de a formula axiome, dogmatismul şi în genere fabricarea „meşteşugărească" a unor adevăruri de netăgăduit duc în mod inevitabil la mărginire, la denaturarea sensului realităţii vii, care se transformă atît de repede. Inţeleptul Engels a spus, pe bună dreptate, că „învăţătura noastră nu este o dogmă, ci o călăuză în acţiune", iar toate acţiunile noastre se rezumă în esenţă la „transformarea lumii vechi", la „făurirea unei lumi noi".

Oricît aş crede în cibernetică, îmi era cu neputinţă să consider că asemenea cuvinte au fost gîndite şi elaborate de o maşină, aşa că mi-a scăpat o întrebare : „Cine a spus aceste adevăruri atît de profunde şi, vai, atît de greu de înţeles de către unii ?"

S-a luminat odaia. Undeva, pe suprafaţa maşinii s-a aprins un ecran ca de televizor, şi mi-a apărut chipul părintesc al celui care a scris Albatrosul.

Cred că înţelegeţi lesne de ce îmi pierise graiul. Nu e atît de banal faptul de a sta de vorbă cu Maxim Gorki !... Gîndurile, însă, mi se învălmăşeau în creier. Maşina avea antene şi pentru gînduri, mi le descifra cu o uşurinţă uimitoare.

„Dar cum, cum să fac — mă gîndeam — pentru a răspunde corespondenţilor mei clar şi precis la o sumedenie de întrebări ? Am o scrisoare în care un tînăr poet mi se destăinuieşte : „sînt îndrăgostit pentru totdeauna de Maiakovski. Cum să procedez pentru a scrie ca el ?"

Ecranul a clipit, figura lui Alexei Maximovici a dispărut şi mi-a apărut figura atît de cunoscută a lui. Vladimir Vladimirovici. M-a privit drept în ochi şi mi-a vorbit, cu vocea lui tunătoare :

„Cred că ar interesa, într-adevăr să spui tinerilor care sînt elementele principale ale literaturii, — **spunea el.**

„Am să încerc, mai ales că nu sînt prea multe, — **a răspuns cineva.**

Ecranul se mărise, dintr-odată, şi, alături de poet, venise iarăşi Gorki. Era probabil cald, acolo, în lumea ecranului, deoarece şi-a scos pălăria cu boruri largi, şi-a şters fruntea cu o batistă mare, ţărănească, şi s-a aşezat pe o bancă. De unde apăruse banca, pomii, măsuţa, nu ştiu, dar, după cîte văzusem, mă aşteptam la orice.

„Mă întrebi despre elementele principale ale literaturii ? Cred că nu fac nicio descoperire spunînd că elementul de bază este limba. Limba este unealta principală şi, laolaltă cu faptele şi fenomenele din viaţă — materialul de care se serveşte literatura. Una dintre cele mai înţelepte ghicitori populare defineşte în felul următor importanţa limbii. **„Nu-i miere, dar se lipeşte de orice".** In felul acesta se spune că pe lume nu există lucru care să nu aibă o denumire, un nume. Cuvîntul este veşmîntul tuturor faptelor şi al tuturor ideilor. Dar orice fapt ascunde o semnificaţie socială, orice idee ascunde o cauză care explică de ce o anumită idee este aşa şi nu altfel. Unei opere literare care-şi propune să înfăţişeze desluşit, în toată importanţa şi plenitudinea lui sensul vieţii sociale tăinuit în fapte, i se cere o limbă clară, precisă, cuvinte alese cu grijă".

Maşina, în timpul acesta, înregistra totul, filele veneau, una cîte una, gata tipărite, cum am mai spus, în mîna mea.

„Aveţi perfectă dreptate, **spuse Maiakovski.** Unele cuvinte sar pur şi simplu în lături şi nu se mai întorc niciodată, altele îţi rămîn în faţa ochilor, le întorci pe o parte şi pe alta de cîteva zeci de ori, pînă cînd simţi că un cuvînt şi-a găsit într-adevăr locul (acest sentiment, dezvoltat prin experienţă, se numeşte talent). Deobicei, mai întîi se reliefează cuvîntul principal — cuvîntul reprezentativ pentru sensul poeziei, sau cuvîntul care va fi rimat ; celelalte cuvinte vin şi-şi iau locul în raport cu cuvîntul principal. Cînd munca esenţială este terminată, se naşte deodată senzaţia că ritmul s-a frînt — lipseşte o silabă, un sunet. Incepi să răscoleşti din nou toate cuvintele şi truda te duce pînă la încordarea maximă. Parcă cineva ar tot încerca de sute de ori să aşeze pe un dinte o coroană care nu se potriveşte şi, însfîrşit, după o sută de încercări, coroana a cedat, s-a aşezat perfect.

Iar ca timp de muncă, numai pentru aceste treburi îmi consum între 10 şi 18 ceasuri pe zi. Norma producţiei mele, cînd muncesc cu adevărat, este de 8-10 versuri pe zi... Dar iartă-mă că te-am întrerupt..."

Şi ascultam, neştiind dacă visez sau ba.

„Nu m-ai întrerupt, m-ai completat **zise Alexei Maximovici.** Să continui, nu ? Al doilea element al literaturii îl constituie tema. Prin temă înţelegem ideea născută din experienţa autorului, sugerată de viaţă, dar care mai dormitează încă, neîncheagată printre impresiile lui şi care, revendicîndu-şi întruparea în imagini, trezeşte în scriitor îndemnul de a munci pentru a-i da o formă.

Există aşa-zisele teme „veşnice" : moartea, dragostea precum şi altele, create de o societate bazată pe individualism. Aceste teme sînt : gelozia, răzbunarea, avariţia, etc. Dar încă din antichitate s-a spus : **„Toate se schimbă", „Nimic nu-i veşnic sub lună"**, după cum nimic nu-i veşnic sub soare. Cînd deasupra lumii noastre a răsărit soarele strălucitor al revoluţiei, lumina lui ne-a arătat că izvorul temelor „veşnice" trebuia şi trebuie căutat în simţămîntul izolării tragice şi al neputinţei pe care-l încerca individul în societatea clădită pe principiul unei lupte aprige între clase, pe principiul luptei împotriva tuturor, pentru pîine, pentru putere...

Şi, în fine, al treilea element constitutiv al literaturii este subiectul, cu alte cuvinte relaţiile, contradicţiile, simpatiile, antipatiile şi în genere raporturile reciproce dintre oameni, adică izvorul dezvoltării şi formării unui caracter, a unui tip. Cred că aceste trei elemente epuizează aproape pe deplin conţinutul noţiunii de **literatură**, dacă ar fi să limităm acest conţinut la „beletristică" — dramă, roman, nuvelă, povestire. S-ar mai putea vorbi despre procedee, despre „stil", dar în acest caz am trece în domeniul specificului subiectiv al talentului unui scriitor. Nu ?"

Maiakovski n-a avut nevoie de prea mult timp de gîndire.

„Cu totul de acord, — **a răspuns el.** Eu mi-am permis să spun aceleaşi idei organizîndu-le altfel, deoarece m-am referit la tinerii poeţi. Gîndesc, de exemplu, că, pentru a putea înţelege just comanda socială, poetul trebuie să fie în miezul problemelor şi evenimentelor. Cunoaşterea teoriei economice, cunoaşterea traiului real, pătrunderea în istoria ştiinţifică, sînt mai importante pentru poet — în partea esenţială a muncii sale — decît manualele scolastice întocmite de profesori idealişti care se închină în faţa vechiturilor. Trebuie să faci parte din avangarda clasei tale, să lupţi cu clasa ta, pe toate fronturile. Trebuie să faci ţăndări din basmul despre arta apolitică..."

Pe mine nu mă mai luau de mult în seamă. Discutau între ei, şi păreau că se înţeleg destul de bine. Cînd am încercat să spun ceva, maşina a început să tremure din toate încheieturile şi s-a topit, în faţa mea, ca maşina de străbătut timpul a lui Wells.

Desigur, nimeni nu va crede că acestea s-au întîmplat aevea. Dar am, pe masa mea de lucru, filele tipărite, toată conversaţia a fost înregistrată cu fidelitate absolută. De data aceasta le voi folosi, dar ce voi face cu scrisorile pe care le voi primi de azi înainte şi voi fi nevoit să le tot amîn, neştiind cum să le răspund ? Ce sfaturi să dau începătorilor care vor să cunoască procedee clare, sigure, verificate ? Nu ştiu. Dar tot mai sper să reapară maşina de dat răspunsuri, minunata şi pierduta mea maşină cibernetică...

M. Dr.

Să fim vigilenţi !

Cercurile literare, apărute în anii puterii populare cînd prin grija partidului, mişcarea culturală a luat proporţii uriaşe, sînt organizaţii de masă, de creaţie şi de luptă pe frontul ideologic al realismului socialist. In rîndul literaturii noastre militante au intrat tineri scriitori ca Titus Popovici, H. Zincă, Nicuţă Tănase, Al. Andritoiu, N. Labiş şi alţii care au ucenicit pentru prima oară într-ale scrisului tocmai în aceste cercuri literare. Amploarea revoluţiei culturale duce firesc la crearea unei largi reţele de cercuri literare ce au ca scop să recruteze şi să îndrume talentele izvorîte din rîndurile oamenilor muncii şi să facă totodată educaţia estetică, în spiritul esteticii marxist-leniniste, iubitorilor de literatură. Organele locale de partid şi de stat au sprijinit şi încurajat apariţia culegerilor literare regionale cuprinzînd cele mai izbutite lucrări beletristice.

Succesele înregistrate în publicaţiile de acest fel, cît şi activitatea rodnică desfăşurată de cele mai multe cercuri literare ne obligă să nu trecem cu vederea faptul că în unele cercuri munca se duce la voia întîmplării, dezorganizat, — fie din neînţelegerea răspunderilor ce revin celor ce le conduc, fie datorită elementelor dubioase strecurate acolo, care nu au nimic comun cu literatura realist socialistă.

Se observă în unele cercuri un fenomen negativ. Pătrund în ele şi uneori ocupă locuri de răspundere o seamă de indivizi fără căpătîi şi fără o ocupaţie certă. Incep prin a poza în valori neînţelese şi sfîrşesc prin a paraliza activitatea cercului. E bine să o spunem că printre aceşti vîntură-lume se ascund duşmani ai regimului nostru democrat-popular ca Anton Cerbotu şi Cicerone Constantinescu, excluşi din cercul literar „M. Eminescu" din Oraşul Stalin.

Semnalăm aici şi manifestările străine spiritului de partid ce au avut loc în cercul literar „Iosif Vulcan" din Oradea. De multă vreme acest cerc bătea pasul pe loc. După prima culegere literară, apărută cu doi ani în urmă, toate eforturile elementelor sănătoase şi talentate, îndreptate spre o literatură militantă, legată de popor, s au lovit de împotrivirea travestită a principiilor esteticii burgheze repuse în circulaţie de indivizi ca Olariu Constantin şi A. C. Balla. Atît prin criticile pe care le făceau celorlalţi membri ai cercului, dezvoltînd teorii estetizante, cît şi prin literatura pe care încercau s-o impună gustului colectiv, cei doi au creat confuzie şi derută în rîndul tinerilor începători. Şedinţele de lucru ale cercului au început să degenereze.

Şi cu toate acestea, Balla făcea parte din comisia de selectare a materialelor destinate alcătuirii unei noi culegeri. Ce criterii de selecţie au putut sta la baza acestei culegeri, sînt lesne de înţeles.

Sezisîndu-se de vădita rămînere în urmă a creaţiei literare în care abunda evazionismul şi impresionismul subiectivist, forurile locale au convocat o şedinţă de analiză la care au participat un număr mare de tinere condeie, romîni şi maghiari, din întreaga regiune. Au mai fost prezenţi şi directorul Casei de creaţie, şeful adjunct al secţiei de Invăţămînt şi Cultură, tovarăşul E. Cotoi, secretarul Sfatului Popular Regional şi tovarăşul I. Engel, secretar al comitetului orăşenesc de partid. Cu această ocazie s-a dezvăluit adevărata faţă a celor care pozau în „ideologii" cercului „Iosif Vulcan". Olariu, a fost nevoit să recunoască faptul că în trecut şi-a pus condeiul în slujba gazetelor de dreapta ; ba mai mult, în funcţia ce a deţinut-o în serviciul de ordine legionar a asistat la schingiuirea unora din cei mai buni fii ai poporului nostru, comuniştii.

Atît Olariu cît şi Balla au fost excluşi cu mînie din rîndurile cercului literar şi la fel s-a procedat şi cu I. Covaci care a încercat cu nerusinare să-l scoată basma curată pe Olariu.

O răspundere serioasă pentru cele petrecute revine conducerii cercului cît şi celor care aveau datoria să-i îndrume din punct de vedere ideologic şi politic activitatea.

Revenind la oamenii fără rost care frînează munca unor cercuri literare, credem că bine a procedat cercul „I. Păun Pincio" din Capitală atunci cînd a hotărît să se scuture de acest balast. La un moment dat, printr-un sistem de legitimaţii, aceşti vîntură-lume au fost împiedicaţi să mai participe la şedinţele de lucru. Din păcate alte cercuri din Capitală lasă uşile larg deschise adunăturii pestriţe exclusă de la „Pincio".

Cele amintite s-au putut întîmpla numai în cercurile care nu fac nimic pentru a-şi împrospăta rîndurile cu elemente sănătoase şi talentate din cîmpul muncii, cu tineri care creează programele de brigăzi artistice, care se inspiră direct din viaţă.

Din exemplele de mai sus se desprinde atît gravitatea unor manifestări nesănătoase în unele cercuri literare cît şi necesitatea de a veghea cu străşnicie la puritatea acestora. O sarcină de prim ordin în acest sens revine secţiilor de învăţămînt şi cultură ale sfaturilor populare ca şi celorlalte foruri tutelare care patronează un cerc literar, dar şi comisiei de îndrumare de pe lîngă Uniunea Scriitorilor care a dovedit serioase slăbiciuni în promovarea unui spirit de partid în activitatea cercurilor literare.

A. C.

GENEZA REALISMULUI SOCIALIST

de Mihai NOVICOV

Cel de-al IV-lea congres internațional al slaviștilor care s-a ținut la Moscova între 1 și 10 septembrie a.c. s-a caracterizat printr-o mare diversitate de preocupări. In afară de cele două ședințe plenare, congresul a lucrat în trei secții: lingvistică, literară și literară-lingvistică. Primele două s-au împărțit fiecare, încă din primele zile de lucru în cîte patru subsecții, care la rîndul lor s-au întrunit în cîte două ședințe pe zi, iar în fiecare ședință au fost dezbătute cîte 3-4 referate și comunicări. In total au fost prezentate în cadrul congresului peste 250 de referate și comunicări, avînd cele mai variate teme; de la cele mai generale cum ar fi, de pildă, raportul academicianului Alexeev privind *Literaturile slave și rolul lor în istoria culturii mondiale* sau cel al academicianului Vinogradov despre *Știința limbii literaturii artistice și sarcinile ei*, și pînă la cele mai limitate, ca subiect, cum ar fi, de exemplu, această foarte discutabilă comunicare a slavistului olandez H. G. Schogt despre *Singurătatea subteranei* (pe baza comparației dintre unele lucrări ale lui Turgheniev, Dostoievski, Cehov, Duhamel, Sartre și Camus).

In total, congresul a întrunit în ședințele sale aproape 2000 de specialiști în diverse domenii ale slavisticii, reprezentînd asociațiile și instituțiile științifice respective din 29 de țări ale Europei, Americii, Asiei și Australiei.

De bună seamă, dată fiind amploarea congresului, rezultatele sale nu pot fi relatate, deocamdată, decît parțial și schematic. De aceea, mă voi referi, în continuare, doar la o singură problemă dezbătută care prezintă indiscutabil un interes foarte ascuțit pentru literatura contemporană. E vorba de *geneza realismului socialist*.

Congresul a ascultat în ședința plenară raportul lui Vladimir Șcerbina, intitulat *Problemele aezvoltării realismului socialist în literatura sovietică (rusă și ucraineană)*. Acestuia i s-a adăugat în cadrul subsecției *Istoria literaturilor slave din secolul al XX-lea și a legăturilor dintre ele*, două rapoarte despre geneza realismului socialist în literatura bulgară, comunicări substanțiale referitoare la același proces în literaturile polonă, cehă, bielorusă, slovacă, despre influența literaturii sovietice asupra formării realismului socialist în literatura română, despre rolul lui Gorki în orientarea creației realist-socialiste în Franța, despre înrîurirea literaturii sovietice asupra scriitorilor proletari din Statele Unite etc. Din totalitatea acestor materiale, cît și din luările de cuvînt ale participanților s-au desprins cîteva concluzii interesante. Aproape toate referatele au avut un caracter polemic, ridicîndu-se cu vigoare împotriva tezei revizioniste prin care se încearcă tratarea realismului socialist drept un sistem de norme și precepte. Vorbitorii au subliniat că, prin revizionism, se urmărește, în fond, minimalizarea și compromiterea realismului socialist, fără a se ține seama de fapte și împotriva faptelor, în timp ce o dezbatere într-adevăr științifică în jurul problemelor realismului socialist e posibilă numai în cazul în care se pornește de la realități și nu de la idei preconcepute. Iar realitățile vorbesc despre apariția indiscutabilă a unor fenomene artistice calitativ noi în dezvoltarea literară a tuturor popoarelor, sub influența nemijlocită a luptei revoluționare proletare pentru socialism.

Evident, procesul nu s-a desfășurat în mod identic în toate țările; confruntarea mai multor expuneri a permis însă congresiștilor să descopere existența unor analogii grăitoare. Iată de ce avem tot dreptul să afirmăm că în cadrul celui de-al IV-lea congres al slaviștilor de la Moscova a fost adunat — în legătură cu problema aceasta — un bogat material de fapte ce vor putea fi fructificate cu folos în vederea unor generalizări istorico-teoretice.

In primul rînd, s-a constatat că în toate literaturile slave (și nu numai slave) au apărut, spre sfîrșitul secolului al XIX-lea sau la începutul secolului al XX-lea, tendințe noi în cadrul realismului și romantismului. Dacă pînă atunci critica societății burgheze se reducea, inevitabil, din cauza perspectivei limitate, la tendințe de izolare și la deceptie, în noua perioadă se observă creșterea masivă a interesului pentru factorul social, pentru viața oamenilor „de jos", interes ce se opune evaziunilor decadente. Așadar, însăși dezvoltarea organică a creației literare artistice, autentice pe traiectoriile sale principale — realism și romantism — ducea la căutarea încordată a unui conținut nou și a unor forme noi. Pe de altă parte, oarecum paralel cu acest proces, se naște o literatură nouă, o literatură legată de proletariat, literatură care se distinge de la bun început prin afirmarea fățișă și puternică a idealului socialist ca un nou ideal estetic al umanității. Literatura aceasta era, la început, deficientă din punct de vedere al împlinirii artistice, epigonică, tributară influențelor copleșitoare ale marilor maeștri ai cuvîntului. Tendințele naturaliste se împleteau, aici, uneori, cu un retorism romantic naiv. In ciuda unor atari slăbiciuni, inerente oricărui început de drum, ea se afirma însă viguros, mai ales prin noutatea mesajului. Despre această literatură nu se poate vorbi firește, ca despre o literatură realist-socialistă. Nu se poate vorbi tocmai pentru că îi lipsește esențialul: o metodă artistică nouă, adecvată noului conținut reliefat. După cum s-a arătat la congres — pe baza unor numeroase exemple — încercările de început ale multor poeți proletari de a turna mesajul poetic socialist în tipare vechi, au dat greș. Congresiștii au vorbit pe larg despre această literatură de pionierat cu conținut socialist, anterioară elaborării realismului socialist ca metodă. Unii o numeau cam vag — „literatura socialistă", alții preferau să o socotească doar ca „elemente ale realismului socialist" în creația timpului. Dar dincolo de aceste deosebiri ce țin de formulare, aproape toți participanții la discuție au fost de acord că apariția noii *metode* (realismul socialist) se produce ca o rezultantă a unei acțiuni conjugate între cei doi factori amintiți mai sus: efortul unor maeștri ai realismului și romantismului de a căuta conținuturi și forme noi, pe de o parte, și afirmarea neorganizată, haotică, a unor valori estetice noi, jos, în mase, pe de altă parte. In această activitate artistică de sinteză, grea și anevoioasă, în această căutare înfrigurată de drumuri, un rol deosebit de însemnat, un rol determinant într-o anumită privință, l-a jucat Gorki. In acest sens și numai în acest sens Gorki poate și trebuie să fie considerat fondator al realismului socialist. Dar Gorki *n-a inventat* realismul socialist. El n-a făcut decît să *consacre* un efort care a început sub influența clasei muncitoare și a ideologiei sale — spontan și necesar, în multe țări, — încă înainte de debutul său, efort care a continuat rodnic și multilateral, și după moartea scriitorului.

Conținutul diversionist al deformărilor revizioniste cu privire la realismul socialist izvorăște, în primul rînd, din ignorarea voită a procesului organic și istoricește determinat de nașterea și de dezvoltarea acestei metode noi din chiar substanța creației artistice a veacului nostru. După cum latura pozitivă și extrem de valoroasă a discuțiilor de la congresul slaviștilor rezidă mai ales în repunerea problemei în cadrul ei științific firesc. Pornindu-se de aici, dezbaterea problemelor realismului socialist va cîștiga incontestabil în adîncime și substanță.

RELIEF

Salut

Steaua a ajuns, recent, la cel de al o sutălea număr al său: prilej pentru toți iubitorii de literatură din patria noastră și pentru publicațiile surori să adreseze colectivului ei redacțional, sincerele și cordialele lor felicitări. Vreme de aproape nouă ani, revista s-a străduit, lună de lună, să strîngă în jurul ei, alături de forțe culturale proeminente și ceea ce are Transilvania tînăr și promițător. In paginile Stelei s-au afirmat poeți, ca A. E. Baconsky, Aurel Rău, Aurel Gurghianu, Victor Felea sau Leonida Neamțu; aici s-au impus ca prozatori talentați, Dumitru Mircea, D. R. Popescu și Teofil Bușecan; aici s-au format ca critici George Munteanu, Ion Vlad sau Leon Baconsky, — învățînd cu toții din arta literară sau critică a unora din colaboratorii mai experimentați ai Stelei, precum Tudor Arghezi, Mihai Beniuc, Ion Agîrbiceanu, Petru Dumitriu, G. Călinescu, Perpessicius sau Tudor Vianu. Remarcabilă este contribuția revistei în strîngerea legăturilor culturale dintre poporul romîn și minoritatea națională maghiară și în cunoașterea la noi a fenomenului literar de peste hotare. In tot acest răstimp, Steaua *a căutat să promoveze dezbateri vii în legătură cu problemele actualității. Nu arareori însă, punctele de vedere sprijinite s-au dovedit a fi greșite. Presa de partid și revistele literare surori iau dat neîncetat ajutorul lor tovărășesc. Neîndoielnic, revista va lichida lipsurile ideologice ce i-au frînat un timp evoluția ascendentă și, va fi ceea ce năzuim cu toții să fie: o publicație de înalt nivel artistic, în care să fie reflectate, de pe pozițiile spiritului de partid, arzătoarele probleme ale anilor noștri revoluționari.*

Luceafărul *întîmpină cu încredere jubileul* Stelei *și-i urează acesteia, din toată inima, succese reale și viabile în lupta noastră comună pentru realism socialist.*

LUCEAFĂRUL

Romînia tînără

Sub acest nume a apărut de curînd în R.S.S. Moldovenească o antologie cuprinzînd o seamă dintre cele mai reprezentative lucrări ale poeților tineri din Republica Populară Romînă. Scopul editării acestor culegeri a fost, așa cum se precizează într-o notă a redacției, cunoașterea de către cititorii sovietici a realizărilor obținute la noi în acest sens.

Deși o asemenea inițiativă prezintă în mod firesc multe dificultăți în ceea ce privește selectarea materialului, trebuie să spunem că, spre bucuria noastră, antologia e judicios întocmită și reușește să-i dea cititorului sovietic o imagine veridică a poeziei noastre tinere.

Incepînd, alfabetic, cu Al. Andrițoiu și terminînd cu Violeta Zamfirescu, în această antologie sînt incluși cu una sau mai multe poezii, aproape toți tinerii poeți care au făcut în ultimii ani mărturia talentului lor.

Volumul e frumos tipărit, fiecare poezie avînd titlul clișat și o vignetă inițială. De asemeni culegerea mai cuprinde și lapidare notițe biobibliografice de un real folos pentru cititorul sovietic.

Succesul de care s-a bucurat volumul în rîndurile iubitorilor de literatură din R.S.S. Moldovenească e o mărturie în plus a dragostei pe care o nutresc oamenii sovietici față de orice realizare a regimului nostru de democrație populară.

I. ANESTE

Mărturii despre o prietenie străveche...

Prietenia străveche, bazată pe foarte variate domenii de activitate, dintre poporul romîn și popoarele Uniunii Sovietice își are obîrșia mult în urma veacurilor care s-au pierdut în negură de vremi. Tovarășe de arme, în repetate rînduri, pentru cucerirea aceloraș idealuri umane, popoarele Uniunii Sovietice au avut totodată strînse relații economice, sociale și mai ales culturale cu poporul romîn. De aceea istoria relațiilor culturale romîno-ruse este deosebit de bogată, dar din păcate, încă nu îndeajuns de cunoscută și de analizată în toate aspectele ei. Desigur, cercetătorii acestor relații au pus la posit îndelung și cu roade bogate asupra unor nume ca Varlaam, Antim Ivireanu, Dimitrie și Antioh Cantemir, Al. Donici, Negruzzi, Odobescu, Gherea, etc. etc. fără a putea epuiza însă nesfîrșitele momente de contact cultural între noi și popoarele de la răsăritul țării noastre. Cu prilejul lunii prieteniei romîno-sovietice socotim util un nou popas în istoria atît de bogată a acestor relații pentru luminarea cărora au depus, în anii din urmă deosebite eforturi atît cercetătorii romîni cît și sovietici.

Cunoscutul critic sovietic Ermilov în cuvîntarea sa de la Congresul scriitorilor romîni (1956) a subliniat cu o rară erudiție și intuiție influența folclorului romînesc asupra unor creații remarcabile din proza lui Maxim Gorki, precum și interesul și dragostea pe care le-a manifestat Gorki față de poporul romîn, față de creația poetică a acestuia.

„Una din minunatele sale opere romantice din tinerețe: Despre zîna cea mică și tînărul cioban *— acest poem închinat tinereții, dragostei și libertății — este inspirat de o legendă valahă pe care Gorki a relatat-o cu atîta căldură cititorilor ruși și cititorilor de pe tot globul pămîntesc.*

Este semnificativ, de asemenea, că o altă operă a lui Gorki atît de remarcabilă, ca *Fata și moartea* — poemul care afirmă triumful vieții asupra morții și măreția dragostei — purta în versiunea inițială drept subtitlu: *Poveste romînească.*

Să ne amintim și de admirabila schiță *In Ciongul* în care cu multă simpatie Gorki vorbește despre o familie de romîni. Eroii se exprimă în „limba valahă", versurile și cîntecele redate de tînăra fată — eroina principală a schiței — sînt inspirate din folclorul romînesc".

In altă parte, Ermilov, vorbind despre chipul inspirat al bătrînei Izerghil, prin cuvintele cărela Gorki a prezentat omenirii înfățișarea genială a tînărului Danko, spune:

„Cred că n-ar fi lipsit de interes să ne amintim la Congresul scriitorilor romîni faptul că bătrîna Izerghil — această ființă mîndră și însetată de libertate spune: „Am trăit cu mama, chiar pe malul Bîrladului". Intr-un alt loc, tot ea adăugă că ar vrea să se întoarcă acasă la „Bîrlad".

Nu încape îndoială că marele scriitor a descoperit în bogăția motivelor folclorice romînești legătura intimă între setea de libertate, între superba mîndrie plină de umanitate și firea poporului romîn".

Urmărind procesul invers al influenței culturii unui popor de pe teritoriul Uniunii Sovietice asupra propriei sale opere, maestrul Mihail Sadoveanu mărturisea lucruri deosebit de interesante în prefața volumului de versuri Cobzar *de Taras Sevcenko:*

„In opera sa poetică, Șevcenko a cîntat deseori la început slova de odinioară a căzăcimii libere de la Nipru. Se manifesta astfel pasiunea sa pentru trecut și pentru epocile cîntecului bătrînesc. Din această parte a producției lui ne-am gîndit să alegem pentru o versiune a noastră în romînește *Cîntecul lui Ivan Pitcova* adică balada lui Nicoară Potcoavă."

Și în altă parte:

„A doua bucată pe care am transpus-o în limba noastră e un tablou de trei strofe al vieții rurale ucrainiene, a cărui asemănare cu amintirile și viziunile noastre din provincie e izbitoare. Și în una și în alta din aceste versiuni am avut în vedere mai ales tonul și atmosfera".

Fără îndoială că aceste rînduri sînt doar o infimă parte din mărturiile care atestă vechimea și profunzimea acestei nobile prietenii.

I. D. BĂLAN

Convorbire despre cărți

Biblioteca clubului **Grivița Roșie** se pregătește, după o scurtă vacanță, să-și redeschidă porțile și să pună din nou la îndemîna celor 6000 de cititori ai săi cele peste 80.000 volume aflate în rafturi.

Am pătruns în bibliotecă, oarecum indiscreți, chiar în timpul acestei vacanțe, fiindcă doream să vedem acum, în ajunul sărbătorii Lunei Prieteniei Romîno-Sovietice, care sînt scriitorii clasici ruși și sovietici, cei mai îndrăgiți de cititorii **Grivița Roșii.** Să nu vă închipuiți că biblioteca era goală. Cei mai buni cititori veniseră de pe acum. L-am oprit pe tov. Nicolae Constantin, electrician, de la secția energetica. Venise să se intereseze cînd poate lua cărți pentru biblioteca secției.

— Știți, — ne-a spus el,—la noi în secție este foarte mult tineret. Pentru ei **Așa s-a călit oțelul, Mama, Tînăra Gardă, Primele bucurii** și **O vară neobișnuită, Departe de Moscova** au devenit cărți de căpătîi. — Și a adăugat: — Tovarășii mei îmi cer foarte multe romane care să vorbească despre eroismul tinerilor sovietici, cărți despre războiul civil sau despre Marele Război pentru Apărarea Patriei. Ce cărți noi le voi putea recomanda în scurt timp?

— Cu siguranță că la titlurile amintite, tovarășii dumi-

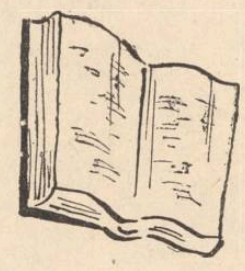

tale vor putea în curînd să adauge: emoționanta povestire a lui I. Ehrenburg, **Pe nerăsuflate,** unde este vorba despre viața eroică a unor oameni sovietici din Nordul Uniunii Sovietice, cronica lui V. Kataev **Timp, înainte** — episod din epopeea construirii Magnitogorskului, precum și romanul lui B. Iampolski — **Calea încercărilor,** care înfățișează cu multă sensibilitate și poezie curajul, dîrzenia oamenilor sovietici în zilele crîncenelor lupte din toamna anului 1941.

Tovarășa Aristide, bibliotecara clubului, intervine atunci în discuție:

— Tocmai despre aceste cărți ne vorbeau și tovarășii veniți din partea „Cărții Ruse". Sînt titluri la care s-a lucrat de curînd în editură și le recomandăm cu multă căldură și la complexul nostru. Ni s-a promis, de asemenea, și o carte intitulată **Șase ani cu Lenin,** scrisă de S.K. Ghil, care a fost șoferul personal al lui Lenin.

— Deși citesc de preferință în limba rusă cărțile sovietice și rusești — intervine tov. inginer Traian Rogojan — aș vrea totuși să vă spun și eu ceva despre traducerile din literatura sovietică... Am citit și recitit cu plăcere trilogia lui A. Tolstoi **Calvarul,** poate și pentru că-mi amintește de locurile unde mi-am făcut studiile. Sînt un pasionat cititor a lui Vilis Lațis și mi-ar place să mai traduceți din opera lui. In general, mă interesează foarte mult actualitatea, eroii zilelor noastre: îi înțeleg mai bine, mă pot transpune cu ușurință în situații asemănătoare lor. Aș vrea să știu dacă sînt în curs de apariție și unele romane istorice; am citit și recitit **Petru I** a lui Alexei Tolstoi. Dar înainte de a cunoaște răspunsul Dvs., aș vrea să vă fac unele sugestii: reeditați romanele lui Șolohov **Pe Donul liniștit** și **Pămînt desțelenit** și cele două volume ale lui Ilf și Petrov **Douăsprezece scaune** și **Vițelul de aur.** Am mai citit în limba rusă **Fluviul Ugrium** de Șișkov, pe care v-aș recomanda, de asemenea, să-l traduceți; și poate că vă veți gîndi să traduceți și cărți literare a căror temă e viața studenților.

Ne-am grăbit să-l informăm pe tov. inginer Rogojan că, în ceea ce privește romanele istorice, vor apare, în Luna Prieteniei Romîno-Sovietice, **Palatul de gheață** pe care I. Lajecinikov l-a scris în deceniul al 4-lea al secolului trecut, și **Steaua polară** de M. Marici, care descrie răscoala decembriștilor, sîngeroasa ei înăbușire, surghiunul răsculaților ca și tragica moarte a lui Pușkin. Cît despre reeditarea romanelor lui Șolohov, dorința aceasta se adaugă nenumăratelor cereri ale celorlalți cititori ai noștri, cereri pe care le satisfacem chiar acum. **Fluviul Ugrium** al lui V. Șișkov face parte din planul nostru pentru anul 1959, dar putem spune de pe acum că se bucură de aprecierea unanimă a colaboratorilor ce lucrează la traducerea și stilizarea lui. Vom ține seama și de sugestia referitoare la traducerea unor cărți din viața studenților.

La această discuție asista și tov. Nicolae Ghelcu care își cumpărase chiar atunci un teanc de cărți de la standul întreprinderii, și care a ținut, cu o justificată mîndrie, să ne informeze că are acasă o bibliotecă de aproximativ 1000 volume, pe care și-o îmbogățește mereu. Spunea:

— Sînt un cititor pasionat. O fi și meseria pe care o am... O fi și vîrsta... Sînt legător de cărți aci, la Grivița, și am 60 de ani. Prima carte pe care am citit-o în viața mea a fost o nuvelă de Korolenko, **Muzicantul orb,** care m-a impresionat foarte mult. Cartea pe care o citesc acum este **Napoleon** a lui Tarlé. N-am destule cuvinte de laudă pentru ea. Vă închipuiți că între timp — o viață întreagă — am mai avut cînd lua și citi și altele: Lev Tolstoi, Turgheniev, Gogol, Cehov, Gorki, Ehrenburg, Ajaev, Fedin, — atîția și-atîția. Și, pentru că mă pricep întrucîtva la prezentarea grafică a cărților, aș vrea să vă spun ceva și în această privință: nouă, muncitorilor, ne plac coperte care să fie strîns legate de conținutul cărții, coperte care să se potrivească cu cartea. Așa, de pildă, vă pot spune că volumele de **Opere** ale lui Gogol, Cehov, Gorki se bucură de o unanimă apreciere. Același lucru îl pot spune și despre **Napoleon** a lui Tarlé, ca și despre **Viața mea în artă** de Stanislavski. Sîntem împotriva copertelor moderniste sau, cum le spunem noi, „malagambiste".

Tov. Ghelcu a vroit apoi să știe cu ce cărți din literatura clasică rusă își va mai putea îmbogăți biblioteca? I-am răspuns:

— Cu volumul VII din **Opere** Cehov, care cuprinde schițe și povestiri; volumul XI și XII (teatru) din **Opere** de L. Tolstoi; volumul IX din **Opere** de Turgheniev (teatru); vol. IX **Opere** de Gorki, care cuprinde romanul **Matvei Kojemeakin** tradus pentru prima dată în limba română; și vol. VI din **Opere** de Gogol, care încheie întregul ciclu de scrieri ale acestui autor. Credem că vom reuși să satisfacem o bună parte din dorințele cititorilor de la „Grivița Roșie", nu-i așa?

— Da — spuse unul din ceilalți cititori. — Numai să fie recomandate și difuzate la timp în atelierele noastre. Și am mai avea o dorință: veniți mai des în mijlocul nostru, avem cu siguranță multe de învățat unii de la alții.

A. GERARD

Moartea, un păduche și un om

In **Tribuna** din 20 septembrie a.c., D. R. Popescu semnează o povestire intitulată **Drumul,** care ne-a reținut atenția în chip deosebit. Din păcate, nu prin mesajul ei și nici prin realismul pe care i-l bănuiam, amintindune de activitatea epică de pînă acum, a tînărului prozator clujean, ci prin problematica anacronică abordată și prin viziunea cu totul antirealistă și antiumană care o prezidează.

Dar despre ce este vorba în **Drumul?** Un tînăr, pe nume Petre Duică, abia ieșit din spital unde fusese internat din pricina rănilor primite în război, se reîntoarce în satul natal. Bolnav încă, slăbit, cu mintea ușor zdruncinată, se întîmnește în cale cu o babă ce venea de la cosit. Avînd iluzia că aceasta e Moartea, întreține cu ea un lung, plictisitor și anost dialog. Ajuns acasă, visează că a ucis Moartea. Trezindu-se din somn, își dă sfîrșitul în clipa cînd în cadrul ușii apare o „babă slabă și înaltă" (probabil aceeași pe care o întîlnise și pe drum). Asta e tot. Sau aproape tot. Pentru că în povestire, D. R. Popescu mai introduce un al treilea personaj: un păduche. Acestuia, Petre Duică ar fi dispus să-i ridice — dacă-ar fi sculptor — chiar o „statuie mare, mare de tot", avînd drept **soclu** „un om culcat pe pămînt cu fața în jos și cu mîinile întinse". Ba mai mult: ar vrea chiar să-l înfățișeze „rîzînd", iar omului-soclu — zice el — „să-i rup o mînă și-un picior și să-i scot un ochi. Sugestiv, nu?" Curat, sugestiv!

Omul apare aici, evident, raportat la două realități: moartea și păduchele, ridicate la rang de simbol. Amîndouă îl învinge. In fața amîndurora e neputincios. Povestirea s-ar vrea, prin datele ei preliminare (Duică e o victimă a războiului), axată pe un mesaj antirăzboinic. Asta va fi fost, probabil, și rațiunea pentru care redacția **Tribunei** a încredințat-o tiparului. Intre intenție și realizare s-a căscat însă o prăpastie. Povestirea sfîrșește prin a ne comunica, în ansamblul și articulațiile ei, un mesaj antiumanist, încărcat de detalii naturaliste, de tendința de a-l coborî pe om la nivelul biologic al tîrîtoarelor neputincioase și de o viziune în care lugubrul este elementul dominant.

Sînt, oare, eroii ce populează povestirea lui D. R. Popescu, expresii tipice ale realității obiective? Fără îndoială că nu. In fond, personajul central nu e altceva decît întruchiparea unui caz patologic, iar întreaga povestire întruchiparea unei viziuni în care strădania autorului de a lumina faptele într-o perspectivă cît de cît realistă, e total absentă.

Nu acesta e **drumul** pe care ar trebui să evolueze incontestabilul talent al celui ce nu de mult ne-a dăruit romanul **Zilele săptămînii,** publicat în **Steaua.** Și nu aceasta este proza pe care **Tribuna** s-ar cuveni s-o încurajeze. Preferăm oricînd nuvele și schițe de talia și orientarea unora ca **Pămînt amar** de Vasile Rebreanu și **Greșeala tovarășului Corpădean de** D. Mircea, apărute, în primăvară, în paginile aceleiași reviste clujene, sau ca **Logodna** și **Fuga** datorate aceluiași D. R. Popescu.

CONSTANȚA CONEA

La Fabrica de sticlă din București — *Desen de Tia PELTZ*

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51: ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.79.46; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an;
Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

UMANISM ȘI REALISM SOCIALIST

de Vera CĂLIN

Fiecare epocă își creează un tip uman, un model de umanitate. Al Renașterii a fost omul puternic, stăpînit de pasiuni violente, dar și de o neistovită sete de cunoaștere, omul pe care-l perpetuează drama shakespeariană. Noțiunea „umanism" în sensul renascentist, cuprinde în sfera ei, deopotrivă interesul pentru omul întreg în desăvîrșita sa unitate fizică, psihică, morală, cît și pasiunea cunoașterii, curiozitatea neobosită. Stima pentru individualitatea umană atîtea veacuri nesocotită de morala transcendentală și ascetică a Evului Mediu a născut gigantismul Renașterii, individualismul ei excesiv, acea beție a individualității care a însemnat la începuturile ei, bucuria frenetică a eliberării din cadrele constrîngerilor medievale, din cadrele imperiului și ale bisericii, bucuria de a regăsi integritatea umană. Aceeași prețuire a individualității umane a degenerat în urmă, pe măsură ce burghezia își pierdea tinerețea în egoism, meschinărie, filistinism.

Scriitorii și gînditorii veacurilor ce au urmat au imaginat moduri diverse de însănătoșire morală a omului. Adoptarea idealului estetic al antichității clasice a părut lui Goethe și Schiller mijlocul de încetățenire a unui umanism modern. In opera cu care își începe și își încheie viața de poet, Goethe îl arată pe Faust — spirit modern — legîndu-se prin dragoste de Elena — întruchiparea frumuseții antice. Copilul lor, Euforion, se pulverizează însă în aer, iar Faust va descoperi sensul existenței în activitatea constructivă și creatoare îndeplinită în folosul obștei.

Literatura realistă a veacurilor burgheze a înregistrat cu dezaprobare efectele devastatoare, acțiunea de dezumanizare a moralei cîștigului, cu simpatie protestul năzuitorilor spre o altă lume. Protestul era, în general, individualist și adeseori anarhic. Țelul era încețoșat și mijloacele folosite pentru a ieși din impas — ineficace. Tenebros și teatral eroul byronian osîndește cu sarcasm și dezgust priveliștea unei societăți, care i se pare monstruoasă, se înflăcărează la vederea luptei de eliberare a popoarelor. Lucizi, scriitorii realismului critic au descris mecanismul nemilos al unei societăți mercantile și înfrîngerea celor ce păstrau idealuri de umanitate. A apărut tipul inadaptabilului, tema ratării celor onești, a strivirii năzuințelor generoase.

Această perpetuă înfrîngere a celor buni, înfrîngerea pe care cu predilecție o înregistrează literatura realismului critic, știrbea considerabil demnitatea omului. Au încercat reabilitarea ei o seamă de scriitori ai secolului al 19-lea printre ei în primul rînd, scriitorii ruși, cărora frămîntarea socială din Rusia vremii le-a dictat acel patos al înnoirii morale ce le caracterizează opera. Revoluția morală trebuia s-o însoțească pe cea socială și totul în atmosfera Rusiei o vestea pe aceasta din urmă. Manilovilor și Oblomovilor, Cernîșevski îl opune pe Rahmetov, prima schiță de „om nou". Bezuhov și Levin, generoșii lui Tolstoi, dovedesc că și atunci cînd căile de rezolvare sînt greșite, noblețea morală o cîștigă doar cei ce nu sînt surzi la frămîntările epocii.

Gîndirea revoluționară, înțelegerea științifică a istoriei duc în mod firesc la crearea unui nou tip de umanism, la crearea unui individ de noi dimensiuni morale. Pavel Vlasov și Nilova sînt oameni ai revoluției din 1905. Atunci, în anul acela, revoluția a fost înfrîntă. Eroii lui Gorki rămîn însă biruitori. Etica lor este cea a unor oameni puternici și conștienți de puterea lor, pentru că ea se bizuie pe solidaritatea cu masele revoluționare. Mai intervine și certitudinea că drumul individual care înaintează în ritm cu colectivitatea, coincide cu cel al istoriei. Istoria fiind tocmai rezultatul acestei acțiuni colective. Răzvrătitul solitar al literaturii romantice și realist critice face loc revoluționarului căruia solidaritatea cu masele îi dă conștiința — dar nu beția puterii ci certitudinea succesului. Așa se explică de ce în literatura realismului socialist, tragediile pot fi optimiste. Existența lui Pavel Korceaghin ar fi putut fi — pe planul individual — o zguduitoare dramă. Fără a minimaliza tragicul existenței eroului său, Ostrovski ne convinge că nu există tragedii ireversibile pentru un om, care dorește din toate puterile să fie folositor. Se vădește în acest roman, ca și în altele ale literaturii sovietice, noul concept despre bunătate. Bunătatea trebuie să fie activă, folositoare. După vechile criterii morale, Oblomovii puteau fi buni, fiindcă, aparent, nu făceau rău nimănui.

După noile criterii, Oblomovii sînt profund răi și dăunători, fiindcă nu contribuie cu nimic la fericirea obștească. Este o înțelegere a bunătății umane, adînc deosebită atît de caritatea religioasă, cît și de filantropia burgheză. Tocmai această concepție despre binele activ ne face să considerăm verosimilă, omenește posibilă, atitudinea lui Pavel Korceaghin, care infirm, orb, imobilizat, în aparență un cadavru, afirmă: **„Cel mai prețios lucru pe care îl are omul este viața; ea îi este oferită o singură dată și trebuie să trăiești în așa fel, încît să nu ai regretul unor ani petrecuți fără rost..."**

Depășirea limitelor individualității, însușirea aspirațiilor comune ale unei largi colectivități, împiedică gigantismul, megalomania. Pentru Maiakovski, Lenin e **„cel mai pămîntean dintre oamenii ce-i cunoscu pămîntul"; „dintre oameni cel mai omenesc"**. Simplicitatea leniniană e a conducătorului revoluționar, care își confundă idealurile cu cele ale clasei în atac. In poemul lui Maiakovski, Lenin ne impresionează ca o personalitate genială, tocmai pentru că poetul ni-l arată extrăgîndu-și forța din legătura cu poporul.

Orgoliul eroului individualist — fie el renascentist sau romantic — îi este, de aceea, străin personajului creat de literatura realismului socialist. Conducător al unui detașament de partizani din Orientul îndepărtat, în timpul războiului civil, răspunzînd de soarta luptei și a oamenilor în fața conștiinței sale și a Partidului, Levinson din **Infrîngerea** de Fadeev e un om mărunt și șters la înfățișare, răbdător, uman și ascuțit la minte. Vorbește de obicei blînd, uneori înțepător, glumește cu plăcere, dar încremenește sub puterea ochilor săi pe cel ce se abate de la disciplina colectivului. Partizanii nu se întreabă în ce constă forța și autoritatea comandantului lor. **„De cînd Levinson fusese ales comandant, nimeni nu și-l putea închipui altcineva; fiecăruia i se părea că ceea ce îl caracterizează este tocmai faptul că el comandă detașamentul. Dacă Levinson le-ar fi povestit că în copilărie l-a ajutat în negoțul cu mobilă veche pe tatăl său... că se temea de șoareci și cînta prost la vioară, fiecare ar fi socotit că face o glumă nelalocul ei"**. Desigur că partizanii n-ar fi știut să lămurească secretul puterii lui Levinson. Poate că secretul autorității acestui Om (firește cu literă mare), care scrie acasă scrisori lungi, întrebuințînd cuvinte despre care nimeni nu și-ar fi închipuit că Levinson le cunoaște, este convingerea că **„pe oamenii săi nu-i stăpînește numai instinctul de conservare, ci și un alt instinct mult mai puternic, deși ascuns unui ochi superficial, de care cei mai mulți nici nu-și dau seama, dar care face ca toate încercările, moartea chiar, să le apară îndreptățite de țelul final"**. In definitiv, bînd din aceeași gamelă cu partizanii lui, îndurînd foamea și murdăria alături de ei, spunîndu-le glume și încurajîndu-i să îndeplinească acțiuni supraomenești, Levinson luptă tocmai pentru ceea ce în mod poate pretențios se numește făurirea unui om nou. Această convingere a personajului și a autorului face ca **Infrîngerea** lui Fadeev, înfrîngerea lui Levinson și a detașamentului de partizani, din care doar nouăsprezece oameni supraviețuiesc, să fie încă o **„tragedie optimistă"**.

Interesul pentru oameni în general, și pentru fiecare om în parte, dă semnificație și efortu-

rilor zilnice ale lui Davîdov, care se luptă cu încăpățînarea țăranilor, cu seceta, cu dușmanii și cu excesele stîngiste ale lui Nagulnov, ca să întemeieze un colhoz în satul Gremeacii Log. Lui Davîdov i se întîmplă lucruri aparent banale: se ceartă cu Nagulnov, ascultă poveștile lui moș Șciucar, e bătut de femeile din sat. Importanța acestor fapte e determinată tocmai de scara de valori a lui Davîdov, scară pe a cărei primă treaptă se află ideea că viața n-are nici un rost, dacă n-o dedici oamenilor, tovarășilor tăi. Tot acolo se mai află și cultul muncii, privită ca activitate creatoare și justificatoare a existenței. Eroul romantic al veacului trecut, făptură uneori nebuloasă și evaporată, era mult deasupra îndeletnicirilor prozaice. Arivistul social din romanele realismului critic luptă cu tenacitate de cîrtiță pentru a răzbate în sferele unde nu se muncește. Omul de prisos, măcinat de o iremediabilă abulie, trăia cufundat în marasmul inactivității. Umanismul socialist, umanismul producătorilor de bunuri, cuprinde în mod firesc stima pentru cel ce muncește și pentru rezultatele muncii lui.

Prometeu smulsese focul din mîinile zeului tiran pentru a ușura viața și munca oamenilor. Dintre toate legendele vechilor mitologii cea a titanului răsculat este cea mai generoasă, mai străbătută de iubire pentru oameni. Ea include în simbolica ei transparentă atît ideea neostenitei dorinți de cunoaștere a omului cît și impulsul de a pune roadele investigației în slujba celor mulți. In toate momentele în care rațiunea omului și umanismul au înregistrat biruințe, legenda lui Prometeu i-a ispitit pe poeți. Personajul constructiv al literaturii realismului socialist este întruchiparea contemporană a vechiului mit prometeic, reprezintă realizarea actuală a unui vis milenar.

Un cuvînt despre Eminescu

de Iurii KOJEVNIKOV
(cercetător științific al Institutului de literatură universală „A. M. Gorki", de pe lîngă Academia de Științe a U.R.S.S.)

Deși nu sînt român, totuși pentru mine Eminescu înseamnă aproape același lucru ca Pușkin pentru un rus. De numele lui Eminescu se leagă cîțiva ani ai mei de muncă. Mai mult: de Eminescu se leagă decisiva cotitură pe care a făcut-o viața mea, atunci cînd am hotărît să mă ocup de literatura română. De aceea, înainte de a spune cîteva cuvinte despre editarea versurilor genialului poet român în limba rusă, îmi voi îngădui o mică digresiune lirică.

Cum am învățat limba română. Am învățat limba română la Moscova. Primele cuvinte pe care le deprinsesem erau: „Cînd afară este frig, noi facem foc în sobă". Ni se dăduse fraza aceasta ca un exemplu de conjugare activă a verbului auxiliar „a face". Mie și tovarășilor mei, fraza aceasta însă, ni se-ntipărise-n minte nu mai puțin fiindcă era ger afară, iarnă-n toi, puneam lemne pe foc chiar și-n timpul lecțiilor. Numai că flacăra interesului față de limba română tot nu mi-au putut-o aprinde în suflet nici fraza aceasta, nici lemnele care ardeau în sobă.

Iată că în vara lui 1946 am fost trimis la practică. Greu an. Se terminase cu marile deplasări ale armatelor de milioane de oameni. Dar eșaloanele militare mai străbăteau în lung și-n lat ruinatele, schiloditele, pîngăritele ținuturi dinspre răsărit ale patriei mele. Mă lungisem pe bancheta a treia, cea mai de sus, din vagon, — acolo unde, în mod normal, stau geamantanele. Dar pe vremea aceea, bancheta a treia era un loc din cele mai bune. Vecinul meu se brodise a fi un profesor, un moldovean. Facem cunoștință, schimbăm două-trei vorbe pe românește, și-apoi iată-ne în voia copleșitoarei stihii a versurilor. Vecinul meu recita din Eminescu.

Nu-nțelegeam eu multe, dar extrema muzicalitate, filozofia aforistică a acestei poezii mă copleșise. Am luat la Moscova cu mine volumașul de versuri al lui Eminescu și de-atunci nu m-am mai despărțit de el.

O nouă ediție. — In 1950, luam parte acum la pregătirea primei ediții a poeziilor lui Eminescu în limba rusă. Astăzi volumul acesta a devenit o raritate bibliografică; anul acesta apare a doua ediție din versurile marelui poet român. Mai exact vorbind, nu a doua, ci o nouă ediție, întrucît acest volum nu mai seamănă cu cărțulia apărută acum opt ani decît prin faptul că se repetă în cuprinsul ei cele mai bune traduceri făcute în 1950. Incolo avem a face într-adevăr cu o ediție nouă. Pe lîngă că include multe poezii necunoscute pînă acum cititorului sovietic — în special din așa-numitele „postume", care nu se află nici în edițiile populare românești ale versurilor lui Eminescu — cartea a fost întocmită cu stricta observare a principiului cronologic (în măsura în care diversele informații apărute în presă ne-au dat această posibilitate) și este precedată de o prefață, în care se face încercarea de a se explica complexa natură a romantismului acestui mare poet, cîntăreț al mîniei și tristeții.

In gura mare. — Dat fiind că noua ediție apare sub îngrijirea mea, am citit și răscitit versurile lui Eminescu, și am ajuns la concluzia că trecerea multor poezii la capitolul „postume" se justifică numai prin faptul că ele într-adevăr n-au fost tipărite în timpul vieții poetului. M-am putut baza doar pe presupuneri, atunci cînd am vrut să mi răspund la întrebarea: de ce multe dintre poezii n-au fost tipărite în timpul vieții poetului? Iar răspunsul pe care mi l-au sugerat diferitele confruntări de texte, e următorul: pentru că protestează prea vehement împotriva celor mari și tari de pe fața acestui pămînt. Alegînd din tomul IV al Operelor lui Eminescu editate de Academie, tom apărut datorită muncii depuse de academicianul Perpessicius (și totdeauna rostesc cu adîncă stimă și recunoștință numele acestui savant, care a luat asupră-și o sarcină atît de mare și atît de nobilă), poeziile cu text definitiv, le-am așezat în ordine cronologică laolaltă cu versurile neapărute în timpul vieții poetului. Și mi-am dat seama că opera lui Eminescu dobîndea astfel intonații noi, poetul se adresa, în orice caz incomparabil mai dîrz, mai fățiș, neprietenilor și prietenilor săi, legătura dintre el și epoca sa devenea mai sensibilă. Poate că ar mai fi de discutat în privința aceasta, dar mi se pare foarte necesar ca multe dintre așa numitele poezii postume să nu fie numai patrimoniul specialiștilor, ci să devină un bun al întregului popor, să se strîngă laolaltă, în volum, scrisorile poetului, risipite actualmente ici, colo, în diferite ediții, căci ele constituie mărturii făcute de-a dreptul de poet și ne arată viața pe care a dus-o, — o viață grea, plină de adîncă dragoste și grijă de soarta poporului său.

Tragedia și măreția genialului poet. — Versurile lui Eminescu ne uimesc totdeauna prin genialitatea și tragismul lor. In epoca de maturitate a lui Eminescu, iată, găsim o singură poezie pătrunsă de liniște și pace sufletească, o singură poezie în care totul se armonizează: și natura și omul, — dar și aici armonia e o armonie de penumbre, căci poezia aceasta, Seara pe deal, se învăluie în cețurile întristării.

Că Eminescu e un romantic, mai nimeni nu se îndoiește azi. Eminescu e terestru, e realist, atunci cînd biciuie neomenia și zădărnicia lumii celor avuți, atunci cînd cu atîta subtilitate, sensibilitate și pătrundere psihologică, vorbește despre dragoste — și totuși e un romantic. E romantic prin felul în care simte și înțelege lumea. Care pot fi cauzele acestui romantism uneori sumbru, și chiar dezpădăiduit? Vremea, atotputernica vreme, cum se spune, — epoca, numai epoca în care a trăit el, poate explica totul. Vremea cînd a trăit Eminescu e epoca dintre două revoluții, două izbucniri de foc ale mîniei poporului, epoca lui 1848 și a Comunei din Paris. Idealurile revoluției de la 1848 rămăseseră neîncetat pentru Eminescu acea flacără dătătoare de lumină, acel simbol al libertății, frăției și neatîrnării naționale, visuri pe care poetul le hrănea împreună cu poporul său. Stă mărturie evidentă, întru aceasta, poezia Epigonii. Eminescu a salutat cu entuziasm Comuna din Paris, văzînd în ea o încercare de a se schimba lumea asta putredă și bolnavă. Dar ecoul înfrîngerii Comunei a răsunat foarte dureros în inima poetului. Neînțelegînd esența luptei de clasă și marea însemnătate a Comunei din Paris, lui Eminescu istoria omenirii i se înfățișa ca o succesiune de izbituri de ilău pe nicoavală: Paris, 1848, 1830, răscoala lui Tudor Vladimirescu, și tot așa mai departe pînă-n adîncul de început al veacurilor: răscoale, răzmeriște, rebeliune, și înfrîngeri, înfrîngeri... Așa s-a zămislit în mintea lui Glossa, încercarea filozofică de a justifica performanța acestui „cerc vrăjit".

Dar fără idealuri viața nu e posibilă, geniul nu poate subzista numai din negații. Și după ce comunarzii au fost puși la zid și au căzut scăldați în sînge, Eminescu, nemaivăzînd nimic, nici o lumină în viitor, și-a întors privirile spre trecut. Scrutînd trecutul, el totuși nu a văzut într-asta idealizarea unor momente de viață din evul mediu, nici rafinatul cult al femeii din protipendadă, cult care masca de fapt cruzimea și obscurantismul, — ci luminoasele idealuri de la 1848, rămase mereu înalte, nobile și arzător de actuale. Nu-n zadar a scris el în Epigonii, adresîndu-se făuritorilor revoluției:

„Inimi mari, tinere încă, deși voi sînteți bătrîni,
S-a întors mașina lumii, cu voi viitorul trece;
Noi sîntem iarăși trecutul, fără inimi, trist
și rece..."

Cheie ce desferecă versurile acestea, ne dau putința să înțelegem în ce constă romantismul lui Eminescu; e acea flacără nobilă care scaldă în lumină magicul lui vers și ne insuflă o nemărginită dragoste față de el, poet și luptător genial, cu patimă îndrăgostit de tot ce-i viață pe pămînt, și mai presus de toate de adevăr.

Insemnări despre colecția Oameni de seamă

de Constantin MĂCIUCĂ

Șirul celor ce au contribuit la afirmarea prestigioasă a colecției *Oameni de seamă*, tipărită de Editura Tineretului, este deschis de M. Sadoveanu, prezent cu populara sa evocare *Viața lui Ștefan cel Mare* și continuat de acad. T. Vianu cu monografia despre Voltaire, George Macovescu, cu studiul său despre *George Lazăr*, Mihnea Gheorghiu cu valoroasele *Scene din viața lui Shakespeare*, O. Drimba cu un volum despre *Leonardo da Vinci*, Elena Vianu cu temeinica biografie literară despre *Racine* etc. Semnalăm dintre cărțile traduse, care fac cunoscute, viața și activitatea unora dintre reprezentanții de frunte ai culturii ruse și sovietice, pe cele ale lui Ivan Novicov despre *Pușkin*, N. Studițki *Povestea unui mare fiziolog* (Pavlov), Uspenski despre *Glinka*, Moghilev despre *Mecinikov*. Acestora le adăugăm *Viața lui Beethoven* de R. Rolland, *Magellan* de Ștefan Zweig, *Heine* de Eulenberg etc., menite să pună tineretul în contact cu marile valori ale culturii universale. Pentru orice colecție obligația de a adecva scopul, obiectul și formula categoriei de cititori căreia se adresează are o valoare apodictică.

Colecția *Oameni de seamă* trebuie să contribuie activ la educarea tineretului în spiritul patriotismului socialist și al internaționalismului proletar, să ajute la formarea unor caractere integre, oferind, ca pildă, activitatea exemplară a unor personalități deosebite. Simultan cu aceasta, tînărul cititor se inițiază sau își lărgește sfera informației, cunoscînd marile figuri ale istoriei naționale și universale, pe militanții activi pentru progresul omenirii, pe marii literați, pe descoperitorii și inventatorii care și-au închinat întreaga lor viață cauzei nobile a propășirii umanității. Socotim absolut necesar respectarea acestui caracter, specific după părerea noastră unei colecții ce se adresează tineretului. Aceasta înseamnă că trebuie excluși din sfera de preocupări a colecției acei creatori ce au cunoscut solitudinea aristocratică a turnului de fildeș, sau a căror viață cetățenească contravine sensului pozitiv al operei lor.

Lipsesc din colecție cărțile despre clasicii marxism-leninismului, Marx, Engels, Lenin, despre figurile marcante ale istoriei noastre Mihai Viteazul, T. Vladimirescu, N. Bălcescu ș.a. Sînt doar în fază de proiect lucrările zugrăvind chipurile unor conducători de mase, revoluționari sau mari oameni de stat străini, ca Pugaciov, Stepan Razin, Garibaldi, Mazzini. Oamenii de știință sînt nesatisfăcător prezentați numai prin cele șase titluri apărute pînă acum. Așteptăm cărțile despre Emil Racoviță, dr. Ștefan Stîncă, Cobîlcescu, Aurel Vlaicu, despre Mendeleev, Mikluho-Maklai, Makarenko, Radișcev, despre Lavoisier, Newton, Darwin și Humboldt, despre Giordano Bruno și B. Franklin etc. Redus este și numărul cărților închinate oamenilor de artă, doar 12 — deși, în mod nejustificat, editura a manifestat precădere față de aceștia în dauna categoriilor mai sus enumerate ale oamenilor de seamă. Alături de lucrările despre Pușkin și Glinka, despre Voltaire, Leonardo da Vinci și Shakespeare, așteptăm să se scrie și cărțile despre Eminescu, Enescu și Caragiale, Ibrăileanu și Sahia, despre Dobrogeanu Gherea și pictorii revoluționari de la 1848 (Rosenthal, Negulici, Iscovescu). Nu s-au scris (sau tradus) încă lucrările închinate celor mai de seamă artiști și scriitori ruși și sovietici: Tolstoi, Maxim Gorki și Maiakovski, Repin și Mussorgski, după cum nu s-au scris încă nici cele despre Petöfi și Mickiewicz, despre V. Hugo și Daumier, despre Byron și Rembrandt. Numărul apariților anuale trebuie serios sporit ținînd seama de utilitatea colecției și de vastul perimetru pe care trebuie să-l acopere, preocupare pe care nu o întrezărim decît în apariția anului trecut, an care a marcat un oarecare reviriment. Cele 12 titluri care au fost sau vor fi tipărite în cursul acestui an, augurează perspective dintre cele mai frumoase unei colecții ce trebuie să se bucure de atenția susținută a editurii.

Pentru nivelul scăzut al unor cărți poartă fără îndoială răspunderea și referenții care au privit lucrurile cu multă superficialitate. De pildă, unul dintre criticii noștri de autoritate, Radu Popescu, are aprecieri dintre cele mai favorabile pentru lucrarea lui P. A. Caraioan: *„De atunci,* (de la apariția monografiei lui G. Călinescu despre I. Creangă) *de aproape douăzeci de ani nu s-a mai făcut nimic demn de luat în seamă în această direcție". „Considerînd, rînd pe rînd, soliditatea concepțiilor și aparatul teoretic pus în slujba lor* (a intențiilor), *documentarea migăloasă, limpezimea expunerii, preciziunea analizei, și siguranța anumitor intuiții, mi se pare că pot afirma că monografia sa este cea mai valoroasă lucrare de acest gen apărută în țara noastră în ultimii zece ani".*

Mai ales în perioada de debut, „experimentală", s-a pierdut din vedere, într-o oarecare măsură, scopul educativ-instructiv al colecției. S-a uitat că aceste lucrări trebuie elaborate la nivelul de înțelegere al tineretului, și s-au promovat unele cărți care prin formula literară folosită sau prin „savantlîcul" lor nu și-au îndeplinit menirea. Dintre cărțile apărute cea a lui Ștefan Zweig despre *Magellan*, a lui Mihnea Gheorghiu despre *Shakespeare*, a Elenei Vianu despre *Racine*, par a fi cele mai potrivite ca tip de prezentare, deși unele dintre ele plătesc bir excesului de erudiție. Ni se pare însă puțin inspirată publicarea în traducere a eseului spiritual și original ca viziune al lui Eulenberg despre *Heine*, care presupune prealabila cunoaștere — nu aproximativă, ci profundă — a vieții și operei poetului german. Și mai puțin fericit inspirată socotim tipărirea eseului lui B. Elvin despre A. France — care ar fi cîștigat în valoare dacă ar fi fost mai bogat în idei, mai personal și redat într-un stil mai puțin emfatic. Astfel de eseuri nu slujesc suficient nici la educarea tineretului, nici la instruirea lui.

Multă vreme n-a existat o înțelegere prea clară a ceea ce trebuie să fie colecția *Oameni de seamă*. S-a pus în special accentul pe caracterul ei instructiv și s-a acceptat fără discernămînt orice formulă literară, uitînd faptul că nu orice „gen" este accesibil tineretului. S-a resimțit în egală măsură, lipsa „în faza experimentală" a unui plan de perspectivă riguros elaborat, singurul care ar fi putut evita unele editări „la hazard".

In urma eforturilor Editurii Tineretului situația pare simțitor ameliorată. S-au creat condiții ca pe viitor colecția să răspundă sarcinii de a educa și instrui tineretul; s-a elaborat un plan de perspectivă judicios, optîndu-se ca formulă de bază pentru biografia literară, cea mai adecvată și atractivă pentru scopul propus. Incă din cursul acestui an numărul apariților va fi sporit, oamenii de seamă români se vor bucura de cinstea cuvenită pentru însemnata lor contribuție la dezvoltarea culturii naționale, iar diversele sectoare de activitate ale spiritului uman, vor fi îmbrățișate în proporții echitabile.

Eforturile editurii — și acest lucru trebuie subliniat — oricît de mari ar fi ele, dacă nu se conjugă cu înțelegerea și sprijinul activ al scriitorilor, sînt de prisos.

o seamă de cuvinte

Zece zile care au zguduit lumea

John Reed a fost un pasionat al revoluției. Gazetar innăscut, am putea zice, omul acesta avea intuiția evenimentelor mari. In 1917 „presimțise" din știrile ce-i parveniseră că în Rusia se vor petrece schimbări sociale pe care istoria nu le mai cunoscuse pînă atunci. A căutat să fie neapărat de față. N. Krupskaia, explicînd faptul că o carte atît de veridică cum e *Zece zile care au zguduit lumea,* a putut fi scrisă de un străin care nici măcar nu cunoștea limba rusă nota: *„John Reed n-a fost un observator indiferent, ci un revoluționar înflăcărat, un comunist care a înțeles sensul măreției evenimentelor, sensul măreței lupte. Această înțelegere i-a dat acuitate de viziune fără de care nu s-ar fi putut scrie o asemenea carte".*

Apărută pentru prima dată la New York, în 1919, *Zece zile care au zguduit lumea* a devenit repede unul dintre cele mai plastice și accesibile documente care certificau trăinicia Marii Revoluții din Octombrie, caracterul ei popular, de masă. Așa cum remarca și Lenin în prefața la prima ediție americană a volumului, John Reed scoate în evidență în primul rînd rolul poporului în făurirea marelui act istoric. *„Recomand din toată inima* — scria Lenin — *această lucrare muncitorilor din toate țările. Aș dori să văd cartea aceasta difuzată în milioane de exemplare și tradusă în toate limbile, deoarece dă o expunere veridică a evenimentelor atît de importante pentru înțelegerea a ceea ce este revoluția proletară și dictatura proletariatului"* — pe care Lenin o numește *„problemă fundamentală a mișcării muncitorești".*

Zguduitoare sînt paginile ce descriu aspecte de la primul Congres general al Sovietelor de deputați ai muncitorilor și țăranilor, cînd Lenin a citit *„Apelul către popoarele și guvernele tuturor țărilor beligerante... Indemnați de un elan general, ne-am pomenit deodată cu toții în picioare, cîntînd în cor înălțătoarea melodie a „Internaționalei". Un soldat bătrîn cu părul alb, plîngea ca un copil. Alexandra Kollontai își ștersese pe furiș o lacrimă. Puternica melodie umplu sala, răzbătu prin ferestre și uși, înălțîndu-se spre cerul liniștit. „S-a terminat războiul! S-a terminat războiul!" — spunea lîngă mine un tînăr muncitor cu fața strălucitoare de bucurie. După ce cîntecul se sfîrșise și rămaserăm cu toții în picioare într-un fel de tăcere stînjenită, cineva din fund strigă: „Tovarăși! Să ne amintim de cei care au murit pentru libertate!" Și începurăm să intonăm marșul funebru, acel cîntec tărăgănat, melancolic și totuși maiestos, atît de rusesc și de mișcător. Marșul funebru părea o expresie a sufletului acestor mase obidite ai căror delegați se întruniseră în țară, făurind din viziunile lor confuze o Rusie nouă, și poate chiar mai mult...*

In lupta fatală voi jertfă-ați căzut
Iubirii nestinse de popor.
Ați dat ce-ați avut,
ce-ați putut pentru el
Viața, cinstea, libertatea"...

John Reed a fost primul reporter străin care a căutat să înțeleagă și să lumineze pregnant aportul bolșevicilor la răsturnarea guvernului Kerenski și instaurarea puterii sovietice. Pe Lenin, ca bolșevic, John Reed l-a numit *„un conducător neobișnuit",* cu totul străin de speculațiile spectaculoase atît de proprii conducătorilor burgheziei și social-democrației de dreapta. Avea *„o mare capacitate de a explica în cuvinte simple idei profunde, de a analiza o situație concretă. Un mare curaj intelectual îmbinat cu multă agerime a minții".*

Sărbătorind victoria socialismului în lume, vestită de salvele Aurorii, ne vom aminti întotdeauna cu dragoste de cel care a fost John Reed, eminentul gazetar comunist, unul din marii participanți și martori ai zilelor din Octombrie.

GH. ACHIȚEI

●

H. G. Wells și Puterea sovietică

In vara anului 1920, coloanele ziarului britanic *Sunday Express* găzduiau o polemică de o violență rar întîlnită. Sir Winston Churchill, a cărui faimă de fruntaș al politicii reacționare a partidului conservator începuse să se formeze încă de pe atunci, crezuse de cuviință să intervină în discuția stîrnită de publicarea unei serii de articole semnate de H. G. Wells.

Era o perioadă în care calomniatori de tot soiul porniseră o campanie împotriva statului sovietic. Wells,care vizitase de curînd Rusia Sovietică, a crezut că datoria lui era în primul rînd aceea de a respinge elucubrațiile răspîndite de emigranții ruși, foști membri ai gărzilor albe, și de presa burgheză din occident și de a restabili adevărul, așa cum îl înțelegea el. Aceasta este originea ciclului de articole publicat în cursul anului respectiv. Cîteva luni mai tîrziu apărea volumul *Russia in Darkness* (Rusia în întuneric), în care Wells își strînsese impresiile tipărite în presa engleză. Chiar din felul în care scriitorul înțelegea să-și intituleze cartea, se deslușește faptul că el era departe de a-și da seama de semnificația anului 1917. Pentru Wells evenimentele revoluționare erau o simplă experiență socială, considerată a nu avea șorți de izbîndă; planul Goelro i se părea o utopie, Lenin un mare visător. Dar, în același timp, volumul conținea cîteva observații care dovedesc că Wells încerca să se apropie de înțelegerea faptelor pe care le trăia omenirea, dar că balastul sociologiei burgheze nu îl lăsa să parcurgă drumul pînă la capăt.

Corespondența dintre scriitorul englez și Gorki, publicată recent de cercetătorul sovietic N. Jegalov, contribuie nu numai la clarificarea poziției lui Wells, dar și la demonstrarea profundei tulburări din conștiința intelectualilor occidentali care au trăit anii revoluției.

La 21 decembrie 1920 el îi scria lui Gorki cu care coresponda încă din timpul războiului: *„Am terminat cărticica despre Rusia... Cred că am izbutit să demonstrez că între cele două părți ale Europei sînt posibile relații civilizate... Veți vedea că nu am spus decît adevărul despre bolșevici. Dacă nu aș fi făcut-o, nu mi-aș fi atins scopul. Cînd cartea a apărut sub formă de articole, a produs un asemenea efect încît Churchill s-a crezut dator să răspundă. Dar am replicat și l-am răpus fără drept de apel. Vă trimit numerele ziarului* Sunday Express *care cuprind această polemică".*

Intr-o altă scrisoare Wells își exprima convingerea că guvernele Marii Britanii și Franței, burghezia din apusul Europei joacă un rol nefast, încercînd să se împotrivească istoriei. După opinia sa, aceleași forțe sociale erau vinovate de foametea care cuprinsese unele regiuni ale Rusiei. In cîteva scrisori din 1920 și 1921, adresate lui Gorki, Wells îl anunța pe marele scriitor sovietic că a organizat un ajutor pentru Casa Savanților din Petrograd. Cărțile și alimentele strînse de el urmau să ia în curînd drumul Rusiei Sovietice.

Wells recunoștea că e incapabil să-și explice „miracolul" Revoluției, dar admitea că se afla în fața unui eveniment de mare însemnătate pentru omenire. La 11 februarie 1920 el scria: *„Nu înțelegem, sîntem uluiți, dar sîntem convinși că poporul rus, atît de mare și de înzestrat, îndeplinește un rol însemnat în crearea unei lumi noi".*

Trimițîndu-i lui Gorki un exemplar din celebra sa lucrare *Schiță de istorie* în care, în ciuda unor interpretări naive ale faptelor istorice și a unei perspective utopice, erau conținute multe observații judicioase, Wells îi scria: *„Această carte, care începe din cele mai vechi timpuri, se va termina printr-o expunere a tratatelor de pace din 1919 și 1920 și printr-o discuție privitoare la zorii unității universale și ai justiției sociale, acești zori dătători de speranță pe care-i trăim".*

Scrisorile adresate de Wells lui Gorki dovedesc că, asemenea multor creatori de valori umane, autorul *Mașinii de umbiat prin timp* a trăit în anii următori victoriei proletariatului rus o perioadă în care s-a apropiat treptat de perceperea exactă a însemnătății Revoluției. Poate că nu e lipsit de interes să amintimp un fapt relatat de Al. Sahia în cartea sa *U.R.S.S. azi.* Vizitîndu-l în 1920 pe Lenin, scriitorul britanic își exprimase îndoiala asupra perspectivelor construcției statului sovietic. Intors în patria socialismului după 14 ani de la prima vizită, în fața realizărilor uluitoare ale poporului sovietic, Wells a recunoscut cu entuziasm că scepticismul lui exprimat în *Russia in Darkness* s-a dovedit lipsit de temei.

Corespondența sa cu Gorki, datînd din perioada editării cărții, luminează etapele unui drum străbătut de un intelectual burghez sub puternica impresie a Revoluției, către pătrunderea sensului ei.

DAN GRIGORESCU

●

O lume nouă

Alături de N. D. Cocea, bunul său prieten, Gala Galaction se numără printre cei dintîi scriitori romîni care au salutat cu entuziasm și încredere grandioasa victorie a proletariatului rus, chiar în anii Marii Revoluții Socialiste. Cartea sa O lume nouă, *apărută în 1919, care însumează articolele publicate de scriitor în acea perioadă în ziarele* Socialismul, Chemarea *și altele, afirmă cu pregnanță ideea că, prin Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, omenirea a pășit într-o nouă eră istorică, a început cucerirea unei lumi noi.*

Gala Galaction nu era un luptător revoluționar, nu era înregimentat în primele linii ale frontului proletariatului. A fost însă tot timpul un scriitor cu inima plină de căldură și înțelegere față de cei apăsați de oameni și de vremuri, un scriitor legat adînc, organic, de viața și sufletul poporului, de năzuințele lui de dreptate și libertate. Trăind cu intensitate în actualitatea vremii sale, preocupat profund de problemele ei majore, Gala Galaction a putut descifra țelurile înalte ale luptei clasei muncitoare, pentru care a manifestat consecvent simpatie și încredere.

Cînd o lume nouă a început să fie făurită de proletariatul rus prin Marea Revoluție Socialistă, Gala Galaction a primit-o de la început cu inima larg deschisă, cu bucurie, cu neștirbită convingere în frumusețea și trăinicia ei. In articolul O lume nouă, *care deschide cartea, Gala Galaction scria:* „O lume nouă se ridică uriașă și temeinică, mai bună și mai dreaptă, din profunzimile sociale... Se înalță, spre cerurile dreptății, din oceanul social, viitoarea societate socialistă! O așteptăm, o chemăm, sperăm în așezările ei mai echitabile și predicăm entuziasmul salutar!

Din colțul nostru umil și neluat în seamă, privim și admirăm minunata fermentație populară, aducătoarea închegărilor viitoare. Cine poate să rămînă nesimțitor cînd aceste presimțiri superioare, cînd însuflețirea atîtor oameni oțeliți de suferință bat orice alte impresiuni și țin pe loc luarea aminte și admirația noastră! Cei mulți, cei nedreptățiți, cei ce muncesc pentru toată lumea vor să aplice, bătrînei și nedreptei noastre societăți, terapeutica lor cea nouă.

Să-i ajutăm, din toată inima!"

Gala Galaction a înțeles că istoria merge înainte, că absolutismul și tirania încep să se prăbușească și că viitorul aparține celor mulți, celor însetați de dreptate și libertate. In articolul Puterea celor mulți, *scriitorul nostru sublinia cu hotărîre:* „In Rusia autocrată de acum vreo cîțiva ani, proletariatul revoluționar e stăpîn cel puțin pe inima Rusiei și soarta regimului absolutist, orice-ar fi să se mai întîmple de azi înainte, a coborît în sicriul istoriei. Puterea celor mulți, atîta vreme ignorată de sine, risipită și neorganizată, a umplut încă o dată cerul lumii și ochii noștri cu splendorile fulgerului roșu".

Asistînd la nașterea unei lumi noi în Rusia, prin lupta proletariatului revoluționar, Gala Galaction sugera că și la noi, prin puterea dezlănțuită a celor mulți, vor sosi zorii acestei lumi, urmîndu-se linia firească a evoluției social-istorice. „Ne-a fost dat să vedem cu ochii noștri — *scria Gala Galaction* — cum se prăbușesc lumile vechi și cum se nasc cele nouă. Și mi se pare că spectacolul e cu deosebire interesant, privit de pe insula noastră românească. Este de cel mai vital interes al nostru să-l urmărim cu încordare și să învățăm din el tot ce se mai poate învăța. Puterea celor mulți, eliberată de jur împrejurul nostru, se ridică, se zbate, clocotește și caută un echilibru nou. Să nu ne amăgim cu gîndul că s-ar putea vreodată s-o vedem revenind la matca dinainte. Ar fi absurd".

Gala Galaction a înțeles pe deplin sensurile vremii sale. Năzuind continuu către o lume nouă, a avut bucuria să o vestească și să o trăiască.

TEODOR VIRGOLICI

●

Un credincios soldat al păcii

Lîngă zidul unde au fost împușcați Comunarzii, s-au scris cîteva cuvinte ce sintetizează întreaga activitate și întreg sensul unei vieți: „Promotorului frontului unic al muncitorilor împotriva războiului imperialist și a fascismului, tovarășului Henri Barbusse". *Cuvintele au semnificația dragostei pe care o poartă proletariatul din lume unui intelectual comunist, care el însuși mărturisea că, după dînsul, — intelectual și scriitor de prestigiu, — intelectualii nu alcătuiesc o castă aparte...*

Numindu-l apostol al păcii, *Paul Langevin a glorificat în trei cuvinte, printr-un adevăr inalienabil, un om care pînă să aleagă calea comunismului, a cutreierat căile păcii între popoare, căile marii activități umanistice, din toate timpurile.*

L'Enfer *(1908)* Le feu *(1916)* și Clarté *(1920) i-au premers, ca stindarde împurpurate de soarele zorilor, întregii activități pentru apărarea păcii și luptei implacabile împotriva fascismului.*

Inainte de a vedea prima țară a socialismului în plin mers, clarvăzătorul Barbusse, în dragostea lui pentru omul muncitor, se ridică în Lueur dans l'abîme *(1921) și în* Le couteau entre les dents *(1922) în apărarea Revoluției din Octombrie și a socialismului. Domină peste proza aceasta sobră în formă și incandescentă în conținut, chemarea ca omenirea să facă totul pentru a apăra cuceririle revoluției, prin unirea forțelor partidelor socialiste cu forțele comuniste, privind în aceasta unica modalitate a unui front unic împotriva fascismului și a războiului.*

Abia în 1927 Barbusse va fi la Moscova. Lenin dormea în mausoleul din Piața Roșie. Dar el a putut să vadă clar că Lenin însuflețește pe fiecare om al Uniunii Sovietice. Ceea ce în Cuțitul între dinți *era doar intuiție, devenise acum realitate zdrobitoare. Și acest lucru i se datora în primul rînd conducătorului genial al revoluției. Barbusse scrie că Lenin e* „un agitator, și un bărbat de stat universal, aproape supra-omenesc prin infailibilitatea cu care a înfăptuit în ori și ce împrejurare, în întregime, sinteza între teorie și practica revoluționară".

Pentru Barbusse devine și mai clară trăinicia statului sovietic și viitorul comunismului în lume. El subliniază în cuvinte ce au rămas în mintea și în inimile noastre că Lenin e „unul dintre cei mai mari înfăptuitori din istorie și cel mai curat, privit din orice punct de vedere, omul care pînă astăzi a făcut cel mai mult pentru oameni!".

Ideea de apărare a păcii i-a condus pe Barbusse spre marxism și marxismul la apărarea activă a păcii. El știe, și o strigă, că tinerii muncitori sînt cei dintîi sacrificați în conflagrațiile universale, după cum mizeria universală decurge din capitalismul universal. In această desfășurare de certitudini, Barbusse mărturisește: comunismul este un organism chemat să perfecționeze omenirea.

Soldat voluntar *la patruzeci de ani în războiul pentru apărarea Franței (1916), Henri Barbusse moare soldat fidel al păcii universale, cu fața scăldată în lumini de stelele Kremlinului și regretat de omenirea însetată de pace.*

GEORGE DEMETRU PAN

●

Martor al Revoluției

In toamna anului 1920 apărea, la Riga, cartea Imagini din Rusia contemporană *ascălită de scriitorul comunist Ivan Olbracht... Era prima mărturie cehoslovacă, și una dintre primele din lume, depusă de un scriitor în favoarea Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Era dintre puținele cărți sortite să se măsoare cu muntele de maculatură burgheză mincinoasă.*

Ivan Olbracht a călătorit în Uniunea Sovietică în calitate de reprezentant al aripei stîngi din partidul social-democrat cehoslovac la cel de al II-lea Congres al Internaționalei comuniste care s-a ținut la Moscova și Leningrad în 1920. Mai bine de o jumătate de an a petrecut I. Olbracht în Uniunea Sovietică. A găsit popoarele sovietice încleștate într-o luptă crîncenă cu contrarevoluția, cu dușmanii externi, cu mizeria și dezorganizarea economiei. Lipsurile și greutățile provocate de războiul civil și de lipsa de experiență nu l-au descumpănit, nu l-au împiedicat să vadă elementul esențial, noul care se năștea în focul marii revoluții. Noul era pretutindeni și I. Olbracht îl căuta și-l îmbrățișa cu ardoare ca pe o cucerire sfîntă a proletariatului din întreaga lume. Impotriva născocirilor burgheze cu privire la caracterul nepopular al revoluției, scriitorul demonstrează, în paginile cărții sale, că puterea sovietică este activ sprijinită de imensa majoritate a poporului. Poporul primește cu entuziasm toate măsurile adoptate de puterea sovietică pentru redresarea economiei. Elanul creator, activitatea neobosită și veselia oamenilor sovietici stăpîni pe soarta lor îl fac pe autor să se gîndească la muncitorii din patria sa stăpînită de capitaliști, la chipurile lor supte de foame, la amărăciunea lor. Revoluția e dusă un om nou, cu o altă atitudine față de viață. Chipul acestui om dezrobit îl pasionează pe I. Olbracht; pe acest om îl descrie pretutindeni cu încîntare și mîndrie.

La Moscova, I. Olbracht a avut prilejul să-l vadă pe Lenin de cîteva ori și să-l audă vorbind. Cele mai frumoase pagini ale cărții sale le închină genialului conducător al Revoluției Socialiste. „Cel de al doilea Congres al Internaționalei a III-a, la care am participat a fost deschis la Moscova. După aceea a continuat la Leningrad. De la această ședință am o amintire minunată. Amintirea lui Lenin, un mare om care a rămas totuși atît de simplu și uman". *Infățișarea și purtarea lui Vladimir Ilici este modestă.* „Este îmbrăcat ca un muncitor ocupat cu o muncă deosebită". *Pe autor îl surprinde și faptul că, intrînd în sală,* „Lenin se așează pe un loc lipsit de importanță". *Observînd în sală un bătrîn muncitor orb, vechi prieten și tovarăș de luptă, Lenin coboară de pe podium, se îndreaptă spre el, îl îmbrățișează și-l sărută. Lenin vorbind exprimă toată vigoarea și măreția revoluției.*

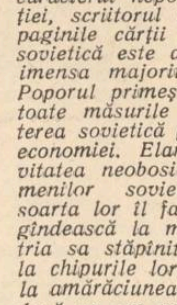

„Lenin vorbește despre decedatul Sverdlov. Frazele lui sînt liniștite, energice, toate la fel, deoarece tot ce spune este la fel de important, nimic nu trebuie accentuat, nimic nu-i de prisos. Tot așa sînt și mișcările lui: absolute, care nu admit îndoieli". *Olbracht a prezentat în paginile cărții sale prima mare biografie a lui Lenin.*

I. Olbracht umblă prin Uniunea Sovietică cu ochii și cu inima larg deschise și privește cu încîntare și entuziasm cuceririle Marii Revoluții Socialiste. Cartea lui a apărut într-o epocă de ascuțite contradicții de clasă în Cehoslovacia, cînd lupta dintre proletariat și burghezie pentru putere — problema puterii fiind între 1918—1920 la ordinea zilei — nu se încheiase. Masele populare, care își manifestaseră în alegerile din 1919 și 1920 simpatia pentru partidul social-democrat, au fost temporar înfrînte în decembrie 1920 din pricina conducerii social-democrate oportuniste. Apariția cărții tocmai în ajunul evenimentelor hotărîtoare din decembrie 1920 a stîrnit, cum era și firesc, un val de atacuri furibunde împotriva autorului. Atît din partea burgheziei cît și a oportuniștilor din conducerea social democrației cehoslovace. Răspunzînd unuia dintre ei I. Olbracht își exprimă încă o dată atașamentul său entuziast la cauza Marii Revoluții Socialiste. „Statul socialist așa cum a fost el creat în Rusia este o operă grandioasă. Statul socialist, iată o idee pentru care se poate muri cu bucurie... M-am întors cu inima și creierul pline de o nouă prospețime și forță".

Opera începută de I. Olbracht, de cunoaștere și popularizare a Uniunii Sovietice, a fost imediat continuată de cei mai mari scriitori cehi și slovaci. Volume de versuri, proză și reportaje închinate Uniunii Sovietice au scris St. K. Neumann, Z. Nejedly, M. Majerova, J. Fucik, Peter Jilemnicky și alții.

CORNELIU BARBORICA

●

Alături de cei mulți

Debutul lui Brecht ca poet și ca dramaturg coincide cu Revoluția din Octombrie, cu marile mișcări muncitorești din Germania care, legate de Revoluție, dau un ansamblu masiv începutului erei noastre socialiste. Brecht a fost în permanență, după cum mărturisește prietenul său Johannes Becher sau criticul Emile Szittya, un *„visător de baricade adevărate".* Mulți l-au comparat cu François Villon sau cu Esenin; de altfel, poetul și-a cîntat poeziile revoluționare pe stradă sau prin cîrciumi, sfidînd ordinea morală falsă și ipocrită a burgheziei.

Apariția lui Brecht într-o Germanie confuză pe plan politic și spiritual, într-o epocă de puternice manifestări ale impresionismului în artă și într-o atmosferă de căutări boeme antiburgheze, este egală cu o revoluție în teatrul universal, cu un răspuns puternic dat confuzionismului psihologist sau teatrului rupt de societate.

Brecht participă personal la revoluția din Bavaria în 1918; deși aparține ca origine unei alte clase, ruptura cu *„oamenii avuți"* e definitivă, așa cum mărturisește într-un poem manifest:

Cînd mai crescui și privii în jurul meu
Nu îmi plăcu lumea clasei mele,
Nici să poruncesc, nici să fiu slujit,
Și îmi părăsii clasa și mă întovărășii
Cu oamenii de jos.

(traducere de I. C. Mătăsaru).

Luptătorul de pe baricade, Bertolt Brecht, dezamăgit oarecum de înfrîngerea mișcării din Bavaria (1918) își continuă lupta revoluționară prin teatrul său care deschide perspective noi teatrului european. In multe din piesele sale, eroii sînt niște revoltați, unii limitați la solitudine sau la anarhie ca-n drama de debut *Baal* (1918), alții revoluționari sinceri, dar incapabili să mențină același ritm pînă la capăt ca-n piesa *Răpăit de tobe în noapte* (1919).

Atașamentul lui Brecht față de socialism e marcat și de faptul că scrie piese cu caracter didactic, de educație socială, așa numitele sale *Lehrstucke.* Dar Brecht merge mai departe; fiecare eveniment social contemporan îi inspiră o anumită tematică. Prezent în actualitate, critic acerb al societății bazate pe exploatare și dezumanizare, autorul *Mizeriilor celui de al III-lea Reich* poate fi considerat, cu toate limitele unor părți din opera sa, ca un creator crescut în spiritul pe care Revoluția din Octombrie l-a revărsat în Europa anilor 1917—1920, perioada de definitivare a debutului său.

In toată opera sa găsim o critică consecventă a capitalismului; fără să fie un scriitor înregimentat în rîndurile partidului comunist din Germania, spiritul său s-a format pe baricadele sîngeroase ale revoluției din Bavaria, a crescut în lumina revărsată de Marele Octombrie și progresul oamenilor de pretutindeni.

EMIL MANU

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Director: **acad. Mihai BENIUC**

COLEGIUL DE REDACȚIE

Dan DEȘLIU (membru în Comitetul de direcție); **Mihu DRAGOMIR** (membru în Comitetul de direcție); **V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MARTIN; Aurel MIHALE** (membru în Comitetul de direcție); **Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCĂ** (membru în Comitetul de direcție).

ECRANIZĂRI VALOROASE ALE CINEMATOGRAFIEI SOVIETICE

de Mihai IACOB

Exceptînd nuvela — gen întradevăr propriu ecranizărilor — adaptarea cinematografică poate fi comparată cu o traducere: de obicei se pierde ceva. Opera literară comprimată în limitele a două mii șapte sute metri de peliculă, apare în fața spectatorilor adeseori schematizată, sărăcită în acțiunile ei secundare, cu eroi ale căror evoluții sufletești se transmută parțial în afara subiectului. Filmul solicită mai ales întîmplarea, fabulația, ciocnirea forțelor contradictorii, înlăturînd de foarte multe ori personajele care nu participă direct, ci reflectă doar, acțiunea propriu zisă. Pe de altă parte escamotarea timpului și mijloacele de expresie artistică specifice, îi obligă pe scenarist și regizor să rezolve apriori raporturile dintre eroi, să elimine unele episoade și să traseze numai cîteva jaloane din complexul unui caracter.

Cu toate acestea literatura epică și cea dramatică au fost și vor rămîne întotdeauna o sursă de mare preț capabilă să asigure realizarea unor opere cinematografice, incontestabil valoroase. Piese ale lui Shakespeare, Gogol, Simonov, Gorki, etc., romane ale scriitorilor clasici, și-au găsit numeroase corespondențe pe ecran. Conținutul bogat în idei, mesajul operei literare, au fost îmbrăcate aici într-o *formă artistică nouă, echivalentă*, păstrîndu-se *stilul autorului*, structura și momentele esențiale ale acțiunii.

Fidelitatea unei adaptări cinematografice nu constă în respectarea strictă a sursei literare, a calităților ei proprii genului, ci în găsirea acelor mijloace de expresie, specifice dinamicii filmului, care să redea cît mai clar, cît mai viguros, cît mai emoțional, ceea ce este mai caracteristic și mai înaintat în conținutul operei tratate.

Acest lucru se vădește în izbutitele ecranizări apărute în ultima vreme în cinematografia sovietică: *Pavel Korceaghin, Pe Donul liniștit, Idiotul, Surorile* și *Anul 1918*, — după „Calvarul", — *Duelul, Fata Căpitanului, Steaguri pe Turnuri*, etc.

Selectînd din romanul lui N. Ostrovski episoadele care conturează profilul moral și evoluția lui Pavel Korceaghin, scenaristul K. Isaev și regizorii A. Alov și V. Naumov, au urmărit caracterizarea eroului în profunzime, analitic, spre deosebire de varianta lui Mark Donskoi, în care tînărul comunist ne era prezentat extensiv, de-a lungul numeroaselor sale momente de luptă. Tocmai din această cauză filmul realizat acum 16 ani, difuz și fragmentat, pierdea o parte din claritatea și forța mobilizatoare, a ideilor lui Ostrovski.

In economia noii ecranizări, construirea liniei înguste de la Boiarka capătă un rol preponderent. Pe aceasta și-au axat scenaristul și regizorii pivotul dramatic. Aici, după expresia comunistului Juhrai *„Se călește oțelul"*. La Boiarka, Pavel Karceaghin învinge cele mai mari piedici, foamea, frigul, mizeria, îi mobilizează și-i însuflețește pe tinerii din jurul său, se desăvîrșește ca adevărat comunist. După Boiarka, spectatorul pregătit — deși se teme — *crede* că Pavel nu se va sinucide în tren, înțelege și se bucură de acest nou triumf al omului.

Trebuie subliniat faptul că regizorii au știut să folosească cu pricepere procedeele artistice ale filmului. Nu avem de-a face cu o transcriere. *Expresiile literare* sînt *înlocuite* cu *expresii cinematografice* de un echivalent valoric. Detaliul, primplanul, fraza de montaj, ritmul, unghiulația, distribuția luminii, cadrajul, în sfîrșit leit-motivul și asociația de imagini, toate acestea slujesc la valorificarea ideilor din fiecare secvență.

Așa de pildă, alternarea momentelor construcției cu planul sugestiv al tamponului de cale ferată, în care un tînăr bate anunțînd încetarea sau începerea lucrului, acest tampon peste care cad ploile, apoi zăpezile, marchează nu numai o trecere îndelungată de timp, ci ne arată mai ales felul încordat în care se scurg zilele de lucru pentru grupul de comsomoliști.

Spre deosebire de literatură, cinematograful are la îndemînă mijloace de expresie artistică mult mai concentrate. In filmul *Pavel Korceaghin*, regizorii au reușit să ne înfățișeze perioada luptei cu albii, descrisă de Ostrovski în zeci și zeci de pagini, prin urmărirea din mașină a unei șarje de cavalerie, contrapunctată de textul scrisorii pe care-l auzim suprapus împușcăturilor și strigătelor bătăliei.

In alte cazuri cineaștii își propun să urmărească nota particulară a unei anumite opere literare. Ecranizînd romanul *Pe Donul liniștit*, regizorul S. Gherasimov, a vrut să creeze un film de mare amplitudine în care să transpară puternica frescă socială și amănunțita analiză psihologică, din opera lui Mihail Șolohov. Chiar după părerea scriitorului, Gherasimov a reușit.

In urma vizionării materialului brut pentru seria a treia, M. Șolohov, le-a spus cineaștilor: *„Vă mulțumesc din suflet, că ați știut să realizați în 2 ani și jumătate ceea ce am făcut eu în 15 ani"*.

Seria a doua ne înfățișează cu un autentic dus pînă în cele mai mici detalii, momente emoționante ale luptei împotriva gărzilor albe. Dinamica în interiorul cadrului, mișcările de macara schimbînd brusc perspectiva, succesiunea rapidă a frazelor de montaj, îi imprimă filmului un ritm viu, antrenant.

Din păcate celelalte două serii, foarte bine interpretate și admirabile ca tipologie, se desfășoară uneori prea lent, construcția vastă a romanului nefiind înlocuită cu un specific cinematografic de aceeași proporție. *Pe Donul liniștit* rămîne încă mult prea roman. Firește, S. Gherasimov, a fost animat de dorința de-a nu sărăci, de-a nu pierde nimic din curgerea masivă de epos, specifică creației lui Șolohov. Totuși ecranizarea ar fi avut de cîștigat dacă s-ar fi făcut într-o viziune mai selectivă, mai concentrată, în stilul celei după *Așa s-a călit oțelul*.

Este vorba aici despre concepția asupra adaptării cinematografice, nu despre măestria artistică propriu zisă, fiindcă S. Gherasimov s-a vădit și de astă dată un foarte bun cunoscător al muncii cu actorul, al decupajului, al mișcării de aparat, al compoziției etc. De altfel, filmul a fost consacrat de critica de specialitate.

Intre reușitele cinematografiei sovietice din ultima vreme, se înscrie adaptarea lui I. A. Pîrîiev după *Idiotul* lui F. M. Dostoievski. Remarcabilă prin construcție și prin finețea observațiilor psihologice, această ecranizare reafirmă calitățile binecunoscute ale regizorului. Toate secvențele de la Nastasia Filipovna și îndeosebi momentul în care aceasta aruncă în foc banii aduși de Rogojin, sînt tratate cu talent, cu o virtuozitate deosebită. Prim-planurile expresive ale celor care privesc flăcările, alternate cu capul lui Ganea Ivolghin și cu detaliul pachetului de bancnote, ritmarea lor apropiată de cea prozodică, suspensia, apoi travellingul rapid pînă la fața lui Ganea, toate acestea îl transformă pe spectator într-un participant nemijlocit la acțiune.

Deși filmul se consumă mai mult în interior, regizorul a știut să concentreze secvențele (exceptînd-o pe cea din tren — prea lungă) în așa fel încît acțiunea să evolueze într-o succesiune alertă, bine gradată și captivantă.

Personajele principale au fost interesant concepute, atît ca profil moral cît și ca înfățișare, costum, etc. Cneazul Mîșkin, Ganea Ivolghin, negustorul Martîn Rogojin și Nastasia Filipovna, cu amestecul ei de frumusețe și vulgaritate, tipizează categoriile sociale ale epocii.

Alături de scenarii originale valoroase, ca cel pentru filmul *Casa în care locuiesc*, ecranizările făcute în ultima vreme marchează noi și noi succese, ale cinematografiei sovietice. Credincioși principiilor metodei realismului socialist, scenariștii și regizorii reconsideră cele mai bune opere din literatura rusă, și valorifică cu mijloacele extraordinare ale filmului piese de teatru, romane, sau nuvele scrise în perioada postbelică și cea actuală.

Milioanele de spectatori recunosc pe ecran odată cu chipul eroilor îndrăgiți, ideile înaintate, mesajul operei literare.

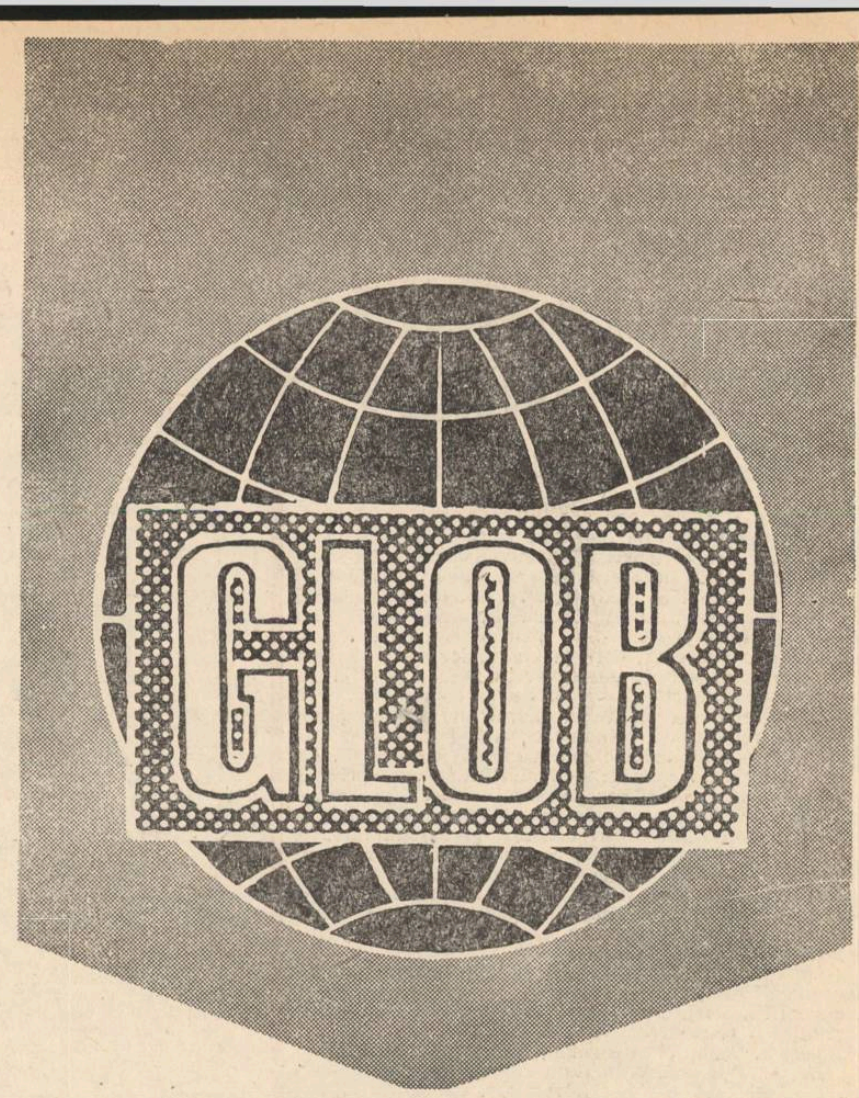

Revista Revistelor-

„Inostrannaia literatura"

numărul 8

de Iulia SCUTARU

Numărul 8, din august 1958, al revistei sovietice Inostrannaia literatura *oferă cititorilor săi un material bogat și interesant, în care reușește să cuprindă, în laturile ei semnificative, actualitatea literară de pe întregul glob.*

La rubrica de teatru și proză, care cuprinde un material remarcabil atît sub raport cantitativ cît și calitativ, semnalăm în mod special piesa Ultima șansă *a lui Georges Soria, și grupajul intitulat* Noi povestiri americane.

Foarte interesant, în momentul actual al luptei ideologice, este articolul intitulat Despre tendințele revizioniste ale lui György Lukacs. *Articolul ia în discuție o serie de materiale (apărute în presa maghiară și germană), a căror autori critică ascuțit pozițiile politice revizioniste și concepțiile teoretice ale lui György.*

La aceeași rubrică Inostrannaia literatura *nr. 8 publică articolul* Prietenia noastră, *semnat de tovarășul Mihail Dalea, ambasadorul Republicii Populare Romîne în U.R.S.S. In cele trei capitole ale articolului, autorul subliniază reciprocitatea, adîncimea și vechimea sentimentelor de prietenie dintre popoarele noastre.*

Pornind de la temeiurile cele mai îndepărtate ale acestei prietenii, Mihail Dalea distinge etapele ei esențiale și evocă personalitățile care au sprijinit-o din ambele părți, pe baza intereselor comune ale dezvoltării politice și economice a celor două popoare.

Această prietenie, devenită tot mai strînsă de-a lungul veacurilor — scrie Mihail Dalea — a atins un punct culminant prin rolul esențial pe care l-a avut Uniunea Sovietică la eliberarea țării noastre de sub jugul fascist și la construirea Romîniei socialiste.

Tot în cuprinsul primului capitol autorul se referă pe larg la influența exercitată de mișcarea revoluționară din Rusia asupra mișcării muncitorești din țara noastră și la răsunetul adînc pe care l-a avut, în rîndurile maselor largi populare, apariția primului stat socialist din lume.

Sintetizînd evenimentele petrecute în țara noastră după și sub influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, — Mihail Dalea se oprește asupra unui moment crucial: întemeierea Partidului Comunist din Romînia, partid care a imprimat un avînt nemaicunoscut pînă atunci și a deschis o nouă perspectivă, mișcării muncitorești. Din primele zile ale existenței sale, — arată M. Dalea — Partidul Comunist a luptat neostenit pentru demascarea minciunilor și calomniilor lansate de propaganda oficială pe seama tinerei republici sovietice și pentru răspîndirea adevărului asupra fenomenului sovietic, pentru strînse legături de prietenie — cerute de interesele naționale ale țării — cu Uniunea Sovietică.

Lupta comună, dusă împotriva fasciștilor de ostașii sovietici și romîni, a înscris o nouă și glorioasă pagină în istoria legăturilor seculare existente între popoarele noastre și a dat prieteniei romîno-sovietice un conținut nou, superior. Capitolul al doilea al articolului ambasadorului Republicii Populare Romîne în U.R.S.S. este consacrat relațiilor economice statornicite, după eliberarea Romîniei, între țara noastră și Uniunea Sovietică. Momentul de răscruce al acestor relații — subliniază M. Dalea — a fost semnarea tratatului de prietenie, colaborare și ajutor reciproc între R.P.R. și U.R.S.S., document internațional de excepțională însemnătate, încheiat pe principiile deplinei egalități și respectului reciproc, document care a deschis o eră nouă în domeniul legăturilor noastre externe.

Aducînd în discuție o seamă de cifre și date elocvente, Mihail Dalea demonstrează limpede că acordurile economice romîno-sovietice au avut un rol hotărîtor în opera de industrializare a țării noastre, de ridicare a potențialului economic al Romîniei, de lichidare a tristei și rușinoasei noastre faime de țară „eminamente agricolă". In continuare, autorul articolului ia în discuție și celelalte laturi ale ajutorului acordat de Uniunea Sovietică: credite mari în bani și mărfuri, contribuție prețioasă adusă de specialiștii sovietici veniți în țara noastră ca și de documentația tehnică sovietică, rodnica colaborare în domeniul științific și tehnic.

Vorbind despre revoluția culturală din țara noastră, — problemă care formează obiectul celui de-al treilea capitol, — Mihail Dalea fixează din capul locului rolul uriaș pe care l-au avut în înfăptuirea ei operele clasicilor marxism-leninismului ca și bogata experiență a poporului sovietic în domeniul științei, tehnicii, literaturii și artei, și arată că literatura și arta sovietică au jucat și joacă un rol de mare însemnătate în dezvoltarea literaturii și artei românești de după al doilea război mondial. Făcînd bilanțul schimburilor de valori artistice dintre țările noastre, M. Dalea citează cifre semnificative care stabilesc în grai lor laconic și precis amploarea acestor schimburi.

O însemnată parte a capitolului în discuție este rezervată prețuirii de care se bucură literatura și arta românească în U.R.S.S. Ambasadorul romîn vorbește pe larg despre literatura beletristică românească tradusă în limba rusă și a altor popoare sovietice, despre piesele românești incluse în repertoriul teatrelor sovietice, despre turneele întreprinse de artiștii romîni.

In strîngerea relațiilor prietenești dintre țara noastră și Uniunea Sovietică — remarcă autorul — un rol important a revenit Asociației Unionale pentru legăturile culturale cu străinătatea — V.O.K.S. — și cuprinzătoarei organizații de masă A.R.L.U.S. Desfășurînd o intensă activitate, ele au contribuit și contribuie efectiv la o mai bună cunoaștere reciprocă a popoarelor noastre.

Prin bogatul material documentar pe care-l conține, prin formulările de o înaltă principialitate, prin caracterul său de sinteză, articolul tov. M. Dalea reprezintă o prețioasă contribuție la cunoașterea dezvoltării relațiilor de prietenie dintre țara noastră și Uniunea Sovietică.

Tot în numărul 8 al revistei „Inostrannaia literatura", *semnalăm amplul articol al scriitorului Konstantin Simonov, adevărat studiu asupra artei japoneze și tradițiilor ei milenare.*

Viața cărților și revistelor este prezentată în cîteva recenzii, dintre care cea semnată de Tamara Ivanova se ocupă de romanul „Groapa" de Eugen Barbu.

ÎN LOC DE CRONICĂ EXTERNĂ

TAIVAN

Am călătorit prin China în toamna lui 1954, la 5 ani de la proclamarea Republicii Populare. N-am să evoc aci piața Tien-An-Men în ziua glorioasei aniversări, nici parada militară și demonstrația oamenilor muncii, care au oferit imaginea grandioasă a poporului de 600.000.000, biruitor într-o epocală revoluție, stăpîn pentru prima oară pe soarta sa, strîns unit în jurul partidului, în jurul președintelui Mao. Vreau să spun numai că această unitate indestructibilă, care s-a călit tot mai mult în focul transformărilor socialiste ce au avut loc în anii următori, a devenit o forță pe care nici dușmanii Chinei nu o pot ignora. *„Guvernul de la Pekin controlează în prezent continentul chinez, mai ferm decît oricare alt guvern chinez din ultimii 200 de ani"* — scria recent ziarul englez „Observer".

Un proverb chinez spune: „Numai un orb nu poate vedea muntele Taișan". Orbiți de furia pe care le-a stîrnit-o pierderea Chinei, altădată pentru ei „țara celor 500 milioane de clienți și de robi", imperialiștii americani nu văd, se încăpățînează să nu vadă marea realitate contemporană — CHINA NOUĂ, SOCIALISTĂ. Ei au înscenat farsa grotescă a „Republicii Chineze", cu sediul în Taivan, unde s-a aciuit, sub protecția tunurilor americane Cian Kai-și, simbolul internațional al trădării, al crimei împotriva propriului popor, al degenerării și lichelismului politic. Menținerea la suprafață a cadavrului ciankaișist servește absurdei politici americane ca permanent instrument de provocări războinice în Extremul Orient.

Exact în zilele în care mă găseam în China, Statele Unite, cu ajutorul clicii ciankaișiste, desfășurau o serie de acțiuni provocatoare în regiunea Taivanului, la fel cu acelea pe care, într-o măsură și mai gravă, le-au început la sfîrșitul lunii august anul acesta. Mobilizîndu-se pentru a da riposta cuvenită, poporul chinez își afirma cu putere dreptul și hotărîrea de a elibera Taivanul. Lozinca eliberării Taivanului însuflețea atunci, ca și astăzi, întreg poporul chinez în activitatea politică și în cea economică, de construcție. Din convorbirile nenumărate pe care le-am avut pe această temă cu tovarășii chinezi, rețin doar cîteva momente și cîteva concluzii.

La Shanhai, am avut ocazia să vorbesc pe larg cu tovarășii Su Mon-șen, Hsie Shie-ta și Tiu Dgen-y, toți trei originari din Taivan, ultimul și cel mai tînăr întors pe continent din Taivan abia de cîțiva ani. Strămoșii lui Șu Mon-șen, plecaseră din provincia continentală Fukien în Taivan, cu sute de ani în urmă. Așa făceau nenumărate familii, deoarece de-a lungul secolelor Taivanul a fost socotit parte integrantă a Chinei, s-a dezvoltat ca atare și între insula Taivan supranumită „perla Chinei" — și continent au fost întotdeauna cele mai strînse legături. Bogățiile insulei, căreia navigatorii portughezi i-au spus Formosa (Insula frumoasă) cu omagiu pentru natura ei încîntătoare, i-au atras dintotdeauna pe hrăpăreții colonialiști și, trebuie spus, în mod special pe cei americani. Incă în 1956, Peter Parker, împuternicitul S.U.A. în China, a propus ca Taivanul să fie anexat la Statele Unite. Străvechiul pămînt chinez al Taivanului și insulele înconjurătoare Penhuledao au fost cotropite de japonezi în 1895, cu binecuvîntarea și sprijinul Statelor Unite. Decretul imperial de anexiune, era semnat de Mițuhito, dar fusese inspirat de un diplomat american, pe nume John Foster, — surprinzătoare coincidență! — bunicul actualului secretar de stat, John Foster-Dulles, motivarea anexiunii fiind binevenitele: „grija noastră permanentă pentru pace". Foster — nepotul — nu face decît să-l imite fără originalitate pe Foster-bunicul.

Istoria celor 50 de ani de ocupație japoneză a Taivanului este nu numai istoria unui jaf nemaipomenit din partea trusturilor japoneze și americane și istoria asupririi nemiloase a populației, dar și a luptelor ei neobosite pentru eliberare națională, pentru reunirea cu China. Infrîngerea japonezilor în cel de-al doilea război mondial a dus la restabilirea administrației chineze, lucru consfințit de tratatele internaționale postbelice. Concluzia este una singură: *Taivanul este pămînt chinez, el aparține de drept Chinei, singura Chină care există, China Populară cu capitala la Pekin.*

De mult poporul chinez ar fi dispus de acest teritoriu al său, de mult cuibul năpîrcilor ciankaișiste ar fi fost distrus, dacă locul cotropitorului japonez n-ar fi fost luat de un alt cotropitor — Statele Unite. In planurile agresive ale acestora în Extremul Orient, Taivanului i s-a rezervat un loc de frunte. Faimosul general Mac Arthur vedea în această insulă *„un port-avion care nu poate fi scufundat"* și ale cărui avioane *„ar fi în măsură să domine toate porturile asiatice, de la Vladivostok la Singapur"*. Iată de ce unitățile flotei a 7-a americane au fost trimise în 1953 să ocupe porturile Taivanului, iar Cian Kai-și a primit mînă liberă să întreprindă tot felul de provocări militare împotriva continentului, ca o justificare a menținerii ocupației militare americane. Cine este deci agresorul? *Imperialiștii americani, cotropitori ai unui pămînt situat la zece mii de kilometri depărtare de granițele S.U.A.* și doar la circa 130 km. de R. P. Chineză.

Ei l-au transformat în bază militară, îndreptată împotriva Chinei. *Interesele securității poporului chinez, interesele păcii generale cer ca Taivanul să revină Republicii Populare Chineze.*

Ce a devenit Taivanul sub dominația ciankaișiștilor și a protectorilor lor americani? Tovarășii originari din Taivan cu care am vorbit la Shanhai, mi-au relatat ore întregi fapte și cifre de-a dreptul înfiorătoare. Ei au descris tabloul lamentabil al situației economice: cei 1 milion de șomeri, la 9 milioane de locuitori, ravagiile inflației, dezmățul impozitelor. Au povestit emoționant despre suferințele minerilor de la minele de la Uenzi și Yufan, printre care sînt sute care mor literalmente de foame; despre docherii din portul Tzilun cu 25% tuberculoși, despre muncitorii de la terenurile de sare, a căror stare materială e caracterizată, de pildă, prin faptul că potrivit statisticii oficiale, 85% n-au un macat de acoperit și 96% n-au strict necesarul văl de apărare de țînțari. Pe un teritoriu proverbial pentru fertilitatea sa, țăranii suferă cumplit. Ați văzut filmul „Fata cu părul cărunt"? Tovarășul Tiu Dgen-y ne-a mișcat pînă la lacrimi povestind un caz identic petrecut nu în film, ci în realitate, în districtul Taiciung din Taivan, unde țăranul Li s-a văzut nevoit să-și pună fata zălog pentru pămîntul luat în arendă de la moșierul Gian Tiwan. Batjocorită de boier și, apoi aruncată în drum, ea a trebuit să fie răscumpărată de tatăl ei, cu bani împrumutați, ceea ce l-a dus pe bietul țăran la cerșetorie, iar fata a înnebunit.

Spațiul nu-mi permite să reproduc și alte cazuri ce mi s-au relatat. Un fapt este clar: *în epoca cînd 600 milioane de chinezi au devenit liberi și-și făuresc cu mîinile lor fericirea, jugul colonial asupra celor circa 8 milioane de chinezi din Taivan este nu numai un anacronism, dar și o incompatibilitate cu demnitatea marelui popor.* Sfărîmarea cătușelor coloniale în Taivan face parte din procesul de nestăvilit al lichidării colonialismului.

I. FÎNTÎNARU

Note

● **HANS EISLER, cunoscutul muzician și luptător antifascist german a fost recent sărbătorit de către autoritățile și artiștii din R.D.G. cu ocazia împlinirii vîrstei de șaizeci de ani ● IL CONTEMPORANEO, eminenta revistă de cultură a partidului comunist italian, a reapărut ca publicație lunară, după o întrerupere determinată de reorganizarea redacției. ● MARELE NUMAR al festivalelor internaționale ale filmului a determinat „Asociația internațională a producătorilor de filme" să organizeze anual numai patru mari festivale. ● NEUE RUNDSCHAU publică în ultimul caet trimestrial „Moartea prizonierilor", o veche piesă maya, care ilustrează înalta cultură la care a ajuns civilizația distrusă de cotropitorii europeni. ● PEACENEWS, revista pacifistă internațională de limbă engleză, protestează împotriva deciziei consiliului municipal din Göttingen (R.F.G.) de a schimba numele străzii Carl Von Ossietzky (cunoscut luptător german pentru pace martirizat de hitleriști) în acela al unui oarecare general nazist Ziethen. ● SINN UND FORM publică în ultimul său număr o piesă postumă a lui Heinrich Mann; „Trista istorie a lui Frederic cel Mare", cu o introducere și note datorite lui Bodo Uhse.**

Prezențe românești

● **IN CURSUL ULTIMILOR ȘASE ANI s-au tradus în limba rusă 92 volume de autori romîni, cu un tiraj total de 4.100.000 exemplare. Alte 72 volume, însumînd un tiraj total de 1.000.000 exemplare, au fost traduse în 20 limbi ale popoarelor sovietice. ● O EXPOZIȚIE de artă populară românească și de desene executate de copiii din Romînia a fost recent organizată la „Muzeul Municipal" din Tokio, în cadrul celei de-a șasea expoziție de artă plastică pentru pace. LA 1 DECEMBRIE vor fi date la tipar la Moscova primele două volume ale unei monografii „Geografia R.P.R.", la care a lucrat timp de cîțiva ani un grup de oameni de știință romîni și sovietici. ● THEATER DER FREUNDSCHAFT din Berlin, reprezintă cu începere de la 24 septembrie versiunea germană a piesei „Nota 0 la purtare" de V. Stoenescu și O. Sava. ● UN RECITAL al baritonului Dan Iordăchescu, urmat de prezentarea a trei filme românești de scurt metraj, au fost programate în cadrul ultimei reuniuni a Asociației Franța-Romînia din Paris. ● LA CONGRESUL DE LA MOSCOVA al Asociației internaționale a filmului științific, R.P. Română, care participă pentru prima oară la o asemenea întîlnire, a prezentat trei filme realizate de Studioul „Al. Sahia" și de Centrul de documentare medicală. ● LA CAIRO, în sala Bibliotecii Naționale, a avut loc, cu ocazia închiderii expoziției de pictură românească, o seară culturală. Cu această ocazie, criticul de artă Calal Fuad a vorbit despre Theodor Aman și despre arta populară românească.**

Pămînt deșt

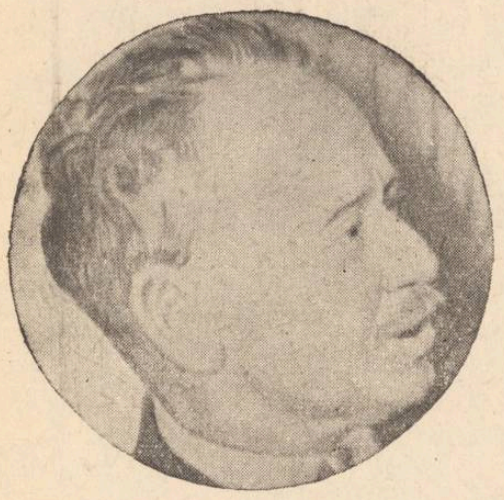

In urma unui incident de hotărnicie cu vecinii de la colhozul „Krasnîi luci", Davîdov ia hotărîrea de a-și proba dreptatea, cu ajutorul actelor și prin verificarea lor pe teren. Moș Știukar capătă misiunea de a-l aduce de la raion pe hotarnicul Șportnoi. După nenumărate obiecțiuni, invocînd un șir întreg de „semne prevestitoare de rău", Știukar pornește la drum. Credincios firii sale, el caută să-și prefacă misiunea într-un fel de plimbare de plăcere. Aceasta nu-i aduce însă decît un șir de întîmplări caraghioase și destul de neplăcute. In loc să-și vadă de drum, el petrece o jumătate de zi dormind, iar pe urmă, se abate pe la brigada de cîmp a lui Dubțov, de la Gremeacii Log, unde rămîne la cină și apoi peste noapte. Dar și după aceasta, soarta îi hărăzește o serie de alte pățanii; cele descrise în acest fragment din roman.

Mihail ȘOLOHOV

După ce goli a doua strachină de cașă de meiu, subțire, doar puțin dreasă cu slănină, moș Știukar se simți deplin mulțumit și cam somnolent. Uitîndu-se cu recunoștință la harnica bucătăreasă, îi spuse:

— Mulțumescu-vă vouă tuturor, că m-ați ospătat și m-ați cinstit cu vodcă, iar ție, Kupriianovna, adîncă plecăciune. De vrei să știi, apoi află că tu nu ești muiere, nu, nici gînd, — tu ești curat un sipet plin de aur, faptu-i fapt! Cașă cum știi tu să faci, ai fi bună să gătești nu pentru mîrlanii ăștia, ci chiar pentru Mihail Ivanovici Kalinin. Să-mi tai mie capul, de nu te-ai alege pînă-ntr-un an cu medalie la piept, pentru deosebită osîrdie; ba poate că te-ar milui dînsul și cu ceva — niscai galoane la mînică, — zău da, nu mint, faptu-i fapt! Las' că știu eu, știu fără greș, care lucru-i cel mai de seamă-n viață...

— Care? — întrebă iute Dubțov, cum ședea alături.

— După socoteala ta, moșule, ia zi, ce-o fi mai de seamă-n viață?

— Haleala! Faptu-i fapt; numai haleala, și altceva mai de căpetenie ca ea nu-i.

— Faci greșeală, moșule — replică Dubțov, trist, și ochii lui ca de țigan căutară pieziș spre ceilalți ascultători; dar la față rămăsese cît se poate de serios. Amarnică greșeală mai faci și asta de ce? De aceea că mintea ta, vai de ea, acum cînd ai ajuns la adînci bătrînețe, s-a făcut subțire, uite, cum e casa asta de-ai mîncat-o. Ți s-au subțiat creierii, d-aia judeci greșit...

Moș Știukar zîmbi cu îngăduință:

— Eh, deocamdată, nu se știe care dintre noi doi o fi mai vîrtos la creier: tu, ori eu? Și, după tine, care e lucrul ăl mai de căpetenie în viață?

— Dragostea, — răspunse Dubțov, mai mult din adîncul pieptului, decît cu gura, și-și dădu ochii peste cap, atît de visător, încît Kupriianovna, privindu-i chipul smead ciupit de vărsat, cea dintîi din toți nu se mai putu stăpîni.

Fornăi ea o dată zdravăn, ca unul din caii aceia care simt că vine ploaia și, zguduindu-se din tălpi în creștet de rîs, își acoperi cu mîneca bluzei obrazul îmbujorat.

— Eah! Dragostea! — zîmbi Știukar cu dispreț. — Dar cîte parale face ea, dragostea ta, făr' de-o mîncare bună? Ptiu, s-a zis cu ea! Doar o săptămînă de zile să n-ai de mîncare, și-apoi ce Kupriianovna, da' nici măcar nevastă-ta care-o ții tu cu cununie n-ar mai vrea să te vadă!

— Încă nu se știe, — se încăpățînă Dubțov.

— Vorbe de clacă! Eu totul știu dinainte, de-a fir a păr, — i-o reteză moș Știukar și, cu un aer povățuitor, își înălță în văzduh degetul arătător. — Uite, ia să vă povestesc eu tot aci un caz, și vă lămuresc de tot, n-o să mai fie nevoie de nici un fel de sfadă.

Rareori avea parte moș Știukar de ascultători mai atenți. Ședeau roată la foc vreo treizeci de oameni și toți tremurau să nu scape nici o vorbuliță pe care-ar fi rostit-o el, Știukar. Cel puțin, așa i se părea lui. Și, de fapt, ce vină avea bătrînul? La ședințe, niciodată nu i se dădea cuvîntul. Davîdov, pe cînd călătorea, stătea tăcut, tot chibzuia ceva în sinea lui, baba lui Știukar, nici de tînără nu fusese prea vorbăreață. Așa că față de cine putea bietul moșneag să-și ușureze sufletul? Iată de ce, acum, aflîndu-și ascultători binevoitori și fiind cum nu se poate mai bine dispus după cină, își puse-n gînd să grăiască pe săturate. Se așează mai comod, cu picioarele strînse sub el, își netezi bărbuța cu palma și numai ce deschise gura, să-și înceapă tihnita istorisire, că Dubțov i-o și luă înainte, spunîndu-i aspru, înadins:

— De povestit să povestești, moșule, dar minciuni să nu înșiri! Că uite ce obicei avem noi, la noi în brigadă: mincinoșii iau bătaie cu hățurile pe spinare.

Moș Știukar scoase un suspin din greu și își mîngîie cu palma piciorul stîng.

— Ascultă, Agafoșa, pe mine să nu mă sperii. C-am tras eu azi și așa destulă spaimă, spaimă de moarte... Ei, va să zică, iată cum a fost. Mă cheamă Davîdov, și-mi zice: „Moșule, ia să iei de la magazioner doi saci de ovăz, cere și ceva merinde pentru tine și dă-i drumul cu armăsarii, drept la capătul văii Suhoi. Acolo-s iepușoarele noastre la pășune; să mi te prezanți drept la ele, cu logodnicii tăi de armăsari. Herghelia o păzește Vasilii Babkin, ăla surdu. Împărțiți herghelia în două; la una, rămîne Vasilii, și tu să fii cu cealaltă. Tu răspunzi numai de productori, o să-i întărești cu ceva ovăz". Dar eu, ca să spun drept, habar n-aveam ce-i acela producător, nici nu mai auzisem vreodată asemenea vorbă. Na, că s-a și ivit o problemă. Armăsar? cunosc; iapă? cunosc; cal? bun înțeles, știu și asta. Și atunci, întreb: „Dar ce-o fi aceea, producător?" El, de colo, zice: „Care produce urmași, ăla-i productorul". Eu, dă-i înainte cu problema: „Da' la un buhai, se poate să-i zici producător?" Înaltă Davîdov din sprîncene și zice: „De bună seamă". Eu, hai mai departe: „Da' noi, adică eu, sau tu, tot productori sîntem?" Rîde el și zice: „Ei, moșule, aici fiecare pe seama lui". Pe scurt, ia uite cum vine treaba: vrăbioi să fii, ori și vită, ori om, dar, dacă ești de parte bărbătească, apoi tocmai că ești producător sadea, nu-i altceva nimic în tine, nici un amestecuș. „Tare bine-mi pare", — zic eu în gîndul meu. Și iară-ntreb: „Bine, dar ăla care produce grîne, ce-i cu el? e producător, sau ce-i?" — zic. Oftează atunci Davîdov și zice: „Înapoiat om mai ești, moșule". D-apoi la așa vorbă, numai ce i-am întrunat-o și eu, lui: „Ba mai de grabă, Siomușka, tu ești înapoiat, că eu m-am născut cu patruzeci de ani înaintea ta, deci dară, tu vii pe urma mea". Și cu asta, am isprăvit problema.

Aproape-n șoaptă, cu glas șuierător, Kupriianovna se interesă:

— Moșule, care va să zică și tu ești tot reproducător?

— D-apoi cum? răspunse Știukar, cu mare mîndrie.

— Ii, Doamne! — gemu Kupriianovna, și nu mai fu în stare să spună nimic, își înfundă obrazul în șorț; nu se mai auzea-n liniștea înserării decît înăbușitele ei icnete de rîs.

— Fă-te că n-o iei în seamă, moșule, dă-i înainte, pe toată linia, — rosti Kondrat Maidannikov, prietenos, și-și întoarse obrazul, să nu-l mai bată focul în față.

— D-apoi că chiar că n-am luat niciodată muierile în seamă, cît am trăit; de le-aș fi luat, poate nici nu mai aveam parte să ajung la anii cîți îi am și la adînci bătrînețe, — răspunse Știukar, sigur pe sine, și continuă:

— Și cum vă spun: sosesc eu acolo unde se afla herghelia, mă uit în jur, împrejur, și nu mi se satură ochii privind! Ce de ajiotaj peste tot, — n-aș mai fi plecat de acolo, cîte zile-aș fi avut! Floricele sîngerii prin stepă, iarbă nouă, iepușoarele pasc, soarele te încălzește de-a mai mare dragul, — scurt: ajiotaj, nu glumă!

— Adică ce soi de vorbă-i asta, care-o zici tu? — dori să afle Beshlebnov.

— Care, ajiotaj? Ei, asta vine așa, cînd ai adică frumusețe mare în jur. „Ji"*), înseamnă: vezi-ți de viață, cască ochii să vezi lumea largă, să n-aibi parte nici de jale, nici de suspine. E un cuvînt cărturăresc, — răspunse Știukar, cu neclintită convingere.

— Și de unde te-ai învîrtit tu de asemenea vorbe? — îl descusu iarăși Beshlebnov, dornic de cunoștințe noi.

— De la Makaruțka Nagulnov. Doar sîntem cei mai grozavi prieteni; el învață noaptea la inglezească, și eu șed lîngă el. Păi, mi-a dat el mie cogeamite carte, una groasă cît Kupriianovna, de-i zice cărții ăștia: „Cuvintelnic". Nu e vreun abecedar d-alea din care învață copiii, e cuvintelnic pentru ăi mari. Imi dă el mie cartea și zice: „Ia de-nvață, moșule; ți-o fi de folos acum, la bătrînețe". Așa că, uite, mai învăț și eu cîte puțin. Numai să nu-mi mai tai vorba așa Akimușka, — ce, vrei să-mi pierd șirul? Vă povestesc eu mai pe urmă, ce-i și cu cuvintelnicul ăla. Bun; ei, sosesc eu cu productorii mei la locul cu pricina; atîta doar că nici o scofală nici cu productorii mei, nici cu ajiotajul... Aflați de la mine, oameni buni: zece ani peste cît îi e dat trăiește cine n-are face cu Vaska surdul.

Asta, ca să zic așa, e o buturugă de om, pînă și Demid Molciun**), dacă te pui să-i potrivești, iese că-i cel mai vorbăreț om de la noi, din Gremeacii Log, pe lîngă Vaska. Fără capăt mi-a fost chinul în stepă cu el! Ce, era să stau de vorbă cu iepele? Tace Vaska, tace ca un pește zile întregi, numai cît halește, de-i trosnesc fălcile, iar cîtă vreme îi mai rămîne, ori doarme dus, ori își trage peste el țolul cel de pănură, zace culcat la pămînt ca un trunchi de copac putred, și tot tace, tace într-una. Din cînd în cînd, numai cît clipește nițel din ochi, și iar tace. Iacă-tă ce soi de problemă îmi punea el, — poftim de-i răspunde, dacă poți. Intr-un cuvînt, am stat acolo trei zile și trei nopți, ca la țintirim, la răposați-n praznic, și am ajuns să-mi vorbesc de unul singur. E-hei, — îmi zic — nu mai merge așa treaba! Dacă-i așa, apoi nu-i departe nici pînă la nebunie, pentru un om de lume, cum sînt eu de felul meu.

Nu pot răbda, mor de necaz, cînd Makaruțka Nagulnov al meu, la sărbătorile de peste an, cum ar fi la Intîi Mai ori la Șapte Noiembrie, dă drumul la cuvîntări lungi cu revoluția mondială și varsă din el vorbe și vorbe care mai de care de neînțeles; dar, în clipele acelea, chiar și pe el l-aș fi ascultat zi și noapte, pe nerăsuflate, ca pe o privighetoare din grădină, ori cum asculți cîntatul cocoșilor în miez de noapte. Că, voi, dragi cetățeni, ce gîndiți de cîntatul ăsta al cocoșilor? Tot e mai bun el, măi fraților, decît să-ți cînte la biserică: „odihnește-te-l întru sfinți", ori vreo altă bazaconie din cele care te răscolesc în suflet...

— Ia hai, zi-i mai departe, ce-i cu dragostea pe nemîncate, lasă cîntatul cocoșilor, — îl întrerupse cu nerăbdare socotitorul brigăzii.

— Cetățeni, nu vă agitați, că vine vorba și despre dragostea ceea și altele asemenea, asta nu-i o problemă. Așadar, cu Vaska ăla surdu. Nu era cine știe ce necaz, de-ar fi stat doar ca mutul, ș-atîta tot; d-apoi ăsta, pe deasupra, se mai și vădea mîncăcios nevoie mare, că nu era chip să-i ții piept. Ne facem noi cașă, ori niște găluște din cele de aluat nedospit, și iacă poznă: eu, cu lingura, iau o dată din ceaun, el, de cinci ori. Are-un linguroi cît vîsla și umblă cu el parcă-i pistonul locomotivei: du-te-vino, du-te-vino, de la ceaun la gură, de la gură la ceaun; cînd mă uit, — eu cu ce mă aleg din cașă? Ce s-a prins la fund. Mă scol flămînd: el, umflat bute, se culcă cu burdihanu-n sus, și p-ormă, dă drumul la sughiț, de răsună stepa. Sughite așa, vreme ca de două ceasuri, aibă parte de el necuratul, și după aceea, așterne-te la sforăit. Și unde nu-mi sforăie el, soi afurisit ce-i, că pînă și iepele de se întîmplă să fie mai pe-aproape pe coliba noastră, se sperie și fug care încotro. Doarme dus, pînă se lasă noaptea, doarme ca hîrciogul iarna.

Iată ce amară viață mi-a fost mie dat să duc acolo. Flămînd, ca un cotei fără de stăpîn, și nici cu cine să stau de vorbă, măcar cîte puțin, așa, de plictiseală... Mă iau eu și m-așez a doua zi lîngă Vaska, fac palmele pîlnie și răcnesc drept în urechea lui, cît mă ține gura: „De ce ai surzit tu? Din război, ori ai avut gîlci cînd erai mic?" Atunci răcnește și el către mine, și mai tare: „Din război! In nouă sute nouăsprezece, roșii dintr-un tren blindat de-al lor, au bușit un obuz chiar lîngă mine cu un tun de patru țoli. Mi-au ucis calul, și eu de-atunci am rămas așa, cu șoc și surd oală". Ii dau înainte cu problema: „Dar de ce halești tu Vasilii chiar așa, ca un bezmetic? Tot din șoc ți se trage?" El, de colo: „Ia, uite ia, ce mai nori s-adună, — e bun. Că avem acum mare nevoie de ploaie!" Poftim de mai stai de vorbă cu nerodul!

— Dar despre dragoste nu mai începi odată să povestești? — întrebă Dubțov, nerăbdător.

Știukar se strîmbă înciudat:

— De dragoste vă arde, fir-ar ea să fie de trei ori afurisită! Că eu toată viața am fugit de ea, și de nu m-ar fi silit răposatul taică-meu, nu m-aș fi însurat în vecii vecilor, — mare bucurie acum pe capul meu, să spun ce gîndesc despre asta, cu dragostea. Halal problemă! Dar, dacă țineți voi să știți, na, să vedeți cum a ieșit atunci și cu chestia asta, cu dragostea pe nemîncate...

Am sosit unde era locul, am împărțit noi herghelia în două, iar logodnicii mei nici nu se uită la iepușoare, numai cît tund iarba cu dinții, făr' de istov... Habar de grijă nu vor să aibă de logodnicele lor! Na-ți-o bună, că ți-am frînt-o, fac eu în sine-mi! Mai mare rușinea cu productorii mei! Le dau și ovăz, porție-ntreagă, — și nimic! nici nu se uită la iepușoare.

Azi, nu, mîine — tot la fel. Imi crapă obrazul cînd trec pe lîngă iepușoarele celea, sărmanele de ele; trec, dar mă uit alături, nu cutez să le privesc în ochi, faptu-i fapt! De cînd sînt pe lume, n-am roșit niciodată; acum întîia oară mi se-ntîmpla asta: numai ce pornesc spre herghelie, s-o mîn la iaz, la adăpat, și uite, mă apucă de loc roșeața, ca pe o fată mare...

Doamne-dumnezeule, d-apoi cîtă rușine am tras eu în cele trei zile și trei nopți, cu productorii mei, — nici nu-i cu putință de socotit! O problemă de nerezolvat.

Iar a treia zi, poftim na, ce tablău văd înaintea mea: o iepușoară tinerică hai că se dă bine pe lîngă reproductorul meu, — unul de-i zice „Tvetok"*), — e murg cu stea în frunte și pintenog la stîngul dindărăt. Și ce mai tîrcoale îi dă ea și unde nu mi ți se-nvîrte-n jurul lui, și-l mușcă ușurel cu dinții, și-i arată dragoste în fel și chip — iar el își lasă capul pe greabănul ei, holbează ochii și oftează așa, a jale. Halal să-ți fie, „Tvetok", mai mare nătărău ca tine nici că se află pe lume. Și pe mine unul mă scutura mînia; stau eu și chibzuiesc: dar ce-or crede oare despre mine iepușoarele noastre? Te pomenești că zic ele în de ele: „Păcătos moșneag, ne-a adus niște blegi..." ori poate și altceva mai urît.

Și numai ce-și pierde sărmana iepușoară orice răbdare, se-ntoarce cu dosul spre „Tvetok" al meu și zvîrle-n el din răsputeri cu amîndouă picioarele dindărăt, îl pocnește-n coaste, de-a sunat burta lui! Sar și eu la el, plîng cu lacrimi amare, și-i croiesc la bice peste spinare, și-i strig: „Dacă-ți zice productor, apoi să nu te faci de rușine, și nici pe mine, care-s om bătrîn, să nu mă facii!"

El, săracul, chinuit cum era, a fugit la vreo zece stînjeni, s-a oprit și a nechezat cu atîta jale, că mi s-a strîns inima, nu alta, și atunci am plîns eu de mila lui. Lepăd biciul, vin la el, îl mîngîi pe bot, — el îmi pune și mie capul pe umăr, stă și oftează...

Il iau de coamă, îl duc la colibă, și-i zic: „Hai acasă, „Tvetok" al meu, n-avem ce căuta aici, fără nici un rost și cu rușine făr' de vină pentru noi"... Cu vorba asta, am înhămat armăsarii și dus am fost, la cătun, iar Vaska ăl surd necheza de rîs: „Vino, moșule, la anu' să mai stăm împreună în stepă și să înfulecăm amîndoi cașuță. Pînă atunci, își vin în fire și armăsarii tăi, dacă nu crapă".

Am sosit în cătun, i-am raportat lui Davîdov totul; el se ia cu mîinile de păr, zbiară la mine: „Prost i-ai îngrijit!" D-apoi că și eu i-am întors vorba atunci: „Nu i-am îngrijit eu prost, i-ați călărit voi tare bine. Ba domnia-ta, ba Makaruțka, ba Andrei Razmiotnov. O zi n-au stat armăsarii fără ham; cît privește ovăzul, în genunchi să te rogi lui Iakov Lukici al tău, și tot cu nimic nu te alegi. Și cine pune hamul pe armăsari? — Dacă-s productori, apoi altă datorie n-au decît să-și halească nutrețul și să nu muncească; de unde nu, — problema nu se mai rezolvă. Dar, slavă domnului, — ne-au trimis de la staniță doi productori, — vă aduceți și voi aminte, — și problema ceea cu iepușoarele și-a aflat singură răspunsul. Iacătă asta-i dragostea, fără portia ei de mîncare. Ei, v-ați dumirit, oameni proști ce sînteți? Și n-aveți de ce să rîdeți, fiindcă s-a iscat o asemenea vorbă, chiar foarte sirioasă.

După ce-și roti privirea triumfătoare asupra ascultătorilor săi, moș Știukar continuă:

— Și ce vă mai pricepeți voi la viață, dacă scormoniți într-una pămîntul ca niște gîndaci gunoiul? Uitați-vă, eu cel puțin în fiecare săptămînă, fie odată, fie și mai des, sînt în staniță. Spune și tu Kupriianovna: ai auzit măcar odată, cum se cîntă la radio?

— Da' cum să-l aud, dacă n-am mai fost în staniță de-acum hăt zece ani?

— Păi, asta este! Pe cînd eu îl ascult de fiecare dată. Nu-mi scapă nimic. Dar scîrbos lucru drept să vă spun. Știukar își roti capul, rîse încetișor. Taman în fața raicomului*), stă aninată într-un stîlp o goarnă neagră și, Doamne, dumnezeule s-o auzi numai cum zbiară. Ți se face părul măciucă, te furnică pe spate mărunt-mărunt, ziua-n amiaza mare, oricît ar fi de cald! Desham eu „florile" lîngă goarna aia; întîi și întîi, ascult cu plăcere ce zice de colhozuri, de clasa muncitorească, de cîte și mai cîte, dar pe urmă, parcă-ți vine să-ți vîri capul în traista de ovăz: răcnește gros ca un armăsar unul de la Moscova: „Zău, mai toarnă vin, să mai bem puțin", — și atunci oameni buni, nici n-o să vă vie să credeți așa m-apucă o poftă de băutură, de mă dă gata! Eu, păcătosul de mine, cînd trebuie să fac un drum pînă la staniță, ciordesc pe furiș, de la baba mea vreo zece oușoare, sau cîte am noroc să găbjesc și cînd ajung în staniță numaidecît tiva la piață cu ele. Le vînd și-apoi fuga la birt. Sorb acolo un strop de vodcuță, ascult fel de fel de cîtece cum s-aud din goarna aceea și atunci, pe tovarășul meu Davîdov, pot să-l mai aștept chiar și o zi și o noapte. Dar dacă n-am noroc să șterpelesc ceva oușoare de-acasă, că s-a învățat și baba mea să fie cu ochii în patru la mine, cînd îs în ajun de plecare, — mă duc la raicom și mi ți-l rog încetișor pe tovarășul Davîdov: „Siomușka, dragul meu, miluiește-mă și pe mine cu ce să-mi iau o litruță, că mi s-a urît să te aștept așa, fără treabă". Iar el, dragul de el, nu mă repede nicicum; și eu, îndată, haiti la birt și iarăși mai trage-i un gît; p'ormă, ori am plăcerea să dorm la soare, ori mă rog de careva să aibă grijă de productorii mei și mă învoiesc prin staniță, să-mi împlinesc ceva treburi de-ale mele, cu neputință de amînare.

. . . . . .

Mult timp ar mai fi ținut nesfîrșita istorisire a lui moș Știukar; ascultătorii însă osteniți de truda zilei, începuseră să se cam împrăștie. In zadar îi implora bătrînul să-i mai asculte măcar cîteva povestiri; peste puțin, țipenie de om nu se mai afla lîngă rugul stins.

Necăjit peste măsură și obidit, Știukar se duse agale spre iesle și se culcă acolo, cu zăbunașul tras peste el și zgribulindu-se că era răcoare. Pe la miezul nopții se așternu pe pămînt rouă. Tremurînd de frig, Știukar se trezi din somn. „Ia hai să mă duc la bărbați în colibă, că aici, am să tremur ca un țînc în ger" — hotărî el.

*) *Pe rusește, jiti înseamnă „a trăi"*
**) *Mutul.*
(n. tr.).

*) *Floare*

*) *Comitet raional de partid (n. tr.)*

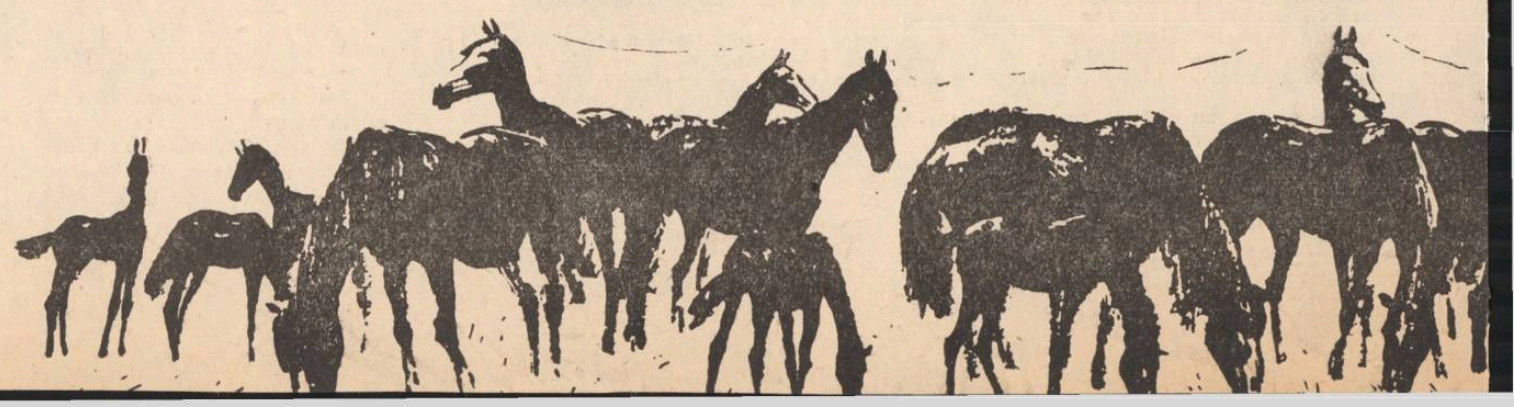

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R.P.R. ● Anul I, Nr. 8; 1 noiembrie 1958. ● Apare la 1 și 15 ale lunii. ● 16 pagini, lei 1,50

Acorduri pentru marea odă

de Mihu DRAGOMIR

ALFABET

Cînd norii-nscriu cuvinte, pe cer,
șovăitoare,
și-n destrămări de fulger încearcă
hieroglife,
sau cînd prin rămurișuri, cu pensule
lunare,
se dibuie-un oracol, vreun antic vers
de silfe —
eu scriu cu-o pană aspră a vremurilor
carte
și-n scrisul meu se-adună potop de
generații,
stăpînilor luminii, nemăritor de
moarte,
cuvîntul revoluție îl scriu cu globu-n
spații.

GENEZĂ

Noapte și zi,
zile și nopți,
indiferente ca stelele reci
și-adună monotonia în ani și în veci,
noapte și zi,
picură soare sau șuieră nea,
noapte și zi,
citeodată se-ntîmplă să-nsemne ceva.

Zile și nopți
încă nenăscute își dau duhul,
zile și nopți,
foarfeci inutile tăind văzduhul.

Numai eu le opresc, din loc în loc,
și le-nlănțui cu sensuri de foc,
dîndu-le viață și nimb.

Zilele mele sînt altfel de timp.

A fost întîia zi:
uimit, ca de-un soare podidit în beznă,
pornit să-nțeleg și totuși cu lanțuri de
gleznă,
m-am ridicat, nesigur, pe picioare,
și unda celui dintîi gînd
trecu sub fruntea mea, gemînd.
Și din mulțeasca zbatere a lumii,
din ritmul neoprit al lumii,
din goana apelor și-a haitelor și-a
codrilor,
din prima undă-a gîndului cețos,
din vuietul ce-acoperea pămîntul,
s-a ridicat cel ce mocnea-n adînc,
cuvîntul,
și cea dintîi poruncă se-auzi.
Și s-a-mplinit întîia zi.

Și-a fost a doua zi:
cînd nesfîrșita avuție-a lumii,
săraca avuție nesfîrșită-a lumii,
ce doar prin mîna mea rodea,
s-a împărțit: puțini și mulți.
Și mulții au avut puțin,
puținii au avut prea mult —
și s-a-mpărțit cuvîntu-n două,
și unu-a fost de lacrimă,
și altu-a fost un chiot de plăcere,
și s-a-mpărțit cuvîntu-n două·
și n-am mai vrut decît să-l pot uni.
Și s-a-mplinit și-a doua zi.

Și zilele mi-am măsurat de-atunci
cu încăpățînata mea dorință
de-a întregi cuvîntul,
și ziua-a treia am numit-o ură.

Și ziua patra s-a numit răscoală.

Și ziua cincea s-a numit revoltă.

Și ziua-a șasea revoluție.
Această zi a șasea pe care
o străbatem,
această ultimă zi a facerii lumii
cînd vreau cuvîntul iar să fie
unul singur,
ca la-nceput,
dar mai puternic nesfîrșit,
cuvîntul meu din prima zi.

Și se-mplinește și a șasea zi.

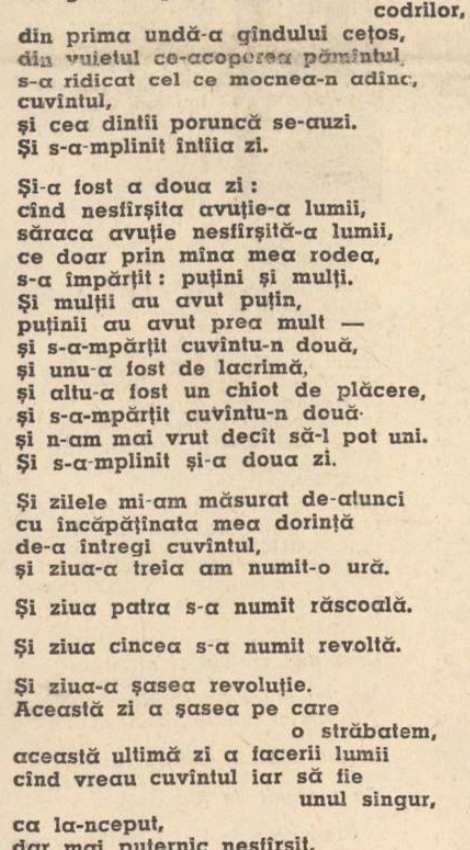

Iar mîine,
în ziua-a șaptea, ziua bucuriei,
în ziua viselor nebune
împodobind fiece prag,
mîine,
cînd munca mea de început
se va-mplini,

voi transforma pămîntul
într-o mișcare fără seamăn,
și, acordîndu-l vorbei mele,
voi răspîndi în spații
un cîntec mai adînc ca veșnicia,
un cîntec ce va întrumuseța
și veșnicia·

RITMURI MUTE

Din ritmul lumii fără de cuvînt,
de unde firea se-ntretaie cu nefirea,
o clipă o aleg și-o cînt,
ne-asemănata clipă —
izbucnirea.

E-o clipă-a nopții
cînd Dunărea e răstignită-n ger,
înlănțuită-n dalele de gheață,
e-o clipă-a nopții
cînd aud
cum în adîncuri s-a mișcat
o prevestire-a primăverii.

E-o clipă cînd pămîntul,
ca pînzele sub care dospește aluatul,
a tremurat,
împins de miliardele de colți
ce-au răsărit
în întunericul din brazde.

E-o clipă cînd
departe-i încă ziua,
dar noaptea a pălit,
de teama morții.

E-o clipă cînd,
de-o veșnicie neclintită,
semeața stîncă se desprinde
ca fructul copt
și cade în genunea primitoare.

E-o clipă cînd,
călătorind din funduri de ocean,
atolul își ridică fruntea la lumină,
strigîndu-și biruința de mărgean.

E-o clipă cînd,
bătînd cu încăpățînați berbeci de apă,
răsuflă rîul, ușurat,
și muntele se năruie sub sapă.

E-o clipă cînd,
sfîrșindu-și truda nevăzută,
acolo unde firea se întretaie
cu nefirea,
materia e-aproape de cuvînt.
Ne-asemănata clipă —
izbucnirea.

IZBUCNIREA

Și a venit și clipa cînd eu am izbucnit.
Lung, îndelung, cuvîntul mocnit
în adîncime,
l-am adăpat cu sete, cu foamea
l-am hrănit,
l-am răspîndit în lume și l-am făcut
mulțime.
Și pumnul strîns pe armă
l-am ridicat catarg.
Și steagul mi-a fost fruntea
ce-a însîngerat milenii.
Noian am dus pe țărmuri furtunile
din larg,
și clipa izbucnirii a fost numită Lenin.
Cîndva, precînd pămîntul
de ape s-a ales,
cînd neaua nebuloasei
s-a preschimbat în vatră,
atunci a fost asemeni,
dar fără de-nțeles,
și cîntecul din piatră rămas-a
tot în piatră.

Acum, cînd lunga trudă
în fruct s-a adunat,
ca-n prima izbucnire de aur a livezii, —
am ridicat furtuna și-obrazul
mi-am spălat,
și-ntinerit prin mine
am pus sfîrșit genezii.

INCEPUTUL

Mîinile Revoluției m-au spălat
de noroi,
vîntul roșu mi-a dat pe frunte sărutul.
Cînt pe corzile marei izbucniri —
E-nceputul. Abia începutul.

Am săvîrșit geneza. Și aerul, și lutul,
le voi schimba în cîntec.
E-nceputul· Abia începutul.

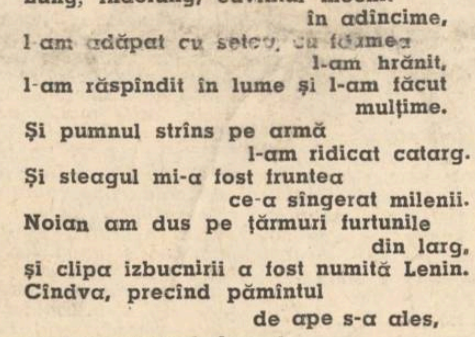

Mai este doar o noapte,
o singură-nfruntare cu trecutul,
mai este doar o noapte —
și-am sfîrșit.
E-nceputul. Abia începutul.

Au fost zilele lungi,
m-a însîngerat și veacul și minutul,
au fost zilele lungi pînă aici·
E-nceputul. Abia începutul.

Suie-te pe umerii mei:
se vede, aproape, de aur, ținutul
spre care-o omenire de străbuni
a tînjit.
E-nceputul. Abia începutul.

Știu cum va fi,
știu cum arată necunoscutul!
Încă o noapte, atît, și va fi
ca-ntotdeauna după noapte.
E-nceputul. Abia începutul.

Eu mîna mi-o întind
să-mi pipăi și-n cosmos avutul.
O, cîte milenii mai sînt pentru zbor!
E-nceputul. Abia începutul.

Mîine în zori
voi vedea nevăzutul
și, limpezind ultimul țărm,
voi sfîrși ce-aveam de sfîrșit.
E-nceputul. Abia începutul.

COMUNISM

Numele trec. Secolii trec.
Nimeni nu știe cîți oameni
s-au scurs pe pămînt.
Nimeni nu știe cîți secoli
s-au scurs pe pămînt.
Și mereu sînt mai mulți,
pînă unde gîndul piere
în ciclonul întrebărilor,

surpîndu-se în el, fără urmă,
ca un țipăt în vid·

Anii, anii,
acești călători fără suflet...

Va veni și anul un-milion.
Nu mă mai sperii, gîndindu-l,
deși pînă la el vor trece
o mie de milenii,
și nu se vor opri nici atunci,
și nu se vor opri niciodată,
acești călători gonind
spre neștiutele pajiști
unde nu mai urlă ciclonul întrebărilor.

Și numele nostru va trece.
Și cuvintele noastre vor trece.
Și oamenii de atunci
mișcînd planetele prin cer
așa cum mișcăm noi avioanele
greoaie,
își vor găsi alte cuvinte
să-și cînte stăpînirea
pe care noi nici n-o putem întrezări·

Și un mileniu, pentru ei,
va fi o cifră,
copiii vor încurca mileniile la școală
cum încurcăm noi anii.

Și pentru-orașe
va trebui o hartă a cerului.

Și dintr-un veac de va rămîne-un vers
va fi prea mult
chiar pentru antologiile
atot-cuprinzătoare.

Dar va rămîne veacu-acesta,
al nostru,
fără de apus

așa cum, ridicîndu-te de pe pămînt,
în spații,
vezi soarele fără apus.

Și va rămîne veacu-acesta,
al nostru
— de ce n-ași îndrăzni să spun:
al meu? —
iluminînd
și dînd un sens de viață veșniciei.

In limba lor, necunoscută nouă,
vor spune oamenii din anul
un-milion:
Revoluția!
Și în cuvîntul fără moarte
voi fi și eu, cu toată
încleștarea mea de viață,

și în cuvîntul fără moarte
va răsuna tot vuietul acestor ani
din țărna cărora se va-nchega
metalul fără seamăn
al podurilor către infinit.

Și-n limba lor, necunoscută nouă,
vor spune oamenii din anul
un-milion:
Lenin!
Și, ca la lucirea unui fulger,
va re-nvia bătrînul Piter,
vor trece marinarii învestmîntați
cu benzi de mitralieră,

vor tropăi bocancii grei pe coridoarele
palatului de iarnă,
și vor suna cuvintele
care-au făcut pămîntul — lume:
P a c e! P ă m î n t!

Și va suna cuvîntul care-adună
tot ce-a rîvnit în taină frumusețea
și tot ce va rîvni vreodată, —
cuvîntul meu,
pe care nicio limbă
nu va mai trebui să-l născocească,
și va rămîne totdeauna
așa cum mîna mea îl scrie-aici:
C o m u n i s m!

ACORD

Călătoriți, milenii! Aveți o galaxie
de cucerit — și totuși vă va lega un
istm
de veacul meu de viscol, de foc, de
poezie,
de veacu-n care viață înseamnă
comunism.

Cu mîini tremurătoare, de-a curmezișul
erei,
încerc și eu o strună de nedibaci
harfist,
și c-o peniță dublă, cu cei doi poli ai
Terei,
scriu doar acordul odei, cuvîntul —
COMUNIST!

Toamna lui 1958

Desene de Ilie SCHON

PE CURILE ODESEI

de H. ROHAN

Pilotina sovietică se apropie. marinarii noştri coboară scara de punte, pilotul, în uniformă neagră, trece de pe pilotină pe scară, urcă, salută şi, însoţit de căpitanul nostru, trece printre pasagerii îmbulziţi pe punte spre cabina de comandă. Urmînd lin remorcherul, „Transilvania" intră în portul Odesa. Formalităţile au fost făcute: o stampilă a autorităţilor sovietice pe buletin. „CCCP — Ogecca". Eşti liber să păşeşti pe teritoriul Uniunii Sovietice.

Acolo, în larg, unde ai aşteptat venirea remorcherului, s-a legănat poate odinioară crucişătorul „Potiomkin"...

Acum, cînd cobori, cauţi cu priviri febrile legendara scară de piatră. Trebuie doar să dea în port! Cum se spune în ruseşte „scară"? Nimeni nu ştie. E destul să spui „Eisenstein... chino... Potiomkin... kuda?" pentru ca primul cetăţean sovietic să te conducă plin de solicitudine pe sub arborii înverziţi spre o mare platformă de piatră — o piaţă în care tronează monumentul lui Puşkin, privind depărtarea albastră a mării. Aici începe scara. Arhitecţii îţi vor atrage atenţia că, deşi are numeroase platforme de odihnă, este construită în aşa fel, încît de sus nu se văd. Nu ai în faţă decît imaginea a sute de trepte urmînd una alteia. Abia cînd cobori, platformele apar pe rînd, surprinzătoare de fiecare dată.

Trepte, nesfîrşite trepte. Piatră şi ritm. Ritm repetat la nesfîrşit, în piatră.

De ce nu îndrăzneşti să mai faci vreo mişcare?

Vîntul netezeşte uşor granitul aspru. O jumătate de secol de atunci. Apleacă-te, atinge cu palma treptele. Sînt aceleaşi, uşor înverzite la margini, acolo unde nu se calcă, puţin măcinate de ploi, ciobite ici, colo de timp, dar aceleaşi...

Ecouri de demult tac în piatră. E destul s-o priveşti şi ecourile reînvie, treptele devin sonore.

Cizmele soldaţilor ţarişti au trecut întîi pe aici, prin piaţă, s-au apropiat, s-au apropiat! Trap. trap, au coborît prima treaptă.

Vîntul foşneşte printre frunzele copacilor de pe bulevard, marea murmură, macaralele din port şuieră, limuzinele ZIM trec cu un fîşiit scurt spre centru şi din piatră se înalţă din ce în ce mai tare: Trap... Trap!... Trap!... Trap! cizmele coboară. O potcoavă a scrîşnit pe muchia de granit. Un pinten ofiţeresc a zornăit, au ţăcănit închizătorile armelor; cineva a oftat... Piatra le-a absorbit, le-a păstrat. Şi piatra se umple de sîngele femeilor şi al copiilor. De aceia nu îndrăzneşti să păşeşti pe trepte. Iată locul de unde a pornit căruciorul cu un nou născut ucis de gloanţe. Şi roţile au săltat pe toate treptele, pînă jos. La cîţiva paşi, marea liberă, vastă. În ceaţa uşoară crucişătorul, nedesluşit, siluetă semeaţă cu o flacără roşie la catarg.

Trap... Trap... Gloanţele intră în carne şi mulţimea geme, strigă, blestemă ţarismul.

La picioarele scării, portul. O dată, aici, cu cîţiva ani înainte de răscoala de pe „Potiomkin", printre hamalii care aşteptau de lucru era şi un tînăr înalt care se hotărîse „să vadă singur cum trăieşte poporul". Străbătuse stepele Donului, după ce se lăsase în jos de la Nijni, pe Volga, străbătuse cîmpiile Ucrainei, Novorosia însorită. Numele lui era Peşcov. Alexei Maximovici Peşcov. Hamalii priveau „spre portul în care se înălţa o pădure de catarge, învăluite în nori groşi de fum" dar „ochii nu întîlneau nimic care să ne poată reînvia nădejdea că vom găsi de lucru".

„Blestemata asta de Odesă... lua-o-ar dracu... scrîşnea Emelian Piliai, într-o nuvelă scrisă cîţiva ani mai tîrziu. Cică-i port!"

Hamalii plecau la Oceacov, cîţiva kilometri lîngă Odesa, să muncească la sare. „Du-te la sare măi frate! Acolo întotdeauna găseşti de lucru. Întotdeauna... Fiindcă treaba aia-i treabă de ocnaş, amarnică, n-o poţi răbda mult timp. Oamenii îşi iau cîmpii..."

Aşa trăia poporul: cu răzvrătirea în suflet.

Trap... trap...-ul se stinge, cizmele au trecut, gemetele au încetat, dar răzvrătirea nu este decît mai adînc îngropată în suflet. Va fi linişte pe scările Odesei pînă în octombrie 1917.

Dar şi liniştea aceasta reînvie din piatră. Rezemat de statuia lui Puşkin, priveşti o dată cu el marea şi auzi din piatră murmurînd:

O, valuri prinse în zăgaz!
Ce mîini vă-nlănţuiră goana?
. . . . . .
Hai, vînturi — ape să brăzdaţi!
Loviţi zăgazul fortăreţii!
Desferecă-i pe-ncătuşaţi,
Furtună, simbol libertăţii!

Liniştea mării înainte de furtună. Urechile sensibile o aud. Liniştea organizării răzvrătirii de către marele partid al lui Lenin.

Puşkin a trăit la Odesa, surghiunit de ţar, între anii 1823 şi 1824. După aproape un secol de lupte împotriva surghiunitorilor, furtuna Marii Revoluţii Socialiste vuia şi pe treptele scării din Odesa, poate chiar pe locul în care poetul a dorit-o cu atîta ardoare, atunci, privind marea.

În radă străluceşte albă „Transilvania". Puţin în urmă, „Piotr Velichii", de asemenea alb, se apropie lin de cheiul asfaltat. În arcul mare al radei, pădure de macarale, şlepuri, pilotine, remorchere, vase de comerţ, bărci-ateliere. Şi marea, atît de liniştită aici, prinsă între digul uşor curb, ca un braţ îndoit din cot, ocrotitor, şi cheiul ca tras cu linia, păstrează în adînc umbrele atîtor vase de atunci. — Vasele au plecat de mult. Rezemat de statuia lui Puşkin, priveşti rada şi umbrele lor se înalţă din adînc, capătă contururi pe apă... Iată silueta lui „Rostislav". A lui „Almas". A lui „Sinope". Cer plumburiu de iarnă. Treptele sînt acoperite de zăpadă. O formaţie de marinari străbate puntea cu armele pe umăr — se schimbă garda. Gardă puternică. Jos, în cală, marinarii se echipează de luptă. O parte a oraşului e în mîinile haidamacilor. În urmă cu o lună, decembrie 1917, Congresul Comitetului executiv central al Sovietelor de pe frontul romîn, al sovietelor flotei din Marea Neagră şi al Cercului militar Teritorial din Odesa, a adoptat rezoluţia bolşevicilor cu privire la cucerirea puterii. Acum se aşteaptă noaptea. Muncitorii sînt de asemenea pregătiţi. Garda Roşie e în oraş. 28 spre 29 ianuarie 1918, stil vechi. Lupte grele în jurul gării „Malaia Odesa"... Şi între strigătele şi îndemnurile la luptă ruseşti, între repetatele şi entuziastele „Vperiod!" auzi deodată desluşit în limba romînă: „Înainteee! Înainte, tovarăşi! Moarte haidamacilor!"

Rezemat de statuia lui Puşkin, priveşti rada şi lîngă „Sinope" apare silueta iahtului regal romîn „Ştefan cel mare". Pe zbaturi, în urmă cu cîtva timp, strălucea coroana regelui Ferdinand. Acum nu se mai vede decît locul din care a fost smulsă şi aruncată în mare. La catarg flutură steagul roşu. Apoi, apar pe rînd siluetele altor vase de pe Dunăre, cu steagurile roşii la catarg. Acum rada e plină. Vechile denumiri au dispărut sub vopseaua proaspătă a literelor noi care strigă parcă tuturor: marinarii de pe vasele romîneşti s-au răsculat împotriva oligarhiei şi apără revoluţia rusă! Vasul „Principesa Ileana" a devenit „DESROBIREA". — „Împăratul Traian" — „REVOLUŢIA SOCIALĂ". — „Rominia" — „REPUBLICA ROMÎNĂ". — „Regele Carol" — „ION ROATĂ". — „Dacia" — „1907". Şi DUROSTOR, care venea cu un grup de parlamentari şi burghezi refugiaţi din ţară a fost capturat pe drum de marinarii răsculaţi şi transformat în sediu al batalionului militar romîn de marină.

...Undeva, pe chei, puţin mai departe de locul în care te afli, lîngă un afet de tun, a avut loc o adunare a regimentului revoluţionar romîn. Cerul Odesei a mai păstrat imaginea de atunci... E destul să-l priveşti şi ea reînvie ca în adîncul unei oglinzi... Mantăi ponosite, chipiuri romîneşti şi ruseşti, căciuli ciobăneşti, căzăceşti, arme amestecate, steaguri roşii şi pancarte. Pe o pancartă, cu litere frumoase, înflorite: „Trăiască Revoluţia Romînă!" Şi dedesubt, în ruseşte: „Da zdrastvuite Rumînschi Revoliuţii!" Cine sînt aceşti oameni? Muncitori de la Şantierul naval „Fernic" din Galaţi, evacuat la Odesa, muncitori şi ţărani din Moldova, Muntenia, Oltenia, în uniforme de soldaţi, care au trecut Prutul să apere Marea Revoluţie Socialistă şi apoi să pornească la ofensivă împotriva capitalului şi moşierilor la ei acasă, membri ai partidului social democrat, refugiaţi de tot felul din păturile sărace. Văzduhul mai clocoteşte şi acum de uralele de atunci...

...Aceştia strigau în acea noapte de ianuarie în limba romînă: „Înainteee! Înainte, tovarăşi!"

Acum „Sinope" îndreaptă tunurile spre oraş şi această clipă marchează cotitura decisivă. Gara, poşta, telegraful, apoi celelalte instituţii de stat. Trei zile de lupte înverşunate. Puterea sovietică e stăpînă la Odesa.

...Şi noi am ajutat furtunii să sfărîme zăgazul fortăreţii, iubite poet. Lîngă zidurile palatului Voronţov şi noi am căzut... Al acelui Voronţov, pe vremea surghiunului tău general-guvernator al Odesei, care şi-a manifestat faţă de ţar nemulţumirea pentru prezenţa ta „turbulentă" şi din pricina căruia ţarul ţi-a fixat un nou surghiun... În acest palat îşi făcuseră cuib contrarevoluţionarii... Şi noi am ajutat furtunii.

Două batalioane revoluţionare romîne au luptat alături de marea armată a Revoluţiei ruse, în sud. Dacă străbaţi Odesa, din multe ziduri, din caldarîmul multor străzi, te vor întîmpina ecouri ale prezenţei lor eroice.

...O clădire veche, cu aspect de şcoală. Ziduri drepte, geamuri ogivale. — O curte mare. Gardul de şipci ştirb, urme de roţi de mitralieră pe pămînt... Strada Prohorscaia 46. Aşa arăta la începutul acelui ianuarie 1918 cazarma batalionului romîn de infanterie cînd a fost luată în primire. Vocile a o mie cinci sute de oameni s-au păstrat în zidurile ei... fîşiitul vergilor care curăţau ţevile puştilor... discursurile şi uralele mitingurilor care s-au ţinut în curte... Poate că numerele s-au schimbat pe amintita stradă Prohorscaia. Care dintre aceste clădiri păstrează în zidurile ei prezenţa de atunci a compatrioţilor revoluţionari? Din caldarîm însă se înalţă ecoul cadenţat al batalionului în marş. Pe aici a trecut cîntînd „Internaţionala". Auzi vocile bărbăteşti, în surdină, trecînd prin stratul gros al Timpului:

Hai la lupta cea mare...

Din buzunarele mantăilor ies capetele ziarului „Lupta" — Organ Social Democrat — Apare Marţea, Joia şi Sîmbăta. Redacţia şi Administraţia „Rumcerod", Nicolaevschi Bulevard 9. 15 kopeici. Fragment din titlul unui articol „...nvie..." — „Reînviere!"

...Aici a fost „Rumcerod"-ul. Septembrie 1917. Pe uşi intră soldaţi înarmaţi, curieri, şoferi, coridoarele se umplu de strigăte, de zgomotul zecilor de paşi, de ordine şi dispoziţii. Undeva, într-o cameră plină de fumul tare al ţigărilor ruseşti se scrie ziarul în limba romînă. Cît mai puţine „ţ"-uri, „ă"-uri, „î"-uri, deoarece tipografia rusească la care se tipăreşte are o secţie latină, dar fără aceste litere.

În timp ce burghezii romîni, refugiaţi aici, tipăresc „Vestitorul" lor diversionist într-o tipografie adusă special din Romînia.

Nu se mai poate lucra aşa! Cineva pleacă în ţară după litere! Duce cu ocazia asta şi nişte manifeste ale Comitetului Social democrat romîn din Odesa. Misiune periculoasă. Linia frontului, graniţa. Timpul trece. Mai tîrziu se află că a fost arestat la Iaşi...

...Evenimentele se precipită. De la Petrograd vin ştiri încurajatoare. Puterea e în mîinile bolşevicilor. În redacţia „Luptei" se iau hotărîri. Ordin revoluţionar: preluaţi cu arma în mînă tipografia „Vestitorului"! Jos oligarhia romînă!

...Peste un an se constituia Grupul Comunist Romîn. Conştiinţa revoluţionară se maturiza. În buzunarele mantăilor — ziarul „Comunistul" — Organul grupului comunist romîn din Odesa. Pe frontispiciu: „Proletari din toate ţările, uniţi-vă!" Şi nu mult după asta, „Scînteia"... Priveşte în jur: pe zidurile căror case s-au lipit manifeste în limba romînă?

...Gara feroviară. Aici s-au dat luptele cu haidamacii.

Gara Odesei e nouă. O clădire imensă, caracteristică arhitecturii sovietice, cu coloane de marmoră şi ornamentaţie bogată. Restaurant de lux, cu cîteva săli. Lampadare, cristaluri scînteietoare, scaune îmbietoare. E un semn de proastă creştere intrarea cu pardesiul sau cu bagaje. Garderoba e plină de mantăi militare, mantăi de feroviari, căciuli căzăceşti, pardesie de damă, valize de mînă, serviete umflate. La etaj, sala de aşteptare a mamei şi copilului. Pătuţuri colorate, cu figuri de animale şi păsări pictate pe tăblii, aşternuturi albe, jucării. În altă sală, punct medical, biblioteca.

De la o fereastră priveşti lung piaţa. Undeva, aici, au fost îngropate osemintele a trei revoluţionari romîni care şi-au găsit moartea în luptele cu haidamacii. La Slobodka, întîmpinîndu-i pe nemţii intervenţionişti, au căzut şaizeci. Într-o acţiune de curăţire a oraşului de rămăşiţe ale albilor, formaţii romîneşti de cîte două deseatci au lăsat morţi în toate punctele Odesei. Priveşte-o de aici, de sus. Iată-i străzile, casele. Ecourile luptelor se înalţă pînă aici. Cineva a strigat pentru ultima oară: „Înainte!" în limba romînă.

Şi în primăvara lui 1918, în martie, oraşul cade în mîinile nemţilor şi austriecilor.

Frămîntată Odesă!

Pînă-n noiembrie, nemţii. Din noiembrie 1918 pînă în aprilie 1919, anglo-francezii, apoi bandele lui Denikin, pînă-n februarie 1920.

Opreşte-te în faţa Teatrului Academic de Operă şi Balet „A. V. Lunacearski". Unul din cele mai vechi teatre din U.R.S.S. Arhitectura rusă sub influenţa celei franceze. O bijuterie. Din zidurile împodobite cu sculpturi, reînvie ecourile tropăiturilor jandarmilor austrieci. Urcă în goană scări de marmoră, înjură, lovesc cu arma în spinările revoluţionarilor arestaţi. Zornăie cheile de la cabinele actorilor, transformate în celule. Două sute de romîni zac aici. Noaptea se aud prin ferestrele bătute în cuie de la etajul întîi şoapte: „Ne trimit la Lember".

Ecouri, ecouri ale Odesei!

„UN REGIMENT ROŞ ROMÎN LUPTĂ LA DON — Suntem informaţi că la Don, împotriva bandelor lui Denikin, luptă un regiment roş romîn. Avîntul şi vitejia cu care luptă tovarăşii noştri stîrnesc admiraţia tuturor, spre cinstea lor şi a proletariatului romîn."

„Comunistul" — 19 aprilie 1919

Odesa e ocupată, o parte dintre revoluţionari sînt arestaţi, dar la Don în rîndurile Armatei Roşii luptă un regiment roş romîn.

În „Înaltul Colegiu pentru afacerile ruso-romîne basarabene" care joacă un rol important în apărarea puterii sovietice în sud, se află un revoluţionar romîn, M. Gh. Bujor. Lenin însuşi i-a înmînat decretul de numire. Alţi doi romîni din batalioanele revoluţionare, ajunşi la Moscova, primesc o misiune primejdioasă din partea lui Lenin, personal. Misiunea e îndeplinită cu succes. La Kremlin, Lenin le strînge mîinile şi rîde satisfăcut: Haraşo!

Desen de Octav ILIESCU

Acum cincizeci de ani

În toamna anului 1908, după cum informează o recenzie publicată în Viaţa romînească nr. 10, din octombrie 1908 a apărut volumul lui Em. Gîrleanu 1877 — schiţe din război. Schiţele din acest volum, înscrise printre cele mai valoroase pagini ale literaturii noastre consacrate războiului independenţei, aduc mărturii vii şi despre frăţia de arme romîno-rusă, despre eroismul şi deosebitele calităţi morale ale ostaşilor ruşi. Scriitorul le exprimă adesea prin notaţii scurte, profund firesti, integrate în firul naraţiunii. În schiţa Răniţii subliniază: „Ruşii stau cot la cot cu romînii şi păşesc încet, pas cu pas, ca împotriva vîntului..." În fragmentul de jurnal Cîteva zile din august 1877, admiraţia pentru un viteaz ofiţer rus este afirmată clar: „Se spun fapte mari despre generalul Skobelef; a fost eroul zilei de alaltăieri. Iubit la nebunie de către soldaţi, Skobelef are şi faima omului viteaz ce este. Se pare că soldaţii lui merg cu el cîntînd. Şi nu dau înapoi, pentru că el e mereu înainte". Emil Gîrleanu şi-a axat schiţele sale pe marea idee de umanitate, căutînd să reliefeze întîi de toate sentimentele, stările sufletesti şi atitudinile morale ale luptătorilor romîni şi rusi, pe care îi vede întotdeauna înfrăţiţi în desfăşurarea evenimentelor. Despre calităţile morale ale ostaşilor ruşi, scriitorul nostru vorbeşte cu admiraţie şi căldură: „Am băgat de seamă că soldatul rus cîntă toată vremea. El nici nu-şi dă seama cînd străbate etapele. Şi lucrul acesta îi ţine mereu împrospătat în suflet dorul de casă, de ţara lui. Cîntecul îl înfierbîntă şi-i dă şi îndrăzneală".

★

Articolul lui C. Dobrogeanu Gherea Taras Şevcenko, publicat prima dată în Almanahul social-democrat pe anul 1894, apare în toamna anului 1908 într-o broşură separată a colecţiei Lumen. El se încadra în curentul general de simpatie şi interes acordate literaturii ruse, la noi, în această perioadă.

★

Schiţele şi nuvelele lui Cehov erau cunoscute la noi, pînă în toamna anului 1908, numai prin traducerile înserate în paginile ziarelor şi revistelor vremii. Primul volum de Nuvele alese din Cehov, în traducerea lui N. Dunăreanu, apare în noiembrie 1908. Volumul cuprindea bucăţi ca Suferinţa, Perpetuum mobile, Bărbatul, Fericirea femeiască, Drama, Povestirea d-nei N. N., Nervii şi altele. Într-o notiţă bibliografică de la începutul volumului, se făcea o caracterizare generală a marelui scriitor rus, scriindu-se, printre altele: „Cehov este un artist mare şi original în toată puterea cuvîntului, unind o putere de viziune şi de analiză cu o extraordinară simplitate de formă. Orice cuvînt al lui Cehov, oricît de neînsemnat şi prozaic ar fi în aparenţă, trezeşte în noi o imagine cu toată puterea realităţii văzute şi simţite în acelaşi timp". Apariţia acestui prim volum cu traduceri din Cehov, era salutată astfel de ziarul Opinia, nr. 575 din 2 noiembrie 1908: „Cehov Anton Pavlovici, unul dintre cei mai de seamă povestitori ai Rusiei, străbate în sfîrşit şi în literatura noastră, cu cîteva nuvele bine alese, cari, aşa cum sînt redate în minunata traducere a tînărului nostru scriitor d. N. Dunăreanu, dau întreaga măsură a marelui şi totdeodată a originalului talent al scriitorului rus".

Răspîndirea literaturii ruse în ţara noastră, în cuprinsul anului 1908, s-a făcut, în afară de paginile publicaţiilor periodice, şi prin traducerile înglobate în broşuri şi volume aparte. În acest an au apărut: Păcat mare, Povestiri, Romanul căsătoriei, Sonata Kreutzer şi Viaţa, amorul şi fericirea de Lev Tolstoi, Poezii în proză de Turgheniev, O noapte de mai şi Taras Bulba de Gogol. Omul de Maxim Gorki, Guvernatorul şi Nuvele de Leonid Andreiev, Muzicantul orb şi Nuvele siberiene de V. Korolenko.

Teodor VÎRGOLICI

La BICAZ în preajma mării sărbători

de Ioanichie OLTEANU

Una din secvențele neuitatului film *Deputatul de Baltica* îl înfățișează pe Lenin vorbind de la tribuna Congresului Sovietelor ; în fața ascultătorilor fascinați de cutezanța vizionară a făuritorului Revoluției se desfășoară aievea imaginea transformării Rusiei dintr-o vatră a ignoranței și mizeriei de veacuri, într-o țară înaintată, cu o industrie puternică, rivalizînd cu cele mai dezvoltate state capitaliste. Saltul politic, fără precedent în istorie, urma să fie consolidat de așezarea marii producții socialiste pe singura bază solidă : electrificarea țării. La un moment dat, în urma unei defecțiuni la uzină (sîntem în primii ani după Revoluție) lumina în sală se stinge iar harta pe care licăreau zecile de becuri, indicînd obiectivele marilor bătălii pașnice din anii următori, devine inertă, ca ieșită de sub puterea unei vrăji. După o clipă de surprindere și mișcare lumina se aprinde, expunerea continuă și harta cu punctele ei scăpărătoare învie din nou.

Era un fapt mărunt, dar deosebit de semnificativ ; în acel moment se înfrunta trecutul cu viitorul într-o încleștare pe viață și pe moarte. Într-o Rusie vlăguită de război și amenințată de intervenția imperialistă, aproape distrusă, flămînzită, dar liberă, se aruncau cu îndrăzneală punțile spre viitor. Forța de vizionar a lui Lenin și siguranța în victorie a bolșevicilor apăreau și mai mărețe în fața acelui incident mărunt, care vorbea de imensitatea distanței ce trebuia să fie străbătută. Și care a fost străbătută.

Mi-am amintit de această scenă profund grăitoare la ieșirea din gara Bicaz.

O vagă bănuială că ai greșit stația nu e exclusă dacă vii aici pentru prima oară. Pe șosea trec care moldovenești, înguste și lungi, încărcate cu știuleți de porumb nedesfăcuți, în timp ce jos, la poala pădurilor, se tîrăște o Bistriță adormită, cu spinarea scărpinată de plute. O cîrciumă pașnică, unde, la umbrar de ramuri de plopi, niște ceferiști sorb fără grabă din paharele mari cu tulburel. Mai sus, băieți și fete ies de la școală cu servietele subțioară ; se apropie amiaza. Sentimentul de nesiguranță dispare abia după ce ajungi la centru ; cisternele de ciment care, coborînd vertiginos pe șoseaua din spre apus, scrîșnesc din saboții frînelor la cotitură și își dau drumul mai departe într-o goană nebună spre fabrica de beton de la baraj, te încredințează că te afli pe drumul cel bun. Puteai să-ți dai seama și din praful ce umple văzduhul, ori din priveliștea celor trei hornuri fumegînde ale fabricii de ciment ce se profilează la stînga, pe deasupra uzinei electrice, pe fondul negru al muntelui împădurit.

De aci înainte Bicazul e plin de forfotă și sub înfățișarea sa pestriță abia se mai pot ghici urmele satului de munte, patriarhal și mărunt ce va fi fost, fără îndoială, pînă de curînd. Așezarea lui la întretăierea drumurilor între șantiere și fabrici l-a transformat într-un adevărat cartier general de unde se dirijează etapele fiecărei ofensive pe cele cîteva fronturi de bătălie. Și pare să se fi deprins cu această situație. Această aglomerare de mașini care zboară la deal și la vale, într-o grabă febrilă, ai jura că e de cînd lumea. Clubul central unde se înghesuie lumea la spectacole, date uneori de teatre din Capitală, spitalul modern, școlile luminoase unde învață copii veniți aici de mici sau născuți și crescuți aici, odată cu barajul, s-au integrat perfect în peisaj și nu-și trădează nevîrstnicia. Mărceni, orașul cimentiștilor, împins între coasta muntelui și țărmul stîng al Bistriței, parcă a și căpătat o patină de vechime : pulberea sură care se depune într-un strat fin pe copaci și pe case. Iar pe aleile coloniei de la Dodeni ard în soarele toamnei flori și-și scutură frunzele cu nepăsare rînduri lungi de copaci. Toate se întîmplă ca într-un orășel statornic cu tradiții și viitor liniștit.

Și totuși aceasta nu e decît aparența. Aici aproape totul e provizoriu și se pregătește pentru noi destine. După ani de muncă profilul viitoarei construcții începe să se contureze clar și se pare că nu vor trece mai mult de doi ani pînă cînd turbinele de la Stejarul se vor urni sub formidabilul șoc al milioanelor de metri cubi de apă și vor zvîrli peste noaptea de secole a Moldovei o explozie de lumină.

★

Cifrele care indică amploarea acestei construcții sînt amețitoare prin ele însele. Faptul că un lac artificial lung de 40 de km va acumula un miliard și șase sute de milioane metri cubi de apă care se va prăvăli de la înălțime asupra turbinelor, sau că cei 220.000 Kw produși aici vor putea electrifica mii de sate și hrăni industria în dezvoltare a Moldovei, spun enorm de mult. Dar despre dimensiunile bătăliei date aici, despre energia umană consumată și jertfele depuse pînă la apariția primelor victorii clare, pot vorbi numai muncitorii cu vechime, care și-au legat biografia de soarta acestei construcții ; și e firesc să te încerce regretul că vii prea tîrziu, că n-ai cunoscut totul de la început. Acum fabrica de ciment, deținătoare pentru a treia oară la rînd a steagului de fruntașă pe ramură, a ajuns nu numai să satisfacă nevoile acestui șantier dar și să exporte ciment, centrala electrică proprie zisă e ridicată din beton, volumul barajului crește zilnic cu peste 1000 de metri cubi, căptușirea celor cinci kilometri ai tunelului se apropie de sfîrșit iar șantierul în întregimea lui e un model de organizare ; dar a fost o vreme cînd rezultatele palpabile ale muncii se lăsau mult așteptate, cînd sensul eforturilor nu era imediat vizibil, cînd armata de constructori aduși din toate laturile țării era însuflețită numai de poezia cifrelor viitoare.

Indeosebi construcția barajului a pus la încercare răbdarea multora. Ani de zile în sectorul ce poartă acest nume nu se ridica nimic ; în schimb se căsca mereu o groapă imensă sub albia Bistriței. Pînă și astăzi cînd apa rîului e strîmtorată pe țărmul stîng, cînd masive de beton înalte de zeci de metri s-au încleștat pe veci în piatra de la fund, la blocurile 12, 13, 14 încă se mai sapă. Aci, în jurul unui excavator ce rîmă stînca ruptă de explozii, se văd roind Tatre grele care încarcă bolovănișul și-l scot cu mare viteză din zona barajului. Și se pare că tot nu gonesc suficient de repede. Sau că nu-s destule. „Că din partea noastră, dacă-ar fi după noi...“ Nu știu ce s-ar întîmpla dacă ar fi după Alexă Moldovan și după cei peste o sută de muncitori din brigada lui de excavații ; probabil că nu s-ar opri la 160 metri cubi de piatră cît scot acum într-un schimb. Mai ales acum, în preajma aniversării Revoluției din Octombrie, întîmpinată aici cu întreceri în care s-au angajat toate șantierele, ca și schimburile între ele. „Pînă aici vom betona în cinstea zilei de 7 Noiembrie !“ Pînă *aici*, adică pînă la linia roșie trasă pe zidul blocului vecin, spre care straturile de beton se ridică mereu. Muncitorii de la baraj s-au angajat să termine pînă la această dată planul anual de betonare, ca și excavațiile grosiere din zona centrală. Și cuvîntul dat, înapoi nu se mai ia.

Barajul, acest colos care înghite peste un milion de metri cubi de beton și pentru care s-a construit cea mai mare fabrică de ciment din țară, este piesa cea mai masivă, dar și cea mai gingașă a șantierului. Mai tîrziu necunoscătorului nu-i va veni să creadă că stînca de la temeliile lui s-a ciocănit cu tîrnăcopul centimetru de centimetru și-i va părea o glumă afirmația că, înainte de turnarea primului strat de beton, direct pe așternutul colțuros de piatră, excavația de finisaj s-a făcut literalmente cu mistria și peria. „Varsă apă în căușul stîncii, moaie batista și să mi-o scoți ca lacrima !“ e exprimarea plastică a grijii cu care se urmărește sudarea definitivă, pentru secole și milenii, a betonului de talpa muntelui. Dar în afară de aceasta, la o lucrare atît de complexă e nevoie de o perfectă sincronizare a funcționării utilajelor. Procesele de producție sînt strict dependente unul de altul și o stagnare la draga care scoate pietrișul din dreptul satului Cîrnu se transmite imediat la munca stației de concasare și sortare, de aci la pregătirea betonului, la transportul și turnarea lui. Numai cu normele tehnice, pe un șantier atît de vast și împrăștiat în spațiu, dar atît de legat funcțional, nu se poate face mare lucru : bunul mers al lucrărilor se bazează pe conștiinciozitatea fiecărui om în parte. Și pînă să se ajungă aici a fost nevoie de o muncă uriașă de educație politică și de calificare profesională. Nu sînt puțini muncitorii care au venit de la țară : dar chiar cei cu stagii pe alte șantiere — tuneluri, poduri, șosele — veniți în grupuri, unii urmîndu-și inginerul transferat aci, alții atrași de ineditul și grandoarea construcției, sau pur și simplu de perspectiva unui cîștig mai bun, au trebuit să treacă printr-o perioadă de aclimatizare cu condițiile noi de muncă și să învingă greutățile începutului. După primii ani de fluctuații și nestatornicii astăzi s-a creat, ca pe orice șantier cu vechime, o legătură trainică între muncitori și construcție. Există o mîndrie specifică a constructorului hidrocentralei, legată aici nu de o lungă tradiție de luptă comună, ca la mineri și petroliști. O asemenea tradiție nici nu e posibilă. Muncitorii sînt veniți din locuri diferite, iar după terminarea lucrărilor se vor împrăștia pe alte șantiere. Dar nu e puțin lucru să iei parte la o asemenea bătălie, unde se hotărăște dezvoltarea Romîniei socialiste. Cauza electrificării țării este generatoare de mari entuziasme. De aceea nu e de mirare că, dacă printre noii veniți se pot găsi oameni în stare să pună în cumpănă avantajele eventuale oferite de altă muncă cine știe unde, oricare dintre veterani consideră aproape o insultă sugestia de a lucra aiurea, chiar în condiții mai bune. „Cum o să mă duc, tovarășe ?“ — mă întreabă Nicolae Bobilică, acest buzoian liniștit altfel, căruia i s-a făcut oferta să lucreze, cu un salar mai bun, undeva pe aproape de casă. „Păi degeaba stau eu aici de atîția ani și bag vagoanele astea de fier în pîntecul barajului ? (Bobilică e fierar betonist). Adică să-mi pun pălăria și să plec pînă nu se termină !“ Îmi dau seama că e ceva de neconceput. „Am pornit o construcție — și ce construcție ! — o sfîrșim și ce-o mai fi, om vedea pe urmă“.

O privire cuprinzătoare asupra șantierului de la baraj se poate arunca de pe șoseaua tăiată în urmă cu cîțiva ani în coasta muntelui, în locul celei din vale. Ajungi acolo după ce ocolești satul Izvorul muntelui, dacă nu vrei să urci cumva un număr interminabil de trepte de scîndură care te scot pieptiș la șosea. Deasupra, la și mai mare înălțime, vibrează cablurile macaralelor-funicular. Aici impresia de haos dispare : blocurile marginale ale barajului, înfipte pe vecie în munte, dau o idee clară de proporțiile acestui colos iar traiectoria repetată a benei care transportă betonul adus cu trenul de la fabrică, parcă pune ordine în tot acest vălmășag. Cine e tînărul cu steguțele de semnalizare care urcă și coboară cu bena de-a dreptul în picaj, pînă jos, la aproape treizeci de metri sub albia Bistriței ? Poate unul din cei doi frați Alupoaiei, deprinși cu înălțimile dinainte de-a veni aici. (Mai toți betoniștii au fost recrutați dintre oameni familiarizați cu zborul : parașutiști, piloți de avioane fără motor etc.) Împreună cu operatorii de la cele trei macarale — funicular, beniștii sînt figurile cele mai populare din Bicaz, deși numele lor nu apare pe tabla de la intrarea pe șantier, unde se înscriu în fiecare zi cifrele atinse la excavații și betonare. Locul lor e oarecum intermediar, la mijlocul lanțului de producție și în funcție de activitatea atît a fabricii de beton cît și a brigăzilor care toarnă lamelele. Popularitatea li se datorește fără îndoială caracterului spectaculos al muncii lor, legată de mari riscuri. Nu e o jucărie saltul acesta în gol — de la 70 de metri sau mai mult — mai ales pe ploaie și vînt sau iarna pe furtunile de ninsoare — după cum nu e simplă nici sarcina operatorului de sus, din pintenul macaralei, care trebuie să coboare cei șase metri cubi de beton — lîngă care e un om ! — cu precizia și grija cu care ar trage cu compasul o curbă pe hîrtie. De multe ori, cînd cupa uriașă e coborîtă la fund, printre blocuri mai vechi, totul depinde de cîțiva centimetri ; ar fi de ajuns o manevră greșită sau o cît de mică neatenție la balansul acestei poveri spînzurate de cablurile lungi și bena se poate poticni și da peste cap.

Și totuși popularitatea li s-a părut acestor oameni prea ieftin cumpărată. Să zbori ? Nu e mare lucru, oricine poate zbura. Vrăjești acolo cu steguțele sau cu lampa în timpul nopții, operatorul te urmărește — și ce-ar putea face altceva ? ar însemna să moară de plictiseală în cușca lui de sus — apasă manetele și te coboară unde vrei. Asta-i tot. Și în mintea cuiva, sau a mai multora deodată, a răsărit întrebarea dacă nu s-ar putea trece peste programul de funcționare — sigur dar nu îndeajuns de rapid — indicat de meșterii germani care au adus și montat instalația. Și s-a trecut. Înainte bena încărcată era ridicată vertical pînă la cîțiva metri de cabluri ; aici se oprea pentru a parcurge orizontal distanța pînă exact deasupra punctului de turnare, unde se oprea din nou ca să coboare apoi drept în jos. După vărsarea betonului urma același drum îndărăt. Drum sigur, fără primejdia oscilațiilor și balansului, dar — ce e drept — cam încet. După calcule și probe s-a renunțat la toate aceste măsuri de precauție care înghițeau minute prețioase și astăzi, prin mișcări combinate, bena coboară piezișe, fără pauze, într-un picaj îndrăzneț. Cine a fost cu ideea ? Nu pot afla precis ? „Păi era la mintea oricui“ îmi spune Aurel Varga, maistru electrician la macara. Era desigur la mintea oricui, dar inovația n-a putut fi pusă în practică decît pentru că însăși cauza acestei construcții era la mintea și mai ales la inima oricui. Bătălia pentru electrificare reprezintă mult mai mult decît o acțiune de supunere a naturii ; e un salt în istorie, apropiat de înțelegerea oricărui om : de la noaptea abea zgîndărită de opaițuri la lumina socialismului...

...Pe șosea la vale trec uneori camioane cu o încărcătură pestriță : canapele modeste de brad, bucăți de zăplaz, vase, dulapuri vechi. Aproape 20 de sate, ale căror vetre vor fi acoperite de apele viitorului lac, se mută mai spre cîmpie, pe terenuri pregătite anume, unde muntenii de sub Ceahlău vor începe altă viață. Operația de strămutare este delicată și vastă. Pentru mulți dintre localnici nu era lesne de conceput părăsirea locului de baștină, cu cele cîteva petice de glie smulsă muntelui și zgîriată cu trudă, chiar dacă statul suportă pînă la ultimul leu cheltuielile de mutare iar pămîntul primit în schimb este aproape totdeauna mai mult și în toate cazurile mai bun decît cel lăsat în urmă. Inginerii și topometrii Grupei tehnice — instituția creată special în acest scop — au avut de dus o muncă anevoioasă și grea. Nu de puține ori au trebuit să se transforme în agitatori și să combată zvonurile lansate cu intenție sau născute pur și simplu din ignoranță. La un moment dat se iscase zvonul că strămutații primesc numai loc de casă ; ca urmare, au fost sistate temporar repartițiile pentru cei ce ceruseră a fi instalați în orașe și activitatea s-a îndreptat exclusiv către repartizarea de terenuri agricole.

Astăzi lucrurile s-au limpezit și localnicii au început să se înghesuie cu cererile de strămutare. Cu cît mai repede, cu atît mai bine : la început există mai multe posibilități de alegere a lotului repartizat sau a locului de casă. Oricît de grea li se va fi părut unora părăsirea văii de baștină, oamenii s-au împăcat cu ideea mutării. Îi așteaptă pămînt bun și destul, iar pe cei care optează pentru regiuni mai depărtate — Dobrogea, Bărăgan, și case gata construite în care vor intra ca stăpîni definitivi. Iar în urma lor nu lasă decît mizeria de veacuri, rămasă pentru totdeauna la fund, sub apele lacului.

Operația de strămutare, atît a satelor cît și a bisericilor și mănăstirilor e prevăzută a se încheia la sfîrșitul anului viitor, așa că acei care doresc să mai vadă valea Bistriței de la Bicaz spre Buhalnița și Călugăreni, cu înfățișarea ei tradițională, trebuie să se grăbească pînă nu e prea tîrziu. Pentru că totul va fi acoperit de apă ; peisajul se va schimba, iar pe coastele muntelui vor răsări mănunchiuri de vile. Lacul Bistriței pe lîngă că va alimenta cu energie Moldova și-și va trimite apa în anii secetoși pînă pe Bărăgan, va deveni cel mai important centru turistic al țării. Privești această vale forfotitoare și încerci să-ți închipui că nu există, că în locul ei e strălucirea unei enorme mase lichide pe care o ține în spinare barajul proptit în piatra muntelui. Iar roțile turbinelor vor transforma în electricitate forța puhoiului prăbușit prin tunel și vor azvîrli-o unui păienjeniș de uzine în construcție, sau așteptînd deocamdată numai pe planșele proiectelor. Imaginea, căreia mintea genială a lui Lenin i-a dat o expresie lapidară : „comunismul este Puterea sovietică plus electrificarea întregii țări“, este grandioasă.

Visată decenii întregi de minți îndrăznețe, ea devine realitate și la noi, acum, în epoca realizării tuturor viselor.

PERPESSICIUS despre

Poezia și arta poetică a lui VLADIMIR MAIAKOVSKI

Într-unul din substanțialele sale bilanțuri de fine de an, ce publica în revista *Sovromennik* (Contemporanul), în speță cel din 1847, în care înfățișa literatura anului precedent, Bielinski scria printre altele și următoarele despre o poetă a timpului aceluia, anume Jadovskaia : *„Aproape în fiecare din poeziile sale, ea nu-și ia ochii de la bolta cerului și de la stele ; și totuși n-a descoperit nimic nou. Nu ca Levevrier care a descoperit planeta Neptun, pe care nimeni n-o văzuse înaintea lui. Cu toate că nu scrie versuri, Levevrier e mai poet ca d-na Jadovskaia. Sînt cu totul de părerea acelora, cari ar putea găsi deplasată sau silită această apropiere ; însă nici nu voi pregeta să spun că a privi cerul și a nu vedea decît fraze generale, rimate sau nu, înseamnă a face poezie proastă. Dar, oare, un poet poate astăzi să descopere te miri ce pe bolta cerului, dacă noțiunile generale de fizică și astronomie îi lipsesc, dacă ignorează că, de fapt, această boltă de azur ce-i incintă vederea nu există, că este o iluzie a ochilor săi ce privesc, din centrul convexității, sfera pe care o îmbrățișează ; că acolo sus, unde ar dori să ajungă, e vid și frig, că nu e aer de respirat, și că o mie de ani nu i-ar ajunge să sboare din stea în stea, chiar cu cel mai rapid din aerostate... Pe pămînt e cu totul altceva : aici ne bucurăm de lumină și căldură ; căci totul ni-i apropiat și comprehensibil ; aici ne e și viața și poezia... Și cine se îndepărtează de el fără să-l știe prețui nu poate fi poet și nu poate prinde din înălțimile înghețate decît fraze reci și goale"*.

Excelente rînduri, pe care hazardul, în generozitatea lui, ni le-a hărăzit drept cel mai sugestiv dintre epigrafele cu care am fi putut începe această fugară schiță despre Maiakovski și poezia sa și care vor trezi, sînt încredințat, felurite ecouri în sensibilitatea cetitorului de astăzi. Și, în primul rînd, prin frumusețea literară a textului însuși, prin briza aceea ușoară de poezie astronautică, pe care Bielinski, în ciuda rezervelor și scepticismului, o intuește cu pertinență ; care pe noi, lunologi înveterați, crescuți la școala lui Jules Laforgue și contemporani cu miracolul sateliților artificiali, ne află într-o dispoziție receptivă cu totul particulară și care se potrivește atît de bine spiritului însuși, altitudinar, al poeziei lui Maiakovski, fie că e vorba de elanul marilor lui poeme lirice, fie că de anticipațiile extratemporale ale teatrului său. Căci n-ați uitat, desigur, nici eforturile cu care Ciudakov și Velosipedkin, în luptă cu birocratismul incurabil al lui Pobedonosikov și Optimistenko, izbutesc să pună în funcție mașina timpului, nici pe Femeia Fosforescentă a anului 2030 și nici călătoria navei hipersonice, în care *„vor fi primiți toți aceia a căror amintire nu va păli nici peste o sută de ani"*. Este, după aceea, această altă variantă a respingerii turnului de fildeș și a contactului cu pămîntul fără obicinuitul apel la mitul lui Anteu și este, în cele din urmă, bucuria autohtonului, fericit să poată glosa elogiul acesta al vieții pămîntene cu un distih de pe la noi, și anume dintr-un irmos copiat de Eminescu (*„Și cît îi este omului traiul — În lume numai găsește raiul"*), ceea ce, mai la urma urmei, ne întoarce iarăși la Maiakovski, deoarece nimeni n-a slujit cu mai multă fervoare această vatră a minunilor care este viața pămînteană, ca tocmai visătorul acesta cu capul în nouri, dar cu picioarele solid înfipte în solul patriei și al istoriei contemporane.

Vorbind într-un loc al autobiografiei sale de întîile lecturi din copilărie, Maiakovski amintește cum după decepțiile primei cărți (*Găinăreasa Agatha*) care l-ar fi vindecat de cetitul cărților, dacă s-ar fi repetat, a avut norocul să dea peste *Don Quijote*, cum și-a făcut sabie și armură de lemn și cum s-a apucat să spintece pe cei din jur. Dacă, în afară de altitudine, nimic din făptura lui nu amintea de silueta celebrului Cavaler al Tristei Figuri, cu care s-a întîlnit atît de timpuriu pe drumurile încîntate ale copilăriei, este sigur că ceva din nesațul de peregrinare al gloriosului hidalgo și foarte mult din elanurile umanitare și din entuziasmele cavalerului rătăcitor, Maiakovski le-a purtat tot timpul în inimă, dealungul, totuși, scurtei sale existențe. Însă cu morile de vînt nu s-a luptat niciodată. Desigur, la fel cu starostele castilan al visătorilor, a pus aceeași patimă în urmărirea obiectivelor și aceeași imaginație care dilată contururile, însă obiectivele lui n-au fost himerice și dacă s-a jucat cu alegoriile și i-a plăcut să-și travestească eroii, nu s-a lăsat înșelat de propriile sale ficțiuni, ale căror resorturi le-a cunoscut în intimitate și le-a dirijat cu arta unui meticulos orlogier.

Aceasta mi se pare că se cuvine subliniat, cu precădere, cînd vorbim de Maiakovski și pentru fuziunea aceasta, constant armonioasă, dintre liricul intuitiv și legislatorul propriei sale arte poetice se cade să fie urmat de confrații săi întru poezie de pretutindeni. Firește, vom savura în permanență, verbul flagelant al poetului și ne vom lăsa pururi dominați de iureșul acela tumultuos al stihurilor ce bate, ca un taifun, prin filele istoriei, alungînd miasmele și purificînd aerul. Poet al revoluției, la care nu a trebuit să adere, deoarece a socotit-o întotdeauna, cum însuși o spune, a sa, Maiakovski nu numai a cîntat-o în toate aspectele ei, mărunte sau eroice, dar a revoluționat însăși poezia revoluționară. Istoricii literari nu ostenesc, și cu bună dreptate, să observe în ce măsură poezia lui Maiakovski, continuă firul tradițional al poeziei revoluționare rusești, care de la Pușkin descinde și se continuă cu Lermontov, cu Nekrasov și cu Blok. Cînd în 1924, la împlinirea a 125 de ani de la nașterea lui Pușkin, îi închina cunoscuta sa odă *Jubiliară*, ce a putut să pară unora și altora ireverențioasă, Maiakovski spunea între altele, umbrei strălucitului său confrate și următoarele : *„E timpul să te lași de iambul graseiant — Azi penele ni-s baionete și dinți de furci scăpărătoare — luptele revoluției mai grele-s ca Poltava — și decît dragostele lui Oneghin, a noastră-i mult mai mare"* și mai departe : *„Mi-ești drag, dar viu, și nu mumie. — Te-au poleit cu sclipete de-antologie, vane. — Eu însă, cred, că-n viață, ai fost o vijelie — cumplită, Africane !"* — ceea ce, cu tot caracterul net maiakovskian, nu este mai puțin un omagiu, dar în același timp și un distinguo între spiritul vechii și noii poezii revoluționare. Altminteri, cu cîtă căldură nu va vorbi, la puțin timp după aceea și respingînd învinuirea, de cutare versuri admirabile din epistola lui Oneghin către Tatiana, însoțindu-le de o tot atît de categorică mărturisire, cînd adăuga : *„De bună seamă ne vom întoarce de o sută de ori la astfel de opere de artă și chiar în momentul cînd moartea ne va strînge lațul în jurul gîtului, le vom repeta de o mie de ori..."*

Revoluționară, prin forța lucrurilor, poezia lui Maiakovski e revoluționară atît în formă cît și în spirit. Fără a scădea cu nimic din importanța istorică a mișcărilor revoluționare, cîte au punctat secolul al XIX-lea, începînd cu aceea a decembriștilor, nu se poate totuși tăgădui că, raportate la amploarea Revoluției din Octombrie, toate acele explozii intermitente și mai ales felul cum se reflectă în conștiința artistică a poeților contemporani cu ele, amintesc, cu toată referența, de versul lucrețian după care e cu totul plăcut să privești un naufragiu de pe țărmul mării. Intre spectator și actor, distanța e imensă cu toate că rampa ce-i desparte e așa de aproape, iar Maiakovski scrie despre revoluție și o exaltă cu optica actorului, a soldatului din prima linie și nu cu aceea a spectatorului sau a soldatului din rezervă și cu atît mai puțin cu optica sedentarului oploșit în dosul frontului. *„Vers și revoluție s-au cam asociat în capul meu"* notează poetul în autobiografia sa, referindu-se la ecourile sîngerosului antract din 1905, pe vremea adolescenței lui georgiene și diagnosticul acesta stăruie și se amplifică în toate etapele vieții și creației sale poetice. *„Războiul e ignobil, iar spatele frontului și mai și"* notează altundeva și dacă, situat la avantgarda futuriștilor, în 1914, cînd se deslănțuie primul măcel mondial, va înfășura în mătăsuri oroarea și va născoci *„minunate basme"* despre luminile de bengal ale reflectoarelor (*ar putea, oare, moartea să alunece cu atîta grație pe parchetul cerului ?"*), odată însă cu orbitoarea explozie a Revoluției din Octombrie, care va avea să stingă focurile de pe front și să mute războiul înăuntrul granițelor, lupta pentru pace și demascarea tentativelor de a reaprinde conflagrația devenea un imperativ categoric. Și poemul, prin care, în 1924, strîngea rîndurile proletarilor, îndemnîndu-i să înnăbușe războiul în față, răsună și astăzi, după trei decenii și mai bine, ca un adevărat cîntec de goarnă, iar viziunile apocaliptice pe care versul său, fulgurant de la natură, le fulgeră dealungul poemului sînt ale unui profil de o extraordinară luciditate : *„Exact la cinci, fără de mecanici, fără de piloți, se ridică — trei sute de monștri de aluminium* etc., etc." și raportul de o rară precizie științifică se continuă în toate detaliile, într-o succesiune de stihuri și imagini, al cărei secret singur talentul kinestetic al lui Maiakovski îl cunoaște, de la prima notă pînă la epitaful celeia din urmă : *„espoldat, operat, spălat, măturat — orașul e asemenea unui timbru șters — pe un pachet destrămat, denumit Univers"*. Și cum sîntem cu douăzeci de ani înainte de Hiroșima și de Nagasaki, iată, la capătul dezastruosului bilanț al celor treizeci de milioane de victime și implacabilul avertisment : *„Dar chiar și iadul ăsta va fi o jucărie— pe lîngă cel ce-acuma din nou se pregătește"*. Insă poezia revoluționară a lui Maiakovski e cu mult mai proteică. Ea se aplică cu aceeași vervă, fie în marile poeme de compoziție, precum — *E bine,* (Poemul lui Octombrie), *Lenin, În gura mare* și altele, în care pamfletul și oda își trimit reflexele și se completează — ca două faruri alternante — într-o desăvîrșită cumpănire, fie în șarjele literare, cu care-și satirizează confrații, fie în mesajele către poeții proletari, fie în polemica cu inspectorul financiar, care-i nesocotește munca de poet și-l impune ca pe-un speculant oarecare, ceea ce-i sugerează una din cele mai plastice definiții a poeziei (*„Extragere de radium e poezia — Un an trudești la gramul de metal — Pentr-un cuvînt, scoți tonele cu mia — de minereu verbal"*), fie în evocarea palatelor din Livadia, unde, în sălile-n care altădată Romanovii jucau biliard, țăranii ascultă poezie și-și dau părerea despre rime, fie în paginile în proză și versuri despre America și despre „poezia" dolarului, fie în piesele sale de teatru, în care fantazia lui îndrăcită jupoaie de viu birocratismul sau judecă politica internațională cu libertăți de imaginație și de expresie ca un alt Aristofan al timpurilor moderne.

Toată această poezie de înaltă tensiune lirică, de continuă exuberanță satirică și de neastîmpărată efervescență ritmică, ce face impresia unei energii naturale ce-și caută albia, nu este totuși, cum spuneam, mai puțin și opera unui prea lucid meșteșugar, stăpîn pe toate tainele și conștient de toate virtuțile instrumentului său, așa cum căderile de apă ce se transmută în energie electrică n-o fac decît la capătul unor procese, îndelungi și cu chibzuială dirijate. Mi-ar plăcea să mă opresc la fiecare din paragrafele excelentului opuscul în proză, intitulat *Cum se fac versurile ?* (1926), adevărată, artă poetică, saturată de idei și de experiență, în care Maiakovski abordă, cu justețe și cu eleganță, atîtea delicate probleme de literatură. Insă materia e prea bogată, și de-aceea mă voi mulțumi cu două-trei titluri. Poet militant, prin excelență, nimeni nu e mai convins de dificultățile și de riscurile poeziei programatice, ca însuși Maiakovski. O spune în autobiografia, de care am amintit, cînd vorbește de poemul consacrat lui Lenin, în 1924, și de teama ce avusese că ar fi putut să cadă într-o simplă poveste politică ; o spune, de astădată, într-o formă cu deosebire spirituală : *„După părerea mea,* zice Maiakovski, *versurile „O ce singur sunt acum pe stradă" (din Lermontov) sînt agitatorice, întrucît cheamă fetele să se plimbe cu poeții. Să te plimbi singur e plictisitor. Hei, de-am scrie un vers tot atît de puternic, chemînd oamenii să se unească în cooperative"*. Despre chinurile infinite, cu care și-a făurit versurile, a vorbit pe larg și-n imagini somptuoase, cum am văzut, și-n poemul-memoriu adresat inspectorului financiar. Amăgelile tantalice, ale rimei care se ascunde, la fel cu focurile jucăușe de pe comori, retușările finale, plivirile, *„dureroasele rebuturi"*, cum le numea Edgar Poe în comentariul la geneza *Corbului,* muncile facerii pe care poetul și nu muza le suportă, iată tot atîtea obsesii ale poetului profesionist, pe care nimeni nu le-ar fi bănuit. Poezia e o servitute consimțită și de aceea găsesc minunat sfatul lui Maiakovski, pe care l-aș dori, pentru eficacitatea lui, gravat pe frontonul tuturor cenaclurilor literare : *„Trebuie să pui mîna pe condei numai atunci cînd n-ai alt mijloc de a vorbi decît versul"*.

Favoarea de care poezia lui Maiakovski se bucură în rîndurile tălmăcitorilor noștri, a căror falangă împlinește o operă nu numai utilă, dar și din cele mai dificile și care ar binemerita atenția unei teze universitare, mi se pare un exemplu din cele mai generoase pentru tinerii noștri poeți. Nu ca să-l imite, așa cum nu trebuiesc imitați nici Eminescu, nici Coșbuc, nici Arghezi, dar ca să învețe de la el și dragostea de poezie și sensurile ei.

Vitrinele Rosta

MUȘTELE OPOZIȚIEI LA CONGRESUL SOVIETELOR

Intîi discutau cu-nfocare :
Of,
și ah
și vai,
Nu e prea rea puterea sovietică oare?!
Dar, la plăcinte,
Primele ele-au sărit înainte
Și de pe coarnele boului s-au pus
pe strigat :
„Și noi am arat !"

MUZEUL CE URMEAZA SA SE DESCHIDA

— Exponate —

Priviți, cel din urmă burjui de pe glob.
(Rugăm nu-l atingeți — și-așa-i „atins"
— zob)
Un colț ocupat de Denikin e încă.
Dincoa' sabotorul ce n-a mers
la muncă
Și-l tot aștepta pe Denikin flămînzind
în zadar.

Dintr-a Națiunilor Ligă — relicvele doar:
Mustățile lui Sir Lloyd George
preschimbate în perie,
Bocancii lui Kolceak făcuți în retrageri
puzderie.

★

Arma Antantei — bani fără număr.
A albgardistului — minciuna sfruntată
Și-a menșevicului — cuțitul în spate.
„Pravda",
ochii în patru,
arma la umăr —
iată
dreptele arme cu care-i vom bate !

CITIȚI O POVESTE DESPRE-O CAMILA PENTRU UZBECI ȘI CHIRCHIZI, FOARTE UTILA

Tîrne de pepeni cărase
Biata cămilă-n spinare.
Seara s-a dus la culcare,
Să-și odihnească truditele oase.
Parcă mai rău cocoșată,
Frîntă de-atîta corvoadă
Ea ațipi de îndată,
Sub un copac, în ogradă.
Hanul pe-acolo-a trecut
Și văzînd totul de-a gata :
„Haideți, nu-i timp de pierdut,
Să-ncalec pe cocoșata".
Hop și cadiul apoi și, saitoc ! —
Două'j' de puduri aveau la un loc.
Mulla venind socoti :
La o-adică
Chiar și cu mine povara-i prea mică.
Trîntorii busna dădeau cu toptanul,
Pînă la cer se-nălțase mormanul.
(Insă cămilei împovărate
I-a fost de-ajuns o scuturătură :
Trîntorii ce se suiseră-n spate

Ca niște putrede dude căzură.
Și peste mulla, și hani, și cadii
Nepăsătoare trecu, fără milă.
Om muncitor, de vrei liber să fii
Pildă ia și tu de la cămilă !

★

Vranghel e-un „von"
Cu Vranghel în Don !
Vranghel — fiară
Vranghel piară!

MOTIV VECHI

Dusu-s-a-n Rusia, nu un brav negustor
Ci pan-mareșalul — viteaz luptător.
Spera ca pe roșii rapid să-i sugrume.
Cu mari cuceriri să uimească o lume!
Să-l miluie, Anglia a și dat năvală :
cu tancuri,
cu oameni,
cu aur — o poală.
Iar el
iată-n Kiev
golește stacanul,
ucide,
și jefuie,
și silue panul.
Ieșindu-i ostașul roșu-nainte,
Să-l strîngă în brațe — i-a dat lui
prin minte.
Dar vai, curtezanul avu doar ponoase:
Noroc că nădragii pe el și-i luase.

ISTORIE DESPRE COVRIGI ȘI-O BABA CARE DE SOARTA REPUBLICII HABAR NU ARE.

Da, istorisirea mea
O luai din viață.
O băbuță se ducea
Cu covrigi la piață.
Da-mprejur, la cîțiva pași
Muzici, larmă, gloată :
Către front plecau ostași,
Pe vrăjmași să-i bată.
Unul să mănînce vrînd
Doi covrigi îi cere :
„Dă-mi mătușă, sînt flămînd,
Nu mai am putere.
Gura dacă n-o mînca
Vlagă nu-i în brațe.
Panii-atunci Republica
Iute-au s-o înhațe".
Baba-ngaimă : „Fugi de-aci !"
Nici nu vrea s-audă...
„Ce i-oi fi Republicii,
Mamă, tată, rudă ? !"
Și ostașii-apoi s-au dus
Slabi, cu fața suptă.
Panii însă i-au răpus
Chiar în prima luptă.
Țara jefuind hain,
Crunt ca un harapnic,
Panu-astfel ajunse și-n
Tîrgul babei grabnic.
Buzna dînd, ca un netot,
Praf făcu taraba.
Cu covrigii ei cu tot
Dusă-a fost și baba.
Piața goală azi în schimb
Vezi-o și socoate :
Trebui' să hrănești la timp
Roșiile-armate.
Dă-le pîine la eroi,
Să nu-ți ia casapul,
Nemilosul pan, apoi,
C-un colțuc și capul.

In romînește de Niculae STOIAN

lenit

Neplăcutele lui aventuri se ţineau lanţ, continuau încet dar cu perseverenţă — erau de neînlăturat... Ţinînd minte, încă de pe vremea aratului de primăvară, că bărbaţii dormeau în colibă iar femeile afară şi de somnoros ce era, fără să-şi dea seama că în cele două luni cît trecuseră se mai putuse schimba cîte ceva, — Ştiukar se strecură încetişor în patru labe în colibă, se descălţă şi se culcă la margine. Adormi numaidecît, moleşit de căldură, cum stăteau oamenii acolo claie peste grămadă; peste puţin se trezi iarăşi din somn, simţind că se înăbuşe. Bîjbîi şi descoperind că peste pieptul lui, curmeziş se afla piciorul gol al altcuiva, se gîndi cu cea mai mare ciudă: „Da' urît mai doarme, scîrbosul ăsta! Ridică piciorul, parcă-i gata să sară pe cal".

Mare îi fu însă groaza, cînd, voind să dea jos de pe el această povară vie constată pe neaşteptate, că nu era de loc un picior de bărbat, ci braţul dezgolit al Kupriianovnei, iar alături de obrazul lui simţi răsuflarea ei, răsuflare de femeie voinică. In colibă nu dormeau decît femeile!

Zguduit, asudat de emoţie, Ştiukar rămase cîteva clipe nemişcat; pe urmă îşi înşfăcă încălţările şi spăşit ca un motan, se tîrî cătinel afară din colibă, fugi şchiopătînd la brecul său. Niciodată nu-şi înhămase armăsarii cu o atît de nemaipomenită sprinteneală! Indemnîndu-i fără milă cu biciul îi făcu să se avînte numaidecît la trap grăbit şi se tot uita mereu îndărăt spre coliba ce se contura, sinistră, pe fondul cerului din zori de zi.

„Ce bine că m-am trezit taman la timp! Dar dacă aş fi întîrziat şi m-ar fi zărit muierile că dorm lîngă Kupriianovna, şi că ea, fire-ar afurisită mă strînge la piept cu laba? Fereşte-mă, prea sfîntă Născătoare şi miluieşte-mă pe mine! Mă făceam de rîsul lumii, de rîs rămîneam pînă-n ziua morţii, ba chiar şi după aceea!"

Venea iute, ca totdeauna vara, faptul de zi. Coliba pierise din ochii lui Ştiukar. După ce trecu colnicul, avu parte de o nouă zguduire sufletească: uitîndu-se întîmplător la picioarele sale, descoperi că pe dreptul purta un cipic femeiesc aproape nou, şi cusut cu o funduliţă cochetă de piele, în vîrf. După dimensiuni, cipicul nu putea să fie decît al Kupriianovnei...

Ingheţat de groază, Ştiukar se rugă deznădăjduit celui de sus: „Doamne milostive, pentru ce mă pedepseşti tu pe mine într-acest chip? Care va să zică eu prin întuneric am încurcat încălţările. Dar cum am să mă înfăţişez babei mele? Intr-un picior cu botina mea, în celălalt cu cipic de muiere, — iată ce problemă de nerezolvat..."

Dar problema se vădi rezolvabilă: Ştiukar întoarse brusc armăsarii pe drumul spre cătun, hotărînd în sinea lui pe bună dreptate că oricum tot imposibil îi era să se prezinte în staniţă: nici desculţ nu se putea, nici cu încălţări de două soiuri. „Ducă-se naibei de hotarnic. S-o face treaba şi fără el! Puterea Sovietelor, pretutindeni; colhozurile, peste tot şi parcă-i cine ştie ce deosebire, dacă ciupeşte unul puţină fîneaţă de la altul?" — chibzuia el, mîhnit, în drum spre Gremeacii Log.

La vreo doi kilometri de cătun, într-un loc unde se-apropie mult de drum o rîpă cu malurile foarte povîrnite, luă încă o hotărîre, anume una mai puţin îndrăzneaţă: se descălţă, se uită hoţeşte în jur şi zvîrli încălţările de vale, zicînd în şoaptă în urma lor: „Că doar n-o să mă las s-ajung la aman din vina voastră, firea-ţi să fiţi!"

Plin de voioşie, bucuros că a scăpat ca prin minune de probele acelea care-l dădeau de gol, Ştiukar chiar zîmbi închipuindu-şi ce uimită va fi Kupriianovna, dimineaţă în clipa cînd va constata misterioasa dispariţie a unuia din cipicii ei.

Se înveselise însă prea de vreme: alte două lovituri îl aşteptau răzbunătoare acasă, — cele din urmă, cele mai cumplite, cele mai zdrobitoare lovituri...

Incă de pe cînd se apropia de ograda lui, zărise înlăuntru un pîlc de femei agitîndu-se şi grămădindu-se. „N-o fi dat ortul popii cumva bătrîna mea?" — se gîndi Ştiukar cu îngrijorare. Dar cînd, după ce-şi croi pe tăcute drum printre femeile care zîmbeau fără să se poată şti de ce, intră în bucătărie şi-şi roti în jur privirea grăbită, — i se muiară picioarele; îşi făcu semnul crucii şi abia izbuti să slomnească în şoaptă: „Ce-o mai fi şi asta?"

Baba lui, plînsă la faţă legăna în braţe un copilaş înfofolit în cîrpe, iar pruncul plîngea cu sughiţuri, de se omora.

— Adică, ce caz e ăsta? — şopti Ştiukar răscolit pînă-n adîncuri, dar cu glas de astă dată ceva mai desluşit.

Cu ochii umflaţi de plîns şi scînteietori de mînie, bătrîna strigă:

— Ne-au lepădat oamenii în prag copilul tău, iacă ce-i! Cărturar afurisit! Ia de citeşte colea hîrtiuţa aceea de pe masă!

Lui Ştiukar i se făcu negru şi tot mai negru înaintea ochilor; totuşi, cu chiu cu vai, citi cele cîteva cuvinte mîzgălite pe o filă de hîrtie de împachetat:

„Fiindcă matale, moşulică eşti tatăl acestui copilaş, tot matale să-l hrăneşti şi să-l creşti".

. . . . . .

Spre seară, Ştiukar, răguşit cu desăvîrşire de emoţie şi de ţipăt, aproape că izbutise s-o convingă pe bătrînă că n-avea nici în clin nici în mînecă cu naşterea copilului, dar tocmai în clipa aceea, un băieţaş de opt ani, feciorul lui Liubuşkin, se ivi în pragul bucătăriei şi rosti smiorcăind:

— Moşule, eram azi la păscut cu oile şi te-am văzut pe matale, cum ţi-au scăpat ghetele în rîpă. Le-am găsit, ţi le-am adus înapoi. Ia-le de ici — şi-i întinse lui Ştiukar fatala pereche de încălţăminte.

Cele ce urmară se ascund în negura necunoscutului, cum spunea pe vremuri cizmarul Lokateev, prieten la cataramă cu Ştiukar. Se ştie doar atît că moş Ştiukar a umblat timp de o săptămînă legat la falcă şi cu un ochi închis că i se umflase, iar cînd cineva, fără să-şi stăpînească zîmbetul îl întreba de ce era legat la falcă, el întorcînd capul în altă parte, spunea că-l doare măseaua, singura-singurica măsea ce-i mai rămăsese în gură, dar atît de rău îl durea că nici de vorbit nu-i mai era cu putinţă să vorbească...

In romîneşte de A. IVANOVSCHI şi A. LAMBRINO.

Demostene BOTEZ

Frate-al meu mai mare

Impărtăştiaţi în lumea asta mare,
Eram demult ca fraţi fără-a ne şti,
Prin bezna minelor sau pe ogoare.
Trudeam întreaga viaţă, zi cu zi.

Cînd în Urali tu coborai în mină,
Eu coboram aici la Petroşani,
Cu-acelaşi dor de soare şi lumină
Purtat în noi ca pe un vis, prin ani.

Cînd tu băteai în zidul de cărbune
Mai răsuna şi-n galeria mea
De parcă tu ai fi-nceput a spune
Precum închişii-n temniţă, ceva.

Cînd tu arai acolo cu doi boi
In primăvară sfoara ta de glie,
Aici, pe dealuri, asudam şi noi,
Vrăjiţi de-acelaşi cînt de ciocîrlie.

Din Petersburgul nordic, mai tîrziu,
Bătăi de tun şi-aici au răzbătut,
Şi n-au tunat acolo în pustiu
Şi parcă şi aici ar fi bătut.

Te-am regăsit pe urmă în tranşee,
Cu ochii mari de veghe pe cătare,
Sub gloanţe şuierînd lungi
curcubee, —
Pe tine-alături, frate-al meu
mai mare.

1958.

Violeta ZAMFIRESCU

Sub luceafărul stepei

Am ieşit ca lupoaica la drum să sfîşii pămîntul,
Să cer bogătanilor socoteală,
De ce stau ascunşi fagurii mierii?
Poate s-alinte cuvîntul?
Pot cînta salbele mîngîierii?
Nicăieri
Eu nu le-am aflat.
Şi am fost cea mai frumoasă fată din sat.
M-au dorit toţi,
Ca pe un măr domnesc din care tot muşti
pînă te saturi, pînă-l arunci.

Fiecare m-ar fi cules
Ca pe o răsură din lunci.
Pe omul meu nu-l ştiu
Decît mîngîind pîntecul unui ulcior cu rachiu.
Pruncul mi s-a născut atît de bătrîn
Că i-a înzăpezit minuţa pe sîn.
Nici fumul
Nu mai înalţa ruga spre dumnezeu
Din izba mea unde n-am mai copt pîine.
Şi am ieşit ca lupoaica să-ţi retez drumul,
viaţă de ciine!
Zeci de verste,
Sute de verste
Flămînde,
Ceţoase.
Printr-o Rusie cu seceta-n oase.
Unde stau ascunşi fagurii mierii?
La capăt de vară,
Cînd încercam să-mi alin cu patlagini
carnea tălpilor ruptă,
Am auzit vaer de luptă.
Am alergat prin stepă,
Cu toată setea de dăruire,
Nu ştiu cînd o ceaţă ciudată
mi-a cuprins trupul subţire,
Am căzut cu faţa-n nămol, sub luceafărul serii.
Cînd m-am trezit,
Cincizeci de bărbaţi, neraşi, arşi de soare,
Mă priveau mohoriţi.
Imi tremurau umerii subţiri,
Dar am zîmbit aruncîndu-mi capul pe spate.
Am venit să vă fierb bucate,
Să vă leg rănile.
Ei au întors privirile în altă parte.
Mirosea stepa a moarte,
Zdrenţele lor a praf de puşcă,
Părul a scrum.
Sub orizont obuzele îşi înfigeau colţii în drum.
Unde e apa?
Tăceau.
Unde e ceaiul?
Tăceau.
Unde-i secara?
Tăceau.
Cincizeci de bărbaţi, neraşi, mohoriţi,
arşi de soare,
Tăceau ascultînd cum urla o hienă de tun.
Şi curăţau armele,
Şi aprindeau ierburi uscate în loc de tutun.
Am plecat prin urgie după bucate.
O verstă? Cinci? O mie?
Cînd m-am întors, am scobit groapă în pămînt,
Am aprins focul,
Le-am făcut fiertură.
Şi am întors privirile în altă parte,
Cînd cincizeci de bărbaţi, mohoriţi,
neraşi, arşi de soare,
Duceau flămînzi cana la gură.
Mirosea stepa a moarte,
Părul a scrum,
Zdrenţele a praf de puşcă.
Eşti ostenită, fetiţo? Treci şi te culcă.
Aspru a sunat glasul, poruncitor.
M-am adunat lîngă armele lor.
Sub luceafărul stepei.
Ii auzeam cum duceau cana la gură,
cana fierbinte,
Mai rar, tot mai rar...
Am visat
Cum din bălăriile stepei îmi apar,
Pruncul bătrîn,
Omul meu beat,
Arătîndu-mi fagurii mierii.
Spuneam că i-or fi aflat undeva
Intr-o izbă cuibărită în inima mea.
Am deschis ochii în noapte.
Şi-am auzit un cor şoptit
de voci aspre şi grele
Iscate parcă din visele mele.
Şi am simţit mîna stîngace a nu ştiu cui,
Punîndu-mi pe umeri încet haina lui peticită.
Cîntaţi mai încet băieţi, mai şoptit.
Fata noastră doarme, e ostenită.

Neculai TĂUTU

Acarul

De pe locomotivă prin fum şi prin scînteie,
Prin licăr de fanare, prin colb de antracit,
— De parcă coborîse din cer Calea Lacteie —
In gara asta Ilici o clipă ne-a vorbit.

A fulgerat în noapte... Departe semafoare
Vesteau că-i drumul liber şi pentru noi în viaţă..
Deşi în grabă trenul s-a mistuit în zare,
Noi mai zăream lumina-i cum pîlpîia prin ceaţă.

Apoi ne-ajunse vestea de lacrimă şi moarte
Că Ilici nu mai este... Dar n-am crezut vreodată.
Sus, pe locomotivă îl văd cum mai departe
Colindă părinteşte în omenirea toată!

Şi trece iar cu trenul chiar pe la noi, prin gară,
Cald îl salut, cu steagu-mi... Ca vorbele-i îmi pare
Că urcă sateliţii, spre cer se desfăşoară,
Să ne aprindă Ilici spre miine-semafoare!"

Al. ANDRIŢOIU

Prolog la o călătorie

Cu cît intram în stepe, parcă intram în vreme,
Călătoream prin vreme, ferice şi uimit.
Alţi oameni, altă limbă, alt steag şi alte steme
însă aceleaşi vise şi ţel, am întîlnit
şi-aceleaşi inimi pline de sens şi frumuseţe
şi-aceleaşi mîini de aur care iscau comori
şi-aceeaşi tinereţe fără de bătrîneţe,
în care clipa-i clapă şi orele-s viori.

Sînt plin de cărţi. Prin mine a galopat Mazeppa,
cu sabia sticloasă Suvorov a trecut.
Aud cum Stenka Razin înflăcărează stepa
şi cum Bogdan Hmelniţki se-nfurie, temut.
Plin de istorii, omul pe toate le adună,
din litere şi semne el soarbe cronici mari —
dar peste toate trece feerica furtună
a steagurilor roşii în mîini de proletari.
Ea-naureşte toată istoria, sufiindu-i
şi pulberea uitării şi tristele cocleli.
Ah, duh al lui Octombre, ce luminos mă bîntui
şi cum ucizi în mine şi chinuri şi-ndoieli.
Nu am să caut urma ce o lăsară sciţii,
nici urma de copite ce Gingis o lăsa.
Văd dîrele de cară ducînd pe-atunci muniţii
şi pîini şi manifeste, în lut şi-n carnea mea.
Văd steagurile-aprinse foşnind frumos în aer
(cu inima lui Danco să le asemuieşti!),
văd steaua lui Octombre, cel mai de preţ juvaer
pe steagurile-aprinse şi-n şepcile ruseşti.
Aud, aud, cum bate mînia Aurorii,
cum fluieră-n şrapnele văzduhul ca-n oboi, —
Jur-împrejur lumină. Jur-împrejur victorii,
iar soarele-şi aşterne tot aurul pe noi.

Imaginea se frînge. Se pierde contigentul,
se-ndepărtează-n zare şi ultimul pluton...
Peste trecut se-naltă, incandescent, prezentul
şi omul sovietic, drept nou amfitrion.
Cu pîine şi cu sare, ca-n datina bătrînă,
cu ceai şi cu armonici, cu votcă şi cu flori,
cu zîmbet şi urare, cu strîngere de mînă,
cu dulciuri şi cu cîntec, cu danţuri şi viori.
Iar stepa se întinde, mimează infinitul,
imită nemurirea, cu mersu-i nesfîrşit.
Prietenia noastră nu-şi va găsi sfîrşitul,
prietenia noastră-i ea însăşi infinit.

Vladimir CIOCOV *)

Imi amintesc

Imi amintesc şi azi de blonda fată
Senină cum e bolta de nouri ne-ntinată,
Cu inima de şoim ce nu cunoaşte teamă,
Nespus de simplă cum e glia-mamă;
De fata ce bătuse cale lungă,
Intr-o amiază pîn' la noi s-ajungă,
S-adune rodul sfintelor ei lupte
Din care omul liber să se-nfrupte.
O dalbă zi-i dădu la noi bineţe.
Ieşea livada-n calea ei cu poame,
Iar soarele se zbenguia-n fineţe.
Spre Sud pluteau în ceruri berze-scame.
Era cîmpia toată un fior
Şi pasărea se îmbăta de-atît cîntat
Iar drumurile-n praf albind uşor,
Grăbeau ca riuri lucii către sat.
Da, parc-o văd şi-acuma cum coboară
Din tancul uriaş în ulicioară,
Intr-o tunică simplă, soldăţească,
De viitor prinzînd să ne vorbească —
Mari ancore zvîrlind spre el nu seci cuvinte:
Mereu 'nainte! Numai înainte!
Nesfărîmat duşmanul n-o să scape!
Victoria aproape e! Aproape!
Cu inima pulsînd parcă-n priviri,
Cu toată floarea cîmpului-troiene,
Intîmpinarăm Roşiile-oştiri
Şi fata cea cu stropi de cer sub gene.
Cu vorba aceea caldă-a fetei ruse
Iubirea însăşi prin cătun se abătuse.
Iar cînd plecară, mîinile — vii cetini
Se-nvolburau ca de un aprig vînt,
Vrînd parcă să se smulgă din pămînt
Şi să-i urmeze pe-ai lor buni prieteni.
Un nor de praf suind de pe drumeag
Mai pîlpîi-n văzduh precum un steag
Şi fata se pierdu apoi în zare,
Pe urmele cumplit răniţei fiare...
Imi amintesc şi-acum de blonda fată,
Senină cum e bolta de nouri ne-ntinată,
Ce doar odată-mi răsări 'nainte
Dar ca o floare-mi stăruie în minte,
Imprăştiind miresme dragi de vis.
Cum o chema pe fată — nici astăzi nu se ştie,
Dar după fapta-i mîndră ca soarele-n tărie,
Eu Filca lui Octombrie i-am zis.

(poet sîrb din R.P.R.)

In romîneşte de Anton A. ILIESCU

DIN TRE SUTE DE CATARGE

Magdalena Macedonski : **Mai mult decît promisiuni, deşi în fiecare dintre cele cinci poezii se mai simte nevoia unei trăsături de condei. Nu este vorba despre etern valabilul „se poate şi mai bine", ci de îmbunătăţiri reclamate chiar de nivelul atins în unele pasaje. Mai realizată ni s-a părut** Lumini în sat, **şi am reţine-o dacă ultimele strofe n-ar fi prea matematic gîndite. Te rugăm să ne mai trimiţi. Şi, aşa cum singură d-ta ai remarcat, numele ce-l porţi te obligă mult. Şi încă mult.**

Mitiţă Cheptănaru : **Oraşul nostru are versuri reuşite, dar leit-motivul, în care se include ideea de bază, nu este prea fericit. Înţelegem intenţiile d-tale cînd exclami „oraşul nostru este un bulgăr de sudoare", dar imaginea este improprie şi ca sens şi ca rezonanţă. Dacă refaci poezia, încearcă să o fundamentezi pe o idee mai profundă.**

Delia Zefir : **Tonul poeziilor este minor, în ciuda bunelor intenţii. Contemplările lipsite de meditaţii profunde şi originale rămîn întotdeauna la nivelul albumelor. Încearcă să depăşeşti acest stadiu.**

N. Cişman : **Dacă am înţeles greşit, cu atît mai bine pentru viitorul poeziilor d-tale. Voiam, însă, să-ţi insuflăm mai mult curaj. Poeziile trimise în ultimul timp sînt din ce în ce mai aproape de publicare. Eşti pe drumul cel bun.**

Georgeta Loch : **Ne-au bucurat aprecierile d-tale. Ne vom strădui să corespundem speranţelor pe care cititorii şi le-au investit în revista noastră. Publicăm, desigur, şi impresii din călătorii, după cum ai văzut. Notele despre Roma sînt interesante, deşi cu prea puţine referinţe noi, rezultate din observaţia personală. Vom căuta să utilizăm ceva din ele. Poezia este simţită, dar n-a găsit decît formal calea versului. Ca atîtea alte adevăruri arhicunoscute spuse în aceste pagini, vom aminti că un sentiment, oricît de puternic, nu se poate transforma de la sine în poezie. Te rugăm să ne mai trimiţi.**

E. Simionescu : **Poeziile d-tale au primit pe bună dreptate aprecierea pozitivă a lui Al. Vlahuţă, deoarece sînt pline de prospeţime. Te-am ruga să ne trimiţi, însă, versuri mai noi. Amintirile despre debutul d-tale şi ajutorul dat de Al. Vlahuţă sînt interesante, dar ne-am permite să observăm că nu aduc nimic nou în legătură cu activitatea poetului şi îndrumătorului al cărui centenar l-am sărbătorit de curînd. Revăzut, în spiritul unei contribuţii de istorie literară, ar putea intra în discuţie.**

Nicolae Stoe : **Fragmentul din poemul despre 1907 are vigoare şi aşteptăm să ne trimiţi întregul poem. Reţinem, deocamdată,** Belşug.

D. Manolache Surăianu : **Ultimele versuri trimise sînt în vădit progres. Încă un efort...**

Ilarie Hinoveanu : **Am reţinut** Miinile soarelui, **dar te rugăm să ne mai trimiţi, pentru a ne putea forma o opinie mai în cunoştinţă de cauză.**

Octavian Georgescu : **Versul pare format, deşi i-am dori mai multă profunzime. Inclinaţia spre pastel nu trebuie să fie neglijată, dar rămînînd doar la descriere, săräceşti propria d-tale vocaţie. Reţinem** Flori de metal.

Georgeta Lantici : **Poemul într-un vers nu este un gen literar, ci o formă care poartă amprenta celui care a întrebuinţat-o pentru prima oară, consumînd-o, dealtfel, în cea mai mare parte. D-ta ai credinţa că scrii versuri libere, deşi de fapt nu sînt, — dar aceasta nu este de prima importanţă. Încearcă să-ţi transcrii cît mai fidel mai expresiv ideile poetice, fără prea multe consideraţii teoretice, deocamdată. Bineînţeles că trebuie să continui.**

Aurel Trăistaru : Balada **are prea multe consideraţii secundare, şi „povestea" promisă în primele versuri nu se arată pînă la sfîrşit. Emoţia există, dar prea firavă pentru a se comunica. Ar fi bine să te fereşti de serii de rime în genul „prohodiră — zguduiră — scrijeliră", etc.**

H. C.-Ploeşti : **Versurile despre primăvară, iarnă, etc., sînt atrăgătoare, dar comunică prea puţin cititorului. In Bărăganuri, sau poezia adresată lui Walt Whitman foloseşti, în schimb, prea multe retorisme. Poate că o îmbinare a procedeelor ar da rezultate mai fericite.**

Mihai Olos : **Un singur catren este, totuşi, cam puţin...**

D. Toma : **S-ar putea să ai unele însuşiri, dar nu strică să lichidezi mai întîi problemele gramaticii curente. „In cartea vremi (sic!) un rînd la (sic!) scris cu sînge" nu face figură frumoasă într-o poezie. Multă, multă muncă.**

Ion Butnaru : **Intregul ciclu este demn de atenţie. Versurile respiră energie şi sînt efectiv contemporane. Ne permitem, totuşi, să-ţi atragem atenţia asupra utilizării excesive de sonorităţi, termeni căutaţi şi cam bombastici. Astfel, zenitul este... „patetic de rumen"; lumina este... „trudită-n combustii fecunde"; etc. Iată o strofă :**

Un muced sediment de amăgiri meschine
Coagulat într-o tristeţe letargică şi acră
Sub fluxul teluric al furtunilor veacului
Cărora nu puteam să le discern esenţa...

Prea multă aglomerare şi, la urma urmei, prea puţine idei. Părăsind bombasticismul nu vei avea decît de cîştigat, deoarece în multe locuri se vede că ai ceva de spus. Altfel, fără să vrei, capeţi o nuanţă de auto-parodiere. Genul acesta a fost şi el odată la modă, dar a trecut, ca orice modă. Căutarea cuvîntului pentru aşa-zisa lui valoare intrinsecă este o căutare sterilă. Rămînem la convingerea că numai căutarea „cuvîntului ce exprimă adevărul" este fertilă şi, deci, recomandabilă.

Reţinem Eroism. **Mai trimite-ne.**

Ion Darie : **Incă puţin...**

Victoria Ana Tăuşan : **Speranţe sînt destule ! Pînă la primirea altor versuri, care să ni le confirme, am reţinut** Partidului.

George Cîrstoiu : **Intenţiile pot fi bune, dar şi înşelătoare, aşa cum sînt** Iluzile **d-tale, din care desprindem un fragment :**

Incercasem eu nainte să-i vorbesc de-al meu amor,
Să-i arăt iubitei mele că nu sînt ca din topor,
Că, vezi bine, ştiu ce-i lumea, o trăiesc şi o discut,
Şi speram că-n felu-acesta o să-i plac mai mult.
. . . . . .
Dar deodată ea se scoală, de mînă mă ia
Către dînsa mă atrage, îmi vorbeşte-aşa:
„Nu cumva tu fugi de mine, ah, crezi că te mint,
Sărutată azi de tine vreau ca să mă simt !"

Astfel de convorbiri, chiar imaginare, nu se divulgă nici măcar în poezie.

Ştefan Stătescu : **Ne pare bine că ai fost de acord cu observaţiile noastre.** Semnătura timpului, **în noua versiune, este într-adevăr mai logică. Deşi am fi dorit ca finalul să fie mai puternic, o reţinem. Mai trimite.**

Teodor Damaschin : **Nu ştim cu ce am meritat reproşul de „lipsă de atenţie şi bună voinţă". Răspunsul „mai trimiteţi" poate să însemne, în cel mai rău caz, dorinţa de a mai citi şi alte lucrări. Nu conţine niciun subtext, iar laconismul, după cîte ştim, n-a constituit vreodată o eroare. Versurile trimise recent sînt simple constatări rimate oarecum corect, lipsite însă de emoţia care caracterizează poezia. Un exemplu, la întîmplare:**

Iată că apare
Satul aşteptat,
Malul lui feeric
Este luminat.
etc,

Intreaga lucrare este realizată la aceastăă tensiune. Totuşi, mai trimiteţi.

V. Munteanu : **S-ar putea ca versurile d-tale să fie cîndva aşezate „în coloanele vreunui cotidian, pentru a fi răspîndite peste mări şi ţări", dar, pentru aceasta, este nevoie de multă muncă. Deocamdată eşti abia în stadiul intenţiilor.**

~

GENEZA

S-a-ntîmplat ca prin minune
Eu să scot întîiul ţipăt
Intr-un timp cînd vechea lume
Pilpîia-ntr-un ultim sclipăt.
I-am stricat prunciei ţarcul
Alt joc — lacom — vrînd să gust
Şi — m-am pomenit sub arcul
De triumf al lui August.

Primii ani. Un om pe-o stradă.
Fire albe-n păru-i are.
Poartă-n mînă —fulg— o ladă
Cu miros de închisoare.
Liber ! Zeci de curcubee
Işi deschid superbe arce.
Omul rîde... O femeie —
Duce vestea :
— Se întoarce !...

In această zi de-armindeni
Ochii-n urmă ţi-i arunci...
...Se-ntorcea. O, pretutindeni
Se-ntorcea un om — atunci.
Şi în fiecare casă
Şi pe fiecare stradă
Incleştarea — nemiloasă —
Isca zvon de baricadă.

Mi-a fost dat să văd cum piere
Tot ce-au apucat părinţii :
Alt izvor mi-a fost putere —
Alta — biblia şi sfinţii.
Mi-a fost tatăl — creatorul —
Revoluţia-n ani grei.
Ea mi-a dat Pămîntul... Zborul...
Eu sînt nou-Adam-ul ei.

CONSTANTIN NANCU

~

PARTIDULUI

Bob de cristal viaţa vreau să-mi fie.
In mii de fapte tu, Partid al meu,
Să te răsfrîngi precum un curcubeu,
Simbol al biruinţei pe tărie.

Ca-n basmele cu focul veşnic viu,
Mi-aprinde flacăra ce nu se mai răpune,
Suflarea ta de-adîncă-nţelepciune —
Acestor ani cîntarea să le-o scriu.

Zbuciumu-ntreg şi liniştile pure
Invaţă-mă cîntarea-mi să le-ncapă
Şi limpezeşte-o, ca pe-un fir de apă
Ce-şi face loc prin şisturile dure.

Mai meşteri alţii-n slovă decît mine
Ţi-au zis : neîntrecutul grădinar
Le-a altoit pe-un pom cu fruct amar
Mlădiţele nădejdii de mai bine.

Eu cum să-ţi spun ? Prea meşter versul nu mi-i
Iar de visez, nici visul nu-i al meu,
Căci am rîvnit cu-ntîiul Prometeu
Descătuşarea din robie-a lumii.

Căldura celor douăzeci de veri,
Din tot ce am mai bun, eu îţi închin,
Să-şi pîrguiască vremea rodul plin
Pentru cei mulţi, cum tu visai mai ieri.

VICTORIA ANA TĂUŞAN

~

MÎINILE SOARELUI

Sărut mîinile soarelui străvezii
Care în fiecare zi
Mîngîie fruntea cerului şi vîntului
Şi umerii zgrunţuroşi ai pămîntului.
Mîinile cu degete imense jocuri
de unde
Bat în ferestrele zărilor rotunde
Şi ridică de pe masa cîmpiei
dimineţilor clare
Piinea inimii dospită în spicele-n floare.
O leagănă aşa crescută şi caldă,
Aburii ei în poala zării se scaldă.
O dăruiesc celor ce spintecă pămîntul
Puterea lui să curgă-n sevă crudă
Şi celor ce frîng luminile oţelului
In vine de foc şi asudă.
Ei o împart bucată cu bucată
Ca fiul iubirea-ntre mamă şi tată.
Spre cer aburii—caiere curg,
Mîinile străvezii s-ascund în amurg ;
Tremurînd peste oceanul atîtor
biruinţi
Depărtărilor aprind inimi
de stele fierbinţi.

ILARIE HINOVEANU

~

TRECEA LENIN

Era tîrziul alb al nopţilor
de la Petrograd
Şi Lenin trecea
Atingînd noaptea,
Obosind vulturii şi stelele,
Trezind bătăile inimii,
Inflorînd flautele bătrîne ale vremii ;
Trecea —
Şi paşii lui sculau depărtările
Bătrîne,
Secundele, minutele, orele
Se cereau strivite ;
Trecea
Prin nopţile albe ale Petrogradului,
îi stinge luminiţa de sub pleoapă.
Dar marea ? S-ar părea că din vecie
îşi tremură în soare pînza vie,
şi totuş, clipa mică şi săracă
o biruie la urmă şi o seacă.
Dar inima ? Şi ea, nepotolita,
înfruntă anul, luna şi clipita
pînă cînd ceasul scris de minutare
o culcă ostenită sub brăzdare,
şi peste toate, elegant şi simplu,
îşi pune-n urmă semnătura timpul.
Ceva ce-nfruntă clipele şi anii :
E ce clădeşte omul cu strădanii
şi-l trece în eterna-nşiruire,
celor ce vin în urmă moştenire
şi fie că e carte sau uzină,
aprinde-n noaptea vremii o lumină,
pe care cei ce mîine o aşteaptă
o-nalţă şi mai sus, treaptă cu treaptă.

ŞTEFAN STĂTESCU

~

FLORI DE METAL

Flori de metal, ce-aţi răsărit în soare
O, nu-s în lume multe frumuseţi
Ca ale voastre turle liniare
Cu glasul chemător prin dimineţi.

Coloane mari de fum brăzdează cerul
Din gurile deschise în înalt,
Ca din vulcane împroşcînd eterul
Cu magma din străfunduri de bazalt.

O, cum v-am aşteptat în primăvară
Pe-acest pămînt bătrîn să înălţaţi
Corolele cu fruntea temerară,
Cu trunchiuri de coloşi întraripaţi.

Cu voi se-nalţă inima-mi spre soare
Şi cîntecu-i e ris de soare pur —
Flori de metal, depline în splendoare,
Flori ale păcii, de oţel şi azur.

OCTAVIAN GEORGESCU

~

EROISM

Cromatica naturii armonizată-n forme
Nu-i chiar atît de greu s-o desemnezi
Pe fondul albăstrimilor enorme
Sau pe fundalul liniştilor verzi.

Dar e, într-adevăr, un eroism
In arderile mari contemporane
Ce urcă spre limanul Comunism
Să desenezi culorile umane.

ION BUTNARU

~

Stelian Cincă : **Vorba d-tale : pune-le din nou între ciocan şi nicovală.**

Marian Rapolti : **D-ta însoţeşti schiţa cu următorul ultimatum :** „Doresc o apreciere francă, fără indulgenţă: am, sau nu talent ?". **Franc şi fără indulgenţă îţi răspundem: nu ştim. Schiţa pe care am citit-o nu are nimic revelator. Poate, însă, ca din alte încercări să ne putem da mai bine seama. Deci, mai trimite, convins fiind că talentul, dacă-l ai, se va manifesta cît de curînd.**

Octavian Vana : **Se cuvine a continua cu versuri cel puţin de nivelul celor pe care ţi le-am publicat la această rubrica. Cele două poezii trimise poartă, însă, pecetea grabei. Te rugăm să reflectezi mai profund, şi să ne mai trimiţi.**

C. Slavic : **Ca mai sus.**

Viorica Mureşan : **Fiecare cuvînt se cere cîntărit, pentru ca imaginea poetică, oricît de îndrăzneaţă, să fie acceptată de cititor. Cînd spui „vreau să ancorez adînc în popor, ca pîinea, ca vinul", forţezi expresia, denaturînd-o. Greu se poate concepe o pîine ancorată ! Sau versul : „Să sui prin vînt şi soare, clocot şi tumult". A sui prin clocot este impropriu, şi chiar altfel, tot ar fi beţie de cuvinte. Aşteptăm altceva.**

Constantin Nancu : **Ni s-a părut mai realizată** Geneza, **pe care o şi publicăm. Noi reia, fără să-i adaoge nimic, o formulă mult utilizată. Mai trimite-ne.**

N. Bart : **Totuşi, într-o schiţă trebuie să se întîmple ceva ! Prea ai lăsat faptele pe din afară, poate din dorinţa de a te limita la două pagini. Preferăm, însă, o lucrare mai lungă, dar mai explicită.**

Marin Ancuţescu, Craiova; **Ovidiu Bib.,** Bacău; **Ioan Apetroaie,** Tîrgu Neamţ **(aşteptăm şi de la membrii cenaclului); Dumitru Grigoraş,** Iaşi; **Petru Balmuş,** Vaslui; **Mugur Pădure,** Cluj; **Ioan Tuţuianu,** Ciorani-Ploeşti; **A. Macovei,** Cîmpulung-Muscel; **I. Albeşteanu,** Vaslui; **Ana Oltescu; Iulia Chidiţescu,** Bucureşti; **Ştefan Ibănescu,** Ploeşti; **Ion Purdelea,** Zeletin; **Pavel Lungu,** Anina; **Constantin Lungoci,** Focşani; **Gheorghe Cazan,** Bucureşti; **P. Argintaru,** Roman; **Marin St. Sorescu,** Iaşi; **Marius Săvescu,** Horezu; **N. Manole,** Buzău; **Gh. Vulevanu,** Tîrnăveni; **Gelu Drăgan,** Petrila; **Petrică M. Vlad,** Oltenita; **Grigore Pruteanu,** Bucureşti; **P. Fiolini,** Cluj; **Dragomirescu-Argeş,** Curtea de Argeş; **Traian Raicu,** Bucureşti; **A. Toride,** Curtea de Argeş; **Dumitru Boieriu,** Turda; **Gh. Andrei,** Bucureşti; **Mihai Horga,** Sepreuş-Oradea; **Valeriu Oltebi,** Olteni-Bucureşti; **Emilian Timiş,** Lugoj; **Maria Pleşa,** Oraşul Stalin; **Nicolaie Vereş,** Cîmpeni. **Mai trimiteţi.**

Mihai Iacob, Ciumuleşti-Fălticeni; **Bohatir Leon,** Caransebeş; **Eusebiu Mihăilescu,** Săcuieni-Tîrgoviste; **Stelian Brînduş,** Bod; **Oescu Gh. Argeşanu,** Cluj; **A. M. Cărpinişanu,** Sibiu; **Mitică Lăcătuşu,** Săbăoani-Roman; **Dumitru Sandu,** Bucureşti; **Hetco Lorin,** Oradea; **Gheorghe Moraru,** Biertan; **Romulus Cojocaru,** Bucureşti; **Rozica Mureşanu,** Simeria; **I. G. Ivanciuc,** Sighet; **D. Boeriu Hodăceanu,** Luduş; **Mianar Kasoti,** Ploeşti.

Gr. Someşanu, Bucureşti; **Costin Petrescu,** Bucureşti; **Dinescu Vasile,** Constanţa; **Nania C. Ion,** Iaşi; **George Antonescu,** Bucureşti; **Ovidiu M. Enescu,** Sebeş; **Jurj Mircea,** Ilia; **R. Grigoriu, Aristică Baghină,** Tr. Severin; **Dan Cheţa, Bică Gh.,** Pucioasa; **Ruget Gh.,** Zeletin; **V. O. Işfan,** Leşnic; **Constantin Niculescu,** Drăghiceni; **Andrei Vasile,** Bucureşti; **Cornel Viventi, Ştefan Petre,** Beclean, **Constantin Profirescu,** Bucureşti; **Ştefan Nicolae,** Bucureşti.

Deocamdată nu.

Mihu DRAGOMIR

STEAUA FĂRĂ NUME

Ion ŢUGUI

ACELEAŞI VÎNTURI...

M-am născut în zodia Căpriorului,
Pe-un ţol vechi, pe muchea cuptorului...
Ţigăncile-au aflat de marea sărbătoare,
Şi mi-au adus buruiene de leac, în ulcioare...

Şi era rece, aşa de rece cuptorul,
Cînd mama şi-a strîns la piept, odorul...

„Păcat bade... — i-au zis oamenii, tatei —
Aceleaşi vînturi şi pe el l-or bate"...

De nu m-ar fi bătut aceleaşi vînturi,
Nu s-ar fi trezit în mine-atîtea cînturi.

●

UCENICIE

Ucenicia mi-am făcut-o cu turme de oi
Invîrtind-o zile de-a rîndul,
Pe dealurile ca nişte genunchi de fată, goi...
Istorie am învăţat lîngă mănăstirea
lui Ştefan cel Mare
Aproape de zidurile înverzite, închipuindu-mi cum
Din clipă-n clipă
Domnul Moldovei iese cu mare alai
La vînătoare...

In locul cărţilor de şcoală,
Pereţii căptuşiţi de icoane.
Ocara bătrînilor orbiţi de canoane
Mă urmărea pas cu pas :
— Inchină-te, păcătosule, fă-ţi cruce, Ioane
Că tot în iad ai rămas...
Aceştia-s anii de ucenicie,
Celelalte amănunte din copilărie.
Fiecare
Merită, în parte, cîte-o poezie...

●

DUPĂ RĂZBOI

S-au trezit oraşele, cu forfota lor de nedesluşit.
Roua cîmpurilor îşi destramă mărgelele ;
Cu încă zece metri, s-or înălţa azi schelele,
Cu încă zece metri, cancerul războiului
Va fi tămăduit...

Iar revăd oraşele cu respiraţia largă, sănătoasă.
Oamenii apasă piciorul, hotărîţi, încrezători...
Aduce soarele în lume, alţi zori ;
Oraşele îşi întind cupolele, oamenii mîinile,
Spre-o eră mai frumoasă...

Toluri de fum plutesc peste forfota oraşelor
De nedesluşit...
Şantierele respiră adînc ;
Cucoane, cuconi s-au închis în saloane şi plîng :
De astă dată, au călcat cu piciorul stîng...

Insfîrşit...
Istoria, paharul şi l-a cinstit...

●

ULTIMII ANI

Aceştia-s ultimii ani cînd mai plîng
După căpiţele de fîn.
Aceştia-s ultimii ani cînd,
Mai pun pale de trifoi
Pe prepelecii boltiţi, ca un sîn...
O, muză ! m-au ispitit tramvaiele
M-au ispitit străzile, pe unde
Noaptea nu-şi leapădă cîlţii ;
Lumina nu-şi dezbracă straiele,
Iar lumea, nu odată cu găinile
In casă s-ascunde.

— Moşnegilor, cusuţi pe prispa de humă,
Ce ! nu vă place, cam nu prea ?
Mai dragi vi-s cîrjele-ndoite pe butuc
Pletele lustruite cu unt ?
Hornurile care din noapte-n noapte afumă
Ori chipul vreunui sfînt, de-atîtea mătănii,
Imbulzit între rame şi rămas cărunt.

Se şterg, se şterg urmele opaiţelor.
Eu să mai poposesc lîngă seul trecutului ?
O, nu, moşnegi !

Curcubeul înscris pe apa cerului
Cere cîntece ; toate drumurile duc spre el.
Rămîneţi voi
In carul hodorogit, tras de boi.
Murgul meu,
S-a născut din curcubeu,
Nărăvaş, pe drumuri de oţel...

TRĂIASCĂ A 41-A ANIVERSARE A MARII REVOLUȚII SOCIALISTE DIN OCTOMBRIE!

Radu BOUREANU

Moscova Noiembrie 7

Rusia toată
Pârea că-n vadul străzilor largi înoată,
Tot poporul rus
Pârea că vine spre Kremlin în sus.
Șiruri grele de oameni;
În urmă lor simțeam cum tălăzuie mări;
Așteptam să se cutremure tot ce e viu în depărtări...
Așa înaintau și pe front,
Ca un val, ca o mareе, ca un ocean,
Prinși de mâini, o singură voință, oștean
lîngă oștean,
Așa au învins și la Stalingrad,
Așa au lansat satelitul
Catapultîndu-l cu voințele toate
Cu racheta voinței unanime
Ce-aceau din nestrișire pe-ai străzilor vad.
Era ceață, era nă și lucea granitul,
Luceau vinete cheiurile rîului Moscova,
Luceau străvechile ziduri de piatră,
Se sprijineau, uriaș, baldachinul de ceață
Pe turnurile-naite ale cîtadelei.
Dar rîul vie de vieți înainta în dimineață,
Înainta spre viață.
Piața Roșie se înnegrise de oameni.
Tribunele erau tot freamăt uriaș,
Tribunele au fost freamăt de aplauze,
Răsfrînturi lungi, cețoase,
Au fost freamăt de glasuri,
Freamăt de aripi,
Flîndcă au nins în sus ninsori de hulubi,
Viscol alb de zăpadă caldă;
Parcă erau gîndurile oamenilor,
De oameni ai muncii în mers,
Coloanele ce-naintau în univers
Trimeițndu-și solilie albe
Spre inima și conștiința lumii,
Gelde nimeni de zeci hulubi în zbor.
Apoi au izbucnit mii de baloane colorate,
Ca o cosmografie policromă,
O simbolică înălțare de astre
Mii de lumule-n chipul stelei noastre;
Și printre stere zbor de porumbei
Și oceanul de inimi sub ei,
Și freamătul pădurilor voinței,
Și saltul colectiv, în univers, al minții...
Și deodată, Piața Roșie a fost o mută uluire,
O uriașă liecărâ a ochilor
Lumina parcă tot cuprinsul de sub baldachinul
ceții;
Un basm trecea sub bolta dimineții,
Un basm adevărat, al nostru, lungi rachete
Intinse către infinit
Treceau pe lungile platforme
Punctînd cu virful spre zenit,
Suveici, gigante țesătoare,
Să țesească pînza unor certiduni viitoare
În spațiul uriaș ce pînă ieri
A fiitiit întunecate îndoieli
Sub spaima nepătrunsă a marilor tăceri.

Ion BRAD

In vuietul vremii

Pămîntul Europei gemea-n acel Octombre
Rănit și ars și azvîrlit în trombe,
Luat în ghiara negrelor simunuri,
Pîndit de moarte, năpădit de tunuri.
Din generații lumii, cui mai era să-i pese
Că inimile simple, cu dorul lor durut,
Sub ierbe de mitralii se picurau în lut
Ca toamna-ntîrziatele oveze!

Și iată vine Lenin...
pămîntului ce zace
Greu zvîrcolit, sub noaptea lui bolnavă,
Să-i dea sublim „Decretul pentru pace"
În vorbele cu licării de astre.

...Stau și privesc pe cetățuia-navă
A „Aurorei" visurilor noastre,
Simbolică și temerară,
Privesc culcușul mic din care
De mult visații porumbei zburară
Ai inimii lui Lenin, atunci zbucniți anume
Prin cel mai simplu telegraf din lume.
Privesc... și anii-n urmă îi cutreier,
În zonele de încleștări amare,
Cu țiriitu-acesta calm, de greier,
Al telegrafului marinăresc.
Ascult, privesc...

Pe cerul omenirii de azi, de cîte ori
Se string, vălătucite, cețățile de nori,
Din care voci sinistre, dulnind a mort,
coboară
Ca niște mari păianjeni irîitați,
Eu văd rotind în spații mai albi ca-ntîia
oară,
Calmi, porumbeii-n soare legănați,
Ai inimii lui Lenin, atunci zbucniți-anume
Prin cel mai simplu telegraf din lume.

În Țara viselor de uriaș
Mireasa noastră, Pacea, tăcu întîii pași.
Și-ori cît de des, chircită sub clești de
fulger parcă,
Hidoasa lume-a morții mai încearcă
Pe veci mireasa dragă s-o sugrume,
Ne dă de știre greierul prea blînd,
Calm, telegraful simplu, știut de-nteaga
lume,
Pe care din Octombre mereu l-aud
cîntînd.

CU LENIN

de Acad. MIHAI BENIUC

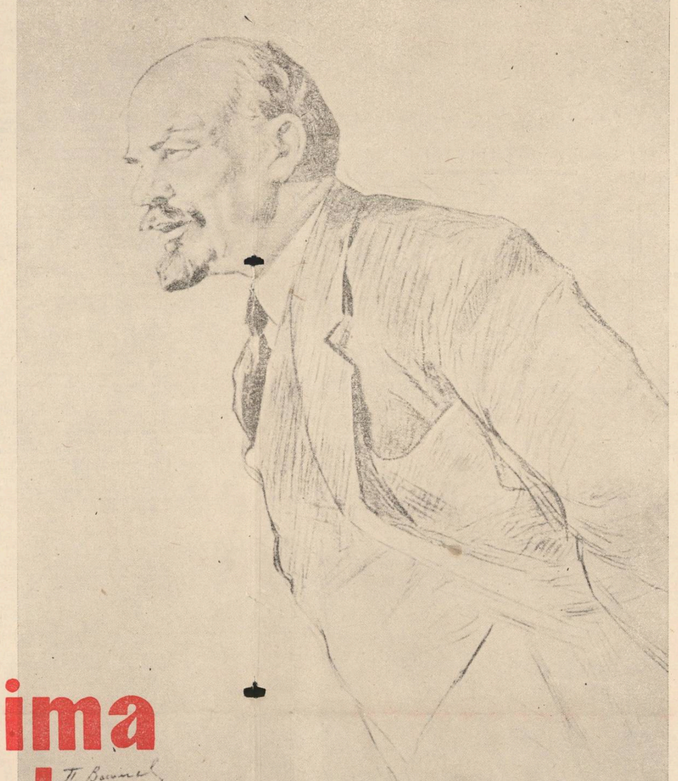

Oricîte pagini se scriu despre Lenin, trebuie să recunoaștem că ele ca idei, ca putere de pătrundere a realității și ca previziune istoric-socială cuprind mult mai puțin decît el însuși a spus. Mereu noi și noi implicate ale cugetării sale ies la iveală cercetătorul. mereu se dovedește încă o dată adevărul celor scrise de el. Fie vorba de revoluție, de teoria statului socialist, de sindicate, de cooperație, de filozofie, de știință ori de literatură.

A ocoli cugetarea lui izvorîtă din realitățile istoriei omenirii și îmbinată pînă la perfecțiune cu practica, trasă îndeosebi în fundamentarea primului stat socialist din lume, a Uniunii Republicilor sovietice Socialiste, prin actul Revoluției din Octombrie 1917, este astăzi mai absurd decît faptul că imperialiștii americani nu vor să recunoască, spre uimirea unora, spre risul multora, China Populară, cu cele peste 600 de milioane de locuitori ai săi.

Omenirea nu poate să nu se conducă, în drumul ei istoric, de învățătura leninistă. Așa face astăzi o mare parte din omenire, așa va face mîine toată. Deoarece Lenin nu a fost numai un cugetător de proporții gigantice și cel mai mare revoluționar și fondatorul unui stat de tip nou în lume, el a fost cea mai fericită îmbinare a unei minți geniale cu interesele cele mai progresiste ale omenirii în momentul istoric dat, exprimate prin forța revoluționară a oamenilor muncii și în mod deosebit prin proletariatul rus, în frunte cu partidul bolșevic, cel mai apt și mai chemat să înfăptuiască, după întîiul război mondial, prima revoluție victorioasă a proletariatului.

Lenin n-a fost nici în cea mai mică măsură un izolat, un filozof care să privească lumea de la distanță sau de sus. Dimpotrivă, el a trăit și a acționat în lume, între oameni pentru oameni, considerîndu-se nu altceva decît un mandatar al lor, al tendințelor celor mai umane reprezentate prin forțele revoluționare. Partidul bolșevic, partidul comunist al Rusiei, pe care el l-a întemeiat, l-a îndrumat și l-a călit în luptă, este cea mai convingătoare probă a încrederii lui Lenin în om și a dorinței sale de a acționa între oameni. Astfel a luat naștere în lume pentru întîia oară nu numai partidul de tip nou, avangarda cu disciplina de fier și totodată cu o nemaiconocută supleță în mișcări, după nevoile frontului revoluționar muncitoresc, dar și conducătorul de tip nou.

El a știut mai bine decît oricine cînd trebuie exact să fie săvîrșit actul Marii Revoluții, nici cu o zi mai devreme nici mai tîrziu, în haos. În momentul istoric cel mai prielnic pentru victorie, și așa s-a făcut. Ceea ce avea omenirea mai bun, mai progresist, s-a desprins din mlaștina capitalismului și luptînd împotriva forțelor retrograde ale acestuia a deschis nou drum celor ce muncesc.

După 41 de ani de la Marea Revoluție din Octombrie 1917, acest drum, pe care au căutat cu toate mijloacele să-l bareze forțele imperialiste și reacționare, sulle luminos panta viitorului și e limpede pentru oricine că nimic nu-l mai poate opri pînă la victoria comunismului. Acum 41 de ani înaintau pe el popoarele trezite la viață ale Rusiei vechi, în frunte cu călăuzitorul lor, cu Lenin. Astăzi pe acest drum mai înaintează cele peste 600 milioane de chinezi, înaintează coloanele nesfîrșite, dulnind a mort, coboară

Ca niște mari păianjeni irîitați,

Eu văd rotind în spații mai albi ca-ntîia oară,

Calmi, porumbeii-n soare legănați,

Ai inimii lui Lenin, atunci zbucniți-anume

Prin cel mai simplu telegraf din lume.

În Țara viselor de uriaș

Mireasa noastră, Pacea, tăcu întîii pași.

Și-ori cît de des, chircită sub clești de fulger parcă,

Hidoasa lume-a morții mai încearcă

Pe veci mireasa dragă s-o sugrume,

Ne dă de știre greierul prea blînd,

Calm, telegraful simplu, știut de-nteaga lume,

Pe care din Octombre mereu l-aud cîntînd.

Pentru prima oară în lume...

de Eusebiu CAMILAR

I

Imi aduc bine aminte cum nava spinteca mătasa apelor mediteraniene, spre Grecia, pe sub niște constelații uimitor de strălucitoare. Ierburi neîmblînzite prin minte isprăvile extraordinare ale Antichității, și întîi m-am gîndit la Icar și Dedal, cei ce au vrut să cucerească cerul punîndu-și la umeri aripi de șindrilă. Pe urmă m-am gîndit la Prometeus. Și la Jason din Agos, cel ce va fi străbătut primul noaptea mărilor, într-o aventură care avea să-i aducă rivnita lînă de aur, iar pentru îndrăzneala sa nemaipomenită, recunoștința milenilor. Și astfel, cum mă uitam la astrele răsfrînte în mare și-n noaptea timpului, aparatul de radio de pe navă a dat de veste călătorilor faptul nemaiauzit, că primul satelit al pămîntului fusese lansat în Cosmos. Am urcat repede pe punțea cea mai de sus, să privesc cerul. Și cred că am avut iluzia că zăresc cum urcă nouă fulger al neantului, și cum se așează în orbită. Tot ce s-ațuns despre îndrăzneală, a picat ca o mină de pulbere, în fața acestui astru nou ivit în istoria și geografia cerului. Cele Șapte Minuni ale Vechimii, marile descoperiri geografice, sistemele filozofice, poemele cu care se mîndrește istoria poeziei, construcțiile piramidelor și sfinxului, uimirea științii de apariția lacului Moeris și labirintului, toate încetau de-a mai fi minuni, pe măsură ce-mi închipuiam țîșnirea noului fulger spre astre.

Deodată, întrebîndu-mă cum a fost cu putință această revoluție extraordinară a științei, m-am gîndit la un Octombrie rosu și la un om cum n-a mai existat altul. Numai un Lenin, cu puterea lui de a întrevoarele în mintea cu viziuni prometeice a acestui om. El a repezit portițe istoriei la o parte, și idelle sale vor domina timpul, cît timp omenirea va avea rîvne. Omul acela este Vladimir Ilici, și aruncarea primului satelit a ridicat numele său și faima revoluției din Octombrie, pînă în ce colțurile continente de sus. Fără lupta lui Vladimir Ilici, fără înarpiata sa minte, ar fi întîrziat sau nu s-ar fi înfăptuit niciodată, aiîtea dintre minunile secolului al XX-lea, și măndria de constructor a omului n-ar fi cunoscut apoteoza prezentului.

În timp ce mă gîndeam la toate acestea, nava plutea prin mătasea fluidă a Mediteranei, și ochii mei înfrigiau pe cerul rîvnit de Icari și Prometei. Mă străpînea un simțămînt mult mai puternic ca mîndria și onoarea, că sînt dintr-o patrie unde idelle lui Vladimir Ilici au răsărit și sînt înalte ca eucalipții și monumentele. Această primă extraordinară biruință era și a patriei mele, și a mea

II

Drumul acesta către astre, e neîncîhipuit de dramatic și de lung. Pentru a se ajunge la înaugurarea prometeică a erei noi, întîi trebuia să fie Marea Revoluție din Octombrie și să se fi născut un om cum n-a mai fost altul.

Numele lui Vladimir Ilici este legat de una din forțele care determină viața țnsăși, forță către care rîvnesc vieițile neconținte, de la microcosm pînă la colos. Se poate concepe viață fără lumină? Către lumină rîvnesc gîzele și șerbuzele, și cedrii, și țnsăși planeta noastră e supusă puterii cosmice a soarelui. Oriunde a răsărit o rază de lumină în patria noastră în decada istoriei noi, a răsărit și numele lui Ilici, între zîmbetele calde. În anul cînd a fost adus la cunoștința noastră planul de electrificare, am pornit să străbat pămîntul patriei, să văd cum se aprinde lampa lui Ilici, cum se mîră oamenii, ca odinioară țăranii ruși în seara de la Kasînc, și am văzut lampa lumeală a lui Ilici, dealul Istriței, și la Salcia în Moldova, și în sat la Frumosu tocmai în Cîmpulungu Moldovei : apoi am auzit rostindu-se numele lui Ilici pe meleagurile din miezul nopții, la Neagra Șarului. Am urcat după aceea la Satu-Mare ; și coborînd și zărind cetățile fumurii ale Munților Apuseni, am apucat în sus pe apa Crișului, aflînd că în Albacul lui Horia ar fi clipit lampa lui Ilici într-o seară... Se spune că acolo la Albac, moțaqsul electric ar fi fost adus chiar de către secretarul de partid al satului, pe o cuioară și cu feciorul și-ar fi lepădat sumanul și ar fi înveliț cu el „mînzul" din cărută care avea la git panglică de aramă... După aceea amînzul din Albac" ar fi fost așezat bine cu genunchii pe un postament, în vechea moară a satului, și să-l văzut cînd a dat pe nări prima scînteie...

— Bătrîne Ilici! a rostit careva dintre privitori și toți s-au descoperit în fața becurilor gălbui, întîia oară a lui Vladimir Ilici în peretea locului. Și Ilici zîmbea din cadră, în fața pulior de moț, nepoții și strănepoții răsculatului din alt secol.

Și pătrîndu-Albacul într-o noapte de frumoasă, am coborît tocmai pe Dunăre, și am întîlnit și acolo numele lui Ilici, între zîmbete, și lampa lui sub grinzi, între cosînzene, între burdufuri de leac și cărțulii noi despre disciplina plugăriei.

Vladimir Ilici ne-a învățat să visăm, să îndrăznim a vedea virfurile falnice ale codrilor într-o ghindă, și marea într-o cîmpie, la o fîntînă veche unde se adună în sobor doar păsările singurătăților. Pînă mai ieri, îsi puteau sfărîma capetele toți geografii din lume, să caute unde vine marea Timeșului și Bîrzavei, acolo exista totuși, pentru prima oară în lume, o mare săpată de mîna omenească... Dar o astfel de mare va exista și la noi Dogeadin, și-ar fi dătut capul geografii de altă dată, căutînd pe harta țării noastre altă mare decît străvechiul Pont Euxin! Și totuși mării acelea i s-au croit tărmurile, i s-a săpat adîncul, și într-o bună zi Ceahlăul se va mira cînd își va zări timplele bătrîne în fundul ei, cînd va vedea pescărușii și cormoranii migrînd peste Bărăgan de la străvechea Mare Neagră... Apele mării celei noi, energia ei incalculabilă, care va transforma țara, sînt datorită geniului creator al lui Vladimir Ilici! Vladimir Ilici ne-a învățat a îndrăzni !

Ori pe unde am umblat, ori pe unde am colindat, ori unde am văzut copîi zîmbind la aparîția luminii, mi-am amintit de Ilici, și pretutindeni el zîmbea din cadră, bucurîndu-se de dincolo de viață, de bucuria oamenilor pentru a căror fericire n-a pregetat nimic; bucurille lui erau bucurille eterne ale întregei umanități... Geniul epocii noastre a închis ochii de mult, dar ideile lui sînt tot mai vii cu cît se spulberă anii și decadele; ele n-au moarte, nu le va putea pălî bruma sau viforul, nici arșița, pentru că au în conținut simburele miraculos al fericirii omenești.

III

Dar gîndurile trezite de directive, au mers foarte departe în vreme. Vladimir Ilici ne-a învățat să visăm și eram încredințat că visurile noastre cele mai temerare nu vor atinge nici pe departe înălțimile realității, pentru că mari sînt faptele oamenilor inspirate de ideile lui Vladimir Ilici. Și totuși de ce de dacă mai de mult visurile erau refugiul în izolare, dacă visătorii trăgeau la jurul lor un inel de coral, visătorii de astăzi ating nelnchipuite culmi ale măreției, căci pentru prima oară în lume Vladimir Ilici ne-a învățat să visăm cu picioarele bine înfipte în pămînt, să ne ținem cu mîinile de ceea ce facem cu exceptional sîrg, cum le va fi ziua de mîine; au a le arăta cum grăunțele de porumb sau bobul de grîu vor ajunge pe cîmpiile patriei întro deosebită bogăție; cum cei ce sădesc pomi, plantează de fapt dumbrăvile viitorului; visătorii de azi au și arăta în arie și în grînare mecată a zilei de mîine. Ceea ce visam odinioară cîlind și directivele, spre în-

fățuit de mult. Cooperativizarea totală a Dobrogei a ridicat visul leninist mai sus; mîine n-ar fi fost cu putință fără acest lucru gigantic.

Să visăm, cum ne învață Lenin, căci avem parte de cei mai minunați visători, de cei mai progresiști oameni!ile! Să ne învățăm a vedea dincolo de cîire și linii, propilei și coloane albe de edificii. Să visăm, și să creem, cu toată puterea noastră, și să arătăm constructorilor ce lucru deosebit de mare înfățuiesc.

IV

Forța electrică luată în stăpînirea lor de către oamenii sovietici înaltă după Revoluția din Octombrie, avea să ajungă culmi de nevisat. *„Comunismul înseamnă puterea sovietelor plus electrificarea întregii țări"*, spunea Lenin în decembrie 1920, vorbind despre uriașul plan GOELRO. Astfel, avînd în stăpînire cea mai mare forță, oamenii sovietici au pornit să schimbe înfățișarea pămîntului, pentru prima oară în istorie. Forța aceasta avea să dea nastere celei mai puternice industrii, să prefacă tehnica din rădăcini, punînd-o, pentru prima oară în istoric, în slujba omului.

Vladimir Ilici s-a ridicat peste timpuri ca un gigant. Pentru prima oară în istorie, el a hotărît să gonească înapoierea, și pentru prima oară în istorie a hotărît pînă și înverzirea și fertilizarea pustiîților. Să ne închipuim deserturi măcinate de arșițe, unde nu cresc ierburi, unde apele nu răsar niciodată. Către locurile acelea, au pornit echipe de constructori, pentru prima oară în istorie. Apele au prins a lua alt curs, sub puterea brațului omenesc, pentru prima oară în istorie. Și pentru prima oară în istoria lumii, au răsărit în deserturi de gheață și de nisipuri fierbinți, grădini umbroase.

Uriașele uzine hidroelectrice de pe Volhov, Svir și de la Rîbinsk, construite în Uniunea Sovietică, minunile largi ale progresului în tehnică. În 1932, lua ființă uzina hidroelectrică de pe Nipru, trezind admirația și entuziasmul întregii omeniri progresiste. Dar Dnipropetrovsk și Electrificarea a mers înainte cu pași gigantici, și s-au săpat munți, s-au domolit ape, localități aflate în umilițe și secătuite, s-au transformat în orașe civilizate, pentru prima oară în istorie. Mă gîndesc la construcțiile menite să înflorească stepele Zapoliei, la supunerea vînturilor uscat care usucă recoltele, pustiind zeci de milioane de hectare. Și vîntul acesta, pentru prima oară în istorie, a întîlnit împotrivirea brațului omenesc, cu toate că forța lui distrugătoare ajungea pînă departe în Tartaria...

Dar apoteoza științei avea s-o atingă centrala de la Kuibșev, minunea tehnicii, ivită pentru prima oară în lume...

*

Și în timp ce mă gîndeam la toate acestea, nava despica mătasea fluidă a Mării Mediterane. Din adîncul undelor se înălțărau zorile, și parcă se ivea lîna de aur adusă de lason din ținutul Colhidei fabuloase.

Iluzia fulgerării satelitului s-a risipit în fulgerările luminii. Și în timp ce nava spinteca întîndelile, recapitulam faptele extraordinare, trentele de urcare spre cucerirea cerului. Nimic nu se putea înfățui, dacă n-ar fi fost pentru prima oară în lume, un geniu ca Vladimir Ilici, și tot pentru prima oară în lume, Revoluția Rosie...

Mesajul artei sovietice

de Lucia STURZA-BULANDRA
artistă a poporului.

Cu prilejul zilei de 7 noembrie Teatrul Municipal ca în toți anii își asumă, cu bucurie și elan, sarcina sărbătoririi Marii Revoluții Socialiste din Octombrie.

În anii din urmă am subliniat importanța Revoluției din 1917 montînd piesele : „Invingătorii" de B. Cirkov, „Lubov Iarovaia" de C. Trenlov, „Uragan" de Ilii Belotercov. schi și actualmente pregătim spectacolul cu piesa lui Pogodin „Omul cu arma".

Închinînd activitatea noastră Marii Revoluții nu facem decît să afirmăm admirația noastră pentru oamenii sovietici și pentru marele popor rus, pe care din totdeauna l-am prețuit nu numai prin istoria luptelor sale seculare, dar pentru caracterul lui atît de bogat, de adînc, pentru frămîntările sufletești și intelectuale ale maselor, frămîntări care s-au oglindit în nenumărate studii sociale, în romanele, în piesele de teatru, aparținînd literaturii ruse și sovietice.

Am avut, în vara anului 1952, bucuria de a vizita Moscova și Leningradul și de a mă da mai bine seama de valoarea și gradul de perfecțiune a teatrului marilor tradiții realiste, teatrul sovietic.

Actori de geniu ca M. Scepcikin, Pavel Mocealov, Prof. Sadovscki, au făurit temeliile realismului scenic rus, pe care Teatrul Mic din Moscova La păstrat și l.a desăvîrșit ca pe o tradiție gloriosă. Scepcikin a fost una dintre figurile cele mai luminoase ale vieții artistice ruse dintre anii 1830...1860. A fost considerat ca primul actor „neteatral in teatru". Dealtfel despre Teatrul Mic nu rămîne decît să citez ce scria Gorki în 1896 : „Cu greu poate fi măsurată, socotită și reprezentată concret adînca influență spirituală pe care a exercitat-o și o exercită Teatrul Mic în istoria devoltării intelectuale a societății ruse". Mostenirea artistică a lui Scepcikin și a Teatrului Mic a fost dezvoltată pe o treaptă și mai înaltă prin actualul Teatru de Artă din Moscova, unde se afirmă sistemul lui Stanislavscki, sistem ce stă la baza celei mai avansate arte teatrale.

Pe artiștii Teatrului Mic, ai Teatrului Academic de Artă (M.H.A.T.), ai Teatrului Vahtangov din Moscova, am avut fericirea să-i văd în piese ca: „Neuitatul an 1919" de Vișnevscki, „Unchiul Vania" și „Trei surori" de Cehov, „Suflette moarte" și „Revizorul" de Gogol, „Barbarii", „Vassa Jeleznova" și „Jos" de Gorki, „Cadavrul viu", „Invierea" și „Roadele învățăturii" de Tolstoi, în care am putut să admir măiestria maximă realizată de unor actori ca : Tarasova, Elanscaia, Livanov, Orlov, Luchianov, Pașenala, Gribov, etc.

Nu e locul aici să fac critica jocului acestor minunați artiști. Ar trebui capitole întregi după cum capitole întregi ar fi necesare pentru a descrie măestria cu care s-au înfățișat în diferite rînduri ansamblurile sovietice care ne-au vizitat țara.

Printre acestia Teatrul Mossoviet, avînd în frunte pe regizorul Zavadscki, pe actorul Mordvinov, pre. cum și recenta vizită făcută de Teatrul de Artă, care a fost pentru noi toți actorii romîni, nu numai o desfătare dar și o înaltă lecție de artă și de dăruire. Am văzut cum actorul sovietic prin jocul său contribuie la construirea caracterelor oamenilor sovietici. Am văzut dragostea pentru meserie a actorului sovietic, cum își iubește cu pasiune rolul care îi este încredințat. Dăruire, conștiinciozitate, muncă nepreupețită în studiul amănuntit al rolului, atît din punct de vedere fizic, cît și psihologic și social. Am văzut cu cîtă subtilitate și finețe actorul sovietic se adaptează pînă la identificare cu modul de a gîndi și simți, cu întreaga viață a personajului pentru care se documentează și am admirat la colectivele teatrale, atît cele din Moscova, cît și cele care ne-au vizitat țara, înalta conștiință patriotică a datoriei față de spectatorul cel mai sincer, cel mai entuziast, dar și cel mai exigent : poporul.

Aceasta am învățat.o dela actorii sovietici, aceasta ne silim s.o punem în practică noi actorii Teatrului Municipal în frunte cu care am avut onoarea de a conduce acest colectiv de direcție se străduiește să-și îndeplinească mesajul care le este încredințat.

Dragi prieteni de la revista „Luceafărul",

Primiți salutul meu cordial și cel mai sincer urare cu prilejul Lunii Prieteniei Romîno-Sovietice. Încă aiunci cînd m-am aflat întîia oară pe pămîntul romînesc în calitate de oaspe al Armatei Sovietice, după primii pași chiar m-am simțit în mijlocul unui popor prieten. Iar apoi, cînd mi-a fost dat să fac cunoștință cu traducerile minunatei dos. literaturi, cu muzica dos., cu artiștii dos. străluciti, cu arta dos. națională, înflăcărată, plină de optimism, am înțeles că nu am greșit. În Romînia noi, oamenii sovietici, ne-am simțit totdeauna într-o țară a prietenilor.

Din inimă salut cititorii prețuitei dos. reviste. Eu aș vrea fiecăruia în parte să-i string mîna.

Al dos.

23 septembrie 1958
— MOSCOVA —

B. POLEVOI

De fiecare dată Luna Prieteniei Romîno-Sovietice înseamnă încă o puternică strîngere de mînă care netinînd seama de distanță unește și mai tare țările noastre.

Aceasta e încă o mărturie a comunității noastre de gînduri și sentimente, a comunității uriașelor sarcini pentru înfăptuirea cărora muncim și noi spre folosul poporului.

Felicit călduros pe prietenii romîni cu prilejul sărbătoririi lui Octombrie, sărbătorire în preajma căreia ne aflăm. Eu doresc tuturor și fiecăruia în parte izbînzi în creație, satisfacții spirituale, mari bucurii, mari succese în muncă, tot ce poate îmbogăți viața omului în societatea socialistă.

Stema Republicii Populare Romîne în miniatură, cusută-n fir înfoirat și încadrată într-o frumoasă ramă lucrată la traforaj e atîrnată deasupra biroului meu de lucru. Acesta e darul pionierilor bucureșteni și reprezintă pentru mine o amintire a minunatelor zile petrecute în Romînia în anul 1955.

Aceste zile au fost pline de multipromițătoare cunoștințe, noi prietenii ce s-au legat și împrestii care vor dăinui pe mine ani îndelungați, ajutîndu-mi să cunosc mai bine lumea și toate acele mari și străluciitoare schimbări ce se săvîrșesc într-însa.

Nu mai vorbesc de faptul că mie mi-a devenit clar liberul avînt creator ce a cuprins poporul Romînei noi, mi-au devenit mai dragi și mai prețuite oamenii, natura, munca țării cunoscută pînă atunci doar după hărți geografice, manualele de istorie, precum și din vorbirea lui Enescu.

De atunci mi se pare că și distanța care ne desparte s-a scurtat : ea îmi apare doar ca o distanță a minîi întinse pentru o puternică și prietenească strîngere de mînă.

L. KASSIL

V. INBER

Eroi purtători de idealuri

de Mihai NOVICOV

Nu știu de ce, dar ori de cîte ori mă gîndesc la viitoarea capitală a lumii devenite în totalitatea ei comuniste, văd înălțîndu-se în mijlocul ei și un monument construit în cinstea literaturii realist-socialiste. Mi-l închipui așa : în centru, pe un soclu uriaș statuia *Mamei*, așa cum a imortalizat-o Gorki în scena finală a romanului. Basmaua mare, rusească f s-a desfăcut la gît și aflînă ca două falduri pe umeri, o mînă ridicată în sus fine manifestul „*ca slova copiitului*" ca un steag, cealaltă, încovoiată, împrăștie jos „hîrtiile" cu un gest larg de semănătoare. Jur împrejurul *Mamei* văd înșirați eroii comuniști ai literaturii noi : Pavel Vlasov și Nahodka, Nikolai Ivanovici și Ribin, apoi Kojuh, Ceapaev, Sadrin, Liubov Iarovaia, Gleb Ciumalov, soldatîi lui Barbusse, răzvrătiții lui Andersen-Nexö, alături eroii cincinalelor cu Pavel Korceaghin, Basov, apoi ostașii Marelui Război pentru apărarea Patriei Sovietice, Oleg Koșevoi, Polea Vihrova, Ognev, Zoia, Meresiev, Batmanov, etc. etc. Iar alături de ei undeva ar trebui să figureze și comuniștii romîni : Adam Jora, Lazăr de la Rusca, Ilie Barbu, Anton Filip etc.

În fața unui monument de asemenea proporții sînt firești cîteva clipe de pioasă meditație. Pînă ce s-au distins toți acești oameni ? E îndreptățită oare cinstirea ce li se face și care izvorăște din constatarea lor ca „*eroi deosebiți*", nemîntîlniți pînă atunci în literatură ? Prin ce și-au cîștigat nemurirea ?

În primul rînd prin *tărie*. Pe drept cuvînt au fost mai *tari ca oțelul*, cu toate că n-au avut nimic din forța prometeică a eroilor antici. Dimpotrivă, au fost în cele mai multe cazuri oameni cu o sănătate precară, cu trupul firav, iar unii din ei — ca Pavel Korceaghin de pildă — țintuiți în cele din urmă, la pat. Și totuși — aiîmenti mai puțin pe cît am învoiva. Credința în cauza proletariatului le-a transformat mușchii și nervii în fire de oțel. De aceea au și putut înfrînge *frica*, și viața, pe altarul luptei pentru fericirea omului.

În al doilea rînd prin *curaj*. Au fost — cu toții — niște oameni pentru care nu a existat expresia „*nu pot*" ci doar întrebarea : trebuie sau nu trebuie ? Nu clipeau din ochi atunci cînd astupau cu trupul lor gura mitralierei, — ca Alexandr Matrosov, sau cînd sfidau moartea, ca Zoia Kosmodemianskaia ; leșeau victorioși din *„înfrîngeri"* ca cel 19 din detașamentul lui Levinson ; ridicau pînă la înălțimea sublimului *arhitecți* adolescenții prin faptele „Tinerii gărzi". Sînt aceia care de-a lungul unui șir de decenii, răspîndiți în milioane de Vasilii Tiorkin își luau revanșa pentru milenii de înfrîngeri în încăierări inegale cu moartea... Pe urmele comandarzilor au asaltat cerul și — învingîndu-l și pe *„burghezul de duh rău"* — au înălțat steaguri roșii în vîrfurile tuturor turnurilor.

Țăria și *curajul* le-au dat *demnitatea* pe care Omul nu o avusese niciodată pînă la el. N-au știut ce este umilința și nu s-au prosternat niciodată în fața nimănui. *„Cel sortit să se tîrască nu poate să zboare"* — îsi rosteau ei crezul în zorile noii epoci. Vroiau să fie soimi și au fost. La școala lor au crescut Iulius Fucik și Musa Djalil. Au ridicat la o ameițitoare înălțime virtutea simplității și a modestiei, fapt pentru care poetul a încununat pe primul dintre ei cu cel mai glorios titlu : *cel mai umăn dintre oameni.*

De aceea au fost *liberi*. Au fost oameni cei mai liberi din cîți a cunoscut, în zbucîumata lui istorie, pămîntul. Au fost mai liberi decît eroii antichității pentru că aceștia deveneau nepuîincioși dacă nu mai beneficiau de ajutorul zeilor. Au fost mai liberi, decît liberii cavaleri rătăcitori ai Evului Mediu, pentru că aceștia, — prizonieri ai preiudecăților vremii — nu puteau să prevadă niciodată ce se va întîmpla cu ei mîine. Au fost mai liberi decît temerarii exploratori din anii Renașterii, pentru că aceștia erau împiedicați în îndrăznețile lor atît de forțele oarbe ale timpului cît și de propriile îndoieli și nesiguranțe ideologice. Pînă în ajunul epocii socialiste oamenii *nici n-au putut să știe*, de fapt, ce înseamnă *adevărata libertate*. Năluca ei a apărut odată cu progresul secolului al XIX-lea stîrnind în sufletele vizionarilor contradicții și speranțe. Ce-i de făcut ? Între visul în sfîrșit *realizabil* al libertății și condițiile vieții burgheze, se căsca o prăpastie peste care nu puteau trece decît sfîșiind firele de palanjen ale comodității domestice. În lupta grea cu aceasta captivitate au sucombat mii și mii de „oameni de prisos", de „inadaptabili" și „copii teribili" ai secolului. Pînă cînd lupta *acestui* pentru libertatea umană n-a căpătat o lovitură decisivă prin „resemnarea" eroilor cehoveni. Atunci s-a aprins în noapte inima lui Danko. De pe banca acuzării, răzîi de landemi, cu căluse la mîini și la picioare, Pavel Vlasov a atărat judecătorilor „liberi" ce înseamnă adevărata libertate. Și judecătorii au cutremurat. Eroii luptei socialiste sînt primii oameni în lume care au devenit realmente stăpîni ai propriului destin.

Din cele mai vechi timpuri oamenilor le-a plăcea să admire. Trebuiau să admire ceva. Grecii antici îi admirau pe zei, oamenii Evului Mediu pe Stegfried, pe Ilia Muromel sau pe Cidul, cei din timpul luminatei epoca Renașterii, spiritele independente ale vremii. Micii burghezi servili îi admiră pe trustmenii milionari, iar unuchiții pe eroii revoluționari ai luptei proletare. Cînd un om admiră ceva, exclamă : Ce frumos e ! — Cînd îl admiră pe cineva spune la fel : ce frumos e ! Admirația pentru un aspect de frumusețe. Pe chipurile oamenilor deosebiți, tari, curajoși, demni, într-adevăr liberi, sculptați pe viitorul monument ridicat în cinstea literaturii realist-socialiste, nu există simplu și deslușit — încă de la apariția lor în lume — trăsăturile celei mai autentice, dar și ale celei mai sublime frumusețî umane.

Nu de mult, în paginile presei literare, se discuta cu aprindere așa-zisa problemă a „eroului ideal". Confuzionîștii de profesie au prosit să transee pînă și o problemă cristalin de clară. De bună seamă dacă vom înțelege prin „erou ideal" — omul neperfectibil, înzestrat de la naștere cu toate virtuțile posibile și imun prin definiție la toate tentațiile răului, deci omul care nu trebuie să lupte ca să învingă, dacă, repetăm, vom înțelege prin „erou ideal" ființa ideală, evident, nimeni nu va putea să pledeze cît de serios pentru încetățenirea, în literatură, a unui asemenea erou confecționat.

Dar încă Eminescu a atrăgea atenția urmașilor că nu poți trăi demn o viață umană, dacă nu crezi în idealuri. În toate timpurile drumul omului virtuos înaintat de idealuri, iar de idealuri — artiști — înspirați de aceste idealuri, — le turnau în chipuri nemuritoare. Eroii comuniști ai literaturii realist-socialiste sînt azi modele pentru milioane de oameni, care vor să trăiască asemeni lor, nu pentru că ar fi eroi ideali în sensul meschin al cuvîntului (ei, doar, au cucerit nemuirea cu prețul unor sacrificii omenești chinuri, renunțări, suferințe), ci pentru că sînt *purtători de idealuri*. Prin ei idealurile comunismului *trăiesc*, devin parte integrantă a ființei existențe umane, pătrund în ființele ființe deschis avînturilor generoase, devin accesibile — prin infinita varietate a întrupărilor concrete — fiecărei existențe umane. Și tocmai în aceasta stă forța cu care participă azi acești eroi la modelarea sufletelor în sensul cerut de comandamentele majore ale istoriei.

Cu cît sublimă invidie vorbea Eminescu, aproape cu o sută de ani în urmă, despre acei care au imensa fericire de a *„conșorți cu idealuri"*. Această fericire ne-o asigură astăzi — printre altele — și posibilitatea de a trăi — alături de eroii revoluționari comuniști — unica experiență a luptei pentru regenerarea omenirii, a demnității, frumuseții și a libertății umane.

Iată de ce generațiile viitoare nu vor putea să nu ridice un monument de slavă literaturii realismului socialist.

Pentru cauza bolșevică

STEAUA fără NUME

M. PORUMBESCU

Desen de Tia PELTZ

Tată, a murit în bătălia de la Amzacea. L-am plîns și eu și mătușa. Țin minte că ea așa-l bocea la primărie, cînd ne-a dat o bumagă și o decorație:

Frățioare, frățioare
La Amzacea te-ai luptat
Și un glonț te-a împușcat
A! ia! ia! ia! ia!...

Soldații de la comandamentul nemțesc și cu primarul ne scoteau cu biciul, să facem plugărie. Dacă aveai o găină, le dădeai ouăle. Dacă aveai o oaie, le dădeai laptele. Ne lua la corvoadă, la prașilă...

Ștabul neamț, un feldweber, spunea că lipovencile sînt harnice, curate și frumoase. Și cînd am văzut că în fiecare seară prindea cîte una, al cărei bărbat era plecat cu armata romînă la luptă, m-am dus la mînăstire... Imi pusesem în gînd ceva și m-am băgat din nou slugă la igumenul Nazarie.

Intr-o noapte i-am furat pistoletul. Voiam să pedepsesc pe toți cei care fac rău în lumea asta... Nazarie tăcea și se cerpelea ca un pește pe uscat, că nu putea reclama; nu avea autorizație pentru pistolet. De bucurie, a doua zi, m-am dus la scăldat în Slava, fără să-i cer voie. Cînd m-am întors, caut pistoletul în saltea, nu mai era acolo! mi-l luase înapoi igumenul. Nu mi-a zis nimic. M-a trimis cu o scrisoare la ștab fără să-mi spună ce scrisese. M-au arestat și m-au ținut în beci la primărie.

Duminica mă scoteau la corvoadă, să strîng urzici; doar atunci vedeam cerul. Intr-o zi a venit un ștab mai mare. Eu îi vorbeam rușește și romînește, că nu știu de ce m-au arestat; tîlmaciul nu știu ce îi spunea în nemțește, pînă cînd ștabul a început să mă bată cu varga. M-a lovit drept aici, în frunte. La a șaptea lovitură am căzut jos. Au turnat pe mine apă; m-am trezit iar în beci.

Înăuntru mai erau cîțiva tineri ca mine și un pescar, Ilarie, care ne spunea că l-a cunoscut pe un cismar socialist, Sterian, din Tulcea. Aici am auzit pentru prima oară despre Lenin și despre maximaliști, cum ziceau romînii, bolșevicilor. Așa că începusem și eu să mă întreb: ce viață duc eu acuma?... Să slugăresc din zori pînă în seară. Pentru ce? Pentru cine?... Pentru igumen, care, cînd se îmbăta, îmi spunea ce a zis Solomon despre vin... și pe urmă, ce zicea el despre Niculițel:

— Mă! vinul de Niculițel e singura ființă lichidă! auzi... animalule.

Eu eram animalul..

In beci mi-era frig, foame și sete. Am plîns un timp pe pămîntul tare al beciului.

Cînd l-au scos pe sărmanul pescar dintre noi, ne-a șoptit:

— Fiți tari băieți! și nu vă bociți ca femeile. Auziți voi? Proletarii vă cheamă și pe voi la luptă!

In ianuarie 1918, cu alți patru flăcăi am spart beciul unde eram închiși în Slava Rusă.

Ne-am ascuns, trei zile, într-un bordei lîngă sat, pe unde a fost Cetatea Fetei, căreia igumenul Nazarie îi zicea... Fibida; apoi am fugit la Tulcea. De la Ceatal, la Lascăr Catargi și pe urmă la Ismail în Basarabia. Atunci guvernul romîn tocmai ocupa Basarabia.

Acolo am muncit pe la moșiile lui Inculeț, ca să avem ce mînca. Inculeț acela care pînă la urmă a fost ministru.

Dar ne-am îmbolnăvit de tifos. Cei patru flăcăi cu care fugisem, au murit, săracii...

La topitul zăpezilor, m-am împrietenit cu doi foști prizonieri bulgari și cu ei am fugit spre Nistru. Dar bieții bulgari au fost arestați pe drum: pe mine nu, că aveam un act de refugiat făcut la Ismail, cu numele de Pătulean Teodor. Așa că am luat-o înainte, de unul singur. Cu chiu cu vai, am ajuns la Nistru și am tras la o casă a unui țăran, cam în dreptul unui pichet de grăniceri. Am intrat în curte și, nici una nici două, îl întreb:

— Unchiule, uite ce e, cum pot trece dincolo la bolșevici?

— E cam greu... dar ai să treci! îmi spune el, după ce m-a privit cu luare aminte.

A dat mîna cu mine și m-a învățat cu de-amănuntul ce să fac.

La ceasul opt seara, la cotul pădurii, o patrulă s-a întîlnit cu alta. M-au zărit. M-am dus drept spre ei, cu destul curaj și, cînd m-am apropiat, le-am strigat:

— Merg în baltă, să caut vaca! N-a venit acasă. S-o fi împotmolit, ori o fi rupt-o lupul.

—Bine! du-te! au zis ei și au plecat care încotro aveau misiune.

Eu merg chipurile spre baltă, dar pe urmă, cînd grănicerii nu se mai vedeau, tai spre pădure pînă în malul Nistrului. Mă ascund după un fag și stau eu ce stau pîndind încoace și încolo să nu mă înhațe vre-un grănicer sau vreo altă dihanie.

Dincolo de mal, doar un licăr de lumină. Incolo nimic. „Mă, cum m-or primi oare bolșevicii ăștia? Oare sînt așa buni cum se spune? Mă duc... fie ce-o fi!" Și, culcat, pun mîinile pîlnie la gură chiar deasupra apei și strig:

Tovarăși!... dați-mi o barcă!

Nimic. Mai strig o dată. Ce mă fac dacă în loc să mă audă ei, mă aude patrula? Stăteam ca pe jăratec.

— Cine ești tu? — mă întrebă cineva de pe malul celălalt.

— Prizonier!

— Acum!

Văd cum o pată neagră taie apa Nistrului, spre mine. Doi inși au venit repede cu barca la mal.

— Sări!

— Am sărit, cu frică.

Apoi ei s-au pus pe vîslit, cu vîrful lopeților în apă, să nu se audă clipocitul.

Cînd am trecut Nistrul, mi-au spus:

— Eh! acum fii liniștit, ești al nostru.

Ajuns cu bine la mal am intrat într-o căsuță și m-am așezat pe o laviță, mort de spaimă și de oboseală.

—Ești flămînd? mă întrebară cîțiva soldați.

— Nu am mîncat; dar nu mi-e foame.

— Taie-ți pîine! uite și ceva mîncare. Ceai ia-ți cît vrei din samovar, mă îmbie unul.

După ce m-am săturat, m-a întrebat șeful lor:

— Unde vrei să mergi, măi frate?

— Nu știu!

— Du-te la uzina de apă, acolo-s de-ai voștri!

I-am ascultat.

La uzina aia, am găsit mulți refugiați din Dobrogea. Era și un focar, Partenie, de la Jurilovca.

El m-a luat de mijloc și mi-a spus:

— Hai, cu mine, să te duc la birou.

Acolo așa m-au sfătuit:

— Știi ce, tovarășe? Ești molodoi. Dute la maiaki — la partizani. Albii își fac de cap!

— Bine, dar unde-i găsesc eu oare?

— Te ducem noi, nici o teamă! îmi spuse prietenul din Jurilovca.

Partenie mi-a adus și mie o legătură cu de-ale gurii și o cutie cu cartușe. Am pornit amîndoi la drum.

Mergem noi ce mergem, ocolim satele și gărzile albe, pînă ne înfundăm într-o pădure deasă, abia puteai trece prin ea. Se făcuse seară. „Of! să ajung odată! Să mă apuc și eu de treabă! Să fac și eu ceva! Să mă lupt și eu, că doar e revoluție! Să-mi vărs și eu necazul ce trebuia să-l vărs pe igumenul Nazarie și pe ștabul neamț din Slava Rusă!"...

Deodată auzim un foc de armă. Ne trîntim la pămînt.

— Teodor! Nu te mai mișca! îmi șopti Partenie.

Stăm noi ce stăm așa. Nimic. Doar un zgomot de crăci rupte destul de depărtișor de noi. Atît.

Iar o luăm pe potecă. Din cînd în cînd Partenie pipăia coaja copacilor să afle semnele cărării neștiute. Și iar mai mergem, pînă ce ne oprim.

— Am rătăcit drumul, Teodor, nu mai sînt semne!

— Ce facem atunci? întreb eu cu teamă.

— Poposim aici pînă la ziuă.

Așa am făcut. Ne-am odihnit lîngă o tulpină mai groasă. Dar numai odihnă n-a fost ala pentru mine. Parcă toți dușmanii tăbărîseră în vis, pe mine: igumenul, neamțul cu cravașa, grănicerii, pînă m-am trezit zgîlțîit de focarul din Jurilovca.

Eu am fost lăudat în fața comitetului.

— Tovarășe Pătulean, ești un adevărat partizan, un adevărat bolșevic!

Aceasta a fost ucenicia mea în Armata Roșie.

Intr-o zi, după anul nou, în 1919, primesc ordin să mă duc la o gară, Vîhda, după Nikolaevka, să văd cine a ocupat linia; albii și francezii, că nu mai știam ce ocupanți au venit în locul nemților. Comandantul mi-a spus:

— Tovarășe Pătulean, am încredere în tine. Fă ce poți și află cît mai multe.

Mi-a strîns mîna și am plecat. Ziua, pe la ora douăsprezece, am ajuns acolo. Am stat în zăpadă după un stufiș, o vreme, făcîndu-mi planul pe unde pot pătrunde în sat, fără să mă bănuiască. Am ascuns pistoletul acolo și-am plecat să văd ce fel de armate sînt, care le este tăria, ca să-i atacăm pe neașteptate.

M-am așezat lîngă barieră. Am scos pîine și salam și am început să mănînc. Mă uitam pe furiș la un tren, din care niște ostași străini descărcau tunuri.

Cum stam așa și mîncam, vin pe neașteptate doi soldați la mine.

— Bolșevic?

— Nu! Romîn. Și le întind și lor salam și pîine.

Unul mă percheziționează: nu-mi găsește nimic. „Toate-s bune Teodor", îmi zic eu și mă așez jos mai departe. M-au lăsat în pace și-au plecat. Eu mă făceam că mănînc și mă uitam pe furiș la tren, numărînd tunurile.

Na! că peste un timp mă pomenesc iar cu ei. Unul avea în mînă pistoletul meu. Se luaseră pe urmele mele, prin zăpada mare, pînă la stufișul unde-l ascunsesem. Prea fusesem sigur de reușită.

Erau francuzi după vorbă.

Ce să fac? De fugit nu puteam fugi că m-ar fi împușcat. Să încerc, poate oi scăpa cu bine unde m-or duce. Mi-era necaz pe mine, că puteam să dau peste cap toată misiunea. Comitetul revoluționar mă aștepta, iar eu, ca prostul, am căzut în plasa ocupanților.

M-au dus la un ștab francuz și un potpolcovnic alb.

— Cum te cheamă?

— Pătulean Teodor, zic eu, scoțînd din sîn actul de refugiat pe care-l ticluisem la Ismail.

— De ce te-ai refugiat în Rusia?

— Am fugit din Dobrogea, că era ocupată de nemți și de bulgari.

— De ce n-ai rămas în Basarabia?

— M-a luat puhoiul, mint eu, făcînd pe nevinovatul.

— De ce ți-ai ascuns pistoletul?

— Nu-i al meu, nu-l cunosc!

— Ești bolșevic?

— Nu, nici n-am făcut armata. Eu mă înapoiez acasă, în țară.

Comandantul francuz m-a arestat. M-a aruncat într-o închisoare unde erau peste 500 de soldați francuzi care n-au vrut să tragă la Sevastopol în armata bolșevică. Ei nu pricepeau: dacă nemții au mîncat bătaie, de ce acuma, după pace, trebuie să se bată cu rușii.

M-au chemat la cercetare.

— Dacă ne spui unde sînt partizanii tăi, te trimitem acasă.

— Nu știu nimic. Eu sînt romîn! De ce partizani e vorba?

— Ce? Nu stai la închisoare cu francuzii? Tot bolșevici sînt ca și tine, îmi spuse un ofițer ce se tot rotea prin cameră.

M-au legat de un stîlp în curtea închisorii, doar în cămașă și ismene. Era un ger năpraznic... Am stat în ger, de-mi înghețase și inima din mine. Și lacrimile mi-au înghețat, lacrimi de necaz că mă lăsai prins ca prostul. Peste un timp, m-au dezlegat și m-au zvîrlit în închisoare. Acolo m-a frecat unul Jorj, cu oțet și sare furată de la bucătărie de cîteva sentinele. Dîrdîiam și noaptea în somn, cu toate că Jorj mi-a pus un purcoi de țoale de-ale lor, peste mine. Peste cîteva zile mă cheamă iar ștabul.

Ziceam eu: „Cel puțin acum să nu mă fac de rușine"...

— Mă! văd că ești tînăr, îmi zice el. De ce nu recunoști? Uite noi n-am venit aici ca să batem pe bolșevici. Am venit să vă împăcăm cu frații voștri, albii. Și la noi a fost revoluție patruzeci de ani în șir. N-am cîștigat nimic. Nici voi! Hai spune!

— Nu am nimic de spus, doar că voiam să mă duc înapoi în țară.

— Bine! Nu mai avem nimic cu tine! îmi zice.

I-am mulțumit. Mă gîndeam să-mi dea drumul mai iute să-i păcălesc și să fug repede la partizanii mei, să le spun cum stau dușmanii cu dispozitiva.

Cînd colo în loc să-mi aducă probă că nu are nimic cu bolșevicii, mi-a făcut un mic bine: m-a predat, sub escortă, la albi. Acolo, cum m-au luat în primire, m-au pus în lanțuri grele și m-au dus la închisoarea mare de la Odesa. Mai am vînătăile de la picioare din cauza strînsurii fiarelor...

In fiecare zi mă duceau la cercetare și tortură, să spun cine-i comandantul meu și unde se ascund partizanii. N-am spus nimic vreme de o lună, cînd, plictisiți, m-au trimis cu lanțurile vechi la Voinaia Vahta — garda de război. Acolo numai pentru moarte se judeca. Cum am ajuns m-au pus la curent electric, cu picioarele în apă. Asta a fost începutul...

Un comisar bolșevic, din atîtea sute de arestați, mi-a șoptit înainte de a mă duce garda albă la o nouă tortură:

— Tovarășe să nu spui nimic. Auzi? Că tot te împușcă.

Ce a fost cu mine acolo, am pățit-o eu... dar n-am trădat nici un tovarăș de luptă. Cîte cazne, cîte chinuri... Scrîșneam neputincios din dinți și-mi ziceam: „Teodor, rabdă, rabdă, cît poți, pînă leșini. Dacă o să mori, mori numai tu, fără să spui dușmanului secretul, ca să nu mai moară și alții. Lasă Teodor, că dacă nu te răzbuni tu, o să te răzbune bolșevicii!". Imi venea să urlu de durere și să strig în gura mare: „Da! sînt partizan al Armatei Roșii, al lui Lenin! Da! cîinilor! Mîine-poimîine vă vine rîndul, slugoi ai burjuilor!" Dar mă linișteam și îndur, îndur pînă leșinam...

După asta, trei zile m-au ținut într-o celulă, nemîncat; apoi, m-au închis în altă parte, unde m-au luat iar cu binele. Imi dădeau o sută de grame de pîine pe zi, o mînă de cașă, borș, ceai, mahorcă cu bumagă!

— Hai; spune-ne Pătulean, unde-s partizanii și te trimitem cu primul tren în Romînia, se ruga de mine o vidmă.

De mîncat, am mîncat; de fumat am fumat; dar nu le-am spus nimic, orice s-ar mai fi întîmplat cu mine... Și iar m-au trimis la ceilalți, unde se dădea pe zi un castron cu zeamă de macaroane. Da, atîta, zeamă goală fără macaroane, fără un boț de pîine.

Zilnic scoteau cîțiva din noi și-i împușcau.

Odată, garda intră și strigă:

— Hanz Nilzăn!

Noi tocmai beam zeama de macaroane. Vecinul meu se ridică încet și scăpă lingura de lemn din mînă. Era suedez. Și-a luat adio de la noi. Plîngea. Cînd sorbeam ultima lingură de zeamă, auzim în curtea cealaltă două pușcături. Nimănui nu i-a dat gîndul să întindă lingura în castronul lui Hanz Nilzăn, unde mai rămăsese un pic de zeamă...

Seara, vine iar garda:

— Prokopiev Nikolai.

Nu răspunde nimeni.

— Prokopiev!

Iar liniște.

— Care-i Prokopiev Nikolai? Unde-i, nu se aude?

— Doarme, șopti unul, arătîndu-l pe Prokopiev care nici la masă n-a vrut să se scoale.

Un gardist se duse la el să-l trezească. Il dă una cu patul armei în șale.

— Scoală că te împușc aici! Hai! strigă gardistul.

Prokopiev nu mai auzea; murise încă de dimineață; prea mult îl chinuiseră.

Intr-o zi, în aprilie 1919, mi-a venit și mie rîndul.

— Ludmila Nikolaevna! Pătulean Teodor!

Ludmila era o fată din Kiev, slugă la un culac. O arestaseră de douăsprezece zile. Afară, ne-au dat jos lanțurile. Ce bine mă simțeam fără ele!... Mi-au legat mîna dreaptă cu mîna stîngă a Ludmilei, pentru execuție.

— Ludmila Nikolaevna! spune cu cine ai pus focul la hambar? întrebă un ștab alb.

— Singură.

— Teodor Pătulean, spune unde este otreadul tău de partizani și te trecem Nistrul!

— Vă spun acum în fața morții că o să aflați voi unde sînt tovarășii mei de luptă curînd, curînd, cînd o să vină peste voi într-o noapte, cînd o da ordin Lenin!

Văd că mă desferecară de Ludmila. Ludmila mă luă de gît, mă sărută... Și-mi vîrî pe deget inelul acesta de argint... Au luat-o și au împușcat-o la zid, la zece metri de mine...

Mi-așteptam rîndul... Mă uitam la sîngele care curgea șuvoi din pieptul Ludmilei înroșind firul ierbii, unde căzuse...

— Pe tine nu te împușcăm acum; O să te spînzurăm de limbă, dacă nu ne spui unde ți-i otreadul! îmi strigă un ofițer mai mare.

Și mi-au pus lanțurile cele grele... Am căzut la pat. Nu mai puteam gîndi, nici vorbi; parcă mă prostisem. Inelul din deget mă frigea; auzeam mereu lanțurt zornăite...

Peste două zile, intervenționiștii și albii au mîncat bătaie. Tovarășii mei de luptă m-au ridicat de pe patul închisorii.

— De ce ești arestat?

— Nu mai știu...

— Știm noi, tovarășe Pătulean! — Ce mai stați, zise un comisar către roșii, duceți-l repede la bolniță!

Cînd m-am făcut bine, mi-au dat act la mînă: *„Teodor Pătulean a fost arestat la staniția Vihda pentru cauza bolșevică".*

U.R.S.S. azi

de Constantin PRISNEA

Era în ajunul celui de-al doilea război mondial. Fascismul călca în picioare țări și popoare. Cu un an în urmă Austria fusese anexată, cu cîteva luni mai înainte, Cehoslovacia fusese cotropită. Și toate acestea cu sprijinul Angliei și Franței, cu sprijinul participanților la acordul de la München, ce împingeau în felul acesta pe nemți împotriva Uniunii Sovietice.

În vremea aceea presa anglo-franceză și cea din Statele Unite ale Americii se întreceau în debitarea a valuri după valuri de minciuni în legătură cu slăbiciunea Uniunii Sovietice, îmboldind, încurajînd pe agresori.

Pentru mulți dintre noi, pe vremea aceea tineri, care credeam în steaua Revoluției Socialiste din Octombrie, pentru toți acei care credeau în victoria proletariatului și-n Romînia, în care pe atunci fascismul, temporar, își împlîntase cizmele, pentru toți patrioții cinstiți, care nu puteau admite ca țara să fie cotropită de nemți, mesajul Congresului al 18-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice ne întărea în credința a ceea ce ne era drag, Uniunea Sovietică, a ceea ce ne era scump — socialismul.

Parcă văd și acum acel *Journal de Moscou*, în care citeam:

„In politică sa externă, Uniunea Sovietică se sprijină:

1. Pe puterea sa crescîndă economică, politică și culturală;

2. Pe unitatea morală și politică a societății noastre sovietice;

3. Pe prietenia dintre popoarele țării noastre;

4. Pe Armata sa Roșie și pe Flota sa maritimă militară;

5. Pe politica sa de pace;

6. Pe sprijinul moral al oamenilor muncii din toate țările, care au un interes vital în menținerea păcii;

7. Pe înțelepciunea țărilor, care, dintr-un motiv sau altul, nu sînt interesate în violarea păcii".

Puterea crescîndă economică a Uniunii Sovietice era de netăgăduit. În timp ce producția industrială a principalelor țări capitaliste în perioada 1913—1938, continua să bată pasul pe loc în jurul nivelului de dinaintea primului război mondial, producția industrială a U.R.S.S. crescuse de nouă ori. Ritmul de creștere al industriei primului stat socialist era de neîntrecut.

În anii premergători războiului, Uniunea Sovietică intrase în faza desăvîrșirii construcției societății socialiste și a trecerii treptate de la socialism la comunism.

Atacul mișelesc al Germaniei hitleriste a întrerupt munca pașnică a popoarelor sovietice. În cursul războiului, U.R.S.S. a rezistat încercărilor grele, a învins greutățile uriașe și, în cele din urmă, netemîndu-se de amenințările agresorilor, a dat acestora riposta cuvenită.

Războiul a adus pagube uriașe economiei naționale. Oricare stat capitalist, dacă ar fi suferit pierderile Uniunii Sovietice ar fi fost aruncat cu zeci de ani înapoi.

Într-o perioadă relativ scurtă, nivelul de producție antebelic a fost depășit în proporții nemaiîntîlnite în istoria dezvoltării statelor capitaliste.

În 1957, producția globală a întregii industrii era de 33 de ori mai mare decît în 1913, iar producția mijloacelor de producție de 74 ori mai mare. Dacă ținem seama că în acești patruzeci de ani aproape două decenii au fost ocupate de războaie, ne dăm seama că avîntul acesta uriaș al industriei sovietice a fost realizat în 20-22 ani.

Creșterea producției de energie electrică, cărbune, petrol, fontă, laminate, ciment și a altor produse, a înregistrat ritmuri incomparabil mai rapide decît Statele Unite, Anglia sau Franța.

Numai patru din uzinele construite în anii puterii sovietice și anume cele de la Magnitogorsk, Kuznețk, Zaporojstal și Nijni-Tanguil produc mai multă fontă și oțel decît întreaga Franță.

Singur combinatul de la Magnitogorsk produce mai multă fontă, oțel și laminate decît întreaga Rusie în 1913.

În 1913, Rusia era în ordine, a cincea țară producătoare de metale feroase; azi Uniunea Sovietică este prima în Europa și ocupă locul al doilea în lume, după Statele Unite.

În 1913, producția de cărbune a Rusiei era de numai 6 la sută din cea a Statelor Unite. Acum doi ani ea reprezenta 77 la sută din producția Statelor Unite, întrecînd cu 63 la sută pe cea a Angliei și reprezentînd 651 la sută față de cea a Franței.

În același an, 1913, Rusia ocupa locul 8 în lume și locul 6 în Europa în ceea ce privește producția de energie electrică. Azi ea ocupă locul 2 în lume și primul în Europa.

În domeniul producției de energie electrică, se poate spune că baza energetică a țării s-a creat în anii puterii sovietice.

Astăzi se produce zilnic în U.R.S.S. mai multă energie electrică decît s-a produs în Uniunea Sovietică în tot cursul anului 1920.

Astăzi U.R.S.S. ocupă locul al doilea în lume și locul întîi în Europa în ceea ce privește volumul producției industriale; aceleași locuri le ocupă în ceea ce privește producția de tractoare, camioane și autobuse, energie electrică, cărbune, minereu de fier, fontă, oțel, ciment, zahăr.

Dezvoltarea industriei grele a fost chezășia și a dezvoltării celorlalte ramuri ale industriei cît și a agriculturii.

În 1957, volumul producției bunurilor de larg consum a crescut față de 1913 de *treisprezece ori.*

Transformările revoluționare înfăptuite în agricultură au asigurat sporirea producției agricole. Ritmul mediu anual de creștere al producției agricole este de aproximativ 7 la sută.

Această creștere impetuoasă a producției industriale a Uniunii Sovietice, aceste ritmuri nemaiauzite în dezvoltarea producției industriale, duc implicit și la rezolvarea sarcinei de a ajunge din urmă și de a întrece cele mai dezvoltate țări capitaliste din punct de vedere al producției pe cap de locuitor.

Care sînt perspectivele acestei întreceri?

Anul trecut, la cea de-a 40-a aniversare a Revoluției Socialiste din Octombrie, tov. N. S. Hrușciov, schițînd liniile directoare ale unui plan de perspectivă pe o perioadă de aproximativ 15 ani, arăta că producția industrială-anuală va atinge următoarele nivele:

250—300 milioane tone minereu de fier;
75—85 milioane tone fontă;
100—120 milioane tone oțel;
650—750 milioane tone cărbune;
350—450 milioane tone petrol;
800—900 miliarde kw/ore;
90—100 milioane tone ciment;
550—650 milioane metri țesături de lînă;
600—700 milioane perechi încălțăminte.

În comparație cu nivelul de producție din 1957 al Statelor Unite, nivelul de producție al Uniunii Sovietice va fi de 2—2,5 ori mai mare la extracția minereului de fier; cu 10 la sută mai mare la producția de fontă și oțel; cu 40—60 la sută la cărbune; cu 10—25 la sută la producția de energie electrică; cu 80—120 la sută la ciment; de 2—2,4 mai mare la producția de țesături de lînă și cu aproximativ 20 la sută mai mare la producția de încălțăminte.

Profesorul Wisner de la Institutul tehnologic din Massachussets, într-un raport prezentat la ședința Comitetului pentru dezvoltarea economică a S.U.A., spunea:

Cînd sînt prost dispus mă gîndesc că peste cinci ani Uniunea Sovietică ne va depăși în mod evident în toate domeniile. Cînd însă privesc lucrurile cu optimism, simt că pentru a ajunge la aceasta, ea va avea nevoie de zece ani.

Este limpede că ritmurile de dezvoltare ale industriei sovietice, producția globală în valori absolute și producția pe cap de locuitor cunosc creșteri pe care statele capitaliste nu le cunosc și nici nu le pot cunoaște.

Ceea ce este însă deosebit de important de semnalat, este faptul că această impresionantă dezvoltare a Uniunii Sovietice are o influență extraordinară asupra dezvoltării economiei celorlalte țări socialiste.

Țările socialiste și-au mărit producția industrială pînă-n anul acesta de 4,5 ori, în timp ce țările capitaliste n-au reușit — în ciuda înarmărilor — decît să-și dubleze producția.

În perioada de dinainte de război, pe teritoriul actualelor țări de democrație populară se produceau anual 24 miliarde kw. ore energie electrică, aproximativ 6 milioane tone de oțel și 190 milioane tone cărbune. În 1957 aceste țări au produs 86 miliarde kw./ore energie electrică, 16 milioane tone oțel și 520 milioane tone cărbune.

Marele salt din producția de oțel a Chinei, care va depăși anul acesta 10 milioane tone oțel — înregistrînd astfel o creștere de peste 90 la sută față de anul trecut și perspectiva unei producții de 20 milioane tone oțel pentru anul 1959 arată că sarcina *de a ajunge din urmă și a depăși Anglia la volumul principalelor produse industriale în 15 ani sau mai puțin* va fi cu siguranță îndeplinită.

La începutul anului 1958, statele socialiste dădeau aproximativ o treime din producția industrială mondială. Astfel ele produceau 37 la sută din producția mondială de cărbune, aproximativ un sfert din cea de fontă și oțel, circa o treime din cea de bumbac.

Potrivit calculelor făcute de revista *Newsweek*, în 15 ani volumul producției lagărului socialist în ansamblu va putea egala volumul producției lumii occidentale.

În spatele acestor cifre stau însă oamenii sovietici. Muncitorii, inginerii și tehnicienii, colhoznicii, oamenii de știință.

Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a adus popoarelor din Uniunea Sovietică uriașe schimbări nu numai în domeniul economiei ci și în viața culturală. Dacă înainte de revoluție patru cincimi din numărul copiilor n-aveau posibilitatea de a învăța la școală, în anul școlar 1956/57 — 50,4 milioane de cetățeni urmau la studii pe diferitele trepte de învățămînt. Fiecare al 4-lea cetățean în U.R.S.S învață.

De la 3.536.000 muncitori industriali în 1928, Uniunea Sovietică a ajuns în 1956 la 15.226.000, deci de 4,3 ori mai mulți.

Numărul inginerilor și tehnicienilor a crescut din 1928 pînă-n 1956 de aproape 14 ori. Uniunea Sovietică dispune de o vastă rețea de institute științifice; numărul acestor institute era la începutul anului 1957 de 2.756 cu 239.900 cercetători științifici. În 1955 printre cercetătorii științifici se numărau 2.142 tătari, 398 ciuvași, 343 osetini, 219 bașchiri, 231 reprezentanți ai popoarelor din Dagestan, 168 buriați 212 mordvini.

Numai în anul 1956 institutele sovietice au format 71.000 ingineri (de opt ori mai mult decît în 1928), promoția de ingineri constituind 30 la sută din numărul total al absolvenților, în timp ce-n S.U.A. nu atinge decît 8 la sută.

Trebuie menționat că în jumătate din școlile americane nu se învață fizica. În circa 1.500 școli americane nu se-nvață de loc matematica deoarece „școlarii nu vor să studieze această materie".

Uniunea Sovietică deține întîietatea în lume în ceea ce privește producția de carte, tirajul global al cărților editate anul trecut depășind cifra de un miliard de exemplare. Dacă media mondială de cărți pe cap de locuitor este 2, în Uniunea Sovietică ea este de 6.

Succesele uriașe ale științei și tehnicii sovietice nu mai pot fi tăgăduite nici de cei mai înverșunați dușmani ai Uniunii Sovietice. Din ce în ce mai evident e faptul că știința devine un element esențial al puterii economice a unei țări. Din ce în ce mai limpede este faptul că succesele științei sovietice au contribuit în mare măsură la creșterea prestigiului politic al U.R.S.S.

Într-o carte de curînd apărută *La science du XX-ème siècle*, Pierre Rousseau scria:

„Orice simțămînt am avea față de regimul Uniunii Sovietice, nu i-am putea refuza simțul unei măreții științifice fără pereche, cu giganticele ei lucrări hidrografice, cu cascadele ei de baraje uriașe și cu inundarea regiunilor polare, pînă la pol, cu tehnica modernă".

În prefața cărții sale *A quoi rêvent les savants sovietiques*, Lucien Barnier scrie: „De patruzeci de ani, savanții sovietici visează. Au visat să dea țării lor racheta intercontinentală, cea mai puternică hidrocentrală electrică din lume, cel mai mare avion de transport cu reacție, prima navă atomică, cea mai mare mașină de fizică nucleară din lume. Au visat să prezinte științei mondiale sateliții artificiali.

Aceste visuri au devenit realitate.

Ce visează astăzi savanții sovietici?

Iată unele titluri ale cărții lui Barnier:

Luna, releu în călătoriile interplanetare, căci gravitatea este acolo de șase ori mai mică decît pe pămînt.

Viața omului interplanetar într-un mediu limitat și lipsit de gravitate.

Fulgerul reconstituit în laborator

Moscova — New-York: 10-20 minute.

Încrețirea munților, la discreție...

Visurile acestea vor fi mîine realități.

Succesele acestea ale științei sovietice, succesele acestea ale oamenilor sovietici, umplu de bucurie inimile oamenilor cinstiți din întreaga lume, căci, așa cum spunea Mao Tze-dun, popoarele din toate țările lumii văd într-însele „propriul lor viitor".

Acum patruzeci și unu de ani „gheața s-a spart, calea a fost deschisă, drumul a fost arătat".

Pe aceste succese de însemnătate istorică, în domeniul economiei cît și al politicii, al tehnicii și al științei, al artei și al culturii, pe această putere economică mereu crescîndă, pe unitatea morală și politică a acestor minunate popoare, pe prietenia lor și a tuturor țărilor lagărului nostru socialist, se sprijină politica de pace a Uniunii Sovietice.

Unul dintre bulevardele Moscovei

Grija pentru artă în Uniunea Sovietică

de Acad. Gh. OPRESCU

Am fost de mai multe ori în Republica vecină nouă, prietenă și aliată. Ca istoric de artă, ceea ce mă interesa în primul rînd să cunosc, era de ce prestigiu se bucura arta, la poporul victorios și stăpîn pe toate resursele statului, după Revoluția din Octombrie. A fost pentru mine totdeauna un motiv de admirație intervenția decisivă a lui Lenin, în toiul luptelor, atunci cînd victoria era nedecisă, cînd fiecare ceas putea avea consecințe incalculabile și cînd ceea ce se petrecea era o chestiune de viață și de moarte, intervenție prin care el salva comorile de artă ale Rusiei de furia apropie inevitabilă a războiului. Din lecturi, mai ales din știrile contemporane, cunoaștem prăpădul ce se abătuse asupra operelor de artă franceze în vremea revoluției din 1789, tapiseriile arse pentru a se putea extrage firele de aur din țesutul lor, tablourile din biserici și reședințele regale sfîrtecate de cuțite și de lănci, castelele istorice căzute pradă flăcărilor, statuile, și cele din piețele publice, și cele care ornau arhitectura, sparte, ciopîrțite. De cine? De unul din popoarele cele mai simțitoare la frumos.

In Rusia, marele om de stat, care nu era nici artist, nici critic de artă, dar care simțea adînc valoarea frumosului și importanța unei tradiții culturale, a dat ordine atît de bine gîndite, atît de efective, și însoțite de atît de sigure mijloace de adus la îndeplinire, în cît prea puțin s-a pierdut din vechile comori de artă rusă, civilă și religioasă. Pînă și icoanele făcătoare de minuni, după credința populară, au fost respectate, atunci cînd ele erau venerabile, nu prin efectul lor bazat pe superstiție, bine înțeles, ci prin calitatea artistică a execuției.

Păstrate și puse la adăpost de furia războiului, uneori transportate printre armate în luptă la mii de kilometri, toate acele mărturii ale trecutului, toate acele documente ce mărturiseau despre însușirile creatoare ale poporului rus în decursul vremurilor, pe tărîmul artei religioase, pe cel al artei laice, astăzi sînt strînse în muzee, în biserici și palate transformate în muzee. Galeria Tretiakov din Moscova, cu mii de ei de tablouri și statui, ori cu operele de artă veche, Muzeul Rus din Leningrad, sînt în primul rînd astăzi receptaculul artei ruse, în toată dezvoltarea ei, de la imaginile religioase din sec. al XIII-lea, pînă la exemplarele artei realist-socialiste. Tretiakov, care geme de bogăția colecțiilor sale, este de sigur la strîmtoare. In curînd însă va putea expune acele comori în condiții care să le facă cu adevărat utile marelui public, să le rînduiască așa cum cer nevoile unei educații artistice sistematice și legile noi ale prezentării muzeale. Guvernul sovietic a găsit sumele imense necesare unei transformări de atît de mari proporții. Muzeul Rus, nici el bucurîndu-se de tot spațiul ce i-ar fi necesar, este totuși prezentat în condiții mult mai metodice. Vizitatorul iese din el făcîndu-și o idee clară de toate resursele geniului rusesc, inclusiv în ceea ce privește arta populară.

Alături de aceste colosale tezaure, exemplare reprezentative ale artelor plastice au fost lăsate în lăcașurile pentru care au fost create, în biserici și mănăstiri, iar aceste biserici și mănăstiri, cînd erau ruinate de vreme și de evenimente, au fost restaurate cu grijă.

Vladimir, unul din cele mai vechi focare de artă rusă, este un model de restaurare științifică, inteligentă. La Kiev, la Novgorod, la Pskov, în alte vechi centre de civilizație s-a procedat la fel. La Zagorsk, la Kolomensko, lîngă bisericile din vremea lui Ivan cel Groaznic, s-au fundat muzee, cu piesele care n-au intrat în restaurarea monumentului, cu fel de fel de grafice și desene, de fotografii și de modele în lemn ale părților dispărute. Tot aici s-au adus opere similare din vecinătate, așa că muzeul din Zagorsk este un centru minunat de cunoaștere a întregii arte religioase ruse.

In același timp, în domeniul artei europene, din care existau în Rusia opere capitale, se petrecea un fenomen asemănător. Ermitajul este un univers plastic. Tot ce ar dori să cunoască un amator de artă, din orice parte a lumii, și-a găsit aici locul, dacă nu exemplarul exact ce-l are în gînd, cel puțin unul echivalent ca valoare și asemănător. Lîngă vechiul și renumitul Ermitaj al Caterinei, palatul destinat să-i servească de loc de recreație și de mulțumiri estetice, s-au adăugat imensele anfilade de săli ale palatului de iarnă, pline cu tot ce talentul și creierul omenesc a produs mai admirabil în domeniul artelor. Sălile cu tezaurele trace și sarmate de la nordul Mării Negre, sînt unice pe lume. Lor le urmează sutele de alte săli, pline cu capodoperele născute în Orient, pe țărmurile Mediteranei, în Grecia, în Italia, în Spania și în Țările de Jos, în Germania, în Anglia și Franța, ultima țară fiind reprezentată de opere atît de remarcabile și de numeroase, în cît ultima expoziție franceză, făcută numai cu ceea ce se găsea în muzeul din Leningrad, cuprindea 52 de imense saloane și galerii, cu cîteva mii de obiecte, în același timp în care, în vreo alte 40 de săli se oferea ochilor uimiți, o splendidă expoziție Rembrandt și școala lui, tot numai din operele din Uniunea Sovietică.

Și dacă astăzi, cînd Uniunea Sovietică ocupă în lume locul pe care-l ocupă, a devenit una din țările cele mai prospere, poate trimite, ca nimeni altul, sateliți în jurul pămîntului, și concura, pe toate terenele ori ce alt stat, nu e de mirare că se acordă atîta importanță artei și slujitorilor artei, cu atît mai de admirat este că ea a făcut aceasta imediat după Revoluția din Octombrie. Este marele merit al lui Lenin și a viziunii sale clare de viitor că, atunci cînd Revoluția era amenințată din toate părțile, cînd țara era încă dezorganizată și pămîntul necultivat, cînd oamenii nu aveau ce mînca și orașele erau pustiite de armatele dușmane, nu numai că n-a uitat arta, dar i-a dat un loc proeminent în preocupările sale. De aici a decurs tot ceea ce vedem admirabil, pe acest teren, în viața culturală de azi a Republicii Sovietelor.

Cîntec închinat Octombrie

Louis ARAGON

Viața asta a noastră

Parcă și-acuma văd Mostorg-ul din nouă sute treizeci
Maghernița prost luminată cu ziduri netede și reci
Cu mai nimica de vînzare tarabele mai mult deșarte
La care oamenii se uită ca printr-o ceață de departe
Sub banderole lungi și roșii cu slove albe ce-și iau zborul
Și peste toată sărăcia măreț lucește viitorul
Țărani buimaci femei ce-ntreabă de prețuri și se-ntorc din cale
In fund se mai găsea și-un sumbru raion de juvaericale
Cinci linguri de argint pe care un palid ins le priveghea
Și jos zăpada-n care pașii puneau murdara lor rețea

Am cunoscut înghesuiala între pereții nespoiți
Și locuințele-mpărțite cu hărțuieli de hămesiți
Care-au găsit un colț de pîine și coridoarele-ofticoase
Și ploșnițe și paravane făcînd dintr-o odaie șase
Am cunoscut și lipsa care durează ani îndelungați
Cînd chiar și-un ac e un tezaur de preț. Copiii aruncați
Tramvaiele ciorchine negre de oboseală și de trudă
Pe scări cu strigăte în care brutalitate e și ciudă
Și-ncălțămintea ruptă iarna și pantalonii vechi și roși
Cînd nu mai știi ce-ai fi în stare pentru-o pereche de galoși

Și totuși iată-n acea vreme tăios de aspru luminată
Prin ce miraj n-aș putea spune eu am simțit întîia dată
Ochi omenești țintiți asupră-mi într-adevăr cu omenie
Necunoscuți vorbeau și vorba lor inspira prietenie
O revelație adîncă un sentiment cu totul nou
Cum este-al mutului cînd află ce-nseamnă sunet și ecou
Prindea lumină umbra ca o pictată noapte de Dovjenko
Un film intitulat Pămîntul era pe-atunci mi-aduc aminte
Cu niște limpezimi de lună ce nu se pot rosti-n cuvinte

In vînt cu-o fluturare blondă de sub rețea o buclă scapă
Chip de culoarea pietrei lîngă un stîlp de pod o fată sapă
In țărmul fluviului. Se-oprește parcă se-ntreabă ce înseamnă
Pe șantier atîta lume. O, Dnieproghess în ploi de toamnă
Baraj al muncii și-al speranței aceleași mîini ce te-nălțară
Te-au aruncat apoi în aer cînd a pătruns dușmanu-n țară.
Trec doisprezece ani. La Nisa prin radio cumplita știre
Și-mi amintesc de fata-aceea de luminata ei privire
Și de lucrarea uriașă în timpuri aspre începută
Și de cei morți de-atîția alții a căror vreme nu-i pierdută

Cum să rostesc, cu ce cuvinte acest puternic simțămînt
Atît de-adînc înfipt în mine că nu-l mai smulge nici un vînt
Convingerea că tot ce cuget că tot ce fac și sînt mereu
E pentru-acest popor și-odată cu el pentru poporul meu...

In romînește de Al. PHILIPPIDE

Bimal Chandra GHOS

Cîntec de Octombrie

Cîntecul să-mi zboare: pasăre, săgeată, —
N-are barieră
Cîntecul, cînd speră!
Munți cu diamante-n creasta lor zimțată
Nu-i vor sta-n cărare
Cu înfricoșare.
Către nord el pleacă-n vastă vijelie
Spre-ale Volgăi valuri,
Peste lunci și maluri,
Prinde-n plisc de purpur, doar un dram din glie,
Liber să străbată
Zarea argintată.
Aurul pădurii își foșnește trena,
Cîntul zboară unde
Un alt cînt răspunde
Răscolind furnale peste Rin și Sena.
Unde nave ară
Dunărea cea clară, —
Spre Răsare-soare, unde-orezăria
In hățișuri are
Stropi de chihlimbare —
Unde-n Pekin crește-n cercuri vitejia, —
Și-n Hanoi, zidarul
Cîntă cu mortarul.
De la Alpi și pînă unde-a mas Caşmirul
Cîntecele-s steaguri
Pe sălaș și praguri,
Umezeala Volgăi picură safirul
Păcii împlinite-n
Inimi netihnite.
Isprăvește-ți zborul peste turnuri clare
Unde-n est și-n vest e
Zid de mări și creste
Unde milioane cheamă cu ardoare
Stele-octombriene
Cu cinci brațe-n vreme.

In romînește de AL. ANDRIȚOIU

Jiri WOLKER

Lumea va fi sănătoasă

După muncă, flămînzi,
ne-nghițeam doar discursurile
cu lăcomie,
uitînd pentru-o clipă
de prînz,
de-a tristeții
bolnavă stafie.

Dar,
amintindu-mi destinele lumii aceste,
văzui
că bunul nostru
glob
e prins în mreji
(cu mări,
oceane,
războaie funeste)
de mîinile
grăsunilor burgheji.
Și-au pus binișor
de-o parte
costume,
ibovnice,
căsuțe
și grădini,
iar cei săraci,
desculți,
se vînturau prin lume,
în loc
Revoluției
să-i fie
ostași și paladini.
Soarele, chiar,
— ce-n natură
singur de mult răsculat e —
pe seară izbutind să surpe-o zi,
muncea cît șapte
întreaga noapte
în zori s-o mai poată zidi.
Și toate
erau neschimbate...

Dar, iată, cîndva
auzirăm
că Lenin
soare le-a dat în marea Rusie
celor săraci,
ce nu-l cunoșteau
de milenii.
Noi gînduri
în noi
se-avîntară spre cer,
ca niște copaci.

Atuncea
abia
ne născurăm
și-atunci
începu
era noastră cea mare.
Cățărați
în copaci,
ca o droaie de țînci,
ne privim noua lume
din zare în zare.
Pînă-atunci
boli umblau peste munți,
pînă-n sate,
dar din ziua
aceea
spinarea ni-i dreaptă.
Sănătate
oricui!
Dăruim sănătate!
Vindeca-te-vom,
Lume,
așteaptă!

In romînește de VLADIMIR COLIN

Renata VIGANO

Portret

Să bați un cui și să agăți un portret —
Tovarășe, prea e puțin!

Sfărîmă pereții, și spre lumină,
Spre lume întîi să privești.

Nu în numele mort al lui Crist
Cerșește pîine bogaților.
Sărăcimea
să-ți fie tovarăș, fratele meu.

Zace în leagăn copilul bolnav
dar tu
nu lua în seamă neliniștea inimii:
du-te în temniță și în exil, la luptă, la moarte
du-te fără să-ți iei rămas bun de la prunci.

Uită căldura,
dragostea căminului,
comoditatea căminului,
și, în ciuda casei tale,
cheamă deșertul
dacă acolo se înăbușe oamenii.

In oricare colț depărtat
s-ar lupta omenirea,
la prima chemare, ajut-o!
Uită familia, rudele tale!
Sfîntă e numai frăția între cei ce muncesc,
numai lupta e sfîntă.
Negrului din depărtări să-i fii frate,
iar fratelui de sînge — dușman,
dacă fratele tău nu cunoaște această iubire!

Să trăiești, să muncești, și să suferi
cu toți ce-n obidă trăiesc,
pe stradă să fii în rînd
cu cei care merg către pace.
Căci „eu" este o picătură, iar „noi"
sîntem marea.

Nesfîrșită e procesiunea acelora
care ridică praful pe drum cu picioare goale.
Privește:
sub faldul stindardelor, —
ai noștri, rămîn lîngă noi și cînd pier...

Inainte, sub steag, neînfricați!
Desculți ai lumii, pe piatră, pe gheață, înainte!

Tovarășe, atunci — să te judece
lumea întreagă —
atunci ai dreptul să-agăți în perete portretul
lui Lenin.

In romînește de VERONICA PORUMBACU

Jorge AMADO

Salut

In tulburele ceas al clevetirii
Și-amenințării — te salută neamuri
Care se luptă aprig pentru viață.
Dușmanul tău și-al nostru
sînt demonii
Dolarului și-ai beznei. De departe
Grăbit ți-aduc salutul. Ți-l aduc
Din negre ocne și prigoană cruntă,
Din pulberea de cărți ce-au ars
pe ruguri;
Ți-aduc salutul celor ce-au pierit,
Eroic, pentru viață. Te salut
In numele mulțimilor sărace
De albi și de chinezi și de hinduși,
De negri și mulatri-obijduiți
In țara mea, America. Ci află
Că luptă fără preget, cu nădejde.
Și ei mi-au poruncit să-ți spun așa:

„Cu mîna noastră, niciodată, noi
Nu o să frîngem pacea gliei tale!
Nu de la noi porni-vor ucigașii
Ce duc cu sine moartea
prin văzduhuri.
Nu cu avutul nostru va purta
Război, în contra ta, jefuitorul.
Ne-om bate și vom ști să cucerim
Domnia peste propriul destin.
Și-o să-ți întindem mîna
și vom merge,
Tu ne vei duce-n calea fericirii!"
Așa mi-au poruncit să îți vorbesc
Chilienii și cubanii și acei
Din Uruguay și-acei din Argentina —
Toată America Latină. De la toți
Ți-aduc salutul nostru-nvăpăiat,
O, mamă, sovietică țărînă,
Puternică cetate-a omenirii!

Tălmăcire de MARIA BANUȘ

Jack LINDSAY

Lenin în Londra

Bezna peste-oraș s-a revărsat
Nemișcată, ca adîncul apei;
Pașii lui spre uliți vechi se-abat...
Innegrite de al vremii fum,
Case mohorîte-i ies în drum;
Dar el simte ziua ce aproape-i.

Și prin pîcla mută și-nghețată
Trec-hîrtii mărunte duse-n vînt —
Oamenii; Imperiul se-arată
Neclintit cu ziduri de cetate.
El aude, însă, cum răzbate
Vuiet surd, urcînd de sub pămînt.

Vremea se despică: peste veac
Prinde chip, palpită viitorul;
Zările din ceață se desfac.
El străvede anii marii lupte
Cînd, urcînd pe stîncile abrupte,
Fi-va-n veci biruitor poporul.

Visul lui sădit-a-n lume-o floare:
Viitorul... Rodul ei se leagă.
Dus în mii de inimi proletare.
Da! Și-n Londra se va risipi
Ceața deasă... Va veni o zi,
Știu și pentru Londra mea cea dragă.

In romînește de DAN GRIGORESCU

Bertolt BRECHT

Citind o carte sovietică

Volga — după cîte citesc —
Să o supui nu-i un lucru ușor:
Fiicele sale — Oka, Unja, Kama, Vetluga,
Nepoatele sale — Ciușovnia, Viatka,
Îi vor veni-n ajutor.
Toate puterile și le va strînge,
Cu apele a șapte mii de afluenți
Va năvăli peste barajul de la Stalingrad,
Clocotind de mînie.
Multe va scorni acest demon inventiv,
Orice fisură o va folosi,
Cu drăcească-ndemînare de Ulisse
Prin dreapta va ocoli, și prin stînga,
Se va furișa pe sub pămînturi,
Dar — după cîte citesc mai departe —
Cei care iubesc Volga, cei care-o cîntă,
Oamenii sovietici,
I-au prins de pe acuma vicleșugul
Și încă înainte de 1958
O vor supune.
Iar stepele pericaspice,
Florile acestea sterile, de cîmp,
Răsplata le-o va da în pîine.

In romînește de TIBERIU UTAN

Aurora Conţescu

Lan de bumbac

In lanul de bumbac,
ca într-o mantie pufoasă,
sub care cîntă greieri nevăzuţi,
dorm viitoare kimonouri de mireasă,
şi scutecele noilor născuţi.
Iar norii duc corăbii uriaşe
pe satinate zări, către ocean;
şi umbrele răsar şi cresc, bizare,
din tufele bumbacului din lan,
ca nişte plante vii, căţărătoare.

Trec ştiuci de-argint, mai sus decît
condorii,
lăsînd să le atîrne lunga trenă
un vaer trist,
metalic,
rece,
dens,

ca de sirenă
vibrînd deasupra lanului imens,
pe care-s aplecaţi culegătorii.

Nu, nu,
n-a spart tăcerea nici o bufnitură
surdă
şi nici un nor de scrum n-a-ntunecat
lumina,
şi fluturii şi pruncii încă zburdă.

Dar ochii oblici tot privesc departe,
ca fascinaţi de calmul dimprejur,
spre zările încinse şi deşarte
de chihlimbar, de purpură şi-azur,
de parcă-ar aştepta, crispaţi de
groază,
să nască şi să capete contur,
umbrela neagră, de coşmar, a crimei,
care-a plutit cîndva, ca reaua piază
deasupra Hiroshimei
pe-o zi ca asta. Tot aşa-n amiază,
frîngînd, o clipă, zborul rectiliniu
al ştiucilor subţiri, de aluminiu.

Nu, ochii oblici nu mai pot
şi nu mai vor
să vadă izbucnind acelaşi nor,
nici pînza de cenuşă, ucigaşă,
să cadă leneş peste vatra lor,
carbonizînd ogoarele de scamă
în care dorm, sub mantie pufoasă
şi kimonouri suple de mireasă,
şi scutecele noilor născuţi...

Cînd flori umile smălţuiesc cărarea
şi cîntă, vesel, greieri nevăzuţi...

Literatura revoluţiei a început prin versuri

de Tatiana NICOLESCU

Revoluţia din Octombrie a însemnat un moment de cotitură atît în dezvoltarea literaturii, privite în ansamblul ei, cît şi în destinele diferiţilor ei reprezentanţi, luaţi în parte. Desigur că nu toţi scriitorii ruşi au afirmat în 1917 ca Maiakovski, răspicat: **„Revoluţia este a mea"**. Dar este cert că cei mai buni, cei mai talentaţi dintre ei, au văzut în Revoluţia din Octombrie împlinirea năzuinţelor seculare de libertate ale poporului rus şi şi-au exprimat în faptă şi în scris dorinţa de a adera la ea, de a conlucra şi a sprijini opera de făurire a unei lumi noi. Salutului fierbinte cu care Maiakovski a întîmpinat Marea Revoluţie Socialistă **„Slăvită fii de patru ori, tu cea binecuvîntată" (Odă Revoluţiei)** îi putem alătura îndemnul lui Alexandru Blok, adresat intelectualităţii ruse: **„cu toată fiinţa, din toată inima, cu toată conştiinţa ascultaţi Revoluţia"** sau cuvintele înflăcărate ale lui Esenin **„Sus în cer şi pe pămînt să trăiască Răzvrătirea". (Toboşarul ceresc).**

Tema Revoluţiei — atît de nouă şi de măreaţă, de neobişnuită şi de poetică — a stimulat dintru început numeroase talente literare, a chemat şi a mobilizat la lupta prin scris pentru cauza socialismului. Şi printre cei ce şi-au unit atunci — în dimineaţa noii lumi puterile şi talentul — pentru a făuri imaginea poetică a lui Octombrie s-au găsit alături de Gorki, Maiakovski, Demian Bednîi — legaţi mai de mult de mişcarea revoluţionară a proletariatului — scriitori formaţi şi consacraţi ca Blok şi Briusov, ce au găsit în Revoluţie limpezirea drumului lor de căutări şi aspiraţii, precum şi tineri ostaşi ai condeiului, începători, ieşiţi din rîndurile maselor, pînă mai ieri muncitori sau luptători în rîndurile Armatei Roşii (Gherasimov, Poletaev, Alexandrovski, Sadofiev, Bezîmenski, Vişnevski, Svetlov). Mărturisirea lui Nicolai Tihonov **„Pe mine m-a făcut poet Revoluţia din Octombrie"**... e deopotrivă valabilă pentru Fedin, Leonid Leonov, Malîşkin, Gaidar, Boris Lavrenev, pentru scriitorii mai vîrstnici cărora Revoluţia le-a adus o înnoire şi o împrospătare a talentului lor şi pentru toţi cei ce şi-au legat indestructibil drumul de creaţie de lupta proletariatului pentru socialism.

Temă majoră a noii literaturi, născute odată cu ea, Revoluţia şi-a găsit în primul rînd ecoul în poezie. Specificul acestui gen literar îngăduia oglindirea mai rapidă — în comparaţie cu proza — a transformărilor uriaşe pe care le înregistra viaţa. **„Literatura Revoluţiei a început prin versuri"** — a spus Vladimir Maiakovski.

Desigur că imaginea lui Octombrie 1917, aşa cum apare ea evocată în **Odă Revoluţiei, Marşul nostru** sau **Marşul cu stîngul** de Maiakovski, în poezia lui Poletaev **Piaţa Roşie** sau a lui Briusov **Rusiei,** în poemul lui Demian Bednîi **Despre pămînt, despre libertate şi despre soarta muncitorului** sau al lui Blok **Cei doisprezece** — primele opere poetice care au salutat era socialismului — nu este întru totul identică cu felul cum înfăţişează tema Revoluţiei poeţii din zilele noastre, un Surkov, Smirnov, Gribaciov sau Scipaciov.

Poezia din primele luni şi din primii ani de după 1917 s-a caracterizat prin perceperea subiectivă, puternic emoţională a Revoluţiei. In patosul ei romantic îşi găsea ecou însuşi romantismul epocii de aprige ciocniri şi lupte, de biruinţe şi avînt eroic. Poetul se entuziasma de măreţia sarcinilor pe care Revoluţia şi le asuma, de grandioasele perspective pe care ea le deschidea omenirii. După cum mărturisea Briusov, poetul se simţea **„aruncat din lumea prozei într-un univers mai presus de închipuire" (Către tovarăşii intelectuali).** Patosul, eroismul minunat al vieţii noi cerea poeziei cuvinte înflăcărate, epitete solemne, versuri de odă, stihuri de cîntec, ritmuri de marş. Poeţii căutau să redea grandoarea, măreţia şi noutatea Revoluţiei, chiar dacă uneori o făceau cam abstract sau declarativ. Unii dintre ei se simţeau îndemnaţi să glorifice suflul înnoitor al Revoluţiei, menirea ei de a distruge tot putregaiul lumii vechi. Astfel Blok asemuia Revoluţia cu un **„vînt" ce „zboară peste al domnului pămînt" „fluieră printre troiene"** şi **„spulberă tăcut"**, Esenin vorbea de **„furtuna"** Revoluţiei, iar poetul proletar Pavel Arski invoca **„tunetul Internaţionalei ce va bubui de la soare răsare pînă la soare-apune"**. Pana altor mînuitori de versuri afirma mai ales opera de făurire, de creaţie a unei lumi noi pe care o realiza Revoluţia. Aşa, de pildă, Briusov, se adresa lui Octombrie cu următoarele cuvinte:

„Tu străluceşti Octombrie-orbitor,
Tu ce-ai făcut din noaptea-ntunecată
O primăvară plină de puteri,
Tu ce-ai aprins zi nouă-n vieţi bătrîne
Şi cu al izbîndei nimb ce nu pălеşte
Prin veacuri luminat-ai drumul drept!

(Octombrie 1917)

In epoca de construire a socialismului evocarea lui Octombrie se împleteşte în poezie cu glorificarea succeselor în muncă obţinute de poporul sovietic şi menite să întărească şi mai mult cuceririle revoluţionare. Aniversarea lui Octombrie prilejuieşte, într-o poezie de Victor Gusev, o adevărată trecere în revistă a potenţialului economic al Ţării Sovietice cu **„rapoarte"** date Revoluţiei. In versurile lui A. Tvardovski **(Stăpînul),** Pavel Antokolski sau Vladimir Lugovski **(Stihuri lui Octombrie),** imaginea anului 1917 se îmbină cu tabloul vieţii înfloritoare a oamenilor sovietici, muncitori şi colhoznici.

In anii Marelui Război pentru Apărarea Patriei amintirea Revoluţiei din Octombrie se leagă foarte strîns de lupta poporului împotriva cotropitorilor fascişti, ca două momente istorice deopotrivă de importante în bătălia omenirii pentru o viaţă liberă şi fericită. Evocarea Revoluţiei, a eroismului părinţilor stimulează patriotismul ostaşilor, îi îmbărbătează, le călеşte voinţele.

„Ca şi atunci vărsăm sînge,
Ca şi atunci am îmbrăcat haine de oşteni,
Ca fericirea să-şi aibă iar un adăpost paşnic,
Ca bucuria să zîmbească pruncului în leagăn".
(Scipaciov: 1917 — 1942)

In poezia sovietică din zilele noastre, tema Revoluţiei este tratată pe un plan deosebit de larg, am putea zice mondial, cu frecvente implicaţiuni filozofice, ca o expresie a socialismului biruitor, ca o sinteză a aspiraţiilor de pace şi fericire a milioanelor de oameni cinstiţi din lumea întreagă.

Şi desigur că în viitor, fiecare generaţie va descoperi noi aspecte în această temă, noi surse de inspiraţie, va glorifica în felul său Revoluţia şi pe făuritorii ei. Răsunetul mereu actual pe care-l are tema Revoluţiei în poezia sovietică se îmbină cu o altă trăsătură specifică şi anume cu caracterul internaţional pe care îl îmbracă. Influenţa rodnică, de-a dreptul salutară, pe care Marele Octombrie a avut-o asupra destinelor diferitelor popoare înrobite şi asuprite de regimul ţarist, a condiţionat de la început caracterul internaţional al poeziei închinate lui, ca o prefigurare a unei trăsături devenită specifică pentru întreaga literatură sovietică. Ar fi imposibil de enumerat toţi poeţii, fie şi dintr-o singură republică unională, care au închinat versuri Revoluţiei. Şi poate că nu lucrul acesta e cel mai important. Mai important e că aproape concomitent cu primele versuri ale lui Maiakovski, Bednîi, Blok sau Briusov, Poletaev sau Alexandrovski închinate Revoluţiei, întîlnim în paginile ziarelor şi revistelor centrale sau locale poezii proslăvind pe Octombrie 1917, semnate de poetul băşchir Majit Gafuri, de georgianul Galaction Tabidze, de armeanul Eghişe Ciarenţ, de uzbekul Hakimzade Niazi Hamza, de bielorusul Ianka Kupala, de akînul Cazah Djambul sau de cîntăreţul popular din Dachestan, Suleiman Stalski.

Specificul istoric al Revoluţiei din Octombrie a pus de la început în faţa poeţilor o problemă de ordin teoretic, legată de întreaga structură a literaturii sovietice, aşa cum s-a dezvoltat ea în anii ce au urmat. Revoluţia le-a cerut precizarea fermă a poziţiilor pe care se aşează în raporturile lor cu lumea din afară şi a unghiului de vedere sub care consideră viaţa. Desigur că nici vorbă nu mai putea fi de o poezie individualistă, izolată de frămîntările vieţii, de prblemele sociale şi politice ale epocii, redusă la microcosmosul „eu"-lui. Poeţii Revoluţiei, ai luptei pe viaţă şi pe moarte între lumea veche şi lumea nouă năzuiau să-şi facă glasul auzit de milioane, să vadă condeiul asemuit baionetei, să împărtăşească bucuriile şi durerile mulţimilor, pe care apoi să le exprime în versuri înflăcărate. Gorki sublinia, pe bună dreptate, că **„Maiakovski aspiră să se contopească cu masele populare şi „eu"-l său propriu îl înţelege numai ca un simbol al acestor mase".** In poezia Revoluţiei a răsunat pentru prima oară motivul unităţii dintre poet şi popor, al contopirii poetului cu masele. Mulţimea este de fapt eroul principal al unui poem ca **150.000.000** de Maiakovski, **Strada-Principală** de Demian Bednîi sau **A-totpoemul** lui Eghişe Ciarenţ. Era aci o evidentă democratizare a conţinutului, a tematicei poetice, un progres faţă de poezia prerevoluţionară, cucerire pe care literatura sovietică o va dezvolta, aducînd totodată şi unele corective necesare practicii acestor prime creaţii, care preocupate în exclusivitate de mase neglijaseră individualitatea, personalitatea umană.

Tema Revoluţiei, a luptei maselor pentru victoria lui Octombrie, nu pot fi despărţite de Lenin şi de partid. Binecunoscutele cuvinte ale lui Maiakovski: **„Lenin şi partidul sînt fraţi gemeni"** pot servi cu adevărat drept motto întregii poezii sovietice. Această unitate indestructibilă o afirmă poemul **Vladimir Ilici Lenin** de Maiakovski, ca şi **Anna Sneghina** de Esenin, cîntecul lui Djambul **Pe Lenin îl ascult,** ca şi poezia lui Jarov **7 Octombrie.** In poezia sa **Lenin,** Eghişe Ciarenţ afirmă răspicat această unitate spunînd:

„Nu proletare,
Ilici n-a murit.
El trăieşte în mine,
In tine,
In el!"

Opera lui Lenin nu cunoaşte moarte după cum nu cunoaşte moarte nici amintirea lui Octombrie 1917. **„Tot ce a făcut nu-i muritor** — spune Briusov. **Învăţătura lui împărtăşită, / Noi o vom duce-n veacuri tuturor". (Lenin)** Faptele şi lupta sa îl fac — cum a spus foarte plastic Maiakovski **„şi azi... cel mai viu dintre vii".**

Şi, întocmai ca şi Lenin, rămîne mereu vie şi strălucitoare imaginea luminată a Revoluţiei, izvor nesecat de inspiraţie pentru poeţi, pe care aceştia nicicînd nu vor înceta să o preamărească.

cronica literară

V. NICOROVICI: 400 de zile în oraşul flăcărilor

de aurel martin

Poet şi critic neîmplinit, deocamdată, în nici una din aceste direcţii, Vasile Nicorovici şi-a descoperit, se pare, după căutări ce vor fi fost probabil dramatice, adevărata vocaţie. Exerciţiile lirice şi activitatea critică, isvorîte însă din aplicaţii temperamentale incontestabile, i-au fost totuşi de folos, perfecţionîndu-i expresia şi educîndu-i gustul. Sublimate şi, apoi, retopite într-un aliaj ce se anunţă de bună calitate, ele imprimă reportajului practicat de Nicorovici anumite trăsături ce-l individualizează neîndoielnic. Ispitele poetice au prins a se raporta, strunite, la un material de viaţă concret, facilitînd transfigurarea artistică a fenomenului contemplat; judecăţile de valoare deprinse prin lecturile critice, i-au înlesnit aprecierea, dintr-un unghi obiectiv, a realităţilor percepute. Doi factori aparent antinomici — unul emoţional şi unul raţional — şi-au găsit împlinirea într-o sinteză al cărei prim rod sînt paginile ce alcătuiesc această „monografie literară" a Hunedoarei care este volumul 400 *de zile în oraşul flăcărilor. Intr-o variantă personală şi pe un plan de astă dată literar, Vasile Nicorovici aduce cu unul din eroii săi: Ştefan Cazan. Pescar îndrăgostit de peisajul acvatic crepuscular, ca un veritabil personaj sadovenian, şi furnalist pătimaş, călăuzit de logica demonstraţiei matematice, el încheagă în fizionomia sa spirituală relaţia simbolică dintre apă şi foc, complinind atitudini sentimentale contradictorii: „In caracterul său, precizează reporterul, cele două elemente, ca două porniri temperamentale, se înfruntă permanent şi se combină. Focul îl face aprig, apa, mai blîndă, îl potoleşte. A rezultat o fire echilibrată, poetică şi realistă, un om cumpănit..." Nu ştim în ce măsură comentariul acesta este întru totul ştiinţific; ne interesează doar sub aspectul său sugestiv. Ştefan Cazan şi-a descoperit succesiv pasiunile, rămînînd credincios fiecăreia în parte. Nicorovici le-a convertit pe cele vechi într-una nouă, sintetică, făcînd saltul din vis şi livresc în realitatea palpabilă, dar păstrînd, evident, legăturile intelectuale fireşti cu visul şi cu cartea, folosind experienţele vechi şi cunoştinţele acumulate, în descifrarea marilor adevăruri sociale contemporane. Contactul nemijlocit cu viaţa clocotitoare a patriei l-a vindecat de himere şi de speculaţiile teoretice rupte în substanţa şi originea lor, de solul fertil al practicii. Părăsind pentru un an şi mai bine Capitala, s-a stabilit la Hunedoara devenind reporter. Aplicaţiile anterioare au găsit un făgaş nou de valorificare, într-o formă estetică prin excelenţă legată de oameni, de fapte şi de dinamica socială. Scriitorul şi-a găsit şi formula cea mai adecvată, în care datele obiective capătă semnificaţii generalizatoare: monografia.*

Termenul e, în primul rînd, sociologic. Şi, dacă vrem să definim 400 *de zile în oraşul flăcărilor, ar trebui să-l folosim ca atare, pentru că, în adevăr, Nicorovici intenţionează aici, aşa cum însuşi mărturiseşte undeva, să ne ofere o monografie literară a Hunedoarei contemporane. Pentru realizarea acestei intenţii, el procedează, în esenţă, ca omul de ştiinţă, organizîndu-şi materialul adunat, selectîndu-şi impresiile, încercînd clasificaţii, dînd însemnătate primordială datelor ce i se par esenţiale şi revelatorii. Un capitol al cărţii* (Elogiul Hunedoarei) *face un scurt istoric al aşezării, altul se opreşte asupra Combinatului siderurgic, principala instituţie a oraşului; unul descrie castelul lui Huniade; altul încearcă să surprindă, ca într-un caleidoscop, diversitatea adesea contradictorie a peisajului uman hunedorean etc. Accentul cade, necontenit, pe sublinierea noului, ceea ce şi conferă cărţii actualitatea. Evident, într-un oraş ca Hunedoara, atenţia reporterului care nu caută cu deosebire senzaţionalul (înţeles în întrupările sale anormale), se concentrează cu precădere asupra industriei de aici, fără de care aşezarea nici nu şi-ar fi dobîndit, poate, importanţa republicană cîştigată astăzi. Realizările materiale uluitoare atinse în anii puterii populare de Combinatul hunedorean sînt puse în lumină, dealtminteri, cu putere: pagini întregi vorbesc, bunăoară, despre geneza celui mai mare furnal din sud-estul Europei sau despre noua oţelărie construită în timpul din urmă. Sîntem introduşi, cîteodată, pentru indiscutabilul lor pitoresc, în complicate procese tehnologice, expuse însă cu pondere, pentru că intenţia supremă a scriitorului nu e, în cazul de faţă, aceea de a ne prezenta alte mecanisme decît cele sufleteşti. Omul care dă patriei metalul e mult mai preţios şi mai important decît maşina ce converteşte minereul în fontă, oţel sau laminate. Psihologia lui merită un interes particular. Nicorovici vrea să*

Vom întîlni, prin urmare, în cartea ce ne preocupă, mai puţine biografii contemporane decît în altele similare, mai puţină risipă de nume onomastice sau toponimice şi, aparent, mai puţină varietate tipologică. Ştim că eroii cotidieni ai Hunedoarei sînt furnaliştii şi oţelarii, dar cunoaştem foarte relativ psihologia lor profesională. Serviciul pe care ni-l face Nicorovici constă tocmai în atenţia cu care se străduieşte să ne-o releve, confruntînd legenda cu realitatea, răsturnînd impresia imediată, primă, şi insistînd nu asupra extraordinarului, ci a obişnuitului.

Investigaţia e, fără îndoială, interesantă şi folositoare, aşa cum, păstrîndu-ne în limitele generalităţilor, sînt şi concluziile la care ajunge reporterul încercînd, din cînd în cînd, să deseneze cîteva linii caracterologice ale muncitorului hunedorean. Oricît de grandios ar fi, bunăoară, sensul filozofic al gestului comis cotidian de oţelar, el nu depăşeşte, în fond, niciodată greutatea sa structural umană, nu devine unic prin excepţie. Eroismul său este, de fapt, expresia unui mod propriu de viaţă şi de înţelegere a muncii, în care ataşamentul pentru unealtă şi produs este dintre cele mai legitime. Subscriem, de aceea, întru totul, la demonstraţia pe care Nicorovici o efectuează la un moment dat, năruind eşafodajul literaturii declarative, schematice şi superficiale: „Ni se pare normal ca omul să ţină la o vită, la un copac, la un petec de pămînt, să aibă pasiuni pentru un tablou, sau chiar pentru un timbru, dar deîndată ce se vorbeşte de dragostea lui pentru strung sau maşină, îl suspectăm de schematism. Gestul lui Ion, în romanul lui Rebreanu, care îmbrăţişează ogorul, ni se pare încărcat de profunde semnificaţii psihice, iar un act analog în uzină ni s-ar părea nenatural. De ce? Oare omul din industrie e construit altfel, nu e în stare de pasiuni, iar despărţirea lui de strung sau cuptor nu-i poate provoca dureri, adeseori pentru el, de proporţia universului?" Ideea e cu atît mai preţioasă, cu cît ea se referă la realităţi contemporane şi nu la epoci cînd între muncitor şi uzină existau contradicţiile determinate de condiţia de proletar a celui dintîi.

Există, însă, din păcate, în cartea lui Nicorovici tendinţa de a topi, uneori, caracterul istoric în cel etern, de a resorbi trăsăturile actuale, de natură socialistă, ale muncitorului în acelea specifice profesiunii. Demonstraţiile sale capătă, de aceea, cîteodată, o nuanţă relativ abstractă. Revoluţia socialistă nu mai rămîne în centrul exclusiv al atenţiei artistice sau, dacă rămîne, e evidenţiată cu deosebire în valorile ei materiale. Cititorul ar fi fost dornic să întîlnească, în peisajul uman contemplat şi cunoscut de reporter, mai multe referinţe la uluitoarele prefaceri trăite nu numai de uzină, ci şi de oamenii ce lucrează în ea. Biografiile sau fragmentele de biografii a lui Victor Pal sau a meşterului Ioan Latzo sînt, evident, interesante, dar aşa cum au fost ele relatate, par, în felul lor, liniare, văduvite de dramatismul ce le va fi caracterizat în realitate. Trecerea unui tînăr de la starea de „seminarist" la aceea de muncitor, sau peregrinările, departe de familie, ale unui meşter oarecare, n-au fost lipsite, de bună seamă, de frămîntări. Ar fi meritat să fie transcrise, însă, şi motivele ce i-a determinat pe fiecare în parte să aleagă una sau alta dintre multele alternative ce le stăteau în faţă. Rolul educativ al cărţii ar fi crescut. E interesant, de asemenea, comentariul sociologic făcut pe marginea problematicei morale contradictorii a muncitorului cu conştiinţă încă ţărănească, dar dacă tipul căpăta şi consistenţă particulară, valoarea demonstraţiei cîştiga în prestigiu. Exemplele s-ar putea, fireşte, înmulţi, pentru că fiecare capitol în parte furnizează atari sugestii.

Spuneam că reportajul practicat de Nicorovici are unele particularităţi ce îl individualizează, raportat la acela practicat de alţi confraţi de breaslă. Aceştia din urmă descind, majoritatea, din condiţia de gazetar sau prozator: preferinţele epice, în cazul lor, sînt legitime, ca şi predilecţia pentru literatura factologică. Nicorovici a cochetat, înainte, cu poezia şi cu critica, păstrîndu-se, în substanţa sa, liric şi gînditor: de aici aplicaţia spre sinteze, spre reportajul de idei. De aici şi modalitatea monografică utilizată, dar şi neglijarea, încă, a rolului jucat de faptul divers, semnificativ şi relevant. Preţuirea artistică a acestui fapt ar fi dat, neîndoielnic, altă greutate specifică demonstraţiilor asupra cărora se opreşte.

Evident, cartea lui Vasile Nicorovici poate isca discuţii fructuoase, fie că ne raportăm la conţinutul ei, fie la modalitatea adoptată. Oricare ar fi chestiunile ce ar merita să fie dezbătute, un singur lucru rămîne însă sigur: contribuţia indubitabilă a acestui talentat reporter la opera de popularizare a Hunedoarei, centrul siderurgiei româneşti. E prima lucrare contemporană ce năzuieşte să ne ofere, în monografie, peisajul actual al acestei extrem de importante, de trepidante şi de antrenante aşezări ardelene.

reportaj de Fănuș NEAGU

Pe drumul lui LENIN

Intr-o zi din toamna aceasta, mergeam împreună cu un prieten reporter spre gospodăria colectivă „Drumul lui Lenin" din Livedea, pe o cărare ce șerpuia printre lanuri de porumb atinse de rugina toamnei. In urma noastră se mișca anevoie un grup de țărani încărcați cu tot felul de lucruri cumpărate din București.

Era dimineața, după răsăritul soarelui, și împrejur țiuia liniștea. Pe alocuri, mirişti, cu roate de otavă, petice de vie, cu frunzele însingerate și fișii de lucernă, tremurînd în ape liliachii, ne furau ochii. Salcîmii pletoși străjuiau în hotare. Intr-o grădină, doi flăcăi băteau un nuc, iar în dreapta noastră înainta încet prin cîmpie un șir de care. De sus ploua cu soare. Ca o bură de aur plutea peste întinderi, și funigeii lunecau în ațe subțiri peste arături, închipuind broderii ciudate. In depărtare, turla unei biserici ardea ca o făclie. Deasupra drumurilor, graurii își răsfățau aripile cenușii și cerul se boltea adînc și albastru ca fundul fîntînilor ale căror cumpene săltate apăreau ca niște gîturi de dropii pîndind răsăritul.

— Privește, zise prietenul meu, devenit dintr-o dată poet, e o zi atît de frumoasă cum n-a mai fost poate nici una de la începutul lunii.

— La noi toate zilele sînt frumoase

Ne-am oprit mirați. In urma noastră, la cîțiva pași, o fată înaltă, împlinită, cu gura fină, de-o grație pătrunzătoare, cu ochii mari, vii, încărcați de sclipiri metalice, ne privea zîmbind și avea sprîncenele coborîte, gest ce pare să-i împrumute un ușor aer de cochetărie.

— La noi, a repetat ea, toate zilele sînt frumoase.

— Se poate, a răspuns prietenul meu, dar acum, sub lumina toamnei, au altă strălucire.

— Dumneata ce zici? m-a întrebat și pe mine fata.

— Eu? am bolborosit încurcat. Știu eu ce să zic?... Ș-apoi nici nu ne cunoaștem.

— Păi să ne cunoaștem. Imi zice Dida și sînt de la „Drumul lui Lenin".

Ne-am urmat calea împreună. Și prietenul meu nu mai avea ochi nici pentru vremea frumoasă, nici pentru lanurile din jur atinse de rugina toamnei.

★

Livedea e un sat obișnuit de cîmpie, puțin întins, cu uliți largi, umbrite de salcîmi. Casele vechi, bătrînești, cu prispă și acoperișuri sprijinite în doi pălimari de care atîrnă șiruri de ciuperci, legături de ardei și funii de ceapă sînt tot mai rare, — între ele, sau în locul lor, s-au ridicat altele noi, de zid, învelite cu țiglă, avînd balcoane ori geamlîc și pereții de la nord tăbănuiți ca să nu-i macine vîntul și ploile. In anii puterii populare peste șaizeci de familii și-au construit locuințe noi sau și le-au renovat. Și deasupra, în creastă, după ce-au dat jos ștergarele și crengile de brad lăsate acolo, după datină, atîta vreme cît au lucrat tîmplarii, stăpînii au înfipt prăjini care să susțină antenele de radio. Căci de la o vreme obiceiul de a cumpăra radio la casa nouă s-a împămînteni în Livedea, a devenit datină. Și aceasta este o urmare firească a dezvoltării gospodăriei colective.

Pornită la început de vreo cincizeci de familii, gospodăria colectivă „Drumul lui Lenin" cuprinde acum o sută douăzeci și trei de familii, aproape întreg satul, și fondul de bază de care dispune se ridică la suma rotundă de un milion și jumătate. Cei din Livedea au ajuns la această situație datorită hărniciei și spiritului de gospodărire al consiliului de conducere, dar mai cu seamă învățămintelor primite de la oamenii sovietici care i-au vizitat și cărora, o parte dintre ei, le-au întors vizita.

In 1949, la cîteva luni de la înființarea gospodăriei, a poposit la Livedea Kliment Efremovici Voroșilov, președintele Sovietului Suprem al U.R.S.S. După obiceiul nostru strămoșesc, colectiviștii l-au întîmpinat cu pîine și sare, apoi l-au poftit să vadă ce brumă de avere adunaseră laolaltă. Dar ce puteau să-i arate? Erau la primii pași, stăpîneau cîteva atelaje, două vaci, pămîntul cu care se înscriseseră și o odaie în care socotitorul se înghesuise cu registrele lui.

— Sînteți totuși puternici, le-a spus Kliment Efremovici, prin faptul că ați călcat peste îndoieli și v-ați adunat laolaltă. O să fiți și mai puternici, știu asta, o să fiți atît de puternici încît o să rupeți coarnele diavolului. Gospodăria colectivă este ca o pădure, cu cît te afunzi în ea, cu atît dai de lemn mai bun. Dar ca să înlăturați toate greutățile trebuie să munciți.

Și le-a povestit apoi întîmplări din perioada de formare a colhozurilor și despre izbînzile pe care acestea le-au repurtat de-a lungul anilor.

Oamenii i-au ascultat îndemnul și s-au apucat de muncă cu toată nădejdea.

Ca să agonisești în casa ta, trebuie, mai întîi de toate, să faci să înflorească gospodăria colectivă. Cei din Livedea au priceput acest lucru și au pornit de la început să dezvolte ferma zootehnică. Au făcut împrumut la stat și-au cumpărat vaci și scroafe de prăsilă și au ridicat un grajd încăpător în care să adăpostească vițele pe timpul iernii. Prin marginea satului curge un fir de apă, un braț al Mostiștei, care pe vremea ploilor se revărsa pe o întindere de cîteva hectare. Colectiviștii au îndiguit locul și de atunci au helești cu pește.

In 1950, tovarășul Tache Gheorghe, președintele, și Milu Neagu au plecat în Uniunea Sovietică, cu o delegație. Mai bine de o lună au umblat în cîteva colhozuri din Kirghizia și au văzut cu uimire că oamenii de acolo, stăpîni peste un pămînt nisipos, pîrjolit de soare, scoteau, datorită irigației, 86.000 kg. la hectar... Trimișii celor din Livedea și-au notat totul, au umplut caiete cu însemnări și la întoarcerea în sat, după ce au împărtășit adunării generale cele văzute au propus să irige și ei o parte de teren în care să cultive zarzavaturi. Iar într-o seară, la o ședință a consiliului de conducere au adus vorba despre plantarea viței de vie și a unei livezi. Dar unii au ridicat din umeri și au rîs:

— Unde se află la noi pămînt pentru vie nobilă? La noi numai terasa crește.

Tovarășul Tache Gheorghe a tăcut și-a pornit să afle pămînt bun pentru cultivarea viței de vie.

Deasupra Mostiștei e un clin pe care iarna se dădeau copiii cu săniile. Mai încolo e derdelușul. Primăvara cînd se topesc zăpezile și în cîmpie răsună iarăși, după întunecatele luni de iarnă, nechezatul cailor, pe locul acesta încolțește mai întîi iarba și rîde în lumina soarelui.

Președintele a măsurat pămîntul din ochi, surîzînd, apoi s-a întors și a căutat și în alții dorința de a cultiva vița de vie. Și a izbutit, căci la urmă au hotărît cu toții:

— Da, clinul acesta e dispus spre sud și-i bun pentru ce ne trebuie nouă.

Peste un an, colectiviștii din Livedea l-au avut din nou oaspe pe Kliment Efremovici Voroșilov. N-am fost acolo, atunci, dar îmi închipui, legînd și potrivind imagini pe care oamenii le-au păstrat, bucuria cu care gazdele căutau să-i arate oaspetelui realizările lor la doi ani de la înființarea gospodăriei. Aceeași bucurie a fost și de partea lui Kliment Efremovici care a notat în cartea de aur a gospodăriei cele de mai jos:

„Am venit în gospodăria colectivă „Drumul lui Lenin" pentru a doua oară, împreună cu delegația Uniunii Sovietice, cu ocazia sărbătoririi zilei de 23 August. In 1949, colectiva aceasta abia intra în viață. Astăzi, după doi ani, ea s-a pus de-acum pe picioare și membrii ei se prezintă foarte bine. Din spusele președintelui, tovarășul Tache Gheorghe, îmi dau seama că gospodăria a pornit hotărît pe un drum bun. Colectiviștii au încredere în munca lor, iar acolo unde există muncă și încredere e și victorie și fericire.

Doresc din suflet colectivistelor, colectiviștilor și tineretului să obțină mari succese în măreața lor muncă".

Au urmat la rînd ani de muncă încordată. Ajunși acolo, încît să-și poată cumpăra mobilă, mașini de cusut, aragazuri, radio, colectiviștii din Livedea și-au dat seama că prin gospodărirea chibzuită a avutului lor, cît și prin lărgirea fermelor, cîștigurile lor vor crește. Și-au ridicat noi construcții de care aveau nevoie: două grajduri pentru cai, saivan, magazie de cereale, remiză pentru unelte, casă de administrație, dispensar și club. Și cu timpul s-au dezobișnuit de a mai face comparații între ce a fost odinioară și astăzi. Odinioară erau argați sau lucrători în parte pe moșia prințului Calimachi, astăzi sînt milionari. Termenii aceștia nu suportă comparație. Comparațiile le fac cei din Livedea între un an și altul. Atît.

— Anul trecut, îmi spunea Tudor Bucur, am primit paisprezece kilograme cereale la zi-muncă. Anul acesta vom lua cu un kilogram mai mult. Anul trecut, a urmat el, mi-am cumpărat radio și mobilă. Anul acesta, după cum vezi, mi-am ridicat casă de zid.

Lucrul în comun al pămîntului a pus în fața colectiviștilor din Livedea problema însușirii științei. Majoritatea dintre ei, altădată analfabeți, au acum cunoștințe temeinice nu numai în domeniul agriculturii, ci și în al economiei politice, al medicinei — baciul stînei cheltuiește destul săpun înainte de a se apuca să mulgă oile, umblă prin cășărie în halat alb, și știe să facă o injecție tot atît de bine ca și veterinarul. Bătrîni care n-au ieșit din sat pînă la vîrsta încărunțirii și au răcnit de groază la primul film văzut, crezînd că trenul de pe ecran se năpustește spre ei să-i zdrobească, emit judecăți de valoare asupra cărților pe care le cuprinde biblioteca, s-au emoționat și au plîns de drama Veronicăi din filmul lui Kalatozov și la deschiderea stagiunii teatrale din această toamnă l-au pus pe președinte să ceară Teatrului Tineretului să le rețină treizeci de fotolii pentru spectacolul cu Antigona.

Intrați din robie, pe drumul lui Lenin, oamenii din Livedea au făcut un salt uriaș în istorie. Mărturisire pentru aceasta, în afară de belșugul pe care-l strîng în fiecare an, stau însemnările scrise de vizitatori în cartea de aur a gospodăriei.

„In satul Livada aș vrea să mă mut cu copiii și caprele și ciinii mei, să stau într-o casă ca a țatei Voica și să mă gîndesc că s-a schimbat lumea, țara și peisajul gospodăresc numai în cîțiva ani. Omagiu frămîntatului socotitor Socrate Ene care ne-a delectat o dimineață întreagă cu teafăra dumisale personalitate — și noroc"

Tudor Arghezi

„Intr-o zi de toamnă am poposit la gospodăria colectivă „Drumul lui Lenin" și ne-am bucurat de a găsi în mijlocul Bărăganului romînesc începutul acelei vieți noi a țărănimii muncitoare care e rezultatul triumfului Marii Revoluții din Octombrie, rezultatul triumfului ideilor lui Lenin".

Geo Bogza și Eugen Frunză

Mărturie stă și faptul, mărunt în aparență, că la cooperativă se cer pijamale și periuțe de dinți.

★

Acum cînd scriu aceste rînduri îmi dau seama că atît prietenul meu, reporterul, cît și Dida, vorbeau cu dreptate pe cărarea ce duce în Livedea. Trăim zile frumoase cum n-au mai fost, cu siguranță, niciodată de la începutul lumii.

Tema revoluției în film

de Mihai IACOB

Aniversînd Revoluția, aniversăm cinematografia sovietică. Nu e vorba aici numai de suprapunerea istorică, de consonanța unor date calendaristice (Noiembrie 1917: înființarea subsecției pentru cinematografie la Petrograd; Martie 1918: comitetul pentru cinematografie din Moscova; 27 August 1919: decretul dat de Lenin pentru naționalizarea comerțului și industriei fotografice și cinematografice) ci în primul rînd de crearea unei arte *structural noi, de delimitarea ei în raport cu producțiile tradiționale burgheze, de nașterea unor filme cu un înalt mesaj uman, pătrunse de spirit de partid, călăuzite de metoda realismului socialist.*

Genealogia cinematografiei sovietice începe în timpul războiului civil cu scurt metrajele de propagandă și agitație, cronici sau ample filme documentare precum Cucerirea Crimeii, Prima brigadă de cavalerie, Frontul Vranghel *etc., experiențe care au creat premize menite să asigure realizarea unor filme artistice ca* Secera și Ciocanul *regizat de Gardin în 1921,* Drăcușorii roșii *și nemuritoarea operă a lui S. Eisenstein,* Crucișătorul Potemkin, *film consacrat pe toate meridianele, la toate intrunirile cinematografice, și însumînd de fiecare dată majoritatea voturilor pentru* „cel mai bun din lume".

Născută sub scutul baricadelor, participînd activ la șarjele lui Budionîi sau la apărarea Kronstadtului, cinematografia sovietică a reflectat și va reflecta întotdeauna sensul profund al marilor prefaceri pe care le-au adus în era noastră evenimentele lui Octombrie Roșu. Secționînd transversal paginile istoriei cinematografiei din U.R.S.S. vom regăsi mereu între titluri și nume faptele, datele, chipul comuniștilor care au luptat fără preget sub stindardul partidului.

A trecut mult timp de cînd profesorul Polejaev (Deputatul de Baltica) *a intrat în istoria culturii alături de Timiriazev — cel pe care îl reprezintă — de cînd Ceapaev a devenit un substantiv comun, de cînd melodia lui Maxim* (Cartierul Vîborg) *trezește în noi aceleași rezonanțe emoționale ca și în sufletul eroului; și totuși interesul pentru anii revoluției rămîne mereu treaz, tema luptei pentru puterea sovietelor mereu actuală.*

Pe lîngă desfășurarea dramatică a evenimentelor și acuitatea conflictului, pe lîngă dinamica exterioară și uriașa participare a maselor, cele mai reprezentative filme închinate revoluției redau mișcările sufletești, transformările, erupția calităților — sau dimpotrivă a defectelor ascunse — pe care le-au prilejuit apodictic zguduirile sociale din acea vreme. Urmînd sfaturile marelui om de teatru și pedagog K. S. Stanislavski care spunea „e prea puțin să redai revoluția printr-o mulțime care merge cu steaguri. Revoluția trebuie redată prin sufletul omului", *cineaștii au izbutit să împletească organic destinele și procesele sufletești ale eroilor, cu soarta și cauza revoluției în filme ca:* Trilogia despre Maxim, Lenin în Octombrie, Lenin în anul 1918, Ceapaev, Sciors *sau cele create în cinstea celei de a 40-a aniversări:* Pe Donul liniștit, Surorile, *și* Anul 1918 — *prezentate la noi în cadrul festivalului filmului sovietic — sau* Pavel Korceaghin, Prologul, *etc.*

In toate filmele citate desfășurarea evenimentelor constituie o chezășie a vieții noi cucerite prin lupte îndîrjite și sacrificii emoționante, un avertisment pentru cei care au împiedicat și care încearcă să împiedice această viață. Ele arată care este cursul inevitabil al istoriei și însuflețesc prin tradiție generațiile militante ulterioare.

In operele inspirate de revoluție recunoaștem eroi, găsim cuvinte care ne sînt apropiate astăzi, staturi de care avem nevoie ca de un ajutor prietenesc. In același timp mesajul luptei revoluționare mobilizează, oferind perspectiva sigură a unui viitor luminos.

Eroul acestor filme rămîne în primul rînd — așa cum s-a întîmplat și în istorie — poporul. Nu o masă amorfă care tălăzuiește dintr-o parte în cealaltă a cadrului, în genul superproducțiilor de mare montare realizate în cinematografia burgheză, ci oameni vii, diferențiați prin caracter și problematică, tipuri de neuitat ca cele ale martnarilor din Crucișătorul Potemkin *sau ale revoluționarilor adunați la Smolnîi în filmul* Cartierul Vîborg. *Exemplele sînt multiple. Vă amintiți desigur de chipurile ostașilor roșii plecînd spre front în* Deputatul de Baltica, *ale luptătorilor din* Ceapaev *sau ale celor din* Omul cu arma *etc.*

La aproape toate filmele care abordează tema vastă și mereu nouă a revoluției, diversitatea de stiluri, personalitatea și temperamentul creatorilor, se manifestă limpede în tratarea artistică, în unghiul de vedere din care au fost privite evenimentele. Firește, nu se poate vorbi despre baricade și sacrificiu, despre eroi și bandiți, despre trezirea la o conștiință înaltă a zecilor de milioane de oameni, fără însuflețire, fără patos revoluționar, fără partinitate. Firește, regizorul se înscrie alături de eroi în lupta pentru cauza nobilă a comunismului participînd sufletește la durerile, la bucuriile lor și vrînd de la bun început ca ei să învingă. Toate acestea nu exclud însă posibilitatea unor delimitări precise între lirismul lui Vsevolod Pudovkin (Mama) *și dinamica, ritmul impetuos — montajul* „pe șoc" *— inventivitatea racourcci-urilor lui Serghei Eisenstein. Poezia care străbate filmele lui A. Dovjenko, talentul său analitic deosebit îl diferențiază de vigoarea și monumentalitatea fraților Vasiliev, creatorii lui* Ceapaev.

Fără a părăsi tradițiile vechilor maeștri ai cinematografiei sovietice, realizatorii ultimelor producții au îmbogățit filmele lor cu noile cuceriri ale artei și tehnicei cinematografice, au privit dintr-o perspectivă mai largă și au analizat mai profund evenimentele istorice.

Rînd pe rînd culoarea, ecranul lat, stereofonia, au venit să completeze sinteza cinematografică. Ar merita un studiu special dramaturgia culorii în filmele Prologul *(regizor Efim Dzigan),* Surorile *și trilogia* Pe Donul liniștit. *Aici înlocuirea clasicului alb-negru cu multiplele nuanțe la care este receptiv ochiul omenesc, nu duce la* un interesant în sine, *la o apropiere naturalistă de realitate sau la un* efect *spectaculos (realizat eventual de contrast); aici culoarea întregește, integrîndu-se în imaginea artistică.*

Același lucru se poate spune despre ecranul lat (cu multă virtuozitate folosit în Prologul *și* Surorile, *unde regizorii au reușit să rezolve problema atît de dificilă a prim-planului). Compozițiile din aceste două filme (capul personajului — mulțimea desfășurată în restul cadrului și în planurile 2, 3) demonstrează convingător că aplicarea la aparatul de filmat a unui obiectiv anamorfotic nu costituie o simplă exhibiție, menită să concureze televiziunea, ci un puternic mijloc de expresie artistică, în stare să transmită idei și să emoționeze.*

Stereofonia din Prologul, *deși într-o fază încă experimentală, îl plasează pe spectator în centrul cadrului alături de personaje. Fanfara care se apropie din fundul sălii, împușcăturile izbucnite neașteptat din dreapta, muzica de fond dispersată pe tot cuprinsul ecranului și în sală, nu pot fi socotite desigur simple efecte sonore, fără a mai vorbi de perspectiva vocii interpreților.*

Dar și la filmele pe care le-am văzut, sau le vedem acum pe ecrane, se pot descifra în cadrul aceleiași teme, stiluri diferite, moduri de tratare deosebite generate, pe lîngă subiect, de personalitatea artistică a creatorilor. Serghei Gherasimov decupează în încadraturi lungi, cu montaj în interiorul cadrului, tocmai pentru a le da posibilitatea actorilor să trăiască în continuitate rolul. Pe interpretare, pe redarea veridică și expresivă a stărilor lăuntrice ale personajului pune experimentatul regizor accentul principal. E o calitate a sa bine cunoscută.

Grigori Roșal în cele două filme realizate după Calvarul *lui A. Tolstoi,* Surorile *și* Anul 1918 *caută să le dea evenimentelor o perspectivă largă, să cuprindă semnificațiile revoluției în toată amploarea lor în vreme ce Gherasimov în* Pe Donul liniștit *urmărește tocmai nota particulară, trăsăturile morale specifice cazacilor, obiceiurile, psihologia, modul lor de viață.*

A. Alov și V. Naumov împletesc în Pavel Korceaghin *romantismul revoluționar, avîntul, monumentalitatea, cu vigoarea, lirismul și dinamica specifice anilor eroului și anilor lor.*

Tema revoluției rămîne un izvor nesecat de autentică inspirație pentru cineaștii sovietici. In prezent s-au terminat, sau sînt în curs de finisare filmele Din februarie pînă în octombrie *(scenariul A. Kapler, regizor N. Romm),* In zilele lui Octombrie *(regizor S. Vasiliev),* Ziua întîia *la care a lucrat F. Ermler, și altele.*

Cei născuți în lumina Marelui Octombrie vor vorbi întotdeauna despre această nouă geneză a omenirii.

Scriitorii sovietici se pregătesc pentru Congres

În pas cu viața

Printre evenimentele importante care marchează pregătirile scriitorilor sovietici pentru cel de al treilea Congres care va avea loc în decembrie, se numără de bună seamă congresele scriitorilor din Republicile unionale, congres care se desfășoară în prezent. Sînt puține zile de la încheierea congreselor scriitorilor din republicile Mariică, Udmurtă, Mordvină, Komi, Ciuvașă și Daghestană. Bilanțul literaturilor acestor republici, discuțiile vii care au avut loc cu ocazia congreselor dovedesc dezvoltarea procesului de maturizare a noilor literaturi naționale ale popoarelor sovietice, bogata și clocotitoarea viață literară ce se desfășoară în U.R.S.S., chiar și la acele popoare la care istoria literaturii nu cuprinde încă o jumătate de secol.

Congresele s-au deosebit între ele, tot așa precum și literaturile respective se deosebesc, fiecare avînd trăsăturile și aspectul ei propriu. Și totuși ele nu puteau să nu prezinte anumite asemănări, datorită condițiilor identice în care s-au dezvoltat literaturile mordvină, mariică, udmurtă, ciuvașă, komi. Toate sînt generate de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, care a dat acestor popoare alfabetul național, presa și școala. Toate au trecut prin procesul greu al formării, creind mai întîi poezie — o poezie viguroasă, împodobită de patos revoluționar — iar apoi proză, la început imitată, ulterior originală.

La toate congresele, problema cea mai disputată, în jurul căreia gravitau de fapt discuțiile, a fost problema contemporaneității literaturii, problema legăturii scriitorului cu viața poporului în mijlocul căruia trăiește. În legătură cu aceasta, la unele congrese a fost dezbătută problema eroului pozitiv — contemporanul nostru.

Nu puține discuții au fost purtate în jurul problemelor măiestriei artistice. Aceste probleme au fost tratate îndeosebi la Congresul scriitorilor din Republica Ciuvașă — unde P. Huzangai și-a și intitulat raportul — Pentru o înaltă măiestrie artistică — precum și la Congresul scriitorilor mordvini. Factologia, schematismul, lipsurile în compoziția unor lucrări, au fost supuse criticii de I. Antonov, secretarul conducerii Uniunii Scriitorilor mordvini. Tendința generală a literaturii mordvine — a arătat el — este năzuința tot mai puternică a scriitorilor de a creea lucrări originale, de a îmbogăți literatura realismului socialist cu opere avînd o formă națională specifică.

În legătură cu forma națională a literaturii s-au purtat discuții atît la congresul scriitorilor ciuvași, cît și la cel din Daghestan. Specificul național al formei — s-a arătat în discuții — nu trebuie înțeles drept „exotism" etnografic. Mulți vorbitori au subliniat că specificul național nu trebuie căutat în atribute strict exterioare (dintre care o parte — obiceiuri străvechi — au și trecut în domeniul trecutului) ci în însăși caracterul poporului, în factura sa psihică așa cum se manifestă ea astăzi.

Congresele au dovedit că literaturile sovietice tinere intră în stadiul maturității. Viața pune în fața scriitorilor sarcini măreți. Scriitorii sovietici au înscris pe ordinea de zi rezolvarea lor.

★

În timp ce în republici se desfășoară congresele naționale ale scriitorilor, în presa literară sovietică și în primul rînd în Literaturnaia gazeta continuă să apară numeroase articole în care scriitori, critici literari, oameni de artă, cititori, își expun părerile, uneori divergente, în numeroase probleme ale literaturii sovietice. De fapt, principala problemă dezbătută este aceea a contemporaneității, a felului în care literatura actuală trebuie să reflecte realitatea contemporană.

Presa sovietică menționa recent că printre primii care și-au spus cuvîntul răspicat în această problemă arzătoare sînt scriitorii Anatolii Kalinin și Serghei Mihailov. În ceea ce privește pe Anatolii Kalinin, acesta este bine cunoscut și cititorilor romîni. Serghei Mihailov și-a făcut însă abia recent intrarea în literatura sovietică. El nu este decît eroul ultimului roman al lui Kalinin, Pămînt aspru, apărut în revista Molodaia Gvardia. Prin noul său roman Kalinin a luat poziție netă împotriva așa-zisei „teorii a distanței" invocată de unii scriitori ca indispensabilă pentru oglindirea profundă și complexă a fenomenului social.

Evenimentele războiului, prietenii pierduți, sînt vii încă în memoria lui Mihailov. Dar numai după 10 ani, el se hotărăște să înceapă romanul său despre război. În acest scop, își părăsește orașul și se mută împreună cu familia într-o staniță căzăcească de pe Don. „Atîția ani de război, și de după război, fusese înconjurat de oameni, atîția oameni, iar acum se pare că a venit ziua să se îndepărteze un pas de ei, pentru ca să le privească chipul de la distanță, și prin lupta vremii... Ieri era încă prea de vreme să începi, pămîntul nu se răcise încă, mai era stropit de sînge, nu puteai să-ți aduni curajul, vocea tremura încă..."

Și Mihailov și-a început romanul. A început cu hotărîrea dîrză de a munci cu pasiune, de a uita de lumea din jur. Dar această lume — măreață, agitată, complexă — este prezentă, aci, alături de el. Iar Mihailov este un artist pasionat, captivat, care poate iubi cu abnegație și poate urî cumplit. El se află în mijlocul vieții, este legat de ea prin mii de fire. Și de aceea, el, care s-a retras tocmai pentru a se depărta de lume, va cunoaște în stanița o luptă ascuțită între ceea ce reprezintă linia generală de dezvoltare a societății sovietice și ceea ce frînează această dezvoltare, el va cunoaște oameni de deosebită complexitate sufletească, a căror viață și luptă nu numai că se ridică la nivelul eroilor săi, ci continuă parcă acțiunea acestora.

Mihailov va adresa către toți scriitorii, un patetic apel, care prin el însuși constituie documentul de pătrundere a lui Mihailov în viață. „Iar voi, care creați numai pentru urmași — scrie Mihailov — nu v-ați gîndit că în primul rînd trebuie să vă îngrijiți ca urmașii să nu se nască morți ?! De ce tăceți, în timp ce oamenii au atît de multă nevoie de cuvinte-catarg, cuvinte-călăuză ?".

A. Kilinin a creat prin Mihailov figura scriitorului militant, adînc ancorat în viață. Numai un astfel de scriitor poate să creeze cărți despre contemporanii săi, cărți ale căror cuvinte să fie „grele ca plumbul, fierbinți ca sîngele și curate ca lacrima de copil".

★

În cadrul discuției din preajma Congresului scriitorilor sovietici, numeroase articole sînt consacrate creației tinerilor scriitori. Autorii sînt unanimi în a aprecia că, după Consfătuirea unională a tinerilor scriitori, creația noii generații a devenit mai bogată, mai vie, mai apropiată de problemele realității sovietice. În același timp, autorii articolelor relevă o serie de aspecte ale activității tinerilor scriitori, care fac ca creațiile unora dintre ei să nu corespundă cerințelor înalte pe care opera măreață a făuririi comunismului le pun tinerei generații.

În operele unor tineri scriitori se observă deseori tendința spre teme minore, spre oglindirea unor sentimente minore, superficialitate — arată în Literaturnaia Gazeta, Anna Brodele, scriitoare lituaniană. „Nu știu — arată autoarea articolului — de unde provine la unii tineri scriitori, alături de profesionalizarea timpurie, mania infailibilității". Anna Brodele, relevă calitățile remarcabile ale lucrărilor unor tineri autori ca V. Eglon, și Gunar Priede, arătînd însă că unele din ele au slăbiciuni și că este rolul criticii de a analiza profund lucrările tinerilor scriitori și a-i ajuta să creeze opere într-adevăr clare și eficace.

Interesante probleme ridică în articolul său Vl. Diaghilev. Ideia principală a articolului este ideia „întineririi" Uniunii scriitorilor. Toate cuvintele referitoare la formele de muncă cu tinerii autori — scrie Diaghilev — cenacluri, seminarii, etc., sînt necesare și juste, dar ele nu rezolvă sarcina „întineririi" Uniunii. Autorul articolului face o serie de propuneri menite să promoveze creația scriitorilor tineri, să creeze cele mai bune condiții pentru stimularea activității lor. Autorul propune recenzarea și redactarea lucrărilor tinerilor scriitori de către literați cu experiență, introducerea în toate revistele literare a rubricii „Prima carte" etc.

Discuția care se desfășoară în presa sovietică ridică și numeroase alte probleme ale literaturii sovietice. Este neîndoielnic că această discuție duce la lămurirea multor aspecte ale literaturii sovietice și că, împreună cu dezbaterile Congresului, va constitui o nouă etapă în dezvoltarea și îmbogățirea literaturii sovietice.

A. ROȘCA

RELIEF

Vizită prietenească

La redacție am fost vizitați zilele trecute de către scriitorul coreean Li Iong Ak, sosit în țara noastră pe baza acordului cultural încheiat între R.P.R. și R.P.D. Coreeană, pe anul 1958. Li Iong Ak s-a născut în anul 1914 dintr-o familie de țărani săraci. Studiile și le-a făcut la Seul și Tokio. În anul 1937 îi apare volumul de versuri Cumpenele *iar în 1938 vede lumina tiparului o altă carte a sa intitulată* Casa învechită. *Urmează apoi culegerea de versuri :* Floarea Oranche.

Întreaga activitate cetățenească a lui Li Iong Ak, după eliberarea Coreei, este legată de lupta împotriva imperialismului american și a clicii lisînmaniste. Arestat în 1949 de către poliția sud coreeană și condamnat la 10 ani închisoare, Li Iong Ak a fost eliberat odată cu eliberarea orașului Seul de către armata populară coreeană, în 1950. Ieșit din închisoare, scriitorul se înrolează ca ostaș în armata populară coreeană.

În prezent Li Iong Ak este membru al Comitetului Central al Uniunii Scriitorilor Coreeni. Pentru poezia sa înflăcărată închinată lucrărilor de irigație din Phem Nam a fost distins cu premiul de stat gradul I pe anul 1957. De curînd i-a ieșit de sub tipar volumul de Versuri alese, *înmănunchind cele mai reprezentative lucrări ale apreciatului poet, din 1935 pînă în momentul de față.*

Vizita la redacția Luceafărului *a lui Li Iong Ak ne-a produs o deosebită plăcere. Ea va contribui fără îndoială la completarea impresiilor pe care scriitorul coreean și le-a făcut despre țara și literatura noastră.*

G. R.

Expoziția cărții sovietice

La 14 octombrie s-a deschis în Sala Dalles Expoziția Cărții Sovietice. În cadrul manifestărilor de prietenie romîno-sovietică din ultimii ani acesta pare să fie evenimentul cultural cel mai impunător. Sînt expuse impresionante ediții legate sau numai broșate din cele mai valoroase domenii ale activității spirituale a poporului sovietic — de la tipăriturile beletristice pînă la manuale de tehnica construcțiilor sau de medicină. Ceea ce ni se pare propriu acestei expoziții este extraordinara abundență și varietate a exponatelor. Este evident că vizitatorul se află în fața unei culturi pusă în întregime în slujba celurilor nobile, destinată poporului. Față de celelalte expoziții ale cărții străine, cum a fost cea franceză, bunăoară, organizate pînă acum la noi, Expoziția cărții sovietice se impune în primul rînd prin caracterul ei popular și variat. Standurile masive cuprind ediții de opere, în romînește, din Tolstoi, Gogol, Cehov, Gorki, volume retipărite din literatura sovietică Pe Donul liniștit și Pămînt desțelenit de M. Șolohov, Și a fost ziua a doua și De nerăsuflate de Ilya Ehrenburg, Versuri alese de Demian Bednii etc. Sînt prezentate numeroase traduceri în limba romînă din literatura clasică a altor popoare sovietice. Am reținut îndeosebi volumul atît de frumos tradus de către Ioanichie Olteanu și apărut în condiții grafice excepționale din Alișer Navoi. O trecere în revistă, fie și sumară, a tuturor cărților literare etalate este imposibilă în spațiul unei note. Ne-am oprit mai mult asupra unei noi ediții din Esenin, în limba rusă și a unei antologii cuprinzătoare a poeziei romînești, tot în limba rusă. Ediția din Esenin, într-un singur volum, cuprinde aproape în întregime lirica și epica apărută anii trecuți în două volume, plus cîteva dintre lucrările în proză mai reprezentative. Printre alte cărți, am văzut un Eminescu în limba rusă. Ediții complete, în pergamoid, din Dumas (Contele de Monte Cristo) în franceză, Dostoevski în spaniolă și engleză, și mulți alți scriitori clasici occidentali, scoase de către Editura în limbi Străine din Moscova, le-am văzut așteptîndu-și cumpărătorii — nu puțini la număr. E de-a dreptul copleșitor marele număr de traduceri în limba rusă din literatura tuturor popoarelor. Hugo, France, Romain Rolland, Brecht, Wells, Hemingway etc., toți prezenți, cu ce au mai reprezentativ, în acest peisaj bogat, multicolor, și totuși unitar al cărții literare sovietice. Despre bogata literatură tehnică sau științifică, expusă, lăsăm pe seama altor publicații comentariile. Afluența publicului bucureștean și chiar a persoanelor sosite anume din provincie spre sala care găzduiește această expoziție este, așadar, firească ; ea dovedește atît prețuirea de care se bucură cartea sovietică în rîndul cititorilor romîni, cît și marele ei prestigiu internațional, în genere.

A. P.

Pușkin în sud

Din volumul Pușkin în sud, *publicat anul acesta de către filiala din Chișinău a Institutului de limbă și literatură a Academiei de Științe a U.R.S.S., în colaborare cu Casa oamenilor de știință din Odesa, ne-a atras atenția o seamă de lucrări care prin problematica lor depășesc limitele subiectului amintit, interesînd deopotrivă și literatura noastră.*

Pentru cercetătorii romîni, e cu deosebire prețios studiul lui L. N. Oganian despre Noile materiale arhivistice asupra eroului povestirii lui A. S. Pușkin : Kirdjali, *care ne aduce amănunte inedite în privința mișcării eteriste la noi, contribuind la reconsiderarea ei într-o nouă lumină. Bun cunoscător al evenimentelor și ideologiei acestei mișcări, L. N. Oganian mai semnează un studiu, exhaustiv — credem — ca informație și puncte de vedere, asupra atitudinii lui Pușkin față de eterie. Se cere semnalat deopotrivă articolul lui B. A. Trubețkoi despre* Cunoscuții lui Pușkin la Kișinău, *care, pe baza unui material arhivistic în parte inedit, elucidează caracterul rapporturilor personale ale lui Pușkin cu unii dintre comandanții armatei lui Ipsilanti (ca frații Șuțu, de pildă). De mare interes e studiul lui A.T. Borșci, despre nuvela moldovenească* Rătăcirea *(1854) atribuită mai de mult unuia dintre frații Hurmuzaki. În urma unor intense și metodice căutări — manuscrise inedite, jurnale intime ale epocii, indicii arhivistice, elemente de limbă și stil — A. T. Borșci crede a fi descoperit pe autorul nuvelei publicate în* Calendarul Bucovinei, *identificîndu-l cu Roxandra Samurcaș. În cazul de față, avem de a face cu o prelucrare a Viscolului de Pușkin, în versiunea românească a Roxandrei Samurcaș, care s-ar număra, deci, alături de Negruzzi și Donici, printre primii tălmăcitori în românește ai creației pușkiniene. Grație minuțioaselor cercetări de arhivă și memorialistică contemporană ale lui A.T. Borșci, aflăm despre existența și activitatea acestei instruite ieșence (cunoștea, printre altele, limbile greacă și germană, era muziciană) care în tinerețe, la Chișinău, evoluase în sfera intelectualilor, prieteni ai lui Pușkin, fiind astfel una dintre primele femei din țara noastră ale cărei preocupări literare să se fi concretizat într-o realizare personală. G. F. Bogaci, A. P. Penzul (actualmente decedat), V. M. Gațak și L. L. Aksenova, vin să completeze cu informații noi cele ce știm despre relațiile lui Pușkin cu Negruzzi și Stamati, despre acele elemente folclorice moldovenești utilizate de Pușkin ca motive poetice în unele din creațiile sale.*

R. CIOCAN

Grafica ungară revoluționară

Ești pătruns de semnificația afișului semnat de Korecsni Gyorgi chiar fără să înțelegi legenda ce-l însoțește : A kenier itt Kozdok **(Pîinea începe aici). În pofida dimensiunilor modeste ale afișului (90×60 cm.) ciocanul, cleștele și secera, profilate pe fondul său, par imense. În umbra secerei se odihnește liniștită o minusculă așezare omenească. Raportul dimensional al obiectelor e cel ce sugerează conținutul de idei al afișului.**

Printre operele graficienilor maghiari contemporani, prezentați în cadrul expoziției Arta revoluționară maghiară, **sugestivitatea afișului semnat de Korecsni, nu constituie o excepție.**

Afișele, desenele sau caricaturile lor nu au nevoie de explicația unor texte. Iolan Sylagy desenează un Gobells pitic tremurînd neputincios cătușele ce nu se pot prinde de trupul fără brațe al Venerei din Millo.

Folosind limbajul direct, simbolul sau metafora, graficienii maghiari contemporani mobilizează latențele revoluționare ale privitorului dovedindu-se astfel purtătorii tradiției graficienilor ce au apărat Comuna din 1919. În decursul scurtului său răstimp de viață, Comuna maghiară a luptat împotriva foamei, frigului și contrarevoluției. Atunci, graficienii au răspuns entuziast sarcinilor ce le reveneau. Bereny, Uitz sau Biro nu s-au mulțumit cu ilustrarea de circumstanță a lozincilor mobilizatoare. Concentrîndu-le într-un simbol plastic pregnant le scoteau în evidență întreaga semnificație. Strigătul muncitorului desenat de Bereny, La arme, **devenea astfel un apel vibrant ce nu putea fi ocolit. Dinamismul unui asemenea afiș era și este contagios.**

Dar poate cea mai puternică pledoarie pentru opera de artă — comandă socială, din această expoziție, o depune pancarta pentru manifestația din 1 septembrie 1930, alcătuită de Gyula Derkovitz artist ce s-a format în atelierele înființate în timpul Comunii. În centrul pancartei Gyula Derkovitz a desenat un muncitor ce farmă gratii. Jur împrejurul lui a dispus 10 gravuri pe tema revoluției lui Dozsa. Dramatismul gravurilor ce povestesc evenimentele anului 1514 (răsculați ascuțindu-și coasele, zgîlțîind porțile, cucerind orașele și apoi zvîrliți în lanțuri arși pe ruguri, jupuiți de vii) accentuează pînă la extrem dinamismul imaginii centrale.

Înfrîngerea revoluției și refugiul ce a urmat a determinat răspîndirea rapidă a experienței cîștigate de graficienii maghiari în timpul revoluției. Desenului lui George Grosz, de pildă, nu-i e străină înrîurirea graficienilor maghiari.

Fără să fi practicat întru totul o artă realist-socialistă — desenul e încă contorsionat și rigid datorită unor anume isme de obîrșie burgheză — Biro, Uitz, Bereny și continuatorii lor direcți ca Derkovitz, sînt artiști revoluționari ce au răspuns chemării artei sociale. Practicînd o artă retorică ei au mobilizat masele. Munca lor de pionierat a pus temelia artei tinerilor graficieni maghiari care, asemenea înaintașilor lor au răspuns chemării Partidului Comunist maghiar acum doi ani. Răspunsului lor stau mărturie desenele ce asemenea afișului lui Filo au spus nu fascismului. Afișul e străbătut de o cizmă neagră, uriașă, ghintuită cu svastici, în fața cizmei ce dă să iasă din cadru, desenatorul și-a desfășurat strigătul său : „Nu !".

Raluca IACOB

Mîndrie

Romantica exclamație a lui Alecsandri — „Romînul e născut poet !" n-a fost, în esență, o simplă butadă, izvorîtă din zeluri hiperpatriotice sau din necesități pur propagandistice. Poezia populară culeasă în ultimii o sută de ani, prețuirile entuziaste de care s-a bucurat ea în țară și peste hotare, sînt dovezi incontestabile. Parafrazată, propoziția bardului de la Mircești poate fi extinsă și asupra altor producții datorite aceluiași geniu creator primordial, fie că aparțin artelor majore, fie celor minore. Sentimentul ne este stăruitor întărit, contemplînd planșele cuprinse în **Catalogul Muzeului de artă populară a R. P. R.,** editat de curînd (în condiții tehnice deosebite), sub conducerea directorului acestui muzeu, cunoscutul folclorist și etnograf Tancred Bănățeanu. Sînt înfățișate aici, în foto, cîteva din comorile artistice găzduite în sălile fostului palat Știrbey din Calea Victoriei 107, devenit din 1954 sediul Muzeului de artă populară : scoarțe, țesături, broderii, costume, sculptură în lemn, fier și os, ceramică, pictură pe lemn și sticlă, xilogravuri etc. Obiectelor de uz casnic, poporul le-a dat o individualitate atractivă, estetică, îmbinînd, potrivit vechiului dicton, utilul cu plăcutul. Mîinile țărăncii au împletit în ii, scoarțe, sumane, ștergare, brîie sau catrințe, jocuri de lumini și umbre, de culori și motive, încîntînd privirea : mîinile nu mai puțin iscusite ale țăranului din munți, sau de la șes, de pe Olt, Someș, Siret sau Dunăre, au migălit îndelung asupra uneltelor cotidiene, săpînd în os, lemn sau fier, compoziții plastice. Oalele, iile, scoarțele, mesele, undrelele, știlpii de casă, bardele sau brîiele au devenit opere de artă, ilustrînd toate, în chip multilateral, virtuțile creatoare polivalente ale poporului nostru. Mîinile Meșterului Manole n-au încetat și nu vor înceta o clipă să lucreze. Evident, un catalog de genul celui editat de Muzeul de Artă populară nu poate cuprinde decît mostre. Răsfoindu-l, simți chemarea de a contempla originalele și de a trăi direct, fără mijlocitori, sentimentul mîndriei patriotice că și în poezie, și în muzică, dar și în artele minore sîntem un popor de artiști.

A. M.

Studia et acta orientalia

Primul volum al Secției de studii orientale din cadrul Societății de științe istorice și filologice din R.P.R. relevă îndeajuns faptul că alături de relațiile politice din ce în ce mai strînse cu multe țări orientale, sînt necesare și studii și cercetări cu privire la limbile vechi, la literatura și istoria socială și economică a popoarelor orientale.

În ianuarie 1957, orientaliștii romîni, în frunte cu profesorul Vlad Bănățeanu, hotărîsc înființarea unei secții de studii orientale afiliată Societății de științe istorice și filologice din R.P.R. și publicarea regulată a unei culegeri de studii orientale care să apară în două fascicule pe an. Scopul revistei este, în primul rînd, de a forma tineri orientaliști care să cerceteze și să adîncească studierea limbilor moderne orientale, să trezească interesul pentru literatura și istoria popoarelor orientale. Sînt binevenite și interesante studiile cu privire la limbile și popoarele semitice sau arabe, cercetările de turcologie, de tătară, sanscrită, tibetană sau armeană, studii cu privire la limbile traniene și caucaziene, la extremul orient și la filozofia lui, studii de egiptologie, despre etnografia și arta populară orientală, despre limba și folclorul țiganilor etc.

Volumul pe care-l semnalăm cuprinde ca rubrici, după un Avant-Propos, *articole substanțiale de specialitate,* Miscellanées, Comptes rendus, Nécrologe *și două* Cronici *cu privire la activitatea în domeniul orientalisticii din străinătate și din țara noastră.*

Merită a fi reținute articolele despre subiectul gramatical la Pănini, cel despre scriitorul egiptean Taufik al Hakim, cele referitoare la armeni, după inscripțiile lui Behistun, la fresca din Armenia în epoca veche și în evul mediu, teoria somnului după Upanișad și Yoga, problema conflictelor sociale schițate în fabulele lui Mekhitar Gosh (primul fabulist al literaturii armene), rolul iafetitilor în formarea popoarelor și culturilor antice (în care sînt dezbătute probleme de gramatică comparată a limbilor indoeuropene cu argumente de natură lingvistică și arheologică) și multe altele, la fel de interesante pe care numai puținătatea spațiului ne împiedică să le mai citățm. E remarcabilă contribuția unor orientaliști romîni ca Vlad Bănățeanu, G. Ivănescu, A. Frenkian, Sergiu Al. George, Glia Bănățeanu, G. I. Constantin, M. Guboglu etc.

Textele acestei reviste sînt scrise în limbile franceză (cele mai multe) și engleză. Se pare chiar că franceza este limba redacției. În cazul acesta să ne fie permis a sugera revistei ca pe viitor rezumate (sau măcar note rezumative) în limba romînă (revista apare la București !) să însoțească materialele pentru a cîștiga prestigiu (pe lîngă specialiști) și în rîndurile marelui public romînesc.

Gh. POALELUNGI

LENINGRAD, intrare în Piața Palatului de iarnă

Început

Ultimul număr al Vieții Studențești atrage atenția îndeosebi prin grija acordată tinerelor talente literare existente în rîndurile cititorilor cărora revista li se adresează. Sînt înserate printre altele poeziile Fericirea noastră de Constantin Ilie, Omagiu de Eugen Buzoianu, Inima mea de Corneliu Șerban — toți studenți ai Facultății de Filologie din București. Criticul literar Mihai Gafița publică articolul Debut promițător — pe marginea schițelor studentului Dumitru Radu Popescu. Profesorul universitar Mihai Novicov dezbate în articolul Comuniști în viață, în studiu, în creație, o seamă de probleme legate de specificul muncii de creație literară, de indisolubila legătură dintre convingerile sociale, politice, etice ale tînărului creator și orientarea încercărilor sale scriitoricești. Ceea ce vrem să subliniem în legătură cu acest număr este o anumită configurație pe care Viața studențească a început s-o capete în abordarea problemelor de literatură.

O vreme revista a publicat la întîmplare versuri mai mult sau mai puțin legate de problemele actualității. Mulți dintre semnatarii lor nu aveau nimic comun nici cu studențiia. Experiența arată că, publicînd poezii ca cele semnalate mai sus, Viața studențească, pe lîngă faptul că promovează o poezie legată de temele majore ale societății contemporane, promovează sau mai bine zis crește și un grup de tineri poeți talentați dintre care unii vor reuși fără îndoială să se afirme ulterior în cîmpul literelor noastre. E binevenită inițiativa Vieții Studențești, evidentă în numărul ce îl comentăm, de a prezenta cîte un tînăr scriitor, în cazul de față : D. R. Popescu. Întotdeauna personalitatea scriitorilor a interesat pe contemporanii lor. Actualii tineri prozatori, poeți, dramaturgi, sînt cei cu care generațiile de studenți și elevi ce-și desăvîrșesc acum studiile, se vor întîlni mereu de-a lungul vieții, în paginile publicațiilor, în vitrinele librăriilor, pe șantiere sau întinderile gospodăriilor colective, în documentare. Susținînd o creație literară inspirată din realitatea cotidiană, care să reflecte just sentimentele tinerei intelectualități, Viața studențească va deveni o revistă mai vie, mai interesantă, mai căutată. Pentru că, orice s-ar spune, o revistă care se adresează unor tineri cu orizonturi vaste, cu un simț estetic dezvoltat, nu se poate susține numai cu informații din laboratoare sau săliile de curs, cu articole de analiza muncii și... poezii atemporale.

R. G.

REDACȚIA : B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51 ; ADMINISTRAȚIA : Șoseaua Kiseleff nr 10, telefon 17 79.46 ; Abonamente : 9 lei — 3 luni ; 18 lei — 6 luni ; 36 lei — un an ;
Tiparul : Combinatul poligrafic Casa Scînteii „I. V. Stalin"

Proletari din toate țările, uniți-vă!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul I, Nr. 9 • 15 noiembrie 1958.
Apare la 1 și 15 ale lunii • 16 pagini, lei 1,50

Din sumar: Proză; Reportaj; Poezie; Menţiuni critice; Cronica literară; Mihail Sadoveanu la 78 de ani; Atlas liric: Cehoslovacia; Dintre sute de catarge...

Toamnă în munți

TINEREȚE GLORIOASĂ

de Dan HĂULICĂ

Iubim, cînd sîntem tineri, faptele mari, ne încordăm spre ținte înalte; adolescența seamănă cu o stepă fără sfîrșit în care gonesc despletite elanurile. Sînt anii cînd sufletul se simte fulgerat de chemările gloriei; e vîrsta ambiției. Dar niciodată nu i-a fost îngăduit acestei ambiții să-și arunce săgeata mai sus decît a cutezat în era noastră, în era lui Octombrie. Niciodată tinerii nu și-au rostit mai apăsat voința de a fi prezenți în istorie. Prezenți nu ca o masă oarbă de manevră, nu ca o turmă fanatică, așa cum i-a dorit fascismul. Ci hotărîți să împlinească o altă vocație: aceea de a face, lucid, alături de contemporanii lor vîrstnici, istoria. Au pătruns pe porțile ei, impetuos și definitiv, în anii revoluției. Atunci, în zilele chiar din Octombrie, în clipa decisivă, Lenin nu s-a temut să încredințeze tineretului muncitor o misiune capitală: în unire cu elementele „de șoc" și cu marinarii cei mai vrednici, tinerii au alcătuit detașamentele ce aveau să ocupe punctele strategice cu adevărat nodale. Astfel, aripa tinereții a bătut, desfășurată curajos, odată cu ceasul cel dintîi al revoluției. Și au urmat anii duri ai războiului civil, cînd, într-o zi din noiembrie 1919, numai în șase ore, organizația comsomolistă din Petrograd a strîns șase sute de voluntari; cînd altele, aceea din Nijni Novgorod ori din Țaritîn, s-au înrolat pînă la ultimul om, ca să plece pe front.

Zile aspre și mîndre. Epoca avea temperatura la care, incandescentă, istoria se dilată în legendă. De aceea, poate, nu simțim niciînd nevoia să ne întrebăm care e astăzi vîrsta celor dintîi comsomoliști. De aceea nu ne gîndim vreodată că-s oameni care merg pe șaizeci de ani, că printre ei se numără bunici cu părul alb. Pentru că cei dintîi comsomoliști se împărtășesc din tinerețea inepuizabilă a legendelor.

Dar e un drept pe care și l-au cucerit și generațiile următoare: dreptul și puterea de a urca pe piedestalul idealurilor; de a străbate viața — așa cum ne spune un vers de Blok — „cu pas de baladă". Dreptul de a te întoarce, comsomolist al anilor 1925-30, spre înaintașii glorioși, spre garda eroică a războiului civil, ca să declari, în deplină conștiință: „Ești așa cum n-am avut eu timp să fiu"; dar cum, negreșit, aș fi fost, dacă mă născteam cu cîțiva ani mai devreme. Te poți îndoi de adevărul cuvintelor acestea, pe care le-am citit într-un roman al lui Boris Gorbatov, scris între 1931 și 1933: Generația mea. Însă timpul le-a dăruit curînd tinerilor comuniști favoarea tragică a unei cumplite verificări; căci a venit războiul, și jertfa unor soldați precum Matrosov sau Gastello, ori partizani ca neuitata Zoia, a ținut sus, peste creștetul popoarelor, în auzul lumii uimite, numele de comsomolist.

Acest nume, care s-a înfipt nu numai în memoria oamenilor, dar și în geografia planetei: Komsomolsk, orașul țîșnit pe malurile pustii ale Amurului, din întunericul pădurii imense și al mlaștinilor; din Bărbăția neînduplecată a tinerilor comuniști. Căci generația cincinalelor intra și ea în viață cu acest crez superb pe buze: „ne-am născut pentru fapte neobișnuite". L-am auzit tot în romanul lui Gorbatov. Iată, acolo un băiețandru pleacă la Moscova să se facă scriitor. Va izbuti? Sigur că da: „Doar sînt — își spune — dintr-o generație norocoasă".

Un destin, pe care-l iubești; un noroc istoric: să simți veghind asupră-ți, neabătută, steaua revoluției biruitoare. Dar dacă privirea îți caută pe cer o stea numai a ta, zadarnică îți va fi oricare certitudine: aceea a orgoliului și a ambiției, aceea care se zămislește dintr-o sete acută de viață. Nici un fel de optimism nu te poate ajuta să izbîndești, dacă uiți că izbînda nu-i a ta singur, a unui ins. Ghenea Sinițin, un tînăr din romanul Pe nerăsuflate, al lui Ilya Ehrenburg, știe că îl așteaptă un mare viitor: pe el anume; cată drept, neabătut, spre țelurile sale: să devină un savant, să se impună; nici o clipă de relaxare; voința e întinsă arc, biciuită de spaima ratării; sufletul, tot, vibrează de efort, mașină care merge neobosit, încinsă de dogoarea unei nevoi nebune de a cuceri viața. Dar această mașină se mișcă în gol, fiindcă Ghenea Sinițin disprețuiește oamenii și nu știe să le stea aproape. Altădată ar fi putut să fie un Julien Sorel sau un Rastignac; și autorul subliniază inteligent coincidențe semnificative de situații. În anii socialismului, un astfel de tînăr ajunge în pragul prăbușirii; ca să renască din cenușa unor experiențe dureroase, el va trebui să învețe drumul spre oameni; să-și dea seama că „trăise repede și confuz". La capătul eșecurilor sale, Ghenea Sinițin înțelege ce înseamnă „să n-ai inimă". Da, cartea aceasta foarte interesantă a lui Ehrenburg e o pledoarie pentru „sensibilitate". Comsomoliștii de care se ocupă romanul își reproșează adesea că n-o au, această sensibilitate; că sufletul le este aspru; dar, dimpotrivă, comportarea lor îi dezminte. Acești muncitori care lucrează frenetic ca să construiască stăvilare, și se bat cu valurile ca să conducă lemnul arborilor spre ocean, acești tineri se gîndesc la finețea interioară a oamenilor lui Turgheniev: dacă aceia au simțit mult, „noi trebuie să simțim de o sută de ori mai mult". Să medităm la o astfel de aspirație. Vom pricepe mai adînc mîndria de a trăi în secolul comunismului.

Dar a fi sensibil nu înseamnă să-ți pîndești leneș sufletul: al tău și al altora. Între doi tineri care se iubesc, între doi soți, Mezențev și cu Varia, s-a strecurat golul îndoielii; fiecare se simte vinovat, dar vorbele cad pe de lături, neputincioase să înnoade punți. Însă se despart pentru cîteva luni și, departe unul de altul, dar prinși amîndoi în tumultul unei munci enorme, în strădania unită a unui colectiv, atît Mezențev cît și Varia simt cum ființa lor lăuntrică se limpezește; cum fiecare e în stare să-l înțeleagă pe celălalt. La întoarcere, își povestesc lucruri indiferente; dar, de fapt, își spun infinit mai mult; și nici nu au nevoie de cuvinte. Pentru că în timpul care-i despărțise „au trăit". Oamenii se regăsesc, așadar, nu atunci cînd se scrutează îndelung și se explică, ci atunci cînd se cufundă în rîul unei lupte și al unor țeluri comune. Să nu uităm că, întrebat odată ce părere are despre fericire, Marx a răspuns cu un singur cuvînt: „Lupta".

E o definiție lapidară, pe care comsomoliștii și-au amintit-o totdeauna; i-a susținut în cele mai teribile încercări: fericirea e lupta pentru popor, oricîte potrivnicii încearcă să-ți frîngă drumul. „Nu ne temem de furtună", suna, în 1918, proclamația tinerilor comuniști ce pregăteau întîiul congres comsomolist. Nu ne temem de rezistența uriașă a firii — gîndeau constructorii care au îmblînzit șuierul șerpilor lacomi ai atîtor ape, silite acum să cînte în orga hidrocentralelor. Nu ne sperie singurătatea apăsătoare, grea de somnul mileniilor, care încearcă să umilească omul și rîvna lui, pe întinderile siberiene, niciodată mușcate de plug; din coaja tare a pămînturilor acestea, comsomoliștii au făcut, în anii din urmă, să izbucnească un corn enorm al abundenței. Căci în perioada de după război tinerii comuniști au știut să rămînă același ajutor devotat, cum fuseseră decenii de-a rîndul, al Partidului. Și Partidul n-a precupețit să așeze pe umerii comsomolului podoaba rară a unor astfel de omagii: „Prieteni — a declarat odată S. M. Kirov — trebuie să spunem fără înconjur că noi, bolșevicii, sîntem în general oameni care știm să luptăm fără să ne cruțăm viața și care am privit de multe ori cu „invidie" la eroii pe care i-a dat Comsomolul". Eroi, cum am întîlnit atîția în paginile literaturii sovietice, în cărți vestite, asemenea Tinerei Gărzi; eroi care îți cheamă în minte această cugetare a lui Romain Rolland: „Cele mai mari opere de artă ale unei revoluții sînt oamenii pe care-i zămislește ea".

Semnează:

I. D. Bălan
Demostene Botez
Gh. Bulgăr
B. Cazacu
Mihu Dragomir
V. Em. Galan
Remus Luca
Mircea Mancaș
Aurel Martin
E. Mironescu
Romul Munteanu
Al. Oprea
Perpessicius
Al. Philippide
Al. I. Ștefănescu
Nicuță Tănase
Mircea Zaciu

o seamă de cuvinte

L. N. Tolstoi :

OPERE vol. II

Ori de cîte ori vorbim despre Lev Nicolaevici Tolstoi, trebuie să avem în minte întruchiparea vie a adevărului că operele sale au contribuit, efectiv au contribuit *la pregătirea Marii Revoluții din 1917. Intre titlurile de glorie ce pot fi atribuite unui scriitor și operei sale, acesta ni se pare cel mai impresionant. Cine citește teatrul lui Tolstoi, redactat într-o perioadă de intensificare a criticii adresate societății burghezo-nobiliare (1886-1910), cînd mînia marelui scriitor împotriva minciunii și exploatării cunoaște apogeul său, va avea, fără îndoială, sentimentul legitimității acestui titlu. Desigur apropierea numelui lui Tolstoi, teoreticianul creștin al non-violenței și al iertării universale — de Revoluția care a răsturnat prin violență bazele vechiului stat rus, ar putea să pară riscantă și paradoxală. Dar numai la prima vedere.* „A pune laolaltă numele marelui artist și Revoluția pe care vădit el n-a înțeles-o, de la care vădit s-a dat în lături, poate să pară la prima vedere ciudat și artificial". *(Lenin). Tolstoi n-a înțeles Revoluția. Dar nicăieri mai mult decît în operele sale n-a răsunat cu atîta prestigiu artistic protestul împotriva vechilor așezări. Piesele de teatru scrise de Tolstoi reprezintă cu mare claritate și forță artistică incomparabilă tendințele formate în masele țărănești și cristalizate în* „munți de dușmănie, ură și hotărîre disperată", *cum spune Lenin. E perioada ulterioară „crizei" tolstoiene cînd încep să se manifeste foarte puternic contradicțiile geniului său, tăria și slăbiciunea sa, mînia și blîndețea sa, protestul revoluționar și apologia non-violenței, tulburătorul său adevăr și minciuna religioasă. E perioada teribilelor „remușcări" tolstoiene, stîrnite de compararea propriei sale existențe și propriei sale opere cu nedreptatea și suferința din jurul său, perioada marilor blesteme mi-*

oase și puțin puerile la adresa artei „de care nimeni n-are nevoie" *(vezi jurnalul intim, precum și lucrarea* Ce este arta). *Piesele de teatru implică la rîndul lor acest blestem, această nemulțumire furioasă provocată de arta care nu slujește* direct *eliberării omului* de suferință și mizerie, *ele conțin și un sens polemic, ascuns, la adresa propriilor sale opere de tinerețe și maturitate, acum condamnate, renegate cu un sentiment de rușine. Acum sînt cultivate formele nemijlocite ale protestului; „poetizarea" vieții aristocratice, prezentă după părerea sa în scrierile anterioare, e respinsă ca o inadmisibilă mucenică. Drama* și lumina luminează în întuneric, *care conține sigure elemente autobiografice, împletește tendințele contradictorii proprii gîndirii lui Tolstoi în ultimii ani de viață. Pe de o parte găsim aici utopica apologie a „tolstoismului" înțeles ca doctrină morală. Nicolae Ivanovici Sarințov — frate bun cu Prințul Nehliudov din* Învierea — *încearcă, fără a izbuti, să se rupă de clasa nobililor, refuză să mai trăiască o viață falsă și să se bucure de avantagii nemeritate. Soției sale, care nu-l înțelege, îi declară că* „nu trebuie trăit ca pînă acum", *ci altfel —* „creștinește". *Dacă soluția preconizată de erou e ineficace, e în schimb convingătoare critica din care se desprinde această soluție, critica existenței trîndave, bazate pe jaf. Sentimentul că viața devine tot mai coruptă, mai inutilă și mai absurdă, că tinde să înăbușe orice veleitate de cinste și adevăr — e copleșitor în teatrul lui Tolstoi. Viața care împinge la periferie, decădere și neputință un om de valoarea lui Feodor Vasilievici Protasov* (Cadavrul viu) *și favorizează „cumsecădenia" superficială a soției sale, recăsătorită cu obtuzul Victor Karenin* („om dintr-o bucată, conservator în această privință") *nu poate fi decît absurdă, iată toată demonstrația. Vestita replică a lui Fedea Protasov* („noi ăștia din mediul în care m-am născut n-avem de ales decît trei căi... etc") *rezumă întreg protestul lui Tolstoi și impune concluzia definitivă că* „nu trebuie trăit așa". Cum *trebuie trăit, aceasta e întrebarea.* „Trebuie trăit creștinește" *răspunde Tolstoi și el, marele artist, e cel dintîi înclinat să n-o creadă. Vor răspunde în locul său Lenin, Revoluția. Nici „mujicii" săi, nici ei nu știu încă să răspundă ci umblă cu jalba pe la boieri ca în „Roadele învățăturii", ferindu-se să trăiască „în păcat", ca bătrînul Achim din* Puterea Intunericului. *Protestul lor încă nu se cristalizase, dar conținea în această fază latențe revoluționare ce nu puteau scăpa intuiției lui Tolstoi, fiindcă nimeni nu cunoștea mai bine ca el pe „mujic". Mai tîrziu, în timpul Revoluției, Lenin își făcu timp să recitească* Război și Pace. *I-a mărturisit atunci lui Maxim Gorki:* „Și știi ce mai este uimitor? Pînă la acest conte n-a existat mujic autentic în literatură". *Lucru ce nu putea să scape privirii lui Lenin, fiindcă nimeni nu înțelegea mai bine pe „acest conte", nimeni nu era mai îndreptățit să întrebe cu mulțumire și mîndrie:* „Cine din Europa poate fi comparat cu el?"

L. RAICU

Remus Luca :

CĂMAȘA DE MIRE

Nuvela Cămașa de mire *a lui Remus Luca are meritul de a fi o scriere de strictă actualitate în care se pune cu mult curaj o veche problemă națională, ve cale de rezolvare în regimul nostru de democrație populară. Intr-un sat de pe malul Mureșului, dușmănia dintre Chirileni și Kovăcești e veche, întreținută fiind de diversiunile șovine ale vechilor regimuri burgheze, fie maghiare, fie romîne. Un Ion Chirilă spintecă burta unui Kovăcs Anti, cu care se ceartă de la o fată. Ucigașul se căește amarnic, dar un avocat romîn îi află circumstanțe atenuante în* „dușmănia milenară dintre romîni și cotropitorii unguri". *Scăpat din închisoare, Ion Chirilă e tăiat cu cuțitele de Kovăcs Pal și Kovăcs Albert, fratele și vărul celui ucis. După 15 ani, cei doi ucigași sînt primiți, în 1943, de către autoritățile horthyste ca niște eroi. Dușmănia seculară nu încetează nici după 23 August 1944. Ion Chirilă, fiul lui Ion Chirilă cel ucis, iubește cu patimă pe Marika, fiica lui Albert Kovăcs ucigașul tatălui său. Bătrînul se împotrivește acestei dragoste și stilcindu-și fata în bătăi, este junghiat la rîndul lui de flăcăul ajuns la capătul răbdării. După aceea, Ion Chirilă stă la închisoare zece ani.*

Literatura veche ne-a obișnuit cu pușcăriașul de tip Jean Valjean care odată trecut prin închisoare devine înțelept și deci superior semenilor săi din societate. Aici lucrurile stau întrucîtva altfel. Ion Chirilă este un om bun, un pocăit în felul lui, însă rămas mult în urmă față de semenii săi. Mentalitatea oamenilor liberi s-a schimbat. In satul Cărpiniș a luat ființă o gospodărie colectivă înfloritoare, în care, înfrățiți, ungurii lucrează tovărășește, cot la cot cu romînii. Mama lui Ion Chirilă este și ea colectivistă. Oamenii sînt gata să-l primească și pe fiul ei, întors de la ispășirea pedepsei. Ion Chirilă pricepe cu greu aceste transformări și nu crede că oamenii îl vor ierta. E drept că vechea ură mai izbucnește la cîte unul ca Peti Kovăcs care se împotrivește la primirea în colectivă a fostului pușcăriaș. Insă majoritatea colectiviștilor hotărăște primirea lui Ion în gospodărie.

Socotim că un merit deosebit al nuvelei este această violentă chiar, pe alocuri, punere față în față a psihologiei personajului rămas cu zece ani în urmă, cu mentalitatea mult evoluată a celorlalți țărani. Remus Luca a știut să se ferească, în această privință, de schematismul care pîndește cîteodată tratarea unor astfel de probleme. Eroul nu se transformă brusc, ci pe încetul; și nu se transformă fără dificultăți ci trecînd prin adevărate crize.

Care sînt în fond elementele care contribuie la transformarea eroului nuvelei lui Remus Luca? Răspunsul nu poate fi decît următorul: viața nouă a țărănimii muncitoare, politica justă dusă de partid în problema națională, drumul spre colectivizare. Autorul ne-a convins artisticește de valabilitatea acestui adevăr. Poate cu unele stîngăcii, poate cu oarecare lipsă de simetrie în compoziție, poate cu un oarecare lest analitic, Remus Luca a reușit totuși să pătrundă în sufletul țărănesc, atingînd coarda lui cea mai sensibilă, făcînd-o să vibreze natural. Aceasta este dragostea pentru muncă a țăranului, izvorul tuturor înnoirilor din om, atunci cînd asupra ei prezidează rațiunea înfrățirii dintre cei ce muncesc.

I. ROTARU

Victor Vîntu :

CINE-I NIȚĂ PENIȚĂ?

Cred că recenzentul trebuie să-și pună aceeași întrebare pe care autorul o adresează tinerilor săi cititori: Cine-i Niță Peniță?

Caricaturist al clasei a V-a și arbitru amator al meciurilor de „șapte la șapte", protagonistul atîtor peripeții și eroul cîtorva „aventuri" savuroase, Niță Peniță este sau nu o figură autentică, reprezentativă pentru școlarul zilelor noastre? Am impresia că da. Chiar dacă s-ar putea găsi moraliști subtili care să demonstreze că la cutare pagină eroul pronunță o licență educativă sau comite nu știu ce act care nu se include în decalogul școlarilor cuminți. Dar nici nu se poate spune că Niță Peniță este un școlar cuminte. Uneori poznele lui se țin lanț și, după cum singur mărturisește, chiar din prima săptămînă de școală i se întîmplă „cîte una boacănă". Dacă această trăsătură poate contribui la conturarea portretului său, definitorii, dominante și esențiale mi se par alte trăsături care fac din Niță Peniță un personaj convingător, viu, pozitiv, fără a deveni însă o schemă pedagogică a exemplarității.

Care sînt aceste trăsături? E greu să le desprinzi din cutare sau cutare povestire. Fără să fie un scurt roman pentru copii, fără să aibă măcar un fir epic comun, povestirile volumului zugrăvesc, în majoritatea lor, un personaj complex, viu, care nu poate fi desfăcut în părțile componente ca un fabricat industrial oarecare. Povestirea nu e făcută pentru a dezvălui cutare latură de caracter, pentru a adăuga cutare trăsătură la portretul eroului. Personajul se desfășoară liber, aparent independent de autor, fiind gata parcă în fiece moment să sară din paginile cărții și să se prezinte cititorului, viu, în carne și oase, ghiduș dar și sfios totodată. Și dacă această ipotetică încarnare nu mă surprinde ca cititor, înseamnă că Niță Peniță trăiește efectiv, dincolo de coperțile cărții. Presupusa experiență de mai sus îi conferă, așadar eroului, dimensiunile și relieful omului viu.

Așa apare Niță Peniță în majoritatea povestirilor dar mai ales în cele intitulate *64 de înțepături* și *De la o hîrtie de 10 lei*. Bogată și ingenioasă, anecdotica acestor povestiri e antrenantă, în spiritul aventurii de bună calitate. Totul pornește de la ambiții măsurate, banale chiar: dorința de a face o plimbare cu bicicleta sau de a vedea un film. *(Contele de Monte Cristo)*. Nu trebuie să uităm însă că pentru *cei din-a V-a* aceste dorințe capătă, ca pentru orice copil, dimensiuni de eveniment. Iată de ce toate peripețiile brodate în jurul lor devin niște întîmplări pasionante la care livrescul adaugă „febra" marilor aventuri.

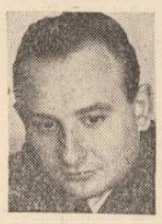

Imaginea pe care autorul și-o face despre școlarul zilelor noastre apare astfel evidentă. Vioiciunea spirituală, ingeniozitatea, inteligența, se îmbină armonios cu sentimentul dreptății, al cinstei și adevărului. Ghiduș și sprințar, activ și energic, neajuns încă la vîrsta marilor preocupări și probleme, Niță Peniță devine reprezentantul unei copilării senine, lipsite de griji materiale, în care copilul se dezvoltă normal în baza unor înalte coordonate morale. Copilăria rămîne însă copilărie, cu toate năzbîtiile și căutările ei, căutări ce premerg consolidării de mai tîrziu a caracterelor.

Toate aceste incontestabile merite ale eroului sînt însă întrucîtva estompate de unele inconsecvențe. In existența lui Niță Peniță, școala apare ca un spațiu rarefiat, inconsistent, nu îndeajuns de concludent, atunci cînd, de fapt, ea este realitatea cea mai copleșitoare și mai frumoasă a acestei vîrste. De asemenea, am impresia că autorului i-a lipsit preocuparea de a tulbura acele unde mai adînci ale sufletului copilului, de a trezi ecouri mai ample în conștiința lui, ecouri prevestind întrebările și problemele apropiatei vîrste a adolescenței. La subtilitatea psihologică a autorului ar fi trebuit poate adaose sugestia și un dram mai mult de lirism. Ar fi rezultat un Niță Peniță mai complex, cu implicații sufletești mai profunde, ceea ce nu-l împiedică să fie același copil poznaș și inteligent.

PAUL DIACONESCU

C. Ghiban :

CÎNTA LA STUPCA O VIOARĂ

Două scene din noul roman al lui C. Ghiban închid în ele semnificația întregii vieți a eroului său. Prima este aceea în care Moș Stănică, bătrînul lăutar, dăruind micului Ciprian vioara-i veche, primită la rîndul său din partea unui alt năpăstuit al soartei, realiza de fapt gestul transmisiunii folclorului muzical al poporului nostru, încredințîndu-l în mîini sigure. A doua scenă este aceea în care sfătosul baci Iroaie este făcut legatarul testamentului, nu mai puțin folcloric, al nefericitului artist: „Cînd îi auzi clătinările codrului și șoptirile dulci ale izvoarelor, să știi că-s eu. De-i auzi glas de bucium sub focul stelelor de vară, acolo-i glasul inimii mele". *Intr-adevăr, viața lui Ciprian Porumbescu a fost asemenea unei făclii de ceară care s-a consumat cu repeziciune sub dogoarea dragostei pentru popor, pentru comoara folclorului, și pentru natura patriei sale.*

Valoarea cărții lui C. Ghiban stă în aceea că autorul izbutește să reliefeze cu claritate temperamentul arzător de cetățean și artist al lui Ciprian Porumbescu. Student la Cernăuți ori Viena, profesor de muzică la Brașov, neobositul artist desfășoară o activitate intensă: organizează numeroase ansambluri corale și instrumentale, dirijează concerte, culege un mare număr de melodii populare, scrie compoziții cu un caracter național și social, participă din plin la evenimentele politice și culturale ale epocii și militează activ pentru unitatea tuturor intelectualilor romîni în lupta comună împotriva asupritorilor habsburgi.

Cînta la Stupca o vioară... *prin caracterul său dramatic este tragedia vieții unuia dintre cei mai talentați fii ai poporului nostru. Este meritul scriitorului de a fi înfățișat biografia eroului său în contextul larg al vieții sociale și naționale a Bucovinei acelui timp. Din păcate însă, uneori, lăsîndu-se tîrît de amănunte nesemnificative, scriitorul face ca fundalul social pe care se petrece acțiunea să se estompeze. Prin puține lucruri află cititorul, de pildă, despre împrejurările în care a fost compusă cunoscuta* Baladă, *după cum insuficient este reliefat caracterul național și social al operetei* Crai Nou. *In aceste momente de estompare a elementului social, substanța epică se rarefiază, dramatismul cărții se dizolvă într-un descriptivism fad, lipsit de interes. Aceste deficiențe la care s-ar mai adăuga și o insuficientă intuiție a psihologiei copilului, precum și o oarecare convenționalitate a stilului, sînt mai des prezente în primele părți ale narațiunii. Spre sfîrșitul cărții însă, substanța epică se condensează, analiza psihologică cîștigă în profunzime, iar atmosfera, nu prea humulesteană a copilăriei, se întunecă, devine sumbră.*

Apărută după Flăcăul din Bințînți *și* Inima lui Horia, *noua lucrare a lui C. Ghiban, concepută sub forma romanului biografic, este nu numai o carte de o reală valoare documentară, ci și o operă de educație patriotică și morală.*

DUMITRU PETRESCU

Demian Bednîi :

VERSURI ALESE

Dacă Briusov, Blok și Esenin s-au apropiat de cauza socialismului, integrîndu-se noii literaturi, după ce au avut de luptat cu propriile contradicții, rătăciri și confuzii, poezia lui Demian Bednîi, aparține Revoluției înainte chiar de izbucnirea ei. Patosul comunist l-a ferit pe poet de tentativa experimentelor decadente, a influențelor diverse ale ideologiei burgheze. Bednîi opunîndu-le înțelegerea plină de pasiune a țelurilor literaturii militante, părtașă la acțiunea transformatoare a lumii.

Inceputurile poetice ale lui Demian Bednîi trebuie căutate într-una din cele mai sumbre perioade ale istoriei Rusiei; reacțiunea stolîpinistă. Este vremea în care numeroșii scriitori, deprimați și dezorientați, se lasă ispitiți de mrejele artei evazioniste. Bednîi, care din momentul debutului afirmase un crez protestatar, se alătură bolșevicilor.

In evoluția poetică a lui Demian Bednîi, distingem cîteva motive fundamentale, organizate potrivit direcțiilor de dezvoltare ale scrisului său. De la demascarea vioaie, în maniera cronicii rimate a viciilor societății burgheze, poetul angajat activ în procesul de edificare al Patriei Sovietice, adaugă treptat noi trăsături liricii sale. Compune marșuri și cîntece patriotice, slăvește poporul și omul-constructor; publică foiletoane în versuri și poeme, iar în fabule, alegoria tradițională a speciei clasice se îmbogățește cu o notă demascatoare fățișă la adresa imperialiștilor.

Este, după cum se vede, în accepția deplină a cuvîntului, un artist-cetățean. Neobosit, fecund, cu o vigoare critică ce străbate de la șarja acidă a misticismului *(Noul testament fără nici un cusur — al evanghelistului Demian)*, pînă la efervescența sardonică a pamfletului din *Marseilleza comunistă, Hristos a înviat* și *Strada Centrală*, întreg registrul satirei eficace, Demian Bednîi s-a bucurat de o largă popularitate, semn al prețuirii celor cărora li se adresa. Lenin spunea că opera lui Bednîi *„este o creație cu adevărat proletară, ea este apropiată masei muncitoare, care, desigur că o înțelege foarte bine"*. Flacăra avîntului nestăvilit către viitor, patosul umanist îi însuflețesc întreaga creație și o prefac într-un elogiu al contemporaneității. Apreciindu-i însușirile, Lenin observa că Bednîi *„va servi în cel mai înalt grad Puterea Sovietică și Partidul, prin pana sa"*. Plachetele, cărțile și articolele sale oferite generos publicului de-a lungul unei existențe închinate integral slujirii socialismului din anii luptei în ilegalitate, sub țarism și pînă în vremea Marelui Război de Apărare a Patriei (D. Bednîi a murit în 1945), oferă un document al epocii noastre, respiră un sentiment de nestrămutată încredere și mîndrie pentru tot ce vor înfăptui oamenii sovietici: *„Scînteie stelo — o puzderie învoltă!. Măreț e drumul stelelor pe boltă!/ Și simte tot poporul, faur de victorii,/ Că-s stelele eternei noastre glorii"*.

Traducerea versurilor, semnată de Geo Dumitrescu, găsește de cele mai adeseori echivalențe sugestive pentru a ne împărtăși caracterul agitatoric și dinamismul publicistic al poeziei lui Demian Bednîi.

H. ZALIS

I. A. Goncearov:

OBLOMOV

Romanele lui Goncearov *O poveste obișnuită, Oblomov* și *Ripa* sînt, după concepția scriitorului însuși, volumele separate ale unei trilogii a vieții din Rusia dinaintea Reformei, toate avînd ca temă prăbușirea sistemului patriarhal iobăgist. Singur *Oblomov* valorează *cît o epocă*, după cum l-a apreciat încă din anul apariției (1859) criticul rus Pisarev. Descedent al unei familii de vechi moșieri, asemeni lui Aduev, — tînărul din *O poveste obișnuită*, Ilia Ilici Oblomov se obișnuiește de mic cu trîndăvia. Moștenește apoi o avere însemnată pe care din nepricepere și lene o administrează cu greu fiind înșelat de toți. In zadar, prietenul său Stolz, încearcă să-l aducă la un alt mod de viață. Un moment s-ar părea că ceea ce nu reușise acesta, va reuși Olga Ilinskaia. Oblomov nu se poate însă vindeca de oblomovism.

Fenomen de parazitism social, oblomovismul întruchipat în figura lui Oblomov (din Oblomovka), este tipic moșieriimii ruse în descompunere, leneșă, obișnuită cu o viață de somn și nemișcare servită de nenumărații Zahari (Zahar este servitorul ce-l îmbracă și-l încaltă pe Oblomov), ce lucrează pe moșie sau la conac, conacul fiind sediul central al oblomovismului.

Termenul s-a încetățenit, devenind un calificativ pentru a indica inerția, lipsa de activitate, lenea, visarea sterilă. El capătă însă o semnificație mult mai largă. In articolul *Ce este oblomovismul?*, Dobroliubov îl aplică palavragiilor liberali, care *se ghiftuiesc cu roadele*, nepăsători, în vreme ce poporul luptă pentru o viață nouă. *„Cînd mă aflu între intelectualii* — spune Dobroliubov — *care nu fac decît să repete ani de-a rîndul aceleași anecdote despre funcționarii corupți, nedrepți și tot felul de fărădelegi, mă simt fără să vreau transportat în vechea Oblomovka"*. Lenin folosește noțiunea în lupta cu menșevicii, narodnicii și toți cei străini de mișcarea democratică a maselor, considerînd oblomovismul ca o rămășiță dăunătoare a vechii psihologii. In 1922, Lenin spunea: *„vechiul Oblomov a mai rămas și va trebui vreme îndelungată să-l speli, să-l cureți, să-l scarmeni și să-l bați ca să scoți ceva dintr-însul"*.

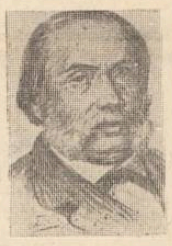

Zahar, sluga apropiată a lui Oblomov, este un omonim, pe altă treaptă, al stăpînului, molipsit și el de aceleași trăsături. Trăind alături o viață întreagă, ei s-au obișnuit unul cu altul și *„după cum Ilia Ilici nu putea să se scoale, să se culce, să se pieptene ori să se încalțe fără ajutorul lui Zahar, tot astfel Zahar nu putea să-și închipuie altceva în viață decît să-l îmbrace și să-l hrănească pe Oblomov, să-i răspundă obraznic, să-l înșele și să-l mintă și totodată să-l venereze din adîncul sufletului"*.

Episodul care s-a bucurat și se bucură de mult succes din partea publicului, apărut chiar și separat ca *„episod dintr-un roman neterminat"*, este visul lui Oblomov. Talentul lui Goncearov reiese din plin din paginile romanului. Cititorul nu poate uita halatul și papucii lui Oblomov care par a juca rolul unor ființe vii, nedespărțite de stăpînul lor. Halatul său persan, *„moale și suplu"*, pe care *„nici nu simțeai că-l porți"* și papucii lui *„mari, largi și moi, în care cînd se dădea jos din pat nimerea de-a dreptul în ei fără să se uite"*, ne amintesc de halatul și papucii unuia din eroii comediei *Leneșul* de Krîlov, care avea pasiuni similare.

Oblomov, după cum a prevăzut L. N. Tolstoi, *„se bucură de un succes care nu e nici întîmplător și nici răsunător, ci sănătos, colosal și de durată"*.

CONSTANȚA CONEA

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Director: **acad. Mihai BENIUC**

COLEGIUL DE REDACȚIE

Dan DEȘLIU (membru în Comitetul de direcție); **Mihu DRAGOMIR** (membru în Comitetul de direcție); **V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MARTIN; Aurel MIHALE** (membru în Comitetul de direcție); **Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCĂ** (membru în Comitetul de direcție).

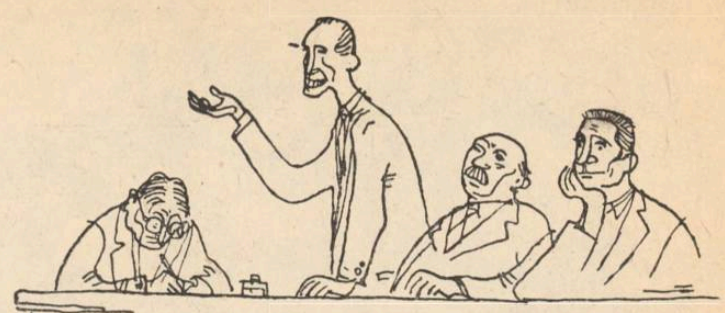

...CA SCAIUL !

de V. Em. GALAN

Singur, singurel pe „terasa Luchi", Virgil Tacu pare să studieze tehnica oarecum macabră cu care opt stingătoare de incendiu, aliniate bîrdîhan lîngă bîrdîhan sub strașina depozitului *Parfumerie-inflamabile*, îi înnață unul cîte unul umbra și i-o „trag pe roată", i-o mutilează grotesc ori de cîte ori el, plimbîndu-se, le trece pe-alături... *Pare* să studieze : în fapt, pășește mecanic, descriind la nesfîrșit un același semicerc meschin — și-i de mirare că n-a ametit încă.

Pentru a limpezi de la bun început ceea ce, și așa, și așa, este gata limpezit, trebuie spus că magazinul universal „Valurile Dunării" are două terase. Una, la etajul zece, denumit banal „a administrației" se lungește pe întreaga fațadă a clădirii : dar e atît de îngustă încît n-ai cum o străbate fără a-ți vărui coatele... și acesta nu-i unicul ei cusur. Stă, „a administrației" centimetru pătrat cu centimetru pătrat, sub supravegherea celor ce lucrează în respectivele birouri ; or, știe toată lumea cîte prejudecăți nutrește omul cocîrjit pe dosarul lui de toate zilele, față de semenul, colegul și tovarășul său care, pe terasă, pălăvrăgește sau fumează, sau pur și simplu se reculege !... Un etaj mai sus, pe terasa a doua — „terasa Luchi" — iată cît un bulevard, nu ai în spate decît mansarda, — adică sala de reuniuni, totdeauna pustie în orele de lucru, depozitul *Parfumerie-inflamabile*, de obicei sub lacăt, și, eventual, vag, tot din spate, vînîndu-ți senzația că undeva pe-acolo ar trebui să fie și un paznic. Numele terasei e împămîntenit relativ recent, la Anul Nou 1957, grație unui memorabil cuplet al echipei de satiră și umor : „Luchi" prin anagramarea rău famatului cuvînt „chiul". Terasa „Luchi" — terasa chiul, terasa chiulangiilor. Ceea ce, fără îndoială, nici nu-i scade virtuțile intrinseci, nici nu i le sporește : un acoperiș urban ca atîtea altele — însorit acum, și mîngîiat de-un vînticel aromat, cald, lenevos, gata parcă și el din cînd în cînd să întîrzie mai mult decît ar trebui pe-acest odihnitor tăpșan de mozaic cenușiu, înălțat la cincizeci de metri deasupra pămîntului.

Pe „terasa Luchi", așadar, Virgil Tacu, străin de ale lumii toate, luptă cu propriile-i gînduri — vorba cronicarului — „precum slaba corabie cu furtunatul okean".

Ziua de astăzi i-a hărăzit o neașteptată satisfacție : vestea că directorul magazinului, Dumitru Prejmițchi, *predă postul*. Dar i-a hărăzit și beleaua corespunzătoare : vestea că, prin ultimul său act administrativ, același Dumitru Prejmițchi hotărîse „a se înainta organelor în drept" un anumit dosar : iar dosarul acesta dovedește negru pe alb că el, Virgil Tacu, folosind trei oameni de paie, izbuti să-și repartizeze lui însuși de-a dreptul din depozit, cu reducere, trei motocicilete revîndute imediat cu supraprețț.

De aici și tulburarea lui Virgil : căci — socoate el — dacă Prejmițchi „predă postul", înseamnă că „are vreo tînichea în coadă". Și atunci, presupunînd că 'ucurile vor ajunge pe mîna justiției, el, Virgil, se poate fofila trecînd istoria, măcar parțial, în spinarea lui Prejmițchi : „M-a împins ! M-a silit ! N-am fost decît unealta lui !"... Dar rămîne de văzut pentru ce măgărie „predă postul" Dumitru Prejmițchi...

„Să-l ia dracu, eh, cu aureola lui de cinstitul-cinstiților cu tot !" blestemă Virgil în gînd, foarte nemulțumit. „Pe ăștia nu știi niciodată de unde să-i apuci, cum să-i iei..."

Tot învîrtindu-se, a ametit. Se oprește, ridică din umeri, își privește îndelung ceasul, apoi, ostenit, tîrșind pașii, o pornește spre marginea terasei. Își sprijină coatele pe tabla încinsă a balustradei, își proptește pumnii sub maxilare, și, cînd se uită chiondorîș în jos, dă de cheliuța lui Miron Lalescu de la *Achiziții*.

Miron stă la taclale cu Habermann, decoratorul. De pe „terasa Luchi", dacă te apleci puțin peste balustradă, vocile celor doi se aud destul de bine. Vorbeau despre un „el".

„Prejmițchi !" ghicește îndată Virgil.

Lui Miron i-a spus cineva că „el" „predă postul" deoarece „s-a aflat sus" ceva cam deochiat în legătură cu viața „lui" particulară : ceva cu o „ea", al cărei nume îl știe și Miron, îl știe și Habermann, dar nu-l rostește nici unul : odată-i „ea", odată-i „aia", odată-i „nevasta nenorocitului ăluia"... Miron spune ce-a auzit, dar nu crede nimic ; și nici Habermann nu crede.

„Țineți cu Prejmițchi !" îi disprețuiește Virgil în gînd ; și, sprijinindu-se bine în coate, se apleacă peste balustradă ascuțind urechea. „Toți țineți cu Prejmițchi !"

Tabla, pe semne umflată de căldură, i se așează sub coate pocnind ca o petardă. Habermann ridică privirile — și Virgil e descoperit.

Consternat, fistîcit, Habermann atrage atenția lui Miron :

— Ia uite cine...

Chelia lui Miron Lalescu se înroșește dintr-o dată.

— Eu, mă, eu... — se bîlbîie, uitîndu-se la Virgil cu o jale de-ai zice că i s-au înecat corăbiile — eu... un caraghioslîc întreg... Cum am cumpărat-o, așa am vîndut-o...

Virgil reține esențialul : că Habermann și Miron n-au auzit de istoria motocicletelor, și, în orice caz, nu știu c-a fost „înaintată autorităților". „Dac-ați ști, ce m-ați mai lua voi la trei păzește !"

— Fleacuri ! bombăne, dînd din cap ca un înțelept deprins să treacă peste micile nemernicii omenești. Premițchi... dă-l dracului ! Dac-ar avea ăsta pe suflet numai povestea cu... — după o mică pauză, toarnă cuvîntul respectîndu-i subînțelesurile necunoscute lui — cu „aia", ar fi floare la ureche ! Din nenorocire... mde ! și tace, bucuros de efectul cuvintelor lui.

Miron și Habermann nu prea-s în apele lor.

„Vi se rupe inima după Prejmițchi-al vostru... Rupă-vi-se", își spune, oarecum satisfăcut, Virgil.

— Ăsta-i dracu gol ! îi asigură ; și pe măsură ce părăsește aerele de înțelept blazat, în ochi începe a-i arde o luminiță crudă. Asemenea fiară, vă spun, ar trebui... eh !

— Eu credeam că-s numai vorbe... — face Habermann, vrînd parcă să atenueze ceea ce Virgil nici nu apucase a spune.

— Vorbe ? Hm ! pufnește Virgil fioros, vrînd și izbutind să arate nu numai celor doi că știe multe peste ce-a spus, dar chiar și lui însuși.

— T-t-t-t-! comentează Habermann impresionat.

— O-ho ! îi ține Virgil isonul ; apoi izbucnește : e o canalie, Prejmițchi ăsta ! Un porc ! O bestie ! și înțelegerea cu care cei doi, călcîndu-și pe inimă, ascultă, îl convinge pînă-ntr-atîta că are dreptate, încît, dezlănțuindu-se, nu se mai poate opri multă vreme.

— Atunci... întreabă după aceea Habermann — cum ai să faci ?

Virgil mîrîie amenințător, deși nu vede ce-l îngrijorează pe Rubin în legătură cu viitoarele lui acțiuni.

— N-are rost să recurgi la cine știe ce... — vrea Habermann să-l sfătuiască ; dar, negăsind cuvîntul potrivit, se îneacă la jumătatea frazei.

— Ascultă ! intervine imperativ Miron, care, vădit, între timp a judecat cazul sub toate aspectele. Nu fii caraghios : divorțezi și gata socoteala !

De astă dată Virgil e nedumerit, indignat și surprins de adevărătelea. Dar Miron, se vede, tocmai o asemenea reacție aștepta din partea lui.

— Cumnatu-meu, doctorul, — continuă grăbit — tot așa : nevastă-sa, cu medicul șef ! El, bietul... gărzi suplimentare, cazuri grave, lăuze, penicilină, forceps, dracu' lacu... șeful îl evidențiia, îi dădea premii... și după ce-l expedia la spital, hop ! la nevastă-sa... Ei, ce să-i faci ? Se-ntîmplă ! Totu-i să-ți ții firea, pe furtună...

În sfîrșit, Virgil pricepe. Oprărit, strivește-n dinți o înjurătură și se retrage de la balustradă.

Asta era : Dora, nevasta lui, cu Prejmițchi ! Ce batjocură ! ce murdărie ! Dac-ar ști barem că se cunosc !

Pe „terasa Luchi", Virgil se plimbă din nou în semicercul lui preferat ; a pus imaginea Dorei la zid, printre stingătoarele de incendiu — și se închipuie strigîndu-i în față adevărul adevărat : că n-o iubește de loc... n-o mai iubește de mult... n-a iubit-o niciodată...

Dar, cel puțin, acuma lucrurile-s clare : *Prejmițchi* l-a împins în această istorie ! El i-a montat afacerea cu motocicletele, ca să-l aibă la mînă în caz de scandal ! „Așa se pune problema, în fond, tovarășe judecător !" se închipuie Virgil peroînd. „Așa se pune problema, tovarășe Prejmițchi ! Și-ți spun „tovarășe" nu pentru că te-aș considera ca atare, ci cu intenția de a-ți aminti că nu mai sîntem pe vremea burgheziei : sîntem într-o democrație populară, tovarășe Prejmițchi, cunoaștem principiile moralei proletare, avem Codul Familiei, și... iertați-mă tovarășe judecător... și, pentru canalii... Fiarele — în junglă, tovarășe Prejmițchi ! Acolo-i locul lor !... Știu : te bizui pe martori, pe toți acești Mironi și Habermanni al căror Idol cu I mare, ai devenit. Bizuie-te, tovarășe Prejmițchi, pe cine știi ! Eu, în schimb, nu mă bizui decît pe..."

Mai departe, nu-i vine nici o idee. Elanul i se frînge brusc.

„Să-i ia dracu și pe judecătorii ăștia !" gîndește descurajat. „Numai formalități, martori, acte, birocrație... altceva nu-i de capul lor. În Anglia judecă după inspirație, nu după coduri !" Și, dintr-odată, concluzia : „Dora, vinovata principală !".

Dora, în fond, l-a „lipsit de fericirea conjugală" către care e-n drept să aspire orice om. În asemenea condiții, el, Virgil, și-a căutat... instinctiv, firește, lăsîndu-se călăuzit „de inconștiența animalului rănit în ce are el mai scump"... și-a căutat compensații acolo unde le-a găsit... compensații care costă nu numai din punct de vedere moral... și pînă la urmă, iată, ca un trăznet din cer senin, încurcătura cu motocicletele ! Așa se pune problema, onorat tribunal, chiar dacă, eventual, facem abstracție de tovarășul Prejmițchi".

— Dora, Dora ! oftează cu voce tare ; și, dintr-odată, se repede în cămărița paznicului ; dă omul afară, nu tocmai cu frumosul, baricadează ușa pe dinăuntru, cu spatele, și formează un număr de telefon.

— I.Z.R.-ul ?... Alo ! Interior 19... Sărut mîinile... vă rog frumos cu tovarășa Tacu... Nu cu Victorița Tacu : Dora !... Da, soțul...

Trebuie să aștepte...

— Alo, Dora ? Da..., eu... Cum ? Nu, lasă. Fleacuri ! Ascultă : Prejmițchi e dat afară, predă postul... Cum ? Prejmițchi, Dora, Prejmițchi !... Vrei să spui că nu-l cunoști ? Dora dragă, aici se știe *tot*. N-are rost să ne jucăm așa cu soarta noastră... Dora, ascultă : dacă nici tu nu vrei să înțelegi situația, eu sînt distrus... Nu, te rog, lasă-mă să-ți explic : o... în sfîrșit.. o prostie, o manevră, trei motociclete... știe el, Prejmițchi, despre ce-i vorba : mîine, situația ta și a mea, viața noastră, totul va depinde de-un *judecător*, Dora ! Dar azi depinde de tine... Trebuie să intervii la Prejmițchi, Dora. *Trebuie !*... Cum „de ce" ? Ne este dator... ți-e dator, ți-e obligat... Dora dragă, hai să lăsăm explicațiile pe mai tîrziu. *Trebuie* să înțelegi că eu nu-ți reprosez absolut nimic. Sîntem împreună de atîția ani, Dora ne cunoaște bine... lasă, fără scene ! Noi putem trece peste orice prejudecăți. Am și eu păcatele mele, destule, așa că te înțeleg : pentru mine, pasul tău a fost deplin justificat : te-am lipsit de fericirea conjugală și deci, inconștient, crede-mă, te-am lăsat să-ți cauți compensații acolo unde le-ai găsit... Ce „temperament coleric" ? Nu glumi, Dora ! Eu m-am gîndit foarte bine : vei face cum vrei, vei avea deplină libertate, stima mea, respectul meu, tot, Dora, totul dar ia *imediat* legătura cu Prejmițchi și cere-i să retragă porcăria aceea. *Azi* se mai poate. Mîine va fi prea tîrziu, să știi : el predă postul... Cum adică „nu-l știi "? Dora, nu-ți bate joc de mine : Prejmițchi... directorul nostru, Dora ! Îl dă afară pînă-n seară... Cum ?... Amantul tău, na ! Așa pricepi ?... Grosolănie, delicateță, tot una-i... Fleacuri, Dora : am avut și eu amantele mele... Nu, Dora, nu-s nebun de loc. Înțelege-mă : sîntem chit pe chit — te-am înșelat de ți-au mers fulgii, e deplin reciproc totul !... Alo ! Dora !... Alo !... Da, vă mulțumesc. am vorbit, sărut mîna... Plînge ?... Nimic grav, se întîmplă : știți, dragoste fără năbădăi... Da... De fapt, cu soră-mea, cu Victorița Tacu, dacă s-ar putea... Astept, da.

Soră-sa, Victorița Tacu, e șefa Dorei și totodată cea mai bună prietenă a ei. Virgil o cam ocolește : deși mai mică decît dînsul cu șapte ani, surori-sa i-a intrat în cap că are drept la nu știu ce tutelă morală asupra lui. Acum însă, Virgil n-are încotro : Victorița știe despre Dora tot, și Victorița nu minte niciodată pe nimeni.

— Alo, Victorița ?... Las-o pe Dora... Plîngă, dacă-i proastă. Ascultă ! Sînt pe marginea prăpastiei. Innebunesc, pe cuvîntul meu, dacă... Nu exagerez nimic : mîine, actele ajung pe mîna justiției, miliției... Vezi ?... N-am timp de explicații. E multă lume-n birou la tine ?... Victorița, vrei să nu te trezești cu un frate-n pușcărie ? Atunci răspunde la ce te întreb eu, nu-mi pune întrebări fără rost. Dacă trag ăia cu urechea, spui „da", „nu" și eu să-nțeleg... Bine, bine, mă rog... Nu-i decît o problemă : este Dora amanta lui Prejmițchi, sau nu este ?... Știi tu sigur că nu-l cunoaște ?... Bagă de seamă : ești sigură ?... Ba nu mă mir de loc ! Din partea Dorei nu mă miră nimic : cînd a fost ea în stare de ceva ?... Atunci, s-o ia dracu ! Niciodată nu m-am putut bizui pe dînsa... E-te-na ! Istericale ! Și ce dacă i-am spus că am înșelat-o ? Dacă-i spunea altul era mai bine ? Eu i-am mărturisit cinstit. Ea de ce nu face la fel ?... N-are ce mărturisi ? A-haaaa ! M-am săturat de penelopismele ei pînă-n gît !... spune-i că mă sinucid și atunci poate o să se liniștească. Auzi ?... Nu : sînt la slujbă, n-am băut nici o picătură și mă aflu pe terasă la etajul 11... Ba este și telefon : la pază, interior 23. Poți să verifici, deși, cinismul tău... Ascultă, Victorița : în linie dreaptă, de-aici pînă-n stradă am 40 de metri. Îi parcurg cu capu-n jos și gata socoteala. N-am avut niciodată soră, n-am avut niciodată nevastă. Mor în familie, înconjurat de dușmani. Adio !

Ultimele fraze îl emoționează pînă la lacrimi, cu toate că, dincolo Victorița rîde de-ai zice că ascultă anecdote.

— „Face teatru pentru ăia ! își spune Virgil, trîntind receptorul. Ori te pomenești că nu mă crede-n stare să-mi fac seama !? S-o ia dracu, în definitiv, și pe dînsa ! Încrezută ! Fată bătrînă și... se scrîntește ! Mai bine s-ar mărita, decît... În sfîrșit, o privește ! Esențialul...".

Neesențialul e că totuși mai rău de-aîta n-are cum fi !

Izbind ușa de perete, Virgil iese pe terasă. Între timp cei patruzeci și trei de funcționari ai administrației au început să se adune, pîlcuri,pîlcuri, în fața sălii de reuniuni.

Copleșit, Virgil nu are ochi pentru nimeni. Intră de-a dreptul în sală, se trîntește pe-un capăt de bancă și-așteaptă.

După cîtva timp, locurile dimprejur se ocupă, — dar pe dînsul nu-l interesează de către cine. E curios să afle pentru ce-și „predă postul"Prejmițchi. Altfel ar pleca la Cișmigiu : „Acolo cel puțin, te poți gîndi în liniște".

Pe banca din față, careva își informează vecinii că noul director se numește State Glocoșceanu și-i prieten cu fratesău : au lucrat înainte la un trust, e „tip tare"... și așa mai departe, laude peste laude.

— Dă-l dracului ! se pomenește Virgil mormăind.

— Îl cunoașteți ?

— O poamă și ăstaaa... — oftează Virgil.

Întrebarea i-o pusese vecinul din stînga : un ins sfrijit, ciolănos, pe care-l vedea întîia oară-n viață.

— Dumneata ești nou... — constată Virgil, cu un aer ce spunea deslușit „Se vede că n-ai habar de nimic !"

— Nou-nouț... — zîmbește sfrijitul, arătîndu-i dinții. Îl cunoașteți ?

„Gen Fernandel !" catalogheză Virgil automat, în gînd, dinții sfrijitului. „Cal '"

— Pe... Cloșcogeanu ăsta ? mormăie, hotărît să lase discuția baltă.

— Nu „Cloșcogeanu" : Glocoșceanu ! se opune sfrijitul, cu o blîndețe cam batjocoritoare.

Virgil n-are nevoie de mai mult : își mobilizează fantezia și trece la ofensivă. Batjocura n-o poate înghiți !

— Noi așa-l porecleam : „Cloșcogeanu"! spune convins. Am lucrat cu dînsul din '46 pînă-n '48... — și, atîtat de privirile celuilalt, pline de îndoială, izbucnește acru : un tîlhar de drumul mare, dom'le ! Un bandit ! Știu eu ce spun... Și-ascuns, iezuit. Scîrba !... N-oi fi nici eu ușă de biserică, da' ăsta...

Își dă seama că pe celălalt nu-l convinge, dar pe el însuși s-a convins pînă-n măduva oaselor : în priviri îi arde cea mai sinceră indignare.

— Eu, cel puțin, cînd mi se întîmplă s-o fac lată, nu mă ascund. Da' ăsta, Glogeșteanu ăsta...

— Glocoșceanu... — corectează încăpățînat sfrijitul, dezvelindu-și o clipă, iarăși, dinții.

— Știu, dă-l încolo ! E din soiul ălora care te-mping la... în sfîrșit, la dracu știe ce : profită de pe urma ta, ți se vîră-n casă, ți se culcă-n pat cu nevasta și la urmă-ți mai dau și un picior... să nu spun unde.

La masa din față s-au ivit trei inși. Virgil se întrerupe. Unul e Predescu, secretarul organizației de partid... altul, un necunoscut („Clocoșceanu" ! ghicește Virgil) iar al treilea, zîmbitor, liniștit, e Prejmițchi însuși.

„Asta — își spune amărît Virgil — iese basma curată de data asta. Cum îl arunci, tot în picioare cade. Ca pisica !"

Cei trei se uită prin sală.

„Pe cine-or fi căutînd ?" cugetă Virgil ; și se ascunde în spatele celor dinaintea lui.

Ridicîndu-se, sfrijitul vrea să plece din bancă ; dar n-are loc din pricina lui Virgil. Îi spune ceva, dar Virgil nu aude.

Nu aude, pentru că Miron Lalescu, strecurîndu-i-se în spate, i-a încleștat umărul, și, cu sila, îi turuie la ureche :

— De ce faci glume proaste, mă caraghiosule ?... N-o fă pe nevinovatul ! Știi tu foarte bine : istoria cu Prejmițchi și nevastă-ta...

— Nu mă interesează ! pufnește Virgil, încerchînd zadarnic să-și smulgă umărul din strînsoarea lui Miron ; și cu acest prilej, sfrijitul, izbutind să-i păsească peste genunchi, iese din bancă.

Miron și Habermann — află Virgil cu sila — îl luaseră în serios : s-au dus la Predescu, secretarul organizației, și l-au convins că lucrurile trebuiesc cercetate ; pe urmă s-au dus tustrei la Prejmițchi și l-au luat din scurt ; după aceea au stat de vorbă la telefon, tuspatru, cu Victoria, cu Dora...

— Fire-ai tu să fii, cu glumele tale idioate ! gîfîie Miron. Ne-am făcut de baftă ca niște caraghioși !

Pe Dora Tacu — au stabilit anchetatorii — Prejmițchi nici n-o cunoștea. E prieten cu Victorița Tacu, *sora* lui Virgil. Dar asta-i cu totul altceva : sînt majori amîndoi, liberi amîndoi...

— Zău, mă ?! izbutește și Virgil să spună ceva. Dacă mi-e soră și nu nevastă crezi că-s obligat să i-o duc plocon lui la așternut ? De ce ? Pentru că-i șef ?... Așa crezi tu ?!

Uluit, Miron îi sloboade umărul, face un gest de lehamite și se duce să-și caute loc pe-un scaun.

La masă, celor trei li s-a adăugat între timp și „sfrijitul". „Ce-i place ăstuia să se bage peste tot!" comentează Virgil, mecanic.

Prin urmare — se gîndește — Victorița, soră-sa, e prietenă cu Prejmițchi. Or fi și logoditi, poate. „Facă, despre mine, ce vor ! Dar să nu s-ascundă ! Nu mi-a spus, dumneaei, ca să nu-i cer vreo intervenție. Principiala !"

În gîndurile lui Virgil, „principiala" sună ca o înjurătură.

La masă, necunoscutul — „Glocoșceanu !" — spune că Prejmițchi „predă postul" pentru că „este promovat datorită experienței pe care a strîns-o muncind aici, cu dumneavoastră".

„O mînă spală pe alta, — comentează Virgil în gînd — și amîndouă mă vîră pe mine la pușcărie ?!"

Dar iată că nu : cel ce-a vorbit pînă acum, necunoscutul luat de el drept Glocoșceanu, este „din partea ministerului". Glocoșceanu...

Culmea ! Glocoșceanu este chiar sfrijitul ! S-a ridicat în picioare și vorbește rîzînd, parc-ar glumi.

Lui Virgil începe să-i uruie ceva prin cap și nu aude nimic, nu pricepe nimic. Stă plouat ; cînd aplaudă ceilalți, aplaudă și el... și iarăși stă... iarăși aplaudă.

— Grozav tip ! Frate-meu îl știe din '42... — spune aplaudînd, cel din fața lui Virgil ; și se întoarce pentru a cîștiga un martor în plus la bucuria lui.

— Dă-l dracului ! mormăie Virgil, aplaudînd și el. E pervers, e odios ! Întîi te trage de limbă și pe urmă... mde ! Asta pînă și Prejmițchi s-ar fi rușinat s-o facă...

Lumea aplaudă, Virgil mormăie abia a uzit, și cel din față, nepricepînd boabă, se crede aprobat : dă mulțumit din cap, se uită fericit în ochii lui Virgil...

Ședința e într-adevăr „fulger" : șaptesprezece minute, cu tot cu rămas-bunul rostit de Prejmițchi și urările lui Predescu, adresate, în numele tuturor salariaților, ambilor directori.

Cînd Glocoșceanu, ieșind din sală, trece prin dreptul lui, Virgil se ia după dînsul. Simte că trebuie să încerce ceva deși nu prea știe ce.

— Tovarășe director...

— Dînsul — îi spune Glocoșceanu lui Predescu, oprindu-se — mă cunoaște de mult, cică am săvîrșit împreună o ispravă ceva, ori poate mai multe... — și, lui Virgil : Nu ?

Virgil zîmbește :

— Tocmai voiam să vă explic : o confuzie de nume ! Un alt Glocoșceanu aveam în vedere. Acela, da : era un bandit sută-n sută, v-o spun pe cuvîntul meu...

— Fă o notă, — îl îndeamnă Predescu, rîzînd pe sub mustață. Dacă-i bandit, îl semnalăm miliției.

— Ce „notă" ? tresare Virgil ; ceea ce-l supără mai mult e faptul că împrejur s-a adunat toată administrația *„Valurilor Dunării"*.

— O notă despre Glocoșceanu celălalt...

Virgil se gîndește, apoi, după ce trage adînc aer în piept, izbucnește — adresîndu-se numai și numai lui Prejmițchi :

— Adică... am ajuns să fiu luat drept un denunțător ?! M-ai dat pe mîna justiției... m-ai pus în cele mai imposibile relații cu propria mea soție... mi-ai sedus sora și ai determinat-o să-și abandoneze fratele... și după toate acestea vrei să mă transformi într-un denunțător ?!... Nu ! Destul ! pentru mine, începînd din acest moment, nu există nici un Glocoșceanu !

„Pînă aici — își apreciază în gînd discursul — o adevărată performanță !" Cînd îl aude însă pe Miron Lalescu pufnind... și-l simte pe Habermann, în spatele lui Miron, chicotind... și-l vede pe Prejmițchi uitîndu-se plictisit la ceas, își sare din țîțîni, se întoarce către Glocoșceanu și-i declară uscat, dramatic :

— Tovarășe director, eu mă mut în provincie. Chestiuni familiare ! Vă voi trimite cu prima ocazie demisia scrisă. Deocamdată, primiți-mi vă rog demisia verbală ! Hotărîrea este definitivă, irevocabilă ! Mă numesc Virgil Tacu și... am onoarea !

... Odată acestea rostite, își deschide drum cu umărul printre foștii săi colegi ; străbate în fugă terasa, coboară scara, zece etaje, din trei în trei trepte, — ca să se oprească la cel dintîi telefon public :

— Alo, Izr-ul ?... Interior 19 !... Sărut mîna. Cu tovarășa Tacu... Oricare !... Alo, aici Virgil. Cine-i ? Dora ! Și ce vorbești de parcă-ai înghițit un băț ? Fleacuri ? Dora, învoiește-te și vino imediat acasă ! Trebuie să vorbim... Ce să mai fie ? Nimic. Am aranjat totul, fetițo... Pe cuvîntul meu de onoare : am demisionat, la serviciu am spus că plecăm în provincie — n-o să știe nimeni absolut nimic, Dora ! Pot sta și zece ani, dar n-are să fie decît cel mult trei... Ba dimpotrivă, draga mea : ne vom ocupa de proces, voi avea la dispoziție timpul necesar... Viața, Dora, trebuie luată așa cum este... Bine, atunci nu veni. Dacă nu-ți pasă... Dora, presimt c-o să mă aduci într-o asemenea stare încît o să-ți interzic să-mi calci pragul celulei ! O să-ți interzic să-mi aduci măcar și-o bucată de pîine ! O să cer gardienilor — în scris, Dora, pe cuvîntul meu — să te dea afară-n brînci !... Dora, atunci fă-mi cel puțin un ultim serviciu : convinge-o tu pe Victorița... *ea* cică-i prietenă cu Prejmițchi, nu tu... convinge-o să-l convingă pe Prejmițchi să-i vorbească el lui Glocoșceanu : chestia se poate încă aranja fără tărăboi... Nici Glocoșceanu nu știi cine-i ? Of, Dora ! Nu știi cine-i Prejmițchi, nu știi cine-i Glocoșceanu, nu știi nimic, nu vrei să mă înțelegi, nu vrei să mă ajuți... Dar pricepe, Dora dragă...

Etc., etc., etc., etc..

Desene de D. GREBU

Desen de OCTAV ILIESCU

Ce a aflat un reporter în documentare...

de Ion BĂIEȘU

După vreo șapte ani de alergătură prin țară, în cruciș și-n curmeziș, mi se întîmplă să ajung din nou prin locuri pe unde am mai fost altă dată, să mă reîntîlnesc cu oameni despre care am mai scris.

Așa a fost și de data aceasta. Cînd am ajuns în centrul satului am tresărit. „Aici am mai fost cîndva, acum vreo patru ani". Era, pare-mi-se, într-o zi de primăvară ,cu un soare care lumina satul blajin, îmbrăcîndu-l într-un galben plăpînd. La începutul reportajului de atunci vorbeam despre pămînturile care se arau, despre copiii care mergeau la școală, despre fierarul colectivei care potcovea caii gata să iasă la cîmp, despre faptul că la cooperativă veniseră primele răcitoare și aragazuri și că la stația de amplificare o fată cu glasul răgușit de răceală citea o poezie mobilizatoare pentru semănarea mai cu grabă a porumbului. Seara ascultasem la căminul cultural o fată, colectivistă, care cînta la pian din Chopin. Oamenii se uitau uimiți la degetele ei niței bătătorite de muncă, alergînd peste clape ca-ntr-o joacă. In altă sală, o fanfară formată din vreo douăzeci de flăcăi solizi, unul și unul, cînta asurzitor, sub conducerea unui unchiaș sever, care făcea mișcări uniforme în sus și-n jos, cu un baston vechi și tocit. L-am vizitat atunci pe colectivistul Vasile Barbu care-și turnase temelia casei și am băut amîndoi, stînd pe cimentul rece, cîte o gură de țuică tare de patruzeci de grade, urîndu-ne „noroc". La casa de nașteri, Carolina Căldăraru adusese pe lume cel de-al unsprezecelea copil, un băiat.

— Ăsta-i al doilea pe care-l nasc aici. Ia uite ce frumos e, mînca-l-ar mama de flăcău ! mi-a spus ea, fără să se îngrijească prea mult de sobrietatea pe care trebuie s-o aibă o declarație dată pentru presă.

Ca să fiu sincer, la început eram niței cam posomorît. Nu prea vedeam ce-aș putea găsi nou în plus față de ce scrisesem atunci. Iar ca să scriu tot despre ceea ce am mai scris mi se părea inutil. M-am dus la colectivă. Era vremea prînzului. Paznicul era altul decît cel de-atunci — un bătrîn slăbuț care își mînca plescăind cu poftă ciorba de fasole din sufertașul de pe genunchi. Cu toate că i-am vîrît deasupra lingurii legitimația și delegația primite de la un ziar de prestigiu, m-a avertizat că nu-mi spune nimic pînă nu vine președintele. M-am așezat jos pe-o piatră lîngă el.

— Cum stați cu recolta ?

— O să afli dumneata de la președinte, mi-a tăiat-o el, dînd dovadă de o vigilență de invidiat.

Mi-am adus aminte de Vasile Barbu, cel care-și pusese atunci temelia casei.

— Și-a terminat Vasile Barbu casa ?

— Ahă !

M-am ridicat și am plecat spre casa lui Vasile Barbu. Am nimerit într-un cartier care nu exista acum trei ani în sat. Mi-am dat seama că aici sînt casele noi ale colectiviștilor.

Vasile Barbu își făcea siesta de prînz. M-am scuzat că l-am deranjat.

— Nu face nimic. Da' nu știu de unde te cunosc ! Parcă te-am mai văzut. Ești cumva de la raion ?

— Nu, eu sînt ziaristul ăla cu care-ai băut o țuică pe temelia casei.

— Aha ! Ia uite, dom'le ! Ce mai faci ?

— Bine. Mata ?

— Tot așa.

Apoi făcu un semn cu ochiul către nevastă, care, după ce dispăru pentru cîteva minute, apăru cu o cană barosană plină cu vin de culoarea sîngelui de iepure. Ciocnim și cinstim cîteva pahărele.

— Ce mai e nou prin sat ?

— Ce să fie ? Mai nimic.

— Ce-ați mai construit pe la colectivă ?

— Pă-i un grajd, o maternitate de scroafe, un siloz de furaje...

— Altceva ?

— A, o casă de cultură.

Despre o casă de cultură a colectivei scrisesem de-o săptămînă. Ba încă ăia vroiau să-și cumpere și televizor. Scrie deci dacă ai despre ce ! Numai lucruri banale.

— Ceva mai nou, nimic ?

— Nimic.

— Fata aia care cînta la pian ce-i cu ea ?

— S-a măritat și-a plecat de-aici.

— Păi ce fac eu, bre ? îl întreb după ce mă mai înfierbînt niței cu încă trei pahare de „sînge de iepure", ce scriu dacă n-aveți nimic, așa, mai acătării ?

— De, ce să-i faci ? mă compătimește el. Facem și noi ce se face peste tot și ce trebuie făcut. Scrie și matale despre astea, că doar în felul lor, noutăți sînt.

M-am înfuriat. Bine, despre asta scriu ! Despre noutățile astea care au devenit banale, firești, vechi — despre cartierele colectiviștilor, despre casa de cultură proprie a colectivei, despre laboratorul colectivei în care țăranii se uită în microscop ca să vadă molecula de grîu mărită de o mie de ori, despre casa de nașteri, despre poezia unui grăjdar care-l citește pe Balzac — despre toate astea pe care le-am mai scris de zeci de ori în ziar.

— Să știi c-așa am să fac, nea Vasile. Toate noutățile astea sînt peste tot acuma, lumea atîta s-a obișnuit cu ele, că nici nu prea le mai ia în seamă.

— Așa-i. Io-te, unu' Marcu, de la noi, care înainte nici n-avea după ce bea apă, argat de cînd l-a făcut mă-sa, s-a dus cu mobila nouă înapoi la oraș de unde-o cumpărase, pentru că, ci-că, era niței crăpată și zgîriată într-un colț. Și nu se miră nimeni, mă frate.

— Păi am găsit, eu bre nea Vasile, într-un sat la Baba Ana, vreo sută de colectiviști care-și cumpăraseră aragaze. Nu mai vorbesc de mobilă și radio...

— La noi aici în Miercurea ne-a pus gaz metan. Da, să-ți spun eu alta mai grozavă. Uite, fiu-meu, Liviu, care-i grăjdar, șade toată ziua la coada cailor și-l citește nu știu pe cine — pe cine mă ? strigă el spre camera de alături. Cum îl cheamă p-ăla care-a scris o carte de-o mie de foi ?

— Tolstoi, mormăie o voce.

— Poftim. Și joacă teatru. Seara îl lasă pe un unchiaș să aibă grijă de cai și el fuge să joace-n piesă. Dom'le și ci-că joacă grozav. A scris unul despre el la ziar că ci-că ar avea un talent — dat în moaș'sa pe gheață. Și-acuma, i-a intrat în cap să se ducă la o școală. Du-te, i-am zis, că dacă n-oi fi bun acolo, tot la cai vii înapoi, că și asta-i meserie bună și cinstită. Ăștia tineri se țin numai de drăcii. Acuma ci-că au făcut o echipă de gimnastică cu fete. Au luat fetele, le-au descîntat ei și le-au pus să se dezbrace acolo pe scenă ca la gîrlă și-au început să facă tot felul de mișmașuri și marafeturi. Și-alde mă-sa, în loc să le ia cu jordia, cum credeam eu c-o să se întîmple, și-au băgat nasul în basmale și-au rîs de le-au durut fălcile. Le-a plăcut. De asta ce mai zici ?

— Asta, da, e o chestie.

Vasile Barbu umple paharele, apoi îi întinde nevestii cam goală fără nici un cuvînt. Știa ea ce trebuie să facă. Peste cîteva minute o aduce plină. În casă e cald (afară-i cam frig), la radio cîntă Ioana Radu, cana e plină pe masă. Documentarea mea se desfășoară în condiții optime.

— Auzi ? Ieri, la sfat, am auzit una de-am rîs de m-am prăpădit. Era acolo educatoarea de la grădinița de copii. Venise să ceară niște fonduri care-i mai rămăseseră în buget. Vrea să cumpere o baie pentru copii. Contabilul cam mîrîia, că n-are bani acuma, că nu știu ce. Și-odată sare cu gura pe el femeia :

— Mie să-mi dai banii copiilor, să nu-mi umbli cu fofîrlica. Să-mi dai dreptul copiilor. Că sfatul nu prea se interesează de noi, „de realizările noastre".

— Da, ce realizări aveți voi ? a întrebat-o contabilul în glumă.

— Ce realizări ? Află că copiii au curățit prin muncă voluntară (auzi, muncă voluntară, ăia de 3-4 ani !) un păr din curtea grădiniței de-am avut desert la masă două luni pe gratis ! Pe urmă au făcut economii la jucării de 60 lei pe lună. Înainte se stricau cîte două rățuște, doi iepurași și cîteva cuburi pe zi. Acuma, pentru că i-am educat să aibă grijă de jucării, nu se strică decît o rățușcă la două zile.

Au rîs toți oamenii care erau la sfat de s-au prăpădit. Auzi dumneata, pînă și copiii fac economii ! Ce zici de asta ?

— E foarte înduioșător.

Băiatul iese' din camera cealaltă cu cartea la subsuoară, ne salută, pe urmă se suie pe bicicletă și pleacă „la servici", la colectivă, la grajd. Nevasta pleacă și ea.

— Se duce la casa de nașteri s-o viziteze pe Carolina. L-a făcut pe-al doișpilea.

Mă ridic și eu.

— Plec. Mă duc pe la sfat, să văd ce mai găsesc pe-acolo.

— Bine, Imi pare rău, da' altceva nou n-am avut ce să-ți spun.

— Ce să-i faci, mă resemnez eu, o să scriu despre „banalitățile" astea.

NOTE DESPRE EROISMUL CONTEMPORAN ÎN LITERATURĂ

Superioritatea literaturii socialiste față de operele realismului critic rezidă, printre altele, în caracterul noului umanism socialist, în definirea noului tip uman, erou al epocii socialismului. Căci în timp ce chiar în cele mai progresiste opere realiste din trecut (Zola, Ibsen) dramatica luptă împotriva forțelor anti-umane se încheia inevitabil cu tragicul sfîrșit al eroului, datorită structurii societății bazată pe legea crudă a exploatării, scriitorii realismului socialist și-au consacrat eforturile pentru a reda încrederea în victoria omului „nou", în măsură a anihila forțele distrugătoare ale vieții și valorii umane.

Această premisă contribuie la precizarea eroismului epocii noastre — izvorul real din care își trage seva fecundă și înnoitoare literatura și arta realismului socialist.

Tema eroică a constituit întotdeauna o preocupare esențială pentru definirea sensului superior al vieții umane. De la eroismul tragic al concepției antice, care sacrifica revolta omului excepțional destinului implacabil sau legilor tiranice ale societății, la eroismul uman al realismului clasic (tragediile shakespeariene) ; de la patosul eroic avîntat, nu arareori însoțit de tematica înfrîngerii și a izolării în concepția romantică, pînă la realismul critic al secolului trecut — tragicul conflictului epic sau dramatic rezultă din inutilitatea jertfei conștiente a eroului, reflectată în creația literară. Nu e o observație inedită, constatarea că marii realiști europeni (Balzac și Dickens, Maupassant și Flaubert, G. Elliot și Ibsen, Zola și Tolstoi) au zugrăvit în trăsături veridice societatea timpului lor, creînd tipuri esențiale și reprezentative, dar nu au surprins cauzele adînci ale conflictelor vieții și nu au găsit calea pentru rezolvarea contradicțiilor sociale și a efectelor lor pe plan moral. Singura excepție o constituie romanul lui Cernișevski : Ce-i de făcut ? care — cu toate limitele mentalității epocii premarxiste — pune problema schimbării revoluționare a ordinei sociale și schițează psihologia unor eroi de factură nouă, Rahmetov și Vera Pavlova.

Apariția eroului de tip nou, caracterizat prin conștiință revoluționară — cu o fizionomie morală total deosebită de tipicele personaje ale bătrînei literaturi burgheze — este legată însă de numele lui Gorki, în primele sale lucrări care marchează începuturile realismului socialist în literatura contemporană. Pavel Vlasov și Nilova (Mama), Nil (Micii burghezi) și Sînțev (Dușmanii) sînt exemplare de eroi revoluționari, conștienți de apropierea furtunii sociale care va duce la răsturnarea orînduirii capitaliste.

Este incontestabil că uriașa forță morală a eroului revoluționar își are rădăcinile în conștiința indestructibilei lui legături cu masele pe care le reprezintă, în identitatea acțiunilor proprii cu năzuințele de libertate ale clasei muncitoare. Măreția actului eroic individual rezultă din faptul că el este expresia celei mai înalte concepții de viață, iar îndărătul său se conturează participarea la luptă a întregului popor muncitor. După expresia lui Gorki, „cel mai dramatic erou modern este omul unei umanități noi, grandios, curajos, puternic" în acțiunile sale.

Spiritul de abnegație, jertfa eroică — afirmarea cea mai înaltă a personalității morale — ca și inegalabila măreție a actului de eroism, se sprijină pe conștiința cauzei generale căreia omul nou îi închină viața sa — și pe optimismul neclintit în victoria forțelor înaintate ale societății. De aceea, trăsăturile de caracter ale eroului revoluționar au un nou conținut calitativ, exprimînd sensul nou al categoriilor psihico-morale, determinat de schimbarea radicală a relațiilor sociale. Tipologia nouă și complexă a artei și literaturii socialiste, reflectă — pe plan moral — orînduirea politico-economică a socialismului, superioară tuturor formațiilor sociale anterioare. In conștiința omului nou, vechea contradicție dintre scopul subiectiv — personal și sensul istoric-obiectiv al faptei eroice dispar, făcînd loc completei identități între erou și masa luptătorilor pentru comunism. Eroul individual este acum expresia eroismului colectiv, ce îmbină conștiința revoluționară cu avîntul romantic în acțiune, definind esența specifică a literaturii realismului socialist. Cele mai reprezentative tipuri din literatura sovietică atestă această constatare. Ivan Gora din ampla epopee a Revoluției Calvarul de Alexei Tolstoi, Pavel Korceaghin din Așa s-a călit oțelul, Davidov din Pămînt desțelenit sau Oleg Koșevoi, eroul tineretului comsomolist din Tînăra gardă — nu sînt eroi tipici numai prin conștiința lor patriotică și revoluționară, dar și prin pasiunea cu care se aruncă în lupta pentru realizarea țelului suprem — victoria comunismului.

Impletind atașamentul față de cauza proletariatului cu spiritul de sacrificiu și pasiunea revoluționară, care-l situează la o mare altitudine morală, eroul comunist dezvăluie — în acțiunile sale — noua esență a tragicului contemporan. Drama eroică și în genere întreaga tematică a revoluției și războiului civil în epoca și dramaturgia sovietică (Infrîngere, Calvarul, Uraganul, Sfîrșitul escadrei ș.a.,) definesc caracterul tragicului optimist în condițiile luptei pentru victoria finală a clasei muncitoare.

In unitatea procesului dialectic care determină transformările revoluționare ale societății, dispariția insului uman, contribuie la sezisarea forțelor sociale în luptă, a valorii lor etice și politice. Dacă destinul lui Grigori Melehov din primul roman al lui Șolohov, reprezintă tragedia individualismului incapabil a alege calea progresului și a salvării — moartea eroică a femeii-comisar din Tragedia optimistă sau dramaticul episod central din Sfîrșitul escadrei de V. Vișnevski indică cu claritate sensul luptei revoluționare și prefigurează victoria Revoluției. Optimismul acțiunii eroice în momente critice, convingerea nestrămutată a luptătorului că sacrificiul personal — reflex al acțiunii maselor — deschide calea pentru realizarea obiectivului final, e elementul determinant al capacității de luptă a fiecărui individ, cimentul care-l leagă de masa revoluționară și care constituie substratul înaltului conținut moral al caracterului său.

Această trăsătură specifică eroului revoluționar o întîlnim în cele mai variate opere ale literaturii realismului socialist. Dar tipul uman prin care se concretizează lupta pentru victoria forțelor înaintate, nu e legat inevitabil de ultimele etape ale luptei împotriva unei orînduieli sociale nedrepte în stadiul declinului final — sau a primelor momente revoluționare. In egală măsură și cu egală forță morală, el reprezintă lupta oamenilor muncii după cucerirea puterii de către clasa muncitoare în perioada construirii socialismului, împotriva acțiunii resturilor clasei exploatatoare, împotriva ideologiei reacționare și a psihozei războinice, pentru asigurarea unei ere durabile de pace și prosperitate în viața omenirii. Interpretarea dialectică a fenomenului social stabilește o continuitate istorică pe linia acțiunii revoluționare în diferitele etape ale procesului de transformare a societății. Drama eroică în literatura sovietică (Uraganul, Trenul blindat, Tragedia optimistă), ca și în tînăra noastră dramaturgie (Anii negri, Arcul de triumf) este urmată de oglindirea noilor etape ale luptei pentru consolidarea orînduirii socialiste sau a oglindirii perioadei de trecere la societatea comunistă (Cale liberă, Caracter moscovit, Aripi), ridicînd probleme de etică proletară (O chestiune personală) sau de afirmare politică în sensul actualității.

Caracteristica eroului comunist, a luptătorului pentru consolidarea puterii populare, rămîne în esență aceeași pentru că determinarea factorului uman hotărîtor în procesul adîncirii transformărilor revoluționare ale societății, superioritatea etică a tipului revoluționar, a noului erou pozitiv din literatura contemporană, constă în refuzul de compromis cu vestigiile lumii trecutului, în tăria morală al cărei suport îl constituie ideologia revoluționară a clasei muncitoare. De la Mihai Buznea, militant comunist ilegalist, de o rară forță morală, la Adam Jora — eroul frămîntat de probleme interioare, care știe totuși să-și subordoneze poruirile afective, marii cauze comune — de la comunistul Pavel Ilie (Oțel și pîine) la Anton Filip (Bărăgan) sau Ilie Barbu (Desfășurarea) literatura noastră contemporană oglindește efortul creator al luptătorului dîrz, optimist, eroic, conturînd amplul tablou social în care se desfășoară noile forțe revoluționare în variatele momente și condiții istorice ale epocii de făurire a socialismului în țara noastră.

Eroul muncii și al luptei revoluționare din viața reală devine astfel eroul pozitiv în literatură. Forța sa morală, care constituie pivotul rezistenței eroice a luptătorilor comuniști în trecut, își găsește azi echivalentul în acțiunea patriotică a eroului muncii, conștient de rolul său în procesul producției socialiste — purtător al sentimentului unei reale demnități umane. Activist de partid care se dăruie total acțiunii de lămurire și persuasiune a maselor — sau „erou al muncii socialiste", omul nou are o viață complexă, bogată și luminată de conștiința înaltei responsabilități pe care o implică condițiile vieții în care se desfășoară marile episoade ale epocii noastre revoluționare. Departe de a fi o chintesență de calități supraumane, el este și trebuie să apară în literatură ca un personaj uman, viabil și activ, plin de încredere în victoria deplină a socialismului, conștient de rolul lui în cadrul epopeii revoluționare a contemporaneității. Omul ce realizează, prin abnegația, devotamentul și înalta sa valoare etică, visul de secole al umanității, simte alături de el încrederea întregului popor, ca o directă consacrare a eroismului său unic în istoria luptelor pentru libertate și fericire a omenirii.

Mircea MANCAȘ

Cezar DRĂGOI

Podul cu umbre

Au fost odată nouă oameni și azi sînt nouă umbre
— adînc și frumos încrustate —
în asfaltul îndurerat,
asfaltul unui pod din Hiroșima, un pod cu numele ciudat.

Oprească-ți-se respirația: Nouă oameni au asfințit
în neagra tăcere a unui asfalt!

...Unul din cei nouă, înainte de a se preface-n umbră,
era un om ca toți oamenii, înduioșător de tînăr
și foarte-ndrăgostit...
Abia părăsise doi umeri albi, care se rotunjeau lin
ca o semilună, doi umeri albi în nourii albi
ai așternutului mototolit.

Cucule, mincinosule, de ce le-ai menit o dragoste
fără sfîrșit?!

A doua umbră a fost o față,
pe ochii negri — încă nesărutată.

Și s-a prăbușit în neagra tăcere ca un pescăruș fulgerat!

Dar iată și a treia umbră: din palma ei încrustată în asfalt
se ivește conturul unei sticle care și-a proiectat
conținutul în Calea Laptelui. Bănuiesc că femeia avea
un surîs de bunică pe gura astăzi mută!
In zadar își mai așteaptă nepotul cana cu lapte, iar căldura
pledului va aluneca de pe genunchii înțepeniți
ai bunicului bolnav de gută...

Dar această umbră nu este decît cea de-a treia!

Avea în traista lui cîțiva pumni de orez, pe care și-l furase
de la gură, ca să tîrguiască hîrtie tămîiată și
— cu ajutorul ei — să cumpere bunăvoința zeilor!
Și zeii l-au poftit să îngenunche la picioarele lor!...
Și-a pășit în împărăția umbrelor, cu încălțările lui
pe care nu se uscaseră încă nici firele pașnice de iarbă
și nici noroiul gras de pe ogor...

Dar umilul țăran nu este decît cea de-a patra umbră!

Binecunoscutul cerșetor de la capul podului — orb și smerit —
visa o pîine de o mie de gologani și nu avea în palmă
decît un singur bănuț coclit...

Și — minune! — i s-a dăruit pe neașteptate o întreagă împărăție,
împărăția cerurilor, precum și cinstea de a-i rămîne
încrustat conturul lîngă cea de-a șasea umbră!

Dar cea de-a șasea umbră nu avea contur de om, ci conturul
unei servlete, odinioară doldora de acțiuni care negociau
sfînta sudoare.
Ce meschin contur pentru un om care a fost atît de „mare"!

In același asfalt, între cele două roți ale ricșei, este încrustată
și umbra omului-cal.
Cele două roți sînt două monezi uriașe!... Cu una, omul-cal
și-a plătit fericirea și traiul... Cu a doua, intrarea
în lumea de apoi. Plata i-a impus-o Molohul care se numește
Capital!

A opta umbră a rămas și n-a rămas încrustată în asfalt, ci
ca o statuie bîntuie Europa și tot globul, sub steaua
lui Marx, roșia stea!
A fost ucis comunistul, dar comunismul țîșnește ca o flacără,
mai viu, pe toate meridianele și paralelele și nimeni
și nimic nu-l poate secera!

Să păstrăm un minut de tăcere!

A noua umbră eram eu!
Eu care trebuia să trăiesc acea clipă pentruca astăzi
să vă pot cere să loviți în ceafă Capitalul, cu pumnul vostru
cinstit și greu!...

Și cele nouă umbre încrustate în asfaltul unui pod vor fi
unicele!

Ion BRAD

Palatul imperial

Dormi liniștit,
Cuib din care au pornit zvîrcolirile?
Vulturii tăi, decapitați,
îmi iau în ghiare privirile.
Ca o apă moartă, în pietre-ai închis

Hohotul de rîs al curtenilor.
Prin noaptea istoriei,
Te mai tulburâ oare vreun vis?
Clipești șiret, cu gene de aur,
Furate munților mei, Apusenilor.
De marmoră rece, balaur,
Unde ți-s limbile atît de temute?
Pe cremenea solzilor tăi,
Inima mea
Spada de foc își ascute.
La porțile tale, Viena bătrînă
A uitat zvîcnetul popoarelor —
Răzvrătite torente.
Pe unde sta Horia cu jalba în mînă
Trec limuzine indiferente.
Numai fîntînile plîng
Cu ochii atîtor soldați.
Ele și cîmpiile Europei
Le mai freamătă-n vînt amintirile.
Vulturii tăi, decapitați,
Îmi iau în ghiare privirile.

Viena, 1956

Eugen FRUNZĂ

Scenă mută

Am nimerit într-un local prusac.
— „O bere, chelner!"... Și aștept și tac.

Alături, lîngă bar, ca trei mistreți,
Trei inși, în smoking, și aproape beți.

Mă uit la ei: au ochii goi, bătrîni,
Și cicatrice vechi pe-obrajii spini.

Vorbesc, îmi pare, despre bani, tustrei.
Aud din vorba lor cîte-un crîmpei:

„Dolari... vapoare... prețuri... nord și sud"...
Mi-e gîndul dus. Ca din coșmar i-aud...

Cînd, iată — unul, țanțoș, dintre inși
Deschide mari, spre mine, ochii stinși,

Își pune morga de prusac, și slut
Își cască gura larg într-un salut...

Eu nu răspund. Și beau absent. Și sorb.
El mă salută iar, cu zîmbet orb.

Vai, ține-mi firea doamne, să nu rîd
Și să nu-i stric, rîzînd, obrazul hîd!...

„Mein Herr, mă confundați. Beția-i somn.
Mă confundați cu nu știu care domn

Părtaș pe semne, ca și voi — „etern"
La nu știu care firmă sau concern...

Treziți-vă, mein Herr! E grav. E trist.
Ați salutat un monstru comunist!...

Venii, în treacăt, de la țărmul sfînt
Pe oameni ca să-i laud și să-i cînt.

Dar uneori sînt nevoit altcum,
Și-mi rîd de porcii care-mi ies în drum"...

Doar gîndul meu, firește, a rostit
Aceste vorbe,-n sine-mi, tăinuit —

Eu însă tac. Și mi-e tăcerea grea.
Mein Herr, mein Herr, mi-e dor de țara mea.

R. F. Germană — iunie 1958

Desene de ILIE SCHON

Victoria IONESCU

N-a trecut mult

De-atunci n-a trecut mult
doar atît cît să vină-mplinirile;
n-a trecut decît vremea necesară
ca iubirea să devină limpezimea
prin care privim lumea.

Nu, n-a trecut mult de cînd ne-am ridicat
de la pămînt
desmorțindu-ne trupurile,
de cînd am aruncat un ultim pumn
de țărînă
peste cei dispăruți, peste ruine,
un ultim pumn de țărînă
peste fiecare lucru din noi
căruia războiul îi oprise creșterea
și ne rodea.

N-a trecut mult,
doar atît cît să se nască băieții,
doar atît cît să ne clădim casa
și să strîngem în ea ceea ce alții
vor numi moștenire.

N-a trecut mult,
doar atît cît să se-nalțe praful
și să ia înfățișare de nouri;
așa ne sînt dușmanii, în zadarnica
lor semeție,
Speră să acopere soarele
și din praf să aprindă fulgere.

N-a trecut mult,
n-a trecut decît vremea necesară
ca dintre toate puterile lumii
a noastră să ajungă fără egal
și firească — așa cum e însăși natura.

Dragoș VICOL

Aișé

Aișé, mi-e dor de frunzișuri,
de-albastre și molcome nopți...
Mi-e dor de natalele ceruri,
de strugurii stelelor, copți...

Aișé, șopti-n întuneric:
„Nu-s frunte, nici cer nu e, nu!...
Alah a lăsat doar tristețea
și arșița pe Kara-Su"...

Ingăduie-atunci să-ți văd ochii,
că poate-au strîns cerul în ei...
„N-am ochi pentru nimeni, străine...
Durerii i-s robi ochii mei"...

Ci cîntă-mi în schimb... Haide, cîntă,
cum cîntă o pasăre-n crîng...
„Durerea-mi robi și cîntarea...
De vrei să m-auzi, am să plîng"...

.....

O noapte de-argint, dobrogeană,
cui șoapta vrăjită o-nchini?...
Cui umerii-i dai, să-i mîngîie,
rotunzi, încărcați de ciorchini?...

..Aișé, tu știi cîtă vreme
de-atunci pînă astăzi trecu?...
„Prietene, taci și m-ascultă:
ard stelele pe Kara-Su...

Ard stele și sună salcîmii
din frunze, mărunți clopoței.
Privește-mă-n ochi fără grijă:
sînt verzi ochii, verzi... Și-s ai mei!..

...Aișé, să-mi cînți vreau... Hai cîntă
sub stele, sub frunzele moi...
„Iubite, îmi cînt bucuria..."
Atunci, să cîntăm amîndoi...

Florența ALBU

Ne trebuie hărți noi

Voi, învățați, geografi
ai vremii-aceste,
ne trebuie hărți noi.
în fiecare an!

O hartă pe care să fie-nsemnat
cătunul pierdut în hotarul de țară,
aproape de apele Dunării:
spre seară se-aprinde lumina
pe prispă
și cătunul — cutreerat de lumini
și de rapsodiile lui Enescu,
e altul, e altfel pe fața pămîntului;
să treceți pe hartă
gospodăria milionară
a Chirnogenilor,
arlezienele în locul măgărușilor
înhămați la sacale;
și stînele cooperativizate
din Apuseni,
cu tulnicele hăulind spre munții
lui Horia și Iancu
a pace în țară;
să treceți pe hartă orașul Victoria,
orașul în care n-au locuit
niciodată domnii,
orașul care are vîrsta copiilor lui;
să fie pe harta nouă Bicazul,
Bicazul — inimă de lumină,
Magistrala de Est
și magistrala entuziasmului care
înaintează în conștiințe — adînc.

Voi, învățați geografi,
ne-ar trebui în veacu-acesta
cu pași de uriaș peste istorii —
o hartă nouă,
în care să fie-nsemnat —
cu fiecare punct nou, apărut
pe hartă,
omul — constructorul, visătorul.

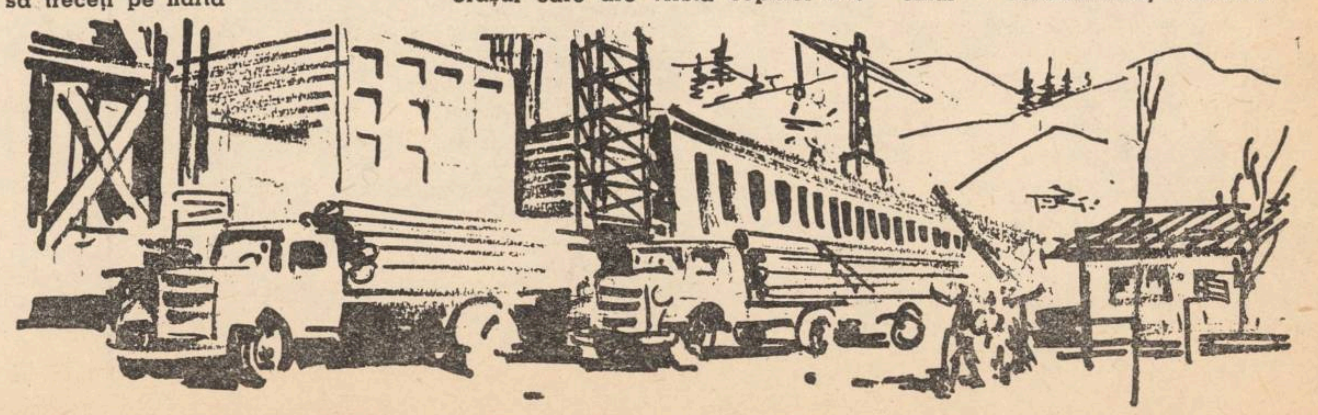

Nu mai e Valea Seacă

Reportaj de

Nicuță TĂNASE

Salcia

Sub salcia din Valea Seacă am stat și eu cu o fată la umbră. Eram atunci cu 10 ani mai tînăr. Chipeș și frumos sînt eu și acum (ptiu, să nu mă deochi), dar gîndiți-vă dumneavoastră cum eram pe vremea aia, ce să mai vorbim...

Cîte visuri, cîte planuri nu ne-am făcut noi doi, acolo la umbra salciei. Țin minte, aveam o singură cămașă, o singură pereche de pantofi și o salopetă. Lucram la uzină, mîncam o dată pe zi la cantină și făceam declarații de dragoste. Am săpat cu briceagul pe tulpina salciei numele meu și al fetei. Am desenat și-o inimă, bineînțeles străpunsă de-o săgeată. Ce vreți, tinerețe.

Au trecut 10 ani de-atunci. Fata mi-e nevastă. (Poate că salcia-i de vină).

Valea Seacă e în dreptul podului Mînăreu. Cum intri în Hunedoara. Din trenul care duce spre orașul oțelului se vedea salcia. Spun se vedea, pentru că astăzi nu se mai vede.

Cînd am fost acum la Hunedoara am căutat-o de la fereastra vagonului. Nici vorbă de salcie. Cît ține lunca asta a Cernei — Valea Seacă — cum îi zicea, a apărut o uzină; o uzină întinsă pe 80 și ceva de hectare: blumingul. In mai puțin de 22 de luni în Valea Seacă s-au zidit peste 7 milioane cărămidă, s-au escavat peste 200.000 metri cubi de pămînt, s-au turnat peste 90.000 metri cubi de beton, 12.000 de vagoane de agregate a înghițit aceasta Vale Seacă.

Unde-o fi salcia din fosta Vale Seacă? M-am dus la bluming să reconstitui locul unde am stat la umbră cu 10 ani în urmă. Am intrat. Am văzut halele: cuptoare adînci, bluming, depozit intermediar, laminorul de 650. Lungimea acestor hale măsoară 870 de metri, aproape un kilometru.

Aici, pe întinsul ăsta, acum doi ani era o mlaștină. Orăcăiau broaștele. Erau holde cu fîn. Era și o salcie.

M-am uitat ca vițelul la poarta nouă la instalațiile alambicate. M-am crucit în fața unei roți dințate de la foarfeca de șutaj care cîntărește 17.000 kg. O roată dințată de 17 tone, cu un diametru de aproape 4 metri. Mi-am scos pălăria în fața monstrului.

— De ce te-ai întristat?

— La salcia asta — mi-a răspuns el — am stat mult la umbră...

— Cu o fată?

— Nu, cu tata. Aici aveam o holdă de fîn. Salcia era pe holda noastră. Cînd era tata la coasă, eu veneam cu mîncare la el. Tata mînca la umbra salciei. Eu mă uitam spre uzină, spre coșurile uzinei. Erau doar cîteva coșuri afunci. Un furnal mergea. Urmăream fumul pe cer și mă gîndeam: „Pe unde-ți umblă gîndurile, Cornele?" — mă întreba tata. „Tată, cînd oi fi mare, eu inginer aș vrea să mă fac". „O, bată-te să te bată de copil, păi tu ești pruncul unui sărăntoc. Ingineri se fac copiii domnilor, pentru ei îi ingineria". Stăteam la umbra salciei cu fața-n sus. Imi părea rău că tata nu era boier.

— Și acum ce faci aici? Ce lucrezi?

— Sînt inginerul Scurtu Cornel. Adjunctul șefului întreținerii mecanice de la bluming...

Cei trei Oprea

Am vrut să cunosc pe cîțiva din constructorii acestui uriaș șantier din Valea Seacă. Cîțiva din cei care în mai puțin de doi ani, au ridicat aici cel mai mare laminor din țară, care au ridicat blumingul. Panoul de onoare al șantierului mi-a recomandat zeci de constructori fruntași. Nu știu de ce m-am oprit la acești trei Oprea.

I-am găsit pe toți trei. Am stat de vorbă cu toți trei, — Ion, Niculae și Gheorghe Oprea. Ion și Niculae — frați, iar Gheorghe — ori nea Gică, — unchi. Toți trei șefi de brigadă.

Vă rog să mă credeți că sînt într-o mare încurcătură. Nu știu cu care din ei să încep. De fapt cînd l-am întrebat pe Oprea Ion, șeful brigăzii de fierari betoniști, cu ce se poate mîndri el, cu ce se poate lăuda c-a făcut aici, a început să-mi vorbească de fratele lui, de Niculae.

— Vezi dumneata — a început el — frate-meu Niculae cu brigada lui a sudat cam tot ce vezi aici la predecantor... unde vine apa de la predecantor. A lucrat și 36 de ore în șir. Din octombrie și pînă acum a calificat patru sudori. Dar sudori, nu sudori de ăia de două parale. Frate-meu știe citi schițele, planurile... Eu l-am adus aici. Nu mi-e rușine cu el. Dumneata ai fost în subsolul sălii mașinilor?... Acolo se infiltrase apa. Intra apa la motoarele electrice. A lucrat frate-meu Niculae cu brigada lui iar patru zile în șir.

— Dar dumneata ce-ai făcut?

— Eu, păi ce să fac, am muncit că de aia am venit aici pe șantier.

M-am plimbat cu betonistul peste tot pe unde sudase frate-său. De ce-a făcut el, nimic nu mi-a vorbit.

Foto: A. MIHAILOPOL

L-am căutat pe Niculae Oprea, sudorul. L-am găsit. E un om înalt, vorbește precum regățenii, repede, de altfel e regățean și el, de prin părțile Ploeștiului. Avea sub braț niște planuri.

— Meștere, zic, ai un frate aici?

— Am.

— Ce e el?

— Fierar betonist... Dar de ce mă întrebi?

— Așa. Ai putea să-mi spui ce-a făcut el aici, ce-a lucrat?

— Dumneata crezi că am eu timp să-ți înșir cît a lucrat? El e în Hunedoara de prin '51. Vezi coșul ăla de la furnalul 6? A lucrat la el. Și la fundațiile de la furnalul 6 a lucrat. Dar coșul de la furnalul modern nr. 2 de la Calan, l-ai văzut?

— Văzut.

— El l-a făcut. De acolo a venit la aglomerator. A lucrat de la rădăcină pînă la gata. Pe urmă coșul de la semicocs Calan. Din 1951 pînă acum a calificat aici la Hunedoara peste 300 de fierari betoniști.

— M-ar interesa ce-a făcut aici la bluming.

Păi aici a făcut toată confecția armăturii de la cuptoarele adînci și săli. A fasonat cu brigada lui peste 400 de vagoane de fier-beton. Știi ce? Dacă vrei să afli tot, hai la el. Știe mai bine.

— Am fost și mi-a spus de dumneata.

— Ce?

— Că-ți cam place să bei cîte un pahar. Te-a pîrît.

— Da' ce dumitale nu-ți place să bei, ori ești adventist?

— Imi place... Meștere, mi se pare că mai e un Oprea pe aici.

— Este. Nea Gică, unchiu-meu.

— Unde-l găsesc?

— Acu a fost pe-aici. S-a dus spre 650. Are o lucrare acolo.

Pe nea Gică l-am găsit mai greu, dar l-am găsit. E un om mărunțel, are fața rotundă, fumează „Mărășești" și poartă o șapcă cu un cozoroc pleoștit. Dacă l-ai vedea așa întîmplător pe stradă, n-ai da mare preț pe el.

L-am luat repede.

— Nea Gică, dacă te-ar lua pe dumneata acum cineva la întrebări, dacă ți-ar spune c-ai ars gazul de pomană un an și jumătate de cînd ești aici pe șantier, ce-ai face?

— Ai o „mărășească"?

— Am, poftim.

— Știi ce-aș face, l-aș lua de mînă, l-aș aduce aici pe șantier, i-aș arăta cei peste 50.000 de metri pătrați de șapă. Știi ce-i aia șapă?

— Nu.

— Șapă este un strat de aliaj, de nisip și ciment care se pune pe plăcile de acoperiș. I-aș arăta cele peste 45.000 de plăci prefabricate, montate la pereți și acoperiș. I-aș arăta toate ferestrele metalice și de beton. I-aș spune că am montat cu brigada mea aceste ferestre la înălțimi de 30—40 de metri și că nu am avut nici un fel de accident.

— Și?

— Și dacă ar mai spune, c-am ars gazul de pomană, i-aș da un picior, să mă scuzi, știi dumneata unde?

Am aflat de la oamenii de pe șantier de sudorul Covaliov Cornel. N-am stat de vorbă cu el. Era plecat la Vasile Roaită în concediu. Mi s-a vorbit despre el ca despre un erou. A muncit 40 de ore încontinuu la o lucrare urgentă. In timpul ăsta era și-un meci de fotbal. Singurul meci din Hunedoara de la care a lipsit.

Cei trei Beer

La panoul de onoare am dat peste poza lui Beer Andrei. Scria dedesubtul pozei: „Cel mai tînăr conducător de brigadă, cea mai bună brigadă de dulgheri".

M-am dus după el. In stînga laminorului 650 am găsit niște dulgheri.

— Cine-i Beer Andrei?

— Eu, mi-a răspuns un bătrîn de vreo 50 de ani.

— Beer Andrei?

— Beer Andrei.

— Pe cuvînt?

— Pe cuvînt.

— Păi cînd ai îmbătrînit așa, peste noapte? Poza...

— Dumneata nu pe mine mă cauți. Pe băiatul meu. Beer Andrei e și el.

— Așa spune, nene. El e șef de brigadă, așa e?

— Șeful meu, el mă comandă.

— Ai ajuns rău, unchiule, să te conducă copilul pe dumneata?

— Eu, fiule, am furat meseria din ălelalte timpuri. Am lucrat dulgherie, așa, prin sat, cum am putut. El a învățat dulgheria pe șantiere acum în zilele astea ale noastre, cînd se construiește atît de mult. El a învățat și carte mai multă ca mine, știe lucra după plan.

— Unde-l pot găsi?

— Du-te dumneata acolo în față, după cuptoarele adînci.

Prin fața blumingului am întîlnit un țînc; mai mult de 16 ani nu-i dădeai. Avea în mînă un fierăstrău și o teslă.

— Tu ești dulgher?

— Dulgher.

— Nu știi unde lucrează Beer?

— Eu sînt Beer.

— Du-te mă de-aici. Nu semeni tu... n-ai tu figură de șef de brigadă.

— Beer sînt, dar șef de brigadă ba. Frate-meu Andrei îi șef. Pe mine mă cheamă Mihai Beer.

— Ești în brigada lui frate-tău?

— Da.

L-am găsit pînă la urmă și pe Andrei. E un tînăr de vreo 24 de ani, are ochii albaștri cum e cerul senin. E șeful unei brigăzi de 16 oameni. Toți sînt din comuna Cristian — Sibiu, comună cu cei mai mulți dulgheri.

Din totalul de 130.000 metri pătrați de cofraj confecționat pînă acuma la blumingul din Valea Seacă, 20.000 de metri pătrați, el cu brigada lui l-a confecționat. Am colindat cu el locurile pe unde a lucrat.

— Știi ce rău îmi pare că mă dă afară de pe șantierul ăsta? mi-a spus el.

Am făcut ochii mari.

— Te dă afară, de ce? Ce-ai făcut?

— Am făcut dulgherie.

— Și pentru asta trebuie să te dea afară?

— Așa se întîmplă cu noi — ridicăm clădiri, pe urmă sîntem scoși, nu mai avem ce face. Ne iau locul laminatorii, mecanicii. Vezi dumneata, a și început să se lamineze.

— Și ce-o să faci?

— Ce-o să fac? Păi lucru pentru constructori în Republica noastră — berechet! Mergem și ridicăm altă uzină, alta și alta. Am învățat să construim...

Aici unde vedeți dumneavoastră mîndrețe de bluming, locul ăsta pînă acum doi ani se chema Valea Seacă. Era aici o mlaștină, orăcăiau broaște, erau holde de fîn, era și-o salcie...

Acum cincizeci de ani

Printre cei care au contribuit la răspîndirea ideilor lui Petöfi în țara noastră, se numără și N. Ținc, publicist prodigios de la începutul acestui veac. In toamna anului 1908, acesta începe să publice un ciclu de traduceri din poemele marelui poet revoluționar maghiar, în ziarul Epoca. *In numărul 209 al ziarului, din 9 septembrie 1908, întîlnim poemul* Doinele mele. *Urmează apoi traducerile poemelor* Spada și soția *și* Ideea înarmată, *în nr. 211, din 11 septembrie 1908, și* Vocațiunea mea, *în nr. 276, din 25 noiembrie 1908. De subliniat e faptul că traducătorul se orienta către poemele revoluționare ale lui Petöfi. Edificator este mai ales poemul* Ideea înarmată, *în care poetul mărturisea că eroul versurilor sale nu este cel care* „cu tîmpla pomădată visează agremente" *deoarece* „cîntecele mele sînt arme pentru luptă".

Ziarul Răvașul poporului, *editat de Mihail Sadoveanu și Artur Gorovei pentru masele țărănimii, întîmpina multe greutăți în răspîndirea lui din partea primarilor, jandarmilor și a unor revizori școlari. Luînd cunoștință de această situație, revista* Viața românească *protestă cu hotărîre împotriva acestor acte excesive, în numărul din octombrie 1908, la rubrica* Miscellanea, *scriind:* „Aceste urîte suflete de robi, crezînd că se fac plăcuți celor de sus... au făcut fapta cea mai josnică, pe care o poate face un om. Căci ce poate fi mai josnic decît, abuzînd de puterea pe care ți se pare că o ai, să oprești răspîndirea unui ziar, care învață pe țărani să se ferească de alcool și de crime, să-și cultive rațional pămîntul, să se ferească de boli, să știe cum să se vindece cînd le capătă, etc. Protestăm din suflet împotriva acelor nătîngi răi și atragem toată atenția celor în drept, să pună capăt acestui orientalism necinstit".

In toamna anului 1908, Teatrul Național din București și-a deschis stagiunea cu piesa originală Ultimul vlăstar *de N. Pandelea, inspirată din viața moților. Piesa, aparținînd unui începător, avea unele deficiențe evidente. Ea era totuși salutată cu căldură deoarece marca un relativ reviriment în viața teatrală, caracterizată prin lupta pentru un repertoriu original și pentru respingerea importului de piese searbăde, decadente, din literatura occidentului. In cronica sa teatrală publicată în ziarul* Epoca *nr. 235, din 8 octombrie 1908, Ion C. Bacalbașa sublinia că* „s-a putut păși pe calea cea sănătoasă a întăririi și dezvoltării literaturii noastre dramatice".

Teodor VIRGOLICI

torilor care au montat caja de lucru de angrenaj: o piesă singură, ea singură cîntărește 76.000 de kilograme.

Unde-o fi fost salcia?

Blumingul ăsta are 1600 de rulmenți. Nu este interesant faptul că sînt atîția rulmenți, am rămas mirat însă cînd omul care mă însoțea mi-a spus că toți acești rulmenți au o ungere automată, centralizată. Au trecut pe deasupra mea macaralele care ridicau zeci de tone. Mi-am vîrît mîinile în buzunar, m-am uitat în susul și-n josul halelor și mi-am zis în gînd: „Uite ce sîntem în stare noi romînii, ăștia care eram eminamente agricoli. Uite ce sîntem în stare dacă sîntem liberi!"

— Pe aici pe undeva — îi zic eu însoțitorului — era cîndva o salcie.

— E și acum.

— Unde?

— In hală. Intre hala laminorului și depozitul intermediar. Veniți s-o vedeți. Azi trebuie s-o taie, s-a ajuns cu pavajul pînă la ea.

Cînd am ajuns acolo tăiau salcia. Incepuse să se usuce. Nu mai avea soare. O salcie într-o hală. Un tînăr s-a întristat. La fel ca mine. Și eu aveam o strîngere de inimă. M-am dus lîngă tînăr.

Mihail SADOVEANU la 78 de ani

SENSUL PATRIOTIC AL OPEREI LUI SADOVEANU

Neobișnuita întindere a operei lui Mihail Sadoveanu profilează pe artist în cîmpul literaturii noastre cu o statură gigantică. Eposul lui ne poartă adînc în trecut, departe către zările învolburate ale istoriei, departe și spațial, pe toate plaiurile patriei noastre.

În evocările lui neuitate se amestecă zbuciumul de ieri al înaintașilor noștri cu nădejdea lor în dreptate și lumină. E din veac izvorul acesta de tărie și de credință. El a curs prin generații de-a rîndul încălzit de iubirea celor moștenite și de legătura vie cu pămîntul patriei. Din acest adîncuri ale conștiinței obștești a pornit și opera lui Mihail Sadoveanu.

A trecut mai bine de o jumătate de veac de cînd, la cîteva luni numai după apariția prodigioasă a primelor 4 cărți — Dureri înăbușite, Șoimii, Povestiri, Crișma lui Moș Precu, toate tipărite în 1904 — tînărul scriitor, consacrat ca artist matur, excepțional de fecund, răspunzînd la o anchetă a vechei reviste ardelene Luceafărul de la Budapesta, dădea acele succinte detalii despre orientarea creației sale: „Cea dintâi operă pe care a publicat-o a fost Dușmanii (cuprinsă în Dureri înăbușite), care a apărut într-o foaie obscură și în altă formă decît aceea din volum. Moș Creangă a fost patima și a copilăriei și a bărbăției, mosneagul sfătos și povestitorul fără pereche. Iar dintre străini, — Maupassant îi scriitorul de predilecție. Iar Tolstoi cel pe care-l admiră mai mult (Război și pace). Cel mai puțin plăcut: Bourget. Îi plac fără îndoială și cîntecile, poezille poporului. Dacă vrei, mult. Mai mult îi place sufletul, izvorul de durere din care au ieșit".

Scriitorul a rămas credincios principiilor enunțate în aceste cîteva cuvinte. El s-a apropiat cu veneрație de mărturiile vechimii noastre și de splendorile pămîntului care a adăpostit eroii atît de drame anonime. Nici un scriitor romîn n.a pătruns mai adînc și cu mai multă înțelegere în trecutul nostru și n-a reînviat cu mai multă căldură amănuntele pitorești ale geografiei patriei noastre decît Mihail Sadoveanu. Șoimii, Neamul Șoimărești-lor, Zodia Cancerului, Creanga de aur, Frații Jderi. Nicoară Potcoavă reconstituie în imagini neuitate viața realitățile istorice de mult dispărute, cărora documentul de arhivă le atribuie doar cîteva particularități seci. Documentele ne dau date, ne învață partial ce și cum se obișnuia la curtea domnului sau a boierilor să se poarte, cum petreceau și-și chiverniseau averile. Opera lui Sadoveanu ne face să simțim întreaga mișcare a vieții, să înțelegem credințe, obiceiuri, bucurii și mîhniri, prăbușiri și înălțări într-un cuvînt tot ceea ce încearcă inima omenească de veacuri. Epoca lui Ștefan cel Mare nu va putea fi bine înțeleasă fără cunoașterea acestei epopei grandioase. Putem oare vorbi despre Mircea cel Bătrîn fără să recităm Scrisoarea III-a a lui Eminescu? Sub pana inspirată a celor doi mari poeți ai trecutului și ai pămîntului nostru trăiesc masele în mișcare, insuflețite de o nobilă rîvnă către libertate și dreptate socială, trăiesc apele, cerul, pădurile, vietățile, cu un cuvînt substanța vie în toată complexitatea procesului ei de manifestare. Aceasta nu o poate zugrăvi nici un document; il trebuie puterea incomparabilă a artistului. De aceea, din fapta lui curg învățăminte admirabile; de aceea, pagina lui inspirată, veridică, e o lecție de patriotism, de înălțare morală, de întărire a conștiinței și solidarității în jurul idelior constructive, în jurul năzuințelor către progres și omenie.

Unică este și simpatia cu care scriitorul învăluie pe „umiliții săi prieteni", toate făpturile, unele delicate, altele coplești de porniri, de suferințe, dar și de un eroism latent de cele mai multe ori.

De alci adesea în povestirile lui Sadoveanu atributele care denumesc calitățj sufletești ale omului sînt transferate mișcării naturii, cerului, luminii, apelor, văilor, arborilor sau vietăților de tot felul. O lume de minuni, de basm, se conturează atunci sub condeiul scriitorului care a fost și vînător, prescar sau călător spre inima

Folclor și vorbire populară în stilul lui Mihail Sadoveanu

Modul în care un scriitor folosește elementele din creația populară, măsura în care el reușește să valorifice artistic bogăția inepuizabilă a limbii vii a poporului, constituie unul dintre criteriile de primă importanță în aprecierea estetică a operei sale.

„Răsunetul versului popular" „dulceața metaforelor străvechi" (Anii de ucenicie), la care se referea M. Sadoveanu în Anii de ucenicie au influențat creația sa. Astfel se explică folosirea anumitor elemente caracteristice producțiilor și vorbirii populare, care curg în limba și stilul povestitorilor sale istorice.

Influența limbii producțiilor populare e vizibilă în folosirea anumitor mijloace de vorbire sau a unor imagini — obișnuite mereu în creația folclorică — pe care le întîlnim incluse atît în narațiunea autorului cît și în felul de exprimare al personajelor. Iată, de pildă, — referindu-ne numai la Nicoară Potcoavă — întrebuințarea procedeului repetiției, așa cum apare și în basmele populare: „Au mers așa, au tot mers, pînă ce a sărit lupul, s-a luptat cu el de dur...", „...(Nicoară cu tovarășii săi), trecînd vadul Siretului la Corneșți, tot pe sub pădure, pe subt pădure, s-au furișat în piscurile de unde se vedeau... ogînzile Moldovei".

Pentru redarea ideii de depărtare, scriitorul face apel la o expresie care aminteșțe de ele-menea exprimarea din producțiile populare: dacă Nicoară ar dobori mistrețul cel bătrîn, atunci cetățanii mistreți și-ar căuta de aci încolo în altă parte, peste șapte pîraie" (compară, pentru redarea aceleiași idei, expresia populară: „peste nouă mări și nouă țări").

Reminiscențe unui epitet specific cîntecelor populare ne regăsim în răspunsul căpitănesei Maria la întrebare a unchesului Petrea: „...Nu socoti că ai să ne îmblînzești. S-ar fi putut întîmpla așta în dalba tinerețe, iar părafrazarea formulei finale a descălecelor, în acest pasaj: „nouri-s-au dus către asfințit, lăsînd cerul spălat pînă și lăcrămioarele de lună".

Un procedeu stilistic specific basmelor populare și întîlnit destul de des în paginile din Nicoară Potcoavă este folosirea unor antiteți frazeologice rîmate și rimate, realizate pe baza unei gradații numerice aproximativ egale a silabelor. Asemenea unități rîtmice, dispuse uneori în mod simetric, dau naștere la rînduri de tipul: „...de la mărțișor-sale,/ Să prin rîmă sau prin simplă șoaptă, au tost semnalate și în basmele lui I. Creangă. Creatorul anonim popular și, alături de el, povestitorul humuleșean au fost deci modelele de la care M. Sadoveanu a împrumutat și a reținut procedeul amintit. Iată cum se adresează Spătarul în „chirunda lui Bogonos" — limpăi, nepoata mazîlului din Dăvideni:

„Ți-aș spune că te cauță doi, unul blînd, iar altul mînlos; și inima ta e împărțită și la unul, și la celălalt. Norocul tău fi-va cel blînd, dacă hărăzești de babei me-ton de-da. De ce se vestejește floarea de ce cade privighetoarea, de ce sacîie, de ce... (E de remarcat că, deși unitățile frazeologice sînt variate ca număr de silabe, ele sînt aranjate deosebite, fraza păstrează totuși o legătură rîtmică și o cadență rotunjită).

Din filonul inspirației populare și-a extras scriitorul unele expresii verbe și zicători pe care le strecoară în cursul desfășurării povestirii. Vremurile tulburi în care diverși pretendenți se perindau la stăpînirea scaunului Moldovei aduc mereu în prim-prizma înțelepciunii poporului, care acesie necontenite schimbări adeseaa tot altfel pe țînără". Nepoata mazîlului se plînge că are „păr de fulor" și pistrui „ca roșcovele de toamnă"; clipele unui scurt popas se risipesc „ca picăturile de ploaie în aderea vîntului"; inima căpitănesei Maria „ca albumița piscurilor", iar despre inima lui Ghiță, cînd e îndurerat, se spune că e „neagră ca tina".

Turci, boieri și domnitorul — arată Moș Mitrea Lăcustean — „bețese tare ca cobzanii oala cînd o jertfesc pentru cină"; bărbile a doi boieri bătrîni sînt „împuținate și păscute ca sihastrii oilor"; la ismailieni, după părerea moldovenilor, „lemeile ts ca gămîile împrejurul cucoșului"; pe Hatalmiche Pantu, pîrcălabul de Crăciuna — menționează diacul Hristofor — „la prima ce o găsi în cuibar dumneaiui asud Grigore Apleiin Zaporojanul". Cînd surprind pe Nicoară, năvrapii, încep a săgeta ca dintr-un vîespar"; răzeșii din Dăvideni „sînt ca albinele cînd le-a fi stîlpeii fluturele cu capu de mort și-i străpune în urdinis cu acele lor"; tumultul surd pe care-l produce venirea lui Irimia pîrcălabul cu năvrapii și pămînteni de strînsură e asemuit cu un „zvon ca de albine cînd se învălmășesc la stînă" etc.

Autorul folosește procedee originale de construire a comparațiilor, recurtînd elementele lor din sfera activității practice a vieții rustice. Se poate constata însă preferința, în special, pentru comparațiile luate din domeniul experienței sale cinegetice și apicole. Acestea sînt comparațiile care au în stilul romanului „greutate specifică" mai mare și o valoare sugestivă mai puternică.

Alături de elementele specifice frazeologiei amintite dau vigoare și plasticitate expunerii, conferindu-i o coloratură autentic populară și contribuind la realizarea caracterului realist al stilului.

B. CAZACU

O MĂRTURIE A LUI ȘT. O. IOSIF

Un St. O. Iosif avîntat, optimist, exultînd de tinerețe! Locuace și vii, păstrează prieteniei devotiune asemeni unui cult... Așa ne apare stihuitoru-acesta de arome pure, — într-o epistolă trimisă tovarășului de vis și reverie, — Zaharia Birsan, — actor, poet și dramaturg, — deopotrivă.

Era prin 1903. Steo își condolează amicul, în cîteva rînduri de sine-grăitoare:

„Dragul meu Zaharică,

„Nu ți-am scris de cînd ai plecat dintre noi, deși cu gîndul și inima te-am însoțit pretutindeni și la succese, și la bucurii, și la năcazuri. Am aflat cu stringere de inimă moartea bunului tău tată, ne care l-am iubit. desi nu l-am văzut niciodată. Imi închipui ce gol adînc a trebuit să lase în inima în acestă pierdere. Dar toți o să murim, cum zice Gorki și trebuie să ne împăcăm cu legea asprâ a morții. Fii tare și caută să înalți numele scumpului pierdut, fiind bun și vrednic cu Dinsul. Dacă ai fi lîngă mine, te-asi strînge-n brate și te-asi săruta cu drag... căutînd să-ți snun un cuvînt de mîngîiere. Mi-e dor de tine și, deseori, simt lipsa ta. Aș avea atîtea să-ți spun !...

Poetul își înoărtășeste apoi — fericit — dragostea ce i-a năndit inima. Arată că e „ca și logodit" și, de crăciun, e hotărît să se prezinte „în ținută reglementară, — părinților..."

Partea cea mai importantă a documentului se află, însă, către sfîrșit. Cu intuiția clară, poetul creionează în liniî simple dar esentiale, pe multi din confreria scriitoricească de-atunci :

„...Vrei să alli vesti despre prietenii noștri? Ilarie, bunul și harnicul Ilarie, munceste din greu, ca totdeauna... Iancu Scurtu munceste si el pe cafeta. Eminescu, A desgropat pînă acum nenumărate comori de poezie și, de crăciun, va apare un volum, cel dintîi. E tot bălaf drăgut, cum îl știi. Birseanu tot hain și caraghios a intrat la „Adevărul" reporter. Anghel s-a întors și el de la țară, mai ieri : cu aceiași profundă melancolie în ochii lui obosiți. Pe Liciu nu l-am văzut de mult. Dacă nu iești cu mine!

...Avem un nou tovarăș — pe Sadoveanu. E foarte simpatic și ni-e drag la toți. E cel mai zdravăn dintre noi. Se stabilește aici, caută editor, are lucruri minunate. Știută de scriitor mare !

Te doresc
și te sărut
Iosif"

In preajma sărbătorii celui mai prodigios scriitor romîn fara întreagă (de la o frontiarie la alta) îsi pleacă fruntea, cu admirație și dragoste.

Eroii lui Sadoveanu sînt însăși patria. Fresca prozei sale cuprinde din vechiul legendei plină în actualitatea efervescentă și plină de nădejdi a ceasului de față, — toate străfulele, toate straturile, năzuințele, străsnicia ori bicisnicia de care cuprinsurile romînești au fost străbătute de-a lungul timpului cel fără de sfîrșit.

Ca interpret și zugrav pe pînza veșniceî, a celor romînești, — Mihail Sadoveanu, așa cum spune St. O. Iosif, — mi-e drag la toți. E cel mai zdravăn dintre noi !

Horia OPRESCU

PREZENȚĂ

Era să scriu : ultima dată l.am văzut pe Sadoveanu la Casa Scriitorilor, cînd... Dar mi-am adus aminte că îl văzusem cu cîteva zile în urmă numai, în atelierul lui Ion Vlasiu, în lumina caldă a toamnei bucureștene, cernută prin frunzișul ruginiu al copacilor de la șosea. Era acolo, poate ceva mai tînăr, strîngînd în mine amintirile tulburi ale copilăriei cînd, sub umbrarul de viță al casei bunicilor, îl descoperisem pentru întîia oară, într-un teanc de cărți coborîte din pod. Stătea în portretul lui Vlasiu, cu pălăria cu boruri enorme abia adumbrind un obraz în care ochii nu erau decît două spărturi lăsînd să se vadă un cer neînchipuit de albastru. Prin acele ferestruici treceau umbre eroice, viltorile Siretului, furtunile din Zodia Cancerului, turmele din Baltagul. Cerul acela pe care Vlasiu l.a surprins în ochii marelui povestitor îl mai văzusem într-o dimineață la mare și altădată, bolit deasupra Făgărașilor ninși. Imprumutase culoarea ochilor lui. După cum, de multe ori, plopii fumegoși din zare nu-mi păreau decît o prelungire a imaginii din poveștile de la Hanul Ancuței. „De-o vreme, spunea odată Wilde, natura începe să semene tot mai mult cu pînzele domnului Whistler" : și poate că aceasta n-a fost o simplă butadă.

Acum cîțiva ani, mă pomenisem pe neașteptate în prezența lui Sadoveanu, pe valea Sebeșului. De la Petrești și pînă sus în munte, la Oașa mică, pe o distanță de peste șaptezeci de kilometri, toată lumea comenta cu insuflețire data sosirii scriitorului, cu aerul cu care unii te anunță că le vine o rudă apropiată. Pe un parcurs încă mai mare, Sebeșului i se adaugă și numele sadovenian „Valea Frumoasei", cu o nuanță de complicitate literară. Intr-un rînd, trecînd pe la Obîrșia Lotrului și covrșitor în dezvoltarea prozei noastre actuale. Fiindcă Mitrea Cocor, de pildă, nu numai a înțrurit puternic masele de cititori dar a exercitat și o binefăcătoare influență asupra majorității scriitorilor noștri, care au abordat lucrări cu tematică din lumea satului. Mulți dintre ei, chiar dintre cei mai interesanți, au ieșit — folosind în parafrazată o expresie a lui Dostoevski — din „sumanul" lui Mitrea Cocor. Dar nu numai prin acest roman dă Sadoveanu răspunsuri noi, de pe poziții avansate, unor probleme care frămîntă opera timp de o jumătate de veac. Cine ar putea uita Nada Florilor sau capodopera Nicoară Potcoavă și cine n-ar putea scoate concluzii deosebit de interesante, raportîndu-le la vechea lor înfățișare, respectiv la împărăția apelor și la Șoimii ? Vremurile noi, conceptia marxistă asupra societății, i-au oferit lui Mihail Sadoveanu o viziune nouă, în lumina căreia măsele apar în adevărata lor semnificație, ca făuritor firesc al istoriei. Ințelegerea mai profundă a rostului istoric al acestor mase populare l-a întărit pe Mihail Sadoveanu în susținuta sa luptă pentru progres social, pentru pace și prietenie între popoare, pentru înfrățirea pli-nă de recunoștință cu marele nostru oaspete.

În care vede un model de umanitate, de eroism și de activitate creatoare. „Prieteni și prietene, — scria cu cîtiva ani în urmă, în Tara de dincolo de negură. în momentul cînd, ajunși pe.o culme, am văzut desfăcîndu-se din cețuri Parîngul. Era o lecție neașteptată de literatură. Cea mai frumoasă și mai emoționantă, prin constatarea vibrației adînci cu care răspundea sufletul unor cititori anonimi — paginii de carte.

Nu știu dacă Sadoveanu a fost în vara aceea la Oașa. Avea acolo o casă de birne, cu coarne de cerb la intrare. Dar mai cu seamă avea nenumărați prieteni, de toate vîrstele, care-l așteptau — pe distanțe de kilometri — ca pe un oaspe, ca pe cel mai drag. Peisaj și oameni, acolo, s-au sadovenizat, scriitorul luîndu-l cu el în lumea ficțiunii și redîndu-i aureolați lumii palpabile a realității. Dar oameni și peisaje mai poartă amprenta demiurgului și oricine vede astăzi Gura Prigoanei sau Cibanul sau Poarta raiului, asociază privelișteа paginii din Sadoveanu. Iar cine-l cunoaște pe lăzureni, nu poate să nu-i apropie de imaginea lor literară, de înfricoșătoarea descripție a luptei lor cu bușteni, pe riu, cînd se face „plavie" și apele se.nroșesc de singe.

Cum să-mi apară atunci ciudată întîlnirea, în aceeași vară, pe un drum prăfuit, către locul numit „viile pustii", cu învățătorul — un țăran Vlad din Loman. Ne-a ajuns din urmă în trapul mărunt al unui căluț de munte. Peste desagii afînați de două părți, călărea un fel de Sancho cu pălăriuță sălișteană, un Sancho cu barbete à la Franz Ioseph. Ne-a dat bineț, ne.a spus că e și el om de carte, că are acasă o bibliotecă de peste o mie de volume, că dezleagă probleme pentru revista Matematica și că acuma se duce la un cerc pedagogic. Apoi ne-a întrebat cu cel mai familiar aer cu putință :

— „Ce face Sadoveanu ?"

Unde mai auzisem întrebarea aceasta ? Ea îmi stăruia în auz și după ce cal și călăreț se mistuiseră în zarea limpede. Și după ce am urcat în autobusul hîrbuit din tîrgușorul Sebeșului. Și mai tîrziu încă.

O știu acum. Era întrebarea care-l sfredelea pe Topîrceanu între pernele patului de spital, departe de țară, în pragul morții. Din clinica vieneză el trimitea un patetic apel către confrații de generație, conjurîndu-i să nu se asocieze fasciștilor care atacîndu-l pe Sadoveanu atentau la bruma de libertăți democratice rămase încă în acel trist final de epocă. „Să nu mă socotească și pe mine vîndut — scrie Topîrceanu în zguduitorul său context — nici să spună că mi-am pierdut în ceasul din urmă onoarea ; ci înainte de a bovi în cel mai mare scriitor al neamului nostru, amărîndu-i sufletul, să aibă grijă să mi si-o piardă pe-a lui, în conștiința nenumăratelor generații viitoare".

. Ce face Sadoveanu ?" —s-au întrebat atîția intelectuali cinstiți atunci cînd furia verde mistuia în piețe publice cărțile maestrului.

„Ce face Sadoveanu" — s-au ginditi, îndată după 23 August 44, nenumărați scriitori și artiști, încrezători în gestul de adeziune al celui ce afirmase în repetate rînduri propria lui încredere în invincibila forță populară.

De fiecare dată întrebarea — deși aceeași — avea alt timbru. Sadoveanu devenea un simbol al creației libere și sincere ; al dragostei de libertate ; al ataşamentului la cauza socialismului.

Omul acesta care domină de peste cincizeci de ani proza romînească și.a făcut o sinteză în prezența în Iașul Vieții romînești sau în depărtate fîrguri moldovenești, pînă în ostroavele neumblate și între negurile Retezatului. A stat la masă cu tot ce scrisul romînesc a avut mai bun și a fost prietenul statornic al celor mai valoroși dintre contemporani. Biografia sadoveniană este ea singură o uriașă arhivă a istoriei literare din acest veac. După cum opera ni-i înfățișează mereu prezent în problematica socială și individuală a unei largi epoci istorice. Niciodată nu se va putea scrie ceva despre literatura sau despre scriitorii ultimelor decenii fără ca uriașa personalitate sadoveniană să nu fie pomenită într.un fel sau altul. Sadoveanu e printre noi, dar a păsit de mult în pantheonul literar mondial. Simplu și grandios, el a dobîndit acea prezență rivnită de orice artist, care nu mai e ceea ce se numește obișnuit „popularitate" ci deplină identificare cu milioane de oameni.

Mircea ZACIU

SADOVEANU și vremurile noi

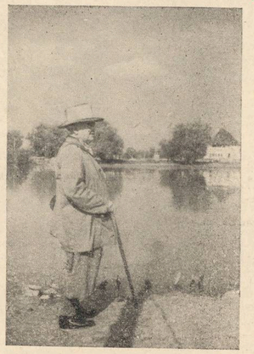

Opera sadoveniană închide în coordonatele sale toate epocile istoriei noastre naționale, toate zonele geografice și demografice ale țării, toate ariile lingvistice și spirituale ale locuitorilor acestor pămînturi. De aceea, poate, scrisul său, de la Eminescu în coace, este cel mai căutat și mai iubit de masele de cititori, cel mai apreciat de critica și istoria literară cu adevărat științifică. Sadoveanu, avînd fericirea să-și trăiască anii de maximă maturitate artistică într-un regim de democrație populară, pentru statornicirea căruia a luptat neobosit ca om de stat și artist-cetățean, a știut să înțeleagă semnificația unui nou cadru de viață pentru marele prozator național, ci și ca unul din cei mai mari prozatori ai lumii, distins, pentru romanul Mitrea Cocor, cu medalia de aur a păcii. Beținiski afirma odată că marii scriitori, aproape în toate cazurile, își împletesc propriul lor destin cu destinul istoric al poporului din care fac parte. Mihail Sadoveanu, în acest sens, prin toată creația sa, este unul din exemplele cele mai grăitoare. Cinîărel inegalabil al trecutului nostru istoric și al frumuseților naturii patriei, el s-a dovedit, în aceeași măsură, în cronicar străfulcit al contemporaneității celei mai acute, un artist militant al vremii sale, unul din pionierii realismului socialist în țara noastră.

În anii acestia de profunde prefaceri sociale, în care Mihail Sadoveanu a putut scrie, inspirat de realități, și „vechea țară a mizeriei muncitorimii, a bolilor sociale, a mortalității infantile, a analfabetismului a fost și nu mai este", creația sa — retipărită în Opere definitive — privită în fascicolul de lumină al realismului socialist, a devenit o adevărată zestre națională pentru întregul popor. Universul său artistic, populat cu eroi specific sadovenieni, capătă în anii acestia semnificații noi, mai adînci și mai pline de măreție. Oamenii acestor pămînturi, după părerea moldovenilor, „le-meile ts ca gămîile împrejurul cucoșului", pe Hatalmiche Pantu, pîrcălabul de Crăciuna — „la prima ce o găsi în cuibar dumneaiui asud Grigore Apleiin Zaporojanul". Cînd surprind pe Nicoară, năvrapii, încep a săgeta ca dintr-un vîespar"; răzeșii din Dăvideni „sînt ca albinele cînd le-a fi stîlpeii fluturele cu capu de mort și-i străpune în urdinis cu acele lor"; tumultul surd pe care-l produce venirea lui Irimia pîrcălabul cu năvrapii și pămînteni de strînsură e asemuit cu un „zvon ca de albine cînd se învălmășesc la stînă" etc.

Autorul folosește procedee originale de construire a comparațiilor, recurtînd elementele lor din sfera activității practice a vieții rustice. Se poate constata însă preferința, în special, pentru comparațiile luate din domeniul experienței sale cinegetice și apicole. Acestea sînt comparațiile care au în stilul romanului „greutate specifică" mai mare și o valoare sugestivă mai puternică.

Alături de elementele specifice frazeologiei amintite dau vigoare și plasticitate expunerii, conferindu-i o coloratură autentic populară și contribuind la realizarea caracterului realist al stilului.

B. CAZACU

Un document al omeniei

Cînd colegii mai tineri de condei și din Academie i-au cinstit maestrului Sadoveanu cea de-a 75-a aniversare, Eugen Jebeleanu a comunicat, în omagiul său, o scrisoare din 1907 a marelui nostru scriitor către Șt. O. Iosif, cu referiri la răscoalele țărănești.

Imi stăruiau în minte judecățile acestei scrisori din 1907, cînd, cu cîtiva ani în urmă, aflat scrisoare a sa îmi oprea interesul printr-aceeași identificare a poveștitorului cu suferințele țărănimii moldovene. Rîndurile aflate în arhiva lui George Tutoveanu, poetul cu care Sadoveanu se întîlnise în paginile Sămănătorului ale lui Fătă-frumos și ale Răvășului poporiui. În 1902, poetul din Bîrlad era prefect de Tutova.

7 Maiu 1932. Iași-Copou.

Iubite Prietine.

Ieri, înainte de a pleca din Zorleni, în Aenii la mine un om năcăjit, grăitndu-mi anevoie ordin de punere în posesie și tinguindu-se că autoritățile locale nu ajută să intre în stăpînirea lotului ce i se cuvine. Zice că fostul primar, d. Traian Murgescu, i-ar fi reținînd lotul și d-na Murgescu l-a alungat cu amenințări. Acest domn, din ce-am aflat, ar mai fi reținînd și alte loturi în același chip, a îndrăznit chiar să constitue unul din aceste loturi de cîte hectare, prin tribunal, dat unuia dintre copiii lui.

Am făcut locuitorului Florea Dumitru mustrare că nu s-a înfățișat Domnului Prefect, care-i cu ei bnatni, fiuește în localitate. Mi-a spus că n-a aflat că fusesei în Zorleni decît după plecarea ta. Prefectul însă nu vrea să recunoască asemenea abuz. I-am și făzăduit omului că d. Prefect va face dreptate. E poate un prilej să se dea o pildă tuturor acestor bandiți destul cam vorbeam amîndoi în sara cînd am avut plăcerea să ne întîlnim. Deranjează-le pînă la Zorleni în acest scop.

E necesar și pentru că nu-s-a făcut nici reclamație și pentru că eu am anunțat că vei veni să faci ancheta. Deci aștept, ca unul ce știi lubit și respectat și în altă calitate decît cea oficială.

L-am întrebat pe d. Bolomei dacă cumva cunoaște chestia și mi-a răspuns că-i gata să-ți dea informații fo-losițoare.

Te rog să prezinți d-nei Tutoveanu omagiile și respectele mele. Îți string mîna cu dragoste.

Al Diale
MIHAIL SADOVEANU

Intrebîndu-l, în 1955, pe G. Tutoveanu asupra urmărilor acestei intervenții, bătrînul poet mi-a comunicat că Sadoveanu, nefiind de grab satisfăcut, a revenit în scris, mai vehement, încă odată (dar scrisoarea nu se păstrează) și de data aceasta, nemulțumitul de rezultat, venit personal la Zorleni, necaz și cu cîteva [illegible] *adăugînd fără în Zorleni.*

E în scrisoarea acestia, aflată azi în colectiile Bibliotecii Academiei R.P.R., un document al omeniei marelui poveștitor, atît de identificat sufletește cu poporul romîn, cu suferințele-l din trecut, cu trăzițiile-l dăruitoare de lupta și cu cu vredniciile-l de foldeaiuna.

Aug. Z. N. POP

mențiuni critice

perpessicius despre

poeții libertății

Poetul Eugen Jebeleanu a avut bunul gînd să adune, între copertele unui masiv volum de aproape cinci sute de pagini, o bună parte din traducerile sale de după 23 august, ziua de răscruce a istoriei noastre contemporane, care a însemnat pentru noi sfîrșitul dominației fasciste. El se intitulează Poeți ai libertății *și cuprinde traduceri din cincisprezece poeți ciți, de la Pușkin și Victor Hugo și pînă la Pablo Neruda și Nazim Hikmet, au pătimit sau mai pătimesc de pe urma vitregiei politice. Iată o carte de două ori actuală, întîi pentru nobila cauză a libertății, în numele căreia s-au vărsat atitea lacrimi dar și s-au modulat atitea cîntece și, după aceea, pentru exemplul acestor vieți și acestor cîntece însăși, în interpretarea cărora poetul* Lidicei *și al lui* Sahia *a întrebuințat din belșug cele mai alese dintre darurile sale poetice.*

„Omul se naște liber, dar pretutindeni e în lanțuri" spunea cam cu două sute de ani în urmă Jean Jacques Rousseau, în epocalul său Contract social *și la aforismul acesta cu aparență de paradox, pe care dimpreună cu atîtea altele l-a gravat în exerga efigiei sale istorice, acest „precursor al furtunilor și inițiator al vremurilor noi", cum cu bună dreptate îl numește Romain Rolland, ne-am gîndit deunăzi, cînd citeam scînteietoarea revistă, închinată revoluției din Octomvrie,* Misterul Buf, *a lui Vladimir Maiakovski, despre ale cărui poeme, pe tema jubileului Pușkin și a iminenții războiului, în tălmăcirea lui Eugen Jebeleanu însuși, ce se află și în prezenta culegere, am vorbit rîndul trecut. Maiakovski, se știe, își plimbă eroii de-a lungul și de-a latul pămîntului, sugerează potopul, reconstituie iadul și raiul, amestecînd mitologia și istoria cu acea libertate de spirit, proprie și fanteziei poetice și lui îndeosebi. Actul al IV-lea se petrece în rai și printre personanele sacre, ce-și au reședința, figurează în primul plan și înaintea lui Tolstoi, așa cum și cronologia cere, Jean Jacques Rousseau, căruia „intelectualul" îi adresează un elogiu dintre cele mai elocvente, din care, printre emoții și bilbîieli, nu lipsește nici ușoara aromă epigramatică față de contemporani: „Eu mă tot uit... cu rîndul, — întîi la dumneavoastră — apoi la Lev Nikolaevici Tolstoi. — Ce chipuri cunoscute... și de soi... / — Pe dumneavoastră aici să vă găsesc?/ Q./ O./ — Sînteți Jean Jacques Rousseau? — Vreau să vă-mpărtășesc... — mi-e inima atît de frămîntată... / — Ingăduiți-mi, eu mi-am zis — de atîta bucurie, răsuflarea mi-e tăiată; — dar dumneavoastră-ați scris despre fraternitate, egalitate, libertate? — Natural. / — Ați scris* Contractul social? *— L-ați scris. / Ingăduiți-mi. / — Eu vă cunosc, aș spune, pe de rost — de cînd, de-o șchioapă, — un copil am fost.. / — Permiteți-mi să vă exprim respectul meu; — doar cu lectura progresistă — inteligența mea se-ndoapă — mai mult decît cu orișice pe lume. / — De-aicea nu mai plec — rămîn aici, măreț nume... / — O clipă însă vreau să vă răpesc, pe loc să discutăm — despre* Contractul social *— al dumneavoastră." /*

Un alt „sfînt", pentru a folosi terminologia maiakovskiană, din galeria acelor spirite care au întreținut nestinsă flacăra de pe Caucaz este Victor Hugo și din poetul acesta, în care Eliade Rădulescu, pribeag la Paris, în 1850, vedea una din vocile umanității, cum și era dealtminteri scriitorul pe care ascensiunea lui Napoleon al III-lea avea să-l exileze timp de douăzeci de ani, Eugen Jebeleanu tălmăcește un număr restrîns de poeme, însă dintre cele mai semnificative. Amici o vorbă încă! *se intitulează întîia, subdatată noiemvrie 1831, cînd încă nu-i strălucise „vara", cum o spune un vers al aceleiași poeme, „nici de treizeci de ori" și ea poate fi privită drept profesiunea de credință a marelui liric. „Sînt fiu-acestui secol — Cu orice an ce zboară — Alung cîte-o eroare din cugetu-mi, amară, — Și dezbărat de ele, mă-nchin cu pietate — Doar patriei și ție, prea sfîntă libertate." / — enunță într-un loc și cînd, după ce-și rotește ochii pe harta Europei și constată ravagiile despotismului, ceea ce-i smulge două versuri de foc: „Atunci — oh, crunt îi blestem, cu negrele lor curți — Pe regii cu-armăsarii în sînge pîn' la burți", înțelege că poetului îi este rezervat rolul de „jude" și că versul lui poate și trebuie să stigmatizeze, cît de firească e concluzia și cît de prestigioasă rezonanța ultimului vers: „Oh. / muza e datoare popoarelor strivite — Atunci îmi uit și casa, și clipele tihnite, — Și aria suavă și dragostea ce cheamă, — Și-adaog lirei mele o coardă de aramă". Este, aici, în aceste versuri de tinerețe, un întreg program, al poetului vaticinant, de la care Victor Hugo nu s-a abătut nicio clipă, de-a lungul îndelungei și viforoasei sale existențe, care a acoperit și înobilat mai bine de trei pătrimi din secolul al XIX-lea. Ca și Voltaire, la al cărui centenar, în 1878, avea să pronunțe unul din cele mai formidabile rechizitorii împotriva războiului („Ah! Să proclamăm adevărurile absolute. Să dezonorăm războiul. Nu, gloria însîngerată nu există. Nu, nu e nici bine, nici folositor să facem cadavre. Nu, nu e cu putință ca viața să lucreze pentru moarte" etc. etc.), în care perioadele se succed ca grindina și nu te lasă să răsufli, așa cum se abat și în elogiul pentru Shakespeare, una după alta, falangele cuirasate ale admirației și exaltării, ca și Voltaire, Victor Hugo e pururea prezent în oricare din încercările istoriei. Verbul său înaripat nu cunoaște nici un obstacol. El plutește, ca un duh al creației, peste țări și mări, și aceeași e vigoarea cu care asistă, fie că salută dezrobirea Cubei din ghiarele Spaniei și a insulei Haiti dintr-ale Franței, fie că cere în discursul din 1849, în accente de o mare forță lirică, abolirea mizeriei, fie că vorbește la sădirea arborelui libertății, în 1848, ca de un înalt și elocvent simbol („libertatea își are rădăcinile în inima poporului, cum arborele își le are în inima pămîntului; ca și arborele ce crește fără încetare și acoperă cu umbra sa generațiile"), fie că în cuvîntul funebru rostit la mormîntul lui Edgar Quinet, în 1875, descifrează cu autoritatea morală, pe care i-o conferea lungul său exil, adîncile sensuri ale pribegiei: „N-ajunge, spunea Victor Hugo, să faci o operă, trebue să-i adaogi și dovada. Opera o face scriitorul, dovada o face omul. Dovada unei opere stă în acceptarea suferinței. Quinet a avut onoarea de a fi exilat, dar și măreția de a-și iubi exilul. Durerea asta i-a fost binevenită. A fi incomod tiranului, iată ce place sufletelor mîndre. E în proscripție un anume har. A fi proscris, înseamnă a fi designat de crimă să reprezinți dreptul". Este, de bunăseamă, un anume sadism în această orgolioasă acceptare a suferinței active, dar el nu supără, chiar dimpotrivă, fie că vine de la un prizonier al zeilor, fie că de la unul al despoților, cum era de astădată exilatul insulei Jersey. Tot de aici, din insula aceasta bătută de vînturi și răsunînd de auirea oceanului și anume din 1853, e datat și admirabilul poem* Vesela viață, *pe care Eugen Jebeleanu l-a turnat într-o tălmăcire de-a dreptul magistrală. S-ar cuveni să citez cutare sau cutare strofă, în care poetul* Pedepselor, *mai curînd al* Sancțiunilor, *vestejește instinctele hrăpărețe ale stăpînitorilor, exploatarea poporului, și bacanala carnavalurilor, în accente ce preludează, pentru noi, accente înrudite de peste un deceniu din Nicoleanu sau Eminescu al* Junilor corupți, *însă și așa alineatul ce am rezervat lui Hugo și-a depășit limitele, în timp ce atîția pribegi și rapsozi din bogata serie a „poeților libertății" își așteaptă rîndul. De aceea, întîi voi reproduce, pentru excelența imaginei și nu mai puțin pentru excelența transpunerii în românește, ultima strofă din această minunată poemă: „Tîlharii-aceștia scîrnavi, bandiți făr-de-n-durare, — Ce țin poporu-n zdrențe sub cruntele lor ghiare. — Și-l sfîșie de zor, — Mîrșăvi cu două fețe, privind cu ironie, — spun: Eh! Poetul! Fleacuri! El stă în nori. — Da? Fie. — Și trăsnetul stă-n nori". Și, după aceea, voi încerca să plătesc admirația mea pentru acest record de topică și de cursivitate ritmică, oferind — cu scuzele de rigoare — marelui tălmăcitor Jebeleanu o modestă margherită în care am comprimat esența uneia din strofele poemei* Magii, *scrisă trei ani mai tîrziu, pe care i-a sugerat-o exemplul acelui „scăpărător al focului", cum avea să-i spună mai tîrziu Ady Endre, din umbra imensă a Caucazului și în care Victor Hugo și-a închis însuși crezul de aur al întregii sale vieți: „Căci neamul omenesc merge mereu — Nainte, zi și noapte,-n infinit — Călăuzit de flacăra lui Prometeu-Dezrobitoru-nlănțuit".*

Cunoscător al subtilității lumii și poeziei maghiare, așa cum, poate, numai Iosif a mai fost, Eugen Jebeleanu era printre cei mai indicați să transpună în românește lamura poeziei militante din Petőfi, Ady Endre, József Atilla și Radnóti Miklós. Travaliul e imens, căci el ocupă mai bine de jumătate din masa compactului volum, însă rezultatele sînt întrutotul la nivelul efortului. Ceea ce se poate spune, cu aceste texte în față, este că marii lirici ai Ungariei alcătuesc o familie bine conturată, în care, pînă și destinele sînt aproape identice. Petőfi, se știe, după ce a cunoscut tribulațiile vieții de actor, de care n-avea să fie străin nici Eminescu, și după ce a conjurat, în versuri energice, viitorul patriei sale, avea să sfîrșească pe cîmpul de luptă al Albeștilor, lîngă Sighișoara, la 31 iulie 1849, așa cum visase în profeticul poem, scris trei ani mai înainte la Pesta, Mă chinue amar un gînd: „...Acolo-aș vrea să pier — Pe cîmp de luptă-n vuietul de fier". *József Atilla își pune capăt zilelor, la 4 noiemvrie 1937, din cauza mizeriei, abia în vîrstă de 32 de ani, iar Radnóti Miklós, cade răpuns de gloanțele hitleriste, în octomvrie 1944 la minele de aramă din Iugoslavia. Cît despre Ady Endre, aș îndrăzni să spun că dacă soarta lui a fost mai puțin tragică, ea n-a fost însă mai puțin scutită de chinuri ale așteptării, de profeții neîmplinite și de continue aspirații. „Simbolist sui-generis", spune despre Ady Endre, în notița ce precedă tălmăcirile, Eugen Jebeleanu și adevărul este că, raportat la media simboliștilor europeni de la sfîrșitul veacului trecut, Ady Endre prezintă un profil singular. Între poemele de dragoste* (Ultimul surîs. În pădurea din Fontainebleau) *ale lui Ady Endre și patetismul elegiei de dragoste* Sfîrșit de septemvrie *a lui Petőfi, pe care Eugen Jebeleanu va trebui într-o bună zi să o asimileze lirismului autohton, sînt, atît cît vagile noastre intuiții pot să perceapă, diferențe sensibile. Cert, Ady Endre a fost un simbolist, un virtuoz al sugestiilor și al muzicalității, dar prezența lui în forul agitat al istoriei contemporane imprimă poemelor lui militante, din care prezenta culegere face un bogat florilegiu, un caracter, aș zice familiar, atît de aproape de noi și atît de cunoscute ne sînt toate aceste așteptări și nădejdi, pe care le-am trăit și noi între 1906 și 1919, anul trecerii lui Ady Endre în rîndurile dreptilor. Nicăieri mai mult ca-n poezia (bacoviană, dacă se poate spune, prin atîtea nuanțe) acestui pătimaș al eufoniei și al imaginei, nu se simte mai puternic pulsul istoriei contemporane, neliniștitoare și catastrofică, așa cum se vestea și cum avea să și fie. Nicăieri spiritul revoluționar al lui Doja nu e mai prezent. Ungaria popească și grofească, boerul cap de porc, cîntecul iacobinului maghiar, astrologia căii robilor, ideile lui Martie chiar, sînt imagini și simboluri pe care lirica lui Ady Endre le-a încetățenit și în transpunerea cărora Eugen Jebeleanu a concurat cu originalul, încît nu ne-ar surprinde dacă am afla că obolul cu care Ady Endre și-a plătit călătoria dincolo de Styx, va fi fost o medalie de felul aceleia închinată lui Brutus: un bonet frigian între două pumnale și purtînd inscripția: „Idibus Martis". N-aș vrea însă să mă despart de sectorul acesta al liricei maghiare, înainte de a reține un vers cu osebire grațios din admirabilul* Cîntec de dragoste *al nefericitului Radnóti Miklós: „Dă-i voie puiului de turturea pe umăru-ți fierbinte să adoarmă" și înainte de a mărturisi regretul că nu mă pot opri, așa cum obrazul o cere, decît într-un rînd, cînd un foileton întreg n-ar ajunge, la excepționalul poem eroi-comic, realist și folcloric, așa dar mitologic în același timp,* Ianoș Viteazul *al lui Petőfi Sándor, din tălmăcirea căruia Eugen Jebeleanu a făcut o înaltă creație de artă. Astfel de poeme, de vastă compoziție și astfel de interpretare s-ar cuveni popularizate în lecturi publice, la care artiști cu subtilă dicțiune, muzicieni și choreografi de rasă ar fi să-și dea concursul, chiar nesolicitați.*

Paralel cu această familie a liricilor maghiari, pe țărmul dimpotrivă al Atlanticului — căci și Nicolas Guillen, și Rafael Alberti și Pablo Neruda sînt aezi rătăcitori ai Lumii Noi — se situează familia liricilor din America Latină și poezia lor, protestatară în esență, se desfășoară în vaste panouri sfîșiate de rictusul Capriciilor *de Goya și în ritmice cascade, așa cum tradiția withmaniană se pare că a hotărît odată pentru totdeauna. Cît despre violența diatribei pe care poetul turc Nazim Hikmet o consacră lui Pierre Loti, rapsodul Aziadeei și al d-șoarei Crisanteme, ea nu se citește fără o dureroasă crispație, în care toate reminiscențele adolescenței suferă. Mai rămîne să spunem un cuvînt despre sugestivele medalioane biografice cu care Eugen Jebeleanu își prefațează tălmăcirile acestor poeți, care au transformat, cum tot d-sa o spune, cu o fericită imagine „gratiile temnițelor în lire" și, de asemenea, despre excelenta manieră în care pictorița Florica Cordescu a realizat portretele acestor cincisprezece poeți ai libertății, folosind cu iscusință și abilitate fragilele bandelete ale firelor de păianjen.*

cronica literară

de aurel martin

AL. ANDRIȚOIU: Porțile de aur

Cu *Porțile de aur,* Al. Andrițoiu — unul din cei mai înzestrați și mai prezenți în actualitate poeți ai tinerei generații — încearcă suita lirică pe teme grandioase, străduindu-se să reconstituie în imagini înlănțuite simfonic, anii epopeici ai Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Tentativa e meritorie și lăudabilă, transcriind interesul deosebit purtat de tînărul poet romîn reflectării artistice a celui mai de seamă eveniment trăit de omenire în zbuciumata ei istorie. Gestul e însă, de data aceasta, și temerar, întrucît aparține unui creator ce cultiva cu predilecție spontaneitatea, nedovedind pînă acum o prea marcantă și prea temeinică aplicație temperamentală pentru literatura de idei, pentru corolarul filozofic sau pentru valorificarea, prin frescă, a marilor convulsii sociale. Volumele sale anterioare probează acest adevăr indubitabil, în ciuda efortului repetat de a comenta, în perspectivă amplă și în dimensiuni majore, istoria sau unele capitole importante ale ei. Atitudinile și motivele își aveau deobicei originea în lirica altora: și prometeismul, și sentimentul continuității peste veacuri a actului eroic, și reliefarea milenarei ciocniri dintre vechi și nou, și invocarea, cu scopuri etice similare, a lui Spartacus, Galilei, Horia sau Iancu. Nu aici trebuie căutată, de fapt, originalitatea lui Andrițoiu și contribuția sa la dezvoltarea poeziei noastre contemporane. Nedovedind pînă acum aptitudini de vizionar sau de filozof, el izbutea să transmită emoții nu cînd ataca, pe urmele și în spiritul altora, teme de talia celor pomenite, ci cînd raporta experiențele colective cunoscute tuturor, la propria sa experiență de viață sau își mărturisea adeziunea ori neadeziunea la fenomenul contemplat, folosind limbajul direct sau învăluit pe care i-l sugera sau i-l dicta reacția lirică spontană. Evident, stadiul acesta s-a cerut depășit (și prin muncă el a și fost depășit), pentru că artistului autentic al vremii noastre, dornic să contribuie la înfăptuirea celor mai scumpe idealuri umane, — și Andrițoiu se prenumără printre aceștia, — se cade să-i fie caracteristice nu numai capacitatea de a replica sentimental, ci și aceea de a demonstra, prin dezvăluirea esențelor ascunse invincibilitatea sensului ascendent al desfășurării istoriei. Familiarizarea cu noțiunile filozofice, educarea gîndirii poetice în direcția prospectării în adîncime a dominantelor majore, grija de a selecta cu răbdare și folos aurul de minereu, sînt condiții care pot facilita saltul.

Respectînd atari condiții — chiar dacă nu la modul ideal — Al. Andrițoiu purcede, prin noul său volum, la abordarea unei teme de însemnătate cardinală, cu largi și profunde semnificații filozofice și politice, vădind o orientare din cele mai lăudabile pentru un tînăr ucenic al muzelor preocupat să răspundă, prin efortul său creator, la comandamentele epocii noastre revoluționare. Nu lipsesc, firește, nici neîmplinirile estetice totale, nici căutările. Asupra unora ne vom opri și noi. Esențială este însă tentativa poetului de a-și mărturisi, nedisimulat, adeziunea sa nețărmurită la cauza revoluției. Evident, problemele ce puteau fi reliefate, abordînd o atare temă, sînt multiple. Pe Andrițoiu l-a interesat, în chip deosebit una singură, socotită pe bună dreptate, drept coordonată majoră a fenomenului social petrecut în Octombrie 1917, coordonată integrată fericit, în procesul unei evoluții de veacuri a omenirii.

E vorba de sublinierea repetată a următorului adevăr: revoluția socialistă a adus omului împilat, ridicat cu arma în mînă împotriva exploatării capitalisto-țariste, libertatea visată de secole. Aspirațiile unei întregi omeniri au căpătat, în ținuturile rusești, în 1917, întruchipări concrete. După veacuri de căutări chinuitoare, omul a ajuns, prin revoluție, să se logodească pentru veșnicie cu „mireasa roșie", simbol al veritabilei și integralei libertăți. Pentru justificarea gestului, poetul întreprinde o incursiune lirică în istorie, relevînd căutările încețoșate ale înaintașilor cărturari, setea lor de a descoperi steaua care să le străjuiască și să le indice drumul spre eliberare, dar mai ales lupta necontenită dusă de mase în sensul ruperii cătușelor ce le țineau prizoniere. Dîrzenia lor n-a putut fi înfrîntă de nimic; încovoiat, torturat, tîrît în războaie pustiitoare, împuținat de molime, poporul n-a putut fi totuși doborît. Ideea e exprimată excelent în patru distihuri de reală forță sugestivă:

Apăsat de-atîtea dureri și furtună,
trupul slab, covrigat, ne părea semilună.
Ne-aplecaseră, crunte, durerile capul,
gata-gata să-l taie casapul.
Însă șira spinării mult curbată-ntr-adins
ne părea arc întins,
arc întins
și din care-așteptau să țîșnească îndată
o răzbunătoare săgeată.

E adunată, aici, în sinteză, o experiență umană milenară care ajunge să explice, în rădăcinile ei istorice, acțiunea revoluționară întreprinsă de proletariatul rus, sub conducerea lui Lenin și a bolșevicilor, în toamna lui 1917. Din păcate, Andrițoiu n-a știut însă valorifica această experiență, la niveluri estetice similare și atunci cînd încearcă să detaileze cu referiri la evenimente, procesul ce a dus, în cele din urmă, la revoluție. Există, în *Porțile de aur,* o sumă de scăpări care trădează insuficientul efort depus uneori de poet în cristalizarea inedită a ideilor vădind fie neglijența cu care sînt redactate o sumă de versuri, fie absența unei logici poetice suficient de supraveghiate, fie viziunea nu îndeajuns de clară. Așa se explică de ce o poemă ca *Mișcarea* unde se încearcă reconstituirea, la modul genezei, a atmosferei din care a irupt revoluția, în anume detalii ale ei, încețoșată. În ciuda prezenței unor noțiuni ca Partid, Rusia, mujici, albatrosul vestind furtuna etc., poezia rămîne, în ansamblul ei, confuză, iar în unele pasaje tributară *Scrisorii I* eminesciene. Elementul dominant relevat e, și aici, haosul. Poetul nu-i aduce însă luminările necesare, neefectuînd, cît trebuia, cuvenita desfacere a apelor de uscat. Așa se explică de ce, lui Andrițoiu, mișcarea imediat anterioară salvelor de pe „Aurora", i se pare că merge într-un sens unic, eludînd, la urma urmei, adevărul istoric că nu toți participanții la actele ce au premers capitala răsturnare de la 7 Noiembrie 1917, erau bolșevici și că, pentru a folosi de astă dată versuri din *A doua geneză,* abia „Geneza a doua (era) curată ca roua (fiind) născută în focul puternicii, marii revoluții".

Delimitările sociale, de clasă, ignorate, în parte, în stihurile oglindind procesul de naștere al revoluției socialiste, ajung însă pe primul plan în suitele închinate războiului civil, unde poetul izbutește să-și certifice, în forme memorabile, capacitatea de a comunica artistic emoții temeinice. Ar merita citată în întregime o poezie ca *Alegorie,* una dintre cele mai frumoase și mai simțite compuneri din cîte s-au consacrat vreodată, la noi, situației din Rusia anilor revoluționari. Ne mulțumim a reproduce doar cîteva versuri răzlețe:

S-au încăierat culori.

Roșul bate-n alb și bate,
din prejur ca în cetate,
îndesat, militărește.
Albul, alb cum e, pălește.

Au încrucișat bărboșii
săbii albe, săbii roșii
dar în lupta grea și trează
albul se însîngerează,
cade moale, prăbușit,
ca uscatul pom trăsnit.

Unitatea viziunii, claritatea ei, logica strînsă a imaginii, jocul simbolurilor, acurateța stilului sînt virtuți, pe care le putem deslușI, la altitudini asemănătoare și în *Cîntec* și în *Fugărul,* și în *Exodul umbrelor* sau în *Ciocnire.* Ele se conjugă fericit cu capacitatea de a integra actul revoluționar socialist în ordinea firească a desfășurării istoriei și cu strădania poetică, încununată cel mai adesea de succes, de a pune în lumină necesitatea implacabilă a răsturnării prin violență a vechii orînduiri. Sînt calități cu atît mai relevante cu cît aparțin unui artist care n-a fost martor nemijlocit al convulsiilor și genezei înfățișate. Ele probează, astfel, cu atît mai strălucit, talentul lui Andrițoiu și valoarea intrinsecă a gestului său politic, izvorît din dorința consecventă, sezisabilă în toată activitatea literară a lui Andrițoiu de a răspunde operativ la comanda socială a anilor noștri. Versurile sale reliefează cu precădere și aproape cu exclusivitate această nobilă și remarcabilă stăruință de a fi prezent activ în educarea, în spiritul patriotismului socialist, a maselor de cititori ce-i urmăresc și-i prețuiesc prodigioasa activitate beletristică. *Porțile de aur* se înscriu, în scară naturală, într-o asemenea preocupare estetică fundamentală, mărturisind încă o dată atașamentul structural al poetului pentru problematica vie, esențială a zilelor revoluționare cărora le sîntem fericiți contemporani și constructori. În privința aceasta, în ciuda neîmplinirilor estetice și a superficialității ce-l mai guvernează cîte o dată, Al. Andrițoiu merită a fi felicitat.

Caricaturi de SILVAN

ATLAS LIRIC
CEHOSLOVACIA

Jiri WOLKER

Balada ochilor unui fochist

Peste străzile-amorțite, peste case,
pilpiie, tăcute, stele somnoroase;
doar un glas prin liniștea tîrzie mai străbate:
glasul unor geamuri luminate.
Printre mașini și pîrghii și cuptoare,
zece oameni, într-o neasemuită-ncleștare:
mușchii și fierul se contopesc, se îmbină,
ochii și mîinile se prefac în lumină.

„Fochistule-Anton de la termocentrală,
azvîrle cărbuni în cuptor!"

Și iar, ca-n alte nopți, și de-astă dată,
Anton izbește-n ușa grea cu o lopată.
Și flăcările iadului țîșnesc,
șerpuitoare, cu un șuierat drăcesc.
Ca-n alte nopți, mîinile aspre și bune
aruncă-n cuptor bucăți de cărbune;
și mîna lui, a focului stăpînă,
aruncă mereu și din ochi o fărîmă.
Ochii lui limpezi și-albaștri ca florile verii
aleargă prin sîrme în ceasul tăcerii;
în cafenele, la teatru, în case tihnite,
luminile lor scînteiază-nmiite.

„Tovarăși, tovarăși de la termocentrală,
nevastă-mea-i o femeie atît de ciudată!
Dacă privirile mele, privirea i-o cată,
să se cufunde în ochii și-n inima ei,
ea plînge, cum poate nu plîng alte femei
și-mi spune că sînt blestemat,
că ochii mei nu mai sînt cei de-altădat'.
Și-mi spune: „Cînd ne-am luat, iubite,
erau rotunzi și frumoși ca două pîini rumenite.
Acum, iubite, pe chipul tău ochii sînt
ca două firimituri într-un blid. Cum aș putea
să-i descînt?"

Tovarășii rîd și rîde și-Anton.
Prin noapte, în gînd le răsare,
o clipă doar, chipul femeii iubite...
Bărbatului — crede femeia iubită —
doar ea și iubirea i-au fost hărăzite.

Anton ia lopata... Lopata e grea și mîinile-s grele.
și pleoapele-s parcă mai grele și ele.
Femeia nu-i lesne de fel s-o-nțelegi;
la ea adevărul e altfel și gîndul ei are altfel de legi.
Anton, tu sădești în cărbuni, poate fără să știi.
florile ochilor tăi, florile-albastre și vii.
Că omul dorește ca-n zbor, pămîntul în urmă să lase,
și ochii să-l soarbă; prin porțile lor luminoase,
pămîntul să intre — prin porțile largi ca un soare —
încărcat de recolta minunilor, a dragostei nepieritoare...
In clipa aceasta, Anton s-a oprit;
și anii de flăcări se deapănă-n minte...
și ochii îi sfîrtecă un fierbinte cuțit.
E vremea! Ajunge! Pășit-am în moarte!
Și strigătul noaptea în două o-mparte:

„Tovarăși, voi de la termocentrală!
Am orbit, nu mai văd!

Tovarășii sar, ar vrea să nu-l creadă,
fochistul cu ochii albaștri să vadă;
spre casă îl poartă încet, zăvorît,
în noaptea lui dublă. E noapte, și-atît.
In una din nopți, îl așteaptă în prag
femeia, copilul, copilul lui drag;
și-n noaptea cealaltă, în pragul cellalt,
prăpastia neagră a cerului nalt.

„Anton, dragul meu!
În prag de ce-mi vii
sub stele tîrzii?
Și ochii-ți se-ascund;
de ce nu-mi răspund?
De ce să-ndrăgești
ființe drăcești?
Fie blestemate
flăcările toate,
că le-ai îndrăgit
și mi te-au răpit,
și mi te-au orbit!"

Dar orbul nu aude — în umbră se-nfășoară
și umbra îl cuprinde acum, întîia oară.
Și inima rănită a tăcut;
ce beznă pe pămînt s-a așternut!
O lampă scînteiază, însă, deasupra beznei împietrite
nu, nu-i o lampă... „Sînt ochii tăi adînci, iubite!
I-ai jertfit ca oamenii mai limpede să vadă,
nicicînd înfrînți de bezne să nu cadă.
Ochii tăi stinși pe veci, trupul mort și-l privești;
ochii tăi n-au murit, peste moarte tu crești!"

Moartea-nfrînge omul,
munca nu-i înfrîntă;
a murit fochistul,
lampa însă cîntă:

„Nu plînge, nu plînge, nu plînge,
nevasta mea dragă, nu plînge..."

In romînește de
DAN GRIGORESCU

Simt că se surpă lumea...

Simt că se surpă lumea, cum zac cu fața suptă,
Cu trupul frînt, cu ochii de-ndurerare grei.
Se duc pentru dreptate tovarășii la luptă;
Nici unul nu lipsește dintre ei.

Pe patul suferinții lumina lin adie
Și moartea din unghere pîndește-adulmecînd.
De ce nu pot, tovarăși, să merg la bătălie?
De ce să mor nevolnic și să nu cad luptînd?

In romînește de
AL. PHILIPPIDE

Viteslav NEZVAL

9 Mai

Il văd în Praga mea cărunță, ca-n iureșul acelor zile,
Rămas prin zece ani de pace din greul luptelor canon.
Ca o coroană a izbînzii se-nalță tancul pe șenile,
Ca monumentul biruinței și-al vremii fără moarte tron.

A fost o zi de mai scăldată în foc și fulgerări de astre,
Cînd, huruind grozav, războiul trecu pe podurile noastre,
Cînd, vlăguită-n lupte, Praga trăia de patru zile-ntregi
Cu umbra morții spînzurată pe zidurile în ruină...
A fost o zi ce niciodată pe lume n-o să mai revină,
Dar arde-n inimile noastre și o vom ține minte-n veci!

Tu, tancule-ai venit ca vîntul în Praga și i-ai spus: „Trăiește!"
Cînd ea zăcea-n moloz și sînge și gîfîia ca strînsă-n clește.
O, toate-ar fi acuma altfel, ți-o jur, de nu veneai atunci, —
Am fi dormit de multă vreme zăcînd în umbra criptei, rece,
Și-ntunecați ar fi de jale și lacrimi anii-aceștia zece,
Ca zece sălcii plîngătoare bocind la margine de lunci.

Aci,-n cărunta mea cetate, ca-n iureșul acelor zile,
Stai, monument al biruinței, ne-nvins și mîndru pe șenile,
Tu, salvatorul meu și-al țării, a tot ce-am îndrăgit cîntînd.
Că dacă n-ai fi fost atuncea, să fi pierit era mai bine
Căci Praga ar fi fost o groapă pierdută-n ceață fără tine
Și fără steaua ta-n cinci colțuri ce-o porți în frunte luminînd.

Traducere de
IOANICHIE OLTEANU

S. K. NEUMANN

Predica lui Spartacus

Fiece stăpîn alungat de pe tron,
pe care-am uitat să-l împușcăm la vreme,
căruia neamul cu steme
nu i l-am stîrpit pîn' la nepoți,
fiece stăpîn ne tulbură ziua senină
și-n taină sau fățiș zvîrlind cu fiere,
e-o vină cumplită și-un chin, ca cel la galere.

Sîngele ieftin cruțîndu-i
și stearpa lui viață, cu fală
bicisnică și goală,
din nou
sînge scump va curge șuvoi,
sîngele celor ce gîndesc și muncesc cu noi,
sîngele celor storși de sudoare
ca să lucească tronurile-n soare.

Pe-o vargă de-aur
stăpînu-i doar o zdreanță stacojie,
luînd ochii văduvei care nu-l știe,
ochii schilozilor, ai cerșetorilor,
ai tuturor pruncilor mari;
cu toții din nou vor muri pentru zdreanța asta,
din nou va flămînzi copilul și nevasta
și lacrimi vor plînge din nou.

Atîta vreme cît tronurile-n vuiet răsturnate
nu vor îngropa pe veci
tigvele seci
ale celor din urmă vlăstare regești,
s-o vrea stăpînă omenească fiară,
pămîntul cu sînge-adăpa-se-va iară
și, peste cătușele vechi, ne-or pune cătușe.

Atîta vreme cît viața de huzur
a celui din urmă
stăpîn al lumii nu se curmă,
noi nu vom putea secera:
atîta vreme cît un singur om va putea stăpîni
mulțimi fără număr,
ele nu vor pricepe că au a rămîne,
oricînd și oriunde, stăpîne.

1923

In romînește de
VLADIMIR COLIN

Jan KOSTRA

Mulțumire partidului

Puternic e-al credinței tale soare,
Pămîntu-arzîndu-l pînă-n miezul lui.
Cine-ndrăznește să mai spună oare,
Că vom pieri ca fiii nimănui?
Știm: poate vreun năuc fără pereche,
Sorbindu-și țoiul de rachiu, beat-frînt,
Sau popa îngînînd cîntarea-i veche:
„Pămînt sîntem și iar ne-ntoarcem în pămînt".
Dar dăinui-va neamul omenesc
Sub razele ce mari nădejdi vestesc.
Că, plămădit în ani ca piatra seacă,
Un alt om azi a căpătat puteri.
Și doldora de roade creanga-și pleacă
Atîtea furtunoase primăveri.
O, ce vrăjmaș să mai cîrtească poate
Că nu-i chip să-l răpunem, nicidecum?
In calea soarelui de-o să se-arate,
Ca pe o scamă îl va face scrum!
In anii ce-au să vină — cărți deschise —
Privesc cu-al poeziei clar ochean.
Văd oamenii, frumoși ca niște vise,
Sălașele — palate de mărgean.
Și nimeni maică, patrie slovacă,
Cu biciul țăndări chipul n-o să-ți facă!
Și locul unde vechile castele
Cu dinți tociți parcă mușcau din zări,
Fărîmițat de apele rebele,
S-a risipit în valuri, către mări.
Cu dumnezeu, deci ducă-se la vale
Slovacia-nghețată parcă, sloi!
Din marile electrice centrale
I se deschid în calea-i vaduri noi.
. . . . . .

In romînește de
NICULAE STOIAN

Pavel HOROV

Panorama slovacă

Aceasta-i cunoscuta panoramă:
Trei stînci ca trei cocoașe de cămilă
Și crucea dublă-a sărăciei [1]). Dramă
Ce a cîntat-o ca pe o idilă

Bătrîn poet cu părul împletit
In coadele robiei ca un tort.
Dar cine-și cată versul potrivit
Ca să mai cînte astăzi veacul mort

Cînd veacul viu aleargă înspre noi
In ale lui cămașe azurii,
Cînd dintre ale iernii umbre moi
Se-nalță ca-n lumină de florii?

A noastră patrie azi preschimbată
In stup de mai cu-albină jucăușă,
Cînd aspre mîni muncitorești deodată
Și-au sfărîmat străvechea lor cătușă,

Cînd fumul fabricilor se destramă
Prin văi și pretutindeni în orașe,
Tu, clopot, sună că-i sfîrșită drama!
N-a mai rămas nimic din panorama
Cu crucea dublă și cu trei cocoașe.

In romînește de
DEMOSTENE BOTEZ

[1]) *Fosta stemă a Slovaciei reprezenta trei piscuri din munții Tatra și o cruce dublă pe unul din ele.*

Vilem ZAVADA

Fără nume

Pe nici o scenă nu rostesc tirade,
Nici un afiș n-anunță al meu nume,
Mă-mbrac în haine simple cum se cade,
Ca cei mai simpli oameni de pe lume,

Ce, netezindu-l, ne-nlesniră drumul,
Clădind prin ani creneluri și orașe,
Eroilor căzuți în lupte, tumuli,
Și bolți de catedrale uriașe.

Inalți și drepți în piatoșe și-armuri,
In luptă ca o stîncă în furtună,
Pămîntul zguduiau de lovituri,
Dușmanu-n încleștare să-l răpună.

Intorși, cu trupul plin de răni, la vatră
Cu mîini ce fremătau de forțe noi
Prindeau iar a ciopli-n albastră piatră
Orașele distruse de război.

N-avură-n vreme, stătul, ziditorii
Și nici amintitoare bronzuri, nu.
Ei n-au rîvnit răsunătoare glorii,
Un monument din mîna lor crescu:

Munți mari acoperiți de conifere
Și aschii sîngerînd, de baricadă,
Pe șesuri verzi gospodării prospere,
Pămîntul îngrijit ca o livadă.

Pe nici o scenă nu rostesc tirade,
Nici un afiș n-anunță al meu nume,
Mă-mbrac în haine simple cum se cade,
Ca cei mai simpli oameni de pe lume.

Dar ochii mei răsfrîng în adîncime
O sinceră mîndrie și anume
Tăria omenirii anonime
Și gloria mulțimii fără nume.

In romînește de
ROMULUS VULPESCU

Jaroslav SEIFERT

Salut celor ce vor veni

Neîmpodobită cu trandafiri,
această zi
e ca aroma amară a frunzelor
ce cad rumenite în toamnă.

Prin ștafeta timpului le trimitem salut
acelor ce vin după noi
din zilele noastre furtunoase,
în care zăngăniră armele-a război.

Nu ne-am născut
nicidecum pentru idilă,
nicidecum pentru pastorală,
și dacă nu ne vom întîlni cu voi,
să știți, voi, cei mai tineri,
fie-vă școală:

nu împodobită cu trandafiri
ci cu sînge
a fost de-apururea această țară.
Și la răspîntiile ei
noi stăm și azi,
așa cum stătură părinții
acum șaptesprezece ani,
noi stăm și azi
de șaptesprezece ani încoace
la umbra armelor
doritoare de pace.

In romînește de
GEO DUMITRESCU

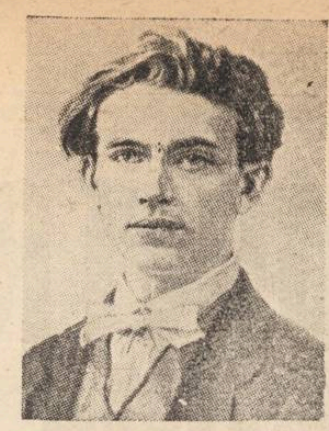

JIRI WOLKER

VITESLAV NEZVAL

PAVEL HOROV

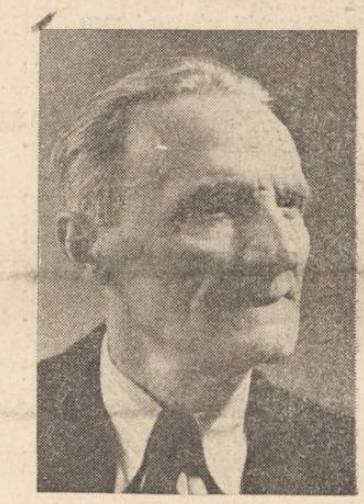

S. K. NEUMANN

JAN KOSTRA

VILEM ZAVADA

Întîlnire cu MOARTEA

de Al. I. ȘTEFĂNESCU

În primăvara anului 1945, Bucureștii prezentau încă aspecte foarte contradictorii. Pe de o parte partidul organiza masele populare și lua conducerea trebilor statului în guvernul Petru Groza, pe de altă parte exploatarea capitalistă continua, stînjenită, dar poate tocmai de aceea mai viruletă.

Romanul „Să nu fugi singur prin ploaie"[1]) zugrăvește viața grea a vînzătorilor ambulanți de covrigi, în anii 1944—45 și dezvăluie unul din aspectele cele mai hidoase ale trecutului: exploatarea copiilor. Fragmentul pe care-l publicăm, înfățișează cu prilejul morții unuia dintre covrigari, revolta acestor adolescenți, revoltă care-i va conduce spre eliberare și spre o condiție umană superioară.

In „podul" negustorului Postolache, dormitorul covrigarilor, zorile pătrund cu greu. Incadrate în cele două luminătoare, stelele se mișcă încet. Apoi, unele pălesc treptat, și întunericul începe să curgă înăuntru subțiat: o apă neagră, tulbure, care se prelinge pe grinzi, pe fețele celor adormiți. Apa devine vînată, fumurie, se limpezește treptat și spală umbrele care se retrag în colțuri tot mai ferite.

Covrigarii dorm cu sete, unii chirciți, alții desfăcuți cruce. Polelala pe care le-o lipește lumina pe fețe nu-i trezește.

Dorm adînc, străin.

Dorm tun.

Doar într-un colț, lîngă ușă, printr-ale cărei crăpături irup înăuntru mici pîraie de lumină sfioasă, cineva se mișcă, se sucește, încearcă să adoarmă din nou, apoi se trezește de-a binelea și deschide ochii.

Marin privește întîi profilul lui Fane care încă doarme. E sluțit nu numai de umbrele care cad piezîș dar și de tumefierile luptei din ajun. Il contemplă cu intensitate și nu înțelege ce se-ntîmplă cu sine. Niciodată nu s-a uitat așa la altcineva: cu putere și cu blîndețe. Poate chipul Margaretei Cherchez să-l mai fi atras, pe vremuri, adică acum cîteva luni, la fel de mult, dar luminile albastre ale ochilor ei au pierit, s-au topit odată cu zăpada. Cu Fane e altceva. El e aproape. Răsuflă alături. Cu el ai mereu ce vorbi. El este un adevărat prieten, constată în sfîrșit Marin. Da, un prieten așa cum de fapt el nu a avut niciodată pînă acum. N-a avut prieteni și acum are.

Mulțumit de această descoperire, Marin se ridică într-un cot ca să se uite mai bine la Fane. Chiar! Parc-ar fi frați. Amîndoi sînt umflați la ochiul stîng după bătălia din ajun. Al lui Marin s-a „tras" deja și devine negru, dar al lui Fane e boboșat nu glumă.

De la Fane, privirea-i trece mai departe spre Spiru, spre ceilalți, pînă ajunge la Enache. Marin își amintește că el l-a instalat în patul lui Sile și e mîndru de asta.

Enache e cu fața în sus, cu ochii deschiși.

— Enache, șoptește Marin ca să nu-i trezească pe ceilalți.

Enache nu răspunde.

— Enachee! N-auzi, mă? Ce faci?

Enache continuă să tacă.

Prin inima lui Marin trece așa ca un gol.

Profilul lui Enache se detașează tot mai lămurit și mai ascuțit. Sînt liniile pure, așa cum n-a avut el decît poate cînd era acasă, la el în sat.

Marin face un gest. Se ridică. Fața lui Enache e de o nemișcare apăsătoare.

— Enache, n-auzi? murmură Marin, din ce în ce mai speriat.

Pășește încet, cam cocoșat, ferindu-se să nu-i calce pe ceilalți, spre patul din fund.

La jumătatea drumului se oprește și se-ndreaptă de spinare. E izbit de fixitatea trăsăturilor, de indiferența glacială a ochilor lui Enache, larg deschiși spre luminator, ca și cum ar fi atrași de lumina care curge de-acolo albă și castă. Nu numai ochii dar și gura lui Enache este deschisă.

Marin mai face un pas. Iar se uită la Enache. Sîngele i-a pierit cu totul din obraji. Pășește ca pe ouă. Acum a ajuns aproape, la un metru. Privește. Enache zace împăcat cu sine însuși, cu privirea oarbă spre tavan, cu o mînă puțin zgîrcită pe marginea patului. Piciorul închircit s-a destins parcă și el. Opinca e desfăcută. Privește și ea spre tavan, cu vîrful strîmb și creț.

Marin mai șovăie încă. Il tremură buzele.

Aude-un zgomot în spate. Se-ntoarce repede, speriat, trăgînd totuși cu ochiul spre Enache, ca și cum acesta ar putea să-l înhațe.

Este Fane, care s-a trezit și el, și nevăzîndu-l pe Marin alături, s-a ridicat în capul oaselor. S-a frecat la ochi, cu grijă peste cel umflat. Il vede în sfîrșit pe Marin.

— Ce-i Marine? șoptește el.

Acesta mut, face un semn în direcția lui Enache. Fane-i urmărește gestul. Sare fără veste-n picioare și vine lîngă Marin.

Acum îl privesc amîndoi pe Enache, cuprinși de spaimă.

— Dacă-i... mort? abia șoptește Marin.

— Nu se poate. Nu vezi c-are ochii deschiși? îl încurajează Fane.

Se-apropie de patul lui Enache, se lasă pe vine și-l privește mai de aproape. Nu-ndrăznește să-l atingă. Apoi, totuși, cu fereală și cu-ncetineală, i-apucă mîna care spînzură. Și-o retrage pe a lui, ca ars.

— E rece!

Se uită fix la Marin.

— Să știi c-a... murit.

Rămîn așa amîndoi înmărmuriți, tăcuți, cuprinși de adierea rece a morții.

Dar iată că s-au trezit și alții.

Unul cîte unul se ridică, se-adună-n jurul celor doi băieți, lîngă patul lui Enache. Intrebările, la-nceput puse-n șoaptă, prind tot mai mult carnea sunetului.

Se naște panica.

— E mort?

— A murit?

— Nu cred.

— Ce s-a-ntîmplat?

— Aiurea.

— Ba da. A zis Fane.

Unii, cei mai mici, nici nu-ndrăznesc să se apropie. Trag doar înfiorați cu coada ochiului. Jaravete plînge... De frică! Marin îi dă deodată la o parte și se duce la ușa podului. Dar e-ncuiată pe dinafară, de cu seară.

— Silee! Silee! strigă Marin cît poate de tare, numele vătafului. A spart atmosfera de spaimă șoptită de pînă atunci. Dar strigătul lui nu-i atît de puternic cum crede el. E mai degrabă un urlet, pe care — spaima-l moaie, îl face tremurat și slab.

Sile doarme învelit cu șapte pături.

Noroc cu Fane, care-a venit și el la ușă. Meșterește ceva la zăvor și ușa se deschide larg. Un șuvoi gros de lumină a pătruns în pod.

Fane și Marin au coborît scara în goană. Marin bate-n geam la odaia „madamei". Madam Ana e servitoare la Postolache.

— Madamana! Madamana! A murit Enache.

In crăpătura ușii se ivește chipul gras și vestea al bătrînei. E cam ciufulită, n-are basma, și pentru prima dată copiii văd că madamana are păr mult și alb, aproape galben.

Se deschide și ușa dormitorului „de paradă", încăperea pe care Postolache a amenajat-o numai de ochii doctorului de „circă".

— Ce-i bă? strigă Sile cu ochii peticiți.

— Ce s-a-ntîmplat? bîiguie madamana.

— Enache! glăsuiește Marin sugrumat. Enache!

— A murit Enache, spune mai calm, Fane.

Toți patru se-ndreaptă spre scara podului. Primul se cațără Sile. Marin și Fane o lasă pe madamana înainte. Treptele scîrțîie sub greutatea ei. Gîțîie cînd ajunge sus.

Inăuntru, copiii se dau la o parte la sosirea lui Sile. Acesta privește mortul cu teamă.

Se-apropie madamana. Pe fața ei bătrînă și nesimțitoare, cu basmaua pusă-n grabă, își face loc o lumină ciudată. O lacrimă se rostogolește pe obrazul roșu și-ncrețit. Își face o cruce largă.

— Dumnezeu să-l ierte!

Băieții o imită îndată: își fac cruci multe, murmură: „dumnezeu să-l ierte" și se privesc între ei cu seriozitate neobișnuită.

Madamana se chincește-n fața patului și, cu degetele ei groase, muncite, roase de sodă, închide cu neașteptată delicatețe, pleoapele mortului. Ochii rămîn totuși puțini întredeschiși, acum parcă mai vii ca înainte, sclipind ciudat. Madamana apucă cu aceeași blîndețe mîinile cam țepene ale mortului și i le încrucișează pe piept.

Aerul din pod e încărcat de teamă, reculegere, tăcere înghețată. Madamana murmură ostenită, cu voce egală:

— Sile! Du-te-n bucătărie și vezi că pe dulap i-un cap de lumînare. Ad-o-ncoa. Și chibrituri, adăugă.

Sile transmite ordinul lui Jaravete și rămîne locului, nemișcat.

— De ce-a murit, madamana? riscă Spiru o întrebare.

— De piept, maică. Am zis eu că nu trebuia să-l trimită-n ploaie, spune madamana ca pentru sine.

Băieții-i duc vorbele mai departe, adăugînd și altele, ale lor.

— Vezi bă? De piept!

— Dacă-l trimite-n ploaie!

— Trebuia să vie doctorul aseară, spune Marin cu mînie. Atunci nu murea.

— Nu murea, repetă cineva.

— Așa e, întărește Fane.

— N-a avut zile maică, esta e, încearcă madamana să lămurească și să oprească valul presupunerilor.

Intră Jaravete cu lumînarea. O-ntinde fricos lui Sile. Acesta scoate un chibrit din buzunar. Le-ntinde la rîndu-i pe-amîndouă madamanei: parcă nu-i vine s-aprindă. Madamana înfinge lumînarea între mîinile mortului, face moț fitilului și scapără chibritul. Flacăra, întîi sfioasă, se lungește deodată. Umbre nasc pe chipul mortului și joacă pe fețele celor din jur. Madamana se-ndreaptă greu de șale.

— Hai! Plecați d-aici. Dați-vă jos.

Băieții ies pe rînd, triști, tăcuți, privind înapoi peste umăr, cu frică și cu părere de rău.

La urmă, madamana care-a rămas singură cu Sile, suflă totuși în lumînare.

— Să nu ia foc, doamne ferește, z'ce ca pentru-a se scuza.

Coboară greoaie pe scară.

In curte, copiii stau adunați în grupuri și comentează.

Peste-un timp apare Lică Postolache-n pragul bucătăriei. E cu halatul peste pijama. L-a alarmat madamana. Privește ciufulit, mînios, la grupurile din curte.

— Ce stați, bă! strigă poruncitor. Spălați-vă și vedeți-vă de treabă. Putorile dracului.

Băieții se risipesc. Greu însă. Unii se uită la Postolache cu teamă, alții cu nedumerire. Sînt și priviri în care plutește bobul negru al urii.

Dar Lică nu-i bagă-n seamă. Se urcă pe scară, ținînd cu mîna poalele halatului. Inăuntru, se pleacă instinctiv, fără să fie nevoie. Se uită la Enache de departe. Copilul e drept, tăios. Lumînarea albă stă ca o floare între mîinile încrucișate pe piept. Chipul lui Lică s-a boțit. Trăsăturile i se strîng pungă. Ceva nesigur îl învăluie și-i tulbură privirea.

— Mare belea! spune exagerat de tare, ca să-și revină și să se poată supăra.

In casă, Lică se consultă cu nevastă-sa, Coana Mimi care s-a sculat și dumneae' și-i bosumflată că nu și-a făcut somnul. Moațele-i ies prin fileu, capotul cel prost, de dimineață, i se-ncurcă-ntre picioare.

— Acu, cum dracu-l îngropăm? se necăjește Lică.

— Cu dricul primăriei, că doar n-o să-i iau clasa-ntîia cu cai albi, se rățoiește, nervoasă dar socotită, coana Mimi.

— Da. Dar trebuie act de deces, o lămurește Lică.

— Du-te la doctorul Fințescu. Îți face el, sugerează coana Mimi, mereu practică și mereu bosumflată.

— Ce dracu-o să-i spun lui tat-su? se frămîntă-n continuare Postolache.

— Ei! Ducă-se dracului, se supără de-a binelea coana Mimi. A murit, a murit! Ce-o să-l înviem acuma? Parcă la ei nu murea, națională la rece și lapidar.

Nici după-mpărțirea covrigilor, agitația băieților nu se potolește.

— Trebu'a s-aducă doctoru-aseară, v-am spus eu, se-nfierbîntă Marin, în mijlocul unui grup. Strigă înadins, ca să poată fi auzit de cine știe el. Ceilalți îl privesc cu uimire: al dracului s-a mai făcut Sarsailă ăsta!

— Are dreptate Marin, îi ține isonul Fane. Din cauza lui a murit. El e de vină, sfîrșește acuzator.

El este „nașul" Postolache, se gîndesc băieții. Să știi că iese vreo dandana d-aici!

— Cine? se nedumerește Jaravete.

— Nașul, n-auzi? îl lămurește Niță.

— Eu nici nu mai dorm în pod, lansează Iordache alt steag de revoltă.

— De ce?

— Asta-i boală care se ia, mă. Nu vreau să-mi putrezească oasele p-aici.

— Da, da. Să ne mute în dormitorul cel nou, care stă gol! strigă Fane.

Toți strigă unii la alții, fac propuneri, se miră.

— Nu mai stăm în pod.

— Nașu-i de vină.

— Cum nașul?

— De ce l-a trimis la vînzare dacă era bolnav?

Sile-l cheamă pe Lică. Acesta apare-n curte, cu un baston în mînă.

— Ce-i mă? zbiară el ascuțit. Vi s-a făcut de cucui?

Îi împroașcă cu o serie de înjurături nemaipomenite. Și-a ieșit din fire. E roșu, tușește și se bîlbîie. Băieții au amuțit înfricoșați.

— Toată lumea la coșuri! Asta nu-i treaba voastră. Hait. Hait. Îi pocnește cu bastonul pe spinare. Pe care-i prinde. Nu dă totuși tare. Nu vrea decît să-i sperie.

Și băieții se sperie, își iau coșurile în goană și-o zbughesc pe poartă.

2.

A doua zi seara, în curte, pîlcul covrigarilor dezbate mersul și rezultatele anchetei pe care o duce subcomisarul Fănică din sufrageria lui Postolache. Marin sosește din curtea din față. Se duce drept la Fane.

— I-am spus tot. Tot am spus! proclamă el satisfăcut.

— Da?

— Al dracului Sarsailă!

— Ce-ai spus mă?

— I-am spus că nașu-i de vină.

— Foarte bine. Așa și este, aprobă Fane către ceilalți.

— Apoi îi vine o idee.

— De ce-i ziceți voi „nașu" bă? E nașul vostru? V-a născut el?

— Dar de unde.

— Așa vrea el să-i zicem.

— Bă, ăsta-nu-i naș. Ăsta-i un pungaș, mă. Un speculant și-un... un exploatator...

Cîțiva se dau înapoi. Sînt speriați de cuvintele lui Fane. De fapt și el e cam speriat de ce i-a ieșit din gură.

— Ce-i aia exploatator? se interesează de departe Niță.

Fane își dă un scurt răgaz de gîndire. Foarte scurt însă.

— Care trăiește pe spinarea altuia. Nu vezi? Noi muncim toată ziua și banii cine-i ia? El!

— Da, dar covrigii cine-i plătește, nu el? se nedumerește Iordache.

— Și pe mine m-a făcut unul speculant, gîndește Marin cu glas tare.

— Nu fi prost, îl repede Fane. Lică e speculant, nu noi.

Iordache revine la ideea lui fixă, încurajat de această discuție fățișă.

— Bă eu în pod nu mai dorm, aia e!

— Și mie mi-e frică, se-amestecă și Jaravete.

— Să ne dea dormitorul. Să nu doarmă-n el numai Sile, propune Fane dornic să ceară ceva.

— Da, da.

— Vrem în dormitor.

Toți s-au năpustit asupra ideii cu dormitorul.

A apărut și Sile.

Strigă:

— Ce rahat mîncați voi acolo, mă!

— Ne privește! răspunse Fane scurt, ca pentru a pune o barieră între Sile și ei.

— Te privește? Bă, manglitorule, bă. Las-că te aranjez eu la nașul. Dacă n-ai să mușți tu pămîntul și n-ai să-mi pupi picioarele, să-mi zici mie cuțu.

Sile se grozăvește, dar lucru ciudat, mai mult în vorbe.

Marin stă dîrz și încruntat lîngă Fane. Acesta se simte-ncurajat.

— Ce să văd, bă, ce să văd? Codoșule!

Sile se stăpînește cu greu, să nu sară la bătaie.

— Bine, bine. Vezi tu pe dracu. Las c-am auzit eu ce spui de nașul.

— Naș-tu precizează Fane, o să-l bage la-nchisoare comuniștii. Aia o să fie. Din cauza lui a murit Enache.

Iar vorbește către toți. E ascultat cu gurile căscate: atîta îndrăzneală n-au mai pomenit vreodată la un covrigar.

Sînt fascinați.

— Da, da! urmează Fane inspirat. Așa o să crăpăm cu toții, îi dojenește, dac-o să mai înghițim mult timp mizeria d-aici... Și porcăriile lui Sile, adaugă el, arătîndu-l pe acesta din urmă cu degetul...

Toți se uită spre Sile cu sentimente felurite: teamă, ură, răceală, curiozitate.

Acesta a rămas tablou. Nu poate concepe că despre el e vorba.

— Nu v-a luat el banii la toți? urmează Fane, care simte că nu mai poate da înapoi.

— Ba da.

— Ne-a luat.

— Să nu ne mai ia.

Fane întoarce însă foaia. Își dă seama că nu Sile-i principalul adversar și nici n-are rost să se ia acum iar în bătaie cu toții. Cel mult o să vină Mielu, — sau nu, nu Mielu că-i plecat cu camionul — cineva, chiar Postolache, sau altcineva să-i despartă.

— Și nașul, de ce nu ne dă bocanci?

Îi soapără ochii de-ncîntare, pentru ideea care i-a venit. A simțit că băieții trebuie interesați cu ceva, altfel or s-o lase moale.

Toate privirile l-au părăsit pe Sile și se-ndreaptă curioase spre Fane. Adevărat! Cum de nu s-au gîndit, c-ar putea să le dea bocanci?

Mulți se uită la picioarele lor goale, negre, crăpate și buboase.

— Să dea bocanci, așa cum se dă-n alte părți la toți muncitorii. Să ne dea bocanci și haine, cere mereu altceva Fane. Noi murim, cum a murit Enache și nașul ce face? Își face casă și nevastă-sa se-ngnașă ca o batoză, termină el discursul. E roșu tot și tremură din toate mădularele.

In jur e mare fierbere. Se murmură, cu glasuri fricoase, dar din ce în ce mai des:

— Da. Să ne dea bocanci.

— Să dea haine.

— Și noi sîntem muncitori.

Sile care-a așteptat să vadă unde-ajunge Fane, s-a decis să intervie. Deoarece nu mai e vorba de el, nu-i atît de vehement. Chiar și lui i-ar prinde bine bocanci și haine. De ce nu? Dar nu poate lăsa gloria asta lui Fane.

— Ce tot cînți tu bă aicea? Ești prost!

S-apropie amenințător. Fane ia poziție de apărare. Marin e înarmat cu ciomagul lui Enache, pe care-a hotărît să și-l însușească. In spatele lui Sile continuă murmurele.

— Să ne dea.

— Să dea bocanci.

— Să ne dea leafă.

— N-avem haine.

— Leafă!

— Să ne dea leafă.

Nu se știe cine a lansat ideea cu leafa, de acum toți strigă:

— Vrem leafă.

— Leafă la lună.

— Ba la săptămînă.

— Să dea leafă.

Sile se-adresează tuturor cu voce puternică.

— O să vă dea pe dracu. O să vă dea afară bă, asta o să vă dea!

Se face tăcere o clipă. Ideea de-a fi dați afară, e foarte nouă. De obicei, Lică nu-i lasă să plece! Cum să-i dea afară?

— Nu-i convine să ne dea afară, sare Fane, luînd din nou conducerea, dar fără prea mare succes.

— Tie ce-ți pasă! Ești din București. Dar mie cine-mi dă de mîncare? protestează cineva.

— Dacă ne dă afară?

— Nu ne dă. Nu-i convine.

— Aiurea. Nu mai poate el de noi.

Jaravete, se-ntoarce-ntr-un suflet de la gard, unde, printr-o crăpătură a spionat ce se petrece-n curtea din față. Anunță cu o voce ascuțită.

— A plecat comisarul cu nașul, băă!

— Il duce la-nchisoare, că l-a omorît pe Enache! proclamă grav Marin.

— L-a luat, bă, auzi!

— Bine-i face.

— Il duce.

Se risipesc în grupuri mici, care discută cu-nfocare. Sile a dispărut în curtea cealaltă. Se duce să controleze ce-a spus Jaravete: Nu-i vine să creadă!

— Madamana, l-a luat pe nașul?

— Cine să-l ia?

Bătrîna îi răspunde ca de obicei cu spatele. „Asta-i proastă", cugetă Sile.

— Unde-i coana Mimi?

— In casă, unde să fie?

Sile se strecoară pe coridor și ciocănește discret la ușa sufrageriei.

— Cine-i?

— Eu, Sile.

— Ce vrei? aude el dinăuntru.

— A plecat nașul? întrebă Sile. Nu-ndrăznește să intre.

— Ce-ți pasă ție?

— Zice ăia că l-a luat la poliție.

Ușa se deschide cu violență. Coana Mimi-i legată la cap de supărare.

— Idiotule! Cum să-l ia. S-a dus în oraș, minte ea.

De fapt, nașul a fost „luat". Don Fănică i-a explicat.

— „Avem un șef nou, bolșevic d-ăla, coane Lică. Am ordin precis de la el să te iau. N-am ce să fac. „Adu-l" zice să mai băgăm frica-n speculanții ăștia". Dar nu te las eu. Ai să stai o noapte, două și gata. Pe onoarea mea. Vino cu mine. Ce? Vrei să te ducă agenții?

Și-așa au plecat amîndoi.

Numai gîndindu-se la asta, pe coana Mimi o apucă pandaliile:

— Și voi? strigă ea isteric. De ce nu vă culcați? Bandiților. Las-că vine el mîine, Mielu. Pune el bățul pe voi.

Îi trîntește ușa-n nas.

Sile se-ntoarce încet în bucătărie. Ceva nu-i clar, dar nu-și dă seama. Își amintește de „nebunii" de-afară. Se gîndește cum să-i potolească și să-i atragă din nou de partea lui.

— Madamana, spune el, subit. Spune-i lui coana Mimi că ăștia nu mai **vrea** să doarmă-n pod.

— Dar unde? se scandalizează bătrîna mecanic.

Apoi se uită-n tavan. Înțelege.

— De ce nu-i spui singur? face ea, supărată.

— S-a culcat, minte Sile.

Madamana bolborosește ceva și iese pe coridor.

— Li-e frică să mai doarmă-n pod. Ci-că să-i las dincolo.

— N-au decît. Din partea mea poate să se ducă dracului cu toții, țipă coana Mimi și se ține cu mîna de cap.

Apoi oftează de una singură:

— Ce seară, doamne! Ce seară oribilă!

---

[1]) *Sub tipar la Editura Tineretului.*

Nici laurul n-are miros?

de Mihu DRAGOMIR

Laurul, numit și dafin, este simbolul gloriei de atît noian de vreme, încît parcă a apărut în lume tocmai în acest scop. Numele științific, laurus nobilis, îi subliniază rangul. Cununa de laur a prețuirii s-a păstrat pînă în zilele noastre, deși fruntea celor distinși nu mai este încununată, la propriu, cu frunzele negricioase și aromate și nici cu imaginea lor aurită, ca pe timpul Renașterii.

Greu se poate confunda aroma frunzelor de laur cu a altor plante. Și mai greu se poate imagina frunza de laur fără miros. Cînd Eminescu scrie despre „dumbrăvile de dafin cu întunecoase cărări", pagina cărții e grea de parfum. Aroma dafinului a devenit, de multă vreme, aroma gloriei nealterate.

Premii literare sînt multe. Toate tind să împletească o cunună de laur pentru cei aleși. Puține reușesc să se impună conștiinței publice, ca fiind adevărate consacrări. Laurul fals se ofilește înainte de a fi decernat, cel adevărat nu-și pierde niciodată strălucirea. Printre premiile literare care au reușit să se impună conștiinței publice este, incontestabil, și premiul Nobel. Intențiile fondatorului sînt prea cunoscute pentru a le mai discuta, ele au fost acceptate de istoria ultimelor decenii. Cu atît mai mult cu cît, pe lîngă premiile literare, premiul Nobel acordat lucrărilor științifice a încununat fruntea unor mari savanți, mondial recunoscuți. Dar să admitem că în literatură arbitrariul este mai greu de înlăturat... Laureații premiului Nobel pentru literatură erau, pînă nu de mult, scriitori cu merite incontestabile, deși poate nu erau întotdeauna cei mai mari scriitori ai vremii. Cînd s-a acordat pentru prima oară premiul Nobel pentru literatură, alesul a fost Sully Prudhomme și bănuim că nu s-a mirat nimeni, deși premiul putea fi acordat tot atît de bine unor poeți din aceeași familie literară, ca José Maria de Hérédia, Stéphane, Mallarmé sau H. de Régnier, pentru a nu cita decît poeți francezi. Putea fi preferat și un altul, dar laureatul era totuși un poet de prima mărime. În decursul vieții acestui premiu, și ne referim numai la premiile literare, calitatea subliniată mai sus s-a menținut, în cea mai mare parte. Lista laureaților premiului Nobel pentru literatură cuprinde prea puține nume discutabile, deși nu cuprinde numele unor titani ai literelor. Poți fi mîhnit că nu i s-a acordat lui Tolstoi sau Cehov, de pildă, dar nu poți contesta valoarea celor mai mulți dintre cei premiați. Cununa de laur își păstra aroma antică.

Este drept, că între timp, a apărut pe arena literaturii mondiale o literatură nouă, literatura sovietică. Și iarăși este drept că, așa cum unii politicieni se încăpățînează să nu necunoască realitățile sovietice, transformînd printr-un banal transfer psihologic dorințele lor absurde în adevăruri tot atît de absurde, — tot așa unii oameni de litere din occident refuză să recunoască realitățile literaturii sovietice, în ciuda zecilor de milioane de cititori pe care această literatură i-a cîștigat chiar în occident. Nu este de mirare, deci, că premiul Nobel, supus oscilațiilor micimii sufletești, a închis și el ochii asupra realității literaturii sovietice. Aceasta, deși alături, la decernarea premiilor pentru știință, savanții sovietici erau cunoscuți și chiar premiați. Dar să admitem, încă o dată, că în domeniul literaturii arbitrariul este mai greu de înlăturat...

În general, în literatură nu se lucrează pentru premii. Maiakovski propunea în Mesaj poeților proletari ca toate „cununile de laur" să se amestece „într-o supă tovărășească". Dar el era Maiakovski, același care proclama:

Tovarăși!
eu scuip
pe bani,
pe glorie,
și pe orice nimicuri!
Să lăsăm
supremația poetică
baltă,
și s-adunăm,
mai bine,
cuvinte gingașe
și cuvinte de bici,
hai
să punem,
fără invidii,
cu toții laolaltă,
cărămizi de cuvinte
la construcția comunismului,
aici!

El înlocuia lupta pentru premii cu lupta pentru literatura strîns legată de cauza cea mai nobilă a poporului. Acesta era laurul cel mai de preț și istoria i l-a decernat cu prisosință.

Se pare însă că acest mesaj adresat poeților proletari are un tîlc mai adînc decît ni se părea nouă pînă acum. Nu era vorba despre o chemare adresată, în general. Poetul sezisase, probabil, anumite tendințe bolnăvicioase către o „supremație poetică", bani și „glorie". Unele dintre aceste tendințe au așteptat ani de zile pînă cînd au răbufnit.

Și astfel, printr-o coincidență (în care de fapt nu prea credem), cel care va încerca să scuipe pe memoria lui Maiakovski nu va fi altul decît cel care se va da în vînt după „glorie" și „supremație poetică", B. Pasternak. Cînd autorul nemuritorului poem E bine! este cunoscut pe întreg globul, Pasternak nu găsește altceva de spus decît că „Maiakovski a început să fie plantat cu forța, ca și cartofii în timpul Ecaterinei". „Supremația poetică" a lui Maiakovski nu-l lăsa să doarmă în tihnă. Îl măcina. Și-o dorea lui. Dar cum să obții „gloria" cînd nu scrii decît din an în paște, în turnul tău de fildeș construit din traduceri? Afirmația despre Maiakovski era de ajuns pentru a-l face vedetă de o zi în cercurile antisovietice din occident. Dar el voia mai mult. Voia cununa de laur, consacrarea care, traduse în limbajul bursei, înseamnă provocarea unui scandal literar. Și a apărut Doctorul Jivago. Și au apărut admiratorii. Și a apărut premiul Nobel.

Pentru ce s-a acordat acest premiu? „Pentru contribuția lui însemnată atît în linia contemporană, cît și în domeniul marilor tradiții ale prozatorilor ruși", spune motivarea respectivă. Indirect, decernatorii au fost siliți să recunoască existența literaturii sovietice. Dar le trebuia o operă sui-generis, a literaturii sovietice antisovietică. Cum așa ceva nu poate exista, după cum nu există cercul pătrat, și-au imaginat că simpla cetățenie a unui scriitor poate da conținutul cărții sale. Și, trecînd cu buretele peste nume glorioase, ca ale lui Șolohov, Fedin sau Leonov, au împletit cununa de laur pentru Pasternak.

Numai că, de de data aceasta, arbitrariul a devenit fățișă atitudine anticomunistă. Deja Camus, anul trecut, nu se integra în lista celor premiați de-a lungul vremii. Pasternak, anul acesta este însăși evidența. Premiul Nobel pentru literatură a uitat intențiile fondatorului său, lăsîndu-se manevrat de oarbele interese politice ale cercurilor reacționare. Cine poate considera ca reală „gloria" lui Pasternak? Apărătorii lui de azi nici n-auziseră de el ieri, și bineînțeles că-l vor uita mîine. Este legea oricărui scandal literar, chiar dacă s-a adăpostit sub cununa de laur.

Proverbul nostru spune că banii n-au miros. O știe bine burghezia. Dacă n-ar fi așa, mirosul de sînge, lacrimi și sudoare ar fi înecat de mult capitalismul. Acum, se pare că și laurii intră în această categorie pentru unii. Laurii decernați lui Pasternak ar fi, după dorința reacțiunii internaționale, „obiectivi", „imparțiali" etc. Zadarnic. Anul acesta, premiul Nobel pentru literatură a trădat denumirea științifică de laurus nobilis. Laurii oferiți lui Pasternak au un miros puternic de ură neputincioasă, sete nebunească de dominație, mirosul respingător al propagandei imperialiste. S-au și ofilit. Și adevărații mari scriitori, chiar nelaureați, nu pot decît să zîmbească. Gloria înseamnă altceva.

S-a întunecat de două ceasuri, Mariana încă nu s-a întors. E adevărat că iarna zilele sînt foarte scurte și acum nu e nici șapte dar ei o așteptau pentru prînz. S-o fi întîmplat ceva cu mașina? O fi avut treabă mai multă la București? În fine, deocamdată nu e tîrziu, poate să apară dintr-un moment în altul. Așa e cînd pleci cu camionul, nu știi niciodată cînd soseștI: parcă în primăvară n-a mai întîrziat odată cu o zi? Noroc că Victor Gîrbea e un băiat destoinic, bun șofer și mai ales foarte bun mecanic, din punctul ăsta de vedere nu e nici un motiv de îngrijorare. Cine știe? Poate n-au avut timp să încarce materialele pentru întreprindere, că deobicei planificarea nu prea e strălucită la depozit. Nu-i mai puțin adevărat că s-au dus și cu o zi înainte — asta la insistența Marianei — dar ce are face, depozitul e același, practic — materialele se pot încărca oricînd.

Trebuie preparată cina și pusă masa, Clement pleacă în tură cum sună prima sirenă. Clement mănîncă de obicei cu Estrella, fiica lor cea mai mică și bineînțeles cu Mariana, cînd e aici. După asta Clement se duce la fabrică, iar Estrella își termină lecțiile pentru a doua zi. Ea, mama rămîne să-l aștepte pe Cornel care e în schimbul de după amiază și care vine obosit, hăpăie pe fugă și pleacă iar să se întîlnească cu prietenii în centru sau la cămin. Uneori o mai ia și pe Mariana cu el și o duce la cinematograf. De cele mai multe ori însă Mariana rămîne acasă, ajută la gospodărie, citește sau desenează la lampa din dormitor.

Așa e rostuită viața lor de doi ani de cînd a intrat și Cornel în fabrică, deși ea ar fi dorit să-l mai lase puțin să se sbenguie cu băieții. El e destul de mîndru, vrea să-și cîștige singur, mai dă și în casă cîte ceva, iar pe furiș îi cumpără Estrellei mărunțișuri. Ține grozav la soră-sa cea mică, o apără față de toți din familie, chiar față de Clement care e foarte sever. Nimic de zis, Estrella învață bine, dar și mamă-sa o ține de scurt, dorește foarte mult s-o vadă la facultate și apoi medic. E o ambiție a ei: Estrella trebuie să facă facultatea! Destul că Mariana a întrerupt școala medie în ultimul an, fiindcă tocmai Clement se îmbolnăvise și aveau nevoie de bani mulți.

Păcat de Mariana! gîndește mama. Își dă seralul, dar ce bine i-ar fi stat și ei în București, printre studente. E așa de frumoasă încît toată lumea întoarce capul după ea pe stradă. Mai ales cînd își pune taiorul ăla gri, e ca o actriță mexicană. A cerut-o veterinarul, om serios, de aproape 40 de ani, dar asta nu e o viață pentru ea. Ce poate să cîștige un veterinar? Și apoi nici nu e prea distins, are o conversație cam sărăcăcioasă, umblă toată ziua pe drumuri după vite bolnave. Mai este la construcție un inginer tînăr și negricios, i se aprind ochii cînd o vede. Nu e serios, pare zburdalnic, asta e a treia oară că e transferat în alt oraș: un puști. În timpul sezonului a venit un doctor cu mașină, s-au cunoscut la o serată culturală cu dans. Chel era, e adevărat, dar foarte îndatoritor și amabil. Mariana n-a vrut să-i dea amănunte și ea nu e aceea care s-o iscodească. Fata e mare, își face rostul cum crede. Doctorul stă la București, se îmbracă foarte bine, în sfîrșit e un om prezentabil, — dar ce, Mariana nu e? E greu să crezi că în București sînt multe fete ca ea. Bărbații o pierd din ochi, — și la București sînt bărbați destui care pot să-i ofere o situație, dacă nu strălucită, dar măcar pe măsura ei. Și adică de ce să nu-i ofere o situație strălucită? De ce să mucezească aici în provincie, lîngă toți oamenii aceștia răscunoscuți care o știu de cînd era mică și-i dau considerație după starea părinților? Clement e maestru, dar un doctor e un doctor, și dacă mai are și mașină!

De asta ea nu se supără că Mariana mai merge la București din cînd în cînd, — dimpotrivă. Lasă să meargă dacă are treabă. Doar o trimite serviciul, cu delegație. Mariana e cuminte, nu i se poate întîmpla nimica rău, chiar dacă o invită cineva la o prăjitură sau la un concert.

De cîteori se întoarce, se uită în ochii ei s-o ghicească. Ochii Marianei sînt limpezi, puțin obosiți de drum și atît. S-a distrat, s-a plimbat cu mașina? Treaba ei. Îi stă superb în Wartburgul mic și cafeniu, în față, lîngă doctor. Dar ce, e un singur Wartburg în București? Șoseaua aceea Kisseleff cu pomii aliniați! Restaurantele mari cu vitrine orbitoare! Hotelurile impozante! Ei da, pe acolo circulă tot felul de oameni, și străini! Clement are un văr responsabil la un mare hotel, din cînd în cînd îi trimite o vorbă sau un salut prin Mariana. Ce frumoasă e, și ce bine trebuie să-i stea cînd se reflectează în oglinzile acelea! Calcă pe covoare parcă n-ar fi fata lor. Și aici își strică toată ziua ochii cu contabilitatea. Femei ca ea nu sînt făcute să muncească. Au, n-au școală, la douăzeci de ani li se cumpără blană de Romarta. Ea nu dorește numaidecît blană pentru Mariana, dar e datoria ei de mamă să-i mărească șansele. De aceea, la drept vorbind, nici nu e așa de îngrijorată că întîrzie. Dacă n-ar fi iarnă și noapte nu i-ar păsa deloc. Poate că se simte bine acolo fata ei. Poate că de data asta...

— Magdalena, astăzi nu mîncăm? E vocea lui Clement, de dincolo.

— Imediat. Am pus să se încălzească. Poți să vii, dragul meu. Estrella, ai terminat?

— Mai am puțin.

— Vino să mănînci cu tata.

Dar dacă cumva doctorul acela chel e însurat? Dacă cumva...? Nu, dar Mariana e teribil de serioasă, ea nu se aprinde niciodată, ea are un fel neobișnuit de a pune pe toți la locul lor, cu o singură privire. E o ființă rece și inteligentă. Ea știe precis care e interesul ei, știe de ce toți o privesc cu bunăvoință cînd pleacă la București, cu mine s-a înțeles din ochi. Doamne, o fi văzut întrebările acelea nestăpînite, încordate, din ochii mei, cînd se întoarce? Scumpa mea, n-aș vrea pentru nimic să citească vreo nerăbdare la mine, ori vreo teamă. Dumnezeu știe că totdeauna mi-e teamă. Totdeauna tremur între speranță și teamă, abia izbutesc să-mi păstrez calmul, să par placidă, nepăsătoare... Mai bine de ceilalți că nu sînt atenți deloc. Ori poate sînt, dar nu par...? Dacă ar ști cineva cît mă costă fiecare București din acesta! Dar vreau s-o văd scăpată de aici. Scăpată! Evadată!

Estrella și-a rînduit caietele și s-a așezat la masă. A venit și Clement, frecîndu-și ușor mîinile:

— Mariana nu s-a întors?

— Nu încă.

— Ce-o fi cu ea?

— Trebuie să vie. O fi nins pe undeva, e drumul mai greu.

— Să nu se fi stricat axul cardanic, că era cam așa... își dă cu părerea Clement.

Oh! bărbații! gîndește mama. N-are decît să se strice axul cardanic, nu-i cea mai mare nenorocire.

— Tu ți-ai scris tema? întreabă tata grav pe Estrella.

— Da tată.

După ce-au mîncat și clătitele, sirena sună întîia oară. Clement își ia scurta vătuită.

— Poate vine la noapte cu trenul, spune el trăgîndu-și căciula.

— Poate, zice mama, și-l sărută automat, cu gîndul aiurea.

Strînge masa, așterne din nou pentru Cornel. Un timp ascultă amîndouă radio. Cornel intră, se repede la spălat, mănîncă repede fără să mestece.

— Dumneata nu mănînci?

— Nu mi-e foame.

— Mariana unde e?

— Nu s-a întors încă.

— Bine.

Cornel a terminat, și-a pus alte haine, și-a luat paltonul, șapca, a glumit ceva cu Estrella, i-a băgat mîna în păr și a ieșit trîntind ușa. Îl așteaptă Lică lîngă Telefoane.

Pe la 11 s-a auzit în sfîrșit mașina lui Victor. Mama iese în prînzitor. Mariana intră, scuturîndu-se de zăpadă. E puțin mai albă ca deobicei sau e lumina schimbată?

— Bună seara mamă.

— Te-ai întors?

Mariana s-a dezbrăcat. A rămas în rochia de lînă, cu talia strînsă, cu bustul cambrat.

— Ți-e foame?

— Cred că da, zice Mariana.

Îi pune dinainte, în farfurie, apoi se așează în cealaltă parte a mesei și o privește pe fiică-sa drept în ochi, o clipă, o singură clipă. Spune fără culoare:

— Ați întîrziat puțin.

Mariana nu răspunde, e cu gîndul dus.

— Ați întîrziat puțin, repetă mama apăsînd.

Mariana se sperie:

— Ce am făcut? Am întîrziat, da... Apoi, liniștindu-se: am întîrziat.

Mama se face palidă și ea:

— Te-ai întîlnit cu unchiul Francisc?

— Cu unchiul Francisc? Da...

— E sănătos?

— Sănătos. Da, e sănătos.

— A întrebat de noi?

— Cine?...

— Unchiul Francisc. Mariana, ți-e rău?

— Nu mamă, zice Mariana. Adaugă mai încet: mi-e bine... Apoi se ridică brusc, lăsînd mîncarea în farfurie. Mama o urmează în dormitor unde Estrella doarme de mult.

— S-a întîmplat ceva? întreabă mama.

— Nu, ce să se întîmple? tresare Mariana.

— Credeam că s-a întîmplat ceva cu mașina.

Mariana se face deodată roșie ca focul. Ochii îi ard. Mamă-sa n-o scapă din vedere. Îi pune mîna pe braț. Mariana începe să plîngă.

Dar Magdalena nu răspunde. Așteaptă.

— Îl iubesc, da, spune Mariana într-un tîrziu. N-am crezut asta. Niciodată n-am știut că există. Îl pierdeam din vedere. La București nu-l mai găseam nicăieri. Dar acum l-am găsit. L-am găsit! Dă-mi un pahar cu apă mamă.

— Am fost împreună de-atîtea ori — urmă Mariana — și n-am simțit nimic, dar nimic. Străbăteam asfaltul, mergeam kilometri întregi, mi-a vorbit întotdeauna frumos, cinstit, ca un om. Acuma mă gîndesc cîte s-ar fi putut întîmpla de fiecare dată!... Îl iubesc mamă, e bărbatul cel mai îndemînatic pe care l-am cunoscut. Îți povestesc mîine, acum mi-e somn.

— E însurat? se auzi mama întrebînd ușor, și rămase ca suspendată cu răsuflarea.

— Cine, el? chicoti Mariana. Cum o să fie însurat, ce, nu-l știi?

— Nu l-am văzut decît puțin, atunci vara, cînd a venit să te ia cu mașina.

— Cum numai vara, rîse Mariana de-a binelea în timp ce mama se sperie, dar n-a venit să mă ia de atîtea ori? Mereu îmi spune cîte o vorbă pentru dumneata.

— Cine, doctorul? întreabă foarte mirată Magdalena.

Mariana se făcu dintr-odată serioasă.

— Doctorul? Ce doctor? Eu îți vorbesc de Victor mamă. Victor cu care am scos camionul din șanț astă seară, și care e frumos, și care mă iubește, și cu care mă mărit. Victor de peste drum. Gîrbea.

— Pentru asta întîrzii tu la București? spuse mama fără să-și ascundă dezamăgirea.

— Am întîrziat ca să-și dea examenul. A luat anul doi la Politehnică. Nu mi-a spus nimic pînă la barieră... Era să nu-mi spună nimic despre nimic, tontul!... făcu Mariana și prin ochi îi flutură o lumină jucăușă.

— Și de ce zici c-ați dat în șanț dacă e așa de priceput?...

Mariana se așează pe marginea patului, își luă genunchii în mîini.

— Nu-ți spun, șopti ea. Din vina mea. Din vina mea. Nu-ți spun...

Și rămase să se legene cu ochii în tavan, zîmbind undeva departe.

Magdalena așteaptă un minut apoi întreabă cu cea mai mare dulceață:

— Cum e?

— Cine? sare Mariana violent. Cine?

Paul EVERAC

DINTRE SUTE DE CATARGE...

Petru Stuparu, Iași. Din păcate, masivul manuscris pe care ni l-ai încredințat nu ne-a convins că putem reține ceva. Imensa majoritate a versurilor sînt lamentații versificate aparent, pe motive eminesciene minimalizate. Dragostea neîmpărtășită a fost și va fi izvor de inspirație, poezie, dar nu se transformă de la sine în poezie. Prima strofă a manuscrisului d-tale este :

Un dor mai am azi eu :
În clipa durerii
S-asculți cuvîntul meu
La ora plecării.

Strofa se acordă perfect cu începutul ultimei lucrări :

În camera mea micuță
La mesuța de brad șăd
Și-n vaza ce-mi stă în față
Salcie-nflorită văd.

Este greu să mai analizăm asemenea producții. Nu te izola de cercurile literare din orașul d-tale.

I. Greabăn-Segarcea. Versifici cu naturalețe, dar reiei teme și imagini cunoscute. Mai trimite-ne.

Ion Cezar Manoliu. Munca depusă este impresionantă, și nici îndemînarea nu-ți lipsește. Dar prea vrei să transcrii în versuri toate ideile întîlnite în cale. Sînt, desigur, versuri notabile în volumul trimis, dar niciunul n-a țîșnit cu forța unui adevăr. Ar fi mai bine, poate, dacă munca depusă pentru a scrie o a doua poezie ai încorpora-o în îmbunătățirea celei scrise înainte și considerată finită. Ești pîndit de marea primejdie a corectitudinii călduțe, construiește prea ușor pentru ca lucrarea să dureze. Boileau avea dreptate absolută cînd afirma că un scurt sonet valorează cît un poem lung...

D. Cesereanu. Versurile promit, prin prospețimea lor. Te rugăm să ne mai trimiți.

Medeea Ionescu. Sînt numai exerciții, deocamdată.

Vintilă Teodorescu. Versurile sînt oneste, dar nu mai mult. Traducerile deasemeni.

Valentin Munteanu. *„1943"* și *„Santier"* ni s-au părut mai izbutite. Dacă spațiul ne va îngădui, le vom publica.

Mircea Eduard Bălan. Prea puțin pentru a ne putea forma o părere. Există o undă de naturalețe care ne face să sperăm. Ne-am permite să te sfătuim, totuși, să lași pentru mult mai tîrziu proiecte de felul *„Simfoniei umane"*. D-ta însoțești cele cîteva fragmente de caracterizarea : *„Poemul este o simfonie poetică, care cuprinde în general istoria universală din era primitivă și pînă azi, finalul fiind o lansare spre viitor."* Ne temem că îți iei o sarcină peste puterile d-tale. Rămîi, deocamdată, în zilele noastre...

Ion R. Teleormăneanu. Schițele trimise sînt departe de literatură. Faptul că sînt, cum spui d-ta, „adevărate", nu le acordă nici o calitate în plus. Bătrînul Aristot spunea că *„o imposibilitate care convinge este de preferat unei posibilități neconvingătoare."*

Ilie Stoiculescu. Traducerile sînt publicate în revista noastră după un plan lesne de urmărit. Trimite-ne versuri originale.

M. Manolache. Luați legătură cu secretariatul nostru de redacție, în orice după-amiază, în afară de sîmbătă.

Gheorghe Constantin. Faptele pot fi interesante, dar d-ta le redai schematic și, prin aceasta, devin neinteresante. Analizele psihologice sînt simpliste, încît toată „înoirea" apare ca o afirmație nejustificată.

Valer Hossu. Schița d-tale, „dactilografiată pe patru pagini" nu este lipsită de unele calități, dar nu încearcă să aducă nimic nou. Mai trimite-ne.

E. D. Ciobanu. Nu credem că se va găsi vreun cititor care să se lase convins că unei cîntărețe de restaurant i se trimite, prin ospătar, un pachet conținînd o vulpe argintie ! Proza bazată pe astfel de invenții nu prea are șanse de publicare.

I. Tîrlea. Multă sensibilitate, prevestind realizări de valoare. Versul nu este, însă, suficient controlat, face uneori meandre, se mai cere a fi disciplinat, printr-un exercițiu îndelungat și migălos. De dragul unei comparații, de pildă, poezia se dilată în detrimentul ideii centrale. Este cazul și cu „Copilăria mea", pe care o vom publica. Mai trimite-ne.

Victoria Pîrvu. Pînă acum trei prozatori au intrat în constelația „stelelor fără nume", încît întrebarea d-tale și-a primit de mult răspuns.

Ioan Indrei. Unele dintre propunerile d-tale se și află pe cale de înfăptuire. Celelalte le vom supune discuției colectivului nostru redacțional. Puteți scrie poeților la care vă referiți pe adresa revistei noastre. Sugestiile sînt binevenite.

Nicolaie Tufiș. Am reținut „Cronica anului 1940", dar te rugăm să ne mai trimiți.

Anton Dorescu. Ambițiile d-tale sînt nobile și nu le putem decît aplauda. Poezia este contagioasă, uneori este deajuns să citești cîteva versuri, într-o stare sufletească deosebită, și se naște convingerea că poți face la fel, ba chiar mai bine decît poetul citit. Astfel iese la lumină prima „poezie", în care, de multe ori, străbate și ceva din nenumăratele impresii adunate pînă atunci fără intenția de a le transpune în poezie. Dacă aceste impresii sînt mai elocvente, sau în cantitate mai mare, dau senzația talentului. D-ta ne întrebi dacă în versurile trimise se vădește sau nu talent. Ar fi o greșeală gravă dacă am răspunde prin *da* sau *nu*. Este mult mai ușor să constați lipsa talentului decît existența lui, ca la anumite analize medicale care sînt sigure numai cînd certifică existența unei boli, dar nu pot asigura de inexistența ei. O anumită spontaneitate, o asociație personală de idei, prospețimea unor imagini, chiar și cîteva rime surprinzătoare, pot da aparența talentului. El nu se verifică, însă, decît într-un răstimp oarecare, pe baza unor creații evidente. Și chiar aceste creații pot fi evidente pentru unii exact atît cît sînt de negrăitoare pentru alții. Nu cereți, deci, un diagnostic definitiv. Nu avem mijloace pentru a-l întocmi, și chiar dacă ni s-ar oferi aceste mijloace, le-am refuza. În versurile d-tale se disting anumite trăsături promițătoare. Scrie, deci, și trimite-ne.

Ion Butnaru. Te rugăm să treci pe la redacție.

Ion Timoteu Amaru. Lectura ne îndreptățește să-ți cerem versuri care să poată fi datate cu anul în care trăim. Este păcat să-ți cheltuiești energia cu atemporalități.

Stelian Fetelca. Ai simțul imaginei, ceea ce înseamnă mult. Fereste-te, însă, de forțarea cuvintelor, ca în „răscruciul", etc. Mai trimite-ne.

Lucian Bolcaș. În răspunsul nostru erau incluse și poeziile trimise. Cum altfel putem spune că ești pe drumul cel bun ? Numai citindu-ți scrisoarea ? Ne interesează în primul rînd producțiile literare, nu corespondența însoțitoare.

Ion Velican : În schița d-tale („rezultatul contractării la maximum a unei nuvele"), nu se întîmplă nimic. Ai concentrat-o, într-adevăr, la maximum, dar ai lăsat faptele pe dinafară. In cuvintele lui Cehov „Conciziunea este soră bună cu talentul", conciziunea trebuie înțeleasă ca o calitate artistică, nu ca un simplu proces de corelație. Cele cîteva rînduri ale schiței pot fi reduse chiar mai mult decît ai făcut d-ta, deoarece, neavînd miezul organizator, „concentrarea" a fost făcută pe criterii neconcludente. Credem că deocamdată ar trebui să fii preocupat de substanța nuvelei sau schiței. Dorința de a concentra nu reprezintă, în sine, nimic.

Stelian Truică : Imaginea poetică trebuie să se desfășoare conform unei logici care, oricît de sinuoasă în aparență, să convingă fără greutate pe cititor. D-ta spui în prima strofă a poeziei *Dăruire :*

Cînd noaptea de cenușă coboară din zare
M-adun din risipirea de peste zi cu greu,
Ca Dunărea bătrînă înaintînd spre mare
Sînt veșnic nestatornic și-aceiași sînt mereu.

Cele două imagini nu pot face, în niciun caz, corp comun. Lăsînd deoparte unele accente a căror semnificație s-ar cere măcar sugerată, deoarece altfel ridică semne de întrebare (de ce „cu greu" ?), cititorul simte imediat lipsa de raport între primele două versuri și următoarele. Așezate în continuare, ele ne solicită formarea unei singure imagini, care însă se refuză. Dunărea nu se poate „aduna din risipirea de peste zi", și nici un alt element de legătură nu este stabilit, fie măcar în treacăt. Trecerea la a doua strofă este și mai forțată :

Exist pentru mulțime și viețuiesc prin ea
Mi-e inima steag roșu desfășurat în zare...

Ce legătură este între aceste versuri și imaginea Dunării ? Nu se pot amesteca elemente atît de diferite. Cînd, în primele clase elementare, învățăm că nu se pot aduna mere cu case, de pildă, învățăm, de fapt, unul dintre principiile de bază ale imaginei poetice. Nu se pot aduna decît elemente de aceeași substanță, de același sens. Numai metalele de același fel se pot suda. Dunărea nu poate să aibă drept inimă un steag roșu desfășurat în zare, — așa cum reiese din alăturarea imaginilor, deși d-ta ai vrut altceva. Există și procedee prin care elementele aparent cele mai diverse să se adune într-o singură imagine, dar aceasta se face tot pe o bază logică. De sus, din avion, ochiul cuprinde în modul cel mai logic priveliștea apelor, orașelor, cîmpiilor. Într-o pădure, viziunea este alta. Succesiunea d-tale de imagini este forțată și, deci, neartistică.

Horia Vasiloni : Căutările d-tale sînt prețioase și, continuîndu-le, credem că vei reuși să te apropii de poezie. Mai trimite-ne.

Mihai Pelin : Incerci să exprimi mult prin puțin, și aceasta este o mare calitate poetică. Îți facem loc cu bucurie în coloanele noastre. Treci pe la redacție.

~

Statuia Libertății

Undeva,
S-a aprins, așteptată, o stea.
Și corăbieri
Aduc în vele
Parfumul unei primăveri
Rebele,
Iar zeița,
Zeița care niciodată
Nu s-a simțit mai greu încătușată,
A plîns, și marea s-a umflat.
Dar încă nu s-a revărsat.

Cîntecul sondelor

Sondele
S-au risipit pe dealuri
Și-au pătruns prin porțile orașului în piețe.
Și visurile noastre,
Îndrăznețe,
S-au agățat în schele
Și urcă odată cu ele,
Se leagănă-n leagăn de fier,
Între pămînt și soare,
Între petrol și flăcări,
Între pămînt și cer.

MIHAI PELIN

~

Nelu Oancea. Interesante, dar încă prea cuminți. Pilpîie, în loc să ardă.

Sebastian Costin. Sînt multe pasaje care ne-au atras atenția. Am dori, însă, un vers mai disciplinat, care te va scuti și pe d-ta de primejdia divagațiilor, nelipsite de oarecare farmec, dar cu prea puțin fond.

E. și A. Niga. Exercițiile „în maniera lui..." sînt, desigur, utile, măcar pentru ascuțirea condeiului. Se cere, însă, cunoașterea caracteristicilor autorului în cauză, ceea ce presupune o lucidă analiză critică. Dvs. indicați : *„în maniera lui E. A. Poe"*, și construiți fraze de tipul : *„Dorothea își așează mîna în mîna mea și eu, eu agonizam în chinurile spaimei și ale furiei care se exasperau reciproc"*. Credeți într-adevăr că asemenea naivități au ceva comun cu povestirile marelui scriitor american ? Noi nu credem.

Haralambie Tatu. În schița d-tale *„Ciobanul și spionul"*, niciunul din cei doi eroi nu sînt ceea ce îi arată titlul, iar întîlnirea lor este redată schematic.

Alexandru Sergiu : Schița „corespunde tematicei", dar, în forma actuală, este o relatare simplistă a unui fapt sărăcit de emoție. Măcar de ne-ai fi transcris tot vălmășagul de gînduri pe care d-ta le cunoști tot atît de bine ca și eroul schiței...

Florea M. Costache. Ora educativă este doar repetarea unor principii pedagogice. Faptele nu sînt grăitoare.

Mircea Manolescu. Stilul este sprinten, situațiile sînt creionate cu îndemînare și haz, dar satira rămîne inconsistentă, din pricina problematicei minore.

Vasile Frățeanu. La 17 ani este greu să scrii „biografii", fie chiar „scurte". Vorba d-tale : avea dreptate Horațiu !... Promisiuni există. Alege subiecte clare și pe măsura d-tale și, deocamdată, preocupă-te de o singură „problemă tehnică" : să redai cît mai exact ceea ce gîndești.

Ilie Bădică. Rîndurile sînt simțite, dar deocamdată n-au comun cu poezia decît ritmul și rima, adică elemente exterioare. Un exemplu, luat la întîmplare :

Țara ce-o descrum în versuri
este liberă și tare
Și scăpat-a fost prin luptă
de jaf și de exploatare.

Nu există nici cea mai vagă încercare de imagine poetică, și nici o idee proprie, puternică, apță de a reține cititorul. Adevărul enunțat de d-ta este incontestabil, dar care este contribuția poetului ? Să mai remarcăm, în treacăt, că rimele sînt destul de deficitare *(cuptoare — furnale, argint — granit, urmă — mumă,* etc.). și deci nici acest ornament exterior nu rezistă. Se cere multă, multă lectură de poezie autentică.

Paul Nistorescu, *Craiova ;* Eugen Buzoianu, Simion Ajarescu, *Galați ;* Ionică Sava, *Cîndești-Focșani ;* Constantin Pană, *Timișoara ;* Alexandru Silvestru, *Bacău ;* Liviu Giumancă, *Turnu Severin ;* Ion Leonte, *Orașul Victoria ;* Dan Cheța, *București ;* Nicolae Voicu, *Alexandria ;* Adrian Șaptefrați, *Răcari ;* Vasile Murășanu, *Lechința-Cluj ;* I. Gorin, *Marila-Oravița ;* Antonie Zaț, *București ;* C. M. Constantin, *București ;* Florin Victor Costinescu, *București ;* Ion Marinescu, *București ;* Alexandru Mircescu, *Drăgășani ;* Ilie Volosciuc, *Vatra Dornei ;* M. E. Arotăriți, *București ; Gligor* Sava, Zeno Ghițulescu, *Tîrgu Mureș ;* Petru Nodiș, *Fălticeni ;* Ovidiu Bib, *Bacău ;* Doru Zlătaru, *Bîlca-Rădăuți ;* Constantin Simatu, *Rădăuți ;* E. B. Barbu, *București ;* Cecilia Grigorescu, *Cluj ;* George Radu, *București ;* Corneliu Pucu, *Iași ;* Savin Badea, *Craiova ;* Mihail Voicu, *Oltenița ;* Ion Putneanu, *Petroșani ;* Gh. Andrei, *București ;* Clement Antonovici, *Suceava ;* Anton Grecu, *Roșiori de Vede ;* E. G. Rusu, *Cluj ;* St. N. Sterian, *Craiova ;* Mihai C. Popescu, *Alexandria ;* I. Grecu-Crivăț, *Oltenița ;* Dan Izbescu, *Lugoj ;* G. Drăgănescu, *Oltenița ;* Nicolae Damian, *București ;* Virgil Dascălu, *București ;* P. V., *Fălticeni ;* Constant Nicola, *Vaslui ;* M. Zamfir, *București ;* Valeriu Olteni, *Olteni ;* Gh. Dumitru, *București ;* Grig. Olariu, *București ;* Nicolae Ionescu-Carmin, *București ;* Irinarh Vartic, *Constanța ;* Victor Cîrje, *București. Bolkovits Tatiana* — Sîngeorgiul de Pădure ; *Mircea Marian* — *Cluj ; Cismaru Ștefan* — Constanța ; *Ion Taticina* — Corlătești, Ploești ; *Mihail Andrei* — Hotarele, Oltenița ; *Georgescu Emil* — Timișoara ; *Mielu Zlate* — Galați ; *Mihai Voicu* — Oltenița.

Mai trimiteți.

Ioan Crudu, *București ;* Dumitru Boeriu, *Turda ;* I. Gh. Ivanciuc, *Sighet ;* Romeo Calancea, *Suceava ;* I. Pîrva ; *Brad Hunedoara ;* Ion Răcăreanu, *București ;* Iuliu Altstädter, *Arad ;* St. Brînduș *Bod-Codlea ;* Viorel Pașca, *Timișoara ;* Dan Teodora, *Iași ;* Nicu Jianu, *Timișoara ;* Gh. Nanu, *Galați ;* Ioan *Șerb ; Ion M. Puiu* — București ; *Bălu Ion* — Cîmpina ; *Eusebiu Emanoil Flor* — Gherăiești Roman ; *M. Nicolae* — București ; *Ada Dumitriu* — Constanța ; *Liviu Giumancă* — Turnu Severin ; *Octavian Cerchez* — Deva ; *N. C. Berca* — Josenî, reg. Ploești ; *Aurel Restivan* — Arad ; *Gabriela Ionescu* — București ; *G. Antonescu* — Codlea, reg. Stalin ; *Ciucă Stelian* — București ; *V. D. Andriescu* — București ; *Ștefan Georgescu* — București ; *Aurel Bugariu* — Lugoj ; *Vasile Coban* — Arad ; *V. Paraschiv* — Tg. Neamț ; *Catan Gh.* — Lupeni ; *Radu Negovan* — Vînju Mare ; *C. Gheriz* — București ; *Petre M. Rusu* — Atîrnați ; *Gabriel Nicolescu* — București ; *Ovidiu M. Enescu* — Cugir ; *Octavian Carpain* — București ; *Boghițoi Mihai* — Buzău ; *G. Lainici* — București *Ion Doljan* — București ; *Eusebiu Mihăilescu* — Săcueni ; *Drăgănescu I.* — București ; *A. Gramm* — București ; *Gh. Cossianu* — București ; *Dumitru A. Vasile* — Roman ; *Gică Surdăreanu* — Oltenița ; *Tică Dinulescu* — Fetești ; *Liviu Stupeanu* — Turda ; *Mihai Călin* — Lupac ; *Miron Stănescu* — București.

Deocamdată nu.

Pînă în prezent s-a răspuns tuturor scrisorilor primite pînă la 1 octombrie a.c. Corespondenții care reclamă răspunsuri restante pentru scrisori trimise înainte de această dată sînt rugați a retrimite lucrările, deoarece nu ne-au parvenit. Rugăm ca lucrările să fie transcrise pe o singură față a hîrtiei și, pe cît posibil, la mașină. Cei care solicită răspunsuri prin scrisoare sînt rugați a înțelege prioritatea acordată răspunsurilor prin revistă.

Mihu DRAGOMIR

STEAUA fără NUME

Constantin ABĂLUȚĂ

Popas la Hiroșima

In cimitirul Hiroșimei e liniște.
O pulbere măruntă de-nsingurare atinge inima,
mîinile mele care caută un sprijin
o licărire, o părere
măcar o bucată de viață,
mică, urîtă, tristă,
uitată-n palma tăcerii
ca o cojiță zbîrcită de săpun pe masă —
cu care să-mi astîmpăr foamea,
cu care să astîmpăr năpraznica foame a lumii.

Dar din morminte nimeni nu-mi răspunde,
pămîntul cu căciulile lui lutoase și aspre
nu se ridică să salute nici cînd.

Prin tăcerea groasă parcă umblă cineva,
cineva care vine și pleacă
încălțat cu diminețile noastre subțiri,
cu cearșaful imaculat al sincerității acoperindu-și trupul
pe care nevăzîndu-l nu vom bănui
plăgile amare ce-l brăzdează ca o hartă
și nu știu de ce, îmi pare
că e însuși sufletul Japoniei,
sufletul acestei țări mînjită de degetele crimei,
sufletul milioanelor de oameni cinstiți
care vine să vestească tovarășilor căzuți
că nu e departe ziua în care
încălzindu-și mîinile la minunatul foc al bucuriei
vor înălța flamura adevărului
strigînd peste zări cu putere :
„tovarăși, viața a triumfat !"

Păcat însă că viețile tovarășilor
aceste minunate garoafe sîngerînde
nu vor mai putea înflori niciodată
în grădinile lumii,
din care vor dispare pe veci
obrazul hidos al ciupercilor morții.

•

Dimineața

Dimineața tremură pe jghiabul fîntînilor,
Pe gene mi-a înghețat o poiată fină de soare.
Plop tînăr și drept stau înfipt în cîmpie
Și vîntul îmi ciufulește părul tare și negru.

Peste dealuri lucioase se clatină dulce azurul
Încărcat cu nuanțe ce tulbură unda privirilor —
Dar numai în pămîntul acesta vînăt și aspru
Găsesc bucuria mănoasă ce-a udat sufletul și mîinile strămoșilor.

Piciorul meu se simte bine numai în opincile ierbii,
Brațele numai atunci cînd leagănă aurul snopilor,
Iar inima mea scîncește înfiorată numai atunci
Cînd află toate acestea în inimile semenilor.

•

Colocviu cu natura

De cînd n-am mai scris despre tine, mamă Natură !
Vei crede că te-am uitat.
Dar cum poate uita mînzul
gustul fraged al laptelui
supt în zilele tuturor bucuriilor ?
Am fost doar plecat pe meridianele păcii
să alătur glasul meu tînăr
minunatului cor al oamenilor-dumnezei.
Dar acum m-am întors să-ți cînt frumusețea —
să-ți cînt părul de sălcii și iederi
aruncat în valuri subțiri peste umerii-viori,
să-ți cînt obrajii țintuiți în garoafe
și brîul puternic de rădăcini ce-ți înlănțuie mijlocul
atît de fin și totuși atît de puternic,
și pecetea vegetală a sărutării tale pure
și butașii minunilor tale în neîntreruptă înmulțire.

Voi face din nou ca în copilărie
mici coșulețe împletite din fragede tulpini
și-mi voi pune în ele dorurile și visele
care vor spuzi peste noapte jerbe de flori,
încît a doua zi, la ferestrele naivității
voi crede poate că au înflorit
din cioturile demult părăsite de sevă.

Dar tu nu te întrista mamă Natură.
Știu că ți-e greu
și că plîngi fiecare mlădiță despărțită de pămînt.

Nu uita însă că fiul tău
îți va mulțumi pentru această jertfă
cînd se va face mare și puternic.
Atuncea, mamă Natură,
va putea să-ți arate bunătatea și recunoștința
inimei lui mari,
chemîndu-te alături de el
și alinîndu-ți bătrînețile.

Iar tu, vei privi cu netăgăduită dragoste
cum cresc voinici și curajoși
nepoții — mulți ca firul ierbii.
Și vei ști că trebuie să întinerești din nou
pentru a-i crește și pe ei.

Dintr-un bloc-notes

O nouă ediție a „trădării cărturarilor“

In fața comportării unora dintre intelectualii francezi de astăzi mi-am amintit deodată, dureros, de cartea lui Julien Benda Les trahisons des clercs, (Trădarea cărturarilor). **Cu toate limitele ei, această carte formula un vibrant apel pentru apărarea tradițiilor progresiste ale Franței care atunci ca și în zilele noastre sînt renegate de către cei ce se fac port-vocea forțelor reacționare din viața socială. In presa franceză de dreapta se publică cu tot mai mare osîrdie articole care tind să absolve pe artist de legăturile sale cu societatea și de răspunderea sa în fața istoriei. In numărul din 6 septembrie al săptămînalului** Figaro littéraire **a apărut articolul lui Pierre Gaxotte, membru al Academiei Franceze, sub titlul care nu lasă posibilitatea de echivoc asupra ideilor autorului** Pentru atîția scriitori care străbat secolele, actualitatea nu are importanță. **Și domnul Gaxotte se străduie să ne convingă că marii scriitori au realizat opere nemuritoare deoarece nu s-au preocupat în nici un fel să oglindească timpurile în care au trăit. Vocea sa nu este singulară. Să mai dăm un exemplu. Robert Lapoujade pledează în altă parte pentru** „autodeterminarea“ **procesului de creație, evenimentele sociale concrete neavînd după el, decît rolul nefast de a limita valoarea** „universală“ **a lucrărilor de artă. N-avem de gînd să discutăm atari teze de mult timp discreditate nu numai de către critica marxistă ci și de către orice estetică materialistă, premarxistă. (Se cunoaște butada la adresa metafizicienilor care vroiau să demonstreze că lipsind aerul, păsările vor putea zbura mai repede). Ne interesează însă motivul social-politic pentru care astfel de apeluri s-au întețit într-o perioadă de mari primejdii pentru poporul francez.**

La un moment dat Pierre Gaxotte exclamă : „Toate epocile au apărut triste, cenușii, monotone acelor care le-au trăit“. **Cui anume le-a apărut astfel ? Poate lui Romain Rolland care spunea că :** „S-ar putea să nu schimbi mare lucru în lume cu opera și viața ta. Dar participi la seva ei puternică. Și e mai bine să fii cea mai mică mlădiță vie a arborelui, decît cea mai mare creangă uscată“ ? **Or, poate avea această senzație Gabriel Péri care scria înainte de a fi ucis de nemți :** „Mor pentru ca Franța să trăiască ! Imi fac pentru ultima oară examenul de conștiință. El este pe de-a-ntregul pozitiv. Dacă ar fi să-mi reîncep viața aș merge pe același drum“. **Dar care sînt argumentele pe care le aduce domnul Gaxotte în sprijinul tezelor lui hilare? El se îndreaptă cu evidentă plăcere către datele evului mediu și ne informează în cuvinte solemne că o oarecare Aliénor d'Aquitain se plictisea în timpul cruciadelor. (In treacăt fie spus, nici o istorie a literaturii franceze n-a găsit pînă acum spațiul pentru această mediocră ființă). Pierre Gaxotte, în continuare, ne mai aduce la cunoștință că** „asediul orașului La Rochelle, războiul de treizeci de ani și Fronda nu amuzau de loc pe M-me de Rambouillet și pe Mlle de Scudéry“. **Aceste doamne** „dacă înfigeau steaguri pe hartă o făceau pentru a marca înaintarea amanților în țara iubirii și nu pentru fixarea mișcării armatelor lui Wallenstein“. **Dar exact în această vreme trăiau și Corneille, Racine și Molière. Și credem — acest lucru nu-l poate nega nici Gaxotte — că Tartuffe ori Don Rodrigo au înfruntat secolele mai bine decît exercițiile acestor doamne bolnave de spleenul „dragostei eterne“. Interesant e că acest membru al Academiei se pretează și la mici denaturări. El este obligat să pronunțe la un moment dat și numele lui Hugo și Flaubert. La Victor Hugo el citează numai acele poeme care cîntau evenimente din trecut și cu aerul ca și cum n-ar exista atîtea cărți puternic impregnate de tumultul secolului în care a trăit și a luptat acest mare scriitor francez. Flaubert îl entuziasmează deoarece** „Emma Bovary e nemuritoare, pentru că n-a existat“. **Nu vrem să intrăm în polemică pentru a dovedi — ceea ce s-a dovedit cu prisosință că opera lui Flaubert a zugrăvit cîteva din coordonatele esențiale ale societății franceze. Ne întrebăm însă de ce onorabilul autor nu se referă și la operele lui Flaubert care l-ar fi obligat să recunoască legătura directă cu evenimentele istoriei. Spre pildă** Educația sentimentală **în care, așa cum spunea cineva cam excesiv se afla** „rezumată“ **istoria epocii contemporane a autorului. Dar ar fi inutil să întreprindem o anchetă a marilor opere care fac cinstea și gloria națiunii franceze și pe care Pierre Gaxotte cu știință le-a ignorat. Căci iată ce zice Gaxotte, rezumîndu-și convingerile :** „Literatura este un divertisment. Marii clasici au spus-o și au știut-o. Ei nu se mîndreau că ar exprima un mesaj și nici că ar fi flacăra umanității. Ei se comparau cu jucătorii de minge. De aceea ei sînt nemuritori“. **Din nou trebuie să întrebăm : Cine nutrea asemenea gînduri ? Poate doar Mme Rambouillet (cunoscută doar prin salonul ei literar) căci Victor Hugo cu verbul său incandescent afirma că pentru un poet adevărat patria îi este universul și idealul aspirațiilor umanității. Și a pune pe seama unor scriitori ca Rabelais, Molière, Voltaire, Diderot, Balzac, Zola, Anatole France, Rolland etc. asemenea păreri despre felul artei ca simplu divertisment nu înseamnă a comite un nesăbuit sacrilegiu ? De altfel nu trebuie să ne mirăm deoarece pentru domnul Gaxotte înfruntă anii doar ceea ce este** „impalpabil, fals, imaginar, ireal, artificial“. **Lui Diderot îl plăcea adesea să spună că,** „metafizicienii ca și becașele se îngrașă în ceață“. **Noi putem să adăugăm că literaților ca domnul Gaxotte le place să se bălăcească în noroiul gîndirii reacționare. Căci aceste atacuri la adresa actualității literaturii și a artei au** „actualitatea“ **lor pentru cercurile reacționare. Este suficient să arătăm că articolul din** „Figaro littéraire“ **a apărut cu trei săptămîni înaintea alegerilor din Franța. Iar Marlaux a devenit apologetul măsurilor de fascizare a țării. Noi sperăm însă că urmașii străluciți ai enciclopediștilor și ai luptătorilor neînfricați din Rezistență vor ști, respingînd orice glas mincinos, să fie la înălțimea sarcinilor lor istorice și să apere pînă la capăt tradițiile democratice ale marelui popor francez pe care le renegă în mod rușinos actualii „cărturari“.**

Al. OPREA

RELIEF

O cinstire binemeritată

Acad. Tudor Vianu a fost numit la 10 octombrie a. c. Director general al Bibliotecii Academiei R.P.R. Pe o perioadă de aproape 40 de ani, profesorul Tudor Vianu a desfășurat o bogată activitate științifică și culturală. Autor a peste 50 de lucrări, între care o mare parte studii de istorie și critică literară, estetică, literatură comparată, — profesor, scriitor și cercetător în foarte variate domenii de cultură, Tudor Vianu este legat prin toate preocupările sale de viața cărților, de cercetarea migăloasă și severă, de istoria vie, închisă în paginile tomurilor din bibliotecă.

Această însărcinare deosebită, dată unui mare prieten al cărților și unui om de știință de mare valoare, este un gir pentru sutele de cercetători că această „uzină a cărții“ va funcționa în spiritul revoluției noastre culturale.

L.

Eminescu în limba ucraineană

Nu de mult a apărut în limba ucraineană un studiu despre Eminescu semnat de tînărul critic Gruia Stelian Iațentiuc, asistent la facultatea de filologie din București. Ni se pare că e una din primele cărți în limba ucraineană tipărită la noi. Și e simbolic faptul că acest început este inaugurat cu un studiu despre Eminescu. Gruia Stelian Iațentiuc se ocupă în special de traducerile din opera lui Eminescu, existente, pînă acum în limba ucraineană. Cu toate acestea cartea are caracter de monografie. Autorul face o scurtă incursiune în istoria relațiilor romîno-ucrainene de-a lungul anilor, vorbește despre primele traduceri din Eminescu în limba ucraineană, schițează în linii mari biografia poetului și, în sfîrșit, trece la analiza celor mai recente traduceri din Eminescu. Trebuie remarcat spiritul critic și tendința de permanentă confruntare științifică cu originalul manifestată de Gruia Stelian Iațentiuc în analiza acestor traduceri.

P. G.

Serată romîno-coreeană

Se împlinesc, toamna aceasta, 340 de ani de la moartea unuia din cei mai de seamă reprezentanți ai culturii coreene din epoca feudală : militantul social, enciclopedistul luminat și scriitorul de mari resurse și potențe creatoare : He Ghiun. Spre a-i cinsti memoria, Uniunea Scriitorilor din R.P.R., și Uniunea Ziariștilor din R.P.R., au organizat, la 31 octombrie a.c., o serată literară, în care Aurel Martin a evocat viața și opera ilustrului om de cultură coreean. Au luat parte reprezentanți ai ambasadelor R.P.D. Coreene și R.D. Vietnameze, scriitori și ziariști. In numele participanților, Mihail Davidoglu a salutat prezența poetului și publicistului Li Iong Ak, redactor șef adjunct al revistei Literatura coreeană, care a făcut o scurtă informare cu privire la problemele ce frămîntă, în clipa de față, lumea scriitoricească din țara sa și a mulțumit pentru călduroasa primire de care s-a bucurat în Romînia. Serata s-a încheiat cu lecturi din poezia lui Li Iong Ak, în traducerea Veronicăi Porumbacu.

I. I.

Invățînd din arta populară chineză

Am admirat, cu toții, prin expoziții și muzee, opere de artă populară chineză și ne-am întrebat, uimiți, cum vor fi fost ele create, care e secretul frumuseții lor unice. Știam, prea puțini și prea vag, că cele mai multe sînt rodul unei munci colective, că în China ființează, de veacuri, cooperative de artă populară, specializate. Cu ajutorul lui Tancred Bănățeanu, prețuitul nostru etnograf, care a vizitat vreme de șase luni republica prietenă de la Soare Răsare, avem acum prilejul de a cunoaște mai îndeaproape această milenară și excepțională artă, în toată diversitatea ei uluitoare. Ai impresia, parcurgînd cartea sa sec întitulată *Cooperativele de artă din R. P. Chineză*, că intri într-un ținut vrăjit, populat de demiurgi care dau viață estetică oricărui material și oricărui obiect ce le trece prin mînă. Lemnul, lutul, jadul, marmora, fildeșul, orezul, nuca de cocos, cărbunele, cărămida, porcelanul, paiul, pînza, mătasea sau hîrtia devin materie primă din care se nasc figurine, basoreliefuri, țesături, oale, imprimeuri, cutii, bibelouri, bijuterii, evantaie, umbrele, jucării, sculpturi decorative, covoare, piese pentru teatrul cu umbre, statuete, obiecte casnice, îmbrăcăminte etc., etc. Texte compacte explică varietatea procedeelor tehnice utilizate și procesul, de loc simplu, al realizării diferitelor obiecte de artă create de meșteșugarii artizani ai poporului han. Aproape 400 de reproduceri în culori sau în alb-negru stau mărturie a ingeniozității formidabile vădite de membrii numeroaselor cooperative de artă populară din R. P. Chineză. Volumul este editat de Uniunea Centrală a Cooperativelor Meșteșugărești din R.P.R., ceea ce probează intenția de a folosi, pe scară largă, învățămintele furnizate de practica secular a instituțiilor chineze similare. Un întreg capitol dezbate, dealtfel, formele prin care am putea prelua, în plan autohton, experiența cîștigată de artiștii populari din R. P. Chineză.

A. M.

Exempli gratia !...

De cîtva timp, unii lingviști și critici literari discută, în articole speciale, stilul critic, oprindu-se mai mult asupra mijloacelor de exprimare, asupra folosirii procedeelor exterioare ale scrisului din critica literară și mai puțin asupra așa-zisele stiluri abstracte, teoretice, reflexive sau figurative, sugestive ale modalității critice. Oricum, inițiativa e lăudabilă și merită să ne oprim asupra ei.

Printre aceștia, articolul lui Horia Bratu, Ținuta științifică și limbajul criticii literare marxist-leniniste *din* Viața romînească, *nr. 7/1958, p. 131—138, ne reține în mod special, fiindcă pe lîngă unele constatări juste cu privire la limbajul criptic impresionist ce mai dăinuie încă în stilul unor critici literari de la noi, creează totuși nedumeriri cu privire la atitudinea autorului articolului, la propriu-i stil, la demonstrația logică a faptelor și la competența argumentației. H. Bratu se arată, de la început aproape, indignat* „că termeni ca neîncredere, vechime, visare, îndemînare, călăuză, ciocnire, vinovăție, groaznic sînt expresii *(sic ! n.n.)* compromise în întrebuințarea curentă a limbii“. Ei tind a fi „înlocuiți ori unde și oricînd cu mefiență, vetustate, reverie, abilitate, ghid, coliziune, culpabilitate“. *Ba, în continuare, autorul condamnă și termeni ca* policord, antum *etc. Neîndoielnic, folosirea lor abuzivă, nu arareori snobă, este condamnabilă. Așa stau lucrurile sub raport teoretic. Cum traduce însă în practică H. Bratu principiile la care subscrie ? Din nefericire articolul d-sale abundă în termeni la fel de* vinovați *ca cei încriminați altora, precum :* sugestivitate ; verbiaj ; eclectism ; snobism ; tranșant ; distingou ; contorsiune ; sublimitate ; factice ; esoteric *(corect* ezoteric, *n.n.)* ; monocord *(autorul condamnă însă pe* policord *!)* ; ambiguitate *etc. ; sau expresii ca :* admirarea plată a lucrurilor ; etalarea plată ; cărți echivoce ; sterilitate de gîndire ; imagini acvatice ; imagine latentă ; explicație discursivă ; valoare cardinală ; severități silogistice ; factură discursivă, intelectuală ; Ibrăileanu capătă prin „Viața romînească“ o audiență pe care profesia de critic literar n-a avut-o niciodată ; ideea criticii ca un sacerdoțiu ; literaturi încorsetate ; tot ceea ce a îngurgitat ; pigmentate cu diverse „isme“ scientiste ; radicalitatea operei de artă ; un critic marxist-leninist își are domiciliul său natural... în presă ; elucidarea conținutului în termeni conceptuali ; pseudosemnificație invizibilă *(!) ; etc., etc.*

Unele ne duc de-a dreptul în impresionism, prin limbajul abscons: „stilul criticii reflectă astfel expresia modului fundamental solitar al fiecăruia, *(subl. ns.)* de a simți opera de artă și aversiunea îndîrjită pentru cauze, specii și istorie“ *sau* „Fără a exclude tonul pasional, spontaneitatea indispensabilă a expresiei, inflexiunea specifică temperamentală a stilului, *etc.*

Dar, în fond, ce critică H. Bratu ? O mărturisește deschis : „nu folosirea termenilor în context o criticăm, ci impresia generală de ton spilcuit pe care o creează *(s. n. :* o creează ; crează *e forma iotacizată de la* a crede *!)* articolele“. *Dar, mă rog,* impresia generală *de unde vine ? Oare nu tocmai dintr-un anume conținut și din anumite cuvinte ? Și atunci, de ce, cu o coloană mai înainte d-sa condamnă cuvintele ? Argumentele ca și stilul lui H. Bratu demonstrează tocmai contrariul. Cum se împacă afirmația că nu critică* „folosirea termenilor în context“ *(pag. 132), cu cealaltă de la pag. 133 cînd condamnă* „neologismele“ *și* „verbiajul ameițitor“ *și ambele la rîndu-le, cu însuși stilul lui H. Bratu ? Trebuia să se precizeze și să se argumenteze dacă e vorba de afluxul neologismelor în stilul critic sau de îmbinările frazeologice în care intră elementele respective și, în acest din urmă caz, concordanța dintre sensurile multiple ale unui cuvînt (în aceeași limbă sau în limba termenului împrumutat) și seriile sintagmatice corespunzătoare (firește, nu în sens saussurian !)*

Prezența unei terminologii de specialitate nu este exclusă, dar cea a criticii literare tinde, mai mult decît altele, a deveni mai cunoscută, mai accesibilă, prin natura și obiectul ei, mulțimii de cititori. Nu ne gîndim a bara neologismul, ci a integra — fără a fi prizonieri ai vreunui curent de esență idealistă — în lexicul limbii romîne literare moderne, termenii care contribuie la îmbogățirea limbii, în conformitate cu legile ei interne.

Se cuvenea, dar, pentru H. Bratu, a privi așa (sau și așa) problemele legate de atitudinea științifică și limbajul criticii literare. A ne orienta numai după „impresia generală“ presupune credit acordat unilateral sau particularităților de formă sau accelor de sens. Că și d-sa folosește un mișmaș stilistic *(expresia îi aparține), o demonstrează* mișmașul *competenței :* „neologismele de ultima oră... reprezintă adesea traducerea aproximativă a unor noțiuni din limba franceză sau reluarea terminologiei din critica occidentală contemporană“ *(subl. ns.). După cum se știe, împrumutul poate fi adoptat legilor limbii care împrumută, poate păstra o fizionomie străină (așa-zisul* neoterism), *sau poate fi tradus prin termeni autohtoni, disimulat, prin ceea ce se cheamă calc lingvistic ; dar ca un neologism să reprezinte traducerea unei noțiuni e din cale afară de bizar. Limba are nevoie și de neologisme și de sinonimii și de echivalențe și de paralelisme etc. Chiar tov. H. Bratu numai la distanță de trei rînduri scrie :* „publicistica cotidiană“ *(nu ține seamă de ușoara cacofonie !) și* presa zilnică“. *De ce ?*

Dar, stilul criticii literare presupune, pe lîngă înălțime, coerență, ton solemn, o anumită puritate și corectitudine, fie pentru înțelegere, fie ca să zicem ca H. Bratu, pentru „impresia generală“. *Care dintre acestea sînt respectate, le-am cam văzut. Cît despre corectitudine, a se vedea că în primele două fraze ale articolului nu se face elementarul acord al predicatului cu subiectul și că în* „evoluția ireversibilă“ *(sic !) a stilului unui critic, valorează și* impresia *creată de expresiile (lui H. Bratu) :* „să privească ca aspecte“ „o critică care substituie, o erotică care reprezintă“.

GH. POALELUNGI

Contribuții

Institutul Pedagogic de 4 ani din București a editat de curînd un buletin cuprinzînd lucrări științifice ale cadrelor didactice de la acest institut în anul universitar trecut. Sînt culese aici studii de pedagogie, de istorie, de limbă, de constituție, de matematici, de fizică, de științe naturale, de geografie și de istorie literară. Acestea din urmă ca și acelea de limbă și de istorie (care reprezintă contribuții substanțiale incontestabile) ne-au reținut cu deosebire atenția prin varietatea lor tematică și prin seriozitatea cu care au fost ele, în genere, redactate, aducînd nu arareori elemente noi în interpretarea și cunoașterea fenomenului discutat. Valoros ni se pare, bunăoară, studiul lui Emil Boldan *Un fabulist modern : Marcel Breslașu* (din păcate singurul material inspirat din problemele literaturii actuale) care pune în lumină, la un nivel remarcabil, caracterul militant al fabulei lui Breslașu. Petre Drăghici se ocupă, într-o suită de însemnări bine sistematizate, de unele aspecte de umor și satiră în *Amintiri de copilărie* de Ion Creangă, insistînd asupra umorului prin autoironie, a umorului nostalgiei duioase, a umorului popular naiv-realist și a celui cu valențe satirice. Mitu Grosu reliefează resorturile memorialiste ale scrisului lui Ion Neculce, iar Aurel Martin soarta în Principatele dunărene a antologiei de poezie romînească scoasă de H. Stanley în 1856. Interesante sînt schița monografică creionată de I. D. Bălan lui Spiridon Popescu și datele comunicate de Constantin Dinu cu privire la baladele populare ce-l slăvesc pe haiducul Radu Anghel. Trei studii privesc probleme de literatură universală, ajutînd neîndoielnic la popularizarea, la noi, a cîtorva opere și figuri de seamă ale acestei literaturi : Ovidiu Drimba insistă astfel asupra „primului epos al omenirii“ *Epopeea lui Ghilgameș*, Ion Brăescu discută caracterul realist al romanelor lui Guy de Maupassant, iar Margareta Nasta concepțiile umanitare prezente în opera lui Euripide. Toate aceste contribuții sînt, evident, binevenite. Nu încape însă îndoială că dacă în centrul atenției colectivului de redacție ar fi stat și mai mult problemele actuale ale literaturii noastre și a celei universale, configurația buletinului ar fi cîștigat în conținut. E o deficiență ce caracterizează din păcate nu numai acest buletin ci și altele similare, scoase de alte institute de învățămînt superior.

D. P.

Șezătorile revistei noastre

Vineri 26 septembrie a avut loc o șezătoare organizată de revista noastră în colaborare cu biblioteca raională „Grivița Roșie“, în sala cinematografului „Înfrățirea între popoare“. Au citit : Teodor Balș, George Dan, Dan Deșliu, Niculae Stoian, Victor Tulbure și Violeta Zamfirescu.

★

Sîmbătă 25 octombrie, tot în colaborare cu biblioteca raională „Grivița Roșie“ s-a organizat o șezătoare literară la școala medie „Aurel Vlaicu“. Șezătoarea s-a bucurat de o mare participare a elevilor și corpului didactic. Au citit versuri : Teodor Balș, Ion Brad, Mihu Dragomir, Neculai Tăutu și Dragoș Vicol. După lectură au urmat discuții.

A. C.

TIA PELTZ : Piț — fruntașul grădiniței din Lunca (Muscel)

REDACȚIA : B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51 ; ADMINISTRAȚIA : Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.79.46 ; Abonamente : 9 lei — 3 luni ; 18 lei — 6 luni ; 36 lei — un an ;
Tiparul : Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin“

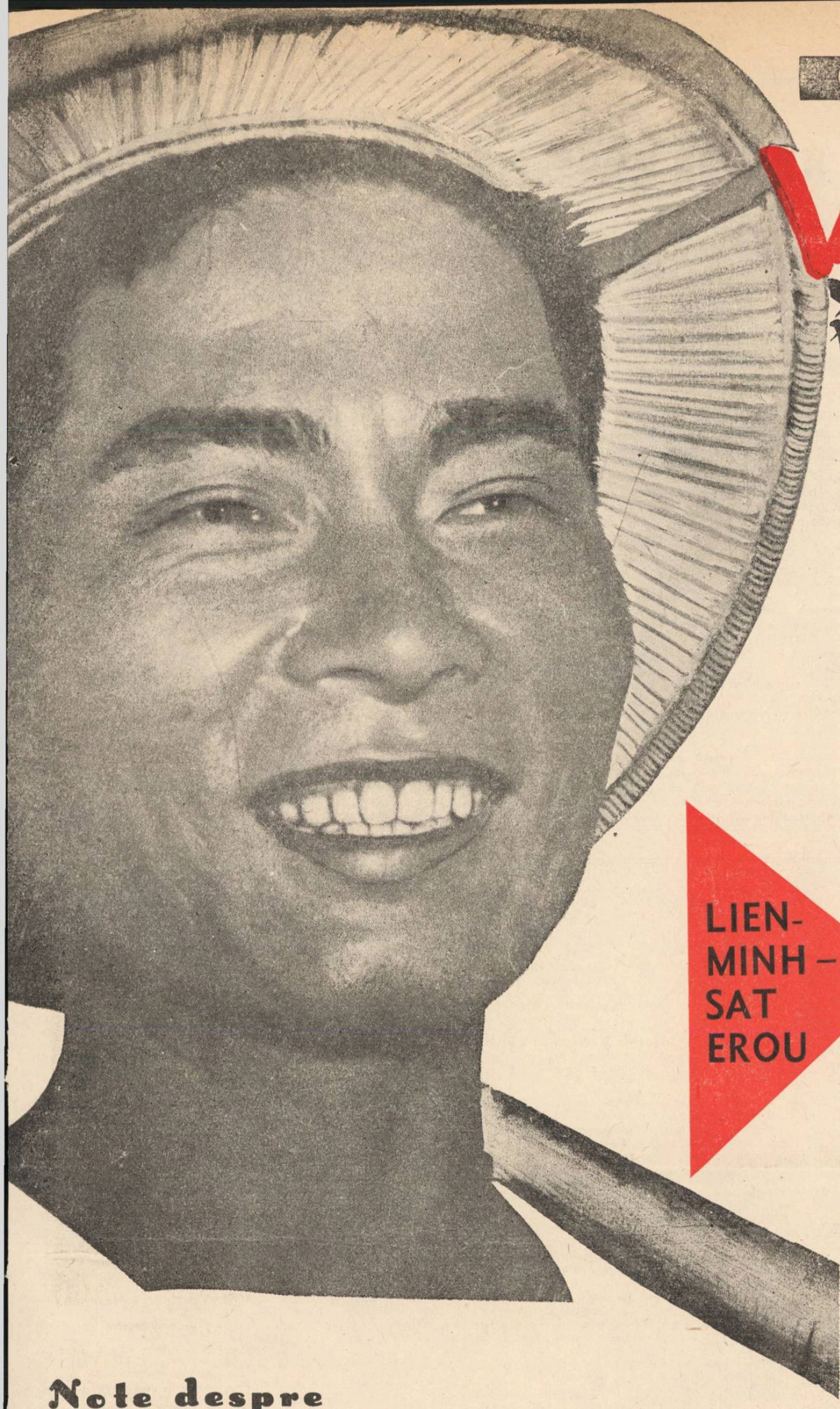

CĂLĂTORIE ÎN VIETNAM

LIEN-MINH — SAT EROU

In primăvara acestui an, am avut norocul să vizitez vreme de aproape trei săptămîni Vietnamul de Nord. Am vizitat multe locuri și am cunoscut mulți oameni. Am cules nenumărate impresii. Multe ar fi de scris și de povestit despre acest popor destoinic și viteaz. Am vizitat plantația de cafea din Tay-Hieu și uriașul complex carbonifer din Cam-Pha, am fost la Hong-Thai, satul natal al președintelui Ho-Chi-Minh și am stat de vorbă cu Nguyen-Sinh-My, vărul președintelui, am văzut în apropiere de orașul Vinh locul unde, în 1930, s-a întrunit primul soviet și unde a avut loc primul miting organizat de revoluționarii vietnamezi ; am vizitat străvechiul templu și pagoda din Co-Le; marea fabrică textilă din Nan-Dinh; am văzut Templul literaturii din Hanoi, construit în anul 1610 ; am vizitat orășelul țesătorilor și orășelul grădinarilor ; am văzut Bai Dalam-ul, golful cu o mie de insule și insulițe de stîncă, minune a naturii, fără egal în lume.

Mai mult decît toate însă m-a impresionat povestea satului Lien-Minh, sat al rezistenței, pe care cotropitorii francezi n-au izbutit să-l țină în stăpînirea lor decît cîteva săptămîni, deși ocupau aproape toate împrejurimile. Niște țărani simpli, lucrători ai pămîntului, care au învățat de nevoie să tragă cu pușca, să pună mina și s-azvîrle grenada, au vîrît spaima în batalioanele franceze, înarmate pînă în dinți, conduse de ofițeri cu școală. M-a impresionat povestea acestui sat de oameni viteji, pentru că istoria lui sintetizează de minune lupta de eliberare a întregului popor vietnamez, popor de țărani în cea mai mare parte, care a învățat de nevoie meșteșugul armelor și a înfrînt în condiții neînchipuit de grele un cotropitor de zeci și sute de ori mai bine înarmat.

Satul Lien-Minh se află la vreo zece kilometri de Nam-Dinh, nu departe de șoseaua care duce la Hanoi. E un sat destul de întins, întortocheat, împrăștiat printre ogoare de orez, de patata, de trestie de zahăr ; îl ghicești de departe, o insulă ceva mai închisă, în nesfîrșitul verde ale orezăriilor. Inainte de război, mai multe porți mari de zid, cu inscripții de bun venit, străjuiau intrările în sat, așa cum e datina de veacuri ; cam prin mijlocul satului se ridica, tot de zid, casa obștească, unde se adunau la sfat cetățenii ; înainte de război erau multe case de cărămidă. Cotropitorii au dărîmat cu tunurile și porțile satului și casa obștească și pagoda și aproape toate casele de zid. Acum aproape toate construcțiile sînt de bambus.

Lien-Minh nu se deosebește de alte sate vietnameze prin așezarea sa ; case mici de bambus, cărări de la o casă la alta, mici rezervoare de apă lîngă fiecare casă și un mare rezervor comun, mici grădini de legume și mici răzoare de orez, de patata, de porumb, de trestie de zahăr. Pămîntul se muncește greu și fără nici o pauză, tot timpul anului ; se irigă zilnic, aproape totul (în afară de arat și de grăpat) se face cu mîna (răsăditul, plivitul, prășitul, irigatul, culesul). Casele în interior sînt foarte simplu orînduite ; unul sau două phan-uri (care sînt și pat și masă), un mic dulap pentru vase, vatra, apărătoarele contra țînțarilor și, nelipsite, altarul strămoșilor și, ceea ce ține de o tradiție recentă, altarul patriei, închinat eroilor care și-au jertfit viața pentru eliberarea țării.

In Lien-Minh, încă de prin 1937, spiritul revoluționar era foarte dezvoltat, datorită activității depuse de partidul comunist. De aci s-au ridicat multe cadre conducătoare în lupta de eliberare, care, înainte de eliberare, și-au desfășurat activitatea în ilegalitate. In 1946, cînd a început războiul de eliberare, satul Lien-Minh avea o armată organizată, așa cum vor fi fost și în celelalte părți ale țării și care au constituit adevărate nuclee ale armatei populare regulate care, așa cum spun cu mîndrie veteranii, s-au format în marș. Combatanții din Lien-Minh, efectivul unui pluton, au plecat și s-au alăturat corpului de armată din Nam-Dinh. In 1950, francezii au ocupat regiunea. In sat au rămas să acționeze armata de partizani organizați în cinci plutoane de bărbați, trei plutoane de femei și trei plutoane de bătrîni (ei le spun „creștete cărunte"). Armamentul lor se compunea din 12 puști, restul cuțite, furci, topoare, curse, explozibil din care fabricau ei înșiși mine, grenade pe care le luau de la francezi în incursiunile pe care le făceau în zonele ocupate. Locuitorii și-au ucis toți cîinii ca să nu-i descopere prin lătăturile lor pe partizani ; de la casă la casă au fost săpate galerii subterane. Serviciul de informații al partizanilor era format din toți locuitorii satului, cîmpul lor de activitate era satul și împrejurimile sale, pînă la șosea. Primarul, pus de francezi, a fost ucis într-o noapte, odată cu alți oameni ai săi. Francezii n-au îndrăznit să intre în sat. Au început să bombardeze de pe șosea, pregătind minuțios încercuirea satului și distrugerea acestui, periculos pentru ei, centru de rezistență. Partizanii au amenajat multe lupte și fiecare dintre ele ar merita să figureze într-o istorie a bătăliilor. Iată cum a decurs lupta unui grup de doisprezece partizani condusă de Phan-Van-Chug. Pe cele trei cărări ce duc la sat, porniseră trei formațiuni franceze cu efective între patru și șapte sute de soldați. Partizanii, informați din timp, și-au pus în funcțiune minele, așezate pe căile de acces, provocînd pierderi serioase inamicului. Atunci francezii au silit pe localnici să-și mîie bivolii înaintea trupelor. Partizanii, împărțiți în trei grupe, trecînd de la un loc în altul prin galeriile subterane, au început să-i hărțuie cu grenadele pe francezii care pătrunseseră în sat. Lupta se dădea de la casă la casă și fiecare pas îi costa pe francezi sînge. Grenada putea cădea de după un zid, de după un tufiș, din cer, din pămînt ; lupta a durat de la zece dimineața pînă la cinci spre seară, cînd francezii, care pierduseră 72 de morți și peste o sută de răniți, au primit ordin să se retragă. Ei își închipuiau că au în fața lor o întreagă armată de partizani.

Azi Phan-Van-Chug, care poate să aibă puțin peste trezeci și cinci de ani, își vede de muncă pe ogorul său, e membru în consiliul comunal și membru de partid. Mi-a povestit toate aceste lucruri calm, bînd din ceșcuța de ceai, cu tonul cu care mi-a relatat cum se face irigarea orezului. Are o decorație, dar lucrul acesta mi l-au spus ceilalți.

Phan-Van-Bon e un țăran care poate trece drept bătrîn, e alb în creștet și are o bărbuță rară. El a fost șeful unei grupe de bătrîni („creștete albe"). In lupta de eliberare, ei îndeplineau mai adesea misiuni de informare, dar uneori trebuiau să lupte și cu arma în mînă. Intr-o luptă inegală cu peste două sute de francezi, grupa lui de trei oameni a ucis cincisprezece francezi, dintre care doi ofițeri. Lipsiți de comandanți, francezii s-au retras. Și Phan-Van-Bon își duce azi în liniște mai departe viața lui de țăran, împreună cu fiul și cele două fiice ale sale. M-a ospătat la locuința sa, pe care am vizitat-o, cu ceai, patata și trestie de zahăr și m-a invitat să trag un fum din pipa de bambus (cu apă), în semn de prietenie și de stimă. M-a întrebat cum trăiesc „prietenii țărani din Ru-mani", cum s-au organizat la noi gospodăriile colective, despre școli, despre cămine culturale, despre spitale.

Am plecat din Lien-Minh spre seară condus pînă la locul unde fusese cîndva una din porțile satului, de noii prieteni, țărani vietnamezi, oameni harnici și viteji, care mi-au urat drum bun și succes, asigurîndu-mă, fiecare în parte, că lor le sînt dragi prietenii din „Ru-ma-ni", deși îi despart de ei nenumărați munți și nenumărate ape, pentru că ei știu că și prietenii din „Ru-ma-ni" luptă pentru libertatea tuturor popoarelor și pentru socialism.

Remus LUCA

Note despre

POEZIA VIETNAMEZĂ

Este neobișnuit de greu să se vorbească despre poezia vietnameză. In primul rînd, pentru că n-o putem cunoaște decît tradusă într-o limbă străină. In al doilea rînd, pentru că, vietnameza fiind o limbă tonală și fiecare cuvînt limitîndu-se la o singură silabă, nu putem sezisa din traducere nici muzicalitatea versului și nici esența lui intimă. Astfel, o poezie bogată, cu puternice accente de actualitate, bazată pe o secular tradiție de gingășie și măiestrie, ne rămîne accesibilă doar din imaginea fortamente alterată a unei limbi intermediare. Dar, greutățile acestea nu justifică totuși nici o reticență, nici o rezervă, și nu trebuiesc depuse armele în pragul unei prezentări sumare a universului poetic vietnamez. Ceva din savoarea unei poezii autentice, profund originale, va răzbate totuși printre rînduri și aceasta va îndreptăți eforturile de a o cunoaște.

Poezia nu este un factor neglijabil în Vietnam. Dacă nu se pot concepe ziare, reviste sau magazine fără rubrici sau chiar pagini de poezie, nu se pot concepe nici festivități, întruniri, petreceri de familie fără recitări de poeme, de cele mai multe ori acompaniate de muzică. Larga audiență a poeziei se explică nu numai printr-o receptivitate deosebită a publicului, dar și prin dispozițiile poetice înnăscute ale poporului. A spune că fiecare vietnamez e poet nu este o exagerare. Iți recită poeme proprii țăranca analfabetă. Și poți vedea pe străzile Hanoiului afișe cu poemele președintelui Ho-Chi-Minh :

„Razele lunii se strecoară
prin fereastră, cerșind un poem ;
sînt prins însă de munca militară
și nu pot să-i compun unul.
Clopotul răsună în templul
de pe munte, trezindu-mă din
visul toamnei, cu știrea
izbînzilor de la fruntarii"

„Odihnă după munca
de soldat ; vîntul de toamnă,
ploaia de toamnă, frigul de toamna
te pătrunde ; și, deodată, auzi
sunetul fluierelor
coborînd de pe dealuri ;
se întorc partizanii și mă bucur
că a mai rămas încă vin destul
pentru ei."

Un accent militant străbate versurile acestea. E o caracteristică specifică nu numai poeziei vietnameze actuale, dar și lungii ei tradiții. Chiar din primele poeme, care sub influența covîrșitoare a culturii chineze, au alură descriptivă și sînt îmbibate de morala confuciană, răzbate o notă de revoltă sau de îndemn la luptă. Incă din secolul al 15-lea se citează cîntece de preamărire a libertății. In secolul trecut, lupta contra invadatorilor francezi a găsit un larg ecou în rîndurile poeților vietnamezi. E drept că, mai tîrziu, sub influența romantismului și apoi a simbolismului francez, s-a înregistrat o tendință evazionistă de la contingențele social-politice. Dar războiul, invaziunea japoneză, independența Vietnamului în 1945 și apoi rezistența au dat poeziei vietnameze nota ei revoluționară actuală. Scriitori din trecuta generație, ca Te Hanh, care au îmbrățișat simbolismul pe vremuri, și-au dat acum mîna cu cei tineri, To Hun, de pildă, care a debutat cu poeme scrise în închisoare.

E drept că și noua poezie a debutat în forme care aminteau influența franceză. Abia mai tîrziu a căpătat însă un caracter cu adevărat popular, accesibil maselor. Reluînd tradiția formelor naționale, în special a poeziei zise „Ca Dao" (poeme scurte de 2—6 versuri, a cîte 6—8 silabe), noua poezie vietnameză a găsit într-adevăr ecoul meritat. O poezie ca Visul *de Te Hanh a cîștigat mare popularitate :*

„Mă trezesc din vis
Și știu că ești departe.
Razele soarelui lucesc pe zid
Și știu că noaptea s-a dus.
Ziua mi-o petrec muncind
Și noaptea mi-o păstrez
ca să mă gîndesc la tine.
Ziua mă aflu în nord
și noaptea în sud.
Oriunde aș fi și oriunde aș fi
Sîntem totuși aproape
Și ziua s-a luminat de visul
nopții trecute".

Asemenea întrepătrundere a sentimentelor personale cu evenimentele politice este o altă notă caracteristică. O găsim și în alte poeme care, deși păstrează metrica „Ca Dao", au totuși proporții mai mari. E tipic pentru această categorie poemul Perna *al poetului Xuan Dien.*

„Cînd ai sosit din Zona a IV-a,
In nord, ai adus cu tine
O pernă, pentru luna noastră
de miere,
Simbol al cuibului
pe care l-am clădit,

Pînza era fină, bumbacul moale,
dulce era perna noastră.
Ai brodat cu duioșie cuvîntul
„Scumpule".
Perna noastră — simbolul —
era numai una
Și fiecare din noi insista ca celălalt
s-o întrebuințeze.

Eram activist și tu erai soră
Lucram în locuri diferite,
departe unul de altul,
Cîteodată veneai la mine,
fericită întîmplare,
Apoi plecai, cu picioarele umezite
în roua dimineții.

Nu știai dacă să iei perna
sau să mi-o lași
Eram despărțiți de rîuri
și multe păduri
Și adesea gîndindu-ne unul la altul
vedeam
Arbori și frunze ; ramuri de bambus.

Eram amîndoi tineri, cu visurile
și speranțele tinereții,
Dușmanul ne impusese războiul,
Ne adusese supărări, și despărțirea,
Ne-a împrăștiat fericirea și familiile.

Dar ura a făcut dragostea noastră
și mai adîncă
Am împăturit perna și am strîns-o.
Cine se mai îngrijea de pernă
în timp de război ?
Trebuia să fim doar veșnic pregătiți.

In locul pernelor, activiștii
se slujeau de raniță.
Studenții își odihneau capetele
pe cărțile lor iubite,
Soldații, spaima inamicului,
se odihneau pe arme,
Iar furierii preferau dosarele.

Poporul are iar pace !
Nimeni nu ne mai desparte
Perna noastră e ca și nouă
Bumbacul ei pare a înflori.
Iei ac și ață, pînză și bumbac
Și faci a doua pernă, care amintește
De casa noastră, de fumul de seară,
de lampa în timpul nopții
De vorbele și cîntecele noastre.

Odihnindu-ne capetele pe pernele
dragostei
Ne amintim de nenumăratele văi
și dealuri,
Ne amintim de calea stîncoasă
a Revoluției
Care a fost și a rămas,
presărată de piedici.

Ochii noștri dorm, iar inimile
ne sînt treze.
Pernele noastre nu vor fi cu totul moi
Chiar dacă ar fi pline cu puf
și acoperite cu brocart
Pernele noastre nu vor fi moi atîta
timp cît undeva oamenii
vor pregăti război.

Să stăm de veghe păcii
Să păzim țara și dragostea noastră
Să luptăm ca pernele
să rămînă alături
Și alte perne despărțite
să se adune la un loc.

Imagistica vie, optimismul sănătos al poeziei populare au fost o sursă înviorătoare a poeziei vietnameze actuale. Recursul la tradiție n-a constituit o întoarcere. In Vietnamul de azi, asemenea Florenței în care hamalii recitau în sec. al XIV versurile lui Dante, orice țăran îți declamă cîntînd lungi pasaje din „Kim Van Kien", celebru poem din secolul al XVIII-lea, datorit lui Nguyen Du. Iar dacă Chénier voia să utilizeze motive noi în versuri clasice, pe portativele unor melodii și metrici seculare, poporul vietnamez creează necontenit poeme de actualitate. Nu e caracteristic că în timpul campaniei din 1949, numai un singur batalion a compus 500 de poeme ? Și n-a fost surprins un ziarist australian care n-a găsit, într-un volum editat de Confederația Vietnameză a Sindicatelor nici articole și nici statistici, ci poeme datorite unor muncitori ? Acest permanent apel la forțele populare constituie trăsătura esențială a poeziei vietnameze actuale și o garanție a viitorului ei.

V. DASCĂLU

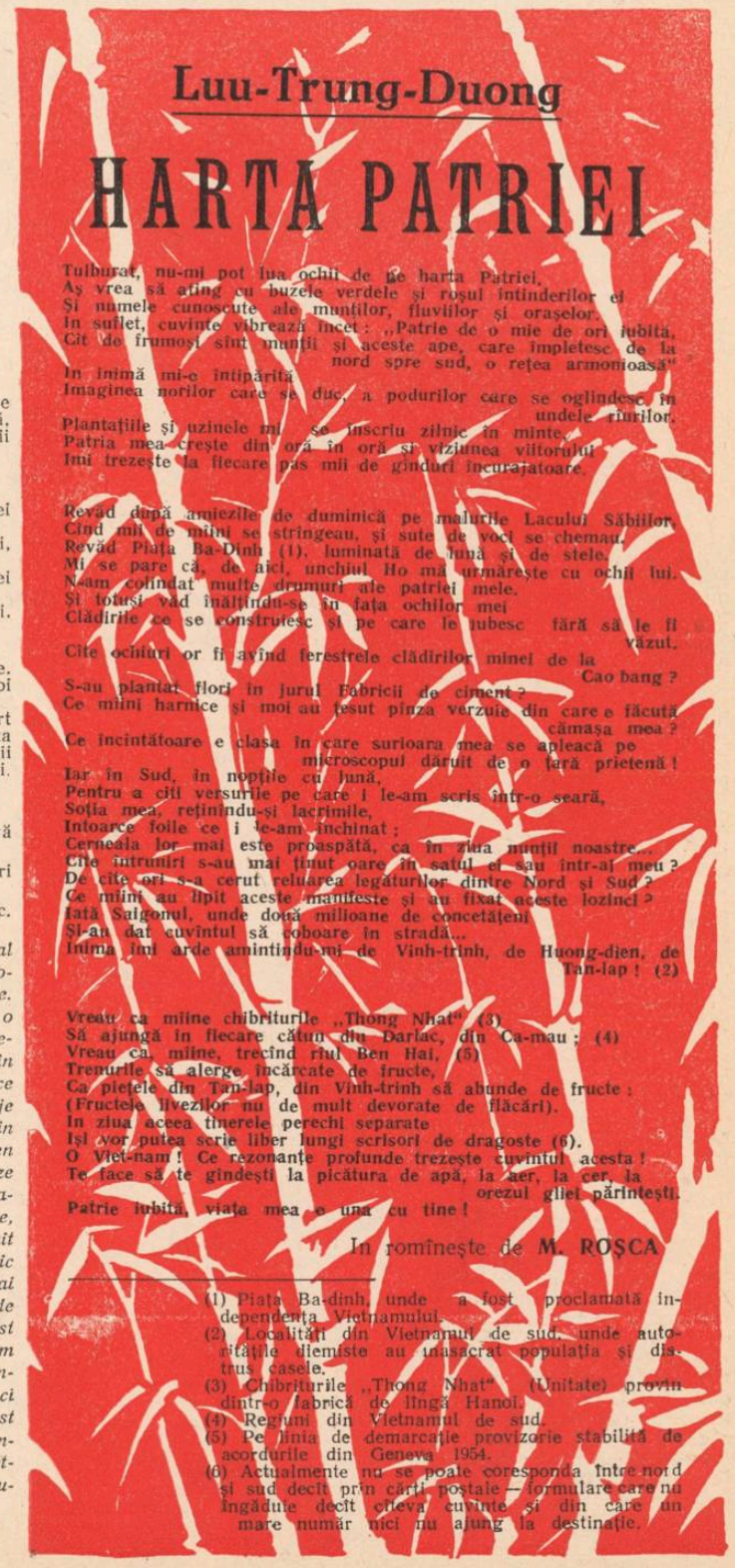

Luu-Trung-Duong

HARTA PATRIEI

Tulburat, nu-mi pot lua ochii de pe harta Patriei,
Aș vrea să ating cu buzele verdele și roșul întinderilor ei
Și numele cunoscute ale munților, fluviilor și orașelor.
In suflet, cuvinte vibrează încet : „Patrie de o mie de ori iubită,
Cît de frumoși sînt munții și aceste ape, care împletesc de la
nord spre sud, o rețea armonioasă"

In inimă mi-e întipărită
Imaginea norilor care se duc, a podurilor care se oglindesc în
undele rîurilor.
Plantațiile și uzinele mi se înscriu zilnic în minte.
Patria mea crește din oră în oră și viziunea viitorului
Imi trezește la fiecare pas mii de gînduri încurajatoare.

Revăd după amiezile de duminică pe malurile Lacului Săbiilor,
Cînd mii de mîini se strîngeau, și sute de voci se chemau.
Revăd Piața Ba-Dinh (1), luminată de lună și de stele
Mi se pare că, de aici, unchiul Ho mă urmărește cu ochii lui.
N-am colindat multe drumuri ale patriei mele,
Și totuși văd înălțîndu-se în fața ochilor mei
Clădirile ce se construiesc și pe care le iubesc fără să le fi
văzut.
Cîte ochiuri or fi având ferestrele clădirilor minei de la
Cao bang ?
S-au plantat flori în jurul fabricii de ciment ?
Ce mîini harnice și moi au țesut pînza verzuie din care e făcută
cămașa mea ?
Ce încîntătoare e clasa în care surioara mea se apleacă pe
microscopul dăruit de o țară prietenă !
Iar în Sud, în nopțile cu lună,
Pentru a citi versurile pe care i le-am scris într-o seară,
Soția mea, reținîndu-și lacrimile,
Intoarce foile ce i le-am închinat ;
Cerneala lor mai este proaspătă, ca în ziua nunții noastre...
Cîte întîlniri s-au mai ținut oare în satul ei sau într-al meu ?
De cîte ori s-a cerut reluarea legăturilor dintre Nord și Sud ?
Ce mîini au lipit aceste manifeste și au fixat aceste lozinci ?
Iată Saigonul, unde două milioane de concetățeni
Și-au dat cuvîntul să coboare în stradă...
Inima îmi arde amintindu-mi de Vinh-trinh, de Huong-dien, de
Tan-lap ! (2)

Vreau ca mîine chibriturile „Thong Nhat" (3)
Să ajungă în fiecare cătun din Darlac, din Ca-mau ; (4)
Vreau ca, mîine, trecînd rîul Ben Hai, (5)
Trenurile să alerge încărcate de fructe,
Ca pieptele din Tan-lap, din Vinh-trinh să abunde de fructe :
(Fructele livezilor nu de mult devorate de flăcări).
In ziua aceea tinerele perechi separate
Își vor putea scrie liber lungi scrisori de dragoste (6).
O Viet-nam ! Ce rezonanțe profunde trezește cuvîntul acesta !
Te face să te gîndești la picătura de apă, la aer, la cer, la
orezul gliei părintești.
Patrie iubită, viața mea e una cu tine !

In românește de M. ROȘCA

(1) Piața Ba-dinh, unde a fost proclamată independența Vietnamului.
(2) Localități din Vietnamul de sud, unde autoritățile dictatoriale au masacrat populația și distrus casele.
(3) Chibriturile „Thong Nhat" (Unitate) provin dintr-o fabrică de lîngă Hanoi.
(4) Regiuni din Vietnamul de sud.
(5) Pe linia de demarcație provizorie stabilită de acordurile din Geneva 1954.
(6) Actualmente nu se poate coresponda între nord și sud decît prin cărți poștale — formulare care nu îngăduie decît cîteva cuvinte și din care un mare număr nici nu ajung la destinație.

o seamă de cuvinte

Radu Boureanu:

UMBRA STELELOR

Drumul străbătut — vreme de 30 de ani — de poezia lui Radu Boureanu e concludent pentru evoluția unei întregi generații în care poetul se numără în rîndul reprezentanților celor mai înzestrați. Recentul său volum de versuri alese, *Umbra stelelor*, se deschide cu ciclul mai vechi *Tărîmul cu vedenii* mărturie a efortului de-a prezenta în cîteva imagini luminoase, lumea deltei, unde *„între brațele Dunării, crește din valuri tărîmul cu vedenii"*. Poetul e înclinat spre notația pitorescului exprimat nu numai în tradițiile străvechi, în obiceiuri ciudate, în fantasticul naturii acvatice ci și în exotismul unor nume proprii, alese parcă anume pentru reliefarea atmosferii stranii. Incetul cu încetul poezia se împlinește în jurul unor sentimente mai profunde. Respingînd soluția adaptării la tot mai evidenta hidoșenie a societății burgheze, Radu Boureanu caută evadarea. Se îndreaptă spre trecutul istoric, spre epoca lui Petru Rareș pe care o interpretează în aceeași manieră de amestec al legendei cu adevărul consemnat de documente. Pitorescul calm din primele poeme lasă tot mai mult loc unei viziuni halucinante, obsedante. Descîntecul bătrînei e grăitor pentru această orientare a poeziei lui Radu Boureanu: *„Ducemi-se pruncul unde gușteri veninați / stau pitulați și-s otrăvuri în aurite pocale..."* Aspirația spre puritate, spre frumusețe, se exprimă în *Zbor alb* prin aceeași încercare de evadare din lumea reală. Sufletul obosit se vrea singur, caută limanul viselor, plutind în mijlocul unei naturi din ce în ce mai fantastice. Chiar într-un poem remarcabil cum e *Calul roșu*, poetul nu poate întrezări finalitatea victorioasă a năzuințelor sale spre lumină. Și aici, în cele din urmă, se trezește *„ca un copac fără frunze/ pe o colină neagră"*. Imagistica e tot mai apăsătoare, acordurile mai grave, atmosfera tinde să devină apocaliptică. *„Soarele e măcelărit", „nu se mai vede nici om nici sat", „moartea trece prin frunze (...) atunci cînd e mai multă lumină"*, numai în moarte *„sfîrșește minciuna"*.

Caii de apocalips, datînd din anii imediat premergători războiului adîncesc această atmosferă de febrilă căutare deznădăjduită în lumea în care *„tinerețea a-mbătrînit/ și din tristețe cîntecu-a pornit"*.

Războiul a venit să rezolve această permanentă zbatere a unui talent profund. De data aceasta, Radu Boureanu a deslușit limpede cine sînt dușmanii omenirii. Versul său capătă o forță nouă: *„N-am să vă uit ucigași ai pădurii de oameni/ ce fremăta sub trecerea palmei sublime; /intîlnită cîndva o părere din putreda faimă,/ voi striga să o șteargă buretele nopții eterne". (Pe neagra memorie)*.

Dar abia cu *Singele popoarelor*, memorabilă etapă în dezvoltarea poeziei noastre militante, poetul își regăsește întreaga forță poetică, pe care o transformă într-o armă în lupta împotriva imperialiștilor, de pretutindeni. Poezia sa se realizează în imagini pregnante, viguroase, patetice, dovedind ura nestăvilită împotriva marilor dușmani ai umanității. Simțul său cosmic se exprimă de această dată într-un alt plan: acela al prezentării îngrozitoarelor crime ale imperialismului. Versurile sale creează o puternică tensiune, aptă să reprezinte încleștarea dintre forțele păcii și cele ale beznei și războiului. *Corăbii spre Indonezia, Grecia* sau *Culoarea roșie sau neagră* exprimă pe deplin viziunea nouă, amplă și impresionantă pe care au căpătat-o versurile sale.

In poemele datate 1948-1954, poezia lui Radu Boureanu cîștigă noi valențe. Luminoase de data aceasta, ele sărbătoresc marile cuceriri obținute de poporul nostru *„sub Stema Republicii"*. Dezlănțuirea de tinerețe din timpul Festivalului de la București a fost transpusă într-o tonalitate poetică plină de avînt, în culori clare. Tonalitate care culminează în ultimul poem al volumului, *Vioara cosmică*, imn închinat spiritului uman biruitor.

Exemplu grăitor al cotiturii pe care conducerea de către Partid a determinat-o în creația poetică a unor reprezentanți de seamă ai generației mai vîrstnice, volumul lui Radu Boureanu reconstituie drumul plin de căutări și, în cele din urmă, victoria unui talent pus în slujba omului și a cuceririlor lui minunate.

V. DUMITRESCU

Maria Banuș:

POEZII

Pornită cu decenii în urmă dintr-un univers închis, obscur, dintr-o copilărie de coșmar și o adolescență sălbatecă, cu bucurii limitate și amarnice, cu avînturi speriate și o vitalitate deslănțuită dar apăsătoare, poezia Mariei Banuș și-a regăsit adevărata natură sub cerul maturității luptătoare, sub „cerul crud și deschis" al anilor noștri. Comunismul a însemnat pentru destinul acestei poezii o soluție eliberatoare, un luminos punct de echilibru, îndelung rîvnit, așteptat cu adolescentă înfrigurare, ca un semnal de luptă. Cînd descriem izbucnirea de vitalitate și euforica bucurie adolescentă, continută în Țara Fetelor (1937) nu trebuie să abuzăm de cuvinte. Setea de existență fusese reală, dar dominată de un orizont închis, străin, neînțeles, de un sentiment de singurătate și frică. Contactul elementar cu lumea, beția simțurilor sporeau impresia de izolare. Primăvara, cînd „tălpile învață să desmierde", nu era un anotimp de fericire. Peste bucuria primitivă a iubirii se așterne un cer apăsător, un freamăt surd, un gust de amărăciune. Senzația că „se lovește" de toate lucrurile din jur e numai interpretarea lirică a unei adolescențe nesatisfăcute, năzuind în forme nedeslușite să spargă limitele izolării, să iasă din cercul închis. Eul o obosește. Adulmecă prin antenele fine ale sensibilității îndreptate spre lume, așteaptă ca vuietul surd al orașului să se limpezească. Așteaptă semnalele lumii.

N-a fost o întîmplare că aceste semnale au fost emise dintr-o anumită tabără, a comuniștilor, după cum n-a fost o întîmplare că Maria Banuș le-a receptat într-un elan frenetic și pur. Poezia ei recîștigă forța cîntecelor de adolescență, dar substanțial clarificate, la treapta conștiinței active. Devine mărturia acestei conștiințe adînc tulburate de dramele și bucuriile lumii, hotărîtă să intervină în marea dezbatere și să acționeze pentru fericirea semenilor. Eliberată de teroarea individualistă, poeta se simte bine în lumea tuturor. Feminitatea ardentă proprie poeziei sale, se manifestă acum în sentimentul maternității responsabile. Inclinația specifică spre concretul lumii nu

dispare, ci se realizează într-un contact intim cu umanitatea, resimțit cu toată ființa. Pretutindeni în poezia sa te izbește scînteierea concretului, vibrația plină a sentimentului. O adeziune sensibilă la formele vieții socialiste, apropiate idealului său de frumusețe, face să palpite versul de astăzi al Mariei Banus. Problemelor mari li se descoperă fibra intimă, nucleul de umanitate. In cele mai alese realizări ale lirismului său, poeta se orientează spre sursele primordiale, elementare ale vieții, descoperind legături, pentru alții invizibile, cu sensurile mari ale lumii socialiste. Distanțele se apropie, cum se apropie viața celor două femei în Ție-ți vorbesc America, într-o familiară comuniune. Dar această reducere la numitorul intim, nu anulează simțul marilor dimensiuni contemporane, nu coboară idealul înalt la o măruntă cerință maternă și domestică. Universul mic păstrează poezia lumii infinite, proectînd familiarul cotidian spre marile răspunderi ale luptătorului. Poezia Mariei Banuș supune acestei înțelegeri intime nu numai distanțele geografice dar și elementele timpului. Maturitatea e mereu aproape de începuturile vieții, păstrează puritatea originară a acestora. Avem sentimentul că viața e abia la începutul ei, că abia acum se arată lumea „în toată strălucirea ei fecioară". Sub semnul acestui început stă maturitatea poetei, care e maturitatea încercată, aspră, responsabilă a luptătorului. Maria Banuș exaltă maturitatea severă, luminoasă, conștientă. In versurile de astăzi ale poetei există o fină reacție împotriva adolescenței inconștiente, a tinereții obscure, resimțită ca o povară (Cînd tinereții-i mai duceam povara). *Ființă și gîndire sînt acum, la maturitate, cuprinse într-un elan unitar. In mai multe rînduri Maria Banuș se referă la înțelesul acestei unități redate omului prin Partid — „fierbintea unitate", splendida unitate". Liber și matur, unitar și echilibrat prin bucuria luptei, omul se zmulge alienării seculare, redevine el însuși, adică — într-o frumoasă metaforă — se întoarce la porțile raiului.*

L. RAICU

Miron Costin:

OPERE

Editura de stat pentru literatură și artă a publicat recent opera integrală a lui Miron Costin, om politic de vază și cărturar vestit al celei de-a doua jumătăți a veacului al XVII-lea. Ediția, alcătuită de istoricul P. P. Panaitescu, poartă pecetea unei îndelungate și trudnice elaborări, care și-a găsit expresia într-o judicioasă și exactă transcriere și traducere a textelor. Prin conștiinciozitatea cu care a fost întocmită, ea depășește net pe cele anterioare, fiind un prețios auxiliar în munca cercetătorilor și iubitorilor literaturii romînești vechi.

Opera lui Miron Costin este vastă și variată. Lucrările sale sînt scrise în limbile romînă și polonă, atît în proză cît și în versuri. Prin poemul său *Viața lumii*, Miron Costin este unul dintre cei dintîi cărturari care tinde să demonstreze capacitatea limbii romîne de a fi folosită în opere versificate. Versurile sale în limba polonă arată, de asemenea, că vestitul cronicar moldovean era numai un bun cunoscător al limbii polone ci și un abil mînuitor al ei. Versurile scrise în poloneză sînt la nivelul de dezvoltare a poeziei polone din vremea sa.

Petrecînd un număr însemnat de ani în școlile poloneze, autorul *Letopisețului țării Moldovei* a acumulat o serie de cunoștințe temeinice în domeniul istoriei, filozofiei și filologiei, pe care le folosește cu real succes în scrierile sale. Dorința lui exprimată în scris de a oferi contemporanilor și posterității un letopiseț care să înfățișeze viața moldovenilor și a Moldovei de la primele începuturi și pînă în vremea sa, nu s-a putut realiza din pricina vremilor grele în care a trăit și pe care le înfățișează atît de plastic în letopisețul său.

Opera lui Miron Costin este rodul unei minți inteligente și cumpănite, a unui om care a studiat cu pasiune și perseverență. Curiozitatea, firească oricărui om de știință, i-a folosit marelui cronicar moldovean, continuator al lui Grigore Ureche, pentru desluși din vechile documente străine și romînești, multe din frămîntările țării sale. Scrisul lui Miron Costin — așa cum se poate observa din principalele sale lucrări — este pus în slujba intereselor Moldovei. El are, ca atare, o valoare militantă și constituie un exemplu viu al ardoarei cu care un om a luptat pentru înfăptuirea năzuințelor firești ale patriei: apropierea de popoarele slave și alungarea din țară a turcilor cotropitori. Pe această linie trebuie înțeleasă și insistența pe care o depune cronicarul pentru a demonstra, cu argumente istorice și lingvistice faptul că poporul romîn se trage din romani.

In studiul care însoțește ediția operelor lui Miron Costin, istoricul P. P. Panaitescu face, printre altele, o judicioasă analiză a ideilor politice și sociale ale lui Miron Costin. Se desprind din această analiză limitele concepției despre lume și viață ale lui Miron Costin, limite determinate de formația feudală a cronicarului. Din această pricină, Costin precizează raporturile dintre domn și clasele sociale ale Moldovei, afirmînd că: *„domnul trebuie să se poarte cu boierul ca cu un boier, cu slujitorul ca cu un slujitor, cu țăranul ca cu un țăran"*. Este în aceste rînduri o puternică afirmare a drepturilor și privilegiilor boierești pe care Miron Costin le scoate în evidență în numeroase părți ale principalei sale lucrări *Letopisețul țării Moldovei de la Aron vodă încoace*.

O problemă importantă care ar fi necesitat o tratare mai aprofundată este aceea a influenței umaniste asupra lui Miron Costin; editorul operei atacă problema destul de timid și numai sub unghiul influenței literaturii antice, latine îndeosebi. După părerea noastră, cercetarea ar putea fi extinsă prin raportarea la faptul că umanismul deși e legat de dezvoltarea burgheziei, a lăsat urme vizibile în gîndirea lui Miron Costin, care și-a petrecut o bună parte a vieții sale în Polonia, unde a fost în contact direct cu formele specifice ale culturii umaniste poloneze.

In ansamblu însă, atît ediția cît și studiul consacrat vieții și operei lui Miron Costin, prin conștiinciozitatea cu care au fost duse la capăt, constituie o contribuție serioasă la cunoașterea unui important capitol al literaturii noastre vechi.

MITU GROSU

cartea străină

Printre țelurile de seamă ale Uniunii noastre a scriitorilor, figurează, statutar și acela al preocupării îndeaproape de traducerea literară ca mijloc neîntrecut de a contribui la cunoașterea și valorificarea leninistă a literaturii clasice și contemporane din toate țările. Această activitate creatoare se încadrează în actele de cultură ale Romîniei socialiste care — după cum subliniază șeful delegației R.P.R. la U.N.E.S.C.O. — s-a angajat „să-și dea aportul cu fermitate și statornicie, pentru triumful umanismului, al libertății și al păcii în lume".

Insemnînd aci, prin urmare, momente ale prezenței cărții străine în literatura noastră beletristică și bineînțeles a cărților noastre în circuitul peste hotare, cronicarul crestează pe răbojul său cîteva din nenumăratele semne ale progresului revoluției culturale romînești pe orizontul lumii de astăzi.

★

La patru veacuri și jumătate de la începuturile producției editoriale în țara noastră, se poate judeca cu deplină maturitate și saltul impresionant înregistrat în cunoașterea și popularizarea literaturilor epocii umanismului, în limba romînă. Acest salt se datorește aproape exclusiv politicii culturale democratice și populare și avîntului revoluționar al anilor acestora.

Dintre aspectele ce-l pot mira pe un turist apusean care-și îngăduie răgazul de a descifra direcția acestui avînt, în vitrinele librăriilor romînești, va fi probabil și prezența Povestilor din Canterbury[1]) scrise de Geoffrey Chaucer, părintele literaturii engleze, de pe vremea lui Petrarca și Boccaccio, adică în plină Renaștere europeană. Dacă e surprins, occidentalul care nu ne cunoaște, apoi pe cititorul romîn nu-l miră de fel mesajul umanistului Chaucer în peisajul său cultural actual. Pentru că în peisajul cultural al construirii socialismului, operele de valoare universală își află locul, în chipul cel mai firesc. Ne-ar mira, dimpotrivă, absența lor.

Cadrul acestei vaste fresce (tradiționalul pelerinaj al credincioșilor englezi la Catedrala din Canterbury, în sec. al XVI-lea) a fost pentru marele scriitor de demult, prilej de suculente povestiri în versuri, povestiri realiste. Forța tipologică a prologului lor, se știe, „vestește zorile romanului modern".

Această cea dintîi versiune romînă a clasicului renașterii engleze este cu desăvîrșire fidelă originalului (prozodic, filologic și artistic), iar autorul ei, Dan Duțescu, căutînd și aflînd la tot pasul în limba noastră, corespondențe sugestive (de timp și culoare locală) ale unui moment cultural internațional totdeauna greu de transpus în alte culturi, a depus o grea și lăudabilă muncă de creație literară.

★

De la umanismul clasic la cel contemporan socialist, titlurile din librării pășesc negreșit prin admirabila traducere în romînește a Torentului de fier[2]) făcută de Laurențiu Fulga. Capodopera lui A. S. Serafimovici, apărută pentru prima oară la Moscova în anul 1924, în almanahul Nedra și de-atunci larg reeditată, tradusă și cunoscută în lumea întreagă, intră și în patrimoniul culturii noastre.

Extraordinara aventură eroică a regimentelor roșii conduse de minunatul Kojuh, relatată de scriitorul sovietic (similară și superioară celebrului North West Passage american), pledează în stilul ei dur și luminos ca diamantul, pentru splendida umanitate a literaturii realismului socialist.

E una din cărțile ce răscolesc adînc sufletul omenesc și-l confruntă cu dimensiunile istoriei, una din cărțile pe care recitindu-le, la oricît de mici sau îndepărtate răstimpuri, te seduc și te cutremură, prin permanența lor nobilă finalitate. Căci, o carte din familia Donului liniștit și a marilor epopei din trecut, Torentul de fier este o carte clasică a libertății omenirii.

Anul acesta o lozincă literară nouă, caracteristică pentru situația luptei anti-colonialiste pentru libertate și pace, însuflețește activitatea scriitorilor contemporani: spiritul Taşkentului, formulată în concluziile recentei conferințe a oamenilor scrisului din țările afro-asiatice.

Personalitate marcantă a intelectualității africane și militant al luptelor eliberatoare de pe marele continent negru, Kwame Nkrumah, în prezent șeful noului stat Ghana, este autorul pasionantei Autobiografii[3]) ce ne îmbogățește „prin truda unui colectiv de traducători, sezonul literaturii de actualitate.

Interesant prin cele povestite și prin fluidul de emoție fierbinte ce pulsează-n documentul de viață, acest mesaj din Ghana (cum e subintitulată cartea) are mai ales caracterul exemplar al unui mesaj cu direcție certă: „exemplul nostru să inspire pe cei care se mai află sub dominație străină". Ceva din literatura elanului unionist din veacul trecut al țărilor romîne (cu corectivul istoriei actuale, de bună seamă) animă paginile de sobră și discretă evocare ale autorului african, cărora limba publicistică a tălmăcirii li se potrivește.

De la prima vedere, prezența cărții străine vorbește, iată, despre: umanism, libertate și pace.

MIHNEA GHEORGHIU

[1]). Geoffrey Chaucer — Povestile din Canterbury — în romînește de Dan Duțescu, ESPLA, Bibl. pentru toți, 1958, 242 pag. lei 2,75.

[2]). A. S. Serafimovici — Torentul de fier — în romînește de Laurențiu Fulga și Ada Steinberg, Cartea Rusă, 1958, 227 pag. lei 4,50

[3]). Kwame Nkrumah, Autobiografie, Editura pentru literatură politică, 1958, 366 pag. lei 9,60.

ALIȘER NAVOI
în romînește

Tălmăcitor admirabil de poezie, poet el însuși, Ioanichie Olteanu ne-a reamintit — traducîndu-l pe Alișer Navoi — că se poate vorbi de un fond de aur al transpunerilor romînești din poezia universală; fondul acesta — încă sărac, e drept — se află sporit în momentul de față cu o operă de două ori semnificativă: pentru valoarea ei artistică neîndoielnică și totodată, pentru că reprezintă un în-

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Director: **acad. Mihai BENIUC**

COLEGIUL DE REDACȚIE

Dan DEȘLIU (membru în Comitetul de direcție); **Mihu DRAGOMIR** (membru în Comitetul de direcție); **V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MARTIN; Aurel MIHALE** (membru în Comitetul de direcție); **Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCĂ** (membru în Comitetul de direcție).

treg ev de poezie și o bogată seminție de talente robuste. Într-adevăr, prin Alișer Navoi, ambasador cu depline împuterniciri, pe lîngă inima cititorului romîn, al poeziei Orientului Apropiat, își fac reintrarea în circuitul — mult mai larg astăzi — al interesului pentru literatură, nume care de la Coșbuc încoace aproape că n-au mai figurat ca prezențe vii în competițiile poetice de la noi.

În prefața densă și lapidară ce însoțește volumul, Ioanichie Olteanu vorbește de temeiurile actualității lui Alișer Navoi, de acele laturi ale operei sale prin care poetul se apropie de concepțiile morale și nu numai morale ale lumii noastre. Ar fi poate necesar să se precizeze că în ansamblul acestei opere, care numără zeci de mii de versuri și din care traducătorul a reținut fragmentele cele mai semnificative, — poemele care întrunesc în mai mare măsură consensul vederilor și gustului contemporanilor noștri, sînt fără îndoială Tulburarea dreptților, un fel de „divan" de sentințe cu accentuată notă critică, satirică și cele două fermecătoare poeme epice Farhad și Sirin și Valul lui Iskender. Mai convenționale, gazelurile, rubaiatele (un fel de epigrame în genul celor ale lui Samson Bodnărescu) și Cîntecele pentru paharnic, aduc prea mult aminte de moda cîntecului de lume, cîndva preponderent în copilăria poeziei romînești. Cititorii noștri vor îndrăgi fără îndoială pe acest rapsod meditativ, visător și lucid totodată, dușman înverșunat al asupririi și al despoților, ocrotitor cald al umiliților vieții, îndrăgostit cu patimă de tot ce-l omenesc, cunoscător adînc al lumii și al sufletelor, știind să tîlcuiască cu vie participare sublimul moral, cu nobilă și activă indignare fapta și gîndul urît. La acestea se adaugă daruri de portretist, de fin analist, prin intermediul cuvîntului, al celor mai secrete stări sufletești (melancolia lui Farhad, aspirația lui nesatisfăcută spre o lume ideală, spre o iubire nemaiîntîlnită), de narator și descriptiv totodată realist și fabulos, cu bogată paletă, care știe surprinde la fel de plastic o ciocnire războinică, o catastrofă pe mare, monstruosul mitologic (dragonul, Ahriman), feericul, gingașul, neprihănitul. Poeții noștri epici vor găsi poate în marile poeme ale lui Alișer Navoi, prea puțin cunoscute la noi pînă azi, un îndemn plin de prospețime, spre a-și relua kalamul („condei de trestie" în limba lui Alișer Navoi) ca să cînte mărețele înfăptuiri ale epocii noastre și pe eroii lor.

Din nou despre traducere. Limbajul aforistic cunoaște mai cu seamă biruințe certe, încît impresia ce se degajă din lectura seriilor de proverbe și sentințe e că te afli în fața unui Anton Pann al limbii timpului nostru, care n-a risipit pe drum nimic din crescînda și valoroasa zestre a unui secol și mai bine de poezie romînească. E o lecție desăvîrșită pentru toți acei poeți care socotesc că spre a traduce pe un vechi maestru e necesar să scoți din arhiva limbii toate vechile cuvinte ieșite din circulație. De asemenea, împămîntenindu-l pe Navoi, traducătorul a păzit cu scumpătate un alt principiu de bază al artei tălmăcirii: selectarea și proporționarea materialului de limbă și de imagini în funcție de tonul fundamental al originalului, constituit în cazul operei lui Alișer Navoi, din contopirea homerismului cu ceea ce veacuri de civilizație, gîndire și sensibilitate islamică evoluată au adaos peste străvechiul fond local de mituri. Așa se face că tălmăcirea lui Ioanichie Olteanu reușește să alterneze ori să îmbine cu deosebit meșteșug limbajul eroic și războinic, cu cel filozofic, năzuind spre spiritualitate și cu cel galant și curtenitor, și tot astfel, plasticitățile menite să reînvie fastuosul de curte orientală cu imagistica mai populară a paremiilor, nu mai puțin plastice și nu mai puțin orientale, în care se închid veacuri de experiență socială condensată. Într-un cuvînt, o autentică operă de creație, prilej de desfătare pentru cititorul romîn.

CORNEL REGMAN

Nicolae Nasta:

CÎNTECELE PATRIEI

Nicolae Nasta face parte din categoria poeților care, din pricini feluri te, nu izbutesc să strălucească prin ceva deosebit. Inventivitatea creatoare nu-i caracterizează, verbul lor nu e contagios, tematica preferată e comună epocii, capacitatea de transfigurare originală a realității contemplate e modestă. De obicei, ei rămîn în faza bunelor și nobilelor intenții. In scrisul lor trăiește însă spiritul veacului și, dacă nu sînt prizonieri ai unor tendințe conservatoare, anacronice, ei pot ajuta la educarea în sens just a mentalității publicului cititor mijlociu și la progresul în general al literaturii, sub raportul conținutului acesteia. Cîntecele patriei nu aduc nimic inedit, nici ca problematică, nici ca fior; personalitatea estetică a lui Nicolae Nasta e șterșă, iar arta sa literară rudimentară, la un nivel de mult depășit. Și totuși, prin străduința cu care acest cunoscut autor de texte pentru cîntece de masă ține să fie prezent în frontul nostru poetic, abordînd ținuta patriotică, el merită să ne rețină atenția binevoitoare. Nasta e un entuziast cerebralizat, atras de setea de a celebra trecutul de lupte și realizările socialiste de azi. Entuziasmul acesta originar, propriu oricărui om ce-și iubește țara și ține să contribuie la progresul ei, îi face cinste. Din acest entuziasm, s-au născut versurile ce evocă fizionomia lui Ștefan Vodă, a lui Gheorghe Doja, a eroilor țărani de la 1907 sau a comunistei Doncea Simo. Același sentiment fundamental îl îndeamnă să-i cînte pe recruți, pe panduri, pe aviatori, pe grăniceri sau pe medicii ce-și jertfesc viața pentru a o salva pe a altora. Din păcate, entuziasmul originar nu capătă însă decît arareori materializările lirice scontate. (Bunăoară, în 1907, cea mai rotunjită piesă din volum). Intre intenție, posibilitate și realizare s-au interpus, în Nasta, goluri care nu-i permit convertirea emoției personale într-una cu efecte colective. Textele ajung, de aceea, să ne comunice idei valabile, prețioase, dar într-un veșmînt desuet și inadecvat. Experiența poetică a lui Nicolae Nasta pare a fi redusă și superficială. Lectura marilor artiști ai versului romînesc n-a lăsat, în practica stihuitoare a tînărului încă versificator, urmele pe care ne-am fi bucurat dacă le descopeream. E preferabil, oricînd, să fii eminescian, coșbucian, arghezian sau beniucian, mărturisind efortul de a învăța din cuceririle acestora, decît să te menții în apele stătute ale liricii convenționale, mediocre și banale. Saltul în original se face, dacă ai talent, cu ajutorul unor dascăli de prestigiu, cărora izbutești, prin muncă, răbdare și intuiție să le furi, ca Prometeu, secretele și nu plutind resemnat pe valurile ce nu cunosc furtuna și chemarea albatrosului.

M. AURELIAN

Scrisoare din R. D. Germană

Johannes Becher despre poezie

In ultimul an, discuțiile referitoare la diferite aspecte ale realismului socialist, au căpătat în presa germană proporții remarcabile. Conferința despre cultură, de pildă, care a avut loc în octombrie 1957, a prilejuit largi dezbateri teoretice în revistele germane, la care au participat atît criticii de profesie și scriitorii, cît și istoricii literari, esteticienii și cercetătorii din domeniul filozofiei.

O prezență activă și constantă în cadrul acestei rodnice acțiuni de clarificare a unor dificile probleme de teorie literară și estetică a reprezentat poetul recent decedat Johannes Becher, cunoscut peste hotare prin versurile sale de o deosebită valoare artistică.

Strădaniile regretatului scriitor german de a contribui la elucidarea diferitelor probleme de teorie literară, s-au concretizat în cîteva volume: Verteidigung der Poesie *(Apărarea poeziei),* Poetische Konfession *(Confesiuni poetice),* Macht der Poesie *(Puterea poeziei) și* Das poetische Prinzip *(Principiul poetic), ultimul apărut la sfîrșitul anului 1957. Pornind de la experiența poetică proprie, precum și de la aceea a marilor clasici, și fundamentîndu-și observațiile pe unele teze generale ale esteticii marxiste, Johannes Becher a făcut numeroase reflecții, pline de finețe și ingeniozitate, asupra creației literare în general și asupra poeziei lirice îndeosebi. Opiniile lui Johannes Becher despre creația literară nu s-au închegat propriu zis într-un sistem, n-au făcut obiectul unui tratat erudit de estetică literară. Sub forma unor reflecții, observații și notații succinte, sau a unor meditații mai dezvoltate, doar aparent risipite pe sute de pagini, scriitorul și-a expus profesiunea personală de credință asupra rosturilor literaturii și a procesului de creație.*

Ultimul volum intitulat Principiul poetic, *din care vom desprinde unele observații, este elocvent din acest punct de vedere. Referindu-se la toate scrierile sale relative la teoria și estetica literară, Johannes Becher, mărturisea în acest volum că intenționează, pe de o parte să-și definească concepția literară, contribuind totodată la completarea și aprofundarea esteticii generale, pe de altă parte, să noteze unele elemente caracteristice ale genurilor literare, poezia bucurîndu-se de o preferință deosebită.*

Îmbrăcînd uneori forma unor reflecții mai dezvoltate, alteori căpătînd aspectul unor aforisme lapidare, meditațiile poetului asupra artei s-au referit fie la teme de ordin mai general, cum e raportul dintre critici, scriitori și public, fie la unele chestiuni mai particulare, cum este specificul imaginilor din poezie, virtuozitate și talent în lirică, etc.

Necesitatea creerii unei complexe teorii a realismului socialist a fost subliniată de Becher cu multă energie. Pornind de la premiza că fiecare mișcare literară nouă își creează o nouă teorie, cu o ierarhizare specifică a genurilor literare, marele poet german remarca faptul că și în cadrul realismului socialist apar „legi" literare noi, relații caracteristice între genurile literare. De aceea, elaborarea esteticii unor genuri și specii literare ca: lirica, dramaturgia, filmul și romanul se impune în mod imperios. Însăși critica literară a fost considerată de Becher ca un gen literar, la fel ca și creația artistică. Faptul acesta impune criticului sarcini noi, așa cum literatura nu se adresează numai criticilor sau creatorilor de artă, nici critica nu vizează numai pe scriitori. Obiectivul său principal trebuie să fie publicul, cititorii, al căror gust și dragoste pentru artă trebuie să le formeze și să le dezvolte. Aceleași observații judicioase le făcea J. Becher și atunci cînd discuta relația dintre natură și artă, atît de mult dezbătută în trecut. Noi uităm adeseori, spunea poetul, cînd vorbim despre natură, că și omul aparține acesteia și că veridicitatea artei este strîns legată de felul în care ea poate surprinde configurația naturii umane.

Oprindu-se adeseori asupra unor deficiențe și practici înguste ale unor scriitori contemporani, poetul dovedește aceeași perspicacitate. El relevă, bunăoară, faptul că formalismul nu este o chestiune așa de simplă, cum o înfățișează unii critici care îl combat cu înverșunare, dar tot cu mijloace formaliste. Se poate spune, precizează autorul, că ne găsim în fața unei „maniere formaliste", atunci cînd conținutul și forma sînt total independente una de alta. Dar dacă teoretic această chestiune pare deplin clarificată, Becher semnalează faptul că în creația literară, uneori formalismul este mai greu de sezisat.

Virtuozitatea pură în artă, ca și formalismul, au fost combătute de J. Becher cu aceeași fermitate. Virtuozitatea în poezie era considerată de scriitor ca un mod birocratic de „confecționare artistică". Nimic, —spunea el — nu este mai străin artei ca rutina și virtuozitatea. De aceea, artistului care devine conștient de faptul că este doar un virtuos al genului i se recomandă să-și schimbe profesiunea cu o alta unde poate fi mai util. Elementele particulare unor epoci și genuri de artă solicită cu aceeași insistență atenția scriitorului ca și chestiunile de ordin mai general. Evoluția variată a poeților de-a lungul vieții, bunăoară, i-a dat prilej lui J. Becher să facă unele comentarii de o evidentă actualitate. Fiecare poet, observă cunoscutul scriitor german, nu este numai o dată poet. Dar, pe cînd unii scriitori rămîn cîntăreții unei singure epoci, după această dată evoluția lor fiind închisă, fiindcă nu mai au nimic de spus, alții merg înainte, cu timpul, urcînd pe noi culmi și păstrîndu-și capacitatea de a reda noi faze sociale în opera lor.

Privite în ansamblul lor, însemnările despre literatură ale lui Johannes Becher, nu sînt prețioase numai pentru posibilitatea care ne-o creează de a cunoaște mai limpede concepția literară a unui scriitor militant pentru umanismul socialist, ci și pentru elucidarea unor probleme care depășesc laboratorul personal de creație al artistului, intrînd în sfera legilor generale ale esteticii.

Plecînd adeseori de la opiniile lui Goethe și Schiller despre artă, Johannes Bercher — a cărui pierdere a fost adînc resimțită de literatura germană actuală, — s-a străduit să continuie tradiția marilor clasici, care n-au ezitat să supună procesul de creație unei lucide și utile analize teoretice.

Romul MUNTEANU

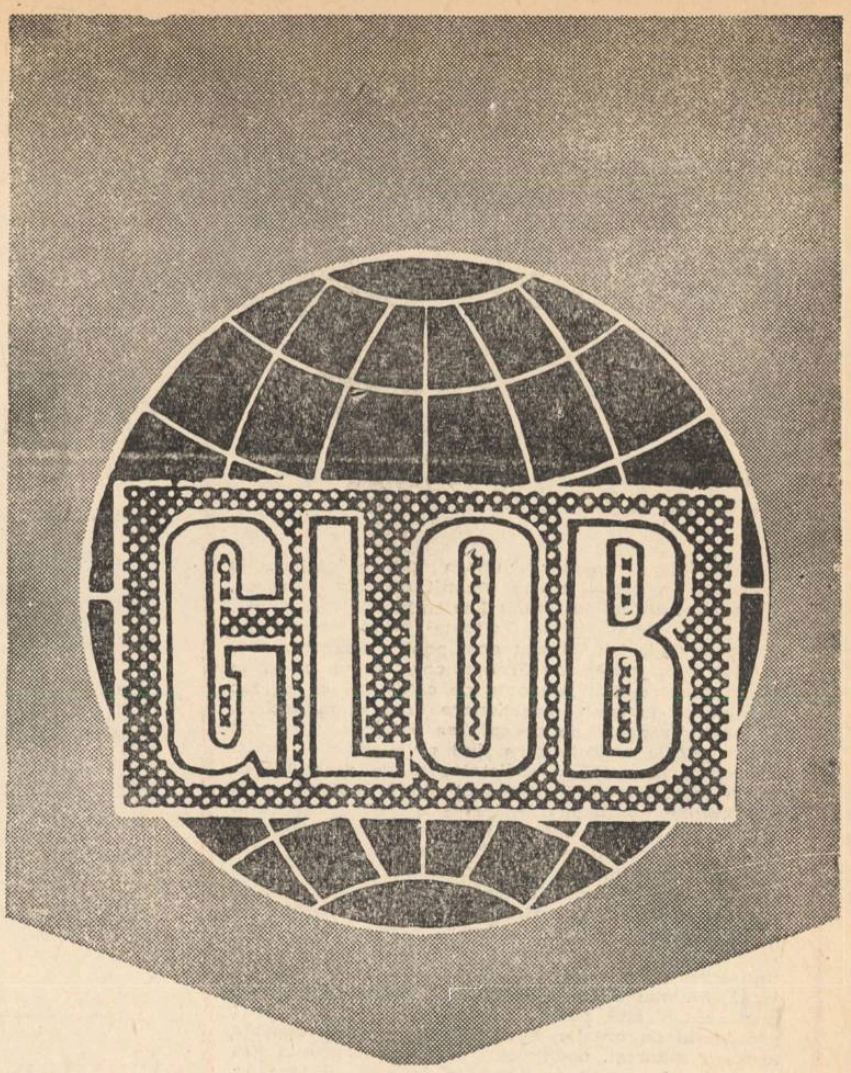

POEZIA „OAMENILOR GĂUNOȘI"

Un confrate mai tînăr, cunoscîndu-mi activitatea de traducător, m-a întrebat deunăzi dacă știu de existența vreunui poet american, vrednic de marea tradiție whitmaniană. I-am numit, fără să stau pe gînduri, pe Carl Sandburg, singurul supraviețuitor al unei generații poetice ilustre, care s-a afirmat cu strălucire în perioada dintre cele două războaie. E drept că Sandburg, care a împlinit acum cîteva luni venerabila vîrstă de optzeci de ani, nu mai scrie de foarte multă vreme poezii, sau, în orice caz, nu-și mai face auzit glasul, cîndva atît de puternic. Statele Unite, care făgăduiau odinioară să devină „ele însele, cel mai mare poem" au ajuns, în zilele noastre, să semene cu acea republică platoniciană, interzisă poeților. Și nu numai lor, de altfel...

De fapt, în Statele Unite continuă să apară versuri. Într-o serie de reviste, cum ar fi Atlantic Monthly, Poetry, Partisan Review, Harper's Bazaar **sau** The New Yorker, **cititorul american poate găsi o cantitate apreciabilă de cuvinte bizare, grupate altcum decît în vorbirea curentă. Un literat american, pe nume Rolfe Humphries, a avut ideea de a strînge laolaltă o parte din aceste versuri risipite prin reviste, sau aflate în sertarele acelora care se încăpățînează să cultive poezia în acest „secol' atomic". În dorința de a alcătui o antologie reprezentativă a poeziei americane din zilele noastre, Humphries s-a adresat, printr-o circulară unui număr mare de poeți, fie ei „consacrați" sau nu.**

„Sîntem încredințați — preciza circulara — că există glasuri noi, vrednice de a fi ascultate și că, în această epocă de neliniște, mulți continuă să se exprime într-un mod viguros și afirmativ".

Lectura celor două volume ale antologiei publicate de Humphries în editura Ballantine **sub titlul** New Poems by American Poets **(primul în 1953, al doilea în 1957) nu confirmă, din păcate, optimista încredere exprimată în amintita circulară.**

Humphries se amăgește și încearcă să-i amăgească și pe cititori, văzînd în indiferența anumitor poeți față de problemele vitale ale timpului lor, un semn de vitalitate.

„Generația noastră — scrie el în introducerea la primul volum — este, după cum prea bine știm, o generație pierdută, iar epoca aceasta este o epocă de neliniște. E vorba însă, de o simplă cochetărie, pe cît mi se pare adesea; ne dăm numai aere. Sau, cel puțin, în profesarea neliniștii, intră un element de modă, de mondenitate: mă întreb cîți dintre noi sînt siguri realmente că bomba atomică ne va nimici pe toți mîine-poimîine și cîți visează bombe atomice, în loc să viseze că tatăl lor le urmărește mama cu un pumnal în mînă, sau vice-versa? Lumea ar putea să piară dintr-o clipă într-alta, dar mulți dintre noi sînt, pare-se, dornici să-și procure țesături de nylon ultra-moderne, sau, dacă se poate, un Oldsmobile super-rapid, în care să viziteze ruinele; în orice caz, noi toți ne grăbim să ne vaccinăm ori de cîte ori auzim de o epidemie de vărsat. Asta înseamnă că noi credem realmente în viață mai mult decît pretindem..."

O asemenea „încrederea în viață" se degajă, într-adevăr, din multe pagini ale antologiei lui Humphries. Dar ea nu justifică deloc optimismul acestuia în legătură cu noua poezie americană. Egoismul zoologic nu înseamnă dragoste de viață, ci tocmai dimpotrivă.

Nu e de mirare că un poet de talia lui Carl Sandburg nu figurează într-o antologie alcătuită pe asemenea criterii. E de mirare totuși, că în paginile ei s-au putut strecura cîteva poezii însuflețite de un ideal cît de cît generos și cmenesc, cum ar fi Rugăciunea de dimineață **a lui Mark Van Doren, o patetică afirmare a dragostei de viață, străină de optica unei clase stăpînitoare, a cărei mentalitate e caracterizată de un alt poet, George Garret, în următorul** Portret de politician:

„L-am văzut la o înmormîntare:
era mai solemn și mai discret
decît însuși groparul.
În numele lui Christos!
Avea cîte o strîngere de mînă
și cîte o vorbă bună
pentru fiecare. Conducea singur
un Cadillac cu aer condiționat.
Avea părul negru, abundent și creț
ca lîna unui berbec;
și cînd surîdea, ai fi zis
că se aprind deodată
toate luminările unui pom
de Crăciun.
În fața mormîntului,
după coborîrea sicriului
(o, cît de repede a fost coborît,
și fără nici un zgomot!)
cineva l-a întrebat despre nu știu
ce autorizație.
„Cuvîntul meu e lege
pînă la Riul Savanaah"
a răspuns el.
„Dincolo de acel hotar,
cazi pe mîna lui Herman
Talmadge".

Ici-colo, antologia lui Rolfe Humphries îți rezervă și asemenea surprize poetice, plăcute, nu numai din punct de vedere tematic se înțelege. Privită însă în ansamblu, antologia e un trist monument funerar, a cărui inscripție savantă are, finalmente, un sens destul de limpede: aici zace poezia americană!

Începînd cu W. H. Auden, inteligentul poet englez naturalizat în Statele Unite, și terminînd cu bătrînul William Carlos Williams, aproape toți stihuitorii americani se străduiesc, fără să vrea, să confirme această impresie de dezolare, de peisaj funerar, chiar dacă unii dintre ei exaltă viața — în accepția ei egoist-zoologică. Richard Aldridge (cel mai tînăr dintre ei) semnează de pildă, o Noapte de Primăvară **care mi se pare simptomatică pentru întreg fenomenul poetic american din zilele noastre:**

Ceața a venit după o zi ploioasă.
Ea sporește umezeala generală,
în așa fel încît,
Dacă n-ar fi felinarele presărate
ici-colo pe stradă
Și împrăștiindu-și norii de lumină
cu margini pufoase,
Aș crede că m-am dus să-mi fac
obișnuita plimbare nocturnă
Pe pardoseala unei mări inabitabile,
Pe cînd așa, umbrele atît de străniu
proiectate
Îți sugerează imagini marine.
Gardul înalt din josul
acestei străduțe
Pare o poriferă de dimensiuni
anormale.
Pălăria mea e împunsă
de niște vergele scufundate,
al căror catarg
e un copac înmuiat.
De fapt, doresc să am aripioare
ca peștii
Și să lunec prin această pînză
de aer bîntuit,
Cu mișcări holbate, de pește.
Dar, după cum știți, nu-s în stare:
sînt nevoit să continui să umblu".

Nostalgia unor forme de viață larvare nu e singurul sentiment care-i însuflețește pe poeții americani. Unii dintre ei își exprimă durerea pentru pierderea unui cîine (vezi patetica pledoarie pentru protecția animalelor, semnată de William Carlos Williams), alții coboară chiar pînă la „condiția umană" pentru a face o anumită filozofie. Richard Eberhart (despre care o notă bio-bibliografică ne informează că e laureatul unui premiu ce poartă, probabil dintr-o confuzie, sau din pricina unei voite și nesăbuite ironii, numele lui Shelley) predică resemnarea, într-o poezie intitulată pompos: Ființa umană e o făptură singuratecă:

...„Frica ține de esență.
Nu ți-e frică, spui?
Înseamnă că minți.
Frica e adevărul vremii.
Dacă nu acum, ea va veni
după aceea.
Moartea pîndește făptura
omenească"...

Iar W. H. Auden, cîndva preocupat de destinele semenilor săi și capabil să viseze, poetic, la transformarea lor, clamează acum, cu cinism: „Nu va fi pace!" (There Will Be No Peace — **titlul și în același timp esența unei poezii care mi se pare semnificativă pentru pretinsul „apolitism" al acestui** fost mare poet).

Același Auden se plîngea, nu de mult, în prefața lui la o altă antologie a poeziei americane contemporane (apărută în editura Faber & Faber) **că mai toți poeții americani (și englezi) manifestă „o îngrijorătoare tendință de a scrie la fel".**

Într-adevăr, ceea ce te izbește la lectura celor cîteva sute de poezii cuprinse în antologia lui Humphries, este extraordinara lor uniformitate, nu numai în ce privește preocupările, ci și în ce privește expresia lor poetică. Fără să se fi vorbit între ei mai toți acești poeți cultivă în grădinițele lor particulare, aceeași floare firavă și adesea otrăvită. Ei seamănă leit cu acei „oameni găunoși" cărora T. S. Eliot — oarecum precursorul și liderul spiritual al întregii „școli moderniste" din Anglia și America le-a închinat cîndva o poezie involuntar autocritică:

„Noi sîntem oamenii găunoși,
Noi sîntem oamenii îndopați,
Rezemați unul de celălalt
Cu capetele pline de paie. Vai!
Glasurile noastre uscate, cînd
Murmură în cor,
Sînt liniștite și lipsite de sens
Ca vîntul prin iarba uscată
Sau ca lăbuțele șobolanilor
peste cioburile de sticlă
Din pivnița noastră uscată —
Formă fără contur, umbră
fără culoare,
Forță paralizată, gest lipsit
de mișcare..."

Iar mesajul pe care ține neapărat să-l transmită omenirii, nu diferă prea mult de scîncetul final al poeziei lui Eliot:

„Așa se sfîrșește lumea
Așa se sfîrșește lumea
Așa se sfîrșește lumea
Nu cu un pocnet, ci cu un scîncet"

(„Not with a bang but a whimper")

Cam așa se sfîrșește, judecînd după majoritatea poeziilor din antologia lui Humphries, lumea îmbuibaților de peste ocean pe care istoria a condamnat-o, de mult, la pieire. Ea nici nu merită, la urma urmelor, un alt „cîntec de lebădă". Spre deosebire de poporul american, pentru care rămîn veșnic valabile cuvintele scrise de Carl Sandburg în finalul amplului său poem intitulat: POPORUL, DA! (The people, yes):

„Poporul va dăinui.
Poporul care învață și care greșește,
va dăinui.
El poate fi înșelat și vîndut, odată
și încă o dată,
Dar se va întoarce mereu
la pămîntul care-i hrănește
rădăcinile..."

Poezia lui Whitman și a lui Carl Sandburg va dăinui la rîndu-i pe cînd aceea a oamenilor găunoși **va rămîne cel mult ca un bizar act de deces al unei societăți perimate.**

Petre SOLOMON

PREZENȚE ROMÎNEȘTI

ACAD. IORGU IORDAN,

rectorul Universității „C. I. Parhon", a fost ales membru corespondent al Academiei saxone de științe din Leipzig, secția istorico-filologică.

SCRIITORII ROMÎNI

care au vizitat R.P. Ungară la invitația Institutului pentru relațiile culturale cu străinătatea, s-au bucurat de o caldă și atentă primire din partea confraților maghiari.

~

NOTE

PREMIUL PENTRU PACE

al editurilor vestgermane a fost acordat anul acesta filozofului Karl Jaspers, cunoscut ca apologet al politicii N.A.T.O. și ca oponent la manifestul celor 18 savanți atomiști din Göttingen.

BALETUL AFRICAN

condus de Keita Fodeba (de scurtă vreme ministru de interne al noii republici independente Guineea) a întreprins un turneu în Europa centrală și răsăriteană.

„EINHEIT"

revista ideologică a P.S.U. din R.D.G. publică în ultimul său număr un important articol semnat de Marianne Large: „Relațiile cu clasa muncitoare — problema fundamentală a literaturii socialiste".

PROBLEME DE ISTORIE ALE P.C.U.S.

publică în n-rul 5 primele trei capitole ale noului curs de „Istorie a Partidului Comunist al Uniunii Sovietice", care apare sub îngrijirea unui colectiv condus de B. N. Ponomariov.

TEATRELE DIN PRAGA,

anunță o bogată serie de premiere originale în actuala stagiune. Figurează astfel în repertoriu „Căile femeilor" de F. Kozik, „Cum să-i educăm" de J. Riha, „Privește-mă în ochi" de O. Danek, „La 8 și treizeci seara" de J. Pavek, „Răposatul Nasredin" de J. Kainar și „Romanță fără iertare" de M. Stehlik.

Fișa de boală a pacientului N.A.T.O.

Intitulîndu-și articolul său recent: *Organizația atlantică trece printr-o nouă criză de „descreștere"* — și argumentîndu-și afirmația în felul următor: „La cinci luni după cea de-a 10-a aniversare a sa, Organizația atlantică prezintă serioase simptome de tulburări circulatorii, care i-ar putea provoca o paralizie cel puțin trecătoare și parțială; nu fără motiv medicii săi cei mai buni se arată îngrijorați" — ziarul parizian *Combat* nu făcea decît să rezume în mod plastic ceea ce face în prezent obiectul a numeroase articole în presa occidentală. Concluzia generală este unanimă: criză în relațiile politice, același fenomen în relațiile economice dintre partenerii atlantici, relevate dealtminteri și în criticile răsunătoare ale unei persoane atît de competente ca feldmareșalul englez Montgomery, la adresa „colaborării occidentale".

Este, în primul rînd, „dosarul cipriot". Eșecul proiectatei conferințe anglo-greco-turce la nivelul N.A.T.O., pentru găsirea unei soluții de compromis în problema cipriotă, ca și recursul Greciei la O.N.U. în aceeași problemă, constituie în prezent una din laturile cele mai sensibile ale relațiilor ajunse, din această pricină, la un punct critic în cadrul organizației atlantice.

Concomitent însă cu încordarea produsă de disensiunile ivite în legătură cu problema cipriotă, alte sectoare ale relațiilor în cadrul N.A.T.O. prezintă la rîndul lor fisuri, despre care fostul ministru de război laburist, Shinwell, spunea zilele trecute: „N.A.T.O. suferă de o slăbiciune alarmantă datorită în parte rivalității dintre cele 14 state membre". Și iată că o nouă bombă a explodat...

În urma indiscreției — deliberate — a ziarului vest german *Der Mittag*, despre care se știe că are strînse relații cu ministerul de Externe de la Bonn și că primește adesea informații din înaltele cercuri influente de la Washington, au ieșit la iveală propunerile generalului de Gaulle, conținute în memoriile sale adresate încă în vară lui Eisenhower și Macmillan, cu privire la crearea unui „triumvirat conducător" anglo-franco-american... Această idee îl urmărește de multă vreme pe șeful guvernului francez. Nemulțumit de rolul minor al Franței, el dorește să obțină recunoașterea acesteia ca mare putere de către tandemul anglo-american și șaltarea ei în sferele conducătoare ale organizației nord-atlantice. Pe aceeași linie se înscriu dealtfel și actualele eforturi ale Parisului de a grăbi experimentarea unei bombe atomice „proprii". Presa occidentală relatează că Eisenhower și Macmillan au respins fără multe vorbe planul de Gaulle. Făcîndu-se ecoul acestei respingeri, *New York Herald Tribune* a scris pe un ton de admonestare că „adoptarea propunerilor lui de Gaulle ar însemna lichidarea alianței și ruperea tratatului N.A.T.O.".

Temeiurile furtunii produse în capitalele occidentale sînt limpezi: S.U.A. și Anglia sînt împotrivă deoarece țin la propria lor dominație și totodată se tem să-și supere partenerul vest german; Anglia urmărește de asemenea să ocupe o poziție de superioritate față de celelalte țări atlantice; Bonnul, care a declarat limpede că nu agreează planul de „restructurare" a N.A.T.O., revendică el însuși un rol de hegemon în Europa occidentală; reacțiile vii ale Italiei (premierul Fanfani a exprimat răspicat în parlament opoziția față de orice „ierarhizare" a membrilor pactului) sînt în legătură cu încercările sale de a-și întări propria poziție în bazinul mediteraneean și în Orientul Mijlociu, considerîndu-se, ca și Franța, mai mult decît o putere europeană. Nu este de mirare, în aceste condiții, că la Paris — după cum a informat *Associated Press* — criticile formulate împotriva planului Generalului de Gaulle au fost primite cu vădită supărare".

Ca și cînd toate acestea nu erau destule pentru a înmulți în sus segmentele pe fișa de temperatură a bolnavului N.A.T.O., zilele din urmă au înregistrat și eșecul conferinței de la Paris a Comitetului interguvernamental al O.E.C.E.—organizație economică la care participă 17 țări vest europene.

Scopul conferinței era de a „armoniza" întructîva pozițiile ce despart Anglia și alte țări capitaliste din N.A.T.O. și din afara sa, pe de o parte, de Franța, Germania occidentală, Italia, Belgia, Olanda și Luxemburg, reunite în „piața comună", pe de altă parte. După cum se știe această „piață" va intra în vigoare la 1 ianuarie 1959. Dată fatidică pentru Anglia și alte țări capitaliste deoarece, începînd din această zi, în aria „pieței comune" se introduce un regim privilegiat în comerțul reciproc al țărilor membre, prin reducerea cu 10% a tarifelor vamale. Iată deci pentru Anglia, țările scandinave și alte țări ale O.E.C.E. prilej de suficiente temeri și în primul rînd aceea de a-și vedea debușeele comerciale progresiv reduse în țările „celor șase". Pentru a contracara această primejdie și a menține o egalitate de tratament comercial, Londra a prezentat încă în februarie 1957 o soluție „de compromis" prin propunerea de creare a unei „zone de comerț liber" între cele 17 țări ale O.E.C.E., cu participarea deci și a membrilor „pieței comune". Proiectul englez prevedea ca în această „zonă" să fie eliminate toate restricțiile vamale, fiecare țară participantă avînd însă latitudinea să-și mențină barierele sale protecționiste față de alte țări care nu fac parte din așa zisa zonă. Cercurile de afaceri din țările participante la „piața comună" au respins proiectul englez, care oferea Angliei posibilitatea de a se infiltra în aceste țări, fără a-și asuma vreo obligație față de ele.

Oficiosul englez *Daily Telegraph and Morning Post* a subliniat: „A trebuit să se renunțe definitiv la speranța de a se crea o zonă a comerțului liber". Odată cu aceasta, luînd în considerație creșterea alarmantă a dificultăților de desfacere pe piața capitalistă, numeroși observatori occidentali, scrutează cu îngrijorare viitorul. Ei se tem, — și au destule temeiuri reale pentru aceasta — ca eșecul cu privire la formarea zonei comerțului liber și adîncirea contradicțiilor economice și politice pe care le antrenează, să nu se transforme într-un adevărat război comercial. Aceste contradicții care opun Anglia, Franței și Germaniei Occidentale, s-au înăsprit atît de mult — încît, relatează *News Chronicle*, de obicei bine informat, — în prezent se elaborează planuri în vederea convocării de urgență a unei conferințe a șefilor guvernelor Angliei, Franței și Germaniei Occidentale, pentru a încerca să se lichideze „fisura din unitatea occidentală".

Aceste lămuriri nu au nevoie de nici un comentar. Poate numai de informația că în decembrie va avea loc sesiunea anuală a Consiliului N.A.T.O. Washingtonul „speră" că pînă atunci „se vor găsi mijloace de a se împiedica discutarea acestor chestiuni „delicate" la sesiune. Dar aceasta este numai o speranță... care poate ajuta ca paiul pe naufragiat.

E. MIRONESCU

Biografii CONTEMPORANE

de

Petru DUMITRIU

O întîlnire neașteptată

După Alcaniz, infanteria brigăzii porni pe poteci de munte, iar vehiculele se scurseră pe mai multe drumuri proaste; unele coloane fură oprite, trebuiră să se întoarcă și s-o ia prin altă parte. După o noapte de marș, regimentul de artilerie se opri la răscrucea a două drumuri dintre care cel mai scurt și mai bun era la nu mai mult de cinci-șase kilometri de pozițiile fasciste din ziua precedentă. Comandantul și comisarul îl trimiseră în recunoaștere pe căpitanul Atanase Anghel. Cînd îl întrebară dacă vrea și cîțiva oameni, el spuse că n-are rost, și că dacă nu se-ntoarce în două ore, drumul e tăiat. Apoi se urcă în mașină și plecă.

Drumul acela dintre Alcaniz și Caspe nu era o șosea asfaltată ci de pămînt și pietre. Șerpuia în coasta dealurilor prăpăstioase. Mașina se zdruncina, sărea, cădea în gropi. Anghel, cu picioarele proptite înainte, se împingea în speteaza scaunului ca să nu zboare cu capul în tavanul de tinichea. Il frigeau ochii: de o săptămînă încheiată nu dormise bine, iar noaptea trecută, de loc. Se uita însă încordat înainte, de-a lungul șoselei. Dealuri negricioase, presărate cu fire lungi de zăpadă — șanțuri sau ripe în care se adunase, iertată de vînt. Șoseaua cotea, se afunda într-o vale. Dincolo de dealurile din față altele, mai înalte; la dreapta, și mai înalți, negri sub cerul decolorat al Răsăritului, munții dincolo de care era Tortosa și marea. Geamul din față era acoperit de un strat subțire de praf; ștergătoarele trăseseră doar două sferturi de cerc din linii subțiri, albicioase; se vedea prost. Geamurile celelalte zdrăngăneau la zguduiturile și smuciturile mașinii. Intre Anghel și Jesús, pușca șoferului sălta și ea, se lovea cînd de umărul unuia, cînd de-al celuilalt. „E liberă șoseaua sau nu?" Dacă era liberă, în ziua asta care începea, regimentul relua legătura cu brigada, sau cu milițiile aragoneze, sau cu elemente din Quinto Regimiento; dar dacă nu? Dacă nu, Anghel trebuia să se întoarcă repede, trebuia căutată altă trecere. „Dacă nu mă-ntorc pînă la prînz, o să se descurce ei". Sau o căuta altcineva, dacă nu se mai întorcea el. In față, văi pustii, șosea pustie. Pe dealuri, niște case de piatră, scunde, cu căpițe de fîn înnegrite, în curțile împrejmuite de piatră sură. Dinspre munți, bătea un vînt rece, tăios. „E liberă șoseaua?" Nu se vedea nimic; nici căruță, nici semn că ar fi trecut pe acolo vreun transport, vreo coloană. Locuri pustii și vîntul care ținea de urît. Jesús, de grijă să nu rupă bara de direcție, încetinise. Anghel murmură:

— **Anda, anda, que vas muy de pasito.**

Jesús se uită la căpățîna lui rotundă, tunsă scurt, la nasul ascuțit, la fața galbenă care privea înainte; o secundă; apoi acceleră și mașina goni mai departe prin semi-întunericul văii.

In fața lor era acum o cotitură largă pe care o vedeau aproape în întregime. In stînga costișe pietroase, colți și creste de stîncă înnegrite de lichenii care creșteau pe ea; în dreapta, ripe abrupte, stîncoase. Jesús se aplecă cu vioiciune și se uită pe sub marginea de sus a ferestrei.

— Ce locuri, zise el: — de-acolo de sus ne-ar putea trage în cap și cu pietre.

Anghel nu descleștă fălcile. Stătea cu mîinile pe burtă, cu degetele încrucișate, ca un popă, și se uita înainte. Ce era dincolo de cotitură? Nu se vedea bine, la capătul cel mai depărtat al curbei: niște tufișuri negricioase crescuseră pe lîngă șosea, și alte tufișuri coborau pe costișă în dreapta, pînă în fundul văii. Ce loc pentru o ambuscadă! Ii veni să spună asta cu glas tare, dar se gîndi că șoferul nu trebuie să se gîndească la pericol: îl vedea și el de ajuns; trebuia să conducă, repede și bine.

— **Anda, Jesusito,** murmură el cu ochii la șosea. Mașina începu să se zgîlțîie din încheieturi; pietrele de pe drum pocneau tabla de dedesubt cu un zgomot ce răsuna în toată caroseria. Deodată, pe coasta din stînga, deasupra șoselei, sclipi un glob de flacără roșie, dispăru, înlocuit de un glob de fum cafeniu, mai sus fulgerară încă două și apăriră două globuri de fum, apoi, chiar în marginea șoselei, al patrulea. **Bumbumbumbum.** Apoi valea începu să răsune de ecouri: **umumumm! umm!**

— **Adelante, pasa, pasa,** zise tare și cu glas poruncitor Atanase Anghel. Jesús nici nu se mai uită la el ci apăsă pe accelerație; se ținea cu mîinile încleștate de volan. Anghel zise:

— Dacă trag în noi, înseamnă că nu e a lor șoseaua. Înțelegi?

Jesús dădu din cap. Mai aveau puțin pînă la locul unde căzuseră obuzele. Auziră vîjîitul ascuțit și patru bubuituri îndărăt. Jesús rîse fără zgomot, rînjindu-și la șosea dinții galbeni. Anghel zîmbi și el. Se strînsese ceva în el în clipa cînd porniseră și mai repede înainte; acuma se descleșta și-l făcea să se simtă ușor și obosit. Dar făcu o sforțare: nu se isprăvise. Indărăt răsunară iar bubuituri:

— **Qué tontos, tiran sobre una carretera desierta,** murmură Jesús, încă luminat la față.

— **Tontos, si,** zise Anghel — Tonți, șopti el pe românește și-i veni să rîdă.

Deodată se aplecă înainte: o masă neagră astupa șoseaua a cinci sute de metri. Acuma se vedea deasupra tufișurilor acelora, destul de joase.

— **Mira, un tanque,** zise Jesús cu glas schimbat. Anghel răspunse:

— **Adelante, es nuestro:** „Dacă trăgeau asupra șoselei, și tancul e pe șosea, e al nostru. Dacă șoseaua ar fi a lor, și tancul al lor, n-ar avea nici un rost să tragă în șosea și în tanc", se gîndi el. Jesús gonea cu șaptezeci pe oră, pietroaiele zvîrlite de roți în tabla de dedesubtul mașinii făceau un zgomot de bombardament, geamurile zăngăneau, mașina scîrția și se cutremura. Tancul stătea cu tunul îndreptat spre ei; era vopsit verde-gri închis; dar în lumina cenușie, părea aproape negru, ca și siluetele unor oameni în picioare pe șosea, și care-i făceau semne mașinii să oprească. Jesús trecu pe lîngă tanc și frînă. Cei de pe șosea se apropiaseră, cu pușile întinse. Erau vineți de frig, și aveau niște uniforme pe care Anghel nu le văzuse încă.

— **Salud,** zise el și coborî. Jesús coborî după el. Cei vreo cinci-șase soldați se adunară împrejurul lor, mereu cu pușile în mîini. N-aveau fețe aspre, tuciurii și osoase, ci mai degrabă albe, desenate mai regulat; uniforma verde-gri, insignele, erau necunoscute în armata republicană. Un ofițer cu bonetă pe cap, într-o scurtă îmblănită, cu guler de blană, și încălțat cu cizme, se apropie, venind de după tancul oprit, ale cărui șenile erau pline de noroi uscat.

— **Quien sois?** întrebă el aspru și dușmănos. Il privi de sus pînă jos. Anghel și Jesús tăceau, cam galbeni. Înțelesesera, adică începuseră să înțeleagă, acum o clipă, acuma, auzindu-l pe ofițer cum vorbește, îl cunoscuseră ce era, după accent. Unul din soldați rînji la ei.

— **Somos nacionales,** zise ofițerul, mereu cu accent italian. Era elegant, cu o mustăcioară de actor de cinema. Nasul fin îi era vînăt de frig, buzele vinete; vorbi greu ca un om care se stăpînește să nu-i clănțăne dinții de frig. — **Vosotros quien sois, bandidos?** întrebă el. Soldatul care rînjise îl întrebă rîzînd, și întinzînd spre ei pușca, mișcată de la stînga la dreapta:

— **Companeros, qué? Companeros fusilados. Rrra!**

Jesús înghiți cu mare greutate, se uită la italienii din jurul lor, la Anghel care tăcea și căuta împrejur cu ochi de animal încolțit. Rîse galben și-i spuse demn ofițerului:

— **Mierda. El solo nacional aqui soi yo.**

Ofițerul îl privi în ochi, dar nu răspunse; nu se putea răspunde. Ii ordonă, pe italienește unui soldat să-i ducă pe cei doi prizonieri mai încolo. Soldatul avea un pistol mitraliera în mîini, cu teava subțire și neagră.

— **Se fan un passo, spara,** zise ofițerul și le-ntoarse spatele. Soldatul îi amenință cu gura țevii:

— **Mani in alto, eh?** le spuse el pe un ton tărăgănat și nepăsător. Ei do se uitară la micul cerc de oțel mai deschis la culoare, inaurul căruia începeau ghintuirile țevii. Ridicară mîinile. Ofițerul și ceilalți soldați se adunaseră în jurul automobilului, deschiseseră ușile, se uitau și cotrobăiau înăuntru.

Anghel se uită la dealurile pustii, ca niște spinări de vite mari, sure, culcate de jur împrejur. Lumina crescuse. In fața lor erau deal, dincolo munții; jos tufișurile din marginea șoselei, niște pante abrupte, o ripă în stînga, și copaci care se-ndoiau în vînt și legănau crengile desfrunzite. Cerul era de un albastru-cenușiu moale și adînc și limpede, ca un safir; se vedea în direcția de unde veniseră ei, o jumătate de undă albă plutind sus în apa aceea plină de umbră, a cerului. Anghel se gîndi cu o deznădejde rece: „O să ne împuște. Mor acum aici, prostește". Se scutură în el o revoltă și o durere groaznică. Se uită în gol, cu creierul golit. Vedea totul în jur ca întîia oară; parcă vedea întîia oară în viață ceva; totul era limpede, deslușit, fiecare obiect, fiecare detaliu. Obrazul soldatului; o tăietură cu coajă pe obrazul soldatului; mutra nepăsătoare; spinările verzi cenușii aplecate înlăuntrul mașinii; praful gros și noroiul de pe tanc (șenilele stropiseră noroi îndărăt și în sus; noroiul căzuse pe blindaj și se uscase acolo); tufișul; vîntul subțire și înghețat care-i tăia obrazul; șuierul slab și trist al vîntului. Gata, acum, aici; n-o să mai fie nimic, niciodată. O durere fizică, în inimă, în stomac, în mațe; o sfîșiere dulce; gîtlejul strîns înecat de un nod de lacrimi. Nu! Nu! Nu voia să moară. Putere. Avea nevoie de putere. Acum.

— **Capitàn,** șopti Jesús fără să miște buzele. Anghel nu răspunse. Aveau să-i întrebe să-i scotocească prin buzunare, și apoi să-i împuște.

— **Tase,** șopti Jesús. **Adios, hermano.** Și-i strînse cu mîna ridicată (stăteau mereu cu mîinile sus, nu prea sus, cam la înălțimea umerilor), cu stînga, dreapta lui Anghel. Acesta însă îi respinse mîna și murmură printre dinți:

— **Huir.**

Se uită fix la soldat, care-i privea apatent fără să înțeleagă ce spun. Apoi se uită peste umărul soldatului, la cei din jurul mașinii, holbînd ochii și repezind capul înainte. Soldatul se uită reflex îndărăt. Anghel se repezi cu bocancul înainte și-l lovi pe soldat între picioare, apoi se-ntoarse, sări peste tufiș și porni la vale. Gîîîia, își auzea sîngele în urechi, se îneca de bătăile inimii, făcea salturi la care se aștepta să cadă, să-și scrîntească vreun picior; dindărăt auzi țipete, ordine, împușcături: **ziú! ziú! ziú!** făcură gloanțele pe lîngă el. Fugea la vale, printre tufe, sări într-o rîpă, apoi pe fundul rîpei, goni înainte, se ascunse după niște tufe, pe cînd, de pe șosea, rafale scurte de pistol-mitralieră țăcăneau și umpleau valea de ecouri. O linie dureroasă îi străbătea pieptul, și îi sfredelea omoplatul. Răsufla scurt, înecat, cu gura deschisă. Auzi tropăit de pași — un singur om — foșnet de crengi și scoase pistolul din buzunarul vestonului. Cu degetul gros împinse siguranța în jos. Auzi un glas care întreba fără încetare, ca al unui om care vrea să nu trezească pe cineva ce doarme, dar să fie auzit de cel care nu doarme:

— Tase! Tase! Tase!

— **Estoy aquí! Jesús! Estoy aquí.**

Jesús veni către el printre tufișuri, era galben abia mai mergea de oboseală; sudoarea îi curgea pe față tuciurie și suptă. Ochii îi erau stinși. Il luă de brat pe Anghel:

— **Vamos. Vamos de prisa.**

— Nu, lasă-mă; nu mai pot, zise Anghel. — Nu mai pot răsufla; rana nu mă lasă. Du-te tu: pe aici, în sus pe deal, pe urmă îndărăt pe unde am venit, mereu pe dealuri, departe de șosea. Ai înțeles?

— Nu te las. O să te caute. Nu te las să mori singur, gîfîi Jesús. Anghel nu mai putea vorbi; înghițea greu, cu gura uscată și gîtlejul strîns.

— **No te dejo morir sólo,** zise Jesús. Anghel nu răspunse. Jesús îl luă de subsuoară și-l ridică. Apoi, pas cu pas, începură să urce pe partea cealaltă a văii, printre tufișuri. Cînd tufișurile erau prea scunde, se tîrau în patru labe. Dealurile de dincolo de șosea începură să se lumineze galben trandafiriu. Ei însă erau în umbră rece. Se opriră, scoaseră capetele peste un tufiș și se uitară. Departe pe șosea, tancul rămăsese tot acolo, ca o jucărie cenușie (era plin de praf, și avea culoarea dealurilor). Oamenii nu se mai vedeau. „Ne caută? Sau au luat poziții de tragere, spre direcția de unde am venit noi?" Anghel se ghemui iar după tufiș și reîncepu să urce în patru labe, sprijinit în genunchi, în palma stîngă și în pumnul drept care ținea pistolul.

Om în loc

Regimentul romîn de artilerie din care făcea parte Atanase Anghel, luptă în Aragon și mai tîrziu, cînd cele trei corpuri de armată spaniole și cele cinci brigăzi internaționale comandate de Juan Modesto forțară trecerea Ebrului în dimineața zilei de 23 iulie 1938, bateria comandată de Atanase Anghel trecu cea dintîi fluviul. Voluntarii romîni luptară după aceea, în Catalonia și spre sfîrșitul iernii următoare se retraseră împreună cu sute de mii de soldați republicani și alte sute de mii de civili, peste frontiera franceză. Fură internați îndărătul rețelelor de sîrmă ghimpată de la Argelès și Port-Bou și Gurs, în imense țarcuri păzite de soldați senegalezi; pe atunci începea să se acopere Europa cu așa-numitele lagăre de concentrare, caracteristice pentru prima jumătate a secolului XX. Aici stătură, sperînd și așteptînd, ani de zile. Pînă cînd Franța se prăbuși în fața diviziilor blindate și bombardierelor Stuka, pînă cînd orașele Angliei începură să ardă, pînă cînd Iugoslavia și Grecia, după Danemarca și Norvegia, fură ocupate, pînă cînd teritoriul Uniunii Sovietice fu invadat și devastat pînă la Volga. Guvernul mareșalului Pétain îi cedă lui Adolf Hitler dreptul de-a notări soarta refugiaților spanioli și mai ales pe-a voluntarilor din brigăzile internaționale, cei mai mulți comuniști, și care nu, socialiști de stînga, amîndouă soiuri de oameni pe care tiranul dement voia să le stîrpească de pe fața pămîntului. Drept care într-o toamnă, începură să-i încarce în trenuri, în vagoane de vite închise, zăvorîte și păzite de soldați din trupele SS. Asta fu și soarta lui Atanase Anghel și a prietenului său Jesús Mortera. Jesús se ținu de căpitanul său și fu îmbarcat în același vagon, care porni într-o dimineață de septembrie înspre Nord.

Spre seară, oamenii închiși în vagonul în care se aflau și Atanase Anghel și Jesús, începură să se întrebe dacă li se va da mîncare în ziua aceea. Trenul se oprise de cîteva ori, dar nimeni nu deschisese ușile vagoanelor. Oamenii se agățaseră de gratiile ferestruicilor și se uitaseră unde sînt: de fiecare dată trenul era oprit afară din gări, și nu se vedeau oameni în apropiere. Lumina de septembrie tîrziu era sură și tristă; aerul era umed și rece; oamenii din vagon, ghemuiți pe jos, cu genunchii la gură, rezemați unii de alții cu umerii, cu spinările, tăceau și așteptau. Erau bărbați în uniforme ale armatei republicane spaniole, vechi acuma, ponosite, tocite. Alții în civil, în haine mototolite și roase. Mulți își luaseră cu dînșii pături pe care și le puseseră în spate, cum făcuseră de atîtea ori pe front. Mormăiau încet. Din cînd în cînd, izbucnea un murmur mai întărîtat. Doi mîrîiau unul la celălalt; se loviseră, sau unul se răzimase prea greu pe cellalt, sau unul amorțise și-și schimba poziția lăsîndu-l pe cellalt fără sprijin.

— Unde mergem, Tase? întrebă Jesús. Atanase Anghel dădu din umeri. Nu știa. Nimeni nu știa. Jandarmii francezi care-i îmbarcaseră în tren nu le spuseseră și poate nici ei nu știau exact.

— S-a isprăvit războiul, zise cineva. Altul rîse:

— A murit Franco.

Urmară cîteva vorbe aruncate de-a valma, și apoi amuțiră iar. Erau slăbiți, nemîncați. **Tac-tac! Tac-tac!** făcea vagonul trecînd peste capetele de șină. Se

Constantin NISIPEANU

Pasărea măiastră

Universul nu-l poți cuprinde cu ochii
pentru că ți se așază în față
pînza albastră a cerului...

Găsește-ți un loc undeva
dincolo de puzderia de stele
și atunci ai să vezi cu ochii tăi
cum arată universul ce ne
înconjoară!

Poate că atunci ai să descoperi
că albastrul cer, pe care pîlpîie
infinitele luminițe de noapte,
este o simplă pînză de corabie
și vînturile cosmice suflă în ea
împingînd pămîntul
pe imensul ocean al universului...

Omul a intuit corabia minunîndu-se
de măreția misterioasă a cerului...

Poate că soarele este numai un far
ce ne semnalizează de departe
stîncile de care corabia noastră
este amenințată să se izbească...

Tot așa luna, poate ne semnalizează
țărmul depărtat, al unui port ce ne
așteaptă,
unde va trebui să debarcăm?

Vom ști în curînd să răspundem:
omul a născocit o pasăre de metal
care se va înălța peste univers
ca un pod migrator
și va lega pămîntul de puzderia de
insule,
iar omul se va urca deasupra
universului,
să-l poată privi drept în față!

Acum cuvîntul OM se înscrie pe cer
cu litere care luminează ca soarele...

Proletari din toate țările, uniți-vă!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul I, Nr. 10 | 1 decembrie 1958 | Apare la 1 și 15 ale lunii | 16 pagini, lei 1,50

TIA PELTZ

Film pentru copii în comuna Boteni-Muscel

PROFILUL VIITORULUI

de acad. Mihai BENIUC

Timpul, în socialism, dă ghes și lasă tot mai mici rămășițe pentru visările deșarte. Hotărîrea ia locul dorințelor neîmplinite de altădată, planul calculat și termenele în perspectivă devin lege națională și de colaborare între state și popoare, iar trecerea la acte, pentru întruchiparea visului de tip nou, se înscrie în făptura omului muncii ca trăsătură esențială a conduitei sale. Durata se marchează prin construcții, omul, dirijînd, realizînd și intensificînd ritmul creației materiale și spirituale, trăiește, nu cu picioarele pe pămînt și cu capul în nori, ci cu ființa în prezent și cu gîndul în viitor.

„Trebuie să visăm" spunea Lenin la începutul veacului nostru și cita cuvintele lui Pisarev: „Cînd între vis și viață există un oarecare punct de contact, atunci totul e în ordine". Acest contact între vis și viață l-au stabilit comuniștii și prin lupta lor, tradusă în cea mai măreață formă a istoriei prin Revoluția Socialistă din Octombrie, ei au dat visului substanță și avînt, i-au pus aripi de vultur, deschizîndu-i vieții perspectivă și fericirii omenești drum în lume. Niciodată visul omenesc n-a cunoscut, pentru realizarea sa, ingineri mai iscusiți și mai stăruitori decît comuniștii, — în frunte cu însuși Lenin. Electrificarea Rusiei, planurile cincinale sovietice înfăptuite, uimitor de rapida refacere, cu depășiri și sporuri în construcție, a Uniunii Sovietice, după nimicitorul război al lui Hitler pornit împotriva popoarelor sovietice, nu-s decît tot atîtea realizări ale viselor de tip nou, stîrnind admirație universală. Covorul fermecat din basme a rămas în basme, dar visurile comuniștilor bazate pe forța oamenilor muncii, pe capacitatea lor creatoare, susținute de experiența istorică a mai bine de patru decenii de revoluție și controlate prin cifre exacte, schimbă în dimensiuni ale noii societăți omenești, omenirea socialistă, și pun temelia multimilenară a celui mai uman și mai strălucitor ideal pămîntesc, comunismul.

Adeseori se folosesc aceste expresii: „e prea frumos, ca să fie adevărat" sau „este ca-n vis de frumos", cel care le întrebuințează punînd accentul pe caracterul de irealitate a visului, de tărîm inaccesibil. Pentru comuniști aceste expresii se golesc de înțeles. Ei știu că visurile se împlinesc, prin luptă și prin muncă, nu din voința cerului, ci din hotărîrea omului.

Și totuși, citind tezele tovarășului N. S. Hrușciov pentru raportul său la Congresul XXI al P.C.U.S. cu privire la dezvoltarea economiei U.R.S.S. pe anii 1959—1965, nu se poate să nu exclami uimit: „Este ca în vis!". Și te-ai îndoi poate de șansele realizării acestui minunat vis, dacă nu ai ști că tot ceea ce prevestesc cifrele de control urmează să se îndeplinească în aceea țară care a dat istoriei un sens nou, al revoluției socialiste, în acea țară care, de la starea ei de înapoiere, s-a ridicat în linia primă a progresului uman, a forței politice și economice, a înfloririi culturale pe scară de masă și a descoperirilor științei și tehnicei celei mai avansate, în scurtul interval de timp istoric ce a trecut de la decretarea Puterii Sovietelor, a noului și primului stat socialist din lume, de către Lenin. Ceea ce, orbecăind, omenirea înainte nu reușea după veacuri de muncă, în care masele populare împilate se tîrau în suferințe prin întuneric, se va înfăptui în șapte ani, șapte ani nu de chinuri și de robie, ci de entuziasm revoluționar, de bucurie creatoare, cu participarea milioanelor de oameni sovietici, stăpîni ai bunurilor realizate. Iar după alți vreo șapte ani, omul sovietic se va bucura de cel mai înalt nivel de trai în cea mai înaintată țară de pe planeta noastră! Săptămîna de 5 zile de lucru, plus 2 de repaos, cu șase ore de lucru pe zi, belșugul de alimente, îndestularea cu produse tehnice și participarea maselor la bunurile culturale sînt desigur trăsături atrăgătoare ale acestui viitor apropiat, cu atît mai mult cu cît oamenii din lumea socialistă, în condițiile unei vieți fără exploatarea celor mulți de către grupuri și clase sociale, au și început să se deprindă și să le considere ca un drept imprescriptibil în perspectivă istorică. Dar desigur că acel timp va îmbogăți cu noi trăsături profilul vieții, prin faptul că nivelul cultural, educația multilaterală a poporului, va fi atins o înălțime necunoscută încă înainte, iar însuși acest fapt va deslănțui tot mai multe, mai variate și mai mari forțe creatoare ce nasc mereu în sînul maselor. Avantajele timpului limitat pentru muncă vor fi desigur asigurate tuturor, însă mai important decît aceasta este faptul că bucuria muncii creatoare la cel mai înalt nivel științific, artistic și cultural-social în general, va fi posibilă prin participare directă pentru majorități.

Lumea veche ne-a lăsat cioburile ei de lumină și de cugetare, lăsînd ca, pentru clase plutocratice și militariste, să moară în războaie de jaf sute de mii de oameni și să muncească în robie neagră milioane. Feudalismul și-a clădit gloria pe umerii trudiți ai iobagului. Iar burghezia, capitalismul, și-a umflat pîntecul înzorzonat cu aur, sugînd sîngele clasei muncitoare, proletarizînd mereu, pauperizînd la orașe, la sate, noi și noi grupuri, categorii și mase sociale. Truditorul, în tot acest lung drum al omenirii, a creat bunurile materiale și spirituale, iar stăpînul, cu biciul într-o mînă, cu paharul fericirilor în alta, s-a bucurat de toate.

Pentru prima dată, prin Revoluția Socialistă din Octombrie, s-a deschis omenirii un alt drum, o altă pantă de urcat, grea, dar luminoasă și, mai ales, fără gîrbaciul care să pocnească pe spinarea încovoiată. Astăzi un miliard de oameni, cu Uniunea Sovietică în frunte și cu marea Chină, se găsește pe acest drum al adevăratei libertăți umane, al muncii acceptată ca lege a vieții, al muncii din ale cărei roade se înfruptă cel ce au săvîrșit-o. Iar peste 7 ani, peste 15 ani, popoarele sovietice se vor găsi în plină lumină pe acest drum, pe care-l urmează și poporul nostru de la Dunăre și Carpați.

Timpul cînd nu se petrece în scurgerea lui nimic, ori cînd se îngrămădește pe capul omului suferință peste suferință, este nespus de lung. Dar el se scurtează, dispare aproape din conștiință, cînd zi de zi, an de an, se rotunjește în fapte, în ținte atinse, în visuri întruchipate. De aceea nici n-o să ne dăm seama cît de repede ne vom trezi în pragul anului 1965.

Lumea însă și omul vor fi altfel, căci bunăstarea și înalta calificare spirituală vor fi niște fenomene de extensiune într-adevăr nemaicunoscute în trecut. Despre aceasta ne vorbesc cifrele de control din Tezele tovarășului Hrușciov, și stau pentru ele chezășie lupta și victoriile de pînă acum a popoarelor sovietice conduse de partidul leninist al celor ce muncesc.

In cifrele Tezelor tovarășului Hrușciov se împletește, ca un fir de aur, un gînd leninist, pe care el l-a exprimat în primul său decret după înființarea Statului Sovietic: Pacea Popoarelor. Insești Tezele cuprind, în indestructibila lor schelărie științifică, tradusă în cifre, ideea de pace a lumii, exprimată atît de limpede, atît de generos, în intenția și dorința întrecerii, fără război, dintre capitalism și socialism. E, în aceasta, o poziție a unei forțe morale, întemeiată pe o indiscutabilă și nesecată forță materială, care ar trebui să convingă sau cel puțin să-i facă să cugete nu numai pe aceia care se iluzionează a se găsi pe „pozițiile forței", ci și pe toți aceia care mai stăruie să creadă în eficacitatea acestor pseudo-forțe.

Totuși, imperialiștii americani, protagoniști ai jocului periculos „de pe pozițiile forței", continuă, la frunta-riile țărilor socialiste, la mii de leghe de propria lor țară, continuă să-și înmulțească bazele militare, înzestrîndu-le cu rampe de rachete, cu armament teleghidat, cu bombe nucleare, și totodată semănînd neîncredere și nesiguranță. Ceilalți imperialiști le urmează exemplul și le țin isonul. E ușor de bănuit ce au de gînd și ce-i doare; e greu de știut ce au să facă pînă la urmă, — poate dintr-o nebunie ce le-ar întuneca mințile. Dar și ei știu, chiar dacă s-ar face a nu crede, că un război deslănțuit, în condițiile tehnicei moderne, dacă ar aduce mari daune omenirii întregi, lor, capitaliștilor, le-ar aduce sfîrșitul. Propriile lor popoare ar șterge ultima urmă de capitalist de pe fața pămîntului.

Uniunea Sovietică oferă drumul păcii durabile între popoare, al dezarmărilor, drumul întrecerii prin muncă constructivă între sistemul socialist și cel capitalist. Tezele tovarășului Hrușciov, pe care Congresul al XXI al P.C.U.S. le va confirma și pe care popoarele sovietice le vor transforma în realitate, sînt o garanție a drumului dezvoltării pașnice pe pămînt, sînt cea mai luminoasă poartă care s-a deschis vreodată în fața omenirii. Prin ea se profilează viitorul.

Cicerone THEODORESCU

Mă știu dator

Mă știu dator pe lume tuturor.
Ca o vioară, mîinii care-o-nstrună.
Ca bunelor fîntîni, un trecător
Și ca pămîntul către ploaia bună.

Cuvîntul scris să fie de-ajutor
Să fie adevăr și nu minciună,
Mă știu dator pe lume tuturor
Ca o vioară, mîinii care-o-nstrună.

Bătrînilor ce singuratici mor,
Adolescenților cu capu-n lună,
Părinților luptînd în munca lor,
Ostașilor ce-i apără-n furtună,

Mă știu dator pe lume — tuturor.

Rondelul scoicilor

Ești scoica unei perle rare
Sau scoica unui melc fricos?
Hamletiană întrebare,
Dar ce-ntrebare cu folos...

Și ce adîncă-nfiorare
Cunoaște brațul care-a scos
Nu scoica unui melc fricos
Ci scoica unei perle rare.

Cătînd sub stînci, prin alge-amare
Te-om smulge fundului milos,
Curînd vei străluci în soare —
Te-ncrede! Dacă tu, de jos,

Ești scoica unei perle rare.

„Sînt prietenia..."

Strofe amare, unui ex-amic

„Sînt prietenia..." mi-ai spus.
Și-ți scrie pe frunte: „TRĂDARE"
Tu singur pe frunte ți-ai pus
Stigmatele ne-ndurătoare.

Tu, pumn de jăratec apus,
Scînteie cenușii amare,
„Sînt prietenia..." mi-ai spus.
Și-ți scrie pe frunte: „TRĂDARE

Ai lacrimi de sînge pe ghiare?
Ți-e ochiul de uliu răpus?
O, prieteniile nu-s
De rîs și călcat în picioare!

„Sînt prietenia..." mi-ai spus

Oastea zburătoare

In fiecare vers e-un zburător
Al cauzei și frumuseții noastre.
Și-o luptă-n fiecare-i... Și-un izvor
De neștiute pierderi și dezastre.

Răni negre-ale pămîntului îl dor
Și rănile chemărilor albastre...
In fiecare vers e-un zburător
Al cauzei și frumuseții noastre.

De dușmănii, de panici, de năpaste
N-am timp s-aud — mă vor
sau nu mă vor!
Mai am răniți în zburătoarea-mi
oaste
Iar eu le sînt chirurg vindecător —

In fiecare vers e-un zburător.

Cocorul

Lui Abduraman Zeinedin Sait

Un semn de-ntrebare
cu noi înțelesuri
e Dunărea mare
prin vechile șesuri.

Pe unde-a fost balta
și smîrcul, dușmanul,
e Dunărea alta
și Dunăre-i lanul!

Prin surda gîlceavă
a stolului gureș
cocorul spre slavă
se-nalță, dă iureș.

Să aibă o mie
de ani înainte,
nimic nu-l îmbie
ca zboru-i fierbinte.

Prin grîu, vrăbii; „ia sări
ca mine!" i-arată...
Dar el e din pasări
cu zbor de durată, —

cocor, zburătoare
de-nălțuri, de larguri,
nu ciugulitoare
pe țarini și praguri.

Nimic mai nainte
nici moarte, nici viață,
ca zborul fierbinte
ce-i stăruie-n față.

Departe, aproape,
un singur îmbold e:
se leagănă ape
ca aurul, holde...

Și Dunărea-i pare
cum trece prin șesuri
un semn de-ntrebare
cu noi înțelesuri.

AȘTEPTAREA

„Feciorul meu trebuia să se întoarcă acasă, ca pasărea la cuib, să-mi spună cum arată fața lumii. Și nu l-am așteptat degeaba".

(Moș Ibram Gafar din Idiriz-cuius, 5 octombrie 1957).

Sedat Gafar, activist raional, a ținut morțiș să ia și el parte la munca de lămurire care se ducea în comuna Idiriz-cuius. Bun organizator, om dintr-o bucată, puțin cam aspru, fusese ținut mai mult în cadrul organizației raionale cu munci de birou. S-a achitat de sarcinile lui minunat. Pe teren, socoteau cei de la raion, nu prea face el treabă, mai ales cînd este vorba să limpezești situații tare încîlcite. Sedat Gafar este socotit prea puțin elastic, prea tăcut. Oamenii se apropiau greu de el, iar atunci cînd o făceau nimănui nu-i venea a zîmbi. Prea era încruntat Gafar și prea îi era vorba bolovănoasă și amară, scurtă ca o pleaznă de bici. Cînd s-au format echipele de agitatori, secretarul raionului nici n-a vrut să audă ca Sedat să plece prin sate.

— Îl ținem la raion, tovarăși! Un organizator ca el trebuie să aibă privire de ansamblu asupra întregii acțiuni. Dacă l-am trimite la sate mai rău încurcă treaba cu mohoreala lui.

Așa s-a întîmplat că Sedat a rămas organizator al echipelor de agitatori din tot cuprinsul raionului.

În scurtă vreme roadele muncii de lămurire pe teren începură să se arate. Telefonul țîrîia că în satul cutare toți întovărășiții luaseră hotărîrea să intre în colectiv. Într-un alt sat așezat pe malul Dunării, sat cu vii și grădini, erau întîmpinate dificultăți. Oamenii se mai ocupau acolo și cu negustoria și nu era ușor să-i convingi să renunțe la năravurile lor.

Sedat Gafar ședea în fața unei hărți a raionului și însemna mereu satele care păseau pe noul drum. Pe fața lui tăiată parcă în piatră, în ochii lui pieziși și negri, în aparență reci, prea reci, nu puteai deslușì nimic. Omul acesta parcă nu avea emoții. În timp ce toți cei din jurul lui erau cuprinși de un entuziasm de nedescris ca de o febră, el singur rămînea potolit, calculat, puțin îngrijorat, prudent. Dacă însă i-ai fi putut desface inima, ai fi descoperit acolo un adevărat clocot.

În mîinile lui erau frînele întregii acțiuni din raion. La el răspunde fiecare eșec, oricît de mic, luînd proporții de catastrofă. Sedat asuda și strîngea din dinți. Se gîndea și, apoi, precis, nesovăielnic, apuca telefonul și transmitea sfaturi și dispoziții. Nimic nu arăta cît era de frămîntat înlăuntrul lui. Se apleca asupra hărții și urmărea din nou situația raionului. Pe hîrtia albă cu linii crucișe, curbe, drepte sau frînte, cu semne topografice convenționale, el era singurul om care putea citi într-un fel original, profund omenesc. Linia care arăta un drum de țară în sufletul lui era într-adevăr drum de țară și nu o linie convențională. Vedea pe el și un plug singuratic, și o groapă ivită în urma ploilor, și cotitura cu tufișul de răchită și pelinul amar de pe margine. Satul Caramanchioi, de pildă, nu era un punct, ci satul din zare cu salcîmi puțini și prăfuiți, cu cișmea și derea prin mijlocul lui. Numele de oameni urmate de cifre, procente și caracterizări, trăiau în el ca oameni vii, nespus de vii și de deosebiți. Le-ar fi întins palmele lui mari și bătătorite să le strîngă mîinile și să stea de vorbă pe îndelete despre trudă, necazuri, neliniști și bucurii. Dar el nu se putea mișca de aici. El organiza, el îndruma. Drumurile rămîneau linii, satele puncte, pădurile pete verzi, canalele porțiuni hașurate. Ochii lui mereu alergau spre marginea hărții, spre un sat mic, pierdut lîngă granița cu Bulgaria. De acolo, de departe, nu răzbăteau ecouri pînă la el și inima, inima săraca, mereu spre colțul acela trăgea. „Ce fac cei de acolo?" — urca în el un semn de întrebare uriaș. Închidea ochii și vedea satul cățărat pe rîpe, vitele le vedea bînd la cișmeaua albă, salcîmii se legănau în vînt și praful se ridica peste acoperișele de pămînt. Acolo se vedea Sedat alergînd în picioarele goale prin cenușa pe care o arunca în drum Kerimeabla, maică-sa. Idiriz-cuius tăcea! Pe hartă, ca un front larg, înainta spre Idiriz-cuius colectivizarea. În fiecare dimineață, sosind la raion, Sedat aștepta vești. Veștile întîrziau și lui i se cresta inima de îngrijorare.

— Ce se întîmplă cu dumneata, tovarășe Gafar? — l-a întrebat într-o zi, îngrijorat, secretarul raionului. Nu cumva nu te simți bine?

Sedat a dat din mînă liniștitor. N-are nimic. Poate puțin obosit. Și a trecut în biroul lui.

Spre prînz, un telefon l-a smuls din contemplarea hărții. A ascultat cu sufletul la gură comunicarea îndepărtată. A trîntit receptorul și, din cîteva salturi, trecînd ca o vijelie prin birouri, a dat buzna la secretar. În urma lui s-au ridicat din hîrtiile dosarelor capete mirate. Ușa capitonată însă se închisese.

Sedat s-a oprit gîfîind în fața secretarului. Acesta îl privi uluit. Nu mai recunoștea în trăsăturile lui Sedat împietrirea de altă dată. Ochii pieziși ardeau și-l priveau țintă. Fața, luminată acum de o voință fierbinte, lipsită de rigiditatea obișnuită, impresiona, impunea.

— Dați-mi sarcina să plec la Idiriz-cuius, ceru el. Este ultima comună care întîrzie. Tot satul e plin cu neamuri de-ale mele. Numai eu pot sta de vorbă cu ele.

Secretarul îl privi atent. În ochii arzători a deslușit o voință extraordinară, neobișnuită, care-l descumpăni.

— Bine, tovarășe Gafar! Du-te! Diseară însă să fii înapoi.

Sedat și-a descoperit satul uitat și l-a privit cu alți ochi. Cu toate că recunoștea totul, și case și oameni, Idiriz-cuius creștea în mintea lui ca o cetate nouă de cucerit. Venise aici cu un scop precis, cu o hotărîre nestăvilită să-i schimbe înfățișarea din temelii. Mușchii i se încordau în așteptarea unei lupte care trebuia să înceapă din clipă în clipă. „Totul, totul trebuie întors pe dos, — gîndea el. Ce vor spune bătrînii? Ce vor spune bătrînii?"...

Trase la vechea căsuță în care trăiau bătrînii lui... Într-un sfert de oră, pe prispa largă lumea se așezase în cerc, cu picioarele strînse colac. Începu o pufăială strașnică de tutun. Șoaptele se întretăiau grăbite, tăioase. Echipa de agitatori care lucrase în sat se aciuă și ea umită într-un colț, dezorientată. Zile întregi vizitase casă cu casă și nu întîlnise bărbați decît rar de tot. Femeile îi ascultau zîmbind dar ridicau din umeri: „Nu e acasă Ionuz, Ali sau Murvet! Să vină ei acasă și vom vedea, nu-i nici o grabă!" Și acum, deodată, iată tot satul pe prispa casei lui moș Gafar.

Sedat apăru și el și se așeză pe un preș în fața bătrînilor, ca la o judecată. Între el și ei lăsase un loc gol. Bătrînii zîmbiră în bărbi: „N-a uitat respectul pentru părul nostru alb, Sedat!" — gîndiră ei. Kara-Ionuz, cel mai bătrîn, ridică ochii...

— Te-am așteptat, Sedat, — începu el. Multe zile au trecut decînd ai plecat. Ai uitat de noi.

Sedat își plecă fruntea.

— N-am uitat, Ionuz-acai, dar grijile te prind cu lanțuri ca pe corăbii și te țin legat la gard.

— Oameni străini au venit să ne vorbească despre viața nouă. Să nu se supere dînșii, — se întoarse bătrînul către cei din echipa de agitație, dar noi știam că avem un fiu pe care statul l-a decorat. Am așteptat să vină el să ne spună cum e cu viața cea nouă.

Toată lumea asculta în tăcere vorbele celor doi. Ochii tuturora erau ațintiți la Sedat. El îi privi pe toți și ochii lui, înainte reci și tăioși, ascundeau în zbaterea pleoapelor o căldură și o flacără de duioșie pe care tovarășii lui de muncă de la raion nu i-o cunoșteau.

— Ionuz-acai, — începu Sedat, cînd eram mic, Kara-Ali, nebunul satului cînta:

— Sărăcie, ce-ai cu mine?
— M-am avut cu tat-tu bine
Și nu te las nici pe tine.

Sărăcia, prieteni — se întoarse el spre oameni, este ca sarea. Unde ai rana acolo cade și îți ustură sufletul. Eu am venit aici cu zîzania. Să stricăm prieteșugul nostru cu sărăcia. Prieteșugul acesta îi amăra inima lui Kara-Ali. Prin gura lui ofta tot poporul. Asta-i viața cea nouă? Să stricăm prieteșugul cu sărăcia!

Sedat tăcu. Prea multe vorbe nu e bine să rostești atunci cînd ai dreptate. Numai minciuna are nevoie de vorbărie multă. Îi privi pe bătrîni și ei îl priviră pe el, tăcuți, serioși, ca la judecată.

— Sărăcie, ce-ai cu mine? — mormăi moș Kara-Ionuz. Bine ai făcut Sedat că l-ai amintit pe Kara-Ali aici. Durerea săracului e adevăr. Gura lui nu cunoaște minciună. Să mergem să ne sfătuim, prieteni!

Toți bărbații se ridicară și se îndreptară spre Sfatul Popular. Sedat fu luat între bătrîni. Și bătrînii îi vorbeau cu respect și grijă. Lui moș Gafar, tatăl, i se umeziră ochii, dar scrîșnea din dinți. Unui bărbat nu-i stă bine să se arate slab. Las' să plîngă Kerimè-abla, maică-sa!

Din ograda părintească a lui Sedat, femeile rămase îi priveau pe oamenii care păseau spre Sfatul Popular. De data aceasta și Ionuz și Ali și Murvet și toți cîți or mai fi fost, se strînseseră să judece sărăcia.

Dionisie ȘINCAN

Constanța BUZEA

LA ADÎNC

— M-am cufundat, cum păsările de apă
Cu ochii deschiși, la adînc,
M-am cufundat
Să-mi dezgrop amintirile din nămol:
„Cînd m-a ars cu gură de lipitoare o aschie de obuz,
care mi-a supt sîngele
pînă mi s-au învinețit unghiile...

Sîmbăta Paștelui — 1944.
Bătea marele clopot la mitropolie,
Rostogolind sferele dangătelor
Peste centrul cu fruntea semeață,
Peste hala de pește și piață.
Piața Națiunii dormea la picioarele Dealului
De unde se rostogoleau sferele dangătelor...

Mi-am furtit nasul de geam.
Ploua mărunt, dar nu era frig.
Pe scară odihneau doi galenți
Și-un butoiaș spart cu leandru abia răsădit.
Într-un cui, în buza ușii, spînzura un belciug ruginit,..
— „Ieri am jucat bile cu băieții proprietarului.
Am pierdut...
Am să-mi fac alte bile din lut
Și-am să cîștig!"

Sîmbăta Paștelui.
Mama rînduise în dulap toate bunătățile lumii.
Pereții sînt albi, podelele albe.
Numai soba s-a mînjit cu funingine la gură, iar...
Am cămășuică nouă,
Albă ca lumina zilei de ieri

Cînd am jucat bile cu băieții proprietarului
Și cînd am spus răspicat, după povața mamei:
„Tata e concentrat!"

II

Radioul a transmis clar
De trei ori același semnal de alarmă...

Dulapul a rămas cu toate bunătățile lumii neatinse
Și ușa scîrțîietoare uitată deschisă,
Mama m-a înfășurat într-o pătură aspră
Și-a alergat să m-ascundă.
De cine? De ce?
Sub streașină, sub copaci ori sub gard?
Sferele dangătelor și-au încetat brusc rostogolirea.
Altă muzică înainta prin oraș, —
O orchestră întreagă
Parcă își schingiuia alămurile și tobele
Sub bagheta unui dirijor nebun.

Mama m-a înfășurat într-o pătură aspră...
Nu vedeam nimic
Nu simțeam decît șoldul mamei tremurînd în fugă, ușor,
Auzeam doar muzica bubuitoare...
Mi-am amintit o clipă de bîlciul din Obor
Cînd am mîncat turtă dulce
Cîștigată
La „Roata fermecată"...
Numai acolo am auzit strigăte și larmă
Și alămuri și tobe, ca acum....

M-am trezit în fum sub un gard.
Sărutam o icoană
Pe care mama mi-o vîrîse cu sila-ntre degete.
Pulbere mărunță îi acoperea geamul
Dedesubtul căruia odihnea, ca-ntr-un sicriu, sfîntul...

M-am trezit:
„Războiul?
Așa-i de-a războiul?
Ieri cu băieții m-am jucat cu bile și „de-a războiul",
Așa spuneam și aruncam cu bile...
Acum cine se joacă de-a războiul?

III

M-am cufundat, cum păsările de apă,
Cu ochii deschiși la adînc.
M-am cufundat
Să-mi dezgrop amintirile din nămol...

Am dezgropat prea multă durere
Apa s-a tulburat...
Țîșnesc la suprafață!

Mai multă exigență

Există în critica literară anumite practici care nu par a fi de loc străine de ceea ce numim în mod obișnuit evazionism. Unele articole, cronici, recenzii rămîn ades la nivelul considerațiilor gratuite. Opinenții dezbat probleme pe care fenomenul concret al creației actuale nu le ridică decît tangențial: antecedentele scriitorului, influențe, specificul prozei feminine. Preferința pentru atari subiecte este pusă de obicei pe seama „ororii" de idei obișnuite, comune, arhicunoscute. Integrată astfel, în sfera unor dispute improprii, arbitrare, cartea nu mai poate fi judecată obiectiv, științific. Avem datoria în primul rînd de a lămuri opiniei publice sensul ideologic al operei comentate. Aprecierile valorice nu pot fi făcute independent de modul cum autorul a înțeles și a reprezentat veridic lumea din care s-a inspirat. Oricît de „comune" ar părea gustului mic burghez criteriile de bază ale esteticii noastre, n-avem dreptul nici o clipă să uităm sau să renunțăm la ele. „Actualitate" nu înseamnă orice.

Pe bună dreptate, cititorii se întreabă cum unele cărți ca Fetele lui Barotă *de Cella Serghi sau* O fată din cele multe *de Mircea Șerbănescu, pot fi obiectul unor păreri atît de contradictorii în rîndul recenzenților și cronicarilor literari. Nu mai e vorba aici de respectarea principiului: „De gustibus non disputandum". Lipsurile acestor romane depășesc limitele strictelor preferințe și vizează orientarea lor. Avem impresia că atît* Fetele lui Barotă *cît și* O fată din cele multe *supun discuției aceeași problemă la proporții diferite: necesitatea aprofundării temei, a materialului faptic deținut. După cum putem vedea, aderența la realismul socialist nu ține numai de declarații. E nevoie ca scriitorul să-și însușească temeinic principiile filozofiei marxist-leniniste, să se pătrundă de ele.*

Romanul Cellei Serghi s-a bucurat, în genere, de comentarii măgulitoare (Gazeta literară, Tribuna, Luceafărul). *Nici recentul articol al lui Al. I. Ștefănescu* (Gazeta literară *nr. 43 din 23 oct. 1958), mult mai exigent decît celelalte, nu-i lipsit de... generozitate. Sînt în volumul la care ne referim indicii ce îndreptățesc parțial elogiile cu care a fost primit. Bunele intenții ale scriitoarei nu pot fi contestate, experiența artistică dobîndită după:* Cad zidurile, Cîntecul uzinei, Cantemiriștii, *de asemeni. Cella Serghi descrie, în* Fetele lui Barotă, *relațiile dintre locatarii de astăzi ai unui vechi imobil boieresc. Secțiunea psihologică întreprinsă scoate la iveală destine, drame, mentalități diferite. Pe prim plan apar două familii: una burgheză (Elena cu fiul său Victor, cu mama și mătușa) și alta muncitorească (Barotă cu fetele sale Geta și Voica). Putem stabili evidente deosebiri de concepție, comportare, între „apartamente". Ele au însă o semnificație limitată. Contradicțiile dintre părinți și copii, dintre tineri și bătrîni umbresc complet pe cele dintre clase. Obsedată erotic, populația romanului rămîne străină de problemele contemporane mari, de conflictele majore ale actualității. Așa se face că sfîrșitul lecturii îți lasă impresia că Artimisa, Clemansa, Elena nu se prăbușesc sub acțiunea forțelor invincibile ale socialismului care acționează în toate domeniile, ci în mod cu totul întîmplător. Străduința autoarei de a ne oferi o operă actuală, o considerăm numai parțial încununată de succes.*

Neadîncirea temei, limitarea valabilității personajelor, e și mai vizibilă în O fată din cele multe *de Mircea Șerbănescu. Parcurgînd cele circa trei sute de pagini, rămîi cu o imagine extrem de săracă despre transformările petrecute în ultimii ani la noi. Acțiunea se desfășoară într-un orășel, capitală de raion, — o urbe puțin cam îmbătrînită. În acest oraș, la periferie, trăiește familia lui Gheorghe Dimineț. Iată că într-o zi își face apariția printre cocoabe profesorul Balnojan, figură inexpresivă, care după multe peripeții, necinstește pe Jana, fata lui Dimineț. Jana, rămasă însărcinată, nu-și găsește fericirea decît pe șantierul fabricii de textile ce se deschide în apropiere, unde acum lucrau, dealtfel și părinții săi.*

Copleșit de materialul oferit de temă, Mircea Șerbănescu ajunge la un moment dat să-și restrîngă într-atît optica socială încît nu mai distinge aproape nimic altceva decît mediul din care și-a extras eroina. Personajele cu care ne vom întîlni pe parcurs provin dintr-o zonă demografică amorfă, cu apucături de lumpen-proletari (Păvălucă, de pildă, cînd se îmbată se apucă să dărîme casa). Clasa muncitoare este redusă, așadar, la o adunătură pestriță de brațe de lucru. Nu găsim printre muncitorii șantierului nici o figură cu adevărat luminoasă de comunist. Organizația de partid de pe șantier este inexistentă. În schimb Comitetul raional de partid este prezentat ca ocupîndu-se exclusiv de susamintita construcție. Dar dincolo de circuitul: familia Dimineț — șantier — oraș, restul regiunii, al țării iese din sfera preocupărilor scriitorului. Nu se vede nicăieri că un edificiu așa de important cum pare să fie cel care ne este prezentat, face parte din întregul lanț de înfăptuiri al regimului nostru democrat popular. Efortul de construire a filaturii capătă astfel numai o importanță economică: prosperitatea orașului, posibilități sporite de lucru pentru oamenii din cartiere etc. Mai trebuie oare subliniat că o asemenea viziune despre viața noastră este incompletă, ca să nu spunem chiar mai mult. Totuși recenziile apărute în Drapelul roșu *(Timișoara),* Gazeta literară, *nu pomenesc nimic despre așa ceva.*

Temele importante obligă sporit pe scriitor spre aprofundarea serioasă a vieții, spre înțelegerea deplină a contemporaneității.

Cu atît mai ciudată pare atitudinea lui Toma Spătaru în romanul Zbateri, *care vrea să fie o cronică a vieții țărănești, din Moldova de sud între anii 1930—1940. În* Zbateri *este vorba despre o deformare integrală a vieții satului românesc din această perioadă. Totul e subordonat în încercarea literară menționată, viziunii idilice a lui Toma Spătaru despre țărani. Oamenii „se omenesc" cu vin, plăcinte și miei la frigare. La Anul Nou merg cu plugușorul, la Paști cu colacii... Din cînd în cînd au loc violuri, bătăi și crime pitorești. Satul lui Toma Spătaru e un sat chiaburesc... Peste tot domnește voia bună. Gospodarii admit orînduielile existente, iar cînd cîrtesc, asta o fac din alte motive decît cele sociale. Nevoia de pămînt ține mai mult de domeniul tradiției și al luptei pentru înavuțire. Procesul de diferențiere social-economică este confuz și slab înfățișat. Lupta împotriva boierului Gănuță o conduce chiaburul Gheorghe-a lui Radu, Șchiopu, fost notar, secretar, primar, șef de partid. Dușmanii boierului nu sînt țăranii săraci, ci chiaburii și mijlocașii* („Dușmanii boierului sînt cei care au pămînt. Iștilanți, umplutură") *Toma Spătaru afirmă categoric că* „Iurașcu ține mijlocia satului însă e dușman cu boierul, dacă s-ar putea spune așa, din principiu" *(pag. 108),* „urăște și el pe boier, dar îl urăște numai pentru că e boier" *(pag. 109). Întregul conflict se duce între partidele burgheze — unii sînt liberali, alții țărăniști. Restul satului apare ca o gloată inconștientă, manevrată cînd de boieri, cînd de chiaburi. Dacă din rîndul celor nevoiași se ridică vreunul mai isteț, ca Gligore Coman, imediat se îmbogățește și atunci îi piere pofta de revoltă.* Zbateri *rămîne un roman a căror confuzii, dacă pot fi numite așa — întunecă orice licărire de talent.*

Trecînd cu ușurință peste lipsuri ca cele semnalate la romanele Fetele lui Barotă *și* O fată din cele multe, *cronicarii și recenzenții literari nu fac decît un deserviciu atît publicului cît și autorilor care, neavertizați, vor continua să rămînă pe poziții neclare, străine, cel puțin în parte, de adevăr, iar tolerarea unei cărți structural concepută greșit ca* Zbateri *de Toma Spătaru ni se pare inadmisibilă. Nu trebuie uitat că critica marxistă are datoria de a veghia constant la problematica ideologică a operelor literare, de a discuta mesajul, orientarea lor și nu de a-și crea probleme imaginare sau în orice caz secundare și adiacente.*

Gh. ACHIȚEI

Acum cincizeci de ani

Tudor Arghezi este un strălucit exemplu și sub aspectul exigenței artistului față de sine însuși, față de propria sa operă. A scris mult, a scris incontinuu, dar niciodată nu s-a grăbit, mai ales în anii tinereții, să încredințeze tiparului ceea ce așternea pe hîrtie, așteptînd cu o rară răbdare și modestie ca scrisul său să „se coacă", șlefuind și perfecționînd necontenit. Ideea care l-a călăuzit tot timpul a fost afirmată și recent, într-un interviu apărut în nr. 4 al revistei noastre, în care spunea că „scrisul e ca aluatul, trebuie să se dospească singur".

Tudor Arghezi și-a publicat primele versuri în anii 1893-1898 în revistele Liga ortodoxă **și** Revista modernă, **după care absentează din publicistică timp de șase ani, pentru ca în 1904, cînd reapare în revista** Linia dreaptă **a lui V. Demetrius, cu ciclul de poeme** Agate negre. **Din acest an începe să se afirme tot mai mult, dar și în această perioadă îl caracterizează răbdarea și modestia.**

În toamna anului 1908, ziarul Viitorul **îi solicită colaborarea permanentă, considerîndu-l un tînăr scriitor de valoare, cu largi perspective. Tudor Arghezi refuză însă cu delicatețe și modestie această invitație, considerîndu-se încă un începător. În articolul-răspuns** Cum poți ajunge scriitor, **publicat în ziarul** Viitorul **nr. 350 din 29 octombrie 1908, scria: „Dacă mi-aș deschide dulapul, un șir de caiete mi-ar izbi ochii așezate în lungul unui raft, care mi-au slujit în singurătate de educator și de putere cînd îmboldditoare, cînd umilitoare. Mă îndreptățesc ele să mă socot scriitor? Nu! și nici nu e trebuință de răspuns. Cel mult un începător mereu întîrziat a cărui dorință neîntreruptă a fost ca într-o zi — cînd? — să poată întrebuința mai drept și mai măsurat, decît azi și decît ieri, cuvintele cu care muma lui îi arăta altădată laptele, pîinea, norii sbîrciți pe zare, mîța de sub scaun, scamele zăpezii... Dar fie din timiditatea sufletelor violente, fie din simțul neted al inferiorității mele pentru atingerea unui mai binișor împăcător, m-am ținut de-o parte și am dat în felul acesta — urmare ciudată — deplină fără voie, celor cari au iubit în mine tocmai ce acolo nu se găsește, mijlocul de a-și exagera opiniunea prea bună ce-o aveam despre slăbiciunea mea".**

Modestia poetului este evidentă, izvorînd din atitudinea de vie exigență față de propriul său scris.

După ce au tipărit în vara anului 1908 Caleidoscopul lui A. Mirea, Șt. O. Iosif și Dimitrie Anghel au continuat să publice sub acest pseudonim în diferitele publicații ale vremii. Spre sfîrșitul anului 1908 le întîlnim colaborarea la ziarul Viitorul. **Aici, începînd cu nr. 387 din 7 decembrie 1908, tot sub titlul de Caleidoscopul lui A. Mirea, publică cronici în versuri consacrate alegerilor electorale din acel timp. Într-o anume măsură, cronicile vizau în mod direct pe conservatori, pe Take Ionescu și N. Fleva. Multe din ele însă satirizau moravurile politice burgheze în general, acuzau atitudinea tuturor reprezentanților partidelor burgheze de atunci.**

Ilustrativă în acest sens este cronica intitulată Cașcavalul, apărută în Viitorul **nr. 394 din 12 decembrie 1908. Cei doi poeți care se ascundeau sub pseudonimul A. Mirea porneau inițial de la o știre din ziare că „autori necunoscuți" au furat cinci roți de cașcaval dintr-o prăvălie și, printr-un joc de cuvinte, referitor la cuvîntul „autori", disculpau pe scriitori și atacau în mod direct moravurile corupte ale politicienilor vremii:**

Eu protestez cu-ai mei colegi
Căci bieții autori
Răpesc ei rime, cărți întregi,
Răpesc pe cititori,
Sabine chiar din cînd în cînd,
Ca anticii romani...
Căutați de-aceea mai curînd
Printre politiciani.

Da, printre dînșii, v-o repet,
Căutați pe criminal,
Căci n-am văzut încă poet
Să se dea la cașcaval!

Tot ziarul Viitorul **nr. 346 din 25 octombrie 1908, informează că, începînd din acea lună, A. Vlahuță, G. Coșbuc, M. Sadoveanu, Șt. O. Iosif, Artur Gorovei și I. Ciocîrlan „au fost numiți conferențiari-controlori ai cercurilor culturale".**

Teodor VÎRGOLICI

Eusebiu CAMILAR

ALFLOAREI DARIUS

...ŞI DINTR-ODATĂ, gurile tunurilor au lătrat mai înspăimîntător, şi soldatul Alfloarei Darius simţea cum pămîntul se hurducă. Abia a deslusit prin perdeaua de fum şi flăcări ultimile lanţuri de trăgători; a mai deslusit cum oamenii pică unul cîte unul, apoi s-a făcut o linişte aşa de mare, încît s-auzeau gîzele din finuri şi nişte păsări cîntînd. Soldatul Alfloarei Darius s-a frecat pe la ochi, ca la deşteptarea dintr-un vis: de unde cunoştea locurile acelea? N-o fi Mureşul lui, rîul lat şi limpede? Dar dealurile din faţă? Intr-o clipă a recunoscut pînă şi cărăruia lină care urca din satul său, şi se pierdea sus, pe dealuri, către nouri ce păreau cîrduri de plăvani giganţi păscînd liniştiţi în ariile cerului. Intr-o secundă, soldatul Alfloarei Darius a făcut „orientarea", — şi-a dat seama că mica lui unitate a fost decimată de automatele hortiste din amplasamentele de peste rîu, că artileria duşmană a zdrobit totul, pînă la caii unităţilor de artilerie! Departe, la dreapta şi la stînga, ardeau case singuratice. Mai apoi, soldatul Alfloarei Darius a deslusit sosirea altor unităţi, gata să „forţeze" Mureşul. Tancuri şi infanterie sovietică se îndesau în tulbureala zorilor, pe mal, şi deodată a început pregătirea de artilerie şi pămîntul iar se hurduca. La început, Alfloarei Darius s-a ghemuit în şanţ, neştiind ce trebuie să facă. Ii pierise compania, plutonul, şi pînă şi grupa; şi-a adus aminte de învăţătura de la „teorie", — că soldatul însuşi este o unitate, în întinderea şi-n desfăşurarea unui front; şi-a „îndopat" deci bine puşca mitralieră, şi-a „căptuşit" la loc sacul de merinde cu grenade, şi a pornit îndată ce pontonierii au aruncat podurile peste rîu şi infanteria a pornit.

Şi Alfloarei Darius s-a mai uitat odată în satul său, cum s-au ridicat mai bine ceţurile, şi a văzut întîi cumpăna fîntînii de la poartă, pe urmă nucul rotat acoperindu-i aproape casa părintească, — şi n-ar fi putut jura că a zărit-o într-adevăr pe maicăsa, ca-ntr-o fulgerare de lumină; destul că în clipa aceea a înţeles deplin ce înseamnă „patrie" şi pămînt natal, a înţeles şi rostul acestui război de izgonire a cotropitorilor, a înţeles atît de profund, încît inima îi bătea la grumaz şi ochii i s-au umplut de lacrimi. A înţeles frumosul şi fierbintele, şi înverşunatul cuvînt „dezrobire", — şi iată că a crescut în ochii săi, deodată! „Sînt doar o unitate de foc!" şi-a spus Alfloarei Darius, folosind terenul înainte. In faţă, toate armele duşmanului tăceau, tăceau înspăimîntător, însă Alfloarei Darius ştia ce înseamnă adînca şi înspăimîntătoarea tăcere. Trebuia să se păzească, să nu-l secere gloanţele, cînd armele duşmane vor porni toate deodată... Una şi bună ştia, că „înaintează" să-şi dezrobească satul natal, casa părintească, şi să dezrobească mai ales umbra unei femei ivită o clipă la colţul casei, într-o fulgerare de lumină.

Şi dintr-odată au început armele duşmanilor. Şi picau infanteriştii, — şi se ridicau, şi porneau în neînchipuit iuruş, tot înainte. A picat şi Alfloarei Darius, dar nici n-a luat în seamnă fierbinţeala din muşchiul braţului stîng. S-a ridicat, — şi a folosit mai bine „strategia" lupului şi vulpii, tîrîndu-se pe pîntece cu încetineală de melc, dar mereu înainte, spre cumpăna înaltă, spre nucul rotat şi spre colţul căsuţei unde apăruse icoana mamei într-un fulger. Şi la o vreme şi-a dat seama că nimeni nu mai înaintează, nici la dreapta, nici la stînga lui. Insă Alfloarei Darius vroia să ajungă numaidecît la dreptul lui firesc, acasă, unde nu mai fusese de mult, de la cotropirea pămîntului părintesc. Ce crimă groaznică, şi ce ticăloşie, — să nu fie vrednic să ajungă la ai săi! Şi dintr-odată s-a trezit mîngîind florile cîmpului şi s-a trezit apăsîndu-şi buzele pe ţărîna grasă şi umedă, şi parcă luînd din adîncul ei putere nemaipomenită! Şi se tîra ca melcul, şi tîra puşca mitralieră în urma sa, şi tîra sacul cu grenade, — unelte sfinte ale dezrobirii. Şi a ajuns aşa Alfloarei Darius, la părîu, drept în fundul grădinii părinteşti. A zărit acolo boturi de mitraliere în amplasamente, căşti dese în linie, — şi era tăcere ca la o adormire şi ca la o încremenire în moarte a globului. Şi cînd nu s-a mai putut răbda, s-a ridicat, arc, şi a zvîrlit grenadele una după alta, apoi a pus puşca-mitralieră în bătaie, şi a tras toată banda, şi s-a săltat, iar, arc, şi a ţîşnit drept peste părîu, în grădina lui. A simţit o fierbinţeală de foc în piept, dar a tuşit şi apoi a prins să arunce defensivă după defensivă; un glonţ sau o schijă i-a „luat" braţul drept, însă Alfloarei Darius şi-a folosit cum a putut, braţul stîng, aruncînd grenadele ca odinioară pietrele la joacă. Şi glonţul sau schija duşmană i-a „luat" şi braţul stîng cu totul, smulgîndu-i-l. Şi abia a avut cînd zări în jurul său căşti, şi o mulţime de paturi de armă ridicate. Insă a auzit bine de tot cum vin la atac, ai lui! Duşmanii au sărit din gropi, lăsînd armele şi lăsîndu-l pe Alfloarei Darius, în agonie.

Treceau pe lîngă el paşi repezi în număr de mii, un tun apropiat hohotea avan, dar mai apoi parcă şi-a coborît şi şi-a îmblînzit glasul:

— Soldat Alfloarei Darius... parcă-i spunea glasul tunului, blînd, ca un bunic... iată, ai ajuns în grădina ta! Simţi pămîntul tău? simţi glia pentru care ai luptat? Pune-ţi tîmpla pe ea, şi dormi...

— Oh, cît e de moale pămîntul... cît e de bună glia... ofta Alfloarei Darius, zîmbind, gata să treacă într-un somn adînc ca o cîmpie, ca o apă neînchipuit de liniştită. Şi bătea vîntul zorilor, şi murmura părîul şi cîntau păsările, şi toate aceste glasuri dulci s-au topit unele în altele, şi s-au strîns la un loc, în cea mai dulce dintre armonii, glasul mîngîietor de mamă. Şi Alfloarei Darius şi-a săltat fruntea pe-o brazdă de pămînt, dar încredinţat că şi-o lasă într-o poală caldă unde poţi adormi în somnul cel mai lin. „Acasă"... şoptea Alfloarei Darius, şi glasul dulce îi răspundea mîngîietor:

— Fii liniştit, Darius, eşti acasă...

Şi Alfloarei Darius şi-a apăsat buzele pe brazdă, adînc, şi aşa sfîrşitul i-a fost uşor ca un suspin, ca o plutire a funigeilor...

Din volumul „Tunetul a brăzdat văzduhul" (sub tipar).

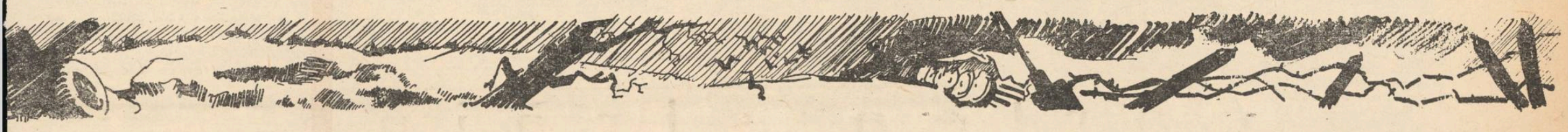

Confruntarea teatrelor

de Mihnea GHEORGHIU

La jumătatea toamnei în curs, Capitala a găzduit Festivalul de recentă tradiţie, al teatrelor dramatice, prilej de evidenţiere a cadrelor artistice valoroase şi de promovare a dramaturgiei originale.

Cele douăzeci şipatru de spectacole, alese dintre cele mai bune din ultimele două stagiuni (cu absenţa motivată, de turneu, a Naţionalului bucureştean şi cea, nemotivată, a altora, puţine) au recompus cu exactitate imaginea, multiplă şi vie, a mişcării noastre teatrale prezente, deşi proporţia numerică a participării la confruntarea finală a fost de numai o treime faţă de cele trei duzini de teatre de stat ce funcţionează în toată ţara. Unele fiinţînd de un secol (Iaşi, Craiova) şi altele în vîrstă de numai un an (Piatra Neamţ) cu un „profil" determinat, sau încă variabil, unele conservînd forme vechi de spectacol (Bîrlad), altele urmărind inovaţii cu orice preţ (Galaţi) cu piese romîneşti sau cu piese străine, din repertoriul clasic, sau contemporan, colectivele participante au dovedit în fond existenţa unui elan artistic unanim, o confluenţă puternică de forţe naţionale, în vasta şi fertila matcă a teatrului epocii noastre, a realismului socialist.

Alcătuirea listei premianţilor n-a comportat, se pare, un efort special din partea juriului central, pentru că marea majoritate a părerilor formulate în cadrul festivalului, au coincis tocmai datorită acestei vădite unanimităţi de ţeluri. Concluziile pe care presa teatrală le are de tras în privinţa datelor spectacolului romînesc, contemporan (actorie, regie, scenografie) sînt, deci, negreşit îmbucurătoare.

O singură chestiune a rămas „în suspensie" în finalizarea recentei competiţii: situaţia repertoriului original. In plină stagiune de toamnă, ea se prezintă destul de anemică. Marele număr de reluări, cu texte dramatice mai mult sau mai puţin ameliorate, nu e de natură să ne satisfacă, deşi autorii unor spectacole de înaltă ţinută, au contribuit copios la îmbunătăţirea lor artistică, la clarificarea şi direcţionarea mai justă a conţinutului, a mesajului lor.

Inregistrăm, prin urmare, absenţa participării autorilor dramatici. Cu o unică excepţie (Răzeşii lui Bogdan de E. Maftei) cele mai „recente" piese de teatru sînt premiere de anul trecut. Restul au văzut ceea ce se cheamă lumina rampei, cu multe stagiuni în urmă şi au fost numai uşor revizuite, sau doar „întinerite" scenic. Făgăduielile solemne, avansate în Conferinţa de-astă vară nu s-au tradus încă în practică. E o constatare generală, menită să dea de gîndit factorilor de răspundere ai teatrului nostru, directori, scriitori.

Piesa de debut a lui E. Maftei, actor la Teatrul Muncitoresc C.F.R. interpretată cu multă dragoste de colectivul artistic din care face parte autorul, înfăţişează momente pline de autenticitate din lupta pentru socializarea agriculturii, pe un material din viaţa unui sat moldovean, satul natal al dramaturgului. Compusă pe o structură dramatică simplă şi cu mijloacele experimentate cu succes de teatrul sătesc mai cu osebire în genul comic, Răzeşii lui Bogdan are corectitudinea nepretenţioasă şi admirabilă de care prea puţine din producţiunile de pînă acuma, dedicate temei colectivizării, au reuşit să dea dovadă. Subliniind calitatea teatrală deosebită a actului al doilea (susţinută, cu brio, de interpreta Nelly Nicolau), iar ca lipsuri, unele rezolvări factice din ultimul act, înregistrăm, cu bucurie, un început bun.

Jucat fără succes la un teatru din regiune şi reluat, într-un spectacol reuşit, de Teatrul Municipal, „filmul-scenic" Dansatoarea, gangsterul şi necunoscutul, are meritul tentativei de a găsi noi mijloace de expresie dramatică, pentru a demonstra în cazul de faţă, importanţa aparţenenţei artei la cauza clasei muncitoare. Dacă spectacolul, semnat de regizorul Horia Popescu şi scenograful P. Bortnovski, a izbutit să intre pe orbita inovaţiilor, textul lui Victor Bîrlădeanu, deşi purtător al unui mesaj preţios, nu a avut o soartă prea bună, din vina greşelilor de calcul ale dramaturgului debutant. Sperăm că va persevera; pentru că ideea teatrului de „agitprop" (care a dobîndit, la vremea lui, strălucite izbînzi) e bine să fie revalorificată în condiţiile scenotehnicii actuale. Dar să fie teatru adevărat cu conflict şi eroi. Şi cu poezie.

N-a fost slujită, nici de data asta cum se cuvine, drama lui Davidoglu, Nemaipomenita furtună, înecată în spectacolul de la Bacău, de un naturalism despodobit de farmec. In privinţa acestei piese, temeinic construite şi bine scrise, vom insista în a-i recomanda autorului, necesara revizuire ideologică a unor scene de un misticism prea fastidios ce-i alterează sensul, totuşi, optimist. Cu această reconsiderare a textului său, Davidoglu va putea pretinde şi obţine o interpretare vrednică de patosul tragic de care lumea lui nu duce lipsă, dar care le-a scăpat cu desăvîrşire neosemănătoriştilor băcăuani.

Reluarea Nopţilor tăcerii de T. Buşecan, la Bîrlad, nu reprezintă vreo surpriză în privinţa unui text firav iniţial, pe care concepţia învechită a spectacolului a depus însă o nouă cantitate de colb. Nimic deosebit nici în privinţa celor două drame de L. Bruckstein (Generaţia din pustiu şi Schimbul de noapte), jucate cu multă acurateţă de colectivul Teatrului Evreiesc de Stat din Bucureşti. Tot astfel, Arborele genealogic de Lucia Demetrius, la Teatrul Naţional din Cluj. Nimic nou nici cu Ultimul tren, de Kovács şi Mirea, una din producţiile mai interesante ale stagiunii trecute, cu deosebirea că, jucînd în propria-i piesă, artistul poporului Kovács György i-a imprimat un mai profund conţinut emoţional şi încă dinaintea unui public de altă limbă.

Acolo unde autorii dramatici au colaborat cu teatrele pentru îmbunătăţirea vechilor versiuni ale unora dintre piesele lor, spectatorii acestui Festival au avut şi satisfacţia unor revelaţii. Astfel cu un text revăzut şi într-o montare nouă şi originală, spectacolele Teatrului Armatei şi ale Teatrului de Stat Bîrlad (respectiv cu Ultimul mesaj de Laurenţiu Fulga şi Ecaterina Teodoroiu de N. Tăutu) au dat măsura excelentului teatru patriotic de care sînt capabili cei doi dramaturgi.

Cel mai jucat scriitor de teatru, în cursul recentei competiţii, a fost Aurel Baranga. Piesa Recolta de aur, pusă de Ion Olteanu, la Teatrul Municipal, într-o distribuţie excepţională (premiată, dealtminteri ca atare) a înregistrat cea mai reuşită realizare scenică din scurta-i istorie. Iar Arcul de Triumf a putut fi aplaudat iarăşi datorită eforturilor Naţionalului craiovean. De un succes colosal s-a bucurat versiunea maghiară a Mielului Turbat în interpretarea, plină de vervă şi perfect omogenă a Teatrului din Satu-Mare.

Incercarea de a revalorifica un text dramatic vechi, printr-un spectacol nou şi inovator l-a sedus pe Dan Nasta, regizorul principal de la Teatrul Naţional din Iaşi, să transforme Anii Negri de A. Baranga şi N. Moraru într-un „proces istoric" şi să-l trateze astfel în scenă. El a purces prin a „începe cu sfîrşitul", adică a ridicat cortina asupra sălii tribunalului în care se judeca procesul comuniştilor şi pe o estradă tapisată cu postav roşu, a perindat întreaga piesă sub ochii completului de judecată. Deşi ideea transformării apărării comuniştilor într-un rechizitoriu al justiţiei şi statului burghez a căpătat astfel un mai adînc relief, ea nu a funcţionat ca concepţie regizorală, la fel de bine pe întreg parcursul acţiunii. O reţinem însă, ca o interesantă experienţă şi o sugerăm cuplului de autori în eventualitatea unei noi versiuni.

Dacă pentru compunerea spectacolului său într-un stil agitatoric, Dan Nasta a recurs la cadrul scenografic fix al „tribunalului" animat de proiectarea unor umbre în mişcare, pe un ecran-fundal, iată că, aplicînd un regim şi mai cutezător piesei Mireasa Desculţă de Hajdú Zoltán şi Sütö András, tînărul regizor gălăţean Valeriu Moisescu a decupat întreaga piesă în momente, mici imagini cineteatrale, uzînd şi abuzînd de turnantă şi de megafon. Se pare că autorii au convenit cu regizorul asupra îmbucătăţirii piesei lor şi a împănării ei cu fragmente din materialele consfătuirii de la Constanţa. Sîntem de acord că piesa ar fi avut parţial de cîştigat, mai ales ca ritm. Dar structura ei iniţială, foarte cuminte, respinge tratarea aceasta neobişnuită şi spectacolul n-a reuşit. Incă o experienţă care trebuie să le dea de gîndit scriitorilor!

Literatura dramatică romînească a fost reprezentată, la acest concurs şi prin două remarcabile lucrări clasice, una din veacul trecut (Fintîna Blanduziei) şi alta contemporană (Ultima oră), în montări de subtilă viziune regizorală şi mai ales de o plastică teatrală deosebită. In acelaşi timp, a reieşit încă odată, cu tărie, constatarea că o bună piesă de teatru va găsi, pururi, în mîinile unor artişti ai spectacolului dramatic, noi şi interesante posibilităţi de impresionare. E drept că în cazul citat, a contribuit în cea mai mare măsură şi talentul interpreţilor (G. Vraca în Horaţiu şi Kovács György în Bucşan).

Confruntarea festivă, înfăţişată aci mai mult din perspectiva scriitorilor, decît a cronicarilor teatrali, poate sta foarte bine la baza unei discuţii fructuoase şi mai largi despre prezentul şi viitorul teatrului nostru în preajma celui de-al cincisprezecilea an de la eliberarea artelor romîneşti.

TEODOR BALŞ

ACUARELĂ de TOAMNĂ

Nici un nor nu lunecă pe cer.
Se strecoară toamna-n cartier;
prin grădini şi parcuri culcă blînd
frunzele de aur, la pămînt.
Mai de multă vreme o-ntîlneam
veştejind ciulinii pe maidan.
Se-abătea în mahala cu ceaţă,
dinspre cîmpuri, dis-de dimineaţă,
şi umbla prin curţile sărace,
paparudă udă, prin băltoace.
O vesteau dogarii-ntîia oară
cînd treceau pe uliţa murdară
rătăcind cu papura-n desagă
după muşterii, o toamnă-ntreagă,
legănînd în glasul ud de ploaie
tristul lor colind: „Repar butoaie"...
Şi la vremea cînd se duc cocorii
aduceau pe uliţi spoitorii,
zvon de şatră, tremurînd subţiri
ţipetele albe: „Spoi tinjiri"...
Se opreau turceşte, la uluci,
scormonind tăciunii-aprinşi sub tuci.
Dar piereau pe la apus de soare
cu „atelierul" în spinare —
(se duceau să taie cu toporul
luna, ca să-i fure cositorul).
Mi-amintesc şi toamnele brumate
cînd geamgiii legănau spre sate
cioburile cerului, în spate.
Şi în urma lor, tîrzie, neaua
văruia-ntr-o noapte mahalaua.

★

Toamnele copilăriei mele
s-au topit sub zodii reci de stele.
Intinzîndu-şi vechile hotare
din oraş se varsă ca-ntr-o mare
delta bulevardelor, spre sate,
aruncîndu-şi braţele-asfaltate
să le-alunge uliţele strîmbe,
cu botfori de bitum, noi, să îmble.
Nici un nor nu flutură pe cer.
Se strecoară toamna-n cartier;
prin grădini şi parcuri culcă blînd
frunzele de aur, la pămînt.
Doar sirena tulbură auzul;
lunecă pe-asfalturi troleibuzul
culegînd cu-antenele mărunte
sîngele izvoarelor de munte.
A pălit de ciudă-n toamnă plopul
că-i mai scund de două ori ca blocul
ce-a ţîşnit spre cer cu opt balcoane.
Fabrici peste fostele maidane
risipind spre cîmpuri fum subţire
'nalţă minarete să respire...
Numai luna, noaptea, pe terase,
doarme în hamacuri de mătase
obosită că-n aceste locuri
se-arcuieşte peste munţi de blocuri.

mențiuni critice • perpessicius despre

Folclorul și poeții noștri (I)

Limitat la accepțiunea sa cea mai des întîlnită, aceea de creație artistică populară — folclorul își împletește încă de timpuriu arabescurile iederei sale pe columna de marmură netă a poeziei culte, nu numai la noi, dar pretutindeni și a surprinde momentul în care această însoțire se produce pentru prima oară în analele poeziei noastre, modul, după aceea, în care ornamentele ei, ajung la capiteluri și, mai cu seamă, rezultatele fericite pe care le-a promovat în cei o sută cincizeci de ani și mai bine de armonioasă conviețuire, iată întreita sarcină la care să răspundă această a noastră cercetare. La dreptul vorbind, ea se întregește, implicit, și cu o a patra sarcină, care le însumează pe toate. Deoarece: urmărind evoluția poeziei noastre, cronologic, de la obîrșie pînă la gurile ei de vărsare, dealungul acestui Dunăre al lirismului, din Pădurea Neagră, a începuturilor, prin ostroavele înflorite ale parcursului și pînă în pragul Deltei cu plaurul ei generos și luxuriant, dar al căreia unul din canaluri nu odată totuși se împotmolește—pelerinajul nostru va îmbrăca și un aspect oarecum pedagogic, prin toate acele învățăminte pe care trecerea în revistă a atîtor variate peisaje le smulge țărmurilor, prin toate acele sugestii pe care experiența trecutului le transmite urmașilor de astăzi și de mîine.

Înainte însă de a purcede în pitorescul nostru itinerariu și de a ne opri cînd mai mult cînd mai puțin, în raport cu farmecul peisajelor, la unul și altul dintre poeții ce s-au lăsat vrăjiți de sirena folclorului, se cuvine, socotesc, să zăbovim o secundă în lămurirea celor doi termeni ai ecuației ce ne stă în față. Cîteva precizări istorice nu au de ce să stînjenească expunerea noastră, cîtă vreme nici folclorul nici poezia nu s-au cantonat întotdeauna în lăuntrul acelorași granițe, cît timp ele au cunoscut în cursul anilor, un prea firesc proces de extensiune, ceea ce a făcut ca raporturile dintre ele să nu fie totdeauna aceleași. În mod curent, familiar chiar, folclorul a fost asimilat cu poezia populară. Cînd filosoful și criticul german Herder tipărea la sfîrșitul secolului al XVIII-lea acea colecțiune de poezii populare ale mai multor națiuni, sub titlul atît de sugestiv de Glasuri ale popoarelor *(Stimmen der Völker in Liedern), el nu numai dădea un prim și puternic impuls pentru toate națiunile, care se porneau să-și stringă și publice, în colecțiuni din ce în ce mai impunătoare, comorile poeziei lor populare, dar punea în circulație una din acele caracterizări, pe temelia căreia folclorul avea să-și dureze disciplina. Cu bună dreptate scria în unul din studiile sale de tinerețe, la 1861, Odobescu, cînd afirma că „din acele felurite colecțiuni (determinate de exemplul lui Herder), purtînd* stema unei naționalități, *nu e de tăgăduit că și literele și istoria s-au înavuțit cu noțiuni mai lămurite și mai drepte despre caracterul și despre principiul vital al popoarelor, cu izvoare mai îmbilșugate și mai sporitoare de o inspirațiune ce atinge mai deaproape și mișcă mai cu tărie inimile noastre". Și pentru a da un și mai colorat și mai concret înțeles acelei „steme naționale" a cîntecului popular, despre care vorbea, Odobescu cita de îndată un crîmpeiu din imnul pe care marele poet polonez Adam Mickiewicz, îl închina în timpul exilului său, cîntecului poporal al nației sale: „Cîntece poporane, voi, sicriu sînt al credinței, ce legați timpurile cele vechi de cele nouă, în voi își depune o națiune trofeiele eroilor săi, speranța cugetărilor și floarea simțirilor sale. Sicriu plin de sîntenie! Pe tine nici te atinge, nici te sfărămă vreo lovire, precît poporul tău chiar nu te-a profanat. O cîntec poporan! Tu stai și păzești tempul amintirilor naționale, tu ai aripi și glas ca de arhangheli, adesea ai și arme ca dinșii ș.a.m.d.". De fapt, astfel de gînduri fuseseră formulate și la noi de cei dintîi culegători de poezie populară, am numit pe Alecsandri și pe Alecu Russo, cu 10-15 ani mai înainte. Se cunosc drumurile prin munți ale acestor doi fruntași ai literelor moldave și se cunoaște, de asemenea, din mărturiile amîndurora, partea fiecăruia de colaborare în strîngerea celei mai frumoase dintre baladele noastre* Miorița, *căreia Alecsandri avea să-i imprime acel sigiliu de artă, unic în analele culegerilor noastre folclorice. „Nimic dar nu poate fi mai interesant, spunea Alecsandri în prefața colecției sale de la 1852, (prefață debutînd cu bine cunoscutul aforism „Românul e născut poet", adevărat măr de gîlceavă al disputelor literare de mai tîrziu, împotriva căruia Duiliu Zamfirescu își cheltuia întreagă tolba ironiilor în discursul de recepție de la Academie, unde, printre altele, vorbea de „dulcegăriile sentimentale" ale lui Alecsandri), nimic dar nu poate fi mai interesant (spunea autorul colecției de la 1852) decît a studia* caracterul *acestui popor în cuprinsul cîntecelor sale, căci ele cuprind toate pornirile inimei și toate razele geniului său. Comori neprețuite de simțiri duioase, de idei înalte, de notițe istorice, de crederi superstițioase, de datini strămoșești și mai cu seamă de frumuseți poetice pline de originalitate, etc. etc.". Iar Alecu Russo, cam tot la aceeași vreme, într-un studiu despre* poezia poporală, *ce nu și-a pierdut nimic din vigoarea documentației și din mireasma expresiei, într-o frază substanțială și folosind imagini îndrăzneț spunea: „Datinele, poveștile, musica și poesia sînt* arhivele popoarelor. *Cu ele se poate oricînd reconstitui trecutul întunecat".*

Sîntem, deocamdată, în era cîntecului poporan, vers și viers, doină și baladă cîntate, sau zise, pe care le prindea într-o admirabilă legendă heraldică, misionarul regelui Gustav al Șvezilor, Paul Strassburg, care în drumul său la Constantinopol se oprea, în 1632, și la curtea lui Leon Vodă și însemna în latineasca timpului său, cum corurile de la masa domnului cîntau unele din ceterâ iar altele, cît îi ținea gîtlejul (pleno gutture), intonau în limba valahă un patrium carmen *— termen atît de revelator și întîlnit pentru întîia oară în accepția aceasta, încît eruditul istoric al muzicii de la noi, profesorul G. Breazul și-l lua, pe bună dreptate, de subtitlu, întîiului volum din docta și compacta sa culegere de studii muzicale:* Melos. *În 1846 însă, un cercetător englez, W. J. Thoms propunea înlocuirea vechilor termeni de „literatură populară" și de „antichități populare" cu acela de* folk-lore *(tezaure ale poporului) și deatunci termenul nu numai s-a universalizat, dar a slujit ca punct de plecare unor noi și extinse ramificații. Antropologia, etnografia, dialectologia, sociologia, și desigur creația populară literară și muzicală și-au împletit, rînd pe rînd, iețele, uneori complicînd textura și întunecînd-o, dar sfîrșind, în cele din urmă, prin a-și segrega domeniile, așa cum orice geneză cuminte desparte apele de uscat și lumina de întuneric. În ce măsură fiecare din disciplinele acestea și-au descoperit, rînd pe rînd, cîte-o coastă folclorică este lucru îndeobște cunoscut. Ce se cuvine însă reținut și subliniat este constatarea că toate aceste discipline au folosit de pe urma încrucișării lor cu folclorul, așa cum și folclorul, din vechea și limitata sa accepție de cîntec poporan a evoluat către un produs cu mult mai complex, de o mai sociologică și mai vastă amploare. S-au împlinit de curînd o jumătate de veac, de cînd profesorul Ovid Densușianu, unul din cei mai generoși oameni de știință, pe care i-a avut lingvistica, și care a îmbogățit dialectologia și folclorul nostru cu studii și culegeri din cele mai temeinice, tipărea, în colaborare cu I. A. Candrea și Theodor Speranția cele două volume de texte intitulate* Graiul nostru, *culese, la fața locului, din toate regiunile țării și în care, alături de literatură populară, în proză și versuri, se tipăreau și mărturii ale poporului despre viața lui de toate zilele, credințe moștenite dar și păreri, despre lumea cu care vine în contact. Prefața acelei culegeri definește noua concepție a folclorului și, pentru că ea marchează cu adevărat un punct de răscruce în sfera cercetărilor de acest fel, a cărui vechime de jumătate de veac i-a potențat virtuțile, vom extrage două-trei rînduri: „Colecțiunile de folclor — spunea Ovid Densușianu — trebue să ne aducă informațiuni, din care să se poată vedea ce crede omul de la țară despre cei mai apropiați sau mai îndepărtați de el, cei din satul lui sau cei de la oraș, despre neamurile streine cu care vine în atingere, despre biserică și școală, despre armată și administrație, despre unele evenimente la care a luat parte sau despre care a auzit povestindu-se, cum l-au impresionat unele lucruri pe care le-a văzut înafară de satul lui, ce-și mai amintește din copilărie, care personalități însemnate se impun mai mult simpatiei lui, cum și le înfățișează și ce cunoaște din viața lor, etc."... Eroismul baladelor, noua concepție nu-l substitue, dar îi adaogă și-l completează cu un eroism mai puțin hieratic, legat de vicisitudinile existenții și prin aceasta mai realist. Însăși alterarea evenimentelor istorice desfășurate sub ochii poporului și la care nu odată a participat cu jertfa propriei vieți, precum războiul de independență, arată că ne aflăm pe terenul în continuă alunecare al creației folclorice. Legendele cresc sub ochii noștri, așa cum le imaginează acești colportori neanonimi, căruia culegătorul științific le notează întotdeauna locul de origină, numele și virsta. Așa se face că Alecsandri a rămas în amintirea bătrînilor care l-au cunoscut aproape un firoscos, care înțelege toate limbile, așa se face că numele lui Cuza s-a înconjurat de numeroase atribute, legate nu numai de reformele lui agrare, dar chiar și de simple și protocolare acte ale domniei. Voi cita unul din aceste documente, în care procesul vaselor comunicante, poate fi urmărit cu lesniciune. Se cunosc, de pildă, tradițiile și legendele, pe care Ion Neculce le-a așezat în fruntea letopisețului său, sub titlul* O seamă de cuvinte, *istorioare povestind de Ștefan-cel-Mare, de alegerea locului de altar al Mînăstirii Putna, de scena dintre Ștefan învins și maică-sa, Daniil Sihastrul, de Dumbrava Roșie și altele, pe care poeții secolului al XIX-lea, în frunte cu Bolintineanu, le-au versificat, cînd mai perfect și cînd mai puțin. Despre aceste istorioare ale cronicarului, Nicolae Iorga era de părere că ele reprezintă versiunea în proză a unor cîntece populare și ipoteza unui atare circuit n-ar fi de fel neverosimilă. Documentul de care vorbeam vine nu numai să confirme o astfel de ipoteză dar și să demonstreze, în chipul cel mai plastic, modul cum se produc astfel de schimburi între poezia populară și proza vieții de toate zilele. Reminiscențele despre drumul domnitorilor noștri la Poartă, greutatea haraciului și poate chiar un fapt de istorie contemporană, ca vizita domnitorului Cuza la Sultan, urmată de o ușurare reală sau numai părută a birului, au fermentat în fantazia ghidușă a povestitorului unul din cele mai pitorești episoade, în care pigmentul cel mai de preț vine din cîntecele bătrînești ale unor eroi ca Romîn Grue Grozavul sau Gruia lui Novac, atît de familiari în raitele lor vitejești la Țarigrad. Dar iată documentul: „Cuza-l strîmtora Sultanu să-i dea ghiru. Iel s-apucă și face sfat cu boerii lui. Ș-a ales v-o douăzeci di oameni voinici di-ai lui ș-a purces. Da li-a zis că „di-oi muri să-mi triniteți trupu să-l îngropați aici." Și s-a dus cu vaporaș iuti ș-a ajuns acolo la Constantinopole. A luat cu iel v'o zece oameni di-ai lui și s-a dus la palatu Sultanului... Sultanu toma ședea-n tronu lui și bea cafea, și l-a găsit, a intrat la iel și i-a dat „bonjur" și i-a pus cartea și condeiu pă masă.*

— Iscălești colea ca să nu mai plătească țara ghir; iscălești ori te tai!

Ș-a scos saghia și Sultanu dă frică să nu-l taie a iscălit. Ș-a luat cartea și, nișcă băete! S-a suit in vapor, și drum-nainte la București. Cică să să ți luat după iel, da nu l-a putut ajunge. Ș-așa a scăpat ghietu Cuza țara di ghir".

După aceste preliminarii, poate că ar fi timpul să deschidem registrul poeților, ciți, după epoci și-au înviorat inspirația în întrematoarea Fîntînă Castalie a folclorului. Evident, nu e vorba să întocmim liste, mai mult sau mai puțin complete. Adaptînd o imagină străină, însă din cercul acelorași preocupări, ne vom opri numai la aceia dintre poeți, care, la fel cu arborii înalți din vîrful cărora temerarii basmelor zăresc simburele incandescent al luminii mîntuitoare, au ilustrat în chipul cel mai elocvent relațiile dintre folclor și poezia cultă, precum și modul în care procesul acestei transmutații, ținînd de o anumită alchimie miraculoasă, s-a petrecut. Și aici este, de bună seamă, locul să schițăm un regret, cu atît mai mult cu cît el poate arunca nu numai o lumină în taînița cu mistere a esențelor poeziei. Căci din registrul nostru, dacă ar fi să cedăm acelor vechi și perimate definițiuni care mărgineau poezia la „sonorele chițibușuri" ale rimei și ritmului, cum le numea Hașdeu într-o celebră și nedreaptă ieșire epigramatică la adresa lui Eminescu, ar fi să lipsească unul din cei mai mari poeți ai limbii noastre, rapsodul variatelor peisaje ale pămîntului românesc și cîntărețul vremilor lui Ștefan-cel-Mare, figura cea mai sacră a istoriei noastre naționale, am numit pe Mihail Sadoveanu. Dacă este în scrisul nostru de după Eminescu, cineva mai îmbibat de duhul folclorului, în sensul acelor efluvii vitale, greu de determinat uneori, dar răzbătînd întotdeauna prin straturile adînci ale geologiei sufletului național, apoi acela este Mihail Sadoveanu. Pînă într-atîta, încît nu numai în cutare sau cutare operă, precum Baltagul, *ale cărei rădăcini folclorice sînt manifeste, dar cu întreaga sa operă el a sporit masa miturilor noastre naționale. Cu Mihail Sadoveanu, ca și cu Eminescu dealtminteri, problema raporturilor dintre creația cultă și folclor, chiar în acea ultimă-extinsă accepție, de care am vorbit, își lărgește și deschide poarta tuturor aventurilor, științifice evident. Unde începe și unde sfîrșește poezia în opera lui Mihail Sadoveanu? Care-i sînt izvoarele și cîți afluenții? Iată, de pildă, o lucrare de a cărei străină paternitate oricine e încredințat:* Divanul persian, *versiune adaptată pe românește a bătrînei cărți poporane Sindipa. Ei bine,* Divanul persian *este nu numai o lucrare întrutotul originală, dar ea reprezintă un summum al poeziei românești, pînă într-atîta farmecele limbii naționale și-au distilat virtuțile, și prin aceasta chiar o lucrare de cel mai înalt rafinament folcloric. Dar* Baltagul? *Este el oare transpunerea epică a tîlcurilor din balada Mioriței? Evident, este și aceasta. Cu intuiția sa nedesmințită, Mihail Sadoveanu a redat baladei, care este în primul rînd o dramă a transhumanței, substanța epică de care timpul și mai ales prestigiul versiunei Alecsandri au golit-o. Însă Mihail Sadoveanu a făcut cu mult mai mult. El a captat însuși sufletul baladei născută într-un peisaj de munte, cu oameni în aparență apatici, însă tenaci și răzbătători, ca această Antigonă moldavă, care este Victoria Lipan. Ca în atîtea din operele sale, precum* Vechime, Nunta domniței Ruxandra, Zodia cancerului, Locul unde nu s-a întîmplat nimic, *este și în* Baltagul *o densă aură poetică, ce învăluie, ca un svon vrăjit, oameni și locuri, acțiuni chiar, ce se petrec ca-ntr-un ținut al miturilor. Căci „ne aflăm, cum spuneam la apariția* Baltagului, *într-o lume de puritate păgînă și fie că întîmplările sînt de acum cîteva sute de ani, de acum un veac sau chiar din zilele noastre, dar dintr-un ținut în care timpul se anulează prin izolare și singurătate, ele se înrudesc prin accentul de epopee legendară care le proiectează într-un grandios trecut de basm". Ceea ce nu ar fi cu putință fără de harul supremei poezii, a acelei poezii pe care tînărul Eminescu întrsun stih al* Epigonilor, *o definea „straiu de purpură și aur peste țărîna cea grea".*

cronica literară

NAGY ISTVÁN: Dincolo de barieră

de aurel martin

Citind *Dincolo de barieră*, gîndul ne duce, firesc, la operele lui G. M. Zamfirescu, cunoscutul pictor al periferiei bucureștene înterbelice din *Maidanul cu dragoste, Sfînta Mare Nerușinare* sau *Domnișoara Nastasia*. Flora umană a amîndurora e, sub raport strict social, cu aproximație aceeași, chiar dacă unul își recrutează eroii din locatarii cartierelor mărginașe ale Clujului, iar celălalt ale Capitalei; viziunea e însă substanțial deosebită, ca și detaliile aduse, cu precădere, pe primul plan. La G. M. Zamfirescu, mahalaua e o categorie morală, un loc, în genere, de perdiție, în care sufletele se apleacă încovoiate sub dominația tiranică a simțurilor dezlănțuite, atenuînd adesea resorturile sociale ce determină, de fapt, în anii dominației capitaliste, mizeria materială și decăderea spirituală; la Nagy István, periferia capătă valențe noi, tălmăcind un mod de viață colectivă cotidiană, izvorînd din relații structurale specifice orînduirii întemeiate pe exploatarea celor mulți. Perspectivia unuia e sumbră, a celuilalt optimistă. Unul e, nu arareori, prizonierul circumstanțelor relatate, al datelor nu întotdeauna semnificative și al insuficientei încrederi în posibilitatea ieșirii totale din impas; celălalt, călăuzit de o ideologie mai înaintată, știe descoperi esențele, reliefînd sensurile prin care periferia își poate salva, în condițiile regimului oligarhic, fondul ei încă sănătos, realizînd saltul economic, visat de către membrii ei. Există și în *Dincolo de barieră* (acțiunea se petrece tot în anii dintre cele două războaie mondiale) un sobor al țațelor (ba și unul al bărbaților, cu sediul la frizerie), dar rostul lui obiectiv e cu deosebire acela de a configura, prin dialog și preocupări, la un mod nenaturalistic, nivelul intelectual al interlocutorilor și infinitele probleme iscate din necazurile zilnice trăite de cei neajutorați și sărmani; există și aici copii amatori de năzdrăvănii, dar străduania lor majoră nu e aceea de a se familiariza, cu un ceas mai devreme, imitîndu-i pe cei vîrstnici, cu tulburătoarele mistere ale vieții; bîrfa, cearta, superstiția, incapacitatea de a pătrunde cauzele și de a înfăptui, prin ei înșiși, desprinderea de mizerie, îi caracterizează, un timp, și pe cei mai mulți dintre eroii lui Nagy István; dar, în întunericul prin care plutesc, ei ajung să aibă, curînd, revelația unei stele polare călăuzitoare.

Evident, lista apropierilor și deosebirilor poate fi lungită. Un lucru ni se pare însă cu precădere esențial: dacă viziunea lui G. M. Zamfirescu înoată în apele realismului critic, cochetînd cîteodată și cu naturalismul, aceea a lui Nagy István, aplicată la un material social relativ similar, e încărcată de însușiri noi, prea puțin comune literaturii practicate, în anii interbelici, pe teritoriul patriei noastre. Suficiente elemente ne îndreptățesc să apropiem perspectiva înscrisă în *Dincolo de barieră* de aceea frecventată în proza românească a acelor vremuri, de către Alexandru Sahia. E perspectiva născută din convingerile unui artist militant, influențat de ideologia clasei muncitoare, dornic a ajuta prin creația lui la luminarea justă a cîtorva din problemele contemporane acute ale acestei clase. Însușirile acestea sînt cu atît mai remarcabile cu cît girează orientarea unei opere redactate în anii celei mai negre terori naziste, cînd abordarea unei teme muncitorești, interpretate din unghi partinic, era privită de autoritățile burgheze, drept un act antistatal.

Dezbătînd cîteva din problemele de primă însemnătate ale periferiei, Nagy István urmărea, prin romanul său, un scop politic clar, mărturisit, de altminteri, de el însuși, în prefața ce întovărășește și ediția românească „Să mențin trează speranța, în ciuda teroarei fasciste, în inimile muncitorimii periferiilor, privată de activitatea legală a partidului și a sindicatelor revoluționare ale ei, ba chiar și de ultimele rămășițe ale aparentei sale libertăți și ale drepturilor ei. Voiam să-i fac cunoscut că deși drepturile politice ne sînt călcate în picioare, cei mai buni fii ai clasei muncitoare trăiesc, luptă și cred în triumful cauzei lor". Ratiunea cărții este, așadar, intenționat educativă, tinzînd ca, prin faptele și realitățile înfățișate, să sugereze adevărul și modalități în stare a găsi ecou în sufletul cititorului proletar.

Sensul mesajului e, în cele din urmă, de ordin propagandistic și organizatoric.

Dincolo de barieră prezintă viața cotidiană a unei mahalale clujene în anii imediat premergători lui 1940. Eroii sînt, cei mai mulți, muncitori sau meseriași, trăind, fiecare în parte, drama condiției sale economice precare. Takácsné e spălătoreasă, cu mîinile băsicate de leșie și cu inima rănită, știindu-și fiica întemnițată în închisoarea de la Mislea; familia lui Furka e împovărată de nouă copii care trebuie hrăniți, îmbrăcați și educați; Bedö speră, în van, ca la oraș să-și adune banii necesari pentru cumpărarea unui petic de pămînt la țară; Toth — cizmarul își chinuie existența pingelind și cîrpind, zi și noapte, încălțămintele vecinilor; Kovács — dulgherul lucrează sezonier; Köblös frizerul, poreclit „rade-jeg", se străduia să cumpănească încasările și cheltuielile, nereușind niciodată să atingă cifre excedentare: Giczáné, supranumită Szobor Juli, viețuiește ca o arătare monahală, ponegrită și bănuită de toți; copiii cresc neîngrijiți și subalimentați. Peisajul uman e divers și irepetibil, și caracterologic, și temperamental. Mizeria e, însă, în substanța sa materială și mai ales morală, aceeași, în fiecare casă. De spectrul ei nu mai poate scăpa nimeni: nici dulgherul îndrăgostit de carte, nici Szobor Juli cea care se simte mai bine în compania cîinilor și a caprelor decît în aceea a oamenilor, nici cei ce se mai refugiază (tot mai rar) în vis. Între oamenii aceștia, egali în fața sărăciei, domnește însă neînțelegerea și obscurantismul: femeile colportează bîrfa, convertind țîrîitul în armăsar, se suspicionează una pe alta, sînt sclavele credințelor deșarte în vrăjitoare și vîrcolaci. Nici unul nu-și dă seama de forța colectivă pe care o pot reprezenta dacă sînt organizați; nici unuia nu-i trece prin minte că, prin unire, pot realiza progrese nebănuite. Întunericul și individualismul îi apasă aproape pe toți. Pînzele vor fi însă rupte, cînd va apare în cartier fiica lui Takácsné: comunista Mári.

Apariția meteorică în istoria mahalalei, Takács Mári realizează, într-un răstimp scurt, o adevărată revoluție în mentalitatea semenelor sale. Tragedia lui Szobor Juli la sfîrșit; prinosul ei de umanitate (atîta vreme neînțeleasă) capătă în cele din urmă întrebuințare în sens obștesc; Bedöné, cea meșteră în scorniri și vorbe de clacă va ajunge să-și folosească energia inepuizabilă în scopuri superioare, etc. etc. Viața periferiei prinde să se schimbe. Casa ocolită, pînă acum, a lui Szobor Juli devine cămin de zi pentru copiii nevoiași din cartier, în locuințele muncitorilor și meseriașilor încep să-și găsească sălaș cărțile bune, femeile se organizează, practica ajutorului reciproc primește temeiuri noi etc. etc. Lumina pătrunde promițătoare în mahala. Takács Mári se va reîntoarce în închisoare, autoritățile vor destrăma acțiunile obștești inițiate de femeile cartierului, dar sămînța aruncată de partid nu va putea fi nimicită. Pentru că, vorba lui Szászné, secretara adunării femeilor, „noi... sîntem pregătite pentru toate. Comunitatea noastră s-a deprins cu anumite lucruri". E, în rîndurile acestea, nu numai o reflecție particulară a unui erou oarecare al romanului, ci însăși cheia acestuia, rostul ultim pentru care a fost el scris.

Inspirată dintr-o realitate arzătoare pe atunci, cartea lui Nagy István este expresia unei conștiințe scriitoricești care, neîncetat, s-a străduit să contribuie prin efortul său creator la transformarea societății contemporane, la netezirea drumului ascendent al clasei muncitoare. Stăpînit de spirit de partid, prozatorul a știut găsi în condițiile deosebit de grele ale dictaturii fasciste, formele de oglindire a adevărului și cuvîntul de îmbărbătare a maselor. Nu în zadar, la apariția romanului, criticii reacționari au semnalat caracterul lui primejdios pentru regimul horthyst, cerînd confiscarea cărții și nu în zadar atît dictatura carlistă, cît și cea fascistă maghiară l-au internat în lagăr de Nagy István. In scrierile sale era încorporat un mesaj revoluționar pe care nimic nu-l putea altera în substanța sa. Tălmăcirea în românește a volumului *Dincolo de barieră* confirmă pe deplin acest adevăr, explicînd și izbînzile repurtate în anii noștri, de același Nagy István din *La cea mai înaltă tensiune*.

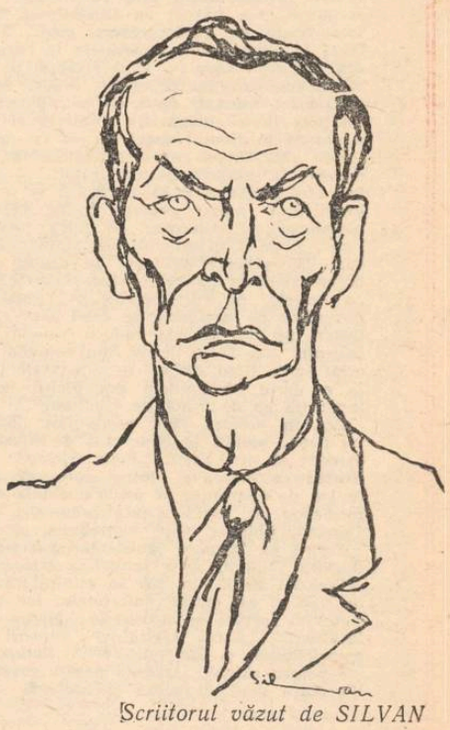

Scriitorul văzut de SILVAN

GHEORGHE TOMOZEI

SOARE PESTE PĂDURI

Comuniştilor

Singur, prin parcuri,
sub ploaia umanizînd statuile,
singur, cu arborii vechi şi cu toamna,
te regăsesc, aşteptată privelişte...
Crengi mute, poleite de umbra legănată a
felinarelor,
foşnesc asupra drumului pustiu
pe care cîndva
un copil descult se-ndrepta către şcoală
cu cărţile strînse-ntr-o faţă de pernă...
Singur, la marginea oraşului,
privesc acoperişurile şi arborii uzi
dar dincolo,
dincolo de incendiile albastre ale memoriei
şi dincolo de această privelişte,
te iveşti tu, umbră subţire
a copilului descult, cu cărţile strînse într-o faţă
de pernă,
alergînd către şcoala de dincolo de calea ferată
sub ploaia umanizînd statuile...

Sîngele meu, de lumină e beat,
dimineaţa şi-a prăbuşit în mine cupolele —
iar în albia-n care mama od nioară spăla,
se strîngeau toate rufele murdare ale oraşului,
ale oraşului blestemat.
La stăpîn, umbra-i măruntă
se strecura abia văzută prin încăperi,
ochii ei mîndri deveneau umili,
acolo, între pereţii reci, împodobiţi cu tablouri
bizare
înfăţişînd negustori graşi
în faţa fotografului, la nuntă...
In încăperile cu ziduri albe şi lumină bolnavă,
cu aerul otrăvit de leşie şi fum,
mama găsea pentru mine vorbe de-alint,
mă-nvăţa să iubesc minunea plăpîndă a florilor—
soarele nu licărea niciodată-n fereastra înaltă,
dar mama m-a-nvăţat să-l iubesc, să-l presimt.
Şi cînd am împlinit şapte ani
(era toamnă, cu ploaie şi frunză uscată)
a îmbrăcat cea mai uzată rochie a oraşului
blestemat
şi cei mai scîlciaţi pantofi
şi m-a dus ţinîndu-mă de mînă, la şcoala
de dincolo de calea ferată...
Rămînea singură, singură în liniştea sură,
ne despărţeam întîia oară şi ea
s-a depărtat, plîngînd, printre castani
şi plîngea, cu plînsul bunicii şi-al sorei mai
mari,
aşa cum au plîns femeile la ţară, două mii de
ani,
disperat, cu pumnii la gură...

Undeva, în amiaza tîrzie,
la o fereastră a oraşului,
o faţă surîdea soarelui, frunzelor ori poate mie.
Din mîinile ei
acolo, departe,
picurau flori risipite, pe-o carte,
în umbra veştedă şi sonoră
a cupolelor peste care se desfrunzesc liniştil...
Apoi, pe cer s-au auzit avioane
şi n-a mai fost nimic,
licărirea albă din fereastră s-a stins,
numai ţărîna creştea în jur, neagră...
Timpul ucis, aproape, aproape de noi,
rememorat de pietrele caldarîmului,
mi-a umplut amiaza cu sînge,
şi cu un surîs ameţit,
întîrziat în chihlimbarul clipei...
Foşneau în seve, frunzele moarte,
cu o linişte deznădăjduită foşneau,
a venit ca-ntotdeauna amurgul
şi dincolo de o fereastră,
departe,
picurau flori de sînge, pe-o carte...

Uneori, clipele sînt străvezii şi sonore,
ceara timpului curge peste ceasornice
şi tăcerea se prelinge, din cupe de fum
pe frunţi şi pe pleoape...
In mîinile comuniştilor,
scînteiază firele subţiri ale acestei linişti,
în mîinile lor mari nu se frîng
pînzele de paing ale mecanismelor delicate.
Ei stăpînesc noaptea uzinelor,
zidesc palate imense şi mută rîuri şi ferecă
munţi,
dar seara, acasă,
în cerdacul fiecăruia, creşte o floare fragilă...
Flacăra simplă a sufletului meu
se îndreaptă spre voi, oameni comunişti
şi în clipele străvezii şi sonore
vă zăresc trupurile care-au scobit ziduri de
temniţă,
care-au topit cu căldura lor fierul cătuşelor.
Pas cu pas, m-am apropiat de voi,
cu fiecare lacrimă a mamei,
cu primele zile de foame,
chipul vostru l-am zgîriat întîi pe tăbliţa mea
de şcolar.
V-am închinat primele cîntece,
— darul meu simplu —
şi-am ştiut că vă vor fi aproape,
fiindcă în cerdacul fiecăruia dintre voi,
creşte, sub ploile toamnei, o floare fragilă...

Cînd, copil, mă simţeam singur şi uitat,
Jefuit de surîs şi de cîntece şi de oglinzile line
In care licărea al legendelor duh tremurat,
Pădurile s-au reîntors în mine.
Ploua cu linişte peste ramuri, în seară,
Ierburi îşi plîngeau printre degetele mele,
mierea
Şi-am şoptit : „Nu vreau sa moară
Creanga subţire legănînd tăcerea".
Creanga subţire a dragostei nu a căzut,
Lumina suia în tulpina întregii mele făpturi,
Cîntecul aşteptat, pe buze-a pîlpîit, nevăzut :
„Reînfrunziţi, reînfrunziţi păduri !"
Eram flacără vie
Ori poate nu eram decît umbra luminii,
Desenată în lutul alb
In care s-au perpetuat oamenii, gîzele, spinii...
Fluiere cîntau departe de liniştea mea
Şi totuşi de degetele mele iscate
Şi de buzele poleite cu amintirea fierbinte a ta,
Dragoste, libertate...
Mi-am purtat pe drumuri a fluierelor uşoară
povară,
Chipurile oamenilor în sufletul meu s-adunau.
Repetam : „Nu vreau să moară tinereţea, nu
vreau să moară"
Şi-am înţeles că nu-i de ajuns să nu vreau.
Am înţeles cine m-a învăţat să surid din nou şi
să cînt,
Cine mi-a redat încrederea şi mi-a strigat :
„Cutează, exişti !"
Cu braţele deschise — păduri fremătînd —
Mă chemau, alături de ei, oamenii, oamenii
comunişti...

In piatra munţilor, zgîriată de ploi şi de vînturi,
Incălzită de aripile sfîşiate ale marilor vulturi,
vibrează de pe acum nemuritoarele inimi ale
eroilor,
peste viitoarele statui cresc brazii
cu vîrfurile cărora se vor împodobi arcurile de
triumf,
şi în oceane şi fluvii scînteiază apa
care va spăla de sînge lespezile oraşelor
incendiate
în războaiele lumii.
Timp comunist, pe buzele noastre arse, —
se presimt tot mai mult, cîntările tale,
vom smulge din adînc, marmura viitoarelor
edificii,
vom seca infectatele mlaştini,
vom înfrunta furtunile şi nopţile reci,
cu chipurile scrijelate de fulgere, numai ca tu
să înfloreşti în toate grădinile pămîntului !

In vioara roşie,
suie freamătul pădurilor subterane,
sîngele soarelui, bucuria sonoră a spicelor
şi durerea dulce-a văzduhului
rănit de căderea fructelor coapte...
Comunism, vremea în care vor poposi pe
mesele albe,
trandafirii şi piinea
visate de bătrînul cu barba de zăpadă.
Toate dicţionarele lumii (şi dicţionarele vor fi
superbe poeme)
vor începe cu cuvîntul „dragoste"
iar tristeţea va fi pedepsită prin decrete
oficiale...
Muzica motoarelor se va înfrăţi cu somnul
grîului
şi vom apropia de cîmpiile şi oraşele bătrînei
planete
vibraţia îndepărtatelor constelaţii,
numai cîntecele de iubire vor rămîne poate la
fel
şi — poveste nouă — un băiat şi o fată
se vor regăsi, printre colonadele templelor
silvestre..
Comunism, vioara roşie a inimii mele te cîntă,
sub steagurile tale, acolo e locul meu,
numai acolo, viaţa are pentru mine un sens,
numai acolo, cîntec al cîntecelor...

(Din poemul „Uteciştii")

Valeriu GORUNESCU

Mărturie

Noi am trecut prin tinereţea sură
ca norii peste veghe de-nchisori.
Burete de venin am dus la gură,
sub burniţe ne-am frînt adeseori.

Noi am crezut, ca seva care urcă
spre clorofila pură din azur,
în ziua fără capete în furcă
şi fără lanţuri la încheieturi —

dar e vreo noapte să n-aştepte zorii ?
Prin constelaţii vitrege pluteam
rîvnind spre steaua marilor victorii
ca toamnele la fructul de pe ram.

A fost adolescenţă seara pală
cu ochii-aceia-ncercănaţi şi trişti ?
Hulubii strînşi n-au mai zburat din cală,
făcînd de cuart cu anii utecişti.

Nici buzele n-au mai cîntat romanţa
atîtor nepăsări copilăreşti.
S-a scuturat ca o petală stanţa
pe sub zăbreaua grelelor ferești.

Colţos granit, o rocă nemiloasă
ne-au prăvălit furtunile sub paşi.
A sîngerat şi inima sub coasă,
dar n-am scîncit sub lovitură, laşi.

N-a fost o tinereţe de garoafă,
iubitei bucla rar i-am mîngîiat.
Că veacul, cu răbdare de caiafă,
ne-a stors de sînge prin sticlosul leat.

Am mers prin vremi cu faţa-nvăpăiată,
cu visu-ncins ca un cuptor, torid.
De-avurăm tinereţe, ţi-a fost dată
întreagă ţie, neînvins partid !

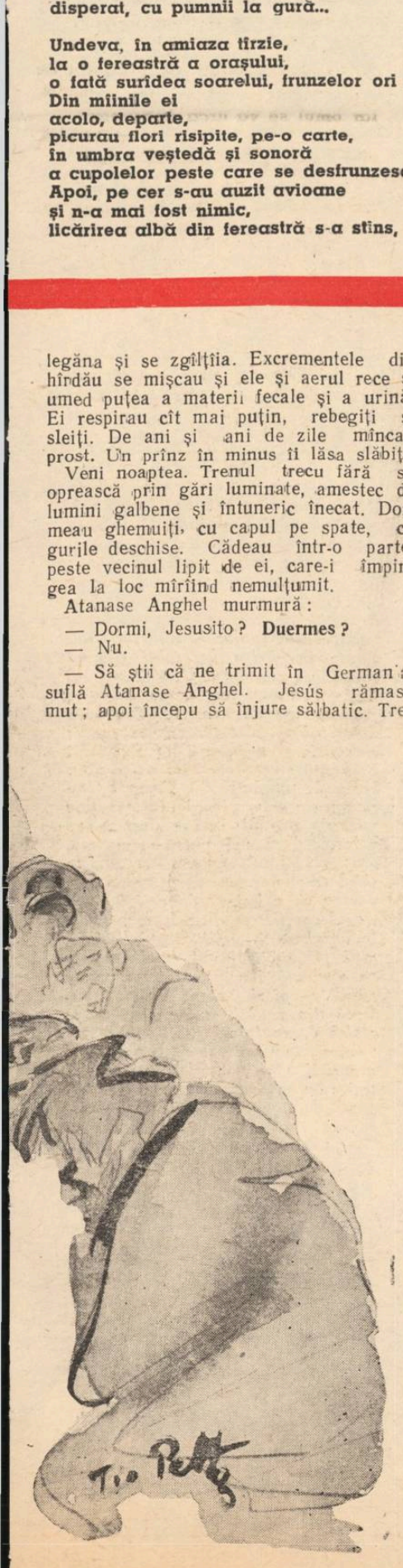

legăna şi se zgîlţîia. Excrementele din hîrdău se mişcau şi ele şi aerul rece şi umed puteau a materii fecale şi a urină. Ei respirau cît mai puţin, rebegiţi şi sleiţi. De ani şi ani de zile mîncau prost. Un prînz în minus îi lăsa slăbiţi.

Veni noaptea. Trenul trecu fără să oprească prin gări luminate, amestec de lumini galbene şi întuneric înecat. Dormeau ghemuiţi, cu capul pe spate, cu gurile deschise. Cădeau într-o parte, peste vecinul lipit de ei, care-i împingea la loc mîrîind nemulţumit.

Atanase Anghel murmură :

— Dormi, Jesusito ? **Duermes ?**

— Nu.

— Să ştii că ne trimit în Germania, suflă Atanase Anghel. Jesús rămase mut ; apoi începu să înjure sălbatic. Trenul ţăcănea pe şinele ude. Deodată lumini începură să ţîşnească pe lîngă fereastra cu gratii, semafor roşu, semafor verde, becuri galbene. Frînele scîrţîiau, vagoanele se tamponau cu talgere de fier. Se auziră afară glasuri aspre, răstite, sonore, într-o limbă făcută anume parcă pentru comenzi militare. Erau aproape, multe. Zăvorul uşii sună a fier, uşa alunecă uruind şi prizonierii zăriră jos pe pietrele balastului, între şinele lucitoare şi ude, soldaţi într-o uniformă pe care n-o mai văzuseră, cu căşti în cap, căşti care şi ele şiroiau de ploaie; mantale de cauciuc verde-gri, pistoale-mitralieră, puşti, glasurile sonore dar hîrşcăite şi lătrătoare, cizmele scurte care călcau cu scrîşnet de cuie pietrele. Faruri puternice luminau liniile; erau aşezate pe peronul unei gări mici, poate doar o haltă.

— Sînt Nemţi, zise Jesús. Vorbesc parcă-ar avea fier în gură. Sîntem în Germania.

Prizonierii se uitau. Se ridicaseră în picioare. In faţa lor, jos pe balast, doi soldaţi în mantale de ploaie îi ameninţau cu ţevile pistoalelor-mitralieră. Soldaţii erau puţini, dar mergeau repede de la un vagon la altul, deschideau uşile, rămîneau unul sau doi să păzească şi ceilalţi mergeau mai departe; lucrau harnic şi calculat ca nişte furnici mari verzi-cenuşii. Dinspre reflectoare se apropie un cîrnat de oameni îmbrăcaţi în haine întunecate, cu şepci sau băşti în cap. Soldaţii îi ţineau între ţevile armelor. Ii opriră între linii, apoi lătrară glasuri poruncitoare şi cîte opt-zece civili porniră către primul vagon, între soldaţi, alţi opt sau zece spre al doilea. Peste cîteva clipe, începură să se urce şi în vagonul în care se aflau Atanase Anghel şi Jesús. Urcau, gemînd sau icnind de efort şi înjurînd pe franţuzeşte cu glasuri groase şi r gras. Soldaţii îi împingeau cu ţevile armelor, lătrau metalic : **„Marsch! Marsch! Rein !"** Unul număra oamenii care intrau în vagon. Peste cîteva clipe începură să urle şi să pocnească uşile, să clănţăne zăvoarele. Apoi trenul se urni, începu să alunece şi porni mai departe.

In vagon multe glasuri vorbeau în întuneric, gros, pe franţuzeşte, cu accent francez, spaniol, slav, romîn.

— Muncă obligatorie, mormăia un francez. — Cine nu se duce la muncă obligatorie, e arestat şi deportat. Pe noi ne-au prins. **Ils nous ont pincé.**

— Unde mergem ? In Germania? întrebă Atanase Anghel.

— Dar unde crezi ? In Anglia? răspunse basul răguşit care vorbea adineaori. Cîţiva rîseră.

— Şi voi, ce sînteţi ? întrebă basul.

Vorbiră multă vreme. Stăteau în picioare. Se rezemau de pereţi, sau unii de alţii. Erau atît de mulţi, încît nu mai aveau loc să şadă jos. In vagon nu mai era frig, dar mirosea greu a excremente şi a sudoare. Atanase Anghel suflă :

— Jesúsito, trebuie să scăpăm.

Jesús nu răspunse. Ingîna pierdut, cu un glas depărtat, stins, şi cu modulaţiile sălbatice, de patimă isterică a cîntecului **jondo :**

Momento en la nochee...
Por tu culpa momentito tengo
Que la muerte apeteciaaa...

Atanase Anghel vorbi cu omul cu glas de bas :

— Ascultă, tu... **Qu'est-ce que tu fais dans la vie ?**

— **Cheminot. Tu comprends ? Aux chemins de fer.**

— **Moi, tourneur,** zise Atanase Anghel. Am fost în Spania.

— Acuma eşti în Franţa şi mergi în Germania, rîse basul. **Tu vois des pays.**

— Nu vreau, zise Atanase Anghel. — Cum putem scăpa ?

— Lasă-mă să mă uit, murmură cellalt. Vorbiseră amîndoi în întuneric. Toţi erau în beznă şi murmurau. Francezul se aplecă, se strecură printre trupurile înghesuite. Atanase Anghel rămase pe loc; îl dureau genunchii, şalele; se clătina înainte şi înapoi şi ar fi căzut dacă n-ar fi fost strîns între cellalţi. Ce dulce e somnul. Ce dulce ar fi să poţi dormi. Dar nu se poate. Ce odihnitor ar fi să poţi şedea ghemuit cu genunchii la gură şi şira spinării încovoiată, pe scîndura tare de te dor oasele şezutului. Dar nu se poate nici asta. Intr-un colţ se stîrni frămîntare.

— Ce are ? Ce-a făcut ? — A leşinat. E bolnav, spuneau glasurile în întuneric. Cineva îşi făcea nevoile. Atanase Anghel ameţi. I se părea că doarme şi era treaz ? Sau visa că era treaz, dar de fapt dormea ? Creierul îi era tulbure, în faţa ochilor vedea întuneric şi nişte licăriri de un galben-negru, ca atunci cînd priveşti atent, dar cu pleoapele închise.

Momento en la noche... murmura Jesusito. Atanase Anghel începu să joace împreună cu Nieves — Nieves o chema, n-o uitase nici o clipă — să danseze ciocănind pămîntul cu tocurile, încordat, cu tot trupul ca un arc de oţel, răsucit din şolduri, cu ochii aţintiţi asupra ochilor codaţi ai femeii ; ea îl privea printre gene şi faţa ei netedă, palidă, cu umerii obrajilor înalţi şi laţi şi nasul lung şi cam turtit, avea o gură mare cu buze groase şi cu colţuri arcuite în jos. Ii zîmbea şi se-nvîrtea în jurul lui, cu braţele şerpuind şi trupul lăsat pe spate, cu sînii în sus şi-i strecura cîte o privire pierdută, topită. Atanase Anghel se gîndi : „Trebuie să mă opresc. Trebuie să mă opresc pe loc. Altfel pun mîna pe ea şi nu mă mai pot opri". Strîngea din măsele, îi venea s-o muşte, să-şi înfigă mîinile în ea ca nişte ghiare. Trebuia să se oprească. „Ce am cu ea ? Nici n-o cunosc. Nici nu mi-e drag de ea". Se trezi, tremurînd, asudat, înfierbîntat. Dar aţîtarea trupului prost hrănit se linişti îndată. Atanase Anghel începu să vadă împrejur feţele gălbejite ale tovarăşilor săi de drum. Era o lumină sură : trecea noaptea. Anghel se uită la Jesús. Era ceva mai înalt ca Jesús. Zîmbea cu ochii pe jumătate închişi. Părea foarte ostenit, cu faţa numai oase şi piele galbenă ; buzele vinete i se deslipiră arătînd dinţii mari şi galbeni, Jesús şopti :

— **Qué tal, hombre ?**

Atanase Anghel surîse şi el. Francezul cu glas de bas — era un bărbat voinic, de vreo patruzeci şi cinci de ani, cu un nas gros cu vinişoare roşii, şi obrazul plin de fire roşii, — se afla iarăşi lîngă ei. Ii şopti lui Anghel :

— Se poate. Deseară.

Şi-i făcu cu ochiul. Era jovial şi gata să rîdă ; ridica din sprîncene, se strîmba caraghios, îi înghiontea pe cei doi :

— **Vous bilez pas. On les met.**

Pe urmă voia să-i cunoască mai bine :

— **T'as de la famille, toi ?**

Jesús dădea din cap cu un zîmbet grav :

— **Mi mujer muriè, antes de la guerra.**

— Eu am nevastă ; n-am copii, îngînă Anghel fără să se uite în ochii francezului. Acesta însă scoase un portofel tocit şi le arătă fotografia nevestei şi a copiilor ; copiii erau mărişori, blonzi, slabi : creşteau, de bună seamă.

— **Muy bonitos** zise Jesús cu bunăcuviinţă curtenitoare pe care o avea totdeauna, cîtă vreme nu se tulbura. Trenul se zdruncină, frînele scrîşniră, tampoanele făcură **clanc clanc !** şi îndată se auziră afară glasurile de fier şi de tinichea ale soldaţilor şi tropăit pe pietrele balastului. Glasurile păreau întărîtate, furioase. Apoi se auzi un pîrîit scurt de pistol-mitralieră. Era departe. Incă unul, mai aproape. Iarăşi glasuri, răcnete. Un răpăit de vreo zece focuri. Iarăşi comenzi, strigăte. Uruiau uşi de vagoane deschise. Deodată se deschise şi uşa vagonului în care se aflau Atanase Anghel, Jesús şi francezul. Se făcu lumină în vagon. Oamenii din uşă se dădură îndărăt văzînd ţevile armelor îndreptate spre ei. Atanase Anghel se trezi în rîndul întîi, în faţa soldaţilor ca şi Jesús şi francezul. Erau într-o haită. Se vedeau un cîmp, o şosea, un şir de copaci stufoşi. Ceaţă uşoară plutea în aer. Intre calea ferată şi şosea, un soldat îl împingea pe un civil. Deodată pistolul-mitralieră făcu **rrra !** şi civilul făcu un pas mare înainte, căzu în genunchi apoi pe o parte. Soldatul se aplecă şi-i mai trase un glonţ în cap. Pe linie mişunau soldaţii. Cei care deschiseseră uşa vagonului răcneau pe nemţeşte la oamenii dinăuntru. Un subofiţer strigă pe franţuzeşte :

— Au evadat cîţiva dintr-un vagon ! Ca pedeapsă va fi împuşcat unul din fiecare vagon ! Se făcu tăcere. Francezul cu glas de bas se făcu cenuşiu la faţă. Neamţul răcni :

— **Fix, marsch, runter ! Einer raus !**

Francezul se uită împrejur cu ochii întunecaţi, mişcă buzele şi se lăsă pe vine, să sară jos. Jesús îl trase îndărăt, de braţ. Avea buzele uscate. Vorbi cu glas de mort :

— Stai aici. Ai copii. **Quédate aquí. Tienes chicos.** Sări jos şi porni pe şoseaua de dincolo de cîmp. Era ca un corb slab : cam adus din umeri, înalt, uscăţiv ; hainele prea largi fluturau pe el ; părul negru-albăstrui îi cădea pe tîmplă. Un soldat îl urmă cu pistolul-mitralieră în trusă. **Rrra !** Jesús căzu cu capul înainte ; întins cu faţa la pămînt, ridică un picior, îl lăsă să cadă, bîţîi o clipă din picioare, scurmînd cu vîrful bocancilor pămîntul, apoi rămase nemişcat. Soldaţii împinseră uşa vagonului şi traseră zăvorul.

Alte rafale de împuşcături, pocnituri de uşi închise. In vagon, se auzi un glas : francezul cu glas de bas vorbea singur :

— Dumnezeule, ce-a făcut ? **Mon Dieu, qu'est-ce qu'il a fait ?**

Cei dimprejur îl înghionteau mormăind:

— **Allons, allons, fais pas l'idiot.** Nu fii tîmpit.

Se potoli, dar nu mai scoase un cuvînt, pînă se întunecă. In schimb, începu să desfacă un colţ din podea. Lucră cîteva ceasuri, îndîrjit cu fălcile încleştate. Dar seara, cînd trenul pornea iarăşi după o oprire îndelungată, începură să se lase să cadă pe rînd între linii. Mai rămaseră cîţiva care nu mai putură fugi din pricina vitezei dar aceia evadară după oprirea următoare, în aceeaşi noapte.

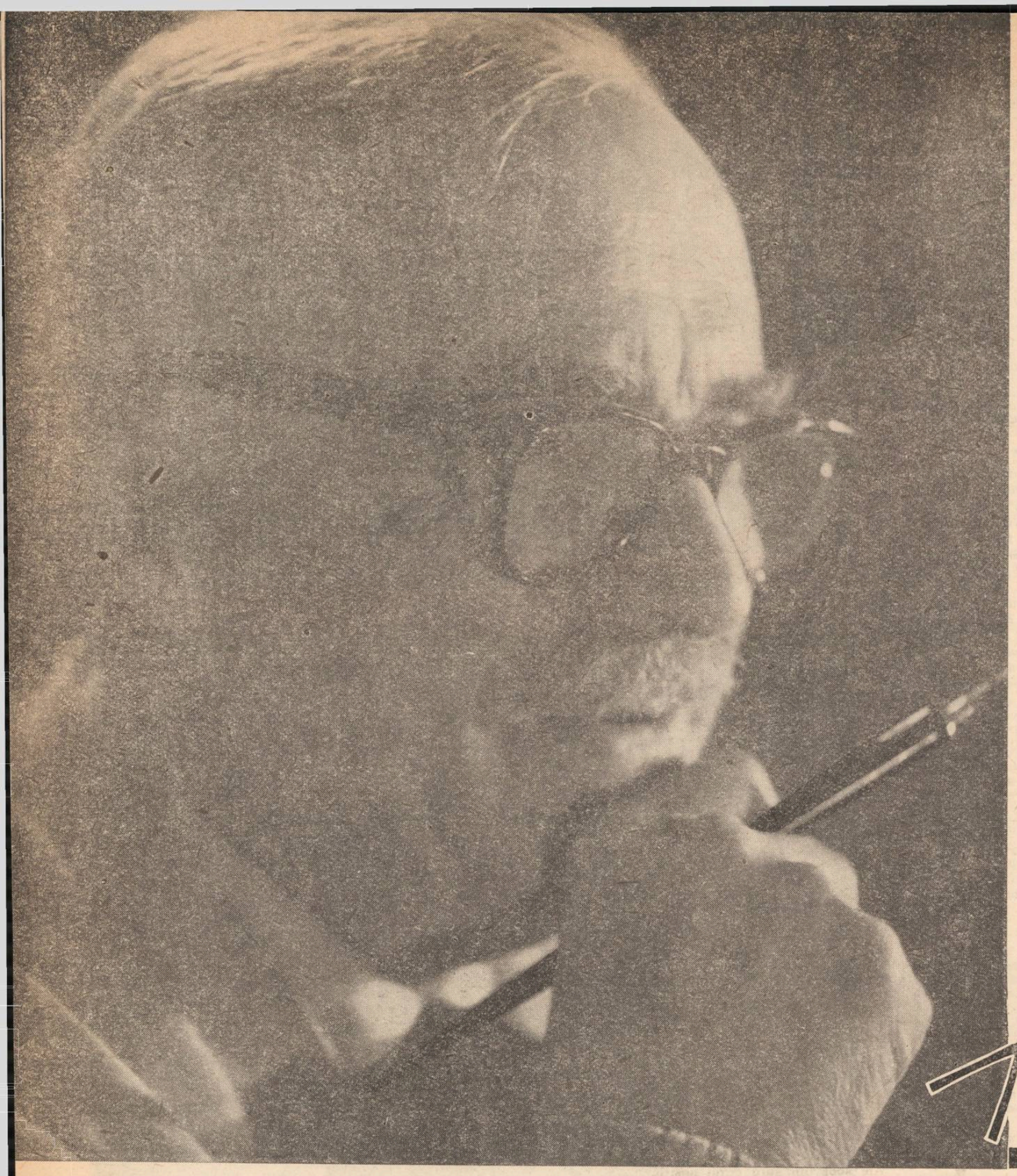

despre arta literară

In ultimele luni am avut rara bucurie de a sta de vorbă cu maestrul Tudor Arghezi despre problemele literare și despre specificul creației artistice. Poetul **Cuvintelor potrivite** mi-a împărtășit într-un cadru familiar, cu o vorbă domoală în care pregnanța imaginii scînteia cînd te așteptai mai puțin, adevăruri esențiale pentru înțelegerea meșteșugului scriitoricesc care înnobilează limba. Poetul, ca artist, joacă un rol deosebit în dezvoltarea capacității expresive a limbii naționale. Formularea unui crez și sinteza experienței artistice a scriitorului, pot da un imbold nou tinerei generații de creatori chemați să îmbogățească continuu limba și literatura noastră. Generațiile mai vechi de scriitori ne-au lăsat un tezaur poetic bogat a cărui substanță face parte din conștiința estetică a epocii contemporane. Gîndurile despre arta poetică, configurarea unui crez bine închegat izvorăsc dintr-o realitate incontestabilă: creația literară arghezian care s-a impus în conștiința publică. Cu gîndul că discuția în jurul unor probleme vechi va rodi o rîvnă sporită în scriitorii tineri de azi, dornici să dea o nouă strălucire expresiei artistice, am însemnat, aproximativ, cele ce urmează aici.

— Opera Dv., poezia și proza, conțin multe referiri la arta cuvîntului și la virtuțile limbajului poetic. Răsfoind vechi publicații din preajma primului război mondial am dat peste aceste versuri ale Dv. anunțînd încă în 1910 un crez fierbinte în rostul inovator și vestitor de adevăruri sporite, pe care le poate aduce poezia:

Să-mi fie verbul, limbă
De flăcări vaste ce distrug,
Trecînd ca șerpii cînd se plimbă;
Cuvîntul meu să fie plug
Ce fața solului o schimbă,
Lăsînd în urma lui belșug.

— Mă lupt de o viață întreagă cu cuvintele. Am căutat să le supun și din materia lor plastică, să modelez, după gînd și simțire, un veșmînt nou pentru idee, pentru sentiment. Numai Dumnezeu știe cîte gînduri, cîte elanuri și prezențe trec și se sting în zarea dintre condei și călimară. Simțirea are o întindere și o adîncime uneori cu neputință de îmbrăcat strins în zale de cuvinte. Am și uitat șirul anilor de cînd le tot ajustez. Din zăbava asta m-am ales cu mulțumirea smerită de a fi stîrnit citeodată o vibrație nouă în vorbele din vechime și rînduind un ritm mai rupt, am prins fantoma cîte unei imagini poate că îmbietoare pentru om. Căci omului îi place poezia.

În limbă cuvintele stau izolate. Dicționarul le dă ordine și explicare. Comunicarea ideilor începe cu alegerea cuvintelor. Împrejurări deosebite cer cuvinte pe potriva lor.

Transpunerea într-un mesaj nou a viziunii adevărului frumos plămădit și rafinat printr-o neîncetată și minuțioasă distilare, cere o separare strictă a metalului de zgură. Nu e o muncă de rînd, pentru că în ea nu poate încăpea nici pripeala, nici ușurătatea. Cine, dacă nu scriitorul, e ținut să dea frazei armonie, relief și putere dinamică de viață? Prin îndatorirea lui față de cititori socot că scriitorul are misiunea, aș zice sacră, de a ridica nivelul limbii cît mai sus.

— Prin anii ultimului război mondial ați rostit o cuvîntare despre Eminescu, la Ateneu, care a fost apoi publicată într-un volumaș. Am reținut din ea această definiție concentrată, foarte personală: „stilul pare să fie meșteșugul de duritate, de relief, de culoare și însuflețire al cuvintelor". *E de presupus că toate aceste însușiri ale expresiei artistice țin întîi de talent, dar și de muncă, de multa și stăruitoarea strădanie de a scoate din tezaurul vechi al limbii latentele existente. Există desigur experiențe personale și împrejurări deosebite care trezesc în conștiința scriitorului izvoarele poeziei și nevoia împerecherilor de cuvinte.*

— Stilul, în ce are el mai pregnant și mai personal, este o expresie a personalității care se află cu un cap deasupra scrisului comun. Legăturile noi dintre cuvinte, cioplirea epitetului sau construcția particulară a frazei sînt fapte neconformiste pentru poet. Mediul, cultura ambiantă, moștenirea din vechime, graiul pitoresc al poporului, au lăsat urme diamantine în limbă. Cîștigurile acumulate în trecut nu trebuiesc uitate. În general vorbind, limba literară de uz curent are un lexic și șabloane în care s-au tocit relieful și culoarea metaforică a vorbelor vechi. S-a observat de mult că poezia cea mai prețuită e cea care, din elemente simple și binecunoscute, reușește să construiască imagini și metafore nemaiîntîlnite. Poezia pune într-adevăr puține probleme de vocabular, dar foarte multe de organizare și de rînduială nouă în cuvinte. În poezie cuvintele iau asupra lor sarcini expresive noi, răspîndind pentru înțelegerea obștească alte lumini, potrivit sensibilității care le-a chemat din adîncul conștiinței ca să le trimită în lume ca mesageri ai tulburării de o clipă. Dacă expresia acestei stări afective nu este repetabilă în vorbirea comună, simțirea care i-a dat naștere este ipotetic posibilă în fiecare om. Rezervele limbii sînt suficient de mari pentru a putea construi din elemente disparate expresii, fraze, forme de stil corespunzătoare reacțiilor delicate ale sensibilității. Poetul, acolo unde omul comun nu vede nimic, reține miracolul lumii în mișcare și înnoire. Jocuri de umbre și lumini plămădesc în minte făpturi și lucruri mari. Nu trebuie oare ca limba și stilul poetic să poarte semnul înfiorării și al mirării? Cam cu asta se alege și cititorul care dă peste o poezie acceptabilă.

La dreptul vorbind, inovația poetică are un substrat explicabil, dacă ne gîndim că poetul receptează mai diferențiat, mai intens și mai colorat aspectele realității. Cu antene fine, el întîlnește lucruri, oameni și peisaje despre care va scrie alegînd și concentrînd cuvintele în expresia poetică. Relațiile complexe din lumea în care se mișcă, cheamă în minte și relații noi între cuvinte. Adaosul de nuanțe în cuprinsul cuvintelor vechi oglindește fața nouă a materiei sau a spiritului care o filtrează individual. Simțirea și cunoașterea mai adîncă, alta decît în registrul receptării obișnuite, germinează bogăția, noutatea și relieful limbii poetice.

— Căutarea unui relief nou mi se pare că implică și unele riscuri; mă gîndesc la diluare, șablon, imitație.

— Azi, într-o vreme a tuturor vitezelor astronomice, observ uneori că scriitorul, în loc să se concentreze cît mai mult, punînd miez în fiecare frază, ca să atingă mai repede ținta, este mai degrabă atras către diluări și lungimi de exprimare, cri-

ticabile, fiind inutile. Umflarea strică iremediabil scrisul. Lucrarea poetică e o victorie asupra rezistenței cuvintelor și asupra tendinței către difuziuni. Aici e bine să se aplice spiritul critic și autocritic în cel mai înalt înțeles al cuvîntului. Și în toată munca scriitorului mai e necesară disciplina și constrîngerea. Frumusețea limbii nu poate fi apărată și nu poate fi sporită fără o muncă supravegheată și fără aplicarea permanentă a gustului estetic. A crea din cuvinte o lume de idei și de simțiri noi echivalează cu a înălța și înnobila limba. Jocul minor al cuvintelor convenționale nu va rezista niciodată timpului care cerne, cerne peste noi, peste închipuirea și ambiția contemporanilor, valorile adevărate și le așează la locul cuvenit. N-avem dreptul să scădem cu nimic bogăția și onoarea limbii noastre. Scriitorul, ca om de conștiință, cu sentimentul dezvoltat al pasiunii artistice, e obligat la acuratețe și precizie. Cuvîntul lui devine puternic și nou numai cînd transpune pe hîrtie o simțire valabilă. Expresia poetică inovatoare, proprie, încărcată cu noi valori metaforice, trebuie să răscumpere pacostea gunoaielor lexicale din limbă. Scrisul de mîntuială ofensează dorința omului cinstit de a se ridica la marea împlinire. Realismul nu pretinde cruditățI lexicale, nici indiferență stilistică. Cei care le preferă trebuie scuturați pentru că pășesc în contratimp cu năzuința pozitivă a cititorilor. S-a statornicit încă de la Homer că scriitorul reprezintă excelența artistică a limbii. E o sarcină grea, dar de noblețe. S-a făcut oare ceva în lumea asta fără strădania intuitivă?

— În ultimul timp ați publicat în reviste cîteva considerații despre stil și limbă, care luminează unele aspecte ale problemei limbii scriitorului și sugerează prețioase subiecte de meditație pentru tineret. Am urmărit cu mare interes argumentările pline de tîlc din Viața Romînească *nr. 1/958, rîndurile din* Contemporanul *din 7.II.1958 și din revista noastră, din 1.IX.1958. Toate se leagă în șirul unor gînduri mai vechi și mărturisesc un cult statornic pentru limbă.*

Particularitatea aspectelor limbii artistice v-a preocupat și mai de mult în paginile vechii reviste lunare, pe care ați condus-o prin 1922, Cugetul romînesc. *Afirmațiile teoretice rămîn și astăzi valabile. În articolul* Literatura nouă *spuneați despre limbă:* „...noutatea limbii nu are decît aspectul nou al acelorași cuvinte, puse să comunice unele cu altele și să se împrumute între ele... În această circulație a torentelor subterane ale limbii, prin sedimentele vechi ale vorbelor, este nevoie și de puțin meșteșug". *Într-un alt articol, ceva mai tîrziu, cu titlul* Cum se scrie romînește, *cereați artistului o intervenție inspirată, conștientă, inovatoare în materialul limbii:* „Demnitatea literară îți impune un rol activ în spectacol, o atitudine în cuvinte, o frîntură în imagini, o iuțire și o abreviere lapidară, un ritm — o mie și una de sarcini pe care trebuie neapărat să le răstoarne scriitorul. Ceva să umble prin fundul cuvintelor, să le reînsufletească, să le croiască un destin, să le stăpînească și să le comande. Limba nu poate să fie o magazie și un depou de unelte sterpe ca dicționarul, decît în cărțile proaste... Dacă literatura s-ar numi numai actul de a aglutina priveliști și personaje și de a le pune într-o carte, literatura ar fi numai decît dedesubtul realității, pe care copistul și anecdotistul le adună în sac private de viața lor. Și aci încep, mi se pare, și vocația, și talentul, și arta. Să substitui vieții materialelor în libertate, o viață esențială, concentrată, compatibilă cu constrîngerile și disciplina artei".

Îndată după apariția, în 1927, a volumului Cuvinte potrivite *pasiunea regenerării limbii poetice s-a tradus în formula:* m-a posedat intenția de a împrumuta vorbelor însușiri materiale" (Adevărul literar, 18.XII.1927). *Poeții tineri de azi pot vedea în aceste mărturii atenția nescăzută pentru expresie. Arta și formele ei, limba și valorile ei stilistice, trebuie să tindă mereu spre noutate și îmbogățire. Dar în ce fel? prin ce mijloace practice, tînăra generație de scriitori se poate angaja în această operă însemnată? Sînt azi alte probleme fundamentale în cultivarea limbii poetice, decît erau la începutul acestui veac?*

— Nu vreau să mă repet. Ați amintit de preocupările mele mai vechi. Dacă atunci am spus, cum cred, adevărul, esența lui rămîne în picioare. Împrejurările noi și solicitudinea oficială pentru scriitori sînt un fel de avans care ne angajează la mult. Așa privite lucrurile, ar trebui să dispară plenitudinea de sine, suficiența sterilă și lucrarea de mîntuială prin redacții și prin case de creație. Gîndul mare și versul puternic sînt fructe ale reculegerii, ale simțului realității și atestatul smereniei. Ele izvorăsc din filozofia altoită pe condiția umană neuniformă. Dacă autorul a găsit o părticică a adevărului sau a frumuseții și e în stare s-o comunice atrăgător semenilor săi, fapta lui e operă de creator. Receptarea realității și conștiința misiunii artistice trebuie să stîrpească din scriitorul tînăr vanitatea care ucide valoarea sau umflă către neant aspirația, planurile schițate și neîmplinite. Creația literară nu poate avea suport decît talentul, buna credință, munca și stăruința, stăruința înverșunată pentru expresia concentrată. Limba operei literare rămîne un sistem mereu perfecționabil, de care se leagă capacitatea de a recrea lumea din miezul faptelor ajunse în conștiință. Versificația superficială, într-un stil de proces verbal, e primejdioasă. Ea pervertește gustul. Eu cred că în proză chiar, lipsa filonului liric, uniformitatea și exasperanta exactitate a detaliilor, obosesc. Scînteia metaforei și violenta iscare a epitetului urmăresc să răvășească materialul amorf al expunerii discursive, plate. Mi-a plăcut să răstorn rînduielile vechi ale cuvintelor de dragul unui nou contur stilistic pronunțat și chiar violent. În scrisul poetic nu poți fi banal, găunos, emfatic. Să nu ne jucăm, cînd avem de spus adevăruri clare, cu vorbele goale. Știu că șirul cuvintelor este imens, că există ierarhii cam didactice și o categorisire pe compartimente de vechime și de regiuni. **Există cum se spune arhaisme, regionalisme, termeni tehnici și multe, multe neologisme fără gust și ființă materială, greu de integrat în configurația versurilor. Neologismele neaderente sînt în general vorbe fără matcă, fără patrie și fără noblețe poetică.**

— Nenumăratele forme lexicale și stilistice cer nu numai subtilitate în exprimări și adaptare la conținut, ci și o cunoaștere aprofundată a posibilităților latente din limbă. Scriitorul tînăr e solicitat de viața contemporană. Cum să se descurce el în mulțimea cuvintelor din dicționar?

— Evident că el nu are tihna pătrunderii în ascunsele semnificații logice și afective, statornicite în matca cuvintelor romînești, în înțelesurile care s-au frămîntat de-a lungul veacurilor cu lumina, cu soarele, cu melodia păsărilor și a codrului, cu plînsul fluierului ciobănesc și cu răzvrătirea haiducească a baladelor noastre vechi. Scriitorul nu se poate împăca, n-ar trebui să se împace, cu pierderea și urgisirea cuvintelor vechi, cu izgonirea unor vorbe din popor sau regionale, plastice. Nici neologismul nu e de prisos cînd poate da precizii inexistente în tezaurul vechi. Ați observat ce noutăți splendide a scos Eminescu din aliajul unic de vechime și noutate turnat în poeziile lui? Dar îndărătul jocului aparent ușor, cu vorbele parcă sculptate în marmură, stă o muncă dîrză de adunare, de asimilare, de studiu și discernămînt a formelor și a sensurilor. E un lucru primejdios să te încrezi și să te mulțumești cu ceea ce ți se pare că știi din limba pe care o vorbești. Adevăratele cîștiguri ale expresiei poetice stau în densitate și exactitate. Exactitatea năzuiește către transcrierea unui tumult interior, nu ca formulă matematică a densității de simțire. Versul cioplit o dată, de două ori, de o sută de ori, trebuie să vină în lume ca o vestire nouă, ca un strigăt de triumf și de eliberare. Fără sentimentul însuflețirii materiei și fără bucuria descoperirii unui zăcămînt sufletesc neștiut și

Fănuș NEAGU

PE URMELE DOCTORULUI ULIERU

Desen de V. PASCALESCU

De-o parte și de alta a drumului de fier, ondulează cîmpia spre nemărginitele zări ale Bălții. Sute de stoguri și ploști pline cu berzini așteaptă de ceară. Burnița love-ște în geam cu degete moi. În vagon oamenii sînt mo-horîți, tăcuți și fumează mult. Ghemuiți, somnoleri, parcă sînt niște ciobani în ploaie îmbrăcați în cojoace întoarse pe dos. Numai un copil, în picioare la geam, între două țărănci așezate pe desagi, privește mirat care se profilează în depărtare și ride.

Pînă la Golești drumul îmi e cunoscut. Așa că mă string în colțul meu și, fără să-mi pese că trenul mă scutură ca pe un pom, mă apuc să recitesc cartea doc-torului George Ulieru, pe urmele căruia am plecat, la 15 ani de la moartea lui. Pătrund cu gîndul, mai înainte de a o face cu pasul, prin poarta care dă în ținutul muscelelor, așa cum era ținutul acela, odinioară, cînd nu hotărît să se căsătorească și la urmă un bătrîn operat de gușă, care vrea să știe dacă o să-i crească barba pe cicatrice căci tare are chef să poarte un măturoi pe piept.

Bughea de Jos e situată în plin ținut gușoșen. Cu ani în urmă, bolnavii de gușă, porneau vara cu cîrdul, într-o sinistră procesiune, spre Curtea de Arges, la mînă-stire, apucau drumul peste munți, pe cărări numai de ei știute și ajunși în pragul sfîntului lăcaș se băteau cu fruntea de lespezi și cereau îndurare. Dar gușile le cre-șteau mai departe pînă ajungeau să semene cu niște cîm-poaie.

Abia în anii noștri a luat ființă în Cîmpulung un centru de combatere a acestei boli, condus de oameni competenți, devotați slujitori ai omului.

Marți. Palidan l-a cunoscut pe doctorul George Ulieru. În timpul cît am stat la ea a scos din raft „Însemnările unui medic de plasă", a deschis cartea și a citit : „Mi se cere să răspund... dacă din cel care au mostenit gușa se trage vreunul din părinți sterili".

— Circulara aceasta am primit-o și eu odată cu doctorul Ulieru și, oricît de absurd vi se pare, a trebuit să răs-pund în scris. Da, l-am cunoscut pe Ulieru. Tot ce spune aici e adevărul curat.

Iese la dispensar și o lau razna prin sat. Ploaia de toamnă, năzuroasă ca și mocănițele de pe-aici, s-a oprit. Peisajul de noiembrie se zugrăvește acum cu galben, sîn-geriu și albastru.

★

În ziarul regional a apărut un articol intitulat, „Pentru sănătatea oamenilor muncii". Citez : „În raionul Băbeni s-au construit două spitale moderne : La Băbeni și Ionești, iar în casa unde altă dată bunzreg Brătianu s-a amena-jat un sanatoriu. În raionul Drăgănești, în trecutul de tristă amintire mult înapoiat, s-au ridicat în anii puterii popu-lare mai multe instituții sanitare, printre care un spital dotat cu aparatură modernă. La Valea Ialului a luat ființă un sanatoriu, iar la Leordeni a fost dat în folosință un spital. Case de nasteri clădite în altimul timp : la Govora-sat; la Petrosani Arges, la Ciomăgești. La casa copilului din Cîmpulung s-a ridicat o nouă construcție care a permis majorarea cu încă 25 de paturi".

Șirul exemplelor continuă. Trecînd peste termeni de re-dactare am credința că dacă din acest articol pui fi-gura ca post-față la o nouă ediție a cărții doctorului Ulieru.

★

Astăzi nu mai plouă. E o zi de toamnă cu adevărat tru-moasă. O lumină blîndă a inundat munții. Pe lezer și pe Cornul Caprii se văd pete negre, fișîi de stîncă pe care zăpada s-a topit. În aer e acelasi mirosul toamnei, dar răzbate prin el, proaspăt și odihnitor mirosul de ră-șină, de ceaiuri. Eri am călătorit cu pasul și astăzi, pe neasteptate, a dat norocul peste mine : am stat confortabil în cabina unui camion și ascult o poveste în care soferul de lîngă mine a fost cît pe ce să pățească și el ceva.

Trecem prin Stoenești și oprim. Apoi poposim o vreme la Ciocănești și fiețe din carnetul meu se umplu cu noi însemnări. La Stoenești funcționează o școală de șofă-fă care a absolvit facultatea anul trecut. Perții cabinetului ei sînt plini cu grafice despre mortalitatea infantilă, epi-demii, boli sociale. Graficele nu ca pînză de păianjen de mult 1947 și coboară, în cele mai multe cazuri, pînă la zero la sută. În 1947 doctorița de acum ocupa o mansardă fri-gurosă într-un bloc din București. Își fiarea lecțiile stînd la coadă la economat, minca dovleac copt și privea de sus pe pustii care jucau șotron în curte și sărcuiau într-un picior cîntînd : „hai la groapa cu furnici". Avea 16 ani.

Ajunsă medic fata de-atunci și-a închinat viața ingri-jirii sănătății copiilor și, ca să le facă o bucurie, nu se mai sfiește să se amestece în jocurile lor. În circumscrip-tia ei, altă dată doctorul Ulieru nota cu muscătoare iro-nie : „...sătenii duc o viață primitivă. Casele lor sînt din chirpici învelite cu stuf. Ei n-au apă potabilă nici lumină noaptea. Apa o iau dintr-o bălțoacă din apropiere unde se bălăcesc porcii și toată pășărîe de ană.

În mijlocul satului se înalță, impunătoare, casa circiu-marului".

Casa circiumarului nu mai este. În locul ei se ridică un cămin cultural și alături casa de nasteri. Bălțoaca a fost secată. S-au săpat fîntîni și s-au înființat sipetele. Nu mai este nici domnișoara M., învățătoare, care la o serbare de an scolar după ce, la propunerea revizorului scolar, sătenii au păstrat cinci minute de tăcelgere în memoria lui Alexandru Macedon, dispărut înainte de vreme, a cîntat, înfășurată în steag tricolor : „La arme" și „Minte-mă, dar spune-mi vorbe dulci".

E în sat, în schimb, o bibliotecă dotată cu aproape o mie de volume și o echipă artistică de amatori care anul acesta, de 7 Noiembrie, a pus în scenă piesa lui Cehov „La drumul mare". Și mai e un pictor, țăran, care a pus mîna pe pensulă la bătrînete și a zugrăvit pe pînză chipuri din satul lui, cu deosebit meșteșug, ajungînd să fie solicitat de către organizatorii primei expoziții re-gionale de artă plastică.

★

Satul are nume frumos, de poem : Malul cu flori. Jur Imprejur livezi și finețe, iar într-o margine, în mijocul unui parc, sediul gospodăriei de stat. Înainte vreme a fost conac, cu inscripție latinească pe frontispiciu și cu semne de nobleță pe care nu mă pricep să le descrie. Se spune că stăpînul iubea cîinii, (despre oameni nu se pomenește) și dacă javrele, cu nume complicate și răspunzînd la porunci strigate în franțuzește, se îmbolnăveau, boierul nu sta la gînduri să plătească bani grei ca să le vadă iarăși sănătoase.

Ani de-a rîndul, decenii întregi, aici, stăpîne, după boier, au fost pelagra și tuberculoza.

Din 1948, la Malul cu flori n-a mai fost identificat nici un caz de pelagră. Și de ciflva ani nici un caz de tu-berculoză.

Și toate acestea s-au făcut fără sfeștanii, aghiazmă și căței de usturoi atîrnați de gît.

Reportaj

de Petru VINTILĂ

„Tov. Petru Vintilă, redactor al revis-tei noastre, este delegat să meargă la ser-viciul Salvării și la Spitalul de Urgență pentru documentare în vederea scrierii u-nui reportaj". Aceasta e delegația cu care, împuternicit de redacția „Luceafărului", am pornit într-una din cele mai patetice expediții de reporter din cîte am făcut vreodată.

Am trecut de nenumărate ori pe lîngă mașinile albe-gălbui staționate în fața „Salvării" pe strada Dr. Felix, am văzut de sute de ori auto-sanitarele rapide tre-cînd val-vîrtej pe străzile Bucureștiului, dar niciînd nu m-a încercat sentimentul copleșitor de emoție pe care l-am avut în clipa cînd am intrat în camera dispece-ratului, acolo unde se primesc apelurile te-lefonice, chemările urgente la bolnavi și accidentați. Acolo, în odaia telefoanelor, cu căștile pe cap, stau zi și noapte cîte două funcționare. La ora cînd mi-am în-ceput documentarea, erau de servici Ma-rinescu Antoaneta și Latzios Lucia. Două fete îmbrăcate în alb își îndeplineau mun-ca lor, anonime pentru marele oraș, fără ostentație, punînd o mînă invizibilă pe pul-sul Capitalei, cu două sunori de cuvinte neostentie în veghea lor atentă. Urechea lor e cea dintîi care ascultă, venit din col-țurile cele mai îndepărtate ale Capitalei, glasul îngrijorat, vocea crispată și arză-toare a celui care așteaptă grabnic aju-torul medicului. Ne-am simțit mici în clipa cînd vocea ori plîngea ; glasurile lor subțiri sunau calm, egal și încurajător. Ele erau poate cele dintîi care, nevăzute de către bolnavi și accidentați, dădeau o oarecare speranță celor cutremurați de optimism și încredere celor cutremurați de panică. Stăteam pe un scaun, priveam și ascultam totul, uimit și emoționat. Erau uneori minute întregi, cîte zece ori cinci-sprezece minute, cînd telefoanele tăceau adînc, incremenite într-o așteptare grea. De afară se auzea vuietul tramvaielor și al mașinilor, mișcarea și freamătul ne-ostolit al orașului. Mă uitam la sîrul de becuri mici de pe cele două tablouri de comandă și așteptam ca unul ori altul din ele să se aprindă la apelul telefonic. Ele stăteau stinse ca niște pupile mici și lăptoase. Apoi deodată unul din ele se aprindea și începea dialogul dramatic din care eu nu auzeam decît glasul registra-toarei din fața mea :

— Alo da. Salvarea !

— ...

— Ce are bolnavul ?

— ...

— Unde e loviț ? Unde îl doare ?

— ...

— Cum îl cheamă ? Niță Constantin ?

— ...

— Adresa, vă rog ! Marculuî ? Colen-tina, da ?

Urechea lor e cea dintîi care ascultă glasul celui care așteaptă ajutorul me-dicului.

Au trecut 30 de ore. În jurul lui Voicu Stancu s-au adunat proaspeții și cutezătorii săi prieteni, doctorii care l-au operat. Viața lui e în afară de orice pericol.

Imi exprimasem dorința să iau parte la cîteva din plecările pe teren ale mașini-lor, dar nu m-am încumetat să fac lu-rul acesta decît după vreo două ceasuri. Făceam pentru prima oară o documentare neobișnuită, în care urma să văd, în im-presionări dramatice, asaltul pe care îl dau doctorii pentru salvarea unor vieți. De aceea am lăsat să treacă întîi cîteva „ca-zuri" să mă obișnuiesc cu atmosfera, iar poetul emoționat și sensibil din mine să cedeze locul unui martor obiectiv, im-păcat cu noua lui misiune de copist al unor întîmplări crude, aspre și surprinză-toare. Sosisem la „Salvare" la orele 8 și 30. Trecuseră aproape două ore și conti-nuam să aștept, fără să mă încumet a pleca pe teren cu vreuna din mașini. As-cultam parcă hipnotizat apelul telefoane-lor, dar de fiecare dată îmi spuneam : „la următorul apel voi pleca și eu". Vroiam să aud glasul unuia din cei care chemau „Salvarea". Mi-am pus casca receptorului pe cap. Era un apel care izbucnise după vreo douăzeci de minute de tăcere profun-dă. Alături, registratoarea Marinescu An-toaneta încerca să-i vocea ei calmă și mînglîetoare, obișnuită și laconicul dia-log. De data aceasta ascultam și eu glasul care suna din ce în ce mai dramatic. Era glasul unui bărbat. Intr-o fîntură de clipă m-am simțit solidar cu ma-rea lui îngrijorare. Fiecare cuvînt al lui îmi transmitea și mie ceva din spaima și din cutremurul inimii sale. Parcă aveea îl vedeam la o margine de oraș, vorbind din cabina unui telefon public, chemînd doctorii în ajutor. Auzeam și înregistram primele ecouri ale acelei ființe necunoscute și, cu ochii închiși încercam să mi-l în-chipui, așa cum stătea cu receptorul lîngă ureche, cu vocea lui sigur apăsată, rezo-mat de geamul aburit al cabinei telefonice. Zidarului de la uzinele Morozești, Gheor-ghe Aurică, tînăr de 23 de ani, îi năștea soția. Îi auzeam cum spune cu lacrimi în ochi că va aștepta mașina la capătul lui 8, în Ferentari. După cîteva minute eram în mașina cu numărul 53.746 între șoferul Șulea Alexandru și „controlul me-dical" Ghica Maria. Goneam cu viteză maximă spre marginea Bucureștiului. Am plecat la orele 10,27. Nici nu mi-am dat seama cînd am ajuns la linia de centură, în strada Pîngărați, în fața căreia se în-tinde cîmpul uriaș al Ciuleandrei. Am o-prit în fața unei căsuțe, cu arhitectura simplă a caselor de la țară. Mașina era așteptată. Toți copiii străzii s-au adunat buluc în jurul ei. N-au țipsit nici cuma-trele, care-au petrecut pe bravădă cu un sobor de sfaturi. Mașina a pornit spre spi-talul Brîncoveneso. La orele 11 ne aflam în camera de gardă a maternității. Era cred, un record de operativitate. Soferul minase mașina ca un disperat pentru că Ghica Maria îi spusese pe drum, în două sau trei rînduri : „repede, tovarășe Ale-xandru, că naște în mașină". În holul maternității, Gheorghe Aurică mi-a spus jumînd nelinistit :

— Cu ăsta de-acuma o să am trei copii.

Se uita bănuitor la forfota surorilor care urcau și coborau pe scări. Am aprins am-dol ofic-o țigară. Ei i-mai aprins și ei-gară. Apoi încă una. Mi s-a părut că tim-pul trece încet. Nici nu trecuseră bine vreo douăzeci de minute și iată că o soră a coborît de la etaj, întrebînd :

— Care-i Gheorghe Aurică ?

Ne-am ridicat amîndoi de pe banca pe care stăteam, emoționați, îmbujorați.

— Ai o fetiță, tovarășe. Ei, dar plîngi ? Gheorghe Aurică plîngea în hohote de-avedar, discret, pricindu-ne recunoscător pe noi, înălnindu-ne cu privirea lui candidă, ca a unui adolescent copleșit de o fericire fără margini.

★

Și totuși, așteptam un caz deosebit, greu, un caz la care să intre în acțiune doctorii chirurgi, la care să asist și eu, îmbrăcat în halat alb, cu masca de tifon pe obraz. Am așteptat atunci pînă la o-rele două noaptea, am mai ieșit în cîteva rînduri cu mașina pe teren, dar „cazul" greu care să necesite o intervenție chirur-gicală rapidă și dramatică, întîrzia să se iveească. A trebuit să revin a doua zi, du-minică. Am fost prevenit : duminică e tot-deauna o zi plină. Am revenit cu aceeași emoție, ca și cu o zi în urmă. Eram niște istovit de așteptarea din noaptea ce abia trecuse. Din nou îmi sună în urechi so-neria telefoanelor, din nou auzeam dialo-gul celor două registratoare și vocea dis-pecerului care chema la un fel de șhișeu mașcă de tifon. Se fac pregătirile pentru operație. În cel mult o jumătate de oră Voicu Stancu va fi adus aci, pe un căru-ior cu roți și voi începe una din marile în-cercări ale tinerei sale vieți. Observo pre-parativele ce se fac în sala de sterilizare și pregătirile pe care doi doctori le fac la un aparat complicat de anestezie. Ei încă nici nu l-au văzut pe Voicu Stancu. Nici nu știu de numele lui, nu știu că în mîinile lor va veni în cel mult o jumătate de oră un tînăr de douăzeci de ani. So-sesc buletinele de analiză. S-au numărat leucocitele: 16.400. A venit și rezultatul radioscopiei : pneumoperitoneu. Din clipa asta e clar : viața lui Voicu Stancu tre-buie să treacă acest prag patetic, această mare încercare a intervenției chirurgicale. Citesc cu emoție tot ce a însemnat medi-cul pe foaia de observație a lui Voicu Stancu. Parcă citesc o pagină de roman. „Locuință bună. Alimentație mixtă. Nefu-mător. Nu abuzează de băuturi. Bolnavul este liniștit. Temperament echilibrat. În cursul zilei de azi cam pe la ora 13, bol-navul simte o durere violentă în epigastru sub forma unei lovituri de pumnal. Du-rerile devenind insuportabile, familia cheamă Salvarea și este adus la noi în spital".

Voicu Stancu a fost adus în sala de o-perații. E urcat pe masă. Îi văd trupul gol, de bărbat tînăr și puternic. Pieptul lui se ridică și se lasă ritmic. I s-a ad-ministrat „Dilauden". Acum se fac pregă-tirile de anestezie în circuit închis. Se fi-xează pe un suspensor flacoane cu singe conservat și ser glucozat. Intră medicii. Doctorul Carp va fi asistat de medicul beșteș ușor. Îmi dă un halat. Mă uit într-o oglindă. Arăt și eu ca un doctor. Copilă-resțe, îmi exprim o dorință : aș vrea să văd bine cazul adus. Doctorul Carp se uită la mine cu o privire de reproș. Parcă mi-ar spune : „Voi nu ne îndoim nicio-dată". Pare-ag îi rudă cu Voicu Stancu, tînărul de douăzeci de ani pe care l-am adus aci și întreb pe o soră într-un colț al camerei de gardă :

— E chirurg bun, Carp ăsta ?

Mă rușinez de propria-mi întrebare cînd aflu că doctorul Carp are la activ cîteva mii de intervenții chirurgicale și cînd mai aflu că din decembrie 1951 pînă în iulie 1952 a făcut parte din personalul spita-lului de campanie organizat de Crucea Roșie română în Corea.

— Doctorul Carp e decorat cu Ordinul coreean „Steagul Republicii", îmi spune sora în încheiere.

Ure la etajul întîi unde se află sala de operații aseptice. Tocmai o scoasă o bol-navă pe cărucior. Pare că doarme. E încă sub narcoză. Doctorul Carp îmi dă o mască de tifon. Se fac pregătirile pentru operație. În cel mult o jumătate de oră Voicu Stancu va fi adus aci, pe căru-ciorul cu roți și voi începe una din marile în-cercări ale tinerei sale vieți. Observo pre-parativele ce se fac în sala de sterilizare și pregătirile pe care doi doctori le fac la un aparat complicat de anestezie. Ei încă nici nu l-au văzut pe Voicu Stancu. Nici nu știu de numele lui, nu știu că în mîinile lor va veni în cel mult o jumătate de oră un tînăr de douăzeci de ani. So-sesc buletinele de analiză. S-au numărat leucocitele: 16.400. A venit și rezultatul radioscopiei : pneumoperitoneu. Din clipa asta e clar : viața lui Voicu Stancu tre-buie să treacă acest prag patetic, această mare încercare a intervenției chirurgicale. Citesc cu emoție tot ce a însemnat medi-cul pe foaia de observație a lui Voicu Stancu. Parcă citesc o pagină de roman. „Locuință bună. Alimentație mixtă. Nefu-mător. Nu abuzează de băuturi. Bolnavul este liniștit. Temperament echilibrat. În cursul zilei de azi cam pe la ora 13, bol-navul simte o durere violentă în epigastru sub forma unei lovituri de pumnal. Du-rerile devenind insuportabile, familia cheamă Salvarea și este adus la noi în spital"...

Voicu Stancu a fost adus în sala de o-perații. E urcat pe masă. Îi văd trupul gol, de bărbat tînăr și puternic. Pieptul lui se ridică și se lasă ritmic. I s-a ad-ministrat „Dilauden". Acum se fac pregă-tirile de anestezie în circuit închis. Se fi-xează pe un suspensor flacoane cu singe conservat și ser glucozat. Intră medicii. Doctorul Carp va fi asistat de medicul

Salvare, ești prezentă?

Am așteptat atunci pînă la orele două noaptea, am mai ieșit în cîteva rînduri cu mașina pe teren...

cimpul de operație. Gata. Bisturiul face intîia incizie...

La ora douăzeci și două intervenția chi-rurgicală a luat sfîrșit. Voicu Stancu a fost salvat. Viața lui tînără nu s-a frînt la douăzeci de ani. Nu va uita încă nici-odată că în ziua de 9 noiembrie 1953 ai a trecut printr-o încercare teribilă, înfri-coșătoare. De la 19,30 pînă la 22, timp de trei ore și jumătate, am fost martor la lupta superbă și calmă, precisă și tenace pe care cinci medici au dus-o pentru ca Voicu Stancu, tînărul de douăzeci de ani să trăiască, să se bucure de viață.

La orele 22 și 30, după ce l-am văzut pe Voicu Stancu așezat în patul lui, în-tr-unul din saloanele spitalului, am plecat spre casă. Cînd din tramvai, am zărit la stația Dr. Felix parcul de mașini ale ser-viciului de Salvare, m-am gîndit din nou la modestia și calmul celor două fete de la telefoane. Ele stau aplecate zi și noapte la masa lor, ascultă neostentie apelurile înspăimîntate ale celor care așteaptă grab-nic ajutorul doctorului. Parcă aveea le vedeam întrebînd, încurajînd, anunțînd că mașina a plecat de atîtea minute, ele fiind cele dintîi surori care punînd mîna pe pulsul agitat, încurajează și transmit cu glasul lor limpede, speranța, liniștea și încrederea.

Post scriptum : *Nu pot încheia acest re-portaj fără să arăt plin de mînie și re-voltă că din nefericire mai sînt unii ce-tățeni inconștienți care, crezînd că sînt cu deosebire spirituali, fac glume cu totul deplasate. Sînt astfel unii care se dis-trează făcînd farse la telefon. Am fost martor la cîteva din ele. Un necunoscut a chemat Salvarea la Pipera, a dat a-dresa, a comunicat numele bolnavului, pentru ca atunci cînd mașina a ajuns acolo, să se afle că „bolnavul" era la plimbare, sănătos tun. În acel timp mașina Salvării însoțită de un medic, a făcut așadar un drum zadarnic și poate că alți cetățeni, accidentați, așteptau un ajutor grabnic. Amatorii de farse stupide să nu uite că oricînd pot face și ei un ulcer perforat. Ce s-ar face, cîte sudori t-ar scălda, dacă telefonistele Salvării ar recunoaște în astfel de cazuri, vocea vechilor amatori de farse?*

Dr. Aura Cirtiță - Nicolescu

Din jurnalul unui medic de țară

28 SEPTEMBRIE 1952

Astăzi am făcut prima intervenție chirurgicală. Un flegmon palmar, cu mîna umflată pînă la cot. Am bisturiu, pense, oglin-dă frontală, tensiometru, seruluc, chiureux, ioleen. Ca într-o Policlinică. Toate au noi și nefolosite încă. Cînd l-am inciat, flegmonul bolnavul a leșinat. Nici mie nu mi-a fost tocmai usor.

2 OCTOMBRIE 1952

Flegmonul operat merge foarte bine. Îi dau bolna-vului în fiecare zi penici-lină. Moașa e scandalizată. Trebuie să i-o facă „Nae" din 4 în 4 ore, la dis-pensar.

5 OCTOMBRIE 1952

Colegul meu de grupă, Ciurel Marian, este la Spi-talul din Podari. Gri-gorescu Constantin, la Măcin, Dragu Popescu la Medg-dia, Cici Panait la Mangu-lia.

16 OCTOMBRIE 1952

Am reținut salariul ofi-cial. Sînt Șeful Serviciului de Sănătate din raion, pentru cele două sănă-tăți, cît n-a călcat în dis-pensar. Am stabilit pro-gramul fiecăruia, am insti-tuit condica de prezență și cuiele de activitate. Moa-șa și oficiantul au plecat să mă reclame la raion!

Am chemat prin omul de serviciu, mamele cu cei 20 de copii distrofici spre a le distribui rația lunară de zahăr și lapte praf. Am prelucat pentru ei ma-dicamentelor și alimente-lor pentru bucătăria die-tetică. „Nasturii de cap" nu mai costă acum nimic, iar pășărîle din curtea moașei s-au împuținat sim-țitor.

18 OCTOMBRIE 1952

Petre Neghesneac, un coleg de la Facultatea din Iași, a fost trimis pentru a-jutor la spitalul în chiar-ga cordului la Lenin-grad. Fericitul !

22 OCTOMBRIE 1952

Lueticii sînt o problemă foarte grea... În registre. Am fumare corect tratat. Prinitre ei, figurea-ză și Directorul școlii din Corbul de sus, care nu l-am văzut în dispen-sar niciodată. Oficiantul sanitar Silvestru, afirmă că i face injecțiile acasă. Nu cred. Dacă stă toată ziua în circiumă ?!

Am amendat pînă acum, pe cîțiva dintre ei, cu cîte 1.000 lei, ca să-i tratamentul tot nu a venit. Cu o prijinul Sfatu-lui Popular, am organizat cîteva conferințe, urmate de programe artistice. La ele vorbit despre bolile vene-rice. Personalul meditu a ținut cîte o lecție despre ele.

Președintele Gospodăriei Colective m-a ajutat foar-te mult. Nu-i primește la lucru pe cei bolnavi, fără tratament. Și-au făcut injecția ! Acum, vin toți la tratament. Nu știu dacă președintele a procedat le-gal, dar... e bine.

26 OCTOMBRIE 1952

Am stat o noapte întreagă lîngă Oprița Boghin, dar n-a putut naște. Are 19 ani și soțiduri prea în-guste. Eu n-am ce să-i fac, în carte, mama, soa-ra, mătușile îmi încă o ju-mătate de sat, bocesc că după mort. Cu mare greu, tate hotărăsc pe bărbat să o ducă la spitalul din Nă-vodari. Și mai greu să urcă în cărută, alături de bolnavă, moașa.

29 OCTOMBRIE 1952

Unei lehuze sărace, fără gînă, moașa i-a trimis pansamentul pentru ombi-lic, să-l aplice singură. Nesținînd ce să facă cu el, femeia a legat copilul la frunte. Pe-buric, am găsit o zdreanță murdară.

1 NOIEMBRIE 1952

Școala din Corbul de jos are internat, cantină, bi-bliotecă. Dormitoarele sînt aglomerate din cauza nu-mărului mare de elevi. În pălpumi de stambă în-florată umplute cu lînă. Și saltelele, tot de lînă. Darul Colectivei.

Degetul bătrînei de la cantină s-a vindecat. Sin-vit în mașina de carne, i-l am pus în lopățele im-provizate din hîrtie, a-mbătut amenin-dîndu-l cu ace și cu bisturiul. N-a fost nevoie de amputație.

3 NOIEMBRIE 1952

Am trimis la spitalul din Năvodari un caz suspect de fibrom și sarcină. Altul, sarcină și neoplasm. S-au confirmat amîndouă.

4 NOIEMBRIE 1952

Oprița Boghin s-a intors după o săptămînă cu un băiat dolofan de 4 kgr. Bărbatul m-a adus un ied alb, cu ochi albaștri, ca cre-asta bătută.

5 NOIEMBRIE 1952

Bișa Constandin, care a trudit ani de zile cu argat pe unde apuca, e Prese-dintele Sfatului Popular. Cînd au sărbătorit primi-rea drapelului de frunta-ș la raion, în recolta de grîu, petrecerea a ținut trei zile. Gospodăria din Corbul de jos a dat pli-ne, cherhanaua de la Lu-minița, peste 1 un porc și vinul, din Corbul de sus. M-au pus între Președin-tele Gospodăriei Colective. Am mîncat peste în sarа-mură, dintr-o strachină mare, toți. Mie, mi-au a-dus furculiță, dar am re-fuzat. A fost foarte bun.

6 NOIEMBRIE 1952

Despre copilul meu, Da-niel Beatrice, din circum-scripția Teșila, raionul Si-naia, s-a scris în ziare, cum a salvat două vieți, scoțînd copilul cu forcep. Acum, ajutată de doar mo-șă.

8 NOIEMBRIE 1952

Astăzi, a venit un om tînăr, din Corbul de sus, purtînd o lapă însărcinată de căpățînă. Întețată de o cîteva zile în intrun cui, schiopăta. Omul, aproape plîngînd, m-a rugat să-i administrez ser antitetа, nic. În timp ce el vorbea, seringa dispărîse. Am găsit-o sub fața lui, căutîndu-l paima.

9 NOIEMBRIE 1952

Biblioteca dispensarului este surprinzător de bo-gată și variată. Peste 300 de cărți, de la istorie un-bra rusă, reviste, ziare. Și Gorki și Tolstoi, Seara, cînd vin bolnavii, pînă spre-ră prin stepă, iar mareа vieață departe. În di-pensar e liniște și cald. Cînd vor aduce și lumină, electrică, va fi și mai bine. „La a-nul viitor !" Așa a promis în ședință, Președintele Sfatului.

11 NOIEMBRIE 1952

Lui Grigore Pascu i-a sfîșiat coapsa stîngă vie-rul Colectivei. Arte-ra fe-murală a scăpat ca prin minune. Cu ajutorul ofi-ciantului din Corbul de sus, i-am pus atelele, ca-rul Colectivei. Am mîncat peste în sarа-mură, dintr-o strachină mare, toți. Mie, mi-au a-dus furculiță, dar am re-fuzat. A fost foarte bun.

12 NOIEMBRIE 1952

Colegul Cerbulescu C. din circumscripția Măcin, e fericit; regiunea a ho-tărît înființarea unui apital în sat !

încă nerostit, nu văd cum poate exista poezie adevărată. Detest aerul de publicitate și de permanență poetică a celor care versifică facil, pe teme minore. Confecția calculată poate fi corectă, dar îi lipsește suflul vieții. Curînd timpul care este vindecătorul tuturor mîhnirilor și judecătorul faptelor bune și rele, al valorilor și al oamenilor, alege ceea ce trebuie încredințat veciei. De la Homer și Pindar la Rilke sau Esenin poate a fost glasul inimii și îndemnul către înnobilare, către înfrățire sub aripa protectoare a frumuseții. Legea estetică e un criteriu fundamental în poezie și limba scriitorului trebuie strunită către armonie, adîncime și densitate.

Rîvna aceasta nu e încă destul de susținută. Revistele noastre ar face bine să-și impună un criteriu mai sever în publicarea producției poetice. Critica, oricît de țepoasă, dreaptă însă și bine intenționată, nu poate fi decît în folosul disciplinării colaboratorilor. Criticii noștri trebuie să-și ia rolul în serios, trebuie să privească misiunea lor într-un mod mai complex. E insuficient a judeca aproximativ conținutul; trebuie cîntărită și valorificată lucrarea scriitorului asupra limbii. Cunoașteți desigur pasiunea criticilor mai vechi pentru problemele limbii noastre poetice. Revistele literare vechi au publicat un întins material documentar privind aceste probleme. Ceea ce e valabil acolo, trebuie fructificat și azi.

— Ce învățăminte putem trage, în sensul acesta, din experiența înaintașilor?

— Gustul, bogăția și ordinea există în cea mai mare măsură în toată literatura noastră țărănească; există și în literatura clasică, cultă, în paginile cărților vechi religioase și mirene, scrise cu simțire și pasiune pentru frumos. Vechii noștri confrați nu s-au gîndit la faima creatorului popularizat și încoronat. Cu răbdare, cu sinceritate și cu multă cunoaștere de sine, cu adîncă pătrundere în rosturile firii și ale naturii, ei au făcut adevărate minuni în limba literară românească, simțind răspunderea scriitorului față de cuvînt și față de idee.

Viața poetului, ca și viața creatorilor din alte domenii, e plină de avînturi și de zădărnicii. El ia cuvintele, le împletește și din împerecherea lor poate ieși mătase sau frînghie. Datoria lui de conștiință e să țeasă numai mătase și să dea în lume numai lucru împlinit care să bucure și să înalțe. Să privim cu recunoștință la vechii mucenici care au adăugat, rupînd din sufletul lor, cuvinte potrivite și făpturi diafane de stil ca să ne legene închipuirea și să ne umanizeze gîndul, voința și gestul nostru de atîtea ori nesocotit.

— Vreau să mă refer la o problemă mai specială acum. Ați amintit mai înainte despre neologisme. Circulația lor prea deasă în poezie, în literatură în general, imprimă contextului un aspect pedant, livresc, abstract. Cum poate evita scriitorul acest neajuns?

— De multe ori se abuzează de neologisme sau de termenii pretențioși, care nu spun mai bine, nici mai exact, gîndul, decît vechile cuvinte românești. În poezie neologismul rareori se potrivește bine. Se găsesc totuși, cum se știe, la Eminescu, cîteva zeci, bine țesute în contextul versurilor, a frazei desfășurate într-un chip nou. Termenul tehnic și neologismul sînt ca monedele de circulație universală. Cum am zis, neavînd matca adîncă în graiul de vechime, ele poartă pecetea convenționalului, putînd reda exact o semnificație, dar fiind în același timp reci și solemne pentru simțirea poeziei. Jocuri subtile și ingenioase, mai adesea gradilocvente și cu substrat ironic sau comic, pot fi construite cu neologismele. O răsturnare prin incizie a măruntelor pretenții de adîncime și filozofie s-a iscat

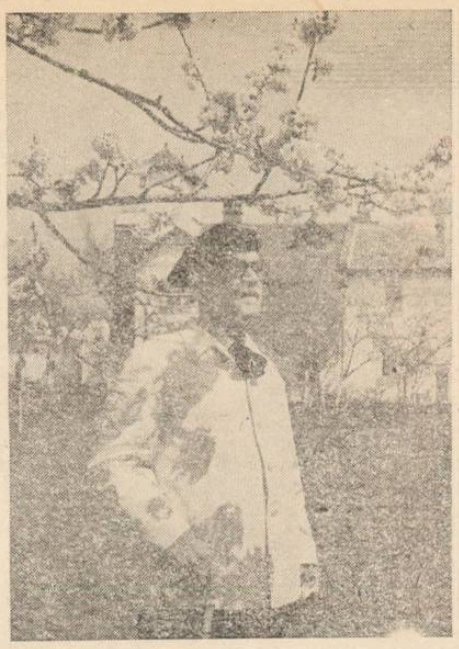

sub pana inspirată a unor scriitori deveniți stăpîni pe arta împletirii termenului popular, arhaic, regional cu neologismul de circumstanță. În acest chip, valul de abstracțiuni și aproximații proprii neologismelor a putut fi netezit și limpezit prin topirea lui în matca largă și infinită în posibilități poetice a lexicului nostru frămîntat de secole cu truda, înverșunarea milioanelor de asupriți. Putem asimila prin cultură și documentare un volum mare de cuvinte, de etichete, de procedee literare. Limba poetică e însă un aspect al substanței, o echivalență exteriorizată a simțirii. Ea se revarsă firesc și fără multe calcule atunci cînd simțirea noastră adună, în adîncimi inexprimabile, impresii, amintiri, senzații și elanuri copleșitoare. Din infinite întinderi ale imaginației și din peisaje în care ne-am înfipt ființa și conștiința de la naștere, cuvîntul ce exprimă adevărul vine spre noi însoțit de vecinătăți care-l armonizează și-i potențează virtuțile plastice. În general, pe tulpina neologismului nu înfloresc semnificațiile posibile în cuprinsul cuvintelor vechi.

De șaizeci de ani de cînd urmăresc fenomenul literar mărturisesc că adesea m-a cuprins consternarea de cîte valuri de cerneală și de hîrtie se irosesc din vanitate literară. Am experimentat nenumărate curente literare, au trecut peste noi mode și orgolii sterile și furtuni mărunte, cu aerul de a regenera graiul poetic. Au trecut toate și a rămas străvechea virtute a limbii poporului, unealtă de preț, bogată și destoinică, în stare să poarte către inima omului de azi și de totdeauna, de aici și din toate colțurile țării, mesajul poeziei. Trebuie să perseverăm ca vorba scrisă să fie pe măsura gîndului, să poarte în ea scînteia făcătoare de minuni: cititorul să-i simtă puterea și să tresalte la trecerea prin sensibilitate a unei metafore, a unui vers. Cred în dragostea pentru frumos, pentru adevăr și pentru onoarea limbii a tinerei generații de scriitori și sper ca în viitorul apropiat să am pe masa mea noi volume pătrunse de inspirație adevărată, de sinceritate, de mai multă simțire; deci scrise într-o limbă originală, incandescentă. E urarea poate a unui veteran, dar e și profesiunea de credință a unuia care crede cu tot sufletul în miracolul poeziei.

★

Poetul și-a însoțit cu un zîmbet încheierea convorbirii noastre. De pe una din taine, cum numește Tudor Arghezi limba în Cîntarea omului, a căzut o parte a vălului care acoperea substanța și puterea de viață a graiului poetic.

Gh. BULGĂR

Cadre din medalionul cinematografic „Prisaca" — în curs de montaj la studioul „Alexandru Sahia" — (scenariul și regia: Paul Anghel, imaginea: Hugo Robescu)

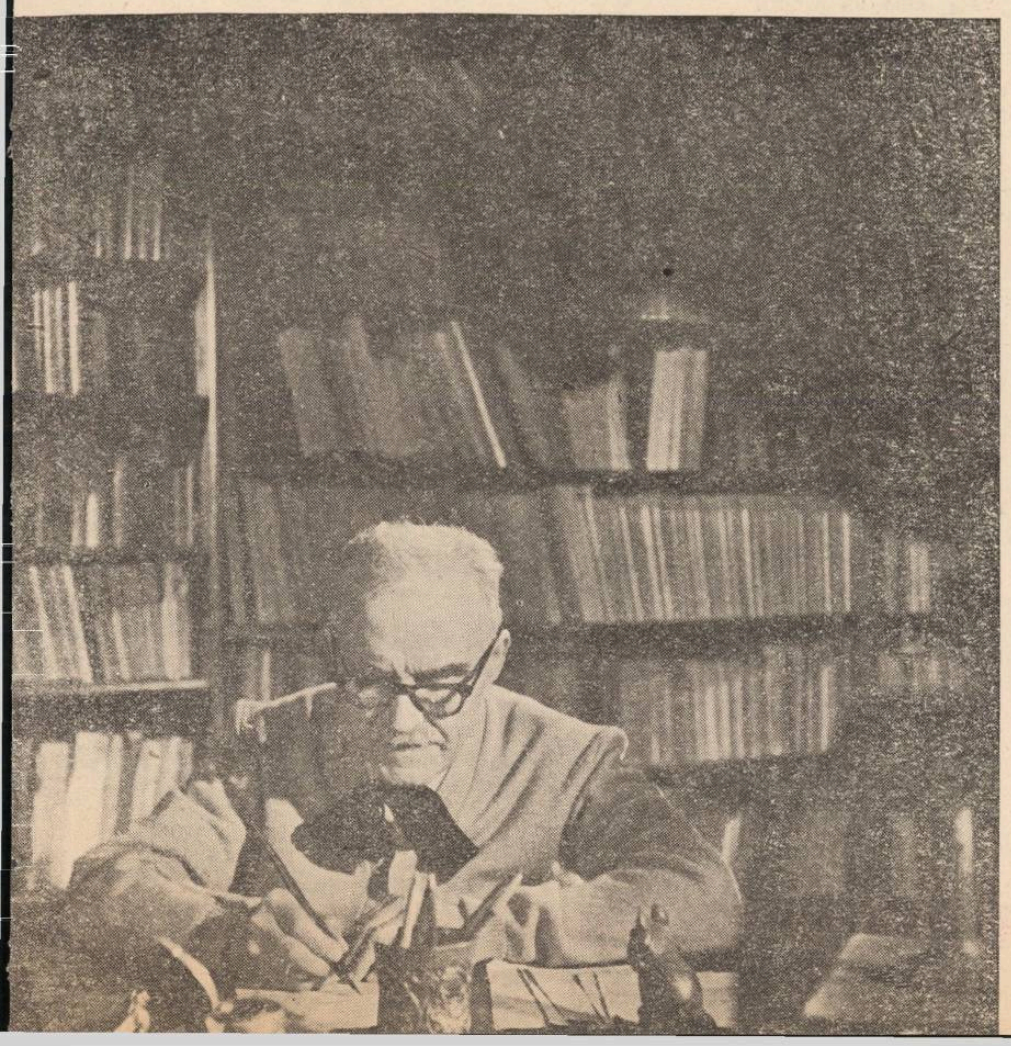

Létay LAJOS

Venea furtuna...

Venea furtuna —începură
s-atîrne norii peste dud,
grădina se-nnopta și fumul
învăluia pămîntul mut.
Țișnea un vînt cu nădușeală
zvîrlind, de printre cîți, gunoi
pe pragul cuhniei de vară —
sus, țigle clămpăneau, greoi.

Era-n amurg tîrziu cînd fumul
se-nvîrtejea mereu mereu
și noi ne pregăteam de cină;
pe prag, tăcut, stăteam și eu
cum sta întregul sat acuma
privind, în curte, din pridvor,
printre lucioase cozi de sapă,
cu ochi atenți, iscoditori.

Ar fi dormit aceste sape
trudite, stînd pe leat, așa,
dar vîntul răbufnea pe-aproape
miros de praf și vreme grea.
Propîrăm poarta, căci pe drum
pornise șuierul acum.

Plesnea tăria-n țăndări toată
cînd fulgerul mușca din cer —
domol, pe ulița-nnoptată,
văzurăm care cu poveri
cum vin, sub vîntul furtunatec
care frînge chemări, pieziș:
acum cărau spre casă fînul,
de la Bădeni, cei din Hidiș.

De ani și ani, în fața noastră
opreau, sub sălcii, la popas.
Și bivolii-i scoteau din juguri,
Și îmbucau ce-a mai rămas
Prin străiți — apoi plecau în lume;
nicicînd nu ne-ntrebau de nume.

Nici noi pe ei. Spuneam: românii...
și-asifel își împingeau necazul
pe lîngă noi, ieșind din sat —
urma doar moara, și-apoi iazul,
pădurile umbrind hotarul, —
las' să li se hurduce carul!

Se hurducau acum, greoale,
mari care peste pietre mari,
din nori scăpau reci stropi de ploaie
cînd se ivise primul car.
Lung, sălcii plescăiau în vînt,
cu mii de frunze șuierînd.

Am scos din șură carul nostru,
ce sta, cam gol, de săptămîni,
să-ncapă-al fraților românî.
— E bine, că se-ncheie roata,
zicea, cumva cam rușinat
de-această-ngăduință, tata.

...Mai văd și-acum: fierbea ceaunul,
și-aveam la masă oaspeți, trei,
învăluit de aburi calzi
sta, vesel, tata printre ei.
Afară mai gemea furtuna
și-aici, sub grinzi de vechi stejar,
crescuse curcubeu acuma
în inimi, ca-n văzduhul clar.

Spre ziuă s-au pornit departe
cu visul meu, acum stăpîn:
venise, iată, împăcarea
suită-n carul nalt de fîn.

In românește de Ion Brad

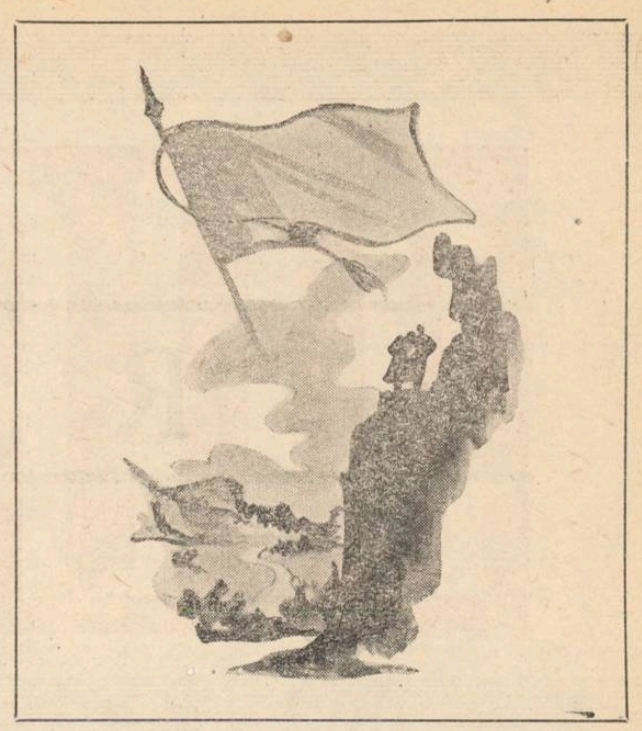

Aurora CONȚESCU

Concert în Deltă

Lipsește sala caldă, capitonată-n plușuri,
deplina simetrie-a docilelor arcușuri,
plastroanele pe care lucește, alb, apretul,
ici, colo, evantaie mișcîndu-se cu-ncetul
ca somnoroase aripi vîslind sub Ursa Mare —
lipsește atmosfera de lene și visare.

Aici se-nfig năpraznic lungi fulgere-n gorgane
și ploi amestecate cu miros crud, de iarbă,
cad răpăind freneiic din zeci de darabane.

Aici, în toamnă, stuful pornește — lung — să sune,
smulgînd, în încleștarea cu vînturile aspre,
Wagneriene-acorduri din codrul vast, de strune.

Aici, se scrie zilnic o rapsodie-ntreagă,
oriunde-și varsă mîlul, un gît enorm de dragă,
și orice casă nouă ce-și zvîntă-n soare zidul,
întipărit își are în huma brună, liedul,
iar simfonia pînii își numără diezii,
pe holdele-nfrățiite, sub soarele amiezii.

Și cînd își împlinește, în taină, noaptea, sfertul,
coșuri de fabrici, negre, își flutură-n vînt fumul,
cu lungi eșarfe, parcă, aplaudînd concertul.

Sta partitura scrisă în suflete și-n stufuri
și aștepta, de veacuri, mișcarea de baghetă
pe care-avea s-o facă, la ora hotărîtă,
cu gest firesc și simplu, un om în salopetă.

CU PRIVIRE LA TEORIA MONOGRAFIILOR LITERARE

de Al. DIMA

Misiunea fundamentală a științei noastre literare rămîne, fără îndoială, redactarea unor istorii literare românești, „de la origini și pînă astăzi". Numeroase articole, conferințe, consfătuiri, comunicări academice etc. au ridicat această problemă cu acuitate și insistență. Învățămîntul însuși e în suferință în deosebi cu privire la sectorul de după 1900. Manualele clasei a VIII-a și a IX-a, cu vădite merite ce nu trebuie coborîte pe motivul lipsurilor pe care le au desigur, nu au putut fi urmate de un nou manual pentru clasa a X-a pentru care s-au străduit serios o seamă de cercetători fără a izbuti însă să-și ducă opera la bun sfîrșit. Întreprinderea era, de altfel, deosebit de dificilă și piedicile ce i s-au opus au fost dezvăluite, în parte, într-o serie de articole iscălite de Mihai Gafița și O. S. Crohmălniceanu în Contemporanul în care s-au discutat interesant unele probleme ridicate de programa analitică a manualelor. Soluționarea lor e încă în curs și cercetătorii mai au de parcurs drumuri anevoioase pînă la atingerea țintei.

Între cele mai de seamă impedimente ce stau în calea unei istorii științifice a literaturii noastre, lipsa monografiilor a fost citată, cu drept cuvînt, de numeroase ori. S-a mers chiar pînă acolo încît s-a observat că o astfel de lucrare nici nu poate fi redactată înaintea apariției monografiilor cardinale, menite a preciza rolul marilor noștri clasici, cel puțin. Considerăm totuși ca exagerată o astfel de obiecție, dacă ea împiedică chiar și redactarea unor manuale provizorii de istorie literară care nu pot fi lipsite de folos, măcar ca etape pregătitoare ale viitoarei cercetări definitive. De fapt, ca totdeauna, și în cuprinsul tuturor literaturilor, studiile monografice s-au efectuat paralel cu marile tratate generale, așa cum ne-o dovedește deopotrivă cazul literaturii ruse și sovietice, al literaturii franceze, germane etc. Nu putem aștepta unii după alții, autorii de vaste sinteze după analiștii monografici sau aceștia din urmă după cei dintîi. Rămîne însă limpede că redactarea unor valoroase monografii literare e o întreprindere absolut necesară și că ea trebuie stimulată în toate chipurile. Puținele lucrări merituoase apărute pînă acum se cer multiplicate, îmbogățite cu noi nume și chiar cu o tematică mai vastă și mai complexă, menită a se ocupa — de pildă — și de principalele curente și școli literare, de revistele cele mai de seamă etc. Se pare că interesul pentru monografiile literare, deși nu prea dezvoltat, stăruie totuși dacă judecăm după lucrările contractate de E.S.P.L.A. la care se pregătesc studii despre Șt. O. Iosif, Hogaș, Ibrăileanu etc. Apariția unui număr mai respectabil de astfel de cercetări care să impună și printr-o tratare mai adîncă și mai științifică a fenomenelor, e însă condiționată — în bună parte — și de o lămurire temeinică a numeroaselor probleme teoretice, ridicate de astfel de lucrări. Socotim de aceea necesară o largă dezbatere a lor în lumina concepției leniniste despre moștenirea literară.

Să schițăm doar, cu titlu ilustrativ, cîteva din problemele care ar merita o dezbatere principială din cele mai vii și dintre care unele au și fost ridicate incidental, dar părăsite repede, fără soluții.

Ne vom referi astfel, de pildă, la caracterul de ansamblu al monografiilor literare despre care unii cred că ar trebui să fie nu numai științifice, ci chiar opere de creație literară, mărturisind astfel implicit că în mintea lor mai stăruie încă amintirea „biografiilor romanțate" sau exemplele valoroase, dar rare, ale unor istorici literari, dublați de calitatea de beletriști. În ce măsură se poate cere unui om de știință a cărei temă de studiu e literatura să fie și literat, apropiind subiectul cercetător de obiectul cercetării e desigur, o preocupare care merită a fi luată în seamă, deși — după opinia noastră — nimeni nu poate cere unui istoric să devină numaidecît și om de stat, unui etnograf să practice obiceiuri populare sau unui critic al poeziei și dramaturgiei să posede talentul creației în genurile respective. Dar existînd mai multe opinii în contradicție, problema mai poate fi discutată.

Mai importante ni se par însă alte subiecte și vom mai cita aci cîteva. Se pune astfel, printre altele, deseori întrebarea: care trebuie să fie rolul și extinderea materialului factic într-o monografie literară? Căci de pe urma pozitivismului veacului trecut ne-a rămas moștenirea, uneori apăsătoare, a aglomerării faptelor biografice și chiar bibliografice. Viața scriitorului e pusă sub lupă și urmărită cu exactitate de pomelnic de la naștere și pînă la moarte, îngrămădindu-se munți de fișe care încheagă pînă la urmă aproape un jurnal memorialistic al respectivului literat, redactat de istoricul literar. Dar adesea cercetătorul naufragiază în oceanul faptelor și imaginea scriitorului scapă prin ochii prea mici ai plasei monografistului. Care sînt aspectele semnificative ale unei biografii ce trebuie reținute și care cele ce alcătuiesc un balast demn de a fi abandonat? Iată o întrebare ce solicită discuția. Căci aci se pune mai cu seamă problema de bază a raportului dintre arhivistică și concepția socială a istoricului literar.

O altă chestiune de metodă privește apoi relațiile dintre biografie și operă. Mai sînt încă monografiști care lucrează după sistemul „omului și operei", văzute fiecare distinct, cu tendințe separatiste, pe tomuri: „viața lui...", „opera lui...". Mai poate îngădui o cercetare marxist-leninistă o astfel de metodă și dacă da, în ce măsură și cu ce justificări?

Nu mai puțin interesantă e apoi tema limitelor, despre care s-a vorbit de numeroase ori, dar fără a se ajunge la concluzii mai precise. Unele din ultimele comemorări — de pildă — au repus problema ca și cum nu s-ar fi discutat niciodată. Ne referim anume la unele articole ce s-au dedicat lui Delavrancea în ultima vreme. În timp ce unele lunecau spre elogiu absolut, spre odă exclusivă, — altele coborau spre criticism radical, răscoleau greșelile nesemnificative ale scriitorului sugerînd cititorului întrebarea îndreptățită: dacă astfel stau lucrurile, dacă defectele covîrșesc calitățile, de ce-l mai sărbătorim oare pe Delavrancea? Care trebuie să fie raportul real dintre elementele pozitive și cele negative ale unei opere, în ce constă descrierea partinică a unei valori literare care are misiunea de a fructifica prezentul, în ce măsură explicația prin contradicțiile epocii e o justificare a lipsurilor scriitorului — iată noi întrebări ce se cer negreșit analizate.

ATLAS LIRIC
GRECIA

Kostis PALAMAS

Părinții

Grădina ce-o vei moșteni, grădina mea, copile,
Tu să n-o lași cum o primești, din depărtate zile.
Și mai adînc s-o sapi, un gard mai trainic fă-i în jur,
Și ierburile să-i sporești, și vechiul ei contur.
Pe unde ramuri se-ndesesc zadarnic, să le tai,
Curată, apă de izvor, pămîntului să-i dai,
Și de iubești ce-i omenesc, neprins de-a bolii ghiară,
Descîntă-o, cu aghiasmă dă-i, ca relele să piară.
Și seamănă-o cu tot ce-i viu și proaspăt și-n putere,
Stăpîn să-i fii și grădinar, plugar dacă se cere
Și ani bisecți de s-or ivi, și timpuri mînjate,
Și păsările vor fugi aiurea-nspăimîntate
Iar pomii n-or mai folosi decît pentru redute,
Tu de pirjol să nu te temi. Securea ia-o iute
Și taie tot, copaci și flori, grădina o-ntărește,
Cetate fă din ea, de fier, și-n ea te pregătește
Să lupți, să singerezi, să crești prin tine noua viață
Pe care noi n-am apucat să o vedem la față,
Pe care tot o așteptam, ce tot pornea să vină,
Și-n inimi se pierdea mereu, pe-a timpului tulpină.
Ci tu ăst singur gînd să-l porți, doar el să-ți pornească,
Gînd-sabie, gînd-împărat, nădejdea părintească!

În romînește de
GEO DUMITRESCU

Jannis RITSOS

Orașul neînfrînt

(fragmente)

Bună dimineața, orașul meu iubit.

O frunză verde se ivește
Prin negurile lunii... Încă una..
Și încă una.. Mii de frunze, mii,
Spintecă umbra răspîndind lumină
Peste visarea celor mulți, flămînzi,
Și-aclamă viața printre gratii..
Tot înainte!

Primăvara
Cu părul ei umed în vînt,
Desculță, cu picioarele-ntinate,
Își face drum printre cei omorîți
Și dă-ntr-o parte cu-amîndouă mîinile
Perdelele ploii
Parc-ar deschide niște mari obloane
Să intre pretutindeni din belșug
Zorile lumii.

Într-o cofetărie de mahala o fată
Își mușcă, de foame, batista
Pentru ca foamea ei să nu se-ntindă
Și-asupra altor oameni.
Orașu-ntreg e în batista ei.

În curte lîngă hala mașinilor se-așează
La amiază muncitorii.
Își întinde fiecare pe genunchi un șervet
Cu pătrățele albastre.
Muncitorii prînzesc;
Și ochii lor aplecați văd pînă departe:
Pe șervetul cu pătrățele albastre ei văd
Orașu-ntreg cu străzi și cartiere,
Orașu-ntreg cu visurile noastre...

În fața Ministerului Muncii, greviști,
Pîine! Pîine!
Partidul cu putere izbește-n uși vechi.
Se lărgește orașul...

. . . . . .

Lumina e patria noastră.
Nu eu, nici tu, ci noi.
Noi și orașul.
Noi și lumea-ntreagă.

Un tînăr
Crestează pe-un copac cîteva litere...
E numele iubitei? Nu. Sînt slovele
Cu care-ncepe viitorul.

Un deținut
Trage pe zid cu unghia conturul
Surîsului nostru de mîine.
Măreț de simpli sînt frații noștri.
Pe piept li-i părul ars de praf de pușcă
Și nu dau nici o clipă înapoi:
La pocnetul salvelor pleoapele lor
Parcă vibrează
Ca niște — obloane care-adăpostesc
Visurile celor asupriți.

O, tu, oraș ne-nfrînt, oraș ne-nvins,
În tine nimeni nu mai doarme,
În tine nimeni nu mai moare.
În fața albiei deșarte
Femeile așteaptă să frămînte
Aluatul păcii.
Și din adîncuri
Se-aude-un vuiet vast de prăbușire,
Și cel din urmă cartier
Al întunericului se dărîmă.

Orașule iubit, bună dimineața!
Bună dimineața, omenire!

În romînește de AL. PHILIPPIDE

Desen de F. CALAFETEANU

Theodosis PIERIDIS *)

Ca moartea voastră frumoasă

Cît de frumos
moare zidarul pe schelă!
Inima lui e-o pădure de coloane,
de arcade și ziduri ce se ridică
pieptiș
gata să-nfrunte uraganele secolelor!

Cît de frumoasă-i
moartea marinarului!
O privește drept, de la proră,
cînd un vînt îi pune pe frunte
sărutul lui sărat:
bun venit și chemare,
mereu spre alte meleaguri.

Cît de frumos
cade secerătorul,
cu fruntea-ngropată în pleata de aur
a gliei!
Într-o mînă mai strînge secerea
(fișiitul ei mai stăruie-n aer) —
în alta un mănunchi de spice
proaspăt tăiate.

Cît de frumos moare poetul,
pe buze c-un vers nedat încă-n pîrgă;
din țărîna reavănă a sufletului
rădăcinile lui
mai sorb must.
Tot așa de frumos ați murit și voi,
care v-ați trăit viața
legănînd în brațe viitorul,
așa cum își leagănă mama pruncul...
Cînd v-a bătut moartea-n ușă,
i-ați ieșit înainte,
ați pus zăvorul
și, nepăsători,
ați mers cu ea alături.
Ați mers cu ea:
ca să vă stea casa mereu în picioare,
ca să vă rămînă vii pruncii
în vecii vecilor.

Tot așa de frumos ați murit și voi:
din trupuri v-ați făcut pavăză
între popor și gurile lacome
ale pușt ilor...
. . . . . .
De ne-ar fi viața ca viața voastră!
Atît de frumoasă
pe cît v-a fost vouă
moartea!

**) Poet din Cipru.*

Traducere de
D. RENDIS și I. OLTEANU

Ríta Búmi PÁPA

MAȘINII MELE DE SCRIS

...am vîndut-o ca să-mi cumpăr o oca de ulei, în luna decembrie 1941...

Te-am dat cu o mînă mai goală decît e o piatră,
mai stingheră decît a copilului care se teme,
mi te-a luat negustorul de foame
cu toate liricele mele taine
ce le vei tăcea
oricît ai fi întrebată.

Trebuia să-mi salvez candela
care fără ulei se stingea
în noaptea hitleristă.

Mi-ai luat cu tine țărîna tăcerii
cu semințele ei ilegale,
adăpată în vijeliile invaziei,
răsturnată de potopuri.
Mi-ai luat veghile flămînde
sfinte și mîndre,
ca steagurile noastre ascunse.

Despărțirea de tine e de neîndurat —
un munte întreg din Atlantis,
dorul tău
ca o baionetă nemțească în inima mea.

Cine să-mi strige azi indignarea,
azi, cînd plîng oamenii pămîntului meu
fericirea lor mică,
prădată de soldații străini?

Cine să-mi repete acum
marșul apelor nestăvilite,
cînd claviatura ta e călcată
de cai cu coamele-n vînt, uriașe?

Deasupra baionetelor ca niște gratii,
deasupra zidurilor zilnicului nostru masacru,
deasupra sîrmelor ghimpate ce ne despart,
privesc locul tău gol,
spăimîntător luminat de luna plină.

Și acum cînd lumea se prăvale sub bombe
și urlă străinul strigăt de luptă,
eu nu uit cîntecul tău.

Acum fără tine voi plînge eroii,
pe cei înveliți de zăpada Ucrainei
și singură voi întîmpina crivățul
care nu poate
să zvînte lacrima oamenilor.

În romînește de
VERONICA PORUMBACU
și DIMOS RENDIS

Marcos AVGHERIS

SALUT TINEREȚII

Mulțimea cînd striga biruitoare
Și cîntul libertății cînd aprig răsuna,
Tu, tu erai vîntoasa ce mătura întinsul,
o, tinerel!

Și-n țările-unde steagul fără pată
Se-avîntă pe-ale vieții metereze
Iar dafinul sub soare nici cînd nu se-ofilește,
Tot tu ești înalta turlă de piatră,
o, tineret.

...Cînd vieții mele s-o-mplini sorocul
Nu mă căutați în moarte și-n morminte!
Voi fi în vis, în glasul tinereții,
În setea de ideal a celor tineri,
Că-n floarea vie ii lor și eu de-apururi
Foc viu, voi arde...

În romînește de
VLADIMIR COLIN

Nicos PAPAS

Astă seară

Să ne culcăm astă seară mai devreme,
ca zorile să vină cît mai repede —
poate va începe o zi mai bună.
Fugărind o trezire atît de nesigură
ne-am chinuit o viață-ntreagă și n-avem
o a doua,
împrăștiată, cine știe unde, nefolositoare...

Să mergem să ne culcăm mai devreme...
Să ne ierte luna
că îi închidem fereastra în față —
n-o disprețuim,
ne grăbim doar să vină mîinele
cînd nu vor fi debarcări,
oameni uciși pentru o leafă,
cînd n-o să mai fie
versuri atît de îngrijite
ca părul codanei...
Cînd, în acel mîine,
vom putea sta liniștiți
la umbra ca de pin a trupului nostru.

În romînește de **VIORICA RAVANI**

Costas VARNALIS

DORINȚA

Iar îmi dai tîrcoale, moarte!
Zilele îmi cauți iar.
Eu te simt, dar mai departe
stau mai drept ca un stejar.

Nu mă smulgi din rădăcină,
încă nu mă dau învins.
Inima e încă plină,
focul ei e tot încins.

Pe pămînturi sîngerate,
pe aceste sfinte glii,
încă pentru Libertate
mai am multe datorii.

Singur eu să n-ajung oare
sus, pe piscuri, în vîrtej,
să lipsesc la sărbătoare
dintre frații mei viteji?

Toți vom trece prin furtună,
să ajungem în sfîrșit,
țări, popoare, împreună,
Răsăritul jinduit.

Nu-ncerca, moarte haină
să mă rupi din glii, nu poți!
Un stejar, o rădăcină,
un pămînt sîntem cu toți!

În romînește de **MIHU DRAGOMIR**

Drago Silici

Din fluier

Vesel, pe tăpşanul verde
Unde turma-n ierbi se pierde,
De prin lăstărişuri crude,
Măi, ce cîntec se aude!
Buzna dînd de orişiunde
Cîntu-acesta te pătrunde,
Potopindu-te — viitoare.
Ce-o fi vrînd să spună oare?

Nu de mult pe-aici, prietini,
Pe sub streaşina de cetini
Unde paşte turma sură
Partizanii se băturâ
Aprig pentru-această ţară
Zi şi noapte, iarnă, vară.
Zîmbet e-azi aici pămîntul.

Asta şi grăieşte cîntul.

In romîneşte de
ANTON A. ILIESCU

Cîntec popular albanez

Colo pe-un mormînt în care
Doarme un flăcău în floare
Cîntă-o pasăre a jale
De se-opresc voinicii-n cale
Şi se-aude din ţărînă:
Fraţilor ce trebi vă mînă?
Duceţi-i de s-ar putea
Tatei, mamei, puşca mea.
Dar nu spuneţi, rogu-v-aş,
Că o groapă mi-i sălaş.
Spuneţi, că sînt însurat
Cum, mai bine, n-am visat.
— Dar mireasa cine-i, cine?
Spuneţi: plumbii-nfipţi în mine.
— Druşte-avu la nunta lui?
Spuneţi: corbii nesătui.
— Dar pe ce să doarmă are?
Spuneţi: pat i-e lutul tare.
— Şi cine-a fost să-l bocească?
Spuneţi: liota corbească.
Jalea fi-v-ar mai uşoară
Că-i fu dat viteaz să moară.

In romîneşte de
NICULAE STOIAN

CĂLĂTORIE ÎN

REPUBLICA POPULARĂ ALBANIA

ŢARA DINTRE MUNŢI ŞI MARE

Barajul hidrocentralei „Karl Marx" de pe fluviul Mati.

Mi-am potrivit de cu seară deşteptătorul. Plecarea spre Vlora trebuia să aibe loc în zori. Dar nu m-a trezit sunetul ascuţit al soneriei ci un bubuit asurzitor de artilerie. Cerul era întunecat. Nori negri se îngrămădeau deasupra Tiranei. Fulgere despicau văzduhul şi tunetul rostogolindu-se peste oraş se întorcea multiplicat din munţii ce prind oraşul ca într-o covată. Tirana e un amfiteatru natural.

Credeam că plecarea spre Vlora va fi amînată. Dar însoţitorii noştri clătinau din cap ca şi cum nu s-ar întîmpla nimic deosebit.

După cîteva minute de goană, îmi dau seama că într-adevăr nu existau motive de îngrijorare. La orizont cerul era senin iar peste cîţiva kilometri, soare. Un soare strălucitor a apărut deasupra Adriaticii, reflectîndu-se ca într-o oglindă în această gigantică apă încremenită. Adriatica părea nemiscată. O oglindă albastră la mal, argintie spre larg.

În drum femei cu şalvari, ţinînd în mînă ulcioare de lut şi bărbaţi cu fesuri albe, încinşi cu brîuri de pînză roşie — păşind alături de catîri şi cai mărunţi de munte încărcaţi cu boccele şi unelte de cîmp.

Durres rămîne spre dreapta cu casele sale albe ridicate deasupra mării, cu portul său, cu minunata sa plajă de aur. La întoarcere ne vom opri neapărat — ne spun — citindu-ne regretul în ochi — însoţitorii noştri

În stînga şoselei ne conduc munţii Kavaja, stîncoşi şi despăduriţi, în dreapta Adriatica.

Sîntem de-abia la 50 de kilometri de Tirana dar pămîntul e tare şi uscat. N-a plouat de mult. Aşa-i în Albania. Schimbările de climă sînt bruşte.

Un pod de beton. La mijloc patru litere mari: 1947. Construcţia primei linii ferate în Albania. Au lucrat pe aici şi brigadieri romîni. Îmi trec prin minte afişele şi reclamele oficiilor de turism de dinainte de război: „Vizitaţi Albania! Cea mai sălbatică ţară din Europa! Cea mai mare mortalitate infantilă! Fără cale ferată, cu 90% analfabeţi..." etc. etc...

Cît timp a trecut de atunci? Un secol? Dar nu anticipez. Trecem prin *Kavaja*. Se spune că are una din cele mai bune echipe de fotbal din ţară. Casele sînt cu parter sau un etaj, înconjurate de ziduri de lut, văruite. Culturile de tutun, pepenăriile, livezile de smochini din jur indică ocupaţia de bază a localnicilor. Dar deasupra porţilor am văzut atîrnînd potcoave şi turte dulci, lînă vopsită şi vase de lut... La Kavaja sînt şi mulţi, foarte mulţi meseriaşi. Marea a rămas în urmă. Plaja nu se mai vede. Doar cîmpurile. Din cînd în cînd şoseaua — asfaltată ca şi majoritatea drumurilor Albaniei, e trecută de-a curmezişul de broaşte ţestoase.

Cîmpuri de tutun, de porumb, livezi... Trecem în goană prin *Rogojina*. De ce s-o fi numind Rogojina? Majoritatea caselor sînt noi, multe încă în „roşu", acoperite de olane roşii. Citesc din fuga maşinii: „Fabrica de Karafilli", „Fabrica de prelucrat bumbac". În jurul ei, un adevărat cartier muncitoresc.

Trecem peste rîul Scumbrin. Drumul se bifurcă: Berat, Fier. Noi cotim spre Fier. Livezile de măslin, portocal şi smochin se transformă în adevărate păduri.

Cooperativa agricolă „Prietenia romîno-albaneză"

Maşinile frînează brusc. Coborîm. Am ajuns la graniţa Lushujei. Ne aşteaptă o ceată veselă de pionieri care ne încarcă braţele cu flori. Preşedintele comitetului executiv ne urează bun venit. Apoi cineva rosteşte clar, romîneşte: Bine aţi venit. Şi o voce de femeie repetă: bine aţi venit. Nu ne mai mirăm. În cele mai îndepărtate locuri ale Albaniei, în munţi sau pe ţărmul mării am auzit cuvîntul romînesc. Cîntecele populare romîneşti au intrat în repertoriul echipelor artistice, apropiate şi dragi, ca şi cîntecele natale. Vechile tradiţii de prietenie între popoarele noastre, sînt vii şi înnoite permanent, multiplicate şi aprofundate de legătura frăţească pe care o asigură comunitatea năzuinţelor noastre. Cîţi foşti studenţi în ţara noastră n-am întîlnit aci în posturi de răspundere în conducerea industriilor sau agricultură, în aparatul de stat, înflăcăraţi propagandişti ai culturii romîneşti, ai prieteniei romîno-albaneze.

Cei care au rostit cuvintele romîneşti de bun sosit sînt medicul Nova Ismail — absolvent al Institutului de Medicină din Bucureşti — şi soţia sa, romînca Eleonora Nova. Însoţitorul nostru, inginerul Namik Katilia, e şi el absolvent al Institutului Politehnic din Bucureşti.

În gospodăria colectivă „Prietenia romîno-albaneză" sînt mulţi aromîni. Cer să le trimitem cărţi romîneşti. Cele din bibliotecă sînt citite şi răscitite. După ce am gustat pîinea şi sarea oferită de o albaneză îmbujorată, încărcaţi de flori am pornit prin coridorul îngust, lăsat cu greutate liber de colectivişti, sub aplauze, şi urări, spre club.

Pereţii clubului sînt împodobiţi de fotomontaje cu aspecte din ţara noastră, portretele tovarăşilor Gheorghiu Dej şi Chivu Stoica. Masa e aşternută cu smochine dulci şi pui fripţi, portocale, măsline, harbuji uriaşi şi mămăligă... Se rostesc toasturi, se bea bere (deocamdată viile sînt încă destul de rare în Albania), se încheagă discuţii.

Cooperativa agricolă „Prietenia romîno-albaneză" e încă tînără. De la înfiinţare n-au trecut nici doi ani. Cele 45 de familii cultivă azi pe pămînturi ieri virgine, tutun, grîu şi porumb. De un an au introdus şi oieritul. Se pare că însămînţările artificiale ale ţigăii dau mari speranţe cooperatorilor. Prima tunsoare a dat cantităţi mari de lînă merinos şi de calitate superioară. Cu toate că terenurile înclinate şi însorite de aici par cît se poate de favorabile viticulturii, e pentru prima oară că s-au plantat şi trei hectare de vie pe aceste locuri. Se extind livezile de măslini. Brigadierul Tache Robo, un bătrînel îmbrăcat într-o haină roasă de catifea neagră, îmi spune în aromînă:

— Pînă la toamnă vor intra toţi ţăranii în cooperativă.

— Sînteţi sigur?

— Da. Veniturile pe care le-am obţinut anul trecut şi cele mult mai mari pe care le dobîndim anul acesta, îmi dau această siguranţă.

Am vizitat staulele, plantaţiile de tutun, porumbul, şi-apoi deodată, ca din senin, a început o ploaie torenţială.

Ne-am urcat în maşini. De departe, prin pînzele dese şi albastre ale ploii, stăteau încă pe cîmp oameni fluturîndu-şi şepcile şi năframele albe.

Vlora — oraş industrial

N-am trecut încă de următoarea piatră de kilometru şi pămîntul e iar crăpat de arşiţă. Urcăm serpentine străjuite de ambele părţi de păduri de smochin, măslin şi portocali. De pe punctul cel mai înalt al pantei, printre trunchiurile chircite, răsucite ale smochinilor bătrîni, ni se deschide la poalele dealului un golf albastru de o rară frumuseţe. Pe ţărm un oraş alb. În mare înaintează o limbă de deal ca un urs culcat în apă. Cîtă asemănare cu Crimeia! Atîta doar; aici vegetaţia e mult mai bogată. Pădurile bătrîne şi tinere de citrice, măslin şi smochin, îmbracă dealurile în haine verzi cu nuanţe schimbătoare.

Asemănarea Vlorei cu Korelzul crimeean e de-a dreptul izbitoare. Aceleaşi grădini în mijlocul oraşului, aceleaşi case de un etaj cu balcoane şi ferestre înalte, minarete, un chei larg cu restaurante.

Vlora e un oraş vechi. După istorici şi arheologi, piatra de temelie a „Aulonei" s-ar fi pus în veacul 4 a.e.n. La 4-5 km. de Vlora actuală, săpăturile descoperă mereu rămăşiţele oraşului vechi. Se pare că în acest timp Vlora, în comparaţie cu marile porturi Amantia şi Coriconi n-avea încă o prea mare importanţă comercială. Însă la începutul erei noastre, faima comercială a Vlorei e deja cunoscută. Veneţienii, turcii, italienii, austriecii, francezii, subjugă rînd pe rînd oraşul. Cinci secole luptă populaţia Vlorei împotriva stăpînirii otomane. Aici la Vlora a fost înălţat pentru prima oară de Ismail Kemal la 28 noiembrie 1912 steagul independenţei. Dar aşezarea apărată a portului, hărnicia oamenilor atrage alţi ocupanţi: austrieci, francezi, italieni... Şi în sfîrşit răscoalele populare, culminînd cu „lupta de la Valona" aduc în 1920 independenţa. Dar poporul rămîne subjugat de moşieri. Partidul l-a condus însă la lupta naţională de eliberare redîndu-i pentru totdeauna libertatea. Sub anii ocupaţiei italiene şi germane, întregul popor s-a ridicat în luptă de partizani. Cine nu-şi aminteşte de legendarele fapte de vitejie ale eroilor schipetari. În Vlora şi munţii ei acţionau atunci în anii ocupaţiei, batalioane şi brigăzi de partizani. Şi cîţi dintre conducătorii populari de atunci nu sînt şi astăzi în fruntea poporului? Mahnius Muftiu, Spiro Koleka, Gogo Iuşi, sînt cetăţeni ai Vlorei.

După eliberare Vlora cunoaşte o înflorire uluitoare. De la 9000, populaţia ei creşte la 30.000. Planurile cincinale îi asigură o dezvoltare armonioasă. Paralel cu creşterea (sau mai bine zis naşterea) industriei, se schimbă oraşul.

În Vlora s-au ridicat în anii regimului popular numeroase fabrici şi uzine. Am vizitat fabricile moderne de ciment (dar al Uniunii Sovietice), uzina de extras tanin, combinatul de conserve de fructe şi peşte, fabrica de macaroane, fabrica de decorticat orez... Una din cele mai mari mine de bitum din lume... Şi cînd te gîndeşti că înainte de eliberare toată industria Vlorei se rezuma la o biată presă de ulei! Şi oriunde ne-am fi dus, la fabrica de ciment care poartă cu cinste numele marelui Lenin, sau la noul combinat de conserve de peşte şi fructe „Ernst Thälman", am auzit acelaşi lucru: construit cu ajutorul Uniunii Sovietice, construit cu ajutorul ţărilor de democraţie populară!

Cooperativizarea totală a raionului Vlora, a dat un nemaiîntîlnit avînt agriculturii. În locul satelor cufundate în întuneric şi mizerie, în care majoritatea populaţiei se ocupa cu oieritul, am întîlnit sate cu case de piatră şi conducte electrice, cîmpuri arate de tractoare, oameni învăţînd să cultive bumbacul şi tutunul, să prelucreze măslinele, să îngrijească uriaşele şi mereu crescîndele culturi de citrice...

Cînd se aprind luminile oraşului şi în larg miile de lumini ale bărcilor de pescari, pe bulevardul Vlorei, cu paturi de flori sudice şi eucalipţi, pînă noaptea tîrziu, oameni se plimbă. Mulţi se îndreaptă spre noua sală de teatru şi cinematograf. Aici se joacă cu mult succes opereta „Nuntă la Valona" scrisă de compozitori şi autori locali, interpretată alături de profesionişti, de echipa artistică a Casei de cultură. Peste 100 de protagonişti! E ora în care elevii se întorc spre casele lor. Înainte de eliberare pe întreg raionul existau 48 de şcoli elementare de 5 ani. E de mirare că majoritatea populaţiei era analfabetă? Astăzi funcţionează 108 şcoli elementare, 28 şcoli medii şi 4 gimnazii — cu un total de 13.000 de elevi. Pînă la vîrsta de 40 de ani, în oraşul şi raionul Valona, analfabetismul a fost lichidat!

...Bulevarde largi de piatră, scuaruri şi parcuri. Iar în jurul oraşului păduri tinere de lămîi şi portocali, de măslini şi smochini. Pe aici erau bălţi şi mlaştini. Nori negri de ţînţari roiau deasupra oraşului, aducînd în casele oamenilor friguriile. Mi s-a spus că eucaliptul e plantat aici pentru că absoarbe apă şi alungă ţînţarii. Nu ştiu dacă eucaliptul e îndrăgit sau nu de ţînţari. Ştiu însă că fumul coşurilor de fabrici răsărite în jurul Vlorei, nu le poate fi prea prielnic ţînţarilor. La Vlora malaria a rămas o tristă amintire a trecutului. O amintire, ca şi afirmaţia că Albania ar fi ţara celei mai mari mortalităţi infantile, a analfabetismului şi a păstorilor.

Ţara dintre munţi şi mare se transformă cu fiecare zi într-o putere industrială.

Toma George Maiorescu

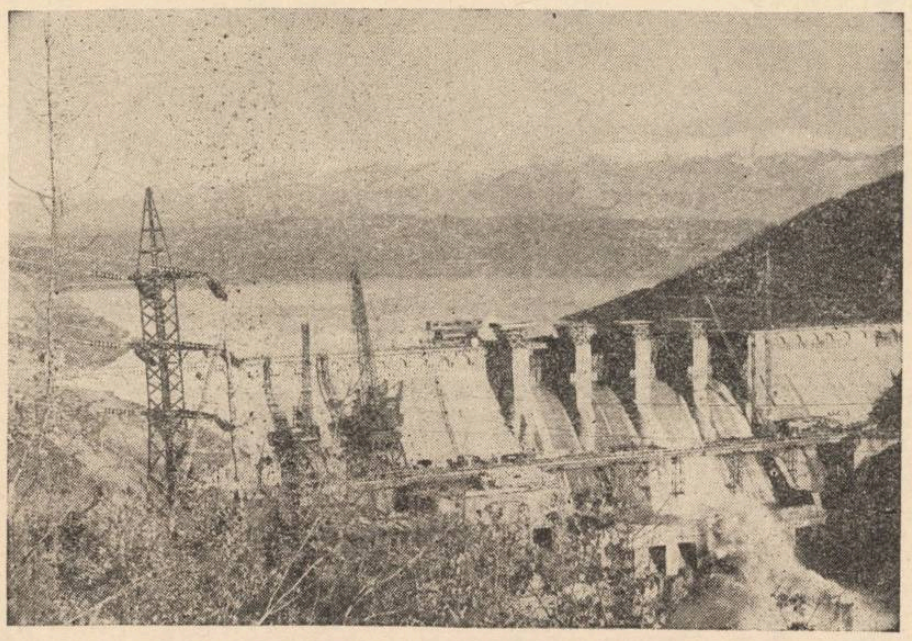

TRADUCERI DIN LITERATURA STRAINĂ

Cartea a cunoscut în Albania nouă o dezvoltare fără precedent. E suficient să amintesc că sub puterea populară, s-au editat mai multe cărţi decît în cursul celor cinci secole de literatură albaneză, care au trecut de la prima carte apărută în limba albaneză (1455) şi pînă la triumful revoluţiei populare. Într-un singur an, tiparniţele scot azi mai mult decît s-a editat în toată perioada regimului obscurantist al regelui Zogu. Un grăitor indice al acestei stări de lucruri îl constituie şi traducerile de opere literare străine, în limba albaneză. Aceste opere şi sînt publicate în tiraje într-un număr de titluri necunoscute în trecut.

Editura de stat din Tirana se conduce după un plan de perspectivă, care urmăreşte să dea cititorilor albanezi cele mai bune lucrări din literatura mondială.

Astfel, cititorul albanez a putut ceti capodoperele clasicilor literaturii eline şi romane: Eshyle, Euripide, Sofocle, Plaut, Aristofan. Din marea literatură rusă s-au tradus operele lui Puşkin, Turghenev, Ostrovski, Cehov, din literatura sovietică contemporană operele lui Gorki, Maiakovski, Serafimovici, Fedin, Şolohov, Fadeev. Literatura franceză este reprezentată prin Balzac, Hugo, Stendhal, şi se bucură de o mare popularitate printre cititorii albanezi. Literatura engleză este bogat reprezentată: Shakespeare, Dikens, Byron şi alţi clasici. O excelentă primire a fost făcută literaturii americane: lui Dreiser, London, Maltz şi altora. De asemeni s-au tradus capodoperele lui Goethe, Schiller şi Heine.

Literatura chineză, pe vremuri complet necunoscută în Albania, este citită şi gustată în traducerile operelor lui Lu Sin, Mao Dun, Go Mo Jo, Ciu Li Bo. De asemeni s-au efectuat numeroase traduceri din literatura lagărului socialist. Din bulgară s-au tradus Vazov, Karaslavov, Kalcev; din romînă, Sadoveanu, C. Petrescu şi D. Mircea; din maghiară Petöfi, Miksath, Veres; din cehă Fucik, Puymanova, Marek, Drda; din poloneză Kruczowski, Brandys; din coreeană Han Ser Ia; din mongolă, Surun, Tsebegmit şi Horlo.

Un viu interes au stîrnit traducerile din literaturile orientale, precum: din literatura indiană, — Tagore, Tsandar; şi din literatura ţărilor arabe (cu deosebire a Egiptului, Siriei şi Libanului), şi literatura persană.

Pentru 1959 s-a prevăzut de asemeni un plan amplu, care se referă în egală măsură la literatura clasică şi la cea modernă.

N. IORGAQI
Editura de Stat din Tirana

DIN TRE SUTE DE CATARGE...

ION M. NICOLA: Nelipsite de calități, versurile se mențin totuși într-o atmosferă bucolică, prea puțin potrivită concluziilor care, din această cauză, își pierd vigoarea. Ideea din **Nemurire** nu este suficient dezvoltată, și parcă ar merita mai multă atenție.

VICTOR NISTEA: Foarte inegale versurile d-tale! Se pare că versifici destul de lesne, dar, poate fără să vrei, aduci cuvinte care nu se simt bine împreună: **„clocote de zel", „aripi tenace"**, etc., alături de imagini reușite ca aceea a **„păsării negre"** care își **„filfiie-ntr-una penajul de arme"**. Trebuie să ajungi să discerni singur, deoarece decalajul este prea evident.

MITIȚĂ CHEPTĂNARU: Nu prea este justificată fuga d-tale de rimă. Așa cum se prezintă, versurile o cer firesc, și credem că și-ar îmbogăți expresivitatea. Ultimele poezii ne-au interesat, îndeosebi **Și azi**, și **Cîte tristeți...** Eliminînd considerațiile prea.. familiare **(„eu mă cutremur de durere", „ades gîndeam ca un zănatec"**, etc.) care banalizează imaginea generală, s-ar cîștiga mult.

ELENA MUNTEANU: Ne-ar fi putut interesa, dacă le primeam la timp. Trimite-ne mai multe lucrări.

SORIN STOIAN: In fiecare poezie sînt cîteva promisiuni. Transcriem catrenul:

Pădurile de spice din noua mea cîmpie
tălăzuind prin arșiți așteaptă norii grei.
Iar stropii calzi de ploaie sînt stropi
de apă vie
înnobilind țărîna în măreția ei.

HORIA MIHĂILESCU: Versurile mărturisesc mai mult decît abilitate, dar unele idei sînt introduse cam forțat (mai ales în **Scrisoare iubitei**). Așteptăm altceva.

ION ALEXANDRU: Lucrarea este mai curînd o interpretare, cu destule calități de altfel, decît o traducere a versurilor lui Sully Prudhomme. Ne interesează, însă, versurile originale, deoarece traducerile le publicăm după criterii, lesne de înțeles pentru toți cititorii revistei noastre.

RADU HORICU: O întîmplare versificată cu timiditate.

A. LEONTE: In scrisoare sînt unele imputări nedrepte, care ne-au mîhnit. Cu toate lipsurile muncii noastre, nu se poate, credem, afirma că n-am pus paginile revistei la dispoziția tinerelor talente. Cu unii poate că ne-am grăbit, dar aceasta este un alt fel de greșeală. Cît privește actualitatea pentru care militățm, nu poate avea decît un singur sens: vrem să cîntăm sentimentele omului de azi, constructor al socialismului. Mult prea multă discuție în jurul acestor termeni dovedește confuzie sau dorința de confuzie. Faptul că se găsesc unii care încearcă să susțină că lirica actualității este limitată, nu arată altceva decît propria lor limită.
Sonetele sînt mai puțin realizate decît precedentele, deși mult mai bine intenționate. Nu le trecem la „arhivă" ci așteptăm.

MIHAI PÎRVULOIU: Imagini notabile, cursivitate. **(„Tu pămînt cu izuri crude / de păduri înlănțuite / lasă lutul tău să-l mîngîi / inimă cu forme crude"** etc.). Din păcate, rămîn elemente disparate, nu se organizează în jurul unei idei sau imagini centrale. Apreciem și înclinația spre umor din finalul poeziei **Un colț de stradă.**

ANA OLTESCU: Se vede progresul, dar încă este prea mult abuz verbal. **Moartea zeului** se bazează pe o idee falsă. Chiar crezi că astăzi **„zace pe-un catafalc de cranii zeul Marte?"**. Din păcate, încă nu s-a dat bătut.

VICTOR NIȚĂ: Cele trei momente din **Țara focului** vădesc calități certe. Reținem, dintre ele, **Popas**, dar te rugăm să ne mai trimiți.

DORIN MĂNĂȘTUREANU: Reținem trei catrene. Ți-ai ales un drum bun. Continuă, deci, cu forțe sporite.

C. CLEMENTE: Cronica de război este, de fapt, o parafrazare a versurilor aceleia din care ai ales motto-ul. In celelalte versuri se simte o dorință de concentrare uneori realizată. Am ales, deocamdată, **Dialog**, pe care îl și publicăm.

SAVA ION: Prea multe versuri bahice! Mai ales că se cam repetă. Reținem **Luna** și te rugăm să ne mai trimiți.

VALENTIN MUNTEANU: Publicăm **Noiembrie 1917.** Mai trimite.

EUSEBIU EMANOIL FLOR: Cînd o poezie începe cu o strofă ca aceasta:

Lumină! Spre lumină ne-avîntăm
de la întîiul chiot de viață,
și o rîvnim, și-o bine cuvîntăm,
cum se cuvine-n orice dimineață

lectorul nu se simte îndemnat s-o continue, deși s-ar putea întîmpla ca pe parcurs să-l aștepte și versuri izbutite. Din transcrierea directă a entuziasmului nu rezultă întotdeauna poezie. D-ta ai o gîndire poetică corectă, învestmîntată decent, dar din materiale prea comune. Uneori se naște cîte o vibrație mai deosebită, dar nu îndeajuns de personală:

Azi ascultînd ecou-acela
sînt ca un țărm scăldat de soare
în care-am ancorat nacela
călătoriei viitoare.

Versurile de front sînt mult mai substanțiale, dar prea fragmentare, lipsite de finalitate. Credem că ar trebui să fie adunate într-un tablou unitar.

ZENO GHIȚULESCU: Mai realizată ni s-a părut a fi **Enescu.** Celelalte suferă de elasticitate; se pot lungi după voință. Versul liber nu înseamnă versul nedisciplinat, are nevoie de o mînă forte, pentru a-l struni în evoluțiile lui aparent fără control. De aceea, ne-am permite să sfătuim pe cei tineri să înceapă prin a exersa bătrînele cadențe ale clasicilor, care știau și ei cîte ceva... Cel mai fantezist pilot începe prin a cunoaște plictisitoarele legi ale zborului, ca pe vremea lui Aurel Vlaicu.

Reținem cîteva fragmente din **Enescu.**

SAVIN VIOREL: Vom încerca să răspundem cît mai clar celor patru întrebări.

1) **„Am talent?"** Dacă am judeca după versuri ca:

Pe cîmpu-ntins, cu iarbă verde,
Cu păsări multe și insecte mii,
Se joacă plin de bucurie
Cu fluturași și miei zglobii,
Un tînăr flăcăuaș

am fi tentați să răspundem **nu.** Dar cîteva versuri din **Scrisoare lui Whitman** ne îndeamnă să fim mai puțin categorici și să răspundem **s-ar putea.** Pentru că sînt crîmpeie de versuri promițătoare:

Tu, Whitman, ai tunat acum
aproape 100 de ani, și
tunetul tău înconjurînd
pămîntul a întîlnit
în cale sufletul meu,
care asemeni unui
perete de stîncă, îți
trimite ecoul.

Părăsește, deci, flăcăuașii!

2) **„Să mai trimit?"** Bineînțeles. Din moment ce scrii...

3) **„Ce lipsuri am"?** In primul rînd lipsa de originalitate. Și „flăcăuașii", ca și „scrisoarea" sînt imitații, una după tipare reprobabile, cealaltă după tipare nobile. Leapădă-le definitiv pe primele, pînă cînd ți se va dezvălui propria personalitate poetică, dacă o ai.

4) **„Să mai scriu versuri?"** Bineînțeles. Din moment ce ne trimiți...

VICTORIA ANA TĂUȘAN: Nespusa fericire conține o idee interesantă, dar finalul este prea expediat, exprimă ceea ce se deducea oricum din poezie, deci nu se mai cerea subliniat. Trimite-ne-o refăcută.

M. DRĂGĂNESCU: N-am putut înțelege mare lucru din strofe de tipul acesta:

Așa gîndea moș Ene, punînd la punct
mustața.
Acum, își zice dînsul, e-n ordine viața.
Dar gîndul stabil, forma cea veche
o păstrează,
Căci faptul zilei mișcă ce nopțile
păstrează.

Puțină claritate ar prinde bine...

S. ANTONESCU: Nu ești departe de adevăr în **O întrebare pentru... „Deocamdată nu".**

I. DRĂGĂNESCU: Reconsiderarea, fără voie, a unor romanțe poate da și rezultate de genul:

Despre iubire scrie prin cărți
în multe feluri.
E-un simțămînt de oameni,
de veacuri cultivat.
Ia naștere în inimi, apropie, unește
Bărbatul de femeie, femeia de bărbat.

Adevărat, dar...

P. FIOLINI: Ai risipit mult spirit în versurile închinate rubricii noastre. Tonul de glumă prietenească ne oprește să le putem folosi. Trimite-ne altceva.

SABIN ...: Instantaneele d-tale, de tip heinian, sînt inteligente, dar cam gratuite. Utilizezi cu pricepere poanta și ne-ar face plăcere să primim și versuri pe care să le putem publica.

P. ARGINTARU: Parcă ar exista și **„lemn de rezonanță"**, mai ales în **Cîntece pentru flautul zorilor.** Cum, însă, nu sîntem siguri, te rugăm să ne mai trimiți.

SIMEON BELLU: Cele trei **„producțiuni"** din activitatea d-tale **„pe linie scriitoricească"** sînt pline de cele mai nobile intenții, dar deocamdată la o apreciabilă depărtare de poezie. Mai încearcă.

~

Furnalistul

Mă spăl în băi de stele purpurii
Și-așa cum din impurul minereu
Scot jocuri de lumini și ard făclii
Sînt fierului atotputernic zeu.

Oțelarul

Sînt alchimistul ce preschimbă-n aur,
În zvîrcoliri de știme arzătoare,
Clocotitorul petec rupt din soare,
Să-l dau pe mîna prietenului faur.

Laminoristul

Scot șerpi de foc și panglici de beteală
Să-și facă țara brîu de neînvins,
Tractoare să-și brăzdeze-al ei întins,
Păsări de-oțel pe bolta siderală.

DORIN MĂNĂȘTUREANU

~

Dialog 1944

— Auzi cum fierbe, clocotind, pămîntul,
Auzi cum geme pe sub streșini vîntul,
Și cum mai urlă cîinele afară!...
— Copile, trage cineva să moară.
— Mi-i frică, mamă, scoli și-nchide ușa!
— Taci, dragul mamii, s-ascultăm „catiușa"
Și las' deschisă ușa... cică-n sat
Sosește-un oaspe drag și așteptat —
O fi trudit, că vine de departe,
Tu nu-l cunoști; îl cheamă Libertate.

C. CLEMENTE

~

Noiembrie 1917

Noaptea se scurgea cu Neva către mare
Legănarea-i neagră risipind-o zorii.
Către sud pornise un soldat călare
Ca să poarte vestea primelor victorii.

Obosit, matrozul s-a culcat pe scară.
Doar o sentinelă caldarîmul bate.
S-a pornit prin țară vînt de primăvară;
„Va fi altă viață, va fi pace, frate..."
Ora șerpuiește către ziuă parcă,
Felinare triste dorm pe lîngă gard.
S-a trezit matrozul; arma își încarcă.
Departe-n Rusia flăcări încă ard...

VALENTIN MUNTEANU

~

Luna

Zilei de 4 octombrie 1957

Iese luna din genuni
Palidă și delicată
Ca un alb obraz de fată
Ce te roagă s-o cununi.

— Lună eu te-aș cununa,
Dar în lume e vreun mire
Ce s-atingă ar cuteza
Un obraz așa subțire?

Ea-mi răspunde-ncrezătoare
Trecînd raza-i prin castani:
— Uite-l colo, doarme-n leagăn
Omul
Ce-l aștept de mii de ani!

SAVA ION

~

Belșug

Spre buzele țărînii simt creanga cum se-ndoaie
Și fiecare ramur închipuie un fald
Ce s-a aprins sub jocul fuioarelor de ploaie
Primind sărutul toamnei purificat și cald.

Sub încordarea muncii, imensă și comună,
(Mirosul de porumburi cînd vîntu-l poartă-n plezne)
Tarlaua îmi apare ca o fecioară brună
Incinsă cu inelul belșugului la glezne.

Imaginea aceasta adînc să mă pătrundă,
Nepotolit în fața pămîntului mă-nchin,
Sorbind prin ochi belșugul să-mi pară zarea scundă,
Să fiu nespus de dornic și nesătul deplin.

Și iarăși spre țărînă simt creanga cum se-ndoaie
Și fiecare ramur îl simt bogat și greu.
...Mi s-au topit pe buze fuioarele de ploaie
Ca un sărut al toamnei ce-l voi păstra mereu.

NICOLAE STOE

~

Visuri

M-au învățat părinții să visez...
Și ei, de la bunici se învățară
Să vadă peste vremi o altă țară,
De fabrici înfrățite cu livezi...

Și mi-am lăsat visarea mea sprințară
Să urce drept, ca zborul de cintez,
Și mi-am făcut din visul lumii crez,
Spre care pașii mei se îndreptară...

Visam s-aud cum freamătă sub soare,
In cîntec de parfum de lăcrămioare,
Vapoare, sonde, lanuri de orez...

Și cînd făceam din piepturi cazemate,
Visam **să fim stăpîni pe-aceste toate;**
Acum sîntem — și-mi pare că visez...

ȘTEFAN IBĂNESCU

~

I. AURESCU: Faptul obișnuit transpus în imagine, capătă sensuri noi. Cînd, însă, gîndurile simple vor să pară grozav de complicate și se chinuesc, deci, să-și găsească un vesmînt cît mai înzorzonat, rezultatul nu este imaginea ci simulacrul ei. D-ta vrei să spui: „pentru noi nu trebuie să existe obstacole", și, complicînd inutil expresia ajungi la un vers ca acesta: **„vaccinînd cu forță imposibilitatea"**. O imposibilitate vaccinată, și încă energic, nu poate trezi decît zîmbete. De ce ai nevoie de astfel de procedee? Chiar versurile următoare dovedesc contrariul:

Turnînd fundalul pașnic al lumii viitoare
E dușman cine n-are dușman pasivitatea.

Vaccinurile sînt bune pentru a ne feri de anumite boli. D-ta trebuie să te ferești de artificialitate.

STELIAN BRÎNDUȘ: Ne pare bine că ai înțeles răspunsul în spiritul lui. Hotărîrea de a persevera nu-ți poate aduce decît foloase. Nu credem însă că este nimerit să continui cu versuri de genul celor din **„Despărțire"** și **„Tristețe"**. Desparte-te pentru totdeauna de ele.

GEORGE CÎRSTOIU: N-am avea nimic împotriva gîndurilor d-tale despre viață:

...viața e frumoasă și plină de lumină
Așa cum este cerul, cu bolta sa senină.
Și nu-ți creia iluzii zadarnic, fără rost,
Căci faptele-ți pripite te ustură, te cost!

Separate de dorința de a deveni poezie, asemenea gînduri sînt de aplaudat.

GELU DRĂGAN: Modul în care stabilești comparațiile este destul de ciudat:

Precum fața unei ape
Este-n veșnică mișcare,
Intr-o fabrică modernă
E aceeași frămîntare.

In **„Multe valuri"** ne prezinți o suită de asemenea comparații, conduse de o logică prea personală. Pe lîngă acestea, mai găsim și „țara" care... „suferiră", „romînul" care... „nu răbdară", etc. Inovațiile gramaticale nu sînt gustate de cititorii noștri.

GEORGE CHIRILĂ: Mai reușite sînt versurile umoristice, poate că ar trebui să continui în genul acesta.

GICU RUSSU: Sînt gînduri oneste, transcrise sub formă de catren, cu cîte o rimă ici și colo, ceea ce înseamnă încă puțin. Proectul de a scrie **„o carte colosală, „Epopeea romînilor", în aproximativ opt volume"** ni se pare hazardat. Mulțumește-te, deocamdată, cu cîteva pagini.

GHIȚĂ PETRU: Rima nu se poate folosi numai pe jumătate, cel puțin după părerea noastră. Dacă apelezi la ea, se cere să o stăpînești. **„Arăți"** nu se potrivește cu **„povești"**, nici **„noi"** cu **„nori"**. Mai încearcă.

ȘTEFAN IBĂNESCU: Reținem „Visuri". Poezia cealaltă suferă de diluare, ideea consumîndu-se din prima strofă. Mai trimite.

CONSTANT NICOLAE: Ești în vădit progres. **„Odihnă"** rămîne în atenția noastră și, dacă spațiul ne va îngădui, o vom publica.

ANTONIE ZAȚ: Soarele comparat cu **„o mingie de aur"** nu mai poate căpăta permis de intrare. Dealtfel comparațiile nu înseamnă numaidecît poezie.

PETRE LENGHEL IZANU: Inițiativa membrilor cenaclului „George Coșbuc" din Sighet de a organiza șezători în întreprinderi este cît se poate de binevenită și te rugăm să ne mai trimiți astfel de informații, cînd va fi cazul. Vă dorim mult succes.

MARIN ANCUȚESCU: Ai dreptate, versurile sînt naive, dar nu în sensul neplăcut al cuvîntului. Așteptăm să ne mai trimiți.

GHEORGHE GH. CONSTANTIN: Pasiunile au nevoie uneori de discreție. Versuri ca:

Se-ngălbenea pădurea cu frunze ruginii
Cînd cu dor nebun, Elvira te iubii

se cuvin a rămîne cunoscute numai de cei în cauză.

G. T. ARDELEANU: Am înțeles scrisoarea, dar mai puțin versurile. Printre foarte puținele lucruri nepermise fanteziei sînt și imagini de tipul:

Pe un par de gard
Ciripește-un bard,
Cîntă lîngă-o vrabie
O cîntare stranie.

Bardul poate fi asemuit cu o pasăre, dar cum de ți-a venit ideea să-l așezi într-un vîrf de par?

RUCSANDRA GRIGORIEV: In „Intoarcerea turmelor" sînt versuri promițătoare, pentru vîrsta d-tale:

Ciobanii, numai doi,
mari și bărboși,
ascunși între blănile
mantalelor lungi,
blînzi și sfătoși
dar prea mici în
mantalele lungi
ce le bat călcîiele roase
vin și vorbesc,
și vorbele plutesc
în apa serii limpede,
ca lacrima copilului
ce s-a lovit la deget.

Ești datoare să continui. Te rugăm să treci pe la redacție.

PETRE VASILCIN: Mulțumim pentru precizări. Le vom folosi cu primul prilej.

M. TUNARIU: Dacă vei căuta poezia „în haos prin negura vremii", nu sînt șanse să o întîlnești. Ea locuiește printre oameni.

Constantin Amzoi, Craiova; **Maria Tudur**, Arad; **Partenie Fleșeriu**, Alba-Iulia; **V. Marghita**, Ploești; **Dan Teodoru**, Iași; **I. Merișescu**, Ionești-Pitești; **Radu Nicolaie Alexandru**, București; **Ion Munteanu Cruceanu**, București; **Mihail Caraiman**, Alexandria; **P. V.**, Fălticeni; **Ioan Rusu**, Galați; **Al. Bălănescu**, Tg. Lăpuș; **Dumitru Vlăsceanu**, Arad;

Deocamdată nu.

Sergiu Dimant, Iași; **Mihail Tulgheș**, Alexandria; **Dorel Stoiță**, Aiud; **Radu Felecan**; **Ion Ghemăinaru**, Hațeg; **Nicu Rotundu**, Alba-Iulia; **Ion Lovișteanu**, București; **Dăncilă Gh. Satelică**; **Mihail Micle**, Constanța; **I. V. Poenaru**, București; **Fănică Mocanu**, Sibiu; **Petre Cristea**, București; **V. D. Andriescu**, București; **Emilian Timiș**, Lugoj; **Radu Sanda**, Orașul Stalin; **G. Băghină**, Turnu Severin; **George Sorescu**, Turnu Severin; **Pavel Boboc**, Reghin-Vrancea; **Ion Crăciun**, Rîmnicu-Vîlcea; **Dorel Vasiliniuc**, București; **Gh. Iordache**, Tg. Ocna; **Stel Goreneșa**, București; **Toli M. Covali**, București; **C. C. Radu**, Timișoara; **Nicolaie Tăranu**, Racoviță-Pitești.

Mai trimiteți.

Mihu DRAGOMIR

ANTOLOGIA POEZIEI ROMÎNEŞTI IN LIMBA RUSĂ

Cu prilejul Lunii prieteniei romîno-sovietice a apărut Antologia poeziei romînești *în limba rusă. Publicarea unei asemenea* Antologii *de dimensiuni impresionante (cca. 800 de pagini, cuprinzînd 476 de poezii aparținînd la 81 de poeți culți și 83 de creații folclorice) este un eveniment de o importanță și semnificație deosebită. De la bun început trebuie spus — înainte de a face orice fel de alte considerații — că apariția acestei* Antologii *este o dovadă grăitoare a incontestabilei prețuiri de care se bucură poezia românească în Uniunea Sovietică.*

Chiar la cea mai fugară cercetare a Antologiei *te impresionează bogăția cuprinsului ei. Alcătuirea (A. Sadețki) a vrut să dea o imagine cît mai cuprinzătoare a procesului de dezvoltare istorică a poeziei românești, îmbrățișînd producțiile populare cele mai de seamă, acordînd un loc larg creațiilor culte cele mai importante, mereu preocupat de a înfățișa poezia românească în toată varietatea manifestărilor ei, cu tot specificul ei artistic.*

Trebuie subliniată bogăția capitolului închinat creațiilor folclorice, care cuprinde — în traduceri foarte bune (de I. Gurova, V. Neiștadt, V. Korceaghin și alții) — între altele : Plugușorul, Miorița, Legenda Meșterului Manole, *cîteva doine, o orație de nuntă, cîntece de luptă, strigături, bocete etc. Pe lîngă desfătarea artistică pe care o va asigura lectura lor, ele vor sugera cititorului sovietic paralele, asemuiri, comparații cu producțiile similare ale folclorului rus.*

Capitolul poeziei culte începe cu Ienăchiță Văcărescu *și al său* Testament *pentru a se încheia cu* Prima iubire *a lui Nicolae Labiș. Ca să enumeri pe toți poeții și toate poeziile reprezentate în* Antologie *la acest capitol ar însemna să alcătuiești o listă de o lungime impresionantă. E limpede însă că lectura* Antologiei *te familiarizează foarte bine cu poezia românească, îngăduindu-ți nu numai să cunoști fenomenul în toată complexitatea și conținutul său specific, dar să și guști nota originală a fiecărui poet, să cunoști versurile sale cele mai semnificative, de obicei cîte unul sau chiar mai multe modele din fiecare specie în care s-a manifestat talentul său. Poeziile sînt alese cu mult gust și cu o deosebită finețe în înțelegerea mesajului social și a substanței artistice a respectivei opere. De remarcat, alături de prezența bogată a poeziei din sec. al XIX-lea și de la începutul sec. al XX-lea, cadrul foarte larg acordat poeziei noastre de după 23 August, atît în ce privește contribuția unor scriitori vîrstnici sau al căror drum de creație a început anterior acestei date, cît și a celor mai tineri reprezentanți ai condeiului (găsim, de pildă, pe A. Toma, Tudor Arghezi, Mihail Beniuc, Zaharia Stancu, Demostene Botez, Marcel Breslașu, Radu Boureanu, Cicerone Theodorescu, Dumitru Corbea, Virgil Theodorescu, Miron Radu Paraschivescu, Eugen Jebeleanu, Maria Banuș, Eugen Frunză, Mihu Dragomir, Nicolae Tăutu, Veronica Porumbacu, Nina Cassian, Anatol Baconsky, Victor Tulbure, Dan Deșliu, Al. Andrițoiu, Aurel Rău, Ștefan Iureș, Nicolae Labiș etc.).*

Antologia face cunoștință cititorului sovietic cu tradiția progresistă, militantă a poeziei noastre, cu operele ei cu un ascuțit conținut critic, adînc legate de lupta poporului romîn pentru libertate și dreptate. E de ajuns să citățm cîteva titluri precum : Împărat și proletar *de M. Eminescu,* Unde ne sînt visătorii ? *de Vlahuță și* 1907, Noi vrem pămînt *de G. Coșbuc,* Martiri și călăi *de Neculuță și* Înainte, Zile de durere *de Panait Cerna,* 1917 *de A. Toma,* Toboșarul timpurilor noi *de M. Beniuc,* Ție-ți vorbesc America, *de Maria Banuș etc.*

Criteriul urmat de alcătuitor în așezarea materialului a fost, în genere, cel cronologic atît în fixarea ordinii de succesiune a diferiților scriitori, cît și în interiorul operei unui scriitor. Ar putea fi discutată așezarea postumelor, fără nici o specificare, alături de alte poezii ale aceluiaș autor publicate de el în timpul vieții sale. Problema se ridică mai ales la Eminescu (cazul postumelor : Ai noștri tineri, Eu nu cred nici în Iehova, Pe un album, Viața *etc.). Procedeul „amestecării" postumelor nu e obișnuit în edițiile sovietice și e, de altfel, de natură a altera viziunea pe care un cititor și-o face despre opera scriitorului.*

Substanțiale și bine alcătuite sînt notele introductive la fiecare poet, cuprinzînd date bio-bibliografice esențiale și de cele mai multe ori și o caracterizare critică a întregii activități literare a respectivului autor.

Antologia ar fi cîștigat și mai mult în valoarea ei dacă s-ar fi menționat anul apariției sau al scrierii poeziilor, precum și, esențial, volumul sau culegerea din care fac parte. Indeosebi datarea ar fi contribuit la crearea unei perspective istorice de natură să înlesnească cititorului urmărirea evoluției, a drumului de creație a poetului.

De subliniat în primul rînd colaborarea în cadrul Antologiei *a unor poeți sovietici binecunoscuți ca Vl. Lugovscoi, L. Martînov, Vera Inber, Margareta Aligher, Ana Ahmatova, K. Vașenkin și a traducătorilor formați și cunoscători ai literaturii romîne, care au mai tălmăcit în limba rusă și alte opere ale scriitorilor noștri (I. Kojevnikov, I. Frenkel, V. Rojdestvenski, L. Belovetc). De asemenea — ca un principiu de lucru demn de a fi imitat și de edițiile noastre — e de remarcat faptul că în majoritatea cazurilor s-a mers pe linia „specializării", a afectării tuturor poeziilor unui scriitor unui singur traducător. Desigur că alegerile nu au fost întîmplătoare, ci dictate de afinități de temperament poetic și acolo unde principiul a fost respectat cu consecvență, el a dat rezultate din cele mai bune. Astfel una dintre cele mai reușite tălmăciri este cea a poeziilor lui Vasile Alecsandri, datorată regretatului poet Vladimir Lugovscoi. Asumîndu-și sarcina traducerii tuturor poeziilor lui Alecsandri ce urmau să figureze în antologie (poetul sovietic a mai tradus dealtfel în 1956 un volum substanțial de* Poezii alese *din Alecsandri) Lugovscoi a realizat în primul rînd o traducere unitară. Dar nu numai atît. El a reușit să găsească echivalențe poetice, sonorități de o muzicalitate desăvîrșită, să redea în limba rusă tot farmecul poeziei lui Vasile Alecsandri. Citînd* Noapte albă *sau pastelurile (*Sfîrșit de toamnă, Iarna, Malul Siretului*) ori* Pohod na Sibir *nu ai impresia nici un moment că e vorba de o traducere. Versul sună cu vigoarea unei poezii autentice și pe alocuri simți parcă rezonanțe din Pușkin sau Jukovscki. Traducerea lui Lugovscoi e o adevărată retranspunere într-o limbă străină, o refăurire a unui material poetic și poate fi citată printre realizările cele mai reușite ale* Antologiei.

S-ar putea afirma că specializarea traducătorilor a fost urmărită în mod intenționat în alcătuirea Antologiei, *de bunăseamă tocmai în vederea realizării unei impresii de unitate în prezentarea unuia sau a altuia dintre poeți. Și trebuie spus că în majoritatea cazurilor acest sistem a dus la rezultate pozitive. De pildă, frumoase, pline de sensibilitate și finețe sînt traducerile din opera lui Șt. O. Iosif semnate de L. Belov (de remarcat îndeosebi* Doina, *în care s-ar putea sezisa accente înrudite cu ale poeziei lui Kolțov, lucru foarte potrivit ținînd seama de influența populară resimțită). Reușite sînt și traducerile din G. Topîrceanu făcute de A. Steinberg. Traducătorul a avut desigur de înfruntat unele greutăți, dar a știut să le înfrîngă cu succes.* Balada popii din Rudeni *poate rivaliza cu poeziile consacrate ale literaturii ruse, urmată îndeaproape de* Balada unui greiere mic. *Aprecieri pozitive merită și munca depusă de N. Podgoriceani la traducerea poeziilor lui G. Bacovia, de E. Axelrod la tălmăcirea lui Panait Cerna (*În peșteră, Noapte de vară, Zile de durere*), de Golemba la transpunerea în limba rusă a poeziilor lui Grigore Alexandrescu (mai ales* Umbra lui Mircea la Cozia*) sau de E. Levitin la tălmăcirea lui Cezar Bolliac. Nu am putea încheia această fugară și de loc completă enumerare fără să pomenim valoroasa tălmăcire a* Zburătorului *lui Heliade (A. Pavlovici) care redă vigoarea, plasticitatea originalului fără să se depărteze cîtuși de puțin, ca sens, de textul românesc.*

Dealtfel trebuie subliniat că problema (care se mai pune pentru unele din traducerile, mai ales în versuri ce apar în țara noastră) fidelității față de textul original nu se ridică în cazul Antologiei poeziei românești. *E de admirat priceperea cu care traducătorii sovietici știu să rămînă fideli față de original și în același timp să dea și tălmăciri valoroase din punct de vedere artistic.*

Deși în ansamblul lor traducerile din Eminescu se prezintă mai puțin unitare decît, de pildă, cele din Alecsandri, marea majoritate sînt însă *întru totul la înălțimea originalului și comunică cititorului tot farmecul versului eminescian. Dealtfel după ce admirăm rezonanțele autentice ale* Scrisorii a II-a *și ale poeziei* Viața, *semnătura talentatului poet sovietic L. Martînov ne lămurește misterul transpunerii atît de totale a lui Eminescu în limba rusă. Energic și plin de patos răsună* Împărat și proletar *în tălmăcirea lui N. Ștefanovici. I. Cojevnicov a dat traduceri reușite ale poeziilor* Steaua *și* Criticilor mei. *Frumoasă și tălmăcirea poeziei* Revedere *în care Cojevnicov a redat cu iscusință nota populară. În schimb a reușit mult mai puțin în redarea notei specific eminesciene în poezia* Mai am un singur dor. *Meritâ a fi apreciat pozitiv efortul depus de acest traducător în colaborare cu I. Mirimski pentru a da versiunea rusă a* Luceafărului.

Desigur că aceste cîteva prețuiri nu înseamnă ignorarea sau minimalizarea meritelor celorlalți traducători ai lui Eminescu (M. Zenkevici, Ștefanovici, Zamahovskaia, Șervinski sau Steinberg care a dat o frumoasă versiune rusească a poeziei Ce te legeni codrule).

S-ar cuveni de asemenea citate traducerile Verei Inber și ale lui Vanșenkin din Coșbuc sau ale Margaretei Aligher din Magda Isanos și mai ales tălmăcirile în limba rusă a poeziilor lui Arghezi.

Greutățile stilistice, sintactice și chiar și de lexic pe care poezia lui Arghezi le ridică în fața unui traducător au fost învinse cu mult succes de I. Gurova, care a dat o excelentă tălmăcire a Mîhnirilor *și a cîntecului* De la Jii în drum *păstrînd tot specificul, atmosfera, mireasma proprie originalului. Cu aceleași cuvinte elogioase trebuie apreciată munca acestei traducătoare în transpunerea în limba rusă a poeziei lui Mihai Beniuc* Noul meșter Manole. *Alături de ea un alt traducător foarte bun din opera lui M. Beniuc este N. Podgoriceani, care a redat cu multă sensibilitate, în versuri de o rară gîngășie și muzicalitate poezii ca* Iubito, nu mai sîntem tineri, Eu știu că părul ți-i cărunt. *Iar S. Frenkel a știut să transpună mesajul viguros, energia, patosul unor poezii pline de înflăcărare ca* Toboșarul timpurilor noi *sau* Chivără roșie.

Substanțială și variată în conținutul ei, de o valoare artistică incontestabilă, Antologia poeziei românești *va contribui și mai mult la cunoașterea culturii românești în U.R.S.S. și pe această cale la întărirea legăturilor de prietenie dintre poporul nostru și popoarele sovietice.*

Tatiana NICOLESCU

Procesul KOCH

Tribunalul Voevodal al Regiunii Varșovia judecă procesul lui Erich Koch, criminal de război, fost gauleiter al Prusiei răsăritene și, din 1939 pînă în 1945, satrap al Poloniei și Ucrainei invadate de hoardele naziste. In August 1950, armata de ocupație engleză l-a predat autorităților polone. El fusese prins, cu cîteva luni în urmă, în satul Hasenmoor, lîngă Hamburg, cu acte false de muncitor agricol pe numele de Rolf Berger. Purta o barbă deasă, răvășită și ochelari verzui.

Opt ani au fost necesari strîngerii de acte și dovezi, în legătură cu asasinatele, cruzimile și jafurile săvîrșite de Koch fie personal, fie prin ordinele semnate de el. Pe estrada Tribunalului figurează 62 dosare de anchetă, din care 12 cuprind exclusiv originalele ordinelor de exterminare semnate de Koch. Din documentele autentice care s-au putut aduna : în 14 raioane din regiunea Varșovia, în regiunea polonă Ciechanov, supusă distrugerilor în masă, în regiunea Bialystok și în Ukraina sovietică ocupată de hitleriști, — rezultă că, doar în ultimele 2 regiuni el a ordonat direct uciderea a 72.000 polonezi, trimiterea altor 50.000 în cele 45 lagăre de concentrare și asasinarea a 30.000 evrei, — acestea în ținutul Bialystok; iar în Ukraina el a ordonat uciderea a 4 milioane cetățeni sovietici și deportarea altor 2 milioane în Germania, la muncă forțată.

Actul de acuzare cuprinde, în aproape 70 pagini, indicarea nelegiuirilor săvîrșite de Koch, nelegiuiri ce s-au putut identifica prin documente autentice, în timpul cercetărilor din cei 8 ani. El reține contra acuzatului: asasinate în masă, crime individuale, înființarea lagărelor de exterminări, dezrădăcinări ale populațiilor din ținuturile etnice sovietice și polone și acaparări, în folosul său personal, a bunurilor de valoare aparținînd locuitorilor exterminați.

Actul de acuzare reține, în plus, că Koch poseda însigna de aur a partidului hitlerist, avînd legitimația nr. 90/1921. (Pînă la izbucnirea războiului, în Septembrie 1939 fuseseră emise 10 milioane legitimații): că a publicat cartea intitulată „NSDAP", panegiric exaltat al „geniului" lui Hitler, — lucrare tipărită în milioane de exemplare, din 1928 pînă în 1943 ; că, în fine, în 3 documente semnate de el figurează, ca leit-motiv, fraza : **„mai bine să fie uciși 100 dușmani în plus, decît unul în minus".** El ordonă : 1) asasinarea în lagărul de la Dzialdov a consulului polon de la Olsztyn, cu familia lui și personalul consulatului ; 2) și 3) distrugerea școlilor și instituțiilor bancare din Kwidzyn și Olsztyn și trimiterea conducătorilor lor în lagărul de exterminare de la Dzialdov.

Cînd citirea actului de acuzare ajunge la izbucnirea războiului din 1939 Koch cere să se suspende lectura, întrucît i s-a făcut rău. Prin gesturi arată că se sufocă, — și se apleacă pe bara boxei. De 7 ori, în cursul primelor 5 ședințe, el a repetat această manevră. Interogatoriul său a durat trei ședințe. La luarea identității, el răspunde pe un ton plîngăreț că a fost un copil sărac, crescut în mizerie și oropsit de soartă. Pentru ca, — în fața murmurelor de ironie ale asistenței, — să se dovedească dintr-odată agresiv, ridicînd o serie de incidente prealabile, fiecare din ele avînd drept scop suspendarea judecării procesului.

In adevăr: a cerut amînarea, spre a putea lua cunoștință de cele 62 dosare, — cerere evident respinsă, întrucît, timp de 8 ani, i s-a comunicat fiecare din documentele scrise sau semnate de el. A cerut apoi ca Tribunalul să-și decline competența de a-l judeca, trimițînd cauza la Curtea Superioară de Justiție Internațională de la Haga. După o nouă respingere, a pretins ca Tribunalul să cearâ Curții de la Haga să desemneze doi juriști, care să hotărască **„dacă faptele ce i se impută pot fi calificate drept crime".** (riguros textual!). In fine, a cerut, — de data aceasta cu o impetuozitate a cărei vehemență dezmintea flagrant mascarada leșinurilor și văicărelilor de pînă atunci, — să fie judecat de **„judecătorii săi legali și firești din Germania occidentală"**, în calitatea lui de ofițer și cetățean german, care nu poate fi silit să-și justifice faptele în fața unor judecători polonezi, **„de mai înainte porniți să-l pedepsească fără pic de omenie".**

După ce a prezentat acest ultim incident, — evident, respins și el, — avocații săi din oficiu, din care unul este profesor la Universitatea din Lublin, au rugat Tribunalul să ia act că acuzatul nu i-a consultat sub nici o formă, înainte de a ridica acele deplorabile incidente, — și că i-a pus astfel într-o postură, contra căreia protestează cu toată fermitatea. Intrîndu-se imediat după aceea în fondul interogatoriului, Koch a adoptat, în regulă generală, un debit vocal atenuat, cu suspine și lamentări. Iată unele fraze reproduse aidoma, după notele stenografice, apărute în presa polonă, și dintre care nu puține au provocat în aula Tribunalului explozii de proteste: **...„Față de polonezi mă simt și azi cu conștiința împăcată...**

..Aștept nu numai o achitare dar chiar felicitări pentru modul în care am contribuit la ridicarea nivelului de trai și la consolidarea dreptății, în regiunile administrate de mine".

Intr-unul din actele de anchetă se arată că, fiind întrebat de un ofițer englez îndată după capturarea lui, de ce a stat ascuns 5 ani, Koch a răspuns: **„am învățat de la comandanții de submarine, să mă dau la fund pînă voi avea prilejul să ies din nou la suprafață".** Cînd Președintele i-a reamintit această frază, Koch a avut un gest violent, strîngîndu-și pumnul cîteva clipe, ca o amenințare și agitîndu-l spasmodic.

Cît regret amarnic, cîtă ciudă în acest gest! Evident, dacă și el s-ar găsi azi în Germania occidentală, ar fi cel mai indicat pentru un post de înaltă răspundere, alături de foștii lui **Kameraden** de doctrină și de rețea nazistă, căci realitățile concrete, sinistre în finalitățile lor, nu pot fi nici negate, nici măsluite. Germania lui Adenauer este singurul Stat care nu a instituit instanțe de judecată pentru criminalii de război. Ea nu a constituit fișiere de hitleriști. Nu a păstrat nici o evidență a acestora, în scopuri represive. Acolo nu există naziști condamnați pentru crime de război sau contra umanității. Nu numai că această Germanie a tolerat impunitatea acestor ucigași de drept comun, dar ea i-a protejat pentru ca, pînă la urmă, să-i promoveze în posturi de grea răspundere. Ea a împiedicat prin toate mijloacele **desfășurarea publică a unui proces contra hitlerismului.** Mai mult chiar: a înlesnit sistematic atîtor asasini definitiv clasificați și catalogați ca atare să reintre în aparatura de Stat ca slujbași de seamă.

Din 180 ofițeri ai Statmajorului General actual, 125 au aparținut celui hitlerist și continuă să poarte, sfidători, crucea de fier, cu sau fără frunze de stejar. Generalul Heusinger, cotropitorul Franței, fost șef al secției operative a comandamentului suprem nazist, este astăzi, în fapt, șeful suprem al Bundeswehr-ului vest-german. Cîți alți generali și amirali hitleriști, în cap cu Speidel, nu au astăzi titluri de efectivă comandă în forțele NATO, cu greutate în directivele și inițiativele lor? Cîți foști magistrați ai celui de al 3-lea Reich nu au fost reintegrați în funcții, în Statul vest-german? Nu numai toate țările de democrație populară, dar chiar țările foste aliate cu Hitler au creat tribunale permanente, competente să judece pe vinovații de crime de război. Creat-a Germania de vest măcar un singur tribunal de acest gen? O colecție „literară", recent editată la Berlin, se intitulează: **„Cartea soldatului pentru noaptea de ajun".** Iată doar două titluri de lucrări din această colecție: **„Hitler a fost un gentilom"**, — carte scrisă de mareșalul Kesselring și **„Chemarea granițelor: noi îl achităm pe Hitler!"**, — scrisă de Ed. Herbert. Cu prilejul manevrelor Bundeswehr-ului, din Septembrie trecut, Heusinger a declarat : **„Stăm în fața aceloraș probleme ca în 1939".**

Iată doar cîteva din realitățile tangibile care nu se pot ocoli, nici răstălmăci. In lumina lor, procesul pornit contra lui Erich Koch, abject asasin, apare ca o necesitate imperioasă de sancționare a unor fărădelegi cumplite, — fie chiar cu întîrzierea provocată în mod inerent de strîngerea materialelor documentare și probante aferente lor. In logică strictă, Koch, cerînd să fie judecat de magistrați vest-germani, s-a putut gîndi că aceasta era ultima lui nădejde de a-și mai salva viața.

A fost însă, în același timp, legitim ca Tribunalul Voevodal să rețină spre judecare crimele și tîlhăriile săvîrșite pe teritorii etnice polone, — și asupra existenței și avutului cetățenilor legați de aceste ținuturi. Iar pedepsirea ferocelui asasin va fi o măsură de eficientă exemplaritate pentru cei care cîrmuiesc destinele Germaniei occidentale din zilele noastre.

Constant IONESCU

PREZENȚE ROMÎNEȘTI

O NOUĂ REVISTĂ LITERARĂ

Sub acest titlu, revista sovietică Inostrannaia Literatura *anunță în n-rul 10/1958 apariția* „Luceafărului" *și reproduce pe copertă desenul „Tinerețe" de Ligia Macovei.*

„In Romînia — *spune cunoscuta publicație sovietică* — și-a început apariția o nouă revistă literară *Luceafărul*, editată de Uniunea Scriitorilor din R.P.R. Conținutul primelor numere este foarte variat, *Luceafărul* publicînd lucrări datorite atît scriitorilor vîrstnici cît și celor din generația tînără. Revista este frumos ilustrată..."

„ISTORIA UNUI PLEBISCIT"

Două cărți scrise de oameni foarte deosebiți au fost reeditate în Franța înainte de referendum. Una din ele, celebră, poartă numele lui Victor Hugo și un titlu simbolic : Istoria unei crime. *Cealaltă, mai puțin cunoscută, este datorită scriitorilor realiști, alsacienii Erckmann și Chatrian, și se intitulează* Istoria unui plebiscit. *Dacă* Istoria unei crime *poate fi considerată ca prologul aventurii bonapartiste instaurate după lovitura de stat de la 2 decembrie 1851, —* Istoria unui plebiscit *înseamnă epilogul tragic al politicii de dictatură personală și de mistificare demagogică : războiul franco-german și dezastrul militar din 1870—71.*

Semnificația politică a reeditării celor două cărți în momentul cînd marele capital, ascuns în spatele generalului de Gaulle încearcă să repete mistificarea bonapartistă și să tîrască Franța pe calea unui regim de dictatură fascistă, n-ar fi trebuit să scape nimănui. Din păcate, rezultatele referendumului au arătat că primejdia fascistă este reală și că ea va dăinui atîta vreme cît va exista în mase o știrbire a conștiinței politice și o slăbire a sentimentului democratic. Pentru redresarea acestei conștiințe, lecțiile trecutului sînt tot atît de utile ca și experiențele prezentului. Iată de ce, în ciuda rezultatelor referendumului, cele două cărți sînt — cum ar spune Victor Hugo — nu numai actuale, dar și urgente.

Lectura Istoriei unui plebiscit *nu mai lasă umbră de îndoială asupra conspirației tăcerii, organizată de critica oficială în jurul operelor celor doi scriitori.*

Eroul principal, Christian Wéber, primarul unui sat din Alsacia, este unul din cele șapte milioane de francezi care au votat cu „da" la ultimul plebiscit bonapartist de la 8 mai 1870, adică la cîteva luni înainte de izbucnirea războiului franco-german. Folosind cea mai deșănțată demagogie, Napoleon al III-lea se prefăcea că întreabă poporul francez dacă este pentru politica sa imperială, pe care o prezenta drept politică de „pace prin excelență". Cine ar fi putut răspunde „nu" la o asemenea întrebare ?

Adevăratele intenții ale lui Napoleon al III-lea s-au dat curînd pe față. Nu trecuseră trei luni de la pacifical plebiscit și, spre surprinderea eroului nostru și a celor care votaseră ca el, prin satele și prin orașele Franței se și vorbea de război. Același lumpen-proletariat de care se mai slujise Ludovic Bonaparte și cu ocazia loviturii de stat, întreținea o atmosferă războinică, strigînd că „onoarea Franței cerea să se facă război germanilor".

Abia odată cu dezlănțuirea războiului, Christian Wéber și alți naivi ca el au înțeles că fuseseră înșelați și că, prin votul lor nechibzuit, promovaseră o politică de trădare a intereselor naționale. Dezorganizată, prost dotată, insuficientă numerește, armata franceză este trădată de generalii ei care urmăreau prin dezlănțuirea războiului, satisfacerea intereselor lor personale.

„Adevărata pricină a nenorocirilor noastre, — *spune Wéber într-un loc,* — este armata... această armată nu era a națiunii ci a Impăratului, care conferea grade, pensii și subvenții ; interesul unei asemenea armate este totdeaua contrar interesului țării, poporului, pentru că armata are nevoie de război ca să obțină avansări, în timp ce poporul are nevoie de pace ca să poată munci și crește copii". *Iată pagini care, prin actualitatea lor după putschul generalilor rebeli din Algeria, nu mai au nevoie de comentarii.*

Dar politica de trădare avea să iasă și mai limpede la suprafață după capitularea împăratului, cînd clica imperială trata cu Bismarck cedarea Alsaciei și Lorenei în schimbul asigurării salvării regimului.

Din păcate Wéber nu ajunge la această analiză lucidă a situației decît după ce războiul a izbucnit, după ce țara a fost invadată și după ce prusacii au început s-o jefuiască. Imediat ce se aud zvonuri de război, egoismul lui de țăran înstărit îl face să-și ascundă banii și vitele, fără să se gîndească o clipă la soarta consătenilor săi. Dar după ce sălbatecile impuneri prusace l-au silit să-și vîndă și cenușa din vatră, după ce gospodăria lui a fost devastată la fel ca a vecinului, atunci Wéber începe să-și dea seama că ogorul lui sau al vecinului este o parte din pămîntul Franței. Conștiința sa patriotică, adormită de minciunile propagandei bonapartiste, se trezește în fața primejdiei. Apelul lui răsună ca un adevărat strigăt de alarmă.

— Să fim cu toții uniți întru Republică, altfel germanii ne vor sfîșia !

Istoria unui plebiscit *apărută prima dată în 1872, are pentru noi astăzi lipsuri evidente. Autorii ei ignorau lupta de clasă. Este regretabil că nu întîlnim în carte și alte figuri de țărani, mai reprezentative pentru marea masă a țărănimii franceze, decît primarul Christian Wéber și vărul lui, negustorul de vinuri. In carte nu se pomenește nimic despre Comună, iar despre războiul de partizani nu se amintește decît în treacăt, deși acest război i-a inspirat lui Maupassant adevărate capodopere,* Moș Milon *de pildă.*

Dar aceste limite nu scad valoarea cărții care, prin vehemența rechizitoriului ei împotriva dictaturii Impăratului, prin înaltul patriotism, care o însuflețește, merită să ocupe locul cuvenit — și totuși refuzat ? — în istoria literaturii franceze, și să rămînă astăzi pe primul plan al actualității.

Al. DIMITRIU-PĂUȘEȘTI

In întîmpinarea celui de al III-lea Congres al Scriitorilor Sovietici

Strînse legături cu viața poporului

Congresul va avea loc pe la începutul lui 1959. Lărgind și aprofundînd neîncetat problemele realismului socialist, discuțiile pregătitoare congresului, pornite de mult timp, în mod organizat, continuă cu pasiune atît în presa literară cît și în congresele scriitoricești pe republicile din U.R.S.S.

Foarte semnificative pentru grija, simțul de răspundere cu care se pregătesc de congres scriitori din toate republicile sovietice, sînt de pildă următoarele rînduri dintr-un articol publicat în preajma congresului scriitorilor din R.S.S.A. Iakută, de Sofron Danilov, prozator, în ziarul Iakuția socialistă :

„Analiza minuțioasă, obiectivă a lucrărilor scriitorilor și a fenomenelor din literatură, dezbaterea multilaterală a realizărilor și deficiențelor literare, indicarea precisă a mijloacelor prin care să se întărească legăturile muncii creatoare a scriitorilor cu eficiența vieții noastre sovietice,—iată ceea ce așteptăm noi de la congres". *Comentariile din presa literară completează sistematic ceea ce, eventual, unele congrese pe republici n-au izbutit să ducă pînă la capăt, pînă la concluzia finală, în dezbaterile lor.*

Nu rareori, cu prilejul acestor congrese, ca să zicem așa, parțiale, scriitorii din diversele republici sovietice pun și rezolvă probleme de mare importanță pentru literatură. Congresul Scriitorilor din Uzbekistan, bunăoară, i-a înlesnit lui O. Șarafutdinov, discutînd în scris în Literaturnaia Gazeta *o serie de lucrări ale confraților din patria lui, să ia categoric poziție împotriva celor ce, simplificînd realitatea (din lipsă de experiență artistică sau din alte motive) o denaturează, o schematizează. El afirmă răspicat :* „Problematica lucrărilor literare presupune zugrăvirea vieții în întreaga ei complexitate". *Și, stăruind asupra însemnătății pe care o are conflictul ca miez al operei literare, adaugă cu toată dreptatea :* „Viața de azi... nu poate fi zugrăvită „în general" adică fără ca autorul să se simtă cointeresat pînă în adîncul sufletului... Tema de actualitate nu numai că permite autorului să pună problemele arzătoare ale dezvoltării societății, dar îl și obligă la aceasta".

Asupra naturii sociale a conflictului revine, într-un alt articol din Literaturnaia Gazeta, *și Vasili Litvinov, demonstrînd că, pentru scriitor, a surprinde trăsăturile unui conflict socialmente important, e totuși,* „numai începutul legăturii cu viața. Căci nici el însuși, artistul nu începe aici, ci abia atunci cînd el, ca autor, are destule puteri și destul talent pentru ca să aprecieze din punctul de vedere al poporului, din punct de vedere partinic, cele ce a observat, — atunci cînd are puteri și talent destule ca să stabilească precis, în vijeliosul torent al contemporaneității, unde se află conflictul, și să vadă calea care duce la inevitabila întîlnire, înfruntare cu acesta". *V. Litvinov citează, în sprijinul argumentației sale, următoarea foarte convingătoare spusă a lui Makarenko :* „Literatura noastră nu trebuie să se teamă de conflictele iscate de diferite situații. Secretul și farmecul vieții noastre nu constau în faptul că ea, viața noastră, ar fi lipsită de conflicte, ci în faptul că noi ne pricepem să le rezolvăm și sîntem întru totul pregătiți să facem aceasta".

★

In întîmpinarea Congresului al III-lea al scriitorilor sovietici, cunoscuta revistă Inostrannaia Literatura *(Literatura din alte țări) a început publicarea unei serii de articole, prin care unii scriitori străini participă și ei la această largă discuție pregătitoare.*

Atrag în mod deosebit atenția cele ce spuhe Leon Kruczowsky în articolul său, Literatură a solidarității umane. *Kruczowsky constată din capul locului că* „despre spiritul inovator în literatură se vorbește mai mult ca oricînd, atunci cînd seacă izvoarele ei creatoare, izvoare ce-și trag forța din legăturile vii ale scriitorului cu realitatea din jurul lui, cu poporul, cu societatea". *Și, într-adevăr—continuă marele scriitor polonez—*„după Balzac și Dickens, după maeștrii realismului critic, ce lucru esențialmente nou s-ar mai putea spune despre societatea burgheză? După Dostoievski și Proust, ce alt s-ar mai putea da la iveală din felul de a fi al omului ca reprezentant al epocii capitaliste? A rămas doar „călătoria la capătul nopții": Cèline, Ionescu, — meșteșugăreală de gropari... — La începutul secolului XX adevăratul spirit inovator, unul despre care se vorbește mai puțin, dar pe baza căruia se creează efectiv, a fost posibil numai în afara granițelor ideologiei burgheze, în afara granițelor moralei burgheze. Drumul unui asemenea spirit inovator a fost deschis de Revoluția din Octombrie".

Apoi Kruczowsky, între altele, subliniază optimismul *literaturii sovietice, exclamînd :* „Dar nici nu poate fi decît optimistă creația (literară) care contribuie la nașterea unei noi societăți !" — *și demonstrează că realismul socialist* — „noțiune indisolubil legată de literatura sovietică" — *este continuarea acelei bune, fertile tradiții literare care* „dă cuvînt adevărului efectiv al vieții", *acest adevăr fiind totdeauna adevărul rezultat din* „luptă luminii cu întunericul, lupta noului cu vechiul, lupta forțelor progresului și dezvoltării cu forțele reacțiunii și regresului". — „Realismul socialist — *afirmă Kruczowsky în încheiere* — înseamnă cutezanță și elan ale gîndirii sociale umaniste, necedînd pasul în această privință gîndirii tehnico-științifice"

Aurel LAMBRINO

RELIEF

Imagini din Romînia

Anul acesta, la sfîrșitul lunii februarie, a apărut la Sofia în editura Bălgarski Pisatel, *o carte despre țara noastră* Imagini din Romînia *semnată de Ghioncio Belev. Autorul a vizitat nu de mult Republica Populară Romînă, ca invitat al Institutului pentru relații culturale cu străinătatea.*

Cartea cuprinde o simplă dar amănunțită și elogioasă relatare de fapte, locuri și oameni din țara noastră. Observator atent, interesat și curios, autorul reține și redă tot ce a văzut și tot ce i-a fost explicat în legătură cu locurile prin care a trecut. In drumul său prin București, Cluj, Tg. Mureș, Arad, Timișoara, Pitești, Ploești, Constanța, Ghioncio Belev se oprește în fața monumentelor de arhitectură, colindă piețele, face observații asupra circulației pe străzi, admiră frumusețile naturii, răsfoiește cărți în librării și ascultă muzică de orgă la Biserica Neagră. Pentru el nimic nu e de prisos, totul merită să fie reținut și relatat. Fără referiri la trecut, aproape fără să comenteze, dînd impresia că se mulțumește să transmită explicațiile însoțitorului, el realizează o imagine clară și concisă a Romîniei de astăzi. Astfel, cititorul bulgar poate afla amănunte în legătură cu Combinatul poligrafic Casa Scînteii, *împărțirea și mărimea grădinii botanice din Cluj, precum și numărul de facultăți al universității* Victor Babeș ; *se poate familiariza cu strada Lipscani și cu tabloul lui Octav Băncilă* 1907 ; *cunoaște clubul muncitoresc* Grivița Roșie *și frumusețea castelului-muzeu Peleș ; împărțirea administrativă a Bucureștilor și Statuia lui Ovidiu* „cîntărețul tinereții și iubirii" ; *află cînd și cum a fost înființat* Muzeul satului *și amănunte în legătură cu activitatea institutului de endocrinologie și geriatrie* Dr. C. I. Parhon. *Belev relatează întîlniri de o clipă, glume aruncate din mers, redă o frîntură de cîntec sau un dans popular executat de o echipă de artiști amatori pe o estradă de lemn din piața Obor.*

Imagini din Romînia *este o carte a cărei principal merit este cel de a familiariza un popor cu un alt popor vecin și prieten, de a face un pas înainte pe calea apropierii spirituale între două state atît de apropiate din punct de vedere geografic și politic.*

olimpia șerban

Documentarul Luchian

Din păcate reușita studioului **Alexandru Sahia** n-a fost dublată de o programare judicioasă. In București, filmul a trecut neobservat și calitățile lui au fost comentate puțin. Dacă — așa cum se arată în cronica apărută în **Contemporanul** sub semnătura Ecaterinei Oproiu — el constituie un instrument de cultură, o expoziție-lecție, o ploasă restrospectivă extinsă la dimensiunile rețelei cinematografice, în aceeași măsură se poate vorbi despre omenescul, despre poezia și despre valorile pur filmice de care se bucură acest documentar.

Filmul are un interpret: Luchian. Suita de autoportrete însoțite de comentariul excepțional al lui Dan Hăulică ne împrietenesc repede cu tînărul venit de la Paris cu dorința de-a se impune, de a-și găsi un drum propriu. Nici urmă de emfază, de patetic, de retorism. Primele picturi ne dezvăluie treptat caracterul complex, frămîntările — mai apoi marile dureri — ale omului, pun în lumină aspirațiile nobile ale artistului. Și încă de la început facem cunoștință cu un regizor subtil, sensibil, avînd un dezvoltat simț al măsurii și care se dovedește pe parcurs un bun cunoscător al mijloacelor de expresie specific cinematografice. Panoramicul de la detaliul mîinii cu pensula la detaliul de ochi, trecerea prin înlănțuire la ochii din celălalt autoportret și în general leit-motivul ochilor se cer a fi subliniate ca merite ale Ninei Behar, scenaristă și regizoare a filmului.

Nina Behar a reușit, folosind cu pricepere detaliul și asociația de montaj, să ne dea senzația că asistăm nemijlocit chiar la procesul intim al zămislirii tabloului, că Luchian pictează sub ochii noștri în secvența în care acesta își transcrie pe pînză impresiile adunate pe Valea Doftanei, lucrînd direct „cu nerv", fără schițele obișnuite.

Bune și absolut originale, cel puțin pentru ceea ce cunoaștem, sînt planurile în care pasta cu relîeful ei ciudat, văzută în plin cadru, reține pentru posteritate vibrația mîinii pictorului, materializînd talentul și momentul unic al creației. Aici comentariul lui Dan Hăulică, despre care nu se pot spune decît cuvinte de laudă, întregește admirabil imaginea artistică, sinteza aceasta dificilă a cinematografului: **„Pasta tablourilor e așternută violent, s-ar zice că suprafața lor accidentată cearcă să iasă în întîmpinarea luminii... s-o capteze".** De menționat că Ludovic Antal, crainicul filmului își valorifică în Luchian posibilitățile cunoscute ale vocii sale, fără teatralismul unor comentarii mai vechi.

Hugo Robescu, autorul imaginii unui film color despre pictură, a avut de rezolvat probleme deosebit de grele. Dacă ne vom gîndi numai la iluminarea „în relief" a unei suprafețe plane, la mișcările sensibile de aparat pe care le solicită genul, la racordul de culoare și la înlănțuirile din aparat, vom putea aprecia răspunsul la un asemenea examen. Cu atît mai mare este meritul operatorului atunci cînd la acest film calificativul ce se cere acordat este: foarte bine. O chestiune discutabilă: peisajele sînt sub nivelul picturilor. Dar, după părerea mea, acesta e un lucru pozitiv. Natura trebuie filmată „obiectiv" tocmai pentru a se pune în relief „filtrul" artistic al ochiului lui Luchian. Peisajele de la Doftana și Brebu sînt unele și aceleași pentru orice vizitator. Transpunerea lor pe pînză diferențiază artistul de turist.

Unele momente din film, mai precis două, sînt realizate sub nivelul ideii. E vorba despre autoportretul pus sub un geam pe care se preling la început picături de ploaie și apoi se perindă flori de ghiață, unde este vorba de insuficiență tehnică (în realizarea florilor de ghiață) și una de dozaj: panoramicul e în plus. Al doilea e momentul Luchian-Enescu. Aici ideea ascultării, (lucru în sine valoros) a fost tratată în detalii — existente în camera lui Luchian — dar nesemnificative pentru un film despre el. Trecerea la exterior e disonantă.

Lungimea detaliilor din final, trecerea nepregătită la valea Doftanei sau un panoramic „pompă" supărător pe tabloul cu țăranii care merg la împărțitul porumbului, ca și unele mici amănunte de etalonaj nu pot umbri calitățile unui documentar în care realizatorii pe lîngă muncă și talent au pus mult suflet. Sînt emoționante cuvintele lui Dan Hăulică însoțind imaginea florilor din final: **„Pe tu'pini de anemone se înălțase și el de la durere spre strălucirea bucuriilor. Lumina lor de vitraliu nu celebra martirajul. Incununa un erou..."**

Filmul Ninei Behar nu este numai un prinos ci și o izbîndă.

mihai iacob

Eforturi creatoare

Paul Georgescu e un eseist dotat cu inteligență, subtilitate, cultură. Sînt daruri relevate nu numai de articolele semnate periodic în presa săptămînală sau cotidiană, ci, mai nou și nu mai puțin, și de majoritatea cronicilor sale literare încredințate tiparului. Inzestrat cu atari însușiri, subordonate intenției raționale, conștient politice, de a sublinia neîncetat și cu precădere valorile de conținut, el izbutește cel mai adesea să pună în lumină (cu deosebire în ultima vreme) și sensul emoțional prețios înscris în unele din cărțile ce-i reține interesul, dar și dimensiunile artistice proprii cutăruia sau cutăruia din autorii recenzați. Reușește mai ales cînd operele asupra cărora stăruie nu sînt de nivelul comunului, oferindu-i, în fapt, ele însele bogate sugestii. Dialogul cronicarului cu cartea și cu cititorul e atunci interesant, spumos, instructiv; comentariul e atractiv, încărcat de asociații capabile a reliefa frumusețea nebănuite. Ne-au reținut, astfel, atenția, în răstimpul din urmă, cronicile închinate în* Gazeta literară, *volumelor de versuri al Mariei Banuș și al lui Radu Boureanu și, cu deosebire, celui de al 14-lea volum din Operele maestrului Sadoveanu.

Vorbind despre Cazul Eugeniței Costea și despre Paștele blajinilor, Paul Georgescu stabilește, prin referințe la text, seducătoare asociații între timbrul sadovenian și cel caragealian, între ironia practicată de unul și de celălalt, în actul de respingere a mentalității burgheze și mic burgheze. Un aspect mai puțin cercetat al atitudinii epice și etice a lui Sadoveanu, capătă astfel relief în recepția cititorului. Asociației stabilite, cu ani în urmă, de G. Călinescu între sentimentul supranaturalului, hanul enigmatic, aventura erotică și tipurile de anormali la Caragiale și la Sadoveanu, cronicarul Gazetei literare îi adaugă, așadar, o dimensiune nouă. E un merit pe care se cade să-l consemnăm, întrucît certifică prezența unui efort ce s-ar cere să fie mai frecvent în critica literară la obiect. Pentru că cronica literară înregistrează cărțile într'e în circuit public, emițînd asupra lor o judecată, de ordin general, întemeiată pe o relativă analiză a textelor și numai rareori se străduiește să pună în lumină frumuseți, semnificații și laturi estetice care îndeobște scapă cititorului mijlociu. E ceea ce, însă, a întreprins cu succes Paul Georgescu. Gestul său merită, fără îndoială, să fie semnalat. Cu nădejdea că nu va rămîne accidental.

a. m.

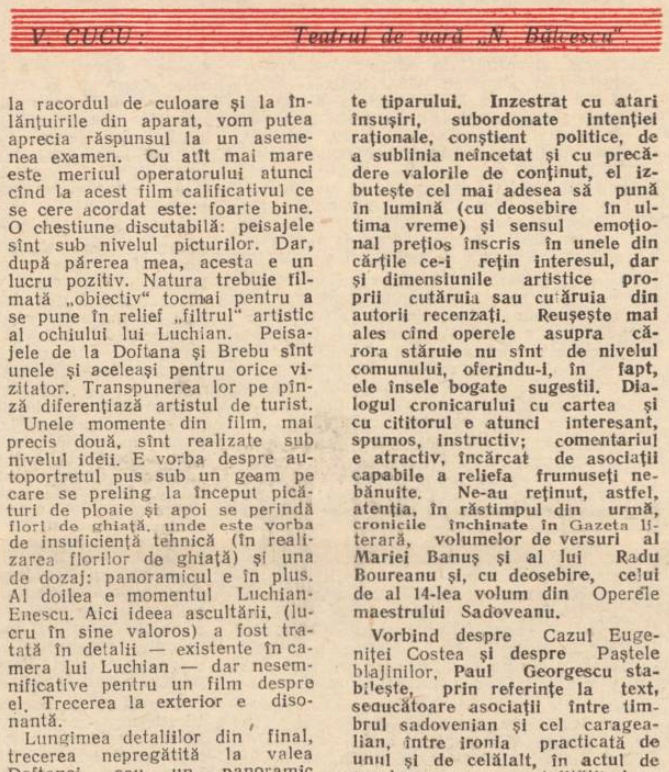

V. CUCU : Teatrul de vară „N. Bălcescu".

Un valoros poem politic

Poetul Eugen Jebeleanu, autorul amplelor poeme Bălcescu *și* In satul lui Sahia, *a publicat în numărul 8/1958 al revistei* Viața Romînească *un zguduitor poem antirăzboinic intitulat plastic și semnificativ* Surîsul Hiroshimei. *Dacă ar fi să încercăm o clasificare și să aplicăm riguros regulile poemului epic — ceea ce n-ar aduce un prea mare cîștig în înțelegerea operei — se pare că această impresionantă zestre poetică — dăruită literaturii noastre noi — e mai degrabă o suită de poezii profund lirice, organizate pe-o idee centrală și grupate pe-un sentiment fundamental sub zodia amară a durerosului „surîs al Hiroshimei". Remarcabilele versuri, scrise de pe pozițiile ferme ale realismului socialist, sînt rodul unei cunoașteri directe a realităților zugrăvite, interpretate artistic în lumina celor mai avansate concepții politice și sociale ale epocii noastre, în unghiul celui mai profund umanism :* „Pentru mine — *spunea Eugen Jebeleanu într-un interviu* — poemul acesta e o problemă de conștiință. Arta în general e o problemă de conștiință". „La baza poemului meu — *continua poetul* — stă o imensă milă, sentimentul datoriei față de victime, față de lumea întreagă, față de propria-mi conștiință".

Vizitînd în 1956 Japonia „muzeu viu al ororilor războiului" — *mărturisea în același interesant interviu poetul* — „am fost la Hiroshima, am măsurat cu ochii mei dimensiunile crimei". *Contactul direct cu realitățile zugrăvite, acuitatea observației artistice, fiorul liric, clara înțelegere politică, dă versurilor lui Jebeleanu o imensă putere emotivă și le asigură autenticitatea. Suita lirică se deschide prin* Intîlnirea cu Hiroshima, *continuă cu* Sfîrșitul zilei *(e vorba de 5 august 1945, ajunul groaznicei catastrofe) pentru a face apoi variate și mișcătoare incursiuni în visul diverșilor oameni ; urmează* Zorile *(6 august 1945),* Călăii, Noaptea soarelui, Vocile — Cîntec de pomenire pentru morții necunoscuți, Se înalță oceanul *și* Surîsul peste moarte.

Firește, un atare poem te ispitește să-l citezi aproape în întregime, ceea ce e cu neputință într-o notă și chiar într-o viitoare cronică literară, care se va publica în paginile Luceafărului.

Totuși nu putem încheia această succintă notă fără a cita cîteva versuri din Glasul cenușii *care sună ca un memento pentru toți aițătorii la un nou război :*

Nu știu a cui sînt ; toți s-au preschimbat
în mine. Nu știu cine sînt,
sînt însă.
Ușoară sînt și grea ca un blestem,
sînt piatră și sînt viață
neajunsă.

Nu vă jucați cu mine,
ucigași,
V-alunec printre degete,
sînt vie,
Zvîrliți-mă-n ocean ; e-n van:
în cupa voastră sînt, și sînt
leșie.

Prin tragismul pe care-l conține, Surîsul Hiroshimei *e un poem politic care sădește în conștiința oamenilor încrederea în forțele păcii, îndemnul la lupta neînfricată și hotărîtă împotriva războiului.*

Poemul lui Jebeleanu e astfel o izbîndă remarcabilă a poeziei noastre realist socialiste, pe care cititorii o apreciază ca o puternică armă în lupta pentru pace.

i. d. bălan

D. Popovici

Se împlinesc, în acest început de decembrie, șase ani de la prematura stingere din viață a profesorului universitar clujean D. Popovici, unul dintre istoricii literari de valoare pe care i-a avut cultura română, savant și animator al studiilor de literatură comparată la noi, cercetător pasionat al răspîndirii ideilor sociale progresiste în țara noastră. S-a născut la 25 octombrie 1902 în comuna Dăneasa, în fostul județ Olt, dintr-o familie modestă, în sînul căreia plutea duhul răzvrătirii : tatăl a participat, dealtfel, la răscoalele țărănești de la 1907, suferind, apoi, pentru gestul său, detențiunea. Eliberat, după cîțiva ani, se va stinge în urma bolii contractate în temniță. Rămas orfan, Dumitru Popovici își va face studiile liceale în condiții vitrege, cîștigîndu-și existența ca meditator. Ajungînd, după război, student al Facultății de Litere din București, se impune imediat prin inteligență, seriozitatea și cunoștințele sale deosebite ; în anul al II-lea e numit asistent onorific la seminarul de literatură română modernă. In 1927 își ia examenul de licență cu calificativul „magna cum laude", iar în 1935, își trece, la București, examenul de doctor în litere și filozofie, primind calificativul „summa cum laude". In anul următor, obține prin concurs, catedra de literatură română de la Universitatea din Cluj, pe care va sluji-o strălucit pînă la moarte, înscriindu-și numele în lista celor mai prețuiți dascăli pe care i-a avut studențimea ardeleană în ultimul sfert de veac.

A fost un model de conduită, de modestie, de abnegație. Suferind de o boală incurabilă, urca scările facultății pentru a-și ține cursurile și seminariile ; în anii regimului profascist și fascist și-a alăturat glasul său de protest împotriva prigoanei intelectualilor progresiști și s-a arătat în dezacord cu participarea Romîniei la războiul antisovietic. A fost un democrat preocupat, în cercetările sale, de latura înaintată, sub raport ideologic, a trecutului nostru literar. E astfel, cel dintîi care valorifică temeinic poezia lui Cezar Boliac ; e cel dintîi care urmărește în studii de sinteză raportul dintre literatura pașoptistă și crezurile umanitariste ale socialiștilor utopici ; e cel dintîi care valorifică, într-o lucrare de mari proporții, sensul militant, democratic, raționalist al Școlii ardelene ; e cel dintîi care, într-un curs universitar, apasă pe latura protestatară a operei eminesciene. A format și strîns în jurul său un colectiv puternic de tineri cercetători ai fenomenului literar românesc. O parte din lucrările efectuate de membrii acestui colectiv au văzut lumina tiparului în seria de Studii literare *scoase de D. Popovici sub egida universității clujene, între 1941 și 1948. Moartea l-a surprins, pregătind în cadrul colectivului de istorie literară și folclor al filialei din Cluj a Academiei R.P.R., al cărui conducător era, tratatul închinat romantismului românesc. Sînt merite pe care, în ciuda unor tendințe obiectiviste și exagerat (uneori) comparatiste prezente în lucrările publicate înainte de anii puterii populare, nimeni nu le poate contesta. Seriozitatea informației, ineditul ei, capacitatea de organizare a materialului, strădania de a valorifica aspecte înaintate ale culturii române din veacul al XVIII-lea și mai ales al XIX-lea, aspecte în genere ignorate de alți cercetători, fac din D. Popovici un înaintaș al cercetătorilor de istorie literară actuali. Prin moartea sa prematură, istoria noastră literară și învățămîntul nostru superior a pierdut pe unul din cei mai înzestrați protagoniști ai lor.*

Amintindu-ni-l, îi cinstim memoria, alături de toți aceia care l-au iubit, l-au admirat și l-au prețuit.

aurel martin

Din activitatea Uniunii Scriitorilor

Zilele acestea a avut loc la sediul Uniunii Scriitorilor, ședința Comisiei pentru Literatura Minorităților Naționale a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Au participat : Nagy István, președintele Comisiei, Ferenc Szemlér, secretar al Uniunii Scriitorilor, I. Asztalos, L. Bányai, W. Bossert, A. Breitenhofer, V. Ciocov, K. Endre, Zs. Gálfalvi, J. Gréda, S. Kacsó, L. Létay, Fr. Liebhardt, E. Majtényi, P. Marosi, J. Méliusz, P. Schuster, A. M. Sperber, A. Sütö, L. Szabédi.

In discuții s-a analizat munca desfășurată în perioada anterioară și s-au stabilit măsuri organizatorice privind activitatea viitoare a Comisiei.

In centrul discuției a stat creația scriitorilor minorităților naționale în întîmpinarea celei de a 15-a aniversări a eliberării țării noastre și măsurile de sprijinire și stimulare a literaturii cu tematică actuală.

Rectificare

Ultimele 4 rînduri din schița „Aventură la București" de Paul Everac, apărută în Nr. 9 al revistei, se vor citi în continuarea penultimei coloane, și nu așa cum au apărut, dintr-o regretabilă greșeală.

REDACȚIA : B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51 ; ADMINISTRAȚIA : Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.79.46 ; Abonamente : 9 lei — 3 luni ; 18 lei — 6 luni ; 36 lei — un an ;
Tiparul : Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

Bibl. Reg.

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R.P.R.

ȘTEFAN MARIȚAN: „13 Decembrie 1918" (Masacrul din Piața Teatrului Național).

EUGEN JEBELEANU

Pe o carte

Tu, cel ce mă citești, o, frate
cu toți aceia care vin,
nimic din ce zărești în cartea
aceasta nu-ți este străin...
Și voi acei ce, poate, cîndva,
de-o mai rămîne chiar și-un rînd
din tot ce-am scris, — veți fi aproape
de rîndu-acela tremurînd...
(cu toate că și rîndu-acela,
ce-n scoica lui o să mă poarte,
o să vă pară, poate, — o vorbă
a unei vechi planete moarte),
— nu căutați în el odaia
în care doarme-mbălsămat
un leș: al meu. Lăsați! Văpaia
s-o căutați: ce-am căutat.
Nu, nicidecum parfumul straniu,
pe care nu mi l-am rîvnit,
ci veacu-mi aspru, de uraniu,
de flăcări, veacu-mi drag, cumplit,
cu omenirea în picioare
zvîcnind spre viață-n sfîntu-i tremur,
cu lacrimi, sînge și sudoare,
stîrnind nou clăditor cutremur,
cu primăvara vieții voastre
pe care noi, noi cei de-acum,
de-abia o bănuim în zare
cu ochii lăcrămînd de fum,
dar care o să fie, — sigur! —
căci vremea de-azi a pregătit-o,
cei ce-am răbdat văpăi și friguri,
în vis șoptindu-i doar: — Iubito...
și cari, de dincolo de moarte,
privim spre voi, cei fericiți,
cu ochii înghețați, departe,
și vă zîmbim — și nici nu știți...

CUVÎNTUL PARTIDULUI, CĂLĂUZĂ PENTRU CREAȚIA ARTISTICĂ

de Mihai Novicov

In primul deceniu de după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie era foarte populară în cercurile muncitorești o cărticică anonimă, tipărită pe hîrtie proastă de ziar și purtînd un titlu cu totul nesemnificativ: Arîmania. Dar pe cîți oameni ai muncii n-a însuflețit la luptă această broșurică modestă! Arîmania e numele unei țări. Dar degeaba ai căuta-o în atlasurile geografice. N-a existat decît în închipuirea autorului. De fapt era un mijloc ingenios de a se populariza Uniunea Sovietică. Sub pseudonimul „Arîmania" se ascundea prima țară a socialismului, descrisă nu tocmai așa cum era în realitate la început de drum după groaznicele distrugeri ale războiului imperialist și ale intervenției, ci așa cum și-o imagina autorul că o să devie după victoria socialismului. Răsfoind astăzi foile roase și îngălbenite de vreme nu putem să nu zîmbim în contact cu unele prezumții naive, în care credeam cu toată seriozitatea atunci. Însă în mare, tabloul zugrăvit a devenit realitate. Idealurile celor ce muncesc au fost împlinite.

E o senzație cu totul nouă, și tocmai pentru că e nouă e greu de materializat. Milenii de-a rîndul oamenii erau obișnuiți să însoțească noțiunea „viitor" cu noțiunea „destin". Îl înduplecau fiecare neam și fiecare om după cum se pricepeau, unii „prin mila lui dumnezeu", alții vînzîndu-se satanei. Ca să afle viitorul făceau vrăji, deslegau vise, citeau în stele. Și iată că doar de cîteva decenii partea cea mai înaintată a omenirii s-a învățat să prevadă viitorul. Astăzi noi știm că în anii 1959—60 vor intra în funcțiune: hidrocentrala „V. I. Lenin"-Bicaz, fabrica de îngrășăminte de la Roznov, fabrica de celuloză din stuf de la Brăila, etc., că se vor realiza creșteri de atît sau atît la sută în diferite ramuri de producție, se va ajunge la lichidarea importului de zahăr și ulei, se vor moderniza atîtea și atîtea întreprinderi de prelucrare a lemnului, se vor lărgi în acest răstimp rețelele de instituții culturale, se vor construi atîtea case, se va îmbunătăți în cutare și cutare direcție viața oamenilor.

Omul muncii din Republica Populară Romînă se simte din ce în ce mai liber în fața destinului, se pătrunde tot mai puternic de conștiința că, sub conducerea Partidului, făurește propriul său viitor. În această uriașă cucerire a demnității umane rezidă, poate, rezultatul cel mai important al revoluției socialiste.

Tocmai de aceea turbă și spumegă de mînie imperialiștii, tocmai de aceea recurg la cele mai variate trucuri propagandistice pentru a minimaliza în fața aceiora care mai sînt dispuși să-i creadă, marile realizări ale țărilor socialiste, printre care se numără și patria noastră. Dar — după cum se arată în Expunerea tovarășului Gheorghiu-Dej „nici un fel de clevetiri, falsuri, sau răstălmăciri nu pot desființa realitățile evidente: dezvoltarea în linie ascendentă continuă a economiei naționale, ridicarea ei din treaptă în treaptă la un nivel tot mai înalt, îndeplinirea și depășirea sistematică a planurilor de stat anuale, sporirea producției într-un ritm necunoscut de nici o țară capitalistă, îmbunătățirea neîncetată a condițiilor de viață ale celor ce muncesc".

Intrecerea istorică între sistemul capitalist în descompunere și sistemul socialist în ascensiune nu este încă terminată. Dar an de an, balanța se înclină, tot mai vizibil de partea progresului. După 7-8 ani lumea socialistă va produce peste 50% din totalitatea bunurilor făurite de mîinile omenești; nu vor trece nici 15 ani și în Uniunea Sovietică va fi asigurat nivelul de trai cel mai înalt în lume, iar alături de Uniunea Sovietică, în familia frățească a constructorilor socialismului, vor cuceri noi și noi succese și alte țări socialiste. Fiecare din aceste succese constituie un jalon, o verigă în lupta generală a oamenilor pentru pace, libertate, progres și bunăstare.

Recitind Arîmania și confruntînd datele din această broșură cu cele cuprinse în Expunerea tovarășului Gheorghiu-Dej, constatăm cu uimire și cu mîndrie cum azi în țara noastră cele mai îndrăznețe visuri de altă dată devin fapte. Și cine știe, poate mîine, într-o îndepărtată țară capitalistă un alt vizionar, după ce va fi citit Expunerea va compune o altă Arîmanie care va însufleți la alte lupte, alte mii și zeci de mii de oameni ai muncii. De aici, de pe aceste însorite meleaguri românești, ne vine parcă să-l îmbărbătăm pe necunoscutul vizionar: cutează! scrie! poporul muncitor romîn nu te va desminți!

Sînt seci, în aparență, cifrele și datele tehnice ale Expunerii. Devin însă poezie îndată ce reușești să le transformi în eforturi și frămîntări umane. De fapt, tocmai în clocotitorul ocean de forțe, lupte, necazuri și victorii omenești e așteptată să pătrundă cu maximum de cutezanță creația literară. Din bogăția de idei, îndrumări, învățăminte de care este plină Expunerea, una, parcă, se cere a fi întîmpărită cu deosebită pregnanță în conștiința fiecărui creator: planul pe 1958 a putut fi depășit cu 3,5%; pentru anul 1959 se va putea prevedea o creștere de 20% a producției industriale, statul de democrație populară a putut spori cu 18% salariile în decurs de doi ani, a putut trece la o acțiune largă de construcție de locuințe, poate lua azi și alte măsuri de continuă îmbunătățire a vieții, numai pentru că datorită conducerii ferme și înțelepte a partidului, datorită prieceperii sale de a valorifica experiența Uniunii Sovietice și a altor state socialiste și de a aplica creator știința marxist-leninistă în patria noastră, au fost descătușate marile forțe creatoare ale poporului, fapt datorită căruia zilnic se descopere noi și noi rezerve pentru sporirea producției. Această erupție, realmente vulcanică, de inițiative, talente, propuneri, inovații și atitudini pline de sensuri noi, erupție ce și-a găsit concretizarea și în prevederile concrete ale Expunerii, seamănă cu o veritabilă ofensivă a noului în viața și în raporturile dintre oameni — împotriva rutinei și a conservatorismului, împotriva birocratismului și a nepăsării, împotriva rămășițelor ideologiei și mentalității burgheze, împotriva intrigilor și diversiunilor dușmănoase. Care scriitor n-ar fi mîndru să dea o imagine artistică a acestei epocale ofensive?

Fidel spiritului leninist care guvernează activitatea tuturor partidelor comuniste și muncitorești, partidul nostru n-a ascuns niciodată maselor că lupta pentru socialism nu este o plimbare prin visuri, ci o luptă grea care cere eforturi și sacrificii. Și tocmai pentru că n-a ascuns-o niciodată, dar a arătat totodată și calea învingerii lipsurilor și greutăților, masele populare au crezut în partid și l-au urmat cu entuziasm. Același lucru îl spune partidul și astăzi, după ce înfățișează un plan cuprinzător de înfăptuiri pentru anul 1959 care deschide totodată perspective și mai mărețe de dezvoltare în cincinalul următor. „Trecerea de la capitalism la socialism, citim în Expunere, — lichidarea înapoierii seculare moștenite de la regimul burghezo-moșieresc, este cu putință numai cu prețul unor mari eforturi printr-o luptă curajoasă și perseverentă pentru înlăturarea greutăților ce ne mai stau în cale și pentru înfrîngerea oricărei împotriviri a dușmanilor clasei muncitoare și ai poporului muncitor".

Un factor extrem de important de însuflețire a oamenilor muncii în aceste eforturi și în această luptă grea poate și trebuie să devină literatura. În cel de al 3-lea deceniu al veacului nostru pentru a putea îndeplini o atare sarcină, scriitorul se închipuia într-o țară de dincolo de granițele continentelor — Arîmania. Astăzi ei nu are nevoie de asemenea plăzmuiri. E suficient să descrie cît mai adevărat realitatea înconjurătoare, numai să știe s-o privească cu ochii unui luptător revoluționar.

Cîte sugestii atrăgătoare ne oferă din acest punct de vedere chiar Expunerea recentă! În partea finală, tovarășul Gheorghiu-Dej, arăta citînd și cîteva exemple, cîtă muncă perseverentă trebuie să fi depus membrii și comitetele de partid pentru a descoperi rezervele ascunse care au permis conducerii partidului să propună creșterea prevederilor planului, deci accelerarea ritmului de ridicare a vieții poporului! Oare despre munca grea și plină de sacrificii, despre munca de zi cu zi a acestor activiști s-a scris pînă acum suficient și suficient de bine în literatura noastră? În expunere se arată de asemeni cum prin acțiunea organizată a întregului partid, a sindicatelor, a U.T.M.-ului și a altor organizații de masă, au fost atrase în rezolvarea curentă a unor complicate probleme de producție, de conducere și de activitate obștească, mase de milioane de oameni. Și iarăși parcă n-am scris suficient despre demnitatea nouă a acestor modești inovatori revoluționari ai existenței lor și a altora.

Vorbind despre creația realist-socialistă, Gorki spune într-un loc că ea cere scriitorului să-și însușească mentalitatea și simțirea socialistă. Dacă mentalitatea ți-o poți însuși cît de cît și pe calea studiului, de simțirea nouă a constructorilor socialismului nu te poți pătrunde decît în contactul viu cu viața lor intensă, cu continua primenire revoluționară. Iată de ce — în lumina Expunerii făcute de tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej la ședința plenară a C.C. al P.M.R. — capătă o și mai mare semnificație apelul conducerii Uniunii Scriitorilor prin care artiștii cuvîntului sînt chemați să lucreze cot la cot cu oamenii muncii la locul lor de producție. Entuziasmul cu care un număr impresionant de scriitori au și răspuns la acest apel ne îndreptățește să privim cu optimism viitorul literaturii.

Pe tot cuprinsul patriei oamenii muncii au și început să discute prevederile Expunerii făcute de tovarășul Gheorghiu-Dej. Peste tot în fabrici, pe ogoare, în instituții, muncitorii, plugarii, intelectualii, se angajează să nu-și precupețească forțele pentru ca cele prevăzute în Expunere să fie împlinite și depășite. Angajamentul scriitorilor nu poate fi conceput decît ca parte integrantă a acestui angajament general. Pentru a-l ține nu există decît o singură cale: a turna în imagini artistice, pline de adevăr, entuziasmul revoluționar al poporului, a plăzmui deci cu ajutorul imaginilor artistice un tablou măreț și inedit al eforturilor grandios prin care cuvîntul partidului devine faptă.

Numai din asemenea lucrări se va putea aduna cea mai eficientă contribuție a literaturii la opera istorică de desăvîrșire a construcției socialismului în patria noastră, de zdrobire completă a dușmanilor.

Pentru ca zi de zi să crească fericirea și bunăstarea poporului în Arîmania visului de ieri — în Patria celor ce muncesc de azi!

LUCEAFĂRUL
Anul I, Nr. 11; 15 decemb. 1958
Apare la 1 și 15 ale lunii
16 pagini, lei 1,50

o seamă de cuvinte

Marin Mihalache:

MOSCOVA-LENINGRAD

Muzee și Monumente

Rod al unei călătorii efectuate în urmă cu cîțiva ani în U.R.S.S., cartea lui Marin Mihalache *Moscova-Leningrad Muzee și Monumente* reunește, în paginile sale, însemnări cu privire la aceste valori ale realităților sovietice. Unghiul sub care sînt privite este acela al unui specialist, scopul călătoriei fiind, după cum mărturisește autorul volumului, de natură pur profesională.

Fără pretenții literare, cartea este un interesant ghid al muzeelor și monumentelor din Moscova și Leningrad, putînd fi de un real folos oricărui vizitator dornic să știe ce trebuie să vadă, sub raport artistic, în aceste două orașe, el primind totodată și cîteva indicații cu privire la unii creatori sau la cele mai reprezentative opere contemplate în călătoria sa de către Marin Mihalache.

La Kremlin, în incinta căruia se află trei catedrale și vreo zece biserici, ochiul vizitatorului poate admira picturi de o mare valoare artistică, realizate de iconari ruși celebri, precum și diverse obiecte aparținînd cîndva țarilor și reținute azi la muzeul armelor.

Pînzele expuse la Galeria Tretiakov din Moscova sau la muzeul rus din Leningrad pun în lumină caracterul religios al vechii arte ruse, puternic influențate însă de elemente realiste, laice.

Cu o deosebită grijă sînt păstrate peste tot în Uniunea Sovietică operele de artă vechi, unice poate în felul lor, pentru care statul sovietic acordă imense sume de bani necesare restaurării lor, opere care închid în ele istoria unui popor.

Asupra unora din marii pictori, călătorul se oprește cu precădere. Despre Repin bunăoară, care este considerat mîndria Galeriei Tretiakov, Marin Mihalache dă și unele date cu privire la formația marelui artist.

Palatul de iarnă din Leningrad adăpostește unul din marile muzee ale lumii — Ermitajul — unde sînt expuse creații ale celor mai vestiți artiști ai lumii. Aici pot fi contemplate pînze ale lui Tizian, Veronese, Tintoretto, El Greco, Murillo, Velasquez, Rembrandt (o sală întreagă), Gauguin, Renoir, Cézanne, Picasso, etc. etc.

Celebrele tablouri ale Galeriei din Dresda, salvate de la pieire în timpul războiului din mîinile fasciștilor de către armatele sovietice, restaurate de către specialiști sovietici și expuse după aceea timp de cîteva luni la Muzeul Pușkin înainte de a fi restituite poporului german, reține și ele îndelung atenția călătorului. Păcat că despre creațiile de artă realizată în timpul celor 40 de ani de dictatură a proletariatului, Marin Mihalache vorbește prea puțin în comparație cu ceea ce s-a creat și s-ar fi putut spune. Ghid al muzeelor și monumentelor vizitate, cartea lui Marin Mihalache merită să fie citită pentru valoarea sa instructiv-educativă, marcînd, alături de însemnările de călătorie ale acad. Gh. Oprescu, o reală contribuție în opera de popularizare a valorilor artistice conservate de puterea sovietică.

Gh. Marincovici

●

N. Deleanu:

NEDEIA DIN POIANA MIRESEI (vol II)

Romanul lui Nicolae Deleanu se inspiră dintr-o realitate neexplorată încă de literatura noastră, dintr-un moment istoric în care relațiile sociale se împleteau într-o țesătură extrem de complicată: apariția primelor exploatări miniere de pe Valea Jiului, cu toate consecințele pe care le-a atras după sine. Și în acest al doilea volum, scriitorul a izbutit să rezolve dificultățile transformării faptelor consemnate de documente în episoade literare, ocolind primejdia spre care îl împingea nu numai formația sa științifică, dar și tema.

Succesul lui Nicolae Deleanu s-a datorat în primul rînd talentului său de povestitor, remarcat cu trei ani în urmă, la apariția primului volum al romanului. Una din calitățile principale ale cărții e cursivitatea antrenantă care topește evenimentele istorice într-o acțiune amplă, ramificată pe mai multe planuri. Complexitatea societății capitaliste din Transilvania spre mijlocul secolului trecut, cînd existau încă relații patriarhale și feudale, e ilustrată de personaje provenite îndeosebi dintre muncitorii mineri, dintre țăranii legați de obligațiile iobăgiste și dintre reprezentanții firmei Hoffmann u. Brüder. *Scriitorul urmărește să descifreze și să explice poziția socială a fiecărui grup de personaje, să îi urmărească evoluția — determinată de accentuarea relațiilor capitaliste.*

Romanul prezintă deplasarea treptată a centrului de greutate al luptei revoluționare de la ciocnirile neorganizate dintre nobili și țărani iobagi, spre grevele muncitorești îndreptate împotriva patronilor minei. De remarcat faptul că minerii recurg încă la formele tradiționale de rezistență: ei se refugiază în păduri, unii din ei alăturîndu-se cetelor de haiduci.

Scriitorul urmărește cu minuție consecințele sociale ale procesului de capitalizare din Valea Jiului: mizeria familiilor de mineri petrileni, nesocotirea vechilor drepturi ale obștilor țărănești, munca sutelor de copii și de femei dezumanizate de oboseală. Fragmentele descriptive sînt tratate cu o mare economie de mijloace, cu intenția evidentă de a nu opri în loc desfășurarea acțiunii, asupra căreia se concentrează atenția romancierului. De cîte ori N. Deleanu încearcă să insiste asupra detaliilor de descriere, își depășește propriul temperament, creînd unele imagini care strică echilibrul romanului. E cazul chiar al episodului cu care debutează cartea, unde scriitorul se lasă în voia descrierii amănunțite a portului dunărean, a îmbrăcămintei lui Radu, realizînd, e drept, un interesant tablou etnografic, dar aducînd prejudicii realizării literare.

Eroii care poartă mesajul unor zile mai bune (în primul rînd Radu Zăican și inginerul Jäger) sînt prezenți cu o simpatie cuceritoare. Hiperbolizarea, înzestrarea lor cu însușiri superlative, provine, după părerea noastră, din folosirea, voită sau nu, a unor procedee romantice. Izvorul lor se află în participarea afectivă prea evidentă a scriitorului la crearea personajelor sale. De aici și sentimentul că dialogul e uneori, de fapt, disimilarea unei vorbării indirecte.

Romanul lui Nicolae Deleanu cuprinde o semnificație asupra căreia credem că e potrivit să nu insistăm. Temeinica pregătire istorică a autorului, viziunea sa științifică asupra formării clasei muncitoare, au contribuit la realizarea unei cărți pline de substanță. Ea a adus în cîmpul literaturii noastre un erou de o mare frumusețe morală: minerul veacului trecut. Istoria clasei muncitoare din țara noastră de la începuturile ei, nașterea centrelor proletare, cereau atenția literaților. Această temă majoră și-a aflat un interpret înzestrat, îndrăgostit de adevărul istoric și de cei care au pregătit, prin jertfa lor — adesea anonimă — zilele de azi.

Dan Grigorescu

●

OCTOMBRIE ROȘU ÎN LITERATURA POPOARELOR

(pagini antologice)

Octombrie roșu în literatura popoarelor *se adresează nu numai bibliotecarilor, cărora se pare că le este destinat, ci oricărui cititor dornic de a cunoaște ce realizări de seamă au prilejuit grandioasele evenimente ale anului fără pereche în istorie, 1917! De la mărturiile lui T. Arghezi și M. Sadoveanu și pînă la cele ale lui Nazim Hikmet și Pablo Neruda descoperi, cu infinită satisfacție, în cîte fațete diamantine se oglindește Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, ce caleidoscop gigant de forțe artistice a pus în mișcare, ce opere remarcabile a generat și cu cît a îmbogățit inspirația scriitorilor.*

Firește că aceste pagini antologice nu cuprind, cum nici nu și-au propus probabil, tot ce s-a scris și publicat de către toți scriitorii lumii despre mărețul Octombrie și uriașele sale realizări. Dar ea e, credem, prima încercare de acest gen de a pune la îndemîna marelui public, pagini calde și vibrante răsfrîngînd ecoul pe care l-a avut Marea Revoluție Socialistă din Octombrie în conștiința omenirii.

Păcat că sursele bibliografice de care s-au folosit alcătuitorii antologiei se opresc la anii 1953—1954, nefiind înglobată producția originală și traducerile din ultimii patru ani, ce au fost destul de bogați în privința operelor consacrate Revoluției Socialiste! In chip expresiv și zguduitor, N. D. Cocea sintetizează, cu patetism într-o singură pagină, noaptea istorică dintre 25—26 octombrie, cînd Lenin dă citire Decretelor Noii Orînduiri, care proclamă pentru prima oară în lume, egalitatea economică și socială a oamenilor, autorul redînd atmosfera înălțătoare în care se desfășura acea ședință. Pe cîtă vreme Gala Galaction, în proza lui de o căldură vibrantă, ne demonstrează ce a determinat Marea Revoluție: — „Puterea celor mulți" și unitatea celor mulți.

Ca o simfonie în contrapunct, Tudor Arghezi evocă, în rînduri pline de culoarea și verva proprie limbajului său, ceasurile trăite în Leningradul de azi. M. Beniuc, apelînd la metru popular, slăvește „zorii omenirii", Marea Revoluție — Nina Cassian, făcînd cronica anului viu 1917, zugrăvește etapele esențiale ale acelor zile care au zguduit lumea. Eugen Jebeleanu realizează poemul-pamflet Noiembrie de foc. *Maestrul M. Sadoveanu arată de ce Marea Revoluție din Octombrie a deschis lumii „evul nou al justiției", care leagă mărețele evenimente de o legendă a lui Ilia Muromeț, bohatîr care doarme într-un codru fără margini și nu se arată decît într-un veac, doar atunci cînd e să facă dreptate pe pămînt. Poeții și prozatorii sovietici sînt prezentați prin V. Avdeev, Demian Bednii, Alexandr Block, Valeri Briusov, Esenin, Fadeev, Fedin, Furmanov, Gaidar, Gladkov, Gorki, Iakovlev, Vera Inber, V. Ivanov, Korneiciuk, Ostrovski, Scipaciov, Serafimovici, Șolohov, Alexei Tolstoi. Recitim fragmente din* Înfrîngerea *și povestirile despre eroi ale autorului* Mamei, *înfățișînd luptele eroice ale proletariatului, pagini din perioada războiului civil sau trecerea de la perioada războiului țarist la epoca de rodnică frămîntare a revoluției, ca cele din* Calvarul. *Fie că recităm antologicul* Poem *al lui* Octombrie *de Maiakovski sau așa de bine alesele fragmente din* Așa s-a călit oțelul, *desprindem caracterul popular al revoluției și participarea cu mare însuflețire a tineretului în lupta pentru cucerirea puterii și apoi la lupta pentru apărarea cuceririlor marelui octombrie. Și ne reamintim că mulți dintre cei care au zugrăvit aceste evenimente, au participat cu arma în mînă la ceea ce descriu în vers sau proză și ne spunem: iată încă una din caracteristicile scriitorilor sovietici. Dacă la această contribuție adăugăm adeziunea unor scriitori combatanți din alte țări, ca Iohannes Becher, unul din cîntăreții cei mai înflăcărați ai realizărilor dobîndite în timpul Marii Revoluții sau a unor pene ca Rafael Alberti, H. Barbusse, Pablo Neruda, Aragon, Go-Mo-Jo, Ana Seghers, Endre, Giovani Germanetto, pînă la scriitorul finlandez F. F. Sillanpää și poetul negru Hughes constatăm cu satisfacție multilateralitatea temelor inspirate de Marele Octombrie. Fie că-s exprimate prin mijlocirea dialogului teatral, a poemului sau a prozei, ele impresionează prin cît de multiplu a pus revoluția în mișcare și a fructificat forțe artistice atît de felurite.*

Camil Baltazar

Prezența cărții străine

Producția autumnală abundentă a adunat în librării, către sfîrșitul anului, opere de traducere literară a căror prezență devine foarte sugestivă pentru cel ce a avut răgazul să urmărească mișcarea cărților în ultimii ani.

Astfel, hazardul sau priceperea librarului a putut reuni într-un stand proaspăt, nume și titluri care, luate separat, se adaugă liniștit unei aglomerări culturale foarte plăcute, dar puse într-o anumită ordine, izbesc imediat, stîrnind constatări de ansamblu, deosebit de interesante în legătură cu fenomenul cărții străine în țara noastră.

Ultimele tiraje ne alătură, de pildă, trei momente de vîrf ale literaturii franceze: La Fontaine (Fabule) [1], *Béranger* (Cîntece alese) [2] *și Aragon* (Poeme) [3], *perpetuînd, în salt peste veacuri, constantele spiritului popular, ale înțelepciunii și eroismului unui popor față de care cultura noastră nu și-a negat nicicînd simpatia.*

La Fontaine:

FABULE

La apariția ediției originale a Fabulelor *în 1668, La Fontaine își dobîndise, printre contemporanii artei privilegiate, reputația unui poet bonom, de inspirație minoră și diversă, dar cu perspective neașteptat de largi spre eternitate. Așa-i proorocise Molière și viitorul l-a adeverit. El este astăzi cel mai bine cunoscut dintre clasicii „marelui secol". E drept de asemenea că lumea noastră îl citește cu ochii instruiți de lunga trecere a evenimentelor istorice, căci poemele lui cu tîlc fac observații serioase, cutezătoare, asupra oamenilor, într-un transparent travesti zoologic și glumeț, iar aluzia uneori directă la lumea despotică a biciuit cu adresă mai-marii societății feudale și pe mult prea supușii lor slujitori.*

Pentru o mie de motive, Fabulele *sale au făcut din La Fontaine, cel mai popular clasic francez în cultura tuturor popoarelor, unul dintre cele mai însemnate fiind desigur, acela că marele poet și-a înțeles opera ca*

„o amplă comedie cu mii
de vieți în mers
a cărei vastă scenă e-ntregul
univers".

În cultura noastră, primele semne ale tălmăcirii sale au apărut în secolul trecut, sub pana nu prea ascuțită a lui A. Naum, profesor de franceză, și poet asiduu în orele de recreație. Abia la începutul secolului nostru D. Anghel și St. O. Iosif alcătuiesc o culegere mai vrednică de cinste. Alte încercări au fost lăudabile, dar timide, din lipsa stimulentului artistic și editorial. Tudor Arghezi a pus, în anii trecuți, amprenta poeziei, pe-un mănunchi ales.

Dificultatea traducerii fabulelor stă în transpunerea nemutilată a amestecului suplu de genuri și cuituri din care s-au întrupat acum trei sute de ani, sporită de varietatea și justețea extremă a versului liber care dă stilului lui La Fontaine acel caracter durabil, clasic de finețe și simplitate, ce-l definește.

De aceea, printre contribuțiile cărturărești și poetice la actul de cultură exprimat prin recenta abundență editorială, semnalăm cu mare satisfacție și prima traducere integrală a Fabulelor lui La Fontaine, în românește (lucrată cu avîntată conștiinciozitate de Aurel Tita), ca una dintre cele mai nobile prezențe ale cărții străine de pe lista colecției clasicilor literaturii universale.

●

Béranger:

CÎNTECE ALESE

Revenind la cele spuse mai sus, ne-a atras ochii tovărășia atît de potrivită a celui mai mare poet al Franței prerevoluționare cu un vrednic continuator al spiritului său popular, — pe un alt plan și bineînțeles într-alt ton, cu șansonierul atît de specific francez P. I. Béranger.

Poezia lui Béranger n-a mai avut nevoie să fie o „istorie ieroglifică", precum a fabulistului din suta a 17-a. Vechiul regim fusese răsturnat încă sub privirile poetului (mergea pe 10 ani, la 14 iulie 1789) iar monarhia, aristocrația și înaltul cler erau în vremea lui, ținta permanentă a oprobiului public. Pe acest material incendiar de actualitate imediată și „luîndu-și ca muză poporul" Béranger a compus „epopeea lui cu mii de refrene" despre care se spune că a fost arma principală a revoluției din 1830 (vezi Hugo Mizerabilii).

Traducerea, bine alcătuită și punctată cu mult nerv, a lui Vladimir Colin, ne dăruiește astfel pentru prima dată (după imitațiile numai bine-intenționate ale lui C. A. Rosetti, G. Sion, Gh. Tăutu ș.a.), prilejul unei întîlniri cu o operă de mare popularitate, în condiții vrednice de faima originalului. Deci încă un pas înainte, în ritmul susținut al înavuțirii culturale.

●

Aragon:

POEME

Completarea utilă și frumoasă a acestei reînnoite descoperiri a Franței populare, prin mijlocirea poeziei, este volumul alăturat celorlalte două într-un progres cronologic și ideologic, firesc, care adună, sub o copertă tinerească și sobră Poeme *de Aragon, alese din cele nouă volume scrise de poetul comunist din 1925 încoace. Prin urmare, la o sută de ani de poezie franceză, după* Cîntecele *lui Béranger.*

Această întîlnire de bun augur pentru numeroși cititori care-l cunosc prea puțin pe fruntașul poeziei franceze contemporane (din cîteva traduceri apărute în presa literară și din culegerea foarte restrînsă semnată în 1947 de Veronica Porumbacu) a fost însă în parte stînjenită de inegalitatea tălmăcirilor cuprinse în recentul volum, care se bucură totuși de contribuția talentului lucid al lui Gellu Naum, Tașcu Gheorghiu, R. Vulpescu și al altora.

Condiția utilității este dar satisfăcută și sîntem încredințați că inițiativa editurii va remedia deziluzia într-un viitor apropiat cînd să fie consultați, negreșit mai mulți dintre poeții care au străbătut, pe meridianul românesc, experiența literară revoluționară a poetului Franței combatante.

Mihnea Gheorghiu

[1]). La Fontaine, *Fabule*, Colecția Clasicii literaturii universale, E.S.P.L.A. 1958, 567 pag. lei 19,60.

[2]). Béranger, *Cîntece alese*, E.S.P.L.A. 1958, 183 pag. lei 6,90.

[3]). *Aragon*, Poeme, *E.S.P.L.A.* 1958, 148 pag. lei 5,90.

●

Henri Alleg:

TORTURA

La 20 noiembrie 1945, în fața Tribunalului Internațional Militar din Nüremberg, De Menthon, acuzatorul principal din partea Republicii Franța, rostea foarte răspicat și cu nereținută indignare: „Franța care a fost supusă jafului sistematic și pustiirii, Franța ai cărei fii au fost — în număr atît de mare — chinuiți și executați în beciurile Gestapoului și în lagărele de concentrare, în sfîrșit, Franța care a îndurat mult mai îngrozitor influența descompunerii morale și constrîngerea de a se întoarce la starea de barbarie, constrîngere pe care Germania nazistă a exercitat-o cu perseverență diabolică, Franța care în numele celor care au participat la mișcarea de rezistență, care s-au jertfit eroic și pe care ea îi numără printre cele mai luminoase chipuri de eroi naționali, Franța vă cere: să se facă dreptate!"

Sînt treisprezece ani de atunci. Pe pămîntul Algeriei, supusă jafului sistematic și pustiirii, 600.000 de soldați francezi caută să reducă la tăcere prin război, poporul algerian. Clasa dominantă franceză care posedă capitaluri enorme investite în pămîntul furat, cuprinzînd avuții pe care le exploatează necruțător, supune prin casta militaristă, croită după chipul și asemănarea lui Goering, un popor de milioane la foame, chinuri și moarte. Metodele fasciste aplicate de naziști în Franța, sînt aplicate de parașutiștii francezi în Algeria, atît indigenilor, cît și celor care au mai rămas fideli conștiinței umane. Ziaristul Henri Alleg directorul ziarului l'Alger Republicain, *amenințat cu internarea în lagăr, trece în ilegalitate. La 12 iunie 1957 este reținut de către parașutiștii din divizia a 10-a care îl sechestrează într-o casă de detenționlă în suburbia El-Biar din Alger.*

În repetatele interogatorii la care este supus concomitent la barbarii inimaginabile, i se cer destăinuiri despre unii luptători din Frontul de eliberare națională algerian — de cele mai multe ori literalmente necunoscuți lui. Răstignit pe patul de cuie și bătut, torturat prin curent electric care se scurgea printr-o lampă metalică ale cărei lame se înfigeau în carne și în limbă, chinuit prin sete, Henri Alleg, fiu al Franței, încearcă pe pielea sa chinurile unui lagăr de factură literalmente fascistă.

Amenințat cu moartea și adus pe pragul morții, amenințat că i se vor tortura la fel soția și copiii pe care îi vor aduce oricînd din Franța, ofițerii anchetatori din divizia a 10-a de parașutiști nu își ascund nici ura lor adîncă, nici planurile pe care le clocesc: „Ce facem aici o să facem și în Franța! Lui Duclos al tău și lui Mitterand. O să le facem ce-ți facem și ție acum, iar putoarea ta de republică o s-o aruncăm și pe ea în aer!"

Sadismul călăilor crește la paroxism, în funcție de tăcerea celui supus la cazne:

„Sînt două zile de cînd nu ai mai băut. Mai sînt patru pînă crăpi. E mult patru zile. Ai să-ți lingi pișatul".

La înălțimea ochilor mei sau lîngă ureche, lăsa să curgă un fir de apă în cană și repeta:

— Dacă vorbești, bei... Dacă vorbești, bei..."

Prin Torquemada, marele preot la Inchiziției, lumea feudală și-a ilustrat fățărnicia, cruzimea și mizeria spirituală. La adăpostul crucii, crima era scuzată de... voința lui Dumnezeu. Burghezia, în coloniile cîte i-au mai rămas în exploatare, și chiar în metropole, se ilustrează prin sadism, prin însîngerare. Cuvintele acuzatorului principal din partea Franței la Tribunalul Internațional Militar care a judecat la Nüremberg odioasele crime naziste, rostite în numele francezilor care au luptat în mișcarea de rezistență, se întorc asemeni unei uriașe palme pe obrajii burgheziei franceze.

Henri Alleg a pus în fruntea cărții sale cuvintele lui Romain Rolland, rostite prin glasul lui Jean Christophe: „Acuzîndu-i pe francezii corupți, apăr Franța".

În tristul, în veridicul său document, acuzatorul, torturatul din lagărul din Alger apără Franța conștientă, apără clasa muncitoare franceză.

George Demetru Pan

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Director: **acad. Mihai BENIUC**

COLEGIUL DE REDACȚIE

Dan DEȘLIU (membru în Comitetul de direcție); **Mihu DRAGOMIR** (membru în Comitetul de direcție); **V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MARTIN; Aurel MIHALE** (membru în Comitetul de direcție); **Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCA** (membru în Comitetul de direcție).

Turul

Povestire

de **VIRGILIU MONDA**

Cînd l-am văzut întîia oară pe Mavrosin, mi-am spus că trebuie să fie profesor universitar. Era corpolent şi plesuv; avea ochi albaştri, candizi şi un profil de efigie romană — nu de proconsul, ci de magistrat — filozof. Era tot timpul însoţit de soţia sa — o femeie pe care vîrsta critică o silise să-şi oxigeneze părul, lăsîndu-i delicateţea trăsăturilor şi puritatea tenului. Se plimbau cu paşi domoli, la braţ, tăcuţi, cu priviri vagi ce păreau că planează peste amănuntele înconjurătoare. In ochii ei mi s-a părut că citesc din timp în timp o solicitudine maternă pentru soţ.

Mare mi-a fost dezamăgirea cînd, făcîndu-le cunoştinţa, am aflat că domnul Mavrosin era negustor — patronul magazinului de antichităţi din Calea Victoriei. Un negustor aparte, e drept, căci ceea ce te impresiona la el şi la nevastăsa, pe lîngă manierele alese, era un fel de blazare superioară, un dezinteres total faţă de satisfacţiile materiale, de bunurile lumeşti. Afară de asta, un negustor de antichităţi, ca şi un colecţionar de artă, este pe jumătate un artist, mi-am zis; sau cel puţin, silit de natura comerţului său, posedă o seamă de cunoştinţe variate în domeniul diferitelor arte care, de-a lungul veacurilor, au înnobilat omenirea. Personal, m-am simţit întotdeauna ispitit să pătrund în prăvăliile lor sumbre şi tăcute în care se găseşte ceva din atmosfera gravă, solemnă a unor încăperi de muzeu. Aici, pe un piedestal vechi, un bust de bronz îţi surîde cu maliţiozitatea caracteristică unora din operele lui Houdon; acolo, pe poliţa unui raft, se-nalţă vasul de cobalt în care geniul poporului chinez şi-a întipărit migala, fantezia şi fineţea; dincolo, deasupra unui maldăr de covoare de Ispahan, spînzurat în părete, te îmbie un peisaj din Turner.

Atras deci de afabilitatea soţilor Mavrosin, dar mai ales împins de pasiunea pentru artele plastice, treceam cînd şi cînd pe la magazinul lor şi schimbam cu ei cîteva fraze. Incetul cu-ncetul am ajuns să fiu invitat de ei cîteodată şi acasă, la dejun, sau la cină, aşa că s-ar fi putut spune că deveniserăm prieteni — în sensul monden al cuvîntului.

Magazinul lor era încăpător, adînc, alcătuit în faţă dintr-o parte dreptunghiulară în care, pe etajere sau măsuţe de stil, stăteau expuse felurite obiecte de artă, iar în fund, de un spaţiu cu tavanul boltit unde se aflau biroul domnului Mavrosin, un raft cu registre şi casa de fier. Prin vitrinele de la stradă lumina pătrundea potolită, accentuînd patina de vechime a statuetelor şi tablourilor; în ce priveşte încăperea din fund, acolo ardea încontinuu becul electric şi sub el, la birou, stătea negustorul aplecat peste facturi şi borderouri, în momentele cînd nu era solicitat de vreun cumpărător. Alături de el, într-un fotoliu confortabil, şedea de obiceiu doamna Mavrosin, cu un lucru de mînă; căci mai cu seamă după amiaza, se plictisea acasă.

— In prăvălia noastră este o linişte foarte favorabilă nervilor, iar ambianţa artistică mi-a devenit necesară, îmi spunea dînsa, cu ochii pe jocul igliţei. Afară de asta, cînd stau acasă sînt îngrijorată de Emil. Are sănătatea foarte delicată şi mă tem să nu facă vreo imprudenţă.

— Domnule Mavrosin, ce fericit trebuie să fii cu o soţie atît de grijulie şi tandră!

Soţii schimbau o privire caldă, afectuoasă, — amoroasă chiar, în ciuda vîrstei.

— Da, pot spune că Hortense mă face complect fericit... Nu ştiu dacă şi dînsa... după douăzeci şi opt de ani de căsnicie...

— O, dragă Emil, ştii bine că în afară de persoana ta, nimic nu are pentru mine preţ în viaţă.

Cînd avea o piesă excepţională — relicvă antică, tablou, bibelou, domnul Mavrosin mi-o prezenta cu o gravitate doctorală, dîndu-mi toate amănuntele necesare cu privire la epocă, şcoală, stil, manieră.

— Iată o operă care pe dumneata, ca scriitor, nu poate să nu te emoţioneze.

Şi, uitînd că nu vorbea unui cumpărător, adăuga:

— E absolut autentică; a făcut parte din colecţia prinţului Hoffenstein, din Viena.

In magazin am făcut cunoştinţa domnului Bodoroş, vînzătorul, un omuleţ bătrîior, adus de spate şi sasiu, cu pielea gălbuie ca fildeşul statuetelor de pe etajere. Domnul Bodoroş era un om ciudat. Cu muşteriii vorbea potolit şi prevenitor, căutînd să-i convingă, cu un ton mieros şi cu argumente competente, aproape erudite, că pagoda de jad pe care o prezenta fusese sculptată la Fu-Ceu, în secolul al cincisprezecelea sau că Gobelinul cu Jupiter şi Europa fusese ţesut la Louvain pe la 1680, după un desen de Tizian. Insă patronului său îi răspundea întotdeauna cu un ton morocănos, brusc, iritat, de parcă ar fi avut împotriva lui motive grave de nemulţumire. Ce-i putea el reproşa unui om atît de blînd ca domnul Mavrosin? Acesta părea dealtminteri să nu observe posăcia amploiatului; cît despre doamna Mavrosin, îi asculta frazele nepoliticoase, tonul inadmisibil, cu un surîs superior, inefabil.

— E un caracter imposibil, îmi spuse odată dînsa, la cafea, cînd, în salon, după cină, adusesem vorba despre Bodoroş. Este în serviciul nostru de aproape treizeci de ani, se bucură din partea noastră de toată solicitudinea şi totuşi e veşnic nemulţumit şi ne reproşează în fiecare zi situaţia sa în magazin. Dacă ai şti cîte toane îi răbdăm!

Raporturile acestea neobişnuite dintre prietenii mei şi domnul Bodoroş mă intrigau şi aveam intenţia să le studiez, să le aprofundez; însă desfăşurarea evenimentelor atrase atenţia mea pe făgaşuri mai interesante. Revoluţia politică şi socială de după august 1944 — se-nţelege de la sine — avu asupra soţilor Mavrosin importante repercursiuni. De fapt, în primele luni şi chiar un an sau doi nici o schimbare vizibilă nu se produse în comerţul lor. Bodoroş continua să pledeze amatorilor de artă şi de antichităţi autenticitatea obiectelor în cauză şi să le sublinieze valoarea, ajutat cîteodată în această pledoarie de însuşi Mavrosin; iar în lipsa clienţilor, acesta stătea ca şi în trecut aplecat peste facturi şi borderouri la biroul său din încăperea boltită din fund, alături de soţia sa care, în fotoliul confortabil, croşeta cu un aer impasibil. Frazele schimbate între cei doi soţi aveau acelaşi caracter afabil, prevenitor şi afectuos. Cu toate acestea nu-mi fu greu să observ că din cînd în cînd domnul Mavrosin închidea ochii şi îşi trecea mîna pe frunte, gest absolut insolit la dînsul, iar doamna ofta adînc, la intervale. Era evident că sub aparenţa obişnuită erau munciti de grave preocupări şi tot atît de limpede care putea fi natura acestora.

Un fapt banal survenit în acest timp modifică în mod categoric atitudinea soţilor Mavrosin. Nu-i văzusem de mult, cînd, trecînd într-o zi prin faţa magazinului şi intrînd să schimb cu ei cîteva amabilităţi, domnul Bodoroş îmi spuse că nu erau acolo.

— La ora asta eram sigur că-i găsesc.

— S-au dus la înmormîntare.

— Ce înmormîntare?

— A murit Suguci... un unchi al doamnei Mavrosin.

— Aha! Am să trec mîine să prezint condoleanţe.

Dar nici a doua zi nu i-am găsit şi nici în zilele următoare, aşa că le-am telefonat acasă spre a le exprima participarea mea la dureroşul eveniment familial; şi m-au poftit să viu în aceeaşi seară la ei. In timpul cinei, abia dacă s-au atins de mîncare; au fost sobri la vorbă, copleşiti, aş zice chiar agitaţi, dacă firea lor atît de ponderată, de un calm greu de clintit, le-ar fi putut îngădui să se agite.

— Bietul unchi! ofta Mavrosin.

— Sărmanul! suspina şi soţia sa. Dumnezeu să-i odihnească sufletul bun şi generos.

Nu mică mi-a fost mirarea. O dată sau de două ori îmi vorbiseră despre acest Suguci, fratele mamei doamnei Mavrosin şi din vorbele lor rămăsesem cu imaginea unui bătrîn de peste optzeci de ani, redus de ramolisment la o viaţă vegetativă, dacă nu chiar de mizerie fiziologică. Cum putea dispariţia unui om în starea asta — fie el şi unchi — să-i întristeze atîta, să-i copleşească şi să-i frămînte în asemenea hal? Explicaţia nu putea fi dată decît de firea lor sensibilă, delicată.

In săptămînile următoare, decedatul continuă să rămînă principala lor preocupare. Il îngropaseră la Sfînta-Vineri şi acum nu vorbeau decît despre mormîntul lui, despre lespedea şi crucea de marmură neagră, comandate unui artist al daltei, despre grilajul de fier forjat ce trebuia să împrejmuiască lăcaşul de veci al unchiului iubit.

In sfîrşit acest mormînt fu gata, cu toate cele de trebuinţă, impunător cum se cuvine unui defunct de seamă şi cu următorul epitaf:

Aci se odihneşte
ISTRATE SUGUCI
decedat în puterea vîrstei
la 81 de ani.
In viaţă a făcut numai bine.
La moarte lasă numai suspine.
Fie-i ţărîna uşoară!

Crezui că puteam considera încheiat acest episod trist din viaţa soţilor Mavrosin. Dar mă-nşelam. Abia acum zelul lor pios se însufleţi. Cînd îi căutai, erau la cimitir, cu flori, cu lumînări de ceară. Pe paznic îl umpleau cu bacşişuri. Lucru ciudat, nu se duceau acolo dumineca sau în zilele de pomenire a morţilor, cînd aleele erau cotropite de haine cernite şi figuri întunecate şi înlăcrimate, ci în zile şi mai ales la ore neobişnuite, în zori, după amiaza sau chiar pe înserat cînd printre morminte şi pe lîngă cavouri nu se vedea ţipenie de om.

— Vor să fie singuri, să se poată reculege în voie, să evoce în linişte fiinţa atît de dragă, mi-am spus.

Din aceleaşi motive, probabil, aleseseră, locul de veci cît mai la o parte, pe ultima alee din dreapta, lîngă ulucile din fundul cimitirului. (Mă rugaseră într-o zi să vin cu ei să mi-l arate şi nu putusem să-i refuz).

Totuşi faptul că împingeau osîrdia asta jalnică pînă la renunţarea la tabieturi şi la neglijarea magazinului depăşea putinţa mea de înţelegere.

Lipsind din Capitală o vreme mai îndelungată, aproape că-i uitasem, cînd, într-o dimineaţă, în piaţa Sfîntul Gheorghe, mă lovii piept în piept cu Bodoroş.

Era parcă mai adus din spate şi avea obrajii mai gălbejiţi ca de obicei.

— Respectele mele, spuse el, scoţîndu-şi ceremonios pălăria.

— Ce s-a întîmplat, domnule Bodoroş, de eşti posomorît?

— Ştiu că, în calitate de prieten al doamnei şi domnului Mavrosin, vestea asta vă va necăji, dar magazinul este sigilat iar patronul...

— Vrei să-mi spui că-i...

— Da, arestat.

— Bine, dar pentru ce?

— Fraude fiscale.

Şi, cum mă uitam la el cam nedumerit, găsi necesar să precizeze:

— De ani de zile frusta fiscul. Facturi false, registre măsluite.

— De ani de zile!

— Intocmai.

— Şi cum de s-au descoperit toate acestea abia acum?

— L-am denunţat.

— Dumneata?

— Da, eu.

— Pentru ce?

— Mavrosin s-a purtat cu mine cîinește o viaţă-ntreagă. Trebuie să ştiţi că înflorirea, prosperitatea magazinului mi se datoresc mie. Cînd l-a moştenit de la taică-său, era aproape falimentar. Marfă puţină şi de prost gust. Mavrosin n-avea habar de artă. A trebuit în cursul anilor să-i fac o adevărată educaţie. Dacă azi poate deosebi un vas de Sèvres de unul din Meissen, ori o canapea Chippendale de una Biedermeyer, e numai datorită mie. M-am dus cu el la licitaţii, l-am învăţat ce piese să cumpere, i-am atras cu încetul o clientelă aleasă şi astăzi este bogat, apreciat, considerat ca un expert. Şi în schimb? Un salariu de mizerie, un ton superior de la stăpîn la slugă. Am tăcut şi am răbdat pentru că m-am învăţat să trăiesc printre antichităţi, printre obiecte de artă, pe care le privesc cu respectul cuvenit, cu o adevărată evlavie.

— Ce s-a petrecut de te-ai hotărît să-ţi schimbi atitudinea?

— Am un nepot, un singur nepot, orfan, de la o soră. S-a îmbolnăvit de plămîni şi mi-a trebuit o sumă mai mare de bani ca să-l pot îngriji. Cu leafa mea păcătoasă nu mi-am putut face rezerve. M-am dus la Mavrosin şi l-am rugat să-mi împrumute suma. A surîs şi mi-a răspuns: „Dragă Bodoroş, am impresia că mă iei drept un bancher". Şi mi-a povestit o anecdotă cu **Crédit Lyonnais** din Paris şi un cîrnăţar. „Sîntem foarte strîmtoraţi, a adăugat şi soţia sa. Greutăţi mari... Fiscul ne sugrumă... abia avem strictul necesar". „Regret, a încheiat Mavrosin. Vezi în altă parte". Ştiam că sînt plini de bani. Bani cîştigaţi prin priceperea şi prin devotamentul meu. Mai ştiam că de ani de zile lucrează cu facturi plăsmuite, că fură statul prin declaraţii fiscale mincinoase. Nepotul mi se va prăpădi din lipsa unei sume de bani care pentru ei nu înseamnă mai nimic. Mi s-a urcat sîngele la cap. Sosise momentul să mă răzbun pentru tot ce am îndurat de la ei mai bine de treizeci de ani — şi m-am răzbunat.

— Bine, dar....

— V-am spus că mi s-a urcat sîngele la cap... Dealtminteri, fiţi liniştit, competenţa mea va găsi căutare undeva. N-o să mor de foame.

I-am strîns mîna şi i-am urat noroc.

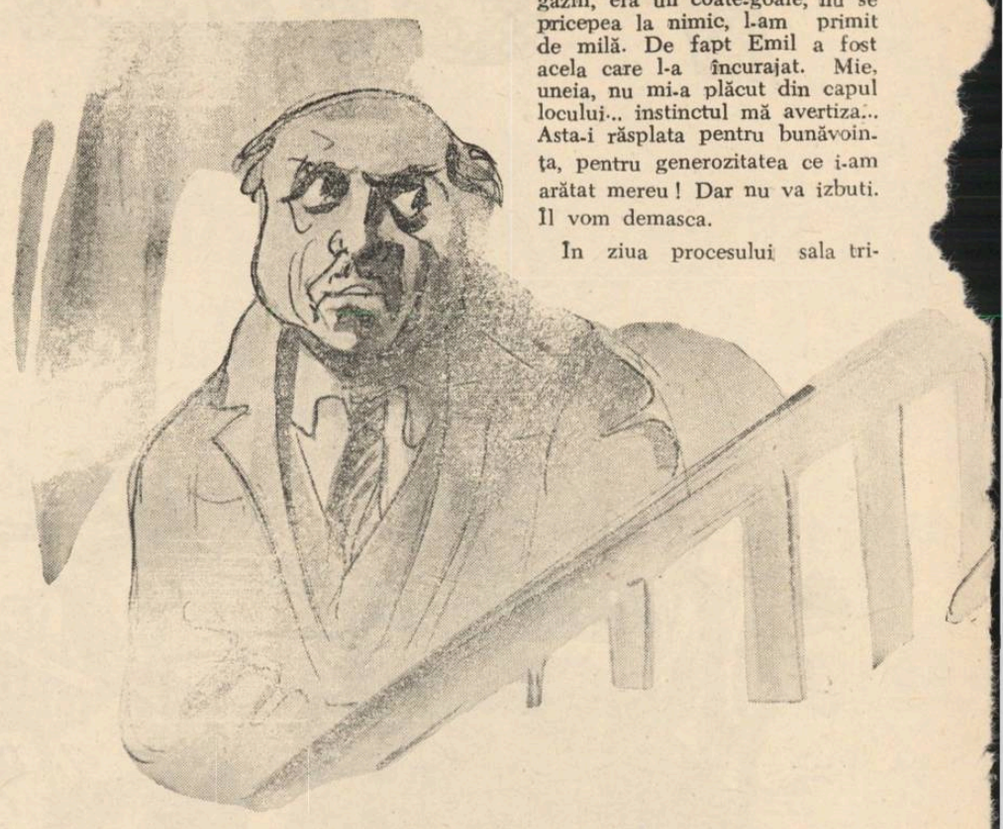

Aşadar, domnul Mavrosin era închis pentru fals în acte comerciale... De aceea îl găseam mereu aplecat, la biroul lui, peste borderouri şi facturi! Căuta mijloace de înşelăciune cît mai subtile, mai greu de descoperit, se silea să se strecoare nevătămat printre furcile penale. Dar dacă denunţul lui Bodoroş era o simplă calomnie?

Şi care era rolul doamnei Mavrosin? Ca să mă lămuresc, m-am dus s-o văd.

Am găsit-o singură, năruită într-un fotoliu. Şi-a şters pleoapele umezite, mi-a întins mîna cu graţia-i obişnuită şi m-a poftit să iau loc.

— Am aflat cele întîmplate... am rostit cu un ton de circumstanţă.

— Îţi mulţumesc din suflet c-ai venit. Toată ziua sufăr gîndindu-mă la Emil, iar seara mă duc să vărs o lacrimă la mormîntul unchiului meu... Ah! Unchiul a scăpat de suferinţe, dar bietul Emil! Aş fi în stare să fac orişice ca să-i uşurez situaţia, să-l îmbărbătez, să-l susţin. Un asemenea om bun, fin, nobil trebuia să trăiască într-o lume mai puţin rea şi pizmăreaţă. S-a încercat împotriva lui o cabală mîrşavă.

— Ce acuzaţie i se aduce?

— Că ar fi defraudat fiscul... că ar fi falsificat unele acte comerciale. Auzi, dumneata! Noi, care am fost întotdeauna de o corectitudine exemplară! Un denunţ calomnios, murdar.

— Bănuieşti pe cineva?

— Nu bănuiesc... sînt aproape sigură. Trebuie să fie canalia de Bodoroş.

— Ce te face să te gîndeşti la dînsul?

— Numai el e în stare de o asemenea infamie. Intotdeauna ne-a invidiat şi ne-a săpat. Ii pizmuia lui Emil prosperitatea, vederile comerciale largi, înalta sa pricepere în artă. Cînd a intrat la noi în magazin, era un coate-goale, nu se pricepea la nimic, l-am primit de milă. De fapt Emil a fost acela care l-a încurajat. Mie, uneia, nu mi-a plăcut din capul locului... instinctul mă avertiza... Asta-i răsplata pentru bunăvoinţa, pentru generozitatea ce i-am arătat mereu! Dar nu va izbuti. Îl vom demasca.

In ziua procesului sala tribunalului era plină. Fără-ndoială, cei mai mulţi dintre curioşii îmbulziţi pe bănci, încă de dimineaţă, erau negustori, interesaţi să vadă cum se vor desfăşura dezbaterile şi care va fi sentinţa într-o cauză cu care unii dintre ei puteau avea în prezent sau în viitor oarecari contingenţe. Pe prima bancă, la capătul dinspre fereastră şedea domnul Bodoroş, iar la capătul dinspre uşă, doamna Mavrosin. Stăteau nemişcaţi, fără să se uite unul la altul, ca şi cum nu s-ar fi cunoscut.

Bodoroş era îmbrăcat în haine negre, ca la o ceremonie şi îşi ţinea pălăria melon, lustruită de vreme, pe genunchi. Obrajii săi scobiţi aveau aceeaşi paloare de ivoriu, însă în ochii saşii îi lucea o lumină pişicheră. Era evident că venise să savureze fiecare clipă, fiecare amănunt al acestei zile care pentru el era o zi mare, ceasul revanşei mult aşteptate. Cînd mă văzu, se înclină respectuos. I-am făcut un semn de salut. M-am aşezat lîngă doamna Mavrosin.

— Ai venit... observă ea, întinzîndu-mi mîna cu zîmbetu-i amabil obişnuit.

— Văd că-ţi păstrezi cumpătul...

— Niciodată nu m-am simţit atît de liniştită. Pentru mine nu există decît o singură problemă: cum a suportat dragul meu Emil acest incident trecător. După achitare am să-l conving să mergem pentru o lună la Sinaia, să se odihnească, să se distreze.

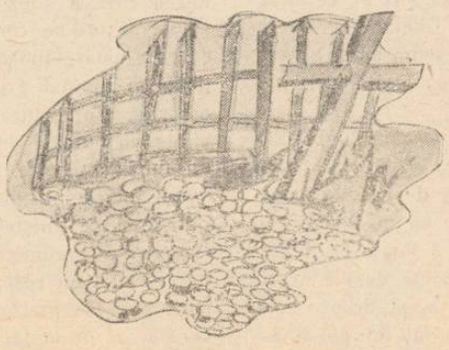

CONSTANTIN ILIE

Citesc aceste cifre

Citesc aceste cifre de control
— Vast furnicar pe coale —
Şi-mi pare că-aud şuier albastru
de petrol
Şi grîne vălurind domoale.

Citesc aceste cifre, le-aud sunînd
în gînd
Şi-mi pare
Că văd oraşe albe zvîcnite
din pămînt,
Lumini fără de număr,
călătorind pe mare.

Sînt inimi comuniste acelea
ce-au bătut
La fiecare cifră, scriind-o
pe hîrtie.
Şi au ştiut că cifra, de-acum
e-un început
Al zilei ce-o să vie.

Vibrează-n noi mîndria
de a ne şti părtaşi,
Cu braţul şi cu mintea,
la arderea unică.
Azi Comunismul, ca un vapor
de uriaşi
Lansat, împlîntă prora în mare
şi-o despică.

TOMA GEORGE MAIORESCU

Baku

Flori ale Sudului,
flori ale Sudului
— palate albe strălucitoare —
aţi izbucnit vertical
din fund de mare
— fosforescente fîntîni arteziene —
ca şi aurul negru
ce ţîşneşte
sub cerul tău meridional
prin pămînt
şi prin ape.
Ai crescut
cum cresc uriaşii din basmele orientale,
şi gigantice aripi de păsări
— macarale —
şi trandafirii roşii
răsăriţi din sîngele celor 26 de comisari,
şi gestul lui Kirov
şi iubirile noastre
te ridică spre astre.
Din loggiile tale
pe care urcă viţa de vie,
aşa cum urcă pe terasele tale vegetale
palatele albe,
tu priveşti marea argintie.
Tu priveşti marea
aşa cum îşi aşteaptă mireasa iubitul...
şi corăbiile îşi aştern la picioarele tale aurul negru,
şi oamenii îşi aştern la picioarele tale aurul inimii.
O, flori ale Sudului,
flori ale Sudului.

Popaș

Desen de D. GREBU

Povestire

de **REMUS LUCA**

Era o întindere nesfîrșită de coline scunde, prelungi, rămase în acel an necultivate. Șerpuia printre ele un drum leneș, fără capăt, cu praful pînă la glezne, fără un copac, fără o fîntînă în marginea lui. Și pînă departe, nu se zărea nici o așezare omenească. Era vară fără nori. Nici o adiere de vînt nu venea să împrospăteze văzduhul fierbinte.

Pe drumul fără pic de umbră doi soldați înarmați escortau două femei tinere.

Erau amîndoi trecuți bine de patruzeci de ani și după pușt ile lor lungi, cu baionete conice, rămase din primul război mondial, bocancii desperechiați, moletierele insuficiente, uniforma ponosită și neglijată — puteau fi dintr-un grup de pază ori dintr-o companie de aprovizionare, ori din garnizoana vreunui orășel neînsemnat, destinată să organizeze patrule și să asigure schimburile necesare pentru posturi fixe și plantoane. N-aveau nimic milităros în ei ; descheiați la vestoane, cu capelele date pe ceafă, cu pușt ile atîrnînd de curea, în voia lor, de umăr, pășeau agale, aproape plictisiți și fumau mult, țigări mari, sucite în hîrtie de ziar, ștergîndu-și mereu sudoarea de pe frunte cu niște batiste aproape negre, de mult nespălate, pe care nici nu le mai vîrau în buzunar. Mergeau de cu noapte și aveau în toată atitudinea lor ceva nehotărît, ceva greoi, și poate un soi de lehamite foarte comun soldaților romîni în această perioadă a celui de al treilea an al războiului. Și le era și frică pe acest drum pustiu, depărtat de căile principale de comunicație, pe care de șapte sau opt ceasuri nu mai întîlniseră oameni. Asudați, plini de praf, osteniți, pășeau tot mai moale. Sergentul avea un chip ciudat, care-ți rămîne în minte ușor: mustăți mari, ungurești, obraji pietroși, lipsiți cu totul de orice frumusețe, bărbia mică, aproape retezată, gîtul gros și scurt și niște ochi frumoși, albaștri, cu gene lungi, femeiești. Părea preocupat de ceva, tăcea mult, privind mereu în urmă — și din cînd în cînd, căutîndu-și cu ochii tovarășul, fața lui se strîngea toată, ca de cine știe ce suferință. Celălalt, care n-avea nici un grad, era negricios la față și sur bine în creștet, zbîrcit, slăbănog, adus din spate, părea cu totul sleit de puteri și te mirai că mai poate căra pușca grea și sacul de merinde ce i se bălăbănea la șold. El tăcea chiar mai mult decît sergentul și părea și mai preocupat. Ochii lui negri, înfundați sub sprîncenele groase, erau tulburi, ca la oamenii care au febră sau au băut prea mult.

Femeile erau foarte tinere, aproape niște fetișcane. Erau îmbrăcate simplu, în rochii de stambă viu colorate, acum însă șifonate și rupte în mai multe locuri. Păreau și ele nepăsătoare, dar mersul lor avea ceva țeapăn, ceva forțat și puteai ghici că și-l impun anume. Se țineau copilărește de mînă și uneori, tristețea încețoșa privirile lor, îndreptate spre colinele cu iarbă arsă de căldură. Una din ele, scundă, grăsuță, cu obrajii plini și nasul cîrn, blondă, aproape roșcată, voia poate să pară mai aspră și părea a avea autoritate asupra celeilalte, mai subțire, poate chiar mai mică în ani, cu părul negru tăiat scurt : aceasta avea ochii plînși și părea obosită de moarte, abia tîrîndu-și picioarele prin colb.

După un ocol lung, la o răspîntie se ivi în zare, dunga întunecată a unei păduri. Undeva într-un loc care încă nu se vedea, drumul pătrundea în această pădure, care se anunță încă de pe aici întinsă, profundă.

— Iacă și pădurea ! zise cu o voce surdă sergentul.

— Da, răspunse soldatul fără să privească într-acolo, iar vocea lui era cu totul nepăsătoare, parcar fi răspuns numai din politețe.

— Încă-i departe. Poate un ceas ori chiar două de drum.

— Poate...

— Și-apoi încă vreo două pînă la N. Acolo-i vorba că trebuie să le ducem... Să le predăm adică... Și-apoi ne întoarcem înapoi...

— Apoi, da...

Sergentul știa însă că nu trebuie să le ducă pînă la N. Ordinul scris, împăturit și vîrît în îndoitura capelei, fusese însoțit cînd îl primise și de un alt ordin, pe care maiorul Gheja i-l comunicase între patru ochi. Sergentul Fira încă nu comunicase cel de al doilea ordin soldatului Mîndruț, era însă convins că acesta știe ca și el și poate că tocmai asta îl punea într-o mare încurcătură ; ar fi trebuit să i-l comunice acum vreo cinci ceasuri, cînd se aflau la doi kilometri distanță de comandament — așa suna consemnul — iar executarea ordinului trebuia să aibă loc la intrarea în pădure. Nu-i spusese însă nimic. Nu se ivise ocazia. Se gîndea : „Dom' maior Gheja nu-i om prost. El vrea să fie și cu curva în brațe și cu sufletul în rai. Și dac-ar fi să fie oarecînd ceva întrebări, ori chiar numai în fața lui dumnezeu drăguțul, el nici usturoi n-a mîncat, nici gura nu-i miroase. Să spuie adică sergentul Fira, șef de escortă, cum a fost, că el adică, săracu' dom' maior a dat ordin scris foarte precis : deținutele să fie predate la comandamentul diviziei X, spre cercetare... Numai că drumul trece prin pădure“... Ar fi vrut să i le spună acestea și lui Mîndruț, dar cine știe cine-i Mîndruț ăsta, pe care el, ca sergent, l-a bruftuluit destul ? Zise :

— Hai să ne mai oprim o țîrucă.

— Hai.

Se așezară în iarba uscată din marginea drumului. Sergentul Fira privi curios și puțin nervos la soldatul Mîndruț. Negru cum era la chip și zbîrcit, acum părea și mai negru, privea la fetele care se opriseră și ele ca la vreo zece pași de ei și în ochii lui era multă tristețe. „O fi obosit și de-aia-i așa de abătut“ gîndi Fira „De unde să știe el, ce mi-a dat ordin să facem dom' maior Gheja ?“ Privi și el la fete înfiorîndu-se, și le făcu semn să se așeze.

Își desfăcură bidoanele de la șold și băură însetați.

Mîndruț spuse, arătînd către fete, care înghițeau în sec, văzîndu-i cum beau :

— Să le dăm și lor cîte-o gură de apă.

— Eu știu ? Regulamentul zice că nu-i voie.

— Da' inima ta de om ce zice ? Poate că mîine ori poimîine — cine știe ? — bietele de ele or fi în cer și-or spune acolo o vorbă bună despre noi.

Fira simți cum tremură tot corpul lui pe dinăuntru. Privi insistent la Mîndruț, însă acesta uitase de el, își examina atent bocancii, albi de praf, desperechiați, scîlciați și se scărpina stăruitor subsuoară.

Ridică bidonul și făcu semn fetelor să vină și să bea. Acestea se priviră un moment, apoi se ridicară și s-apropiară șovăind. Băură puțin și înapoiară bidonul, mulțumind. Și se așezară iarăși la zece pași de cei doi soldați.

— Tare-s tinere, săracele, spuse Mîndruț, oftînd.

— Da. Tinere. Poate încă nici n-or avut parte de bărbat.

— Poate.

Priveau amîndoi la prizoniere și ele observară și instinctiv se strînseră una într-alta. Cea blondă spuse ceva și iarăși se depărtară puțin una de alta, reluîndu-și atitudinea lor puțin țeapănă.

— Și au curaj. Nu-s fricoase. Zise Mîndruț.

— De ce să fie fricoase ? Ce pot ele să știe ?

— Știu eu ce pot ele să știe ?

Fira privi iarăși, într-un fel ciudat la Mîndruț. Parc-ar fi vrut să-l întrebe ceva, ori numai să-i înțeleagă din privire gîndul, dar acesta îi ocoli privirea. Îl întrebă :

— Mai ai tăbac ?

— Mai am, răspunse Fira.

— Dă-mi să-mi fac o țigară.

— Fumezi mult tu.

— Da, mult.

Fumară fără vorbe. Și timpul trecea. Iar ei mai mult tăceau.

Au șezut acolo, în bătaia soarelui deamiază aproape două ceasuri. Mîndruț, obosit poate, abătut poate, a stat mai mult cu ochii închiși, cu capul tras între umeri, de parc-ar fi ațipit, dar nu dormea. Ceva se întîmpla în sinea lui ; tresărea din cînd în cînd, deschidea ochii mari și privea la cele două fete, apoi repede, pe furiș, la sergent. Acesta, întins într-o rînă, îl pîndea pe soldat, urmărindu-i privirile, cercetîndu-i fața, dar cînd privirile lor se încrucișau, și le ferea amîndoi într-o parte. Și atunci, deodată, fețele lor deveneau nepăsătoare.

— Ce de pămînt și ce bun pămînt ! zise Mîndruț într-un timp.

— Bun. Păcat că nu-i lucrat. Aur ai putea scoate din el, răspunse Fira.

— D-apoi la ce să-l lucre ?

— Da. Aia zic și eu.

Soarele bătea puternic, aproape în creștet, dogoarea îi apăsa grea, ca o lespede de foc, iar ei stăteau acolo nemișcați, aproape leșinați de căldură, vorbind rar, fumînd mult. Își simțeau gura arsă și limba cleioasă și parcă așteptau ceva și ca răbdarea lor să nu plesnească, din cînd în cînd schimbau vorbe fără importanță.

— Pe la noi or fi secerînd amu...

— Dac-o fi cine să secere.

— D-apoi femeile.

— Da. Bietele femei...

Și iarăși se pîndeau, căutîndu-și privirile, ascultîndu-și vorbele, privind la umbra lor care începea să crească ; erau amîndoi țărani, și de mult nu mai erau tineri și se pricepeau amîndoi să-și țină gîndurile pentru ei. Dar creștea între ei o încordare pe care amîndoi o răbdau cu greu. Tîrziu, după ce mai tăcură vreun ceas, Fira se decise ; spuse repede :

— Tu știi că eu am căpătat și un ordin verbal confidențial ?

Părea speriat. Și parcă regreta că vorbise. Mîndruț nu răspunse îndată. Sfărîmă în pumn cîteva firișoare de iarbă și părea foarte atent la trosnitura lor mărunță. După o vreme, întrebă :

— Confidențial ?

— Da.

— Nu știu. Da' dacă zici...

Și-acum se priviră în ochi, cu infinită prudență amîndoi, pîndindu-se, dorind să se ocolească și neizbutind, dorind să-și ascundă orice gînd și de aceea îngălbenind amîndoi. Și-atunci se grăbiră să-și mai sucească iar cîte o țigară și mîinile lor tremurau și împrăștiară o grămadă de tutun în poală ; iar după ce își aprinseră țigările, privirile lor iarăși se încrucișară, o singură clipă ; apoi începură cu grijă, să strîngă firicelele de tutun din cutele pantalonilor, și un timp destul de lung nu făcură altceva.

Acum Fira era convins că Mîndruț a ghicit totul, iar Mîndruț știa că sergentul a ghicit că el știe. Și după ce terminară de fumat, se priviră mult timp ochi în ochi, fără ocol și fără să doreasca să-și ocolească privirile. Fira ar fi vrut să întrebe : „Și ce facem ?“ dar nu putea ca șef de escortă să pună o astfel de întrebare. Mîndruț aștepta să-l întrebe așa ceva, știa însă că n-avea nici un răspuns.

Pînă la urmă, Fira, găsi o întrebare, care nu era tocmai cea așteptată de celălalt :

— Nu mă întrebi cum sună ordinul verbal ?

— Poate c-ar trebui să te întreb — răspunse încet Mîndruț — da, oare ce lipsă-i să te întreb ?

— Poate că-i lipsă. Poate am primit ordin chiar să-ți spui.

— Eu nu știu ce ordin ai primit. Tu ești șef de escortă. Tu știi.

Fira se gîndi : „Nici Mîndruț ăsta nu-i prost. Nici el nu vrea să știe nimic“. Și-l înecă o furie animalică ; ar fi vrut acum să-l ia de piept, să-i zdrobească fața cu pumnii, să-l calce în picioare ; și se temea. Se întinse pe spate, cu ochii căscați spre cerul înalt, înecîndu-și furia într-o înjurătură lungă și încîlcită, îndreptată împotriva lui dumnezeu care a adus pe lume maiori afurisiți ca Gheja și ordine confidențiale și război și căldură care te poate înnebuni și care l-a adus pe lume pe el și i-a dat grad de sergent și l-a pus șef de escortă... Injurătura lui lungă și plină de necuviințe nu putea fi înțeleasă de Mîndruț ; sunase ca un mîrîit înăbușit de cîine sugrumat de lanț și fusese mai mult gemută. Liniștindu-se, ori părîndu-i-se că se liniștește, Fira își mai aprinse o țigară și trăgînd prelung fumul în piept, se gîndi că n-avea nici un rost să se mînie pe Mîndruț ; simți frica cum se prelinge prin vinele lui, gîndindu-se ce s-ar fi întîmplat după aceea, după ce Mîndruț s-ar fi prăbușit istovit, înecat în sînge ; el, Fira, ar fi rămas singur cu sufletul lui, în cîmpia asta fără margini și singur ar fi trebuit să le ducă pe fete mai departe.

Mîndruț ședea lîngă el, se scărpina alene, asudat ; părea că doarme, dar se simțea din mișcările lui lente, egale, că e treaz și-și ține ochii închiși numai de oboseală.

Fetele adormiseră îmbrățișate. Din cînd în cînd, tresăreau încruntîndu-se. Căldura le toropise. Sudoarea lăsa urme întunecate pe fețele lor pline de praf.

Fira întrebă :

— Tu de unde ești de loc, mă Mîndruț ?

— Din Cucerdea, răspunse acesta deschizînd ochii și privindu-l atent.

— Care Cucerde ?

— Ai romînească.

— Apoi atunci sîntem vecini. Eu îs din Ierunt.

— Vecini, da, dacă ești din Ierunt.

— Am neamuri pe la voi.

— Pe cine ?

— Bogdăneștii mi-s neamuri tăți. Fișcu, ăl ce stă lîngă școală mi-i văr dulce, după mamă.

— Așa ? Al ce ține pe Rozalia lui Popovici.

— Asta da. Îi șchioapă un pic de-un picior.

— Da. O călcat-o vaca încă pe cînd era mică. Și-l trage un pic, da' nu poți zice că-i șchioapă.

— Așa-o. Cum, de nu ne-am întîlnit noi niciodată. Că doar sîntem de-o samă.

— Poate ne-om întîlnit, da' ne-om fi uitat.

— Uite, mă ! Și eu să nu știu nimic ?

— De unde să știi, dacă numa' de-alaltă-ieri te-or detașat de la divizie. Pe-acolo ce-ai făcut ?

— Am fost șef de plantoane. M-or trimes la companie că-s sergent. Ziceau că ne trimite în linia întîi.

— Las' că ne trimit ei și-acolo...

Se înveseliră și începură să-și împărtășească amintirile de-acasă, înduioșați. Parc-ar fi uitat de cele două fete.

Cele două fete însă erau acolo, aproape nemișcate. Le treziseră, vorbele lor repezi, vesele, și-acum îi observau, cu atenție ascunzîndu-și cu greu neliniștea pe care le-o înteți se voia bună, neașteptată, zgomotoasă a soldaților, după atîtea ceasuri de drum cu vorbe puține și morocănoase ; ele nu înțelegeau vorbele lor și puteau crede orice.

Deodată, Mîndruț, spuse :

— Uite cum se tem, săracile.

— Da se tem.

Și veselia lor de cîteva minute, se stinse. Cu glas înfundat, Fira spuse :

— Zic să mergem. Mai avem drum...

— Da, mai avem...

Se ridicară și porniră. Erau iarăși tăcuți și întunecați, preocupați și iarăși își ocoleau privirile. Pădurea era tot mai aproape. Ar fi trebuit acum o vorbă, una pe care amîndoi s-o înțeleagă în același fel, fără să se teamă de ea, dar n-o găseau. Și tăceau, pășind tot mai domol, parc-ar fi dus poveri în spinare și-i dobora osteneala...

. . . . . , , , , , , ,

In pădure, aproape de marginea ei și nu departe de drum, era un stejar mare, stufos ; pe una din crengile sale de sus, se afla un om. Era îmbrăcat în haine de postav cam slinoase ; nu mai era de mult tînăr, era cărunt, dar fața lui arsă de vînt și de soare, îl arăta încă voinic ; privea printr-un binoclu la grupul ciudat care s-apropia de drum. Într-o creangă, la îndemînă, atîrna o pușcă modernă cu lunetă. Omul privea foarte atent și tot mai încordat.

Urmărea grupul acesta cam de-un ceas, intrigat de-o sumă întreagă de amănunte cu totul neașteptate. Recunoscuse de mult uniforma soldaților și i se păruse că știe ce are să se întîmple cu fetele, și singur acolo în copac, se pregătise pentru acest lucru ; își examinase cu atenție pușca, verificase încărcătorul, căutase un loc bun, o creangă fermă de care să sprijine țeava ; privi prin lunetă, apoi prin binoclu, socotind distanța. Soldații însă se apropiau încet ; se opreau mereu gesticulînd ; păreau nervoși ; nu se înțelegeau poate, se certau. Fetele erau foarte atente la escorta lor ; nu le putea deosebi figurile prin binoclu, dar după cum mergeau, țepene, ținîndu-se de mînă, erau speriate. Și el însuși, cocoțat aici în stejar înarmat, departe de cei doi soldați inamici și ignorat de ei, era neliniștit fiindcă nu înțelegea ce se întîmplă acolo. La un moment dat, grupul se oprise. Făcuse un semn unul din soldați. Fețele se așezară. Civilul din stejar își pregăti pușca, ochind prin lunetă ; dar se așezară și soldații. Fumară mult, discutînd aprins, gesticulînd. Vedea de departe, fumul țigărilor. Pe urmă soldații se ridicară, continuînd să se apropie.

Cam la vreo doi kilometri depărtare, grupul se opri. Un timp cei doi soldați vorbiră ceva între ei, gesticulînd și arătînd mereu spre fete, care așteptau nemișcate. Pe urmă unul dintre ei explică ceva fetelor, care se strîngeau în brațe și păreau foarte speriate. Apoi le văzu că se dezbracă și se desculță, rămînînd în cămașă. Soldatul le făcu semn să plece. Și fetele porniră către pădure.

Omul din stejar se mira că cei doi soldați țin armele atîrnate de umăr, neglijent și privesc după fete, fără nici un gest.

Și așteptă.

Fetele se depărtau, pășind foarte țeapăn, drepte cu pieptul scos înainte.

Pe urmă soldații făcură un lucru și mai ciudat. Se întoarseră cu spatele către fetele ce se depărtau și așternură pe iarbă rochiile lor. Luară pușt ile de la umăr și omul din copac se încordă iarăși, punînd arma la ochi și privind prin lunetă. Îi văzu pe soldați care erau cu spatele la fete, trăgînd în rochiile așternute pe jos. Peste cîteva clipe bubuiturile ajunseseră la el. Fetele alergau pe cîmp, spre coline, ținîndu-se de mînă.

Omul din copac înțelese. Surîse și așeză pușca sa înapoi în creanga în care o atîrnase mai înainte. Își scoase batista și-și șterse îndelung fața transpirată.

Prin binoclu văzu pe cei doi soldați depărtîndu-se pe drumul pe care veniseră.

In contrast cu doliul ce-l purta după unchiul Suguci, tenul ei, sub părul oxigenat în ajun, părea şi mai pur şi mai trandafiriu. Mai mult ca oricînd, fiinţa ei toată iradia demnitate şi distincţie.

Emil Mavrosin se ivi, însoţit de un miliţian şi luă loc în boxa acuzaţilor.

Domnul Mavrosin părea în largul lui, odihnit, cu o figură proaspătă; în ochii albaştri i se citea candoarea obişnuită.

Cum se aşeză, îşi ridică privirea spre băncile publicului şi, zărindu-şi nevasta, îi adresă surîsul afectuos cu care o întîmpina întotdeauna; şi dînsa îi răspunse cu o bezea discretă.

— Dragul de el!... Ce spui, ce bărbăţie, ce superioritate dovedeşte în aceste momente! îmi şopti doamna Mavrosin.

Nu voi stărui asupra desfăşurării şedinţei. După ce se puseseră inculpatului întrebările de rigoare cu privire la starea lui civilă, preşedintele i se adresă cu un ton uscat:

— Recunoşti declaraţia dată la primele cercetări?

— Da, o recunosc.

Imediat avocatul apărării se ridică şi ceru amînarea procesului pentru a se face o expertiză şi a se putea produce proba cu martori; însă atît avocatul Ministerului cît şi procurorul se împotriviră deoarece, spuneau ei, „date fiind probele de la dosar, corpurile delicte aflate în posesia tribunalului precum şi recunoaşterea inculpatului nu e cazul nici de expertiză şi nici de proba cu martori".

Tribunalul îşi însuşi acest punct de vedere şi preşedintele dădu cuvîntul procurorului care începu să citească actul de acuzare.

După cîte-mi amintesc, în prima parte a acestui act se arăta cu detalii minuţioase că în urma unui denunţ s-a făcut la magazinul de antichităţi şi artă Emil Mavrosin o cercetare fiscală inopinată şi o verificare a magazinului care au dovedit că acuzaţiile denunţului erau pe deplin întemeiate. Astfel s-a constatat că inculpatul folosea două rînduri de registre, unele exacte, ţinute ascunse şi altele incorecte, ticluite anume pentru organele fiscale şi de control ale Ministerului. Cele mai multe facturi prezentate erau plăsmuite, sumele trecute în ele nu corespundeau valorii reale a mărfurilor şi a plăţilor făcute. Afară de asta, se mai spunea — mi se pare — că la verificarea obiectelor expuse spre vînzare s-au găsit piese de mobilă fabricate în serie în ţară etichetate ca piese autentice de epocă. La întrebarea organelor de cercetare dacă inculpatul mai posedă şi alte mărfuri, în afară de cele din magazin, mărfuri nedeclarate, inculpatul a răspuns afirmativ, iar în privinţa locului unde se află a indicat pivniţa şi podul locuinţei defunctului Istrate Suguci, din strada Sapienţei nr. 43 unde organele de cercetare au găsit în adevăr douăzeci şi nouă covoare de Belucistan, de diferite mărimi, conform dimensiunilor arătate în lista aflătoare la dosar, patrusprezece covoare de Şiraz, idem şaptesprezece de Ispahan şi unsprezece de Tebriz, idem două pendule rococo de argint, trei tablouri de Leistikow, unul de Hans von Marée, două de Grigorescu, două de Aignac şi patru de Albert Guillaume, cîteva piese de ebenisterie italiană, numeroase stampe japoneze etc., etc.

Cînd procurorul ajunse la acest punct, m-am uitat cu coada ochiului la Bodoroş. Şedea mereu cu ochii ţintă la procuror, sorbindu-i parcă fiece cuvînt şi bătînd în acelaşi timp, automat, cu vîrful degetelor convexitatea **melonului** ţinut pe genunchi. Cît despre doamna Mavrosin, la începutul lecturii nu clipise; calmul îi fusese desăvîrşit, de parcă cele expuse în actul de acuzare priveau pe cineva cu care n-avea nici în clin nici în mînecă. Din cînd în cînd aruncase soţului ei o privire de încurajare afectuoasă. Figura senină şi voioasă i se umbrise totuşi cînd procurorul ajunsese la declaraţia lui Mavrosin despre mărfurile dosite la locuinţa lui Suguci. Era vădit contrariată. Îşi îndreptă bustul şi păru că vrea să asculte cu mai multă atenţie textul acuzării.

— Odată această primă parte a anchetei terminată, — continuă să citească procurorul — organele în drept l-au întrebat pe inculpat ce avere posedă, la care acesta a răspuns că în afară de mărfurile din magazin şi de la locuinţa lui Suguci şi numerarul găsit în casa de fier, e proprietarul apartamentului pe care-l ocupă în blocul din strada Armenească şi al mobilierului respectiv, — celelalte case: din calea Moşilor, din Vasile Lascăr şi bulevardul Dacia fiindu-i naţionalizate. La întrebarea dacă în afară de aceasta mai posedă şi altă avere, inculpatul a declarat că mai posedă şi „opt sute şaizeci şi şapte monezi de aur".

Mi-aduc aminte că-n clipa asta m-am întors spre doamna Mavrosin. Faţa îi devenise lividă. Răsufla greu şi îşi înfigea unghiile în coapse.

„La întrebarea, urmă procurorul, dacă inculpatul nu ştia că dispoziţiile legale îl obligau să declare aceste monezi la timpul cuvenit, inculpatul a răspuns că ştia acest lucru dar că socotise atuncea că e mai bine să nu le declare, socoteală despre care acuma îşi dă seama că fusese greşită. La întrebarea unde se află aceste monezi, inculpatul a spus că se află îngropate în Cimitirul Sfînta Vineri. În adevăr, organele în drept transportîndu-se împreună cu inculpatul la faţa locului, au găsit lîngă mormîntul numitului Istrate Suguci, la zece centimetri de la suprafaţa solului, patru tuburi de plumb, lungi fiecare de 38 centimetri şi cu diametrul de şase centimetri, conţinînd în total optsute şaizeci şi şapte napoleoni de aur în perfectă stare".

În acest moment avu loc o scenă cu totul neprevăzută. Împinsă ca de un arc, doamna Mavrosin sări de pe bancă şi se repezi spre boxa din care bărbatul ei o privea cu ochii albaştri, limpezi, inocenţi.

— De ce ai spus de monezi, boule? răcni ea. Cretinule! Mă laşi muritoare de foame. Ia priviţi cu ce bou am trăit douăzeci şi opt de ani! se-ntoarse ea către public, arătîndu-şi soţul cu degetul.

Era vînătă la faţă, pălăria i se strîmbase pe cap. Nimic din doamna distinsă, fină din salonul elegant al apartamentului lor din strada Armenească, nu mai răsînă în ea. Tremura toată, ochii i se măriseră în orbite, făcea spumă la gură, părea o furie dezlănţuită.

— Boule! Bestie! Criminalule! Profanator de morminte!

Cel dintîi care-şi reveni din stupoare fu preşedintele. Agitînd clopoţelul, făcu un semn şi doi miliţieni o luară de mîini pe doamna Mavrosin şi o traseră spre uşă.

M-am ridicat şi m-am dus după dînsa. A avut o criză de nervi care a durat mai bine de trei ore. Către orele 2 după amiază a sosit şi avocatul. L-am luat de-o parte şi l-am întrebat încet:

— S-a dat cumva sentinţa?

— Da. Cinci ani. Circumstanţe atenuante pentru că a declarat şi a recunoscut totul de bună voie.

Abia pronunţase aceste cuvinte şi criza de nervi a doamnei Mavrosin se termină tot atît de brusc cum începuse. Se ridică de pe bancă, privi în jur cu ochi tulburi, îşi puse în ordine îmbrăcămintea. Era palidă, pe frunte îi rămînea săpată o dungă verticală, un obraz îi zvîcnea ca într-un tic. Întrebă cu un timbru guttural:

— Care-i sentinţa?

— Cinci ani, repetă cu timiditate avocatul.

Ea privi în gol, — o privire fixă, rece, aspră.

— Cinci ani! exclamă ea. Hm! Un asemenea imbecil merita nu cinci ani, ci cincizeci.

Cîteva luni n-am ştiut nimic de ea. Apoi m-am dus s-o văd, de data asta nu din politeţă, ci din curiozitate profesională. Cum mi-anunţasem vizita prin telefon, a venit singură să-mi deschidă uşa.

Conversaţia s-a închegat anevoios. Am atins diferite subiecte de ordin general, în timp ce ea părea mai ales atentă la lucru-i de mînă, — nişte festoane la un milieu de olandă. În aceste cîteva luni îmbătrînise. Dunga verticală care-i apăruse pe frunte în scena de la tribunal stăruia încă, trăsăturile feţei i se adînciseră şi căpătaseră un fel de rigiditate, iar tenul îi devenise de o nuanţă bolnăvicioasă. Numai părul era oxigenat şi frizat proaspăt — consecinţă, poate, a telefonului meu.

Bunele maniere pe care i le cunoscusem ani de zile, o făcură să se intereseze de activitatea mea recentă, de noile mele intenţii literare.

— Trăiesc atît de retrasă, încît nu mai ştiu ce se petrece în jurul meu.

Îi răspunsei destul de vag. Apoi, pe neaşteptate, o întrebai:

— Despre domnul Mavrosin ai ceva veşti? A făcut desigur recurs împotriva sentinţei.

— Recursul a fost respins. Cît despre bărbatul meu nu ţin nici să-l văd, nici să am ştiri de la el.

— Iartă-mă că-ţi zgîndăresc poate o rană, dar m-am gîndit adesea, din punct de vedere psihologic, la cazul soţului dumitale. Dumneata atribui... lipsei de inteligenţă — scuză-mă te rog, destăinuirile făcute de el cu uşurinţă, la anchetă. Dar dacă el a făcut aceste mărturisiri în mod deliberat, bine chibzuit, spre a îmblînzi sentinţa?

Ea reflectă un moment, apoi îmi răspunse cu un ton de un calm aproape obiectiv:

— Nu cred.. Toată viaţa a fost un tîmpit. Dacă a ajuns, a ajuns prin mine. Mă vedeai în fundul magazinului, cu un lucru de mînă, însă aşa, tăcută, absorbită de igliţă, eu conduceam afacerea. Doamne! Cum am putut să-l suport pe tontălăul ăsta douăzeci şi opt de ani? Dar chiar dac-ar fi cum zici dumneata... Pentru cîţiva ani de închisoare mai puţin, să mă lase pe mine săracă? Poţi concepe un asemenea egoism?... Am vrut să divorţez, dar mi-am dat seama că asta ar fi pentru el o pedeapsă prea uşoară.

Şi, cum mă uitam la dînsa cam încurcat, adăugă, cu o privire în care lucea o ură implacabilă:

— Prin prostia lui fenomenală m-a lăsat pe drumuri. Aştept să treacă aceşti cinci ani pentru a-i plăti cum merită. Am să-i otrăvesc fiece zi, am să-l fac să-şi blesteme soarta şi să-şi dorească moartea ca o mîntuire.

CONSTANŢA BUZEA

Drumul Găzarului

Era spre toamnă
Cînd am venit pe Drumul Găzarului.
Freamătul capitalei rămăsese departe.
Zarea şi-a deschis ca o carte
O pagină verde, o pagină-albastră —
Cîmpul cu semurastră
Şi cerul.
Mai era o grădină cu crizanteme
Care ţinea în poală
Flori, cîţiva vişini cu trunchiul cît mîna,
Coliba stăpînului săracă,
Fîntîna.
Era spre toamnă, acum zece ani.
Plutea ameţitor miros de scîndură
proaspătă
Şi-n praful încins au strălucit ca peştele
Cuiele, ciocanul, cleştele.
Am bătut gard, am săpat temelie...
Şi-au trecut zile cu plete de lumină grele;
Casa noastră
Răsărea ca o floare la marginea
drumului.
Rîndunele
Plecau iscodind pe furiş
Creanga de salcîm, cu ştergar, de pe
acoperiş.
In liniştea calmă
Toamna punea ilic galben de mătasă
Peste cîmp, crizanteme şi casă...
Cu noi oraşul s-a mai lăţit cu-o palmă.

Doar numele sînt vechi...

Colind străzile şi nu le recunosc,
Parc-am venit abia ieri şi le văd întîia dată.
Doar numele sînt vechi:
„Cîmpului", „Valea Lată"...

Colind străzile şi nu le recunosc;
(Dar parcă ele mă mai recunosc?)
Roibii ochilor care zburdau odinioară
prin troscotul „Cîmpului"
S-au domolit, cercetîndu-i fruntea:
Unde-i sînt încreţiturile desenate de roţi?
Şi unde-mi sînt desculţii cu mine
de-o seamă
Cu care-alergam după fluturi
Ori întărîtam păienjenii c-un muc
de lumînare?
Unde-mi sînt desculţii, prietenii
Cu care visam şi ne lăudam:
„Cînd voi fi mare..."

Venea vara şi lutul frigea.
Nu găseam umbră decît pe sub garduri
Şi nu găseam nici fire de telegraf
Pe care să ne mîniem că ne-am spînzurat
zmeul...
Unde-mi sînt desculţii?
Au crescut şi s-au risipit prin ţară...

Asfaltul ne-acoperă amintirile —
Ştampilele tălpilor goale şi numele
scrise cu degetul în praf.
Parc-am fi semnat atunci un act de deces...
Teii înfloresc în împărăţia dispăruţilor
mărăcini
Şi mă salută, ca pe-un veteran,
clătinîndu-şi rămurişul des.

Grădinarul

Astă seară va culege o brazdă de flori,
Ca mîine în zori
Să se legene prin piaţă cu coşul plin...
E un ardelean cu mustăţi răzvrătite
Şi albe ca firul de in.
Lumea îl ştie de Şanii —
Bunicul cu buze subţiri şi obrazul
ca pîinea prăjită...
Găinile-şi fac scăldători din brazda-nfloritâ,
Iar el, blestemînd, le-alungă cu bolovani...
S-a-ncovoiat tot căutînd la rădăcini,
S-a-ncovoiat şi de ani.
Grădina şi-o cunoaşte ca palma —
Palma în care s-au încrustat de-a valma
Bătături cu filigran din fire de lut
Şi tăieturi care-au durut şi-au trecut —
Şi florile, peste care toarnă din stropitoare
Curcubee, dăruindu-le formă, culoare,
Îl ştiu şi se-ntind pe genunchi să-l sărute,
Supuse, tăcute....
Uită de el şi de lume
Cătînd buchete-nfoiate
Pe care le va legăna în coş mîine
dimineaţă.
Cu geana-nrourată şi buza spuzită
de glume,
In piaţă.

Pentru că ţi-e dragă...

Mamă,
Cu privirea în care pîlpîie candelele răbdării,
Mi-ai spus că ţi-e dragă odaia aceasta
Simplă şi caldă, ca mîna bărbatului tău...

Sînt unii care te invidiază şi te pîndesc
din umbră.
Undeva pe pămînt au iscat un fir de praf,
Care s-a rostogolit şi vîntul l-a spulberat.
Dar firul a făcut loc altui fir.
Şi vîntul se umple de praf...
Candelele răbdării ţi se sting
Căci le inundă năvalnica cascadă de ură.
Privirea ta o-ntorci cu sfîrc de bici
spre cei ce-ţi fură
Din zborul unui vis un fulg măcar,
Pentru că ţi-e dragă odaia aceasta
Cu ferestre largi — ochi setoşi de lumină
Unde liniştea s-a întins pe divan, senină,
Alături de copilul tău cu gene de somn
împletite.
Pentru că ţi-e dragă odaia aceasta
Plină de visurile tale vechi, împlinite,
Şi altele noi, gata sub frunte să se-aprindă,
Unde tatăl pătrunde seara sfios
Să culeagă sclipirea dinţişorilor de mărgăritar...
Pentru că ţi-e dragă odaia aceasta
Cu zugrăveală de frunză şi ghindă,
Cu iz de levănţică, unde se odihnesc pe covor
Cărţi cu poze şi castele de cuburi,
Unde-ţi ridici odorul pînă aproape de tavan
Învăţîndu-l să rîdă...

DIN TRADIȚIILE LITERATURII NOASTRE REALIST-SOCIALISTE

CULTURA PROLETARĂ

1926

O istorie literară, imaginată în afara publicațiilor de specialitate și chiar numai în afara presei zilnice, ar fi ca o pădure seculară într-un sfîrșit de toamnă, cu copaci desfrunziți și solitari, fără ierburi și flori, fără păsări și chiote de copii, fără o animație organică, în stare să transmită senzația vieții autentice. O literatură — observa odată acad. Tudor Vianu — nu trăiește numai prin cărți; ca să-i pătrunzi tainele ei adînci, se impune ca o necesitate imperioasă, cunoașterea revistelor și ziarelor vremii. Într-adevăr, presa, în general, și presa literară, în special, este cea mai bună și mai credincioasă păstrătoare a imaginii unei anumite epoci literare. Ea ne păstrează vie atmosfera epocii, fizionomia ei ideologică, gustul publicului, caracterul concret, proaspăt, parcă, al luptei de opinii, semnificațiile reale a înfruntărilor dintre reprezentanții diferitelor grupuri și clase sociale. Chiar pentru perioade foarte apropiate de zilele noastre e greu, dacă nu cu neputință, să emiți o judecată critică exactă, studiind numai literatura apărută în volume. Astfel perioada interbelică, atît de contradictorie, de frămîntată și de zbuciumată ideologic, cînd, pe de o parte, tradiționalismul semănătorist degenerase în formele lui cele mai reacționare, cînd apăruse gîndirismul cu ortodoxismul său etnicist, înlesnind pătrunderea fascismului, iar pe de altă parte modernismul simbolist degenerează în imagism pur, într-o maculatură macabră antiumană, antipopulară și antinațională, concretizată în toate ismele decadentismului claselor exploatatoare nu poate fi înțeleasă, sub nici un chip, în afara presei literare. În luptă cu această cultură reacționară, se afirmă o cultură sănătoasă, progresistă, expresie a celor asupriți și bazată pe ideologia clasei muncitoare.

Mijlocul de răspîndire a unei atari culturi a fost, fără îndoială presa muncitorească, progresistă, care s-a străduit să dea literaturii și artei o altă îndrumare decît cea oficială. În rîndul unor asemeni publicații din istoria cărora cunoaștem încă îndeajuns de puține date, merită să fie studiată revista cu titlul atît de categoric și semnificativ: Cultura proletară. **Revista** Cultura proletară, **care se străduia să fie o publicație „de discuții și teorie socială, economică, politică, științifică și artistică", apărea la București între 15 septembrie 1926 și aprilie-august 1927, ca instrument de luptă ideologică împotriva claselor stăpînitoare, ca mijloc de propagandă a ideologiei proletariatului: „In lupta îndîrjită pentru călirea ideologiei sale, proletariatul se izbește de puterile dezlănțuite în interesul clasei stăpînitoare: întru apărarea privilegiilor acesteia sînt mobilizate deopotrivă știința ca și arta, clericalismul ca și forța brutală. Burghezia deținînd bogățiile societății are în același timp monopolul științei și al culturii pe care-l păstrează cu gelozie. Ea nu acordă muncitorimii decît firimituri, exact atîta cît se cere pentru ridicarea profiturilor capitaliste. Astfel, proletariatului însuși îi revine sarcina să-și apere ideologia, arma spirituală indispensabilă în lupta de emancipare a clasei muncitoare.**

Aceasta a reușit numai cu prețul unor lupte necontenite.

Proletarul a fost totdeauna stăpînit de o curiozitate științifică nepotolită, totdeauna muncit de nevoia de apropiere și sintetizare a cunoștințelor despre lume și societate. Criza de după război a întărît pornirea nobilă a muncitorului către lumină.

Proletariatul din Romînia, îndeosebi simte nevoia de cultivare. Dar și greutățile, pe care le întîmpină în această direcție, sînt mai mari și mai numeroase, ca în țările înaintate.

La noi, unde luminarea claselor muncitoare ar putea duce la micșorarea profiturilor, capitalismul ține în adîncă ignoranță masele populare, iar bogata literatură proletară străină, rămîne pentru cei mai mulți muncitori inaccesibilă.

In limba romînă nu mai avem de multă vreme o publicație proletară de cultură generală.

Acest gol vrea să-l umple CULTURA PROLETARĂ.

Ea va căuta să risipească confuzia, să combată prejudecățile, să popularizeze cuceririle esențiale ale științei, să răspundă la chestiunile frămîntate ale zilei, contribuind la întărirea simțului critic proletar și canalizînd opiniile și curentele în cadrul unei juste concepții muncitorești: „Cultura proletară" va căuta să devină instrumentul de emancipare spirituală pentru muncitorimea romînă. Avem ferma convingere că sprijinul muncitorilor conștienți nu ne va lipsi în aceste clipe."

Revista, prin orientarea ei ideologică, marchează o fază evoluată a mișcării muncitorești din Romînia.

Cerințele formulate științific și limpede în articolul program au fost respectate, în cea mai mare măsură, în paginile numerelor care au apărut. Din lipsă de bani și din pricina cenzurii, revista apărea greu și neregulat. In primul an se tipăresc două numere format carte, a cîte, circa, 50 pagini fiecare. In al doilea an apar trei numere grupate: 1; 2—3; (4 n. n.) — 7 a circa, 60 pagini fiecare.

Deși în paginile ei precumpăneau studiile economice, politice și sociale, precum și popularizarea lucrărilor lui Marx, Engels, Lenin, revista, care avea cronică plastică, sindicală, științifică și artistică, acorda, totuși suficientă atenție artei și literaturii. Erau popularizate, prin articole bine scrise, opere ale literaturii sovietice, cinematografia sovietică, învățămîntul și știința, realizările industriale și sociale din prima țară a socialismului. Intîlnim în cuprinsul revistei creații progresiste ale unor scriitori cu renume mondial; amintim pe Anatole France Romain Rolland, Henri Barbusse, Upton Sinclair.

Dar marea importanță a revistei, din punct de vedere al îndrumării ideologice stătea în faptul că ținea o strînsă legătură cu publicul cititor, făcînd toate eforturile pentru a-i forma acestuia o cultură proletară, pentru a-l face să guste și să înțeleagă în profunzime adevărata artă realistă. Puțina literatură originală publicată aci avea un foarte pronunțat caracter revoluționar și de clasă. Iată un sonet semnat de Al. Șoitaru, datat Rudeni-Argeș 1924, publicat în An. II Nr. 1, 15 ianuarie 1927, p. 14:

NOI NU IUBIM CA VOI

Noi nu iubim ca voi cei din palate
In bogății slăvindu-vă iubirea;
Ci noi iubim pe cît ne-ndeamnă firea
Din sărăcia inimei curate.

Noi nu-nălțăm în slăvi cerești simțirea
Și nici n-o scrim în plicuri parfumate;
Căci bietei noastre inimi întristate
Robia muncii-i fură îngăduirea.

Dar seara după asfințit de soare
Și sufletele noastre încep s-asculte
De glasul clipelor înălțătoare

Cînd voi, drept dar, averi i-aduceți multe,
Noi... sufletul ni-l dăm celei iubite
Și... brațe tari de muncă înnegrite.

Chiar într-un Pastel, **semnat L. B. deținut-Jilava, 1924, nota socială și cîntecul „vieții grele și abătută de osîndă fără vină" se face auzit în versuri stîngace pe alocuri dar pline de sinceritate:**

Cerul colorat în griuri
Și stropit cu păsărele
Se întinde mult în zare,
Dincolo de închisoare,
Unde stau de sentinele
Fiii clasei proletare.

. . . . . .

In celula-ntunecoasă
Stau cei douăzeci și unu
Fără foc, dar plini de vise,
Urmărind cum iese fumu'
Din țigările aprinse.

(An. I, nr. 2, 15 oct. 1926, p. 72)

Apreciind mult rolul social al artei, orientarea critică și îndrumările estetice țînteau spre o literatură militantă, activă și critică, legată de mediul social și de viața poporului respectiv. Se vorbește, și nu o singură dată, în cadrul revistei, despre prezența celor două culturi, despre înșelăciunea artei burgheze și despre întărirea culturii clasei muncitoare, care în unele țări era foarte puternică, în U.R.S.S. devenind chiar ideologie dominantă:

„Rezultat nu numai al tendințelor moștenite de artist, ci influențată adînc de întreg mediul social în care autorul se dezvoltă, orice produs artistic — deci și poezia — odată ce și-a găsit haina exprimării, începe să influențeze la rîndu-i societatea.

Adevărata artă, odată cu frumosul, exprimă anomaliile adînci ale societății, și grăbește desființarea lor.

Azi, cînd momentul social copleșește și lasă în umbră pe toate celelalte, burghezia — pe lîngă arta care s-o distreze — și-a creat o artă care să adoarmă și să înșele muncitorimea. Dar și proletariatul — mai ales cel din Rusia și din Apusul Europei — își are arta sa de clasă, care odată cu frumosul exprimă adevărul și contribuie la emanciparea sa și a întregii omeniri".

(Cultura proletară, An. I, Nr. 1/15 sept. 1926, p. 25).

Intrezărim în acest citat prezența unor elemente certe de realism socialist în cultura romînă, a cărui tradiție în revistele conduse direct sau indirect de partid se cere cît mai intens și mai grabnic cercetată. Numai astfel vom putea avea o imagine reală a literaturii romîne dintre cele două războaie mondiale.

Critica din revistă se ridică împotriva slabei cunoașteri a mediului social împotriva deprimării „a lipsei complete a elementului înviorător, a elementului energic și salvator al luptei de clasă". **(C. P. An. I, Nr. 1, p. 25).**

Urmărind cu consecvență formarea gustului estetic al muncitorilor, revista milita pentru un teatru proletar, fiindcă — așa cum se arăta în articolul Teatrul proletar **(An. I, Nr. 1, 15 sept. 1926, p. 42—43) —** „masa mare a clasei proletare nu are niciun acces în teatrul actual din motive bine determinate și foarte puternice: MATERIALE și SPIRITUALE". **In șirul motivelor spirituale se aduce ca argument faptul că între teatrul modern, îndepărtat de viață și lipsit de caracter popular, și între** „proletariat este o deosebire de natură, o deosebire fundamentală a sentimentelor și ideilor exprimate, iar nu în gradul de a simți frumosul artistic", **cum încercau să insinueze unii critici burghezi, care invocau incapacitatea muncitorilor de a înțelege subtilitățile artei.**

Erau apreciate, în schimb, în revistă, piese ca Azilul de noapte **de Maxim Gorki,** Țesătorii **lui Gerard Hauptman,** Seara cea mare **a lui Leopold Kampf, pe bunul motiv că** „limbajul și sentimentele eroilor din aceste opere dramatice nu se prăpădesc de dorul ochilor voluptoși ai vreunei eroine burgheze, nici nu se tînguiesc de propriile lor sentimente, de cele mai multe ori înadins exagerate ca să impresioneze, ci vorbesc în limbajul adevăratelor dureri omenești, exprimînd sentimentele și nevoile adînci, vitale" **(p. 43).**

Autorul articolului conchidea că „numai o astfel de literatură dramatică poate fi simțită și gustată de întregul proletariat".

Critica literară, atît cît se făcea în revistă, avea un profund caracter de clasă. „Observațiile noastre, obiective credem, — **se spune într-o notă la o poezie (An. I, nr. 1, p. 26) —** sînt făcute prin prisma concepțiilor de clasă ale proletariatului". **De pe aceste poziții se lua atitudine împotriva unei opere de o** „senzualitate patologică lombrosiană" **ca romanul** Flamura roșie **de Dem. Teodorescu sau** „de un scepticism supărător și bolnăvicios" **ca romanul** Hîrdăul lui Satan **de Eugen Todie". (An. II, nr. 2—3, p. 120).**

Socotim că prezentarea revistei Culturii proletare **alături de alte publicații muncitorești ce-și vor găsi comentariu în numerele viitoare ale** Luceafărului, **va putea constitui un modest aport la stabilirea tradițiilor realismului socialist din țara noastră.**

I. D. BĂLAN

Acum 50 de ani

Ziarul Romînia muncitoare, *care apărea la începutul acestui secol, a început să ducă în anul 1908 o susținută campanie de culturalizare a maselor muncitoare. Își asuma și realiza această sarcină conștient fiind că, pentru cucerirea unei lumi noi, proletariatul trebuie să aibă o pregătire multilaterală și să ajungă la un nivel cultural și științific superior. In articolul* Mișcarea literară, *publicat în nr. 26 din 14 august 1908, se scria:* „Socialismul e singurul care nu lingușește nici un vițiu, care nu ascunde nici un păcat, care cere de la muncitori ridicarea lor prin unire și prin cultură. Noi putem spune proletariatului că la lumina științei și **nu a cafenelelor, că** în cărțile de studiu și nu în cele de joc, că în ceasurile libere petrecute la teatru, la conferințe, cu broșurile și ziarele noastre în mînă, iar nu în zilele risipite în plimbări, în petreceri și în lux deșert, se pregătește și se făurește lumea viitoare... Singura noastră mulțumire și răsplată ar fi să știm că, după munca amară a zilei, ici și colo, în odăile umede și întunecoase, un tovarăș a uitat petrecerile zadarnice, ca să asculte o clipă ritmul unei povești sau să întrevadă rodnicia unui gînd frumos".

In Romînia muncitoare *încep să apară atît traduceri din Dickens, Tolstoi, Maupassant și alții, cît și lucrări originale, inspirate din realitățile și năzuințele de luptă ale vremii de atunci. Unele din ele se datoresc unor oameni cu puțină experiență artistică, altele însă merită și azi interesul nostru.*

Indemnurile date maselor muncitoare de a-și însuși știința și cultura, reveneau mereu în paginile Romîniei Muncitoare. *Astfel în numerele 57, 59 și 61, din respectiv 4, 7 și 14 decembrie 1908, se tipărește conferința lui B. Cecropide* Educațiunea poporului prin artă, *ținută la o serată a tîmplarilor. Autorul făcea la început un elogiu al artei, al sublimului emoțiilor estetice, arătînd apoi că, din cauza grelelor condiții de viață, a întunericului și apăsării în care era ținut, proletariatul cunoștea destul de rar acest subtim. Se sublinia însă că, după eliberarea proletariatului de sub exploatare, arta va deveni pentru el un bun propriu, ușor accesibil, va deveni o necesitate:* „Cînd proletariatul scăpat de jugul ce-i încleștează cerbicele astăzi, va trăi o viață în adevăr omenească, cînd toți lucrătorii vor avea o cultură accesibilă sensațiilor de artă, cînd toți vor avea după orele lor de lucru și timpul lor liber spre cultivare, atunci, desigur și numai atunci plăcerea estetică nu va mai fi un lux, ci o necesitate comună".

TEODOR VÎRGOLICI

250 DE ANI DE LA MOARTEA LUI NICOLAE MILESCU SPĂTARUL

Cu peste două secole și jumătate în urmă, un moldovean străbătea întinderile nesfîrșite ale Siberiei și Chinei, în fruntea unei solii purtătoare a unui mesaj diplomatic al țarului marii Rusii către împăratul Chinei. Moldoveanul era Nicolae Milescu Spătarul, despre care Neculce ne vorbește în cuvinte pline de tîlc și înțelegere în O samă de cuvinte: „Era un boier, anume Neculai Milescul Spătariul, de la Vaslui de moșia lui, prè învățat și cărturar, și știe multe limbi: elinește, slovenește, grecește și turcește. Și era mîndru și bogat, și umbla cu povodnici înainte domnești, cu buzdugane și cu paloșe, cu soltare tot sîrmă la cai".

Portretul pe care îl schițează vestitul cronicar moldovean e plin de semnificație. În firea lui mîndră, în setea lui de a cunoaște cît mai multe, aflăm izvorul atîtor împrejurări inedite care l-au purtat de pe meleagurile natale prin diferite țări ale Europei și apoi în îndepărtata Chină.

Pretutindeni pe unde a umblat a lăsat o puternică impresie, contribuția sa fiind deseori solicitată la rezolvarea celor mai grele probleme politice și culturale.

Cunoscut ca om învățat și abil, lui Nicolae Milescu i s-au încredințat diferite misiuni pe care le-a îndeplinit cu cinste. A participat în fruntea unor oști la luptele din Ardeal, dovedind că știe să apere interesele generale ale Moldovei. În loc să atace oștile lui Rakoczy, el a evitat o ciocnire armată, afirmîndu-și astfel poziția oștilă față de manevrele și amestecul turcilor în această parte a Europei. În calitate de capuchehaie a domnului muntean Grigore Ghica, el desfășoară, se pare, în secret, o activitate contrară intereselor Imperiului Otoman. Este bine primit mai tîrziu de către electorul de Brandenburg, Friedrich Wilhelm, la curtea căruia a avut posibilitatea să-și aprofundeze cunoștințele în domeniul limbii latine, a istoriei și a literaturii. În scurtă vreme, din însărcinarea lui Gheorghe Ștefan, pe atunci refugiat la Stettin, în Pomerania, el pleacă la Stockholm, pentru a reglementa unele probleme privind starea materială a fostului domnitor moldovean și pentru a duce o scrisoare către ambasadorul Franței. În iulie 1667, pleacă la Paris cu scrisori către regele Ludovic al XIV-lea pentru ca acesta să intervină pe lîngă sultan în vederea reîntoarcerii lui Gheorghe Ștefan în scaunul domnesc.

Evenimentul de maximă importanță din viața zbuciumată a spătarului este plecarea în Rusia, unde găsește o a doua patrie a sa pe care o va sluji pînă la moarte. Recomandația plină de căldură a mitropolitului Dosoftei al Ierusalimului către țarul rus este o mărturie a realelor calități ale spătarului moldovean. Primit la Posolski Pricaz ca interpret pentru limbile greacă, latină și română, Nicolae Milescu și-a cîștigat stima celor din jur, scriind apoi pentru țar o serie de lucrări. În una din ele prin interpretarea pe care o dă cuvintelor profetice, Milescu se face ecoul năzuințelor vii ale norodului din cele două țări romînești de a scăpa de sub jugul otoman cu ajutorul oștilor rusești.

Cea mai însemnată misiune încredințată de către conducătorii ruși a fost trimiterea lui în China, pentru a duce de fapt tratative cu marile căpetenii ale împărăției asiatice în vederea găsirii unei soluții potrivite pentru comerțul dintre cele două țări. Străbătînd distanțe enorme, Milescu a cunoscut ținuturi pline de interes din punct de vedere economic și social. Dotat cu un real simț de observație, înaltul emisar rus și spătar moldovean, notează amănunțit tot ceea ce vede, contribuind prin aceasta la cunoașterea unei bune părți a Siberiei și a Chinei. Fiind cel dintîi romîn care a pășit pe pămîntul chinezesc, Milescu este în același timp unul din puținii cunoscători ai Chinei vremii sale. Dacă la aceasta adăugăm importanța pe care o prezintă însemnările sale cu privire la Siberia, ne putem da seama de rolul pe care l-a jucat Milescu în dezvoltarea științei contemporane lui.

Într-adevăr, Jurnalul călătoriei în China cît și Descrierea Chinei (care va apărea în curînd în traducere românească), sînt exemple elocvente ale pătrunderii științifice a spătarului moldovean. Îmbinînd informația de strictă erudiție cu nota afectivă, caracteristică omului receptiv la tot ceea ce-i frumos, Nicolae Milescu a făcut ca aceste lucrări să fie citite cu real interes și astăzi. Ele i-au adus o faimă binemeritată nu numai în Rusia, ci și dincolo de hotarele ei. Lucrările lui Juri Arseniev, J. F. Baddeley, Em. Picot etc., constituie un omagiu adus activității spătarului și, implicit, o cinstire a țării în care s-a născut. În legătură cu aceasta, trebuie amintit că Nicolae Milescu nu și-a uitat niciodată țara, dovedind acest lucru prin activitatea de sprijinire a Principatelor Românești pe lîngă înalții demnitari ruși. Numeroasele scrisori pe care le-a primit din țară sînt un semn grăitor al înaltelor sale calități de om politic și de cultură.

Sprijinind eforturile înnoitoare ale unor conducători de stat ruși, Milescu aducea implicit o contribuție serioasă apărării intereselor Moldovei.

Bogata sa activitate se înscrie la loc de cinste în cartea de aur a poporului nostru, în special prin aportul lui la pregătirea ideologică a campaniei lui Petru cel Mare împotriva turcilor înrobitori ai poporului moldovenesc. Pe această linie, contribuția sa o precede pe aceea a lui Dimitrie Cantemir care, în alte împrejurări, avea să-l urmeze pe Milescu, plecînd tot în Rusia, unde a rămas pînă la sfîrșitul zilelor sale.

Destinul oarecum asemănător al celor doi mari bărbați de stat și oameni de cultură enciclopedică, este prin el însuși semnificativ pentru viața și năzuințele moldovenilor. Apropierea de Rusia era dorința majoră a romînilor în acele vremuri de grea urgie. Situîndu-se pe linia acestui înalt comandament, Milescu, mai întîi, și Cantemir, la scurtă vreme după el, au militat deschis pentru strîngerea legăturilor de prietenie dintre cele două popoare.

Nicolae Milescu a fost un cărturar și un om politic de prestigiu. Moartea lui a lăsat regrete puternice în rîndurile conducătorilor statului rus. O mărturie vie în acest sens, constituie cuvintele pline de miez ale lui Neculce: „Care mare cinste i-au făcut împăratul la moartea lui și mare părere de rău au avut după dînsul că era trebuitoriu la aceli vremi".

Spătarul moldovean a închis ochii pentru totdeauna în anul 1708, în Rusia.

Au trecut de atunci 250 de ani. Amintirea lui a rămas trainică în inima poporului nostru care-l cinstește astăzi ca pe unul din cei ce au contribuit la cunoașterea și strîngerea legăturilor cu cele două mari țări ale lumii: Rusia și China.

MITU GROSU

Augustin Z. N. POP

DATE NOI DESPRE NICOLAE BĂLCESCU

În arhiva lui Ion Ghica, păstrată în colecțiile Bibliotecii Academiei R.P.R., se găsesc — pe lîngă valoroasele misive trimise de Bălcescu familiei și prietenilor — o mină de scrisori de la Zinca și Sevastița, mama și sora sa.

Printre imaginile luminoase ale celor ce au sprijinit moral acțiunile revoluționare ale luptătorilor pașoptiști, istoria păstrează amintirea neștearsă a Zoei Golescu și Zincăi Bălcescu. Ele și-au crescut fiii în spiritul dragostei de țară și al virtuților democratice. Cea dintîi dăduse revoluției pe Nicolae Golescu, ministrul ei „din lăuntru", pe radicalul Ștefan Golescu, pe ideologul Al. C. Golescu-Albu, pe inimosul colonel Radu Golescu, erou al împotrivirii față de turci, pe febrila patriotă Anicuța, căsătorită cu Al. Racoviță.

Zinca din Bălcești Argeșului era mama istoricului, a lui Constantin, Barbu și Sevastiței Bălcescu, cu toții participanți în revoluție. Puținticà la trup, bolnavă, în lipsuri și cu un atașament încărcat de griji pentru fiul șubrezit trupește în lupta pentru cauza celor mulți, aceiași care, după 13 septembrie, îndurind greutățile emigrației, întreprinde călătorii politice pline de riscuri, Zinca Bălcescu rămîne o pildă pentru maicile de totdeauna.

De la Zinca Bălcescu nu s-a publicat niciodată vreo scrisoare; de la Sevastița, Nicolae Iorga găsise în arhiva particulară Virnav-Liteanu trei epistole către Bălcescu și o a patra — trimisă lui Salvatore Ragusa proprietarul „Alei Trinacriei", în. trebînd printre suspine, despre „mio carissimo fratello Nicolae Bălcescu" (Memoriile Secțiunii istorice ale Academiei, seria III, tom. VII, p. 322—370).

Materialul ce dăm la iveală acum completează știrile despre Nicolae Bălcescu, inclusiv cele tipărite de Ion Ghica, în Amintiri din pribegia după 1848.

La 28 dec. 1848 străluciful pribeag imputernicea pe Ghica să ia de la Gr. Peretz 40 galbeni pe care i-i dăduse la Sibiu, iar la 6 ianuarie următor comunica lui Arăpilă Golescu că, purtînd asupra-și un rest de 440 galbeni și lăsînd din ei 400 la București, rugase să-i fie trimiși la Semlin: „Am scrisu mumă-mii ca să caute de va găsi a se împrumuta ca să-mi trimită". Peste mai bine de o lună știrea revine în același ciclu epistolar: „Am zisu mumămei să împrumute banii ce lipsesc ca să-mi(-)i trimită pe toți", explicînd că „bani se găsesc cam anevoie în țară" și sfătuind pe Arăpilă să împrumute, la rîndu-i, pe termen scurt, 200 galbeni. La 24/12 martie informa, evident din izvor familiar: „Pricina pentru care a întîrziatu mumă-mea cu trimiterea banilor, mi-a scrisu că a fostu boala ei. Biată mumă-mea singură, bolnavă, este silită să alerge într-o parte și într-alta ca să caute a se împrumuta ca să poate atîtea a trimite la trei frați, bani de cheltuială, cît și a îndeplini suma de bani ce lipsescu din cei ce voescu a-ți trimite ție pentru jurnal". La 14 aprilie pleacă din Constantinopol spre Transilvania, într-o încercare eroică de-a consolida frontul revoluționar romino-maghiar. Galbenii așteptați tot nu sosiseră; se împrumută de aceea de la Ion Ghica și-i lasă, în schimb, împuterniciri să-i poată încasa în lipsă, căci știa, după cinstea în care crescuse, că ei vor veni.

Scrisorile Zincăi și Sevastiței Bălcescu, ale Mariei Cantacuzino și acceptarea lui Nicolae Băl-

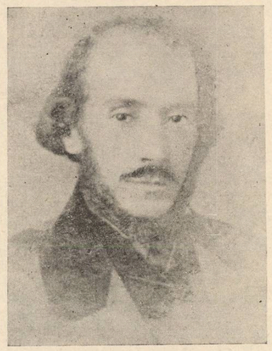

Această fotografie — inedită — este făcută la Paris, în anul 1851, la atelierul Têhadja, Chaussé-d'Antin 49.

cescu pentru banii primiți de la mama sa și pe care Ghica îi va vira în Franța prin banca Pillet-Will & Alléon, — scrisori pe care le reproducem aici —, referă deopotrivă asupra contribuției morale și materiale cu care bietele femei de la Bălcești s-au alăturat străluniților revoluționare ale fiului și fratelui lor, încheiate dramatic, odată cu viața, în 1852:

I

8 Iulie 849
20
vineri
București

Domnul meu,

Cînd au plecat fiul meu Nicolae de la Constantinopol mi (-) a scris că suma de trei sute galbeni ce vream a (-)i trimite, s'o trimețu tot aci în primirea Dta, cu carele ei a vorbit pentru aceasta. M'am silit îndestul ca să poci face ceva a(-)i trimite mai curînd, dar mi(-)a fost cu neputință. Astăzi abia putui face și mă grăbescu a vă trimite această sumă de trei sute galbeni. Priimiți(-)i dar Domnul meu și aveți bunătate a(-)m răspunde d'a lor primire, precum și d'a înștiința pe fiul meu, ca să fie liniștiți. Veți îndatora mult atît pe fiu cît și pe muma care trimițîndu(-)vă mii de salutări, vă roagă a(-)i scrie ceva și despre fiu(l) său. Este mai multe luni de cînd nu știu nimic de Nicu, nici de Costache, de la cel din urmă este mai mult de trei luni de cînd n-am luat scrisoare. De știți ceva despre ei vă rog scrieți(-)m.

Vă mai rog încă să(-)m scrîți și pentru Barbu ce(l) mai mic ce este aci la Constantinopol, cum trăește. Mi(-)a scris c(-)ar fi isprăvit bani(i). Acum nu mă putui înlesni a-i trimite și lui. Peste cîteva zile îi voi trimite, pînă atunci, de va avea lipsă vo rog aveți bunătatea a(-)i da Dumnaata vr'o zece galbeni. Nu va fi pentru multe zile, pentrucă aștept a lua niște bani, și'ndată îi voi trimite. Nu vă supărați, Domnul meu, de însărcinările ce vă fac, și credeți că vă voi (fi) recunoscătoare pentru toț deuna.

a D-tră bună amică

ZOE BALCESCU

II

20 9 brie
2 decembrie [1848]
București

Domnul meu,

Eri primii o scrisoare de la frate(-)mio Nicu, prin care mă roagă să vă scriu din parte(-)i aceasta, că acum este la Ermanstat, de unde va pleca prea curînd în suite, și că a primit scrisoarea D-tră din 17 oct., dar n'a putut a vă răspunde. Vă roagă însă ca D-tră să-i scrîți, adresînd'o la Domnu Gauthier.

Mă grăbesc dar a(-)i înplini cererea scrîndu(-)vă și a mă numi

SEV. BALCESCU

III

15 Septemb. 849
27
București

Domnul meu,

Vă rog aveți bunătate s'acum ca alte dăți a ne scrî ceva despre frate(-)mio Nicu, bunul D-stră amic. Este mai mult de cinci luni decînd n'am luat nici o scrisoare de la dînsul și mai mult de o una d'acîrsă nu știm daca mai trăește încă. Feluri de lucruri am auzîtărd'atunci, încît nu știm ce trebue să credem. Toți sîntem în cea mai vie desperație. De știți ceva, vă rog în numele cerului, scrîți(-)ne, nu voese să știu alt de cît că trăește încă și că este liber.

Nu vă supărați vă rog de greutățile ce vă aducem adesea. În înfruntă ca care sîntem acum nu știam la cine alerga mai bine de cît la Dtră. Sper că mă veți scuza gîndind putin la poziția noastră. Crede că vei îndatora mult o familie întreagă care vă roagă prin aceea ce să supt semneazâ și care să numește

SEV. BALCESCU

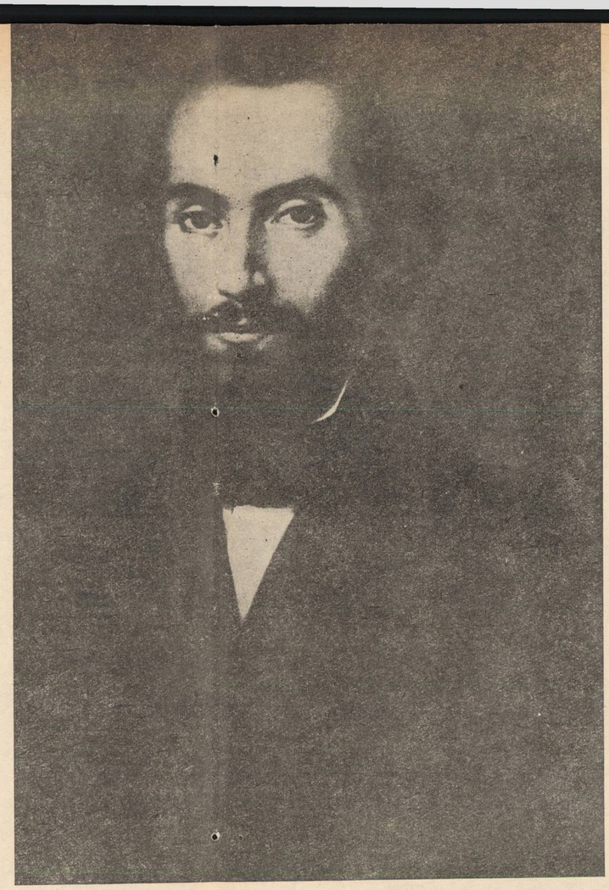

IV

3 9-brie 849
București

Domnul meu,

Astăzi sînt tare veselă, pentru că luai o scrisoare de la frate(-)mio Nicu. Mă grăbescu dar, a împărtăși și pe amicii și mai cu osebire pe D-tră, carele sufereați ca și familia lui. Astăzi primii o scrisoare de la dînsul, cu data de 17.8-brie. Este la Paris și sănătos, asta este ce doream să știm. Crez că v'o fi scris și D-tră. Dar eu nu voi să las o zi să treacă, fără să vă dau această bună veste, știind cît o să vă facă de veselă și vrînd să m(i) știu și făgăduiala ce v'am dat, ca să mă poci face vrednică d'a mă numi a D-tră

amică

SEV. BALCESCU

V

[Hyères le 22 Dec. (1851)]

Domnul meu

Sînt zece zile, de cînd frate (-)mio este bolnav în pat, foarte slab, și poprit de doftori d'a face or ce mișcare, de zece zile scuipă sînge mereu, au ajuns iar în starea, în care era la plecarea din Paris, după ce să făcuse așa de bine, după ce începusem a spera că poate să va îndrepta în viitor, și aceasta îi veni fără să răcească, sau fără să facă vr'o greșală, sau vr'o nepază (.) Nu bănuescu nimic alt, decît supărarea sufletească, pricina o înțelegi foarte bine (nefericita de pulică). Blestem în capul tiranului omenirii, pă care dracul îl împinse, tocmai acum a face această faptă, d(ac-)ar fi fost poate mai tîrziu, și ar fi avut mai multă putere ar fi putut poate trece fără a(-)i face așa rău. De ce oare nu putuși veni cînd veni M-me Cantacozino, ered c'ar fi fost mult bine pentru el, ce fatalitate să fim așa departe de toți ai noștri, și în streinătate, am avut noroc cu venirea M-me Cantacozino, asta îi(-)au mîngîiat puciin, dacă nu astăzi au fost rău cu tot-deauna, crede că sînt așa de amețită, că nici scriu ce scriu. Sînt sigură că dacă ai fi putu veni, i(-)ar fi făcut mult bine și mulțumire, ceî pucin dacă nu să poate aceasta. scrie (-) i

Adie nu ne ulță

SEV. BALCESCO

Alaltaeri am scris D-lui Șt. Golescu, și i(-)am rugat a să spuie că prici(n)a de nu v'a răspuns Nicu la cea din urmă a Dtră este slăbiciunea în care este și că doftorul nu'l lasă.

VI

19—31 august 853, București

Domnul meu,

Dacă vă răspunzu așa tarziu, pricina este că am fost la țară, unde am stat mai mult de trei luni, și cei ce primîră scrisoarea D-le nu mi (-)o trimiseră acolo.

Cea ce vă pot spune este, că și eu ca și D-ta scriu că sărmanul meu frate avea cu dînsul mai multe cărți și hîrtii pe care la cele din urmă momente, au închis în fața Consuluiui Turcescu și alți, și le (-)a lăsat în grija Otetelișului pînă va veni cineva a (-)le reclama.

Cînd am primit fatala scire de perderea sa, am scris frate-mio, Costache, ca prin Ambasada Turcească de la Paris, să scrie și să ceară toate lucrurile la Paris în primirea sa, fiind că aci în țarrd nu se putea aduce. Am scrisoare de la frate (-)mio și zice că au primît lucrurile toate cele de la Palermo, dar el a auzît că bietul Nicu au mai lăsat din ele la Constantinopole, și era să se dăreseze la Dtră ca să vă întrebe de este adevăr.

Afară de acele cărți și hîrtii ce el avea cu dînsul, la pornirea noastră din Paris, am mai lăsat două lăzi, una la soacra lui Ion Alecsandri, și celaltă la chiar Ion Alecsandri.

Cînd ne'(a)m despărțit de Doamna Cantacozino la Marsilia, am rugat(.)o ca să la Dei acele lăzi în păstrare, fiindcă Alecsandri era să plece în Moldova în preună cu soacră-sa. Am scris frate(-)mio Costache ca să le ia și pe acelea tot la dînsul, dar îm răspunde că n'au găsit de cît numai una din acele do(u)ă lăzi, negreșit cea lăsată la socra lui Alecsandri, fiind ca acolo s'au găsit, celaltă nu scîu unde va fi, și D-na Cantacozino și Alecsandri sînt în Moldova acum, și frate(-)mio n'au putut avea nici o deslușire în privința asta. El au scris lui Alecsandri și eu D-nei Cantacozino. Așteptăm răspuns, sper că se va găsi acea cîrd negreșit o va fi lăsat la proniera D-lor, la vre un loc sigur. Dorescu din suflet să se găsească toate, ca să putem cel pucin împărți cele din urmă ale sale dorinți, dacă n'am putut face mai mult, sau să zic mai bine ce(a)e ce așa fi voit de aceam mijloace și putere potrivi cu dorințîa mea, dar n'am putut nimic și aceasta îm(i) face o îndoită durere.

Mama mea este sănătoasă. Starea sa însă v'o puteți închipui. Să vă mulțumesc că n'ați uitat(-)o, și vă trimite mii de bine cuvîntări.

Eu vă sînt foarte recunoscătoare de enteresul ce ne purtați. Cît pentru partea ce ați luat la nenorocirea noastră sînt sigură, sciu cît iubeați ca un adevărat frate. Vă rog dar în numele lui nu uitați pe nenorocita sa sor(ă) și (a) Dtre bună amică

SEV. BALCESCO

P.S. *Dacă veți avea trebuință de ceva hîrtii ce sciți, cereți(-)le la fratemio Costache. Adresa sa este aceasta:*

12 rue Chauveau la garde.

VII

Suma de 400 galbeni ce am scris, mumă(-)mii să trimită la D. Ion Ghica îi autorizezu pe priimitor a o cheltu cum va socoti de trebuință în folosul cauzei naționale

N. BALCESCU

Constantinopol 14 Aprilie

2 1849

(Bibl. Acad. R.P.R., Ms. rom. 131, *f.* 375)

VIII

Pour toute somme d' argent qui viendra en mon nom l'autorise M. Ion Ghica à la toucher et à signer pour moi

N. BALCESCO

(Constantinople le 14/2 Avril 1849[1])

(Bibl. Acad. R.P.R., *Ms. rom. 131, f. 373*).

IX

Hyères le 22 Dec.

J'ai hésité de vous écrire dans l'état d'inquiétude où je me trouve, mais j'aime encore mieux vous faire partager mes angoisses que de vous laisser cette fausse sécurité dans la quelle vous ne sauriez rester plus longtemps. A mon arrivé a Hyères Balcesco était au lit souffrant depuis quelques jours. Le mal s'était déclaré subitement et avec assez de violence pour inspirer de graves inquiétudes au médecin. Cependant, grâce à ses soins, le malade s'emblait reprendre des forces et tout portait à croire que quelque mieux se maintiendrait, quand tout à coup et sans cause apparente, une nouvelle crise plus violente que les precedentes est venu nous jeter dans le plus grand trouble. L'état moral ajoute un malaise des patiences, la vue du sang l'effraye et quelque chose que je fasse pour remonter son courage je ne réussis pas toujours à le calmer. J'ai consulté le médecin pour savoir bien juste le degré de la maladie; il m'a avoué qu'il était très inquiet et que si les crachements de sang ne cessaient pas il y avait tout à craindre. — Je vous dis les faits tels qu'il sont afin que vous sachiez bien à quelle résolution vous arrêter.

Ce sont là de tristes détails et je vous les eusse épargners si mon esprit pouvait conserver au milieu de préoccupations aussi douloureuses la foi en l'avenir, mais las!, je vous avoue ma faiblesse, ia crainte du malheur me fait toujours le devancer et je souffre doublement de ce qui est et de ce qui sera, parceque je ne sais plus espérer.

Adieu, mon cher monsieur Golesco, écrivez-moi bien vite ou plutôt venez nous rejoindre. Votre présence peut avoir un effet salutaire sur le malade et dans tous les cas vous nous seriez d'un grand aide et d-une grande consolation.

Je vous serre cordialement la main

M. CANTACUZENE

Si vous écrivez à Balcesco ne lui dites pas que je vous parle de sa maladie; il a déjà l'esprit trop frappé.)

(Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 19639)

Mărturia grijilor de largă generozitate pe care Bălcescu le-a primit din partea Mariei Cantacuzino e de reținut. Prietenă și stimulent poetic și lui Vasile Alecsandri, ea comunica „tristes détails" lui Arăpilă-Golescu la 22 decembrie 1851, deci în aceeași zi și din aceleași loc cu scrisoarea Sevastiței de mai sus care informează asupra revoltei lui Bălcescu după loviturа „tiranului" Napoleon III, de la 2 decembrie 1851: neliniști personale, certitudinile triste ale medicului curant, Bălcescu fixat la pat, repetarea hemoptiziilor și groaza cu care bolnavul își privea lighiancle de sînge. Îl cheamă pentru „un efet salutaire" lîngă căpătîiul lui.

Cornelia Bodea a arătat în Studii, 1957, p. 165 și urm. ostenelile „demoazelei" Sevastița de-a trece în patrie cărțile Bălcescului la 12 septembrie 1852, prin cîțiva ani de la moartea fratelui. Ea cu cumnata Eleni se întorceau de la Nicopoli, unde-l văzuseră pentru ultima oară pe Nicolae Bălcescu și cînd „peșteș tot bucăți douăzeci și opt" „romanțuri", cronici și compendii de istorie au fost oprite la punctul de graniță Turnu-Măgurele.

Peste două luni și jumătate marele revoluționar sfîrșea la Palermo singur, străin și strimtorat în cămara mai înălțată a unei ospătării de mîna a doua. Abia în iunie următor, familia primea știrea de la Maria Cantacuzino. Scrisoarea Sevastiței (20 iunie 1853) din țară, pentru signor Salvatore Ragusa, prin care cere deslușiri despre Bălcescu „sulle sue ultime momente", ca și asupra pușinelor lucruri ce-i rămăsese, a fost publicată de Iorga. Epistola tipărită aici sub nr. VI, către Ghica, referă, cum se vede, asupra „legăturilor" de manuscrise și cărți de la Palermo.

Cită dreptate avea Ion Voinescu II în memento biografic Nicolae Bălcescu, tipărit la De Soye & Bouchet în 1853, cînd scria asupra prietenului defunct că „nu avu mîngîierea de a-și da sufletul în palpitele sînului unei mame, unei sori, unui amic". apreciind, din suvenir și din mărturiile lui Bălcescu însuși, stăruința Zincăi de a-l fi pornit către studii superioare, că „el moștenise încă de la maică-sa, care încă trăiește, o inimă blîndă, inima ei chiar, d-o bună și adevărată Română".

Trăind pînă în 4 ianuarie 1883 în vatra părintească de pe malul Topologului, Sevastița, care nu s-a măritat niciodată, a întreținut cu pioză tate rară cultul străluciului său frate. Figura ei s-a păstrat vie în literatura zilelor noastre tocmai pentru meritele de a fi fost părtașe fețelor, luptei și crezurilor lui Nicolae Bălcescu. Așa au desprins-o Camil Petrescu, G. Călinescu, Mihu Dragomir, Radu Boureanu, Mircea Zaciu, Dumitru Corbea etc. Și slujind recunoștință, ca și cinstirel către tot ce-a fost zbucium pentru propășire, făclie, elan și jertfă pentru cauza celor mulți, rîndurile acestea li se alătură.

---

1) *Pentru orice sumă de bani care va veni pentru mine, îl autoriz pe d. Ion Ghica s-o încasze și să să semneze pentru mine.*

N. BALCESCU

Constantinopole 14/2 aprilie 1849.

Hyères, 22 dec.

2) *În starea de neliniște în care mă aflu, am șovăit dacă să vă scriu sau nu, dar prefer să mă fac pârtaș al acestei neliniști, decît să vă las liuzia că nu trebuie să fiți îngrijorat, — liuzie ce n-ar putea dura mult timp. Cînd am sosit la Hyères, Balcesco era bolnav în pat de cîteva zile. Boala se declarase dintr-odată și cu destulă violență, așa încît medicul s-a alarmat. Totuși, datorită îngrijirilor lui, bolnavul părea a se îndrepta și totul ne făcea să credem că ameliorarea se va menține, și că de la neființă și fără răci vreun motiv evident, o nouă criză, mai violentă decît precedentele, avu loc, provocîndu-ne cea mai mare îngrijorare. Starea morală contribuie la înrăutățire (?), vederea sîngelui îl înspăimîntă și orice aș face ca să-l îmbărbătez, nu reușesc totdeauna să-l calmez. L-am întrebat pe medic, ca să-mi dau bine seama de gradul de gravitate al bolii; mi-a spus că e foarte îngrijorat și că dacă hemoptiziile nu înceteazâ sînt îndreptățite orice temeri. Vă relatez faptele așa cum sînt eie, pentru ca să puteți lua vreo hotărîre în perfectă cunoștință de cauză.*

Triste sînt aceste amănunte și nu vi le-aș fi comunicat, o-aș fi crutat dacă sufletul meu putea păstra, în mijlocul unor preocupări atît de dureroase. Încrederea în viitor; dar vai! vă mărturisesc, slăbiciunea mea, teama că vine o nenorocire mă face mereu să mi-o imaginez ca anticipație și sufăr de două ori: și pentru ceea ce este și pentru ceea ce va fi, căci nu mai pot spera.

Adio, scumpe domnule Golescu, răspunde-ți-mi repede sau, mai bine, veniți și dvs. aici unde sîntem noi. Prezența dvs. poate avea un efect salutar asupra bolnavului și, în orice caz, dvs. ne-ați fi de mare ajutor, aș fi o mare mîngîiere pentru noi.

Vă string mîna cordial

M. CANTACUZINO

Dacă-i scrieți lui Bălcescu nu-i spuneți că o-am vorbit de boala lui; e și așa destul de impresionat.

ION GHICA către NICOLAE BALCESCU.

Scrisoare din 4 ianuarie 1850, prin care confirmă primirea banilor trimiși de Zinca Bălcescu și gestionarea lor pentru cauza emigrației revoluționare (Bibl. Acad. R.P.R.).

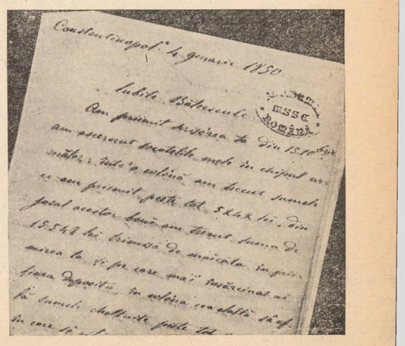

BIOGRAFIE ȘI POEZIE

de Al. ANDRIȚOIU

Mi se spunea — în clasele liceale — că poezia lirică este aceea în care poetul își etalează propriile simțăminte, iar poezia epică e aceea în care poetul cîntă simțămintele altora. Domnul profesor a repetat acest pseudoadevăr tuturor generațiilor, integral și neatins, așa cum l-a moștenit la rîndu-i de la „înțelepții" săi dascăli. Prejudecățile se lăsau, bagseamă, cu testament așa cum se moștenește la țară, meseria moșitului în sînul aceleiași familii.

Dacă Homer n-a participat la asaltul Troii luxul de amănunte cu care sînt povestite peripețiile, provine, desigur, de la creatorii populari participanți la acele evenimente; cazul lui Byron, fiind mai apropiat în timp, devine mai convingător. Childe Harold *păstrează liniile spirituale ale autorului său, pasionat de luptele eliberatoare din Orient și participant direct, cu sabia, la victoria lor. Și oare, Pușkin să fie cu totul străin de starea de spirit a lui Oneghin? Intre Pan Tadeusz și Mickiewicz să nu existe nici o legătură? E foarte greu de crezut cînd poemele respective sînt în sinea lor, o geneză al cărei demiurg e poetul. Chiar atunci cînd poemul este istoric și eroii au murit cu veacuri în urmă, poetul culegînd din cronici și letopisețî — simple scheme, anecdote sau, cel mult, palide fragmente de viață, trebuie să sufle peste figurile de lut, însuflețindule, renăscîndu-le. Ori, cum singura școală și ucenicie apropiată în această privință este biografia, poetul își compară eroii cu sine, creîndu-i după chipul și asemănarea sa și a oamenilor întîlniți în preajmă.*

Și aici sfera biografiei se lărgește. Poetul nu folosește numai biografia sa ci zecile și sutele de biografii ale prietenilor sau dușmanilor săi. Unicatul acelui „curiculm vitae" se multiplică infinit ca imaginea intre două oglinzi paralele. Biografia iese din intimitate și capătă un pronunțat caracter social. Liricul și epicul în aceeași măsură, trăiesc această experiență concentrată în creațiile lor. Aici biografia se întîlnește cu ideologia, desenind etic, omul sau țiara.

Unii poeți gîndiriști trăiau, de obicei, transcendental, imprejmuiți copios cu mucenici și îngeri. Biserica — mijloc de evadare dintre oameni, turn de fildeș căptușit cu luminări și cu

mul socialist îi asigură adevărata înflorire a personalității creatoare.

În acest sens Mihai Beniuc face bilanțul următor:

Cucuvaie fost-am pînă ieri
Că de astăzi, iată-s ciocîrlie.
Spusu-v-am eu, domnilor
boieri,
C-așa o să fie?

Din această strofă putem extrage esența poetului de tip nou care ar fi următoarea. În timp ce poeții anteriori afirmării proletariatului ca putere hotărîtoare, purtau un mesaj generos dar abstract și general, umanist în mare, adresîndu-i-se omului nediferențiat decît etic (exploatarea era socotită un act imoral și atît), poetul modern, partînic prin definiție, contopindu-se cu masele organic (biografic) și poetic, diferențiază limpede și lucid, în clase sociale, după legi imuabile, societatea și, alăturîndu-se părții pozitive luptă împotriva celeilalte. Așa cum, biografic, oamenii devin electorali și optează, în fața urnei, pentru un deputat sau împotriva lui, poeții fac o electțiune artistică. Biografia și arta se întrepătrund și se influențează reciproc. E un proces dialectic dificil care merită un studiu detaliat.

Se pot trage unele concluzii. Ancestral, Ion Barbu, de pildă, își împingea poezia spre sfere preistorice, intenționat și făți. Și-a și teoretizat procedeul. Golindu-și poezia de viață, poetul s-a dedublat și, în acest dualism bizar s-a osîndit pieirii. Intr-un mod mai domol dar cu consecințe asemuitoare, evazioniștii noștri autohtoni sau străini dramatizesc farmaceutic firidele de viață în creațiile lor artistice. Fuga în timpuri foarte îndepărtate, despersonalizarea poeziei, duce la un „joc secund" de cuvinte, în care nu se poate descifra epoca noastră nici măcar cît cît se poate descifra o eră geologică într-un femur de mamut.

Cititorii unor atari versuri, se întreabă, pe drept cuvînt, dacă poeții impricinați sînt cumva lipsiți de biografie. Cînd însă evazioniștii devin intimiști, recurgînd la introspecții freudiene, atunci totuși cititorii constată că da, ei au o biografie. Din păcate o biografie sărăcăcioasă...

Sintem pentru legătura dialectică dintre biografii și poezii în înțelesul social și dens al cuvîntului.

VICTOR TULBURE

Elegie de primăvară

In amintirea lui Nicolae Labiș

...Și primăvara a venit sfioasă
Să-i bată iar la geamul lui de vis
Poetul însă, nu era acasă
Și-i aștepțau poeme-n manuscris.

A coborît în uliță o fată
Cu ochii umezi de amurg și dor.
Dar a găsit fereastra-ntunecată,
Și ușa ferecată cu zăvor.

Acum îl strigă în polană cerbii
Și vulturii, în zbor rotit, dau glas...
Nemângîiat se-ntreabă firul ierbii
De ce-a plecat? De ce n-a mai rămas?

Unde s-a dus cu noaptea-n cap poetul
Cînd țara cîntec e în tot ce vezi,
Cînd Dochia își leapădă cu-ncetul
Străvechile cojoace de zăpezi?

Ni-i dragă amintirea lui. Ne doare
Aripa frîntă-atît de timpuriu!...
De ce-a plecat în glie și în floare —
Nici vulturii, nici cerbii nu o știu.

DIMOS RENDIS

Răsăritul

Muncitorilor din țările capitaliste.

Noaptea
este fața unui negru,
întoarsă spre soare-răsare.

De acolo
se va ivi o față
albă-albă,
bună și surîzătoare
și o mînă întinsă...

Și va fi
ziuă...

ION HOREA

Definire

Sînt cel ce ia lumina și rotunjind-o-n boabe
în fiecare toamnă dă lumii noi podoabe.
Sub frunza scuturată a vîrfurilor de vie
Sînt cel ce vede-n strugur un strop de veșnicie.
Și-n mărul prins pe creangă și-n vinul din ulcele
Eu știu să văd oglindă desăvîrșirii mele.
Cînd iese mîțișorul pe creanga de răchită
Sînt cel ce stringe lumea la piept ca pe-o iubită,
Și-n holdă verii, albă, cîtu-i hotarul, una,
Sînt cel ce intră-odată cu coasa și cu luna.

Anii

Anii tăi
ți s-au strîns
pe dreptunghiul alb și curat al frunții,
unul lîngă altul,
ca gloanțele
pe banda de mitralieră a soldatului.

Ocheșe bune!

Nici un glonte să nu piară în gol,
să nu cadă alături de țintă!

Numai așa vei trăi
și pupăd ce gloanțele amîor
se vor isprăvi.

Din ciclul „Prevestiri'

Din tot ce se înalță, din tot ce se dărîmă
Nu mă mai cred o șoaptă, o umbră, o tărîmă,
Și-n țara mea ce știe de-o vreme să și cînte
Eu nu mai sînt zidarul cu aripile frînte.

Intreg acestor locuri, întreg acestor timpuri,
Inalț din lemelie noi trumuseți și nimburi.
E-o năzuință dreaptă, din veacuri, din milenii
De Făt-Frumos purtată spre inimă lîngă mine.

mențiuni critice

perpessicius despre

EMIL RACOVIȚĂ, SAVANTUL ȘI SCRIITORUL

Cetitorul, în curent cu opera științifică și cu înaltele daruri scriitoricești ale profesorului Emil Racoviță, ar avea toate motivele să zîmbească în fața unui titlu ca acesta. Căci opera savantului naturalist, care și-a legat numele de atîtea fapte științifice de mondială reputație, care a participat, la sfîrșitul veacului trecut, la una din întîile expediții științifice în Antarctică și care, mai presus de toate, a pus fundamentele riguros gîndite ale nouei științe a peșterilor, Speologia, e mult prea vastă și mult prea diversă, ca să poată fi închisă în strîmtul spațiu al unui articol de revistă. Însă, rîndurile de față, nu sînt chiar atît de ambițioase. Ele nu vor decît să se asocieze, în acest an geofizic, care a văzut atîtea minuni născîndu-se sub ochii noștri, acțiunii de gratitudine cu care oamenii de pretutindeni își cinstesc pionierii, ce s-au cutezat pe drumurile, cu osebire spinoase ale descoperirilor de tot soiul. Și Emil Racoviță a fost unul dintre aceștia. Pe de altă parte: zilele acestea s-au împlinit 90 de ani dela nașterea savantului, a cărui casă părintească dela Șorănești urmează, precît se pare, să fie transformată, prin grija autorităților ieșene, în casă memorială, iar Editura Tineretului a scos, nu de mult, în seria ei de publicațiuni „Știința învinge" și sub îngrijirea d-rului Dan Coman, notele de călătorie prin Patagonia și spre polul Sud, ale lui Emil Racoviță. Iată motive întemeiate pentru a readuce în memoria a lor noștri numele unuia din cei mai aleși fii ai neamului și, mai cu seamă, prilejul binevenit pentru a reciti cîteva din prea frumoasele lui pagini de înaltă literatură.

Desigur, literatura lui Emil Racoviță e grefată pe însăși opera lui științifică, așa cum floarea face una cu lujerul sau cu tulpina din care își trage seva și pe care le împodobește. Sînt, evident, mulți și renumiți oameni de știință în scrisul cărora înaintezi prin triste Sahare (nu acea Sahară despre care Anatole France spunea, cu trăsura de paradox ce-i era proprie, că nu cunoaște ceva mai populat ca un pustiu), în timp ce alți atîția, dintre cei mari, îți rește, te întîmpină cu toate pavilioanele arborate și te însoțesc pretutindeni ca o bună și prevenitoare gazdă. Așa sînt, de pildă, pentru a lua la întîmplare cîteva nume, lecțiile de fiziologie experimentală ale lui Claude Bernard sau, pentru a ne limita la ai noștri, „Convorbirile economice" ale lui Ion Ghica, oricît ar voi cineva să vadă în ele numai operă de vulgarizare, sau cercetările de statistică și reportagiile economice ale lui Dionisie Pop Marțian, pe care Eminescu îl avea în atîta stimă, iar mai aproape de noi, să zicem, opera de geograf a lui George Vîlsan și aceea de lexicograf a lui Vasile Bogrea, și unul și celălalt intensivi oameni de știință, legați de viața intelectuală a Clujului, în care, după întîiul război mondial, avea să se integreze și Emil Racoviță, viitor rector și senator al Universității clujene, căreia avea să-și închine toată energia și toată știința pînă în 1947, cînd se strămuta în ostrovul preafericiților sau, pentru a fi în nota preocupărilor lui permanente, în una din acele fermecate grote subterane, despre ale căror mistere biologice nimeni n-a vorbit cu mai multă pasiune și pătrundere ca dînsul. Cînd Emil Racoviță primește, în 1920, să vină în țară, faima lui de naturalist și de organizator al muncii științifice era de mult consolidată. Fostul subdirector, între 1905—1922, al laboratorului maritim Arago dela Banyuls-sur-mer din Pirineii orientali, naturalistul expediției antarctice belgiene între 1897—1899, exploratorul grotelor și fondatorul nouei științe a Speologiei, căreia avea să-i consacre în cadrul „Arhivelor de zoologie experimentală" din Paris, și, mai ales, în voluminoasele tomuri ale publicației „Biospeologica", pe care le dirijea, multiple contribuțiuni, aduce cu sine nu numai gloria meritelor lui dar și toate calitățile de organizare: energie, stăruință, metodă. Ajunge, de pildă, să citești oricare din memoriile sau rapoartele ce a redactat în calitate de profesor sau de director al institutului de speologie din Cluj, memoriul pentru reorganizarea Academiei Române, din 1929, sau expunerea de motive care însoțește catalogul revistelor științifice și medicale din Cluj, alcătuit sub directa sa privegheare, într-o epocă în care problema schimburilor culturale și a informației științifice erau dintre cele mai delicate, pentru a înțelege în ce măsură omul de știință era secondat de unul din

spiritele cele mai clarvăzătoare și mai ingenioase în surprinderea dificultăților și în neutralizarea lor. Munca științifică a lui Emil Racoviță, în țară, a cunoscut nenumărate greutăți și amărăciuni, legate fie de oameni, fie de vremuri, deopotrivă de vitrege, pe care însă optimismul său robust a izbutit întotdeauna să le înfrîngă. Cu cîtă francheță, dar și cu cîtă melancolie, în același timp, mărturisește (cum aflu din cartea prof. dr. Valeriu Bologa) în Anuarul Universității din Cluj pe 1941/1942, că pentru a cincia oară își jertfește și timp și energie ca să instaleze laboratorii la Institutiile universitare și să pună la adăpost prețiosul material din cele o mie de peșteri europene și africane, reprezentînd nu numai arhiva centrului de speologie dar și atestatul unei serioase tradiții biologice, în care partea de contribuție a lui Emil Racoviță este enormă.

Departe de noi gîndul de a trece în revistă, oricît de sumar, titlurile acestei contribuții. Din fericire ea a format obiectul a numeroase studii, atît la noi cît și dincolo de graniță și broșura bio-bibliografică din 1956, dedicată lui Emil Racoviță și întocmită de secția de bibliografie a Bibliotecii Academiei R.P.R. pune la dispoziție o bogată și întrutotul sugestivă informație. Pentru amatorul dornic să cunoască pe viața, fie opera acestui savant trimitem în deosebi la studiile prof. C. Motaș, Valeriu Bologa, Ștefan Milcu, Andrei Racoviță etc. și, nu mai puțin, la admirabilul discurs de recepție la Academia Română rostit de Racoviță în 1926 („Speologia, rostul și însemnătatea acestei științe sintetice"), despre care, la timpul său, Emanoil Bucuța a scris entuziaste pagini și care, dimpreună cu nu mai puțin excelentul răspuns al d-rului Gr. Antipa, fostul director al muzeului de istorie naturală din București, ilustrată cu 14 fotografii expresive din paradisul subteran al peșterilor, a fost tipărit la Cluj în 1927, într-o prea frumoasă cărțulie, de secția științelor naturale a Astrei. Fragmente din acest excepțional discurs de recepție, egal în frumusețe cu cele mai ilustre din discursurile de recepție ale foștilor nemuritori, au fost editate, împreună cu alte „pagini alese" și cu un studiu introductiv, semnat Edith Gulian, de Academia R.P.R. în 1955. Din toată această literatură, minimală însă îndestulătoare pentru cine vrea să se inițieze în aspectele unei cariere puțin comună, reții, pentru necesitate, acele locuri din răspunsul d-rului Antipa, în care se aduc precizări în legătură cu meritele capitale ale lui Emil Racoviță în constituirea și consolidarea nouei științe sintetice, Speologia (în treacăt, să notăm consensul celor doi naturaliști, care vedeau în promovarea științelor sintetice pîrghia viitoarei redresări umaniste, a învățămîntului). Și adevărul este că pornind chiar de la nume, Speologia este întrutotul tributară savantului nostru. Căci deși, după cum aflăm dintr-o notă a epocalului său „Essai sur les problèmes biospeologiques", publicat în „Archives de zoologie expérimentale" din 1907 și înserat în tomul prim al seriei „Biospeologica", termenul de „speologie" fusese întrebuințat încă din 1892 de L. de Nussac, majoritatea învățaților utilizau pe „speleologie", care mai circulă și astăzi pe ici pe colo, într-o parte a publicisticei. Criteriul eufonic, pentru care pleda Racoviță în 1907 ca și întreaga organizare instituțională și științifică de după aceea a nouei discipline au ratificat termenul în noua lui formă și l-au încetățenit deapururi. Și fiindcă sîntem în acest an de naștere al speologiei, 1907, să desprindem (din amintitul Essai...) atît pentru profilul savantului nostru cît și pentru ecouri înrudite, aceste rînduri, adevărată profesiune de credință a felului cum înțelegea Emil Racoviță să lucreze: „Trebue, așa dar, a priori, să nu ne încredem în generalizări, să studiem fiecare speță în particular, și să nu generalizăm decît după un travaliu complet de analize minuțioase". Ceea ce, pe deoparte, amintește de precauțiile marelui fiziologist Claude Bernard cînd vorbea de relativitatea oricărei științe socotind că „adevăratul savant e cel ce se îndoește; el se îndoește numai de sine însuși și de interpretările sale, dar crede în știință"; iar, pe de altă parte, consună, și pînă într-atîta că parecă am citi o parafrază, cu rîndurile pe care Henri Mondor, el însuși reputat om de știință, membru al Academiei Franceze și exploratorul, prin excelență, al universului mallarméean, le scria deunăzi în legătură cu destinul carierei sale de istoric literar: „Trebuia nu să ne grăbim a propune explicații, cît să adunăm, înaintea doritelor sinteze, multe fapte precise, variante succesive și inedite. Analiza este o lungă răbdare. Dimpotrivă, graba ipotezelor, a conjocturilor, certitudinea afirmațiilor, cînd intuițiile geniale lipsesc, riscă să fie imprudente, sau repede regretate. Știința e martoră".

Dar Emil Racoviță este și un scriitor, și încă unul de multiple merite și nuanțe. „In frumoasa ta cuvintare, scumpe coleg, ne-ai explicat, într-o formă înțeleasă de oricine — de o simplicitate care contrastează cu înălțimea problemelor ce le-ai expus și într-o frumoasă limbă moldovenească, de care te poate invidia orice literat — rostul și însemnătatea Speologiei" — sînt chiar primele cuvinte din discursul de răspuns al d-rului Antipa și mi se pare că ele se cuvin repetate, pentru justețea lor, ori de cîte ori e vorba de darurile scriitoricești ale savantului Emil Racoviță. Căci ceea ce ar avea să-i invidieze un literat e cu mult mai mult decît numai „frumoasa limbă moldovenească". Racoviță este un scriitor, nu numai interesant prin tot ceea ce naturalistul și exploratorul vede și înregistrează — și din acest punct de vedere impresiile sale din Patagonia, din raita aceea de douăzeci de zile prin pampasurile Americii de Sud, cu care-și prefațează expediția antarctică și-n redactarea cărora, după chiar notițele lui Racoviță, d-rul Ion Coman a realizat o foarte izbutită pastișă sau relația expediției antarctice însăși, pe vasul „Belgica" între 1897—1899, oferă pagini din cele mai convingătoare. Ele amintesc — mutatis mutandis, firește — prin bogăția materialelor și prin incisivitatea comentariului de tot atîtea pagini din marele jurnal de bord în care Charles Darwin și-a consemnat, cu șase decenii înainte, „Călătoria unui naturalist în jurul lumii pe bordul vasului Beagle". Și apropierea nu este nicidecum gratuită. Din fericire, această excepțională lucrare a marelui biolog englez, ce premerge și pregătește istoricul tratat al „Originii speciilor" (apărut și el de curînd, într-o splendidă tălmăcire, la Editura Academiei R.P.R.), a fost tipărit, cam în aceeași vreme cu Racoviță, de aceeași Editură a Tineretului, în foarte cursiva tălmăcire a scriitorilor Radu Tudoran și Dinu Bondi și lectura lor paralelă e una din cele mai emoționante. Cînd Dinicu Golescu reface drumurile italiene, familiare d-lui de Beyle sau cînd Alecsandri, în compania Elenei Negri, care-și trăia ultimele luni din constelația scurtei sale existențe, se oprește la Civita-Vecchia, reședința fostului consul Stendhal, coincidențele acestea nu-mi sînt de loc indiferente. Ele trezesc un ecou cu osebire agreabil. Naturalist și explorator ca și ilustrul său înaintaș, Racoviță îl recheamă în memorie prin mai mult de un detaliu, pe care cetitorii pasionați și cu atît mai mult oamenii de știință, nu vor întîrzia să le semnaleze. Iată, din parte-ne, una din aceste surprize. Ea se referă la unul din numeroasele exemplare ale faunei patagoneze, pe care Emil Racoviță le înregistrează cu interes și încîntare (și totuși cititi melancolica lui mărturisire, cînd cu puiul de nagît, pe care părinții se străduesc să-l salveze și cînd regretă că destinul său de biolog nu-i îngăduie concesii sentimentale), dela ultra sportivul nandu, struțul pampasului, „celebrul Rhea Darwini, pe care marele naturalist îl cunoștea atît de bine" și pînă la hieraticii flamingo, pe care Eminescu îi încrustează în juvenilul peisaj al Egipetului și de la sarcasticul ibis și pînă la sinistra bufniță albă, tronînd pe stalagmita din peșteră, mai enigmatică mult și mai impenetrabilă decît corbul lui Edgar Poe. Animalul de care e vorba este micul șobolan de Patagonia, tucutuco, numit astfel după sunetul ce produce, ce trăește în colonii inumerabile, subteran ca și cîrtița și transformă mari întinderi de pămînt în terenuri elastice și din care Racoviță și-a anexat un exemplar în a sa arcă a lui Noe, în timp ce Darwin („Călătoria...", pag. 90), care consacră o frumoasă pagină speciei dela Maldonado (ctenomys brasiliensis), declară în notă, că din specia patagoneză, ale cărei emisiuni sonore le descrie totuși cu minuție, n-a văzut niciun exemplar.

Mai e nevoie să spun, că toate aceste informații științifice Emil Racoviță le încadrează, ca pe tot atîtea stampe de artă, în mici povestiri caracterologice, cum sînt de pildă, admirabilele pagini consacrate diverșilor pinguini, unii țîfnoși pînă la invectivă, alții, dimpotrivă, bonomi și amabili și că n-ar fi exclus, e o ipoteză, cronologicește plauzibilă, ca astfel de detalii să fi sugerat lui Anatole France ideia romanului său alegoric „Insula pinguinilor"? La începutul veacului al XX-lea opera științifică a lui Emil Racoviță e cunoscută pretutindeni și răsunetul expediției lui antarctice își desăvîrșia circuitul. Mai e nevoie să spun că relatarea peripețiilor, cu adevărat dramatice, ale expediției de la Polul Sud, cu „splendoarea dușmană" a zăpezilor și viscolelor continui, cu banchiza de ghiață ce-i ține prizonieri triesprezece luni, cu feeria „Belgicei", întroenită sub clar de lună, comunică cetitorului emoții, nu odată, sublime? Căci Emil Racoviță posedă o bogată paletă descriptivă, ce se exercită în oricare din peisagii, subteran sau de suprafață, cu aceeași intensitate, cum posedă și o bună doză de humor, ce se rezolvă fie în amuzante explozii anecdotice (cetiți, între altele, dezamăgitoarea comportare a porumbelului alb), fie în arta, cu mult mai subtilă, a parentezelor ironice, care ar fi plăcut atît de mult lui Camil Petrescu, precum în prologul studiului consacrat ghețarului dela Scărișoara, prin catedrala căruia ți-ar plăcea să rătăcești în acordurile simfoniei lui Marțian Negrea: „Dacă un drum de fier (întortochiat) te transportă (fără de grabă) pînă la micul orășel Cîmpeni, trebue să închiriezi (foarte scump) o căruță cu care să ajungi (măcinat)... etc. etc.".

Iată tot atîtea aspecte, pe care rîndurile de față cel mult le-au sugerat, far cărora orice antologie a prozei românești va trebui să le acorde locul de cinste și să le ilustreze cu largi și elocvente extrase.

cronica literară

de aurel martin

NICOLAE TĂUTU: Cînd au plecat cocorii

Nicolae Tăutu e ofițer. Prezența și frecvența tematicii militare în creația sa beletristică este, așa dar, explicabilă, ca și pasiunea pusă în fiece stih destinat educării comuniste a maselor și cu deosebire a ostașilor armatei noastre populare. Rădăcinile acestei atitudini sînt patriotice, rosturile ei sînt mobilizatoare, iar formula prin excelență militantă. Poetul se consideră a fi, de altfel, un „rapsod..., soldat și cronicar" al campaniei duse pentru eliberarea Ardealului, Cehoslovaciei și Ungariei, aducînd elogii eroilor care și-au sacrificat viața pentru dreptate și o lume mai bună, și înregistrînd adesea cu finețe reacții, stări sufletești, momente, acte și gesturi semnificative acelor zile *(Dedicație)*; și-ar vrea volumele purtate „într-o bluză aspră de soldat" sau „în carîmbul cizmei, cînd pe ploaie va porni patrula pe hotar" *(Mărturie)*; versul său s-a născut, ca al altora, de altminteri, în vîlvătaia lui August, tinzînd să fie luminos, bogat și agitatoric asemenea clipei ce ne-a adus libertatea și zorii noii vieți *(August)*. Ca structură temperamentală, Tăutu ni se descoperă a fi un liric, priceput să citească în realitățile înconjurătoare sensurile majore generînd emoții puternice, contagioase. De obicei e, în ultima vreme (începînd cu placheta *Inscripții)*, ușor cerebral, preferînd mai mult ca altă dată, lirica de notație, cu vagi aplicații spre aforism; dar cultivă încă și poezia narativă sau discursivă, în stilul semifactologic folosit în *Stînca de pe Tatra* sau în *Mîndrie*. Aventurile epice i se împlinesc însă mai rar, înclinațiile spre anecdotic sau baladă fiind deocamdată mai puțin consistente, ca și acelea spre poema de largă respirație. Ca atlet, Nicolae Tăutu n-ar putea concura cu succes la cursele de fond sau demifond; ar da în schimb rezultate bune la suta de metri.

Formula adecvată temperamentului său artistic pare a fi instantaneul liric, fila de jurnal, starea emoțională desfășcută de pulberea efemeridei. *Cînd au plecat cocorii* probează elocvent acest adevăr: tentativele extralirice, întemeiate pe un schelet epic prea pronunțat sau pe dialogul discursiv nu-i izbutesc, așa cum nu-i reușesc nici variațiile pe aceeași temă, desfășurate prin adiționarea superfluă a unor elemente suplimentare menite să aprofundeze, intenționat, ideea centrală. Compuneri ca *Baladă, Prima misiune, Lecția de istorie* și altele, sînt, din pricina aceasta, mediocre. Actul liric primordial ajunge să i se înfățișeze cititorului înecat în zgură. Insuficiența muncă de atelier ne privează astfel de satisfacția contemplării unei virtuale bijuterii.

Resortul ce-i activează îndeobște inspirația în *Cînd au plecat cocorii* e, firesc, amintirea, prelungită uneori istoric, artistul rememorînd aici momente ce nu se pot uita de pe frontul antihitlerist. Dacă în *Stînca de pe Tatra* stilul utilizat în reconstituirea trecutului apropiat, aducea tehnic cu Alecsandri sau Coșbuc, apăsînd, ca atitudine, pe versul agitatoric sau pe sunetul de goarnă, — în noul volum, Tăutu preferînd contemplația, se apropie ca *modalitate* (minus tonul sumbru) de lirica de război frecventată, în anii interbelici, de Camil Petrescu sau de Perpessicius. Unghiul optic e, natural, altul: sensul e de data aceasta vitalist (ca în poezia lui Beniuc), omul învingînd moartea sau căzînd pentru un ideal umanist, gestul eroic domină dinamica faptelor, actele ostașului capătă valori patriotice. Pe urmele folclorului și cu imagini ce ni-l aduc în memorie pe Victor Tulbure Tăutu subliniază neîncetat legătura anteică a luptătorilor cu pămîntul țării, cu natura ei minunată, cu istoria ei tulburătoare, realizînd osmoze lirice impresionante. Ostașii ajung a fi asemuiți lui Făt-frumos, Mureșul devine „pocal etern și neînceput" conținînd apă vie, Crișurile și Carpații convorbesc cu ostașii facilitîndu-le urmărirea inamicului. In atac, le vin în minte chipurile străbunilor, iar cînd zîmbesc, odihnindu-se într-o veche școală, „par voievozii tineri ce-s zugrăviți în clasă". Sînt întruchipări ale binelui, ale purului; de aceea, intrați în circuitul firesc al naturii se perpetuează necunoscînd moartea chiar dacă plumbii vrăjmași le-au tăiat suflarea. O poezie ca *Moartea aviatorului* ni se pare, în sensul acesta, elocventă:

Din cer s-a scurs o dîră de cenușă,
S-a așternut ușor pe levănțică...
Avea ca talisman o curelușă...
Și iarba, l-a-nvelit ca o tunică.

...Cînd a plouat tremurător în seară
Și-a fremătat pădurea de jugaștri,
Mi se părea că-n stropi se-ntoarce iară
Și mă privea cu ochii săi albaștri!

Ca în proza lui Aurel Mihale, în schimb, dar în variantă lirică, același pămînt al patriei va „răsufla adînc și ușurat", cînd dușmanii vor fi nevoiți să se retragă. Momentul e materializat într-un singur catren, probînd realele aptitudini (o vreme ignorate) ale lui Tăutu de a compune texte concentrate la maximum, săltînd din diluție în concizie. Poeziile scurte sînt, de altfel, cele mai realizate piese lirice din volum. Ideile poetice au aci o consistență sigură, metafora nu se cheltuiește în van, emoția e frustă, semnificația umană e bogată, ca în această frumoasă chemare de dragoste:

A căzut o stea, strop de iod, pe a toamnei rană,
Vino, te aștept în spital, de cînd, nici nu mai știu...
Luna s-a topit ca o chinină-n cană
Și e amară... Vino, că mîine-i prea tîrziu!

sau ca în această efigie dăltuită unui rănit:

Pe vîrf de munte a căzut lîngă a cerbilor tăcere
Și alb păianjen i-a țesut un tort de stele
Abia atinse fruntea de sînge plină, de sudoare,
Și stînca presimți în ea urcînd statuia viitoare.

Utilizînd mijloace similare, Nicolae Tăutu dă concretețe unor idei artistice profund impresionante creînd versuri de atmosferă remarcabile *(20 februarie, Bombardament*, etc.), amintindu-ni-l cîteodată pe Camil Petrescu *(In groapa individuală)*, dar păstrîndu-se și mai des el însuși, mai cu seamă în instantaneele sugerînd tulburătoare realități antinomice. Ciclul *In Mai a înflorit și pacea* e, în privința aceasta, revelator. Iată o mostră:

In țeava unui tun cu-nsemnele lui Krupp,
Impotmolit în sat cu lanțuri de noroi,
Și-a-ntins nepăsător molaticul său trup
Torcînd nestingherit, la soare un pisoi

Din păcate, procedeul e repetat în variante, convertindu-se de la sine și repede în manieră, reluînd, la urma urmei, pe aceleași căi absolut formale, o tehnică folosită pînă la abuz și în volumul *Inscripții*. Evident, modalitatea nu e de loc condamnabilă ca atare. Ea devine agasantă însă cînd artistul n-o folosește spre a reliefa idei poetice noi sau, utilizînd-o neinedit, sfîrșește prin a-și bagateliza propriile-i strădanii. Atunci subtextul compunerii rămîne același, sentimentul nu cunoaște nuanțe, iar expresia se desenează cenușiu, anulînd eventualele bune intenții ale autorului. Convenționalul, șablonul, noninventivitatea ucid arta.

Cînd au plecat cocorii, al noulea volum de versuri tipărit de Nicolae Tăutu în ultimii zece ani, reprezintă, cu inerentele carențe datorite, în general, nefuncționării ireproșabile a spiritului de autocontrol, un succes al poetului, fiind cea mai bună carte a sa de versuri. Prin tot ceea ce are ea mai împlinit, recenta plachetă a acestui prolific cîntăreț al vremilor ce s-au deschis sub soarele nemuritorului 23 August, aduce mărturia unui talent în plină efervescență care și-a pus toate puterile sale creatoare în slujba poporului. E un merit ce se cuvine să fie consemnat, pentru că ceea ce Tăutu însuși spune în *Mulțumire*, e un adevăr:

Nu am dorit simbrie și nici adeverință
Că mi-am iubit pămîntul și graiul românesc.
Poporului, ce-n luptă slujit-am cu credință,
I-oi spune-n fața morții, atîta: mulțumesc!

Poporului, eroilor lui, ostașilor lui, pămîntului și graiului românesc îi aduce elogiile sale poetul în *Cînd au plecat cocorii*.

Desene de SILVAN

ATLAS LIRIC

R. P. UNGARĂ

Gereblyés László

Avertisment

(PE PRAGUL DOFTANEI)

1

Azi e muzeu ; te-opreşti înfiorat,
Pe ochii tăi zăbranic se coboară :
Sînt amintiri străvechi care răzbat
Din anii-ntunecaţi de-odinioară.
E cimitir al celor morţi în luptă,
E glasul care cere-osîndă dreaptă,
E-o stîncă de granit, ţîşnind abruptă
Spre-nalt, şi-i spre victorie o treaptă.

2

Privesc în jur cu luare-aminte : iată,
Trecutul stins din noaptea-i se desface,
In fiece ungher mi se arată
O Vale-a Plîngerii, şi fără pace.
Tavanul şi fereastra, dîndu-şi mîna,
S-au prăvălit pe trupu-ncovoiat,
Vrînd să-i zdrobească pentru totdeauna
Inaltul gînd şi zboru-i avîntat.
Săpa cătuşa rană-adîncă-n gleznă,
In loc de zare, doar un muced zid.
Cercau să ofilească-aici, în beznă,
Floarea gloriosului Partid.
Pe pragul închisorii, gîndu-mi cheamă
Pe cei care pierit-au pe vecie...
Sbiri, temniceri — călăi — de bună seamă—
Prin chip, le văd făptura parcă vie.
Un gardian... Ce chip cumplit, de fiară !
Il recunosc... Cu ochi setoşi de sînge !
Ii văd şi mîna hîdă, ca o ghiară,
Privirile-i sălbatece, nătînge.
„E curtea strîmtă, doar cît un coteţ,
E rară iarba şi e pîrjolită....
Plimbarea-i tristă... Dorul meu, drumeţ,
Spre tine pleacă, draga mea iubită..."
Pesemne-aşa s-a aşternut cîndva
Pe o hîrtie, un crîmpei de gînd ;
Un „şobolan" în umbră-ascuns, pîndea...
Şi nopţile se depănau, pe rînd.
„Balaurul", zvîrlind văpăi pe nări,
„Chivernisea" cumplita închisoare ;
Dar în privirea sumbrei arătări
Sticlea o spaimă fără de hotare.
Chivernisea... Un geamăt de durere
Urca din zidurile-ntunecate,
Creştea... spărgea a zărilor tăcere :
„Nu bate !" Şi apoi, din nou : „Nu bate !"

3

Partidul n-a putut să fie-nfrînt.
Partidul e în veci nemuritor.
Cum germinează bobul în pămînt,
Aşa crescu Partidul în popor.
Şi clipele se prăvăleau, cascadă ;
Istoria le-a strîns pe toate-n scoc.
Peste călăi, Istoria să cadă,
Mînia ei să-i ardă cu-al său foc.
Istorie, sînt pescăruşul tău !
Peste talazuri cu-nspumate creste
Zvîcnit-a zborul meu... Adîncul hău
Se cască-n pragul temniţei aceste.
Din pragul închisorii-am priceput
Cum într-aceste ziduri blestemate
In anii grei de bezne s-a născut
Lumina ta nestinsă, libertate.

4

E cimitir al celor morţi în luptă,
E glasul care cere-osîndă dreaptă,
E-o stîncă spre înalt ţîşnind, abruptă
Şi spre izbînda tuturor e-o treaptă.
Azi e muzeu... Te-opreşti înfiorat,
Pe ochii tăi zăbranic se coboară,
Sînt amintiri străvechi care răzbat
Din anii-ntunecaţi de-odinioară.

Eforie, 1956.

In romîneşte de **DAN GRIGORESCU**

BECK ANDRAS : Muncitor citind

Földeák Ianos

Inima mea păstrează

Cobor într-a-nserării cascadă de lumină,
Din avion, şi pasu-l încerc pe pista lină;
O, iată şi pămîntul sovietic! — am şoptit
Dar nimeni nu m-aude-n voiosul zumzăit;
Aleargă iute, iute, privelişti pe perdea,
A şi pornit maşina şi-un film parc-aş vedea.
Pădurea se răreşte şi, de după coline,
O, Moscova, ea însăşi, aleargă către mine.
Mă prinde-n braţe: case-n construcţie şi schele,
Cu cîte opt etaje, mă-mpresură-ntre ele
Parc-aşteptînd anume un oaspe de departe,
Salută macarale şi steaguri fără moarte...

Nu mi-i destulă vorba şi-oricine-ar gîngăvi,
De-a Moscovei splendoare ca mine prins, de-ar fi.
Cum stau acum pe vîrful Colinei lui Lenin
Văd turlele-i scăldate în vară şi-n senin,
Văd Universitatea Lomonosov cu a ei
Săgeată ce se pierde-n al cerului polei,
Şi parcul Gorki, riul ce şerpuie, cordon,

Moscova, 6 iunie 1958

Covorul larg de iarbă pe noul stadion,
Spre stînga, uriaşă şi zveltă întocmire,
Hotelul Ucraina cu talia-i subţire,
Şi dincolo de arbori stufoşi cu foşnet lin,
Străvechi, scînteietoare, cupole la Kremlin.

Oraş al nostru, slavă! Slugărnicie nu-i
De-admir casă cu casă, şi dragostea mi-o spui
Dacă-mi dă zor mîndria s-alerg din stradă-n stradă
Ca inima să simtă şi ochii, mari, să vadă,
Ca să cunosc dinamul măreţ al lumii noi
Ce-mprăştie prin cabluri, în patru zări, şuvoi,
Viu dor de libertate şi de unire-n veci
Popoarelor ce globu-l brăzdară de poteci;
N-am cunoscuţi pe-aicea, — toţi mi-s amici în schimb,
Ca fiu şi nu ca oaspe prin Moscova mă plimb,
Căci inima-mi păstrează vechi taine cunoscute
De comuniştii lumii-n istorie crescute...

In romîneşte de **GEO DUMITRESCU**

Madaras Emil

C s é p e l

Poezia a fost scrisă în 1929 în timpul cruntei terori horthyste şi invocă zilele glorioase ale Revoluţiei Socialiste Maghiare din 1919.

O plasă
Din nişte metalice zale
Şi soarele dînd în înalturi tîrcoale.
Catarge plutind
Sînt antenele în
Zăpuşeala posacă.
Copiii-n nisip
Pe sub ele se joacă.

Băiatu-i în zdrenţe,
Fetiţa la fel e.

Li-s feţele supte —
Doar oase şi piele...
Scînceşte-ncurcată,
Prin zalele plasei, o boare,
Iar Csépelul s-a afundat în nisip,
Ca într-o scăldătoare.

Ciudat joc scorniră căpşoarele mici :
„Allo ! Allo ! Lenin ?
E Csépelu-aici !"
O Csépel !

Acuma îngăduit ţi-i
Acest cuvînt numa-ntr-un joc de copii.
De roşul salut aducîndu-ţi aminte,
O lacrimă simţi
Cum te frige, fierbinte.
O vreme — a fost —
Csépelu-atunci în eter sūna clar :
Cu frica-n sîn
Domnii priveau mîniosul pojar,
Urechile, toţi astupîndu-şi, cutremuraţi, —

— Raportul Sovieticei Ungarii ascultaţi ! —

Dar azi —
E pustiu.
Şi catargele-nalte de fier
Se uită, şi surde şi mute, la cer.
Cumplit mai strîng laţul cătuşele grele !
O, unde e Csépelul roşu
Din zilele-acele ?

In romîneşte de **NICULAE STOIAN**

Juhász Gyula

F l o r i c a

Un sat mărunt pe Tisa, lat de-un cot.
Cuib de romîni. In mijloc, într-o casă
cu clop de stuh, o fată prea-frumoasă
muri azi-noapte ; -n juru-i trist e tot !

Pe uliţele-nguste merg acum.
Zac fără număr scroafele în tină.
Făptura-mi e neaşteptat-străină,
şi mă privesc copii miraţi pe drum.

In poartă stă o cruce de voinic,
şi unde a murit frumoasa Floare,
tristeţe n-am văzut mai grea, mai mare,
mai mută, mai pierdută în nimic.

Flăcăul mă priveşte obosit
şi ochii mei îi spun tot ce-i în mine.
Nu pot vorbi. Ni-s limbile străine,
dar jalea lui adîncă ne-a-nrudit.

O lacrimă îi cade. Alt nimica.
Dar înţeleg ce spune-acum : Florica.

In romîneşte de **VERONICA PORUMBACU**

József Attila

Vorbesc cinci săraci

De-ar fi nori pe latul zării,
s-ar aprinde ca puzdării.
Pepeni dac-ar fi pe dîmburi,
ar sări pocnind din sîmburi.
Cinci săraci zic : — Ne-am scăldare,
că ni-s straiele murdare,
drumu-apoi o să ne poarte
iar la muncă, mai departe.

Dar mai marele pe broaşte
îi zăreşte şi-i cunoaşte,
bătăiaşul, măscăriciul,
sluga domnului cu biciul :
— Ia-n răriţi-o, gură cască !
Scăldătoarea e domnească !
Haideţi ,nu mai daţi tîrcoale !
Marş în lături, coate goale !

— Hai cu turma ta de spume,
baci al apelor din lume !
Mînă-le din patru laturi,
pe stăpînul lui să-l saturi !
Bou al bălţii, sub fereastră
zi-i de inimă albastră !
Val, iatacul să-i înfăşuri !
Ape,-aşterneţi-vă preşuri !

Colţii grapei lui să grape
marea cu potop de ape !
Fiul lui s-adune-n claie
znopi de ploaie, nu de paie !
E solzos — deschidă-şi crijmă
şi s-o dea la peşti în dijmă !
Pună-şi chivăra vîltorii !
Daţi-i, sorburi, voi botforii !

Inveli-şi-ar cele moaşte
cu o plapomă de broaşte !
Şi odraslei, pe sub fuste
fojgăiască-i broaşte-nguste !
Racii somnul să-i desmierde !
Dimineaţa fie-i verde !
Iar sudoarea — rîu — să-l mîie,
urmă-n veac să nu rămîie !...

Traducere de
IOANICHE OLTEANU

Semnul din larg...

reportaj de **TRAIAN COȘOVEI**

Semnul acela nu se vedea; nici nu știusem că există, nici nu-l bănuiserăm. Îl știuseră Petre Tulceanu și cu tovarășul lui, Iordan Bondar. Dar nici ei nu se gîndiseră la el — așa încît nici pentru ei nu existase semnul acela.

Se arătase aproape de noi un alt semn și în preajma lui ne opriserăm. Erau acolo două lemne încrucișate, cu o prăjină fixată pe ele și în vîrful prăjinei un șomoiog de iarbă uscată.

Numai după ce trecuseră ceasuri multe și după ce umblaserăm foarte mult, descriind nesfîrșite șerpuiri, zig-zaguri pe fața mării și după ce semnul de la care porniserăm dispăruse — atunci abia se arătase ca o năzărire celălalt semn, acel semn din larg, despre care nu știuserăm că există, dar pe care ar fi trebuit să-l presimțim pentru că, mai tîrziu mi-am dat seama, ne ținuse tot timpul sub forța lui.

La început el se zărise, așa cum ar fi fost undeva, pe țărmuri cu totul străine, unde noi nu aveam să ajungem, n-aveam ce căuta. Se văzuse astfel, încît era greu să spui ce putea fi acolo, printre valuri și în orice caz era așa de departe, încît nu aveam ce căuta pînă acolo, la el — era cu totul altceva, nu aveam nici o legătură cu el și avea să ne rămînă necunoscut.

De azi dimineață, din zorii zilei încă, așteptăm ca Petre Tulceanu și tovarășul lui, Iordan Bondar, să scoată din mare un morun sau un nisetru și ei nu-l scot. Naivi, neștiutori ce sîntem — și eu și tovarășa mea — de cum am coborît în barca pescarilor, am și crezut că n-au să depene nici o sută-două de metri de frînghii cu cîrlige și au să înceapă să se lupte cu morunii.

Și înțelegîndu-ne parcă nerăbdarea, Tulceanu care stă proptit cu pieptul pe colțul bărcii la prova, și petrece frînghiile cu carmace, scoțîndu-le din mare, i-a dat de veste lui Bondar; acesta a pregătit o lance de fier și-a tras maiul de lemn la îndemînă și-a trecut aproape de Tulceanu să-l ajute. Și din felul cum umblau ei, înviorați, precauți și cu mișcări repezi, noi am și înțeles că s-a apropiat evenimentul, că a venit morunul.

— Vreți să vedeți cum scoatem morunii, da? — ne-a întrebat cu fală Bondar. O să vedeți acuma...

— După ce știi, după ce cunoști că se află agățat? — am întrebat eu.

— A dat telefon — prin telefon ne-a anunțat — a răspuns în glumă Bondar și n-a mai avut timp să-mi explice.

Peștele care se prinsese în carmace și zmucea frînghia din mîinile lui Tulceanu, zbătîndu-se, apăruse aproape de fața apei. Tovarășa mea își potrivi aparatul de fotografiat; Bondar ridică maiul să lovească morunul în cap și repezi lancea grea. Însă peștele era mic — un puișor de vreo zece-cincisprezece kilograme; Tulceanu a strigat scurt la Bondar să nu-l mai lovească iar Bondar a aruncat maiul peste picioarele noastre, a agățat puiul acela de nisetru cu lancea și l-a tras în barcă.

Pe urmă, pescarii și-au continuat lucrul ca și cum nu se întîmplase nimic și nici noi n-am mai spus nimic, iar prietena mea și-a strîns la loc aparatul de fotografiat. Pescarii știau că noi vrem să-i vedem scoțînd altfel de sturioni decît acesta care se zbătea la picioarele noastre.

Tulceanu ghicește parcă așteptarea noastră:

— In Jolob, dacă v-ați fi dus... Acolo, la adîncime mare — acolo ați fi văzut morunii... Aicea... nu știu...

In Jolob. Ochii pescarului scrutează o clipă marea în direcția unde știe el că se află Jolob, groapa aceea adîncă, în care se strîng sturionii, acuma, la sfîrșitul toamnei. Aici, unde ne aflăm acuma, sîntem mai în larg în fața vîntului bun din Sud, loc prielnic pentru sturioni, pe timpul verii. Tulceanu s-a gîndit să-și mute instalațiile în Jolob, a știut că trebuie să le mute. Au bătut însă furtuni, o săptămînă în șir și pescarii au socotit, după experiența lor, că furtunile au să le aducă sturioni aici și au mai lăsat instalațiile. Furtunile din Sud aduc sturionii pe locul acesta. Mai sînt încă destule carmace înaintea noastră și s-ar putea să găsim sturioni agățați în ele. In Jolob însă, Tulceanu are această convingere că trebuie să fie sturioni.

Și noi ne gîndisem să plecăm în Jolob. Pe la ceasurile două, după miezul nopții, cînd am pornit cu toate bărcile de la malul Dunării, eram hotărîți să ne ducem în Jolob. Pe urmă ne-am răzgîndit repede și am plecat pentru larg. Era întuneric, cînd am plecat, n-am recunoscut pescarii din nici o barcă, n-am avut intenția să mergem cu o barcă anume. Ne-am urcat pe cuter și am pornit cu vreo treizeci de bărci remorcate în urma noastră. Un alt cuter cu încă vreo treizeci de bărci au plecat într-o direcție opusă, în Jolob. După ce am ieșit în larg, rînd pe rînd, bărcile au început să-și dea drumul și se opreau acolo, unde avea fiecare instalațiile de carmace. Am mers mai departe așa, pînă cînd cuterul a rămas cu o singură barcă legată în urma lui. Noi am coborît în această ultimă barcă. Pescarii ne-au primit și mai tîrziu, cînd s-a luminat bine pe mare și ne-am uitat unii la alții, pescarul care petrecea carmacele a spus:

— Dumneata ai mai fost odată cu noi. Ai fost tot în barcă la mine.

— Adevărat? Cînd am fost? Se poate...

— Ai fost acum trei ani. Ai fost și la mine acasă...

— Am fost, acuma știu. Tovarășul Petre Tulceanu — știu. Uite, se întîmplă să fiu iar în barca dumitale...

Atunci, cu trei ani în urmă, cînd am fost pe mare cu el, Tulceanu prindea sturioni. Era o altă brigadă de pescari tineri care nu prinsese aproape un an întreg și fruntașul în producție, pescarul vestit, decorat de guvern — comunistul Petre Tulceanu — îi îmbărbăta atunci pe tinerii pescari, se interesa zilnic de ei și cu toate că băieții nu prindeau de multe ori nici o păstrugă, Tulceanu găsea întotdeauna pentru ei gesturi, îmbărbătări prietenești, potrivite. Băieții au perseverat atunci, s-au dovedit bărbați vrednici, pescari adevărați și au prins moruni buni, iar eu scrisesem despre ei reportajul „Nici o barcă nu mai era în mare"...

— Atunci, cînd am fost cu dumneata, îmi amintesc că ai prins moruni mari, vreo patru...

— Atuncea am prins și a fost ceva; acuma nu prind și-i altceva. Ce-a fost atunci nu-i acuma...

Sînt bucuros că îl întîlnesc, că ne aflăm în barca lui; simt însă că e supărat, că, în orice caz, nu se bucură că îl găsesc tocmai în această împrejurare, cînd nu prinde moruni. N-ar fi vrut să-l cunosc în această situație nu tocmai ușoară. E dintre oamenii aceia pe care, în zbuciumul, în suferința lor, ochiul străin îi stînjenește — nu le place să fie văzuți astfel.

Depănăm mai departe șirurile de carmace. Tulceanu stă acolo, la colțul bărcii, trage din mare frînghiile cu cîrlige, le deapănă, le face maldări. Bondar le ia din mîinile lui, le scutură trîntindu-le de cîteva ori în valuri și le așează în barcă. Noi stăm și ne uităm, așteptăm. Și ceasurile trec, uniforme — veșnicie searbădă, neînnobilată de nici un eveniment.

Am prins puiul acela de nisetru, la începutul muncii și de atunci — nimic. Asta ar vrea să însemneze că marea și-a făcut milă și ne-a dat de ciorbă: „Mîncarea vi-i asigurată — acuma puteți să trudiți". Ca și cum pentru ciorbă muncesc Tulceanu și tovarășul lui.

Din cînd în cînd, Tulceanu ridică din barcă o unealtă de fier legată cu o funie și îi dă drumul să lunece pe frînghia care prinde carmacele, pînă în fundul mării. Unealta — sondă îi spun pescarii — cade la fund — 20-25 de metri și în căderea ei o lamă foarte ascuțită taie frînghia care lega carmacele de fundul mării. Apoi, pescarul trage la suprafață frînghia cu sondă cu tot.

Se desprind, se dezleagă pescarii de fundul mării în acest loc neprielnic. Își încarcă sculele în barcă. După fiecare din aceste operații rămîne pe fundul mării un țăruș înfipt adînc, cu un capăt de frînghie legat de el. Am să-l întreb pe Tulceanu cînd vor sfîrși lucrul, cum reușesc să bată în fundul mării acei țăruși cu care își fixează rețeaua de carmace. Imi închipui, destul de greu, cu eforturi mari, cu multă iscusință. Acuma, cu o singură mișcare, Tulceanu lasă să alunece sonda, cuțitul cade și legătura cu fundul mării este tăiată.

Stăm și urmărim cum pescarii noștri se desprind de acele sute de legături cu marea. Acolo, în adînc, pe fundul nisipos, rămîn șiruri multe și dese de țăruși trainici, cu capete de frînghie legate de ei, mișcîndu-se sub presiunea curenților. O pădure pitică de păruși, o deasă și ciudată pădure de iluzii, de nădejdi, de încercări și căutări stăruitoare, pătimașe. Morunii, nisetrii vor trece și se vor atinge cu spinarea, se vor scărpina în această pădure răsărită pe fundul mării; se vor juca în această pădure de iluzii, de căutări făcute cu pricepere și bărbăție.

Nu-i bine spus: „o pădure de iluzii": e acolo pe fundul mării, o pădure impresionantă de acte de voință, o pădure de investigații îndrăznețe, de hotărîri și acțiuni retezate, pentru că s-au dovedit nu îndeajuns de norocoase, sau dacă au fost bine făcute, a ajuns o vreme cînd n-au mai folosit. Un rînd a fost retezat, abandonat și după o vreme un alt rînd de țăruși cu frînghii au fost bătuți alături. Cu țărușii aceia, cu capetele de frînghii legănîndu-se în curenții apei, fundul mării seamănă pe aceste locuri cu o hartă pe care au fost însemnate cu agrafe și steguțe, pozițiile unor mari și mute bătălii, semnele unor strategii și ale unor acțiuni energice.

Din cînd în cînd, Tulceanu se îndreaptă de mijloc, se ridică și se uită înainte, în larg, scrutează apele; încearcă să pătrundă parcă ce este dedesubt, sub valuri, să vadă dintr-odată întreaga rețea de carmace: are sau n-are moruni?... De jur împrejur nu se vede nimic, nu poate fi pătruns nimic — e numai întindere posacă, rostogolire de valuri. In urma noastră, semnul de la care am plecat abia se mai zărește, trebuie să-l cauți bine ca să-l mai găsești. In curînd, dacă mergem așa, înainte, are să dispară și el cu totul și vom rămîne singuri în apele mării.

Cei doi pescari au umplut barca cu frînghii și cîrlige, cu scoici și melci mărunți, îngrămădiți ciorchini pe frînghii. Puiul acela de nisetru a rămas acoperit sub uneltele încărcate cu pietriș ud și nu ne mai gîndim nici unul la el. Tulceanu a renunțat să mai scoată carmacele în barcă: le petrece prin mîini, trage de ele din răsputeri, le saltă din adîncimea mării pînă la fața apei. O secundă sclipesc stins, pustii cîrligele goale și cad înapoi la fund. Din felul cum deapănă grăbit, uneori fără să mai ridice rețeaua de cîrlige pînă la suprafață, înțelegi că pescarul a renunțat să mai nădăjduiască, a alungat din preajma lui sîcîitoarea, zadarnica nădejde și deapănă așa numai pentru că trebuie să controleze întreaga instalație. S-a lepădat de orice speranță și lepădarea aceasta e dureroasă.

Își îndreaptă o clipă mijlocul care-l doare; își aruncă privirile înainte, scrutează parcă tot așteaptă ceva de acolo; se uită apoi în barcă. Barca e încărcată cu frînghii, cu cîrlige și sfărîmături de scoici și melci. Toată încărcătura asta de melci și cîrlige are înfățișarea unei grămezi de schelete. Barca mare, greoaie, este plină cu schelete.

Stăm gheboșați lîngă grămada aceasta de schelete, ne aruncă valurile în sus și-n jos și-ncolo, pe toată marea nu se mai vede nimic, nu se mai întîmplă nimic. Simț că am ajuns la sfîrșit, că nu mai avem ce face aici și că pescarii au să se hotărască și ei să plecăm.

Și iată, tocmai acum a răsărit pe mare un semn.

Semnul acela pe care noi nu-l știusem, nu-l bănuisem. Noi am crezut că e semnul de la care plecasem, în zorii zilei — dar acela dispăruse, ieșisem de mult din raza lui vizuală și chiar ne-am mirat cum a reapărut. Era un semn nou și Tulceanu, fără să se mai uite pe mare îl presimți mai mult decît îl văzu: brațele lui mari prinseră să umble, să depene mai repede, barca se mișcă înviorată. Bondar se uită pe mare.

Și semnul se înfiripează în zare, departe de tot, la început subțire de tot, firav, o părere mai mult — dar plin de făgăduințe, dătător de puteri. Noi încă nu-l vedem, dar e acolo, Tulceanu deapănă carmacele, înviorat, tăcut, grăbit, aplecat peste valuri, aproape de ele. A început iar să nădăjduiască, să creadă: a început iar să scruteze fața mării, vrea să afle, să știe dinainte dacă sînt moruni în cîrligele necontrolate încă. Marea ascunde însă — îl lasă să se zbuciume, să nădăjduiască și Tulceanu deapănă repede, repede, însuflețit, energic și privindu-l începe să ne cuprindă și pe noi nădejdea, certitudinea aproape, că nu se poate să nu găsim moruni. Așteptăm, urmărim atenți, cu nerăbdare depănarea carmacelor: tot ni se pare că înaintea noastră valul se-nvolbură și se iește, o clipă, spinarea morunului.

Un semn a rămas în urmă, mistuit de depărtări; un alt semn începe acum să se arate, nălucire ușoară, undeva în larg.

Semnul din larg! Dacă în momentul cînd Tulceanu ostenise și renunțase să mai nădăjduiască, să mai persevereze, nu s-ar fi ivit acest semn — nu știu cum s-ar fi terminat pescuitul nostru la carmace. Totul este ca în clipa în care ai obosit și simți că renunți, că abandonezi, — atunci să se ivească acest semn. Și cine știe, cred că nici nu poți osteni, nu poți să te dai bătut, — nu cedezi pînă cînd nu ajungi să zărești acest semn. Iar cînd -ai văzut — e ca și cum te-ai născut a doua oară, ești cu puteri însutite, și nu te mai clatină nimic.

Nu știam, nu aș fi crezut că în jurul acestui semn, încă foarte departe, de care m-am ferit, cînd l-am văzut, la care n-aș fi vrut să ajung, mi s-a părut prea departe, am crezut că nu vom mai avea putere să ajungem la el — nu aș fi crezut că în jurul lui au să se adune acum toate speranțe e, toate bunele noastre așteptări alungate metru cu metru, clipă cu clipă de-a lungul întregei rețele de cîrlige. In jurul acestui semn firav dar miraculos s-au strîns toate așteptările, toate bucuriile noastre. Totdeauna, în jurul unui asemenea semn, în larg, se îngrămădesc ca niște miraje strălucitoare, tot ce are Tulceanu, tot ce are Bondar mai scump, mai drag; tot ce visează și năzuiesc și luptă să realizeze.

Acolo, în jurul acelui semn, sînt copiii drăgălași care te așteaptă și te strigă, te chiamă; acolo e căminul, acolo ești tu, pescar destoinic, om de nădejde, comunist vrednic de exemplu, omul iubit și prețuit.

Ne bucurăm că e încă departe, că mai avem multe carmace de controlat. Să nu ne apropiem de el, să rămînă mereu departe, să stea mereu acolo pe zare, oricît am avea de umblat pînă la el; oricîți sturioni am putea scoate; oricît ar trebui să mai întîrziem bătuți de valuri, pe mare — el, semnul, să nu se apropie, pînă nu vor fi potolite, împlinite toate nădejdile, toate aspirațiile noastre.

Semnu nostru drag!... Cînd într-o parte se arată, cînd în altă parte; parcă se apropie, parcă se depărtează, după cum se mișcă barca, tot în linii frînte, în depănarea înceată, anevoioasă și monotonă a instalațiilor. Sînt totuși clipe, cînd am vrea să înghițim toată depărtarea asta, pînă la el; să ridicăm cu o singură mînă toată rețeaua de cîrlige, să știm dintr-o dată tot ce se ascunde.

Nimic nu tulbură însă depănarea cîrligelor. Așa este acest semn, așa a devenit el pentru noi, încît pe toată marea e numai El, semnul nostru. Altcineva nici nu l-ar observa, l-ar confunda cu zborul unei păsări, cu aripa unui val. Pentru noi este totuși atît de limpede, atît de mare și cu fiecare brat de frînghie depănată ne prinde neliniștea că ne apropiem prea repede.

Și, iată, mai sînt înaintea noastră 40-50 de metri. Semnul din larg este acum aproape, se vede bine. E tot din două lemne încrucișate, acoperite cu alge; aceleași două lemne plutind pe valuri, cu o prăjină fixată pe ele, cu un șomoiog de iarbă uscată în vîrf. Parcă e același semn de la care am plecat. Parcă nici n-am umblat pe mare zece-douăsprezece ceasuri, parcă ne-am învîrtit pe loc, lîngă semnul acela dintîi. Ne-au legănat valurile, am adormit în barcă și în somn am avut acest vis zbuciumat cu speranțe uriașe, cu moruni. N-am adormit, n-am visat. Am umblat încet, migălos, din greu, smulgînd de sub povara apelor nervii aceia uriași, grei, ai rețelelor de cîrlige. Am umblat, am așteptat și am visat treji. Și Tulceanu și Bondar și noi am visat — toți același lucru. Același lucru care nu s-a întîmplat. N-am prins nici un morun.

Mai avem încă de depănat, pînă la semn, vreo 40—50 metri de cîrlige: poate să fie aici morunii. E drept, am lăsat în urma noastră cîțiva kilometri de rețea; cu o altă parte din această rețea am umplut barca — și n-am găsit nimic. E posibil să găsim în acești ultimi stînjeni? Da, acuma e mai cu putință decît oricînd. E absurd să nu crezi, e absurd să nu nădăjduiești că măcar un morun sau doi sînt prinși în aceste ultime cîrlige din capătul instalației.

Și pînă să te întrebi, pînă să te revolți pe tine însuți că poți să mai nădăjduiești, Tulceanu a petrecut și aceste ultime cîrlige.

Acuma parcă îl văd, prima dată acolo, la colțul bărcii, la prova: mult mai înalt, mult mai mare decît era. Are un cap uriaș și mîini de uriaș îi atîrnă; fața lui e neobișnuit de mare și pare umflată, învinețită, năpădită de barbă și

Desene de TIA PELTZ

DINTRE SUTE DE CATARGE...

IOAN GROZAV: Cercul literar „Ion Păun-Pincio" funcționează pe lîngă Casa de cultură a sindicatelor.

CONST. BIRA: Schițele sînt scrise cu îngrijire, dar nu se întîmplă mai nimic în ele. Ca exerciții de stil îți vor folosi.

GEORGE GAVRILUȚ: Finalul poeziei surprinde în mod neplăcut:

Iar peste inimă mihnirea
Nu va ședea... o știu... o neg.

Afirmarea negației cerea o soluție mai artistică.

Recenziile sînt publicate după un plan în funcție de apariția cărților și alcătuirea anumitor numere ale revistei.

OCTAVIAN VANA: Așteptăm, totuși, altceva. De la cei publicați în cadrul rubricii noastre avem pretenții mai mari. Socotim că pentru primul contact cu tiparul sînt suficiente cîteva sclipiri. După aceea, însă, versul trebuie să se afirme pe calea, oricît de lungă, a împlinirii.

CONSTANTIN PANĂ: Sentimentul exprimat direct trebuie să conțină în el însuși forța care-l transformă în vers. De aceea se recurge, de cele mai multe ori, la metaforă sau la diferiți alți tropi. Cînd spui: *„Nu mă mai satur strigînd ce iubesc"*, intensitatea sentimentului este de altă natură decît poetică, și efectul deasemeni.

M. ZAMFIR: Și ultimele fragmente din ciclul „1907" ne-au interesat, totuși nu îndeajuns pentru a le reține. Domeniul în care vrei să te afirmi a fost călcat de înaintași iluștri și, fără să vrem, sîntem siliți la comparații. Cum versurile au calități evidente, te rugăm să ne trimiți și altceva.

ILIE CROITORU: Basmul d-tale în versuri conține prea multe impurități, ca vers, și este prea puțin captivant, ca basm. Astfel de întreprinderi cer mult meșteșug.

LIVIU GIUMANCĂ: Am răspuns în nr. 9 al revistei. Pentru ultima poezie, același răspuns.

V. M. SASSU: Povestirea de pe front suferă de prea multă descriere (de fapt, locuri comune) și, spre mirarea noastră, n-are aproape nimic comun cu războiul. Faptul că, după trei ore de frig, santinele intră la căldură nu înseamnă nimic altceva decît că ne aflăm într-o unitate militară. Cam puțin...

ION PUTNEANU: *„Balada"* este izvorîtă dintr-un gînd sincer, dar realizarea lasă mult de dorit, prin naivitățile și abundența locurilor comune care o străbat de la un capăt la celălalt. Asemenea teme se cer tratate cu mijloace artistice puternice.

ROXANA DAN: Masivul caiet de versuri ne-a pus la grea încercare. Mai întîi scrisoarea, și ea în versuri: d-ta relatezi un vis cuprinzînd o discuție cu Apollo, și ne ceri să-ți răspundem în locul zeului asupra destinului d-tale literar. Poate că ar fi totuși mai bine să-i ceri tot lui Apollo răspunsul deoarece, dacă îl găsești în toane bune, poate că răspunde cu indulgență.

Sonetele se abat de la normele clasice. In locul unui curs despre această formă fixă de poezie, credem că este mai bine să citești și să analizezi sonetele lui Eminescu, de pildă. Un curs mai competent n-ar putea face nimeni. Restul poeziilor sînt cel puțin bizare. De unde ideea de a descrie, în versuri, teoriile oncologice, lupta dintre eritrocite și leucocite, etc.? Nu este mai indicat să le lăsăm pe seama medicinii?

IOAN CAZAN: Tribulațiile d-tale sînt, pînă la un punct, firești. Din moment ce n-ai depus armele, n-are rost să ți le reamintești mereu. Ne-au interesat versurile și reținem *„In palma cîmpiei"* care, deși mai apelează la imagini consumate, trezește totuși imaginea cîmpurilor stăpînite de omul vremii noastre.

Ciclul *„Ploile"* nu este decît un exercițiu ritmic, valoros pentru d-ta dar negrăitor pentru cititor. Mai trimite-ne.

GH. GAVRILĂ LEWIN: Simplitatea versului popular îi face pe mulți să creadă că pentru a scrie poezie nu este nevoie decît de hîrtie și creion, sau poate nici de atît. *„Miorița"*, de la care te-ai inspirat, a fost cizelată, însă, vîrste îndelungate, de către sute și mii de poeți fără nume. Este o diferență...

Z. DIACONOVICI: Nu putem aprecia decît intențiile, care sînt frumoase.

I. BURCĂ: Nu ni s-au părut fericite inovațiile de lexic „colonistă", (pentru „colonialistă"), „mefistă", etc. Asonanțele nu fac bună casă cu sonetul.

IONEL D. BĂRBOIU: Versurile au savoare, dar sînt adresate unui singur cititor. Trimite-ne altceva.

I. V. SPIRIDON: Traducerile, după cum se poate constata, se publică după un anumit plan. Dacă își vor găsi locul, le vom publica.

PETRE DUMITRU-BÎRCĂNEȘTI: Poetul descris de d-ta nu are șanse să întrețină legături cu noi:

Ziua își pleacă pleoapa de aur încet,
Tăcerea în ghearele-i mari cuprinde natura.
In jilțul său moale stă un poet
Mîngîind între mîinile dalbe cu fosnet
De file învechite scriptura.

Nici *„Vreau să fiu poet"* nu intră în vederile noastre.

N. BOROZIA-POPI: Cîteva dintre versuri nu sînt prea departe de pragul publicării. Mai trimite-ne.

PETRU MUSTA: Deocamdată nu se pot publica, dar se întrevăd calități, mai ales în *„Poezia muncii"*. Refăcută, în sensul unei versificații mai riguroase, ar cîștiga mult. Așteptăm.

IULIU GEORGE ALDULESCU: Nu vom trata versurile nici *„cu prea mare indulgență, nici cu prea mare rea voință"*, după cum ne rogi. Le plasăm între aceste două extreme, deoarece sînt simple versificații de început.

MIHAI OLOS: Ideea nu este prea clară. Un nor, ca un melc, se prelinge pe calea lactee, apoi se sperie de sunetul sirenei, și poezia se numește... *„Minieră"!* Așteptăm culegerea de folclor și studiul promis.

GEORGETA GORUN: Mai mult decît interesante, încercările d-tale! Am reținut *„Tangentă la cerc"* și poate că o vom publica într-unul din numerele viitoare. Mai trimite-ne.

.....Avioane, clopote, tunuri, locomotive, tractoare, gloanțe, schije, ropote, — prea multe pentru o poezie de numai 9 versuri. Beția de cuvinte domină și în celelalte încercări.

DRAGOMIRESCU-ARGEȘ: Poate că vom intra în conflict cu unii teoreticieni, dar credem că a atribui unor ritmuri anume sentimente este o prejudecată, dacă nu mai mult. Iambul poate fi vesel sau trist, dactilul poate fi declamator sau analitic, totul depinde de forța poetică a imaginei. Exemple se pot înșira la infinit. Aproape că nu există poet contemporan care să nu fi întrebuințat pentru poezia avîntată a zilelor noastre ritmul *„Luceafărului"*, de pildă. Apa poate sta pe loc și se numește lac, poate curge lin, și se numește Mureș, poate să fiarbă printre stînci, și se numește Bistrița, poate ocoli pămîntul, și se numește ocean. Schimbă ritmul oridecîte ori vrei, dacă aceasta nu dăunează poeziei. Nu ritmul face poezia, ci invers.

NICOLAIE CONSTANTIN: După două strofe puternice, poezia *„Candidez"* alunecă în prozaism. Dacă ai refăcut-o, și-ar găsi loc în coloanele noastre.

DUMITRU MĂNICEANU: Ne scrii că lucrarea d-tale are greșeli *„dacă nu de neînlăturat, cel puțin mari"*. Cum te-am putea contrazice?

IOAN N. MIȚU: *„Moartea vulturului"* denotă sensibilitate. Mai trimite-ne.

V. MARGHITA: Cronica d-tale rimată este spirituală, dar și nedreaptă. Nu este prea greu de înțeles că nu se poate răspunde tuturor corespondenților detailat. Despre *„mai trimiteți"* și *„deocamdată nu"* s-a mai discutat în această rubrică, și credem în continuare că aceste răspunsuri nu conțin nimic jignitor, sînt constatări care pot fi oricînd infirmate de lucrările ulterioare ale celor în cauză.

CONST. COLONAȘ: Ideea de a zugrăvi cîteva din construcțiile și locurile cele mai cunoscute ale Capitalei este binevenită. Din păcate versurile sînt invadate de prozaism.

GEORGETA LANTICI: Așteptam o producție mai substanțială. Versurile cam bat pe loc, și aceasta nu se permite decît la dansurile naționale. Mai mult curaj!

JAN B. — RUGINOASA: Intențiile tematice sînt debile. Unde este verva din precedenta scrisoare?

CONSTANT NICOLA: Sînt cîteva strofe dense în poezia *„Cu amintiri..."*, dar antiteza este slab realizată. Și de ce trimiți, atît de sfios, o singură încercare?

IULIA CHIRIȚESCU: Ne ceri să-ți spunem pentru care dintre cele două „genuri", poezie sau proză, ai înclinații. Poate că pentru amîndouă, dar din lucrările trimise nu ne-am putut da seama.

H. C. — PLOEȘTI: Desprindem o strofă promițătoare:

O, esteți, profesori — fiți pe pace!
Poezia este pretutindeni,
pentru că viața prea ne place
nouă, celor mulți, ai lui Armindeni!

Schița nu este decît o conversație familiară, fără adîncime.

UN GRUP DE ELEVI DIN CLASA X-A A, S.M.M. 22: Vă mulțumim pentru aprecieri și transmitem, și pe această cale, gîndul vostru curat celor ce au tradus din lirica cehoslovacă. Cei doi colegi care au preocupări literare sînt rugați să ne trimită lucrările lor și, cine știe, poate vor ajunge tovarăși de scris cu poetul Al. Philippide, a cărui măiestrie în traduceri o admiră astăzi.

ALEXANDRU MIRCESCU: *„Noaptea în vie"* are accente autentice, dar cam desuete, în afară de faptul că dimensiunile nu corespund cu substanța poetică. Mai trimite-ne. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

G. HINCU: Nu răspundem glumelor de prost gust.

DAMIAN NICOLAIE: Răspunzînd *„mai trimiteți"* am sperat în primirea unor lucrări mai grăitoare. Nerăbdarea este firească, dar și răspunsul nostru. Zadarnic pui alături *„pași"* și *„tovarăși"*. Nu rimează. Ca și *„spice"* cu *„metalice"*.

DORIN VLĂDOIU: Reținem „Evoluție".

ANGHEL GIDEA: Nu știm dacă ai făcut „o jumătate de pas înainte", dar parcă se simte un progres. Reținem, deocamdată, *„Soroc"* și așteptăm altele.

DAMIAN URECHE: De ce atîta tăcere? Monorimele sînt cam obositoare. Am fi reținut *„Căutări"* dacă nu forțai limba cu termeni ca *„omenime"*.

I. ȚIRLEA: Scrisoarea este amuzantă și bineînțeles, n-am tratat-o la modul serios. De data aceasta nu sînt numai sclipiri. Semnele se înmulțesc. Publicăm *„Țin minte"*, deși credem că maniera aceasta, de notație, lasă să se piardă unele frumuseți presimțite. Mai trimite-ne.

EMIL NIN: Medalioanele d-tale, oricît de nostime, nu sînt decît glume de album. Păcat de energia cheltuită...

Nistor Ion, Alba-Iulia; *Donose Vicențiu*; *Simeon Bellu*, Lugoj; *Al. Bălănescu*, Tg. Lăpuș; *Dumitru Vlăsceanu*, Arad; *Volbură Cristinel*, Arad; *G. Drăgănescu*, Oltenița; *Ionel Incepătoru*, București; *S. Gorenega*; *Miron Stănescu*, București; *Nicu Lucian*, Curtea de Argeș; *I. Ivanciuc*, Glod-Sighet; *Dumitru Dumitrescu*, București; *Nicolae Turtă*, Cîmpulung-Muscel; *Egon Stavăr*, Bod; *Stan Constantin*, Orașul Stalin; *Ion Ionișor*, București; *Călin Luminescu*, București; *Dorin Cochid*, București; *Mihai Bratu Georgian*, Traian-Slobozia; *Pleșa Maria*, Orașul Stalin; *Ioan Galavan*, Arad; *P. Stoicescu-Tony*, Cîmpulung-Muscel; *Claudiu Paradaiser*; *Milotai Niculaie*, București; *Ovidiu Hîrșoveanu*, Alexandria; *Stănescu Veronica*, București; *Ungureanu Gheorghe*, Sînnicolaul mare-Timișoara; *Anghel Ion*, București; *Nicolae Moldovan Seineanu*, Baia Mare; Deocamdată nu.

Gheorghe Lupu, Năsăud; *Constantin C. Popescu*, Negomir-Tg. Jiu; *Gabriel Soreanu*, Craiova; *E. G. Rusu*, Cluj; *Tănase Dan*, Sibiu; *Ionescu Corneliu*, București; *Elena Bodescu*, Vaslui; *Camil Tărădrepată*, Alba-Iulia; *Anghel St. Ion*, București; *Romulus Drăgan*, București;

SOROC

A venit primăvara mea, porumbarilor vineți,
Și armăsarii nu mai puteți să-i ațineți!
De-acum n-o să mai creșteți cuminți,
Ci veți fi strînși fără milă în dinți,
În colții de fier ai cailor cu fălci de oglindă
Care din pămînt au să vă desprindă.
...Voi o să lăcrimați un pic din rădăcini,
Pe urmă o să vă proptiți în spini
Și înghițiți de brazde pentru totdeauna,
Vă veți face una cu țarina.

...Ce să-i faci, aseară sătenii mei și-au dat mîna.

ANGHEL GIDEA

ȚIN MINTE

Țin minte viscolele,
cum țin minte coadele mamei
scuturate înapoi ca hățurile.
Țin minte tot:
broboada ruptă,
picioarele mele friguroase,
ulița zburătăcită de fulgii mari
de zăpada albă și mare
ca frunzele.
Țin minte tot,
cum țin minte degetul degerat
de la piciorul sting,
cum port amintire inima,
cu fiul băcanului împlîntat în ea,
ca un fier otrăvit.

I. ȚIRLEA

ÎN PALMA CÎMPIEI

Simțeam beția verii cum m-adapă
Și liniștea ce cobora senină
Se închidea deasupra-mi ca o apă,
În cercuri largi de netedă dulbină.
M-am ridicat săltînd în șea călare,
S-adun mănunchiuri razele de soare,
În seara ceia, aur și lumină.

În holdă se curma sub lucii coase
Tăcerea serii-odată cu sulcina,
Plutea prin ierbi cu fosnet de mătase
Ecoul, imnul ce-l cînta combina.
S-a-ntors la matca sa din larga zare,
Zefiru să mai dea o desmierdare
Codanei ce strunea rîzînd, mașina.

Și în amurgul roșu ca arama,
La moara ce vula desferecată
Spumate valuri despletindu-și coama
Băteau ritmînd cadențele în roată,
Sfărmînd cu colții pietrei vrăjitoare
În pulbere de pîine viitoare,
A grîului comoară-nmiresmată.

Am galopat spre zările întinse
Cu vîntul, bidiviu năuc, în spume,
Mă întreceau reci fulgere desprinse
Din cerul, clopot răsturnat pe lume.
Rodeau prin ierburi greierii tăcerea,
Urca în spic din țarină puterea
Nădejdilor din brazda fără nume.

IOAN CAZAN

EVOLUȚIE

Orbita mersului meu este imensa orbită
A sensului unic și sigur în univers.
Milioane de jgheaburi ce strînseră-n mine lumea dorită,
Mă poartă, contopindu-mă cu-această epocă-n mers.

Inundă lumea, iuțitul ritm de pierderi,
Cu arderi albastre țîșnite în timp.
Rulmenții vremii aceste, sistem de-astrale iederi,
Icnind mă poartă prin bătrînul timp.

Istoria, zbatere-n spirală, urmează,
Îndemnul lui Marx, simplu și drept.
Pe tîmpla prezentului schimbate, proeminente vene pulsează.
Fiorul trecut, nu mai domnește surd și inept.

Deprinderile-n mine, de pîn-acum s-au stins.
Întrebările au răspunsuri de-adevăr încins,
În pierderi conștiente cu bucle largi de fum,
S-au mistuit în mine minciunile duium.

Orbita mersului meu este imensa orbită
A lumii lui Marx ce-i sigură în univers.
Milioane de jgheaburi ce strînseră-n mine lumea dorită,
Mă poartă, contopindu-mă cu-această epocă-n mers.

DORIN VLĂDOIU

STEAUA fără NUME

Luminița GHEORGHIU

Val

Aș vrea să dăltuiesc
ca aeve
Mișcarea rotundă a unui val.
Ce vine năvalnic în spumă,
năvalnic
la mal
O spumă-din perle
sclipinde
se-nșiruie ca un colan
Pe gîturi înalte
și suple —
In tonuri pastel diafan.
Privesc fix la perla ce piere,
risipindu-se ca o părere,
privesc fix
un putred nisip înflorit
ca un vrăjit cristal poleit.
Și-n oglindirea de-o clipă —
văd — cum — mi-apare
la mal
o nouă rotundă mișcare,
mișcare
rotundă
de val.

Broasca țestoasă

Cizmarul din bloc — mai are — frumoasă
O broască țestoasă.
Curios animal și neînțeles —
Cu haină de piatră încins —
Cu culori închise — nu pe ales —
Apleacă molatec un cap negru — învins —
Stă între scînduri — întinde spre mine —
Un cap negru — cu priviri ascuțite și fine.
Cred că gîndește adînc ca și tine!
Cred că în ochii ei de mărgea
E-o viață adîncă ca și a mea.
Numai că nu vorbește — doar privește —
In ochii mei
fix și adînc —
omenește.

★

Consemnăm astăzi la „Steaua fără nume" un debut puțin obișnuit. Autoarea versurilor de mai sus este elevă în clasa III-a (treia) la o școală din București. Trebuie precizat că în cazul de față, această circumstanță nu solicită nici un fel de „rabat" cititorului, oricît de exigent.

Lectura celor două poeme „Broasca țestoasă" și „Val", va confirma, presupun, afirmațiile mele.

În ce privește eventualele ezitări asupra... paternității textelor, consider util să adaog că poezia nu este singurul domeniu în care se manifestă această excepțională înzestrare artistică. Conform unor opinii calificate, Luminița Gheorghiu vădește calități cu totul remarcabile în muzică și desen.

Desigur, s-ar putea exclama: „Cam prea mult pentru un singur om!"

Și încă — pentru un om de nouă ani!

Natura își permite uneori asemenea fantezii generoase și mi se pare că n-avem nici un motiv să-i facem reproșuri... Avem, în schimb datoria să ne îngrijim cu profundă seriozitate, cu spirit de răspundere ca o asemenea apariție uimitoare să se transforme, prin îndrumare atentă, într-un astru cu strălucire durabilă.

DAN DEȘLIU

CERCURILE LITERARE

Șezătoare literară

Cercul literar „Orizonturi noi" din Sibiu și-a cîștigat în ultimii ani o meritată popularitate datorită bunului său obicei de a organiza în mod permanent șezători literare. Asemenea șezători au avut loc nu numai în oraș ci în întreaga regiune și, uneori, chiar dincolo de granițele regiunii. Cu prilejul acestor șezători membrii cercului literar s-au întîlnit cu mii de oameni din întreprinderi și de la sate, din multele stațiuni de odihnă existente în împrejurimi.

De curînd, tinerii scriitori sibieni au fost oaspeții renumitelor uzine metalurgice „Independența". Programul șezătorii literare a cuprins lucrări inspirate chiar din viața muncitorilor, lucru care a dat multă satisfacție celor prezenți la această manifestare. Deosebit de instructive au fost povestirile „Ușa capitonată" a lui Aurel Călinescu, în care autorul a surprins un aspect interesant din ziua naționalizării unei fabrici și fragmentul din povestirea „Chiciura" citit de Ioan Chera, — frumos elogiu adus eroismului unor electricieni care au salvat de la distrugere o linie de înaltă tensiune. De o bună primire s-au bucurat și poeziile citite de Natalia Pătărău, Mircea Avram și Adrian Munțiu.

Cuvintele de mulțumire adresate de cîțiva participanți la șezătoare, printre care directorul uzinei Ioan Mețiu, strungarul I. Man sau metalurgul șef Gh. Bică, precum și remarcile făcute pe marginea lucrărilor citite, le-au insuflat tinerilor scriitori sibieni și mai multă încredere în forțele lor creatoare, în eficiența străduinței lor de a se apropia prin ceea ce fac și scriu de entuziaștii lor cititori, oamenii muncii.

A. ILIESCU

O inițiativă prețioasă

„Un colectiv literar în vizită la un colectiv agricol" așa se intitulează una din paginile literare publicate săptămînal de cercul literar „Iosif Vulcan" din Oradea, în ziarul local Crișana. Un grup de membri ai cercului „Iosif Vulcan", s-au deplasat la Gospodăria agricolă colectivă „Dr. Petru Groza" din orașul Oradea, în căutarea adevăratei muze — realitatea vieții. Portretul președintelui colectivei, al unui colectivist fruntaș, un reportaj cu reporteri și cîteva date grăitoare sînt materialele cuprinse în pagină. Dar înainte de a face cîteva aprecieri asupra acestor materiale credem că sînt necesare unele date privind activitatea cercului literar.

Pînă nu de mult, precum se arăta și într-un articol critic apărut în Luceafărul *mulți dintre mînuitorii condeiului din orașul Oradea, alergau după așa zisele subiecte „tari", atemporale, străini cu totul de tumultul fără precedent al vieții. De aceea creațiile literare erau neizbutite, neinteresante, unele chiar plictisitoare. Intr-o consfătuire la care au luat parte reprezentanții tuturor cercurilor literare din regiune, membrii cercului „Iosif Vulcan" au hotărît să se îndrepte pe un drum nou, acela al abordării problemelor majore ale vieții noastre de astăzi. Un cuprinzător plan de muncă a constituit rezultatul acestei ședințe, iar pagina literară realizată în urma vizitei făcute la această gospodărie colectivă poate fi socotită primul rezultat al noii orientări. Demn de amintit este și faptul că în atenția cercului literar, mai sînt și o serie de alte obiective, cum ar fi: simpozioanele literare, emisiunile la stația de radioficare a orașului, vizitele în întreprinderi și unități agricole socialiste, precum și ședințe de lucru cu caracter teoretic, în care se dezbat probleme de estetică literară marxistă.*

ROMULUS PLEȘA

In mijlocul muncitorilor

Cu prilejul manifestărilor din cadrul Lunii prieteniei romîno-sovietice, cercul literar „G. Coșbuc" de pe lîngă Casa raională de cultură din orașul Sighet, a organizat mai multe seri literare la întreprinderile „Lemn-Forestier" cooperativa de tricotaje „Unitatea" și o seară literară publică la casa raională de cultură.

La aceste seri membrii cercului au prezentat muncitorilor din întreprinderile respective și publicului din oraș, reușite programe literare închinate prieteniei romîno-sovietice. Astfel tovarășii Chivu Gheorghe, Tomoioagă Mihai, Petre Lenghel Izanu, Bruckstein Ludovic, Calagheratu Constantin, Pop Iosif, au citit din creațiile lor, iar tovarășii Cata Elena, Chindriș Aurelia, Titirică Eracle și I. Gaftone, au citit fragmente din operele scriitorilor sovietici: Șolohov, Scipaciov, Kononov, Vera Inber. Membrii cercului s-au bucurat de o primire călduroasă mai ales din partea muncitorilor tricoteuri de la cooperativa „Unitatea" care și-au exprimat dorința de a vedea cît mai des pe condeierii maramureșeni în mijlocul lor.

PETRE LENGHEL IZANU
Cercul literar „G. Coșbuc"—Sighet

parcă l-a bătut mult un viscol cumplit. Și ochii îi sînt mari, tulburi, arzători și-ntunecoși. Și toată înfățișarea lui te doare.

— Asta-i tot.

S-a ridicat de-aco o, de la prova și cîteva clipe se uită în larg, parcă tot căutînd semnul, dar semnul e aici, aproape. Pentru ziua de azi cel puțin, lanțul imens al nădejdilor, al iluziilor s-a sfîrșit. Și s-a rupt și în sufletul pescarului ca o arteră. Acuma totul în jur e palid, totul e veșted, stins. Marea are pe fața ei ceva greu și trist; și soarele e pa id, e veșted și coboară. Totul coboară, totul e greu și cade; totul e greu și ostenit de nu se mai poate ridica — și soarele palid și valurile sure și zarea tulbure care se-ngustează mereu și în barcă grămada asta de cîrlige și pietriș care trebuie să fie foarte grea...

„Asta-i tot"... De azi-dimineață, de cînd am pornit și pînă acuma, acestea sînt prime e vorbe clare, întregi pe care le-a rostit Tulceanu

Semn amăgitor, semn perfid! Semn straniu al suferinței! Acum e aici, aproape, îl ridică și-l coboară fiecare val, prefăcîndu-se că ni-l aruncă în barcă și barca se ferește parcă de el. O prăjină înaltă, noduroasă, învelită într-o mizgă verde de a ge. De sute de ori pescarii străbat drumul acesta chinuitor pînă la el, niciodată însă nu pun mîna pe el, n-au nevoie să pună mîna pe el. Acum e aici, e aproape — lemn încărcat cu apă, cu melcișori și cu alge; n-are nici o putere, dar mîine, cînd pescarii vor porni iarăși din partea cealaltă, a fel are să-i soarbă spre el, la fel are să-i chinuie.

— In Jolob, acolo ar fi trebuit să vă duceți. In Jolob ați fi văzut sturioni — gîndește cu glas tare Tulceanu. Bondar a luat un ghionder din barcă, a legat

în vîrful lui o manta de vînt și a ridicat-o sus — semn pentru cuter să vie să ne remorcheze la țărm.

Cuterul abia se zărește, cînd și cînd ca o pană albă pe după valuri. Nu se poate observa nici o mișcare pe cuter.

— Dorm cuteriștii — mormăie Tulceanu. Așa dorm ei întotdeauna de cînd sînt cuteriști..,

— Mănîncă și dorm; se trezesc și iar mănîncă și iar dorm — îl completează Bondar.

Așteptăm să se trezească dar cuteriștii, să iasă din hambaru lor, să se uite spre noi și să observe semnalul nostru. Și Tulceanu și Bondar — toți am vrea să plecăm repede, nu mai putem sta pe locul ăsta, unde marea a înșelat toate așteptările noastre. Și cuterul nu are de gînd să se miște; înadins parcă ne lasă aici să avem timp să ne gîndim a înfrîngerea noastră de astăzi. Ș. nu avem altceva de făcut decît să așteptăm, să ridicăm semnale din ce în ce mai pline de nerăbdare. Am așteptat toată ziua să apară un morun în cîrlige și această așteptare a fost bună, a fost antrenantă; acum așteptăm cuterul, să se miște de acolo și să vie spre noi. Cuterul stă însă amorțit în ancoră, la vreo zece k lometri — mai mult ca o amăgire a mării, mai mu t nu este decît este... Cuteriștii dorm, desigur, în hambar, cu binoclul trecut pe după gît, cu capacul hambarului coborît — nu are cine să vadă semnele noastre.

Stăm în ancoră, aproape de semnul acesta grosolan, încărcat cu alge lunecoase; stăm în așteptare, osteniți, bătuți de vînt, zdruncinați de rostogolirea va urilor. Bondar se uită mereu în direcția cuterului, și din cinci în cinci minute duce palmele la gură, scuipă în ele cu energie și le freacă una de alta — crezi că-i gata să r.dice, să răstoarne ceva mare și greu. După ce și-a pregătit astfel pa mele, rămîne uitîndu-se departe și cască o gură mare ca de morun — cască de plictiseală, de nerăbdare. Apoi iar duce palmele la gură și scuipă în ele înverșunat.

Asta-i dovada că, îndată ce vor ajunge la țărm, vor tăbărî amîndoi pe grămada asta de cîrlige și melci, vor începe să-și curețe unele tele, vor arunca pietrișul cu care marea le-a împodobit cîrligele, vor spăla bine frînghiile: vor lua fiecare cîrlig și-l vor curăța de rugină, îl vor ascuți din nou, î vor vopsi cu grijă. Și cu cît vor lumina grămada de unelte d n barcă, se va elibera și inima lor de tot ce-i oboseală, se va reaprinde și-n ei tot noianul de nădejdi, de iluzii, de hotărîri. Cînd vor fi gata cu lucru — va fi și inima lor gata de plecare, gata să creadă și să învingă din nou.

De cîte ori nu s-a gîndit, de cîte ori n-a spus Petre Tulceanu să se lase de pescuitul sturionilor! Dar nu se lasă, nu poate să se lase. Cum a vrut de-atîtea ori să se rupă de miile lui de cîrlige! Să plece pentru totdeauna de la mare, să plece la munte, — niciodată să nu mai dea ochi cu marea. De cîte ori a pornit de aici, din larg spre țărm cu acest gînd amar ca fierea. Și nu s-a lăsat, n-a putut. Decît cel mai încleștat morun prins în cîrlige, decît toți morunii cîți a prins Tulceanu — și a prins mulți moruni! — mai tare este prinsă inima lui în aceste cîrlige aprige ale pasiunii lui și nu-și mai poate da drumul.

El n-are nevoie să spuie sau n-are nevoie să-și explice acest lucru dar îl trăiește. Dacă nu trăiești astfel în tovărășia unei munci — nu realizezi mare lucru, nu faci cine știe ce. Trăiești, poate, mai liniștit și atîta tot. Și nici nu poți să spui că trăiești.

Viața întreagă oamenii aceștia ca Tulceanu și ca Bondar așază în mare și apoi deapănă zeci și sute de mii de kilometri de frînghii și cîrlige încărcate cu scoici și melci. Tot la două zile, la trei zi.e — viața întreagă — merg în largul mării, petrec nesfîrșitele rețele de carmace. La colibele lor, la cabane — la zăvod, cum spun ei — acolo, unde stau și își repară, își pregătesc uneltele, sînt grămezi mari de scoici și me.ci cărați puțin cîte puțin din mare, odată cu cîrligele.

Ani întregi persevorează și ascund, păstrează în ei cu bărbăție faptul că nu prind, faptul că suferă, că îi doare — chiar dacă statul le asigură salariul, întreținerea familiilor. Stăruie, se înverșunează, caută neosteniți, de sute și sute de ori înfrînți, nedreptățiți de mare.

Și de obicei, după atîtea așteptări și străduințe — **dau lovitura**: se întorc într-o zi la țărm cu moruni și nisetri de cîte 4—500 de kilograme. Moruni cu icre. Tot satul Sf. Gheorghe vine să-i vadă. Își scot și pagubele și cîștigul, pe un an întreg. Dar nu cîștigul îi mîngîie: cantitatea de sturioni aduși de ei prinde bine la împlinirea sarcinilor de plan; cîștigul e al familiei, al copiilor. Pentru ei, mai presus de orice este faptul că au reușit, că s-au dovedit vrednici. Este restabilită ordinea morală — omul s-a afirmat, omul a știut să învingă și să se învingă. Sînt împăcați și fericiți.

Dar acum nu-i nici o împăcare, nici o fericire. Vine, într-un tîrziu, cuterul. Ne remorcăm în urma altor bărci și pornim spre țărm. Cuterul saltă ca un taur alb pe deasupra valurilor, ne duce tot într-un zbor; bărcile sar, aleargă și ele printre valuri, într-o joacă vioaie cu stolurile de pescăruși. Cutreierăm marea în largi zigzaguri, trecînd pe la cele alte bărci care ne așteaptă de mult, ne ies înainte și se remorchează din mers.

Peste tot, pe fața posacă a mării, pe unde trecem, se zăresc acum semne. Tot semne îndepărtate, tot semne în larg. Fiecare dintre aceste semne subțiratice, solitare a strîns în jurul lui, a supt uriașe năzuințe, uriașe, minunate eforturi omenești; fiecare dintre aceste semne a pulsat din el mari, miraculoase puteri.

— Fotografiază aceste semne — îi spun prietenei mele. Asta-i mai greu, știu. Dar dacă ai să-l fotografiezi pe Tulceanu — sînt în ochii lui, pe fața lui toate aceste semne...

Pescarii nu se mai uită însă la semnele or, nu vor să se mai oprească. Au această putere să nu se mai oprească, să se smulgă printre ademenirile lor — pînă mîine, pînă poimîine. Cei mai mulți dintre ei stau acum lungiți în bărci și dorm sau vor să doarmă. Stau cu fața spre cer, cu ochii închiși, să nu vadă, să nu știe că trecem pe deasupra acelor întinse păduri submarine, păduri de iluzii, păduri de strădanii omenești.

Petre Tulceanu s-a culcat și e: stă ghemuit pe același loc, unde a depănat toată ziua carmacele. Mai tînăr, mai neastîmpărat, Bondar nu doarme: caută să se uite în fiecare barcă, să afle dacă oamenii au prins moruni. Pescarii nu spun, și dacă au prins, au așternut deasupra lor colaci de frînghii, rogojini, pufoaice. Bondar are să afle la cherhana, dar pînă atunci arde de curiozitate. Tu ceanu n-are nevoie să afle — doarme cu fața țepoasă, cu sprîncenele stufoase încruntate, cu o expresie, aspră, dîrză.

Cînd intrăm pe Dunăre, Tulceanu se trezește și cercetînd din ochi bărcile care se duc mai departe, la cherhana (la cherhana se duc numai bărcile care au sturioni) are prilejul să-și verifice ceea ce de o sută de ori îi trecuse prin minte toată ziua: în Jolob sînt moruni. In Jolob, la adîncime mare. Bărcile care au fost acolo s-au întors cu moruni, cu nisetri.

„Iluzii, nădejdi, așteptări... Iluzii — își spune supărat Tulceanu, repetînd în ironie acest cuvînt spus de mine — iluzii, nu știu mai ce: dacă sînt așezate acolo, la adînc, în Jolob — înseamnă sturioni. Iluzii — cu cît sînt mai în larg și mai la adînc, cu atît e mai bine..."

Mîine are să scoată și el carmacele și are să le instaleze în Jolob. In Jolob, la patruzeci de stînjeni.

Nu se lasă bătut Tulceanu. Comunistul, pescaru decorat de guvern, omul care știe să-i îmbărbăteze pe tovarășii lui — el n-are să învingă?!... Are acolo, în larg, semnul acela; are două semne. Și trăiește între aceste două semne ca pe o axă, pe osia unui minunat, puternic sistem. Semnul d.n larg = axa vieții lui, la rîndu ei moleculă scumpă într-o uriașă axă a lumii constructoare.

POP SIMION

O GLUMĂ SERIOASĂ

Desen de IULIAN OLARIU

In toamna asta niște tătari din Dobrogea mi-au istorisit o întîmplare pe care, zic ei de mult voiau s-o dea la ziar. Eu am doar meritul de a o fi pus pe hîrtie, ca ea să poată fi repovestită ori de cîte ori va fi nevoie. Iată istorioara tătarilor.

★

Isà Suliman a fost toată viața sărac, ca șoarecele geamiei din satul BIULBIUL, care pe romînește înseamnă Ciocîrlie. Singura lui avere e gluma, vorba de duh, pe care tătarul o stăpînește cu atîta iscusință, încît i-a mers duhul. Poate urla crivățul, răscolind stepa, poate bîntui seceta cumplită cu arșițele ei, că lui Suliman nu-i piere voia bună. E vesel și pus pe glume întocmai ca atunci cînd femeia lui îi mai naște un tătăruț negru și pietros, ori ca atunci cînd se face grîul bun pe valea Siliștei, încît oameni beau de bucurie țuică cu oala, mănîncă ghiudem uscat de cal, și rîd, arătîndu-și dinții albi și sănătoși, ca de fildeș.

Mult prețuiește averea asta a lui Isà Suliman din Ciocîrlia. Se joacă tătarul cu vorba, o sucește pe-o parte și pe alta, cercetîndu-i tăișurile, comorile fără de capăt. Oamenii în sat s-au obișnuit să-i întîlnească ades ochii mici, verzui, cu uitătură vicleană, gata mereu să o cîntărească mărunt, printre gene, că apoi vorba smucită, precipitată a lui Suliman să te pleznească pe neașteptate cu ironiile sale, ca un bici de curele. Oamenii nu-i poartă pică lui Isà Suliman pentru ironiile sale. Îl primesc cu bucurie la taclalele lor, plăcîndu-le iscusința lui de a dezmorți inimile. Adevărat că cei atinși de glumele tătarului nu prea șed pe moale. Cu fiecare vorbă a lui Isà le zboară cîte o pernă de sub șezut, ca împăratului din poveste. Dar asta trece repede. Fiecăruia îi vine rîndul. Are grijă Isà Suliman, tătarul cu ochi verzui, cu care privește lumea mărunt și viclean, cu mintea lui tăioasă ca briciul și cu vorba smucită cu care știe să facă minuni.

Cînd prin 1950 o mînă de țărani din Ciocîrlia de Jos, romîni și tătari, au hotărît să se adune într-o gospodărie colectivă și să temeinicească socialismul în satul lor, a venit și Isà Suliman cu cererea. Aducea la colectiv cele două hectare primite în 1945, și glumele sale. Cînd a întins hîrtia scrisă cu mîna lui, Isà Suliman a întrebat:

— Spuneți, bre tovarăși. La voi se dau zile-muncă pentru glume de tătar?

— Se dau se dau! — au strigat oamenii rîzînd de șotia tătarului.

L-au primit. Femeile înfloreau ca trandafirii cînd le spunea tătarul cuvinte potrivite. Vorba e că Isà Suliman nu se prea omora cu firea. La prășit, la cules, el lucra mai mult cu gura. Gluma-i bună și ea la locul ei. Așa s-a făcut că Isà Suliman a trecut prin mai toate brigăzile, nelăsînd după el aproape nimic. Doar glumele care se mistuiau într-o clipă sub cerul aspru al stepei dobrogene.

Prin geruri seci cu vînturi tăioase, colectiviștii din Ciocîrlia plantau milioane de puieți de salcîm, care să apere pămîntul colectiv împotriva Crivățului și a vîntului de la Soare răsare. Pe Isà Suliman, om de 30 de ani, îl dureau șalele... Oamenii s-au apucat să sape fîntîni mari pentru adăpatul cirezilor, să-și ridice acareturi, să semene pămînturi noi, să le muncească trudnic, cu grijă, ca să adune roade bogate. Isà Suliman lipsă! Umbla teleleu prin sat. Anotimpurile, cu zbaterile oamenilor și muncile istovitoare, viața cea nouă cu întîmplările ei nemaiîntîlnite, treceau pe lîngă el ca apa pe lîngă bolovan.

Oamenii fură întîi mirați, apoi supărați. Glumele lui Isà Suliman se nimereau acum ca nuca-n perete. Sosea toamna cînd fiecare își primea buna răsplată pentru munca lui. Cei mulți și vrednici luau cu carul, Isà Suliman și încă cîțiva — cu buzunarul. S-a încruntat tătarul. S-a putut citi uimire în ochii lui verzui care cîntăreau mărunt bucatele.

Iarna a fost grea și Isà Suliman a trebuit să cam strîngă cureaua. Boabele dobîndite erau puține. Mai întîi a pus răutate în ironiile și glumele sale, apoi venin. Se îngroșa gluma. Bîrfea gospodăria și rînduielile ei. Nu se mai bucurau oamenii de vorbele lui Isà Suliman. Se bucurau în schimb chiaburii satului. Ei gustau glumele și ironiile tătarului. De aceea se și grăbeau să și-l apropie pe argatul de altă dată. Cu un bîid de făină și o sticlă de rachiu poți dobîndi multe, cînd dai de un cap rătăcit ca al lui Isà Suliman. A fost chemat în fața consiliului de conducere al gospodăriei.

— Ce te-a apucat, Suliman, bre?! Parc-ai turbat! Tu nu vezi că intri pe mîna chiaburilor?

— Oaia moartă n-are frică de lupă, — a zis Isà Suliman.

Acest joc de cuvinte al tătarului nu putea fi luat decît în serios. Oamenii erau uimiți. Suliman, om sărac, se rupse de colectivă. Devenise dușmanul ei. Adunarea generală a hotărît să fie scos din gospodărie, împreună cu încă doi-trei ca el. I s-a dat și pămîntul. Era anul 1953.

Patru ierni și patru veri a stat Isà Suliman singur cuc, departe de gospodăria colectivă. Patru primăveri copleșite de rîsul soarelui și patru toamne ploioase, plictisitoare, mohorîte ca sufletul lui. Pămînciorul lui arăta roade sărace. A mai îmbătrînit în acest răstimp tătarul Isà Suliman. Mintea și-a mai pierdut din ascuțime: ochii lui verzui și-au mai pierdut din strălucirea lor vicleană, iscoditoare. Și vorbele lui altădată iuți și smucite, s-au mai domolit parcă. Isà Suliman a devenit mai tăcut. Incepea să-și piardă și voia bună. Inima îi căpătase o uscăciune de iască.

— Ai îmbătrînit rău, Isà, i-a zis nevasta într-o zi.

— Aman bre. Grijiie și singurătatea — a răspuns tărăgănat Isà Suliman, apoi a ieșit să stea pe o piatră, la soare. Se uita la picioarele sale mari, crăpate și pămîntii, de parcă n-ar fi avut ceva mai bun de făcut. Îl bătea soarele în creștet, iar omul mormăia ceva nedeslușit. Vorbea cu sine însuși.

Intr-o zi, stînd pe piatră, la soare, l-a cuprins dintr-o dată o mînie, încît a țîșnit în picioare, dînd buzna în casă. I-a luat pe cei patru copii, pe tătăroaica lui, și nu s-a oprit pînă la gospodărie. Sunau moale și surd tălpile lor desculțe pe asfaltul șoselei. Se grăbea Isà Suliman. Fugea aproape, de parcă în clipa aceea s-ar fi mutat gospodăria undeva către Cobadin, în sus. Copiii, neputînd ține pasul, se răzlețeau iar mama lor îi certa îmbrîncindu-i.

Era dimineață, zi de duminică, și oamenii ieșeau curioși la garduri, voind să înțeleagă ce s-a întîmplat cu Isà Suliman.

Au aflat chiar în ziua aceea. S-a dus la președinte cu întreaga lui familie să se căiască pentru purtările lui și să-i dea în gît pe chiaburi. Dorea să intre din nou în marea familie a colectiviștilor și dacă nu, el o dă dracului de viață. Se duce din sat unde o vedea cu ochii.

— Eu n-am putere să te primesc. Să întrebăm adunarea, — a zis președintele.

— Intrebam, întrebam, bre tovarăși președinte! — vorbea tătarul precipitat, răgușit, privindu-l pe președinte mărunt printre gene. Ochii lui verzui erau topiți parca. — Intrat minte la cap, bre. Ucis pe tatar singurătate mare. N-ai la cine spui nici una vorba de gluma. Aman, mare aman, bre!...

O seară întreagă l-a discutat adunarea generală pe Isà Suliman. Nu mai avea chef de glumă tătarul. Era o noapte de pomină din toamna anului 1957, înainte de începerea colectivizării totale în regiunea Constanța.

Intreabă-l de vrei pe Isà Suliman cu ce s-a ocupat anul acesta. Te va cîntări mărunt și viclean printre gene, apoi îți va răspunde cu vorba smucită, precipitată:

— Lucram cu sapa și gluma, bre.

Și dacă vei avea răgaz să-i faci o vizită seara acasă, îți va povesti cum a învățat să muncească cu combina, îți va da o gură de țuică și ghiudem uscat de cal. De va simți că-ți pare bine, va rîde lung, Isà Suliman, arătîndu-și dinții albi, sănătoși, ca de fildeș.

Parte integrantă a marii cauze

de MIHAI GAFIȚA

Istoria literaturii noastre se îmbogățește cu o nouă experiență. Scriitorii au luat inițiativa să meargă în sate și să se stabilească acolo o vreme ; o lună sau mai multe luni, nu numai pentru documentarea lor, pentru a lua legătură cu oamenii și cu faptele, ci în primul rînd pentru a se integra activ în viața satului, participînd direct la activitatea culturală, la munca în cămine și biblioteci. O cunoaștere a vieții participînd direct la ea, cu sarcini și îndatoriri concrete, alături de satul întreg, în rîndurile lui. Scriitorul se va afla în fața tuturor problemelor actuale din satul în care se petrece procesul complex al trecerii către socialism. El va interveni fără îndoială în acest proces, căutînd rezolvarea practică a problemelor reale, din viață, pentru a spori și el ritmul viu, mereu mai viu, al ridicării socialiste a satului. Va interveni, pentru că viața însăși îl va atrage, îl va cuceri. Scriitorul va deveni el însuși un factor activ al socialismului, nu numai prin literatura lui, ci prin viața lui de fiecare zi. Nu numai literatura devine o parte integrantă a cauzei generale proletare ; scriitorul însuși se integrează în activitatea de fiecare zi închinată acestei mărețe cauze, căreia el și-a consacrat talentul său, puterea sa creatoare, ca unui ideal suprem. Legătura dintre scriitor și poporul său dobîndește și o altfel de cimentare, mai adîncă, mai vie, atunci cînd nu numai literatura, ci creatorul însuși devine „o rotiță și un șurub" în uriașul mecanism al statului democrat popular, în acest organism „unic și măreț, pus în mișcare de întreaga avangardă conștientă a clasei muncitoare" — așa cum preconiza Lenin încă în 1905.

Trecutul nu ne-a oferit o astfel de experiență și nici n-avea cum o face. Între scriitorii cei mai plini de bune intenții față de oamenii cei mulți și buni și necăjiți, și între aceste mulțimi însetate de adevăr și de altă viață, se interpunea în trecut organismul oficial al statului burghez, ostil și unora și altora, suspicios și față de unii și față de ceilalți.

Ce cuvînt putea duce un scriitor în mijlocul satului, atunci cînd dorea să se integreze vieții lui, ne-o spune Coșbuc în al său răscolitor și pătimaș Noi vrem pămînt, *în* Doina *sa învolburată și în tragica sa mărturie din* Tricolorul.

„Și galben, romîne, ți-e steagul,
iar galbenul spune de voi,
de voi de la pluguri, țăranii...
voi galbeni de foame, sărmanii,
de boale purtate cu anii.

Ne-o spune Sadoveanu în cuvîntul mînios și răzbunător din Județ' al sărmanilor, *care răbufnește din sufletul obidit al mulțimilor către stăpînii de atunci ai țării :* „...am tremurat cu capu-n gard și cu glesnele n ghiața morii și cu picioarele-n butuc și cu ochii în fum de ardei, stupindu-ne sufletul, și ne-ai ars cu harapnicul ; ne-ai rupt unghiile. Ne-ai umplut de otravă viața, căci ne-am adus aminte de toate în toate zilele și n-am găsit nici într-un fel alinare și izbîndă ! Ne-am înfățișat să-ți plătim, cucoane !"

Astfel de cuvinte putea duce atunci literatura — și astfel de cuvinte a dus. Dar prezența însăși a scriitorului în sat, săptămîni și luni, aceasta a fost împiedicată de statul capitalist. Cînd ea s-a petrecut totuși, a fost cu mari primejdii și cu greutăți de netrecut.

Socialismul a înlăturat vechea opreliște și a deschis calea pe care o consemnează chemarea Biroului Uniunii Scriitorilor, adresată recent scriitorilor : „Să ne îndreptăm într-un număr mare, în lunile care urmează către sate și să ne integrăm activ în viața acestora, îndeplinindu-ne astfel datoria patriotică, de cea mai mare importanță, de a contribui efectiv la ridicarea culturală a țărănimii muncitoare".

Expresie a conștiinței cetățenești a scriitorului, această chemare indică o acțiune de proporții, care va avea pentru literatură și pentru frontul nostru scriitoricesc o semnificație încă mai înaltă și rezultate deosebite. Vechea poveste a lui Anteu a cărui putere sta în legătura cu pămîntul, se realizează iarăși și iarăși în formele ei moderne, ale contactului cu locurile unde se construiește concret și direct și continuu, socialismul. Scriitorul va contribui la această construcție și va învăța la rîndul său, tot atît de direct și concret, de la oameni — de la țăranii colectiviști, de la activiștii de partid, de la intelectualitatea satelor, — ritmul nou al vieții lor. Va dărui din priceperea și zestrea sa sufletească aparținînd socialismului și se va împărtăși la rîndu-i din generozitatea largă a poporului, sorbindu-i direct, înțelepciunea, îndemnul, povața. Se realizează în formele cele mai desăvîrșite, contopirea scriitorului cu poporul său, identificarea multilaterală a scriitorului cu constructorii socialismului.

Acțiunea de documentare, indispensabilă literaturii, scriitorii au îndeplinit-o întotdeauna în forme felurite și rodnice, dovadă nivelul literaturii noastre, succesele ei numeroase și durabile, pătrunderea în mase. Documentarea cunoaște de data aceasta o treaptă superioară, cu mult mai înaltă. Este neîndoios că această integrare în viața satului va însemna o mai bogată sursă de inspirație pentru scriitori, o documentare de valoare și adîncime deosebite.

Sub toate raporturile, chemarea lansată de Biroul Uniunii Scriitorilor este un eveniment în viața noastră literară. Semnificația lui sporește prin preocupările asemănătoare ale altor categorii de creatori — pictori, compozitori, actori. Realismul artei noastre cunoaște o accentuare, o fundamentare puternică și de un specific caracteristic. Implicată, participarea activă a creatorului se transformă într-o manifestare directă a partinității artei noastre actuale.

Am convingerea că viitorul va verifica încă o trăsătură a acestei acțiuni : permanența ei. Poate nici nu bănuim că sîntem în pragul unei etape noi în dezvoltarea literaturii noastre cînd metoda realismului socialist încorporează sensurile și formele concrete ale participării integrale a ființei scriitorului în viața societății din care face parte și pe care o reprezintă.

RELIEF

O valoroasă lucrare de lingvistică

Printre ultimele lucrări consacrate, peste hotare, studiului limbii romîne, remarcăm cu deosebire dizertația susținută în iunie a.c. la Moscova de Aida Sadețkaia, conferențiar universitar de limba și literatura română la Institutul de Relații Internaționale din Capitala Uniunii Sovietice. Dizertația e intitulată Metoda de predare a declinării substantivelor romînești. **În cele 300 de pagini ale ei, lucrarea discută pe baza unei bogate experiențe didactice și a unei analize comparative a sistemelor de declinare ale celor două limbi, probleme de metodologie privind predarea limbii romîne pentru studenții și elevii ruși și a limbii ruse pentru studenții și elevii romîni. Neîndoielnic, prin concluziile teoretice înscrise de-a lungul diferitelor capitole, cercetarea Aidei Sadețkaia va trezi interesul susținut și al specialiștilor romîni.**

i. i.

Felicitări

Intre colectivul nostru redacțional și colectivul fabricii de ciment „Congresul al XIX-lea", de la Bicaz, s-a statornicit încă de la apariția revistei, o caldă prietenie. Precum se știe, în primul număr al *Luceafărului* a apărut scrisoarea cimentiștilor de la Bicaz, în care aceștia își exprimau dorința ca un scriitor să vină în mijlocul lor și să scrie despre cele văzute acolo.

Răspunzînd invitației, colaboratorul nostru, Nicolae Jianu a scris un amplu reportaj în care a adus un elogiu entuziast muncii prietenilor noștri de la fabrica de pe apa Bicazului.

Scrisorile sosite de atunci și pînă în prezent la redacție, au avut darul să ne facă cunoscute realizările cotidiene ale harnicilor muncitori, ingineri și tehnicieni ai fabricii. De fiecare dată, sosirea acestor scrisori a însemnat o sărbătoare în redacția noastră, bucurîndu-ne din inimă de succesele obținute de prietenii de la Bicaz.

Ultima din aceste scrisori expediată de tovarășul A. Covar, prezintă însă, un interes deosebit atît pentru noi, cît și pentru cititorii noștri.

„In cadrul întrecerii la care cimentiștii de la Bicaz — ne scrie tovarășul Covar — *au chemat toate fabricile de ciment din țară, încă de la începutul anului, colectivul nostru a realizat în ziua de 18 noiembrie planul producției globale pe întreg anul 1958".*

Aflăm deasemeni din această scrisoare că depășirile se cifrează la zeci de mii de tone de ciment și clinker, iar economiile realizate la milioane de lei.

Știm din scrisorile anterioare cu cîtă abnegație și pricepere au muncit tovarășii de la Bicaz pentru a cuceri această victorie și tocmai de aceea îi felicităm călduros pentru reușita lor, asigurîndu-i și pe mai departe de toată dragostea și participarea noastră entuziastă la bucuriile lor de fiecare zi.

L.

Contribuții ?

Acad. G. Călinescu așează în Studii și cercetări de istorie literară și folclor **(t. IV. 1955) studiul său despre N. Filimon, la rubrica intitulată** Material documentar. **Se naște întrebarea : în ce rubrică trebuie să integrăm lucrarea intitulată** Nicolae Filimon **semnată de H. Zalis și apărută în colecția „Oameni de seamă" de la Editura Tineretului ? În** nota finală **a cărții, autorul declară a-și fi luat unele** „libertăți de fantezie", **voindu-se** „o fuziune de evocator și eseist". **Citează în sprijinul său** „cu evlavie", **amplu și repetat, pe Romain Rolland și pe Sainte-Beuve, afirmă că s-a străduit să prezinte pe Filimon,** „întocmai cum a fost". **Să fie oare** Nicolae Filimon **o biografie romanțată ? Pe ce să sprijinim o atare afirmație ? Pe faptul că fiecare capitol al cărții este intitulat metaforic :** Se anunță furtună, Fructele se coc, O inimă cît șapte **etc. etc. și este însoțit de cîte un motto extras din scrierile vremii (și odată, probabil, din greșeală, din Coșbuc) pentru a produce atmosferă de epocă? Pe faptul că autorul** Ciocoilor vechi și noi **e pus din cînd în cînd să vorbească în felul tov. H. Zalis ? Sau să recite (după chiar indicația din subtext) versuri din Shelley în traducerea lui... Petre Solomon ? Inceputul e într-adevăr promițător :** „Cînd se ivîră zorii, ceața în care orașul dormise învăluit mai stăruia. Intunericul nopții prindea să se destrame..." **(sîntem în noaptea nașterii lui Filimon). După o jumătate de pagină, însă, autorul trece la datologie și firul narațiunii se împotmolește. Reancorarea în „evocare" se face apoi cu greu. Convorbirea înscenată între Filimon și Kövesdy Janos nu ne emoționează pentru că e artificială. Iar descrierea mediului monahal din capitolul** Itinerar european **e de-a dreptul detestabilă, dezvăluind mai degrabă imaginația prea „febrilă" a autorului în căutare de forme trupești sub mantia cernită a călugărițelor decît o parafrază la cunoscutul pasaj din nuvela** Matteo Cipriani. **Alternarea diferitelor stiluri, permisă eseistului, nu se face, în cazul de față, în chip adecvat și impresia generală rămîne aceea că studiul, amintit mai sus, pe care acad. G. Călinescu îl așează la rubrica „material documentar" este infinit mai artistic scris decît „evocarea" în chestiune. Stridențele ne întîmpină la tot pasul. De la fraza molcomă a evocatorului se trece la un falssublim : Filimon** „strîngea în el cu zgîrcenie darnică **(sic)** albăstrîmea cerului", „fulgerele revoluției spintecau cerul de smoală al asupririi", **la metafore pășuniste ca acestea :** „Neobosita lui trudă pe ogorul literelor romînești seamănă cu o rețea de canale"... **etc., la apoftegme aduse din altă parte (ori de fabricație proprie) și lipite în text :** „Teatrul nu este numai mistrie, dar și dinamită"; **și apoi brusc, la proza cea mai plată cu putință :** „Mama lui Filimon era serios bolnavă", **ori la comparații meschine, de care e dezgustat autorul însuși, ca aceea în care Filimon și Kövesdy Janos, așezați în fața unei mese îmbelșugate, sînt asemuiți cu niște lăcuste care se năpustesc asupra unui lan de grîu. Deseori exprimarea este atît de** „personală" **(în înțeles rău) încît orice atașament al eseistului față de obiectul său e cu desăvîrșire exclus. Anton Pann nu poate fi recunoscut nicidecum și Kera Duduca ne apare ca** „o amiază de primăvară poetică... Călduță în aparență, e de fapt rece și schimbătoare. Sentimentele ei se opresc la epidermă. Nu e femeie. E rea cu viclenie și egoistă, pentru că e o femeiușcă" ! **Urmează apoi un citat din Eminescu :** „Azi adeseori femeia ca și lumea..." **etc. Sînt foarte multe formulări confuze sau contradictorii : zidurile bisericii Bălașa sînt** „văruite... cafeniu" **un** „ceremonial religios" **se „audiază", pe un ins Vodă Caragea** „l-a uns în caftan **(sic)** boier cu barbă".

Ca să fim drepți însă, în afară de cele semnalate mai sus, plus capitolul Presimțiri rele, **restul lucrării, adică partea cea mai întinsă nu este altceva decît o expunere** „doctă" **a unor date de istorie literară. Ca să fim însă și mai drepți expunerea este numai pe jumătate doctă din cauza planului foarte disparat, impus de eseist, desigur, dar care ordonează materia într-un chip indigest și cu lacune nepermise. Cînd mai dai și peste judecăți de valoare, ca aceea după care Filimon este găsit superior lui Dinicu Golescu ca memorialist de călătorie pentru că primul pleacă în străinătate în chip** „voluntar", **în timp ce cel de-al doilea călătorește din motive independente de voința sa, și cînd mai ești informat că oștile turcești de la Călugăreni erau conduse de** „vestitul Soliman", **lași la o parte cartea apărută la Ed. Tineretului și alergi la „Materialul documentar". Și pe dată începe să-ți încolțească în minte o bănuială teribilă : Nu cumva „materialul" din** Studii și cercetări... **a servit la „edificarea" lui** Nicolae Filimon **apărut în colecția „Oameni de seamă"? Mai ales în rezumarea, comentariului și parafraza** Excursiunilor **lui Filimon planul critic al tov. Zalis reține momentele alese de precursor. Asta n-ar fi nimic, dar pagini întregi se aseamănă în chip izbitor. Dăm cîteva extrase alese la întîmplare și rugăm pe cititori să fie atenți la ordinea numerică a paginilor, urmărind totodată adaosurile și „tăieturile" tov. Zalis.**

CĂLINESCU (pag. 231-232) :

„Se îmbarcă pe Arhiduca (sic. Căl.) Albrecht. Lăutari veniți „opozitamente" salută „departul". Vaporul intră în mijlocul Dunubiului. Pe maluri se văd „livezi pline de arbori roditori și smălțate de miliarde de flori selbatice".

ZALIS (pag. 60) :

„Imbarcat pe vaporul „Arhiducele Albrecht", Filimon ia Drumul Dunubiului. Rămîn în urmă livezile cu arbori „smălțate de milioane de flori".

Deosebirea stă doar în faptul că în primul citat stă scris Arhiduca (așa cum e în original) și „miliardele de flori" devin la tov. Zalis „milioane" (corectat după ed. Baiculescu p. 16).

CĂLINESCU (pag. 233) :

„Filimon și Kövesdi Ianos... dau vinul pe gît strigînd frățește din toată forța plămînilor : „Éljen a Magyar éljen a Oláhok". Trăiască Ungurii, trăiască Romînii. De la Pesta..."

ZALIS (pag. 71) :

„Era reconfortant (!?) să-i vezi dînd paharele cu vin pe gît și strigînd îmbrățișați : **„Éljen a Magyar, éljen az Oláh".** (Trăiască ungurii, trăiască romînii !) De la Pesta.."

În afară de faptul că tov. Zalis se simte „reconfortat" de această scenă, în afară de faptul că în primul citat cei doi dau „vinul pe gît", în timp ce în al doilea dau „paharele de vin pe gît" și în afară de împrejurarea că în primul caz cei doi amici „strigă frățește din toată forța plămînilor" în timp ce în al doilea „strigă îmbrățișați" și de cîteva nepotriviri ortografice ce privesc vorbele unguresti, totul a rămas neschimbat.

Și imediat, în continuare (și în textul Călinescu și la Zalis):

CĂLINESCU : „De la Pesta la Viena, călătorul merge cu trenul care îl dezamăgi".

ZALIS : „De la Pesta, călătorul sosește la Viena cu trenul ; e dezamăgit..."

Deosebirea e că în textul Călinescu se spune merge **și nu sosește ca în textul Zalis ; și pe drept cuvînt pentru că ambii autori, mai înainte de a face să sosească eroul lor la Viena, îl poposesc un moment la Wogram :**

CĂLINESCU (aceeași pagină 233) : „...la stațiunea Wogram, prilej pentru scriitor de „reflesiuni" asupra epopeei napoleonice...".

ZALIS (aceeași pagină, 72): „...la Wogram, prilej de meditație privind odiseea napoleoniană..."

Stațiunea Wogram a rămas „prilejul" de asemenea ; „reflesiunile" doar au devenit „meditații", adjectivul „napoleonice" se transformă în „napoleoniană", iar „epopeea" în „odisee" (asupra proprietății termenului „odisee", în cazul de față, lăsăm să judece cititorii).

CĂLINESCU (pagina următoare, 234) :

...„Vede pînze de Paolo Veronese, Giacomo Palma, Tintoretto, Tițian (Moartea Lucreției, „foarte bine colorit și de mare espresiune...").

ZALIS (pagina următoare, 73) :

...„i se înfățișează privirilor lacome de frumos pînze celebre semnate de Paolo Veronese, Tintoretto, Tizian (tabloul acestuia „Moartea Lucreției" provoacă constatarea : „foarte bine colorită și de mare espresiune").

Deosebirea : în textul Zalis lipsește Giacomo Palma (economie de spațiu ?)

CĂLINESCU (aceeași pagină 234) :

„S-ar înțelege că a fost la Marschfeld, la Heiligenstadt, la Klosternenberg, pe Dunăre, la Döbling, la Wienerwald, la Hiezing, la Luxemburg, la Leopoldsberg, la Vaebring (de fapt Waehring. Căl.) unde sînt înmormîntați Beethoven, Schubert și Gluck".

ZALIS (pagina următoare, 74, prescurtat):

„De bună seamă a fost și la Döbling, s-a plimbat prin Wienerwald și a zăbovit **(cuvînt propriu)** în aleile din Wahlring **(sic)** cimitir celebru unde sînt înmormîntați Beethoven, Schubert și Gluck".

CĂLINESCU (aceeași pagină 234).

„Merge și la Baden, localitate cu ape minerale. Se gîndește însă cu „desolațiune" că la apele minerale de la noi pe unele din care le-a frecventat, lipsesc locuințe, grădini, hrană, că guvernul principatului nu pune să se facă analiza apelor și nu folosește „bogății date de natură", că facem șosele de cincisprezece ani și n-avem șosele, că rîurile ce ar putea fi navigabile inundă semănăturile, că guvernul „privește cu impasibilitate" la stabilimentele publice din Capitală ce cad în ruine și la pavajul ulițelor „ce te face să-ți urăști viața".

ZALIS (aceeași pagină 74, rezumînd) :

„La Baden, localitate cu ape minerale, își amintește că și noi nu ducem lipsă de ele, dar că guvernul Principatului e indolent. Din pricina nepăsării lui n-avem șosele, rîurile ce-ar putea fi navigabile inundă ogoarele, iar ulițele orașelor sînt așa de prost pavate că „te face să-ți urăști viața".

Deosebirea : în textul Zalis adjectivul indolent, **aplicat guvernului Principatului (ortografiat aici cu majusculă), rezumă jumătate din textul Călinescu. Restul e neschimbat.**

CĂLINESCU (pag. următ. 235) :

„Zidurile și bastioanele orașului **(Praga, n.n.)** cu semne de bombe, cu mușchiul gros ce le acoperea..."

ZALIS (aceeași pag. 74) :

...„Filimon e impresionat de bastioanele și fortificațiile orașului, acoperite de mușchi și mușcate de bombe..."

Deosebiri : în textul Zalis apare metafora mușcate **și** fortificațiile **(pe lîngă** bastioane !).

CĂLINESCU : (aceeași pag. 235) :

„Luă flautul și cîntă „pateticile note" din „nocturnul în Re minore de Julio Briccialdi" apoi „cu cel mai profund sentiment" intonă celebra serenadă „Der Schwanen Gesany" de Schubert. dar „notele cele plentive ale acestei arii îi pricinuiră atîta emoție încît lepădă instrumentul".

ZALIS (aceeași pag. 74) :

„Intr-o dispoziție de exaltare, Filimon își ia flautul și cîntă o nocturnă de Briccialdi. „Incălzit" de frumusețea compoziției interpretate, flautistu își simte crescînd disponibilitățile emoționale. Intonează cu patetism „Der Schwanengesang" de Schubert, dar crescendo-ul „plentiv" al ariei îl covîrșește de emoție. Leapădă instrumentul cu ochii în lacrimi".

Și așa mai departe pe cîteva zeci de pagini.

De la o vreme însă, tov. Zalis părăsește „ghidul" din Studii și cercetări **și — după cum am mai arătat — rătăcește datele, dă interpretări greu de susținut și lasă impresia de haos în ceea ce privește planul lucrării, prin acele alternări de capitole „savante" și capitole „romanțate". Unul dintre capitolele din această ultimă categorie, acela intitulat** Presimțiri rele **îl socotim — relativ — bine scris. Plecînd de la opera scriitorului și de la intuiția epocii, tov. Zalis a putut da cîteva pagini care vădesc talentul unui evocator. Judecînd după acest capitol și avînd în vedere studiul publicat de acad. G. Călinescu, socotim că în această direcție trebuia să fie îndemnat a scrie tov. Zalis o carte despre N. Filimon, destinată colecției „Oameni de seamă". Așa cum se prezintă, lucrarea este un eșec. Vina nu o poartă numai — după părerea noastră — tov. Zalis, ci și editura care n-a știut să dirijeze și să valorifice entuziasmul și curajul unui autor tînăr. În afară de notele din josul paginii, urmate de paranteze cu automatul „n.a." (și care aici n-au absolut nici un rost de vreme ce editura nu figurează cu nici o notă a ei iar autorul e... în viață și e de față și e de presupus că numai el a putut să-și adnoteze textul), editura nu are nici o contribuție ce se cerea substanțială în cazul de față.**

i. rotaru

Ironii deplasate

Este destul de greu de înțeles discutabila ironie cu care **Viața romînească,** sub semnătura D. S., comentează rubrica noastră „Steaua fără nume". Pe deplin conștienți de răspunderea ce ne revine atunci cînd voim să atestăm o nouă prezență literară, înțelegînd și acceptînd toate riscurile unei asemenea întreprinderi, socotim totuși că, pînă în prezent, orientarea generală a muncii noastre în acest domeniu a avut și lipsuri, dar nu greșeli de gravitatea celor inventate de recenzent. Nu putem accepta, astfel, afirmația că, în coloanele noastre, tinerii ar fi lăsați să scrie „ca acum cincizeci sau o sută de ani", și nici aceea că „stelele acestea fără nume... nu sînt ajutate, publicîndu-li-se poezii cu rezonanțe vechi, impersonale și atemporale". Cu numărul de față, revista noastră a publicat 13 nume noi la rubrica „Steaua fără nume", iar tematica lucrărilor este covîrșitor actuală, mult mai actuală și mai pregnantă uneori decît a lucrărilor semnate de stelele cu nume bine stabilit. Ce ne reproșează, concret, steaua cu numele D. S. ? „Un tînăr poet deplînge destinul cocorilor care n-au un cuib natal..." A cînta, și printr-o asemenea imagine, locurile natale, nu ni se pare deloc „impersonal și atemporal". Alt reproș : „O poetă debutează cu un extaz al liniștii... fără început și fără sfîrșit". D. S. omite însă să spună că Georgeta Chiriacescu (despre ea este vorba) debuta nu cu o poezie, ci cu două, dintre care una, intitulată **Arcuri de triumf** slăvea tocmai triumful vieții noi, socialiste. Cît despre Aurora Conțescu, al treilea caz de „impersonalitate", cititorii noștri au putut constata, din poeziile publicate ulterior, cît de „atemporale" sînt. Cînd D. S. ne impută că publicăm "din nou pasteluri neutre și elegii de împrumut", credem că este prada unei regretabile confuzii. Nu noi, ci alte reviste au publicat asemenea producții, cu insistență chiar.

Ca orice revistă literară, mai ales în primele luni ale activității, avem, desigur, o seamă de lipsuri și greșeli. Sîntem bucuroși să fim ajutați în lichidarea lor și primim cu cel mai mare interes critica tovărășească a revistelor și ziarelor noastre. Considerăm, însă, că ironizarea începătorilor este o ocupație detestabilă. Este ușor să-ți afișezi exigența față de debutanți, dar este mult mai util să te apleci cu dragoste asupra grăuntelui de talent, care mîine poate da roade mult mai substanțiale decît ale noastre.

m. dr.

FLORICA CORDESCU : Ilustrație la poemul „Surîsul Hiroșimei" de E. Jebeleanu.

REDACȚIA : B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51 ; ADMINISTRAȚIA : Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.79.46 ; Abonamente : 9 lei — 3 luni ; 18 lei — 6 luni ; 36 lei — un an ;
Tiparul : Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

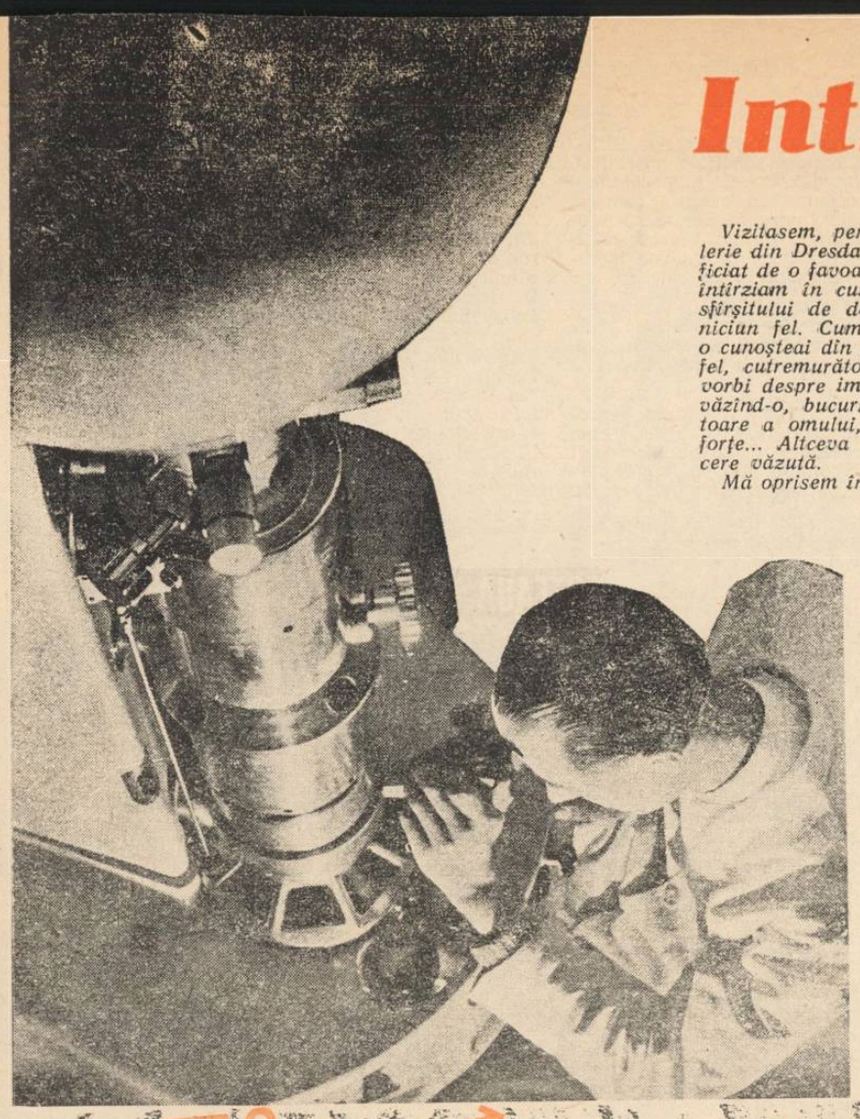

CĂLĂTORIE ÎN REPUBLICA DEMOCRATĂ GERMANĂ

Intr-un orăşel îndepărtat...

de MIHU DRAGOMIR

Vizitasem, pentru a doua oară în decurs de un an, celebra galerie din Dresda. Copleşit de impresii, şi cu senzaţia că am beneficiat de o favoare a soartei pe care milioane de oameni o rîvnesc, întîrziam în curtea interioară a palatului, sub zăpada deasă a sfîrşitului de decembrie. Sînt fapte care nu se pot povesti în niciun fel. Cum să redai măreţia întîlnirii cu Sixtina, pe care o cunoşteai din sute de cărţi, şi care ţi s-a înfăţişat, deodată, altfel, cutremurătoare în simplitatea ei omenească? Poţi cel mult vorbi despre imensa bucurie şi imensa tristeţe care te-a cuprins, văzînd-o, bucuria de a vedea, reală şi nemuritoare, forţa creatoare a omului, tristeţea de a-ţi măsura neînsemnatele tale forţe... Altceva nu poţi povesti, deoarece această minune se cere văzută.

Mă oprisem în faţa Venerei lui Giorgione, salutasem pînă la pămînt pe Rembrandt cu Saskia lui, pe bătrînul cu perle la pălărie, madona lui Murillo, pînzele lui Watteau şi van Delft Le privisem pînă ce le simţisem absorbite în retină, şi le vedeam şi după aceea, prin perdeaua fulgilor de zăpadă, deasupra şanţului peste care trecuse cîndva, învingător, Napoleon.

Eram o mică delegaţie, de numai trei romîni. Încercam un van dar plăcut sentiment de superioritate, întrucît mai vizitasem locurile acestea. Jur împrejur, zăpada încerca să ascundă groaznicele răni ale războiului care, la Dresda, au forma unor largi peluze, mici cîmpuri arabile, unde nu de mult se ridicau case, locuiau oameni, era viaţă. Ce poţi să vorbeşti în astfel de momente? Tăceam, bîntuiţi de gînduri. Am fi stat astfel mult, dacă prietenii germani care ne însoţeau nu ne-ar fi atras, destul de discret, atenţia că sîntem aşteptaţi şi altundeva. Uitasem, cum se întîmplă uneori, de programul zilei. Am pornit, deci, cu maşina în care urma să străbatem mai mult de jumătate din Republică. Nu trebuia să mergem prea departe, numai pînă la Heidenau, alături de Dresda. Drumul prin oraş n-a avut de fel darul să ne anime discuţiile. Dimpotrivă. Înaltele palate, privind spre cerul mohorît cu ochii orbi ai ferestrelor goale ne întîmpinau de pretutindeni. Nu mai rămăseseră decît resturi de ziduri, ca dintr-o străveche cetate dezgropată. Prin plafoanele desfăcute de mîna grea a bombelor, ningea trist, ca o mustrare.

Heidenau era, pentru noi, cei trei, un nume fără conţinut. Un oraşel, ni se spusese, aşa cum sînt nenumărate în fiecare ţară. Ne interesa însă, deoarece acolo se făceau cercetări în legătură cu celuloza, banala şi atît de necesara celuloză, pe care voiam s-o facem eroul unui film realizat în co-producţie romîno-germană. Heidenau, deci...

De fapt, era o suburbie a Dresdei. Multele locuri virane din oraş ne-au făcut să nu observăm cînd am străbătut scurta distanţă dintre Dresda şi Heidenau. Şi iată-ne în curtea întreprinderii căutate. O întreprindere ca atîtea altele, un director atent şi binevoitor, strîngeri de mînă, discuţii...

Ascultam explicaţiile înregistrîndu-le separat de şuvoiul neoprit al impresiilor. Aşa am circulat prin clădire, silindu-mă să fiu atent şi nereuşind decît pe sfert. Pînă cînd am intrat într-o sală lungă, cu pereţii acoperiţi de rafturi. La mese lucrau vreo douăzeci de oameni, într-o tăcere perfectă. Şi, plimbîndu-mi privirea la întîmplare, am tresărit. Pe cotoarele dosarelor orînduite în rafturi întîlneai unul şi acelaşi nume, scris în litere mari de tipar urmate de cifre. Pretutindeni nu citeai decît: BRĂILA, BRĂILA, BRĂILA, BRĂILA 1, BRAILA 2, BRĂILA 124... Ca orice brăilean, am şi eu patriotismul meu local, poate chiar ceva mai dezvoltat decît la alţi concetăţeni. Ce căuta numele oraşului meu aici?

De fapt, nici nu trebuia să mă mir. Heidenau este unul dintre oraşele unde se lucrează în vederea uriaşelor operaţii de prelucrare a stufului din deltă, stuful atît de bogat în celuloză, eroul filmului nostru!

— Aici sînt proectate halele combinatului de la Brăila care ne revin nouă, părţii germane.

Şi în faţa mea au început să se desfăşoare planurile.

— Aici va fi fabrica de cartoane. Iată dotarea ei...

De pe hîrtie se înălţau construcţiile, aşa cum le văzusem cu numai o lună în urmă, numai că aici erau terminate, prevăzute cu tot necesarul, gata să înceapă producţia. Urmăream pe desen cursul Dunării, vedeam toate coturile pe care le cunoşteam atît de bine. Iată locul unde era cît pe-aci să mă înec, cu mai bine de douăzeci de ani în urmă. Acum se ridică aici un laborator modern. Iată locul unde am stat o după-amiază, într-o neuitată vară a adolescenţei. Acum se ridică aici o uzină electrică. Iată locul unde culegeam mure. Acum se ridică aici un mic port. La mii de kilometri de Brăila, găsisem locurile cele mai dragi mie. Şi nu numai locurile.

— Ne-a scris inginerul I. că peste două luni...

— Îl cunoaşteţi pe inginerul I.?, — am întrebat, firesc, deoarece îi sînt bun prieten.

— Nu-l cunosc decît din corespondenţă, — mi-a răspuns inginerul german. Dar, ştiţi, noi, lucrînd la aceeaşi construcţie, sîntem mereu împreună.

Acesta era, deci, cuvîntul: împreună. Oameni care, despărţiţi de cîteva graniţe, nu se cunoşteau, oameni care nu se vor cunoaşte poate niciodată, lucrau totuşi împreună, trăind zi şi noapte cu imaginea Brăilei în faţă. Unii la Heidenau, alţii la Brăila. Şi alţii în Cehoslovacia. Şi alţii în Polonia. Împreună.

De unde a apărut acest miracol? Este oare cu putinţă ca un om aplecat asupra mesei de lucru, în sala aceea din Heidenau, să ştie şi ultima pompă de incendiu care va fi aşezată pe coridorul unui birou ce se construieşte la Brăila? Este oare cu putinţă ca inginerul din Brăila să ştie tot ce lucrează şi gîndeşte omul acesta din Heidenau? Şi de cînd este cu putinţă?

Locurile natale mi-au apărut atunci, vii, înapoia geamurilor acelei întreprinderi dintr-un îndepărtat oraşel german. Portul, împestriţat de firme în toate limbile pămîntului, bursa prin care se scurgeau nenumăratele bogăţii ale prea darnicului meu colţ de ţară. Firmele au dispărut. A apărut acum construcţia masivă a combinatului de celuloză, pentru care trudesc oameni din patru ţări. Pentru oraşul meu, aş spune, dintr-un persistent sentiment de patriotism local.

Am rămas mult, pînă s-a înserat deabinelea, în sala cu pereţii acoperiţi de rafturi. Printre atîtea planuri ale Brăilei aveam tot dreptul să mă simt acasă... Cînd am plecat, zăpada scîrţîia sub tălpile noastre ca pe străzile oraşului de la marginea Dunării. Zîmbetul nemuritor al Sixtinei, calmul odihnitor al Venerei, mîna în care Rembrandt ţine paharul înalt, plin cu vin, se amestecau cu zîmbetele prietenilor din Heidenau, cu amintiri din copilărie, cu vuietul Dunării şi cu masivitatea combinatului ce se pregăteşte să ia în primire bogăţiile deltei. Şi, în mijlocul acestor imagini, m-am simţit puternic şi am repetat cuvîntul magic: împreună.

CRITICA LITERARĂ GERMANĂ ŞI REVIZIONISMUL

de ROMUL MUNTEANU

Cititorii care au urmărit cu relativă regularitate evoluţia criticii literare germane actuale, constată cu o vădită satisfacţie, că ea, în ultimul an, a căpătat un caracter militant tot mai pronunţat.

Polemicile din Sonntag, *discuţiile fructuoase şi îndelungate despre realismul socialist din* Neue deutsche Literatur, *dezbaterea largă a unor probleme de estetică generală în conferinţe publice, toate acestea au dus la limpezirea unor probleme teoretice, care constituie astăzi o puternică bază ideologică de dezvoltare a literaturii realist socialiste. Fără îndoială că şi în această direcţie de un real folos au fost* Congresul al V-lea al Partidului socialist unit german *şi* Conferinţa *despre cultură. Acordîndu-se un larg interes dezbaterii problemelor creaţiei artistice, s-a dat un puternic impuls scriitorilor, pentru a se apropia cu mai mult curaj de temele actuale ale literaturii germane. Cu acest prilej, Walter Ulbricht se adresa creatorilor de artă, spunîndu-le pe bună dreptate, că „drumul sigur de rezolvare a problemelor artistice care se înfăţişează mereu în forme noi, este consecventa aplicare şi dezvoltare mai departe a realismului socialist".*

Un preţios rezultat al discuţiilor iniţiate de partid, discuţii ce au avut loc în cadrul Universităţii Humboldt din Berlin, îl constituie publicarea, de către colectivul de germanistică, a tezelor despre realismul socialist în Neue deutsche Literatur. *Cu toate că sînt încă incomplete, tezele amintite au constituit o valoroasă bază de discuţie şi îndrumare atît pentru cercetătorii de specialitate şi scriitori, cît şi pentru publicul mai larg de cititori.*

În perioada acestor rodnice şi îndelungate discuţii s-a constatat însă că unele tendinţe de subapreciere a operelor literare cu tematică de actualitate, unele confuzii şi rezerve faţă de justa înţelegere a realismului socialist, pleacă de la cîteva teze fundamental eronate, pe care le discută Georg Lukacs în diferitele sale studii apărute în limba germană. Este explicabil faptul că lucrările lui Georg Lukacs au fost supuse unei riguroase analize. Ea se corelează, pe de o parte, cu acţiunea fermă a criticii germane de apărare a purităţii ideologice a esteticii marxist-leniniste şi de combatere a oricăror manifestări revizioniste; pe de altă parte, ea se explică prin faptul că multe din tezele eronate emise de Lukacs, referitor la realism în general, sînt aplicate în cercetările sale referitoare la literatura germană.

Amintim în acest sens două studii de o remarcabilă profunzime, publicate în Zeitschrift für deutsche Literaturgeschichte *(1958), dintre care unul se intitulează* Zur ideologisch-theoretischen Konzeption von Georg Lukacs *de Wolfgang Heise şi celălalt:* Lukacs' Literaturkonzeption im Zeitalter des Imperialismus, *semnat de Inge Diersen.*

Primul cercetător amintit arată pe bună dreptate că între marile erori ideologice ale lui G. Lukacs şi tezele sale revizioniste din domeniul criticii şi esteticii literare este o strînsă legătură. Pe plan politico-ideologic, Lukacs a redus lupta proletariatului şi a partidelor comuniste la caracterul general antiimperialist, la combaterea fascismului şi apărarea păcii, dizolvînd lupta de clasă şi dictatura proletariatului în aceste ţeluri general democratice.

Aceeaşi tendinţă de absolutizare a unor dogme se observă şi în domeniul teoriei literare. Realismul este, pentru esteticianul maghiar, democratismul în general, introdus în artă. Aşa cum Lukacs anulează diferenţele dintre noţiunea de democraţie burgheză şi statul socialist, la fel procedează şi în domeniul teoriei literare, anulînd diferenţele de clasă dintre realismul critic şi cel socialist şi topind totul într-o noţiune atemporală, nedialectică de realism în general. Fetişizarea metodei realismului în general, arată comentatorul german în continuare, duce la o restrîngere de asemenea manieră, încît realismul apare mai degrabă ca un stil decît ca o metodă.

Mult mai adînc în analiza fondului revizionist al tezelor lui Lukacs merge Inge Diersen. Oprindu-se asupra celor două eseuri „Es geht um den Realismus", *şi* „Deutsche Literatur im Zeitalter des Imperialismus", *autoarea pune în lumină distincţia arbitrară pe care o face esteticianul maghiar, împărţind literatura contemporană în trei curente principale: 1) antirealism şi pseudorealism; 2) literatură de avantgardă care merge de la naturalism pînă la suprarealism; şi 3) realism contemporan. În cadrul acestor disocieri, precizează Inge Diersen, noţiunile de literatură burgheză sau literatură socialistă lipsesc cu desăvîrşire, criteriul de clasă fiind înlocuit de Lukacs prin noţiuni abstracte ca realist şi nerealist, progresist şi reacţionar, etc. Făcînd abstracţie de* Weltanschauung, *de schimbarea conţinutului operelor de artă de la o epocă la alta, de concepţia cu totul nouă pe care o aduce realismul socialist, Georg Lukacs situează în aceeaşi categorie supraordonatoare şi imuabilă pe Lew Tolstoi, Balzac, Th. Mann, M. Gorki, B. Brecht, etc.*

Istoria realismului capătă astfel la esteticianul maghiar un caracter abstract, esenţa de clasă, conţinutul social, fiind în bună măsură ignorate. Realismul devine astfel, potrivit concepţiei lui Lukacs, o istorie a capodoperelor epice (reminiscenţele hegeliene sînt evidente), alte specii literare care au servit drept armă de luptă pentru clasa muncitoare, fiind cu desăvîrşire ignorate.

Problemele discutate în Weimarer Beiträge *sînt variate şi complexe, dar spaţiul nu ne permite să stăruim asupra tuturor. Pentru justa clarificare şi disociere a unor noţiuni de estetică şi teorie literară, semnalez studiul* Probleme des Realismus in unserer Literatur, *publicat recent de editura „Aufbau" din Berlin şi semnat de Johanna Rudolph. Subliniind diversitatea conţinutului şi a stilurilor operelor realist socialiste, ale căror particularităţi variază de la o ţară la alta şi de la o epocă la alta, Johanna Rudolph demonstrează cu multă putere de pătrundere rolul pe care îl are ideologia ca fundament al unei opere realist socialiste. Pornind de la scrisoarea lui Engels către Margret Harkness, în care se arată că Balzac este un mare realist critic în pofida concepţiei sale politice conservatoare, autoarea arată cum, şi cu acest prilej, Lukacs transformă un caz particular într-o dogmă abstractă, elaborînd teoria intuiţiei ca parte integrantă a teoriei spontaneităţii scriitorului ce poate ajunge la realismul socialist chiar dacă are alte simpatii de clasă. Demascînd această teză falsă, emisă de Lukacs, numeroşi publicişti germani ca Al. Abusch, W. Girnus, H. Koch, P. Rilla, arătau că nu se poate scrie o operă cu caracter partinic, cînd interesele şi spiritul de clasă al scriitorului îndrumează ataşamentul acestuia în altă direcţie.*

Cu prilejul acestor discuţii prin care criticii germani au demascat caracterul revizionist al unor principii literare emise de G. Lukacs, ei au arătat cum, încetul cu încetul, esteticianul maghiar s-a retras pe poziţii burgheze, premarxiste, lăsînd astfel să pătrundă influenţa ideologiei burgheze în cadrul esteticii marxiste, atît prin operele sale, cît şi prin acele ale unor elevi ai săi.

Răspunsul clar şi ferm pe care l-au primit tezele revizioniste ale lui Lukacs din partea criticii marxiste germane se întîlneşte cu replica usturătoare şi binemeritată pe care a dat-o nu de mult esteticianul sovietic Burov (în Nouvelle critique *şi* Kunst und Literatur) *lui H. Lefèbvre, care se străduia să demonstreze că realismul socialist ar fi învechit pentru epoca noastră modernă.*

Combaterea tezelor revizioniste ale lui Lukacs, ca şi ale ciracilor lui, depăşeşte importanţa locală. Ea prezintă un real interes şi un obiectiv principal al criticii literare marxiste de pretutindeni.

Fotomontaj de Horst Schultze, din revista „Deutsche Demokratische Republic", Nr. 5, 1958.

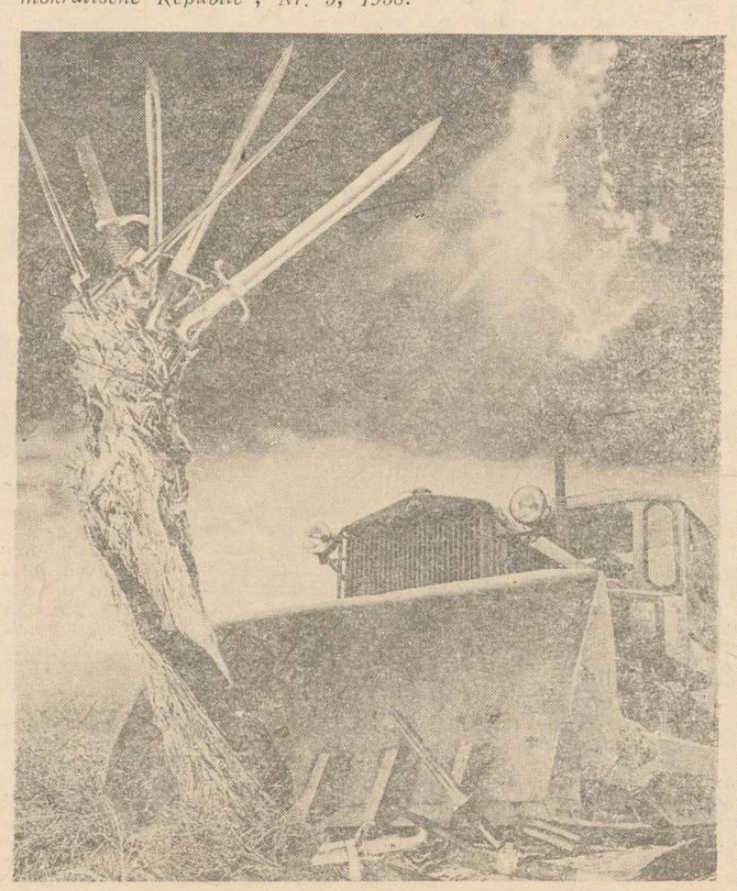

LUMINĂ A UMANITĂŢII IN INFERN

(BRUNO APITZ: **„Gol printre lupi"** Roman „Mitteldeutscher Verlag")

Alfred MARGUL-SPERBER

Un roman al infernului de la Buchenwald. Romanele de acest fel sînt astăzi în R.D.G. de o deosebită actualitate, deoarece, judecînd după toate cele ce se petrec în Germania occidentală, se pare că acolo se întronează iarăşi vechiul cîntec, sfîrşit odată cu Germania hitleristă. Interzicerea Partidului Comunist German, remilitarizarea, renazificarea judecătorilor şi funcţionarilor, un torent de literatură de război şi de memorialistică ce actualizează şi glorifică pe toţi prăfuiţii „eroi" ai lui Hitler, marşurile militare difuzate pînă la refuz prin posturile de radio, congresele provinciale ale vechilor ligi militariste şi fasciste, — astfel sau cam aşa s-a mai început odată. Şi dacă toate acestea se vor termina din nou într-o bună zi prin lagăre de concentrare, cuptoare de crematiune, camere de gazare şi un nou război mondial (de data aceasta atomic) atunci pe drept cuvînt se va putea spune că Hitler totuşi încă n-a murit...

Acest roman buchenwaldian, este aşa dar, foarte actual, dar reprezintă mai cu seamă, ceva cu totul deosebit. În primul rînd prin persoana autorului: Bruno Apitz este un vechi şi încercat luptător comunist; el a supravieţuit unei detenţiuni de 8 ani la Buchenwald, din care cinci ani în timpul ultimului război mondial. Un muncitor care şi-a însuşit cu trup şi suflet îndeletnicirea scriitoricească, pornind de jos, prin luptă. Un om care are şi care ştie ceva. El ştie să scrie, să povestească, se pricepe să descrie oameni şi întîmplări astfel încît ţi se întipăresc adînc în minte. Apitz este şi un maestru al expresiei, folosind o limbă pregnantă, clară, vie şi cu totul personală, care dispune de toate registrele: cel dur şi cel gingaş, cel blînd şi cel necruţător. Dar şi subiectul romanului său este cu totul deosebit.

La Buchenwald soseşte un nou deţinut: un evreu polonez. Sîntem în primăvara lui 1945, războiul se apropie de sfîrşitul său ineluctabil şi călăii lagărului de concentrare, sînt, se înţelege de la sine, foarte nervoşi. Această perioadă constituie o teribilă încercare a nervilor şi pentru prizonierii supravieţuitori, căci fiecare zi le poate aduce eliberarea mult dorită sau, din ordin de sus, sfîrşitul, nimicirea; bestiile naziste, avor să tîrască totul în iad, junse la strîmtoare, odată cu ei.

Comuniştii din lagărul de concentrare, organizaţi şi hotărîţi să nu se lase măcelăriţi fără împotrivire, plănuiesc o răscoală armată; ca atare ei înăspresc disciplina de partid. Dar iată că evreul polonez aduce, ascuns în geamantanul lui cel vechi, un copil salvat din ghetto-ul de la Varşovia şi care şi-a pierdut părinţii la Auschwitz. Copilul este imediat ascuns de către deţinuţii lagărului de concentrare în magazia de efecte a lagărului, magazie al cărei şef este comunistul Höfel. Tocmai acest fapt strînge nodul conflictului; căci Höfel este instructor militar al grupei comuniste de rezistenţă secretă, grupă ce pregăteşte răscoala armată. Orice suspectare a lui Höfel de suspiciune de către naziştii ar putea să arunce tot planul în aer. Este în joc viaţa a mii de deţinuţi care ar putea fi salvaţi prin răscoală. Iar pe de altă parte este copilul, pe care toţi ar dori să-l salveze de asemeni. Comitetul secret al comuniştilor din lagăr se vede astfel pus în situaţia de a nu avea cum alege. Copilul trebuie să plece. Evreul polonez, care l-a adus şi care în zilele următoare urmează să fie dus mai departe cu un „transport", trebuie să-l ia cu dînsul. Dar acest „transport" înseamnă moarte sigură. Comuniştii din comitetul lagărului, luptători oţeliţi, trecuţi prin ani de luptă şi de rezistenţă, ezită. De sute de ori fuseseră pregătiţi să înfrunte moartea pentru alţii, fiecare din ei s-ar jertfi bucuros pentru acest copil; dar este în joc viaţa tuturor precum şi disciplina de partid care, acum ca şi întotdeauna, nu militează pentru un principiu rigid, ci pentru o necesitate vitală. E o situaţie groaznică, tragică, inevitabilă. La acestea se mai adaogă şi faptul că una din bestiile lagărului, Hauptscharführerul Zweiling, a descoperit prezenţa copilului în magazia de efecte. Dar deoarece el ştie prea bine că regimul nazist este pe ducă, e gata să lase copilul mai departe în magazie şi să-şi ţie gura, firească sub condiţia ca deţinuţii să pună după eliberare vorbă bună pentru dînsul. Aceasta complică şi îngreunează situaţia. Aşa dar nu mai este vorba numai de viaţa unui copil. Este vorba de viaţa a multor mii de oameni, de partid, de disciplină şi de necesitatea unei hotărîri umane inevitabile. Este vorba de omenie şi de omul nou. Da, constatăm zguduiţi prezenţa acestui om nou în toţi cei ce acţionează în această dramă, în toţi aceşti zvîrliţi în afara lumii, în aceşti oropsiţi şi sortiţi morţii fatidice. Dar credinţa lor de nezdruncinat într-o lume mai bună şi lupta lor în slujba acestei lumi mai bune îi situează în mijlocul infernului lagărului de concentrare, la un înalt nivel moral, deasupra întregului lor popor. Constatăm cum omul nou trăieşte în ei sau se naşte sub ochii noştri. Toate acestea, precum şi felul în care copilul din ghetto este totuşi salvat pînă la urmă, ne sînt istorisite de către Bruno Apitz cu o zguduitoare pătrundere şi măiestrie în plămădirea de personaje şi situaţii. Romanul său, operă a unui muncitor, operă a unui luptător comunist, e o dovadă de netăgăduit că realismul socialist este unica formă de expresie creatoare şi durabilă a vremei noastre.

HENRI BARBUSSE ŞI ŢARA NOASTRĂ

In numărul consacrat celei de-a 41-a aniversări a Marelui Octombrie, „Luceafărul" a amintit, între altele, dragostea de care era pătruns marele scriitor francez, înflăcăratul comunist Henri Barbusse, pentru primul stat socialist din lume — Uniunea Sovietică. Evocarea aceasta a făcut să ne aducem aminte de vizita autorului „Focului" în ţara noastră, în noiembrie 1925. Simţământul internaţionalismului proletar îl determinase pe Barbusse să vină în Romînia pentru ca să vadă la faţa locului şi apoi să demaşte în faţa opiniei publice mondiale, teroarea dezlănţuită de regimul burghezo-moşieresc împotriva clasei muncitoare de la noi şi a conducătorului ei firesc, Partidul Comunist Romîn.

Prima încercare a lui Barbusse de a obţine viza de intrare în Romînia s-a lovit de refuzul guvernului brătienist. Acest refuz era, dealtfel, firesc. In adevăr nu era vorba de venirea unor generali francezi, care să pună la cale, împreună cu guvernanţii romîni, comploturi contra Uniunii Sovietice; nu era vorba nici de politicieni sau scriitori, ca alde Paul Morand, (invitaţi ai prinţului şi prinţesei Bibescu), în cinstea cărora se organizau chiolhanuri şi orgii la Palatul Mogoşoaia; nu era vorba nici măcar de nişte bancheri francezi, cărora aceiaşi guvernanţi romîni erau gata să le vîndă „en-gros" şi „en-detail" bogăţiile ţării.

Faţă de toţi aceşti reprezentanţi ai Franţei eterne, regimul brătienist era foarte darnic în a acorda vize de intrare în Romînia. Nu aceeaşi atitudine însă, avusese la început guvernul Brătianu faţă de cererea lui Barbusse de a veni la Bucureşti. Barbusse nu era nici ministru, nici general, nici bancher. Barbusse nu era decît umanistul, scriitorul, luptătorul, comunistul Barbusse care avea să denunţe, în faţa lumii întregi, teroarea la care era supusă mişcarea muncitorească şi organizaţiile ei revoluţionare — P.C.R. şi U.T.C. scoase în afara legii.

Neputînd nesocoti cu totul marele prestigiu al scriitorului, guvernul Brătianu a acordat, în cele din urmă, viza ce i se solicita. In acelaşi timp însă, a asmuţit ziarele naţionaliste în frunte cu „Universul" împotriva lui Barbusse, organizînd o campanie de presă care-l defăima pe oaspete şi-l numea „agent al Moscovei". Cu ajutorul huliganilor fascişti, acelaşi guvern a pus la cale demonstraţii ostile lui Barbusse.

Sosind la Bucureşti, H. Barbusse a fost găzduit la Hotelul Athenée Palace. Siguranţa, condusă de Guţă Tătărăscu, devenise foarte activă: a pus la cale un grup de cîteva zeci de „studenţi" (erau de fapt, printre ei, foarte mulţi agenţi de siguranţă) care au încercat să manifesteze ostil în faţa hotelului. Aflînd despre aceasta, Sindicatele Unitare, care-şi aveau pe atunci sediul în strada Şelari, au luat imediat măsuri. Sute de muncitori, în frunte cu comuniştii, s-au îndreptat spre Hotelul Athenée Palace. Ajunşi în faţa hotelului, muncitorii au început să-l aclame pe Barbusse. Răgetele huliganilor fascişti erau acoperite de aclamaţiile „trăiască Barbusse" ale muncitorilor.

S-au produs cu acest prilej încăierări. Cu tot ajutorul pe care agenţii siguranţei l-au dat turbulenţilor de „băieţi", muncitorii au servit o lecţie zdravănă fasciştilor, care au luat-o la fugă din faţa hotelului.

In urma acestor incidente, guvernul l-a trimis pe prefectul de poliţie al Capitalei, generalul Nicoleanu, să se prezinte lui Barbusse, ca să-i ceară, chipurile, „scuze".

— Pentru ce-mi ceri scuze? Pentru demonstraţia de simpatie pe care mi-au făcut-o muncitorii? — l-a întrebat Barbusse.

— Nu. Pentru cea ostilă, — a răspuns prefectul.

— Ce contează! N-au fost decît cîteva voci izolate, — a replicat Barbusse.

Acestea se întîmplau într-o sîmbătă după amiază. A doua zi, Barbusse urma să vină la sediul Sindicatelor Unitare.

Pentru înţelegerea momentului politic de atunci şi mai ales a rolului pe care l-au jucat Sindicatele Unitare în acea perioadă, e locul să amintim cîteva date. In aprilie 1924, guvernul liberal, condus de Brătianu, declarase Partidul Comunist Romîn în afara legii. Acestui act samavolnic îi urmase pe plan intern ofensiva patronală concretizată prin cruntă exploatare şi înrăutăţirea condiţiilor de muncă. Pe plan extern, guvernul romîn devenise „jandarmul Europei de Est", se pusese în slujba forţelor imperialiste din apus, care ţeseau intrigi şi răspîndeau minciuni, calomnii provocatoare la adresa Uniunii Sovietice, pregătind războiul contra primului stat socialist din lume. In asemenea condiţiuni interne şi externe, P.C.R., aplicînd învăţătura leninistă a îmbletirii muncii ilegale cu cea legală, cu toate măsurile represive luate de guvern, a reuşit să creeze o serie de organizaţii legale cu ajutorul cărora menţinea legătura cu masele exploatate şi asuprite şi ţinea treaz conştiinţa de clasă a muncitorimii. Una din aceste organizaţii legale — cea mai importantă — erau Sindicatele Unitare. La sediul acestor sindicate, în strada Şelari, se adunau muncitorii, şi, în ciuda şicanelor poliţieneşti, denunţau exploatarea patronală, cereau îmbunătăţirea condiţiilor de muncă, ridicau glas de protest împotriva teroarei guvernamentale, cereau legalizarea P.C.R. şi U.T.C., normalizarea raporturilor cu U.R.S.S. şi amnistia politică pentru conducătorii muncitorimii aruncaţi în închisori.

La acest sediu al Sindicatelor Unitare a venit Henri Barbusse în acea duminică. Deşi întîlnirea era fixată pentru ora 11, muncitorii începuseră a se aduna de pe la ora 9 dimineaţa. Veniseră şi mulţi studenţi antifascişti, dornici să-l vadă şi să-l asculte pe marele scriitor comunist. Sala devenise neîncăpătoare, mulţi muncitori rămîneau pe scări, pe coridoare, în curte, în stradă.

In numele muncitorimii din Capitală, Barbusse a fost salutat de comunistul Gh. M. Vasilescu-Vasia, care era secretarul Comisiei locale a Sindicatelor Unitare. Adresîndu-se lui Barbusse, Vasia i-a exprimat profundă recunoştinţă şi admiraţie pentru curajul pe care l-a avut să vină la noi în ţară, ca să demaşte în faţa întregii lumi civilizate şi cinstite fărădelegile ce se comiteau contra muncitorimii şi conducătorilor ei. „Oricît de mare ar fi teroarea îndreptată împotriva organizaţiilor muncitoreşti — a spus Vasia — acestea vor înfrunta toate vijeliile, făcîndu-şi datoria ce le incumbă în lupta pentru desrobirea proletariatului".

Vădit emoţionat, Henri Barbusse a răspuns că-i este cu neputinţă să redea în cuvinte cît de mişcat se simte vorbind în faţa muncitorimii din Capitală. Apoi a arătat că-i sînt cunoscute actele de teroare ale guvernanţilor romîni împotriva muncitorimii şi a conducătorilor ei fireşti, comuniştii, şi a spus că va denunţa în faţa opiniei publice mondiale aceste fărădelegi. A adăugat că aplauzele şi aclamaţiile celor prezenţi le consideră ca fiind adresate nu lui, ci proletariatului francez, care se simte solidar cu poporul muncitor romîn, crunt lovit de urgia burghezo-moşierească. Şi şi-a încheiat cuvîntarea astfel: „Trăiască proletariatul romîn, care este o secţiune bravă a proletariatului mondial!".

Barbusse s-a ţinut de cuvînt. In cartea sa Călăii *(Les Bourreaux), el a denunţat cu vigoare, în faţa proletariatului internaţional şi a oamenilor cinstiţi din întreaga lume, ororile terorii albe din Romînia burghezo-moşierească. Iată de ce, în istoria mişcării revoluţionare din ţara noastră, prezenţa în Romînia a scriitorului comunist Henri Barbusse constituie o dovadă grăitoare şi de neuitat a invincibilei forţe a internaţionalismului proletar.*

BARBU GRUIA

„Ispăşire..." pe americăneşte

Nu de mult, săptămînalul american „Saturday evening post", a publicat povestirea Ispăşire *de Robert K. Olbright, însoţind-o de ilustraţia de mai sus. Sub portretul din stînga, — următoarea scurtă explicaţie:* „Comandantul nazist al oraşului, generalul Schwartz, era un om crud, neîndurat, fără pic de inimă". *Sub cel din dreapta:* „Ani de zile mai tîrziu, d. Schwartz, proprietar al unui magazin, e un om plin de dragoste faţă de aproapele".

Pe drept cuvînt remarcă Literaturnaia Gazeta, *relatînd cele de mai sus, că alăturarea acestor două portrete, inclusiv explicaţiile, seamănă grozav ca stil — şi nu numai! — cu reclamele miraculoaselor elixiruri de tot felul, pe care le vînd naivilor, diverşi excroci:* „Inainte" şi „După" — *întrebuinţare... Ce elixir i-o fi servit Olbright lui Schwartz de l-a făcut din „crud, neîndurat" etc. „om plin de dragoste faţă de aproapele"? Faptele-s fapte. Sînt încăpăţînate şi vorbesc: In 1940, un om de afaceri din S.U.A., Cooper, se afla într-un oraş din Tracia, în nordul Greciei, ca reprezentant permanent al unei firme americane. Autorul povestirii* Ispăşire *narează faptele prin gura şi din punctul de vedere al acestui personaj. In acelaşi an, Schwartz era comandantul garnizoanei unde se afla Cooper. I se dusese vestea lui Schwartz de crunt ce era:* „El declarase că de fiecare german ucis va ordona să fie pedepsiţi cu moartea cincizeci de ostatici greci, şi acest ordin îl şi trăucea în fapt", — *scrie autorul povestirii. O staţie de cale ferată zboară în aer; printre fasciştii răpuşi cu acest prilej se află şi fiul generalului Schwartz. Cooper, suspectat că ar fi luat parte la organizarea exploziei din respectiva staţie, e arestat împreună cu alţii, şi astfel are prilejul să dea ochi cu Schwartz întîia oară..*

După ani şi ani, Cooper se întîlneşte a doua oară cu Schwartz, şi tot în Tracia. „Din convorbirea lor, rezultă că autorităţile militare americane au reuşit să-l denazifice pe generalul german şi să-l absolve de orice păcate". *Schwartz îl asigură pe Cooper că el, drept vorbind, n-a făcut niciodată nici un rău, a fost un om cumsecade. El, săracul, doar că şi-a „făcut datoria", „a executat ordinele şefilor săi"...*

Şi aşa, împăcaţi, Schwartz şi Cooper pleacă împreună să viziteze mormîntul fiului lui Schwartz, mormînt ce se află în micul cimitir german militar din regiunea oraşului. Iar „Saturday evening post" *sanctifică „împăcarea" şi „ispăşirea", tot aşa cum aprobă remilitarizarea şi renazificarea Germaniei occidentale.*

A. L.

Note

Crengile bătrînului stejar — acesta e titlul celei mai recente cărţi scrise de Semion Babaevski. Cartea a apărut în Editura de cărţi din Stavropol, 1958. E un volum de schiţe care povestesc despre noua viaţă din R. P. Chineză. Semion Babaevski şi-a petrecut cîteva luni în China; schiţele din volumul *Crengile bătrînului stejar* sînt rezultatul impresiilor autorului în această perioadă.

★

Crearea *Biroului permanent al scriitorilor din ţările Asiei şi Africii.* Conferinţa din Taşkent a scriitorilor din Asia şi Africa a hotărît să creeze un Birou permanent al acestor scriitori, birou format din reprezentanţii statelor: Ghana, Indonezia, Kamerun, China, R.A.U., U.R.S.S., Sudan, Ceylon, Japonia. Se doreşte ca şi Academia de literatură a Indiei să desemneze reprezentantul ei în acest Birou.

Sediul Biroului va fi Ceylon. Conferinţa recomandă Biroului să creeze două centre regionale: unul în Asia şi celălalt în Africa. Totodată, conferinţa acceptă cu recunoştinţă invitaţia scriitorilor din R.A.U. ca următoarea conferinţă a scriitorilor din Asia şi Africa să aibă loc la Cairo în 1960.

★

Salvador Madariaga, cunoscutul scriitor spaniol aflat actualmente în Anglia ca emigrat — comunică ziarul mexican „Tiempo" — a trimis ziarului american „New-York Times" o scrisoare deschisă prin care acuză guvernul S.U.A. pentru ajutorul pe care acest guvern îl dă regimurilor dictatoriale. O asemenea politică — declară autorul scrisorii — provoacă ostilitate faţă de americani în lumea întreagă şi, în special printre popoarele din America Latină.

★

O *„Culegere de articole despre realismul socialist"* a ieşit recent de sub tipar în R. P. Chineză. Volumul cuprinde multe dintre articolele despre realismul socialist, apărute în diverse reviste literare. Revista *Văni Iuăbao* arată că *„în aceste articole se expun principiile de bază ale realismului socialist şi se dau lămuriri asupra procedeelor de creaţie. O parte dintre articole demască revizionismul în domeniul literar".*

Prezenţe romîneşti

„Setea" în limba rusă. — *Cu n-rul 11 (noiembrie 1958) revista sovietică* Inostrannaia literatura *a început să publice traducerea integrală a romanului „Setea" de Titus Popovici. In obişnuita ei rubrică: „Pe scurt, despre autori", „Inostrannaia literatura" menţionează că „scriitorul romîn Titus Popovici (născut în 1930) a debutat în literatură în anul 1950 şi este autorul unui volum de* „Povestiri" *(1954) şi al unui precedent roman,* Străinul *(1955)".*

★

Revista franceză Europe *anunţă că unul din viitoarele ei numere speciale va fi consacrat* Literaturii romîne.

★

In afară de studiile publicate în volumul „Studia et Acta Orientalia" — *volumul despre care* „Luceafărul" *a dat relaţii în n-rul său din 1 noiembrie — orientaliştii romîni: prof. dr. Vlad Bănăţeanu, prof. dr. Aram Frenkian, Mihai Guboglu, dr. Algeorge Sergiu, Roşu Arion, dr. Tancred Bănăţeanu, Gh. Constantin, Glia Bănăţeanu, Mircea Ionescu şi dr. M. A. Halevy, au mai publicat, de la începutul anului, în revistele din străinătate, o serie de studii care merită atenţie. Iată numai cîteva dintre aceste studii:* Primii indianişti romîni din sec. XIX *de prof. dr. V. Bănăţeanu, în revista „Indo-Asian Culture" din New-Delhi;* „Orientalistica romînă în ultimii ani" *de M. Guboglu, în revista „Sovetskoe Vostokovedenie";* „O temă indiană în folclorul romînesc" *de dr. T. Bănăţeanu în Revista Academiei de folclor din New-Delhi;* „Poezie romînească şi literatură indiană" *de M. Ionescu în revista „Yanug" din Lucknow (India) etc.*

Un mare scriitor clasic coreean: HE GHIUN

Comemorăm în toamna aceasta 340 de ani de la moartea unuia din cei mai de seamă reprezentanţi ai culturii şi literaturii coreene din epoca feudală: luptătorul social şi luminatul enciclopedist He Ghiun. Ucis la 12 decembrie 1618 de forţele reacţionare ianbaneze, el şi-a înscris numele în cartea de istorie a popoarelor, alături de un Giordano Bruno, un Federico Garcia Lorca sau un Gabriel Péri şi ei martiri ai aceloraşi idei de libertate şi dreptate.

S-a născut în 1569 într-o familie de cărturari cu renume: şi tatăl şi fraţii şi sora lui scriau versuri şi erau preţuiţi de mase pentru orientarea şi activitatea lor democratică. Ran Ser Hen, sora sa, era cunoscută, de altfel, în tot orientul prin cîntecele sale inspirate din viaţa grea a celor exploataţi.

Crescut într-un asemenea climat spiritual, nu e de mirare că He Ghiun va ajunge să adopte, în zilele maturităţii sale, atitudini protestatare. Orientarea lui ideologică şi sentimentală va fi determinată însă nu numai de atmosfera patriotică respirată în familie, ci şi de influenţa nu mai puţin decisivă şi constructivă a unuia din preceptorii săi şi ai surorii sale, poetul Li Dar, cărturar de frunte şi militant social marcant al Coreei veacului al XVI-lea.

Stăpînit de o înflăcărată dragoste de patrie, He Ghiun şi-a închinat întreaga-i existenţă progresului acesteia. Ei i-a consacrat nu numai activitatea socială, ci şi cea culturală. Din păcate multe din scrierile acestui remarcabil militant coreean s-au pierdut. O parte din ele au fost salvate însă de rude şi puse în circulaţie după ce neagra epocă a domniilor oligarhice feudale s-a risipit în neant. In paginile ce ni s-au păstrat se cuprinde toată drama acelor timpuri, dar şi efortul consecvent al acestui spirit luminat, care a fost He Ghiun, de a contribui prin scris la realizarea unor condiţii optime pentru ridicarea bunăstării poporului său. E, în planul activităţii culturale a lui He Ghiun, ceva din elanul patriotic ce i-a animat la noi pe un Şincai sau, mai tîrziu, pe cei ce pregăteau mişcarea paşoptistă. E prezent aici un umanism ce îngemănează grija de a educa masele cu străduania de a le ridica la lupta pentru eliberare.

Din aceste elanuri patriotice izvorăsc preocupările enciclopediste ale ilustrului înaintaş pe care-l comemorăm şi noi azi. Cu atari scopuri a adunat în antologii operele poetice ale predecesorilor, comentîndu-le în raţiunea lor militantă; cu scopuri similare s-a ocupat de probleme de etnografie şi a redactat însemnările sale de călătorie în China; ca să lovească în moravurile putrede ale conducătorilor ianbanezi, a evocat într-o culegere de anecdote şi legende intitulată Disoroc, **fizionomii ale unor personalităţi istorice exemplare, precum frumoasa şi talentata poetesă şi artistă coreeană din secolul al XVI-lea, Hvan Din I, cea înţeleaptă ca Anton Pann al nostru; pentru a-i lumina pe contemporanii stăpîniţi încă de obscurantism sau de practicile economice înapoiate scrie** Handerok, **colecţie de sfaturi medicale şi agronomice. Nu se opreşte însă numai la atît. Intenţiile sale vizează neîncetat purificarea morală a semenilor săi, indicîndu-le la modul aforistic cum să se poarte în societate. Realităţile sociale ar trebui să fie în viziunea lui He Ghiun asemenea acelora prezente în natură. Numai acolo, în mijlocul acesteia, omul se poate simţi liber.**

„Viaţa în munţi are, scrie el înaintea lui Jean Jacques Rousseau, patru avantaje: Intre copaci nu sînt privilegii, între pietre nu sînt diferenţe şi ranguri; casele de aici nu sînt pretenţioase şi sufletul nu e atras de deşertăciune. Uită-te la muşchiul presărat ici-colo cu floricele roşietice, ca la mătase, iar la florile parfumate ca la nişte fete minunate". Şi adauga: „Nu e (în fond) nimic bun în munţi, doar că e mai bine să ai de face cu ei decît cu oamenii mici la suflet". Atari reflecţii, presărate în operele sale, îşi aveau origina în neliniştea ce-i tulbura inima gîndindu-se la soarta patriei, exploatată de clica ianbaneză. Din atari nelinişti şi din practica de militant activ la care recurge spre sfîrşitul vieţii se va naşte capodopera literară a lui He Ghiun: Povestea lui Hon Ghil Don, rechizitoriu virulent al domniei lui Kvanhegun şi a moravurilor descompuse de la curtea acestuia şi expresie luminată a crezului înaintat, democratic, care-l călăuzea pe scriitor.

Eroul titular al povestirii este copil nelegitim al ministrului Hon. Va trăi, aşadar, umilinţele pendinte de condiţia sa socială. Aflînd de complotul pus la cale împotriva ministrului de către una din favoritele sale (poligamia e o instituţie încă în floare în Coreea de atunci), Hon Ghil Don fuge de acasă şi devine căpetenie de haiduci. Atacă templul Heinsa, unde erau păstrate imense bogăţii jefuite de la popor, rechiziţionează darurile trimise regelui de către funcţionarii acestuia şi îi pedepseşte pe satrapi. Inzestrat cu puteri magice, face şapte momîi de paie asemenea lui şi le dă viaţă.: Opt Hon Ghil Don inundă Coreea şi-i judecă pe funcţionarii nedrepţi, luîndu-le bogăţiile. Curtea regală disperată şi înfricoşată, trimite în fruntea unei oştiri uriaşe pe generalul Li Hîb, pentru a-l ucide pe Hon Ghil Don. Generalul e înfrînt. Neputîndu-l birui pe haiduc nici prin viclenii, nici cu forţa, curtea îl arestează pe tatăl lui Hon Ghil Don, acum ministru în retragere. In haiduc se trezesc sentimentele filiale. Se prezintă să-şi salveze părintele. Garda vrea să-l prindă, dar el dispare ca prin farmec. Regele îi promite atunci postul de ministru. Imbrăcat în haine de mare demnitar, Hon Ghil Don apare la curte. Dar după întîlnirea cu regele, dispare pentru totdeauna din Coreea.

Povestirea — care ar merita să fie tradusă şi în romîneşte — cuprinde evidente implicaţii autobiografice. In substanţa sa, ea se întemeiază însă cu deosebire pe realităţi sociale contemporane, pe creaţia populară orală şi pe eroica luptă dusă împotriva asupririi de către Lim Kok Den, conducătorul răscoalei ţărăneşti care a cutremurat pămînturile Coreei în veacul al XVI-lea. Povestea lui Hon Ghil Don, afirmă specialiştii, ocupă un loc însemnat în dezvoltarea realismului în istoria literaturii coreene. E, dealtfel, una din cele mai citite şi mai preţuite opere păstrate de la înaintaşii celor care construiesc astăzi socialismul în republica prietenă de la Soare Răsare. Popularitatea ei este excepţională. In timpul războiului pentru apărarea patriei, dus împotriva imperialiştilor americani intervenţionişti, ostaşii coreeni au dat multor unităţi numele legendarului Hon Ghil Don, reliefînd simbolic continuitatea peste veacuri, a luptei dusă de popor împotriva agresorilor şi exploatatorilor.

E o continuitate pe care o simţim cu toţii gîndindu-ne cu veneraţie şi respect la înaintaşii care, asemenea lui He Ghiun, au militat, pe diferite meridiane ale globului pentru înfăptuirea aceluiaşi vis milenar al umanităţii: libertatea şi întronarea unei orînduiri clădite pe dreptate şi pe năzuinţa spre mai bine. Perpetuate peste secole, visurile lui He Ghiun au prins consistenţă materială în zilele noastre, cînd urmaşii lui Hon Ghil Don construiesc pe meleagurile Republicii Populare Democrate Coreene lumea nouă a socialismului invincibil.

AUREL MARTIN